

অসম সাহিত্য সভাৰ ভাষণৱলী

চতুৰ্থ ভাগ

ষড়বিংশ সন্মিলনৰপৰা ঊনচত্বাবিংশ সন্মিলনলৈকে

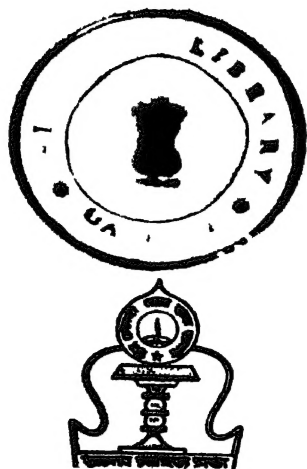
অসম সাহিত্য সভাৰ ৱাষণাবলী

চতুৰ্থ ভাগ

[ষড়বিংশ সন্মিলনৰপৰা ঊনচত্বাৰিংশ সন্মিলনলৈকে]

সংকলক আৰু সম্পাদক

শ্রীযতীন্দ্ৰনাথ গোস্বামী

অসম সাহিত্য সভা

চন্দ্ৰকান্ত সন্দিকৈ ভৱন : বোম্বাই

ASAM SAHITYA SABHA BHASANAWALEE Part IV : A collection of fourteen presidential addresses of the Asam Literary Conference from 1958 session to 1972 session, compiled by Sri Jatindranath Goswami and published by Sri Nagen Saikia, general Secretary, Asam Sahitya Sabha, Jorhat, Asam

প্ৰকাশক :

ত্ৰীনগেন শইকীয়া

প্ৰধান সম্পাদক

অসম সাহিত্য সভা

আঘোণ, ১৮২৫ শক

নৱেম্বৰ, ১৯৭৩ চন

চন্দ্ৰকান্ত সন্দিকৈ ভৱন

যোৰহাট-১

মূল্য : দুৰ্টি টকা

ত্ৰিকালীচৰণ পালৰ দ্বাৰা নবজীৱন প্ৰেছ, ৬৬ থ্ৰে ষ্ট্ৰীট কলিকতা-৬ত মুদ্ৰিত

প্ৰধান সম্পাদকৰ ক'বলগীয়া

একোখন দেশৰ চিন্তানায়কসকলৰ বক্তব্যৰ মাজেৰেই দেশৰ মানসিক আৰু বৌদ্ধিক জীৱনৰ আভাস বিৰিঙি ওলায়। অসমৰ যোৱা এশ বছৰৰ বৌদ্ধিক জীৱনৰ ক্ষুদ্ৰ আৰু বিকাশৰ ইতিহাস বিচাৰ কৰোঁতে অসম সাহিত্য সভাৰ সভাপতিসকলৰ অভিভাষণৱলীয়ে নিঃসন্দেহে কিছু মূল্যবান আৰু প্ৰামাণ্য তথ্য-পাতিৰ যোগান ধৰিব। ইবিলাকৰ মাজত আমাৰ জাতীয় জীৱনৰ বিগত দিনৰ নিখাস-প্ৰখাস স্পষ্টভাৱেই অনুভৱ কৰা যায়। কাৰণ, আধুনিক কালৰ অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যৰ অগ্ৰণী আৰু বৰেণ্য লেখকসকলৰ মাজৰপৰাই অসম সাহিত্য সভাৰ সভাপতিৰ পদৰ বাবে একোগৰাকী লেখকক সভাই বৰণ কৰি আহিছে। গতিকে স্বাভাৱিকভাবেই, আমাৰ এই চিন্তানায়কসকলৰ বক্তব্যসমূহ একো একোটি গুৰুত্বপূৰ্ণ আৰু ঐতিহাসিক দলিলত পৰিণত হৈছে। কিন্তু আমাৰ সংৰক্ষণপ্ৰৱণতাৰ অভাৱত এই মূল্যবান ভাষণৱলী কালৰ গৰ্ভত প্ৰায় হেৰোৱাৰ উপক্ৰম হৈছিল। প্ৰবীণ আৰু প্ৰথিতযশা সাহিত্যিক, অসম সাহিত্য সভাৰ প্ৰাক্তন সভাপতি, অধ্যাপক শ্ৰীঅতুলচন্দ্ৰ হাজৰিকাদেৱ অসম সাহিত্য সভাৰ প্ৰধান সম্পাদক হৈ থকা কালতে তেখেতেই অশেষ কষ্ট কৰি সভাৰ প্ৰথম বংপুৰ সন্মিলনৰ সভাপতি সাহিত্য-কাণ্ডাৰী পদ্মনাথ গোস্বামীবৰুৱাৰপৰা পঞ্চবিংশ ধুবুৰী সন্মিলনৰ সভাপতি, বুৰঞ্জীবিদ শ্ৰীবেণুধৰ শৰ্মাৰ অভিভাষণলৈকে ২৫খন অভিভাষণ সংগ্ৰহ আৰু সংকলন কৰে। তাৰে প্ৰথম ১২খনি অভিভাষণ “অসম সাহিত্য সভাৰ ভাষণৱলী” ১ম ভাগ নামেৰে তেখেতৰ কাৰ্য্যকালতে গ্ৰন্থাকাৰে প্ৰকাশিত হয়। পিচৰ ৩খনি অভিভাষণ ২য় ভাগ পুথিৰ আকাৰত প্ৰকাশিত হয় অধ্যক্ষ শ্ৰীপৰাগ চলিহা ডাঙৰীয়া সভাৰ প্ৰধান সম্পাদক হৈ থকাৰ সময়ত। ইয়াৰ পিচত অসম সাহিত্য সভাৰ বুৰঞ্জী অধিবেশনসমূহৰ প্ৰথম ১৫ গৰাকী সভাপতিৰ মূল্যবান গবেষণা-পত্ৰ প্ৰায় অভিভাষণ কেইখনি শ্ৰীযুত অতুলচন্দ্ৰ হাজৰিকা আৰু শ্ৰীযুত যতীন্দ্ৰনাথ গোস্বামীদেৱে সংকলন কৰি উলিয়ায় আৰু ড মহেশ্বৰ নেওগদেৱ সভাৰ প্ৰধান সম্পাদক হৈ থকা কালতে এই গ্ৰন্থখনি “অসম সাহিত্য সভাৰ ভাষণৱলী” ৩য় ভাগ নামেৰে প্ৰকাশিত হয়।

এইখনি হ'ল—এই একে শিতানৰে ৪ৰ্থ পুথি। অসম সাহিত্য সভাৰ ষড়বিংশ তিনিচুকীয়া সন্মিলনৰ সভাপতি ৮পদ্মধৰ চলিহাদেৱৰ অভিভাষণৰপৰা ঊনচষাৰিংশ ধুবুৰী সন্মিলনৰ সভাপতি শ্ৰীযুত হেম বৰুৱালৈকে ১৩ গৰাকী সভাপতিৰ অভিভাষণৱলী “অসম সাহিত্য সভাৰ ভাষণৱলী” চতুৰ্থ ভাগত সন্নিবিষ্ট কৰা হৈছে। সভাৰ ১৯৭২-৭৩ চনৰ কাৰ্য্য-নিৰ্বাহক সমিতিৰ সিদ্ধান্ত অনুসৰি প্ৰকাশ কৰিবলৈ লোৱা এই গ্ৰন্থখনি সংকলনৰ দায়িত্ব অৰ্পিত হয় সেই বছৰৰ প্ৰধান

সম্পাদক শ্ৰীযুত যতীন্দ্ৰনাথ গোস্বামীদেৱৰ ওপৰত। তেখেতে এই দায়িত্ব গ্ৰহণ কৰি ভাষণৱলী প্ৰকাশৰ কাম আগবঢ়াই আনে। সভাৰ পক্ষৰপৰা অধ্যাপক শ্ৰীযুত গোস্বামীদেৱক ধন্যবাদ জ্ঞাপন কৰিলোঁ। কলিকতাৰ 'নৱজীৱন প্ৰেছ'ৰ স্বত্বাধিকাৰী শ্ৰীযুত কালীচৰণ পাল ডাঙৰীয়াক অসম সাহিত্য সভাই যেতিয়াই যি ছপা কামকে কৰি দিবৰ বাবে কৈছে, তেতিয়াই সেই কামকে নিখুঁত আৰু নিয়াৰিকৈ কৰি দিছে। শ্ৰীযুত পালৰ এনে বহুহুলত সহযোগিতাৰ বাবে সভাৰ হৈ ধন্যবাদ জনালোঁ।

আমি আশা কৰিছোঁ, সাহিত্য সভাৰ অগ্ৰাগ্ৰ গ্ৰন্থৰ দৰে এই গ্ৰন্থখনিও অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যৰ অমুৰাঙ্গীসকলৰ স্নেহ-ধন্য হৈ পৰিব। ইতি

১ আঘোণ, ১৮৯৫ শক

১৬ নৱেম্বৰ, ১৯৭৩ চন

চন্দ্ৰকান্ত সন্দিকৈ ভৱন, ঘোৰহাট-১

প্ৰধান সম্পাদক

অসম সাহিত্য সভা

সংকলনীয়তাৰ একাধাৰ

অসম সাহিত্য সভাৰ যোৱা বছৰ (১৯৭২-৭৩) কাৰ্য্য-নিৰ্বাহক সমিতিয়ে অসম সাহিত্য সভাৰ ভাষণাবলী চতুৰ্থ ভাগ প্ৰকাশ কৰিবৰ কাৰণে সিদ্ধান্ত কৰি আমাক এই সঙ্কলনৰ দায়িত্ব দিয়ে। বৰ্ত্তমান সঙ্কলনত তেওঁজন সভাপতিৰ চৈধ্যখন অভিভাষণ সন্নিবিষ্ট কৰা হৈছে। প্ৰতিজন অভিভাষণত প্ৰতিগৰাকী সভাপতিৰ স্বকীয় দৃষ্টিভঙ্গী প্ৰকাশ পাইছে। যেনে :

পদ্মধৰ চলিহাই তেওঁৰ অভিভাষণত আধুনিক অসমীয়া সাহিত্যৰ ধাৰা সম্পৰ্কে কৰা উক্তি আৰু সাহিত্য-সংস্কৃতিৰ বৰষবটোলৈ জাতীয় প্ৰতিভাৰ খিডিকীৰে বতাহ সোমাবলৈ দিব লাগে বুলি কৰা উক্তি তাৎপৰ্য্যপূৰ্ণ। শ্ৰীঅতুলচন্দ্ৰ হাজৰিকাই নাটকীয় গুণবিশিষ্টভাবে অভিভাষণখনি উপস্থাপন কৰি অগ্ৰজসকলৰ দৰে ঐতিহ্য আৰু পৰম্পৰাত দৃঢ় বিশ্বাস ৰাখিছে। উন্নত, সবল ভাষা-সাহিত্যতকৈ অহুন্নতসকলৰ প্ৰতি অধিক সহানুভূতিশীল হবৰ কাৰণে শ্ৰীহাজৰিকাই সতৰ্ক কৰি দিছে। শ্ৰীজৈলোকানাথ গোস্বামীৰ অভিভাষণ দুখনৰ প্ৰথমখনত অতীতৰ বুকুৰপৰা অহুপ্ৰেৰণা লাভ কৰি বৰ্ত্তমানৰ প্ৰতি সচেতন হৈ যুগৰ প্ৰত্যাহ্বান কেনেকৈ গ্ৰহণ কৰিব লাগে এই কথা যিদৰে স্বস্থভাবে বিশ্লেষণ কৰিছে সেইদৰে দ্বিতীয়খনত বস, সাহিত্য আৰু প্ৰাচ্য আৰু পাশ্চাত্য দৃষ্টিভঙ্গীৰ মৌলিক বিশ্লেষণ কৰিছে। বড়কান্ত বৰকাকতীয়ে যুগাভীত সাহিত্য সম্পৰ্কে কৰা উক্তি পূৰ্বস্বৰীসকলৰ উক্তিৰ সমগোষ্ঠীয় হলেও তাৎপৰ্য্যপূৰ্ণ। ডিহেখৰ নেওগে তেওঁৰ অভিভাষণত অসমীয়া ভাষা কামৰূপী প্ৰাকৃতৰপৰা উদ্ভৱ হৈছে বুলি উল্লেখ কৰিছে আৰু তেওঁ অসমীয়া ভাষাৰ ব্যাকৰণ আৰু অভিধান প্ৰণয়নৰ পৰামৰ্শ আগবঢ়াইছে। মৰে অসম, জীয়ে কোন? জীয়ে অসম, মৰে কোন?—এয় তেওঁৰ মতে নতুন জীৱনৰ বিজয় হুকাৰ। শ্ৰীবিনন্দচন্দ্ৰ বৰুৱাই তেওঁৰ অভিভাষণত উগ্ৰ বাস্তৱৰ আশ্ৰয় লৈ কচিৰ প্ৰতিকুলে সাহিত্য সৃষ্টি কৰাক দোষ-দুষ্টতা বুলিছে। শ্ৰীশ্ৰীমিত্ৰদেৱ মহন্তদেৱে সাহিত্যত সেৱা-ভাবৰ আৱশ্যকতাৰ ওপৰতহে গুৰুত্ব দিছে। নকুলচন্দ্ৰ ভূঞাই কৈছে যে সহানুভূতি সৃষ্টি কৰিব পাবিলেহে জনসাধাৰণ সাহিত্যৰ প্ৰতি সজাগ হয়। আনহাতে জ্ঞাননাথ বৰাই অহুবাদ সাহিত্যৰ ওপৰত অধিক গুৰুত্ব আৰোপ কৰিছে। শ্ৰীমানন্দচন্দ্ৰ বৰুৱাৰ ভাষণত ভাৰতীয় সাহিত্যৰ পটভূমি আৰু ক্ৰমবিকাশৰ পৰিপ্ৰেক্ষিতত অসমীয়া সাহিত্যৰ বিশ্লেষণ দাঁড়ি ধৰা হৈছে। শ্ৰীউপেন্দ্ৰচন্দ্ৰ লেখাকৰে অসমীয়া সাহিত্যৰ প্ৰচাৰৰ ওপৰত গুৰুত্ব দিছে। শ্ৰীতীৰ্থনাথ শৰ্মাৰ মতে ব্যক্তি আৰু সমাজৰ অহুভৱ বিবিধ প্ৰবাহেদি উপচি পৰিলে সি সাহিত্যৰ মাজেদি ভেটা ভাঙি

সভাপতিসকলৰ চমু চিনাকি

পদ্মধৰ চলিহা

স্বৰ্গদেৱ জয়ধ্বজ সিংহ বজাৰ হিনত কনৌজবশৰা বামবান্ধ নামে এজন কায়স্থকুলীয় বিদ্বৎ পণ্ডিতলোক অসমলৈ আহে। তেওঁৰ পাণ্ডিত্যত মুগ্ধ হৈ স্বৰ্গদেৱে বিষয়-বাৰ আৰু খাট-পায় দি অসমতে ৰাখিলে ১৬৫২ খৃষ্টাব্দত। এখেতেই বৰ্তমান অসমৰ চলিহা কাকতি বংশৰ আদি পুৰুষ।

স্বৰ্গীয় পদ্মধৰ চলিহাৰ পিতৃৰ নাম আছিল ৰায়বাহাদুৰ কলীধৰ চলিহা আৰু মাতৃ মণিৰাম দেৱানৰ নাতিনী স্বৰ্গীয়া গুণদালতা চলিহানী। এই গুণদালতাৰ প্ৰথম পুত্ৰ পদ্মধৰ চলিহা। ১৮২৫ চনৰ শাওন মাহত শিৱসাগৰ আমোলাপটিত পদ্মধৰ চলিহাৰ জন্ম হয়।

পদ্মধৰ চলিহাই সৰুৰেপৰা মেধা শক্তিৰ পৰিচয় দিছিল। তেওঁৰ খেলধেমালি, সঙ্গীত, অভিনয়, সভা-সমিতি, পঢ়াশুনা আদিত ৰাপ আছিল আৰু চৰ্চা কৰিছিল। বিমলালয়, ছাত্ৰসভা, বাল্যাপ্ৰম আদি কণ-কণ ছাত্ৰৰ অহুষ্ঠানবোৰত যোগদান কৰিছিল আৰু এইবোৰত আৱৃতি, অভিনয় আদি কৰাৰ উপৰিও সঙ্গীত পৰিবেশন কৰিছিল।

তেওঁ শিৱসাগৰৰ বঙলা স্কুলত পঢ়াশলীয়া জীৱন আৰম্ভ কৰে। ইয়াৰ পিছত চৰকাৰী উচ্চ বিদ্যালয়ত পঢ়ে আৰু ১৯০৮ চনত এই বিদ্যালয়ৰপৰা স্নাত্যভিবে এণ্ট্ৰেঞ্চ পৰীক্ষাত উত্তীৰ্ণ হয়। এণ্ট্ৰেঞ্চ মহলাত উঠি তেওঁ জলপানী লৈ গুৱাহাটীৰ কটন কলেজত আই এ শ্ৰেণীত ভৰ্তি হয়। ১৯১০ চনত স্নাত্যভিবে আই. এ পৰীক্ষাত উত্তীৰ্ণ হয়। ১৯১১ চনত কলিকতাৰ প্ৰেচিডেন্সি কলেজৰপৰা ইংৰাজীত অনাৰ্ছ লৈ বি এ পাছ কৰে। ১৯১৬ চনত ইংৰাজীত এম এ, পৰীক্ষাত উত্তীৰ্ণ হয় আৰু ১৯২০ চনত গুৱাহাটীৰ আল'ল কলেজৰপৰা বি. এল পৰীক্ষাত উত্তীৰ্ণ হয়। ১৯২০ চনত শিৱসাগৰত তেখেতে ওকালতি কৰিবলৈ আৰম্ভ কৰে।

শিৱসাগৰত এনে অহুষ্ঠান নাছিল য'ত চলিহা ডাঙৰীয়াৰ সক্ৰিয় সহযোগ নাছিল। ইয়াৰ ভিতৰত ঘাইকৈ অসম সাহিত্য সভা, বংগুৰ সাহিত্য সভা, অসম ছাত্ৰ সন্মিলন, জয়মতী তিথি উৎসৱ সমিতি, খ্ৰীষ্টীশ্চৰ্চবন্ধেৰ সমাজ, শিৱসাগৰ কলেজ, বিদ্যাপীঠ, নাট্য সমাজ, কমাৰ্চিয়েল ইনষ্টিটিউট, সন্ধিয়া সন্মিলনী গুৱাহাটী, বিভিন্ন ক্লাব, শিৱসাগৰ, টাই-বোৰ্ড ছাত্ৰসন্থা, সাধনী উৎসৱ, ৰাধিকা শান্তি উৎসৱ আদিয়েই প্ৰধান।

তেখেত একাধাৰে আছিল এজন নিৰ্ভীক আৰু স্পষ্টবাদী ব্যক্তি, নিৰপেক্ষ সমালোচক, সাহিত্যিক, দেশকৰ্মী, নাট্যকাৰ, সঙ্গীতজ্ঞ, অভিনেতা, সাংবাদিক, সমাজ-সংস্কাৰক, গীতিকাৰ। মহাত্মা গান্ধীৰ অসহযোগ আন্দোলনত যোগদান কৰি কাৰাবাসো বৰণ কৰিছিল। তেওঁ

অসমীয়াভাবে কেইবছৰ মান ই এ চি-ৰ চাকৰি কৰি পিছত শিৱসাগৰ কলেজ প্ৰতিষ্ঠা কৰাত আত্মনিয়োগ কৰিছিল।

কলেজীয়া জীৱনৰ ভিতৰতে ‘আলোচনী’, ‘বাহী’, ‘উষা’ আদি সেই সময়ৰ আলোচনীত তেওঁৰ ভালেমান গীত, প্ৰবন্ধ প্ৰকাশ পায়, আৰু গীতৰ পুথি ‘ফুলনি’ প্ৰকাশ হয়। সিংহদেৱ অধিকাৰীৰ সৈতে যুটীয়া ভাবে ‘অৰ্ঘ্য’ (১৯২৮ চন) আলোচনী সম্পাদনা কৰিছিল। তেওঁ ১৯৩১ চনৰপৰা কেইবা বছৰলৈকে ‘সাদিনীয়া অসমীয়া’ বাতৰি কাকত সম্পাদনা কৰিছিল, লগতে সাহিত্যবথী বেজবৰুৱাদেৱৰ ‘বাহী’ কাকতৰ সহকাৰী সম্পাদকৰ দায়িত্ব বহন কৰিছিল। মৃত্যুৰ সময়লৈকে তেওঁ নতুনকৈ প্ৰকাশ কৰা ‘অসম ছেউটি’ বাৰ্তালোচনী খনি চলাই আছিল। ইয়াৰ বাদেও তেখেতে অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যৰ ভঁৰাললৈ দান দি থৈ যোৱা পুথি কেইখনি হ’ল—‘ফুলনি’ (১৯১৫ চন), ধেমেলীয়া নাট ‘নিমজ্ঞণ’ (১৯১৭), চেক্‌চপিয়েৰৰ অমৰ নাট ‘ৰোমিও জুলিয়েট’ৰ আলয় লৈ লিখা ‘অমৰ-জীলা’ (১৯১৯), ধেমেলীয়া নাট ‘কেনে মজা’ (১৯২০), অসহযোগ আন্দোলনত সহযোগ কৰি লিখা স্বদেশ প্ৰেমৰ গীত ‘স্বৰাজ সঙ্গীত’ (১৯২১) ‘গীত লহৰী’ (১৯২৩), ‘শৰাই’ (কবিতা ১৯২৮), ‘The Sahityarathi of Assam’ (১৯৫৪), ‘মহাৰাীৰ লাচিত বৰফুকন’ (১৯৫৫), ‘অসমীয়া সাহিত্যলৈ বংগুৰ বৰঙণি’ (১৯৫৬), ‘বংগুৰে কথা কয়’ (১৯৫৬), তেওঁৰ আত্মজীৱনী ‘জীৱন বীণৰ স্তব’ (১৯৬৩), পদ্যনি (কবিতা) (১৯৬৬), আৰু অপ্ৰকাশিত পুথি ‘দীপিকাছন্দ’ আৰু ‘উকলী’। ইয়াৰ বাহিৰেও অসমৰ ন-পুৰণি প্ৰায়বোৰ আলোচনীত, আৰু ফুল-কলেজবোৰৰ আলোচনীত তেখেতৰ প্ৰবন্ধ, কবিতা, গীত আদি প্ৰকাশ হৈছিল। ১৯৫৮ চনৰ এপ্ৰিল মাহত তিনিচুকীয়াত হোৱা অসম সাহিত্য সভাৰ ষড়বিংশ অধিবেশনৰ সভাপতি আছিল। ১৯১৯ চনৰ ১২ জুন বৃহস্পতিবাৰে চলিহাদেৱে শেষ নিশ্বাস ত্যাগ কৰে। [শ্ৰীবসন্তলাল হুৰবা]

শ্ৰীঅতুলচন্দ্ৰ হাজৰিকা

অসমীয়া সাহিত্যত যি কেইগৰাকী সাহিত্যিকে অধিক সংখ্যক পুথি ৰচনা কৰিছে সেই-সকলৰ ভিতৰত শ্ৰীঅতুলচন্দ্ৰ হাজৰিকা অন্যতম। শ্ৰীহাজৰিকা একাধাৰে কবি, নাট্যকাৰ আৰু শিশুপুথি প্ৰণেতা।

বমাকান্ত হাজৰিকাৰ পুত্ৰ আৰু ‘অভিমত্ৰ্য বধ’ কাব্য প্ৰণেতা বমাকান্ত চৌধুৰীৰ নাতি শ্ৰীঅতুলচন্দ্ৰ হাজৰিকাই ১৯০৬ খৃষ্টাব্দত গুৱাহাটীত জন্মগ্ৰহণ কৰে। তেওঁ গুৱাহাটীত শিক্ষালভ কৰে। তেওঁ কলেজিয়েট স্কুলৰপৰা ১৯২৩ চনত প্ৰৱেশিকা মহলাত উত্তীৰ্ণ হৈ কটন কলেজত পঢ়ে। তেওঁ ১৯২৫ চনত আই এছ. চি আৰু ১৯২৮ চনত বি এ. পৰীক্ষাত উত্তীৰ্ণ হয়। তেওঁ ১৯৩৫ চনত বি-এল, ১৯৪১ চনত বি টি. আৰু ১৯৪৩ চনত এম এ. মহলাত উঠে। তেওঁ পোনতে শিক্ষা বিভাগৰ স্কুলৰ চাকৰি আৰম্ভ কৰি শেষত কটন কলেজৰ অসমীয়া বিভাগৰ স্বৰূপী হয়গৈ আৰু ১৯৬১ চনত চাকৰিৰপৰা অৱসৰ লয়। শ্ৰীঅতুলচন্দ্ৰ হাজৰিকাই

ছাত্রাৱহাৰেণৰ। সাহিত্য-চৰ্চাত মনোনিবেশ কৰে। এই সাহিত্য সাধনাই তেওঁক জীৱনত প্ৰতিষ্ঠা লাভত সহায় কৰে। তেওঁ অসম ছাত্ৰ-সমিলনৰ মুখপত্ৰ ‘মিলন’ৰ সম্পাদক আছিল। তেওঁ এজন বিশিষ্ট সংগঠক আৰু সমাজকৰ্মী। তেওঁ অসম সাহিত্য সভাৰ একেবাহে তিনিবাৰ (১৯৫৩-৫৪, ১৯৫৪-৫৫, ১৯৫৫-৫৬) প্ৰধান সম্পাদকৰ দায়িত্ব বহন কৰি অসম সাহিত্য সভাক পুনৰ্জীৱন দিয়ে। তেওঁ অসম সাহিত্য সভাৰ সপ্তবিংশ (নগাওঁ) অধিবেশনৰ (১৯৫২) সভাপতি আছিল। তেওঁ ‘মঞ্চলেখা’ (১৯৬৭) গ্ৰন্থৰ বাবে সাহিত্য অকাডেমিৰ বঁটা লাভ কৰে।

প্ৰবীণ সাহিত্যিক শ্ৰীঅতুলচন্দ্ৰ হাজৰিকাই অসমীয়া সাহিত্যৰ বিভিন্ন দিশত, ঘাইকৈ কবিতা আৰু নাটকৰ ক্ষেত্ৰত বিশেষ বৰঙণি যোগাইছে। তেওঁৰ কবিতাৰ বিষয়বস্তুৰ বৈচিত্ৰ্য আছে, কিছুমান কবিতা কাব্যিক সৌন্দৰ্য্যৰে ভৰপূৰ। জীৱনৰ শেষ ভাগত বচনা কৰা কবিতাসমূহৰ কিছুমান আধ্যাত্মিক ভাৱৰ। তেওঁৰ কবিতা পুথি ‘মণিমালা’ (১৯৩০), পাঞ্চজন্ম (১৯৩১), দীপালী (১৯৩৮), তপোবন (১৯৫৫) মুকুতামালা (১৯৫৩), মনামুখী (১৯৭১), মনিকুট (১৯৭৩), বাঙালী (১৯৭৩) ইত্যাদি। তেওঁ চিত্ৰদাস ছদ্মনামত শ্ৰীঅমিয় কুমাৰ দাসৰ সম্পাদনাত ওলোৱা ‘বাহী’ত (১৯৩৪-৩৫) কেবাটাও কবিতা লিখে।

অসমীয়া নাট্যকাৰসকলৰ ভিতৰত শ্ৰীহাজৰিকাই অধিক সংখ্যক মঞ্চোপযোগী নাটক বচনা কৰিছে। তেওঁৰ নাটসমূহে বঙ্গমঞ্চৰপৰা অনূদিত বঙলা নাটকৰ প্ৰভাৱ দূৰ কৰাত আৰু নাট্য পৰম্পৰা শক্তিশালী কৰাত বিশেষ বৰঙণি যোগাইছে। তেওঁৰ নাটসমূহ ঘাইকৈ চাৰি শ্ৰেণীত ভগাব পাৰি—ঐতিহাসিক, পৌৰাণিক, কাল্পনিক আৰু অহুৰবাদমূলক। শকুন্তলা (১৯৪০), বনিজ কোঁৱৰ (১৯৪০), অশ্ৰুতীৰ্থ (১৯৫০) এই কেইখন অহুৰবাদমূলক নাটক। শ্ৰীহাজৰিকাৰ বেছি ভাগ নাটকেই পৌৰাণিক। পৌৰাণিক নাটকৰ নাট্যকাৰৰূপে তেওঁৰ খ্যাতি সকলোতকৈ অধিক।

পৰিস্থিতি আৰু ঘটনাৰ চমৎকাৰিত্বই চৰিত্ৰৰ উক্তি-প্ৰত্যাুক্তিৰ নাটকীয় গুণে আৰু কোনো কোনো স্থানত ভাৱাবেগৰ কাব্যময় প্ৰকাশে নাটসমূহক সববৰহী কৰিছে। তেওঁৰ নাটসমূহ হৈছে—বেউলা (১৯৩৩), কনোজ কুঁৱৰী (১৯৩৩), নৰকাসুৰ (১৯৩০), শ্ৰীৰামচন্দ্ৰ (১৯৩৭), হুকক্ষেত্ৰ (১৯৩৬), নন্দদুলাল (১৯৩৫), মজ্জিমানা (১৯৩৯), মানস প্ৰতিমা (১৯৪৮), নিৰ্ঘাতিতা (১৯৫২), বংসহল (১৯৪২), কল্পিণী হৰণ (১৯৪২), আহতি (১৯৫২), ছত্ৰপতি শিৱাজী (১৯৪৭), টিকেজ্জিৎ (১৯৫২) ইত্যাদি। এইদৰে প্ৰায় একুৰি নাটক বচনা কৰি তেওঁ আধুনিক নাট্য-সাহিত্যৰ পৰিপুষ্টি সাধন কৰাৰ উপৰিও অসমৰ বঙ্গমঞ্চক চহকী কৰে।

শ্ৰীহাজৰিকাৰ শিশু-সাহিত্য ৰব সববৰহী। সহজ, সবল আৰু সুহলা ভাষাত তেওঁ শিশুৰ উপযোগী গ্ৰন্থ বচনা কৰিছে। এইবোৰ হ’ল,—কথা-কীৰ্ত্তন (১৯৫৫), কথা-মলয় (১৯৫১), অপেক্ষাবীৰ দেশ (১৯৫২), কাব্য-কাহিনী (১৯৫৩), কাব্য-কথা (১৯৫৩),

বায়দ্যৰ বহুধৰা (১৯৫৬), ভাৰত জেউতি (১৯৫৭), উছৰৰ ফোণজৰা (১৯৫৯), বিশ্বজ্যোতি (১৯৫৮), গ্ৰিমৰ সাধু (১৯৫৯), ল'ৰাৰ জাতক (১৯৬০), এণ্ডাৰচনৰ সাধু (১৯৬০), ফৈছৰ সাধু, দ্বিধীজয়ী ইত্যাদি। শ্ৰীহাজৰিকা কিছুকাল 'দীপক' নামৰ সিন্ধ আলোচনীৰ সম্পাদকো আছিল।

শ্ৰীঅতুলচন্দ্ৰ হাজৰিকাই লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা শতবাৰ্ষিকী উপলক্ষে প্ৰকাশিত "বেজবৰুৱা প্ৰহাৰলী" সম্পাদনা কৰে।

তেওঁ একাগণতীয়াকৈ সাহিত্য-চৰ্চা কৰি আছে। সাহিত্য-সাধনাই যেন তেওঁৰ জীৱনৰ ব্ৰত।

শ্ৰীজৈলোক্যনাথ গোস্বামী

বহু সৃষ্টি নকৰাকৈও অসমৰ সাহিত্য জগতত যি কেই গৰাকী পুৰুষে ওখ সাহিত্যিক সন্মান লাভ কৰি আছে, সেইসকলৰ ভিতৰৰ এজন হ'ল শ্ৰীজৈলোক্যনাথ গোস্বামী। এতিয়ালৈকে তেওঁৰ চাৰিখন গল্প-সংকলন,—(১) অৰুণা, (২) মৰীচিকা, (৩) শিল্পীৰ জয়, (৪) জীৱনৰ জীয়া জুই, এখন ব্যঙ্গাত্মক উপন্যাস—জীয়া-মাহুহ, দুখন নিবন্ধ সংকলন,—(১) সমুদ্ৰ মন্থন, (২) সাহিত্য-কলা আৰু তাৰ বিচাৰ, আৰু তিনিখন সমালোচনাৰ গ্ৰন্থ—(১) সাহিত্য আলোচনা, (২) আধুনিক গল্প সাহিত্য আৰু (৩) ইংৰাজী সমালোচনাৰ ধাৰা আৰু অসমীয়া সাহিত্যত ইয়াৰ প্ৰভাৱ—সৰ্বমুঠ এই দহখন পুথিহে প্ৰকাশ পাইছে। অৱশ্যে অপ্ৰকাশিত আৰু বিভিন্ন আলোচনী, বাতৰি কাকত আদিৰ বুকুত তেওঁ ভালেমান বচনা এতিয়াও পুথিৰ আকাৰত প্ৰকাশ পাবলৈ অপেক্ষা কৰি আছে। শিক্ষকতাৰপৰা অৱলম্ব লোৱাৰ পিছত বিশ্ববিদ্যালয় অহুদান আয়োগে আগবঢ়োৱা গৱেষণা-বৃত্তি উপভোগ কৰি তেওঁ প্ৰাচ্য-পাশ্চাত্য নন্দনতত্ত্বৰ বিষয়ে ইংৰাজী ভাষাতে এখন বৃহৎ কলেবৰৰ গ্ৰন্থও প্ৰণয়ন কৰি আছে।

আদৰ্শ আৰু আদৰ্শবাদীৰ প্ৰতি প্ৰীতি প্ৰীতি আৰু স্নেহ ধৰা কাৰণেই আৰু তেওঁৰ সৃষ্টিধৰ্মী বচনাৱলীৰ মাজেদিও ইয়াৰ আভাস অহুভৱ কৰিবপৰা কাৰণে তেওঁৰ বচনা সমাদৃত হৈছে।

পৰিৱেশৰ প্ৰভাৱৰপৰা মুক্ত হোৱা সৃষ্টি। শ্ৰীজৈলোক্যনাথ গোস্বামীয়ে ১৯০৬ চনৰ মাৰ্চ মাহৰ ৩ তাৰিখে নলবাৰী সত্ৰৰ যিখন সত্ৰত জন্মগ্ৰহণ কৰিছিল সেইখন আছিল শ্ৰীচৈতন্ত্যপন্থী এখন বৈষ্ণৱ সত্ৰ। কিন্তু সেই সময়ৰ অসমত ইংৰাজী শিক্ষাৰ প্ৰতি গঢ়ি উঠিছিল পৰম ধাউতি। ইংৰাজী নপঢ়িলে, ইংৰাজী নিশিকিলে চা-চাকৰিও নিমিষিছিল। জন্মৰপৰা এনে এটা পৰিৱেশত জন্মিলেও নিজা বৈশিষ্ট্য শ্ৰীজৈলোক্যনাথ গোস্বামীয়ে বিসৰ্জন দিয়া নাছিল। সৰুৰপৰাই বুদ্ধিৱাক্ত আছিল যদিও আনক বিন্মিত কৰিবপৰা ছাত্ৰ তেওঁ নাছিল। কিন্তু কৃতিত্বৰে মহলাবোৰত উঠাৰ উপৰি, সঙ্গীত, খেল-ধেমালি আৰু সমাজ-সেৱাৰ প্ৰতিও তেওঁ সন্মানে আকৃষ্ট হৈছিল। অনাৰ্হেৰে স্নাতক মহলাত উঠা সন্মানেও ধনৰ অভাৱতে স্নাতকোত্তৰ শিক্ষাৰ কাৰণে তেওঁ কলিকতালৈ যাব পৰা নাছিল। তেজিয়াৰ কটন কলেজত অৱস্থিত ইংৰাজীৰ স্নাতকোত্তৰ

মহলাত পঢ়িয়েই তেওঁ বিশ্ববিদ্যালয়ত বিশিষ্ট স্থান লাভ কৰিবলৈ সক্ষম হৈছিল। তেওঁ গুৱাহাটীৰ আল ল' কলেজৰপৰা আইনৰ স্নাতকো হৈছিল, কিন্তু ওকালতি নকৰিলে। শোনতে কিছুদিনৰ কাৰণে এটা একচেতীয়া ব্যৱসায় অস্থানত কাম কৰিলেও শেষত তেওঁ প্ৰায় একুৰি পোন্ধৰ বছৰ কাল একেবাৰে শিক্ষকতা কৰি ১৯৬৮ চনত নলবাৰী কলেজৰ প্ৰতিষ্ঠাপক অধ্যাপক হিচাবে ২৩ বছৰ কাল অধ্যাপকতা কৰি চাকৰি জীৱনৰপৰা অবসৰ লয়। শিক্ষকতাৰ কালছোৱাই ত্ৰিভৈলোক্যনাথ গোস্বামীৰ জীৱনৰ গুৰুত্বপূৰ্ণ কাল। এই ছোৱা কালতে নিজস্ব প্ৰতিভা আৰু ব্যক্তিত্বৰ বলত বহুল সমাজৰ বুকুত নিজক গজগজীয়াকৈ প্ৰতিষ্ঠা কৰিলে, সাহিত্যিক স্বীকৃতিও লাভ কৰিলে।

স্কুলীয়া ছাত্ৰ অৱস্থাতেই কবিতা ৰচনাৰ প্ৰয়াস কৰিলেও আচলতে কটন কলেজত ছাত্ৰৰূপে যোগদান কৰাৰ পিছৰপৰাহে ত্ৰিভৈলোক্যনাথ গোস্বামীৰ সাহিত্যৰ প্ৰতি বাপ বাঢ়ে। আজিও সময়ে সময়ে তেওঁ কবিতা ৰচনা কৰে, কিন্তু ছাত্ৰ অৱস্থাত এই প্ৰয়াস আছিল বেছি। পিছত তেওঁ গল্প ৰচনা কৰিবলৈ লয়। ১৯২৯ চনৰ 'বাঁহী'ত প্ৰকাশিত 'প্ৰতিশোধ' ত্ৰিভৈলোক্যনাথ গোস্বামীৰ প্ৰকাশিত প্ৰথম গল্প। 'কটনিয়ান'ত তেওঁ একাধিক ইংৰাজী গল্পও লেখিছিল। অৱশ্যে তেতিয়াৰ গল্প আছিল বোমাটিক প্ৰেমৰ গল্প। শিক্ষকতা আৰম্ভ কৰাৰ লগে লগে আৰু বিশেষকৈ জীৱনৰ ছাত্ৰ-প্ৰতিষাতে আহত কৰাত তেওঁ যিবোৰ গল্প ৰচনা কৰিবলৈ ল'লে সিবিবিৰ হে বাস্তৱধৰ্মী—সমালোচনাত্মক। 'অৰুণা'ৰ দুই এটা, 'মৰীচিকা', 'শিল্পীৰ জন্ম' আৰু 'জীৱনৰ জীয়া-জুই'ৰ আটাইবোৰ গল্পই বাস্তৱধৰ্মী আৰু সমালোচনাত্মক। আনকি ব্যঙ্গ উপন্যাস 'জীয়া মাহুহ'খনো। ত্ৰিভৈলোক্যনাথ গোস্বামী বিপ্লৱীও নহয় আৰু যথার্থ প্ৰগতিবাদীও নহয়। তেওঁ সংস্কাৰধৰ্মী,—ন আৰু পুৰণিৰ মাজত স্তম্ভৰ সময় স্বাপন কৰাৰ ইপাহ তেওঁৰ ৰচনাত বৰ্তমান। তেওঁৰ কাহিনী-সাহিত্যই তেওঁৰ সমাজ-সচেতন মনৰ স্থপতিৰ দিয়াৰ দৰে কলাকাৰজনকো স্তম্ভৰকৈ অৱতৰ কৰায়। "কি আছিল"ৰ লগতে "কেনে হোৱা উচিত" তাৰো আভাস তেওঁৰ কাহিনী-সাহিত্যই দিয়ে।

সম্প্ৰতি তেওঁ সমালোচক হিচাবেহে জনাজাত। এই ক্ষেত্ৰত তেওঁ কেৱল পল্লৱগ্ৰাহীয়েই নহয়, তেওঁৰ সমালোচনা বিশ্লেষণাত্মক আৰু তুলনামূলকো। অধ্যয়ন আৰু বোধৰ পৰিপকতা তেওঁৰ সমালোচনা-সাহিত্যৰ মাজেদি প্ৰায় সত্যতে অৱতৰ কৰা যায়। সেয়ে তেওঁ সাহিত্যৰ নতুন নতুন চিন্তাধাৰাৰ লগত পৰিচিত হৈ থাকে, তেনে চিন্তাধাৰাৰ সাহিত্যিকক তেওঁ স্বীকৃতিও দিয়ে। তেওঁৰ সমালোচনাও সৃষ্টিধৰ্মী। সম্প্ৰতি নন্দনতন্ত্ৰৰ বিষয়ে যিখন পুথি প্ৰস্তুত কৰি আছে সি়েই সন্তৰভত: তেওঁৰ অধ্যয়নশীলমন আৰু বোধশক্তিৰ উত্তম পৰিচয় দিব।

ত্ৰিভৈলোক্যনাথ গোস্বামীয়ে অসম সাহিত্যসভাৰ পলাশবাৰী (১৯৬০) আৰু গোৱালপাৰা (১৯৬১) অধিবেশনত অসম সাহিত্য সভাৰ সভাপতিৰ আসন অলংকৃত কৰাৰ আগতেই তেওঁ প্ৰতিষ্ঠা লাভ কৰে। প্ৰতিষ্ঠাৰ পিছৰপৰা গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ৰ 'কেকাৰ্ণি' আৰু 'শিকা পৰিষদ'ৰ তেওঁ সঞ্চালক নিযুক্ত হয়। আকাশবাণী শিল্পী আৰু গুৱাহাটী কেন্দ্ৰই তেওঁলৈ যথায়োগ্য

সন্ধান আগবঢ়াইছে। সৰ্বভাৰতীয় সাহিত্যিক সন্মিলনলৈ তেওঁ নিমন্ত্ৰিত হৈছে। সাহিত্য অকাডেমিয়ে তেওঁৰ ‘আধুনিক গল্প-সাহিত্য’খনৰ কাৰণে ১৯৬৭ চনৰ অকাডেমি বঁটা আগবঢ়াইছে। জীৱিত কালতে ৬৭ বছৰীয়া জয় দিবল উপলক্ষে ১৯৭২ চনত তেওঁৰ জন্মস্থান নলবাৰীত গুণগ্ৰাহী ৰাইজে বিপুল পৰ্যোভবেৰে তেওঁলৈ সৰ্ব্বদনা নিবেদন কৰিছে।

জীৱনত তেওঁ একোৰে সোৱাদ লবলৈ এৰা নাই, আনকি সক্ৰিয় ৰাজনীতিতো বিশিষ্ট ভূমিকা এসময়ত বহন কৰিছিল। তেওঁ ক্লান্ত নোহোৱাকৈ দিনক বাতি কৰি পঢ়ে আৰু ক্লেণ অল্পভৱ নকৰাকৈ নিৰৱচ্ছিন্নভাবে লেখে।

ত্ৰিভৈলোক্যনাথ গোস্বামীয়ে ৬৮ বছৰ পূৰ্ব কবি ৬২-ত ভৰি দিছে। তেওঁৰ পৈণত কাপৰপৰা দেশে বহুত পাব বুলি আশা কৰে। [ত্ৰিশনী শৰ্মা]

বভ্ৰকান্ত বৰকাকতী

নগাওঁ জিলাৰ শিং মৌজাৰ আঠগাঁৱত ১৮২৭ চনৰ মে’ মাহত বভ্ৰকান্তৰ জন্ম হয়। ‘শিৱসাগৰৰ চাৰিওৰ টুকুৰীয়া কাকতী বংশৰ ৮পৃথু বৰকাকতী ৰাইশঙীয়া ফুকনৰ ভতিজা নাতিয়েক’ ৮ৰায়চাহাব-ভূধৰ বৰকাকতী আৰু অসমৰ বিখ্যাত ৰাজনৈতিক পুৰুষ স্বৰ্গীয় মাণিকচন্দ্ৰ বৰুৱাৰ জ্যেষ্ঠ ভ্ৰাতৃ ৮দেৱনাথ বৰুৱাৰ জীয়াৰী তুলসীময়ী বৰকাকতীৰ পুত্ৰ বভ্ৰকান্তই আঠগাঁৱৰ নিম্ন প্ৰাইমেৰী স্কুলতে প্ৰাথমিক শিক্ষা লাভ কৰে। ১৯০৬ চনত নগাওঁ গভৰ্ণমেণ্ট হাইস্কুলত বভ্ৰকান্ত ভৰ্তি হয় আৰু ১৯১৫ চনত প্ৰৱেশিকা পৰীক্ষাত উত্তীৰ্ণ হৈ কটন কলেজত প্ৰথম বাৰ্ষিক শ্ৰেণীত পঢ়ি পিছত কলিকতাৰ বিপণ কলেজত ভৰ্তি হ’লগৈ।

১১ বছৰ বয়সতে বভ্ৰকান্তৰ মনত অঙ্কুৰিত হোৱা সাহিত্য স্পৃহাই ১৪ বছৰ বয়সত ১৯১১ চনত আত্মপ্ৰকাশ লাভ কৰিলে পদ্মনাথ গোহাঞিবৰুৱাৰ দ্বাৰা সম্পাদিত ‘উষা’ কাকতত ‘নতুন বছৰ’ ৰূপেৰে। ‘উষা’ কাকতৰ প্ৰেৰণাতে কবিকূপে স্বীকৃত হোৱা বভ্ৰকান্ত বৰকাকতীয়ে লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাৰ দ্বাৰা সম্পাদিত ‘বাহী’তো কবিকূপে প্ৰতিষ্ঠা লাভ কৰিলে ১৯১২ চনত প্ৰকাশ পোৱা ‘প্ৰণয়ৰ প্ৰতিদান’ নামৰ কবিতাৰ জৰিয়তে। একে সময়তে ‘আলোচনী’ নামৰ কাকততো বৰকাকতীৰ কবিতা প্ৰকাশ পায়। উষা, বাহী আৰু আলোচনীয়েই বভ্ৰকান্ত বৰকাকতীক সাহিত্য সৃষ্টিত ইন্ধন যোগালে আৰু কবিতাৰ উপৰি গল্প ৰচনাৰ ক্ষেত্ৰতো এই কেইখন কাকতৰপৰাই তেখেতে প্ৰথম প্ৰেৰণা লাভ কৰিলে। ১৯১৩—১৪ চনৰ ভিতৰত লেখা ‘অসমীয়া ভাষাৰ আখৰ জোঁটনি’ আৰু ‘অসমীয়া ছাত্ৰৰ ওপৰত দোষাবোণ সন্মুখে দুআধাৰমান’ নামৰ প্ৰবন্ধ দুটা উষাত প্ৰকাশ হোৱাৰ পিছৰেপৰা কবি বৰকাকতীৰ ভিতৰত এজন সমালোচকৰো সন্ধান পোৱা হ’ল। ১৯১৭ চনত শিৱসাগৰত পদ্মনাথ গোহাঞিবৰুৱাৰ পৌৰোহিত্যত অসৃষ্টিত অসম সাহিত্যসভাৰ প্ৰথম অধিবেশনত বৰকাকতীয়ে ‘কোৱা ভাষা আৰু লিখা ভাষা’ নামৰ প্ৰবন্ধ এটি পাঠ কৰে। বৰকাকতীৰ গল্প ৰচনাৰ ভিতৰত ‘জিহ্ম আৰু ডালিমী’, ‘সাহিত্যত জ্ঞাত বিচাৰ’, ‘জ্ঞান-মালিনীৰ সমালোচনা’, ‘অসমীয়া জাতিৰ জাতিয়ত্ব’,

‘ভাবতীয়া ঐতিহ্য আৰু অসমীয়া লিখক’, ‘তত্ত্ব: কিম্’?, ‘সাহিত্যৰ স্বৰূপ’, ‘সংস্কৃতি আৰু উপনিষদ’, ‘ভাষাৰ ঐক্য’, ‘বেলিৰ পোহৰ’ আদি প্ৰবন্ধই বৰকাকতীক এজন যুক্তিনিষ্ঠ সমালোচক ৰূপত অৱতীৰ্ণ কৰাইছে। এইবোৰৰ উপৰি তেখেতৰ বহুতো প্ৰবন্ধ এতিয়াও অপ্ৰকাশিত হৈ আছে।

কবি হিচাপে বড়কান্ত বৰকাকতী ‘শেৱালি কবি’ আখ্যাবেই অসমীয়া সাহিত্য জগতত পৰিচিত। তেখেতৰ প্ৰথম প্ৰকাশিত গ্ৰন্থ হ’ল—‘আলাপ’ (১৯১৯)। ইয়াৰ পিছতে মহাত্মা গান্ধীৰ ‘হিন্দু স্বৰাজ’ (ইংৰাজী) গ্ৰন্থৰ অসমীয়া অনুবাদ প্ৰকাশ হয় ১৯২১ চনত। ১৯৩২ চনৰ জুলাই মাহত তেখেতৰ শ্ৰেষ্ঠ গ্ৰন্থ ‘শেৱালি’ প্ৰকাশ হয় আৰু ‘তৰ্পণ’ নামৰ আন এখন কবিতাৰ পুথি প্ৰকাশ পায় ১৯৫১ চনত। ইয়াৰ পিছতে জাতীয় ঐক্যৰ কাৰণে লিপি পৰিবৰ্তনৰ ক্ষেত্ৰত তাৰত চৰকাৰে লোৱা প্ৰস্তাৱৰ ঘোৰ বিৰোধিতা কৰি বচনা কৰা ‘আমাৰ লিপি গ্ৰন্থ (আমাৰ ক্ৰিপ্ট কোৰেচনচ্)’ প্ৰকাশ হয় ১৯৫৫ চনত। উপনিষদৰ আখ্যান এটাক ভিত্তি কৰি বচনা কৰা ‘অলকা’ নাটক ১৯৬১ চনত গ্ৰন্থাকাৰত প্ৰকাশ পায়। ১৯৬৩ চনত প্ৰকাশিত ‘চন্দ্ৰহাৰ’ নামৰ কবিতা পুথিয়েই তেখেতৰ জীৱন কালত প্ৰকাশ পোৱা শেহতীয়া গ্ৰন্থ।

বড়কান্ত বৰকাকতী আছিল একেধাৰে কবি, দাৰ্শনিক আৰু সমালোচক। সাহিত্য আছিল বৰকাকতীৰ প্ৰধান আৰু প্ৰথম নিচা। ইংৰাজী বোমাষ্টিক সাহিত্যৰ বাৰা অনুপ্ৰাণিত, উপনিষদীয় ধ্যান-ধাৰণাৰে প্ৰভাৱান্বিত আৰু বাংলা-সাহিত্যৰ বিস্তৃত অধ্যয়নেৰে পৰিপূৰ্ণ বৰকাকতী আছিল বিশ্বকবি ববীজনাথ ঠাকুৰৰ এজন পৰম ভক্ত। ব্যক্তিগত জীৱনত অনাড়ম্বৰ, আপোন-পাহৰা স্বভাৱৰ এই সাহিত্যিকজনৰ কাৰণে সাহিত্য আছিল প্ৰাণস্বৰূপ। ১৯৬৩ চনত নাজিৰাত অহুষ্ঠিত অসম সাহিত্য সভাৰ ত্ৰিংশ অধিবেশনত সভাপতিত্ব কৰিবলৈ গৈ অধিবেশনৰ শেহৰ দিনা (২১ এপ্ৰিল) ৰাতি ২-৩০ বজাত যোৰহাটত তেখেতে শেষ নিশ্বাস ত্যাগ কৰে।

[শ্ৰীযোগেন্দ্ৰনাৰায়ণ ভূঞা]

শ্ৰীশ্ৰীমন্তদেৱ মহন্ত

অসমৰ প্ৰবীণ নাট্যকাৰ, সুপ্ৰসিদ্ধ অভিনেতা, গীতিকাৰ, স্বৰকাৰ, কথা-সাহিত্যিক আৰু আত্মীয় শিক্ষাত্ৰী শ্ৰীশ্ৰীমন্তদেৱ মহন্তদেৱৰ জন্ম হয় ১৮১৬ শকৰ ২৩ জ্যৈষ্ঠ (১৮২৪ চনৰ ২ জুন)-ৰ দিন-যোৰহাট সৰ্বাইবন্ধাৰ শ্ৰীশ্ৰীলেটুগ্ৰাম সত্ৰত। শ্ৰীমহন্তৰ উপৰিপুত্ৰ সন্তানন্দৰ পুত্ৰ বাপুৰুফাই শ্ৰীশ্ৰীমন্তদেৱৰ নাতি পুৰুষোত্তম ঠাকুৰৰ আজাপৰ হৈ ন-মাজুলী এলেকা সত্ৰ স্থাপন কৰে। বাপুৰুফাৰ পুত্ৰ বাপুৰামদেৱ লেটুগ্ৰাম সত্ৰৰ প্ৰতিষ্ঠাতা। শ্ৰীমহন্তদেৱৰ পিতৃ ৬৭বছৰৰ অধিক বয়সত গোঁসাইদেৱে কেবাখনো ভাৱনাৰ নাটক বচনা কৰিছিল আৰু সত্ৰীয়া ৰুষ্টিত অভিজ্ঞ সৰল আপোন-ভোলা লোক আছিল। শুভৰ ব্ৰাহ্ম বগীতৰা আছিল সাউদ-হুছি সত্ৰৰ টিয়ক গোঁসাইৰ কন্যা।

মহন্তই সৰ্বাইবন্ধাৰ ছেজাৰী প্ৰাথমিক বিদ্যালয়ত শিক্ষালাভ কৰি ১৯০৪ চনত যোৰহাট

চৰকাৰী উচ্চ বিদ্যালয়ত ভৰ্তি হয় আৰু ১৯১২ চনত তাৰপৰাই প্ৰৱেশিকা পৰীক্ষাত উত্তীৰ্ণ হয়। প্ৰৱেশিকাৰ ডেওনা পাব হৈ মহন্তই কটন কলেজত দুবছৰ পঢ়ি ১৯১৪ চনত আই-এ পাছ কৰে। পিতৃৰ আৰ্থিক অৱস্থা বৰ স্বচ্ছল নোহোৱাৰ বাবে সিয়ানতে উচ্চশিক্ষাৰ সামৰণি পৰে। তেওঁ ১৯১৫ চনৰ জাহ্নৱীয়া মাহত যোৰহাট চৰকাৰী উচ্চবিদ্যালয়ৰ শিক্ষকতা আৰম্ভ কৰে। ১৯১৫ চনত তেওঁ ঢাকাত এল-টি প্ৰশিক্ষণ লয়গৈ। তেওঁ ১৯৩৭-৪৭ চনলৈ দহবছৰ কাল যোৰহাট প্ৰশিক্ষণ বিদ্যালয়ত (নৰ্মাল স্কুল) সহকাৰী অধ্যক্ষৰ পদত থাকে। ১৯৪৭-৪৯ চনলৈ দুবছৰ কাল তেওঁ গোলাঘাট চৰকাৰী উচ্চবিদ্যালয়ৰ প্ৰধান শিক্ষকৰ পদত থাকি তাৰপৰাই অৱসৰ লয়।

সাহিত্যক্ষেত্ৰত মহন্ত প্ৰধানকৈ নাট্যকাৰৰূপেই জনাজাত। এই শতিকাৰ দ্বিতীয় দশকত ৰচিত মহন্তৰ ‘কুকুৰীকণাৰ আঠমঙলা’ আৰু ‘বিন্না বিপৰ্য্যয়’ এই দুখনি প্ৰহসন উল্লেখযোগ্য। মহন্তৰ অন্ত্যন্ত প্ৰহসনসমূহ হ’ল—এটা চুৰট, টিপচহী, ভোটৰ বগৰ, টেণ্ডৰ-ভেণ্ডৰ, লেক-লো-লানি, চোঁচা জব, কাঠৰ খোৰা, বম-ফটকা, স্বৰ্গ নে মৰ্ত্য, চোৰৰ পো, হুৰা সংহাৰ, মেলটৰী, চোদৰ আলি, হাতী দাঁতে দাঁতে, শ্ৰীমতী, ভাং-কাছাৰী, নিবোকা বজা আদি। শ্ৰীমহন্তই ৰচনা কৰা গহীন নাটকৰ সংখ্যাও দহখনিৰ কম নহয়। ইয়াৰ কেবাখনিও অপ্ৰকাশিত অৱস্থাত আছে যদিও বিভিন্ন বস্তুৰ অস্তিত্ব হৈছিল। এইখিনি নাটক হৈছে—১। বলিছলন, ২। বৈদেহী-বিশোগ ৩। প্ৰচ্ছন্ন পাণ্ডৱ ৪। অশ্বা ৫। কল্লকলহ বা অভিমত্ৰয়ৰ বধ ৬। কুকুৰীকণা ৭। বৈকুণ্ঠ প্ৰয়াণ ৮। অশ্বিনী ৯। নবনাৰায়ণ ১০। কিল্কিদ্ধাকাণ্ড ১১। অজায়িল উপাখ্যান ১২। চৰণ-মূলি। তেওঁৰ ভালেকেখনি নাটক আকাশবাণী যোগে প্ৰচাৰ হৈছে।

অসমীয়া সাহিত্যত শিশু-সাহিত্যিক হিচাবে শ্ৰীমহন্তই উল্লেখযোগ্য প্ৰতিষ্ঠা লাভ কৰিছে। ‘জুনজুনি’ আৰু ‘চেনেহ-জৰী’ এই দুখনি শিশুপাঠ্য গ্ৰন্থৰ বাবে তেওঁ দুবাৰ কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰৰ দ্বাৰা পুৰস্কৃত হয়। তেওঁৰ অন্ত্যন্ত শিশুপ্ৰহসনসমূহ হ’ল ১। মৌ-মহাভাৰত ২। শিশু-বায়ণ (আকাশবাণী প্ৰচাৰিত) ৩। প্ৰহ ৪। প্ৰহ্লাদৰ ক-থ ৫। মিঠা ক-থ ৬। বাং-ঢালি। ‘জানলহৰী’ নামে আন এখনি গ্ৰন্থত শ্ৰীমহন্তই শিশুৰচাৰ্য্যৰ বিখ্যাত ‘মোহমুগব’ গ্ৰন্থৰ নীতি-শিক্ষামূলক শ্লোকসমূহৰ অসমীয়া পদ ভাঙনি কৰিছে। তেওঁৰ চুটি গল্পৰ সংকলন ‘চক্ৰহাৰ’ আৰু ‘মোহন-ভোগ’ৰ কোমল ভাষা আৰু উপাদেয় প্ৰকাশনকী প্ৰশংসনীয়।

গীতিকাৰ হিচাপে শ্ৰীমহন্তৰ প্ৰতিভা সৰ্বজনবিদিত। ‘হিঙ্গ মাঠাৰছ্ ভয়চ’ৰ যোগেদি ভালে কেইটি গীত আৰু কথিকা বাণীবদ্ধ কৰোৱায়। ইয়াৰ বাহিৰেও আকাশবাণীৰ যোগে প্ৰচাৰিত বিদেশী আকৰ্ষণৰ পটভূমিত লিখা বণ-ৰঞ্জিণীৰ গীতখিনি স্বদেশপ্ৰেম উদ্বোধক। গীতিকাৰ হিচাবে মহন্তৰ শ্ৰেষ্ঠ কীৰ্তি হৈছে ‘গীতি-শতদল’। মহন্তদেৱৰ “চিৰ চেনেহী মোৰ ভাষা জননী” গীতটি অসম সাহিত্য সভাই উদ্বোধনী গীত হিচাপে গ্ৰহণ কৰিছে।

সত্ৰীয়া নৃত্য-গীত-বাঁহ আদিত মহন্তৰ পটুতাৰ কথা সৰ্বজনবিদিত।

শ্রীমহন্তের এজন বিখ্যাত মঞ্চাভিনেতা। ১২৬১ চনত তেওঁ নাট্যকাৰ আৰু মঞ্চাভিনেতা হিচাপে ভাৰতৰ সৰ্ব্বোচ্চ নাটক অকাডেমীৰ বঁটা লাভ কৰে। ১২৫৮ চনত দিল্লীত অনুষ্ঠিত সদৌ ভাৰত নাট্যকাৰ সন্মিলনলৈ অসমৰ প্ৰতিনিধি হিচাবে গৈ স্ব-বচিত “এক দেউ এক সেউ” নাটক প্ৰদৰ্শন কৰি যশস্বী লাভ কৰে। শ্রীমহন্তই প্ৰায় দুবছৰ বছৰ কাল যোৰহাট বালিগাওঁ সন্মিলনী নাট্যমন্দিৰ আৰু যোৰহাট বঙ্গমঞ্চত অভিনয় কৰে। পুৰুষ-স্ত্ৰী উভয় ভূমিকাত আৰু বজাবপৰা খৰিভাৰীলৈকে সকলো অভিনয়তে সমান দক্ষতা দেখুৱাবপৰা শ্রীমহন্তৰ দৰে সূক্ষ্ম অভিনেতা অতি বিৰল।

অসম সাহিত্য সভাৰ শ্রীমহন্ত অন্যতম কৰ্ণধাৰ। ছুবাৰ সহকাৰী সম্পাদক আৰু উপ-সভাপতি পদত থকাৰ উপৰিও ১২৫৫ চনত গুৱাহাটী অধিবেশনত সাংস্কৃতিক সন্মিলনৰ পৌৰোহিত্য কৰে। তেওঁ ১২৬৪ চনত অসম সাহিত্যসভাৰ বহুৰেকীয়া অধিবেশনৰ (ডিগবৈ) সভাপতি আছিল। [শ্রীডিম্বেশ্বৰ শৰ্মা]

ডিম্বেশ্বৰ নেওগ

‘কমাৰফদীয়া মোৰ সৰু গাঁওখনি ব্ৰহ্মাণ্ডৰ ক্ষুদ্ৰ তাণ্ডব’ বুলি অনুভৱ কৰা ‘ইন্দ্ৰধনু’ৰ কবি, অসমীয়া ভাষা-সাহিত্য আৰু সংস্কৃতিৰ অক্লান্ত গৱেষক, ভাষা-সাহিত্যৰ মৌলিক বুৰঞ্জী লেখক, সমালোচক, শিক্ষক, শিক্ষাবিদ, পণ্ডিত ডিম্বেশ্বৰ নেওগৰ জন্ম হয় শিৱসাগৰ জিলাৰ নগৰমহল মৌজাৰ কমাৰফদীয়া গাঁৱত ১৮৮৯ চনত, শকৰ লেখেৰে ১৮২১ শকৰ ২২ শাওনত। তেওঁৰ নিজৰ কথাবেই, “হুৰি শতিকাৰ জন্মৰ লগে লগে মোৰ জন্ম। মই উনৈশ শতিকাৰ সন্তান বুলিহে নিজৰ চিনাকি দিবলৈ গোঁৱৰ অনুভৱ কৰোঁ, কিয়নো মোৰ তেজ মঙহৰ দৰে মোৰ মন-প্ৰাণো যেন উনৈশ শতিকাৰ উপাদানেৰেহে গঠিত।”

কমাৰফদীয়াতে শিক্ষাৰম্ভ কৰা নেওগ ১৯০৯ চনত প্ৰতিযোগিতামূলক প্ৰতিভা বৃদ্ধিলাভ কৰি ১৯১০ চনত শিৱসাগৰ উচ্চ ইংৰাজী স্কুলত ভৰ্তি হয়গৈ, আৰু তাৰেপৰা ১৯১২ চনত প্ৰথম বিভাগত প্ৰৱেশিকা পৰীক্ষাত উত্তীৰ্ণ হৈ কটন কলেজৰ বিজ্ঞান শাখাত ভৰ্তি হয়গৈ। ১৯২১ চনত প্ৰথম বিভাগত আই এছ-চি. পৰীক্ষাত উত্তীৰ্ণ হোৱাৰ পিচত ১৯২৪ চনত সূত্ৰাতিৰে বি এছ-চি পৰীক্ষাতো উত্তীৰ্ণ হয়। এইসময় ছোৱাতো ‘ছাত্ৰ-সন্মিলন’ত লোৱাই সম্পাদকৰ দায়িত্ব লোৱাৰ উপৰিও সন্মিলনৰ মুখপত্ৰ ‘জয়ভূমি’ আৰু পিচত ‘মিলন’ৰ সম্পাদনাৰ দায়িত্বও বহন কৰে। এইসময় ছোৱা নেওগৰ জীৱনৰ এছোৱা উল্লেখযোগ্য সময়। কাৰণ, এইসময়তে নেওগৰ মাজত থকা শৈশৱৰ নিসঙ্গ বিষন্নতা আৰু নৌলক্ষ্য-চেতনাই আৰু লাহে লাহে মনৰ মাজত গঢ় লৈ উঠা ঐতিহ্য চেতনা আৰু বুদ্ধি-দীপ্ততাই, অসমীয়া আধুনিক সাহিত্যৰ ওজা সাহিত্যৰথী বেজবৰুৱা, চন্দ্ৰকুমাৰ আগৰৱালা, কমলাকান্ত ভট্টাচাৰ্য্য, হিতেশ্বৰ বৰবৰুৱা, জ্ঞানদাভিৰাম বৰুৱা আদি মনীষীসকলৰ সান্নিধ্য লাভ কৰি, পূৰ্ণবিকাশৰ প্ৰেৰণা পালে।

কলেজীয়া শিক্ষা শেষ কৰি নেওগে শিক্ষকতাৰ জীৱন গ্ৰহণ কৰিলে। মুঠতে বত্ৰিশ

বহুৰ শিক্ষকতা কৰি তেওঁ যোৰহাট নৰ্মাল স্কুলৰ অধ্যক্ষ পদবৰণৰা অৱসৰ গ্ৰহণ কৰিলে। শিক্ষক হিচাপে, শিক্ষাবিদ হিচাবেও নেওগ আছিল কৃতী শিক্ষক আৰু শিক্ষাবিদ। মৌলিক চিন্তাশীল ব্যক্তি নেওগে কোনো কথাতে তথ্য-পাতি আৰু যুক্তি অবিহনে পতিয়ন নগৈছিল বা নিজৰ মত এৰি নিদিছিল বাবেই তেওঁ হৈ উঠিছিল এজন ননকনফৰ্মিষ্ট।

নেওগৰ সাহিত্য-জীৱন আৰম্ভ হৈছে শৈশৱৰেপৰা। “পোনতে এঘাৰ-বাৰ বছৰ বয়সত আমাৰ হাতে লিখা আলোচনী ভূমুকিৰ বাবে দুই এটা গছ-পত্ৰ প্ৰবন্ধ লিখিছিলোঁ, কিন্তু চৌধ-পোন্ধৰ বছৰ বয়সৰপৰা বিশেষকৈ কবিতা লিখিবলৈ নিজৰ ভিতৰতপৰা এটা প্ৰেৰণা সদায় অচূড়ন কৰি” অহা নেওগ মল্লিকা, সঁফুৰা, খুণিতৰা, মালতী, মুকুতা, মাহুহ, মেঘদূত (মল্লাক্ৰান্তা ছন্দত ভাঙনি), অসমা, বিচিত্ৰা, খাপনা, শ্বহিদান, শুৱনী আৰু ভোগজৰা—এই চৈধ্যখন কবিতা পুথিৰে অসমীয়া কাব্য ভঁৰাল চহকী কৰি গৈছে।

অসমীয়া জাতি, ভাষা, সাহিত্য সম্পৰ্কে মৌলিক গবেষণামূলক গ্ৰন্থ-প্ৰাণেতা নেওগৰ প্ৰবন্ধ-ৰচনা আৰম্ভ হয় ১৯১৯ চনত কটন কলেজত ভৰ্তি হোৱাৰপৰা। অসমীয়া ছাত্ৰৰ সাহিত্যসভাৰ বাবে লিখা “অসমীয়া সাহিত্যৰ জিলিঙনি” নামক প্ৰবন্ধেৰে শুভাৰম্ভ কৰা নেওগে—অসমীয়া সাহিত্যৰ জিলিঙিনি, অসমীয়া সাহিত্যৰ জেউতি, অসমীয়া কথা প্ৰতিভা, আধুনিক অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী, অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জীত ভূমুকি, অসমীয়া সাহিত্যৰ চমু বুৰঞ্জী, অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী, প্ৰাক্ ঐতিহাসিক অসম, অসমীয়া ভাষা আৰু লিপিৰ উৎপত্তি আৰু ক্ৰমবিকাশ, অসমীয়া ভাষা আৰু লিপিৰ কাহিনী, New Light on History of Asamiya Literature, Asamiya Language and Script, Pre-historic Assam, History of Modern Asamiae Literature, Introduction to Assam—এই ১৪খন গ্ৰন্থৰে ভাষা-সাহিত্যৰ গবেষণাৰ বেদীলৈ মূল্যবান অৰ্থ আগবঢ়াই গৈছে।

বৈষ্ণৱ সাহিত্যৰ ৰসপিপাসু নেওগ—বৈষ্ণৱ ধৰ্মৰ আতিশুৰি, বৈষ্ণৱ ধৰ্মৰ ক্ৰমবিকাশ, বৈষ্ণৱ ধৰ্মৰ ভক্তিতত্ত্ব, নাৰদীয় ভক্তিসূত্ৰ, যুগনায়ক শঙ্কৰদেৱ—এই পাঁচখন আলোচনামূলক গ্ৰন্থ ৰচনা কৰি গৈছে। ইংৰাজী ভাষাতো—Jagatguru Sankaradev, The founder of Mahapurushism, Mahapurushism—a Universal Religion ৰচনা কৰি গৈছে। ভাষা-সাহিত্য বিষয়ক গুৰু অসমীয়া আৰু সাহিত্য কি নামৰ সৰু গ্ৰন্থ দুখনিৰ নামো উল্লেখযোগ্য।

অসমৰ হাবিয়ে বননিৱে সিঁচৰিত হৈ থকা বনগীত-বিহগীত আদি জন-সাহিত্য বুটলি বিহৰতী, আকুল পখিক, কাণ্ডনী, বহুবহী, পানীমিঠেঁ, নামতি, ডাক-চৰিত্ৰ, ডাক-ভণিতা, ফুল-কোৱৰৰ গীত, মণিকোৱৰৰ গীত, কাচনকুঁৱৰীৰ গীত, পুতলি, পাৰিজাত, ভোগজৰা—এই কেইখনি মূল্যবান সংকলন প্ৰকাশ কৰি জন-সাহিত্য গবেষণাৰ বাবে লেখক লবলগীয়া সমল গোটাই দি গৈছে।

বহুমুখী প্ৰতিভা-সম্পন্ন নেওগে—শিঙলীলা, ৰাসক্ৰীড়া, কুণ্ডিল কুঁৱৰী, অকাল বসন্ত আৰু কামৰূপ এই পাঁচখন নাটক, দীপাবলী নামৰ এটি গল্পসংকলন আৰু গাঁৱে-নগৰে নামৰ উপন্যাস এখনিও ৰচনা কৰি গৈছে।

অসমীয়া কাব্য-প্ৰতিভা, অসমীয়া কথা-প্ৰতিভা আৰু আধুনিক অসমীয়া কথা-প্ৰতিভাৰ সঞ্চলনৰ উপৰিও বিবিধ বিষয়ত ৰচনা কৰা পুথিসমূহ হ'ল—বিষয়বিভাগ, বিহমেটেকা, বিধ-বিবেক, ৰঙাফিটা, শঙ্কৰদেৱৰ শিক্ষালয়, ত্ৰিবেণী, নীতিকবচ, শ্ৰীতিকবচ, জাতীয়তা বন্ধাৰ আঁচনি, মাধৱদেৱৰ জন্মস্থান, প্ৰশিক্ষণ সোণালী জয়ন্তী, বৰ্ণনিৰ্ণয় বা জাতিবিচাৰ, কলিৰ কাহিনী, পত্ৰবেণা, কেতেকী, অতীত মাধুৰী আদি ১৬খন গ্ৰন্থ লিখি গৈছে। নেওগে পচাশলীয়া পুথিও প্ৰণয়ন কৰি গৈছে। 'সুৱনী পাঠ' একছোৱাৰপৰা ছয়ছোৱালৈ, 'কিৰণমালা' প্ৰথমভাগৰপৰা সপ্তমভাগলৈ, আৰু প্ৰৱেশিকা অসমীয়া, বিজ্ঞানৰ আগকথা, মাধ্যমিক অসমীয়া, প্ৰতিধ্বনি, পচাশলীয়া পুথি সহচৰ আৰু সবল জ্যামিতি, তত্পৰি, দেউশতকৈও অধিক গৱেষণামূলক প্ৰবন্ধ কাকতে-পত্ৰই সিঁচৰিত হৈ আছে। কিছু প্ৰবন্ধাদি অপ্ৰকাশিত হৈয়ো ব'ল।

"অসমীয়া জাতিৰ ভূত-ভবিষ্যৎ, স্বথ-স্বৰ্থৰ লগত যোৰ প্ৰাণ গঁথা আছে, অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যৰ উন্নতি যোৰ হোঁপাহৰ ধন" বুলি মনে প্ৰাণে অহুভৱ কৰা নেওগে ১৯৬৩ চনত অসম সাহিত্য সভাৰ নাজিৰা অধিবেশনৰ সাংস্কৃতিক সন্মিলনৰ সভাপতিস্বৰূপে দিয়া ভাষণ আৰু ১৯৬৫ চনত নলবাৰী অধিবেশনত অসম সাহিত্য সভাৰ সভাপতিৰ আসনৰপৰা দিয়া ভাষণ, দুয়োটি ভাষণ অসমীয়া সাহিত্যলৈ দৃষ্টি মূল্যবান বৰঙণি। "মৰে অসম জীয়ে কোন? জীয়ে অসম মৰে কোন?" বুলি তেখেতে অভিভাষণত দিয়া ধ্বনি প্ৰায় জাতীয় ধ্বনিত পৰিণত হ'ল।

এই গৰাকী ভাষা-সাহিত্য-জাতি-প্ৰাণ বৰেণ্য ব্যক্তিয়ে ১৯৬৬ চনৰ ১২ নবেম্বৰ তাৰিখে শেষ নিশ্বাস ত্যাগ কৰিলে। [ব্ৰিগেন শইকীয়া]

শ্ৰীবিনন্দচন্দ্ৰ বৰুৱা

ধ্বনি-কবি শ্ৰীবিনন্দচন্দ্ৰ বৰুৱা ডাঙৰীয়াই ১৯০১ চনৰ জানুৱাৰী (মাঘৰ কৃষ্ণা পঞ্চমী) মাহত টীয়কত জন্মগ্ৰহণ কৰে। তেখেতে টীয়কীয়া অধ্যাপক শুকদেৱ অধ্যাপকৰ নাতি অচ্যুতানন্দৰ পুত্ৰ গোপালচন্দ্ৰ বৰুৱাৰ দ্বিতীয় সন্তান। তেওঁৰ মাতৃ হ'ল অসমৰ অগ্ৰতম প্ৰথম চাহ-খেতিয়ক ৰোবেন্দ্ৰ বৰুৱাৰ পুত্ৰ কমলেশ্বৰ বৰুৱাৰ কন্যা দময়ন্তী দেৱী।

টীয়কৰ ঢুলীয়া গাঁও প্ৰাথমিক বিদ্যালয়ত শ্ৰীবৰুৱাৰ প্ৰথম বিদ্যাবৃত্ত হয়। ১৯১২ চনত যোৰহাট চৰকাৰী উচ্চ ইংৰাজী বিদ্যালয়ত নাম লগায়, আৰু উক্ত স্কুলৰপৰাই ১৯২১ চনত প্ৰৱেশিকা পৰীক্ষাত উত্তীৰ্ণ হয়। ১৯২৫ চনত, কটন কলেজৰপৰা সন্মানৰে বি. এ মহলাত উত্তীৰ্ণ হয়। ১৯২৬ৰ মাজ ভাগৰপৰা ১৯২৯ চনৰ মাজ ভাগলৈকে কলিকতাত কিছুদিন বৃত্তীত এম. এ আৰু আইন পঢ়ে।

১৯২৯ চনতেই শ্ৰীবৰুৱাই জাঁজী উচ্চ ইংৰাজী বিদ্যালয়ত শিক্ষকতা কৰি পাছলৈ সেই বিদ্যালয়ৰ প্ৰধান শিক্ষক হয়। তাৰপৰাই শ্ৰীবৰুৱাই অৱসৰ গ্ৰহণ কৰে।

শ্ৰীবিনন্দচন্দ্ৰ বৰুৱা ছাত্ৰ জীৱনৰপৰাই নানা সাহিত্য, সংস্কৃতি আৰু শিক্ষা সম্বন্ধীয় অৰ্হটানৰ লগত জড়িত। যোৰহাটত পঢ়ি থকা অৱস্থাতে তৰাজানৰ ছাত্ৰসকলৰ লগত 'সাপ্তাহিক

ছাত্র-সভা' পাতে। কটন কলেজৰ এ এছ এল ক্লাবৰো তেখেত সম্পাদক আছিল। তেওঁ ১৯২০ চনত অসম ছাত্র-সম্মিলনৰ কাৰ্য্য-নিৰ্বাহক সভাৰ সক্ৰিয় সভ্য হৈ ১৯২৪ চনত প্ৰধান সম্পাদক হয়। অসম সাহিত্য সভাৰ লগতো শ্ৰীবৰুৱাৰ সহজ্ঞ এবাৰ নোৱৰা। অনেক বছৰ ধৰি কাৰ্য্য-নিৰ্বাহক সভাৰ সদস্য, চাৰিবাৰ উপ-সভাপতি, ১৯৫৬ চনত প্ৰধান সম্পাদক আৰু উত্তৰ লক্ষ্মীপুৰত বহা সাহিত্য সভাৰ ত্ৰয়োদশ অধিবেশনৰ (১৯৬৬) সভাপতি হয়।

অসমৰ কেবাখনো আলোচনীৰ লগত শ্ৰীবৰুৱা জড়িত। তেওঁ এ এছ এল ক্লাবৰ হাতে লিখা আলোচনী 'সেউতি'ৰ আৰু ১৯২৭-২৮ চনত কলিকতাৰপৰা প্ৰকাশ হোৱা, ছাত্র সম্মিলনৰ মুখপত্ৰ 'মিলন'ৰ সম্পাদক আছিল।

শ্ৰীবিনন্দচন্দ্ৰ বৰুৱাই সৰুৰেপৰাই সাহিত্য চৰ্চা কৰিছিল। শঙ্খধ্বনি (১৯২৫), কবি বৰুৱাৰ জাতীয় ভাৱমূলক কবিতা পুথি। জাঁজী হাইস্কুলত শিক্ষকতা কৰা সময়তে লিখা পুথিসমূহ হ'ল—পাৰ্শ্বসাৰথি (১৯৩৩), শৰাইঘাট নাটক, টি টি হেই, বেঙেনা বহুশ (প্ৰহসন), প্ৰতিধ্বনি (১৯৩৮) আৰু ফুলকলি (১৯৪০) পুথি। ইয়াৰ উপৰি সংকীৰ্তন মালা, ভাৰতৰ শাসন প্ৰণালী, সাহিত্য বঙ্গাবলী প্ৰথম ভাগ দ্বিতীয় ভাগ (পাঠ্যপুথি) সংকলন কৰে। শিশুৰ বাবে লিখা নবনাৰায়ণ, আৰু ৰাজহানৰ গল্প নামৰ পুথি দুখনে অসম সাহিত্য-সভাৰ কমলাদেৱী শিশু-সাহিত্যৰ বঁটা লাভ কৰে। ল'ৰাৰ বেজবৰুৱা, অসম গোঁৱৰ, আমাৰ লক্ষ্মীনাথ আদি শিশু-পুথি তেওঁ ৰচনা কৰে। কলিকতা এ এছ এল ক্লাবৰ বছৰেকীয়া অধিবেশনত পাঠ কৰিবৰ বাবে, কবিৰ পৰম বন্ধু পাৰ্শ্বতপ্ৰসাদ বৰুৱাৰ অনুৰোধত লিখা 'গড়গাঁও' কবিতাৰ সমানেই জনপ্ৰিয় তেখেতৰ আন এটি কবিতা হ'ল 'বংপুৰ'। ১৯৩০ চনত প্ৰতিষ্ঠা কৰা জাঁজীৰ লাচিত মেলাৰ (এই মেলাৰ তেখেত সম্পাদকো আছিল) উপলক্ষে 'ৰঙামুৱা বীৰ' আৰু 'আগীয়াটুৰীৰ ৰণ' কবিতা দুটি লিখে।

শ্ৰীবৰুৱাৰ দীঘলীয়া প্ৰবন্ধৰ ভিতৰত উল্লেখযোগ্য প্ৰবন্ধ হ'ল 'কবিতা', 'গমৰ-খায়াম', 'ফুলপানী ছিগাৰ ৰণ' ইত্যাদি।

বহুতেই পাহৰি গৈছে যে ৮৭শাণ্ডিৰাম শৰ্মাৰ স্ববৃহৎ 'আৰব্যোপগ্ৰাস'ৰ অসমীয়া অনুবাদৰ পিচত তেখেতে অসমীয়া ভাষাত 'আৰব্যোপগ্ৰাস'ৰ সৰল অনুবাদ এটিও প্ৰকাশ কৰিছিল।

[শ্ৰীঅমল ৰাজখোৱা]

নকুলচন্দ্ৰ ভূঞা

নাট্যকাৰ, ব্ৰহ্মীবিদ্ আৰু জীৱনীকাৰ নকুলচন্দ্ৰ ভূঞাৰ জন্ম হৈছিল ১৮১৭ শক (১৮৯৫ চন)ৰ জ্যৈষ্ঠ মাহত চাৰিঙত। বাৰভূঞাৰ ঘৰৰ ভূঞাৰ উপৰি-পুৰুষসকল গুৰিতে দৰং জিলাৰ কলাবাৰী অঞ্চলৰ লোক আছিল। ভূঞাৰ পিতৃৰ নাম গোপালচন্দ্ৰ ভূঞা আৰু মাতৃ খাৰঘৰীয়া ফুকনৰ ঘৰৰ ডালিমী আইদেউ। চাৰিঙত প্ৰাথমিক শিক্ষা শেষ কৰি ভূঞাই যোৰহাটৰ মধ্য অসমীয়া বিদ্যালয়ত নাম লগায়হি আৰু তাৰ পাছত যোৰহাট চৰকাৰী উচ্চ বিদ্যালয়ত পঢ়ি ১৪১৬ চনত প্ৰৱেশিকা পৰীক্ষাত উত্তীৰ্ণ হয়। উল্লেখযোগ্য যে স্কুলীয়া ছাত্র হিচাবেই ভূঞাই

অসম বুৰঞ্জীৰ এক অধ্যায় বাৰভূঞা নামে গ্ৰন্থ ৰচনা কৰে আৰু ১৯১৬ চনত ভূঞাদেৱে প্ৰৱেশিকা পৰীক্ষাত উত্তীৰ্ণ হোৱা বছৰতে ‘বাৰভূঞা সভা’ই এই গ্ৰন্থ প্ৰকাশ কৰে। তেওঁ প্ৰথম কেইবছৰমান ডিব্ৰুগড় আৰু তেজপুৰত চৰকাৰী চাকৰি কৰিছিল। ১৯২৪ চনলৈকে এই চাকৰিত থাকি এই চনতে যোৰহাট চাহ কোম্পানীৰ তলত চাহ বাগিচাৰ চাকৰিত যোগ দিয়েহি। এই চাকৰিত দোপত দোপে উন্নতি কৰি ১৯২৪ চনত দুদীৰ্ঘ ত্ৰিশ বছৰ পিছত চিনিয়ৰ মেনেজাৰ হিচাবে অৱসৰ লয়। তাৰ পিছতো বিভিন্ন কোম্পানীৰ নিয়ন্ত্ৰণ অস্থায়ী কৰা বছৰো বাগিচা পৰিচালনা কৰে আৰু ১৯৬৮ চনৰ ১৬ জানুৱাৰীত পৰলোক গমনৰ দিন পৰ্য্যন্ত ভালে কেইবছৰলৈ অসম চৰকাৰৰ বিস্তৰ নিগমৰ সদস্য হিচাপে চাহ-বাগিচাসমূহৰ পৰিদৰ্শক ৰূপে কাম কৰি আছিল।

ভূঞাৰ প্ৰথম নাটক ‘শাহ আই’ ১৯২৫ চনত প্ৰকাশ হৈছিল। চৰকাৰী চাকৰি উপলক্ষে তেজপুৰত থকা কালত বিখ্যাত বাণ ৰঙ্গমঞ্চৰ নাট্য-শিল্পীসকলৰ অহুৰোধত তেওঁ বদন বৰফুকন (ছপা ১৯২৭) আৰু চন্দ্ৰকান্ত সিংহ (ছপা ১৯৩১) নাটক ৰচনা কৰে। ভূঞাৰ আন দুখন বুৰঞ্জীমূলক নাটক হৈছে বিদ্ৰোহী মৰাণ আৰু হুমলী বুৰী। পিচৰখনে সাহিত্য সভাৰ বঁটা লাভ কৰে।

পূৰ্বে উল্লেখ কৰা অসম বুৰঞ্জীৰ এক অধ্যায় বাৰভূঞা গ্ৰন্থখন আহল-বহল কৰি ১৯৬১ চনত ভূঞাদেৱে ‘বাৰভূঞাৰ চমু বুৰঞ্জী’ নামে প্ৰকাশ কৰে। ১৯৬০ চনত ‘বৰ বাৰভূঞা লহকৰ বংশাৱলী’ গ্ৰন্থ প্ৰকাশ কৰে। ইয়াৰ বাহিৰেও ভূঞাৰ লিখনবৰপা ওলোৱা কেইটামান মূল্যবান বুৰঞ্জীমূলক গ্ৰন্থ হৈছে—হুমলী গড় (জয়ন্তী), কলিতা ফুকন (জয়ন্তী), অসম বুৰঞ্জীৰ কেইটামান কথা (স্বৰভি), পত্নী বুৰঞ্জী এখনৰ দুটিমান কথা (অসম সাহিত্য-সভা পত্ৰিকা), মণিপুৰ বা মন’পুৰ ৰাজ্য (অসম বাণী), টায়কৰ বুৰঞ্জী (জয়ভূমি) আদি।

জীৱনীকাৰ হিচাবে ভূঞাৰ শ্ৰেষ্ঠ কীৰ্ত্তি হৈছে ১৯৬১ চনত অসম সাহিত্য সভাই প্ৰকাশ কৰা ‘ৰাধাকান্ত সন্দিকৈ ডাঙৰীয়া’ নামে তথ্যপূৰ্ণ গ্ৰন্থখনি। ইয়াৰ বাহিৰে তেওঁ বিভিন্ন বাতৰি কাকত আৰু আলোচনীত কেবাজনো গুণী-জ্ঞানী লোকৰ আৰু বিশ্ববিখ্যাত মনীষীৰ চমু জীৱনী লিখিছিল।

ছাত্ৰ অৱস্থাপৰবাই বিভিন্ন আলোচনীত ভূঞাদেৱে গল্প লিখিবলৈ লয়। ভূঞাদেৱৰ প্ৰথম গল্প কিতাপ ‘চোৰাংচোৱাৰ চ’ৰা’ ১৯১৮ চনত প্ৰকাশ হয়। ‘জোনোৱালি’ নামে এখনি চুটি গল্পৰ সংগ্ৰহ ১৯৩৩ চনত প্ৰকাশ হয়। পিচত ভূঞাদেৱে সকলো গল্প গোটেই ১৯৬২ চনত ‘গল্পৰ শব্দই’ প্ৰকাশ কৰে। আৱাহন যুগৰ গল্পলিখক হিচাবে ভূঞাৰ খ্যাতি আছে। শিশু-সাহিত্যতো ভূঞাৰ হাত আছিল। ‘সোণহঁতৰ ভীষ্ম’ আৰু চাহ-বাগিচাৰ মজদুৰ ছাত্ৰসকলৰ বাবে ৰচিত ‘আমাৰ পাঠ’ নামৰ দুখনি শিশু-পাঠ্য তেওঁ ৰচনা কৰে।

তেওঁ স্থলীয়া অৱস্থাতে কবিতা লিখিবলৈ আৰম্ভ কৰে। এই কালছোৱাৰ ভিতৰত লেখা—মান সেনাপতিৰ বাণী, স্বৰ্ণ, বহাগী, আজি বিহু, ব্যৰ্থ, মইনা, মোৰ বহাগীলৈ আদি কেইটিমান কবিতাৰ নাম উল্লেখযোগ্য। ভূঞাৰ সাহিত্যিক জীৱনৰ অন্ততম কীৰ্ত্তি হৈছে

১৯১৮-২০ চনতে তেখেতে বহু যত্নে সংগ্ৰহ কৰা (১৯২৩ চনত প্ৰকাশিত) বিহগীভৰ পুথি 'ব'হাগী'। তেখেতৰ অন্ত্যন্ত গ্ৰন্থকেইখনি হ'ল—১। চাহ-বাগিচাৰ বহুৱা। ২। বাট কেনি ? ৩। মণিৰাম পিয়লিৰ তিথি উৎসৱৰ (চাৰিং) সভাপতিৰ ভাষণ।

অসম সাহিত্য সভাৰ লগত ভূঞা ঘনিষ্ঠ ভাৱে জড়িত আছিল। ডেকা বয়সতে এৰাৰ অসম সাহিত্য সভাৰ সহকাৰী সম্পাদকৰ দায়িত্ব বহন কৰিছিল। তেওঁ অসম সাহিত্য সভাৰ কিছুদিন কোষাধ্যক্ষ আছিল। ১৯৬৭ চনৰ অসম সাহিত্য সভাৰ ডিব্ৰুগড় অধিবেশনৰ তেওঁ সভাপতি আছিল। সাহিত্য সভাৰ সভাপতিৰ পদত অধিষ্ঠিত হৈ থকা কালতে ভূঞাই ইহধাম ত্যাগ কৰে। [শ্ৰীডিম্বেশ্বৰ শৰ্মা]

জ্ঞাননাথ বৰা

কথা-সাহিত্যিক জ্ঞাননাথ বৰাৰ পূৰ্বপুৰুষ, তেজপুৰৰ ওচৰৰ ন-দুৱাৰ অঞ্চলৰ হেৰা পোৱা গাঁৱৰ। উপবিপ্লৱ জীৱনাথ বৰবৰা আহোম স্বৰ্গদেৱৰ আক্ৰামতে নতুন বিষয়-বাব খাবলৈ গুৱাহাটীলৈ আহিছিল। ইংৰাজ আমোলত তেওঁ বিষয়-বাব হেৰুৱালে।

দয়ানাথ বৰবৰাৰ পুত্ৰ, জাবৰি, কেন্দ্ৰ-সভা, সাহিত্য-বিচাৰ, চিন্তাকলি, বহল-ব্যাকৰণ আৰু গীতাৱলীৰ প্ৰসিদ্ধ লেখক সত্যনাথ বৰা।

জ্ঞাননাথ বৰা হ'ল সত্যনাথ বৰা আৰু 'বিয়ানামৰ' সংকলয়িতা ভুবনমোহিনী বৰাৰ দ্বিতীয় পুত্ৰ। তেওঁলোকৰ প্ৰথম পুত্ৰ অধিকানাথ বৰা।

১৮৯০ খৃঃৰ ২০ মাৰ্চত গুৱাহাটীত জ্ঞাননাথ বৰাৰ জন্ম। ১৯০৫ খৃঃত গুৱাহাটী কলেজিয়েট হাইস্কুলত ইংৰাজী শিক্ষাৰ সূচনা। ১৯১২ খৃঃত উক্ত স্কুলৰপৰা প্ৰৱেশিকা পৰীক্ষাত উত্তীৰ্ণ হৈ কটন কলেজৰ আই. এ শ্ৰেণীত ভৰ্তি হয়। ১৯১৬ খৃঃত কটন কলেজৰপৰাই বি এ ডিগ্ৰী লাভ কৰিছিল। তেওঁ ছাত্ৰাৱস্থাৰপৰা গুৱাহাটী একতা-সভা আৰু তেতিয়াৰ অসম ছাত্ৰ সন্মিলনৰ অগ্ৰতম গুৰি ধৰোঁতা আছিল। ১৯০৬ খৃঃত স্থাপিত গুৱাহাটী একতা-সভাৰ তেওঁ প্ৰথম সম্পাদক। ছাত্ৰ-সন্মিলনৰ জন্ম-লগ্নৰ লগতো তেওঁ জড়িত। ১৯১৭ খৃঃত ছাত্ৰ-সন্মিলনৰ দ্বিতীয় অধিবেশনত বৰা ডাঙৰীয়া সহকাৰী সম্পাদক আৰু ১৯১৮ খৃঃত তৃতীয় অধিবেশনত তেওঁ প্ৰধান সম্পাদক নিৰ্বাচিত হয়।

তেওঁ পোনতে গুৱাহাটীত আইন ব্যৱসায় কৰিছিল। পিচত ১৯২৭ খৃঃৰপৰা ১৯৪৭ খৃঃলৈ কলিকতা হাইকোৰ্টত আইন ব্যৱসায় কৰিছিল।

১৯৫১ খৃঃৰপৰা তেওঁ গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয় আইন কলেজৰ অধ্যক্ষ নিযুক্ত হয়। ১৯৫৮ খৃঃলৈকে ৮ বছৰকাল তেওঁ অধ্যক্ষৰ দায়িত্ব বহন কৰে। পিচত তেওঁ ৰাজ্যিক মহাসভাৰ সভাপতি হয়।

বৰাই নিচেই সৰু-কালৰেপৰা সাহিত্য চৰ্চা কৰিছিল। প্ৰথমতে 'উষা'ত তেওঁৰ ভালেমান কবিতা প্ৰকাশ হয়। 'সখি ঐ মনত পৰে' তেওঁৰ প্ৰথম প্ৰকাশিত কবিতা।

চিন্তাশীল কথা-সাহিত্যিক ববাব বচিঙ গ্ৰন্থ পাঁচখনি। তেওঁৰ বচনাৰাজিৰ স্পষ্ট ধাৰা দুটা—বাজনৈতিক সচেতনতামূলক বচনা আৰু অসমীয়া পুৰণি সাহিত্যৰ আলোচনামূলক বচনা।

‘অসমত বিদেশী’ (১৯২২ খৃঃ) বাজনৈতিক সচেতনতাৰ প্ৰথম পুথি। অসমত বিদেশীয়ে সৃষ্টি কৰা সমস্যাৰ কথা আজিৰপৰা আটো কুৰি বছৰ পূৰ্বতে চিন্তা কৰি এই পুথিখনি বচনা কৰিছিল।

যুগতত্ত্ব (১৯২৪ খৃঃ) এখনি ৮৪ পৃষ্ঠাৰ তত্ত্ব-গধুৰ বচনাৰ পুথি। ভাষাৰ উৎপত্তি, ভাষাৰ প্ৰকৃতি আৰু লক্ষণ, সাৰ্বজনীন ভাব, আৰু অন্তৰায়—এই চাৰিটি পুথিখনিৰ আলোচ্য বিষয়।

নতুন জগত (১৯৪৫ খৃঃ) দ্বিতীয় মহাযুদ্ধৰ পিচত বচনা কৰা পুথি। পৃথিৱী বিশ্বপিপৰা মহাসমৰৰ অন্তৰালত লুকাই থকা সাম্ৰাজ্যবাদী মনোভাৱ আদি ‘নতুন জগত’ পুথিৰ প্ৰধান উপজীব্য। দুইটি অধ্যায়ত বিভক্ত পুথিখনিৰ অন্তৰালত প্ৰকাশ পাইছে শাস্তিপূৰ্ণ নতুন জগত এখনৰ কল্পনাৰ কথা। পুথিখনি The New World নামেৰে ইংৰাজীলৈ অন্তৰ্ভাৱ কৰিছে।

অসমীয়া পুৰণি সাহিত্য (১৯৫০ খৃঃ) আৰু আধুনিক অসমীয়া সাহিত্য (১৯৬০ খৃঃ) ববাব দুখন সাহিত্য আলোচনাৰ পুথি। ‘অসমীয়া পুৰণি সাহিত্য’ পুথিত কথা-ভাগৱত, কথা-গীতা, মাধৱ কন্দলীৰ ৰামায়ণ, কীৰ্তন, ৰামক্ৰীড়া, ভীষ্মচৰিত, কাণখোৱা আৰু গীতি-ৰামায়ণৰ আলোচনা কৰিছে। আধুনিক অসমীয়া সাহিত্যত তেওঁ পঞ্চ সাহিত্য, গল্প-সাহিত্য, নিৰ্ভাজ-ভাষা, ভাষা-প্ৰচাৰ আৰু জ্ঞানাকী যুগৰ বিষয়ে আলোচনা কৰিছে।

অসমীয়া সাহিত্যৰ ভৱিষ্যত (১৯৬৬ খৃঃ) ১৬ পৃষ্ঠাৰ এখনি চমু ভাষণ। ভাষণখনিৰ মাজত অসমীয়া সাহিত্যৰ ভৱিষ্যতৰ প্ৰতি লিখকৰ চিন্তাশীলতা প্ৰকাশ পাইছে।

‘মণিদীপ’ত প্ৰকাশিত ‘মোৰ জীৱন সোঁৱৰণ’ শীৰ্ষক এলানি প্ৰবন্ধ ববাব এৰি অহা জীৱনৰ খতিয়ান স্বৰূপ। ‘আৱাহন’ত ববাব ভালেকেইটি চিন্তাগধুৰ প্ৰবন্ধ প্ৰকাশ পাইছে।

১৯৬৮ খৃঃৰ জাহ্নৱীত তেজপুৰত অনুষ্ঠিত অসম সাহিত্য-সভাৰ একত্ৰিংশ সন্মিলনত তেওঁ পোৰোহিত্য কৰিছিল। বৰা লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাৰ জন্ম-শতবাৰ্ষিকী উছৰবো সভাপতি আছিল। ৫ অক্টোবৰত যোৰহাটত অনুষ্ঠিত উছৰৰ প্ৰথম দিনৰ মুকলি সভাত তেওঁ পোৰোহিত্য কৰিছিল। শোকৰ কথা এয়ে যে সভাপতি হিচাপে তেখেতৰ কাৰ্য্যকাল শেষ নোহওঁতেই ১৯৬৮ খৃঃৰ ৩০ নবেম্বৰ তাৰিখে তেখেতে শেষ নিশ্বাস পেলায়।

[ব্ৰীন্দ ভানুকদাৰ]

শ্ৰীআনন্দচন্দ্ৰ বৰুৱা

যোৰহাট মহকুমাৰ অন্তৰ্গত, চাওখাট মৌজাৰ ঢেকীয়াখোৱা গাঁৱৰ দিহাকোষৰ ৬প্ৰেমধৰ শৰ্মাবৰুৱাৰ চতুৰ্থ সন্তান আৰু দ্বিতীয় পুত্ৰ শ্ৰীআনন্দচন্দ্ৰ বৰুৱাই ১৯০৭ চনৰ ৩১ ডিচেম্বৰত জন্মগ্ৰহণ কৰে। পিতৃ ৬প্ৰেমধৰ শৰ্মাবৰুৱা মৰাণ অঞ্চলৰ খুমটাই চাহ-বাগিচাৰ কাৰ্য্যালয়ৰ প্ৰধান সহকাৰী আছিল আৰু বৰুৱাদেৱে এই বাগিচাতেই জন্মগ্ৰহণ কৰিছিল। তেখেতৰ পিতৃ এজন ধৰ্মপ্ৰাণ আৰু সূক্ৰমাৰ কলাৰ প্ৰতি প্ৰকা থকা ব্যক্তি আছিল। মাতৃ ৬ইছানী দেৱী প্ৰাচীনযুৰ

প্ৰতি আৰু প্ৰাচীন ঐতিহ্যৰ প্ৰতি যোহ থকা এগৰাকী আদৰ্শহানীয়া গৃহিণী আছিল। তেখেত এজন কবি-সাহিত্যিক আৰু কলাকাৰৰূপে গঢ় লোৱাত পিতৃ-মাতৃৰ আদৰ্শই সহায় কৰিছিল। বৰুৱাদেৱৰ আদিপুৰুষ কনৌজৰ ভাগৱত ভূষণ উপাধিৰ ব্ৰাহ্মণ আছিল। সেইকাৰণে তেখেতৰ পৰিয়ালক ভাগৱতী বৰুৱা বুলি জনা যায়। বৰুৱাদেৱৰ ঘৰত পূৰ্বতে সংস্কৃত শিক্ষাৰ ব্যৱস্থা আছিল।

আনন্দচন্দ্ৰ বৰুৱাদেৱে ঢেকীয়াখোৱা প্ৰাথমিক বিদ্যালয়ৰপৰা বৃত্তিলাভ কৰি ১৯১৮ চনত কাকজান মাইনৰ স্কুলত নাম লগায়। ১৯২২ চনত মাইনৰ পৰীক্ষাত বৃত্তিলাভ কৰি যোৰহাটৰ চৰকাৰী হাইস্কুলত নাম লগায়। ১৯২৬ চনত তেখেতে মেট্ৰিক পাছ কৰি কাশী বিশ্ববিদ্যালয়ত বিজ্ঞান শাখাত ভৰ্তি হয়। ইয়াত দুবছৰ পঢ়ি পুনৰ কলা বিভাগত নাম লগায়। তেখেতে ১৯২৯ চনলৈকে এই বিশ্ববিদ্যালয়ত অধ্যয়ন কৰে।

অধ্যয়ন সাং কৰি কাশীৰপৰা আহি বৰুৱাদেৱে গুৱাহাটীৰ খাৰঘুলিৰ নিউপ্ৰেছৰপৰা ওলোৱা চন্দ্ৰকুমাৰ আগৰৱালাৰ সাপ্তাহিক ‘অসমীয়া’ৰ সম্পাদক হয়। ইয়াৰ পাছত ১৯৩২ চনত যোৰহাটৰ স্কলবিভাগৰ পৰিদৰ্শকৰ কাৰ্যালয়ৰ অস্থায়ীভাবে প্ৰথম সহকাৰী হিচাপে নিযুক্তি লয়। ১৯৩৩ চনত তিনিচুকীয়াৰ ‘চেনাইৰাম হাইস্কুলত সহকাৰী শিক্ষকৰ নিযুক্তি পায়। ১৯৩৪ চনত পুনৰ এই কাম এৰি যোৰহাটলৈ ঘূৰি আহে আৰু বাগ্মীবৰ শ্ৰীযুত নীলমণি ফুকনৰ সম্পাদনাত ওলোৱা ‘বাতৰি’ৰ সহকাৰী সম্পাদক পদত নিযুক্তি লয়। এই কাম দুবছৰ সূচাৰূপে কৰে। ইয়াৰ পিছত ১৯৪৩ চনত দ্বিতীয় মহাসমৰৰ সময়ত তেখেতে বিমান বিভাগত যোগ দি লাহোৰ, চেকেন্সাবাদ আৰু কৰাছীত কাম কৰে। ১৯৪৬ চনত তেখেতে এই কাৰ্য্যৰপৰা অব্যাহতি লৈ ১৯৪৭ চনত যোৰহাটত ইণ্ডাষ্ট্ৰিয়েল ট্ৰেইনিং ইনষ্টিটিউটৰ কাৰ্যালয়ত সহকাৰীৰূপে যোগ দিয়ে। এই কাৰ্য্যত মুখ্য সহকাৰী পদলৈ উন্নীত হৈ ইয়াৰপৰাই ১৯৬৯ চনৰ ডিচেম্বৰ মাহৰ ৩১ তাৰিখে অৱসৰ গ্ৰহণ কৰে।

১৯২৬ চনৰ কলেজীয়া জীৱনৰপৰাই বৰুৱাদেৱে কবিতা লিখিবলৈ আৰম্ভ কৰে। তেখেতৰ প্ৰথম কবিতাটো বেজবৰুৱাৰ সম্পাদিত ‘বাহী’ত প্ৰকাশ হৈছিল। ইয়াৰ পিছৰপৰাই তেখেতে ঘৰজোউতি, সূৰভি, গল্পচিৰিজ, আৱাহন আদিত গল্প, কবিতা লিখিবলৈ লয়। আৱাহনৰ ১ম বছৰ ১ম সংখ্যাৰ ১ম পৃষ্ঠাত প্ৰকাশ পোৱা আৱাহন নামৰ কবিতাটো বৰুৱাদেৱৰ। ইয়াৰ পিছত তেখেতে মণিদীপ, অসম বাণী, অসম বাতৰি, জনমভূমি আৰু নৱযুগ আদিত নানা তথ্যমূলক প্ৰবন্ধ প্ৰকাশ কৰিছে। তেখেতৰ উল্লেখযোগ্য পুথিসমূহ হ’ল, কবিতা—পৰাগ, পুষ্পক, হাফিজৰ সূৰ, বঙ্গল ৰশ্মি আৰু পাপৰিৰ পৰিমল, নাটক—বিপৰ্জন, বিজয়া, নলদয়ন্তী, নাটিকা—কমতাকুঁৱৰী আৰু কপৌকুঁৱৰী, অহুৰাদ—চোভিয়েট কবিতা, কুমাৰসম্ভৱ, এচিয়াৰ জ্যোতি (গল্প)। ১৭শে গৰ্গৈ আছিল জীৱকহাৰ পৰম স্নহদ।

১৯৩০ চনত তেখেতে যোৰহাটত বাণী-সন্মিলন প্ৰতিষ্ঠা কৰে। ১৯৬৪ চনত আৰম্ভ হোৱা যোৰহাট চিন্তামণি চক্ৰৰ এখেত প্ৰতিষ্ঠাতা সভাপতি। যোৰহাট থিয়েটাৰৰ এখেত এজন স্নহদ

মঞ্চ পরিচালক, অভিনেতা আৰু নাট্যকাৰ আছিল। যোৰহাট সাহিত্য-সভাৰ তেখেতে কাৰ্য্যকৰী সম্পাদক আৰু জাতীয় সংহতি পৰিষদৰ সহকাৰী সভাপতি আছিল। ১৯৬০ চনৰ ২৫ জাহুৱাবীত আকাশবাণীয়ে আয়োজন কৰা অখিল ভাৰত কবি সন্মিলনত পাঠ কৰা 'পৃথিৱীৰ প্ৰেমে মোক দেৱলীয়া কৰিলে' এটি উল্লেখযোগ্য কবিতা। ১৯৬২ চনত আঞ্চলিক বৰীজ শতবাৰ্ষিকীত আয়োজন কৰা কবিতা প্ৰতিযোগিতাত 'বৰীজনাথৰ জীৱন আলোখা' নামৰ তেখেতৰ কবিতাটি শ্ৰেষ্ঠ বুলি পৰিগণিত হয় আৰু সোণৰ পদক লাভ কৰে। ১৯৬৯ চনত তেখেতে অসমৰ শ্ৰেষ্ঠ সন্মানিত পদ অসম সাহিত্য সভাৰ সভাপতি পদলৈ নিৰ্বাচিত হয় আৰু বৰপেটা অৰিবেশনৰ সভাপতিত্ব কৰে। ১৯৭০ চনত ভাৰত চৰকাৰৰপৰা পদ্মশ্ৰী সন্মান লাভ কৰে।

১৯২৮ চনতেই বৰুৱাদেৱে বৈবাহিক জীৱন আৰম্ভ ক'ৰে। তিনিটি পুত্ৰ দুটি কন্যা আৰু ভাৰ্য্যা শ্ৰীমতী প্ৰমীলা দেৱীৰ সৈতে অতি সৰল সহজ বৰুৱাৰ সংসাৰ। অলপতে সন্তুষ্ট হোৱা, কাৰো দোষ নেদেখা, সকলোকে আপোনভাৱ কৰা মৰ্মিয়াল অন্তৰৰ বৰুৱাক 'বকুল বনৰ কবি' বুলি সকলোৱে জানে। এহাতে অসমৰ প্ৰাচীন ঐতিহ্য তথা ভাৰতীয় ঐতিহ্যৰ প্ৰতি আৰু আনহাতে জন-সাহিত্য আৰু জন-সংস্কৃতিৰ প্ৰতি শ্ৰদ্ধাশীল শ্ৰীবৰুৱা ডাঙৰীয়া চিন্তা আৰু কাম চুয়া দিশতে সৰল, উদাৰ আৰু প্ৰগতিশীল। ঐতিহ্য আৰু আধুনিকতাৰ এটি সমন্বয় তেখেতৰ মাজত সহজে অনুভূত হয়। তেখেতৰ বহুসংখ্যক কবিতা, প্ৰবন্ধ কাকডে-পত্ৰই সিঁচৰতি হৈ আছে। [শ্ৰীকেশৱচন্দ্ৰ গোস্বামী]

শ্ৰীউপেন্দ্ৰ চন্দ্ৰ লেখাক

অধ্যাপক শ্ৰীউপেন্দ্ৰচন্দ্ৰ লেখাক একেৰাহে এগৰাকী সাহিত্যসেৱী আৰু শিক্ষাবিদ। ১৯০৫ খৃঃৰ ১৩ জাহুৱাবীত উত্তৰ গুৱাহাটীৰ কল্লেজৰত তেওঁৰ জন্ম। তেওঁৰ দেউতাক নন্দৰাম লেখাক আৰু মাতৃ সোণপাহী। উত্তৰ গুৱাহাটীতে তেওঁৰ পঢ়াশলীয়া শিক্ষা আৰম্ভ। ১৯১৮ খৃঃত উত্তৰ গুৱাহাটী মাইনৰ স্কুলৰপৰা এম ই পৰীক্ষাত উত্তীৰ্ণ হয়। ইয়াৰ পিচত চাৰি বছৰ কলেজিয়েট হাইস্কুলত পঢ়ি ১৯২২ খৃঃত প্ৰথম বিভাগত প্ৰৱেশিকা পৰীক্ষাত উত্তীৰ্ণ হয়। লেখাকৰে কটন কলেজত উচ্চ শিক্ষা লৈ ১৯২৬ খৃঃত দৰ্শনত অনাৰ্ছসহ বি এ ডিগ্ৰী লাভ কৰিলে। সেই সময়ত গুৱাহাটী কটন কলেজত ইংৰাজীত এম এ পঢ়াৰ ব্যৱস্থা আছিল। লেখাকৰে ইংৰাজীৰ এম এ শ্ৰেণীত ভৰ্তি হৈছিল। পাচত তেওঁ বঙলা আৰু অসমীয়াতহে এম এ পাছ কৰিলে। মাজতে গুৱাহাটী আৰ্ল ল কলেজৰপৰা বি এল ডিগ্ৰী লাভ কৰিছিল। বি এল ডিগ্ৰী লাভ কৰাৰ পিচত ডেৰ বছৰ মান আইন ব্যৱসায় কৰিছিল।

লেখাকৰে পোনতে শিক্ষকতা কৰিছিল উত্তৰ গুৱাহাটী কমলদেৱ হাইস্কুলত। উক্ত স্কুলত শিক্ষা দান কৰা কালছোৱাতে উত্তৰ গুৱাহাটীত স্থাপন কৰিছিল আনন্দ সমিতি। এই সমিতিৰ উল্লেখযোগ্য কামৰ ভিতৰত এখন আলোচনা চক্ৰ আৰু আনন্দৰাম বৰুৱা পুথি ভঁৰাল স্থাপন।

১৯৩৮ খৃঃত লেখাক কটন কলেজৰ অসমীয়া বিভাগৰ অধ্যাপক নিযুক্ত হয়। পিচত

বিতাণীয় যুৱকী হয়গৈ। ১২৫২ খৃঃত একুৰি এবছৰ কাল কটন কলেজত অধ্যাপনা কৰাৰ পিচত অৱসৰ গ্ৰহণ কৰিলে। ১২৬০ খৃঃৰ জাহ্নৱাৰী মাহৰপৰা লেখক বৃন্দাবন বৈষ্ণৱ পাৰমাৰ্থিক বিশ্ববিদ্যালয়ত অধ্যাপক নিযুক্ত হয়। পাচত অহুঠানটিৰ নাম ইন্সটিটিউট অৱ অৱিয়েণ্টেল ফিলছফি হয়। তেতিয়াৰেপৰা বৃন্দাবন ধামত ভাষা-সাহিত্য প্ৰচাৰ কৰাৰ উপৰিও শ্ৰীশঙ্কৰদেৱ সেৱা-সজ্জাৰ মন্দিৰ আৰু যাত্ৰী-নিবাস স্থাপনৰ ক্ষেত্ৰত গুৰি ধৰি আছে।

লেখকৰ প্ৰথম পুথি 'শ্ৰীশ্ৰীৰাম-কৃষ্ণ উপদেশ'। স্বামী ব্ৰহ্মানন্দ সংগৃহীত এই বঙলা পুথিখন তেওঁ প্ৰৱেশিকা পৰীক্ষা দিয়েই অসমীয়ালৈ অহুবাদ কৰিছিল। কটন কলেজত পঢ়া সময়ৰপৰাই লেখক সাহিত্য সাধনাত উঠি পৰি লাগিছিল। ছাত্ৰ-সম্মিলনৰ মুখপত্ৰ 'মিলন'ৰ সম্পাদনা সমিতিৰ লগত জড়িত ধকাৰ উপৰিও তেওঁ মিলনৰ কাৰ্যাধ্যক্ষও আছিল। চেতনা, বাঁহী, আৱাহন, জয়ন্তী আদি আলোচনীত তেওঁৰ ভালেমান প্ৰবন্ধ প্ৰকাশ হয়।

'কথা গুৰুচৰিত' (১২৫২ খৃঃ) লেখকৰ সম্পাদিত পুথি। পুথিখনি বৰপেটা সত্ৰৰ সত্ৰাধিকাৰ চতুৰ্ভুজ মিশ্ৰৰপৰা ডক্টৰ বাণীকান্ত কাকতিয়ে সংগ্ৰহ কৰিছিল। ৬২২ পৃষ্ঠাৰ এই বৃহৎ পুথিখনি লেখকৰে যত্ন সহকাৰে সম্পাদনা কৰি উলিয়ায়।

'কথা-সাহিত্য' (১২৪০ খৃঃ) লেখকৰ সম্পাদিত গল্প সাহিত্যৰ পুথি। পুথিখনি জোনাকী যুগৰপৰা সাম্প্ৰতিক যুগলৈকে একুৰি এজন আধুনিক কথা-সাহিত্যিকৰ গল্প বচনাৰ সংকলন। পুথিখন ভালেমান বছৰ কলিকতা আৰু গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ৰ আই এ মহলাৰ পাঠ্য আছিল।

'আদৰ্শ বচনাৱলী' আৰু 'বিশ্ববিদ্যালয় বচনাৱলী' লেখক সম্পাদিত আন দুখন পুথি। প্ৰথমখন স্বৰ্গীয়া ছাত্ৰ আৰু পাচৰখন কলেজৰ ছাত্ৰৰ বাবে সংকলন কৰা।

'অসমীয়া ৰামায়ণী সাহিত্য' (১২৪৮ খৃঃ) লেখকৰ এখন উল্লেখযোগ্য পুথি। এই পুথিখনিৰ ওপৰতে ভেটি কৰি 'আছামিজ ভাৰছন্ অৱ ৰামায়ণ' (Assamese Version of Ramayana) নামেৰে এটি ইংৰাজী প্ৰবন্ধ যুগুত কৰি ১২৫৫ খৃঃত অন্নমালাইত অহুষ্ঠিত অৱিয়েণ্টেল কনফাৰেন্সত পাঠ কৰিছিল। 'আছামিজ ভাৰছন্ অৱ ৰামায়ণ' আৰু 'আছামিজ ভাৰছন্ অৱ মহাভাৰত' শীৰ্ষক দুটা প্ৰবন্ধ ডক্টৰ বাণীকান্ত কাকতি সম্পাদিত 'এচপেক্টছ্ অৱ আৰ্ণি আছামিজ লিটাৰেচাৰ' গ্ৰন্থত অন্তৰ্ভুক্ত কৰা হৈছে।

'অসমীয়া সাহিত্য-সেৱক ওৰজানীকান্ত বৰদলৈ' (১২৪৮ খৃঃ) লেখকৰ আন এখনি আলোচনামূলক পুথি। লৰ্ড টেনিনচনৰ কাব্যৰ ছাঁ লৈ লেখকৰে 'এনক আৰ্ডেন' (১২৪৮ খৃঃ) বচনা কৰে।

ভট্টদেৱৰ সংস্কৃত গ্ৰন্থ 'ভক্তি-বিবেক' খনি লেখকৰে অসমীয়ালৈ তৰ্জমা কৰে। লেখক ডাঙৰীয়াই অসমীয়ালৈ তৰ্জমা কৰা আন এখনি পুথি 'ধন্যপদ' (১২৪৭ খৃঃ)। বুদ্ধধৰ্মৰ বাণীসমূহ শোনতে আলোচনীৰ পাতত প্ৰকাশ হৈছিল, পিচত পুথিৰ আকাৰত ছপা হয়।

দুবছৰ মান লেখক 'জনশিক্ষা' আলোচনীখনৰো সম্পাদক আছিল। তেওঁৰ কেবাটাও

ইংৰাজী প্ৰবন্ধ বৃন্দাবনৰ তিনিমহীয়া আলোচনী 'ফিলছফি এণ্ড কালচাৰ'ত (Philosophy and Culture) প্ৰকাশ হয়। বিলিজন ইন আছাম থ আউই দি এজেছ্ (Religion in Assam Throughout the Ages), কনচেন্ট্ অৱ জীৱ একবডিং টু ক্ৰীশ্চবদেৱ (Concept of Jiva According to Sree Sankaradev) আদি উক্ত আলোচনীত প্ৰকাশিত উল্লেখযোগ্য প্ৰবন্ধ। বৃন্দাবনৰ ক্ৰীণোবৰ্দ্ধনদাস বাবাজীৰ স্মৃৎ গ্ৰন্থ 'ব্ৰজধাম ও আচাৰ্য্যগণ'ত লেখক ডাঙৰীয়াৰ বঙলাতে লিখা মহাপুৰুষ ক্ৰীশ্চবদেৱৰ জীৱনী, ধৰ্ম ও সাহিত্য' শীৰ্ষক এটি প্ৰবন্ধ অন্তৰ্ভুক্ত কৰা হৈছে।

১২৭০ খৃঃৰ ১৩ ফেব্ৰুৱাৰীত খিঙত অস্থিষ্ঠিত অসম সাহিত্য সভাৰ সপ্তত্ৰিংশ সন্নিৱনত লেখাৰে পোৰোহিত্য কৰিছিল। [ক্ৰীন্দ তালুকদাৰ]

ক্ৰীতীৰ্থনাথ শৰ্মা

সাহিত্যিক, সমালোচক, শিক্ষাবিদ, পণ্ডিত আৰু ৩৮তম অসম সাহিত্য সভাৰ মাকুম অধিবেশনৰ সভাপতি, অধ্যক্ষ ক্ৰীতীৰ্থনাথ শৰ্মাৰ জন্ম হৈছিল শিৱসাগৰ জিলাৰ অন্তৰ্গত জাঁজীত, খৃঃ ১৯১১ চনৰ ২০ নৱেম্বৰত। শৰ্মাদেৱৰ পূৰ্বপুৰুষ ৮৮বমাকান্ত অধ্যাপক আছিল কলিয়াবৰৰ লোক। মোৰামৰীয়া বিদ্ৰোহৰ সময়ত স্বৰ্গদেৱ গোবীনাথ সিংহৰ সৈতে বমাকান্ত অধ্যাপক যোৰহাটলৈ আহিছিল আৰু স্বৰ্গদেৱৰ নিৰ্দেশানুক্ৰমে বমাকান্তই যোৰহাট অঞ্চলত ছাত্ৰশালা পাতি সংস্কৃতৰ অধ্যাপনা কৰিছিল। বমাকান্ত অধ্যাপকৰ দিনবেপৰা অলপ দিন আগলৈকে এওঁলোকৰ ঘৰক 'অধ্যাপকৰ ঘৰ' বোলা হৈছিল। সংস্কৃত শিক্ষাৰ প্ৰতি আগ্ৰহ আৰু ইয়াৰ চিন্তা-চৰ্চা তেওঁলোকৰ বংশ-পৰম্পৰাক্ৰমে প্ৰবাহমান হৈ আহিছে।

শৰ্মাদেৱৰ পিতৃ ৮গোলাপচন্দ্ৰ শৰ্মাই আৱকাৰী বিভাগত চাকৰি কৰিছিল। সাত বছৰ বয়সতে শৰ্মাদেৱে মাতৃদেৱীক হেৰুৱায়। পিতৃ ৮গোলাপচন্দ্ৰ শৰ্মাই চাকৰিৰপৰা অৱসৰ লৈ যোৰহাট নগৰীত নিগাজীকৈ বসবাস কৰিবলৈ লয়। যোৰহাটতে শৰ্মাদেৱে প্ৰাথমিক শিক্ষা লাভ কৰে। যথাসময়ত এওঁ তেজপুৰ চৰকাৰী উচ্চ ইংৰাজী বিদ্যালয়ৰপৰা ১৯২৯ চনত প্ৰৱেশিকা পৰীক্ষাত সূচ্যাতিৰে উত্তীৰ্ণ হয়। এই চনতে এওঁ কটন কলেজত নাম লগায়। এই সময়তে অসম তথা সমগ্ৰ ভাৰতবৰ্ষত অসহযোগ আন্দোলনৰ থলকনি উঠে। পঢ়া শুনা জলাঞ্জলি দি, শৰ্মাদেৱে অসহযোগ আন্দোলনত জঁপিয়াই পবিল আৰু কাৰাক্ষ হ'ব লগীয়া হ'ল। দেশ কিছু পৰিমাণে স্থিৰ হোৱাত ফাটেকৰপৰা মুক্তিলাভ কৰিলে। পুনৰ তেখেতে শিক্ষা আৰম্ভ কৰে আৰু ১৯৩৪ চনত কটন কলেজৰপৰা সংস্কৃতত অনাৰ্ছৰ সৈতে সূচ্যাতিৰে বি এ পাছ কৰে। কলিকতা বিশ্ববিদ্যালয়ত শৰ্মাদেৱে সংস্কৃতত এম্ এ পঢ়িবলৈ লোৱাৰ লগে লগে আইন কলেজতো পঢ়িছিল। এম্ এ পঢ়ি থকা সময়তেই গুৱাহাটীৰ বিশিষ্ট নাগৰিক, সমাজকৰ্মী কামাখ্যাবাম বৰুৱাদেৱৰ চতুৰ্থ কন্যা ক্ৰীমতী নিৰ্মলা দেৱীক বিয়া কৰায়। ১৯৩৭ চনত শৰ্মাদেৱে এম. এ. উপাধি লাভ কৰে।

১৯৩৮ চনৰপৰা ১৯৫০ চনলৈকে শৰ্মাদেৱে, কলিকতা বিশ্ববিদ্যালয়ত অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যৰ অধ্যাপনা কৰে। নানা অস্থিবিধাৰণতঃ তেওঁ কলিকতা বিশ্ববিদ্যালয়ৰ চাকৰি পৰিহাৰ কৰি অসমলৈ প্ৰত্যাহ্বান কৰে, আৰু কটন কলেজৰ প্ৰাধ্যাপক পদত নিযুক্তি লাভ কৰে। সেইসময়ত গুৱাহাটীত মাত্ৰ তিনিখনহে কলেজ আছিল। এই অস্থিবিধা দূৰ কৰাৰ প্ৰয়াসেৰে শৰ্মাদেৱে, অক্লান্ত পৰিশ্ৰম আৰু অপৰিসীম কষ্টৰ বিনিময়ত প্ৰাগজ্যোতিষ কলেজখন স্থাপন কৰে। ১৯৫৪ চনৰপৰা ১৯৫৭ চনলৈকে এওঁ প্ৰাগজ্যোতিষ কলেজৰ অবৈতনিক অধ্যাপক পদ বহন কৰে। ১৯৫৭ চনত শৰ্মাদেৱে চৰকাৰী চাকৰি এৰি স্থায়ী অধ্যাপকৰূপে নিযুক্তি লাভ কৰে। তেতিয়াৰপৰাই ১৯৭১ চনলৈকে, স্বদীৰ্ঘ ১৭ বছৰ কাল স্বেচ্ছাচিন্তা আৰু দক্ষতাৰে অধ্যাপক পদ বহন কৰি, অৱসৰ গ্ৰহণ কৰে।

শৰ্মাদেৱে, ১৯৬২ চনৰ সাধাৰণ নিৰ্বাচনত সংসদী আসনৰ বাবে প্ৰতিদ্বন্দ্বিতা কৰিছিল। সম্প্ৰতি বিশ্বহিন্দু পৰিষদৰ অসম ৰাজ্যিক শাখাৰ কাৰ্য্যকৰী সভাপতিৰূপে আছে।

শ্ৰীশৰ্মাদেৱ একাধাৰে কবি, কথা-শিল্পী, প্ৰাবন্ধিক, শিশু সাহিত্যিক আৰু ক্লান্তী সমালোচক। কলিকতাত থকা সময় ছোৱা শৰ্মাদেৱৰ সাহিত্যচৰ্চাৰ সৃষ্টিময় কাল বুলি নিঃসন্দেহে ক'ব পাৰি। কবি যতীন্দ্ৰনাথ ছুৰবাও এইসময়ত কলিকতাত আছিল। ছুৰবাদেৱে তেওঁৰ বৰ অন্তৰঙ্গ বন্ধু আছিল। এই অন্তৰঙ্গতাই উভয়েই কবিতা চৰ্চা কৰাৰ ক্ষেত্ৰত অহুপ্ৰেৰণা যোগাইছিল। শৰ্মাদেৱৰপৰা উদগনি লাভ কৰি ছুৰবাই কেইবাটিও কবিতা ৰচনা কৰিছিল, তদুপৰি কবি ছুৰাবাৰদ্বাৰা অহুপ্ৰাণিত হৈ শৰ্মাদেৱে কেইবাটিও কবিতা ৰচিছিল। অধুনা প্ৰকাশিত 'কাম সেন্দূৰ'ত সন্নিবিষ্ট ছোৱা আটাইকেউটি কবিতাই এইসময়ৰ ৰচনা। অধুনা ৰচিত কবিতাসমূহৰ সৰহ ভাগেই আধ্যাত্মিক ভাবপুষ্ট আৰু স্বদেশপ্ৰেমমূলক। দৰ্শনৰ প্ৰভাৱ, বিশেষকৈ বেদান্ত দৰ্শনৰ প্ৰভাৱ, কৰ্মবাদৰ ওপৰত গভীৰ আস্থা, জ্ঞানান্তৰবাদত বিশ্বাস, বিশ্বজুৰি পৰম সত্যৰ অৱস্থিতি উপলব্ধি, ক্ষুদ্ৰ জীৱনেৰে মহাজীৱনক লাভ কৰাৰ আকুল আকাঙ্ক্ষা তেখেতৰ কবিতাত প্ৰকাশিত হৈছে।

কলিকতাত থকা সময় ছোৱাতেই শব্দৰদেৱৰ কীৰ্ত্তন-পুথিৰ অন্তৰ্গত বিভিন্ন খণ্ডবোৰৰ ওপৰত নতুন আলোকসম্পাত কৰি, সেইবোৰ আকাশবাণী কলিকতাৰ যোগেদি প্ৰচাৰ কৰিছিল। এইসময়তেই এওঁ কেইখনমান একাত্মিকা ৰচনা কৰি, আকাশবাণী কলিকতাৰ জৰিয়তে প্ৰচাৰ কৰিছিল। কলিকতাত থকা সময়তে 'ৰাক্ষসীৰ বাণী লক্ষ্মীবাঈ'কে ধৰি কেইবাখনিও শিশু-সাহিত্য ৰচনা কৰিছিল। শৰ্মাদেৱে কলিকতাৰ 'এ এছ. এল.' ক্লাবৰ অন্ততম সদস্য আছিল। এবাৰ এওঁ ক্লাবৰ সঙ্গীতশালাৰ সম্পাদক আৰু শেহত সভাপতি নিৰ্বাচিত হৈছিল। এ এছ এল. ক্লাবৰ জৰিয়তে তেওঁ 'Studies in Sankaradeva and Madhavadeva' নামৰ এগানি আলোচনা আগবঢ়াইছিল।

শৰ্মাদেৱৰ সমালোচনা বীতিৰ এটি প্ৰধান বৈশিষ্ট্য হৈছে সৰ্বসাধাৰণে কোনো বিশেষকৈ বিচাৰি নোপোৱা সাধাৰণ বিষয় বা ঘটনা এটিত গোট খোজাত নভোমণ্ডল দেখাৰ দৰে অসাধাৰণ

বিষয়ৰ আভাস পায়। এখেতৰ ‘সাহিত্যবিভা পৰিক্ৰমা’ নামৰ গ্ৰন্থখনি অসমীয়া ভাষাত বচিত প্ৰাচীন সাহিত্য সমালোচনা বিষয়ক উল্লেখযোগ্য কিতাপ। ‘পঞ্চপুষ্প’ নামৰ গ্ৰন্থখনিও তেওঁ ন-পুৰণি অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যৰ বিভিন্ন দিশৰ ওপৰত আলোকপাত কৰি হুচিন্তিত সমালোচনা আগবঢ়াইছে। ইয়াৰ বাহিৰেও শৰ্মাদেৱে ভাষা-সাহিত্য, কলা-কৃষ্টি, ধৰ্ম সংস্কৃতি আদি বিভিন্ন দিশৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰিও প্ৰবন্ধ ৰচনা কৰিছে।

গান্ধীদৰ্শনৰ ওপৰত লিখা শৰ্মাদেৱৰ দুখন পুথি হ’ল ‘স্বহাস্যাব বাণী’ আৰু ‘গান্ধী-শিক্ষাসাব।’

শৰ্মাদেৱ এজন স্বকীয় বৈশিষ্ট্য সম্বলিত গান্ধিক। ‘নিৰ্মলা দেৱী’ ছদ্মনামত, এওঁ ‘আৰাহন’, ‘জয়ন্তী আদি আলোচনীত ভালেমান গল্প লিখিছিল। এই গল্পসমূহৰ ভিতৰত ‘আপোন পৰ’, ‘বাখৰ’, ‘দেহতাৰ আশীৰ্বাদ’, ‘নামকৰণ’, ‘বন্ধ হৈ যোৱা’, ‘নোহোৱাৰ হোৱা’ ‘শব্দতকলীয়া ডাৱৰ’ আদি উল্লেখযোগ্য।

সাংবাদিক হিচাপেও শৰ্মাদেৱৰ অভিজ্ঞতা নোহোৱা নহয়। অধুনালুপ্ত ‘কামধেনু’ আৰু ‘পঞ্চতন্ত্ৰ’ নামৰ দুখন আলোচনী সাময়িকভাবে সম্পাদনা কৰিছিল। শিক্ষাসেৱী শৰ্মাদেৱে কেইবাখনিও উৎকৃষ্ট পাঠ্যপুথি প্ৰণয়ন কৰিছিল।

বৰ্তমান শৰ্মাদেৱে ‘আউনীআটী সত্ৰৰ ইতিহাস’ প্ৰণয়ন কৰি আছে। ইয়াৰ বাহিৰেও বিশ্ববিদ্যালয় অহুদান আয়োগৰপৰা অৱসৰপ্ৰাপ্ত থাতনামা শিক্ষকসকলৰ উপযোগী পৰিকল্পনা আঁচনি অহুদাৰি শৰ্মাদেৱে মাহিলী ৫০০ টকাকৈ সন্মানী লাভ কৰি ‘অসমীয়া গল্পৰ ক্ৰমবিকাশ’ নামৰ এখন গৱেষণা গ্ৰন্থ লিখি আছে।

অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যৰ চৰ্চা আৰু এই বিষয়ত এখেতে আগবঢ়োৱা অবিহণাৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰাখিয়েই যে অসম সাহিত্য সভাৰ সভাপতিৰ নিচিনা সন্মানজনক, দায়িত্বপূৰ্ণ আৰু মৰ্যাদা-বিশিষ্ট পদত শৰ্মাদেৱক অধিষ্ঠিত কৰা হৈছিল তাত সন্দেহ নাই। [শ্ৰীনৱীনচন্দ্ৰ শৰ্মা]

শ্ৰীহেম বৰুৱা

অসম সাহিত্য সভাৰ ঊনচষাৰিংশ ধুবুৰী অধিবেশনৰ সভাপতি শ্ৰীহেম বৰুৱা একেবাহে এজন সাহিত্যিক, শিক্ষাবিদ আৰু ৰাজনীতিবিদ। অধ্যাপক, উপাধ্যক্ষ আৰু অধ্যক্ষ স্বৰূপে শ্ৰীবৰুৱাৰ শিক্ষাদান কৰাৰ কৰ্মক্ষেত্ৰ সন্দিকৈ ছোৱালী কলেজ, জগন্নাথ বৰুৱা কলেজ আৰু ভোলা বৰুৱা কলেজ। কবিতা, সাহিত্য, ভ্ৰমণ কাহিনী, প্ৰবন্ধ ৰচনা কৰা এই গৰাকী সাহিত্যিকৰ ৰচিত পুথি একুৰি দহখন। খুলীয়া ছাত্ৰাৱস্থাতে জাতীয় আন্দোলনত অংশ গ্ৰহণ কৰি বিয়াল্লিশৰ বিপ্লৱত কাৰাগাৰৰ চাবিবেৰৰ মাজত আৱদ্ধ হৈ, স্বাধীন ভাৰতৰ ৰাজনীতিতো সৰ্বভাৰতীয় সমাজবাদী নেতা স্বৰূপে স্বীকৃতি লাভ কৰা ৰাজনীতিবিদ শ্ৰীহেম বৰুৱা মাহুহ হিচাপে সচজ, সবল, অনাড়ম্বৰ, বসিক আৰু অসাময়িক।

শ্ৰীহেম বৰুৱাৰ পূৰ্বপুৰুষ জয়স্বান কামৰূপ জিলাৰ উত্তৰ গুৱাহাটীৰ মধ্যম খণ্ড। তেওঁৰ

পিতৃ বিনন্দীৰাম শৰ্মাবৰুৱা উক্তৰ গুৱাহাটীৰ বিখ্যাত ভৰালী বৰুৱাৰ বংশৰ। হেম বৰুৱাৰ মাতৃ শ্ৰীমুতা পদ্মালোচনী দেৱী শিৱসাগৰৰ বংশীধৰ মজিন্দাৰ বৰুৱাৰ কন্যা। বিনন্দীৰাম শৰ্মাবৰুৱাই জাহাজ কোম্পানীত চাকৰি কৰি পিচত যোৰহাটৰ তৰাজানত স্থায়ী ভাবে বসতি কৰিছিল।

১৯১৫ খৃঃৰ ২২ এপ্ৰিলত তেজপুৰত হেম বৰুৱাৰ জন্ম। শ্ৰীবৰুৱা পিতৃ-মাতৃৰ প্ৰথম সন্তান। বিনন্দী বৰুৱাৰ ল'ৰা-ছোৱালী আঠোটি—হেম বৰুৱা, হীৰাবালা বৰুৱা, নৱকান্ত বৰুৱা (কৰি নৱকান্ত নহয়), জিতেন্দ্ৰ কুমাৰ বৰুৱা, প্ৰফুল্ল কুমাৰ বৰুৱা, ভানুমতী বৰুৱা, আদৰ মালতী শৰ্মা আৰু আইতি বৰুৱা।

যোৰহাটৰ তৰাজান পাঠশালা স্কুলতে শ্ৰীবৰুৱাৰ স্কুলীয়া শিক্ষা আৰম্ভ। ১৯২৮ খৃঃত যোৰহাট টাউন এম ই স্কুলৰ (বৰ্তমান শৰদেৱ ছেমিনাৰী) পৰা ডিষ্ট্ৰিংচন লৈ এম ই আৰু ১৯৩২ খৃঃত তেজপুৰ চৰকাৰী হাইস্কুলৰপৰা প্ৰথম বিভাগত পৰীক্ষাত উত্তীৰ্ণ হয়।

বৰুৱা ডাঙৰীয়াই ১৯৩৪ খৃঃত কটন কলেজৰপৰা আই এ ১৯৩৬ খৃঃত ইংৰাজীত অনাৰ্ছ লৈ বি এ আৰু ১৯৩৮ খৃঃত ইংৰাজী সাহিত্যত দ্বিতীয় শ্ৰেণী লাভ কৰি এম এ পৰীক্ষাত উত্তীৰ্ণ হয়।

এম এ পাছ কৰাৰ পিচত দেউতাকে ভাবিছিল বৰপুত্ৰ নিশ্চয় হাকিম-মুঞ্চিফ কিবা এটা হ'ব। কিন্তু তেওঁ তেনে কোনো চাকৰিলৈ মন নেমেলিলে। অধ্যাপনাৰ স্বযোগ বিচাৰি তিনিবছৰ কাল ঘৰতে নিবহুৱা হৈ বহি থাকিব লগা হ'ল।

১৯৪১ খৃঃত অলপ দিনৰ বাবে গুৱাহাটী সন্দিকৈ কলেজত অস্থায়ী ভাবে অধ্যাপনাৰ স্বযোগ পায়। সেই বছৰতে যোৰহাট জগন্নাথ বৰুৱা কলেজত অধ্যাপক নিযুক্ত হয়।

হেম বৰুৱাই ছাত্ৰাৱস্থাবেপৰা জাতীয় আন্দোলনত অংশ গ্ৰহণ কৰিছিল। ১৯৪২ খৃঃৰ ১২ অক্টোবৰৰপৰা জাতীয় আন্দোলনত অংশ গ্ৰহণ কৰা বাবে কাৰাকৰু হ'ব লগা হয়। জেলৰপৰা মুকলি হোৱাৰ পিচত ১৯৪৪ খৃঃৰ ৩০ জুনৰপৰা গুৱাহাটী ভোলা বৰুৱা কলেজত ইংৰাজী সাহিত্যৰ অধ্যাপক আৰু উপাধ্যক্ষ স্বৰূপে যোগদান কৰে। ১৯৪৫ খৃঃৰপৰা তেওঁ কলেজখনৰ স্থায়ী অধ্যক্ষ নিযুক্ত হয়। প্ৰথমতে কলেজখনৰ অধ্যক্ষ আছিল লোকপ্ৰিয় গোপীনাথ বৰদলৈ। ১৯৬৭ খৃঃৰ এপ্ৰিললৈকে হেম বৰুৱা কলেজখনৰ সাধাৰণ দায়িত্বত আছিল। বৰ্তমান তেওঁ কলেজ পৰিচালনা সমিতিৰ সভাপতি।

১৯৫৭ খৃঃৰ দ্বিতীয় সাধাৰণ নিৰ্বাচনত পি এছ পি প্ৰাৰ্থী হিচাপে গুৱাহাটী সমষ্টিৰপৰা হেমবৰুৱা লোক-সভালৈ নিৰ্বাচিত হয়। তেতিয়াবেপৰা ১৯৬২ আৰু ১৯৬৭ খৃঃতো পুনৰ সংসদী সদস্য নিৰ্বাচিত হৈ স্ফীৰ্ণ ১৪ বছৰ কাল এগৰাকী জাকত জিলিকা সংসদী সদস্য ৰূপে খ্যাতি অৰ্জন কৰে।

১৯৫০ খৃঃত হেম বৰুৱা প্ৰথমবাৰৰ বাবে ব্ৰহ্মদেশলৈ যায়। ইয়াৰ পিচত আমেৰিকা যুক্ত-ৰাজ্য, কছমেশ, ইজৰাইল, ইংলণ্ড, নেপাল, দক্ষিণ-পূব এচিয়াৰ টাইলেণ্ড, কম্বোডিয়া, মালয়েচিয়া,

চিক্কাপুৰ আৰু টাৱাইন ভ্ৰমণ কৰিছিল। তেওঁৰ এই ভ্ৰমণৰ অভিজ্ঞতাবে কেবাখনো পুথি ৰচনা কৰিছিল।

৮ম বছৰ ৩য় সংখ্যা 'আৱাহন'ত প্ৰকাশিত 'হিয়াৰ মিলন' নামৰ গল্পটো হেম বৰুৱাৰ প্ৰথম ৰচনা। আৱাহনৰ পাচতে প্ৰকাশ হয় তেওঁৰ এলানি সমালোচনামূলক প্ৰবন্ধ। ইয়াৰে ভালেকেইখিনি ৰচনাই তেওঁৰ 'আধুনিক সাহিত্য' (১৯৫০ খৃ:) নামৰ পুথিখিনিত ঠাই পাইছে। সাহিত্য আৰু সাহিত্য (১৯৬২ খৃ:), স্মৃতিৰ পাৰ্শ্ব (১৯৭০ খৃ:), আচুৰ্য (১৯৬৪ খৃ:), সানমিহলি (১৯৫৭ খৃ:) সত্য, অহিংসা আৰু গান্ধীজী (১৯৭১ খৃ:), ছিন্নমূল (১৯৭৩) বৰুৱাৰ আন আন সমালোচনা-গ্ৰন্থ। কল্পকী (১৯৬০ খৃ:) আৰু কিউপিড আৰু ছাইকী (১৯৫৯ খৃ:) তেওঁ অহুবাদ কৰা দুখন মানোৱৰ্ম পুথি।

হেম বৰুৱা অসমীয়া সাহিত্যত স্থপতিৰূপে তেওঁৰ ভ্ৰমণ-কাহিনীৰাজিৰ মাজেৰে। শাগৰ দেখিছা (১৯৫৪ খৃ:), ৰঙা কৰবীৰ ফুল (১৯৫৯ খৃ:), ইজবাইল (১৯৬৫ খৃ:) আৰু মেকং নৈ দেখিলোঁ (১৯৬১ খৃ) চাৰিখন ভ্ৰমণ কাহিনী।

আধুনিক কবিতাৰ জয়লগ্নৰ লগতো হেম বৰুৱা জড়িত। পোনতে আৱাহনত তেওঁৰেই 'বান্দৰ' নামৰ এটি কবিতা ৰচনা কৰিছিল। বালিছন্দা (১৯৫৯ খৃ:) আৰু মন ময়ূৰী (১৯৬৫ খৃ:) তেওঁৰ দুখনি আধুনিক কবিতাৰ সংকলন।

'বিয়াল্লিহৰ গণ-বিপ্লৱত অসম', 'এই গাওঁ এই গাঁত' (১৯৬১), 'বহাগতে পাতি যাওঁ বিয়া' (১৯৬৯ খৃ:), 'ডাক পখিলী' (১৯৬৮ খৃ:) তেওঁৰ অন্তান্ত গ্ৰন্থ।

১৯৪৮ খৃ:ত হেম বৰুৱাই সম্পাদনা কৰিছিল 'পছোৱা' নামৰ এখনি মাহেকীয়া আলোচনী। আলোচনীখনৰ আয়ুস এবছৰ মাত্ৰ। তেওঁৰ 'পছোৱাৰ ৰেডনি' (১৯৬৯ খৃ:) আলোচনীখনত প্ৰকাশ পোৱা এলানি প্ৰবন্ধৰ সংকলন। 'ভাৰত বৰ্তমান আৰু ভবিষ্যত' (১৯৬০ খৃ:) আৰু 'অসমৰ জনজাতি' (১৯৭২ খৃ:) হেম বৰুৱাই অহুবাদ কৰা আন দুখন পুথি। প্ৰথমখনৰ লিখক জৱাহৰলাল নেহৰু আৰু দ্বিতীয়খনৰ সত্যেন্দ্ৰ নাথ বৰকটকী।

হেম বৰুৱাই তেওঁৰ ইংৰাজী ৰচনাৰ স্মৃতি ৰচনা কৰিছিল August Revolution in Assam নামৰ এখনি সৰু পুথিৰে। তেওঁৰ জনপ্ৰিয় গ্ৰন্থ The Red River and the Blue Hill (১৯৫৪ খৃ:)। The Fairs and Festivals of Assam বৰুৱাই জে ভি ৱাভেকাৰ লগত যুটীয়া ভাবে ৰচনা কৰা পুথি। তেওঁৰ Modern Assamese Poetry (১৯৬০ খৃ:) ২৭ গৰাকী কবিৰ ৫০টি কবিতাৰ সংকলন। Idle Hours (১৯৬২ খৃ:), Folks Songs of India (১৯৬৫ খৃ:), Assamese Literature (১৯৬২ খৃ:) আৰু Lakshminath Bezbaroa (১৯৬৭ খৃ:) তেওঁৰ আন ইংৰাজী গ্ৰন্থ।

'এজেছ অব্ ইম্পিৰিয়েল ইউনিট'ৰ অসমীয়া অহুবাদ তেওঁৰ অপ্ৰকাশিত গ্ৰন্থ।

সাহিত্য সভাৰ লগত শ্ৰীবৰুৱাৰ সন্মত বহুদিনৰপৰা। ১৯৫৪ খৃ:ৰেপৰা তেওঁ সাহিত্য সভাৰ কাৰ্যা-নিৰ্বাহক সদস্য। ১৯৬৫ খৃ:ত নলবাৰীত অনুষ্ঠিত সাহিত্য সভাৰ ষাট্ৰিংশ

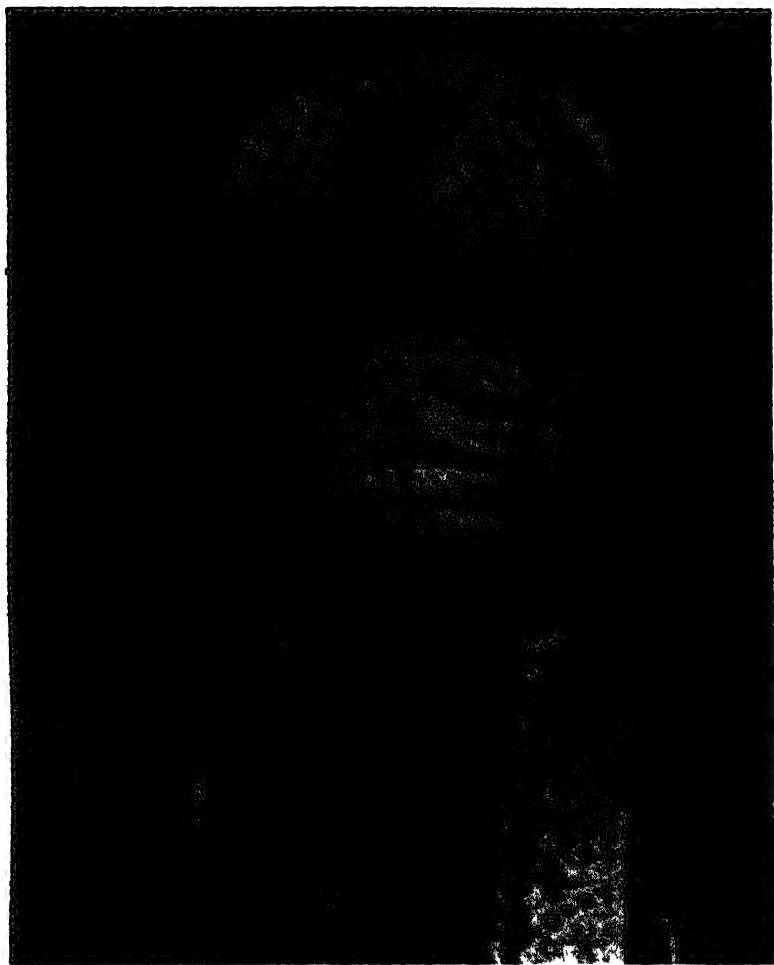
অধিবেশনৰ আলোচনা চক্ৰৰ আৰু ১৯৬২ খৃঃত বৰপেটাত অস্থিতিত ষট্ৰিংশ অধিবেশনৰ সাংস্কৃতিক সন্মিলনৰ তেওঁ সভাপতি। ১৯৬৮ খৃঃত তেজপুৰত অস্থিতিত একত্ৰিংশ অধিবেশনৰো তেওঁ প্ৰদৰ্শনীৰ দ্বাৰা উদ্বাটন কৰিছিল।

১৯৭২ খৃঃৰ ৭ এপ্ৰিলৰপৰা ধুবুৰীত অস্থিতিত সাহিত্য সভাৰ ঊনচত্বাৰিংশ সন্মিলনত হেম বৰুৱাই সভাপতিত্ব কৰিছিল। ১৯৭১ খৃঃৰ ১৪ নবেম্বৰৰপৰা প্ৰকাশিত ‘আশায় এক্সপ্ৰেছ’ নামৰ দৈনিক ইংৰাজী কাকত এখনৰ তেওঁ সম্পাদক আছিল।

হেম বৰুৱাৰ সহধৰ্মিণী শ্ৰীমতী অন্ন বৰুৱাও (অন্নকণা দেৱী) এগৰাকী প্ৰখ্যাত মহিলা সাহিত্যিক।

[শ্ৰীমন্ তালুকদাৰ]

✱ পদাধিকৰ চলিহা : ষড়বিংশ সন্মিলনৰ সভাপতি

যড়বিংশ অধিবেশন

তিনিচুকীয়া—২০ এপ্রিল, ১৯৫৮ চন

সভাপতি—পদ্মধৰ চলিহা

ওঁ তৎসৎ

যস্মাৎ সৰ্ব্বমিদং প্ৰপঞ্চবৰ্জিতং মায়াজগচ্ছায়তে

যস্মিন্ তিষ্ঠতি যাতি চান্তসময়ে কল্মাষকল্পে পুনঃ ।

যং ধ্যাচ্চা মুনয়ঃ প্ৰপঞ্চবহিতং বিদ্বন্তি মোক্ষং ব্ৰহ্ম

তং বন্দে পুৰুষোত্তমং হি অমলং নিত্যং বিভূং নিশ্চলম্ ॥

এই প্ৰপঞ্চময় নিখিল মায়াজগতৰ য'ৰ পৰা উৎপত্তি হৈছে, য'ত অৱস্থান কৰিছে, প্ৰলয়তো য'ত পুনৰ বিলয়প্ৰাপ্ত হৈছে আৰু যি প্ৰপঞ্চবিবৰ্জিত পৰম তত্ত্বক ধ্যান কৰি মুনিকল মোক্ষপদপ্ৰাপ্ত হয়, সেই পুৰুষোত্তম নামক নিত্য নিখিল নিশ্চল বিভূক মই জয়জয়তে বন্দনা কৰোঁ। দ্বিতীয়তে সেৱা জনাওঁ চিৰচেনেহী ভাৰা-জননীৰ চৰণত।

তৃতীয়তে নমস্কাৰ কৰোঁ অভাৰ্থনা সমিতিৰ সভাপতি ডাঙৰীয়া প্ৰমুখো সদন্তসকলক, সমবেত প্ৰতিনিধিবৰ্গক আৰু সদৌ সন্তদয় বাইজক।

বৈচিত্ৰ্যময় মানৱ জীৱনত একোটি গোঁৱৰৰ মুহূৰ্ত্ত আহি পৰে। অসম সাহিত্য সভাৰ নিচিনা এখনি সৰ্বজনীন জাতীয় অহুষ্ঠানৰ বৰ্চবিংশতি বছৰেকীয়া অধিবেশনৰ সভাপতিৰ আসনখনি এই অভাজনক যাচি সন্মানিত কৰা বাবে আপোনালোকলৈ হিয়া-

শলাগৰ পৰাই

ভবা শলাগৰ পৰাই আগ বঢ়ালোঁ আৰু লগে লগে কৰপুটে আপোনালোকৰ

আশীৰ্বাদ ডিঙা মাগিলোঁ,—এই গুৰুভাৰ স্কুলমে বহন কৰিবলৈ আৰু দেশবানীয়ে মোৰ ওপৰত অৰ্পণ কৰা আস্থাৰ যোগ্যতা প্ৰতিপন্ন কৰিবলৈ মোক সৰ্বনিয়ন্তা ভগৱন্তই যেন যথেষ্ট শক্তি-সামৰ্থ্য দিয়ে। দেশবানীৰ হাতত আঁৱৰ আৰু সন্মান লাভ কৰাটোকে ডাঙৰ গোঁৱৰৰ বিষয় আৰু কি হ'ব পাৰে? এই নিৰ্ৰীক্ষণ এই অভাজনৰ যোগ্যতাটোকে সন্তদয় বাইজৰ মহাহুস্তৱভাৱে হে নিদৰ্শন বুলি ধৰি থৈছোঁ।

স্বাধীন মটক ৰাজ্যৰ দ্বাই থল, কেপ্টেন গোহাঁইৰ কৰ্মভূমি, বাণিজ্য-ব্যৱসায়ৰ কেন্দ্ৰ-স্থান, খিলঞ্জীয়া অধিবাসীসকলৰ বাহিৰেও, চাৰিওফালে চাহ-বাগিচা, তেল-পুং, কয়লাখনি জনজাতীয় অঞ্চল জাদিবে পৰিবোৰিওঁ, এই ব্ৰহ্মসিদ্ধ তিনিচুকীয়া নগৰত এইবাৰ এই মহামঞ্চ

পুৰোহিতৰ আসনত অধিষ্ঠিত হৈ ভাষা-জননীৰ ষোড়শোপচাৰ পূজা সম্পন্ন কৰাৰ মৌড়াপ্য আৰু স্বৰ্গোপ লাভ কৰা বাবে মই দেশবাসীৰ ওচৰত মূৰ দোঁৱাইছোঁ। যি অঞ্চলৰ পৰা লিংছপুৰ লাহমন আৰু সাধন বায় বাহাদুৰ দুই ভাই-ককাইৰ গোজৰণিত এদিন পৰ্কত-ভৈয়ামৰ সকলো নিস্তৃত হৈছিল, আজি সেই ঠাইত আকৌ অসমৰ পূৰ্ণগৌৰৱ সৌৱৰণৰ লগতে পৰ্কত-ভৈয়ামৰ ভাৰা, সাহিত্য আৰু সাংস্কৃতিক আদান-প্ৰদানৰ নতুন প্ৰেৰণা আহিব বুলি আশাৰ সঞ্চাৰ হৈছে।

এই নিঃকিনে ক্ষুদ্ৰ শক্তি অহুসৰি ফুলীয়া ছাত্ৰাৱস্থাবে পৰা মাতৃভাষা আৰু মাতৃভূমিৰ চৰণ সেৱা কৰি থকাৰ বাহিৰে অইন কিবা যোগ্যতা অৰ্জন কৰিছোঁ বুলি কবলৈ স্পৰ্দ্ধা নহয়। সকলো পৰা ভাল পাঠ সাহিত্য পঢ়ি, কবিতা আওঁৰাই, আবৃত্তি-অভিনয় কৰি, গান গাই, গান শুনি। মাজে-সময়ে বচোঁ একোটি গল্প, লিখোঁ একোটি প্ৰবন্ধ, বচোঁ একোখনি নাটিকা। ‘উষা’ৰ বিমল জেউতিয়ে মোৰ সাহিত্য-সাধনাত দ্বিয়ে অসীম উদ্বীপনা, ‘বাহী’ৰ মধুৰ স্বৰে চালে মোৰ হিয়াত মোহন মদিৰা।

যদিও কবিতা বুলি মাজে সময়ে একোটি লিখোঁ, সততেই মোৰ ভাবাবেগ ৰূপায়িত হয় গীতি-কবিতা স্বৰূপে ছাত্ৰাৱস্থাত লিখা এই গীতি-কবিতাবিলাক স্নহমুখৰ ৬লোহিত ফুৰাই কলিকতাৰ পৰা প্ৰকাশ কৰিবলৈ ধাউতি দেখুৱাত সেই সংগ্ৰহৰ নাম দিওঁ “ফুলনি” আৰু ৰাইজে তাক অতি আদৰ কৰি মোৰ নাম ধৰি “ফুলনিৰ মালী”। ‘ফুলনি’ৰ পিছত ভাষা-জননীৰ চৰণত এই অভাজনৰ অৰ্ঘ্য-অৱদান স্বৰাজ সঙ্গীত শৰাই, অমৰ লীলা, নিমন্ত্ৰণ, গীতি-লহৰী, কেনে-মজা, মহাবীৰ লাচিত বৰফুকন, বংগুৰে কথা কয়, ‘অসমীয়া সাহিত্য আৰু বংগুৰ বৰঙনি’ আৰু The Sahityarath of Assam (ইংৰাজী)ৰ বাহিৰেও সাদিনীয়া আৰু তিনিদিনীয়া অসমীয়া, অৰ্ঘ্য, বাহী আৰু কেইবাখনো হাতেলিখা আলোচনীৰ সম্পাদনা। সাহিত্য-প্ৰসঙ্গ, উকলী আদি গ্ৰন্থ হাতে লিখা অৱস্থাতে পৰি আছে।

এটি কথা নজনাই নোৱাৰোঁ যে কলিকতাত কৰ্মবীৰ বৰদলৈৰ বহাত পতা এখনি চাহ-মেলতে এখনি ‘অসম ছাত্ৰ সাহিত্য সন্মিলন’ পতাৰ কথা আলোচনা কৰি সিদ্ধান্ত গ্ৰহণ কৰা হয়। তাৰ আয়োজন কৰিবৰ কাৰণে কলিকতা এৰি গুৱাহাটীত আইন পঢ়িবলৈ আহি ‘একতা সভা’ৰ জৰিয়তে পতা বিৰাট ৰাজহুৱা সভাত বিস্তৰ আলোচনাৰ পিছত প্ৰথম সন্মিলন গুৱাহাটীতে পাতিবলৈ স্থিৰ হয় আৰু এই অভাজনৰ ওপৰতে প্ৰধান সম্পাদকৰ ভাৰ পৰে। ১৯১৭ চনত সাহিত্যৰথী বেজবৰুৱাৰ সভাপতিত্বত বিপুল উদ্বীপনাৰ মাজত সন্মিলন বহে আৰু অনেক আলোচনাৰ পিছত অসম ছাত্ৰ সাহিত্য সন্মিলনৰ নাম সলাই ‘অসম ছাত্ৰ সন্মিলন’ৰ প্ৰাণ প্ৰতিষ্ঠা কৰা হয়। সেই ছাত্ৰ সন্মিলনে অসমত এটি নৱজাগৰণৰ চৌ তোলে আৰু জালেমান সাহিত্যিক আৰু দেশকৰ্মীৰ সৃষ্টি কৰে। আজিও সকলো দলৰ, সকলো সম্প্ৰদায়ৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰী একতা সূত্ৰত সজ্জবদ্ধ হৈ সেই সন্মিলন পুনৰ সজীৱিত আৰু শক্তিশালী কৰাটো সৰ্বাস্বত্বকৰণে কামনা কৰোঁ।

শ্ৰীযুত ছবছৰ কাল যুতকল্প অৱস্থাত পৰি থকা অসম সাহিত্য সভাখনি দ্বিতীয় মহাযুদ্ধ চলি থাকোঁতেই ১৯৪৪ চনত অতি কষ্টে আৰু যত্নেৰে সজীৱিত কৰি দিয়া হয় ১৯৪৪ চনত বংপুৰ নগৰত—য'ত ১৯১৭ চনত পোন-প্ৰথম অসম সাহিত্যৰ শ্ৰীণ প্ৰতিষ্ঠা হয় বনামধন্ত ৮পদ্মনাথ গোহাঁইবৰুৱাৰ পোৰোহিত্যত আৰু ৮শৰৎচন্দ্ৰ গোহাঁই আদি দেশহিঁতৈষী লোকৰ উত্তমত।

মাতৃভূমি আৰু মাতৃভাষাৰ সেৱা কৰিব পৰাটো মহা পুণ্য বুলি মৰ্খে মৰ্খে উপলব্ধি কৰোঁ, যদিও—

নাই দুখীয়াৰ পূজাৰ সমল বহু মুকুতা যি,
দুটি তলসৰা ভাব-কুহ্মেৰে সজাওঁ চৰণ খনি।
জননী জনমভূমিৰ মহিমা অপাৰ।

জনমভূমি জনমভূমি
সৰগতো অধিক ভূমি,
জন্মে জন্মে যুগে যুগে
থাকোঁ যেন আই চৰণ চুমি।
জীৱন পুণ্য তোমাৰ সেৱাত,
মৰণ ধন্ত তোমাৰ কোলাত,
ভূমি ভক্তৰ মুক্তি-নিলয়,
জীৱন-হোতাৰ যন্ত্ৰ ভূমি।

আজি আমি সকলোটি গোট খাইছোঁ ভাষা-জননীৰ চৰণত ভক্তি-অৰ্ঘ্য যাচিবলৈ।
আমি মৰ্খে মৰ্খে এই কথা উপলব্ধি কৰোঁ যে—

একেটি স্বৰৰ একেখনি বীণে তোবে
আজন্ম আমাৰ কাণ,
একে জননীৰ একেটি চেনেহে
গঁথা জীৱনত আমাৰ শ্ৰাণ।
একে জননীৰ পূজাৰ কাৰণে
একে মন্দিৰত দৌৱাই শিৰ,
একেটি শ্ৰাণেৰে মিলিছোঁ ভক্ত
কৰি ই স্তম্ভ লগন স্থিৰ।
উৰি কল্পনাৰ কোমল পাখিৰে
কুঁটা এডালিকো যদিহে পাওঁ
তাকে আনি দিওঁ তমু চৰণত
তাতে উলাহত ওপঙি যাওঁ।

ভাষাশিল্পী

দূৰ অতীতৰ ঘোৰ আন্ধাৰত
 খপিয়াই পাওঁ যিটি মৰি
 বুটলি হেঁপাহে ডিঙিত শিঙাওঁ,
 উজলাওঁ বুলি বয়ান খনি।
 হুঁহুক-ঠানাক দুটি এটি মাতে
 মাতিছোঁ তোমাক জননী অই
 মৰম-চেনেহে হৰিষ-বিপদ
 নোৱাৰোঁ বুজাব শুৱলা কৈ।
 তোমাৰ কোমল আঙুলি বুলাই
 ক্ৰময়-বীণৰ জোৰাটো তান
 গাম হিয়া বুলি বিবিধ ছন্দে,
 গাম তোমাৰেই মহিমা-গান।
 হিয়াৰ বক্তে তোমাৰ ভক্তে
 পূজিম তোমাক চেনেহী আই,
 চোৰাঁচো এবাৰ চেনেহ-চকুৰে
 দিয়ঁ চৰণত এবাৰ ঠাই।

অনেকৰ এটি ভুল ধাৰণা আছে যে সাহিত্য মাত্ৰ কবি নাইবা লিখক-লিখিকাসকলৰ এক চেতীয়া সম্পত্তি। এই ধাৰণা নিতান্ত ভ্ৰান্তিমূলক। প্ৰকৃত সাহিত্য নিখিল বিশ্বৰ যাউতিঘুগীয়া সম্পত্তি। সাহিত্য চৰ্চ্ছা আৰু আলোচনা কৰিবলৈ, সাহিত্যৰ অমৃত পান কৰিবলৈ, কি কবি, কি অকবি, কি গাৰ্ৱলীয়া, কি নগৰীয়া, কি বিবয়া, কি ব্যৱসায়ী, কি ধনী, কি দুখীয়া সকলোৰে সমান অধিকাৰ আছে। সংস্কৃতত এবাৰ কথা আছে, “কৰিঃ কবয়তে কাব্যং, ন চ জানাতি তদ্বসম্।” কবিয়ে কাব্য ৰচনা কৰি মৌচাক নাজে, তাৰ মৌ বিচাৰি উলিয়ায় আৰু দহজনক বিলায় সমালোচকে আৰু তাক হেঁপাহেৰে পান কৰে পাঠক-পাঠিকাই আৰু জন-সাধাৰণে।

সাহিত্য মানৱ জাতিৰ অক্ষয় আৰু অবিনশ্বৰ ভাব-চিন্তাৰ ভঁৰাল। মানৱৰ মহত্ত্বৰ বিকশিত আৰু বিকাশিত কৰিবলৈ হলে নতুন নতুন ভাবৰ সঁজুলি গোটাৰ লাগে। হাতুহ খাবলৈ জীয়াই নাথাকে, জীয়াই থাকিবলৈহে খায়। পত্ৰ-পক্ষী আদি ইতৰ জীৱবিলাকে মাত্ৰ অস্তিত্ব ধাৰণ কৰে, হাতুহে ধাৰণ কৰিব লাগিব প্ৰকৃত জীৱন (Animals exist but men live)। আহাৰ, নিদ্ৰা, মৈথুন, এই তিনিটাৰ চিন্তাত মগ্ন হৈ তামসিক বা ৰাজসিক গুণত লিপ্ত থাকিলে হাতুহ পত্ৰ-প্ৰেণীত পৰেগৈ। সৃষ্টিৰ শ্ৰেষ্ঠ জীৱ মানৱ ‘ভাত ৰাজ্য’তে আৱদ্ধ নাথাকি ‘ভাব ৰাজ্যতো’ থাকিব লাগিব। নতুন কথা জানিবলৈ, নতুন ভাব, নতুন আদৰ্শ লাভটি লবলৈ আৰু লগে লগে কেহ, মন, আত্মাৰ সামগ্ৰিকপূৰ্ণ উৎকৰ্ষ সাধন কৰিবলৈ প্ৰকৃত

মানবহাৰুবে হাৰিলাষ হোৱা নিতান্ত বাছনীৰ। সাহিত্যৰ জৰিয়তেহে নিজক জনা, জগতক জনা আৰু অতীত, বৰ্তমান আৰু ভৱিষ্যতৰ আভাস পোৱা সম্ভৱপৰ হয়। অকল ঐহিক বিশ্ব-বাসনাত মত্ত হৈ স্বাৰ্থত মজি থাকিলেই মুক্তি আৰু শান্তি লাভ কৰা হুৱহ। নিজকে কেন্দ্ৰ কৰি অনবৰত ঘূৰি থাকিলে কৰীত্ৰ বৰীত্ৰনাথে কোৱাৰ দৰে পাকঘূৰণি খাই মৰিব লাগিব।

স্বন্দৰ আৰু মধুৰ ভাব-ৰাজ্যত বাস কৰিলেহে মহিমাময়ৰ অপাৰ মহিমা আৰু ডেউৰ এই বিনন্দ বিলাস সৃষ্টিৰ অসীম সৌন্দৰ্য উপলব্ধি কৰি গভীৰ ধৰ্ম ভাবেৰে অনুপ্রাণিত হৈ অনিৰ্কৰ্চনীয় বিয়ল আনন্দ উপভোগ কৰিব পৰা যায়। অসমীয়া সাহিত্যৰ অমূল্য সম্পদ কীৰ্তন, ঘোষা, বসন্তালীৰ অমৃত পান কৰি আত্মাৰ শান্তি নোপোৱা আৰু ধৰ্মভাবত গদ-গদ নোহোৱা অসমীয়া, বামাৱণ, মহাত্মাৰতৰ কাহিনী পাঠ বা শ্ৰৱণ কৰি তৃপ্তি নোপোৱা ভাবভবালী, কোৰাণ চৰিকত বৰ্ণোৱা নীতি-ধৰ্মৰ কথা শুনি বা পঢ়ি অনুভৱত শক্তি লাভ নকৰা মুছলমান, বাইবেল পাঠ বা শ্ৰৱণৰ পৰা মুক্তি শাস্তিৰ সন্ধান নোপোৱা খৃষ্টান—জগতত কেইজন আছে? মহাত্মা গান্ধীয়ে কৈছে, অকল যান্ত্ৰিক ৰেহাটোৱেই বা অকল মনটোৱেই নাইবা অকল আত্মাটোৱেই মাহুহ নহয়—এই আটাই কেইটাৰ সমষ্টি আৰু সমন্বয় লৈহে মাহুহ। গতিকে মাহুহক যেনেকৈ শৰীৰৰ পুষ্টি-সাধনৰ কাৰণে খাদ্য বা আহাৰ লাগে, মন আৰু আত্মাৰ পৰিপুষ্টিৰ অৰ্থেও মানসিক আৰু আধ্যাত্মিক খোৰাকৰ প্ৰয়োজন হয়। মানসিক আৰু আধ্যাত্মিক উৎকৰ্ষ সাধনৰ কাৰণে সং-সাহিত্যৰ চৰ্চ্চা আৰু আলোচনা নিতান্ত লাগতিয়াল। মানৱ-জীৱনৰ অৱলম্বন দুই প্ৰকাৰ—মুৱয় আৰু চিন্ময়। শৰীৰৰ অৱস্থাই মুৱয় অৱস্থা আৰু মনৰ অৱস্থাই চিন্ময় অৱস্থা। মাহুহ নাম লৈ বৰ্ত্তি থাকিবলৈ দুয়োটা ওতঃপ্ৰোতভাৱে জড়িত।

ভাষাৰ পৰা কালক্ৰমত সাহিত্যৰ সৃষ্টি। ভাষাৰ নো উৎপত্তি কেনেকৈ হল অলপ আলোচনা কৰা যাওক। আমাৰ মনৰ ভাব প্ৰকাশ কৰিবৰ কাৰণে এটি স্বাভাৱিক প্ৰবৃত্তি জন্মগত। পানীকেঁচুৱা লৰা এটিৰ অহীন মাত নো ফুটোঁতেই ফেকুৰি ফেকুৰি কান্দিয়েই মনৰ ভাষাৰ উৎপত্তি

ভাব ব্যক্ত কৰে আৰু মাকে নিচুকাব নোৱাৰিলে চিঞৰি চিঞৰি কান্দি ভাব প্ৰকাশ কৰিবলৈ যত্ন কৰে। বিশ্ব ব্ৰহ্মাণ্ডৰ সৃষ্টি-পাতনিত ভাষাৰ উৎপত্তি। নাহ বা শব্দ ভাষাৰ মূল। নাহ বা শব্দ ব্ৰহ্মস্বৰূপ। জ্যোতিৰ্ময় ব্ৰহ্মৰ স্পন্দনতেই নাহৰ অভিৰূপিত হয়। এই নাহ বা শব্দই প্ৰাণৰ ভাব। আত্মাই কোনো প্ৰকাৰৰ উদ্ভেজনা অনুভৱ কৰিলে শৰীৰত, বিশেষকৈ বাগবন্ধ আৰু বাসবন্ধত সেই ভাবটি প্ৰতিধ্বনিত হৈ অন্তৰ্জগতত নাহ বা শব্দৰ উৎপত্তি হয় আৰু প্ৰাণবায়ুৰ সহায়েৰে সি কণ্ঠ বা ডিঙি পায়গৈ। সেই নাহেই কণ্ঠ, তালু, দন্ত, ওষ্ঠ প্ৰভৃতিত লাগি কণ্ঠ্য, তালব্য, দন্ত্য, ওষ্ঠ আদি বৰ্ণাত্মক শব্দৰূপে বৰ্হিজগতত প্ৰকাশিত হৈ শত বাত-প্ৰতিঘাতত পৰাত অলেখ শব্দ উৎপন্ন হয়, আৰু কোনো এটি শব্দ উচ্চাৰিত হলেই বায়ুত তাৰ স্পন্দন (vibration) হৈ চাৰিও ফালে থকা মাহুহৰ কাণত পৰেগৈ। এই শব্দবিলাকেই পৰস্পৰৰ প্ৰাণৰ ভাব বুজাই ‘ভাষা’ নাম পাইছে।

জনা যে অকল মানৱ জাতিৰে আছে এনে নহয়, বিবিধ আকাৰ আৰু ধৰণৰে জীৱ-

জন্ত স্বাধৰ-জন্তৰ আদিবো আছে। সুশ্ৰুসিদ্ধ বৈজ্ঞানিক আচাৰ্য্য জগদীশচন্দ্ৰ বহুৰে প্ৰতিপন্ন কৰা তথ্যমতে গছ-গছনিবিলাকবোৰ পৰম্পৰৱ মাজত স্থখ-দুঃখ প্ৰকাশ কৰা এবিধ ভাষা আছে। মাহুহে ভালোমান শব্দ নাইবা বাক্যৰে ভাব প্ৰকাশ কৰে, চৰাই চিৰিকতি আৰু পত্ৰ-পত্নীয়ে এটি বা দুটি শব্দেৰেই সেই ভাব ব্যক্ত কৰে। প্ৰাচীন পণ্ডিতসকলৰ মতেও গছ-গছনিবিলাকবোৰ এবিধ শব্দ আছে কিয়নো সিহঁতে জীৱন ধাৰণ কৰিবলৈ বস চানোতে আৰু বতাহ লওঁতে কিবা এটি শব্দ শব্দ নোহোৱাকৈ নাথাকে।

কিন্তু বিধাতাৰ প্ৰেৰ্ত্ত জীৱ মানৱ জাতিৰ ভাষাইহে আমাৰ প্ৰধান আলোচ্য বিষয়। সভ্য-অসভ্য, উন্নত-অনুন্নত, পৰ্ব্বতীয়া-ভৈয়ামীয়া—সকলো জাতিৰে বা গোষ্ঠীৰে একোটি ভাষা আছে। তদুপৰি একোটি জাতি বা সম্প্ৰদায়ৰ ভিতৰত স্থান বিশেষে তাৰ অপভ্ৰংশ ভাষা নাইবা হোৱানও থকা দেখা যায়। ভাষা দুবিধ—কোৱা আৰু লিখা। ভালোমান জাতিৰ বা গোষ্ঠীৰ ভাষা আছে, কিন্তু সাহিত্য নাই। সভ্যতাৰ ক্ৰমবিকাশৰ লগে লগে মানৱ জাতিয়ে নিজৰ চিন্তা আৰু কল্পনা শক্তিৰ প্ৰয়োগ কৰি ভাষা লিপিবদ্ধ কৰিবৰ কাৰণে বৰ্ণমালা উদ্ভাৱন কৰে। বেলেগ বেলেগ লিখিত ভাষাৰ বেলেগ বেলেগ বৰ্ণমালা আছে। কিন্তু কিছুমান লিখিত ভাষাৰ বৰ্ণমালাৰ মাজত বহুত সাদৃশ্য দেখিবলৈ পোৱা যায়। ভাৰতৰ বৰ্ণমালা ঋগ্বেদৰ মূগতে আছিল আৰু মিছৰ আৰু ভাৰতৰ বৰ্ণমালাই সবাতোকৈ প্ৰাচীন বুলি ভালোমান পণ্ডিতৰ অভিমত।

অৱশ্যে জগতৰ আদি ভাষাৰ বিষয়ে এতিয়াও ঠাৱৰকৈ খাটাং সিদ্ধান্তত উপনীত হ'ব পৰা নাই। সংস্কৃত আৰু আৰবী ভাষাই আটাইতকৈ প্ৰাচীন বুলি ভাষাবিদসকলে কয়। প্ৰত্নতাত্ত্বিক আৰু ভাষাবিদ পণ্ডিতসকলৰ মতে অতি অতীজতে আৰ্য্যবিলাক একেলগে একে ঠাইতে বসতি কৰোঁতে একোটি ভাষা ব্যৱহাৰ কৰিছিল। এই ভাষাটিৰ কাল্পনিক নাম 'ইণ্ডো-ইৰোপীয়ান' দিয়া হৈছে। এই ভাষাভাষী আৰ্য্যবিলাক ঘটনাচক্ৰত চাৰিওফালে পিঁচৰতি হৈ থান-বান হোৱাত তেওঁলোকৰ বীতি-নীতি, আচাৰ-পদ্ধতি আদিও বেলেগ বেলেগ ধৰণৰ হল, আৰু তাৰ লগে লগে তেওঁলোকৰ ভাষাৰও ইমান ব্যৱধান ঘটিল যে সেই ভাষাবোৰৰ গুৰি যে একেটাই তাক ঠাৱৰ কৰা কঠিন হৈ পৰিল। আজি ১৭০ বছৰ মান হল, ত্ৰিম প্ৰমুখ্যে ভাষা-তত্ত্ববিদসকলে সেই ভাষাবিলাকৰ সাদৃশ্য আৰু গুৰি বিচাৰি উলিয়ালে। কিছুমান সৰ্ব্বনাম, সংখ্যাবাচক শব্দ, বৈয়াকৰণিক আকাৰ আৰু বকৰা কথা জগতৰ সকলো ভাষাতে প্ৰায় একে প্ৰকাৰে থকা দেখা যায়। উদাহৰণ স্বৰূপে কব পাৰি, সংস্কৃত 'পিতৃ' শব্দটো লেটিনত pater, ইংৰাজীত father, আৰু কালক্ৰমত বঙ্গ ভাষাত পিতা, অসমীয়াত পিতাই বা পিতাদেউ হল। সংস্কৃত 'হংস' শব্দটো ডচ্ ভাষাত hans, জাৰ্মান ভাষাত gans, ইংৰাজীত gander—goose, বঙ্গলাত হাঁস আৰু অসমীয়াত হাঁহ হলগৈ।

এইবিলাক তথ্য অস্বসন্ধান কৰি প্ৰমাণিত হৈছে যে ইণ্ডো-ইৰোপীয়ান ভাষাৰ পৰা তলত লিখা ভাষাবিলাকৰ উদ্ভৱ হল, যেনে (১) ভাৰতীয়, (২) ইৰাণিয়ান, (৩) আৰ্থেনিয়ান (৪) হেলেনিক্, (৫) বাৰ্ণিক-স্লেকিক্, (৬) কেণ্টিক্, (৭) ইটালিক্ আৰু (৮) গিউটনিক্।

ভালেমান পাশ্চাত্য পণ্ডিতেও মুক্তকণ্ঠে স্বীকাৰ কৰিবলৈ বাধ্য হৈছে যে এইবিলাকৰ ভিতৰত ভাৰতীয় শাখাটোৱেই আটাইতকৈ পুৰণি আৰু খৃষ্টজন্মৰ অন্ততঃ দুহেজাৰ বছৰৰ পূৰ্বেতে ইয়াৰ অস্তিত্ব আৰু প্ৰভাৱৰ প্ৰমাণ পোৱা যায়। জাৰ্মান মনৰী মোক্ষমুলাৰৰ মতে সংস্কৃতৰ পৰা প্ৰাকৃত আৰু প্ৰাকৃতৰ পৰা ভাৰতৰ ভিন ভিন ভাষাৰ উৎপত্তি হৈছে। আমাৰ ক্ষুদ্ৰ বুদ্ধিয়ে হলে কয় যে আদিতে প্ৰাকৃত জনসাধাৰণৰ কথিত আৰু প্ৰচলিত ভাষা আছিল। কালক্ৰমত ইয়াক মাৰ্জিত কৰি ব্যাকৰণৰ বিশেষ নিয়মৰ তলতীয়া কৰি অলম্বাৰৰ মাজ-পাৰ পিন্ধাই বসান্ধক বাক্য বা কাব্য নাইবা সাহিত্যৰ উপযোগী কৰাত ইয়াৰ নাম সংস্কৃত (reformed and refined) ভাষা হল গৈ।

ওপৰত কৈ অহা ইও য়ুৰোপীয়ান গছজোপাৰ ইণ্ডিয়ান শাখাৰ মাগধী অপভ্ৰংশৰ পৰাই অসমীয়া, উৰিয়া, বঙলা, হিন্দী আদি ভাষাৰ উদ্ভৱ হল বুলি ভাষাবিদসকলে সিদ্ধান্ত কৰিছে। অসমীয়া ভাষাৰ আদি লিপিও ব্ৰাহ্মী লিপি বুলি প্ৰমাণিত হৈছে। কামাখ্যাৰ মঠ-মন্দিৰ নিৰ্মাণ কৰা কালত এই লিপি ব্যৱহৃত হোৱা দেখা যায়। তাৰ পিছত অশোকলিপি আৰু তাৰ পিচত গুপ্তলিপি চলিছিল বুলি ধৰিব পাৰি। প্ৰাচীনত্বৰ লেখত অসমীয়া ভাষা, লিপি আৰু সাহিত্য ভাৰতৰ অইন কোনো প্ৰাদেশিক ভাষা, লিপি আৰু সাহিত্যতকৈ তল থাপৰ নহয়। বেদ-বেদান্ত-দৰ্শনাদি ৫৬৭ খন সংস্কৃত গ্ৰন্থৰ অনুবাদক মহাপণ্ডিত চীনা পৰিব্ৰাজক হিউয়েন চাঙক খৃষ্টীয় সপ্তম শতিকাৰ আগভাগত কামৰূপ তথা অসমৰ ৰজা ভাস্কৰবৰ্মাই নিমন্ত্ৰণ কৰি আনিছিল। তেওঁৰ ভ্ৰমণ-বৃত্তান্তত কামৰূপৰ ভাষা সম্পৰ্কে এই বুলি লিখি গৈছে, “কামৰূপৰ ভাষা মধ্য ভাৰতৰ ভাষাৰ সৈতে অলপহে পৃথক। কামৰূপৰ ৰজাই বিত্তা চৰ্চ্চা কৰিবলৈ ভাল পায় আৰু ৰজাক দেখি প্ৰজাবিলাকৰো বিত্তা চৰ্চ্চাত মন”।

অসমীয়া ডাকৰ বচন সেই সপ্তম শতিকাতো বিৰচিত হৈছিল বুলি ধৰিব পাৰি। ডাকৰ বচনৰ ভাষাৰে সৈতে আজিকালিৰ অসমীয়া ভাষাৰ বিশেষ প্ৰভেদ নাই বুলিব পাৰি। ভাষাবিদ হিউয়েন চাঙে সপ্তম শতিকাত প্ৰচলিত অসমীয়া ভাষাকে শুদ্ধ মধুৰ দেৱভাষাৰ নিচিনা মধ্য-ভাৰতৰ ভাষাৰ লগত অলপহে প্ৰভেদ দেখাটোৱেই অসমীয়া ভাষাৰ গৌৰৱময় ঐতিহ্য আৰু স্বকীয়া বৈশিষ্ট্য স্মৰণকৈ প্ৰতিপন্ন কৰে। সপ্তম শতিকাৰ আগতো পটন্তৰ মালা, ফকৰা, যোজোনা, সাধুকথা, লোকগীতি প্ৰভৃতি অসমত মৌখিকভাৱে হলেও প্ৰচলিত থকাৰ সম্ভাৱনা কোনেও দলিয়াই পেলাব নোৱাৰে।

ভাষাৰ সৃষ্টিৰ বিষয়ে ওপৰত উল্লেখিত হৈছে। ভাষাৰ পৰা কেনেকৈ সাহিত্যৰ সৃষ্টি হল এই সম্পৰ্কে অলপ আলোচনা কৰা যাওক। মাহুহ সমাজপ্ৰিয় আৰু সমাজবদ্ধ জীৱ। মানৱ সভ্যতাৰ ক্ৰমবিকাশলৈ লক্ষ্য কৰিলেই দেখা যায় যে পূৰ্বতৰ গুহাত বাস কৰা আদিম যুগৰ পৰাই মাহুহে গাইগুটীয়া স্বভাৱ এৰি সজ বা সমাজ বিচাৰি পৰিয়াল, গোষ্ঠী, জাতি আদি গঠন কৰি আহিছে। মাহুহে অকল নিজৰ নিমিত্তে নাভাবি দহজনৰ কথাও আলোচনা কৰে। পৰস্পৰৰ সহায়, সহায়ভূতি আৰু আদান-প্ৰদানৰ ওপৰতে মানৱ

সাহিত্যৰ সৃষ্টি

স্বপ্নাঙ্কন প্রতীতি। তদুপৰি আমি যে কেৱল চৰ্চচক্ৰে দেখা বাস্তৱ জগতৰ কথাকে ভাবি
 য়া চিন্তা কৰোঁ এনে নহয়, কল্পনা-চক্ৰে দেখা কল্প-জগতৰ কথাও ভাবি আৰু আলোচনা
 কৰোঁ। আমি আনৰ আগত মনোভাৱ বেকত কৰিবলৈ ভাল পাওঁ। আমাৰ কেতিয়াবা বৰকৈ
 গুং উঠিলে, ওচৰত কাকো নাপালে ঘৰটোৰ ভিতৰতে অকলে বসিয়া মানুহৰ দৰে বকি নাইবা
 উগ্ৰমুষ্টি ধৰি দপ্পপাই থাকোঁ। কিন্তু কাৰোবাৰ আগত থং উঠাৰ কাৰণটো ভাৱে প্ৰকাশ
 কৰিবলৈ পালে থংটো অলপ মাৰ যায়। আমাক শোকে-বেজাবে খুন্দা মাৰি ধৰিলে, কোনো
 মনু-বান্ধৱৰ আগত মনৰ বা হিয়াৰ আবেগটো প্ৰকাশ কৰিবলৈ পালে উপশয় আৰু সাধনা
 পোৱা যায় আৰু হিয়াৰ ভাৰ বহুত পৰিমাণে পাতলে। কোনো কাৰণত আমাৰ বৰকৈ আনন্দ
 লাগিলে সেই আনন্দৰ কথা অইনক ভালকৈ জনাবলৈ পালে আৰু নিজনৰ ভাল প্ৰতিক্ৰিয়া
 দেখিলে, আনন্দৰ মাজা দুগুণে চৰি উঠে। প্ৰকাশতেই আনন্দ, জেউতি মাধুৰী, অপ্ৰকাশতেই
 নিবানন্দ, বিষাদ, অন্ধকাৰ। গতিকে দেখা গ'ল, মনৰ ব্যক্তিগত ভাৱ ব্যক্ত কৰা। দহজনৰ
 কথা আলচ কৰা আৰু বাস্তৱ জগতৰ বাহিৰেও আৰু এখন কাল্পনিক জগতৰ কথা চিন্তা
 কৰাৰ এই যে স্বভাৱ-স্বলভ প্ৰবৃত্তি—ইয়াক চৰিতাৰ্থ কৰাৰ উপায় হৈছে ভাষা আৰু এই
 ভাষাক যাউতিযুগীয়া আৰু মানৱজাতিৰ হৃদয়স্পৰ্শ কৰি স্পৃহা আৰু সন্মতভাৱে লিপিবদ্ধ কৰিলেই
 নাহিত্যৰ সৃষ্টি হয়।

আৰু এটা কথা। মানুহমাজেই বাহ্যিক বহন, আড়ম্বৰ, চাকচিক্য, মাধুৰ্য্য, সৌন্দৰ্য্য
 ভাল পায়। সৌন্দৰ্য্য বিচাৰি মানৱ-প্ৰাণ হাইবাণ। সৰু লৰা কেৰিয়ে কঠুৱা মাতেৰে “মোক
 ভাত লাগে, বেগেতে দে”, বুলি হটা-মুটাকৈ ভাত খুজিলে অইন নালাগে আপোন মাকৰো
 সতকাই সহানুভূতিৰ উজ্জেক নহয়। কিন্তু কোমল মাতেৰে শুৱলা ল-নি ভাৰাৰে, “আই মোৰ
 বৰ ভোক লাগিছে। কিবা আছে যদি খাবলৈ দিব নোৱাৰনে?” বুলি হুঁহুক ঠানাককৈ
 মাতিলে মাকহে নালাগে সাত শতুকৰো হিয়া মৰমত পমি নাযাবনে? সংস্কৃতত ইয়াৰ এটি
 সুলভ দৃষ্টান্ত আছে। চকুৰ আগত পৰি থকা এডোখৰ শুকান কাঠ থৰিলে আঙুলিয়াই
 যদি কোৱা যায়—“শুক কাঠং তিষ্ঠতাগ্ৰে”, তেন্তে এই কঠুৱা খহতা শব্দ-যোজনাই কাঠডোখৰ
 আমাৰ মনত আৰু কঠুৱা, শুকান আৰু খৰ্ব্বীয়া কৰি পেলাব, কিন্তু তাক নকৈ যদি এই
 বুলি এজনে কয় “নিবস তক বয়ং পুৰতো ভাতি”, তেতিয়া এই শব্দ-লালিতাই সেই নীবস
 কাঠ-ডোখৰকো কোমল, মধুৰ আৰু সবস কৰি আমাৰ মানস-পটত অঙ্কিত কৰিব। ব্যাকৰণ
 বা ভাষাগত স্বৰূপে দুয়োটি বাক্যতে একেৰিও আঁৰ নাই, কিন্তু পিছৰ বাক্যটিত ল-নি আৰু
 কোমল বৰ্ণবোৰৰ সমাবেশত বচনাৰ বস বাগৰি গৈ নীবস কাঠকো সবস কৰি তুলিছে।
 গতিকে দেখা গ'ল, সভ্যতা আৰু সংস্কৃতিৰ ক্ৰমবিকাশৰ লগে লগে কালক্ৰমত ভাৱ আৰু
 বিষয়ৰ পৰিসৰ আঁক সেই অল্পপাতে ভাষাৰ বাস্তৱ পৰিসৰও বাঢ়িবলৈ ধৰিলে, আৰু “লৌকিক
 বা ব্যৱহাৰিক কথাৰ উপৰিও পুৰাণ শৈৱালিৰ দৰে মানুহৰ মনত সন্মত ভাৱবোৰ এটি এটিকৈ
 ফুৰিবলৈ ধৰিলে আৰু প্ৰকাশ-ভঙ্গী আৰু ভাষাটো এই কোমলতা বিবিড়ি উঠিল।” (বেণুগ)

সৌন্দৰ্য্যৰ ভিতৰেহি সত্য শিৱ হৃদয়ৰ স্বৰূপ উপলব্ধি কৰি লৈ অনন্ত যাত্ৰাত আঙঠাবলৈ মানবাত্মাৰ এই যে অনন্ত প্ৰয়াস আৰু বহণ, চাকটিকা, মাধুৰ্য্য আৰু সৌন্দৰ্য্যৰ প্ৰতি এই যে মানৱ হৃদয় নৈসৰ্গিক অঙ্গবাহু, ইও সাহিত্য-সৃষ্টিৰ অন্ততম কাৰণ।

এজন পাশ্চাত্য পণ্ডিতে সাহিত্যৰ সূত্ৰ ধোৱতে হৃদয়বকৈ দিছে—“Literature is the brain of humanity”—অৰ্থাৎ সাহিত্য মানৱজাতিৰ মস্তিষ্ক স্বৰূপ। আমাৰ মস্তিষ্কত যেনেকৈ সকলো ভাব, চিন্তা, স্মৃতি, পূৰ্ব-জীৱনৰ অহুতুতি, জ্ঞান আৰু অভিজ্ঞতাবিলাক সোমাই থাকে আৰু তাৰ সহায়তে নতুন নতুন অহুতুতি, আবেগ আৰু অভিজ্ঞতাৰ উদ্ভৱ হয়, তেনেকৈ কবি, সাধক, ঋষি মুনিসকলে আৰু আমাৰ পূৰ্ব-পুৰুষসকলে যিবিলাক চিন্তা, কল্পনা মানস-প্ৰসূতি আদি থৈ গ’ল—সেইবিলাক ধূপ খাই আছে জগতৰ সাহিত্যত।

সাহিত্যত বৰ্ণোৱা কোনো এটা জাতিৰ অতীতৰ কাহিনীৰ সহায়তে আমি সেই জাতিৰ প্ৰগতি, অধোগতি বা বৰ্তমান অৱস্থা নিৰূপণ কৰিবলৈ পাৰগ হওঁ। মস্তিষ্কবিহীন মাহুহ পশু-তুল্য হৈ প্ৰকৃত সূত্ৰ আৰু আনন্দৰ পৰা বঞ্চিত হোৱাৰ দৰে সাহিত্যবিহীন জাতিও জগতত নগণ্য, অনাদৃত আৰু অৱহেলিত হয়।

সংস্কৃতৰ মৌলিক অৰ্থমতে সাহিত্যই সংসৰ্গ বা মিলনক বুজায়। (সহিত+ঞ্চ) সাহিত্যম্—মিলনম্। সাহিত্যস্ত ভাবঃ ইত্যৰ্থে ক্ষ্য প্ৰত্যয়ণে নিস্পদম্। (শব্দকল্পদ্বয়ম্)। এই সংসৰ্গ বা মিলন কিহৰ? ই যে অকল ভাবৰ লগত ভাবৰ, ভাবৰ লগত ভাষাৰ, ভাষাৰ লগত ভাষাৰ, নাইবা গ্ৰন্থৰ লগত গ্ৰন্থৰ মিলন এনে নহয়, এই মিলন মানৱেৰে সৈতে মানৱৰ, মানৱেৰে সৈতে জগতৰ, অতীতেৰে সৈতে বৰ্তমানৰ, বৰ্তমানেৰে সৈতে ভৱিষ্যতৰ, এটা যুগৰ লগত অইন এটা যুগৰ, বহিৰ্জগতৰ লগত অন্তৰ্জগতৰ, মানৱ-বাজ্যেৰে সৈতে প্ৰকৃতি-বাজ্যৰ, বাস্তৱ-জগতেৰে সৈতে কল্পলোকৰ, স্থলেৰে সৈতে হৃদয়ৰ, জড়ৰে সৈতে চেতনৰ, সসীমৰ লগত অসীমৰ, শব্দ-শক্তিৰে সৈতে চিন্তা-শক্তিৰ মিলন বা যোগসাধন। “হৃদয়ৰ আত্মাই হুত্ৰী শৰীৰক আশ্ৰয় কৰাৰ দৰে, মনৰ অপূৰ্ব ভাবৰ লগত হুটা অল্পম ভাষাৰ পৰিণয় সূত্ৰই সাহিত্য” বুলি কলেও ওপৰত দিয়া সংজ্ঞাই তাক সন্মৰি। সংস্কৃত ভাষাৰ কোনো অলঙ্কাৰ-শাস্ত্ৰতে ‘সাহিত্য’ শব্দৰ কোনো ব্যাখ্যা পোৱা নাযায়, অইন কি, ‘অমৰ-কোষ’ আৰু ‘অভিধান-চিন্তামণি’ প্ৰভৃতিতো তাৰ নাম-গোন্ধ পৰ্যাস্তও নাই। দ্বাচলতে পূৰ্বতে ‘কাব্য’ নামটোহে প্ৰচলিত আছিল আৰু সি দুভাগত বিভক্ত হৈছিল—গদ্য-কাব্য, যেনে দশকুমাৰ চৰিত্ৰ, কথা-ভাগৱত আৰু পদ্য-কাব্য—যেনে ৰঘুবংশ। তাৰ পৰা আকৌ দুটা ঠেঙুলি ওলায়—শ্ৰব্য-কাব্য (যেনে বামাৱণ, মহাভাৰত, কীৰ্ত্তন, নাম-মোখা), দৃশ্য-কাব্য (যেনে কালিদাসৰ শকুন্তলা, শব্দৰেখাৰ পাৰিজাত হৰণ)। বৰীক্ষনাথে সাহিত্যক প্ৰকাৰান্তৰে কাব্য-শাস্ত্ৰহে বুলিছে। কিয়নো তেওঁ কৈছে, সাহিত্যৰ বিষয় মানৱ-চৰিত্ৰ আৰু মানৱ-হৃদয় আৰু বহিঃ প্ৰকৃতি আৰু মানৱ-চৰিত্ৰই মাহুহৰ হৃদয়ৰ মাজত সততে যি আকাৰ ধাৰণ কৰিছে সেই চিত্ৰ আৰু সেই গানেই সাহিত্য। অধ্যাপক হড্‌ছনে সাহিত্যৰ এটি উপাধেয় সূত্ৰ এইদৰে দিছে, “যিবিলাক

এই আলোচ্য বিষয়ৰ গভীৰতা আৰু আলচ কৰাৰ সূচক প্ৰণালীৰ গুণত সমগ্ৰ মানৱ সমাজৰ মন আকৰ্ষণ কৰিব পাৰে সেইবিলাকৰ সমষ্টিয়েই হৈছে সাহিত্য।” তেওঁ আৰু এটি সূক্ষ্ম নৃত্ন দিছে যে “literature is the expression of life through the medium of language” অৰ্থাৎ জীৱনৰ বাহ্যৰ অভিব্যক্তিৰেই হৈছে সাহিত্য। লায়েলৰ মতে কোনো এটা যুগৰ উচ্চতম আদৰ্শ আৰু প্ৰধান অব্যবহাৰিক অভিব্যক্তিৰেই সাহিত্য। বঙ্গ-সাহিত্য-সম্ৰাট বঙ্কিমচন্দ্ৰই সাহিত্যৰ বিষয়ে এঘাৰ অতি শাকৰা মন্তব্য প্ৰকাশ কৰিছে যে “সাহিত্য দেশৰ অৱস্থা আৰু জাতীয় চৰিত্ৰৰ প্ৰতিবিম্ব মাথোন।” তাৰেই প্ৰতিধ্বনি কৰি কালীপ্ৰসন্ন বিদ্যাবিনোদে কয়, “সাহিত্য জাতীয় হৃদয়ৰ আদৰ্শ, জাতীয় হৃদয়ৰ বুৰঞ্জী। ডাঙৰ চিকুণ দাপোণৰ নিচিনাকৈ সাহিত্যই জাতীয় পৰিবৰ্তনৰ সূক্ষ্মাদপি সূক্ষ্ম বৰ্ণ-ভেদও আমাৰ আগত দেখুৱায়। এটা জাতিৰ কোনো এটা যুগৰ সাহিত্যই সেই যুগৰ বাণী—যাৰ যোগেদি সেই জাতিৰ আশা-আকাঙ্ক্ষা, হৰ্ষ-বিবাদ, ভয়-ভ্ৰান্তি, শক্তি-সামৰ্থ্য, ৰীতি-নীতি সেই জাতিৰ মনীষীসকলৰ কল্পনা ফলিত প্ৰতিবিম্বিত আৰু প্ৰকাশিত হয়।”

‘ভাৰতবৰ্ষ’ৰ ষষ্ঠ বছৰ ২য় খণ্ড, ৩য় সংখ্যাত এজন যশস্বী লিখকে কৰা সাহিত্যৰ সূক্ষ্ম আলোচনাৰ সাৰমৰ্ম দিয়াৰ লোভ সামৰিব নোৱাৰিলোঁ। তেওঁ কৈছে—জাতীত আৰু বৰ্তমান, পৰিণত আৰু অপৰিণত, স্বদেশী আৰু বিদেশী, কাব্য আৰু গল্প, প্ৰৱন্ধ আৰু সমালোচনা প্ৰভৃতি বিবিধ ৰচনাৰ ভিতৰেদি এটি বৈশিষ্ট্য, এটি ঐক্য ফুটি ওলায়। এই বিশেষ লক্ষণ বা স্বভাৱটি থাকে দেখিয়েই আমি সেই ৰচনা সমষ্টিক সাহিত্য বোলোঁ। যাদৱৰ পাটীগণিত, ভট্টাচাৰ্য্যৰ ভূগোল, বেলৱৰ টাইম-টেবল্, শাক-গুটিৰ কেটেলগক আমি প্ৰকৃত সাহিত্যৰ মাজত ঠাই দিব নোৱাৰোঁ, কিন্তু বিজ্ঞান, দৰ্শন, বুৰঞ্জী সকলো সাহিত্যৰ উপাদানভূত হৈ পৰিছে। মানুহে যেনেকৈ সকলো আহাৰ জীৱ নিয়াই তেজৰ লগত মিহলাই লয়, সাহিত্যই তেনেকৈ ভিন ভিন উপাদান আত্মদাং কৰি পৰিপুষ্ট হৈ উঠে। ইয়াতে সাহিত্যৰ ব্যাপক পৰিসৰ, ইয়াতে সাহিত্যৰ গোঁৱৰ প্ৰতিষ্ঠা।

সাহিত্যৰ আৰু এটি প্ৰেৰণাৰ উৎস হৈছে স্বজনৰ কাৰণে মানৱ মনৰ জন্মগত হাবিলাৰ। এই হাবিলাৰতে মানৱৰ মুক্ত কল্পনা। “কিবা এখন অজ্ঞাত অভিনৱ পদাৰ্থৰ সন্ধানত উদ্যত হয়। পৰিপূৰ্ণমান জগতখনৰ বাহিৰেও এখন নতুন জগৎ পাতিলৈ বিচাৰে। তাতেই সৃষ্টি হয় কলাৰ, তাতেই উদ্ভৱ হয় সাহিত্যৰ। সেয়েহে কথমপি থিয় দঙা দিব পৰা শিশুটিয়েও ধূলিত দৰা-কইনা সাজি ঘৰ পাতি উমলি আনন্দ পায়। বৈজ্ঞানিকসকলৰ মতেও এনে ধেমালিৰ মাজেদি হোৱা সৃষ্টি

সাহিত্য-প্ৰেৰণাৰ
উৎস

হাবিলাৰতে (play instinct) বিশ্ব বৈজ্ঞানিক আৰু সাংস্কৃতিক উপাদান-বোৰৰ অস্থূল লুকাই আছে।” বহিঃপ্ৰকৃতিৰ প্ৰাধান্য লাভ কৰা সাহিত্যই

হয় বস্তুধৰ্মী (Objective) সাহিত্য আৰু মনোময় কল্পনাই প্ৰাধান্য লাভ কৰা সাহিত্যই হয় মনোধৰ্মী (Subjective) সাহিত্য। দুয়ো প্ৰকাৰ সাহিত্যতে ৰচনা শিল্পীৰ ব্যক্তিত্বৰ গাঁচ আৰু লগে লগে সমাজৰ প্ৰভাৱৰ চিহ্ন অঙ্কিত থাকে।” (সাহিত্যৰ ৰূপৰেখা)

সাহিত্যিক মাত্ৰেই—কি কবি, কি নাট্যকাৰ, কি গুণপ্ৰদানিক, কি গল্প-লিখক, কি বুৰঞ্জী বা জীৱনী বচোতা—একোজন শিল্পী (artist)। চিত্ৰকৰে তুলিকাৰে, সঙ্গীতজ্ঞই স্বৰ শুদ্ধকৰে, ভাৱবোয়াই বচন আৰু অঙ্গী-ভঙ্গীৰে কোনো এটা ভাব কল্পনাক ৰূপ দিয়াৰ দৰে সাহিত্যিকেও লিখনীৰ সহায়েৰে তেওঁৰ ভাবাবেগ, কল্পনা বা মানস প্ৰসূতিক এটি ৰূপ দিয়ে। শিল্পীৰ অপৰিহাৰ্য্য গুণ দুটা—কল্পনা আৰু কলা-কৌশল (imagination আৰু craftsmanship)। ইংৰাজ কবি ৱৰ্ডছৱৰ্থৰ মতে নীৰলে সোঁৱৰা হিয়াৰ আবেগেই হৈছে কবিতা। দেখিও নেদেখা, শুনিও নুশুনা বস্তুটোকো শিল্পীয়ে স্তম্ভকৈ ৰূপায়িত কৰি তোলে, ‘একো নাই’তো কিবা এটা ‘আছে’ৰ সন্ধান পায়।

ওপৰত কোৱা কথাবোৰৰ পৰাই এইটো প্ৰতীয়মান হয় যে সাহিত্য মানৱ জাতিৰ চিহ্নস্বৰূপ, চিহ্ন আদৰ্শবীৰ্য, চিহ্নবৰণীয় বস্তু।

সংসাৰ বিষবুদ্ধন্ত ৰে ফলে অমৃতোপমে।

কাব্যামৃত-বসান্বাদঃ আলাপঃ সজ্জনৈঃ সহ ॥

বোগ, শোক, জৰা ব্যাপিৰ্ণ বিষবুদ্ধন্ত নিচিনা সংসাৰখনত দুটি মধুৰ অমৃতময় ফল আছে—এটি হৈছে কাব্যামৃতৰ সোৱাদ আৰু আনটি হৈছে সজ্জনৰ লগত আলাপ-আলোচনা।

সাহিত্যও এটা কলা (art)। ইংৰাজী art শব্দটো লেটিন ভাষাৰ ars শব্দৰ পৰা আহিছে। Ars হৈছে “Skill or ability acquired through persistent practice or effort” অৰ্থাৎ এক নিষ্ঠা বিনিষ্ঠ সাধনাৰ দ্বাৰা লাভ কৰা কৌশল বা সামৰ্থ্য। কলাই ‘সুকুমাৰ’

হয় যেতিয়া কলাকাৰৰ সৃষ্টিত সৌন্দৰ্য্যৰ বহণ সনা হয়। শিল্পজাত সাহিত্য-কলা

সাধাৰণ বস্তু হাতৰ, কলৰ বা বুদ্ধিৰ কাম, কিন্তু সুকুমাৰ শিল্পকলা মানৱৰ সমগ্ৰ অন্তৰাত্মাৰ দ্বাৰা উদ্ভাৱিত হয় বুলি ইংৰাজ মনীষী ৰাষ্ট্ৰিনে কোৱা কথা সত্য। সুকুমাৰ কলাই মানৱৰ ভিন ভিন আবেগ অহুভূতিবিলাক স্তম্ভকৈ সম্যকভাৱে বৰ্ণায়। গতিকে তাক ঘটিব লাগিব বস আৰু ভাবৰ মধুৰ সমন্বয়। শোকৰ আবেগত কৰুণ বস, প্ৰেমৰ আবেগত আদি বস, ক্ৰোধৰ আবেগত ক্ৰৱৰস, বীৰত্বৰ আবেগত বীৰ বস, সহানুভূতি বা চেনেহৰ আবেগত আৰ্দ্ৰবস—এই দৰে ভিন ভিন আবেগত ভিন ভিন বসৰ (সংস্কৃত কাব্যশাস্ত্ৰ মতে নব বসৰ) উল্লেখ হয় আৰু তাৰে এটি বা ততোধিক বসৰ সঞ্চাৰ কৰি কবিতা, সঙ্গীত, চিত্ৰ আদি সুকুমাৰ শিল্পকলাৰ উদ্ভাৱন হয়। সুকুমাৰ কলাই সূক্ষ্মতম আৰু গূঢ়তম বিষয়-বস্তুকো অৱলম্বন কৰি সত্য শিৱ স্তম্ভৰ সন্ধান দিব পাৰে।

কিন্তু সাহিত্য প্ৰাৰম্ভে সকলো সুকুমাৰ কলাৰ প্ৰধান সম্বল হব লাগিব মুক্তি বা স্বাধীনতা। শিল্পীয়ে বাহিৰৰ কোন নিৰ্দেশ বা ‘ফৰ্মাছ’ নোপোৱাকৈ বিষয়-বস্তু বাছি উলিয়াবলৈ আৰু তেওঁৰ দৃষ্টি-ভঙ্গীৰ জৰিয়তে ভাব কল্পনাক চিত্ৰিত বা ৰূপায়িত কৰিবলৈ সম্পূৰ্ণ স্বাধীনতা লাভ কৰিলেহে স্তম্ভৰ স্তম্ভ মানস প্ৰসূতিৰ সৃষ্টি হোৱা সম্ভৱপৰ। বাস্তৱ-শক্তি বা আৰ্থিক শক্তিৰ সহায় লহযোগিতা, উৎসাহ উদগুণি গ্ৰাহণীয়, কিন্তু ভাব দ্বাৰা সম্পূৰ্ণৰূপে প্ৰভাৱান্বিত হোৱাটো অবাঞ্ছনীয়।

সাহিত্য, সংস্কৃতি, সভ্যতা একে কথা নহয়। সভ্যতাই মানব জাতিৰ বাহ্যিক, ব্যৱহাৰিক বা বৈষয়িক প্ৰগতি বা ক্ৰমবিকাশক হৈ বুজায়। আভ্যন্তৰিক সম্পাদটো হৈছে সংস্কৃতি। কৃষ্ণ (কৰ্ণক কৰা বা চহোৱা) শব্দৰ পৰাই কৃষি আৰু কৃষ্টি শব্দ দুটাৰ উৎপত্তি। যাটি চহাই যেনেকৈ সংস্কৃতি আৰু সাহিত্য

যাপন কৰাৰ আৰু জীৱন নিৰ্বাহ যোগ্য কৰাৰ উদ্দেশ্যে নানান প্ৰকাৰৰ খোৱা-বোৱা, পিন্ধা-উৰা, আভৰি সময় কটাবলৈ বং-ধেমালি, নাচ-বাগ, পৰব-পাৰ্বণ কৰা, আমাৰ ক্ষুধা নিবাৰণৰ অৰ্থে এটা অদৃশ্য শক্তিৰ লগত সংযোগ ৰখা—ইত্যাদিৰ প্ৰথা বা ব্যৱস্থা মানব জাতিৰ আদিম অৱস্থাবে পৰা উদ্ভাৱন কৰা হৈছে। সেয়েই সেই জাতিৰ ‘কালচাৰ’ বা কৃষ্টি। ইংৰাজ কবি ইলিয়টৰ মতে কালচাৰ হৈছে “Way of living of a certain people”। গতিকে কৃষ্টিয়ে অকল নৃত্য-গীতকে লুপুজায়—ওপৰত কোৱা সকলো বস্তুকে সামৰে। কৃষ্টি বা সাধাৰণ বিধৰ ‘কালচাৰ’ সভ্য-অসভ্য, উন্নত-অৱনত সকলো মানৱ গোষ্ঠী বা জাতিৰে আছে। কিন্তু কৃষ্টিৰ কোনো অঙ্গ বা উপকৰণত সৌন্দৰ্য্যৰ বহণ আৰু মাধুৰ্য্যৰ মৌ বৰ্ত্তিলে নাইবা তাত বিশ্বজনীন হৃদয়-প্ৰাৰ্থিতাৰ উপকৰণ থাকিলে সি সংস্কৃতি বা উচ্চ মানৱ ‘কালচাৰ’ৰ স্তৰলৈ উঠে। ‘কৃষ্টি’ শব্দ ব্যাপক, ‘সংস্কৃতি’ শব্দ সীমাবদ্ধ, কিন্তু গুৰুত্বপূৰ্ণ আৰু গোঁৱৰণীয়। ভাৰতীয় কৃষ্টিৰ দৰে অসমীয়া কৃষ্টিতো আৰ্য্য, অনাৰ্য্য, অষ্ট্ৰিক, নিগ্ৰোইড, মঙ্গলিয়ান, ইণ্ড-চীন, ড্ৰাভিডী, পৰ্বতীয়া, ভৈয়মীয়া, জনজাতীয় আদি নানান কৃষ্টিৰ সমন্বয় আৰু সমাবেশ ঘটি বৈচিত্ৰ্যৰ মাজতে এটি বিৰাট ঐক্যৰ মোহন ৰূপ ধাৰণ কৰিছে। শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰ অসমীয়া কৃষ্টিক—ধৰ্ম, সমাজ, সাহিত্য, সঙ্গীত, নাট্যকলা, গাওঁ-সংগঠন—আদি সকলো ক্ষেত্ৰতে ভাৰতৰ ভিন ভিন সংস্কৃতিৰ সমল লৈ অসমীয়া জাতিৰ প্ৰতিভা, অসমৰ জল-বায়ুৰ লগত ৰজিতা খুৱাই—সংস্কৃতিৰ খাপলৈ তুলিলে। এইখিনিতে সেই মহাপুৰুষৰ মহত্ব।

সাহিত্য হৈছে কৃষ্টি, সংস্কৃতি, সকলোৰে লিপিবদ্ধ কাহিনী। সুপ্ৰসিদ্ধ ভাষাবিদ পণ্ডিত-প্ৰবৰ ডক্টৰ সুনীতি চট্টোপাধ্যায়ে যি জন-সমষ্টিয়ে বঙলা ভাষাক মাতৃভাষা ৰূপে বা ঘৰুৱা ভাষা ৰূপে ব্যৱহাৰ কৰে সেই জন-সমষ্টিকে বঙালী জাতি বুলি স্পষ্টকৈ তেওঁৰ ৰচিত গ্ৰন্থত লিখিছে আৰু বঙ্গদেশত বঙ্গভাষা-ভাষী জন-সমষ্টিৰ মাজত দেশৰ জল-বায়ু আৰু তাৰ আত্মবদ্ধিক ফলস্বৰূপ এই দেশৰ উপযোগী বিশেষ জীৱন-মাজাৰ পদ্ধতি অৱলম্বন কৰি আৰু ঘাইকৈ প্ৰাচীন আৰু মধ্যযুগৰ ভাৰতৰ ভাবধাৰাত পুষ্ট হৈ যুগ যুগ ধৰি যি বাস্তৱ, মানসিক আৰু আধ্যাত্মিক সংস্কৃতি গঢ়ি উঠিছে সিয়েই বঙালী সংস্কৃতি। আৰু এই সংস্কৃতি, বঙ্গভাষাৰ সৃষ্টিকালৰ পৰা আজিলৈকে বঙ্গভাষাত ৰচিত যিবোৰ কাব্য-কবিতাত আৰু অন্যান্য সাহিত্যত আত্মপ্ৰকাশ কৰিছে সেয়েই বঙ্গলা সন্মহিত্য।

অসমীয়া ভাষা, সংস্কৃতি আৰু সাহিত্যৰ আলোচনাৰ বেলিকাও আমি ওপৰত কোৱা জাবগৰ্ভ কথাখিনিকে সাবোগত কৰি ললে আমাক কোনো ধোঁবে ছুব নোৱাৰে।

অসমীয়া ভাষাৰ প্ৰাচীনত্ব আৰু সৌষ্ঠৱৰ কথা আগতে উল্লেখিয়াই আহিছোঁ। যদিও

আহমানিক সপ্তম শতিকাত ৰচিত বা প্ৰচলিত ডাকৰ বচনৰ আলয় লৈয়ে আমাৰ সাহিত্যৰ প্ৰাচীনত্বলৈ আঙুলিয়াইহেঁ, অতীতৰ কামৰূপ আৰু প্ৰাগজ্যোতিষপুৰ ৰাজ্যৰ ভাষাৰ আৰু শিলাৰ লিপিৰে এইটো প্ৰতিপন্ন কৰে যে অলেখ মন্ত্ৰ, নীতি বচন, সাধুকথা আৰু অসমীয়া সাহিত্যৰ প্ৰাচীনত্ব লোক-গীত স্বৰণাভীত কালৰ পৰাই এই অসমত মৌখিক-সাহিত্য ৰূপে হলেও প্ৰচলিত আছিল। বৌদ্ধ সিদ্ধাচাৰ্য্যসকলে ৰচা চৰ্যাপদ নাইবা বুদ্ধ গান আৰু দোহাবোৰতো প্ৰাচীন অসমীয়া লিপি আৰু অসমীয়া সাহিত্যৰ বেঙনি দেখিবলৈ পোৱা যায়। ব্যাকৰণমূলক গঢ়ত অসমীয়া ভাষাৰ প্ৰথম বিতৰ্কিত 'এ'ৰ ব্যৱহাৰ, দ্বিতীয়া বিতৰ্কিত চিনৰ লুপ্ততা, তৃতীয়া বিতৰ্কিত 'এ', চতুৰ্থত 'ক', সপ্তমীত 'ত'ৰ ব্যৱহাৰ আৰু শকাবলীত বাতি, আজি, যিগী (যৈগী), পোই আলি (পোৱালি), মোলান আদিৰ প্ৰয়োগে, চৰ্যাপদবিলাকৰ লগত অসমীয়া ভাষাৰ ভেজ-মঙহৰ সন্মিলন ভাল চিনাকি দিয়ে বুলি ভাষাবিদ-সকলৰ অভিমত। তত্পৰি বনগীত, বিহগীত, গৰখীয়া গীত, বিয়ানাম, আইনাম, মহ গীত, নাৰবায়াৰ গীত, সাধুকথা, ককৰা, পটন্তৰ, যোজোনা, শান্তিবাবমাহী, কন্তাবাবমাহী, সীতাবাবমাহী, মণিকোঁৱৰৰ গীত, ফুলকোঁৱৰৰ গীত (অন্ততঃ নৱম আৰু দশম শতিকাৰ ভিতৰৰ), তন্ত্ৰ-মন্ত্ৰ আদি বহুত মৌখিক সাহিত্যও যে ডাকৰ বচন বা চৰ্যাপদৰো তালেমান আগৰ পৰা পুৰণি কামৰূপ বা অসমত প্ৰচলিত হৈ অসমীয়া সাহিত্যৰ শৌৰ্য আৰু প্ৰাচীনত্ব প্ৰতিপন্ন কৰিছে, সেই কথা কোনে হুই কবিলে পাৰে? 'কালিকা-পুৰাণ' আৰু 'যোগিগী-তন্ত্ৰ'তো কামৰূপৰ গৌৰৱময় ঐতিহ্যৰ স্পষ্ট উল্লেখ পোৱা যায়। অসমৰ বড়ো সংস্কৃতিৰ গৱেষণা কৰি 'খেবাই মন্ত্ৰ' বুলি যিবোৰ আৱিষ্কৃত হৈছে সেইবোৰৰ বিষয়বস্তু হৈছে কামাখ্যা, ভবলী আদি দেৱীৰ আৰাধনা। সপ্তম শতিকাৰ অলপ পিছতে উদ্ভৱ হোৱা বৌদ্ধ-মহায়ান সম্প্ৰদায়ৰ দ্বাৰা সেই মন্ত্ৰবোৰ প্ৰভাৱান্বিত হোৱা আৰু অৰ্থৰ্ক বেদ, হিন্দু আৰু বৌদ্ধ তন্ত্ৰশাস্ত্ৰ আৰু জনজাতীয় চিন্তাধাৰাবো প্ৰভাৱ সেই-বোৰত জিলিকি উঠা স্পষ্টকৈ প্ৰতীয়মান হৈছে।

প্ৰাগজ্যোতিষৰ বিতোপনসাহী চুৰ্ভনাৰায়ণ ৰজাৰ ৰাজকবি হেমসৰস্বতীয়ে খৃষ্টীয় ত্ৰয়োদশ শতিকাতে কমতাপুৰৰ ৰজাৰ পৃষ্ঠপোষকতাত লিখা "প্ৰহ্লাদ চৰিত্ৰ" নামৰ সবল আৰু সবল ভাষাৰ বৈষ্ণৱ যুগৰ ভণিতা স্বৰূপ অসমীয়া কাব্যই পুৰণি অসমীয়া সাহিত্যৰ বিতোপন চানেকি। মহাভাৰতৰ দ্ৰোণ-পৰ্বৰ 'জয়ন্ত বধ'ৰ ভাঙনি কৰোঁতা চতুৰ্দশ শতিকাৰ আগভাগৰ কবি বড়সৰস্বতী, অশ্বমেধ পৰ্ব বা বক্ৰবাহনৰ যুদ্ধ নামৰ পদ, হুলডী, ছবি আৰু জুয়ৰ ছন্দত স্বন্দৰ কাব্য ৰচোঁতা কমতেশ্বৰ চুৰ্ভনাৰায়ণৰ ৰাজসভাৰ অগ্ৰতম কবি হৰিহৰবিপ্ৰ, দ্ৰোণ-পৰ্বৰ অন্ততম ভাঙনি কৰোঁতা কবি কন্ত কন্দলি, অসমীয়া সপ্তকাণ্ড বামাৰণ আৰু দেৱজিৎ কাব্য ৰচোঁতা চহাৰী ৰজা মহামানিক্যৰ ৰাজকবি (খৃষ্টীয় চতুৰ্দশ শতিকাৰ ৰাজভাগৰ) দ্বাৰা কন্দলিৰ (যাক 'অসমীয়া চচাৰ' বুলিব পাৰি আৰু যাৰ কথা ক্ৰীমন্ত শঙ্কৰদেৱৰ বচনাত 'পূৰ্বকবি অগ্ৰদাহী' বুলি সমন্মানে উল্লেখ কৰি গৈছে) বামাৰণ, কমতাৰ ৰজা বিশ্বসিংহৰ উৎসাহত বেহুলা কাব্য, পদ্মপুৰাণৰ গীত, দুৰ্গবতী আৰু বামাৰণ ৰচোঁতা, দুৰ্গাবৰ, চক্ৰ-নাথি

গীতি-কাব্য বচোতা দ্বন্দ্বী বজ্জাব সভাকবি নাৰায়ণদেৱ, বেহলা-লক্ষ্মীৰ গীত বচোতা মনকৰ, কল্পিণী-হৰণ আৰু উষা-পৰিণয় কাব্য বচোতা গীতাধৰ ৰিজাই প্ৰাগ্‌বৈষ্ণৱ বা প্ৰাক্-শঙ্কৰী যুগৰ অনা-বৈষ্ণৱ অসমীয়া সাহিত্য-সম্ভাৰৰ সম্যক পৰিচয় দিয়ে।

প্ৰায় ষোড়শ শতিকাৰ আগলৈকে পশ্চিমবঙ্গৰ কিছুমান অঞ্চললৈকে উত্তৰ-পূব ভাৰতবৰ্ষত অসমীয়া ভাষা প্ৰচলিত হোৱাৰ প্ৰমাণ একাদশ শতিকাৰ বামাই পণ্ডিতৰ শূণ্যপুৰাণ, তাম্ৰি বংগুৰত সংগৃহীত ময়নামতী আৰু গোপীচন্দ্ৰৰ গান, কবি সঙ্কৰৰ মহাভাৰত, নবনাৰায়ণ বজ্জাব মজী কবীন্দ্ৰ পাত্ৰৰ ‘পৰাগলী মহাভাৰত’ আদিয়ে। এই পুথিবোৰৰ ভাষা কালৰ চক্ৰত পৰি ঘৰিও উজুৱা অসমীয়া হৈছে, সেইবোৰত অসমীয়া ব্যাকৰণৰ বৈশিষ্ট্য আৰু অসমীয়াৰ ঠাচ স্পষ্টকৈ জিলিকি আছে। নমুনাৰূপে ময়নামতীৰ পদ এফাকি উদ্ধৃত কৰা হ’ল :—

মাণিক চন্দ্ৰ ৰাজা আছিল ধৰ্ম্মি বৰ ৰাজা।

মইনাক বিয়া কৰিল তাব ন বুটী ভাৰযা।

(ময়নামতী)

দ্বাৰিকায় আসি চৰি হৈল অৱতাৰ।

দৈত্য মাৰি খণ্ডাইল পৃথিৱীৰ ভাৰ।

(কবীন্দ্ৰৰ আচাৰ্য্য পৰ্ৱ)

এতিয়া আমি শঙ্কৰী যুগলৈ আহোঁ। ১৪৫০ খৃষ্টাব্দৰ পৰা ১৬৫০ খৃষ্টাব্দলৈকে এই কালছোৱাক অসমীয়া সাহিত্যৰ নৱজ্ঞান বা নৱজাগৰণৰ (The Age of Renaissance) বা শঙ্কৰী যুগ বোলা হয়। এই যুগৰ অসমীয়া সাহিত্যক ‘এলিজাবেথান সাহিত্য’ৰ লগত সহজে বিজাই সোণালী যুগ বুলিব পাৰি। মহাপুৰুষ শ্ৰীশঙ্কৰদেৱ অকল ধৰ্ম্মৰ শঙ্কৰেই নহয়, অসমীয়া সাহিত্য, অসমীয়া সংস্কৃতি, অসমীয়া শিল্পকথা, অসমীয়া সমাজ গঠনৰো পৰম গুৰু। একশৰণীয়া দিনৰ ভাগৱতী ধৰ্ম্ম বা নৱবৈষ্ণৱ ধৰ্ম্ম প্ৰেৰণন আৰু প্ৰচাৰ কৰাৰ লগে লগে সেই ধৰ্ম্মভাৱৰ অল্পপ্ৰেৰণাতে ভাৰতৰ ভিন ভিন পুণ্যক্ষেত্ৰৰ সংস্কৃতি আৰু সাহিত্যৰ সৰ্বোৎকৃষ্ট সমল গোটাই মূল সংস্কৃত শাস্ত্ৰ আৰু সাহিত্য তন্ত্ৰ-তন্ত্ৰকৈ মনন কৰি অসমৰ জলবায়ু, অসমৰ পৰিস্থিতি, অসমীয়া জাতিৰ প্ৰতিভাৰ লগত ৰঞ্জিতা খুৱাই, খেলি-মেলি হৈ থকা ‘কৃষ্ণ’ৰ ঠাইত এটি বিৰাট বৈশিষ্ট্যপূৰ্ণ সংস্কৃতি গঢ়ি তুলিলে, গধুৰ ভাৱ আৰু মধুৰ ভাষাৰ বৰগীত, উচ্চ ধৰণৰ ৰাম বিজয়, কল্পিণী হৰণ, পাৰিজাত হৰণ, কালীয়া দমন, ৰাসক্ৰীড়া আদি অসীয়া নাট, কীৰ্ত্তন ঘোষা, দশম, ভক্তি প্ৰদীপ (সংস্কৃত) আদি বহুমূলীয়া গ্ৰন্থ ৰচি অসমীয়া সাহিত্যক জাকত জিলিকা সমৃদ্ধিশালী আৰু সৌষ্ঠৱপূৰ্ণ কৰিলে। সত্ত্ৰ নামঘৰ আদি প্ৰতিষ্ঠা কৰি অসমীয়া সমাজ হৃদয় আৰু হৃৎকলভাৱে সংগঠিত কৰিলে। শ্ৰীশঙ্কৰৰ প্ৰধান ভক্ত আৰু সাংস্কৃতিক উত্তৰাধিকাৰী শ্ৰীমাধৱদেৱৰ অমূল্য অৱদান ‘নামঘোষা’ (যাক অলপতে বৃন্দাবনৰ বৈষ্ণৱ বিশ্ববিদ্যালয়ে হিন্দী আৰু ইংৰাজী ভাঙনিৰে বিতোপনকৈ প্ৰকাশ কৰিছে), ভক্তি ৰত্নাৱলী, অমূল্য বহু, ৰাজসুহ্ৰ যজ্ঞ, বৰগীত, চোৰধৰা, শিৰাৰা গুচোৱা, আদি

নাট অসমীয়া সাহিত্যৰ বহুমূলীয়া সম্পদ। তেৰাসৰৰ সন্ম-সাময়িক বায় সবন্ধভাৱে সংস্কৃত মহাভাৰতৰ শুৱলা অসমীয়া ভাঙনিৰ উপৰিও ভীম-চৰিত, কুৰ্মৱলী বধ, খটাস্থৰ বধ, বৰাস্থৰ বধ, গীতগোবিন্দ (ভাঙনি), গদা পৰ্ৱ আদি বহুত পুথি ৰচনা কৰি সাহিত্যৰ ভঁৰাল চহকী কৰিলে। অন্ততঃ কবি অনন্ত কন্দলি ভাগবত পুৰাণৰ দশম স্কন্ধ, কুমৰ হৰণ, হৰিহৰ যুদ্ধ, বৃজাস্থৰ বধ, মহীৰাধৰ বধ আদি পুথি ৰচোঁতা। শ্ৰীধৰ কন্দলি, মাৰ্কণ্ডেয় ভট্টাচাৰ্য্য, গোবিন্দ ঝিঞ্জ, পুৰুষোত্তম গজপতি, গোপাল আতা, গোপালচৰণ ঝিঞ্জ আদি কবিসকলৰ ধৰ্ম্মমূলক কাব্য, নাট্য, চৰিত্ৰ-পুথি আদিৰ বাহিৰেও ব্যাকৰণ, জ্যোতিষ, গণিত আদি বিষয়ত ৰচা সাহিত্যৰ প্ৰাচুৰ্য্য এই শতাব্দী যুগতে পোৱা যায়। বকুল কায়স্থৰ কিতাপত মন্তৱী, চূড়ামণিৰ জ্যোতিষ চূড়ামণি, কবিত্ব ঝিঞ্জৰ লীলাৱতী (অন্ধৰ পুথি), পুৰুষোত্তম বিজ্ঞানগীশৰ প্ৰয়োগৰত্নমালা ব্যাকৰণ আদি অলেখ গ্ৰন্থ এই শতাব্দী যুগতে ৰচিত হয়। গতিকে বেজবৰুৱাৰ ভাষাত কবলৈ হলে “এই যুগৰ অসম বিশাল বিৰাট মহিমা-মণ্ডিত অসম। এই যুগত অসমীয়া ভাষা আৰু সাহিত্যৰ জয়-জয় ময়-ময় অৱস্থা। এই যুগৰ মহা শাস্ত্ৰ কীৰ্ত্তন, দশম, কথাভাগৱত আদিক মাজত লৈ বিস্তৰ শাস্ত্ৰবাজিয়ে বিশাল অসম গগনত প্ৰদীপ্ত শব্দৰ ভাস্কৰক প্ৰদক্ষিণ কৰি ভক্তি ফুলৰ আজলিৰে আজিলৈকে আবতি কৰিব লাগিছে”।

সপ্তদশ শতিকাৰ মাজ ভাগৰ পৰা বৃটিছৰ আমোলৰ আৰম্ভনিলৈকে (ইং ১৬৫০— ১৮২৮ খৃঃ) এই কাল ভোখৰ বিস্তাৰ বা বৈষ্ণৱোত্তৰ নাইবা বুৰঞ্জী যুগ আখ্যা দিব পাৰি। এই যুগত অসমীয়া সাহিত্যই যদিও গভীৰতা কিছু পৰিমাণে হেৰুৱালে, বিস্তৃতি লাভ কৰি সেই ক্ষতি বহুত পূৰণ কৰিলে। এই যুগত ৰচিত অলেখ চৰিত পুথি, বাজ-বংশাৱলী, বুৰঞ্জী সাহিত্য আৰু বিজ্ঞান সাহিত্যই, আৰু অলপ সংখ্যক ধৰ্ম্ম সাহিত্যই এই যুগৰ অৱদান। আহোম জাতিয়ে পূৰ্বৰ নিজৰ টাই ভাষা আৰু টাই সংস্কৃতিৰ ঠাইত অসম দেশ অধিকাৰ কৰি কালক্ৰমত অসমীয়া সংস্কৃতি আৰু হিন্দু ধৰ্ম্মও গ্ৰহণ কৰি খিলঞ্জীয়া অসমীয়াৰ লগত একীভূত হৈ পৰিল। আহোম ৰজা-ৰাণীসকলৰ কেইবা গৰাকীয়ে অসমীয়া সাহিত্য আৰু সংস্কৃতিৰ আদৰ আৰু প্ৰচাৰ বঢ়োৱাত যথোচিত সহায় আৰু উদগনি আগবঢ়োৱাৰ যথেষ্ট প্ৰমাণ বুৰঞ্জীৰ পাতত জিলিকি আছে। কচাৰী জয়জীয়া আদি ৰজাসকল ৰংপুৰ কাৰেঙলৈ আমন্ত্ৰিত হৈ আহোঁতে ‘ৰাৱণ বধ’ আদি অসমীয়া ধৰণৰ নাটৰ ভাওনা সমাৰোহেৰে কৰাই আদৰণি জনোৱাৰ প্ৰথা প্ৰচলিত আছিল বুলি বুৰঞ্জীয়ে স্পষ্টকৈ কয়। কৰিৰাজ চক্ৰৱৰ্তীয়ে স্বৰ্গদেৱ শিৱসিংহৰ মহিষী ফুলেশ্বৰী (বৰ ৰজা)ৰ আদেশ অনুসৰি ‘শম্ভুচূড় বধ’ৰ আৰু অন্ততঃ মহিষী প্ৰমথেশ্বৰীৰ আজ্ঞা অনুযায়ী ব্ৰহ্মবৈৱৰ্ত পুৰাণৰ কৃষ্ণজয় খণ্ডৰ অসমীয়া ভাঙনি কৰে আৰু ভাস্কৰী নামৰ এখনি পুথি ৰচে। স্বৰ্গদেৱ সমুদ্ৰনাৰায়ণ সেই কালৰ অসমৰ ভিতৰত আটাইতকৈ বিদগ্ধ সংস্কৃতৰ পণ্ডিত বুলি জনাজাত আছিল। সূৰ্য্যখণ্ডি দৈৱজ্ঞক এখন দান-পত্ৰৰ দ্বাৰা ১৭২০ শকত তেওঁৰ বিজ্ঞা আৰু ধৰ্ম্ম প্ৰৱৰ্ত্তাৰ বাবে বহুত মাটি দান দিছিল আৰু তেওঁৰ হতুৱাই ‘দৰং ৰাজ-বংশাৱলী’ নামৰ মূল্যবান বুৰঞ্জী পুথিৰ বাহিৰেও

‘অখনিধান’ (ভেটেনিনেবী গ্রন্থ) আৰু অন্যান্য পুথি লিখোৱা হৈছিল। স্বৰ্গদেৱ কহসিংহই “আইলবে গোবী প্ৰসন্ন মন ” আৰু স্বৰ্গদেৱ শিৱসিংহই “শাৰদ পূৰ্ণিমা হিমকৰ বদনী” আদি গুৱলা গীত বচনা কৰি কবিত্বশক্তি আৰু সাহিত্যভাগৰ চিনাকি দি থৈ গৈছে। শুভদৰ কবিৰ ‘হস্তমুক্তাবলী’ নামৰ নৃত্য বিষয়ক অমূল্য গ্রন্থ, হুসুমাৰ বৰকাঠৰ ‘হস্তী বিদ্যাৰ’ (সংস্কৃত মাডল লীলাৰ হা) লৈ লিখা, স্বৰ্গদেৱ শিৱসিংহ আৰু বাণী মহাশয়ৰ আজ্ঞাভাৱে (সেন পুথি (চবাই বিষয়ক), পদ্ম কোমলী (বিবিধ চিঠি লিখাৰ প্ৰণালী বৰ্ণোৱা পুথি), গীতি-মডিকা (গীতৰ সংগ্ৰহ), কেন্দ্ৰুবি গ্ৰামৰ গাৰলীয়া কবি বামচন্দ্ৰ বৰপাত্ৰ গৌৰাঞীৰ হয়গ্ৰীৱ মাধৱৰ আখ্যান, পুৰ্বোত্তম ঠাকুৰৰ ন-ঘোৰা, ভূষণ বিজয় শৰদ চৰিত আৰু গোপালদেৱ চৰিত, আদি অলেখ উল্লেখযোগ্য পুথিৰ বাহিৰেও এই যুগতে আহোম আৰু অসমীয়া ভাষাত বচা কত নো সাঁচিপতীয়া পুথি আৰু বুৰঞ্জী অসম দেশৰ জিন ভিন ঠাইত পৰি আছে তাৰ লেখ-জোখ নাই। এই পুথি আৰু বুৰঞ্জীৰ ভিতৰত খনদিয়েক যদিও আৱিষ্কৃত বা উদ্ধৃত আৰু সন্নিৱিত হৈছে, এতিয়াও নিয়মিতভাৱে গবেষণা আৰু অহুসঙ্কান কাৰ্য্য চলালে আৰু যে কিমান ওলাই অসমৰ ঐতিহ্যৰ ওপৰত নতুন পোহৰ পেলাব তাক কোনে হুই কবিব পাৰে ?

এই যুগৰ আৰু এটি বিশেষ উল্লেখযোগ্য অৱদান হৈছে আজান পীৰ বা আজান ফকিৰৰ ‘জিকিৰ’ নামৰ গীতি-কবিতা। আহোম ৰাজত্বত মিৰজুমলাই অসম আক্ৰমণ কৰা সময়তে চাৰিজন পীৰ অসমলৈ অহাৰ প্ৰমাণ পোৱা যায়—আজান পীৰ, খোন্দকাৰ পীৰ, চালেহ পীৰ আৰু নটী পীৰ। ১০৪৫ হিজৰীত অৰ্থাৎ সপ্তদশ শতিকাৰ আগ ভাগতে হজৰত আজান পীৰ অসমলৈ অহাৰ কথা তেওঁ বচনা কৰা জিকিৰ এটাতে এইদৰে আছে :—

“দশ শ দুকুৰি নবচন হিজৰী

আৰু পাঁচ বছৰ যায়।

চাহ মিলনে এই জিকিৰ বচিলে

কোৰাণ কিতাবত পাই।”

এই সময়তে আহোম স্বৰ্গদেৱ প্ৰতাপসিংহই ৰাজত্ব কৰিছিল। উল্লিখিত চাৰিগৰাকী পীৰে কালক্ৰমত শিৱদাগৰ জিলাতেই ৰিতিপাি লয়। আজান পীৰ মোগলৰ গুপ্তচৰ বুলি সন্দেহ কৰি বজাত গোচৰ দি মিছা প্ৰমাণ দৰ্শাই আজান পীৰৰ চকু ছটা কটুৱাই পেলোৱা হয়। এই ঘটনাৰ অলপ দিনৰ পিচতে স্পষ্টকৈ প্ৰমাণিত হ’ল যে আজান পীৰ গুপ্তচৰ নহয়, বৰং এজন প্ৰধান সাধক আৰু ঈশ্বৰ ভক্ত। তেতিয়া অসম বজাই দিখৌমুখৰ ওচৰৰ সবাকুৰি চাপৰিত প্ৰায় ১০০ বিধামান মাটিত এটা হুন্দৰ মঠ সজাই দি আজান পীৰৰ ছকুৰি ভকতেৰে লৈতে থাকিবলৈ হুৰিধা কৰি দিয়ে। এই হুৰিধাতে ডেকেতে সেই সময়ত প্ৰচলিত শব্দৰী ধৰ্মৰ আলম লৈ ‘জিকিৰ’ নামৰ গীত কিছুমান সকলোৱে সহজে বুজাকৈ উজু অসমীয়া, উৰ্দু, ফাৰ্ছীৰ সানমিহলি ভাষাত বচনা কৰি ইছলাম ধৰ্মৰ মূল তত্ত্ব প্ৰচাৰ কৰে। কথিত আছে যে আজান পীৰ আঠকুৰি জিকিৰ বচনা কৰিছিল। বংপুৰৰ সাহিত্যসেৱী জনাব মহিবুল হুছেইন হাজৰিকা বি-এ,ৱ

অল্পান্ত প্ৰচেষ্টাৰ ফলত তাৰে ৭০টা মান জিকিৰ উদ্ধাৰ আৰু প্ৰকাশ হৈছে। এইবিলাক অসমীয়া সাহিত্যৰ আপুৰুগীয়া সম্পদ। বন্ধুবৰ ছৈয়দ আৰু ল মালিকেও এই ক্ষেত্ৰত যি গৱেষণা কাৰ্য্য হাতত লৈছে সি সাকল্যমণ্ডিত হলে আৰু বহুতো জিকিৰ, মৰ্চ্চা, জাবি আদি উদ্ধৃত হলে অসমীয়া সাহিত্যলৈ যে লেখত লবলগীয়া বৰঙণি হব ই ধুকপ।

আহোম ৰাজত্বৰ শেষ ডোংখৰ কালত নানান প্ৰকাৰৰ অশান্তি, গৃহ-কন্দল, বিদ্ৰোহ আৰু সবাতোপৰি তিনিবাৰকৈ মানৰ ভীষণ আক্ৰমণ আদি ৰাজনৈতিক বিপ্লৱ-বিপৰ্য্যয়েৰে অসম জলাকলা হ'ল। ১৮২৬ খৃষ্টাব্দত যেতিয়া ইয়াণ্ডাবু সন্ধিমতে অসম দেশ ইংৰাজ আমোল

ইষ্ট ইণ্ডিয়া কোম্পানীৰ কবললৈ আহিল তেতিয়াৰ পৰা ইংৰাজ ৰাজত্বত অলপ দিন অসমীয়া ভাষাই নতুন গঢ় লৈ আগবাঢ়িবলৈ ধৰোঁতেই বঙ্গদেশৰ পৰা শই শই কৰ্মচাৰী, শিক্ষক, আইনজীবী আদি অসমলৈ আমদানী হবলৈ ধৰিলে আৰু অসমীয়া ভাষা এটা স্বতন্ত্ৰীয়া ভাষা নহয়, বঙলা ভাষাৰে অপভ্ৰংশ বা চহা অৱস্থা (patois) বুলি ভুলকৈ বুজাই মিছা মন্ত্ৰ দি ১৮৩৬ চনত আদালতৰ পৰা আৰু ক্ৰমে পঢ়াশালিবোৰৰ পৰাও অসমীয়া ভাষাক বাজ কৰি তাৰ ঠাইত বঙলা ভাষা স্তম্ভুৱাই দিলে। এই অহুক্ৰমে ১৮৭১ খৃষ্টাব্দলৈকে বঙলা ভাষাৰ একাধিপত্য অসমত বৰ্তিল। সৌভাগ্যবশতঃ ১৮৩৮ খৃঃত আমেৰিকাৰ বিখ্যাত বেণ্টিষ্ট মিশ্যন চছাইটিৰ সভ্যসকল আহি বঢ়িয়াকৈ বুজিলে যে অসমীয়া ভাষাৰ আশ্ৰয় নললে অসমীয়াৰ হিয়াত খৃষ্টধৰ্মৰ গুটি কেতিয়াও পচাব নোৱাৰে। অৱশ্যে ইয়াৰো ৩০ বছৰমান আগতে জীৱামপুৰৰ কেৰী প্ৰভৃতি মিশ্যনেবীসকলে অসমীয়া ভাষাৰ উন্নতিৰ অৰ্থে যত্ন কৰিছিল আৰু ১৮১১ খৃষ্টাব্দতে কলিয়াবৰৰ আত্মাৰাম শৰ্ম্মাৰ হতুৱাই বাইবেল শাস্ত্ৰৰ অসমীয়া ভাঙনি কৰাই প্ৰকাশ কৰিছিল। শিৱসাগৰ আৰু জীৱামপুৰৰ দুই মিশ্যনে অসমীয়া ভাষা বিষয়ক ভালেমান ইংৰাজী পুথি আৰু প্ৰৱন্ধ লিখি অসমীয়া ভাষাৰ গোঁৱৰ বঢ়ায়। বৰিনছনৰ 'Grammar of the Assamese Language' নিৰ্ভুল নহলেও এটি প্ৰশংসনীয় প্ৰচেষ্টা। কানীনাথ তামূলী ফুকনৰ 'আসাম বুৰঞ্জী', ১৮৪৬ চনৰ পৰা 'ওলোৱা 'অকনোদই' কাকত আৰু সেই কাকতৰে ধাৰাবাহিককৈ প্ৰকাশ কৰা এখন আহোম বুৰঞ্জী, এখন চুটীয়া বুৰঞ্জী আৰু 'জাতিকৰ যাত্ৰা' নামৰ ইংৰাজী Pilgrim's Progress অৰ ভাঙনিৰে অসমীয়া ভাষা আৰু সাহিত্য প্ৰচাৰত বৰঙণি যোগায়। "অসমীয়া ভাষা ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ গতিৰ দৰে অবাধে চলি থাকিব, ইয়াত বাধা দিবলৈ কাৰ সাধ্য" এই কথাৰ দৃঢ়তাৰে ঘোষণা কৰিছিল পোন-প্ৰথম অসমীয়া ইংৰাজী অভিধান ৰচোঁতা ব্ৰজেন চাহাবে।

জনদ্বৈয়ক দেশহিঁতৰী অসমীয়াৰ আশাশুধীয়া যত্নৰ ফলত অসমীয়া ভাষা পুনৰ সিংহাসনত অধিষ্ঠিত হ'ল। আনন্দৰাম ঢেকিয়াল ফুকনৰ গ্ৰন্থ, 'আসাম বিলাসিনী, আসাম নিউজ, আসাম বন্ধু, মৌ, জোনাকী, বিজুলী, আসাম ভবা', আদি বাতৰি কাকত আৰু আলোচনী, প্ৰান্তঃস্বৰ্ণীয় হেমচন্দ্ৰ বৰুৱাৰ বিজয় স্তম্ভ 'হেমকোব', গুণাভিৰাম বৰুৱাৰ 'অসম বুৰঞ্জী', ডাঙৰীয়া ধীননাথ বেজবৰুৱাৰ 'গুৰু চৰিত' আৰু অন্তান্ত গ্ৰন্থ বৃষ্টিছ আমোলৰ আগভাগৰ বহুমুখীয়া অৱদান।

অমর শহীদ মণিবাম দেৱানৰ বচিত 'বিৱেক বহু' পুথিৰ কথাও এই প্ৰসঙ্গতে উল্লেখ কৰিব পাৰি।

'জোনাকী আৰু বিজুলী যুগ' অসমীয়া সাহিত্যৰ 'ৰোমান্টিক যুগ' বুলিব পাৰি। এই কালৰ কলিকতা প্ৰবাসী অসমীয়া ছাত্ৰসমাজ আৰু ডেকানকলে অসমীয়া ভাষা আৰু সাহিত্যৰ সেৱা, চৰ্চা আৰু প্ৰচাৰৰ কাৰণে যি মৃত্যুহীন সঙ্ঘ আৰু আশান্ত্ৰীয়া যন্ত্ৰৰ জোনাকী-বিজুলী যুগ মহৎ আদৰ্শ দাঙি ধৰিলে তাৰো কাহিনী অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জীত সোণালী আখৰেৰে লিখা থাকিব। এই ডেকাদলৰ ভিতৰত যদিও আগবঢ়া আছিল বহুমুখী প্ৰতিভা-সম্পন্ন লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা আৰু পদ্মনাথ গৌহাঞী বৰুৱা, এওঁলোকৰ সমসাময়িক অগ্ৰাণ্ণ দেশপ্ৰেমিক সাহিত্যিকসকলৰ প্ৰচেষ্টা আৰু অৱদানৰ কথাও আমি সততে মনত ৰখা—যাৰ যি যোগ্য সন্মান সেই সন্মান দিয়াটোহে সমীচীন। কবিতাৰ ক্ষেত্ৰত ওপৰোক্ত দুগৰাকীৰ বাহিৰেও চন্দ্ৰকুমাৰ আগৰৱালা, হেমচন্দ্ৰ গোস্বামী, কমলাকান্ত ভট্টাচাৰ্য্য, আনন্দচন্দ্ৰ আগৰৱালা, গোপাল চন্দ্ৰ ভূঞা, ৰঘুনাথ চৌধুৰী, ভোলানাথ দাস, হিতেশ্বৰ বৰবৰুৱা আদি, বুৰঞ্জী আৰু প্ৰত্নতত্ত্বৰ ক্ষেত্ৰত সোণাৰাম (হেম দ্বাদশ ৰথি) চৌধুৰী, কনকলাল বৰুৱা, হেমচন্দ্ৰ গোস্বামী, উপগ্ৰাস আৰু উপাধ্যায়ৰ ক্ষেত্ৰত বেজবৰুৱা, গৌহাই বৰুৱা, বজ্জনী বৰদলৈ, পদ্মৱতী দেৱী ফুকননী আদি, গভীৰ আলোচনাৰ ক্ষেত্ৰত ৰত্নেশ্বৰ মহন্ত, সত্যনাথ বৰা, কমলা ভট্টাচাৰ্য্য আদি, নাট ৰচনাৰ ক্ষেত্ৰত পূৰ্ণকান্ত দেৱশৰ্মা, দেৱনাথ বৰদলৈ, গৌহাই বৰুৱা, বেজবৰুৱা, কপ্ৰবাম বৰদলৈ, বেণুধৰ ৰাজখোৱা, দুৰ্গাপ্ৰসাদ মজিন্দাৰ বৰুৱা, সঙ্গীতৰ ক্ষেত্ৰত লক্ষ্মীৰাম বৰুৱা, কীৰ্ত্তিনাথ বৰদলৈ আদিয়ে সেই কালত সেই আত্মকলীয়া পৰিস্থিতিৰ মাজতো মাতৃভাষাৰ সেৱা-মন্দিৰত বিবিধ পুষ্প অৰ্ঘ্য আৰু পূজাৰ উপচাৰ আগবঢ়াই পৰৱৰ্তী সাহিত্যসেৱীসকলৰ কাৰণে বাট মুকলি কৰি দিলে। তেওঁলোকৰ পবিত্ৰ স্মৃতিৰ উদ্দেশ্যে হিয়াভৰা শলাগ আৰু স্নগ্ধভাৱে শ্ৰদ্ধাৰ আজলি আগ নবঢ়ালে আমাক যে অজিন পাতকীৰ অপৰাধে ছুৰ ই ধ্ৰুৱ সত্য।

জোনাকী, বিজুলীৰ পিছত উৰা, আলোচনী, বাঁহী, অৰ্ঘ্য, চেতনা, আসাম বান্ধৱ, আৱাহন, হুৰভি, জয়ন্তী প্ৰভৃতি আলোচনী কাকতে অসমত সাহিত্য আৰু সংস্কৃতিৰ উপযোগী পৰিবেশৰ সৃষ্টি কৰি অসমীয়া সাহিত্য চৰ্চা আৰু আলোচনাৰ পৰিসৰ বৃদ্ধি কৰিলে। আধুনিক যুগত কবিতা, উপগ্ৰাস, চুটি গল্প, বুৰঞ্জী, জীৱন-চৰিত্ৰ, প্ৰত্নতত্ত্ব, ধৰ্ম্মালোচনা আদি সকলো ক্ষেত্ৰতে যিবিলাক কবি, সাহিত্যিক, ঔপগ্ৰাসিক, চুটি গল্প-লিখক, বুৰঞ্জীবিদ, জীৱন-চৰিত্ৰ ৰচোঁতাৰ্হী শক্তি অহুসৰি অৱদান আগবঢ়াই অসমীয়া সাহিত্য সমৃদ্ধিশালী কৰিছে সেইসকলৰ নাম উল্লেখ কৰি অভিতাষণ দীঘলীয়া কৰিব নোখোজাঁ। সেই বিলাকৰ গুণাগুণৰ বিষয়ে বিতংকৈ আলোচনা বা বিচাৰ কৰাটোও সমীচীন বুলি নাভাবোঁ, কিয়নো এজন পাশ্চাত্য মনীষীয়ে কোৱাৰ দৰে সমসাময়িক বিচাৰ সততে নিৰপেক্ষ আৰু নিভূঁল নহয়।

এই কথা হুই কবিব নোৱাৰি যে সৃজন (Creation) আৰু সমালোচনা (Criticism)

ছয়োটাই সাহিত্যৰ স্বত্বতা, সজীৱতা আৰু পৰিপূৰ্ণতা সাধনৰ কাৰণে নিত্য লাগতিয়াল। ব্ৰহ্মাই এই বিনন্দ বিলাস ব্ৰহ্মাণ্ডখন সৃষ্টি কৰিলে। ঋষি-মুনি, ভক্ত-সাধকসকলে জীৱ মহিমা আৰু সৌন্দৰ্য্য উদ্ঘাটন কৰি সমালোচনা কৰিলে। সমালোচনাৰ মৌলিক অৰ্থ হৈছে (সম+আৰ+লুচ) সমাক ৰূপে আৰু সূক্ষ্মভাৱে চোৱা। প্ৰকৃত সমালোচকৰ লক্ষ্য হ'ব লাগিব—মৰ্কিকা বৃত্তি অৱলম্বন কৰি মাত্ৰ দোষ সোঁচবা বা খুঁত বিচবাটো নহয়, মধুপ-বৃত্তিৰ অধিকাৰী হৈ গুণ উৎকৰ্ষ উদ্ঘাটন কৰাটোহে। নাম-দোষাৰ এটি পদত উত্তমোত্তম বা প্ৰকৃত সংস্কৃতি-সম্পন্ন (Truly Cultured) মানুহৰ গুণ এইদৰে সূক্ষ্মবকৈ বৰ্ণাইছে :—

অধমে কেৱল দোষ লৱয় মধ্যমে গুণ
দোষ লয় কবিতা বিচাৰ
উত্তমে কেৱল গুণ লৱয় উত্তমোত্তমে
অল্প গুণ কবয় বিস্তাৰ ॥

ৰাজহুংসই যেনেকৈ নীৰ এৰি ক্ষীৰ বা পানী এৰি সৰটি গ্ৰহণ কৰে, আমিও তেনেকৈ আবৰ্জনা বা দোষ-ক্ৰটাতিনি বাদ দি গুণ-উৎকৰ্ষতিনি উদ্ঘাটন কৰাটোহে বাঞ্ছনীয়। সেই বুলি দোষ বা আসোঁৱাহবোৰ লাপুটা দেশৰ 'ফ্ৰেপাৰ'ৰ দৰে লাহেকৈ উছকিয়াই বা আঙুলিয়াই নিদিলেও সাহিত্য ক্ষেত্ৰত স্বত্বতা ৰক্ষা নহয়। পাশ্চাত্য পণ্ডিতসকলৰ মতেও সমালোচকৰ ঘাই লক্ষণ থাকিব লাগিব গুণগ্ৰাহিতা (Faculty of appreciation), নিৰ্ভীকতা, সূক্ষ্ম দৃষ্টি, মহাত্মত্ব-শীলতা, দূৰদৰ্শিতা। সুপ্ৰসিদ্ধ ইংৰাজ কবি-সমালোচক মেৰিউ আৰ্ণল্ডৰ মতে প্ৰকৃত সমালোচনাৰ উদ্দেশ্য হ'ব লাগিব—জগতত জনা আৰু ভবা সৰ্বোৎকৃষ্ট সকলো কথাকে জনা আৰু তাকে দঢ় জনক জনাই নতুন আৰু সত্য ভাববাণীৰ নিৰ্মল সোঁত বোৱাই দিয়া। সাহিত্যৰ যেই কোনো অঙ্গতে,—কবিতা, উপন্যাস, নাটক, চুটি গল্প, বুৰঞ্জী, প্ৰত্নতত্ত্ব, (বিজ্ঞান) দৰ্শন—কোনো সাহিত্যিকৰ অৱদান বা গুণাগুণ নিৰূপণ কৰিবলৈ হলে তেওঁ কি পৰিবেশত, কি পাৰিপাৰ্শ্বিক অৱস্থাত, কি আবেষ্টনীৰ মাজত আৰু কিহৰ অনুপ্ৰেৰণাত সেই অৱদান দিব পাৰিলে সেই বিষয়ে আৰু তেওঁৰ আলোচ্য বিষয়বস্তুৰ সম্পৰ্কে সমালোচকৰ সম্যক জ্ঞান থাকিব লাগিব। সমালোচক হ'ব লাগিব পৈণত 'চমজদাৰ' (Connoisseur)।

ভাৰতীয় সাহিত্য-ক্ষেত্ৰত সমালোচনাৰ দাবিত্য আৰু অভাৱ বুলি বঙ্গদেশৰ লক্ষ্মণভট্ট কবি-সাহিত্যিক বুদ্ধদেৱ বহুৱে অলপতে গুৱাহাটীলৈ আহোঁতে আক্ষেপ কৰি গৈছে। অসমীয়া সাহিত্যৰ বেলিকা এই কথা বিশেষকৈ খাটে। শঙ্কৰী যুগৰ সাহিত্যৰ বিষয়ে ৩লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা আৰু তাৰ পিচত ভিন ভিন সন্দৰ্ভত স্পষ্টত উক্তৰ বাণীকান্ত কাকতীয়ে সূক্ষ্ম সূক্ষ্ম বৈজ্ঞানিক ধৰণৰ সমালোচনাৰ চানেকি আমাৰ লৈ গৈছে। সেই চানেকী লৈয়ে আমাৰ সাহিত্যত ফুল বাহিৰৰ প্ৰধান আৱণ্ণক হৈছে। অপ্ৰিয় হলেও এই কথা নকৈ নোৱাৰি যে আধুনিক অসমীয়া সাহিত্যত উন্নত ধৰণৰ সমালোচনাৰ নাটনি বৰকৈ অনুভৱ কৰা যায়।

কোনো কোনো সমালোচক বা অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী, ইতিবৃত্ত নাইবা ক্ৰম বিকাশৰ কথা লিখোঁতাৰ বচনাত নিজৰ বিজ্ঞা ‘জাহিৰ’ কৰাৰ চিন হৈ জিলিকি উঠে। তেনে ধৰণৰ সমালোচনা “পাণ্ডিত্যগন্ধী” মাথোন। একোজন উচ্চ উপাধিধাৰী দায়িত্বসম্পন্ন কৃতবিদ্য লোকে কোনো কোনো সাহিত্যিকৰ হয়তো পুথি এখনকো বা প্ৰবন্ধ এটাকো পঢ়ি চোৱা নাই—চকুৰে দেখা নাই বা নামকে শুনা নাই, নাইবা ব্যক্তিগত আক্ৰোশ বা অস্বাভাৱৰ বশবৰ্তী হৈ বিচাৰি খুচৰি পঢ়ি চাবও নোথোজে আৰু সেই দেখি কোনো আদৰ সন্মান বা উল্লেখ কৰিবলৈকো ইচ্ছা নকৰে। এনে ধৰণৰ পক্ষপাতিতা-সূচক কাৰ্য্যৰ দ্বাৰা দেশৰ আৰু সাহিত্যৰ ঘোৰ অনিষ্ট সাধন কৰা হয় আৰু উঠি অহা তৰুণ-তৰুণীসকললৈ আৰু ভৱিষ্যত কাললৈ কিছুমান অসত্য, অসম্পূৰ্ণ আৰু ভুল-ভ্ৰান্তিমূলক কথা লিপিবদ্ধ হৈ থাকি যায়। ‘মিউচুৱেল এডমিবেঞ্চন ছছাইটি’ অৰ্থাৎ ‘সালসলনি শলাগনি সমিতি’ পাতি আত্মীয়-স্বজন বা বন্ধু-বান্ধৱৰ গুণ-কীৰ্ত্তনৰ আদান-প্ৰদান কৰিবৰ প্ৰচেষ্টা চলোৱাটোও—সমাজ, ৰাজনীতি, সাহিত্য—সকলো ক্ষেত্ৰতে অমঙ্গলকৰ আৰু নিষ্পনীয়। ধ্বংসাত্মক সমালোচনাই হিততকৈ অহিত হৈ সাধন কৰে। বিলাতৰ ‘কোৱাৰ্টাৰলি ৰিভিউ’ কাকতেই লক্ষ্যপ্ৰতিষ্ট ইংৰাজ কবি জন কীটছক আকাশতে মাৰিলে বুলি এটা কথাত আছে। গঠনমূলক (constructive) সমালোচনাই হৈ সাহিত্য আদি সকলো ক্ষেত্ৰতে সুস্থ আৰু মঙ্গলজনক পৰিবেশৰ সৃষ্টি কৰিব পাৰে।

অসমীয়া সাহিত্যৰ পুৰণি আৰু নতুন পুথি বা প্ৰবন্ধবোৰৰ সুস্থ নিৰপেক্ষ সমালোচনাই সাহিত্যৰ আদৰ আৰু প্ৰচাৰ আৰু পঢ়ুৱৈ সমাজৰ পৰিসৰ বৃদ্ধি কৰাত বহুত সহায়তা কৰে। অসমীয়া সাহিত্যৰ বাহিৰেও, প্ৰাচ্য আৰু পাশ্চাত্য ভিন ভিন সাহিত্যৰ যিবোৰ গ্ৰন্থই বিশ্বজনীন হৃদয়-প্ৰাণিতাৰ গুণত ‘ক্লাছিক’ স্বৰূপলৈ উঠি নবল পুৰস্কাৰ পাবৰ যোগা বিবেচিত হৈছে আৰু সভ্য জগতৰ চিন্তা-ৰাজ্যত থলকণি লগাইছে, সেইবোৰৰ গুণ-উৎকৰ্ষ ফুহিয়াই দেখুৱাই তাৰ বিষয়-বস্তু আৰু বৈশিষ্ট্য সম্পৰ্কে দেশবাসীক ভালকৈ চিনাকি কৰি দিয়াটোও অসমীয়া সাহিত্যিক আৰু সমালোচকসকলৰ প্ৰধান কৰ্ত্তব্য। এজন উঠি-অহা অসমীয়া ডেকাই ‘ৰামধেনু’ (ৰামধেনু?) কাকতত দিয়া এটি প্ৰবন্ধত নবল বটা পাণ্ডতা আৰ্ণেট হেমিংৱেৰ The old Man And The Sea (বুঢ়া আৰু সাগৰ) নামৰ সুবিখ্যাত উপন্যাসখনত বিষয়-বস্তু আৰু মনঃস্তাত্ত্বিক বিশ্লেষণৰ যেনে স্তম্ভবৰ্তকৈ পৰিচয় দিছে তেনে ধৰণৰ সমালোচনামূলক পৰিচয় আমাৰ সাহিত্যত যিমান সৰহকৈ ওলায় সিয়ানেই আধুনিক জগতৰ নতুন প্ৰগতিশীল ভাবধাৰাৰ আদৰ্শ লবলৈ সুযোগ পোৱা যায়।

অসম সাহিত্য সভাৰ শাখা আৰু স্বীকৃত সভা, সাংস্কৃতিক অস্থান আৰু গুৱাহাটী প্ৰমুখ্যে খনদিয়েক ঠাইত নিয়মিতৰূপে চলি থকা আলোচনা চক্ৰ আৰু অধ্যয়ন চক্ৰবোৰত ওপৰত উল্লেখ কৰা ধৰণৰ স্বদেশী আৰু বিদেশী, প্ৰাচ্য আৰু পাশ্চাত্য সকলো সাহিত্যৰ উন্নত ধৰণৰ আলোচনা সমালোচনা হলে আৰু সেইবোৰ পুথি বা প্ৰবন্ধৰ আকাৰে ওলালে এটি বিৰাট নৱজাগৰণৰ সৃষ্টি হ'ব বুলি আশা কৰিব নোৱাৰোনে?

অসম সাহিত্য সভাই খনদিয়েক লাগতিয়াল পুঁথি সঙ্কলন আৰু প্ৰকাশ কৰা বাবে সৰ্বো
অসমবাসী কৃতজ্ঞ। বিশেষকৈ ‘ভাৰণাৱলী’ অসমীয়া সাহিত্যৰ অমূল্য সম্পদ স্বৰূপে পৰিগণিত
হব। প্ৰাগজ্যোতিষপুৰ কংগ্ৰেছৰ সময়ত ‘This is Assam’ আৰু ‘Outlook on NEFA’
নামৰ দুখন ইংৰাজী গ্ৰন্থ উলিয়াই ভাৰতৰ নেতাসকলৰ তথা বহিৰ্ভাগতক অসমৰ গৌৰৱময়
ঐতিহ্য আৰু বৰ্তমান সমস্যাৰ বিষয়ে চিনাকি দিবৰ ব্যৱস্থা কৰাটো অতি প্ৰশংসনীয় কাৰ্য্য।
কিন্তু অসম সাহিত্য সভাই প্ৰকাশ কৰা গ্ৰন্থ বা প্ৰবন্ধ নিৰপেক্ষ আৰু নিৰ্ভুল হোৱাটো বাঞ্ছনীয়।
অসম সাহিত্য সভাই প্ৰকাশ কৰা কৃতবিদ্য দায়িত্ব-সম্পন্ন লোকে লিখা বা প্ৰকাশ কৰা গ্ৰন্থ বা
প্ৰবন্ধ যাতে সৰ্ব্বতোভাৱে নিখুঁত আৰু নিৰ্ভুল হয় তালৈ দৃষ্টি ৰখা উচিত।

‘জগৎ’ শব্দটোৱে বুজায় যে সি গতিশীল, পৰিৱৰ্ত্তন জগতৰ বীতি। যুগৰ প্ৰভাৱ
সামাজিক, ৰাজনৈতিক, সাংস্কৃতিক, অৰ্থনৈতিক, সকলো ক্ষেত্ৰতে পৰাৱ দৰে সাহিত্য ক্ষেত্ৰতো
পৰিবহি। পাশ্চাত্য শিক্ষা বিস্তাৰৰ লগে লগে পাশ্চাত্য ভাৱধাৰাই ভাৰতৰ অইনবিলাক
প্ৰদেশৰ দৰে অসমকো প্ৰভাৱান্বিত কৰিলে আৰু ইংলণ্ডৰ ‘ৰোমাণ্টিক
আধুনিক সাহিত্যৰ
গাৰা

বিভাইভেল’ৰ ৰেখাপাতৰ খৃষ্টীয় ঊনবিংশ শতিকাৰ শেষ ভোখৰত ‘জোনাকী’
আৰু ‘বিজুলী’ যুগৰ কবিতাত সেই ৰেখাপাত পৰাৱ নিদৰ্শন স্পষ্টকৈ প্ৰতীয়মান
হয়। নতুন প্ৰকাশ ভঙ্গী, নতুন বিষয়-বস্তু, নতুন আশা-আকাঙ্ক্ষা, প্ৰেমৰ উচ্ছ্বাস, মানৱতাৰ
উচ্চাৰ্শ, জলন্ত স্বদেশ প্ৰেমৰ অগ্নিস্ফুৰ্ণিত ৰোমাণ্টিক যুগৰ কবিতা আৰু অগ্ৰাণ্ত ৰচনাৰ ঘাই
লক্ষণ। দ্বিতীয় মহাসমৰৰ পিছৰ পৰাই আধুনিক সাহিত্যত এটা অভিনৱ পৰিবেশৰ সৃষ্টি হৈছে।
এই নতুনৰ আন্দোলন বিশেষকৈ পৰিলক্ষিত হয় আধুনিক কবিতাত। যুদ্ধৰ পৰিস্থিতিয়ে অকল
অসমীয়া সাহিত্যতে নহয় বা অসমীয়া কবিতাতে নহয়, সমগ্ৰ বিশ্বজোৰা বিৰাট আন্দোলনৰ
সৃষ্টি কৰিলে। ৰোমাণ্টিক যুগৰ ব্যক্তিগত বিননিৰ স্বৰ, বিৰহৰ হৃদয়নিয়া, কুলি-কেতেকীৰ মাত,
বণ-বিধ্বস্ত পৃথিৱীৰ কামান বৰতোপৰ গৰ্জনাত যেন নিতাল মাৰিলে। যুদ্ধই পৃথিৱী ধ্বংস
কৰিবলৈ নিলেও মাহুহ জীয়াই থাকিবলৈ বিচাৰে মানৱ জাতিৰ মঙ্গলৰ কাৰণে। সেইহে
ববীন্দ্ৰনাথে গাই গৈছে “বিশ্ব যদি চলে যায় কাঁদিতো কাঁদিতো, আমি একা বসে বব উদ্বেগ
সাধিতো”। কিন্তু সমষ্টিগত ভাৱেৰে নিচিঞৰিলে, নীৰলে বহি চকুলো টুকিলে, জগত জানো
জাগিব, পৃথিৱীৰ উচুপনি জানো মাৰ যাব। গতিকে নতুন পৃথিৱী, নতুন মানৱ-সমাজ, নতুন
আদৰ্শ গঢ়িবলৈ কবিসকলৰ প্ৰৱল ধাউতি জন্মিল। পৃথিৱীৰ উচুপনি মাৰ নিয়াবলৈ বোধকৰো
এজন আধুনিক কবিye চিঞৰি উঠিলে,

“মোক লাগে লাগে আজি এখন পৃথিৱী

প্ৰতিষ্ঠিত প্ৰাণ-কেন্দ্ৰ সাম্যৰ বেদীত,

য’ত মাহুহে কবিল পাবে

মাহুহৰ মঙ্গলৰ বাবে বুদ্ধিৰ বিকাশ।”

এয়ে হ’লে ভাগি চুবুৰাৰ হব খোজা পৃথিৱীখনত আশাৰ বেঙনি। এনে আশাৰ বেঙনি

লৈয়ে অসমীয়া কবিতাত যুদ্ধ আৰু গণ-আন্দোলনৰ মাজত নতুন কবিতাৰ সৃষ্টি হয়। আধুনিক অসমীয়া কবিসকল হ'ল বাস্তবধৰ্মী বা প্ৰতীকবাদী। বাস্তবতাৰ মাজেদি তেওঁলোকৰ মানস-পটত মাক্সীয় দৰ্শনৰ সভ্যতা, জনজাগৰণৰ ছবছ চিত্ৰ প্ৰতিকলিত হয়। জনতাই গণ-আন্দোলনৰ সৃষ্টি কৰি শোষণ নিষ্পেষণৰ দুৰ্জয় দুৰ্গ ভাঙি পেলাব পাৰে, কিন্তু এই ভাঙনৰ মাজত আছে আশাৰ বেঙনি, নতুন পৃথিবী গঢ়াৰ সপোন। আধুনিক পাশ্চাত্য সাহিত্যিক এফ, জি, ক্লিভেণ্ডাৰে কয় যে বাস্তববাদৰ সহায়ত কলাক জনতাৰ মাজলৈ ঘূৰাই আনিব লাগিব।

যুদ্ধৰ পৰিস্থিতিৰ মাজতে শ্ৰেণী-সংঘৰ্ষ, ধনতাত্ত্বিক শোষণ আদি বাৰ্জনৈতিক আৰু অৰ্থনৈতিক নিৰ্য্যাতনৰ প্ৰতি নতুন কবিসকলৰ লক্ষ্য হ'ল। তেওঁলোকৰ বহুতেই বট্ৰায়টেক উপলব্ধি কৰিলে যে অৰ্থনৈতিক বুনিসাদৰ আমূল পৰিবৰ্তন নঘটিলে, ব্যক্তিগত দুঃখ-বাদৰ কথা কলাৰ জৰিয়তে পৃথিবীৰ জনতাক শুনাই অদৃষ্টৰ ভাৱবাজ্যলৈ যোৱা মানে 'পলায়ন-বাদী মনোবৃত্তি' অৱলম্বন কৰা। আধুনিক যুগৰ কবিতাৰ ঘাই প্ৰৱৰ্তক ইংৰাজ কবি-নাট্যকাৰ-লমালোচক ইটছে এসময়ত পৃথিবীৰ অস্থল্ৰতা দেখি সকলোকে পৰীৰ দেশলৈ নিয়ন্ত্ৰণ কৰিছিল, তেওঁ অস্থল্ৰ পৃথিবীখন স্থল্ৰবটেক গঢ়াৰ সপোন দেখি গাই উঠিলে "I hunger to build them anew and sit on a green apart"

নতুন কবিতাত টেকনিকৰ পৰিবৰ্তন ঘটিছে। কবিতাই মিলিত ছন্দৰ গতি এৰি, মুকলি ছন্দৰ বাজ্যলৈ আহি প্ৰতীকবাদৰ মাজ-পাৰেৰে কবিতা বুদ্ধিজীৱী মনৰ পৰিচয় দিবলৈ প্ৰয়াস পাইছে। বোমাটিছিজিমৰ পতন আৰু বাস্তববাদৰ পাতনি অকল অসমীয়া কবিতাতেই হোৱা নাই, বিশ্বজোৰা কাব্যিক আন্দোলনৰ ই মাথোন এটা অঙ্গবিশেষ। ইংৰাজী কবিতাৰ প্ৰকাশ বহুৰ কবিতা অধ্যয়ন কৰিলে দেখা যায় যে বিভিন্ন পৰিবৰ্তনে ইংৰাজী কবিতাৰ ক্ষেত্ৰ আগুৰি আছে। উনৈশ শতিকাৰ নৱম্বাস যুগৰ পৰা আৰম্ভ কৰি ইংৰাজী কবিতাই প্ৰতীকবাদৰ সহায়েৰে জীৱন আৰু কলাৰ মূল্য নিৰূপণ কৰিবলৈ আগবাঢ়িছে—বাস্তববাদৰ কঠোৰতালিলৈ নতুন যুগৰ, নতুন পৃথিবীৰ সৃষ্টি কৰিবৰ মানসে। ইয়াৰ প্ৰভাৱতে অসমীয়া আধুনিক কবিসকল প্ৰভাৱান্বিত হোৱাটো একো আচৰিত কথা নহয় বুলি মই ভাবোঁ।

অৱশ্যে বহুতেই কয় যে আধুনিক কবিতা অসমীয়া সাহিত্যৰ আৱৰ্জনা, সেইবিলাকৰ শব্দ-যোজনা গন্তগন্তী আৰু ভাব, বিষয়বস্তু জনসাধাৰণৰ কাৰণে একেবাৰে দুৰ্জোধ্য। দুৰ্জোধ্য বুলিয়ে কোনো বস্তুকে আৱৰ্জনাৰ শাৰিলৈ নিলে সি নিৰপেক্ষ বিচাৰ নহব। প্ৰাচ্য আৰু পাশ্চাত্য কবিতাত সহজে বুজি নোপোৱা বহুতো কবিতা আছে। সেইবুলি সেইবিলাকক আৱৰ্জনাৰ আখ্যা দিয়া হোৱা নাই। ইলিয়টৰ 'Waste Land' সহজে বুজা মানুহ ইংৰাজ পাঠকসকলৰ ভিতৰতো বোধকৰোঁ অতি কমেই ওলাব। কিন্তু ই এটা উৎকৃষ্ট কবিতা আৰু ইংৰাজী কাব্য সাহিত্য নালাগে, জগতৰ সাহিত্যত এটি অমূল্য বস্তু বুলি সকলোৰে মুখে মুখে। আধুনিক অধঃপতিত জগতখনকে তেওঁ 'Waste Land' বা পতিত মাটি বুলি বৰ্ণনা কৰি তাৰ ভ্ৰমণ-বৃত্তান্ত এটিকে পৰম্পৰাৰ লগত সম্বন্ধ থকা প্ৰতীকত স্থল্ৰবটেক কপায়িত কৰি বৰ্তমান জগতৰ অসাবতা, ক্লান্তি,

অৱশ্যে, আকুলতা আৰু আকাঙ্ক্ষাৰ ভাব উপযোগী শব্দৰ স্তৰলা সমাবেশেৰে ফুটাই তুলিছে। কবিয়ে চাৰিওফালে জীৱন্ত মৃত্যুৰ বিভীষিকা দেখিছে। তেওঁৰ বিশ্বাস, ইয়াৰ মাজেদিয়েই নতুনৰ জন্ম হ'ব লাগিব। উক্ত কবিতাৰ সকলো চৰিত্ৰ জীৱন্ত মৃত্যুৰ মাজত আছে। কিন্তু সকলোৰে আছে নতুন জন্মৰ কাৰণে আকৃতি। ইলিয়ট, অ'ডেন আদি আধুনিক কবিসকলৰ বচনাৰ চানেকিয়ে আধুনিক অসমীয়া কবিসকলে বোকাইদি হলেও বোকা পাৰ হৈ গৈ নতুন শুকান ধুনীয়া ঠাই এখনত বহাৰ পৰিকল্পনা কৰিছে। সভ্যতাৰ, সমাজৰ, পৃথিবীৰ অধঃপতন দেখি ইলিয়টৰ দৰে সাময়িক নিৰাশাবাদ থাকিলেও ইলিয়টৰ নতুন জীৱনৰ আশাৰ বেঙণি আজিও কবিতাত বিৰিঙি উঠা দেখা যায়। সেইহে এজন কবিয়ে গাইছে “অহঙ্কৰ পৃথিৱীত আমাৰ অক্ষয় হাড়ো স্কন্দৰ বচিম পাতনি।” আধুনিক কবিতা যুক্তিবাদ আৰু বুদ্ধিতত্ত্বৰ পূজামণ্ডপ। তাত বোমাটিক কবিতাৰ প্ৰৱল অহুভূতি বা বৰ্ণনাৰ প্ৰাচুৰ্য্য নাই। আজিৰ কবিতাৰ বিষয়-বস্তু পছম ফুল নহয়, পছম ফুল গজা বোকাহে, পাটবাগী নহয়, গণিকাৰ অৱহেলিত জীৱনহে, মেঘ নহয়, উৰা জাহাজখন নাইবা কৃত্ৰিম চক্ৰটোহে, অসীম, অনন্ত নহয়, অসীমৰ সীমাৰেখা টনা আইনটানৰ ‘যিৱি’হে। বাস্তৱবাদৰ মাজত যিবোৰ সামাজিক কথাবোৰৰ বিশ্লেষণ দিব পাৰে, যিবোৰৰ মাজত সামাজিক জীৱনৰ সমালোচনা সোমাই থাকে, সেইবোৰেই আধুনিক কবিতাৰ বিষয়-বস্তু।

আধুনিক কবিতাত ক্ৰয়দৰ যৌনতত্ত্ব আৰু অসংলগ্ন বিশ্লেষণৰ দৰে কবিয়ে প্ৰতীকৰ সহায়ত জীৱনৰ বিভিন্ন প্ৰতিচ্ছবি দাঙি ধৰে। এই অসংলগ্ন প্ৰতিচ্ছবি ইলিয়ট, আৰ্মষ্ট্ৰং আদিৰ কবিতাত আৰু জেমছ জইছ, ভাৰ্জিনিয়া উলফ্ আদিৰ উপভাসত প্ৰকাশ পাইছে। এনেবিধৰ বচনাত প্ৰথম মানস-চিত্ৰৰ লগত দ্বিতীয় মানস-চিত্ৰৰ যুক্তিসঙ্গত সংযোগ নাই। এইটো হৈছে চিনেমাৰ টেকনিক। এই টেকনিককে লৈছে আধুনিক কবিয়ে।

আধুনিক কবিতাত মানস-চিত্ৰৰ (imageঅৰ) বা প্ৰতীকৰ প্ৰভাৱ বেছি। জাপানী সাহিত্যৰ টকা, হকু কবিতাত মানস-চিত্ৰ ভুৰি ভুৰি। ইংৰাজী সাহিত্যত ‘ইমেজিষ্ট’ বুলি আখ্যা পোৱা হল্চ্, স্লিট, আমেৰিকাৰ ভিতৰত এজৰা পাউণ্ড, হিলডা ডুলিটল, এনি লিটন—এই imagist সকলৰ প্ৰভাৱ ইংৰাজ কবি ইলিয়টৰ যোগেদি আহি অসমীয়া আধুনিক কবিতাত স্পষ্টকৈ পৰা দেখা যায়। তেওঁলোকে কম কথাৰে মানস-চিত্ৰৰ সহায়েৰে বেছি ভাৱ প্ৰকাশ কৰিব খোজে। তেওঁলোক দাৰ্শনিক বা বৰ্ণনামূলক কবিতাৰ বিৰোধী। সেইহে এজৰা পাউণ্ডে কবিসকললৈ সতৰ্ক বাগী শুনাইছে, “Use concrete images having the hardness of cut stone Do not attempt philosophical or descriptive poetry” কিন্তু কম কথাৰে মানস-চিত্ৰৰ যোগেদি বেচি কথা প্ৰকাশ কৰিবলৈ যাওঁতে কেতিয়াবা পাঠক-পাঠিকাৰ সন্মুখি দুৰ্বোধ্য আৰু আপনু হৈ যায়। গতিকে মানস-চিত্ৰ যেনে ধৰণেৰে গ্ৰহণ কৰক বোধগম্যতা আৰু সৌন্দৰ্য্যৰ প্ৰতি লিখকে সদাই লক্ষ্য ৰখা উচিত।

এই প্ৰসঙ্গত এটা কথা মনত ৰখা উচিত যে আধুনিক কবিতা আজি পৰীক্ষাগাৰত। আজিলৈকে কবিতাৰ পৰীক্ষামূলক প্ৰচেষ্টাহে চলিছে। কোনো আধুনিক কবিয়ে কোনো

অল্পচিত্ত যে তেওঁৰটোৱে শুদ্ধ নিখুঁত টেকনিক, আগৰ কবিতাবোৰ আৱৰ্জনা মাথোন। সেইদৰে আগৰ ভৰণৰ সকলো আধুনিক কবিতা বুলিলে নাক কোচাই বা চকু খাই ছৰাৰ ভাং মাৰি ভিড়ৰ সোমোৱা উচিত নহয়। বৰ্তমান গণতন্ত্ৰ সমন্বয় আৰু সহ-অৱস্থিতিৰ যুগত সকলো ক্ষেত্ৰতে, সকলো পন্থা, আদৰ্শবাদৰ কাৰণে বাট মুকলি বখাৰহে দিবকাৰ। কবিতা, সঙ্গীত, নাটক, গল্প, উপন্যাস, একোৱেই গতিহীন হৈ থাকিব নোৱাৰে। গতিশীল জগতৰ গতিশীল কলাই সময়ৰ বাতাবৰণৰ মাজত বিভিন্ন টেকনিকৰ মাজেদি আগবঢ়াওঁ অস্বাভাৱিক বুলি কলে অতিপাত বৰ্ণনালৈ মনোবৃত্তিৰ হে পৰিচয় দিয়া হব। কিন্তু আধুনিক কবিতাৰ গম্ভগম্ভী পৰিবেশ আৰু শব্দ চয়নৰ সাঙ্কীতিক মূল্য নিৰূপণ কৰি গম্ভগম্ভী আৰু বোধগম্য কৰিবলৈ প্ৰচেষ্টা চলোৱাৰ আৱশ্যকতা কোনোৱেও হুই কৰিব নোৱাৰে।

মিলিত ছন্দ কবিতাৰ অপৰিহাৰ্য্য উপকৰণ বুলি ডাঠি কৰ নোৱাৰি। কিন্তু ‘ছন্দ’ বোলা বস্তুটো (যি ইংৰাজী rhyme আৰু rhythm দুয়োটোকে সামৰে) কবিতাৰ টেকনিকৰ কাৰণে নিতান্ত লাগতিয়াল। সংস্কৃত কাব্য, শ্লোক আদিতো মিলিত ছন্দ নহলেও মাত্ৰা ছন্দ অলঙ্কাৰ আদিৰ উপকৰণে সেইবোৰ শ্ৰতিমধুৰ আৰু চিত্তাকৰ্ষক কৰে। মিলিত ছন্দই কবিতাৰ আবেগৰ স্পন্দন, কল্পনাৰ উৰণ আৰু অভিব্যক্তিৰ উত্তমত অসীম প্ৰেৰণা যোগায়। যেনে “ছুংধেৰ বৰষায় চক্ৰৰ জল যেই নামল, বন্ধেৰ দৰজায় বন্ধুৰ বথ সেই ধামল”, বুলি গাওঁতে শব্দৰ বন্ধাৰ আৰু ছন্দৰ নেপুৰ-ধনিয়ে যেন মানস-পটত এখনি মোহময় ইন্দ্ৰজাল পেলাই মনোহৰ কল্পলোকলৈ লৈ যায় এনে অতুভূতি নোহোৱাকৈ নাথাকে।

কল্পনাকো বাস্তৱৰ দৰে ৰূপায়িত কৰিব পৰাতো শিল্পীৰ কৃতিত্ব। আদি কবি বাল্মীকিৰ মানস-প্ৰসূত ৰামায়ণ মহাকাব্যৰ ৰাম-সীতাৰ চৰিত্ৰ, ৰাম-ৰাজ্যৰ চিত্ৰ, পৌৰাণিক বা কাল্পনিক যেন অনুমান নহয়, জীৱন্ত, জলন্ত, বাস্তৱ যেনহে লাগে আৰু সেইহে সি যুগমীয়া আদৰ্শৰূপে প্ৰতিষ্ঠা লাভ কৰিছে। ৰামায়ণৰ কল্পিত অযোধ্যা আজিৰ বাস্তৱ অযোধ্যাতকৈ অধিক মনোমোহা আৰু হৃদয়গ্ৰাহী নহয় জানো?

গতিকৈ মোৰ বিবেচনাৰে আধুনিক আৰু পুৰণি, প্ৰতীক-ধৰ্মী আৰু কল্পনা-ধৰ্মী, সকলো ধৰণেৰে অৱদান ওলাই অসমীয়া সাহিত্য স্ৰষ্ট-পুষ্ট আৰু সমৃদ্ধিশালী কৰক। তাৰ ভিতৰৰ যিবোৰত প্ৰকৃত সাহিত্যিক বা সাংস্কৃতিক মূল্য আছে সেইবোৰ সাহিত্যৰ যুগমীয়া সম্পদ হব আৰু যিবোৰত ক্ষণভঙ্গুৰতা বা কৰ্ঘ্যতা আছে সেইবোৰ কালৰ সোঁতত আপোনা-আপুনি বিলীন হবগৈ।

কি সংস্কৃতি, কি সাহিত্য, কোনো বিষয়তে আমি ছৰাৰ-খিৰিকী বন্ধ কৰি বাহিৰৰপৰা পোহৰ-বতাহ আহিবলৈ নিদি চাৰি বেৰৰ মাজত সোমাই থাকিলে সজীৱতা আৰু স্পন্দনৰ অভাৱ ঘটিব। কিন্তু সেই বুলি বাহিৰৰ বা-মাৰলী বা পচোৱাৰ প্ৰতাণে যাতে আমাৰ থোপনি নাইকিয়া কৰি উৰুৱাই নিব নোৱাৰে আৰু যাতে আমাৰ কোটীকলীয়া পূৰ্বপুৰুষৰ ভেটি উছন নহয়, সেই বিষয়েও সজাগ হোৱা যুগুত।

কবিতাৰ দৰে নাটক, চুটি গল্প, উপন্যাস আদিৰ ক্ষেত্ৰতো আধুনিক সাহিত্যত বাস্তব-বাদৰ আদৰ্শ সাৰোগত কৰা হৈছে আৰু পশ্চাত্য সাহিত্যৰ প্ৰভাৱ পৰিছে। কল্পনাৰ আশ্ৰয় লোৱা হয়—কাল্পনিকৰ সৃষ্টি কবিবলৈ নহয়, বাস্তৱক আৰু জলন্ত, হৰহ আৰু জয়গ্ৰাহী কবিৰ উদ্দেশ্যে। জৰ্জ বাৰ্ণাৰ্ড ছ', গলছবাৰ্ডি, ইবছেন আদিৰ নাটকেই ভালোমান আধুনিক নাট্যকাৰৰ চানেকি স্বৰূপ। সামাজিক আৰু অৰ্থনৈতিক সমস্যাবোৰেই তেওঁলোকৰ ঘাই বিষয়-বস্তু। এলিজাবেথান যুগৰ ছেঙ্গপীয়েৰ জগতৰ চিৰ-বৰণে চিৰ-শেউজীয়া নাট্যকাৰ। ছেঙ্গপীয়েৰে বুৰঞ্জীৰ আৰু ভিন ভিন দেশৰ কাহিনীৰ সমল লৈ অতি উচ্চ ধৰণৰ নাটক যুগমীয়া কৰি জগতক দি থৈ গ'ল। ছেঙ্গপীয়েৰৰ নাটবোৰৰ কেন্দ্ৰীয় ভাব আছিল মানৱ-চৰিত্ৰৰ হৃদয় বিল্লেখণ। তেওঁৰ দিনত সমাজ, ৰাজনীতি, অৰ্থনীতি, কোনো ক্ষেত্ৰতে বিবিধ জটিল আৰু গুৰুত্বপূৰ্ণ সমস্যাৰ উদ্ভৱ হোৱা নাছিল। কিন্তু বৰ্তমান জগতত সেই সমস্যাবোৰে যুৰ দাঙি উঠিছে। গতিকে আজিৰ সাহিত্যিক সেই সমস্যাবোৰক লৈ নাটক ৰচা যুগধৰ্ম হৈ পৰাটো আচৰিত নহয়। নাটকৰ প্ৰধান গুণ হৈছে সংঘাত বা সংঘৰ্ষ (conflict)। পূৰ্বৰ নাটবোৰত ঘাইকৈ আছিল বজাৰে বজাৰ, সাম্ৰাজ্যৰে সাম্ৰাজ্যৰ, এটা শক্তিয়ে আন এটা শক্তিৰ সংঘৰ্ষৰ কথা। আজিৰ নাটকত থাকে ধনী-দৰিদ্ৰ, উচ্চ-নীচ, পুত্ৰ-অপুত্ৰ, ক'লা-বগা, কৃষি-শিল্প, মালিক-বহুৱা, ক্ষুদ্ৰ স্বাৰ্থ-মহৎ স্বাৰ্থ আদিৰ মাজত হোৱা সংঘৰ্ষৰ কথা। কিন্তু মোৰ বিবেচনাবে পৌৰাণিক আৰু বুৰঞ্জীমূলক আখ্যানবোৰতো বৰ্তমান যুগৰ বেথাপাত পেলাই আৰু আধুনিক সমস্যাৰ কোঁশলপূৰ্ণ অৱতাৰণা (modern touch) দি ৰক্ষমঞ্চোপযোগী নাটকৰ অভিনয় কৰাৰ প্ৰচেষ্টা চলোৱাও বাঞ্ছনীয়। নাটকত থাকিব লাগিব নাটকীয় গুণ, যেনে :—প্ৰটৰ ক্ৰমবিকাশ, চৰিত্ৰাঙ্কণ, সংঘাত সংলাপ, ঘটনা পৰম্পৰাৰ উদ্বেগজনক বৰ্ণনা আৰু পৰিণতি। আজিৰ যুগৰ ভালোমান নাটক বচন-প্ৰধান হোৱাত উপন্যাস বা গল্পগদ্য আৰু ৰক্ষমঞ্চত, দৰ্শক বা শ্ৰোতৃমণ্ডলীৰ আমনি লগা হৈছে। 'মনোমতী' আৰু 'ভাৱৰ আৰু নাই' উপন্যাস নাটকলৈ ৰূপান্তৰিত কৰাৰ দৰে গুৰু ধৰণৰ উপন্যাসবোৰ ৰূপান্তৰিত কৰাবো দৰকাৰ। শিৱসাগৰ নাট্য মন্দিৰত ঘূৰণীয়া ৰক্ষমঞ্চ হোৱাৰপৰা নৱযুগৰ সূচনা হৈছে। অসমদেশত ব্যৱসায়ী নাট্যৰ নোহোৱাতো নাট্য-সাহিত্যৰ আৰু নাট্য-কলাৰ যি উৎকৰ্ষ সাধন হৈছে সি শলাগিব লগীয়া।

কবিতা আৰু নাটকৰ দৰে আধুনিক সাহিত্যত চুটি গল্প আৰু উপন্যাসবোৰৰ বিষয়-বস্তু, প্ৰকাশ-ভঙ্গী আৰু টেকনিকত পশ্চাত্য প্ৰভাৱ পৰা স্পষ্টকৈ দেখিবলৈ পোৱা যায়। বৰ্তমান অসমত ৰক্ষদেশৰ দৰে চুটি গল্প আৰু উপন্যাসৰ আদৰ বৰকৈ বাঢ়িছে। জনহিৱেৰক লিখকে এই ক্ষেত্ৰত যথেষ্ট প্ৰতিপত্তি লাভ কৰা দেখি সন্তোষ পাইছোঁ। চুটি গল্পত থাকিব লাগিব একোটি লক্ষ্য আৰু সেই লক্ষ্যত উপনীত হবলৈ একোটি মাথোন বেথাপাত। ইয়াৰ অভাৱ কিছুমান চুটি গল্পত পৰিলক্ষিত হয়। গতাত্মগতিক পন্থাত নচলি সমাজৰ প্ৰকৃত অৱস্থা বা যুগধৰ্ম লগত ৰজিতা খুৱাই বাস্তৱবাদ বা প্ৰতীকবাদৰ আলম লৈ নতুন ধৰণেৰে সাহিত্যলৈ অৱদান দিয়াত কোনেও বাধা দিব নোৱাৰে। যাত্ৰ ইয়াকে সঁকিয়াই দিব খোজোঁ

যে প্ৰগতিৰ বাট-চ'বালৈ খোজ লওঁতে যাতে অধোগতিৰ অন্তৰূপত নপৰোঁগৈ তালৈ চোকা দৃষ্টি ৰাখিব লাগিব। আমাৰ জাতীয় সংস্কৃতিৰ মূল ভেটি যাতে থহি নপৰে, আমাৰ মাতৃ-ভাষা কোৱা আৰু লিখাৰ স্বকীয়া স্থৰীয়া ঠাচ ভটি কাণত তহতহাই যোৱা, গা বেজ-বেজোৱা, আচহুৱা, বিজ্ঞতবীয়া মাত যেন নোলায়, অবাধ প্ৰণয়ৰ নামত অৰ্বেধ প্ৰেম, বিকট-ব্যক্তিচাৰ, গাৰ নোম শিয়ঁৰি উঠা বীভৎস চিত্ৰ বা আদৰ্শই যেন মূৰ দাঙি উঠিবলৈ নাপায়, অতিপাত Original হবলৈ গৈ যাতে Aboriginal অৰ শাৰীত নপৰোঁগৈ, অন্ধ অন্ধকৰণৰ সলনি স্থূ, পূৰ্ণ, স্বজনী শক্তি যাতে বিকশিত আৰু বিকশিত হৈ সাহিত্যৰ আৰু সমাজৰ স্বাস্থ্য ৰক্ষা আৰু পৰিপূৰ্ণ সাধনত বৰঙনি শোধায়—এই কথা কেইটালৈ মনোযোগ দিয়াটো দেশহিতৈষী মাত্ৰে প্ৰধান কৰ্তব্য বুলি মৰ্মে মৰ্মে উপলব্ধি কৰোঁ।

এই প্ৰসঙ্গত বঙ্গদেশৰ লক্ষপ্ৰতিষ্ঠ কবি, সাহিত্যিক আৰু সমালোচক বুদ্ধদেৱ বহু অলপতে অসমলৈ আহোঁতে অসমীয়া সাহিত্যৰ বিষয়ে যি আশাপ্ৰদ আৰু উৎসাহজনক অন্তিমত প্ৰকাশ কৰি গৈছে ‘অসম ৰাণী’ৰপৰা তাক উদ্ধৃত কৰাৰ লোভ সামৰিব নোৱাৰিলোঁ :—

“আধুনিক অসমীয়া সাহিত্য বঙ্গলাতকৈ নহলেও আজিৰ হিন্দী সাহিত্যতকৈ বেচি চহকী। এই সাহিত্যৰ লিখকসকলৰ পাণ্ডাত্য সাহিত্যৰ লগত সম্পূৰ্ণ সম্পৰ্ক আছে আৰু তেওঁলোকৰ মনোবৃত্তি সম্পূৰ্ণ আধুনিক। মই এই সাহিত্যৰ বিশাল সম্ভাৱনা দেখা পাইছোঁ আৰু তাৰ বাবে লিখকসকলক মোৰ আন্তৰিক সমৰ্পনা জনাইছোঁ।”

তেওঁৰ আৰু এটা সাক্ষৰা মন্তব্য অসমীয়া সাহিত্যসেৱীসকলে মন কবিব লগীয়া :—
“ভাৰতৰ যি কোনো ভাষাতে এজন ভাল লিখক হবলৈ হলে সংস্কৃতৰ জ্ঞান কিছু পৰিমাণে আৱশ্যক। নিজৰ ৰচনাত সংস্কৃত শব্দ বেছি ব্যৱহাৰ কৰিলে আন ভাষাৰ লোকৰ বুজাত সহায় হব। তাৰোপৰি জীয়াই থাকিবৰ বাবে নিজৰটোৰ বাহিৰেও অন্ততঃ আৰু এটা ভাষা জনা উচিত।”

লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাৰ অন্তৰ্ধানৰ লগে লগে অসমীয়া জাতিয়ে যেন এবাৰো প্ৰাণ ভৰি হাঁহিবলৈ নোপোৱা হ’ল এনে অসুখমান হয়। এজন ইংৰাজ লিখকে কৈছে—যিটো দিনত আমি এটিবাবো প্ৰাণভৰি হাঁহা নাই সেই দিনটো অথলে গ’ল বুলিব
অসমীয়া সাহিত্যত
হাস্তবস
লাগে। হাঁহি-কান্দোন, হৰ্ষ-বিবাদ, জয় পৰাজয়, আশা-নিৰাশা—এইবোৰ
লৈয়ে মানৱৰ সংসাবী জীৱন। হাস্তবস নৰবনৰ এটি। ত্ৰীমন্ত শব্দদেৱেও
ধৰ্ম-নীতি আৰু শিক্ষা প্ৰচাৰ কৰাৰ লগে লগে ‘কল্পিতগীতবন’, ‘ৰামবিজয়’ আদি নাটত
হাস্তবসৰ অৱতাৰণা কৰি বাইজক আমোদ দিয়াৰ আৰু যুদ্ধ বা শোক লগা ঘটনাৰ বৰ্ণনা-
পৰা উদ্ভৱ হোৱা আবেগৰ তীব্ৰতা লাঘব কৰাৰ সন্দেহ ব্যৱহাৰ কৰি থৈ গৈছে। কৃপাবৰজগী
লক্ষ্মীনাথে অসমীয়া আৱৰ্জনা, ভণ্ডামি, কুসংস্কাৰ, অবিদ্যা, মিছা অন্তিমান আদি নিৰ্ধন
কৰি সমাজৰ সংস্কাৰ সাধন কৰিবৰ উদ্দেশ্যে চুটি গল্প, ব্যঙ্গ-ৰচনা, আখ্যান আদিৰ মাজেদি

অসমীয়া জাতিক ইহুৱালে (আৰু লগে লগে কলুৱালেও)। তাৰ পিছত ৬৭টি কলিতাই 'বহুধা' 'বগব'ব সোৱাদ দিলে। উক্তৰ হেম বৰুৱাই তেওঁৰ চিনা-জনা ভালেমান লোকৰ কাহিনী বৰ্ণাই আৰু সামাজিক চিত্ৰ আঁকি অসমীয়া সাহিত্যত নতুন ভাবধাৰা বোৱাই দিলে। সাংবাদিক লক্ষী ফুকনৰ 'ওফাইদাং', পীতাম্বৰ বাজমেধিৰ 'পৰামিঠে' আদিৰ জলপান আৰু ঔপন্যাসিক প্ৰেমনাৰায়ণ দত্তৰ বচনাতো হাত্তবসৰ আভাস পোৱা যায়। মেমেৰা মেধি, জ্ঞানেশোৰা ফুকন, কথাচহকী ভলভলীয়া আদিৰ ব্যঙ্গ বচনাই আজিৰ বাতৰি কাকতত অলপ ইহিৰ খোৰাক দিয়ে। কিন্তু তথাপি কিবা যেন নাই যেন লাগে। লঘু বচনা হলেও মানৱ চৰিত্ৰৰ সূক্ষ্ম বিশ্লেষণ, পৰ্যবেক্ষণ আৰু উদ্ভাৱনী শক্তি, সহানুভূতিশীলতা, অসামঞ্জস্যৰ সন্মত জ্ঞান, প্ৰত্যুৎপন্নয়তিত্ব, প্ৰকাশ ভঙ্গীৰ সাৱলীলতা, এইবিলাক লক্ষণ থাকিলেহে সি প্ৰকৃততে ইহিৰ খোৰাক দিব পাৰে। বহুৱালি, দ্বিতিকালি, কষ্টসাধ্য (laboured) হাত্তবসে বিমল আনন্দ দিব নোৱাৰে। ধেমেলীয়া বচনা হ'ব লাগিব মাজ্জিত ধৰণৰ। খুবৰ ধাৰ তেলপানী দি চোকা কৰি লোৱা হয়। সি ভোটা হলে বা মামৰে ধৰিলে মাহুহৰ গাৰ চাল বখলিয়াই নিব। দীৰ্ঘা, অস্থায়ী, সঙ্কীৰ্ণতা নাইবা ব্যক্তিগত আক্ৰোশৰ বশবৰ্তী হৈ লিখা বচনাত সূক্ষ্ম, সবল, মধুৰ হাত্তবল বৰ্তিব নোৱাৰে। অৱশ্যে অভাৱ-অনাটন আৰু অৰ্থনৈতিক বিপৰ্য্যয়ে ভাবতৰ তথা অসমৰ জনসাধাৰণৰ ইহিৰ উৎস শুকোৱাই নিয়াত আমাৰ ইহিত্যকৈ চকুলোৰ, আনন্দতকৈ বিষাদৰ আবেগ অহুভূতি বেছি প্ৰৱল হোৱাটো স্বাভাৱিক। কিন্তু দুঃখতে আনন্দ কৰাই, আন্ধাৰতে পোহৰৰ, বিষাদতে আনন্দৰ, পৰাজয়তে জয়ৰ সন্ধান পোৱাই ভাৰতীয় তথা অসমীয়া সংস্কৃতিৰ এটি বিশিষ্ট লক্ষণ। গতিকে অসমীয়া সাহিত্যত পুনৰ কৃপাৰ বৰবৰুৱাৰ নিচিনা প্ৰতিভাশালী লোকৰ উদ্ভৱ হলেহে আমি প্ৰকৃত হাত্তবসৰ অমিয়া পান কৰিব পাৰিম।

সঙ্গীতৰ ক্ষেত্ৰতো আমাৰ সাহিত্য সমৃদ্ধিশালী হ'ব লাগিব। এজন পাশ্চাত্য দাৰ্শনিকে কোৱাৰ দৰে সঙ্গীত হৈছে আত্মাৰ ভাষা আৰু ভাষাৰ আত্মা। শাস্ত্ৰতো কৈছে "ন বিদ্যা সঙ্গীতাং পৰা।" গীত কবিতা বা কাব্যৰপৰা বেলেগ নহয়, তাৰে অঙ্গ মাথোন। কবিতা-বিহীন গীতৰ সাৰ্থকতা ক'ত? ভাব, ভাষা আৰু স্বৰৰ সামঞ্জস্য ঘটিলেহে সঙ্গীত-নাট্য সাহিত্য হ'ব। গায়ক-গায়িকাসকল দৰাচলতে সঙ্গীতৰ সমালোচক-সমালোচিকা। কোনো গীতৰ সমগ্ৰ ভাবধাৰা আৰু প্ৰত্যেকটি শব্দ সন্মতৰূপে হৃদয়ঙ্গম কৰি তাকে হৃদয়ঙ্গমৰ হৃদয়গ্ৰাহী কৰি প্ৰকাশ কৰিব বা কৰ্ণকুহৰেদি অন্তৰৰ অন্তঃস্থল স্পৰ্শ কৰিব পৰাত হে স্নায়ক বা স্নায়িকাৰ কৃতিত্ব। স্বৰৰ বিষয়, বৰ্তমান কালত শাস্ত্ৰীয় সঙ্গীত, আধুনিক গীত, লোক-গীত আৰু ভিন ভিন ধৰণৰ নৃত্য ইত্যাদিৰ অহুশীলন, গৱেষণা চৰ্চাৰ প্ৰতি দেশহিঁতবী লোকসকলৰ ধাউতি ক্ৰমে বাঢ়ি আহিছে। সঙ্গীত নাটক একাডেমি, অসম সঙ্গীত সন্মিলন, সঙ্গীত বিদ্যালয়সমূহ, শব্দৰদেৱ সমাজ, শব্দৰ সন্মত আদি সাংস্কৃতিক অহুঠান প্ৰতিষ্ঠিত হৈ এই অভিযানত বিস্তৰ সহায়তা কৰিছে। বৰগীত আৰু লোকগীতিবিলাকৰ বিষয়ে গৱেষণা কাৰ্য্য চলাই সেইবিলাকৰ বিস্তৰ নিখুঁত বৈজ্ঞানিক স্বৰলিপি প্ৰকাশ কৰাৰ যি প্ৰচেষ্টা চলিছে

আশাকৰোঁ সি অনতিপলমে সাফল্যমণ্ডিত হব। বেডিঙ, চিনেয়া, পুথিৰ্ভাল, প্ৰদৰ্শনী আদিৰ জৰিয়তেও অসমীয়া সঙ্গীত, নাট, সকলোৰে সমুচিত আদৰ আৰু বহুল প্ৰচাৰ বঢ়োৱাৰ নিতান্ত আৱশ্যক হৈছে। ভাৰতীয় সঙ্গীত নাটক একাডেমীয়ে ভাৰতৰ ভিন ভিন সাহিত্যৰ উৎকৃষ্ট গ্ৰন্থ বাবে পুৰস্কাৰ দিয়াৰ ব্যৱস্থা কৰাটো সমীচীন হৈছে। কিন্তু বিচাৰকসকলৰ নিৰপেক্ষতা, যোগ্যতা আৰু অভিজ্ঞতাৰ বিষয়ে বৰ্তমানতকৈ অধিক মনোযোগ দিয়াটো নিতান্ত বাঞ্ছনীয়। অল ইণ্ডিয়া বেডিঅ'ই অসমীয়া নাট-গীত আদি প্ৰচাৰ কৰাৰ ব্যৱস্থা কৰা বাবে শলাগৰ পাত্ৰ। কিন্তু বিষয় আৰু শিল্পীসকলৰ বাছনি অতি সাৱধানে কৰা উচিত আৰু অসমীয়া উচ্চাৰণ, অসমীয়া ভাষাৰ জতুৱা ঠাচ আদিৰ যাতে বিকৃতি বা ব্যতিচাৰ নঘটে তাৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰখাটোও বেডিঅ' কৰ্তৃপক্ষৰ কৰ্তব্য।

বাতৰি কাকত আৰু আলোচনীত সাহিত্যৰ প্ৰচাৰ আৰু পঢ়ুৱৈ সমাজৰ সংখ্যা বঢ়োৱাৰ লগেলগে জনমত গঠন আৰু জ্ঞানৰ পৰিধি বিস্তাৰৰ কাৰণে নিতান্ত লাগতিয়াল। খনদিয়েক সাদিনীয়া বাতৰি কাকত আৰু মাত্ৰ এখন দৈনিক অসমীয়া কাকত চলি আছে। জোনাকী, বিজুলী, উষা-বাঁহী, অৰ্ঘা, চেতনা, আলোচনী, আসাম বান্ধৱ আদিৰ পিছত বাতৰি কাকত আৰু আলোচনী 'আৱাহন' কাকত সাজ-পাৰ, চিত্ৰ আৰু প্ৰৱন্ধ-সম্ভাৰেৰে এসময়ত বিতৰণনকৈ ওলাই নৱযুগৰ প্ৰৱৰ্ত্তন কৰিছিল। 'সুৰভি'ৰ স্তগন্ধ ৰাইজে সৰহ দিন লবলৈ নোপোৱা আৰু 'জয়ন্তী', 'পচোৱা' আদি কাকতো সোনকালে অন্তৰ্ধান হোৱা পৰিতাপৰ বিষয়। কোনো উৎসাহীলোকে মাহেকীয়া আলোচনী বুলি এখন উলিয়াই আশাৰ সঞ্চাৰ কৰে, কিন্তু দুদিনৰ পিছতে তাৰ উমদাম নোহোৱা হয়। এতিয়া মাত্ৰ 'ৰামধনু'খনেই প্ৰায় নিয়মিতৰূপে প্ৰকাশিত হৈ অসমীয়া সাহিত্যত এটি নতুন ধাৰা বোৱাই দিছে। বহুৰেকীয়া আলোচনী দুই এখনে সাহিত্য মন্দিৰত নৈবেদ্য যোগাইছে। কিন্তু আমাৰ বাতৰি কাকত আৰু আলোচনী-বোৰত সংবাদ বা প্ৰৱন্ধ বাছনিত বৈচিত্ৰ্যৰ অভাৱ পৰিলক্ষিত হয়। আলোচনী লিখাৰ-সকলক বানচ দিয়াৰ ব্যৱস্থা কৰিলে আৰু চকুত লগাটক সজাই-পৰাই উলিয়ালে পঢ়ুৱৈৰ সংখ্যাও বাঢ়িব আৰু আৰ্থিক ফালৰপৰাও ক্ষতিগ্ৰস্ত নহব বুলি মোৰ বিশ্বাস। এই ক্ষেত্ৰত 'অসম বাণী'য়ে আমাৰ প্ৰাণত আশাৰ সঞ্চাৰ কৰিছে। অসম সাহিত্য সভাৰ পত্ৰিকাখনিৰ ক্ৰমান্বয়ে দেখি সন্তোষ পাইছোঁ আৰু ওখধৰণৰ বিচিত্ৰ প্ৰৱন্ধ সম্ভাৰেৰে মাহেকীয়াৰূপে নিয়মিতৰূপে ওলালে অসম সাহিত্য সভাৰ গোঁৱৰ বৃদ্ধি হব বুলি বিশ্বাস কৰোঁ।

আজি কেবছৰমানৰপৰা অসমৰ চাৰিওফালে ভালেমান ঠাইত ভিন ভিন নামৰ লাইব্ৰেৰী বা পুথিৰ্ভাল প্ৰতিষ্ঠা কৰাটো শুভলক্ষণ। বৰ্ত্তমান কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰে এই আন্দোলন সুদূৰ-প্ৰসাৰী কৰাৰ প্ৰচেষ্টাও প্ৰশংসনীয়। কিন্তু অকল খনদিয়েক নগৰত নকৰি সুকলো নগৰতে আৰু প্ৰধান গাঁৱনীয়া কেন্দ্ৰবোৰত পাব্লিক লাইব্ৰেৰী স্থাপন বা অন্ততঃ যথোচিত সাহায্য আৰু পৰিদৰ্শনৰ সুব্যৱস্থা কৰিলেহে সেইবোৰৰ জৰিয়তে জনশিক্ষা বিস্তাৰিত হব আৰু সাহিত্যৰ প্ৰচাৰ বাঢ়িব। পুথিৰ্ভালবিলাকত অকল উপস্থান বা দ্বিতীয় তৃতীয় শ্ৰেণী গল্পৰ কিতাপৰ সংখ্যা বঢ়াবলৈ চেষ্টা নকৰি ভিন ভিন বিষয়ৰ

পুথিৰ্ভাল
আন্দোলন

জ্ঞানগৰ্ভ শিক্ষাপ্ৰদ বাছকবনীয়া গ্ৰন্থাদিৰ যাতে সমাবেশ হয় তালৈ দৃষ্টি ৰাখিলেহে তাৰপৰা জনশিক্ষা আৰু সাহিত্যাহুৰাগ বঢ়াব আশা থাকে। তদুপৰি, পুথিভঁৰাল চলাওঁতাসকলে অসমীয়া গ্ৰন্থকাৰসকলৰপৰা উপহাৰস্বৰূপে পুথি নিবিচাৰি লাগতিয়াল পুঁজি সংগ্ৰহ কৰি একোখনি কিনি লবলৈ যত্ন কৰা উচিত। পাঠ্য-পুথি নহলে অসমত বাহিৰা কিতাপ বটোতাই গাঁঠিৰ ধন ভাঙি নাইবা ধাৰ খণ কৰি ছপাই উলিওৱা পুথিখনিৰ মূল খৰচ ফেৰিকে উদ্ধাৰ কৰিব নোৱাৰিলে কেনেকৈ হব? অসমৰ পুথি ব্যৱসায়ীসকলেও পাঠ্য-পুথি নহলে চুটি গল্প বা উপক্ৰান্তৰ বাহিৰে অইন 'বাহিৰা কিতাপ' গ্ৰন্থকাৰৰপৰা সতকাই প্ৰকাশ বা বিক্ৰী কৰিবলৈ লব নোৱাৰে। উপক্ৰান্ত বা চুটি গল্পও সাহিত্যৰ অঙ্গই। কিন্তু সেই বুলি অকল উপক্ৰান্ত বা গল্প পঢ়িলেই জ্ঞানৰ পৰিসৰ নাৰাঢ়ে। যদিও পঢ়ুৱৈ সমাজ আৰু সাহিত্যাহুৰাগী লোকৰ সংখ্যা ক্ৰমে বাঢ়ি আহিছে, এতিয়াও কিনি লৈ কিতাপ পঢ়াৰ ধাউতি আমাৰ মাজহৰ বৰ কম দেখা যায়, মনৰ আহাৰ যোগাবলৈ সাহিত্যৰ উন্নতিকল্পে আৰু গ্ৰন্থকাৰৰ সাহায্যাৰ্থে আধলি এটিও খৰচ কৰাটো বহুতে অপব্যয় বুলি ভাবে। যদি আমি সঁচাকৈয়ে জ্ঞানপিপাসু আৰু বসগ্ৰাহী হওঁ, তেন্তে প্ৰত্যেকৰ মৰতে চুহুৰীয়াটোকে হলেও একোটি ঘৰুৱা পুথিভঁৰাল (Home Library) ৰখা নিত্য আৱশ্যকীয় বুলি মই ভাবোঁ। ধনৰ ভঁৰাল আৰু ধনৰ মোনা ভাঙব হলেও জ্ঞানৰ ভঁৰাল নাখাকিলে প্ৰকৃত শিক্ষিত বা মাৰ্জিত কচিসম্পন্ন লোক (Cultured Person) বুলি উন্নত দেশত গণ্য নহয়। প্ৰত্যেক শিক্ষাহুঁঠান, শাখা সাহিত্য সভা আৰু সাংস্কৃতিক অহুঁঠানে অন্ততঃ ৫০০ বাছকবনীয়া কিতাপৰ পুথিভঁৰাল ৰখাটো বাধ্যতামূলক হোৱা উচিত।

পুথি বহা কমিটিৰ বিষয়ে ভালেমান আপত্তি আৰু অভিযোগ কাকতে-পত্ৰে প্ৰকাশিত হৈ আছে। এই কমিটিৰ সংগঠন আৰু কাৰ্য্য-প্ৰণালীত আৰু পাঠ্যপুথি বাছনিত বহুত আঁকোঁৱাহ আছে বুলি অনেকৰ ধাৰণা। ছৰীয়া গ্ৰন্থকাৰে গাঁঠিৰ ধন ভাঙি পুথি বহা কমিটি ছপা কৰি পুথি এখন উলিয়াই তাৰ সাত কপিমান পঠালেও এবছৰ ছবছৰলৈকে তাৰ নো কি দৃশ্য হয় তাৰ উৱাদিহ নাপাই বিমোৰত পৰিব লগা হয়। সৌভাগ্যবান জনদিয়েকৰ পুথি পাঠ্যপুথিৰ তালিকাভুক্ত হয় যদিও তাৰ লগতে কেইবাখনো পুথি বা একে শ্ৰেণী বা একে মানৰ কাৰণে মঞ্জুৰ কৰা হয়। বাছনিত উঠা পাঠ্যপুথিত ভালেমান মাৰাত্মক ভুল বা অমূলক কথা থকাৰ দৃষ্টান্তও বহুত পোৱা গৈছে। 'প্ৰাইজ আৰু লাইব্ৰেৰী' পুথি বুলি কোনো পুথি মনোনীত হলেও তাৰ পৰা গ্ৰন্থকাৰৰ বিশেষ লাভ বা উপকাৰ একো নহয়। সংগ্ৰিষ্ট বিদ্যালয় বা পুথিভঁৰালৰ কৰ্ত্তৃপক্ষই সেইবোৰ কিনি লোৱাৰ কোনো বাধ্য-বাধকতা নাই। তদুপৰি বিধান সভাৰ সদস্য বা চৰকাৰৰ প্ৰিয়পাত্ৰ লোক হলেই পাঠ্যপুথি বাছাৰ যোগ্যতা অৰ্জন কৰে এই বুলি ধৰি লোৱাটো অৱহীনীয়। অসম সাহিত্য সভাৰ তৰফৰ যথেষ্ট সংখ্যক সদস্য পুথি বহা কমিটিত থাকিলেহে আৰু তেওঁলোকে নিৰপেক্ষ, নিখুঁত আৰু সন্মতাবে পুথিবোৰৰ গুণাগুণৰ বিচাৰ কৰিলেহে এই ক্ষেত্ৰত সফল লাভ কৰাৰ সম্ভাৱনা থাকে। পুথি বহা কমিটিৰ আমূল পৰিবৰ্তন আৰু সৰ্বস্বাক্ষৰ সংস্কাৰ আৱশ্যকতা অহুঁতৰ কৰোঁ।

বৰ্তমান যুগ গণতন্ত্ৰৰ যুগ। ইয়াত জনমতৰ শক্তি প্ৰভাৱ অস্বীকাৰ কৰিবৰ কাৰো
সাধ্য নাই। আমাৰ জাতীয় চৰকাৰ আৰু বিশ্ববিদ্যালয়ে ৰাইজৰ হিতকৰ কোনো পৰিকল্পনা
বা গঠনমূলক কাৰ্য্য হাতত ললে তাত সহায়ভূতি আৰু সহায় সহযোগিতা
চৰকাৰ আৰু আগ-বঢ়োৱা আমাৰ কৰ্তব্য। সেইদৰে চৰকাৰ আৰু বিশ্ববিদ্যালয়েও ৰাইজৰ
বিশ্ববিদ্যালয়ৰ কৰ্তব্য মতায়ত উপেক্ষা কৰিলে নচলিব। অৰ্থনীতি আৰু সংস্কৃতিৰ ক্ষেত্ৰত প্ৰগতি
আৰু স্বাধীনতা লাভ কৰিলেহে আমাৰ বহুকটোপাঙ্জিত ৰাজনৈতিক স্বাধীনতা সফলদায়ক
আৰু সাৰ্থক হব। আজি কেইবছৰমানৰপৰা, বিশেষকৈ কেন্দ্ৰীয় শিক্ষামন্ত্ৰী ৰূপণ্ডিত মোলানা
আজাদৰ প্ৰেৰণাত সাহিত্য একাডেমি, সঙ্গীত নাটক একাডেমি, ললিত কলা একাডেমি আদি
সদহস্থান প্ৰতিষ্ঠিত হৈ সাহিত্য-সংস্কৃতি, সঙ্গীত-নাট্যৰ ক্ষেত্ৰত এটি নৱজাগৰণৰ সৃষ্টি কৰাটো
আনন্দৰ বিষয়। কিন্তু আমাৰ ৰাজ্যিক চৰকাৰে অসমীয়া ভাষা সাহিত্য আৰু সংস্কৃতিৰ
মৰ্যাদা ৰক্ষা আৰু প্ৰতিপত্তি বঢ়োৱাৰ ক্ষেত্ৰত আশাহুৰূপ সাহায্য আৰু উদ্বিগ্নি যোগাইছে
বুলি কব নোৱাৰি। কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰেও কিছুমান গুৰুতৰ বিষয়ত অসমীয়া জাতিৰ জনমত
আৰু স্বাৰ্থৰ প্ৰতিকূলে কোনো কোনো ব্যৱস্থা গ্ৰহণ কৰাটোও পৰিতাপৰ বিষয়। পূৰ্ব-
কালৰপৰা অসমৰ লগত ঐতিহাসিক আৰু সাংস্কৃতিক ঘনিষ্ঠ সম্বন্ধ থকা মহাপুৰুষ শত্ৰুদেৱ
আৰু মাধৱদেৱৰ কৰ্মক্ষেত্ৰ, অসম-গোৱৰ নৰনাৰায়ণ চিলাৰায়ৰ ৰাজ্য কোচবিহাৰ অসমৰ
বুকৰপৰা আজুৰি নি পশ্চিমবঙ্গত সাঙুৰি দিলে। নেফাক কেন্দ্ৰীয় প্ৰশাসনৰ তলতীয়া
কৰি স্বকীয় ৰাজ্য পাতিয়েই নেবিলে, জনজাতীয়সকলৰ লগত বেহা-বেপাৰ, তাৰৰ
আদান-প্ৰদান আৰু সৌহাৰ্দ্য-সম্প্ৰীতি স্থাপন কৰাৰ বাই সময় অসমীয়া ভাষা নিৰূপিত কৰি
তাৰ সলনি শিক্ষাৰ মাধ্যমস্বৰূপে হিন্দী ভাষাক অধিষ্ঠিত কৰিলে। মহাভাৰতৰ উলুপী,
হিড়িম্বা, ডালিমী, জিহুৰ লীলাভূমি নগা পাহাড়কো ডিমাপুৰে সৈতে ফালি নি টুৱেনচাঙ সমন্বিতে
স্বকীয় কেন্দ্ৰীয় প্ৰশাসনৰ ক্ষেত্ৰ কৰি অসমীয়া জাতিৰ লগত সাহিত্যিক আৰু সাংস্কৃতিক মিলনৰ
পথত হেঙাৰ বান্ধিলে।

অবগাণীত কালৰপৰা উত্তৰ-পূব সীমান্তৰ অসমৰ খিলঞ্জীয়া অধিবাসী জনজাতীয় লোক-
সকলৰ লগত অসম উপত্যকাৰ অধিবাসীসকল মিলা-শ্ৰীতিৰ ভোলেৰে বান্ধ খাই আছে আৰু
অসমীয়া ভাষাই ব্যৱসায় বাণিজ্য আদি সকলো বিষয়তে আদান-প্ৰদানৰ উন্নততীয়া ভাষাস্বৰূপে
ব্যৱহৃত আৰু সমাদৃত হৈছে। অসমীয়া ভাষাৰ অভিধান চালেই বুজিব পাৰি যে ভালেমান
জনজাতীয় শব্দ আৰু বৰ্ণবিন্যাসৰ ঠাচ অসমীয়া ভাষাত নোমাই তাক চহকী আৰু শক্তিশালী
কৰিছে। কহিয়াত বহা 'নগা কনভেনছন'তো অসমীয়া ভাষাৰ জৰিয়তেহে সকলো আলোচনা
চলিছিল। বুৰঞ্জীয়েওঁ বিড়িয়াই কয়, তাহানিৰ অসমৰ স্বাধীনতা-সংগ্ৰামত জনজাতিসকলেও
বহুমূলীয়া বৰঙনি শোধাইছিল। স্বহীৰ শিয়লি-ফুকনৰ বিজোহী সৈন্ত-সামন্তৰ মাজত অলেখ
চিংকোঁ, খামতি, নগা থকাৰ দৃষ্টান্ত জিলিকি আছে। শবাইঘাটৰ বাঁৰ লাচিত বৰফুকনৰ বিজয়ী
সৈন্তবাহিনীতো ভালেমান জনজাতীয় সেনা থকাটো প্ৰমাণিত হৈছে। পৰ্বত-ভৈয়াম সম্প্ৰীতি

স্থাপন কৰাৰ নীতিৰ ক্ষয়চোল কোবাই প্ৰচাৰ কৰি প্ৰশাসনৰ স্থিতিৰ চেলু লৈ এই পৰৱৰ্তীয়া আৰু জনজাতীয় লোকসকলৰ লগত অসমবাসীৰ সম্বন্ধ বিচ্ছিন্ন কৰাৰ ব্যৱস্থা কৰাৰ কোনো যুক্তিসংগত কাৰণ থাকিব নোৱাৰে। যদিও ভাৰতীয় সংবিধানতে নেকাক কালক্ৰমত অসমৰ লগত সামৰণৰ ব্যৱস্থা আছে, বৰ্তমান সময়ত (সম্ভৱতঃ কুচক্ৰী লোকৰ দিহা-পৰামৰ্শত) তাত যেনেকৈ অনা-অসমীয়া কৰ্মচাৰীৰ নিয়োগ, অসমীয়াৰ ঠাইত হিন্দী প্ৰচলনৰ অভিযান চলিছে আৰু অসমীয়া মাহুহ আৰু ধৰ্মপ্ৰচাৰক তালৈ যোৱাত প্ৰতিবন্ধক হৈছে তাৰপৰা অসমীয়া জাতিৰ মাজত গভীৰ উদ্বেগ আৰু তীব্ৰ অসন্তুষ্টিৰ সৃষ্টি হোৱা নিতান্ত স্বাভাৱিক। হিন্দী ভাৰতৰ বাহুভাষা ৰূপে পৰিগণিত হৈছে, হওক। বাহুভাষাৰ প্ৰচাৰ আৰু আদৰ বঢ়োৱাৰ প্ৰচেষ্টাত আমি কোনো বাধা জন্মাব বা আঁসোঁৱাহ উলিয়াব নোখোজোঁ। অৱশ্যে হিন্দী ভাৰতৰ চৰকাৰী ভাষাৰূপে পৰিগণিত হোৱাৰ বিষয়ে প্ৰৱল মতভেদ আৰু মনোমালিন্ধৰ সৃষ্টি হৈছে, সকলো ফালৰপৰা বিবেচনা কৰি কবলৈ হলে হিন্দী বা সংবিধানে গণ্য-কৰা অন্ত কোনো ৰাজ্যিক ভাষা যথেষ্ট উপযোগী আৰু সমৃদ্ধিশালী নোহোৱালৈকে আন্তৰ্জাতিক ভাষা ইংৰাজীয়েই ভাৰতৰ অফিছিয়েল বা সাজ্বিক ভাষাৰূপে প্ৰচলিত হৈ থকা আৰু অসম ৰাজ্যত অসমীয়া ভাষাই অফিছিয়েল বা সাজ্বিক ভাষাৰূপে ব্যৱহৃত হোৱাটোৱেই সমীচীন হব। কিন্তু সংবিধানত স্বীকৃত ১৪টা ৰাজ্যিক ভাষাৰ ভিতৰত অসমীয়াও এটা। হিন্দী বাহুভাষাৰ প্ৰচাৰ আৰু প্ৰসাৰ বঢ়াবলৈ গৈ তিন তিন ৰাজ্যৰ ৰাজ্যিক বা আঞ্চলিক ভাষাৰ ক্ৰমোন্নতি আৰু ক্ৰমবিকাশত বাধা জন্মাব নালাগে বুলি প্ৰধান মন্ত্ৰী নেহেৰু প্ৰমুখ্যে দেশৰ নেতাসকলে দঢ়াই দঢ়াই কৈ আছে দেখোন। পিছে অপ্ৰিয় হলেও সত্য কথা দুঃখেৰে নজনাই নোৱাৰোঁ। যে বৰ্তমান ভাৰতত, বিশেষকৈ অসমত, বাহুভাষা প্ৰচাৰৰ কাৰণে যিমান যত্ন কৰা আৰু ব্যৱস্থা লোৱা হৈছে সেই অল্পপাতে ৰাজ্যিক ভাষা অসমীয়াৰ প্ৰচাৰ আৰু বিস্তাৰৰ কাৰণে যত্ন কৰা আৰু ব্যৱস্থা লোৱা এতিয়ালৈকে হোৱা নাই যেন লাগে। অসমৰ বাহুভাষা প্ৰচাৰ বিভাগলয়বিলাকতো হিন্দীৰ লগতে অসমীয়া ভাষা বাধ্যতামূলক কৰাটো সমীচীন হৈছে আৰু লগতে অসমীয়াতো পৰীক্ষা লোৱাৰ নিয়ম বান্ধিলে দুয়োটা ভাষা ভালকৈ আয়ত্ত কৰাৰ সুযোগ দিয়া হব বুলি বিবেচনা কৰোঁ।

দূৰদৰ্শী শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰদেৱেও ৫০০ বছৰৰ পূৰ্বেই ভাৰতত বাহুভাষা গ্ৰহণ কৰাৰ প্ৰয়োজনীয়তা উপলব্ধি কৰিছিল। সেইদেখিয়ে বোধকৰোঁ তেওঁৰ বৰগীত আৰু অৰীয়া নাটবোৰত নিতান্ত অসমীয়া ভাষা প্ৰয়োগ নকৰি পূৰ্ণ হিন্দী বা মৈথিলী মিশ্ৰিত 'ব্ৰজবুলি' নামৰ এটি কৃত্ৰিম উপভাষা প্ৰয়োগ কৰিছিল। তাৰদ্বাৰা বচনাবোৰৰ গাভীৰ্য্যও বাঢ়িল আৰু সকলো ভাৰতবাসীয়ে বুজি পাবৰ কাৰণে সূচল হ'ল। কিন্তু এইটো মন কৰিব লগীয়া যে যদিও ওপৰোক্ত বচনাবোৰৰ প্ৰকাশৰ মধ্যমটো 'ব্ৰজবুলি', তাৰ অন্তঃসাৰটি (Spirit) সম্পূৰ্ণ অসমীয়া। সেইহে সেই বচনাবাজি ইমান জনপ্ৰিয় আৰু প্ৰাণস্পৰ্শী।

আমি খোলোচাকৈ কব লাগিব যে আমি হিন্দী বা বঙ্গলা বা ইংৰাজী বা যেই কোনো ভাষা যে কম ভাল পাওঁ এনে নহয়, কিন্তু আমাৰ চেনেহী মাতৃভাষা অসমীয়াক বেছি ভাল

পাওঁ। (Not because we love Hindi, Bengali, English or for the matter of that, any other language less, but because we love our mother tongue Assamese more.) এয়ে হব লাগিব আমাৰ মূলমন্ত্ৰ আৰু এয়ে হব লাগিব আমাৰ মূলনীতি ॥

এই প্ৰসঙ্গত নিৰপেক্ষ পাশ্চাত্য মনীষীৰ অভিমত উল্লেখ কৰা হৈছে।

ডক্টৰ হটনে ‘ছেমা নগা’ পুথিত লিখিছে “Indeed the Assamese language as used in the Naga Hills is peculiarly well adapted for the reproduction of Naga idioms and as a vehicle of interpretation, it makes a far better lingua franca for the hills than Hindusthani or English would, the substitution of which for Assamese has been occasionally suggested” ডব্লিউ, ছি, শিখ, জে, পি, মিলছ, জন হেইমেনদৰ্ফ আদি মনীষীসকলেও নেফা আৰু অন্তৰ্গত জন-জাতীয় অঞ্চলত অসমীয়া ভাষাৰ আদৰ আৰু প্ৰচলনৰ বিষয়ে এনেকুৱা অভিমত প্ৰকাশ কৰি গৈছে। নেফাৰ জন-জাতীয় ছাত্ৰসকলৰ তৰফৰপৰাও অসমৰ ৰাজ্যপালক শোধোৱা স্মাৰক-পত্ৰত “We beg to impress upon you that the medium of instruction in the schools of the NEFA areas be Assamese as was the case formerly and the dialect be written in Assamese script Rastrabhasa should be introduced from Class IV in the M E Schools. We, therefore, demand that the orders for imparting education through the medium of Hindi be abrogated” বুলি ভাটি কৈছে। আদি মিছিং ছাত্ৰসংঘৰ মে অধিবেশনত (৮।১০।৫৬) গৃহীত প্ৰস্তাৱ, জনহিতৈষী নগা আৰু জনজাতীয় ডেকাই অসম সাহিত্য সভাৰ বৰ্তমান সম্পাদক ত্ৰিপৰাং চলিহালৈ দিয়া চিঠিও অসমীয়া ভাষাৰ প্ৰতি তেওঁলোকৰ আদৰৰ জলন্ত প্ৰমাণ।

সুসাহিত্যিক জায়াধীশ হলিৰাম ডেকাই ‘A Trip to Bomdila’ শিতানত ‘অসম ত্ৰিবিউন’ত লিখা জ্ঞানগৰ্ভ প্ৰবন্ধত মোম্পা, ছাৰডুপাং, খোৱা আৰু অকা আদি জনজাতীয় লোকসকলৰ সম্পৰ্কে এই বুলি নিতীক আৰু নিতুল মন্তব্য প্ৰকাশ কৰিছে—“It shall be easier for them to realise the oneness with the plains through the Assamese which is essential for taking them out of their exclusiveness with a view to merging into a bigger nation”

আৰু এটা আচৰিত কথা যে যদিও অসমীয়া ভাষা ভাৰতীয় ১৪টা ৰাজ্যিক ভাষাৰ অন্তৰ্গত ভাষাৰূপে সংবিধানত খাটাই দিয়া হৈছে, যদিও অসম ৰাজ্যত অসমীয়া ভাষা-ভাষীৰ বিপুল সংখ্যাধিক্য হেৰুৱাই লোৱা হৈছে, যদিও অসম সাহিত্য সভাৰ নিচিনা সকলো দলৰ সকলো সম্প্ৰদায়ৰ বৃহৎ জাতীয় অহুঠানে আৰু অসমৰ সকলো ঠাইতে পতা ৰাজহুৱা সভা-সমিতিয়ে দৃঢ় দাবী বহুবাৰ উত্থাপিত কৰিছে, আজিলৈকে অসমীয়া ৰাজ্যিক ভাষা বুলি ঘোষণা কৰা নোহোৱাত সন্তোষ আৰু জটিল হৈ উঠিছে। অথচ উন্নতিৰ নিচিনা

অসমতকৈও কোনো কোনো ক্ষেত্ৰত পিছ পৰা ৰাজ্যতো উৰিয়া ৰাজ্যিক ভাষা বুলি কাহানিৰাই পৰিগণিত হ'ল। পশ্চিমবঙ্গৰ বিধান সভায়ো বঙলা ভাষা ৰাজ্যিক ভাষা স্বীকৃত কৰাৰ ব্যৱস্থা হাতত লৈছে। যি যুক্তিৰ বলত ভাৰতৰ ভিতৰত অলেখ ভাষা-ভাষী লোক থকা সত্ত্বেও ভাৰতবাসীৰ মাজত একা প্ৰতিষ্ঠা আৰু ভাবচিন্তাৰ আৰু বিবিধ কাৰ্য্য-কলাপৰ আদান-প্ৰদানৰ সূচলৰ অৰ্থে হিন্দী ৰাষ্ট্ৰভাষাৰূপে পৰিগণিত হ'ল, সেই একে যুক্তিৰ বলতে অসম ৰাজ্যত ভিন ভিন ভাষা, উপভাষা, দোৱান-ভাষী অধিবাসীৰ বসতি হলেও তেওঁলোকৰ মাজত ভাৰৰ আদান-প্ৰদান আৰু বেহা-বেপাৰ আদি বিবিধ কাৰ্য্যকলাপৰ সূচলৰ নিমিত্তে অসমীয়া ৰাজ্যিক ভাষা হিচাপে কাহানিৰাই ঘোষণা কৰা উচিত আছিল বুলি পুনৰুজ্জীৱ হলেও কবই লাগিব। এই সম্পৰ্কে অসমৰ ৰাইজৰ ফালৰো যে অলপ ক্ৰটি বা শিথিলতা প্ৰকাশ পাইছে এই কথা অস্বীকাৰ কৰিব নোৱাৰি। কোনো আন্দোলন ধানখেৰৰ জুইৰ দৰে দপ্‌দপ্ কৰি জ্বলি থন্তকতে লুমাই গলে কি হব ?

অসমত তেল শোধনাগাৰ স্থাপনৰ দৃঢ় দাবী কৰোঁতে যেনেকৈ অসমবাসী অসমীয়া, অনা-অসমীয়া, পৰ্বতীয়া, ভৈয়মীয়া, চৰকাৰী, বে-চৰকাৰী, পুৰুষ-মহিলা সকলো সজবদ্ধ হৈ বিৰাট জাগৰণৰ সৃষ্টি কৰি খলকণি লগাইছিল আৰু তাৰেই ফলত প্ৰৱল জনমতৰ প্ৰভাৱ উপলব্ধি কৰি কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰে অসমতো তেল শোধনাগাৰ স্থাপন কৰাৰ সিদ্ধান্তত উপনীত হ'লগৈ, সেইদৰে আমাৰ মাতৃভূমি আৰু মাতৃভাষাৰ গোঁৱৰ-মৰ্যাদা ৰক্ষাৰ অৰ্থে জাতিৰ সৰ্বস্বাক্ষৰ উন্নতি আৰু মঙ্গলৰ নিমিত্তে সকলোৱে একতাৰ ভোলেৰে বান্ধুখাই আশান্তৰীয়া আৰু নেবানেপেৰাভাৱে সমূহীয়া চেষ্টা চলালে জাতিৰ ত্ৰাণ্য প্ৰাপ্য দাবী এদিন নহয় এদিন পূৰণ নোহোৱাকৈ নাথাকে। অসমত বৃহৎ আৰু ক্ষুদ্ৰ শিল্প, কুটাৰ শিল্প প্ৰতিষ্ঠিত হলেহে সামাজিক জীৱন বৈচিত্ৰ্যময় হৈ সাহিত্যৰ অলেখ সমল যোগাব।

টাই-ভাষা, টাই-সংস্কৃতি, বড়ো-ভাষা, বড়ো-সংস্কৃতি আৰু জনজাতীয় ভাষা-দোৱান কৃষ্টি আদিৰ গৱেষণা, অহুসন্ধান আৰু পুনৰুজ্জীৱনৰ কাৰণে প্ৰৱল আন্দোলন চলিছে। সেই আন্দোলনত আমাৰ সম্পূৰ্ণ সহায়ভূতি আছে। জনজাতীয় সাহিত্য, কৃষ্টি আদিত যি বহুমূলীয়া সমল বা সজুলি পোৱা যায় সি সদৌ অসমীয়া জাতিৰ উন্নয়নৰ সাহিত্য আৰু সংস্কৃতিৰ ভঁৰাললৈ লেখত লবলগীয়া বৰঙণি যোগাব। কিন্তু অনৈক্য বা ভেদান্তেৰ সৃষ্টি নকৰি নাইবা ধানবান, চেদেলি-ভেদেলি কৰা মনোবৃত্তি পোষণ নকৰি সকলোৱে সদৌ অসমীয়া জাতিৰ মহৎ স্বাৰ্থৰ হকে একমাত্ৰ অসমীয়া ভাষাকে মাতৃভাষা বুলি গ্ৰহণ কৰি আৰু বিৰাট অসমীয়া সংস্কৃতিকে হেঁপাহেৰে আকোৱালি ধৰি তাৰ সমৃদ্ধি আৰু পৰিপুষ্টি সাধনৰ অৰ্থে যত্ন কৰিলেহে দেশৰ আৰু জাতিৰ মঙ্গল।

অসমীয়া পুথি প্ৰকাশ, অসমীয়া ভাষা আৰু সাহিত্যৰ বহুল প্ৰচাৰ, গৱেষণা আৰু অহুসন্ধান কাৰ্য্য আদিৰ সূচলৰ অৰ্থে অসম সাহিত্য সভালৈ অসম ৰাজ্যিক চৰকাৰৰ অহুদান যথেষ্ট পৰিমাণে বৃদ্ধি কৰাৰ নিতান্ত প্ৰয়োজন হৈছে। অসমৰ নতুন মুখ্য-মন্ত্ৰী ডাঙৰীয়াই

অলপতে শাসননীতি ব্যাখ্যা কৰোঁতে দুখীয়া সাহিত্যিকসকলে চৰকাৰৰ ভৰফৰপৰা আৰ্থিক সাহায্য আগবঢ়োৱাৰ আশা দিয়া বাবে সদৌ অসমবাসী কৃতজ্ঞ। লক্ষী-সব্বতী বিবাদ বুলি যি কৌটীকলীয়া ধাৰণা আছে চৰকাৰ আৰু বিশ্ববিদ্যালয়ে তাৰ আপোচ মীমাংসা কৰা উচিত বুলি ভাবোঁ। অসম সাহিত্য সভা আৰু বিশ্ববিদ্যালয়ৰ লগত পৰামৰ্শ আৰু সহযোগিতা কৰি অসমীয়া বিশ্বকোষ (Encyclopaedia) এখন প্ৰকাশ কৰাৰ আৰু ত্ৰিশত্ৰব্দৰ আৰু ত্ৰিমাধবদেৱ আদিৰ প্ৰধান প্ৰধান গ্ৰন্থবোৰ হিন্দী আৰু ইংৰাজী ভাষালৈ অনুবাদ আৰু বিশ্বসাহিত্যৰ শ্ৰেষ্ঠ গ্ৰন্থসমূহৰ অসমীয়া ভাঙনি চিনাকি সহ প্ৰকাশ কৰাৰ সুব্যৱস্থাও অসম চৰকাৰে কৰিব বুলি আশা কৰোঁ। পশ্চিমবঙ্গ আৰু মাদ্ৰাজত দিয়াৰ দৰে ৰাজ্যিক চৰকাৰে অসমীয়া সাহিত্যৰ অৰ্থে যথোচিত পুৰস্কাৰ বা 'এৱাৰ্ড' দিয়াৰ দিহা কৰাটোও বাঞ্ছনীয়। বৰ্তমান সাহিত্যিক পেন্সন বুলি যি দিয়া হয় সি বুজন ধৰণৰ হলেহে তাৰ মূল্য আৰু গাভীৰ্য্য বাঢ়িব। শিশু-সাহিত্যৰ পুথিবোৰ কণ কণ ল'ৰা-ছোৱালীৰ কাৰণে চকুত-লগা আৰু চিন্তাকৰ্ষক হোৱাকৈ লিখি প্ৰকাশ কৰিবৰ কাৰণে চৰকাৰে অৰ্থসাহায্যৰ ব্যৱস্থা কৰাৰ দৰকাৰ। অসমৰ প্ৰাচীন স্মৃতি আৰু ঐতিহাসিক ভগ্নাৱশেষৰ সংৰক্ষণ আৰু ঐতিহাসিক স্থান আদিৰ খনন কাৰ্য্যৰ কাৰণে স্কীয়া 'আৰকিয়লজিকেল বিভাগ' স্থাপন, পুৰণি পুথি সংগ্ৰহৰ কাৰণে বিশেষ বিষয়া নিয়োগ, কাছাৰ জিলাৰ কোনো কোনো ঠাইত অসমীয়া বিদ্যালয় স্থাপন আৰু অল্পদান আদি আৱশ্যকীয় বিষয়বিলাকেও নতুন মুখ্যমন্ত্ৰী আৰু শিক্ষামন্ত্ৰীৰ মনোযোগ আকৰ্ষণ কৰিব বুলি আশা কৰোঁ।

কিন্তু সেইবুলি সকলো ক্ষেত্ৰতে অকল চৰকাৰৰ ওপৰত ভৰসা বা নিৰ্ভৰ কৰিলে নহব। বাইজৰ সক্ৰিয় সহযোগিতা আৰু বৰঙণিৰ অবিহনে চৰকাৰেই সকলো কৰিব বুলি হাত সাৱটি বহি থাকিলে নচলিব। অসমীয়া আচাৰ্যসম্প্ৰদায়ৰ মাজৰপৰা আকৌ বাধাকান্ত সন্দিকৈৰ নিচিনা দানবীৰ নোলাব নে?

গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ে এম এ পৰীক্ষাৰ বুৰঞ্জীবিষয়ত অসমৰ বুৰঞ্জী অন্তৰ্ভুক্ত কৰাটো অতি সমীচীন হৈছে। ডক্টৰ ভূঞাই এম এ পৰীক্ষাৰ পাঠ্যক্ৰমত 'Culture and Civilisation of Assam' বিষয়টি প্ৰৱৰ্ত্তন কৰাৰ যি সন্মত পৰিকল্পনা গৃহীত কৰিছে সিও ফলৱতী হোৱাটোকে আমি সৰ্বান্তঃকৰণে বাঞ্ছা কৰোঁ। গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয় প্ৰতিষ্ঠাৰ দ্বাই উদ্দেশ্যৰ সৈতে ই ৰঞ্জিতা খাই পৰিব আৰু দেশী বিদেশী সকলোৱে অসম আৰু অসমীয়াক সন্মাকল্পে জনাত বহুত সহায়তা কৰিব বুলি আমাৰ দৃঢ় বিশ্বাস।

অসমৰ জনসাহিত্য সংগ্ৰহ আৰু সঞ্চলনৰ কাৰ্য্যত বিশ্ববিদ্যালয়ে হাতত লোৱা আৰু ইতিমধ্যে এখনি পুথি প্ৰকাশ কৰা দেখি সন্তোষ পাইছোঁ। কিন্তু এনেধৰণৰ পুথি সম্পাদনাত এতিয়াতকৈ অধিক গৱেষণা আৰু সূক্ষ্ম সমালোচনাৰ পৰিচয় পাবলৈ আশা কৰোঁ। অসমৰ মহাপুৰুষ আৰু প্ৰধান সাহিত্যিকসকলৰ নামত একো বিষয়ত একোখনি 'চেয়াৰ'ৰ ব্যৱস্থা কৰি ৰক্ষতা আৰু গৱেষণাৰ ক্ষেত্ৰ বহল কৰাটোও বাঞ্ছনীয়। বিশ্ববিদ্যালয়ৰ অসমীয়া বিষয়ৰ

পৰীক্ষাৰ প্ৰশ্ন-কাকত বিলাকত বেমেজালি, বৰ্ণাভক্তি কবাপটো পৰিতাপৰ বিষয়। মুক্ত ছন্দৰ টেকনিক গ্ৰহণ কবাপটো সৰ্ব্বনযোগ্য হলেও মুক্ত ব্যাকৰণ বা মুক্ত বানানৰ টেকনিক লবলৈ গলে সাহিত্য ক্ষেত্ৰত ভীষণ অৰাজকতাৰ সৃষ্টি হ'ব। আমি প্ৰচলিত ব্যাকৰণ আৰু অভিধান মানি নচলিলে মাতৃভাষাৰ মৰ্যাদা আৰু পবিত্ৰতা (Chastity) বন্ধা কৰা সম্ভৱপৰ নহ'ব। দুখৰ বিষয়, বিশ্ববিদ্যালয়ৰ প্ৰশ্ন-কাকতৰ বাহিৰেও বাতৰি-কাকত আৰু আলোচনীবোৰতো আৰু বিদ্যালয়বিলাকৰ শিক্ষক-শিক্ষয়িত্ৰীবিলাকৰ চিঠি-পত্ৰ, স্বৰ্ণাট্ট আদিতো অসমীয়া বানান আৰু ব্যাকৰণ 'হত্যা' কৰাৰ বহুত দৃষ্টান্ত পোৱা যায়। প্ৰচলিত অভিধানবিলাকত অৰ্থৰ বেমেজালি আৰু ভালেমান অসমীয়া শব্দৰ নাটনি দেখা যায়। গতিকে অনতিপলমে 'চম্ৰকান্ত অভিধান'ৰ সংশোধিত আৰু পৰিৱৰ্ত্তিত সংস্কৰণ প্ৰকাশৰ কাম হাতত লোৱাৰ আৱশ্যক হৈছে। বৰ্ত্তমান সময়োপযোগী স্তব্ধ অসমীয়া ব্যাকৰণ আৰু খণ্ডবাক্যকোষ প্ৰকাশৰ অৰ্থেও অসম সাহিত্য সভাৰ লগত অসম চৰকাৰ আৰু গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ৰ কৰ্ত্তৃপক্ষই সহায় সহযোগিতা আগবঢ়াবলৈ সন্নিৱন্ধ অহুৰোধ জনাওঁ।

অসমদেশ যেনিবা "ধৰাৰ মাজত এখনি গুৱনি ধৰা"। প্ৰাকৃতিক সৌন্দৰ্য্য, প্ৰাকৃতিক সম্পদত, গৌৰৱময় সাংস্কৃতিক ঐতিহ্যত অসম চহকী। প্ৰাগ্-ঐতিহাসিক যুগতে অষ্ট্ৰিক, নিগ্ৰোইড্ আদি জাতি এই দেশত বসতি কৰিছিল বুলি বুজায়ে কয়। তাৰ পিছত কালক্ৰমত আৰ্য্য, দ্ৰাবিড়ী, মঙ্গোলীয়, ইণ্ডো-চীন প্ৰভৃতি গোষ্ঠীৰ লোকৰ আগমন। উত্তৰ ভাৰতৰপৰাও ভালেমান লোক অসমলৈ আহিল। মুছলমানসকলো অসমৰ অধিবাসী হ'ল। বৃটিছৰ আমোলৰ লগে লগে বঙ্গদেশৰপৰাও ভালেমান লোক আহি ৰিভাপি ললে। পঞ্জাবী, হিন্দুস্থানী আদি লোক অসমত সোমালহি। মাৰোৱাৰীসকলে ব্যৱসায় বাণিজ্য চলাবলৈ অসমত আহি বহুতে ঘৰবাৰী কৰিলে। চাহবাগিচাবোৰ খোলাৰ লগে লগে বিহাৰ, মাদ্ৰাজ, উৰিষ্যা আদি নানান ঠাইৰপৰা হাজাৰ হাজাৰ মজদুৰ বহুবাৰ আমদানী হ'ল।

এই সকলোকে সামৰি আজি অসমীয়া জাতি গঠিত হৈছে। যি সকলে নিজৰ জন্মভূমি এৰি অসমতে ৰিভাপি লৈছেহি তেওঁলোকৰ সকলোকে অসমীয়া বুলিয়েই আমি আকোঁৱালি লৈছোঁ। অসম-মাতৃৰ বুকুত সকলো ভিন ভিন জাতিৰ লোকক হেঁপাহেৰে ঠাই দিছে। গতিকে আমি সকলোৰে এক পৰিয়ালৰ সন্তান। জনদিয়েক মাৰোৱাৰী ব্যৱসায়ী বন্ধুৱে অসমৰ ভিন ভিন ঠাইত উচ্চ-শিক্ষাবিস্তাৰৰ অৰ্থে বহুমূলীয়া দান দিয়া বাবে তেওঁলোকৰ ওচৰত অসমীয়া জাতি চিৰঞ্চগী। সেইধৰে ধনী সম্প্ৰদায়ৰ তৰপৰপৰা অসমীয়া ভাষা আৰু সাহিত্যৰ উন্নতিৰ হকেও অকাতৰে আৰ্থিক সাহায্য আগবঢ়াব বুলি ভৰসা ৰাখিবৰ যথেষ্ট কাৰণ আছে। বঙ্গালী ভাই-সকলকো আমি জনাওঁ যে তেওঁলোকৰ প্ৰতি আমাৰ কোনো বিদ্বেষ বা অত্যাৰ ভাব নাই। বঙ্গদেশ আমাৰ নিচেই ওচৰচুবুৰীয়া দেশ। বঙ্গদেশৰ লগত অতীজৰপৰা আমাৰ ঘনিষ্ঠ সম্বন্ধ—শিক্ষা, সাহিত্য, সংস্কৃতি, ব্যৱসায়-বাণিজ্য সকলো ক্ষেত্ৰতে। যাৰ মাতৃভাষা বঙ্গলা বা হিন্দী বা ইংৰাজী, তেওঁলোকক আমি জোৰকৈ অসমীয়া মাতৃভাষা বুলি কোৱাৰ নোৱাৰোঁ। এইটো

টিক যে ভাৰতৰ ভিন ভিন প্ৰদেশৰ ভাষা, সাহিত্য, সংস্কৃতিৰ আদান-প্ৰদান চলিলেহে মিলাপ্ৰীতি আৰু ঐক্যৰ ডেটি শকত হৈ উঠিব। অসমীয়া, বঙ্গলা, হিন্দী, উৰিয়া, মাৰাঠী আদি ভিন ভিন সাহিত্যৰ উন্নতি সাধি সৰ্গো ভাৰতীয় সাহিত্য আৰু সংস্কৃতিৰ পৰিপুষ্টিৰ অৰ্থে বৰঙনি শোধালেহে দেশৰ মঙ্গল। ^১বেজবৰুৱা চুফুৱাৰ পিছত বিশ্বকবি বৰীজনাথে শ্ৰীমান কমলেশ্বৰ চলিহালৈ দিয়া ৩০।৮।৩৮ তাৰিখৰ পত্ৰৰ এই কথাখিনি প্ৰাধিকানযোগ্য :—“ভাৰতবৰ্ষৰ প্ৰত্যেক প্ৰদেশে তাহাৰ আপন ভাষাৰ পূৰ্ণ ঐশ্বৰ্য্য উদ্ভাবিত হৈলে তবৈ পৰম্পৰেৰ মध्ये নিজৰ শ্ৰেষ্ঠ অৰ্থোৰ দান প্ৰতিদান সাৰ্থক হইতে পাৰিবে এবং সেই উপলক্ষেই প্ৰজা সমন্বিত ঐক্যৰ সেতু প্ৰতিষ্ঠিত হইবে।”

অসমৰ প্ৰধান শিল্প হৈছে চাহ-শিল্প। এই তিনিচুকীয়াৰ ওচৰতে তেলৰ খনি, কয়লাৰ খনি আদি ভিন ভিন ব্যবসায়ৰ কেন্দ্ৰ। এইবোৰৰ উন্নতি আৰু পৰিসৰ বৃদ্ধিত বিহাৰ, উৰিষ্যা, মাজাৰ আদি ঠাইৰপৰা অহা বহুৱা মজদুৰসকলে বহুমূলীয়া বৰঙনি শোধাইছে। এই বহুৱা মজদুৰসকলো অসমীয়া জাতিৰ অঙ্গীভূত হৈ পৰিছে। তেওঁলোকৰ বহুতে ‘আদিবাসী’ হলেও তেওঁলোকক আজি আমি অসমবাসী অসমীয়া বুলি ধৰি ভাই-ককাই বুলি সাদৰি লব লাগিব। বহুৱা আৰু ব্যৱণায়ীসকলৰ ভালেমানে অসমতে ঘৰবাসী কৰি থিতাপি লৈছে, অসমৰ বতাহ পানী খাই, অসমী আইৰ কোলাতে লালিত-পালিত হৈছে। তেওঁলোক আমাৰ বুকৰ বান্ধে। তেওঁলোকৰ মুখত অসমৰ সুবদী সুবীয়া অসমীয়া মাত শুনিলে আমাৰ হিয়া পমি যায়। তেওঁলোকৰ গাঁও বা বস্তিবোৰত পঢ়াশালিৰ বাহিৰেও নামঘৰ, মহজিদ বা গীৰ্জা ঘৰ আদি পাতি সেইবিলাকৰ জৰিয়তে অসমীয়া ভাষা, সাহিত্য আৰু সংস্কৃতিৰ অহুশীলন কৰাৰ ব্যৱস্থা কৰাটো নিতান্ত লাগতিয়াল বুলি বিবেচনা কৰোঁ।

অসম সাহিত্য সভাৰ কাৰ্যনিৰ্বাহক সভাৰ এটি বৈঠক অলপতে শিলচৰত বহাটো অতি শোভনীয় হৈছে। ই অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জীত এটি নতুন অধ্যায়ৰ সূচনা কৰিছে আৰু এই অধিবেশন সাফল্য-মণ্ডিত কৰা বাবে শিলচৰ শাখাৰ সভাসকল আৰু অসম সাহিত্য সভাৰ কাৰ্য-নিৰ্বাহক সভাৰ সদস্যসকল সৰ্গো অসমীয়া জাতিৰে শলাগৰ পাত্ৰ। অসম সাহিত্য সভা সেই উপলক্ষে পতা এখন প্ৰীতি-মেলত যোগ দিয়া গণ্যমাণ্য বঙ্গালী ভদ্ৰলোকসকলেও অসমীয়া ভাষাৰ প্ৰতি প্ৰজ্ঞাৰ ভাব প্ৰকাশ কৰাটো সন্তোষৰ কথা। ব্ৰহ্মপুত্ৰ আৰু সুৰমা দুয়োখন নদীৰ প্ৰবাহত মিলনৰ সেতু সূপ্ৰতিষ্ঠিত হোৱাৰ সভাৱনা দেখি আমাৰ হিয়া নাচি উঠিছে। তাহানিখন ^১শৰৎচন্দ্ৰ গোস্বামীদেৱেই পোনপ্ৰথমতে এই সাহিত্য সভাৰ প্ৰধান সম্পাদক হৈ ইয়াক ভালকৈ সংগঠিত কৰে। দানবীৰ স্বৰ্গীয় ৰাধাকান্ত সন্দিকৈৰ মহৎ দানে এই অহুসানধনি সূপ্ৰতিষ্ঠিত কৰাত বিস্তৰ সহায়তা কৰে। গোস্বামীদেৱৰ পিছত যি সকল দেশহিতৈষী লোকে তাৰ কাৰ্য্য পৰিচালনা কৰিলে তেওঁলোকও শলাগৰ পাত্ৰ। অধ্যাপক অতুলচন্দ্ৰ হাজৰিকাই কাৰ্য্যভাৰ লবৰপৰা সভাত নতুন প্ৰাণৰ সঞ্চাৰ হৈছে। তেওঁৰ পৰবৰ্তী শ্ৰীমান পৰাগ চলিহা আৰু কাৰ্যনিৰ্বাহক সভাৰ জনদিয়েক সভাই অসমৰ জ্ঞান্য দাবী আৰু

প্ৰধান অভিযোগবিলাক সংশ্লিষ্ট কর্তৃপক্ষক, ভাৰতব নেডাসকলক আৰু বহিৰ্জগতক জনাবলৈ আৰু শিলচৰৰ তাৰাপুৰ, জাপিবন্দ, উদবন্দ আদি ঠাইত অসমীয়া ভাষা-ভাষীসকলৰ অভাৱ পূৰণৰ আৰু লগে লগে কাছাৰবাসী বন্ধভাষা-ভাষীসকলৰ লগত নৌহাদি স্থাপন কৰাৰ প্ৰচেষ্টা চলোৱাটোও প্ৰশংসনীয়।

অসম সাহিত্য সভাৰ শাখা-সভা আৰু স্বীকৃত সভাৰ সংখ্যা বঢ়া আৰু শিলচৰ কৰিমগঞ্জ আদি ঠাইলৈকো ইয়াৰ কৰ্মক্ষেত্ৰ বিয়পি পৰাটো নিশ্চয় শুভলক্ষণ। শাখা আৰু স্বীকৃত সভাবিলাক জীৱন্ত জাগ্ৰত শক্তিশালী অস্থান হলেহে মূল সভাখনৰ শক্তি প্ৰভাৱ বৃদ্ধি হব। অকল মূল সভালৈ বৰঙণি আৰু প্ৰতিনিধি পঠোৱাতে ক্ষান্ত নাখাকি সভা সংখ্যা যিমানদূৰ সম্ভৱ বঢ়াই, মাজে-সময়ে বক্তৃতা, আলোচনা, বিতৰ্ক, প্ৰীতি-মেল, প্ৰদৰ্শনী আদিৰ আয়োজন কৰিলেহে সেই অস্থানবিলাক জনপ্ৰিয় আৰু আকৰ্ষণীয় হব। জাতীয় চৰকাৰ আৰু সৰুদয় ৰাইজে যদি অকাতবে আৰ্থিক আৰু নৈতিক সাহায্য আগ বঢ়ায়, এই অস্থানৰ পুঁজি যদি যথেষ্ট টনকিয়াল হয়, তেন্তে ইয়াৰ জৰিয়তে প্ৰচাৰ, সংগঠন, পৰিদৰ্শন, পুথি-প্ৰকাশ আদি যাবতীয় কাৰ্য্য স্বকলমে আৰু স্বচাৰুৰূপে চলিব আৰু সাহিত্য, সংস্কৃতি আদিৰ ক্ষেত্ৰত এই অসম সাহিত্য সভাৰ প্ৰভাৱ-প্ৰতিপত্তি দেশে-বিদেশে বিয়পি পৰিব। অসম সাহিত্য সভাৰ এটি স্বকীয়া পুথি প্ৰকাশ আৰু প্ৰচাৰ বিভাগ আৰু নিজা ছপাকল হলে কাৰ্য্য সম্পাদনৰ আৰু সুচল হব। বেতন নাইবা অন্ততঃ বানচ দি এজন পৰিদৰ্শক (Organising Supervisor) বিষয়-ববীয়াস্বৰূপে ৰাখাৰ আৱশ্যকতালৈকো দৃষ্টি আকৰ্ষণ কৰিলোঁ।

বঙ্গদেশৰ তুলনাত অসমৰ মহিলাসকলৰ অসমীয়া সাহিত্যলৈ অৱদান নিচেই তাকৰ বুলিব লাগিব। নাৰী জাতি স্বভাৱতে ভাৱ-প্ৰৱণ। মানৱ চৰিত্ৰ অধ্যয়নৰ ক্ষমতাও তেওঁলোকৰ অসীম। সমাজৰ অভিজ্ঞতাও তেওঁলোকে যথেষ্ট আৰ্জন কৰে। গতিকে আমাৰ মাতৃজাতিয়ে আমাৰ মাতৃভাষাৰ উন্নতিকল্পে বিশেষ যত্ন কৰাটো বাঞ্ছা কৰোঁ। অসমৰ মুছলমান, খৃষ্টান, বৌদ্ধ আদি সম্প্ৰদায়ৰ লোকেও যথেষ্ট বৰঙণি শোধাই সাহিত্যৰ ভঁৰাল চহকী কৰিবলৈকো গোহাৰি জনাওঁ। ব্যৱসায়ী, ডাক্তৰ, বৈজ্ঞানিক, ইঞ্জিনিয়াৰ, শিক্ষক-শিক্ষয়িত্ৰী, ধৰ্মগুৰু সম্প্ৰদায়, সন্ত-মহন্ত, চৰকাৰী-বেচৰকাৰী, সকলো লোকেই অসমীয়া সাহিত্যৰ দেৱা চৰ্চা কৰাটো নিজৰ কৰ্তব্যৰ ভিতৰত ধৰি ললেহে তেওঁলোকৰ নিজৰ মানসিক উন্নতিৰ লগে লগে দেশবোৰ উন্নতি সাধন কৰা হব।

ৰাইজসকল, আপোনালোকক সকাভৰে আহ্বান কৰোঁ, আহক অসমবাসী অসমীয়া, অনা-অসমীয়া, ধনী-দুখীয়া, গাঁৱলীয়া, নগৰীয়া, মালিক-বহুৱা,—সকলোৰে সৰুৱা হওক—আমি প্ৰত্যেকেই

নিজ নিজ শক্তি অহুসৰি অসমীয়া ভাষা আৰু সাহিত্যৰ উন্নতিৰ হকে বৰঙণি
সামৰণি শোধাই অসম-মাতৃৰ মুখ উজ্জ্বল কৰিব। জগৎসভাত অসমক উচ্চ আসন

দিয়াই আমাৰ জীৱন ধন্য কৰিম।

আজি জগতত প্ৰলয়ৰ তাণ্ডৱ নৃত্য আণবিক, হাইড্ৰোজেন বোমা, স্পুটনিক, কৃত্ৰিম চন্দ্ৰ,

আদিয়া যেনেকৈ এফালে বিজ্ঞানৰ অপাৰ মহিমা প্ৰচাৰ কৰিছে আৰু ব্যৱহাৰিক জীৱনৰ প্ৰগতিৰ পুচনা দিছে, তেনেকৈ ডাঙৰ ডাঙৰ শক্তিৰ ভঁৰণ অবিয়া-অবিৰ প্ৰকোপত এই বিনন্দ বিলাস সৃষ্টি বিৰাট ধ্বংসলুপ্ত পৰিণত হোৱাৰ সম্ভাৱনাই ঘোৰ বিজীৱিকাৰ সৃষ্টি কৰিছে। কোন মুহূৰ্ত্তত কিবিদ্গতিৰপৰা খাণ্ডৰ দাহ হয়গৈ তাৰ তায়ণ নোহোৱা হৈছে। 'এটম'ৰ শক্তিভঁৰক 'আতমা'ৰ শক্তি যে অধিক, এইটো প্ৰাচ্য সাহিত্য-সংস্কৃতিৰ মৌলিক সত্য যদিও, আজি তাক জগতৰ একাংশই মানি লব নোখোজা হৈছে।

জীৱন মৰণৰ এই সন্ধিক্ষণত সাহিত্যৰ ভাবধাৰাৰ মাজেদি শান্তি, ঐক্য, বিশ্বশ্ৰেয়ৰ আশ্বাস মন্ত্ৰ উদাত্ত স্বৰে উচ্চাৰিত আৰু প্ৰচাৰিত হওক। উষ্ণ নিৰানন্দময় জগতত বিয়ল আনন্দৰ মৌ বৰষক, আউনীৰ ঘোপমৰা আন্ধাৰতে জগতে নতুন পোহৰৰ সন্ধান পাওক। বিজ্ঞান, সাহিত্য, সংস্কৃতি, ভিন ভিন আদৰ্শবাদ সকলোৰে স্মৃধুৰ সময়স্বৰ আৰু শান্তিপূৰ্ণ সহ-অৱস্থিতিৰ জৰিয়তে নতুন পৃথিৱী, ধুনীয়া ছনিয়াৰ আবিৰ্ভাৱ হওক।

সদৌ শেহত, আপোনালোকক ইমান পৰ আশ্বাস কৰা বাবে যেন নিজগুণে ক্ষমা কৰে। সৰ্বনিয়ন্তা মঙ্গলময় ভগৱন্তৰ চৰণত প্ৰাৰ্থনা জনাওঁ—আমাৰ মাতৃভাষাৰ ভৱিষ্যত উজ্জল কৰিবৰ কাৰণে আমাৰ ক্ষুদ্ৰ শক্তি-সামৰ্থ্য প্ৰয়োগ কৰিবলৈ আমি যেন অসীম শ্ৰেণী আৰু অফুৰন্ত মনোবল লাভ কৰিব পাৰোঁ।

জয় হিন্দ

অজান দেশলৈ গুচি গ'ল। 'জ্ঞান-মালিনী'ৰ মালী মফিজুদ্দিন হাজৰিকা চাহাব আমাৰ মাজত নাই। তেখেতে দেখুৱাই যোৱা 'জীৱনৰ সোঁ বাট, বাওঁ বাট' পৰি বল। 'বিশ্বখনিকৰ'ৰ

বিশ্ব-ভাণ্ডাৰবত লীলা-খেলা আগৰ দৰেই চলি থাকিল, কিন্তু ডিব্ৰু নৈৰ
অঙ্গ-তৰ্পণ

দাঁতিৰ 'সেন্দূৰী আলি'টো লুইতৰ বিশাল বুকুত জাহ যোৱাৰ নিচিনাকৈ হাজৰিকা চাহাবো কাল-সাগৰত অন্তৰ্ধান হ'ল। কৰ্মযোগী হৰিকৃষ্ণ দাস ডাঙৰীয়ায়ো ডেওৰ মৰমৰ শৰণীয়া আশ্রমৰ এচুকত শেষ সমাধি গ্ৰহণ কৰিলে। নীৰৱে সমাজ-সেৱা, দেশ-সেৱা কৰাৰ উপৰিও দাস ডাঙৰীয়াই 'আলম বান্ধৱ' কাকতৰ যোগেদি সাহিত্য-সেৱাও কৰিছিল। লক্ষ-প্ৰতিষ্ঠা প্ৰকাশক আৰু গ্ৰন্থকাৰ নলবাৰীৰ হৰিনাৰায়ণ দত্তবৰুৱাদেৱেও অলপতে স্বৰ্গযাত্ৰা কৰিলে। তেখেত নিজৰ কীৰ্ত্তিৰ নিজেই মহান। 'কথাগুৰু-বচিত', 'চিত্ৰ-ভাগৱত', 'ৰাম-নবমতীৰ বিবাট' অসমীয়া মহাভাৰত আদি প্ৰকাশেই দত্তবৰুৱাৰ স্মৃতি চিৰ উজ্জল কৰি ৰাখিব। ডিব্ৰু নগৰীৰ আৰু দুজন সুপুত্ৰ প্ৰসন্নকুমাৰ বৰুৱা আৰু সদানন্দ চৰবা, এই নগাঁৱৰ বিমলাকান্ত বৰা, গুৱাহাটীৰ অন্নদাচৰণ ভট্টাচাৰ্য্য (দ্বিতীয় অসমীয়া এম-এ), বাধাকান্ত চৌধুৰী, কোক্ৰাঝাৰৰ লক্ষীকান্ত ব্ৰহ্ম, দৰং কলেজৰ অধ্যক্ষ নগেন্দ্ৰ চৌধুৰী আৰু যোৰহাটৰ সঙ্গীতশিল্পী নবীনচন্দ্ৰ ফুকন প্ৰভৃতিৰ বিয়োগতো আমাৰ একোটুপি চকুলো। অসমীয়া সাহিত্যৰ অন্ততম হিতাকাঙ্ক্ষী যোৰহাটৰ শৈলেন্দ্ৰপ্ৰসাদ বৰুৱাদেৱৰ বিয়োগব্যথাও আমি সহিবলৈ টান পাইছোঁ। শিৱসাগৰৰ শেনচোৱা পুখুৰীৰ 'বাবাজী গোঁসাই' নামে পূৰ্ণকান্ত বুঢ়াগোঁহাই এজন বুৰঞ্জীবিদ আৰু সমাজসেৱী লোক আছিল। এওঁ বহুদিনমান দেশত থাকি তাত বেহা-বেপাৰ কৰিছিল আৰু যুদ্ধৰ সময়ত তাৰপৰা ভগনীয়া হৈ নিজ ঘৰলৈ ঘূৰি আহিছিল। মানদেশত থকাৰ সময়তে তেওঁ অসমৰপৰা মানে লৈ যোৱা সাঁচিপতীয়া সচিত্ৰ ভাগৱতৰ পাত গোটাচেৰেক উদ্ধাৰ কৰে। 'অহমৰ আদি বুৰঞ্জী' নামৰ পুথি এখনি ছপা কৰি উলিওৱাৰ উপৰিও আৰু দুখনমান বুৰঞ্জী হাতে লিখা অৱস্থাতে এৰি সিদ্ধিমা বুঢ়াগোঁহাই ডাঙৰীয়া স্বৰ্গী হ'ল। প্ৰথম ভাণ্ডৰ চন্দ্ৰকান্ত অভিধানৰ সঙ্কলনত ভাগ লওঁতা সৰ্থেবাৰীৰ কোহিমাম দাসদেৱো আজি আমাৰ মাজত নাই। 'ঘুমটি যায়েৰে' নামৰ শিশুপাঠ ৰচি ভাৰত চৰকাৰৰদ্বাৰা পুৰস্কৃত হওঁতা দুলালচন্দ্ৰ বৰঠাকুৰদেৱকো মহাকালে ঘুমটি নিয়াইছে। এইসকলো কেইজনৰ পুণ্য স্মৃতিৰ প্ৰতি বমু দৌৱাই আমি চকুলোৰ তৰ্পণ আগবঢ়াইছোঁ।

অসম সাহিত্য-সভাৰ সপ্তবিশতি অধিবেশন আজি নগাঁৱত পতা হৈছে। নগাঁৱত সাহিত্য-সভাৰ এইখন দ্বিতীয় বছৰেকীয়া অধিবেশন। ১৯২৫ চনৰ ডিচেম্বৰ মাহত প্ৰথমবাৰ

ইয়াত বহা অধিবেশনৰ সভাপতি আছিল আমাৰ উপস্থান-গুৰু বৰুনীকান্ত সংগতি তীৰ্থ নগাঁও

বৰদলৈ ডাঙৰীয়া। আকাশত সোৱা 'ইন্দ্ৰধনু'ৰ তিববিতৰিত জিলিকি উঠিছে চাওক :—

“নগাঁও চহৰ!—ইয়াৰ বুকুত এজুপি শিলিখা আজিও আছে

প্ৰতিখিলি পাতে অতীত কীৰ্ত্তিৰ উছাহত যেন আজিও নাচে!

ইয়াৰ তলতে শব্দৰ পুৰুষে নানা পুথি-গীত-ভটিমা বচি
জলালে পোনতে বৈষ্ণৱ ধৰ্ম আৰু সাহিত্যৰ সলিতাগছি,
যোগ দিলে তাতে অনন্ত মাধৱে গন্ধ সাহিত্যৰ পিতা ভট্টদেৱে
বান্ধিলে পুৰণি সাহিত্য-ভঁৰাল স্মৃতিতাই তাত অনেক বস্তু
আনে দেখি মাৰ্খে। তবধ মানিলে বৈষ্ণৱ কবিৰ অতুল যত্ন।”

ওপৰত উল্লেখ কৰা পুত পৱিত্ৰ শব্দ-শিল্পীখাজুপি আজি অৱশ্যে নাই—নহলেও ভক্তজনৰ
মনৰ বেদীত যমুনাপাৰৰ কদম-জোপাৰ দৰে সি জীয়াই আছে আৰু থাকিব। অসমৰ জাতিৰ
পিতা, অসমৰ সংস্কৃতিৰ মহাগুৰু শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰ নামটোৱেই আমাৰ সজীৱনী হ'লি।

এই নগাঁৱৰ বিষয়ে আজি বহু কথাই আপোনাালোকে আদৰণি সভাৰ সভাপতি শ্ৰীৰা
ডাঙৰীয়াৰ ভাষণত আৰু এই সম্মিলনক উপলক্ষ্য কৰি ওলোৱা প্ৰৱন্ধ আদিত পঢ়িবলৈ পাব। সেই
কাৰণে মই মাথোন সংক্ষেপে মোৰ মনলৈ অহা দুই একেধাৰ কথাহে নিবেদন কৰিব খুজিছোঁ।
ব্যক্তিগতভাৱে আজিৰ এই সভাপতিৰ নগাঁৱৰ লগত তেজৰ টান আছে। ই তেওঁৰ পিতৃভূমি।
ইয়াতে তেওঁৰ দেউতাক, ককাদেউতাক, আজো-ককাদেউতাক আৰু কতজন লগাভগা আত্মীয়-
স্বজনৰ জীৱন-নাটৰ অভিনয় হৈছিল। ইয়াতে তেওঁৰ আদি কালৰ তিনিজন শিক্ষাগুৰু স্বৰ্গীয়
বীৰেন্দ্ৰ মহন্ত, নাট্যাচাৰ্য্য ক্ৰীষ্ণগতচন্দ্ৰ বেজবৰুৱা আৰু ‘নিচুকণি’ৰে অসমীয়াক নিচুকাওঁতা
শ্ৰীযোগেশচন্দ্ৰ তামূলীদেৱৰ জন্মস্থান আৰু কৰ্মস্থান। এইবোৰ ব্যক্তিগত কথাৰ বহল বিৱৰণ
ইয়াত অপ্ৰাসঙ্গিক।

বুৰঞ্জীয়ে ঢুকি নোপোৱা দিনৰপৰাই এই নগাঁও অলেখ দৃতি আৰু গোঁৱৰময় কীৰ্ত্তি-
কাহিনীৰে ভৰপূৰ হৈ আছে। ইয়াৰ বৰগন্ধা, বৰপানী, যমুনা, কপিলী আদিয়ে কুলু কুলু স্তৰে সেই
পাহৰা কাহিনীবোৰ আজিও আমাক সোঁৱৰাব লাগিছে। শোণিতপুৰৰ বাণৰজাৰ উপৰি-পুৰুষ
হিৰণ্যকশিপুক বধ কৰিবলৈ বিষ্ণুৱে নৰসিংহ অৱতাৰ ধৰিছিল। সেই নৰসিংহ মূৰ্ত্তি শোণিতপুৰৰ
ওচৰতে লুইতৰ ইপাৰৰ নগাঁৱৰ জখলাবন্ধাত আজিও বিজ্ঞমান। শিলঘাটত দুই মূৰ্ত্তি শিলা হৈ আছে।
চাপানলাত মহাভাৰতৰ হংসধ্বজ বজাৰ চম্পাৱতী নগৰ আছিল বুলি কৈ আজিও আমি গোঁৱৰ
কৰোঁ। ইয়াৰে কামপুৰৰ গৰুবাট বা গৰুচৰ ৰাজ্যৰ জনা-গাভৰু ‘অৰ্দ্ধেক মানৱী অৰ্দ্ধেক কল্পনা।’

“হাতী খোজে কাঢ়ে লুপুৰে থুপুৰে
ঘোঁৰা খোজে কাঢ়ে লৰি,
শিলৰে আলিতে জনাই খোজ কাঢ়ে
হস্তী গমনে ধৰি।
অতিৰিক্ত জিলিকে বালিত বালিচন্দা,
অতিৰিক্ত জিলিকে শোণ,
তাভোৰিক্ত জিলিকে জনা যে গাভৰু
যেনে পুৰুষাৰ জোন।”

এই নগাঁৱৰ কন্দলী বাজাতে মহাকবি মাধৱকন্দলীয়ে ৰচনা কৰিছিল মহাকাব্য বামাৱণ । এই নগৰতে গুৰুজনাই চিহ্ন-যাত্ৰা ভাৱনাৰে পাতিছিল অসমীয়া নাট্য-সাহিত্যৰ প্ৰথম দীপাৱলী ।

“গায়ন বায়ন বৰ ধেমালি জুৰিলা ।
বৰ গায়নৰ বেশে শব্দৰ উঠিলা ॥
উদাৰ সহিতে বৰ গোবিন্দ উঠিল ।
আনো ভক্তগণে পাছে গীত গাহিতে লৈল ॥
প্ৰথমে শব্দবদেৱে ৰাগ তুলিলেক ।
উদাৰ প্ৰকৃতি ভক্তে দোহাৰে প্ৰত্যেক ॥
তিমিৰ ৰাগক পাছে বলায়ে জুৰিলা ।
বায়ুমণ্ডলী ৰাগ শব্দৰেও দিলা ॥
ৰাগ উচ্চাৰণে বতাস মিলিল ।
নিকটৰ পাতিসোন্দা বৃক্ষত লাগিল ॥
দুই ফাকি দেন্তে বৃক্ষে যত পাত ছিল ।
সকলো সৰিয়া তৈত ভৈলন্ত নিৰ্মল ॥
শেষ দুয়ো ফাকি দেন্তে মোসক গুণ পাছে ।
পূৰ্ণ কৈল পত্ৰ সব সেহি বৰগাছে ॥”

সেই দীপাৱলীৰ জেউতি আজিও নগাঁৱত স্নান হৈ যোৱা নাই । ‘বঙাল-বঙালনী’ৰ কদৰাম বৰদলৈ, ‘হেমপ্ৰভা’ৰ দেৱনাথ বৰদলৈ, ‘ঠাহুপু’ৰ বৃন্দাৱন গোস্বামী, ‘নগাকৌৱৰ’, ‘চিজ্ঞানন্দা’ আদিৰ কমলানন্দ ভট্টাচাৰ্য্য আদিয়ে একে বাটেৰেই আমাৰ নাট্য-সাহিত্যৰ আৰিয়া হাতত লৈ নিজ নিজ জীৱন-নাট সামৰি গুচি গ’ল ।

এই নগাঁৱতে স্বনামধন্য আনন্দৰাম ঢেকিয়াল ফুকনদেৱে জীৱনৰ শেষ অধ্য দান কৰিছিল । ইয়াৰে উপায়ুক্তৰ হাউলিৰ পশ্চিমফালে এজোপা পুৰণিকলীয়া বৰগছ আজিও বৰ্ত্তমান । সেই গছৰ তলতে ঢেকিয়াল ফুকনৰ শেষ সমাধি ৰচনা কৰা হৈছিল । স্মৃতি-বৃক্ষজোপাৰ সংৰক্ষণৰ যথোচিত দিহা আজি পৰ্য্যন্ত হৈ হুঠাটো পৰিতাপৰ কথা । এনে হেন পুত পীঠ এখনি নিজান ঠাইত সভ্য জগতৰ দৃষ্টিৰ অন্তৰালত চিৰ-উপেক্ষিত হৈ থকাটো আমাৰ জাতীয় কলঙ্ক বা শ্লাঘা বাহিৰে একো হব নোৱাৰে । অন্ততঃ এই ঠাই জনসাধাৰণৰ আকৰ্ষণ স্বৰূপ হৈ অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যৰ হুমাও হুমাও হোৱা বস্তুগছ তেল-মলিতা দি জ্বলাই দিওঁতা যুগপ্ৰৱৰ্ত্তক, স্বনামধন্য ঢেকিয়াল ফুকনৰ স্মৃতিৰ যুগান্তকাৰী নিদৰ্শন হোৱা উচিত । ইয়াতে ঢেকিয়াল ফুকনৰ স্মৰ্থৰ মূৰ্ত্তি এটি প্ৰতিষ্ঠা কৰি এখনি পুণ্যাশ্ৰম পতাটো নগৰা বাইজৰ কৰ্ত্তব্য, সন্দেহ অসমীয়া বাইজৰ কৰ্ত্তব্য । নগাঁও সাহিত্য-সভাই আৰু এইবাৰৰ এই আদৰ্শ-সভাই এই কামৰ আগভাগ লব বুলি আমি আশা কৰিছোঁ । ইতিপূৰ্বে প্ৰস্তাৱিত হোৱাৰ দৰে ইয়াৰ ওচৰতে নকৈ সজোৱা কলঙৰ সাঁকোখন ঢেকিয়াল ফুকনৰ নামেৰে নামাঙ্কিত

হলে কেনে সুখৰ কথাই হয়। আমি আজি কাকো নতুনকৈ সোঁৱৰাই দিব নেলাগে যে অসমৰ এটা লক্ষটময় পৰিস্থিতিতে এই টেকিয়াল ফুকনেই আছিল আমাৰ প্ৰাণদাতা। সেই দিনা যেন তেওঁ এটা সপোন দেখিছে কৈছিল :—

“জি সময়ত অসম হাবি গুচি ফুলবাৰি হব, নৈৰ ডোঙা গুচি জাহাজ হব, ঘৰ বাঁহৰ গুচি শিল ইটাৰ হব, গাঁৱে গাঁৱে হেজাৰে বিজাৰে পৰীশালি, গিয়ানৰ সভা, চিকিৎসালয়, ছুশীয়া দৰিদ্ৰ পৰিত্ৰাণৰ আশয় হব আৰু জিকালৰ লোকসকলে পৰস্পৰ হিংসা নকৰি আটাইয়ে আটাইক, ভ্ৰাতৃত্বত চেনেহ কৰিব, কেৱে ছটকা কানিৰ ললনি মিচা লাথি নিদি লাখ টকাকো কাতি কৰি থব, কোটি টকা ভেটি পাইও কাৰো অস্ত্ৰ নকৰিব, সেই সময়, হে পৰমপিতা জগদীশ্বৰ, সিন্ধে ঘটোৱা।”

আনন্দৰামৰ সেই সপোন আজি বাস্তৱত পৰিণত হৈছে। ফুকনদেৱৰ কল্পনাতকৈও অসম আজি আগুৱাই গৈছে। কেৱল নদীত ভাপ-নাৱেই নহয়, অসমৰ আকাশত উৰাজাহাজো চলিছে। কিন্তু তথাপি আমাৰ যুৱৰ ওপৰৰপৰা ক’লা ডাৱৰ গুচিছে নে নাই সেইটোহে এতিয়াও লন্দেহৰ কথা হৈ আছে। এই নগাঁৱৰে কলিয়াবৰৰ আত্মাৰায় শৰ্মাই প্ৰথম অসমীয়া ছপা-পুথি (১৮১৩ চন) বাইবেল ৰচনা কৰিছিল। এই আত্মাৰামৰ আত্মা হয়তো নগাঁৱৰ আকাশ-বতাহৰ লগত আজিও মিহলি হৈ আছে। কলিয়াবৰ এটা ব্যাপক অঞ্চল। আত্মাৰায় শৰ্মাৰ ঘৰ এই কলিয়াবৰৰ কোন ঠাইত আছিল কলিয়াবৰ সাহিত্য-সভাই বিচাৰি উলিয়াই তাতে এটা শিলৰ খুঁটি পুতিব লাগে। সেই শিলৰ খুঁটিয়েই হব অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যৰ জীৱন-বুৰঞ্জীৰ এটা ফালৰ আৰম্ভণিৰ মাইলৰ খুঁটি। এই নগাঁৱতে বুৰঞ্জীবিজ্ঞ গুণাভিৰাম বৰুৱা আৰু তেখেতৰ সূপুত্ৰ জ্ঞানদাভিৰাম বৰুৱা ডাঙৰীয়াৰ জন্ম হৈছিল। এই চহৰৰ আমোলাপটিতে বৰুৱা পৰিয়ালৰ ঘৰ-মাটি আছিল। তাৰে কোনোবাখিনি গুণাভিৰামে খন্দোৱা পাটনাদ এটি আজিও থাকিব পায়। এবাৰ জ্ঞানদাভিৰাম ইয়ালৈ আহি নগাঁও কলেজৰ অধ্যক্ষ শ্ৰীশৰ্মাদেৱক কৈছিল—“যজ্ঞেশ্বৰ, মোৰ পিতৃদেৱতাই খন্দোৱা নাৰৰপৰা পানী এচলু আনি মোক দিয়া। সেই গন্ধাজল মই যুৱত সানি লওঁ।” এই নাৰৰ পানী লগেই অসমবাসীৰ কাৰণেই গন্ধাজল হোৱা উচিত। এই নগাঁৱতে বহি পদ্মহাস গোস্বামী, বত্ৰেশ্বৰ মহন্ত, বলদেৱ মহন্ত আদি আৰু কতজনো সাহিত্য সাধনা কৰিছিল সেই কথাবে স্বকীয়া প্ৰৱন্ধ এটা হব পাৰে। এই নগাঁৱৰে গোপাল ভূঞাৰ ‘ফুলপাহি’লৈ সততে আমাৰ মনত পৰে :—

“ফুল অ’।

বৰ ভাল পাওঁ মই

ভাল পাওঁ দেখি

কাষৰি চাপোঁ

খঙ কৰ কিয় তই ?

তোক চাই চাই

ধুনীয়া অ’!

সংসাৰপাহৰি যাওঁ ;

হুলিয়ে হাতক

মলয়া বলক

নাচটো এবাৰ চাওঁ।

সেউজীয়া সাজ

কেলেই শিঙিলি

এনেয়ে ধুনীয়া তই,

ঘোৰ ডাৱৰৰ

বিজুলী চমক

উপমা নিদিওঁ মই।”

মুঠতে এই নগাঁও অসমৰ সংস্কৃতিৰ মহাতীৰ্থ। এই তীৰ্থত আজি আমাৰ হাতপুজাৰ এই মহোৎসৱ জয়ন্তীমণ্ডিত হওক, সাকল্যমণ্ডিত হওক—তাকেই মই কামনা কৰিছোঁ।

অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যৰ প্ৰাচীনত্ব, মৌলিকতা, গভীৰতা, বিশালতা আদিৰ বিষয়ে আজি আপোনালোকক ন-কৈ কৈ শুনাৰ নেলাগে। সাহিত্য-বুৰঞ্জীৰ এখন আহলবহল তাঁত তৰি লোৱাবো আৱশ্যক নাই। এই সম্পৰ্কে নতুন কিবা কব পৰা যোগ্যতাও মোৰ নাই।

ইতিপূৰ্বে কমেও পাঁচ ছজনা সভাপতিয়ে এই আসনৰপৰাই এই সম্পৰ্কীয় অতীতে বিভি়ায়

গভীৰ আৰু তথ্যবাজিৰে পৰিপূৰ্ণ বহু কথা কৈ গৈছে। ইচ্ছা কৰিলে

‘ভাষণারলী’ দুই খণ্ডত সেইবোৰ এতিয়াও পঢ়িবলৈ পোৱাতে আছে। তথাপি এনে এটা পৰ্বৰ দিনত, এনে এটা জাতীয় উৎসৱৰ দিনত পুৰণি হলেও শুনা কথাকে শুনিব লাগে, জনা কথাকে জানিব লাগে। ৰামায়ণত আছে—সাগৰৰ পাৰত বহি কপিসকলে বিশাল সমুদ্ৰ অতিক্ৰম কৰি লঙ্কালৈ গৈ কেনেকৈ সীতা আইৰ বতৰা আনিব পাৰি সেই বিষয়ে গুণাগুণা কৰি আছিল। বায়ুপুত্ৰ হুতুমানোও কপিসকলৰ মাজতে জলকা মাৰি বহি আছিল। জাহ্নবন্তই কথাটো টং কৰি চাই হুতুমানৰ আগত তেওঁৰ জন্মবৃত্তান্ত আত্মোপাস্ত বিৱৰি কবলৈ ধৰিলে। সেই বিৱৰণ শুনি শুনি হুতুমানৰ গাত দুৰ্জয় শক্তিৰ সঞ্চাৰ হ’ল। আখ্যান শেষ হোৱাৰ লগে লগে বিজয় হুতুৰ মাৰি তেওঁ সমুদ্ৰ জয় কৰিবলৈ সাজু হ’ল আৰু জয় কৰিলেও। আমাৰ জীৱনতো গৌৰৱময় পূৰ্বস্মৃতিৰ গৌৰৱণে এনেদৰে অমুপ্ৰেৰণাৰ সমল যোগায়। সেইকাৰণেই স্মৃতিসকল। মই আজি এই শুভক্ষণত আমাৰ ভাষাসাহিত্যৰ জন্ম আৰু বিকাশ সম্পৰ্কে চেগাচোবোকাটকৈ দুই এখনি আলোচ্য আপোনালোকক দেখুৱাব খুজিছোঁ। এনেবোৰ চিত্ৰ অৱশ্যে পুৰণি, ইয়াত পুনৰুজ্জীৱ আছে, তথাপি প্ৰয়োজন আছে বুলি ভাবিছোঁ। এই চিত্ৰ চাই অলপ কাণ উনাতেই শুনিবলৈ পাব—অতীতে কেনেকৈ বিভি়াই কব লাগিছে—অসমীয়া! উঠা, জাগা, ধুমুহাৰ দৰে বিধিনি উবাই, বজ্জৰ দৰে মেদিনী কঁপাই ‘শব্দধ্বনি’ কৰি আগবাঢ়া। উত্তীৰ্ণত জাগ্ৰত প্ৰাণ্যবান্ নিবেদিত।

প্ৰথমতে চাওক—সোৱা কোন কোন আহিছে। কেইজনমান নৰপতি দেখোন? আপুনি কোন কওক।

—নৰকাসুৰ—জন্ম-বহুত যাব প্ৰলয়ৰ ঘনবোৰ অন্ধকাৰত, জন্মদিন, জন্মক্ষণ, জন্মহাতা যাব এটা এটা অভ্যন্তৰীণ শীঘ্ৰে সেই নৰকাসুৰ। প্ৰাগজ্যোতিষৰ অধীশ্বৰ—ত্ৰিলোকৰ অধীশ্বৰ—বিষবিজয়ী নৰকাসুৰ মই।

—আপুনি যাওক অম্বৰ-সন্ধ্যাট। আপুনি একা ?

—মই—মই মহেশভূজ বাণৰজা। মোৰ কাৰণেই হৈছিল শোণিতপুৰত হৰিহৰৰ যুদ্ধ।

“ভপে-জপে, বলে-বীৰ্য্যে বাণ মহাশয়,
সমুখ সমবে ত্ৰিদশকো নগণয়।
সহস্ৰেক বাহ তাৰ কৰে জাতিকাৰ
হাজাবেক অস্ত্ৰ বীৰ ধৰে একেবাৰ।”

—আপুনি সেই বাণৰজা। আপুনি যাওক দানৱৰাজ। আপুনি কোন ? হাতীত উঠি আহিছে দেখোন—ইন্দ্ৰৰ ঐবাৰতৰ নিচিনা হাতী।

—মই প্ৰাগজ্যোতিৰপতি ভগৱন্ত। এইটো স্তম্ভাসিক গজৰাজ ‘স্তম্ভাতীক’। এই হাতীৰ ওপৰতে উঠি মই কুকৰ্কে মহাসমৰত মহাপ্ৰলয় সৃষ্টি কৰিছিলোঁ।

—জানো, জানো মহাৰাজ। আপোনাৰ কীৰ্ত্তি-কাহিনী কোনে নেজানো ? গাণ্ডীবধাৰী মধ্যম-পাণ্ডৱ অৰ্জুন, পাঞ্চজন্ত্যধাৰী নাৰায়ণো আপোনাৰ ভয়ত জ্যস্তমান হৈছিল। পাৰ্থসামৰি শ্ৰীকৃষ্ণৰ বুকুত আপোনাৰ বৈষ্ণৱাত্ম হৈছিল এধাৰি বনমালা। সৌজন আপোনাৰ সমুখত ভয়ঙ্কৰ মূৰ্ত্তি ধৰি থিয় হৈ আছে কোন ?

—ভীষ্মপুত্ৰ ঘটোৎকচ মই। কোঁৱৰৰ মহাশত্ৰু—পাণ্ডৱৰ বিজয় উল্লাস। স্তম্ভপুত্ৰ কৰ্ণৰ একাস্থিবাণ ময়েই লৈছিলোঁ বুকু পাতি। বীৰ ধনঞ্জয় নিৰাপদ। মই ওচৰ চপাই দিছিলোঁ পাণ্ডৱৰ জয়। হিড়িম্বাপুৰৰ মান বাখিলোঁ, কামৰূপৰ মান বাখিলোঁ, অসমৰ মান বাখিলোঁ এই ঘটোৎকচে।

—বৰ আনন্দৰ কথা—বৰ গৌৰৱৰ কথা। এইবাৰ আপোনালোক আগবাঢ়ি আহক। লাজ কৰিছে কিয় ? কোন আপোনালোক অসম-জীয়ৰী ? নাম কেইটাকে কওক।

কুণ্ডিল-কুঁৱৰী কল্পিণী।

শোণিত-কুঁৱৰী উৰা।

কুন্তাণ্ড-জীয়ৰী সখী চিত্ৰলেখা।

ভীমজায়া হিড়িম্বা।

পাৰ্থজায়া চিত্ৰাঙ্গদা।

নাগৰাজ-কন্তা উলুপী।

চম্পক-কুঁৱৰী বেউলা।

—আপোনালোক এতিয়া যাওক। এইবাৰ আপুনি আহক মহাৰাজ।

—মই শঙ্কলাদীৰ—উত্তৰ-ভাৰতবিজয়ী কামৰূপ নৃপতি শঙ্কলাদীৰ। পাবন্ত-সন্ধ্যা আক্ৰচিয়াবৰ লগত মোৰ ষৈয়ানথৈয়া যুদ্ধ হৈছিল। সেই বিবৰণ লিখা আছে এইখন পাবন্ত কবিৰ ‘চাহনামা’ গ্ৰন্থত।

—পিন্ধন্ত পঢ়ি চায় বাক। আপুনি কোন কওক।

—মোক চিনি পোৱা নাই ? আচৰিত কথা। মই ভাস্কৰবৰ্খা।

—ভাস্কৰবৰ্খা ! প্ৰাগজ্যোতিষৰ গোঁৱৰ ভাস্কৰ—কুমাৰ বজা আপুনি ?

—ময়ে সেই ভাস্কৰবৰ্খা। ভাৰতসম্ৰাট শিলাদিত্যই তেওঁৰ ৰাজসভাত মোক সৰ্বশ্ৰেষ্ঠ ৰাজসন্মান দিছিল।

—আপোনাৰ লগত সৌ জন কোন—বহল কপাল, চেপেটা নাক, গেৰুৱা সাজপাৰ ?

—চীন পৰিব্ৰাজক হিয়েনচাং। বুদ্ধ শৰণং গচ্ছামি। সজ্ঞ শৰণং গচ্ছামি। ধৰ্ম্ম শৰণং গচ্ছামি।

—চিনিছো—আপোনাক নিচিনিয় কিয় ? আপুনি আমাৰ কুমাৰ বজাৰ নলেগলে লগা বন্ধু আছিল। আপোনাক শিলাদিত্যৰ কাষলৈ পঠাবলৈ অমান্তি হৈ আমাৰ বজাই লিখিছিল—“লাগিলে মোৰ মূৰটোকে কাটি আপোনালৈ পঠাব পাৰোঁ। তথাপি হিয়েনচাঙক পঠাব নোৱাৰোঁ।” যাওক সেইবোৰ কথা। আপুনি আমাৰ দেশৰ বিষয়ে—পুৰণি কামৰূপৰ বিষয়ে বহুত ভাল কথা লিখি থৈ গৈছে নহয় নে ? সেইবোৰ বহুবাৰ পঢ়িছোঁ। সময় পালে আকৌ পঢ়িম। আপুনি কোন ? ক’লৈ যাবলৈ ওলাইছে ? লগত সেইবোৰ কি লৈছে ?

—মই হংসবেগ কটকী। মোৰ হাতত ভাস্কৰ বজাই শিলাদিত্যলৈ পঠোৱা এইবোৰ বটা-বাহন। তাৰে কেইবিধমানৰ নাম কওঁ ৰাক্ :—হীৰা-মুকুতা খটোৱা বহুমূলীয়া অলঙ্কাৰ, বেতৰ জপাৰ ভিতৰত লোৱা ধুনীয়া ধুনীয়া পাটৰ কাপোৰ, কুৰুমাৰ পহৰ ছালত সোণখটোৱা সঁজুলি, হৰিণা পহৰ আকৃতিৰে সজা কোমল গাক, আন আন শোৱা সঁজুলি, বেতেৰে সজা বহা আলন, সাঁচিপতীয়া পুথি, তামোল গছৰ পাতেৰে সজা টোমৰ ভিতৰত লোৱা বগা, বঙচুৱা, সেউজীয়া বৰণৰ ফল, সুগন্ধি আৰু মোমিঠা আমৰ বস, অগৰু তেল, হৰিচন্দন, কলা অগৰু, বগা কৰ্পূৰ, মৃগনাভী কস্তুৰী, নানাবিধ ফল, লংগছৰ ফুল, জাইফল, নানাবিধ মহীচূচা আৰু যে কত কি। তদুপৰি আছে গলত সোণৰ শিকলি লগোৱা কিন্নৰ জাতীয় এহাল মাহুহ, এহাল বন-মাহুহ, দুটা জল-মাহুহ, পোৱাল মণিৰ পিঁজৰাত এযোৰ চাকৈ-চকোৱা, মইনা, ভাটৌ আদি চৰাই, গজমুকুতা খটোৱা হাতীদাঁতৰ কুণ্ডল আদি।

—হৈছে। আৰু চাবলৈ সময় নাই। আপোনাৰ এই বস্তুবোৰপৰাই সেই কালত কামৰূপ কেনে চহকী আছিল আৰু তাত কিমান আপুৰুগীয়া বস্তু পোৱা গৈছিল তাৰে এটা আভাস পালোঁ। আপোনালোকক আৰু বেছি পৰ নোৱাৰোঁ। আজি পৃথিৱীত বজা-মহাৰজাৰ চাউল উকলিছে। ইমানতে বিদায় দিলোঁ—বেয়া নেপাব দেই। এতিয়া কবিশাহিত্যিক কোন কোন আছে আগবাঢ়ি আহক। আপুনি কোন ?

অসমৰ আদিকবি মই ডাক। লেহী-দণ্ডৰাত মোৰ ঘৰ। লেহী গাঁও আজিও বৰপেটা অকলত আছে।

“এদিন আসিয়া মিহিৰ মূনি।

অভিধি দ্বন্দ্বপে বৈলা আপুনি ॥

তুই হয় মিহিৰে দিলা বৰ।
পুত্ৰ এক হোক মোৰ সমসৰ।
ডাক জয় শুনি মিহিৰ মুনি।
পুত্ৰ জয়ে বুলি আসে আপুনি।
তোৰ মুখে শুনো মোৰ পুত্ৰ তই।
মোৰ কাঙ্খে উঠ লৈ যাওঁ মই।”

—আপুনি জানী ডাক। আপোনাৰ বচন—আপোনাৰ সাবগৰ্ভ বাণী আজিও অসমীয়াৰ
জাতীয় জীৱনত বেদবাণী স্বৰূপ। আপুনি কোন ?

—হেমসৰস্বতী। ‘প্ৰহ্লাদ চৰিত্ৰ’ৰ কবি মই হেমসৰস্বতী।
“হিৰণ্যৰ পুত্ৰ ঠৈলা বৈষ্ণৱ প্ৰহ্লাদ।
একদিন পিতা-পুত্ৰে লাগিলা বিবাদ ॥
সেহিদিনা প্ৰভুদেৱ জগতৰ পতি।
আদেশিলা বিবাদ লগাইলা সৰস্বতী ॥
স্বামীৰ বচন দেৱী কবি শিৰোগত।
প্ৰবেশিলা সৰস্বতী তাহাৰ কণ্ঠত ॥
সেহিবেলা প্ৰহ্লাদে বৈষ্ণৱ ৰূপ ধৰি।
হিৰণ্যৰ আগে গৈয়া স্তম্বিল হৰি ॥”

—আজি পুৰি শুনিবলৈ সময় নাই। আপোনাক ভক্তি জনাই বিদায় দিছোঁ। আপুনি
কোন কণক।

—দুৰ্গভনাৰায়ণ বজাৰ দিনৰ কবি মই হৰিবৰ বিপ্ৰ। ‘বজ্ৰবাহ পৰ্ৱ’ আৰু ‘লৱকুশৰ
যুদ্ধ’ ময়েই ৰচনা কৰিছিলোঁ।

“জয় জয় নৃপবৰ   দুৰ্গভনাৰায়ণ বজা
কামাখ্যা গোঁসানী দেশত বৰ।
সপুত্ৰ বান্ধৱে নিতে   সৰ্বাক্ষৰে মনোনীতে
জীৱজ্যোতক সহস্ৰ বৎসৰ ॥
তাহান ৰাজ্যতে গত   সৰ্বজন মনোনীত
অশ্বমেধ-পদ মধ্যে সাৰ।
বিপ্ৰ হৰিবৰ কবি   হৰিব চৰণ সেৱি
পদবন্ধে কৰিলোঁ প্ৰচাৰ ॥”

—তাৰ পিছত এয়া ‘দ্বোণ-পৰ্ৱ’ৰ কবিত্বসৰস্বতী।

এয়া ‘দাত্যকী-প্ৰৱেশ’ৰ কবি কতকন্দলী।

এইবাৰ আপুনি আহক “আদিকবি অপ্ৰমাণী”। আপুনি জ্বাৰ লগে লগে ঢোল, মাদল,

চিহ্ন বাহী বাজি উঠিল। বাজিবৰ কথাই। বৰাহী বজা মহামানিক্য আপোনাৰ পৃষ্ঠপোষক আছিল। আপোনাৰ হাতত সেইখন সপ্তকাণ্ড অসমীয়া বামায়ণ নহয় নে? আপুনি অসমৰ বাম্বাকি। আপুনি আমাৰ চিৰনমস্ত।

—ঠিক অহুমান। মই “দেবজিৎ” কাব্যও লিখিছিলোঁ হবলা? ঠিক মনত নাই। নাডকাণ্ড বামায়ণে লিখিছিলোঁ। আদিকাণ্ড আৰু উত্তৰকাণ্ডৰ পিছত কেনেবাকৈ হেৰাল। শব্দ-মাথৰে সেই দুইকাণ্ড লিখি মোৰ বামায়ণ সম্পূৰ্ণ কৰি থৈছে। মই তেওঁলোকৰ শলাগ লৈছোঁ।

“কবিবাজকন্দলী যে,   আমাকেসে বুলি কয়,
মাধৱকন্দলী আৰো নাম।

সপোন-সচিতে মঞি,   জ্ঞান কায় বাক্য মনে,
অহৰ্নিশে চিন্তো বায় বায় ॥”

—আপুনি যাওক মহাকবি। প্ৰাক্-শব্দৰী যুগ ইমানতে শেষ হ’ল। সেয়া শব্দ, ঘণ্টা, ডবা, বৰকাঁহ একেলগে বান্ধি উঠিছে। আকাশৰপৰা অপেন্থৰাই পুষ্পবৃষ্টিও কৰিছে। গৌৰৱময় শব্দৰী যুগ আবৃত্ত হ’ল, ভালোটিহে। এই শব্দৰীযুগ অসমীয়া সাহিত্যৰ সোণালী যুগ। এই যুগ ইমান বিৰাট আৰু ব্যাপক যে আজি কয় সময়ত তাৰ সামান্য বেঙণি এটাহে চাবলৈ সুবিধা হব। আপুনি অলপ থিয় হওক মহাপুৰুষ শ্ৰীশঙ্কৰদেৱ। অলপ ভূতি-মিনতি জনাই লওঁ।

“দৰশিত হৃদৰ   গৌৰ কলেৱৰ
যেছন হুব পৰকাশ।

সকল সন্তাসদ   বজ্জন যাকেবি
দৰশনে পাপ বিনাশ ॥

জয় গুৰু শঙ্কৰ   সৰ্ব গুণাকৰ
যাকেবি নাহি উপায়।

তোহাৰি চৰণক   বেণু শতকোটি
বাৰেক কবোহো প্ৰণাম ॥”

মহাপুৰুষ শ্ৰীশঙ্কৰদেৱ। আপুনি অসমৰ ধৰ্ম্মৰ, কৰ্ম্মৰ, সাহিত্যৰ, সমাজৰ, সংস্কৃতিৰ গুৰু— আপুনি অসমৰ জাতীয় গুৰু। আপুনি আমাক ‘কীৰ্ত্তন’, ‘দশম’, ‘ভক্তি-প্ৰদীপ’, ‘গুণমালা’, ‘নিমি-নবসিদ্ধ সংবাদ’, ‘অনাদি-পাতন’, ‘হৰিস্কন্দ উপাখ্যান’, ‘বলি-ছলন’, ‘অমৃত-মহন’, ‘কল্পিগীহবণ’, কাব্য আৰু অঙ্গীয়া নাট—‘পদ্মীপ্ৰসাদ’, ‘কালিয় দমন’, ‘কেলিগোপাল’, ‘কল্পিগী-হবণ’, ‘পাৰিজাত-হৰণ’, ‘বায়-বিজয়’ দান কৰিলে। তদুপৰি দিলে স্তললিত বৰগীত আৰু দিলে ভাওনা, সত্ৰ, নামঘৰ। মূঠতে জীয়াই থাকিবলৈ সকলোখিনিকে দিলে। আপুনি আমাক কি দিলে সেই বিষয়ে প্ৰশ্ন তুঠে। প্ৰশ্ন উঠে এই বুলিছে যে আপুনি আমাক কি নিদিলে! বাক, আপোনাৰ কাৰতে কোন সোঁজনা শ্ৰীমন্ত পুৰুষ?

—মাধৱদেৱ—মহাপুৰুষ শ্ৰীমাধৱদেৱ। মুখত যাৰ ঘোষা বত্ৰাৱলী, কণ্ঠত যাৰ নিজে সবস্বতী, শব্দবৰ যি অভিন্ন ছন্দৰ বচাব পোৱা, সেই মাধৱদেৱ। এই শব্দ-মাধৱ যুগল শুকিয়েই অসমীয়াৰ জাগৰ্ভতা।

“মুক্তিত নিম্গৃহ যিটো   সেই শুকতক নমো
বসময় মাগোহো শুকতি।
সমস্ত মন্তক মণি   নিজ শুকতৰ বস্ত্ৰ
ভজো হেন দেৱ যতুপতি ॥”

কেৱল ‘নাম-ঘোষা’ই নহয়—‘আদিকাণ্ড বায়ায়ণ’, ‘নাম-মালিকা’, ‘জয় বহন্ত’, ‘ভক্তিৰত্নাবলী’, ‘বাজসুয়’, ‘চোবধবা’, ‘শিষ্যবা শুচোৱা’, ‘ভোজন ব্যৱহাৰ’, ‘দধি মখন’, ‘ভূমি লোটোৱা’, এইবোৰৰ উপৰিও অলেখ বৰগীতৰ কথা আমি পাহৰিব কেনেকৈ? অসমীয়া সাহিত্য-ভঁৰালত, অসমৰ সঙ্গীত-জগতত আপোনাৰ অৱদান অতুলনীয়, অনিন্দাসুন্দৰ। এইবাৰ আপুনি আহক।

—মই ভট্টদেৱ—বৈকুণ্ঠ ভট্টচাৰ্য্য। দেৱ দামোদৰৰ শিচ। শুকৰ আদেশত মই ভাগৱত, গীতা গজত নিবন্ধিলোঁ। ‘ভক্তি-বিবেক’ আৰু ‘শৰণ-সংগ্ৰহ’ এই দুখনি সংস্কৃত গ্ৰন্থও মোৰেই আছিল।

—আপোনাৰ নতুন চিনাকি নেলাগে। আপুনি অসমীয়া গজ-সাহিত্যৰ ভেটি বান্ধিলে সোণ ৰূপ-হীৰা-মৰকতেৰে। আপোনাৰ ‘কথা-গীতা’, ‘কথা-ভাগৱত’, অসমীয়া গজ-সাহিত্যৰ অমূল্য সম্পদ।

মোৰ ভাগৱতৰপৰা ছুলাবীৰমান পঢ়ি দিছোঁ—“জয় জয় শ্ৰীকৃষ্ণ বিষ্ণু দেৱকীনন্দন পৰমানন্দ গোবিন্দ যো জগত-ঈশ্বৰ পুৰুষোত্তমসকল লোকক ৰূপায়ে অৱতৰি লীলা কয়ল, সেই গোপ-বেশ নন্দ-নন্দন-চৰণে সহস্ৰ কোটিবাব প্ৰণাম কৰোঁ। যাৰ নাম পাণ হৰ পৰম যক্ষল মুক্তিদায়ক, তাহান চৰিত্ৰ শ্ৰীভাগৱত শাস্ত্ৰ দ্বাদশ স্কন্ধ তিনি শত পঞ্চাংশ অধ্যায় তাহাৰ কথা বন্ধে কিছো নিবন্ধিতে চাপ্ৰে ॥ মঞি অল্পমতি তথাপি শ্ৰীদামোদৰৰ আভায়ে সন্তসৰব অহুমোদনে টীকাভাষ্য অল্পমতি সংক্ষেপ প্ৰকাৰে নিবন্ধো। প্ৰথমে প্ৰথম স্কন্ধ কহো : বিশ্ব-হৃষ্টি আদি নৱলক্ষণে লক্ষিত জগতৰ পৰম আশ্ৰয় শ্ৰীকৃষ্ণক নমো।

—এইবাৰ আপুনি আহক বজ্জবজ্জ বিজ্ঞানচাৰ্য্য প্ৰফুল্লচন্দ্ৰ বায়! কি কব খুজিছে কণক।

“Indeed the prose Gita of Bhattadeva composed in the Sixteenth Century is unique in its kind. It is a priceless treasure Assamese prose literature developed to a stage in the far distant Sixteenth Century which no other literature of the world reached except the writings of Hooker and Latimer in England.”

—সৌরা কি দেখিছো? বাজসিংহাসনত মহাবাজ নবনায়াগ। ডেওৰ কাৰতে চিলাবাৰ দেৱান, বাজভাত্ গোহাইকয়ল, সমুখত পণ্ডিত, কবিসকল। এইখনেই কোচৰজা নবনায়াগৰ বাজসভা। এওঁ অসমৰ বিক্ৰমাদিত্য। বিক্ৰমাদিত্য বজাৰ সভাৰ নৱবস্ত্ৰৰ নিচিনাকৈ জিলিকি আছে এওঁৰ সভাতো গুণী, জ্ঞানী, পণ্ডিত, কবি, শাস্ত্ৰকাৰসকল। কেন্দ্ৰতে সোঁজনী শ্ৰীশঙ্কৰদেৱ, সোঁজনী সভাপণ্ডিত সার্কৰ্ভোম ভট্টাচাৰ্য্য। সৌৱা বকুল কায়াহু। সৌৱা আয়াৰ আগলৈ বামসবস্বতী আগবাঢ়ি আহিছে। এওঁৰ আঁক নাম আছে—অনিকন্ধ, ভাৰতভূষণ, কবিসবস্বতী আদি এওঁৰে নাম। আহক বাজকবি!

“কামৰূপ মধ্যে গ্রাম নাহিকে উপাম।
তাতে ভৈল চমৰিয়া যাৰ নাম।
সেহি গ্রামেশ্বৰ ভৈল কবি চূড়ামণি।
পণ্ডিতগণৰ মধ্যে যাক অগ্ৰগণী।
গোবিন্দৰ ভকতিত যাহাৰ দিন গৈল।
আত অনন্তৰে তাৰ দুই পুত্ৰ ভৈল।
জ্যোষ্ঠ ভৈল কবিচন্দ্ৰ অতি শুদ্ধ মতি।
তাহান অহুজ ভৈল বামসবস্বতী।
পিতৃ-মাতৃয়ে অনিকন্ধ নাম দিল।
কবিচন্দ্ৰ নাম যোৰ দেৱানে বুলিল।
বামসবস্বতী নাম নৃপতি দিলন্ত।
ভাৰতৰ পদে যোক কৰা বুলিলন্ত।”

আদিপৰ্ক, বনপৰ্ক, বিৰাটপৰ্ক, উজোগপৰ্ক, ভীষ্মপৰ্ক, শাস্তিপৰ্ক, কৰ্ণপৰ্ক, শিকুপৰ্ক, পুষ্কহৰণপৰ্ক, বিজয়পৰ্ক, মণিচন্দ্ৰ ঘোষপৰ্ক, যজ্ঞপৰ্ক, কালকৃষ্ণ বধ, ভোজকৃত বধ, জজ্ঞান্ধ বধ, কুলাচল বধ, বৰাস্ত্ৰ বধ, খটাস্ত্ৰ বধ, অশ্বকৰ্ণ যুদ্ধ, শিকুযাত্ৰা, ঘোষযাত্ৰা, ভীষ্মচৰিত, শাস্তিপৰ্ক, বাধচৰিত, পাঞ্চালী বিবাহ, বাসান্দ্ৰ আদি মোৰ মহাভাৰতৰ বিষয়বস্তু। সংস্কৃত মহাভাৰতৰ লগত মোৰ মহাভাৰত সম্পূৰ্ণ নিমিলিব কিয়নো মই স্বাধীন ভাঙনি কৰিছোঁ, তত্পৰি ঠায়ে ঠায়ে বটোৱা-টুটুৱা কৰা হৈছে। মোৰ বনপৰ্কতে ইয়াৰ প্ৰমাণ আছে। জয়দেৱৰ গীত-গোবিন্দৰো মই পদ ভাঙনি কৰিছোঁ।

অ’ ভ: বাণীকান্ত কাকতি ভাঙৰীয়া। ছাৰ, আপুনিও আহিছে। সিহিনাহে আপুনিও আমাৰ মাজৰপৰা গৈছিল। কওক।

“বধ-কাব্যবিলাকৰ আখ্যানবোৰ মহাভাৰতৰ বনপৰ্কক আশ্ৰয় কৰি নানান পুৰাণ উপপুৰাণ আদিৰপৰা সংগৃহীত। অসমীয়া বৈষ্ণৱ-সাহিত্যৰ ভিতৰেদি পাতালী-গন্ধাৰ দৰে হান্ত আৰু বাৎসল্য-বসৰ মূল ভাব বৈ আছে। বধ-কাব্যবোৰ সকলো ধৰ্ম্মকেই অন্তৰ্নিহিত আন এটি যজ্ঞগত ভাবৰ প্ৰকাশ। সেইটো হৈছে জগতত সাম্যভাব প্ৰৱৰ্ত্তনৰ চেষ্টা আৰু একান্তিকা ভক্তিৰ বিজয়-

ঘোষণা। আমাৰ বধ-কাব্যবোৰক আৱৰ্ণীস্বক হিচাপে বোমাৰ কাব্যৰ লগত আৰু পৌৰাণিক হিচাপে গ্ৰীক পৌৰাণিক বীৰসকলৰ কাহিনীৰ লগত তুল্যভাৱে বিজ্ঞাব পাৰি। বধকাব্যৰ নায়ক ভীম, অৰ্জুন আদিয়ে যেনেকৈ দেৱ-দেৱীৰ সহায়ত দানৱ, অহৰ আদি বধ কৰি ফুৰিছিল, তেনেকৈ পৌৰাণিক গ্ৰীক আখ্যানবোৰতো দেৱ-দেৱীৰ সহায়ত হাৰ্কিউলিছ, থিছিয়াছ, পাৰ্ছিয়াছ আদি বীৰসকলে নানান বিৰূপ দৈত্য-দানৱ বধ কৰি ফুৰিছিল আৰু বীৰত্বৰ সদৃশ পাৰিতোষিক হিচাপে বৈষ্ণৱ কবিৰ হোমাহুন্দবীৰ সমকক্ষ আৰিয়াডনী, এণ্ড্ৰোমিডা আদি হুন্দবীৰসকলক লাভ কৰিছিল।”

“ঘুমটি যাগোৰে অৰে কানাই

হবে কাণ-খোৱা আসে।

সকল শিঙৰ কাণ খাই খাই

আসয় তোমাৰ পাশে।”

—কাণখোৱা’ৰ নিচুকণি নাম গাই আপুনি আহিছে ত্ৰিধৰ-কন্দলী। আপোনাক আমি চিনি পাওঁ, ভালদৰে চিনি পাওঁ। কেৱল কাণখোৱাই নহয়—ঘূহুচাৰ পদ গাইও আপুনি আমাক শুনাইছে। এইবাৰ আহক কবিতাৰ অনন্তকন্দলী। আপুনিও আমাৰ অভিকে চিনাকি।

“বতন পাঠক নাম পণ্ডিত পৰম।

ভাগৱত শাস্ত্ৰে যাৰ আছিল বিক্ৰম।

ত্ৰিহৰিচৰণ নামে তাহাৰ সন্ততি।

এতেকেসে ভৈল নাম ত্ৰিচন্দ্ৰভাৰতী।

তৰ্কত লভিলা নাম অনন্তকন্দলী।

ভাগৱত আচাৰ্য্য পদবী ভৈল বলী।”

‘মধ্য দশম’, ‘শেষ দশম’, ‘বৈষ্ণৱায়ত’, ‘ব্ৰাহ্মণ বধ’, ‘জয়বহুত’ আদি আপোনাৰ বচনা। আপোনাৰ ‘কুমৰ হৰণ’—গোটেই কবিতাটো জোনাকী নিশাৰ আকাশী পৰীৰ লীলা-খেলা যেন লাগে।

—আপুনি দেখোন আঁতৰতে থাকিল। আপুনি কোন?

—মই গীতাঘৰ দ্বিজ। ‘উষা পৰিণয়’ৰ কবি।

—আপোনালোক একা?

—আমি মনসা কবি। হুৰুবি নাৰায়ণ, মনকৰ আৰু দুৰ্গাবৰ। আমাৰ মনসাৰ কাব্যত বেউলা-লখীন্দাবৰ মনোবয় কাহিনী আছে। লাগিলে ওজাপালিয়ে গাই শুনাৰ পাৰে।

—আজিলৈ থাকক বাক। আপোনালোক আহক।

—মই গোপাল মিশ্ৰ। ‘ঘোষাবহু’, ‘শম্ভুচূড় বধ’, ‘মহিষাসুৰ বধ’, আদি পুথি বচনা কৰিছিলোঁ।

—মই গোবিন্দ মিশ্ৰ। ‘কৃষ্ণ-গীতা’ মোৰ বচনা।

—মই লক্ষ্মীভোম ভট্টাচাৰ্য্য। ‘ভৱিষ্যপুৰাণ’, ‘স্বৰ্গখণ্ড বহুত’, ‘ভাগৱত’ মোৰ বচনা।

—মই গোপীনাথ বিজ্ঞ। সভাপৰ্ৱ, জ্ঞোপৰ্ৱ, মই বচিছিলোঁ।

—মই বিভাপকানন। ভীষ্মপৰ্ৱ মইও ভাঙিছিলোঁ।

—মই কংসাৰি। মোৰ কিবাট পৰ্ৱ।

—এইবাব আপোনালােক চৰিত-পুথি বচোঁতাশকল, কোন কোন আছে কওকচোন!

—ৰামানন্দ ঠাকুৰ। দৈত্যাবি ঠাকুৰ। ৰামানন্দ বিজ্ঞ। বিজ্ঞভূষণ।

—মইও আছোঁ নহয়। মই লীলাৱতী ভাঙোঁতা বকুল কায়স্থ। মোৰ গ্ৰন্থ ‘কিতাবত মঞ্জবী’।

—এতিয়া আপুনি আহক কবি দুৰ্গাবৰ। আপুনি বিশ্বসিংহ বজাৰ দিনৰে মাহুহ। প্ৰাকশঙ্কৰী যুগৰ। আপুনি অলপ আগেয়ে আহিব লাগিছিল। আপোনাৰ গীতি-ৰামায়ণৰপৰা এফাকি গাই শুনাওক।

“জয় জয় ৰামচন্দ্ৰ জগতৰ পতি।

নমোহো লক্ষ্মণ তাৰ অহুজ সস্ত্ৰতি ॥

বিষাদত নয়নৰ নীৰ বহি যায়।

বৈদেহী হৰণ পদ দুৰ্গাবৰে গায় ॥

আগত জনক জীউ, পাছত লক্ষ্মণ!

মধ্যে চতুৰ্ভুজৰূপে কোশল্যানন্দন ॥

হাতত শাৰঙ্গ ধৰু, পিঠিত দুই টোন।

তিনিবো শৰীৰে কৃষ্ণ চৰ্ম পৰিধান ॥”

ইমানতে শঙ্কৰী যুগৰ সাময়নি পৰিল। এই যুগতে আমি ইয়াৰ আগৰ পিছৰ দুই-এজন কবিৰ কাব্যপ্ৰভাৰ বেঙণিও দেখা পালোঁ। এই যুগৰ বিষয়ে অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী-লিখক ত্ৰিভিষেকৰ নেওগদেৱ। আপোনাৰ মন্তব্য শুনাওক।

“এই বৈষ্ণৱ আন্দোলনৰ যুগ স্বৰূপতে অসমৰ বেণেছেক্ যুগ। ছাইমণ্ডলৰ মতে য়ুবোপীয় জাতিসমূহৰ মাজত মানৱ-প্ৰাণে আত্ম-চৈতন্যশীল স্বাধীনতা লাভ কৰাৰ যি ইতিহাস প্ৰকটিত হৈছে, সেয়ে বেণেছেকৰ বুৰঞ্জী, স্বৰূপাৰ্থত বেণেছেকৰ অৰ্থ মুক্তিৰ নৱজন্ম, কাব্য-সঙ্গীত, চিত্ৰাঙ্কণ আদিৰ যোগেদি বহিৰ্জগতৰ আৰু মানৱ-দেহৰ সৌন্দৰ্য্যৰ উপলব্ধি বিজ্ঞানত যুক্তি বিচাৰৰ মুক্তি, ধৰ্ম্মত হিতাহিত বিবেচনাৰ জাগৃতি, বুদ্ধিত সংস্কৃতিৰ নৱস্থিতি, আৰু ৰাজনৈতিক মুক্তিৰ মূলনীতিৰ ভেটি স্থাপন আদিৰ যোগেদি মানৱ জাতিৰ প্ৰাণে যেতিয়া আত্ম-চৈতন্য আৰু আত্ম-নিৰ্দ্ধাৰণৰ পুনঃপ্ৰাপ্তি লাভ কৰে তাকে বেণেছেক্ বোলে। মাঘৰ শেষৰ বৰষুণ, ফাগুনৰ বিনন্দীয়া কুঁহিপাত আৰু চৰাইৰ ঠেঙ ধৰা মাত আদিত একেলগে মনোমিশৰণৰা যেনেকৈ বসন্তৰ আগমনৰ সঁহাৰি পোৱা হয়, অসমৰ এই বেণেছেক্ বাতৰিও সেইদৰে অকল বৈষ্ণৱ সাহিত্যত নহয়, সেই কালৰ অসমৰ সামাজিক খব-সুটি ৰাজনৈতিক যুঁজ-বাগৰ আদি সকলোৰে ভিতৰেদি ওজৰি উঠিছিল।”

শত্ৰুৰী যুগৰ পিছতো অসমীয়া সাহিত্যৰ জয়জয় ময়ময় অৱস্থা উৰ্দ্ধমুখী হোৱা নাছিল যদিও গ্লান হৈ যোৱা নাছিল। পৰ-পুৰি, চৰিত-পুৰি, বুৰঞ্জী, ভাওনাৰ নাট আদি ভবহে ভবহে লিখা হৈছিল। এখেতসকলৰ সংখ্যাও নিচেই কম নহয়। দুই এজনকহে আমি বেথা কবিব পাৰিম। কেৱল আপুনি আহক বহুনাথ মহন্ত। আপোনাৰ ‘কথা-বামায়ণ’ৰপৰা দুআধাৰমান শুনাওক।

“আমাৰ ইটো অহুচিত কৰ্ম্ম জানি নিন্দা হুৰুলি ৰূপা-বস উচিত হয়। পুছ জীবাৰ চৰণত মোৰ কোটি প্ৰণাম। হে প্ৰভু বাম, তুমি পূৰ্ণকায়, কোটি ব্ৰহ্মাণ্ডৰ কাৰণ নিৰঞ্জন নিৰাকাৰ, যাক বেদান্তয়ো প্ৰত্যক্ষ কৈতে নপাবিলা, কিন্তু অদ্বয় ব্যতিবেকে নানা উপমাৰে নিৰ্দেশ কৰিহে তোমাক কহিছে।”

আহোম ৰজাসকলেও সাহিত্যৰ পৃষ্ঠপোষকতা কৰাৰ উপৰিও দুই এগৰাকীয়ে নিজে গীত-পদ্যো ৰচনা কৰিছিল। এতিয়া স্বৰ্গদেউ ৰুদ্ৰসিংহ। আপোনাৰ গীত একাকিকে শুনো।

“আইল গোবী প্ৰসন্ন মন।

পুৰ্ণিমাৰ শশী সম জলয় বদন।

শিৰত কিৰীটি গাৱে অম্ল্য বসন।

কৰ্ণে কুণ্ডল শোভে কণ্ঠাভৰণ।

দশভূজে দশ অস্ত্ৰ ধৰিছা মঘনে।

কটিত কিঙ্কিনী বাজে হুপুৰ চৰণে।

ৰূপৰ উপমা দিব পাৰে কোন জনে।

নমি গোবী পায়ে ৰুদ্ৰসিংহ নুপে ভণে॥”

—স্বৰ্গদেউ শিৱসিংহ। আপোনাৰ ৰচিত গীতো দুআধাৰ শুনো।

“ত্ৰীফল বিকলিত কুচয়ুগ লোলে।

মন্ত শিৰত গতি অতিশয় দোলে।

ৰাজা শিৱসিংহ ইহ বস ভণিতম্।

ৰমণী শিৰোমণি ৰাধা-চৰিতম্॥”

—আপুনি কোন? আহোম ৰাজসভাতে লগ পাইছো।

—মই কবিৰাজ চক্ৰৱৰ্তী। ‘গীতি-গোবিন্দ’, ‘শঙ্খচূড় বধ’, ‘ব্ৰহ্মবৈবৰ্ত পুৰাণ’, ‘শকুন্তলা’ কাব্য মোৰ ৰচনা। সংস্কৃতত বিহু উৎসৱো বৰ্ণনা কৰিছিলোঁ। তাকে অলপ গাই দিছো—

“ৰতিপতি মদনং

জলকহ বদনং

তহুজিত কনক বিকাশম্।

ঘনহুচ কলসং

পবিলস দলসং

চলহুপমবিকাশম্॥

নৃত্যতি ললিতং

হৰিগুণ বলিতং

গায়তি বিহ বিলাসং ।

কলিতং সবচনং

মুখৰিত বসনং

নটীপটল মৃদুহাসম্ ।”

—ভাল বাক। আপুনি যাওক।

—এইবাৰ আপুনি আহক।

—মই স্কুমাৰ বৰকাথ। ‘হস্তী-বিভাগৰ’ মোৰ বচনা। ইয়াত হাতীৰ বিবিধ জাতি, হাতীৰ বোগ আৰু চিকিৎসা আদিৰ বিষয়ে লিখা আছে। বহুত ছবিও দিয়া হৈছে। আহোম ৰাজচ’বাৰ চিত্ৰ এখনো আছে।

—বৰ মূল্যবান গ্ৰন্থ। আমাৰ দেশত ধৰ্ম, পুৰাণ, ভাৰত আদিৰ কাহিনীৰ বাহিৰেও আন বিষয় লৈ ভিন ভিন গ্ৰন্থ লিখা হৈছিল। এই হস্তীবিভাগৰ, ঘোঁৰা নিদান, শ্ৰীহস্ত-মুক্তাবলী আদি তাৰেই প্ৰমাণ।

“গজীৰ ধীৰ ধাৰ্মিকসকলৰ মধ্যত শ্ৰেষ্ঠতৰ সোঁমাৰ গীঠৰ দৈবৰ শ্ৰীমন্ত শিৱসিংহ নাম দি মহাৰাজা আৰু এনে মহিষী শ্ৰীশ্ৰীঅম্বিকা নামে মহাদেৱী সেই দুইজনৰ আজ্ঞা বহুমালাক শিৰত ধৰি স্কুমাৰ বৰকাথে এই হস্তীবিভাগৰ সাৰ সংগ্ৰহক ৰচিলে। শক ১৬৫৬। আতে চিত্ৰ কৰিবলৈ আজ্ঞা কৰিলে দিলবৰ দোষায় দুই লিখকক।”

এই যুগৰ আন বহুতক এৰা হ’ল। ‘দৰং ৰাজবংশাবলী’ৰ কবি সূৰ্য্যখড়ি দৈবজ্ঞকো দেখা কৰিবৰ সময় নহ’ল। ভালেমান প্ৰসিদ্ধ বুৰঞ্জী-লিখকো বৈ গ’ল। সকলোলৈকে ভক্তিৰ শৰাই আগবঢ়াই এই উত্তৰ-বৈষ্ণৱ যুগকো বিদায় দিয়া হ’ল।

এইদৰেই সোণাময় দিনবোৰ পাৰ হৈ যোৱাৰ পিছত দৈত্য দানৱ অহাৰ নিচিনাকৈ অসমৰ বুকুত আৰম্ভ হ’ল মান-মৰাণৰ দিন। অন্তৰ্বিগ্নৱ, ৰাজবিগ্নৱ, আৰু যে কত অশান্তিৰ ধুমুহা। ৰাজপাটত ৰজা নোহোৱা হ’ল। দেশত মাহুহ নোহোৱা হ’ল। গড়গাঁও, বংপুৰৰ ৰাজকাৰেঙত ভূত-প্ৰেতে নাচিলে। গোটেই দেশতে ডাকিনী-যোগিনীৰ ৰাজত্ব আৰম্ভ হ’ল। এইদৰে কিছুদিন যোৱাত আহিল ইংৰাজৰাজ। তেওঁলোকৰ লগতে আহিল বঙালী আমোলা আৰু আহিল মাৰোৱাৰী মুদৈ। কিন্তু তেতিয়াও দেশত এক্কাৰ—ঘোপমৰা এক্কাৰ—অসমীয়া জাতি চোপনিত অচেতন। সোঁভাগ্যক্ৰমে ইংৰাজৰ লগতে আহিছিল এদল খৃষ্টধৰ্মৰ যাজক। তেওঁলোকেই আনিলে পুনৰ অসমীয়ালৈ বিশল্যকৰণী। অসমৰ আকাশত হ’ল সোঁভাগ্যৰ “অকনোদই”। অকণোদয়ৰ পোহৰত চকামকাঁকৈ দেখা পাইছোঁ। আপোনালোক কোন কোন আহিছে আগবঢ়ি আহকচোন।

—মই বেভাৰেঙ কটুটাৰ। ১৮৩৬ চনতে মই পোনপ্ৰথমে অসমত ছপাশাল স্থাপন কৰোঁ। অসমীয়া শিক্ষাবিস্তাৰৰ বাবে প্ৰথমে পঢ়াশালি পাঠোঁ। মোৰ কথা অলপমান শুনক :—“হুণীয়াবিলাক ধন্ত, কিয়নো স্বৰ্গৰাজ্য তেওঁবিলাকৰহে। অৰ্থাৎ হুণীয়াইহে সদায় স্বৰ্গত থকা

ঈশ্বৰক স্তব্ধৰি পৱিত্ৰ মনেৰে থাকে। কিন্তু ধনীয়ে ঈশ্বৰ-চিন্তা কৰিব নোৱাৰে। কাৰণ তেওঁবিলাকৰ অন্তৰ ধন-বস্তুৰ অহংকাৰত কলুষিত হৈ থাকে। সত্যবাক্যৰ কাৰণে মিসকল ব্ৰতী, সেইসকল ধন্ত, কিয়নো এদিন নহয় এদিন সেইসকলৰ দ্বাৰী পূৰণ কৰা হব। যাৰ অন্তৰ নিৰ্মল তেওঁ ধন্ত, তেনে লোকহে ঈশ্বৰৰ সঙ্গ লাভ কৰে। শান্তিস্থাপন কৰোঁতাসকল ধন্ত, কিয়নো তেওঁবিলাকক ঈশ্বৰৰ সন্তান বুলি কোৱা হয়।”

—মই ডক্টৰ নেথন ব্ৰাউন। নিউ টেষ্টামেণ্টখন সম্পূৰ্ণকৈ অসমীয়ালৈ ভাঙি ময়ে উলিয়াইছিলোঁ ১৮৪৮ চনত। “অসমীয়া ভাষাটো পুৰণি আৰু অসমৰ সকলোতে ইমান একে-আগী যে ই সঁচামুঠিকৈয়ে ক’তো নিমিলে। বঙলা ভাষাটো দিনে দিনে সলনি হৈ আহিছে বুলি মিঃ বৰিহানে নিজেই কৈছে। অসমীয়া ভাষাটো কিন্তু শ-শ বছৰ একেদৰেই চলি আছে। ই কেতিয়াও বঙ্গদেশৰপৰা অহা নাই। বিশেষকৈ উচ্চাৰণলৈ চালে, বঙলাভকৈ সংস্কৃতবপৰা উদ্ভৱ হোৱা অজ্ঞাত ভাষাৰ লগত হে ইয়াৰ সাদৃশ্য অধিক পৰিমাণে দেখিবলৈ পোৱা যায়। উপচি পৰা নহলেও অসমীয়া ভাষাৰ মাত-কথাবোৰ শুনিবলৈ সুৱদি আৰু স্বৰ্গৰীয়া। মিষ্টাৰ বৰিহানে নকলেও, ইয়াক অসমীয়া মানুহৰ মাতৃভাষা বুলি গণ্য কৰা নিতান্ত উচিত হব। নজনা হুণ্ডনাকৈয়ে ভাষা এটা পেংলাই কৰা অতি উজু। আমাৰ আখৰ-জোঁটনি দেখুৱাই ভাষাটোক খেছেটা, অমাজ্জিত, আপচু আৰু চহা বুলি “পাঞ্চ” কাকতৰ দাঁত-নিকটাই ইহা ছবিৰ নিচিনাকৈ হাঁহিব পাৰে, তথাপি আমি যি মানুহৰ মাজত যি ভাষা চলি থাকে সেই ভাষা চলাবলৈহে কঠোৰ ক্ৰেশ কৰিব লাগিব। নহলে সেই জাতিৰ কেতিয়াও স্বয়ংল নহব।”

—মই এলিজা ব্ৰাউন। ‘গণনৰ অৰু’ নামৰ অসমীয়া শিশু-পুথি ময়েই উলিয়াইছিলোঁ ১৮৫০ চনত।

—মই ডক্টৰ ব্ৰন্সন। মই ৰচনা কৰা ১৮৮৬ চনত প্ৰকাশিত প্ৰথম অসমীয়া অভিধানত চৈধ্য হেজাৰমান শব্দ আছিল। “ইয়াৰ পূৰ্বে এই ভাষাৰ কোনো গঢ় নোপোৱাত আৰু যেনে যেনেকৈ পায় তেনেকৈ লিখাত আন সকলো প্ৰথম চেষ্টাৰ দৰেই এই চেষ্টাও নিশ্চয় অলপ নহয় অলপ অসম্পূৰ্ণ হবই। তথাপি বিনা বিচাৰে এটি শব্দও সবকি যাবলৈ দিয়া হোৱা নাই আৰু সন্দেহৰ স্থলত আটাইতকৈ জ্ঞানী-বয়োবৃদ্ধ লোকক সুধি লোৱা হৈছে। ইয়াৰ আখৰ-জোঁটনিত অসমীয়া পণ্ডিত যদুৰাম বৰুৱাৰ নিয়ম মানি চলা হৈছে। মোৰ বিশ্বাস, আনবোৰ নিয়মতকৈ এই নিয়মেই জনসাধাৰণৰ উচ্চাৰণৰ লগত অধিক মিলে।”

—মই নিধিৰাম ফেয়াৰৱেল। মই বহুত কবিতা লিখিছিলোঁ। তাৰ দুই এটা ‘অসমীয়া সাহিত্যৰ চানেকি’ত আছে। এটাৰপৰা দুআধাৰমান পঢ়ি শুনাও বাৰ—

“মিচুৰ চৰিত্ৰ অত্যন্ত পবিত্ৰ

গুণবন্ত মনোহৰ,

সুনা মন দিয়া ত্ৰিষ্ট হব হিয়া

অশ্ৰিত বাক্য স্তম্ভৰ।

সম্পূর্ণ হৈছিল কাল জয়ৰ জেতিয়া,
পাঁচি দিলে নিজ স্তত ইশবে তেতিয়া
নামে যিচু খ্ৰীষ্ট অধিকাৰ জীৱনৰ,
নবক ভাগিও তৰে বিশ্বালে জাহাৰ।
কুমাৰিৰ গৰ্ভে জন্ম ভৈলা যিচু খ্ৰীষ্ট,
নিষ্পাপি নিকাম প্ৰভু জগতৰ হৈষ্ট।
সুনা সৰ্ব বন্ধুগণ, কৰিয়া প্ৰত্যহই,
খ্ৰীষ্ট ভজিলে মুক্তি পাইবা নিচই,
সকল নবক ভই আৰু নেপাইবা,
অৰ্গত আনন্দে মহা বসতি কৰিবা।”

—আৰু কোন কোন আছে আহক। ‘অকনোদই’ৰ পোহৰতে চাই লওঁ।

যাহুৰাম বৰুৱা

হলিৰাম চেকিয়াল ফুকন

মণিৰাম দেৱান বৰভণ্ডাৰ বৰুৱা

কাশীনাথ তামূলী ফুকন

হৰকান্ত শৰ্মা বৰুৱা

অৰূপাৰ্থত খুঁটান যাজকসকলে অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যৰ প্ৰতি দেখুওৱা অহুৰাগ অতুলনীয়, চিৰস্মৰণযোগ্য। তেওঁলোকৰ আৰু ‘অকনোদই’ কাকতৰ ভাষা সৰগী শিশুৰ মুখৰ আধাফুটা থুংক-খানাক মাতৰ নিচিনা কোমল আৰু মোমিঠা। এওঁলোকে নানাবিধৰ পুথি লিখি আমাৰ সাহিত্যৰ জেউতি চৰাইছিল। যেনে:—‘আমাৰ ত্ৰাণকৰ্তা যীশুখ্ৰীষ্টৰ নতুন নিয়ম’, ‘ভেঁৰ্ভিদৰ গীত’, ‘নিস্তাৰৰ উপায়’, জাজিকৰ জাজা’, ‘তুতিগান’, ‘বাইবেলৰ সাধু’ আদি ধৰ্মৰ পুথি, বাবে মতৰা, প্ৰথম কিতাপ, প্ৰথম গণনা আদি পঢ়াশলীয়া পাঠ্যপুথি আৰু শুৱনি সাজ, ‘জাজিকৰ কোমৰ’, ‘দৈগলৰ বাহ’ আদি সাধুৰ পুথি।

—আপুনি কোন?

—আনন্দৰাম চেকিয়াল ফুকন।

—অ’ চেকিয়াল ফুকন ডাঙৰীয়া! আপোনাৰ ধাৰ আশি শুজিব নোৱাৰোঁ, অসমীয়া জাতিয়ে কোনোকালে শুজিব নোৱাৰে। আপোনাৰ জয়ৰ বছৰটোৰণবা (১৮২২ চন) আশি অসমীয়া সাহিত্যৰ বৰ্তমান যুগৰ আৰম্ভণি বুলি ধৰি লৈছোঁ। আপুনি ছুআবাবমান কৰ লাগে।

—ভুল হৈছে ৮ মোৰ জয়ৰণবা নহয়, ১৮৪৬ চন অৰ্থাৎ ‘অকনোদই’ কাকতৰ জয়ৰ দিনৰণবাহে অসমীয়া ভাষাৰ ন-যুগৰ আৰম্ভ হৈছে বুলি ধৰিব লাগে। সেই ‘অকনোদই’ কাকততে আজিৰণবা প্ৰায় এশ বছৰ পূৰ্বে অৰ্থাৎ ১৮৫৭ চনৰ মাৰ্চ মাহত ‘মাজি ভাৰাৰ শক্তি’ নাম দি এটা প্ৰবন্ধ লিখা হৈছিল। তাকেই এতিয়া পঢ়ি শুনাৱা হৈছে:—“জি দেশৰ

জি চলিঙ ভাষা তাক সেই দেশৰ লোকসকলৰ মাজি ভাষা বোলে। জেনেই আমাৰ দেশৰ লোকসকলৰ মাজি ভাষা অচমিয়া, বঙ্গালিবিলাকৰ বঙ্গালি, ইংৰাজিবিলাকৰ ইংৰাজি, আৰব দেশৰ আৰবি ইত্যাদি। এই মাজিভাষাৰ শক্তি বৰ আচৰিত। কিয়নো ইয়াক আমি কেতিয়াও নোপাহৰোঁ। জি দেশত ওপজা জাই, সেই দেশত ২১০ বছৰীয়া মানলৈকে থাকি, পাছে সেই দেশৰ মানুহৰ সমাগম নোহোৱা ঠাইলৈ গলেও মাজি ভাষাৰ অনেক কথা নাপাহৰাকৈ থকা জাই। জৰ প্ৰভৃতি কেতবিলাক ডাঙৰ নৰিয়া পৰিলে, মানুহৰ সোৱৰণ শক্তিৰ বৰ বিধিনি হই, সেয়ে হলে অনেক কথা পাহৰা জাই। কিন্তু মাজি ভাষাৰ কি আচৰিত শক্তি যে আনকণে তাক হঠাত পাহৰা নেজাই। এজন ইংৰাজি মানুহে ১০১২ বছৰীয়া বয়স হোৱাত জাৰ্খানি দেশত বাস কৰি সেই দেশৰ ভাষা শিকিছিল পাছে আপোনাৰ দেশলৈ উলটি আহি এবাৰ বৰ শকত নৰিয়া পৰাত সেই ভাষা একেবাৰে পাহৰিলে। আৰু এজনে সৰুতে ইথেনিয়া দেশত থকাত সেই ভাষা শিকিছিল পাছে আপোনাৰ দেশলৈ অহাত অনেক দিন সেই দেশৰ লোকে লৈতে চলকৰ নথকাক সেই ভাষা সকলোটি পাহৰিছিল। কিন্তু এবাৰ চান জৰ হোৱাত নৰিয়া থাকোতেই সেই ভাষা আকৌও মনত পৰিল তাতে তাক কবলৈ ধৰিলে। দেখাসকলে তেওঁ-বিলাকে নজনা ভাষা কোৱা দেখি বুলিলে বোলে ই নৰিয়াত হে এইবোৰ মিচা বলকিবলৈ ধৰিছে। পাছে সেই নৰিয়া চোৱা বেজে সেই ভাষা জানি লোকসকলৰ মিচা ভ্ৰম গুচাই দিলে। সেই সময়ত যদি আমাৰ অচমিয়া মানুহ ওচৰত থাকিলেহেঁতেন তেন্তে সেই নৰিয়া মানুহটোক বৰগচৰ বলিয়া চামোনৰ দোষ নাইবা অপেচৰাৰ দোষ লাগিছে বুলি বেজ লগাই কাণে মূৰে বঙা কলা সূতাৰে ঔষধ দিলেহেঁতেন, আৰু বুৰা ডাকবিয়াৰ সেৱা অপেচৰাৰ সেৱা আৰু কানিয়া সেৱা কৰিবলৈ উত্তোগ কৰিলেহেঁতেন, এইৰূপে সকলো ভাষাকে পাহৰা জাই। কিন্তু মাজিভাষাৰ ভেনে বিপৰিত ঘটনা হোৱা সূনা নাই, আৰু তাৰ জেনেহে শক্তি দেখা জাই তাৰ দোআৰাই তাক যে সম্ভালিব পৰা যাব এনে অমুভৱ নহই। ইয়াৰ এটি দৃষ্টান্ত দিওঁ, পাঠকসকলে শ্ৰৱণ কৰক।

আমাৰ দেশৰ কামৰূপ জিলাৰ বাউদি পৰগণাৰ ফালৰ এজন লোকে সৰু কালতে বঙ্গাল দেশলৈ আহি বৰ বৰ পঢ়াশালিত সংস্কৃত পঢ়িলে। আৰু হৰিদাৰ, দাৰকা, গুজৰাট, হাইদাৰাবাদ প্ৰভৃতি নানা ৰাজ ফুৰিছিল, এইৰূপে ইফট চাহাবৰ প্ৰথম দিনবেপৰা আজি পৰ্য্যন্ত বিদেশতে বাস কৰে, কেতিয়াবা কেতিয়াবাহে কোনো ঠাইত অচমিয়া মানুহে লৈতে সাখাত হই। তথাপি এনে হোৱাতো আজিলৈকে পৰগণিয়া কথা অনেক নাপাহৰাকৈ আছে। বিশেষকৈ ‘উলটি’ আৰু ‘সেজা’ এই দুই বাউদিয়া কথাহে সেইজনে কৈ থাকে। কথা কোৱাতো বঙ্গালিসকলৰ কথা যেনে সূধ আৰু পট সূনি তেনে মহই, এনে আচৰিত সজিব কথা সকলে অনেক দেখিব পাই, আৰু সকলোৱে আপোন আপোন গাতে গম পাবও পাই, আমি অধিক কি কয়? এতেকে জনা গ’ল যে এই মাজি ভাষাৰ দৰে অজ্ঞ ভাষাৰ শক্তি কেতিয়াও হৰ নোৱাৰে। সেই নিমিত্তে হে মাজি ভাষাৰ প্ৰতি সকলোতকৈ ভক্তি আৰু জতন কৰা উচিত। কিন্তু কি লোকৰ কথা, এই

দেশৰ লোকসকলে, ইয়াকে জানিও অনেকে মাজি ভাষাক অশ্রদ্ধা কৰি বঙ্গালি ভাষাকহে মান ভাগ দিয়ে। সমন্বিত মাহুহৰ সাবিত সৰু তল মাহুহ এটাক মান ভাগ দিলে, নোপোৱাবিলাকে জেনেৰৈ দিওতা গৰাকীৰ প্ৰতি মনত বেজাৰ কৰে সেইদৰে অচমিয়াসকলে বঙ্গালিত মান ভাগ দিয়াত থাকি আমাৰ অচমিয়া ভাষাই বেজাৰ পাইছে। অচমিয়া ভাষা আমাৰ মাজি ভাষা আৰু মাজিৰ নিচিনা, সেই দেখিয়ে মাজিয়ে বেজাৰ পোৱা কাম কৰা সন্তানসকলৰ পক্ষে অতি অজুগত। ই শাস্ত্ৰৰ কথা। ইয়াকে জানি অচমিয়াসকলে মাজি ভাষাৰ প্ৰতি শ্ৰদ্ধা আৰু ভক্তি প্ৰকাশ কৰা উচিত। আমাৰ দেশত দেশাধিকাৰসকলে বঙ্গালি ভাষাৰ প্ৰতি আদৰ কৰিছে বুলি কোনোএ কব পাৰে। আমাৰ দেশত দেশাধিকাৰে যি নিমিত্তে বঙ্গালি ভাষা আমাৰ দেশত চলাবলৈ ধৰিছিল, এতিয়া সেই কথা শেষ হোৱাতো আমাৰ দেশৰ লোকসকলে তাৰ হ'ই কিন্তু বিচাৰি চালে আমাৰ মাহুহতহে সৰহ দোষ। তাক প্ৰতি বিশেষ আদৰ কৰা দেখিহে চলিত কৰি ৰাখিছে। এতিয়াও যদি আমাৰ মাহুহে অচমিয়া ভাষাকে আদৰ আৰু ভক্তি কৰো বোলে আৰু সেইদৰে কাৰ্য্য কৰে, তেনেহলে আমাৰ দেশাধিকাৰ এনে অবিবেচক নহ'ই, যে আমাৰ অচমিয়া ভাষাৰ প্ৰতি অবহেলা কৰিব। দেশৰ বৰ লোকসকলৰ দৃষ্টান্তকে সৰু আৰু মজলিয়াবিলাকেও লয়। আমাৰ দেশৰ বৰ সৰু সৰুগেই পত্ৰ লিখাত অনেক শ্ৰমেৰে অঙ্গিকাৰ কৰিও বঙ্গালি লিখে, আৰু বেৱহাৰ কৰে। সেই দেখি আমাৰ ইতৰ আৰু ডেকাডুখাসকলেও লব তাত কি সংশয় আছে। অগৰ সাধাৰণ লোকসকলে গতাহুগতীকেহে কৰ্ম কৰে। এতেকে আমাৰ দেশৰ বৰ বিলাকক বঙ্গালি ভাষাক অচমিয়াতকৈ মান্য কৰা বোগৰপৰা মুক্ত কৰিব পাৰিলে সাধাৰণ লোকসকলক পৰা আই। কিন্তু ই বোগৰ ঔষধ একো নাই, সকলোৱে আপোন মৰ্জদা চালেই কাৰ্জ আছে। আপোনাৰ বোগ আপুনি গুচাব লাগে মুখৰ অগ্নি মুখে হুহুমাৰে কোনে হুমাৰ। এই নিমিত্তে অচমিয়াসকলে একমত হৈ থাকিলেই হ'ই অধিক কি লিখিম।”

—এইবাৰ আপোনালোক দুজন আহক আমাৰ অসমীয়া অমিত্ৰাক্ষৰ ছন্দৰ প্ৰৱৰ্ত্তক কৰি।

—মই বমাকান্ত চৌধাৰী। ‘অভিমহা-বধ’ কাব্য ময়েই লিখিছিলোঁ। ‘দীতাহৰণ’, ‘ৰাবণ বধ’ নাট খনদিয়েকো লিখিছিলোঁ—অভিনয় কৰিছিলোঁ। নাটবোৰ বোধকৰোঁ হেৰাল। অভিমহা-বধ কাব্যৰ ভূমিকাত ১৭২৭ শকৰ ১২ই জ্যৈষ্ঠে কৈছিলোঁ—“আজিকালি আমাৰ মৰমৰ মাতৃভাষা যেনেকুৱা দশাত আছে তাৰপৰা কোনো ভাল পুথি ৰচিবৰ আশা কৰা কেৱল পৰ্ব্বতত কাচ-কণি বিচৰা মাথোন। গছজোপাৰ ঠাল শকত আৰু সাৰ ফুটাৰ আগৈয়ে আমি তাৰপৰা সজ গুটি পাবৰ মিচা ভৰসা কৰিলে নিচেইকৈ বঞ্চিত হয়। আৰু ভাল মলিয়া হলে বেয়া ফুলৰ-পৰাও চিকণ চাকি গাঁথিব পাৰে বুলি যদিও এটি সাধু কথা আছে, কিন্তু কপালগুণে ময় এজন ন শিকাক মলিয়া।” মুঠে ছাঁ পুতলা নচুয়াৰ দৰে এই পুথিখনি বৰ সাহেবে আপোনাসকলৰ আগত উলিয়াইছোঁ। তাৰে দুশাৰীমান জনক :—

“আহিয়া বজনী দেৱী মনোহাৰি বেশে

স্নানবিলা কুকৰ্ণে অগুবিলা ধৰা

আঁতৰাই বন্ধিজাল আঙুৰাণ দিয়া,
পিছিয়া ভাগত ভাল ভেলকী লগোৱা
চান্দ সিন্দূৰৰ ফোটা। অপৰূপ ৰূপে
ৰূপৰ টোপেৰে তৰাবোলে ভূষিলাহা
নীলবৰ্ণ আকাশক। বহিয়া মলয় বাও
ধীৰে ধৰে, দেহী দেহ কৈল স্থগীভল।”

—মই ভোলানাথ দাস। ‘গীতাহৰণ’ কাব্য ৰচি, ‘চিন্তা-তৰঙ্গিনী’ আৰু ‘কবিতা-হাবে’ৰে
অসম-মাতৃক পূজা কৰিছিলোঁ। মোৰ ‘মেঘ’ কবিতাটোৱেৰেবা দুফাকি চুনাওঁ বাক :-

“কৃষ্ণ-ৰন্ধে জলে যেন ফটিকৰ মনি,
কিছা শ্ৰাম দুৰ্বাদলে যথা জল বিন্দুজলে,
ছায়াবৃত জলে যেন শোভে কমলিনী,
বিস্তীৰ্ণ সমুদ্ৰে কিছা ধবল তবনী।
সিকপে তুমিও সেই বিস্তীৰ্ণ গগনে,
বজতেৰে দেহ সাজি শোভিছা হে মেঘ আজি
দেখোঁতে জ্বায় চকু ক্ষুদ্ৰ আয়তনে,
উদিছা নতুন ভাবে স্তকোমল মনে।”

—শুনি বৰ ভাল লাগিল। এইবাৰ আপোনালোক দুজন আহক।

—মই গুণাভিবাম বৰুৱা। এইখন মোৰ ‘অসম বুৰঞ্জী’। এইখন ‘আসাম বন্ধু’।

—মই হেমচন্দ্ৰ বৰুৱা। এইখন মোৰ ‘হেমকোষ’। এইখন ব্যাকৰণ। এইখন ‘কানীয়াৰ
কীৰ্ত্তন’। এইখন ‘আসাম নিউজ’।

দুজন দেৱৰ্ষিক দেখা পোৱাৰ দৰে আপোনালোক দুজনক এইদৰে দেখা পোৱাটো বৰ
সৌভাগ্যৰ কথা। দুইজন আমাৰ ভাষাৰ ওজা। আপুনি—

“হেমৰ কোষেৰে ওখ দৌল বান্ধি
ভাষাক সাৰথি ধৰি
হুমাৰলগীয়া অসমীয়া নাম
ৰাখিলে জিলিকা কৰি।”

এইবাৰ আৰু এজন খবৰি আহিল। আপুনি অগ্নি-খবৰি কমলাকান্ত নহয় নে? বুকুত আপোনাৰ
চিন্তাৰ অনল, কাষলতি তলত সেইখন ‘অষ্টাবক্ৰ সংহিতা’। আপুনি কি কব খুজিছে কওক।

“বুৰঞ্জী লেখক জাতীয় গৌৰৱ

কিবা চিন পাবা অসম দেশৰ,

যত কবিতুল

জাতি পদ্মকুল

লভিলে জনম কলে কি পাপৰ।

উহ। পাহৰণি যেন ৰাক্ষসিনী
 গিলিলি বহুত অসম গৌৰৱ।
 কোনে উলিয়াব কোনে বা দেখাব
 জন্মিছেনে এনে মহা অশুভৰ ?”

—এতিয়া আপুনি যাওক। বড়ুখৰ মহন্ত, লহোদৰ বৰা। কালিৰাম বৰুৱা, মথুৰামোহন বৰুৱা, বলিনাৰায়ণ বৰা, ইন্দিবৰ বৰুৱা, বলদেব মহন্ত, মাধৱচন্দ্ৰ বৰদলৈ প্ৰভৃতি মিসকল আমাৰ আগলৈ নাছিল তেখেতসকললৈকো ইয়াতে নমস্কাৰ জনাইছো।

এতিয়া একেলগে ‘জোনাকী যুগ’ৰ ত্ৰিমূৰ্ত্তিক দেখা কৰিব খুজিছো। আপুনি কোন ?

—চন্দ্ৰকুমাৰ আগবঢ়ালা।

—‘প্ৰতিমা’ৰ খনিকৰ, ‘বীণ-বৰাগী’ৰ বৰাগী চন্দ্ৰকুমাৰ আগবঢ়ালা আপুনি ? আপুনি ‘জোনাকী’ উলিয়াইছিল, ‘অসমীয়া’ উলিয়াছিল। আপোনাৰ অসমীয়াই “স্বৰ্গতো অধিক জনমভূমি” মন্ত্ৰ জপি দুখৰি এবছৰীয়া জীৱনৰ অবসান ঘটাই অলপতে মাথোন বিলুপ্ত হৈছে। সেই কাৰণে আপুনি নিশ্চয় স্বৰ্গত থাকিও বৰ অশান্তি অশুভৰ কৰিছে—তাতোকৈ বেছি অশান্তি পাইছে আমাৰ অকৃতজ্ঞতা দেখি—আমাৰ কাৰো চকুত এটুপিও চকুলো নেদেখি। যাওক এই দুখৰ কথা। আপুনি বেছি কথা নকয়। তথাপি এবাৰ বাগী দিয়ক আগবঢ়ালাদেৱ।

“মানৱী জনম দিয়া উটুৱাই

মানৱী কৰম সোঁতে,

মাহুহৰ মৰম বুজিবা মাহুহে,

ধৰম যে মৰমতে।

মাহুহেই লগ, মাহুহেই সঙ্গ,

মাহুহে পৰাংপৰ,

এই যে পৃথিৱী স্বৰ্গতো অধিক,

মাহুহৰ নিজাপী ঘৰ।

মাহুহেই দেৱ, মাহুহেই সেৱ,

মাহুহ বিনে নাই কেৱ,

কৰা কৰা পূজা পাণ্ড-অৰ্ঘ্য লই,

জয় জয় মানৱ দেৱ।”

—মই হেম গোসাঁই।

—আপোনাক টিনি পাণ্ড প্ৰভু। ‘জোনাকী’, ‘বিজুলী’, অ-ভা-উ-মা সভাত আপুনি আগভাগ লোৱা নাছিল জানো ? ‘ফুলৰ চাকি’ গুণি অসমী আইক পিন্ধাইছিল। ‘হেমকোষ’, ‘পুৰাণ অসম-বুৰঞ্জী’, ‘কথা-গীতা’ আপুনি পোহৰলৈ উলিয়াছিল, অসমীয়া নাহিত্যৰ তবহে তবহে চানেকি বাছিছিল। আমাক আজি হুশাৰীমান কবিতা শুনাই যাওক প্ৰভু।

“জোনাক জোনাক বুলি জীৱন বিচাৰি
 আন্ধাৰত প্ৰকৃতি আতুৰ,
 জোনাক-জীৱন খুজি ওপঙি ফুৰিছে
 নিফুট আকুল এটি স্বৰ।
 কাতৰ স্বৰত পমি নিয়ম বিহোঁতা
 প্ৰকৃতিৰ প্ৰবোধি মনক,
 দিবলই মনে মনে জোনাক জাননী
 পাঁচিছে পুৱাৰ বতাহক।
 বৰষা অনন্ত কাল জ্ঞানৰ পোহৰ
 জ্যোতিৰ্ময়ী জোনাকী সৰিতা,
 বজোৱাঁ অনন্ত কাল পঞ্চমত তুলি,
 বীণাপানি, কোমল কবিতা।”

—মই লক্ষীনাথ।

—আপুনি অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যৰ কায়-কল্প-চিকিৎসক লক্ষীনাথ বেজবৰুৱা। আজি আপোনাক আমাৰ বৰ আৱশ্যক হৈছে। ইংৰাজ কবি ৱৰ্ডছৱৰ্থৰ স্বৰতে স্বৰ মিলাই আপোনাক আহ্বান কৰিবৰ মন গৈছে—

“Rasaraj! thou shouldst be living at this hour
 Assam hath need of thee she is a fen
 Of stagnant waters alter, sword, and pen,
 Fireside, the heroic wealth of hall and bower,
 Have forfeited their ancient Assamese dower
 Of inward happiness We are selfish men,
 Oh! raise us up, return to us again,
 And give us manners, virtue, freedom, power”

“আমি অসমীয়া নহওঁ ছাৰী

কিহৰ ছাৰীয়া হয়—

সকলো আছিল সকলো আছে

জুবুজোঁ, নলওঁ গম।

বাজক শব্দ, বাজক যন্তা, বাজক যুগ্ম খোল,

অসম আকৌ উন্নতি পথত ‘জয় আই অসম’ বোল।”

—আপুনি দেখোন ওচৰতে বৈ মিচিক-মাচাককৈ হাঁহিব লাগিছে। আপোনাক চিনি পাইছো—আপুনি ৰূপাবৰ বৰবৰুৱা। আপুনিও একেবাৰ কৰ লাগে, বেছি কৰ নোহোৱে কিন্তু।

“এই পৃথিৱীত মাত্ৰ তিনিজন মানুহে হাঁহিব জানিছিল। প্ৰথমজন পুৰণিকলীয়া গ্ৰীচ

দেশৰ—নাম এৰিষ্টফেনিচ্—দ্বিতীয়জন আছিল শ্বেইনত—নাম ছাৰভেটিচ্ আৰু তৃতীয়জন
বুল দেশত—নাম ছুইফ্‌ট্। এণ্টলোকৰ উপৰি চতুৰ্থ এজন আছে—সেইজন বববকৰা স্বয়ং।”

এতিয়া আপোনালোকো এখেতসকলৰ একেশাৰীতে থিয় হৈ নমস্কাৰ একোটা লওক।

পদ্মনাথ গোহাঞী বকরা। সত্যনাথ বৰা। বজনীকান্ত বৰদলৈ। আনন্দচন্দ্ৰ
আগৰৱালা। লক্ষ্মীৰাম বকরা। কলকলাল বকরা।

আপোনালোক প্ৰতি জনেই অসমীয়া সাহিত্যলৈ বিশিষ্ট দান আগবঢ়াই গল। আমি
প্ৰতি জনৰ ওচৰতে অশেষ প্ৰকাৰে স্বামী। ইমানতে ‘জোনাকী যুগ’ৰ অন্ত পৰিল। এই ‘জোনাকী
যুগ’ৰ নাড়ীজ্ঞান কৰি আপুনি দুআধাৰ কব খুজিছিল নহয় শ্ৰীবেণুধৰ শৰ্মা ডাঙৰীয়া। কওকচোন
বাক, কি কয় শুনো।

“মেধাত যুতপ্ৰায় হলেও, অসমীয়া সাহিত্যৰ গৰ্ভ-নাড়ীত জোনাকী-যুগৰ ধনঞ্জয়-বায়ুৱে
কোবাবই লাগিছে। ‘জোনাকী-যুগে’ এতিয়াও আমাক সোঁৱৰাই আছে—(১) মাতৃভাষা জাতীয়
উন্নতিৰ সিংহ দুৱাৰ। (২) মাতৃভাষা বাদ দিলে জননী জয়ভূমিৰ প্ৰতি আমাৰ স্মৃতিৰ ডোলডাল
ছিগি যায়। (৩) ভাষাত্ৰ ভিতৰত উকা কথা এমুঠি, চিন্তা-বস আৰু অলঙ্কাৰ নিবানকৈ মুঠি।
(৪) বৰ্ণবিজ্ঞাসৰ আউল ভাঙি নললে আৰু স্বৰূপাৰ্থত শব্দাৱলী ব্যৱহাৰ নকৰিলে ভাষাৰ
কালিকা বিনষ্ট হয়। (৫) বদমিশ্ৰিত উকা কথাৰেহে শুদ্ধ ভাষাৰ ভেটিত সাহিত্যৰ সৌধ
নিৰ্মাণ কৰিব পাৰি। (৬) একোটা জাতিৰ বিশিষ্টতা সেই জাতিৰ জাতীয় সাহিত্যত ফটুকাইয়া
হৈ নোলালে সাহিত্যৰ বৈশিষ্ট্য নেথাকে। (৭) বিশ্বজনীন ভাবৰ আগ্ৰহশীলতাৰ দ্বাৰাই
ঐতিহ্যপূৰ্ণ জাতীয় চৰিত্ৰ সংগঠিত আৰু সম্প্ৰসাৰণ কৰিব পাৰিলেহে সাহিত্য সমৃদ্ধিশালী আৰু
যুগমীয়া হয়।”

‘জোনাকী’ৰ পিছৰ ‘উবা-বাঁহী-আৱাহন’ৰ দিনৰপৰা আৰম্ভ কৰি আজিৰ ‘নতুন অসমীয়া-
বামধেম্বু-অসমবাণী’ৰ দিনলৈকে আৰু যে কতজন মাতৃৰ মোহন পূজাৰী। সেইসকলৰ যি
কেইজনে আমাক এৰি গুচি গল তেওঁলোকক আজি আশ্ৰয় নকৰোঁ। সকলোলৈকে আমাৰ
সম্ভ্ৰম নমস্কাৰ। সেইসকলৰ মাজবপৰাই সৌজন ৰূপকোঁৱৰ জ্যোতিপ্ৰসাদে বিড়িয়াই গাইছে
শুনক :—

“জননী-পূজাৰ মন্দিৰ শুদা

নজলোৱা কিয় বস্তি,

আপোন পাহৰি হলো তদ্ৰা-অলস

অ’ মোৰ দেশৰে পূজাৰী।

বজা নাই কিয় পূজাৰ শব্দ,

শব্দ নিলেনো কোনে ?

গোৱা নাই কিয় আৰতিৰ গীতি

কৰ্ত্তৃ কৰিলে কোনে ?

শতাব্দী ধৰি মহাশয় বাজিলে,
বুকুৰ শোণিতৰে আলিলে দীপালী
কণ্ঠে প্ৰচাৰিলে আৰতিৰ বাণী,
নোহোৱা নে গোঁৱৰ তুমি অধিকাৰী ?
পূজাৰী। তুমি কিয়
হবা অভিমানী ?”

অতীতৰ চিত্ৰ-দৰ্শন শেষ হ’ল। এতিয়া বৰ্ত্তমান আৰু ভৱিষ্যতৰ কালো ভূমুকি মাৰি
চাওঁ আহক।

‘শেৱালি’ৰ কবিয়ে গাইছিল, আমিও গাওঁ—

“মোৰ জীৱনৰ লগ সাদৰী মাতৃভাষা
পৰাণৰ তুমি একেটি মাথোন
মাণিকিমধুৰী আশা ॥
মোৰ সপোনৰ তুমি স্নগতীৰ খেলা
দিঠকৰ তুমি স্নগতীৰ ব্ৰত,
মোৰ মৰতৰ তুমি পানীৰ ভেলা
সৰগৰ তুমি সোণালী বধ ॥”

অসমীয়া ভাষাই আমাৰ এই সাদৰী মাতৃভাষা। ৰাজ্যভাষা নহলেও এই ভাষা অসমৰ
বাইজৰ প্ৰাণৰ ভাষা, সাতামপুৰুষীয়া ভাষা, মাকাতাৰ আমোলৰ ভাষা। এই ভাষা একেদিনে
পাবত গজা নাই, কোনো ঠাইৰপৰা উৰি আহি গিৰিহঁতক আলহীৰ শাবীত বহুৱাই এই ভাষাই
ৰাজপাগ খাবলৈকো বিচৰা নাই, থলুৱা আন কোনো জনজাতীয় ভাষাৰ
ৰাজ্য-ভাষা
প্ৰতিও ইয়াৰ অকণো বিদ্বেষ ভাব নাই। অসমৰ মাজ-বুকুৱেদি বৈ যোৱা
বৰ লুইতখনৰ সমান গভীৰ, প্ৰশান্ত আৰু প্ৰাচীন এই অসমীয়া ভাষা। অসমৰ যে ই সৰ্বপ্ৰধান
থলুৱা ভাষা সেই বিষয়ে সন্দেহৰ অৱকাশ নাই। তথাপি আজিলৈকে ই যে নিজৰ ওপজা
ঠাইতে ৰাজ্যভাষাৰূপে স্বীকৃতি পোৱা নাই সেইটোহে দুখৰ কথা। এই বিষয়ে অসম সাহিত্য-
সভাৰ অভিমত অতি সুস্পষ্ট। একাধিকবাৰ বহুবেকীয়া সভাত প্ৰস্তাৱ গ্ৰহণ কৰি, দিবস
পালন কৰি, সভা-সমিতি পাতি সাহিত্য-সভাই নিজৰ মনৰ কথা, প্ৰাণৰ কথা, পোনপটীয়াভাবে
ব্যক্ত কৰিছে। প্ৰাক্তন সভাপতিসকলৰ কেবাজনো এই প্ৰসঙ্গটো ইতিপূৰ্বে খৰচি মাৰি
আলোচনা কৰি গৈছে। আমি তাৰোঁ এতিয়া এই প্ৰসঙ্গটো সাহিত্যিক পৰ্য্যায় অতিক্ৰম কৰি
ৰাজনৈতিক পৰ্য্যায়লৈ যোৱাটোহে উচিত। তেতিয়া ভিতৰত কি হেঙাৰ ওলায় কব নোৱাৰোঁ
আৰু সেই কথা আমাৰ আলোচনাৰ ভিতৰতো নপৰে। আমি আশা কৰোঁ, দেশৰ গুণী জনাী
সুৰীসকলে এই বিষয়ে ভাবিচিন্তি যথাবিহিত কাৰ্য্যপন্থা হাতত লব।

১৯৪৭ চনৰ পিছৰপৰা অসমৰ ভৌগোলিক পৰিৱৰ্ত্তন বিশেষভাৱে লক্ষ্য কৰিবলগীয়া হৈছে। দুখৰ বিষয়, এই কালছোৱাত আমাৰ ভৌগোলিক সীমাবেধা সম্প্ৰদায়িত নহৈ সন্মুখিত হোৱাহে দেখা গৈছে। প্ৰাচীন অসমীয়া সাহিত্যৰ এটি গোঁৱৰময় যুগৰ কেন্দ্ৰস্বৰূপ, তিনিজনী গুৰুৰ স্মৃতিমণ্ডলীৰ স্থান, কোচবেহাৰ অসমলৈ নাছিল। আমাৰপৰা নগাপৰ্ৱতক নেকা-প্ৰসঙ্গ

আঁতৰাই নিয়া হল, লগতে কছাৰী ৰজাসকলৰ ৰাজধানী ডিমাপুৰো গল, তদুপৰি উত্তৰ-পূৰ্ব-সীমান্ত অঞ্চলো 'নেকা' নামেৰে পৰিচিত হৈ একপ্ৰকাৰ অসমৰ লগতে লাগি থাকিও নথকাৰ নিচিনা হৈছে। এইবোৰ কথাৰ আলোচনা ঘাইকৈ ৰাজনীতিৰ বিষয়বস্তু হলেও তাৰ লগত ভাষা-সংস্কৃতিৰ প্ৰশ্নও জড়িত আছে। তাকেহে অলপ খাটকতে আমি কব খুজিছোঁ।

আউলীয়া নেকা-প্ৰসঙ্গৰ বিষয়ে আজি আমি বহুলাই কব নেলাগে কিয়নো অসম সাহিত্য-সভাৰ দ্বাৰা সঙ্কলিত আৰু প্ৰকাশিত 'The Outlook on NEFA, আৰু 'সীমান্তৰ সন্তোদ' নামৰ দুখন গ্ৰন্থত পণ্ডিতসকলে নানা তথ্য-পাতিৰ ওপৰত ভেজা লৈ লিখা কেইবাটাও প্ৰবন্ধ, সাহিত্য-সভাৰ এই সম্পৰ্কীয় প্ৰস্তাৱ, প্ৰতিবেদন আদি তাত পৰিপাটিকৈ সন্নিৱেশ কৰা হৈছে। এই পুথি দুখনত বৰ্ণোৱা সেই অঞ্চলৰ অৱস্থাৰ এতিয়াও যে কিবা বিশেষ উন্নতি হৈছে সেই বিষয়ে আমি ভাটি কব পৰা নাই, নতুন পোহৰৰ বেঙনিও দেখা পোৱা নাই। এতিয়াও আগৰ দৰে অসমৰ পূব প্ৰান্তীয় এই অঞ্চল আমাৰ মানত অজান্তি মূলক হৈয়েই আছে। ই নিশ্চয় অতিশয় পৰিতাপৰ কথা।

অসমৰ এই পূব অঞ্চলৰ ইতিবৃত্ত, ভাষা-সংস্কৃতি আদি অসম-বুৰঞ্জীৰ লগত ওতঃপ্ৰোতভাৱে মিহলি হৈ আছে। ইয়াৰে কুণ্ডিল ৰাজ্যত এদিন অসম-জীয়ৰী কুণ্ডিল-কুঁৱৰী ৰক্ষণীদেৱীৰ জন্ম হৈছিল বুলি আমি ভাবোঁ। ইয়াৰে ভিতৰত থকা পৰন্ত-কুণ্ডত অৱগাহন কৰাত মাতৃহন্তা পৰন্তৰামৰ হাতৰপৰা কুঠাৰ সৰি পৰিছিল আৰু সেই পৰন্ত-কুণ্ডৰপৰা ওলাই আহি মহাবাহু ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ পূত জলবাশিয়ে আজিও অসমক ধোত-বিধোত কৰিব লাগিছে। ইয়াৰে ভিতৰত থকা শদিয়াৰ তাম্ৰেশ্বৰী মন্দিৰে প্ৰবল-প্ৰতাপী চুটিয়া জাতিৰ কথা সোঁৱৰাই দিয়ে। এই অঞ্চলৰ জনজাতিসকলৰ লগত আমাৰ আহোম স্বৰ্গদেৱসকলৰ সন্মিলন অতি মধুৰ আৰু নিবিড় আছিল। আহোম-মিছিমিৰ সন্ধি-চৰ্ত্ত লিখা থকা শিলৰ খুটা এটা শদিয়াৰপৰা অসম যাদুঘৰলৈ অনা হৈছে। এটা সাপে সেই খুটাটো মেৰিয়াই থকাৰ দৰে কালসৰ্পই যেন আমাৰ ভাগ্য-চক্ৰকো আজি মেৰিয়াই ধৰি আছে। ১৫০২ খৃষ্টাব্দত আহোম ৰজাই শদিয়া অধিকাৰ কৰি মিছিমিসকলৰ লগত সন্ধি কৰিছিল আৰু সন্ধিৰ চৰ্ত্তবোৰ এটা শিলৰ খুটাত লিখি থৈছিল। খুটাটো এঘাৰ ফুট দীঘল, আঠচুকীয়া, তলৰ জোখ ১৫ ইঞ্চি। শ্ৰীৰামমোহন নাথ ডাঙৰীয়াই ইয়াত থকা লিপিৰ মৰ্মাভুৱাদ এইদৰে দিছে—'মই ডিহিঙীয়া বৰগোহাঁয়ে শিলৰ খুটা আৰু তামৰ ফলিত লিখি ঘোষণা কৰিলোঁ যে মিছিমিসকলে তেওঁলোকৰ ল'ৰা-তিবোতা, লগৰীয়া আদি লৈ দিবাং নৈৰ ওচৰৰ সকলো পৰ্বতত বসবাস কৰিব। তেওঁলোকে বহুকেইকীয়া কৰ হিচাপে চাৰি পাচিমান বিহ (মিছিমি তিভা ?) দিব আৰু বৰগোহাঁইৰ দেহা ৰক্ষাৰ্থে যতন কৰিব।' এইবোৰ অতীতৰ কথা উজাৰিলে আজি আৰু লাভ নোহোৱা হৈছে।

“বিশেষঃ। যখন গাঁৱ পত্ৰ মধ্য হৈতে শ্ৰীকৃষ্ণসিংহ ৮এ ৰাজ্য তাম্ৰধ্বজক উদ্ধাৰ কৰিয়া শ্ৰীশ্ৰীবিখনাথ ক্ষেত্ৰে দক্ষিণ উকতে শ্ৰীশিৱসিংহ মহাৰাজক ও ৰাজ্য তাম্ৰধ্বজক বাম উকতে বৈশায়া পিতা পুত্ৰ সম্বন্ধ সত্য ধৰ্ম কৰিয়াছিল তদ্ব্যখ্যোভয় দেশ অভেদান্বয়ং চিহ্ন শ্ৰীতিপূৰ্বক মতে গজা শ্ৰোত চলি গৈছেন, তদ্ব্যজ্ঞপণ ভাব ভাবনাস্থবৰণেতে আছে কিন্তু দেশ কাল শূণ্যতাৰূপে নাচলেন অতএব পূৰ্ব ব্যৱহাৰাদি বিপৰ্যায় কিঞ্চিৎ হৈয়া থাকিবৈ। তত্ৰাপি মহাস্থবৰণীয় পত্ৰিছাৰা বেঞ্চ হৈয়া কালাকালক্ষণ কৰিয়া প্ৰশাদ হৈত হই, অতএব মম ধৰ্মপুৰ দেশীয় কিয়ত লোক শ্ৰীমদাক হৈয়া প্ৰবল কৰেন, যাতু পিতাপুত্ৰ সমদ্রোভয় দেশৈক হৈল। তত্ৰাভদ্ৰ জ্ঞাপন কৰিতে মহাভিমান চিন্তে নাই, মদীয় পত্ৰি প্ৰেৰণা কৰিতেছি, আপনে ৮ক জ্ঞাপন কৰিয়া মদীয় কিয়ত নবকীট শ্ৰীমদাক্তজান পূৰ্ণ ছব কৰিয়া দিবেক, বিজ্ঞোন্তমেয়। শক ১৭১৭, মাস ফাল্গুন, তেৰিখ ১০।”

১৮৮৪ শকত মিবজুমলাৰ আক্ৰমণৰ পিছত আমাৰ ৰজা জয়ধ্বজসিংহই জয়ন্তা ৰজালৈ পঠোৱা চিঠি :—

“অথ সমাচাৰ সহিতে পত্ৰ। এখাত আমাৰ কুশল। সমস্তে কুশল। ৰাজ্য লাণ্টাহুলতানৰ কুশল নিবন্তৰে চাহি। তুমি যি উকীল পঠাল সিহঁত আসি বকালত পৰিল। তাৰ এক চাকৰ আসি আমাত তোমাৰ বাৰ্তা জনালে, তাক শুনি আমি পৰম সন্তোষ লভিলো। আউৰ তোমাৰ আমাৰ পূৰ্ব ধৰি যি হেতু মিত্ৰৱতি, এই নিমিত্তে তুমি আমাৰ বাৰ্তা ললা। ইহাত আমাৰ আনন্দ। আউৰ তোমাৰ উকীল বকালত পৰিল, ইয়াক শুনি আমি বৰ অসন্তোষ পাইলো। কিন্তু যি হেতু আমাৰ বিপদকাল এই নিমিত্তে তোমাৰ উকীলৰ এমত হৈল। ইহাত কিছু দুখ মনে নকৰিবা। ইহানিক তোমাৰ যেমনে বাৰ্তা পাই থাকো এমতখানি কৰিবা। আৰ তোমাক লাগি সন্দেশ, পাটকাপোৰ ১ খান, গন্ধ ৮ টা, গাঁঠিয়হ ১ মোনা, কটাৰী ৬ খান। শক ১৮৮৪, তাৰিখ ৬ মাস চৈত্ৰ।

ইয়াৰ পৰাই জয়ন্তা আৰু অসমৰ ভিতৰত কেনে ‘মিত্ৰৱতি ভাব’ আছিল ভাবি চাওক। আন আন জনজাতিসকলৰ লগতো একে সম্বন্ধই আছিল। বিভিন্ন নগা ফৈদৰ ভিতৰত অসমীয়া ভাষাই পাৰস্পৰিক ভাব আদান-প্ৰদানৰ সময়ত বাটুভাষাৰ দৰে কাম কৰি আহিছে। মণিপুৰীয়া ৰাজকুঁৱৰী কুব্জনয়নীয়ে অসমৰ মহাৰাণী হৈ এটা লক্ষটপুৰ্ণ অৱস্থাত লক্ষ্মীসিংহ স্বৰ্গদেউৰ সোঁহাত বাঁওহাত হৈ কাম কৰিছিল, উপস্থিত বুদ্ধিৰে “ৰাধাবলি” দি স্বৰ্গদেউক হেৰুওৱা ৰাজপাটত পুনৰ প্ৰতিষ্ঠা কৰিছিল। এইবোৰ অতীতৰ কথা, অসমৰ সোণালী দিনৰ কথা। আজি সে বামো নাই, সে অৰ্থোখাও নাই। তাহানিৰ জয়ন্তা, নৰ্ত্তং, কছাৰী ৰজা নাই, আহোম ৰজাও নাই। এতিয়া কোনে যেন আমাৰ মাজত, ভাই-ককাইৰ মাজত এক আঁহকলা ভাব স্থম্ৰাই দিলে। পৰ্বভাষী ভাই-ভনীবিলাকৰ বহুতেই আমাক অবিধানৰ চকুৰে চাবলৈ চেষ্টা কৰিছে। কোনোবা শত্ৰুনিৰূপে ৰাজনৈতিক উদ্দেশ্য লাধনৰ বাবে হাতত পাৰতি তুলি লৈছে। এইটো এটা অন্তত লক্ষণ। ইয়াৰ পৰিণাম ভয়ঙ্কৰ। একেখন ৰাজ্যতে ইমানবোৰ জাতি-উপজাতিয়ে ডাল ডাল হৈ

থাকিবলৈ চেষ্টা কৰিলে সমগ্ৰ অসমৰ অকল্যাণ হ'ব। বুঢ়া আৰু একাটি ইকৰাৰ সাধুত থকা চিৰন্তন সত্যটো আমি অস্বীকাৰ কৰিলে নচলিব। বুৰঞ্জীৰ বাণী শিৰোগত কৰি লবই লাগিব।

এতিয়া এই বিষয়ে অসমীয়া বাইজৰ কৰ্তব্যৰ কথাহে আমি ভাবিব লাগে। আমাৰ মিলন-প্ৰীতিৰ সম্পৰ্ক কেনেদৰে গঢ় কৰি তুলিব পাৰি সেই বিষয়ে চিন্তা কৰি উপায় উলিয়াব লাগে। ছাৰ আকবৰ হাইদৰিয়ে দুবছৰমান ছিল বাঙালানীত পৰ্বত-ভৈৰৱ উৎসৱ পাতিছিল। হাইদৰি গ'ল, সেই উৎসৱো গ'ল। এতিয়া দিল্লীত গণৰাজ্য দ্বিৱস উপলক্ষে বছৰি এনে উৎসৱ পতা হয়। ইয়াৰ গুৰিত সৰ্বভাৰতীয় দৃষ্টিভঙ্গী। ই আমাৰ পক্ষে নিশ্চয় হৰিষৰ কথা। আজি কেইবছৰমানৰ পৰা অসমৰ বহুত ঠাইত বাঙালীৰাভাৱে বিহু উৎসৱ পালন কৰা হ'ব ধৰিছে—সাংস্কৃতিক উৎসৱ হিচাপে। নতুন যুগৰ নতুন বিহুতলীক উদ্দেশ্য কৰি আমি ক'ব পাৰোঁ :—

মিকিৰ কছাৰী বড়ো,

আবৰ মিছিমি গাৰো,

থাছীয়া, জয়ন্তীয়া, মিবি, নগা,

জনমে-মৰণে মোৰ সতে লগা-ভগা,

আৰু কোন ক'ত আছা—

আই মোৰ অসমীৰ

স্তম্ভপায়ী সাতায়-পুৰুষীয়া

লৰা — ডেকা — বুঢ়া।

কোনো ক'তো আজি পাছ পৰি নেথাকিব।

আহাঁ, আহাঁ, আহাঁ,

সকলোকে আদৰি মাতিছো—

সেৱাৰ শৰাইখনি

সকলোৰে বাবে মই সজাই ৰাখিছো ,

আমাৰ এই বিহুতলী যাউতিয়ুগীয়া

সকলোৰে উমৈহতীয়া।

সকলোটি মিলি

আহাঁ, নাচোঁ, গাওঁ, হাঁহো প্ৰাণখুলি,

পৰ্বতৰ আবে আবে—

লুইতৰ পাবে পাবে

আনন্দত, উলাহত উঠক উৰলি

অসমৰ এই বিহুতলী।

টকা, পেপা, ঢোল, গগণা
 চিহ্ন বাঁহী, ববকাঁহ, জয়ঢাক, নাগেবা
 আৰু কাৰ কি আছে জাতীয় বাঁজনা
 সকলোবোৰ গোটাই আনা
 তাৰে আমি সম্বন্ধে তোলোঁ ঐক্যতান—
 জাতি, ধৰ্ম, খেল ব্যৱধান
 হব অৱলান,
 বিহতলী মুখৰিত কৰি
 আই মোৰ অসমীৰ গাওঁ জয়গান।

নাই মোৰ সঙ্কীৰ্ণতা
 মনত পঙ্কিলতা
 তুমি ভাই যেয়েকি নোহোৱা
 ভগনীয়া, উৰণীয়া, পমুৱা, চকুৱা
 অসম মাতৃক যদি আই বুলি মাতা
 মোৰ সতে একেলগে বিয়া-বিহ পাতা,
 তেন্তে তোমালোকো আই—
 ভাই বুলি, ভনী বুলি, লওঁ আকোৱালি
 সকলোৰে বাবে বহল ই বিহতলী।
 আমাৰ সংস্কৃতি
 মাণিক-মুকুতা ভৰা সবগী বিভূতি
 নিজৰ বুলি লোৱা সাৱটি,
 আকৌ এবাৰ নতুন জীৱন গঢ়া—
 সোণৰ অলম হ'ক ধনে-ধানে ভৰা।

যদি পৰ্বত-ভৈয়ামৰ মিলন, থলুৱা নানা সংস্কৃতিৰ মিলন, অসমীয়া-অনাঅসমীয়াৰ মিলন এই
 বিহতলীত হয় তেতিয়াহে আমি বিহ-উৎসৱ পতাৰ সাৰ্থক হব, আচুতীয়া আহুতৰ তলীৰ
 পৰিৱৰ্তে চহৰৰ খেলমাটিলৈ বিহতলী অনা সাৰ্থক হব। বিহবলীয়া আজিৰ ডেকা-গাভৰু-
 সকলে বিহব এই হৃদয়-প্ৰসাৰী লক্ষ্যৰ ফালে যেন সদায় দৃষ্টি ৰাখে।

সাংস্কৃতিক উৎসৱ পতাৰ উপৰিও অসমীয়া ডেকা-গাভৰুসকলে অন্ততঃ এটা চুবুৰীয়া
 বা থলুৱা জনজাতীয় ভাষা শিকিব লাগে। অসমীয়া পণ্ডিতসকলে সেইবোৰৰ আলোচনা-
 গৱেষণা চলাব লাগে। তেতিয়া হলে জনজাতিসকল আৰু আমাৰ মাজত পাৰস্পৰিক ভাব
 আদান-প্ৰদানৰ মাজেদি বন্ধুত্বৰ ভাব সৃষ্টি হব। তেওঁলোকেও অসমীয়া ভাষা শিকিবলৈ

আগ্ৰহ কৰিব লাগিব। পৰম্পৰে মনত বাখিব লাগিব—ভেজ ধুলে উঠে, মঙহ ধুলে হুঠে। মূঠতে সেৱা আৰু ত্যাগ নহলে আমি আনৰ হৃদয় জয় কৰিব নোৱাৰোঁ। মিছনেৰী চাহাবসকল, বামৰুফ মিছনৰ কৰ্মীসকলৰ আদৰ্শ অহুকৰণীয়। আমাৰ কোনো সাম্ৰাজ্যবাদী মনোবৃত্তি নাই, কোনো কূট ৰাজনীতি নাই,—আছে স্বজন-প্ৰীতি, আছে মহাপুৰুষে দ্বি থৈ যোৱা মানৱ-প্ৰীতিৰ মানৱিক অৱদান। আমাৰ ভিতৰত আকৌ নগাৰ নবোক্তব্য আঁঠে, গাবোৰ গোৱিল আঁঠে নোলাব নে ?

অসমৰ জনজাতীয় ভাষা-সাহিত্য চৰ্চাৰ থলীত এতিয়াও হাল-কোৰ ঠিকমতে লগাবই পৰা নাই। বৃটিছ ৰাজত্বত শাসনতান্ত্ৰিক স্থবিধা আৰু ধৰ্মপ্ৰচাৰৰ পোনপটীয়া উদ্দেশ্য এই দুটাকে ঘাইকৈ সাৰোগত কৰি অসমৰ জনজাতীয় ভাষা, সাহিত্য আৰু কিছু পৰিমাণে সংস্কৃতিৰ আলোচনা বিশ্লেষণ হৈছিল। ‘লিংগুইষ্টিক ছাৰ্ভে অৱ ইণ্ডিয়া’ৰ সংশ্লিষ্ট খণ্ডবোৰ, অসমৰ জিলাসমূহৰ বিৱৰণী, খাছীয়া, গাৰো, মিকিৰ, কছাৰী, নগা জনজাতিৰ বিভিন্ন উপজাতি, মেইথেই (মণিপুৰ), আবৰ-মিৰি, লুচাই-কুকি-চীন উপজাতিবোৰ সম্পৰ্কীয় মনোগ্ৰামসমূহ ইংৰাজী ভাষাৰ যোগেদি হোৱা বৃটিছ যুগীয় প্ৰশংসনীয় প্ৰচেষ্টা। পৰৱৰ্তী যুগত এই বিশিষ্ট পুথিবোৰে অসমীয়া সাহিত্যসেৱীসকলক আলোচনা-পৰ্যালোচনাৰ বাবে সমল যোগাইছে।

ইংৰাজী আৰু অসমীয়া দুয়োটা ভাষাৰ মাধ্যমেৰে অসমীয়া লিখক কেইজনমানে স্বাধীনতা লাভৰ আগেপিছে জনজাতীয় বুৰঞ্জী, সংস্কৃতি আদিৰ কিছু পৰিমাণে চৰ্চা কৰিছে। ডক্টৰ ভূঞাদেৱৰ দ্বাৰা সম্পাদিত কেবাখনো বুৰঞ্জীত জনজাতীয় ৰাজস্বৰ্গ আৰু যুদ্ধ-বিগ্ৰহৰ সূক্ষ্ম বিৱৰণ আছে। ঔপন্যাসিক ৰজনীকান্ত বৰদলৈদেৱৰ ‘মিৰি-জীৱনী’ জনজাতীয় জীৱনৰ এটি অল্পপম চিত্ৰ। সাহিত্যৰথী বেজবৰুৱাৰ ‘ডালিমী’ চৰিত্ৰ, তেওঁৰেই ‘পদুম কুঁৱৰী’ৰ ‘কোৰ্মা আৰু কুৰ্মী’ নামৰ ভূটীয় লৰা-ছোৱালীৰ অকণি কাহিনী। গোহাঞিবৰুৱাৰ ‘জিহু’, কমলানন্দ ভট্টাচাৰ্য্যৰ ‘নগা কৌৱৰ’ৰ কেইটামান চৰিত্ৰ, শ্ৰীধৰচন্দ্ৰ তালুকদাৰৰ ‘অপূৰ্ণ’ৰ মিকিৰ গাভৰু, শ্ৰীহৰেশ গোস্বামীৰ ‘কণ্ঠী’ আৰু জ্যোতিপ্ৰসাদৰ ‘কাৰেঙৰ লিগিৰী’ৰ নগা ছোৱালী তিনিজনী প্ৰমুখ্যে চৰিত্ৰক জনজাতীয় জীৱনবোধৰ আংশিক সাহিত্যিক স্বকন বুলিব পাৰি। কিন্তু বৰ্তমান স্বৰাজ্যোত্তৰ অগমত জনজাতীয় ভাষা সাহিত্য, সংস্কৃতিৰ প্ৰকৃত অধ্যয়ন আৰু বৈজ্ঞানিক বিশ্লেষণৰ অতিশয় আৱশ্যক হৈছে। ইয়াৰ বাবে অসমত শিক্ষিত ডেকা-গাভৰু—জনজাতীয় তথা অ-জনজাতীয়সকলেও—নিৰপেক্ষ তথা বিজ্ঞানসন্মত পদ্ধতিৰে লোকগীতি, সাধুকথা, মালিতা, ভাষা-উপভাষাৰ নিৰ্দেশন সঙ্কলন, সম্পাদন তথা বিশ্লেষণ কৰিব লাগে। এইবোৰে সময়ত অসমীয়া ভাষা-সাহিত্য, সংস্কৃতিৰ পথাৰ নৱনবদন কৰি তুলিব। অসম সাহিত্য-সভাৰ দ্বাৰা পুৰস্কৃত শ্ৰীকণ্ঠৰ শৰ্মাদেৱৰ ‘অসম জনজাতি’ (খাছীয়া) গ্ৰন্থখনিও উল্লেখযোগ্য প্ৰচেষ্টাৰ ফল। পুৰণি ‘বাহী’ত প্ৰথমৰ চলিছাই লিখা বিভিন্ন জনজাতি সম্পৰ্কীয় প্ৰবন্ধবোৰ গোটাৰি আঁসোৱাহজনক আৰু আজিকালিৰ দৃষ্টিভঙ্গীৰ লগত খাপ নোখোৱা কথাবোৰ বাদ দি সম্পাদিত কৰি উলিয়াব পাৰিলে এখনি উপাধেয় গ্ৰন্থ হব। কোনো উজোগী ডেকাই

এই কাম হাতত ললে ভাল হয়। গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়েও এই বিষয়ে কবিবলগীয়া অনেক কাম আছে আৰু ইতিমধ্যে কিছু কাম নোহোৱাকৈও থকা নাই। বিশ্ববিদ্যালয়ে এই সম্পৰ্কে হাতত লোৱা আঁচনিবোৰ কাৰ্য্যকৰী কৰি তোলাৰ তাৰ আমাৰ ডেকাশক্তিৰ ওপৰত। তেওঁলোকৰ গভীৰ অধ্যয়ন আৰু একাগ্ৰপতীয়া সাধনা, গৱেষণাৰ ফল সোনকালে দেখা পাবলৈ দেশে আশা কৰে। বাঙা জাতি সম্পৰ্কে গৱেষণা কৰি সিদিনা মাথোন শ্ৰীভূৱনমোহন দাসে কলিকতা বিশ্ববিদ্যালয়ৰ পৰা নৃতত্ত্ব বিষয়ত ডক্টৰেট উপাধি লাভ কৰাত আমি আনন্দ পাইছোঁ আৰু আশাৰ বেঙনি দেখিছোঁ। আন আন জনজাতিৰ বিষয়েও গৱেষণা চলাবলৈ এতিয়াও এখন বহুল পথাৰ পৰি আছে।

এতিয়া দুৰ্গম পৰ্ব্বত-ভ্ৰমণ শেষ কৰি কাছাৰত এপাক ফুৰি আহোঁগৈ বলক। তাৰত-দৰ্শন কৰাৰ আগতে অসম-দৰ্শন কৰি লব লাগে, তেতিয়াহে সম্পূৰ্ণ তীৰ্থক্ষল লাভ কৰিব পাৰিব। আমাৰ দেশৰ অনেক মাহুহে পশ্চিম সীমা পাৰ হৈ কলিকতা, দিল্লী, বোম্বাই আদি ঠাই চলোপাত কৰিছেগৈ, কিন্তু নিজৰ ঘৰখনৰে সিলুটিত থকা কাছাৰ জিলালৈ কাছাৰ গোৱালপাৰা শ্বৰঙ্গপথ অতিক্ৰম কৰি যাওঁতে লোকৰ সংখ্যা চৰকাৰী চাকৰিয়ালসকলক বাদ দিলে বৰ বেছি নোলোঁব। সেই জিলাৰ অধিবাসী লোকসকল পুৰণি অসমৰে মাহুহ। মাইবং, খাচপুৰ আদি অসমৰে পুৰণি নগৰ। শত্ৰুদমন, তাম্ৰধ্বজ, তুলাৰাম সেনাপতি আদি আমাৰ কছাৰী ভাই-ভনীসকলৰ মাজৰ পৰাই সৃষ্টি হৈছিল। মান-ভগনৰ সময়তো বহু অসমীয়া লোক ইয়াৰ পৰা তালৈ ভাগি গৈছিল। তেওঁলোকৰ পো-নাতিবিলাকে এতিয়াও তাৰ খিলঞ্জীয়া লোকসকলৰ লগত মিলি-জুলি বসতি কৰিছে। দুখৰ বিষয়, এইসকল লোক এতিয়াও পাছপৰা হৈয়েই আছে। শিক্ষাৰ বিষয়ত তেওঁবিলাকে বিশেষ আগবাঢ়িবপৰা নাই। অসমীয়া ভাষা-সাহিত্য শিকিবলৈ যিমানখিনি সা-সুবিধা পাব লাগিছিল তাৰপৰা তেওঁলোক বঞ্চিত হৈছে। খনচেৰেক আঙুলিৰ মূৰত গণিবপৰা অসমীয়া প্ৰাথমিক পঢ়াশালি তাত স্থাপিত হৈছে যদিও প্ৰাথমিক শিক্ষাৰ পিছতে অসমীয়া ভাষা পঢ়িবলৈ স্কুল নথকাত তাৰ ল'ৰা-ছোৱালীয়ে বঙলা ভাষাৰ যোগেদি শিক্ষা কবিবলগীয়া হৈছে। আমাৰ এই উপত্যকাত আগহতীয়া বেল-জাহাজে ঢুকি নোপোৱা ঠাইতো প্ৰাথমিকবপৰা মাধ্যমিক স্তৰলৈকে বঙলা ভাষাৰ যোগেদি শিক্ষাৰ ব্যৱস্থা আছে। প্ৰায় প্ৰতিখন অসমীয়া উচ্চ ইংৰাজী স্কুলৰ লগত সমান্তৰালভাৱে একোখন বঙলা বিদ্যালয় গঢ়ি উঠিছে—বজাৰবীয়া পৃষ্ঠপোষকতা আৰু বঙালী বাইজৰ নিজৰ প্ৰচেষ্টাত। নিতৌ ন ন বঙলা পঢ়াশালি হবই লাগিছে। হিন্দী বিদ্যালয়ো স্থাপন হব ধৰিছে। এই বাবে আমি কাকো দোষ দিব খোজা নাই, কিন্তু পৰ্ব্বত কেইখনৰ সিটোফালে পঢ়াশালিত অসমীয়া ভাষাৰ কন্দ্ৰাকটা অৱস্থা দেখিহে দুখ কবিবৰ মন গৈছে। আপোনালোকে ভূনি আচৰিত হব যে শিলচৰৰ নিচিনা অসমৰ নগৰ এখনৰ দোকানত অসমীয়া পাঠ্যপুথি এখনকে কিনিবলৈ পোৱা নেযায়। তাৰ স্থানীয় থলুৱা বাইজৰ অজ্ঞতা আৰু অনভিজ্ঞতাও ইয়াৰ বাবে কম বেছি পৰিমাণে জগৰীয়া। তালৈ যোৱা আমাৰ অসমীয়া কৰ্মচাৰীবিলাকেও কৰো বুলিলে বহু কামেই কৰিব

পাৰে আৰু দুই চাৰিজনো কৰিছেও। কিন্তু কোনোমতে তাত দিনকেইটা কটাই কেনেকৈ এইফালে ঘূৰি আহিব পাৰি তাৰ চেষ্টাতে বেছি ভাগেই থাকে বুলি কলে বোধকৰোঁ ভুল কৰা নহব। এনে মনোভাব নিন্দনীয়।

শিলচৰৰ বহু উদ্যমবান বঙালী ভ্ৰম্মলোকেই অভিযোগৰ স্বৰত আমাক কৈছিল যে আমি অৰ্থাৎ অসমীয়াবিলাকেই যদি নিজৰ ভাষা-কৃষ্টি প্ৰচাৰৰ বিষয়ত আগুৱায় হৈ থাকোঁ তেন্তে তেওঁলোকে অসমীয়া ভাষা শিকিব কেনেকৈ? প্ৰসঙ্গক্ৰমে উল্লেখ কৰিছিল বোলে কোনো অসমীয়া বোলছবিয়া আজি পৰ্য্যন্ত সেইফালে যোৱা নাই। একমাত্ৰ শিল্পচিত্ৰ ‘মাক আৰু মৰম’ ছবিখনিহে বোধকৰোঁ দুদিনমানলৈ গৈ হাফলঙত ভূমুকি এটা মাৰিছিল। ‘চিৰাজ’, ‘পিয়লি ফুকন’, ‘বঙা পুলিচ’, ‘এবাবাটৰ স্বৰ’ৰ নিচিনা ছবি বাহিৰৰ ফালে ওলাই গলে আনকি অনা-অসমীয়াসকলেও যে চাই ভাল পাব সেই কথা ভাটি কব পাৰি।

অসমীয়া বাইজৰ জকাইচুকীয়া মনোবৃত্তি বহুল নহলে জাতিৰ কেতিয়াও কল্যাণ হব নোৱাৰে। আমাৰ সজবোৰবো দুৱাৰ মেল খাবৰ সময় কেতিয়াবাই হল। শত্ৰু-সভাবোৰে কাছাৰ-গোৱালপাৰাৰ ফালেও গৈ মহাপুৰুষৰ ধৰ্ম্মৰ বাগীৰ লগে লগে অসমীয়া জাতিৰ প্ৰাণৰ বাগীও বিলাব লাগে। কিন্তু কাৰ্য্যত আমি কি কৰিছোঁ দেখিছেই। বৰ বৰ বক্তৃতাৰ ফুলজাৰী মাৰি নাইবা বাতৰি-কাকতত দুই এখন চিঠি লিখিয়েই অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যৰ উদ্ধাৰ কৰিব খুজিছোঁ। কেৱল কাছাৰকে নহয়, গোটেই অসম দেশখনকে যে অনা-অসমীয়া ভাষা-কৃষ্টিয়ে গিলি পেলাবৰ উপক্ৰম হৈছে সেই কথাও কাৰোবাক চকুত আঙুলি দি দেখুৱাই দিব লাগিব নে? ‘কাল অজগৰে লৈ যায় টানি, বাখা বাখা প্ৰভু সাৰঙ্গপাৰি’ বুলি মনক প্ৰবোধ দি থাকিলেই নহব। আমাৰ বাইজ শহাকীয়া আৰু শেনচক্ৰা হৈ আগবাঢ়িব লাগিব। নিজৰ ঘৰখনতে ক’ত কি অশস্তৰ ঘটছে, ক’ত কি কেবোণে ধৰিছে, সেইবোৰৰ বুজবাজ লৈ প্ৰতিকাৰৰ বাবে সাজু হব লাগিব। নহলে ঘৰৰ ভিতৰৰ এমুঠি মাহুহৰ মাজতে একোটা সৰু কথাতে বান-বিতণ্ডাৰ সৃষ্টি কৰি ৰোজাল বোজাল কৰি থাকিলে ভাষা-সাহিত্য নহয়, জাতি বন্ধা নপৰে। তাৰাপূৰ্বে ওলাওক, হাইলাকান্দি, বদৰপুৰলৈ ওলাওক। নিজ চকুৰে এবাব চাই আহক হীনহীনা অসম-জননীৰ স্বৰূপ। তেতিয়াহে বুজি পাব আইৰ মৰ্ম্মবেদনা কোনখিনি।

গোৱালপাৰাৰ বিষয়েও এই একে কথাই খাটে। সেই অঞ্চলবোৰ বহু ঠাই এতিয়াও আমাৰ দ্বাৰা আৱিষ্কৃত হোৱা নাই, কিন্তু সিকালে তাত আহি ছেগ চাই কঠীয়া পাৰিব জনা এদল লোকে টোপুটি মাৰি বহিছেই। সাহিত্য-সভাৰ ৰূপালী-জয়ন্তী উৎসৱত আমি গোৱাল-পাৰাবাসীৰ প্ৰাণৰ স্পন্দন দেখি আহিছোঁ, অসমী আইৰ প্ৰতি তেওঁলোকৰ কিমান চেনেহ, কিমান ভক্তি সেই কথাৰ উমান পাই আহিছোঁ। তেওঁলোকেও এইফালৰ বাইজৰ প্ৰাণৰ পৰশ বিচাবে, বিপদৰ সময়ত ‘এবাৰি আয়েঁ দেহি আৰু এটি হুমুনিয়া’ বিচাবে। সেইখিনিকে আমি দিব পাৰিছোঁ জানো? ধুবনীঘাট, হানসিংহৰ মন্দিৰ, টুংক্ৰেবৰী পাহাড়, লেঙীয়া পাহাড়ৰ কেচাইখাতী, বিষ্ণুপুৰ সত্ৰ, ছত্ৰশাল সত্ৰ, আদি অসংখ্য প্ৰাচীন স্মৃতিৰ অৱশেষ ‘অযন্তপালিতা

কল্পা বিলব মাজত' হৈ তাত পৰি আছে। কোচৰজাসকলৰ বিভিন্ন ঠালৰ আৰু বড়োসকলৰ বুৰঞ্জী ইতিবৃত্তৰ উপাদানো প্ৰচুৰভাবে তাত আছে। এইবোৰ সংগৃহীত আৰু সংৰক্ষিত হোৱাৰ বিশেষ চেষ্টা হৈছে বুলি আমাৰ মনে নধৰে। স্বৰ্গৰ বিষয়, এনে এটা প্ৰচেষ্টা আমি দেখা পাইছোঁ। বৰপেটাৰ শ্ৰীতিলকচন্দ্ৰ দাসৰ 'গোৱালপাৰাৰ কথা' নামৰ হাতেলিখা পুথিখনিত। শ্ৰীদাস অভয়াপুৰী সাহিত্য-সভাৰ সভাপতি হৈ থকা কালছোৱাত এই পুথি যুগুত কৰা হৈছিল। এনেধৰণৰ প্ৰচেষ্টাৰ প্ৰাথমিক পুথি হিচাপে ধৰিলেও ইয়াত গোৱালপাৰাৰ বিষয়ে আমি নজনা বহুত তথ্যপাতি আৰু সম্ভেদ আছে। এইদৰে আন আন বিজ্ঞোৎসাহী লোকসকলেও নিজ নিজ অঞ্চলত অহুসজ্ঞান চলালে আৰু সেইবিষয়ে আমাক জানিবলৈ দিলে কেৱল সেই অঞ্চলৰে নহয়, সদৌ দেশৰে মহৎ উপকাৰ কৰা হব। শ্ৰীদাসৰ 'গোৱালপাৰাৰ কথা'ৰপৰা এইখিনিতে কেইশাবীমান তুলি দিছোঁ :—

“গোৱালপাৰা জিলাত গৱেষণাৰ বস্তু অসংখ্য আছে। এই জিলাৰ শব্দভাণ্ডালো অতি চহকী। সেই শব্দৰাজি সংগ্ৰহ কৰি ছপাই উলিয়াব পাৰিলে আমাৰ অসমৰ এটা ডাঙৰ সম্পদ হব। স্থানীয় ভাষাত ৰচিত বহুত গীত-পদ সিঁচৰতি হৈ আছে। এতিয়াই সেইবোৰ সংগ্ৰহ কৰিবৰ সময় হৈছে, নহলে লোপ পাব। কুশান, ভাৱাইয়া আদি গীত লোকসমাজত বৰ প্ৰিয়। তিলপুখুৰী আদি কেইখনমান গাঁৱত কিছুমান মুছলমানৰ মাজত ক্ৰীষ্ণমূলক গীতো প্ৰচলিত আছে। সেইবোৰো সংগৃহীত হোৱা যুগুত। ‘থাৰাতাল’ৰ গানৰ দলত কামৰূপৰ ওজাপালী আৰু ঢুলীয়াৰ দৰে কিছুমান খুহতীয়া কথাৰ অৱতাৰণা কৰা হয়। এইবোৰে নিশ্চয় জাতীয় সম্পদ।”

গোৱালপাৰা-কেশৰী শ্ৰীপ্ৰথমনাথ চক্ৰৱৰ্তী ডাঙৰীয়াই কোৱা কথা কেইফাকিলৈ মন দিয়কচোন—

“গোৱালপাৰাত গোৱাল-তিৰোতাৰ দুখ-দোহনৰ ধ্বনি, চুনীয়াৰ পাৰে পাৰে সোণৰ ধান, আই নদীৰ দুয়োপাৰে অতীজত মোগল আৰু আহোম সেনাৰ উন্মাদমা ৰণ, গদাধৰ নদীত অতীজৰেপৰা অসংখ্য নাৱৰীয়াৰ গান, ধুবুনীঘাটত নেতাই ধুবুনীয়ে কাশোৰ ধোৱাৰ ৰূপৰূপ শব্দ, ছত্ৰশালত কেৱলীয়া ডকতসকলৰ ভগৱন্তৰ ওচৰত নীৰৱ আত্মসমৰ্পণ, ভূমীস্বৰৰ ধ্যানগম্ভীৰ মূৰ্ত্তি, যোগীবোপাৰ অসংখ্য ঋষি-মুনিৰ প্ৰাৰ্থনা গীত, তাৰ কাষতে মহাবাহু ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ উত্তাল তৰঙ্গ—এয়েইতো গোৱালপাৰা জিলা। এই জিলাৰে চিংকা গাঁৱত মহাবাহু বিশ্বসিংহই অগ্ৰগ্ৰহণ কৰি বিশাল কোচ-সাম্ৰাজ্য স্থাপন কৰিছিল। এই জিলাতে মোগল সেনাপতি মিবজুমলাৰ দৰ্পচূৰ্ণ হৈছিল। এই জিলাতে বড়ো বীৰাধনা বিৰ্গিয়ে বৃটিছৰ আক্ৰমণ প্ৰতিৰোধ কৰি আত্মবলি দিছিল। এই জিলাৰে বড়ো বীৰ জাগলিয়া ৰণাও। আজিও এই জিলাৰ টুকেৰীত মহাবীৰ হুছমন্তৰ পৰিনাতিয়ে অসংখ্য নবনাৰীৰ জ্ঞানপ্ৰাণি পায়। আজিও এই জিলাৰ উত্তৰ সীমান্তত থকা গৰমপানীত অসংখ্য ৰোগীয়ে গা ধুই আৰোগ্য লাভ কৰে। অসংখ্য প্ৰাচীন কীৰ্ত্তি-কাহিনীৰে ভৰপূৰ এই গোৱালপাৰা। বিভিন্ন সময়ত বিভিন্ন জাতিৰ বিভিন্ন শাসকৰ তলত থাকিও গোৱালপাৰীয়াই তেওঁলোকৰ বৈশিষ্ট্য ৰক্ষা কৰি আহিছে।”

এতিয়া ধুবুৰীৰ মহেন্দ্ৰৰ মকবুল আলি চাহাবৰ লগতে গোৱালপাৰাৰ ‘বুঢ়া-বুঢ়ীৰ ধান’ত
ভূমুকি এটা মাৰি আহোঁগৈ বলক :—

“এক বিবিধৰ ভলত বৈসে দুই দেহতাৰ ধান
দেৱীক মানে হিন্দুলোকে, গীৰক মুছলমান।
হিন্দুৱানী মতে হিন্দু দেৱীৰ পূজা কৰে,
মুছলমানে গীৰৰ নামে দোৱা দৰুদ পঢ়ে।
মুছলমানে ছিন্নি ৰাঙে, হিন্দু ষোগায় খৰি
হৰিলুটৰ খোলান ছিলায় মুছলমানে ধৰি।
আজান শুনি বন্ধ কৰে ঢাকুৱা ঢাক ঢোল
মুছলমানে নাযায় ছুবাৰ হিন্দুৰ পূজাৰ জল।
জাতি আৰ বিজাতি বুলি হাই-কাজিয়া নাই,
হিন্দু মুছলমান যেমন মায়ের পেটৰ ভাই।
সাথে সাথে মেলাত আইসে সাথত ফিৰি যায়
ঠেকাত পৈলে নেয় তৰেয়া যেমন কৰি পায়।
হিন্দু মুছলমানে কৰে এক গাঁওতে বাস,
হিংসা ভুলি মিলিজুলি কাটায় বাৰম্বাৰ।”

আলি চাহাবে আশ্বাৰ্জ পঠোৱা ‘গোৱালপাৰাৰ দৈবো অলপ জুতি চাওক :

“শাইল ধানেৰ চিকণ চিৰা

গোৱালপাৰাৰ দৈ—

থাবাৰ বেলা মনত পৰে

চেঙৰা বন্ধু কৈ।

সে দৈ খায়া মেছপাৰীয়া

দেয় যে পুৰস্কাৰ,

অভয়পুৰীয়া খায়া চাইছে

দুই ভাৰ দৈ আৰ।

চাপৰীয়াই সে দৈ খায়া

হান কৰে যে চৰ

পূব দুৱাৰী খায়া দিছে

কাঠ খৰি আৰ ঘৰ।

পানবাৰীয়া বন্ধু ৰাজা

সঙাত কৰে হান,

পাতত পাইলে বেজায় খুচী

হিন্দু মুছলমান।

গোৱালপাৰাৰ দৈয়েৰ মতন

আমাৰ জাগাৰ মাটি,

গাছ ভৰা ফল, ভূঁই ভৰা ধান,

মাজিয়া শীতল পাটী।

দেশে স্বাধীনতা পোৱাৰ পিছত গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ৰ জন্ম হল। এই বিশ্ববিদ্যালয় অসমীয়া ৰাইজৰ বহুদিনীয়া সপোন আছিল। এই সপোন বাস্তৱলৈ ৰূপান্তৰিত কৰিলে লোকপ্ৰিয় বৰদলৈদেৱে। ইয়াৰ লাইখুচা পুতি ভেটিটো স্মৃদুট কৰিলে গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয় বাণীপুত্ৰ শ্ৰীকৃষ্ণকান্তই আৰু সম্প্ৰতি ইয়াৰ গধুৰ দায়িত্ব কান্ধ পাতি লৈছে বুৰঞ্জীবিদ শ্ৰীভূঞা ডাঙৰীয়াই। জ্ঞান-বিজ্ঞানৰ জেউতিৰে এই বিশ্ববিদ্যালয়ে লুইতৰ পাৰ জিলিকাই তোলা দেখি আজি অসমীয়া ৰাইজৰ মনত পৰম হৰিষ। এই বিশ্ববিদ্যালয়ৰ যোগেদি অসমীয়া ভাষা-সাহিত্য, সংস্কৃতি, ভাস্কৰ্য আদি বিকশিত হোৱাটো আমি কামনা কৰোঁ। প্ৰাগজ্যোতিষৰ পশ্চিম প্ৰান্তত নকৈ গঢ়ি উঠা ইয়াৰ শিক্ষা-নগৰিকাখনিত এবাৰ ভূমুকি মাৰিলেই যাতে এইবোৰৰ উমান পোৱা যায় তাৰ দিহা কৰিবলৈ কৰ্ত্তৃপক্ষক আমি অহুৰোধ জনাওঁ। বংপুৰ নগৰত সোমালেই যেনেকৈ জয়সাগৰ, জয়দৌল, শিৱদৌল, বংশৰ, কাৰেংঘৰ আদি দেখি গৌৰৱময় আহোম ৰাজত্ব আৰু সেই সময়ৰ অসমীয়া সংস্কৃতিলৈ মনত পৰে, এই নগৰিকাত সোমালেও মনত ভেনে জাতীয় ভাৱৰ উদয় হোৱাটো আমি কামনা কৰোঁ।

আন কথা বাদ দিলেও এই বিশ্ববিদ্যালয়ৰ অসমীয়া সাহিত্য বিভাগ, অসমৰ সংস্কৃতি বিভাগ, বুৰঞ্জী বিভাগ, সংস্কৃত বিভাগ আৰু প্ৰকাশন বিভাগৰপৰা আমাক বুজন বৰঙণি লাগে। এই বিভাগবোৰৰ কোনটোৱে এতিয়ালৈকে কি কাম কৰিছে নকলেও হব—জলজল পটপট দৈৱকীৰ গভুৰা লৰা আগতে ওলাই আছে। স্তম্ভৰ কথা, আমাৰ এই নিজা বিশ্ব-বিদ্যালয়তে উচ্চতম স্তৰলৈকে অসমীয়া সাহিত্য পঢ়োৱাৰ ব্যৱস্থা কৰা হৈছে। সংস্কৃতি বিভাগ এটাও নকৈ ধোলা হৈছে। এতিয়ালৈকে নাই নাই বুলিও ছুহুৰি আঁটেকুৰি ডেকা-গাভৰুৱে অসমীয়াৰ এম-এ মহলাত উত্তীৰ্ণ হব পাৰিছে। এওঁলোক আমাৰ অসমীয়া সাহিত্যৰ আশা-ভৰবাৰ স্থল। কেৱল চাকৰীৰ বাকৰিত অনাই-বনাই ফুৰাটোৱেই এওঁলোকৰ জীৱনৰ একমাত্ৰ লক্ষ্য হোৱা অশুচিত। অসমত সাহিত্যসেৱীৰ সংখ্যা নিচেই তাকৰ। সেই বাবে আহাঙুখীয়া সাহিত্য-সেৱাৰ যোগেদি যেনে যেনেকৈ পাৰে ভক্তিৰ অঞ্জলি আগবঢ়াবলৈ অসম আয়ে এওঁলোকক আহ্বান জনাইছে। এই আহ্বানৰ উপযুক্ত সঁহাৰি নেপালে দেশৰ দুৰ্ভাগ্য বুলি কব লাগিব।

এই বিশ্ববিদ্যালয়ৰ প্ৰকাশন বিভাগৰ দায়িত্বও ৰাজ্যিক প্ৰকাশন বোৰ্ডৰ তুলনাত বেছি গধুৰ আৰু স্তম্ভপ্ৰণালী। কেৱল অসমীয়া বিভাগেই নহয়, অসম সম্পৰ্কীয় ইংৰাজী গ্ৰন্থ,

পুৰি পুৰি, বিভিন্ন উচ্চ মহলাৰ বিজ্ঞান দৰ্শনকে ধৰি বিভিন্ন বিষয়ৰ অসমীয়া পাঠ্য-পুথিও এই বিভাগে যুগুত কৰি প্ৰকাশ কৰিব লাগিব। অহুবাদ কৰিয়েই হওক বা প্ৰাচীন গ্ৰন্থ সম্পাদিত কৰিয়েই হওক, এই বিভাগে তবহে তবহে মূল্যবান ন কিতাপ ছপাই উলিয়াব লাগিব। এই সম্পৰ্কত কলিকতা বিশ্ববিদ্যালয়ৰ আৰ্হি আদৰ্শ স্থানীয়। কেৱল পঢ়োৱা আৰু পৰীক্ষা লোৱা এই দুটা গতাহুগতিক কামৰ ওপৰতে বিশ্ববিদ্যালয়ৰ স্থখ্যাতি নিৰ্ভৰ নকৰে। আমি জনাত এই বিশ্ববিদ্যালয়ৰ পৃষ্ঠপোষকতাতে আমাৰ চাৰিজন ডেকা বন্ধুৱে অসমৰ ভাষা সংস্কৃতি সম্পৰ্কীয় চাৰিখন গধুৰ ইংৰাজী গ্ৰন্থ প্ৰণয়ন কৰি উচ্চ সন্মান লাভ কৰিছে। সেইবোৰ হৈছে:—ডঃ ক্ৰিমহেশ্বৰ নেওগৰ *Sankardeva and His Times*, ডঃ সত্যেন্দ্ৰনাথ শৰ্মাৰ *The Growth and Development of the Vaisnavite Institutions in Assam*, ডঃ ত্ৰিভুৱনদত্ত গোস্বামীৰ *The Folklore of Assam* আৰু ডঃ ত্ৰিউপেন্দ্ৰনাথ গোস্বামীৰ *A study of Kamrupi, a Dialect of Assamese*. ইয়াৰ উপৰিও আৰু কেবাজনো মাত্ৰৰ কৃতী সন্তানে বিদেশলৈ গৈ নিজৰ জ্ঞানৰ পৰিসৰ বৃদ্ধি কৰাৰ লগে লগে একোখনি তথ্যবহুল গ্ৰন্থও যুগুত কৰি থৈছে। ইমানদিনে এইবোৰ গ্ৰন্থ প্ৰকাশৰ কোনো খবৰকীয়া ব্যৱস্থা হৈ মুঠাটো পৰিতাপৰ কথা। আমি আশা কৰোঁ গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ে এই কাম কৰিব লাগে আন্তৰিকতাৰে আৰু ক্ষিপ্ৰতাৰে। ইংৰাজী আৰু হিন্দী ভাষাৰ প্ৰবন্ধ, গ্ৰন্থ আদি লিখি অসমৰ বাহিৰত আমাৰ বিষয়ে জনাবলৈ ব্যৱস্থা কৰিব লাগে। মুঠতে শিক্ষিত অসমীয়া ডেকাসকলে এইবোৰ গধুৰ দায়িত্ব যুৰ পাতি নললে দেশৰ মান নেথাকে, জাতিৰ কল্যাণ নহয়।

এই প্ৰসঙ্গ সামৰাৰ আগতে সিদিনা বিশ্ববিদ্যালয়ৰ সমাৱৰ্তন উৎসৱত আচাৰ্য্য ত্ৰীকল্প আলিয়ে পাঠ কৰা ভাষণৰ পৰা আৱৰচেবেক গাই দিছোঁ শুনক:—

While conveying to my young friends, my blessings and my best wishes for success in your future careers, I would like to take this opportunity of impressing upon you all and upon my countrymen in general that having regard to the excellent human material among us and the facilities for cultural and educational advancement which are growing day by day, I firmly believe that our country will in due course be able to take its rightful place among the most progressive nations of the world not only on the field of economic development but also in that of education. I would like to quote in conclusion a passage from an address which I delivered as Chancellor of the Utkal University when I was in Orissa. The passage runs as follows —

Let us not forget today that ours is not, in the matter of education, a lonely progress in a lonely land. All the pioneers of humanity in all parts of the world—the pioneers of social, economic and educational progress—are weaving the webs of the future together and in alliance. The U. N. O. and other world organisations are sending out messengers of intellectual

co operation to every country that needs their help and experts in various branches of learning and science have of late been visiting India far more frequently than before and are anxious to give their plentitude of knowledge and research. Workers in education in all lands are working together. Let us then move into the future, running as the ancient runners ran in Greece, carrying the lit lamp of knowledge from generation to generation burning for ever with the beauty of the Indian heritage”

দেশে নৈক স্বাধীনতা পোহাব পিছত সাহিত্য-সংস্কৃতি আদিৰ উন্নয়ন সম্পৰ্কত আমাৰ দেশনায়কসকলৰ দৃষ্টিভঙ্গীৰ যে সলনি হৈছে সেই কথা স্বীকাৰ্য্য। এইটো নিশ্চয় এটা শুভ লক্ষণ। এই উদ্দেশ্য সাধনৰ মাধ্যম স্বৰূপে কেন্দ্ৰত সাহিত্য-একাডেমী, দুখন ‘একাডেমী’ সঙ্গীত-নাটক-একাডেমী আৰু মলিত-কলা-একাডেমী নামেৰে তিনিটি জনহিতকৰ আধা চৰকাৰী অনুষ্ঠান প্ৰতিস্থাপিত হৈছে আৰু ইয়াৰ লালনপালন পৰিপূৰ্ণৰ বাবে কেন্দ্ৰীয় বাজে-ভঁৰালৰ পৰা প্ৰচুৰ অৰ্থব্যয়ো কৰা হৈছে। এইবোৰৰ পৰা আমি অসমীয়া ভাষা-সাহিত্য, নৃত্য-গীত আদিত কি পৰিমাণে উপকৃত হব পাৰিছোঁ তাকেই অলপ ভাবি চাওঁ আহক।

সাহিত্য-একাডেমীয়ে প্ৰতিখন ৰাজ্যতে একোখনকৈ ৰাজ্যিক উপদেষ্টা সমিতি গঠন কৰি সেইবোৰৰ দিহা-পৰামৰ্শ আৰু নিজ পৰিকল্পিত আঁচনিৰ যোগেদি ভিন্-ভিন্ সাহিত্যসমূহৰ বিকাশ সাধুলৈ কৰিবলৈ যত্ন কৰিছে। কোনো কোনো ৰাজ্যত ইয়াৰ ৰাজ্যিক শাখাও পতা হৈছে। অসমতো তেনে এটা শাখা পতাৰ প্ৰস্তাৱ উঠিছিল কিন্তু প্ৰদেয় শ্ৰীকৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ ডাঙৰীয়াই অসম সাহিত্য-সভা থকাৰ কাৰণে তেনে এটা নতুন শাখা-অনুষ্ঠানৰ আৱশ্যক নাই বুলি মত প্ৰকাশ কৰাত সি যেনিবা হৈ হুঠিল। অপ্ৰিয় হলেও এই কথা আমি নৈক নোৱাৰোঁ যে একাডেমীৰ কাৰ্য্যাবলীয়ে এতিয়ালৈকে তেলীৰ যুঁজত তেল ঢলাহে দেখা গৈছে। হিন্দী ভাষা-সাহিত্যৰ উন্নতি, প্ৰচাৰ আৰু শ্ৰীবৃদ্ধিৰ কাৰণে একাডেমীয়ে প্ৰত্যক্ষ আৰু পৰোক্ষ-ভাবে মি কাম কৰিছে, যেনেদৰে কঁকালত টঙালি বান্ধি লাগিছে, আনবোৰ ৰাজ্যিক ভাষা-সাহিত্যয়ো একাডেমীৰ পৰা সেইখিনি নহলেও তাৰ নামনাচ মনোযোগ আৰু আৰ্থিক সহায় নিশ্চয় আশা কৰিব পাৰে। এই বিষয়ৰ এটা মাথোন কথা আজি আপোনালোকক কব খুজিছোঁ। এইবাকৰে ধৰি তিনিবাৰ সাহিত্য-একাডেমীয়ে প্ৰতিখন ৰাজ্যৰ শ্ৰেষ্ঠ সাহিত্যিক-সকললৈ একোটা পাঁচহাজাৰ টকাৰ বঁটা আগবঢ়ালে। প্ৰথমবাৰ মাথোন এই বঁটা অসমীয়া সাহিত্যৰ ভাগ্যত মিলিল। ‘বনফুল’ এপাহি লৈয়েই পূজাৰী সন্তুষ্ট হ’ল, পাঁচ হেজাৰ টকাৰ নিৰ্মালি দিলে। তাক পিছৰ দুবাৰত কিন্তু কোনো অসমীয়া গ্ৰন্থকাৰেই এই পাঁচহেজাৰ-টকীয়া বঁটা লাভ কৰিব নোৱাৰিলে। কি মাপকাঠিৰে জুখি একাডেমীয়ে গ্ৰন্থৰ শ্ৰেষ্ঠতা নিৰ্দ্ধাৰণ কৰে সেই বিষয়ে আমি বিশেষ নেজানোঁ। অতি উৎকৃষ্ট নাইবা বিশ্ব-সাহিত্যৰ ভঁৰালত জিলিকিব পৰা অসমীয়া পুথি এই কালছোৱাত ওলাইছে বুলিও আমি ভাকোপ মাৰি কব খোজা নাই। কিন্তু

আন আন ৰাজ্যিক সাহিত্যবোৰৰ যিখিনি গ্ৰন্থ এতিয়ালৈকে বাহনিত উঠিছে তাৰ খনচেৰেকৰ লগত ফেৰ মাৰিব পৰা অসমীয়া গ্ৰন্থ যে আমাৰ সাহিত্যত নাই সেই কথা মানি ল'বলৈ আমি টান পাইছোঁ। এপাহ 'বনফুলে'ই যে অসমৰ সাহিত্যত ফুলিছে সেই কথাও নিশ্চয় সঁচা নহয়। নিতান্তই যদি একাডেমীৰ কৰ্ণধাৰসকলে আমাৰ সাহিত্যৰ এনে তলি উৎস হোৱা বুলি ভাবিছে তেন্তে বঁটাৰ বাবে দুবাৰ আগবঢ়োৱা দহ হেজাৰ টকা এই সাহিত্য সত্তাৰ ভঁড়াললৈকে অসমীয়া সাহিত্য উন্নয়নৰ কাৰণে দিয়া উচিত। গ্ৰন্থ-বিচাৰ পদ্ধতিও বোধকৰোঁ সলোৱা উচিত হ'ব। একাডেমীয়ে এনেদৰে একোজন সাহিত্যিকক একোটা শতক বঁটা দিলে তাৰ পৰা সম্বন্ধীয়ভাবে সাহিত্যৰ বিশেষ লাভ হয় বুলি আমি নেভাবোঁ। ব্যক্তিগতভাবে একোজন সাহিত্যিকক বঁটা দিয়ক, ৰাষ্ট্ৰীয় সন্মান দিয়ক, তাত আমাৰ আপত্তিৰ কাৰণ নাই, আনন্দৰ কথাহে আছে। কিন্তু তাৰ লগতে দুখীয়া গ্ৰন্থকাৰ আদিয়ে গ্ৰন্থ প্ৰকাশ, প্ৰচাৰ আদিত কিদৰে সকাহ পায়, কিদৰে কাকত, ছেপাশাল আদিৰ এশ এটা আহকালৰ পৰা হাত সাৰিব পাৰে, কিদৰে ডাকযোগে কিতাপৰ চলাচল সূচল আৰু সহজ হ'ব পাৰে, একাডেমীয়ে এইবোৰৰ ব্যৱস্থা হাতত ল'ব লাগে। সাহিত্যিকৰ গুটীয়া উন্নতিৰ লগে লগে সাহিত্যৰ সম্বন্ধীয়া উন্নয়নৰ বিষয়েও ভাবিব লাগে। ভাৰতৰ চহকী আৰু সম্বন্ধিশালী ভাষা-সাহিত্যতকৈ অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যৰ নিচিনা উপযুক্ত পৃষ্ঠপোষকতা আৰু লালন-পালনৰ অভাৱত ভাৰতৰ যিকেইটা ভাষা-সাহিত্য আশঙ্কৰূপ ভাবে বাঢ়িব পৰা নাই, একাডেমীয়ে তাৰ বাবেহে বিশেষভাবে যত্নবান হোৱাটো আৰু অধিক ধন ভঙাটো উচিত। ভাৰত চৰকাৰে অভাৱগ্ৰস্ত সাহিত্যিক-সকলক যি সাহায্য দিয়াৰ ব্যৱস্থা কৰিছে সি অতি সন্তোষৰ কথা হলেও এই বিষয়তো অসমীয়া সাহিত্যিকসকলে আন ৰাজ্যৰ তুলনাত বিশেষ লাভবান হ'ব পৰা নাই। এনেবোৰ সাহায্য কোনে দিয়ে, কাক দিয়ে, কেনেকৈ দিয়ে, সেইবোৰ কথাও বিতংভাবে জানিবৰ উপায় নাই। লোকসমাজত থকা আমাৰ মেলুৱৈসকলে এই বিষয়ত সততে খা-খবৰ ৰাখি যথাবিহিত ব্যৱস্থা হাতত ল'ব লাগে। এই প্ৰসঙ্গতে আমাৰ ৰাজ্যিক চৰকাৰকো এনে সাহিত্যিকক সাহায্য, ঋণ আদি বিষয়ত হাতৰ মুঠি ঢিলাই দিবলৈ আমি অহুৰোধ জনাওঁ। দেশ-গঠনত 'ৰাজনৈতিক নিৰ্ধ্যাতিত' আদি পৰ্য্যায়ৰ লোকতকৈ সাহিত্যিক-শিল্পীসকলৰ বৰঙণিও যে কম নহয় সেই কথা আমি সংশ্লিষ্ট কৰ্ত্তৃপক্ষক সকায়াই দিব খোজোঁ। সি যি নহওক, সাহিত্য একাডেমীয়ে অহুৰাদ আদি যিবোৰ আঁচনি হাতত লৈছে সেইবোৰ নিশ্চয় প্ৰশংসাযোগ্য। আমাৰ শিক্ষিত ডেকাসকলৰ সক্ৰিয় সহযোগ এই বিষয়ত বিশেষ আৱশ্যক।

সঙ্গীত-নাটক-একাডেমীৰ ৰাজ্যিক শাখা এটাও চৰকাৰী পৃষ্ঠপোষকতাত অসমতে আজি কেবাৰছবোৰ আগতে স্থাপিত হৈছে, কিন্তু হিন্দিষ্ট পৰিকল্পনাৰ অভাৱতেই হওক, নাইবা উপযুক্ত পৰিচালনাৰ অভাৱতে হওক, নাইবা আৰ্থিক অভাৱৰ কাৰণেই হওক বা আন যি কোনো কাৰণতে নহওক, ইয়াৰপৰা এতিয়াও আমি আশঙ্কৰূপ ফল লাভ কৰিব পৰা নাই। সঙ্গীত-নাটক-একাডেমীৰ সমান্তৰালভাৱে 'অসম সঙ্গীত-সন্মিলনী' নামেৰে আন এখন ৰাজ্যিক

সঙ্গীত অহুষ্ঠানেও গা কৰি আহিছে। এই ছয়োখন অহুষ্ঠানৰ ৰাজনিক ৰূপটোহে বেছিকৈ চকুত পৰা হৈ উঠিছে। ইয়াৰ সাহিত্যিক আৰু কাৰ্য্যকৰী ৰূপটো হলে দেখা পোৱাৰ আশা এতিয়াও হোৱা নাই যেন লাগে। ছয়োখন অহুষ্ঠানেই অসমৰ দুখন নগৰত বছৰি জাৰকালিৰ সৈমেকা বায়ুমণ্ডল উত্তপ্ত কৰি তোলে। অজস্ৰ ধন এই উপলক্ষ্যত ব্যয় কৰা হয়। তাৰ পিছতেই কাঁহ পৰি জীণ যোৱা নিয়াত নিতাল পৰিবেশ সৃষ্টি হয়। ডঃ ক্ৰীমহেখৰ নেওগৰ সম্পাদনাত ওলোৱা ‘স্বৰবেখাত বৰগীত’ নামৰ বৰগীতৰ প্ৰাথমিক গ্ৰন্থখনিয়েই আমাৰ চকুত পৰা এনে অহুষ্ঠানৰ এতিয়ালৈকে একমাত্ৰ স্মৃক। সঙ্গীত-নৃত্য আদি বিষয়ত আমি ইমানবোৰ কাম কৰিবলগীয়া আছে যে সেইবোৰৰ কথা ভাবিলেই মূৰ আচম্ভাই কৰে। স্কীয়া কামৰূপী নৃত্য-গীত আদিক মৰণমুখী অৱস্থাৰ পৰা ৰক্ষা কৰিবলৈ দেশত আজি ধ্বংসবী নোহোৱা হল। কাম আছে, কৰ্ম্ম নাই। গীত আছে, গায়ক নাই। নৃত্য আছে, নাচোতা নাই। সঙ্গীত-নাচৰ বিবিধ আহিলা আছে, সেইবোৰৰ গৱেষণা কৰোঁতা নাই। যদি এয়েই প্ৰকৃত অৱস্থা হয় তেন্তে বছৰি সঙ্গীতৰ একোটা ৰাজস্বয় যজ্ঞ পতাৰ আৱশ্যক কি? আমাৰে কাষৰ মণিপুৰী-সকল এই বিষয়ত কিমান আগবাঢ়ি গ’ল ভাবি চাওকচোন। অলপতে ভাৰত সঙ্গীত-নাটক-একাডেমীয়ে কেইটামান বিভিন্ন ৰাজ্যৰ থলুৱা নৃত্যক স্বীকৃতি দিবৰ উদ্দেশ্যে এখন বিশেষজ্ঞ কমিটি পাতি দিছে। স্বৰূপ বিষয়, ডঃ ক্ৰীমহেখৰ নেওগো ইয়াৰ অগ্ৰতম সভ্য। এই কমিটিয়ে অসমৰ সঙ্গীত নৃত্যকো স্বীকৃতি পাবৰ উপযুক্ত হয় নে নহয় বিচাৰ কৰি চাব। আমি আশা কৰোঁ আমাৰ চৰকাৰ, একাডেমী, নৃত্যশিল্পী আৰু এই বিষয়ে অভিজ্ঞ লোকসকলে যাতে সঙ্গীত নৃত্যৰ বিষয়ে লাগতিয়াল তথ্যপাতি আদি যথাসময়ত কমিটিৰ আগত উত্থাপন কৰিবলৈ পৰাশ্ৰুত নহয়। অসমত এখনি উচ্চ পৰ্য্যায়ৰ স্থানীয়স্থিত সঙ্গীত কলেজৰ আৱশ্যকতাও আমি বৰকৈ অনুভৱ কৰিছোঁ। তাৰ লগতে থলুৱা নৃত্য-গীতৰ গৱেষণা, সংৰক্ষণ আদিও চলিব লাগে।

সঙ্গীত-নৃত্য আদিৰ লগত এই সাহিত্য-সভাৰ পোনপটীয়া সম্পৰ্ক নেথাকিলেও এইবোৰ বিষয়তো চিন্তা-চৰ্চ্চা, গৱেষণা-অধ্যয়ন লাগে আৰু সেই কাৰণেই আমাৰ সাহিত্যিকসকল ইয়াৰ পৰাও বাগি দি আঁতৰি যাব নোৱাৰে আৰু যোৱাটো উচিতো নহয়। সেয়েহে আমাৰ এই বিষয়ে চমু বক্তব্য দাঙি ধৰা হল।

বৰ্তমান কালত বোলছবি আৰু অনাৰ্টাৰেও সাহিত্য-জগতৰ এটা বৃদ্ধন অংশ অধিকাৰ কৰি লৈছে। বিজ্ঞানৰ এই দুবিধ যান্ত্ৰিক অৱদানৰ যোগেদিও সাহিত্য সংস্কৃতিৰ অশেষ মঙ্গল সাধিত হবৰ সম্ভাৱনাই দেখা দিছে। তাৰ লগে লগে অকল্যাণৰ দুৱাৰো যে মুকলি হোৱা নাই এনে কথা কব নোৱাৰি। প্ৰথমতে আমি অসমীয়া বোলছবিৰ ৰূপালী বোলছবি-অনাৰ্টাৰ

পৰ্দাণ্টে ভূমুকি এটা মাৰি চাওঁহক আহক। প্ৰকৃতপক্ষে অসমীয়া বোলছবিৰ জন্ম হবৰ বৰ বেছি দিন হোৱা নাই। এতিয়াও ইয়াৰ পঁচিশ বছৰীয়া জীৱন পূৰ্ব নো হয় এখোন। এই বছৰটোৰ ভিতৰতে ভাল দিন-বাৰ চাই, সম্ভৱ হলে অসমীয়া বোলছবিৰ

জয়দ্বাতা স্বপকৌৱৰৰ জয়দিনটোৰ লগত খাপ খুৱাই অসমীয়া বোলছবিৰ ৰূপালী-জয়ন্তী উৎসৱ পালন কৰিব পাৰিলে বৰ ভাল কথা হয়। আমাৰ বোলছবিৰ জীৱন বয়সৰ লেখেৰে পঁচিশ বছৰীয়া হলেও এতিয়ালৈকে আমি একুৰি পাঁচখন অসমীয়া বোলছবি দেখা পোৱাৰ সৌভাগ্য হোৱা নাই। এই বছৰটোৰ ভিতৰত টানি-মানি সেই সংখ্যা পূৰ হলে আনন্দৰ কথা হব। ১৯৩৫ চনৰ ১০ মাৰ্চটোক অসমীয়া বোলছবিৰ জয়দিন বুলি কব পাৰি। সেই দিনা কলিকতাৰ ‘বাণনাক মহল’ত বসবাজ বেজবৰুৱাৰ পৌৰোহিত্যত আৰু কলিকতা প্ৰেমসুহা অসমীয়াসকলৰ উপৰিও বহু ভাৰতীয় বিশিষ্ট লোকৰ উপস্থিতিত ‘জয়মতী’ বোলছবি প্ৰথমবাৰ প্ৰদৰ্শন কৰা হৈছিল। সেই উদ্বোধনী উৎসৱত ভাৰতবিখ্যাত চিত্ৰশিল্পী অসমৰ সুসন্তান বাজকুমাৰ প্ৰমথেশ বৰুৱা, নিউ থিয়েটাৰৰ বিখ্যাত অভিনেতা চায়গল, পৃথ্বীৰাজ কাপুৰ প্ৰভৃতি বহু বিশিষ্ট অতিথিয়ে শোভাবৰ্দ্ধন কৰিছিল। বেজবৰুৱা ডাঙৰীয়াই সেই উৎসৱ ভাষণত কৈছিল—

“আজি বৰ মঙ্গলৰ দিন। আজি অসমৰ এটা গোঁৱৰৰ দিন। ‘জয়মতী’ শ্ৰীমান জ্যোতি বোপাৰ অশেষ চেষ্টা, অপৰিলীম ধৈৰ্য্য আৰু ধন ব্যয়ৰ ফল। তেওঁ প্ৰকৃততে এজন শিল্পী। তৰুণ অসমৰ ‘জয়মতী’ এখন উজ্জল দাপোণ। মই আশা কৰোঁ যাতে অইন প্ৰদেশৰ লগে লগে এই লাগতিয়াল প্ৰতিষ্ঠানটোৱে অসমত ভালকৈ শিপায়, জকাইচুকৰ অসমে যাতে গোটেই ভাৰততে নিজৰ গোঁৱৰ আৰু জাতীয়তা বিলাই ফুৰিব পাৰে। মই দেখিছোঁ ‘জয়মতী’ ছবিত পুৰণি গীত-মাত, বচন, ঘৰ-দুৱাৰ কাককাৰ্য্য সকলো অসমীয়া ঠাচত কৰিবলৈ শ্ৰীমান জ্যোতি বোপাই চেষ্টা কৰিছে। মোৰ অপাৰ আনন্দ যে মোৰো মানসী কন্যা কল্পনাৰ নাগিনী প্ৰকৃতিৰ ছোৱালী ডালিমীক মই ভবায়তে, মই কল্পনা কৰায়তে দৃষ্টকত দেখিবলৈ পালোঁ।”

১৯৩৪ চনত আৰম্ভ কৰা হৈছিল যদিও ‘জয়মতী’ৰ প্ৰথম প্ৰদৰ্শন কৰা হয় ১৯৩৫ চনৰ ১০ মাৰ্চত কলিকতাত আৰু ১৯৩৫ চনৰ ২০ মাৰ্চত গুৱাহাটীত। উদ্বোধন-প্ৰসঙ্গত জ্যোতি-প্ৰসাদে এইদৰে এটি ঘোষণা কৰিছিল—

“অসমীয়া বাইজৰ শুভ ইচ্ছা আৰু আশীৰ্ব্বাদ মূৰত লৈ আজি প্ৰায় ডেৰ বছৰত মূৰত জয়মতী ফিল্ম বাইজৰ আগলৈ উলিয়াবলৈ সন্মত হৈছোঁ। ‘জয়মতী’ ছবি তোলাৰ সময়ত এই অভাজনৰ ওপৰেদি নানা ক্লেশৰ প্ৰবল সোঁত বাগৰি গৈছিল। পিতৃ-মাতৃৰ চিৰবিদায়ৰ কৰুণতাক্লিষ্ট ঘাত-প্ৰতিঘাতে জৰ্জৰিতপ্ৰায় কৰি এই ‘জয়মতী’ ছবি বাইজৰ আগলৈ উলিয়াটো বৰ দুৰূহ কৰি তুলিছিল। কিন্তু বাইজৰ ঐকান্তিক শুভ ইচ্ছাৰ ফলত সেই সকলো বাধা-বিঘিনি আৰু বিপদ-আপদৰ বতাহ-বৰষুণৰ মাজেদি ‘জয়মতী’ক কোনোমতে ৰক্ষা কৰি আজি সম্পূৰ্ণাঙ্গকৈ বাইজৰ আগত থিয় কৰিব পাৰিছোঁ। অসমীয়াৰ প্ৰথম কথাছবি বুলি, অসমীয়া ল’ৰা-ছোৱালীৰ ফিল্ম অভিনয়ত প্ৰথম চেষ্টা বুলি সদৌ অসমীয়া বাইজে যেন এই ছবিখন মৰমৰ চকুৰে চায় আৰু সহায় কৰি অসমীয়া ফিল্ম-শিল্প কৰ্মীসকলৰ আগলৈ ফিল্ম কৰাৰ সোণালী সপোন দৃষ্টকত পৰিণত কৰিবলৈ যেন আশীৰ্ব্বাদ কৰে।”

তেতিয়াৰ পৰা আজিলৈকে লুইডৰ বুকুৱেদি কিমান ধুমুহা, কিমান বাৰিষা-খৰালি, কিমান ডকা-চাকনৈয়া পাৰ হৈ গল তাৰ লেখ কোনে ৰাখিছে। এই সময় ছোৱাৰ ভিত্তৰত একুবি এখন বোলছবিৰে মুক্তিলাভ কৰিছে। সেইবোৰ হৈছে:—

(১) জয়মতী	পৰিচালক	জ্যোতিপ্ৰসাদ (১৯৩৫ চন)
(২) ইন্দ্ৰমালতী	"	" (১৯৩৯ চন)
(৩) মনোমতী	"	বোহিগী বৰুৱা (১৯৪১ চন)
(৪) ৰূপহী	"	ত্ৰিপাৰ্বতি বৰুৱা
(৫) বদন বৰফুকন	"	ত্ৰীকমল চৌধুৰী
(৬) চিৰাজ	"	ত্ৰিবিষ্ণু ৰাভা, ত্ৰীফণী শৰ্মা (১৯৪৮ চন)
(৭) পাৰঘাট	"	'খনিকৰ' (১৯৫০ চন)
(৮) বিপ্লৱী	"	ত্ৰীঅসিত সেন
(৯) ৰণমী	"	ত্ৰীহৰেশ গোস্বামী
(১০) সতী বেউলা	"	ত্ৰীমুনীল গাঙ্গুলী
(১১) নিমিলা অৰু	"	ত্ৰীলক্ষ্যধৰ চৌধুৰী (১৯৫৫ চন)
(১২) পিয়লী ফুকন	"	ত্ৰীফণী শৰ্মা (১৯৫৫ চন)
(১৩) স্মৃতিৰ পৰশ	"	ত্ৰীনিপ বৰুৱা (১৯৫৫ চন)
(১৪) সৰা-পাত	"	আনোৱাৰ হুছেইন (১৯৫৫ চন)
(১৫) এৰা বাটৰ স্বৰ	"	ডক্টৰ ত্ৰীভূপেন হাজৰিকা (১৯৫৬ চন)
(১৬) মাক আৰু মৰম	"	ত্ৰীনিপ বৰুৱা
(১৭) লখিমী	"	ত্ৰীভবেন দাস
(১৮) ধুমুহা	"	ত্ৰীফণী শৰ্মা (১৯৫৭ চন)
(১৯) বঙা পুলিচ	"	ত্ৰীনিপ বৰুৱা (১৯৫৮ চন)
(২০) নতুন পৃথিৱী	"	আনোৱাৰ হুছেইন (১৯৫৮ চন)
(২১) ভক্ত প্ৰহ্লাদ	"	ত্ৰীনিপ বৰুৱা (১৯৫৮ চন)

ইয়াৰ উপৰিও 'প্ৰাগজ্যোতিকা' নামেৰে এখন স্মৃতিচিহ্ন (documentary) প্ৰকাশ হৈছে। 'কেচা সোণ', 'চাকনৈয়া' আৰু 'পূবেৰণ' নামৰ তিনিখন ছবি অলপতে পোহৰলৈ ওলোৱাৰ আশা হৈছে। 'লাচিত বৰফুকন', 'নৰকাহৰ', 'পুৰতি নিশাৰ সপোন' নামেৰে আৰু তিনিখন ছবিৰ প্ৰস্তুতিৰ প্ৰাৰম্ভিক কাম চলি আছে। বোলছবিৰ ক্ষেত্ৰত এতিয়ালৈকে এইখিনিৰেই আমাৰ উঁডালৰ সম্পদ। ইয়াৰ ভিতৰত দুখনে (পিয়লী ফুকন, মাক আৰু মৰম) দ্বিজীত মান-পত্ৰ লাভ কৰিছে আৰু 'বঙা পুলিচে' ৰূপৰ পদক পাইছে। এই পুৰস্কাৰকে অৱশ্যে কৃতকাৰ্য্যতাৰ একমাত্ৰ মাপকাঠী বুলি আমি ভবা নাই। বাইজৰ ফালৰ পৰাও কেইখনমান ছবি বিপুলভাবে সম্বৰ্দ্ধিত হৈছে। দুই-এখনে শক্তি আৰু অৰ্থৰ অপচয় নকৰাকৈয়ো থকা নাই।

অভিজ্ঞতাবপৰা মাহুহে অনেক কথা শিকে। আমাৰ বোলছবিৰ পৰিচালক আৰু শিল্পীসকলেও ইমানদিনে তিনি-বুৰি বহুত কথাই শিকিব পাৰিছে নিশ্চয়।

আমি আজি অসমীয়া বোলছবিৰ সাহিত্যিক ফালটোৰ বিষয়েহে দুই একেধাৰ কব খুজিছোঁ। এই সাহিত্যিক ফালটোৰ কথা ভাবিলে ঘাইকৈ তিনিটা বিষয় চকুত পৰে। কাহিনী, সংলাপ আৰু স্বৰৰ উপৰিও গীতৰ ভাব-ভাষা। এতিয়ালৈকে ওলোৱা অসমীয়া ছবিৰ ভিতৰত দহখনেই অৰ্থাৎ প্ৰায় আধাৰেই কাহিনী চিত্ৰপৰিচালকসকলৰ দ্বাৰা ৰচিত। ইয়াৰ ফলত অন্ততঃ কেই-খনমান ছবি যে বিফল নাইবা দুৰ্বল হৈছে সেই কথা অগ্ৰিম হলেও সত্য। সকলো পৰিচালকে জ্যোতিপ্ৰসাদৰ নিচিনা বহুগুণী শিল্পী হবলৈ আশা কৰাটো ভুল। আৰু ছিগা চুলি তাৰ ছিগা চুলি মাৰি যাওঁ নেঘেৰী খোপাৰ নিচিনাকৈ বঙলা, হিন্দী আদি ছবিৰ কাহিনীবোৰৰ টুকুৰাবোৰ আনি ঘোৰা দিলেই ভাল অসমীয়া কাহিনী এটা হব নোৱাৰে। দুই এক ক্ষেত্ৰত এনে হোৱা দেখিহে আমি এই কথা কৈছোঁ। কথা হাঁহক পতান দি আভুৱা ভবাৰ নিচিনাকৈ দুৰ্বল কাহিনী এটা সৃষ্টি কৰি অসমীয়া দৰ্শকক সন্তোষ দিব খোজা প্ৰচেষ্টাও দুই এঠাইত দেখা গৈছে। সংলাপ বা চিত্ৰনাট্যৰ ভাষা, ৰচনা-ভঙ্গী আদি দেখিও আমি বহু সময়ত হতাশ হৈছোঁ। কোনো কোনো ভাল ছবিও এনে দোষৰ পৰা মুক্ত হব পৰা নাই। কোনো কোনো ক্ষেত্ৰত শিল্পীসকলৰ বিকৃত উচ্চাৰণেও শুনোতাৰ কাণত কোটকোবা কাঁইটে বিদ্ধাৰ নিচিনাকৈ কষ্ট দিছে। চিত্ৰনাট্যকাৰসকল জনাবুজা লোক হলেও বিদগ্ধ পণ্ডিত হব নোৱাৰে। তেওঁলোকে লিখিবোৰ দুই-এজন জনা লোকক দেখুৱাই ভাষা আদি নিৰ্ভুল কৰি শুধৰাই ললে মহাভাৰতখন অন্তৰ্ক হব বুলি আমি নেভাৰোঁ। দুই-এখন ছবিৰ নামটোতে কেনে কেৰোণে ধৰা অলপ টং কৰি চালেই আপোনালোকে বুজি পাব। ‘জয়মতী কুঁৱৰী’, ‘মনোমতী’ আদি সবববহী গ্ৰন্থৰ নাট্যৰূপ দি খ্যাতনামা গ্ৰন্থকাৰসকলক সন্মানিত কৰাৰ উপৰিও দৰ্শকক ভাল বস্তু চাবলৈ সন্মোগ দিয়া হৈছিল। লক্ষ্মীধৰৰ ‘চিৰাজ’ গল্পটোৱেও বোলছবিলৈ ৰূপান্তৰিত হৈ এক আলোড়নৰ সৃষ্টি কৰিছিল। এনে গ্ৰন্থ আৰু গল্প অসমীয়া সাহিত্যত ভালেমান আছে। বঙ্গদেশত ৰবীন্দ্ৰনাথ, বঙ্কিমচন্দ্ৰ, শব্দচন্দ্ৰ, তাৰাশঙ্কৰ আদি প্ৰসিদ্ধ লিখকসকলক বঙালী চিত্ৰ-পৰিচালকসকলে যেনেকৈ লোকচক্ৰৰ সন্মুখত সন্মানৰে দাঙি ধৰিছে, আমিও আমাৰ দেশৰ কৃতী গ্ৰন্থকাৰসকলক তেনেভাবে সন্মানিত কৰিবৰ সময় হৈছে বুলি ভাৰোঁ। এতিয়ালৈকে এখনো খুহুতীয়া চিত্ৰ প্ৰকাশ হোৱা নাই। অসমীয়া দৰ্শকে হাঁহিব জানে, লিখকে ইচ্ছাৰ জানে, বোলছবিৰ পৰিচালকসকলেও মাজে সময়ে হাঁহিব থুপাক মেলি দিব পাৰিলে বোধকৰোঁ বেয়া নহয়। ধনৰ ওঁড়াল থকা নাইবা পৰিচালনাৰ চাৰি-কাঠী হাতত থকা আমাৰ বহুসকলে নিজৰ সৰ্বপ্ৰাণী মনোযুক্তি আংশিকভাবে পৰিত্যাগ কৰিলে অসমীয়া চিত্ৰশিল্পই আৰু এখাপ ওপৰলৈ উঠিব পাৰিব বুলি আমি ভাৰোঁ।

আজিকালি বোলছবি অনাৰ্ভাবৰ যোগেদি প্ৰচাৰিত হোৱা লবৰ সংখ্যক গীতৰে স্বৰ থাকিলেও ভাষা নাই, ভাষা থাকিলেও অৰ্থৰ সঙ্গতি নাই। এনে গীতৰ সংখ্যা ক্ৰমাৎ বাঢ়িছে।

ডুহুপৰি বৰগীত, ঘোষা, লোকগীতি আদিৰ উপৰিও জ্যোতিপ্ৰসাদ, কীৰ্ত্তি বৰদলৈ, শ্ৰীপদ্মধৰ চলিহা, উমেশ চৌধাৰী, শ্ৰীপাৰ্বতি বৰুৱা, শ্ৰীমিজদেৱ মহন্ত, কমলানন্দ আদি খ্যাতনামা সঙ্গীত-লিখকসকলৰ গীত খাপ খুৱাই বোলছবিৰ ব্যৱহাৰ কৰিব জানিলে সেই ছবিৰ মান হুটুটি বাঢ়িবহে বুলি আমাৰ বিশ্বাস। এনেদৰে আমাৰ আপুৰুগীয়া সম্পদ বাৰ্ষিক আদৰি লবলৈ আমি কেতিয়া শিকিম?

নৱলব্ধ স্বাধীনতাৰ লগে লগে ভাষা সংস্কৃতি আদিৰ উন্নয়নৰ কাৰণে অসমীয়ে লাভ কৰা জনহিতকৰ অহুষ্ঠানবোৰৰ ভিতৰত গুৱাহাটী অনাতাঁৰ-কেন্দ্ৰও অন্তৰ্গত। বৰ্তমান অসমীয়া সাহিত্যলৈ এই অনাতাঁৰ-কেন্দ্ৰৰ অবিহণও লেখত লবলগীয়া। সেই কাৰণে এই সম্পৰ্কেও অলপ চালিজাবি চোৱা উচিত। আমাৰ বোধৰে অনাতাঁৰৰ মাধ্যমেৰে প্ৰচাৰিত বহুখিনি গীতি-কবিতা, গল্প-কথিকা, নাটক-ৰূপকবোৰ বতাহত উৰি যোৱাৰ লগে লগে সেইবোৰৰ সাহিত্যিক মূল্যও নাইকিয়া হৈ গৈছে। এনে ক্ষেত্ৰত ন-পুৰণি লিখক এচামকৈ অনাতাঁৰ-কেন্দ্ৰই কেৱল বানচ লৈ সাহিত্যিক কচৰং কৰিবলৈ হুবিধা কৰি দিয়াৰ বাহিৰে আমি আন বিশেষ উপকাৰ পোৱা নাই বুলি ক'ব লাগিব। পিছে আমাৰ বৰ্তমান অসমীয়া সাহিত্যৰ দুখীয়া উড়াললৈ এই অনাতাঁৰ-কেন্দ্ৰৰপৰা আশাহুৰূপ নহলেও নিচেইকৈ ভাল বৰঙনি নাই পোৱা বুলি কলে অশলাগ ক'ব হ'ব। এই কেন্দ্ৰই আজি এঘাৰ বছৰে এদল নতুন লিখক, নতুন শিল্পী গঢ়িবলৈ চেষ্টা চলাই আহিছে। আমাৰ বিশ্বাস, এই কেন্দ্ৰই ১৯৮৮ চনৰ জুলাই মাহৰপৰা প্ৰচাৰিত হোৱা বাছকবনীয়া প্ৰৱন্ধ-সম্ভাৰ, গল্প-নাটক আদি ভাগে ভাগে যতনাই ৰাখিছে। ইতিমধ্যে এই কেন্দ্ৰৰপৰা 'প্ৰসাৰিকা' নামৰ এখনি আলোচনীয়েও ছপাৰ আকাৰত দুবাৰ দেখা দিছিল। দুখৰ বিষয়, ছপাৰ ভুলেৰে হলে বিন্ধাৰ নিচিনাকৈ ঠকাসৰকা হৈ ওলোৱাত এই পাঠকক সম্ভাৰ দিব নোৱাৰিলে। আমি আশা কৰোঁ নতুনকৈ ওলোৱা 'আকাশী'ত যেন তেনে ভুলৰ পুনৰাবৃত্তি নহয়। এই সচিত্ৰ 'আকাশী'ত ভিন্ ভিন্ কেন্দ্ৰৰ অহুষ্ঠানৰ বিশদ বিৱৰণ দিয়াৰ উপৰিও পূৰ্বে অনাতাঁৰ যোগে প্ৰচাৰিত হোৱা গল্প-কবিতা-প্ৰৱন্ধ আদিও প্ৰকাশ কৰিবলৈ লোৱা দেখি আমি আনন্দ পাইছোঁ। এই পবেকীয়া আলোচনীখনৰ কলেৱৰ আক বুজন হোৱাটো উচিত, লগতে প্ৰচাৰৰো দিহা হ'ব লাগে। অধিক সংখ্যক গীত, কথিকা, ৰূপক, নাটিকা সংৰক্ষণযোগ্য নহলেও তাৰ ভিতৰতে যিবোৰ স্বায়িত্ব প্ৰকৃততে কাব্য, সেইবোৰ যাতে চৰকাৰী ফাইলৰ ভিতৰতে উয়ে কুটি নেপেলায় তাৰ ব্যৱস্থা লবলৈ অনাতাঁৰ কৰ্ত্তৃপক্ষক আমি সকায়াই ধৰোঁ।

এই কেন্দ্ৰৰ নানা আসোৱাহ, বিশেষকৈ ইয়াৰ ভাষানীতি সম্পৰ্কে যোৱা বেলি অলম সাহিত্য-সভাৰ তিনিচুকীয়া অধিবেশনত পৰ্যালোচনা কৰা হৈছিল। চাহ-বহুৱা অঞ্চল, মিকিৰ, ডিমছা আৰু নগা পৰ্বত নেকালৈ প্ৰচাৰিত অহুষ্ঠানসমূহৰ প্ৰচাৰৰ মাধ্যম হিচাপে অসমীয়া ভাষাৰ সলনি হিন্দী ভাষা ব্যৱহাৰ কৰাত প্ৰতিবাদ জনাই এটা প্ৰস্তাৱ লোৱা হৈছিল। সুখৰ বিষয় তাৰ পিছত অসমৰ চাহ-বহুৱাসকলৰ প্ৰকৃত জীৱন-যাত্ৰাৰ লগত খাপ খুৱাই বৰ্তমান

অসমীয়াতে অহুঠান প্ৰচাৰ কৰিবলৈ লোৱা হৈছে। পলমকৈ হলেও ইয়াৰ বাবে গুৱাহাটী অনাৰ্ঠাৰ-কেন্দ্ৰৰ বৰ্তমান অধ্যক্ষ শ্ৰী ভি, কৃষ্ণমুৰ্ত্তি আৰু ওপৰৰ সংশ্লিষ্ট কৰ্তৃপক্ষৰ শলাগ লৈছোঁ। নগা পৰ্বত, নেফাতো অহুৰূপ ব্যৱস্থা হব লাগে। পৰ্বত-ভৈয়ামৰ অধিবাসীসকলৰ মাজত অবিয়াঅবিৰ বেয়া ভাব সোমাবলৈ নিদি যাতে পৰম্পৰা কৃষ্টি সাহিত্যৰ বুজ পায় আৰু যাতে কাৰো ওপৰত আচহুৱা সংস্কৃতি জাপি দিয়াৰ অপচেষ্টা কৰা নহয় তালৈ যেন গুৱাহাটী অনাৰ্ঠাৰ-কেন্দ্ৰৰ কৰ্তৃপক্ষই মনোযোগ দিয়ে। তাকে নকৰি আমাৰ পৰম্পৰাৰ মাজত অবিখাসৰ কঠোৱা নিঁচিলে সাম্প্ৰতিকভাবে উদ্বেগ লাগিব হোৱা যেন লাগিলেও, সময়ত তাৰে পৰাই যে সময় ভাৰতৰ সমূহীয়া ঐক্যত আঘাত লাগিব পাৰে সেই কথাটো লক্ষ্য ৰাখি সকলোৱে সতৰ্ক হৈ চলিব লাগে। অনাৰ্ঠাৰ কৰ্তৃপক্ষৰ এই বিষয়ত দায়িত্ব অধিক আৰু সেই কাৰণে অধিক দ্বন্দ্ববোধো আৱশ্যক। সেই উদ্দেশ্যেই এতিয়াও আমি আশা কৰিছোঁ নগা পৰ্বত আৰু নেফা অঞ্চলৰ ভাই-ভনীসকলৰ লগত বামাগ্ৰন মহাভাৰতৰ যুগৰেপৰা গতি উঠা ভৈয়ামবাসীৰ যবমৰ এনাৰ্জৰীডালৰ বাঞ্ছোন অনাৰ্ঠাৰ-কেন্দ্ৰই যেন টিলা কৰি নিদিয়। মূঠতে গুৱাহাটী অনাৰ্ঠাৰ-কেন্দ্ৰক ভাৰতৰ পূব প্ৰান্তৰ বামধনুযুগীয়া সাতোৰহণেৰে সুৰঞ্জিত নানান জাতি-উপজাতিৰ মাজত এটি সমন্বয় গঢ়াৰ অহুঠানৰ ভূমিকাত পাবলৈহে আমি কামনা কৰোঁ।

অনাৰ্ঠাৰ-কেন্দ্ৰৰ অধীনতে এটি সংৰক্ষণ, গৱেষণা আৰু আলোচনা চক্ৰ স্থাপন কৰি অসমৰ গাঁৱে-ভূঞা, সত্ৰই-মন্দিৰে, পৰ্বতে-ভৈয়ামে সিঁচৰতি হৈ থকা গীত-পদ্যবোৰ, নৈ-নিজৰা হাবি-বননিত কমোৱা তুলাৰ দৰে উৰি লেবেলি যাবলৈ ধৰা এৰা-বাটৰ সুৰবোৰ ধৰি ধবলৈ ব্যৱস্থা হাতত লব লাগে। আদিৰেপৰা প্ৰামোদনত আজিলৈকে প্ৰচাৰিত হোৱা সকলোবোৰ গীতৰ বেকৰ্ড আৰু বেকৰ্ড নাটিকাবোৰ দুশ্ৰাণ্য হলেও গোটাই-মেলা আনি সংৰক্ষণ কৰাৰ উপৰিও মাজে সময়ে বজাই আপুৰুগীয়া সম্পদৰ ভাগ লবলৈ অনাৰ্ঠাৰ শ্ৰোতাক সুবিধা দিব লাগে। দোকানে-পোহাৰে কাণৰ কাষতে বাজি থকা বেকৰ্ড কেখনহে বৰ্তমানে আমাৰ অনাৰ্ঠাৰ ভডালত আছে যেন অহুমান হয়।

অনাৰ্ঠাৰ-কেন্দ্ৰই অসমীয়া নাটক ৰচনা আৰু প্ৰচাৰৰ বিষয়তো শিল্পীসকলক উৎসাহ উদ্বীণনা যোগাইছে। আমি তাৰোঁ তাৰ কলত এবাৰ বছৰৰ ভিতৰত গুৱাহাটী অনাৰ্ঠাৰ-কেন্দ্ৰৰ যোগেদি প্ৰায় এহেজাৰমান অসমীয়া নাটক, ৰূপক আদি প্ৰচাৰিত হৈছে। ইয়াৰ ভিতৰত অন্ততঃ খনচৰেক যে ভাল পুথিও আছে সেই বিষয়ে সন্দেহ নাই। প্ৰসঙ্গক্ৰমে এনে বাছক-বনীয়া নাট-অহুঠানৰ ভিতৰত ডঃ শ্ৰীমহেশ্বৰ নেওগৰ দ্বাৰা সঙ্গীত ‘মহাপুৰুষ শ্ৰীশঙ্কৰদেৱ’, শ্ৰীউপেন্দ্ৰ লেখাৰ দ্বাৰা সঙ্গীত ‘মহাপুৰুষ শ্ৰীমাধৱদেৱ’ৰ জীৱন-আলেখ্য দুখনিৰ নাম উল্লেখযোগ্য। এই শ্ৰেণীৰ প্ৰামাণিক জীৱন-আলেখ্য আমাক আৰু লাগে। শ্ৰীপৰাগ চলিহাৰ ৰচিত ‘হেজাৰ বছৰ অসম’ নামৰ নাটখনিও উল্লেখযোগ্য। কেবাখনো কলেজীয়া ডেকাৰ দ্বাৰা ৰচিত নাটকেও আমাক বিশেষ আনন্দ দিছিল। পাৰিভাষিক দি সাহিত্যিক, নাট্যকাৰ-সকলক উদগণি দিয়াৰ উপৰিও সৰ্বসাধাৰণী ডিন্ ডিন্ ভাষাবপৰা নাট অহুৱাব কৰি আৰু

অসমীয়া নাটো আন ভাৰ্ণাল ভাঙনি কবি বিভিন্ন কেন্দ্ৰৰ যোগেদি প্ৰচাৰ কৰাই সৰ্বভাৰতীয় সময় গতি ভোলাৰ প্ৰচেষ্টা এটাও চলোৱা হৈছে। এই কথা দুখেৰে কব লাগিব যে আন ৰাজ্যিক ভাষাৰ নাটৰ তুলনাত অসমীয়া নাটক অতি কম সংখ্যকহে বাহিৰলৈ পঠোৱা হৈছে। এনেদৰে পঠোৱা নাট ‘জয়মতী কুঁৱৰী’ আৰু ‘কাৰেঙৰ লিগিৰী’ৰ বাহিৰেও আৰু খনচেকেৰ নাট যে আমাৰ ভাষাত নাই তেনে কথা আমি মানি নলওঁ। আন ৰাজ্যিক ভাষাৰপৰা ইতিমধ্যে অহুদিত হোৱা নিম্ন পৰ্যায়ৰ নাটতকৈ ভাল নাটক আমাৰ ভঁৰালত নিশ্চয় আছে। ইয়াৰ উপৰিও সিফালৰপৰা অহা কেবাখনো নাট মূল নাটকৰ অহুবাদৰ অহুবাদ হোৱা বাবে আৰু হিন্দী ভাষা জনা কিন্তু অসমীয়া নাটকৰ ক্ষেত্ৰত ব্যুৎপত্তি নথকা লোকৰ হতুৱাই যথেষ্ট অহুবাদ কৰোৱাৰ ফলত মূল নাটকৰ মূল্য বহু পৰিমাণে কমি যোৱা দেখা গৈছে। এনেদৰে নাটকৰ নামত কিছুমান বিকৃত আৰু বিজতৰীয়া অহুবাদ হোৱাটো বাহনীয় নহয়।

বৰ্তমানে এই অনাতাঁৰ-অহুঠান ভাষা-সাহিত্যৰ ফালৰপৰা নিভুল ভাবে পৰিচালনা কৰিবপৰা আৱশ্যকীয় সংখ্যক অসমীয়া কৰ্মচাৰী আছে বুলি আমাৰ বিশ্বাস নহয়। এই অহুঠান প্ৰতিষ্ঠা কৰাৰ সময়ত ইয়াৰ বিভিন্ন কাৰ্য্য-সূচীৰ দায়িত্বত যি সংখ্যাৰ অসমীয়া কৰ্মচাৰী আছিল এই কেন্দ্ৰৰ আগতকৈ বহুগুণে সম্প্ৰসাৰণ হোৱা সত্ত্বেও পূৰ্বৰ অসমীয়া কৰ্মচাৰীৰ সংখ্যা নেবাতি বহু গুণে টুটলি আৰু তাৰ ফলত কেবাটাও অসমীয়া অহুঠান অনা-অসমীয়া কৰ্মচাৰীৰ তললৈ যোৱাত ইয়াৰ মানো যে পূৰ্বতকৈ হ্ৰাস হৈছে সেই কথা স্বীকাৰ্য্য। যথেষ্ট সংখ্যক ধলুৱা ভাষা-সাহিত্যৰ বিশেষ জ্ঞান থকা অসমীয়া কৰ্মচাৰী নিযুক্ত কৰি অনাতাঁৰ যোগে প্ৰচাৰিত গীত-কথা আদিৰ ভাব-ভাষা যাতে অহুঠানৰ লগত ৰজিতা খোৱা হয় আৰু যাতে আনোৱাহুত্ব মাত-কথা ৰচনাৰীতি আৰু অস্বাভাৱিক পৰিবেশৰ সৃষ্টি নহয় সেই বাবে অনাতাঁৰ কৰ্ত্তৃপক্ষই অবিলম্বে যথোচিত ব্যৱস্থা হাতত লোৱা উচিত। আমি কব খোজোঁ যে ভিতৰৰ পৰাই হওক বা বাহিৰৰ পৰাই হওক, একো একোজন পাৰদৰ্শী অভিজ্ঞ লোকক প্ৰযোজক হিচাপে গাঁৱলীয়া বাইজলৈ, আইদেউৰ বুলনি, চেমনীয়া অহুঠান, সাহিত্য-চ’ৰা আদি অনাতাঁৰৰ বিভিন্ন বিভাগৰ দায়িত্ব দি একাংশতীয়াকৈ লাগিবৰ সুবিধা দিলেহে অহুঠানৰ সাহিত্যিক আৰু কলাস্থলত মূল্যৰ মান উন্নত হব পাৰে। বৰ্তমানে “এক বুঢ়ী দুই কাম, ধানো বানে চোহে আম”ৰ নিচিনাকৈ এজন লোকেই একাধিক বিভাগ নিয়ন্ত্ৰণ কৰিব লগীয়া হোৱাৰ বাবে কোনোতো অহুঠানেই নিয়মিতভাবে ভাল হবলৈ সুবিধা পোৱা নাই। এই ব্যৱস্থাৰ পৰিবৰ্তন ঘটাই অভিজ্ঞ প্ৰযোজকৰ সংখ্যা বঢ়ালে আৰু শিল্পীসকলক লাগতিয়াল সা-সুবিধা দিলেহে অহুঠানৰ মান বাঢ়িব, জ্যোতাসো জ্বলি ভাল পাব আৰু লগতে অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যও সমৃদ্ধিশালী হব।

সংস্কৃত দেৱভাষা, কেৱল দেৱভাষাই নহয়—ই ভাৰতবাসীৰ আত্মাৰ ভাষা, ভাৰতৰ ত্ৰিকালজ্ঞ ঋষি-মুনিসকলৰ জ্ঞান-বিজ্ঞানৰ ভাষা। অতি প্ৰাচীন কালৰ পৰাই কামৰূপ নাইবা বৰ্তমান অসম দেশ যে এই সংস্কৃত ভাষা-সাহিত্য চৰ্চ্চাৰ কেন্দ্ৰ আছিল সেই বিষয়ে সন্দেহৰ ধল নাই। নবকাস্তব, ভগবন্ত, ভাস্কৰবৰ্মা প্ৰভৃতি কামৰূপ নৃপতিসকলৰ ৰাজসভা নিশ্চয় সংস্কৃতজ্ঞ

সংস্কৃত সাহিত্য

সংস্কৃত ভাষাত লিখা হৈছিল। খুবজীব চকায়কা পোহৰ পৰা-নপৰা দিনৰে পৰা সোঁ সিহিনালৈকে লিখিত হোৱা যিবোৰ শিলৰ ফলি, তামৰ ফলি আছিললৈকে আৱিষ্কৃত হৈছে, তাত খোদিত ভাব-ভাষাই কামৰূপীয়া পণ্ডিতসকলৰ সংস্কৃত ভাষাত অগাধ পাণ্ডিত্যৰ চিনাকি দিয়ে। তাৰ চিহ্ন পদ্মনাথ বিষ্ণাৱিনোদ সম্পাদিত 'কামৰূপ শাসনাৱলী' নামৰ মূল্যবান গ্ৰন্থত ফটকটীয়া হৈ জিলিকি আছে। অতীজৰে পৰা নানাজন ভাৰতবিখ্যাত সংস্কৃতজ্ঞ কবি-সাহিত্যিকৰো এই অসম বা প্ৰাচীন কামৰূপতে জন্ম হৈছিল।

কোনোবা এজন জয়ন্তীয়া বজাৰ কামেশ্বৰ নামে সভাপতিতে ‘বাবৰবিজয়ম্’ নামে এখন উৎকৃষ্ট সংস্কৃত কাব্য বচনা কৰিছিল। ৮ম-২য় শতিকাৰ ভাৰতবিখ্যাত পণ্ডিত আৰু ধৰ্মগুৰু শঙ্কৰাচাৰ্য্য তৰ্কত কুমাৰিল ভট্টৰ হাতত পৰাস্ত হৈছিল। এই কুমাৰিল ভট্ট কায়ৰূপৰ মাহুহ বলি প্ৰথাগতি আছে। সেই কাৰণেহে আমাৰ কবিয়ে গাইছে :—

কুমারিমা ভট্ট নাথ,

অগত-গুৰু   গুৰু হব পাৰি

ভট্টই দেখালে কাম ।’

এই কামৰূপতেই তত্ত্ব-শাস্ত্ৰৰ উদ্ভৱ হৈছিল। তাৰ অলেখ প্ৰমাণ আমাৰ চকুৰ আগতে নানা পীঠ, মন্দিৰ আৰু গ্ৰন্থৰাজিত পোৱা যায়। জ্যোতিষ, নৃত্য, ব্যাকৰণ, আয়ুৰ্বেদ আদি বিভিন্ন বিভাগত আমাৰ সংস্কৃতজ্ঞ পণ্ডিতসকলে নিজৰ গৌৰৱ প্ৰতিপন্ন কৰিছিল আৰু স্বকীয় চিন্তাধাৰাৰে কামৰূপীয় স্বকীয়া বৈশিষ্ট্য অক্ষুণ্ণ ৰাখি চলিছিল। জ্যোতিষ-শাস্ত্ৰত ‘স্বৰোদয়’, ‘ৰত্নমালা’, ‘সময়সূত্ৰ’, ‘মুদ্রজয়্যৰ্ণব’, ‘জ্যোতিষমুক্তাৱলী’, ‘জ্যোতিৰ্মালা’, ‘বৰীকৃত্য’ আৰু অলেখ প্ৰামাণিক গ্ৰন্থ আমাৰ এই কামৰূপতে ৰচিত হৈছিল। ভাৰতৰ আয়ুৰ্বেদ শাস্ত্ৰতো কামৰূপীয় আয়ুৰ্বেদৰ বিশিষ্ট আৰু নিজৰ অৱদান আছে। আমি সকলোৱে ব্যৱহাৰ কৰা নাগাৰ্জুন বড়ী অসমৰ বাহিৰৰ আন ঠাইত নাই। আমাৰ দেশৰ প্ৰাচীন ৰাজবৈজ্ঞানিক সংস্কৃতত লিখা ভালেমান আয়ুৰ্বেদ গ্ৰন্থ এতিয়াও ধোঁৱাচাঙতে আছে। আহোম ৰজাৰ ৰাজবৈজ্ঞানিক বেজবৰুৱা উপাধিৰে ভূষিত হৈ সমাজত আৰু ৰজাঘৰত সন্মানৰ স্থান লাভ কৰিছিল। ‘বৈজ্ঞানিকজয়’, ‘বসচিন্তামণি’, ‘আয়ুৰ্বেদ কল্পতৰু’, ‘আয়ুৰ্বেদ দৰ্শন’, ‘আয়ুৰ্বেদ সংগ্ৰহ’, ‘গৌৰী-কাঞ্চনিকা’, ‘মুক্তাৱলী’ ‘পঞ্চবট’ আদি অলেখ মূল্যবান আয়ুৰ্বেদীয় গ্ৰন্থ কামৰূপীয় পণ্ডিতৰ ৰচনা। কবিৰাজ নাৰায়ণ দাসৰ ‘ৰাজবল্লভ’ নামৰ চিকিৎসা গ্ৰন্থ তাহানিৰ ‘আশাম-বান্ধৱ’ সম্পাদক তাৰানাথ চক্ৰৱৰ্তী বিজ্ঞাৰিনোদে ছপাই উলিয়াইছিল।

কোচবজা নবনাবায়ণের রাজসভাখনক এখন পণ্ডিতের পবিত্র আখ্যাও দিব পাৰি। তাত
যে কিমান সংযতজ্ঞ আৰু দেশী ভাষাৰ পণ্ডিত আছিল সেইসকলৰ চিনাকি দিবলৈকে বহু

কথা কব লাগিব। স্বয়ং বাজজ্ঞাতা চিলাবায় দেৱানে জয়দেৱৰ ‘গীত-গোবিন্দ’ৰ টীকা কৰিছিল। বাজজ’বাব সংস্কৃতজ্ঞ পণ্ডিতসকলৰ ভিতৰত মহামহোপাধ্যায় পুৰুষোত্তম বিদ্যাবাগীশৰ নাম অতি উল্লেখযোগ্য। এওঁৰ ৰচিত প্ৰসিদ্ধ ‘প্ৰয়োগ-বৃত্তমালা’ ব্যাকৰণ ৰচনা সম্পৰ্কত এটা কাহিনী প্ৰচলিত আছে। এদিন ভাটীৰ ফালৰ পৰা নাৰায়ণ ত্ৰিলোকী নামেৰে এজন ডাঙৰ পণ্ডিত নৰনাৰায়ণ ৰজাক দেখা কৰিবলৈ আহিছিল। সেই পণ্ডিতে দুৱৰীমুখতে দুৱৰীক লগ ধৰি নাৰায়ণ ত্ৰিলোকী আহিছে বুলি ৰজাক জনাবলৈ কলে। সেইমতে দুৱৰীয়ে গৈ ৰজাক জনালে— “মহাৰাজ। নাৰায়ণ তেলকলসী আহিছে।” অশিক্ষিত দুৱৰীৰ মুখত ত্ৰিলোকী গুচি তেলকলসী হল। ৰজাই ভাবিলে, তেওঁলৈ বাজজবোৰ কলহত ভৰাই নাৰায়ণ তেল পঠিয়াই দিছে। তাকে ভাবি তেওঁ তেল-কলসীৰ মুখ বন্ধ কৰি তাকে ভঁড়ালৰ চাঙত তুলি ধৰলৈ আদেশ দিলে। সেইমতে কাম হল। ভঁড়ালৰ ভিতৰত মুখ বন্ধ কৰি ধোৱাত বেচেষ্টা পণ্ডিতে চটফটাবলৈ ধৰিলে। তাকে দেখি ৰখীয়াবোৰে আহি ৰজাক জনালে— “মহাৰাজ। তেলকলসী ধৰফৰায়।” ৰজাৰ মনত সন্দেহ হল। তেওঁ ‘তেলকলসী’ক বাজজ’বালৈ আনিবলৈ আদেশ দিলে। মেৰুৱী জোলাঙাবপৰা ওলাল। আচল কথা জানিব পাৰি ৰজাই বৰ লাজ পালে আৰু তেওঁ পণ্ডিতক ক্ষমা খুজিলে। পণ্ডিতে কলে— “মহাৰাজ। আপোনাৰ দুৱৰী অশিক্ষিত হোৱাৰ বাবেহে এনে হল। সেই কাৰণে আপুনি বাজাৰ পৰা নিবন্ধৰতা দূৰ কৰিবলৈ চেষ্টা কৰক। সংস্কৃত ভাষা প্ৰচলনৰ বাবে যথাবিহিত ব্যৱস্থা কৰক।” ৰজা সন্মত হল। তেতিয়াই তেওঁ সভাৰ পণ্ডিত-মণ্ডলীৰ মাজত থকা পুৰুষোত্তম বিদ্যাবাগীশক এখন সৰল সংস্কৃত ব্যাকৰণ লিখিবলৈ আদেশ দিলে আৰু তেওঁক মাটিবাৰীও দান কৰিলে। বিদ্যাবাগীশে ১২৪০ শকৰ শৰৎ কালত প্ৰসিদ্ধ ‘প্ৰয়োগ-বৃত্তমালা’ ব্যাকৰণ লিখি শেষ কৰি ৰজাৰ হাতত অৰ্পণ কৰিলে। তেতিয়াৰপৰা আজিলৈকে এই ব্যাকৰণ আমাৰ দেশৰ সংস্কৃত টোলবোৰত চলি আহিছে। এই ব্যাকৰণৰ বিশেষত্ব আৰু নতুনত্ব এইখিনিতে যে ইয়াৰ সূত্ৰবোৰ ছন্দত লিখা আৰু উদাহৰণবোৰ স্পষ্টসিদ্ধ কবিসকলৰ ৰচনাৰ পৰা সংগৃহীত। বিদ্যাবাগীশৰ এই ‘প্ৰয়োগ-বৃত্তমালা’, ‘ধাতুপাঠ’ গ্ৰন্থ সংস্কৃত সাহিত্যৰ ব্যাকৰণ বিভাগলৈ বিশিষ্ট অৱদান। পীতাম্বৰ সিদ্ধান্তবাগীশৰ স্মৃতিগ্ৰন্থ ‘অষ্টাদশ কোমুদী’ বঙ্গদেশৰ বিখ্যাত স্মৃতিকাৰ ৰঘুনন্দনৰ বহু পূৰ্বে ৰচিত হৈছিল আৰু আজিও সেই বিধিমতেই আমাৰ ধৰ্মকাৰ্য্যবোৰ পৰিচালিত হয়। এই প্ৰসঙ্গতে আন এগৰাকী প্ৰসিদ্ধ কায়কৰ্পী পণ্ডিত নীলাম্বৰাচাৰ্য্যৰ নাম বিশেষভাৱে স্মৰণীয়। এইজনা স্মৃতি শাস্ত্ৰকাৰৰ নাম অসমৰ বাহিৰতো বিয়পি পৰিছিল। এখেতৰ গ্ৰন্থৰ ভিতৰত ‘প্ৰাচ্যপ্ৰকাশ’, ‘প্ৰাচ্যভাষ্য’, ‘চন্দ্ৰপ্ৰভা’, ‘কালকোমুদী’, এই চাৰিখন পোৱা গৈছে। ইয়াৰ লগতে দ্বায়োদৰৰ ‘গঙ্গাজল’ৰ নামো লেখত লবলগীয়া। এইসকলক উপৰিও বিপুল্য ভট্টাচাৰ্য্য, ভবদেৱ ভট্টাচাৰ্য্য আদি স্মৃতিকাৰসকলৰ গ্ৰন্থ, আৰু কবিভাৰতীৰ ‘মথপ্ৰদীপ’ নামৰ কৰ্মকাণ্ড গ্ৰন্থ অসমীয়া সংস্কৃত সাহিত্যলৈ কায়কৰ্পী পণ্ডিতসকলৰ বিশিষ্ট অৱদান। নৰনাৰায়ণ ৰজাৰ আন এজন সভাপণ্ডিত কবি কৰ্ণপুৰে ‘বৃত্তমালা’ নামৰ ছন্দগ্ৰন্থ লিখিছিল।

আহোম স্বৰ্গদেউসকলৰ আমোলতো শাসনাৱলী আহিব বাহিৰেও আয়ুৰ্বেদ, নাটক আদি বিবিধ সংস্কৃত গ্ৰন্থ ৰচনা কৰা হৈছিল। স্বৰ্গদেউ ৰুদ্ৰসিংহৰ উৎসাহত শিৱদাস শৰ্মাই ‘নৱবন্ধ’ নামৰ এখনি বৈজ্ঞানিক লিখিছিল। স্বৰ্গদেউ শিৱসিংহ আৰু মহাৰাণী প্ৰমথেশ্বৰীৰ পৃষ্ঠপোষকতাত কবিচন্দ্ৰ ৰিজে ‘কামৰূপৰ হৰণ’ নাটক লিখে। স্বৰ্গদেউ গৌৰীনাথসিংহৰ সভাৰ স্বৰ্গদেৱ গোন্ধাৰীয়ে ‘ধৰ্মোদয়’ নাটক লিখিছিল। কবি সূৰ্য্যৰ ‘বিশেষ জয়োদয়’, বীন ৰিজেৰ ‘শঙ্কৰচূড়-বধ’ আদি নাটকৰো নাম এইখিনিতে লব পাৰি।

আমাৰ অসমীয়া শ্ৰেষ্ঠ বৈষ্ণৱ কবিসকল সংস্কৃত ভাষাতো বিদগ্ধ পণ্ডিত আছিল। নহলেনো তেওঁলোকে ৰামায়ণ মহাভাৰতকে আবৃত্ত কৰি নানান সংস্কৃত গ্ৰন্থ অসমীয়ালৈ ভাঙি আমাৰ সাহিত্য-ভঁৰাল ওপোচাই পেলাব পাৰে নে? ক্ৰীশ্ণৰদেৱ ৰচিত ‘ভক্তি-বত্ৰাকৰ’ আৰু ভট্টদেৱৰ ৰচিত ‘ভক্তি-বিবেক’ সংস্কৃত গ্ৰন্থ স্বৰূপেও বিশেষ মূল্যবান। মহাপুৰুষ দুজনৰ অসীয়া নাট্যমুহূৰ্ত উপযুক্ত স্থানত সংস্কৃত শ্লোক সন্নিবেশিত কৰা হৈছিল। এইবোৰৰ উপৰিও বাগীশ নামে পণ্ডিতৰ ‘নীতিলাতালুৰ’ আৰু আন এজনৰ ‘ৰণজয় বিধি’ নামৰ ৰাজনীতি বিষয়ক গ্ৰন্থই আমাৰ পণ্ডিতসকলৰ বহুমুখী প্ৰতিভাৰ চিনাকি দিয়ে। আলংকাৰিক তাত্ত্বিক অভিনয় গুণক কাশ্মীৰী বুলি কোৱা হয় যদিও তেওঁ কামৰূপৰ লোক বুলিও এটা প্ৰসিদ্ধি আছে। অতীজত কামৰূপ আৰু কাশ্মীৰৰ পৰস্পৰৰ মাজত থকা সম্পৰ্কৰ বিষয়ে গৱেষণা কৰিলে বুৰঞ্জীত নতুন পোহৰ পৰিব পাৰে।

বৰ্তমান কালতো অসমত সংস্কৃত চৰ্চ্চাৰ জ্যোতি সন্মিলি স্নান হৈ যোৱা নাই। গাঁৱে-ভূঞা এতিয়াও ভালেমান প্ৰসিদ্ধ পণ্ডিতে পঠন-পাঠন কৰি নিজ নিজ বিষয়ত ৰত হৈ আছে। এই পণ্ডিতসকল আৰু তেওঁলোকৰ চিন্তাচৰ্চ্চাৰ বিষয়েও আমি বিতংভাবে জানিবলৈ বিচাৰোঁ। প্ৰাচ্য আৰু পাশ্চাত্য জ্ঞান-বিজ্ঞানত সন্মানে বিদগ্ধ পণ্ডিত আনন্দৰাম বৰুৱা আৰু ক্ৰীষ্ণকান্ত সন্দিকৈ ডাঙৰীয়াই নিজ পাণ্ডিত্যৰ প্ৰতিভাৰে সমগ্ৰ জগতত অসমৰ নাম উজ্জ্বল কৰিছে। বৰুৱাদেৱৰ ইংৰাজী-সংস্কৃত অভিধান, উচ্চ সংস্কৃত ব্যাকৰণ, প্ৰাচীন ভাৰতৰ ভূগোল, জ্ঞানকীৰায় ভাষ্কৰী-টীকা-সংলগিত ভবভূতিৰ ‘মহাবীৰ চৰিত’, ‘সংস্কৃত শিক্ষাৰ্থীৰ সহচৰ’, ‘ভবভূতি আৰু সংস্কৃত সাহিত্যত তেওঁৰ ঠাই’, ‘সংস্কৃত ভাষাৰ বৃহৎ ব্যাকৰণ’, ‘ধাতুতত্ত্বসাৰ’, অমৰকোষৰ ‘নামলিঙ্গা-শাসন’, ‘সবস্তুতীকৰ্ত্তাভৰণ’ আদি আৰু ক্ৰীষ্ণসন্দিকৈদেৱৰ ক্ৰীষ্ণৰ মহাকাব্য ‘নৈষধ চৰিত্ৰ’ৰ ইংৰাজী অহুৰাদ আৰু টীকা আৰু দ্বিতীয় গ্ৰন্থ—‘Somadeva’s Yasastilaka and Aspects of Jainism and Indian Thought and Culture in the Tenth Century’—এই গ্ৰন্থসমূহ বিশ্ব-সাহিত্যৰেই অমূল্য সম্পদ। এই দুজন পণ্ডিতৰ উপৰিও মহামহোপাধ্যায় ধীৰেন্দ্ৰবাৰাধা কবিৰত্নদেৱে সংস্কৃত-সাহিত্যৰ যোগেদি অসম-জননীৰ মুখত হাঁহি বিৰিঙাই তুলিছিল। দেশবিখ্যাত বিহুৰী ৰমাৰায়ে ভাৰতৰ আন ৰাজ্যৰ সংস্কৃত পণ্ডিতসকলক তৰ্কযুদ্ধত পৰাস্ত কৰি অসমলৈ আহি ধীৰেন্দ্ৰবাৰাধাৰ হাতত পৰাভূতা হৈছিল। আমাৰ মহামহোপাধ্যায়দেৱ নিজ কবিত্ব প্ৰতিভাৰে ‘কামৰূপী কালিদাস’ নামেৰে জনাজাত হৈছিল। আন আন বিখ্যাত গ্ৰন্থৰ উপৰিও তেখেতৰ

‘বৃত্তমঞ্জৰী’ সংস্কৃত ছন্দ-শাস্ত্ৰৰ একটি বহুমূলীয়া উজ্জ্বল মুকুতামণি। এই গ্ৰন্থ প্ৰকাশৰ কাৰণে বহু বছৰ পূৰ্বে অসম সাহিত্য-সভায়ো এটা প্ৰস্তাৱ গ্ৰহণ কৰিছিল আৰু নানা প্ৰকাৰে ইমান দিনে চেষ্টা চলাই অহা হৈছিল। আজি মই আপোনালোকক জনাবলৈ পাই আনন্দ পাইছো যে অসম পুৰাতত্ত্ব-বিভাগৰ যোগেদি সম্প্ৰতি ‘বৃত্তমঞ্জৰী’য়ে ছপাখানা পাইছেগৈ। ‘জ্ঞানকী-যুগ’ৰ অন্ততম নক্ষত্ৰৰে যিৰাধানাথ ফুকন ডাঙৰীয়াই সংস্কৃত-সাহিত্যৰ দৰ্শন-উপনিষদ আদি মনন কৰি তেখেতৰ নিজা জ্ঞান-সাগৰত জুবুৰিয়াই ‘সাংখ্য-দৰ্শন’, ‘বেদান্ত-দৰ্শন’, ‘বিজ্ঞানৰ সিপাৰে’, ‘কথাৰে উপনিষদ’, শ্ৰীমদ্ভাগবৎগীতা’ আদি বহুমূলীয়া গ্ৰন্থৰাজি অসমীয়া সাহিত্য-ভঁড়াললৈ আগবঢ়াইছে। আমাৰ অসমীয়া সংস্কৃতজ্ঞ পণ্ডিতসকলে কালীদাস জয়ন্তী, ‘বায়ীকি-জয়ন্তী’ আদি উৎসবত ভাগ লৈ মহাকবিসকলৰ বিষয়ে কথন-মখন আলোচনা আদি কৰিছে। ই অতি গুৰুতৰ কথা।

এই দীঘল পাতনিৰ পিছত এতিয়া আমি আচল কথাটো আহোঁ অৰ্থাৎ এই বিষয়ে আপোনালোকৰ আগত চমুকৈ আমাৰ কৰ্তব্যৰ বিষয়ে দুই এটা পৰামৰ্শ আগবঢ়াব খুজিছোঁ। মানিলে ধান, নেমানিলে পতান।

(১) ‘কালিকাপুৰাণ’ (১১শ শতিকা), ‘যোগিনীতন্ত্ৰ’ (১৬শ শতিকা) আৰু ‘হৰগৌৰী-সম্বাদ’ নামৰ এই তিনিখনি কামৰূপ ৰাজ্যৰ বুৰঞ্জী-সংস্কৃতি-ভৌগোলিক বিৱৰণৰ দৰ্পণ স্বৰূপ মহামূলীয়া গ্ৰন্থ সুসম্পাদিত কৰাই মূলৰ লগতে অসমীয়া অহুৰাদ বহল ব্যাখ্যা সহ প্ৰকাশ কৰিবলৈ যথোচিত ব্যৱস্থা হাতত লব লাগে। ইয়াৰ বাবে লাগে সৃষ্টিজিত আঁচনি আৰু পণ্ডিতমণ্ডলীৰ যুটীয়া প্ৰচেষ্টা, লগতে লাগে ৰাজ্য-চৰকাৰৰ সহায়ত্ব আৰু আৰ্থিক অহুৰাদান।

(২) অসমীয়াতলৈ অহুৰাদিত মহাভাৰত, ৰামায়ণ আদি বিৰাট গ্ৰন্থবোৰ বৰ্তমানে ছপাত পাবলৈ আছে। আমাৰ প্ৰাচীন কবিসকলে নিয়াৰিকৈ এইবোৰ লিখি থৈ গৈছে আৰু বিপুল অৰ্থ ব্যয় কৰি দস্তবন্ধৰ আদিয়ে পোহৰলৈও উলিয়াইছে। ইয়াৰ বাহিৰেও কালিদাস গ্ৰন্থাৱলী, আন বিখ্যাত কবিৰ কাব্য-নাটক, বিবিধ পুৰাণ, উপনিষদ আদি এতিয়াও আমাৰ ভাষালৈ সংস্কৃতৰ পৰা ভাঙনি কৰা হোৱা নাই। পণ্ডিতসকলে ভাগ বাট এই কাম হাতত লোৱা উচিত।

(৩) অসমৰ সকলো প্ৰাচীন সংস্কৃত গ্ৰন্থ সংগ্ৰহ কৰি উপযুক্ত স্থানত সংৰক্ষণৰ দ্বিহা কৰিব লাগে। এই প্ৰসংগত নলবাৰী সংস্কৃত সঞ্জীৱনী সভাৰ পুথি-ভঁড়ালটোৰ নাম উল্লেখযোগ্য।

(৪) আনন্দৰাম বৰুৱাদেৱৰ গ্ৰন্থৰাজি বিচাৰি আনি গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয় বা পুৰাতত্ত্ব বিভাগত সংৰক্ষিত কৰিব লাগে। যদি কৰা হৈছে তালৈহে। উক্তৰ গুৱাহাটীত আনন্দ লাইব্ৰেৰী নামে পুথি-ভঁড়াল এটা স্থাপন কৰি পিছত তাৰ কাঠ-সংস্কাৰ হোৱাত বহু আপুৰুগীয়া গ্ৰন্থ লোপ পালে। এনেবোৰ কাম আমাৰ জাতীয় কলঙ্ক।

(৫) আমাৰ দেশৰ সংস্কৃতজ্ঞ পণ্ডিতসকলৰ জীৱন-টোকা আৰু তেওঁলোকৰ গ্ৰন্থসমূহৰ বিৱৰণ থকা গ্ৰন্থ এখন সম্বলন কৰিব লাগে। এই কাম কৰিব লাগে অসম সংস্কৃত-বোৰ্ডে। আমাৰ বিবেচনাবে এই সংস্কৃত-বোৰ্ডখন পৰীক্ষা কৰা, পৰীক্ষা লোৱা আৰু সমাবৰ্তন পতা

গভাভূগতিক কায়ব এটি যন্ত নহৈ এখন জীৱন্ত আৰু কাৰ্য্যকৰী অস্ত্ৰাণ হব লাগে। বঙ্গদেশৰ সংস্কৃত-বোৰ্ডে কৰা ভাল কাৰ্য্যবোৰলৈ বোধকৰোঁ আঙুলিয়াই দিব নেলাগে।

(৬) আমাৰ দেশৰ বিবিধ আয়ুৰ্বেদীয় গ্ৰন্থ সংগৃহীত আৰু সংৰক্ষিত হব লাগে। লগে লগে প্ৰতি বছৰে দুই এখনকৈ ছপোৱাৰ ব্যৱস্থাও কৰিব লাগে। এই কাৰ্য কৰিব পাৰে অসম আয়ুৰ্বেদ কলেজে আৰু অসম আয়ুৰ্বেদ মহাসভাই।

অসমীয়া হিন্দু-মুছলমানৰ সম্পৰ্ক অতীজৰ পৰাই অতি মধুৰ আৰু আদৰ্শহীনীয়। হাজোৰ হয়গ্ৰীৱ মাধৱ, কেদাৰৰ ওচৰাওচৰিকৈ মুছলমানসকলৰ পৰিজ্ঞা তীৰ্থ পোৱায়ক। অসমৰ বুকুত অতপি বিত্তমান। ভাৰতৰ আন ৰাজ্যত যিজন মুছলমান পাটচাহ ঔৰংজীবে হিন্দুসকলৰ ওপৰত জিজিয়া কৰ বহুৱাইছিল সেইজন সত্ৰাটেই অসমৰ উমানন্দ দেৱালয়ক ইছলামী সাহিত্য

মাটি হান কৰি হিন্দুধৰ্মৰ পৃষ্ঠপোষকতা কৰিছিল। আমাৰ এই সাতান-পুৰণীয়া মিলা-প্ৰীতিৰ ভোলভাল আজি পুনৰ সূচতৰ কৰিবৰ আৱশ্যক হৈছে—অসমীয়া ভাষাৰ যোগেদি, অসমীয়া সাহিত্যৰ যোগেদি। বৰ্ত্তমানে দেশৰ লোকসংখ্যাৰ এটা বুজন অংশই এই ধৰ্মৰ আৰু হাজাৰ হাজাৰ নবাগত লোকে আহি অসমী আইব বুকুত এডুখৰি শাস্তিৰ জ্বৰনিৰ স্থান বিচাৰি লৈছে, আমাৰ জননীকে নিজৰ মাতৃ বুলি গ্ৰহণ কৰিছে। এইসকলৰ কথাও আমি চিন্তা কৰিব লাগিব। এইসকল লোকৰো মানসিক খাঙৰ যোগান ধৰিব লাগিব আমিৱেই, নহয় জানো ?

আমাৰ জন-সাহিত্যৰ চুক এটা জিকিৰ আৰু জাহী নামৰ গীতৰাশিয়ে এতিয়াও পোহৰাই থৈছে। এই গীতবোৰ সাধাৰণতে অসমীয়া দেহবিচাৰৰ গীত পৰ্যায়ৰ।

“দহ শ দুকুৰি নবী ছন হিজিৰি

আকৌ পাঁচ বছৰ যায়।

চাহ মিলনে এই জিকিৰ কৰিলে

কোবাণ কিতাপত পাই ॥

দ্বিখৌ নৈব কাষৰি স্ত্ৰাণ্ডৰি চাপৰি

বজাই সজাই দিলে মঠ।

ছকুৰি ভকতে লয় আজাৰ নাম

মাছুৰি বনৰে কঠ ॥”

দ্বিখৌ নৈব কাষৰিত কোন স্ত্ৰাণ্ডৰি চাপৰিত কোন বজাই কেতিয়া মঠ সজাই দিছিল সেই কথাৰ সঠিক নিৰ্ণয় হোৱা নাই যদিও কেৱল ধৰ্মৰ ক্ষেত্ৰতে নহয়, এই জিকিৰবোৰৰ সাহিত্যিক আৰু নাস্তীতিক মূল্যও আমি অস্বীকাৰ কৰিব নোৱাৰোঁ। ইয়াৰ সংখ্যাও নিচেই ডাকৰ নহয়। চাহ মিলন বা আজান ককিৰে আঠকুৰি জিকিৰ বচনা কৰিছিল বুলি জনা যায়। এইজন জ্ঞপৰিচিত জিকিৰ-কবিৰ উপৰিও চান্দ থা, ছেখ কবিৰ, মজলুছিল ককিৰ, হৈৱদ বেজিলা, বেঠাই গুৱাল, ছবিদাল কুমাৰ, বান্দৰ ককিৰ, হচেন আলি আমিৱেও জিকিৰ-জাহী

বচন কৰিছিল। সপ্তদশ শতিকাৰ পৰা ঊনবিংশ শতিকাৰ ভিতৰতে এই বাহুবন্দীয়া গীতবোৰ বৰ্ত্তিত হৈছিল বুলি পণ্ডিতসকলে অনুমান কৰে। ক্ষেত্ৰৰ বৰগোহাঁঞী ডাঙৰীয়াই এনে কিছুমান জিকিৰ গীত সংগ্ৰহ কৰি প্ৰকাশ কৰিছিল আৰু সেই বিষয়ে প্ৰবন্ধও লিখিছিল। বহুদূৰ মুহিবুলা ই-এ-চি চাহাবেও জিকিৰৰ সৰু সংগ্ৰহ এটা ছপাই উলিয়াইছিল। ইয়াৰ কিছুদিন আগতে সুসম্পাদিত সংগ্ৰহ এটা উলিয়াবলৈ প্ৰথমতে আমাৰ সাহিত্য-সভায়ো কাম হাতত লৈছিল আৰু অধ্যাপক ছৈয়দ আব্দুল মালিকক সেই ভাৰ দিছিল। পিছত গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ে সেই দায়িত্ব গ্ৰহণ কৰে আৰু সুখৰ কথা—অলপতে মালিক চাহাবৰ সম্পাদনাত অসমীয়া ‘জিকিৰ আৰু জাবী’ নামৰ মূল্যবান গ্ৰন্থ এখনি প্ৰকাশ হৈ ওলাইছে। মুছলমান-সকলৰ পৱিত্ৰ ধৰ্ম্মগ্ৰন্থ ‘কোৰাণ শৰীফ’ আৰু তাৰ অন্তৰ্গত বিবিধ মূল্যবান কথা, সাক্ষ্য বচন, কাহিনী আদি আমি সকলোৱে, বিশেষকৈ অসমৰ মুছলমানসকলে অসমীয়া ভাষাৰ যোগেদি পাবলৈ আশা কৰাটো স্বাভাৱিক আৰু যুক্তিসংগত কথা। আমি জনাত এতিয়ালৈকে এই বিষয়ত আদৰ্শনীয় কাম কৰিছে কোৰাণ শৰীফৰ এনে অসমীয়া সংস্কৰণ যুগুত কৰি মোঃ আটাউৰ বহমান, ছৈয়দ মুহিবোল হক চাহাব আদিয়ে। অলপতে গুৱাহাটীৰ লয়াৰ্ছ বুক ষ্টলে প্ৰকাশ কৰা কোৰাণৰ মূল আৰু অসমীয়া অনুবাদ সহ টীকা-টিপ্সনীৰে আৰু আমাৰ ধৰ্ম্মপুথিৰ বিজনিমূলক ব্যাখ্যাৰে জননেতা তৈয়বুল্লা চাহাবে যুগুত কৰা ‘উম্মুল কোৰাণ’ বা ‘আল কোৰাণ’ৰ সাৰ গ্ৰন্থখনি পাই আমি বিশেষ আনন্দ পাইছোঁ। তেখেতে পাতনিত কৈছে:—

“আমাৰ সামাজিক জীৱনলৈ লক্ষ্য কৰিলে দেখিবলৈ পোৱা যায় যে মুছলিমসকলৰ ভিতৰত (অমুছলিমৰ কথাতো সুকীয়াই) ইছলাম আৰু আল কোৰাণৰ সম্পৰ্কে জ্ঞান অতি সংকীৰ্ণ। সেই জ্ঞানো প্ৰায় ক্ষেত্ৰতে ক্ষীণ, ভ্ৰান্তিমূলক, অতি শোকলগা আৰু তাতে কিছুমান আৰ্থাৎবেৰী ভণ্ড ধাৰ্ম্মিকে নিজ ক্ষুদ্ৰ স্বৰ্ণত, সেই অজ্ঞানতাক আৰু দবাই বাখিবলৈ অসং প্ৰচেষ্টা কৰাও দেখা যায়। এনে শোচনীয় অৱস্থাৰ ঘাই কাৰণ হৈছে প্ৰকৃত ধৰ্ম্মশিক্ষাৰ অভাৱ। এই অভাৱ যিমানদূৰ সম্ভৱ গুচাবৰ উদ্দেশ্যেই যোৰহাট জিলাত বাজবন্দী হৈ থকা কালত এই ‘উম্মুল কোৰাণ’ লিখিবলৈ ললোঁ। * * যোৱা এবাৰ শ বছৰৰ সহজীৱন আৰু সহযোগৰ ফলত হিন্দুস্থানৰ প্ৰাচীন কৃষ্টি, সংস্কৃতি, সভ্যতাৰ ঠাইত ইছলামৰ সংসৰ্গত যি এটা নতুন অভিনৱ সভ্যতা, সংস্কৃতি আৰু কৃষ্টি উদ্ভৱ হৈছে সি আজি যুগ, উম্মেহতীয়া, একেটা। এতেকে সামাজিক ঐক্য, উম্মেহতীয়া জীৱন, প্ৰগতি আৰু শান্তিৰ কাৰণে মুছলিম আৰু অমুছলিমৰ মাজত ধৰ্ম্ম সম্পৰ্কীয় পৰিচয় হোৱাটো একান্ত বাঞ্ছনীয়। সামাজিক জীৱনত আৰু জাতীয় জীৱনতো সেই পৰিচয় ভালদৰে যাতে হয়, আৱান-প্ৰদান যাতে সুদৃঢ়, সুস্থ আৰু সুস্থ হয় মোৰ ‘উম্মুল কোৰাণ’ আগবঢ়ালোঁ সেই উদ্দেশ্যেৰেই।”

আমিও কামনা কৰিছোঁ তাকেই। ইয়াৰ ওপৰত অধিক মন্তব্য নিশ্চয়োজন। এনে সৰু উদ্দেশ্য প্ৰণোদিত গ্ৰন্থৰ বহুল প্ৰচলন হোৱাটো বাঞ্ছনীয়। ইয়াৰ উপৰিও ছৈয়দ খেলিলোৰ বহমানৰ ‘নিয়াবত’ বা ইছলামৰ এশ ক্ৰিশ কবছ, ছৈয়দ বদিউজ্জামানৰ ‘ইছলামৰ লগত চিনাকি’ তিনি খণ্ড,

মুহিবোল হুছেনৰ 'হজৰত আজান পীড়' হুই খণ্ড, হাকণৰ বহিদৰ 'হজৰত-মহম্মদৰ বচনাৱলী', মিৰ্জা আব্দুৰ বহমান বেগৰ 'তোহফতো মুবিছিল', ফাইজুদ্দিন আহমদৰ 'মেবাপোন মেমিনিশ', মহম্মদ শিয়াবৰ 'কাববালাৰ শহীদ', জেবুন্নিছাৰ 'পুৰনি কাহিনী' আৰু ফাইজুদ্দিন আহমদ চাহাবৰ (অভয়াপুৰী) 'নহৰ' নামৰ গ্ৰন্থৰ নাম এই গ্ৰন্থত উল্লেখযোগ্য। ছৈয়দ আব্দুল হকৰ ইছলাম ধৰ্মবিষয়ক গ্ৰন্থ 'মিশ্ববাহল ইছলাম', নাজিব হুছেইনৰ 'অসমীয়া মৌলুৱ চৰিক' আৰু হাজি ফাইজুদ্দিন চাহাবৰ 'হজৰত মহম্মদ' (৮:), 'হজৰত আলি', 'হজৰত আব্দুৰকৰ চিদ্দিক', 'হায় হাচান হায় হুচেন' আদি গ্ৰন্থসমূহ আমাৰ সাহিত্য-ভঁৰাললৈ লেখত লবলগীয়া বস্তুনি।

অমুল্লিম লিখকসকলৰ ভিতৰতো শ্ৰীৰঘুনাথ চৌধাৰী, শ্ৰীমহাদেৱ শৰ্মা, শ্ৰীভিদ্বেশ্বৰ নেওগ, গোপীনাথ বৰদলৈ আদি সাহিত্যিকসকলৰো এই বিষয়ত লেখত লবলগীয়া অবিহণা আছে। ড: শ্ৰীমূৰ্য্যকুমাৰ ভূঞা ডাঙৰীয়াৰ সম্পাদনাত গুৱাহাটী 'পাটছাৰ বুৰঞ্জী' আৰু ড: ময়িচুল ইছলাম বৰাদেৱৰ 'বাহাবিজ্ঞান গাইবি' নামৰ গ্ৰন্থ আৰু শ্ৰীবেণুধৰ শৰ্মাৰ 'কাৰ্চী সাহিত্যত অসম বুৰঞ্জী' নামৰ গ্ৰন্থ কেইখনিও আমাৰ মূল্যবান সম্পদ। এই গ্ৰন্থসমূহত সেই সময়ৰ অসম আৰু মোগলৰ মাজত হোৱা যুদ্ধৰ কথাৰ উপৰিও অসমৰ সামাজিক সাংস্কৃতিক আদি বুৰঞ্জীৰ সমলো যথেষ্ট আছে। সত্ত্বে প্ৰকাশিত ড: শ্ৰীমহেশ্বৰ নেওগৰ দ্বাৰা সম্পাদিত দ্বিজবামৰ 'চাহাপৰী উপাখ্যান' বা 'মুগাৱতী চৰিত্ৰ'ৰ নামো আমি এই গ্ৰন্থত লব পাৰোঁ। শ্ৰীনেওগে ইছলামী কথা-সম্ভাৰৰ মূল অস্থপ্ৰেৰণা লৈ অসমীয়া বৈষ্ণৱ কবিতাৰ আদৰ্শত প্ৰণয়ন কৰা অমিৰ চাহাব পুত্ৰ মালিকজাদা আৰু বোকাৰ চহৰৰ চাহাপৰীৰ এই প্ৰণয়-গাথাটি সজাই-পৰাই এই গ্ৰন্থখনি অসমৰ মুছলমান সাহিত্যসেৱীসকলৰ উদ্দেশ্যে আগবঢ়াইছে যদিও এই গ্ৰন্থ হিন্দু-মুছলমানৰ উমৈহতীয়া সাহিত্য-ভঁৰাললৈ বহুমূলীয়া অৱদান হৈছে বুলি আমি কব পাৰোঁ। শিৱদাগৰৰ মহিবুল হক চাহাবে 'অসমীয়া-আববী ফাইলজি' নাম দি বহুত অসমীয়া শব্দৰ মূল উলিয়াবলৈ যত্ন কৰিছিল। আলোচনীৰ পাতৰপৰা সেইবোৰক এখন গ্ৰন্থৰ ভিতৰলৈ আনিব নোৱাৰি নে?

কেৱল ধৰ্মৰ কথাই নহয়, কাৰ্চী সাহিত্যৰ বাছকবনীয়া সাহিত্য সম্পদৰাজি আৰু দাৰ্শনিক ভাবধাৰাৰ লগতো আমি চা-চিনাকি হবলৈ বিচাৰোঁ। এই বিষয়ত আমাক সহায় কৰিছে কবি শ্ৰীযতীন্দ্ৰনাথ ছৰবাদেৱে 'ওমৰ তীৰ্থ' দেখুৱাই, শ্ৰীআনন্দ বৰুৱাই 'হাফিজৰ স্মৃ' ওচাই। অধ্যাপক বায়হান চাহে মূল কাৰ্চীৰপৰা কৰা ওমৰ খান্নাৰ কবায়াতৰ ভাঙনি আৰু হাফিজৰ গজলৰ মূলৰপৰা অহুদিত মালিকৰ 'স্মৰাৰ শিবিৰ'তো অবাধে প্ৰকাশ কৰি নোঁ চাকি চাব পাৰোঁ।

হিন্দু-শাস্ত্ৰৰ কথা-কাহিনীবোৰ আমাৰ প্ৰাচীন বৈষ্ণৱ কবিসকলে স্ত্ৰী-পুত্ৰ সকলোৱে সহজে বুজি পোৱাকৈ পদবন্ধে নিবদ্ধিছিল। আমি ভাবোঁ সেইদৰে আমাৰ 'ভীমচৰিত', 'কাপখোৱা' আদিৰ দৰে আমাৰ মুছলিম বাইজে তেওঁলোকৰ কাহিনীবোৰো অসমীয়া ভাষাত পঢ়িবলৈ সুবিধা পাব লাগে।

হাতেম তাই, আলফ্ লাইলা (আববৰ বাতি), জজ্জ খয়বৰ, ছয়ফল মলুক (পৰী কাহিনী) আদি পুৰি অসমীয়াত মুছলিম জনসাধাৰণে পালে নিশ্চয় আনন্দ পাব। ইয়াৰ

উপৰিও ইবাণৰ হাকিম, চান্দী নজিবীৰ গজল, বাবা তাহেব আদিৰ বোবানি, হাকিম ছায়াৰী, আভাব, কৰীৰ চুফী কবিতা, চান্দীৰ ‘বোজান’, ভাৰতৰ বিখ্যাত ফাৰ্চী কবি আমিৰ খন্দৰ গজল আৰু বুৰঞ্জীমূলক কবিতা, দিল্লীৰ হাছানৰ গজল আৰু আন কবিতা, মোগল বাজকতা জাহানআৰা আৰু জেমুৰিসাৰ কবিতা আদি আৰু এনেধৰণৰ গ্ৰন্থ কবিতা মূলৰপৰা ভাঙি আমাৰ শিকিত মুছলমান সাহিত্যিকসকলে ইচ্ছা কৰিলে অসমীয়া সাহিত্য-উড়াল ওপোচাই পেলাব পাৰে। ই তেওঁলোকৰ কৰ্তব্য।

আলোচনী, বাতৰি-কাকত আদিতো অসমীয়া মুছলমানৰ বৰঙনি উপেক্ষীয় নহয়। ‘প্ৰচাৰক’, ‘পায়গাম’, ‘ইনচাফ’ আদি ইছলামী কাকতৰ উপৰিও মহম্মদ চালেহৰ সম্পাদনাত ওলোৱা অসম মুছলমান ছাত্ৰ-সম্মিলনৰ মুখপত্ৰ ‘সাধনা’ নামৰ আলোচনীয়ে সাহিত্যাত্মবাসী মুছলমান লিখক-লিখিকাসকলৰ মাজত উৎসাহ-উদ্বীপনাৰ আলোড়নৰ সৃষ্টি কৰিছিল। সেইববেই আমাৰ মুছলমান ভাই-ভনীসকলে যেনে যেনেকৈ যি পাৰে মাত্ৰ ভঁড়াললৈ তাকে আগবঢ়াব লাগে সজজিৰে।

১৮৬৭ চনৰ আগষ্ট মাহত খৃষ্টীয় যাজক ব্ৰন্সন চাহাবে প্ৰথম অসমীয়া অভিধান ছপাই উলিয়ালে। এই অভিধান প্ৰণয়নত ব্ৰন্সন চাহাবে মাহুৰাম ডেকাবৰুৱাৰ সহায় লৈছিল। ইয়াৰ

পিছত হেমচন্দ্ৰ বৰুৱাই ‘পঁচাশীয়া অভিধান’ আৰু ‘হেমকোষ’ প্ৰণয়ন কৰি আমাৰ সাহিত্যৰ বিজয়-স্তম্ভ স্থাপন কৰিলে। ‘হেমকোষ’ প্ৰকাশ সম্পৰ্কত পণ্ডিত হেমচন্দ্ৰ গোস্বামীদেৱ লিখিছিল :—

“স্বৰ্গীয় হেমচন্দ্ৰ বৰুৱাই ‘অসমীয়া হেম-কোষ’ অভিধান আৰু ‘অসমীয়া ভাষাৰ ব্যাকৰণ’ লিখি অসমীয়া ভাষাৰ আৰু সাহিত্যৰ যি যুগমীয়া উপকাৰ কৰি গ’ল তাক হেজাৰ মুখেৰে কৈও সাং কৰিব নোৱাৰি। হেমচন্দ্ৰ বৰুৱাই অসমীয়া ভাষাত কেইবাখনো কিতাপ লিখি থৈ গৈছে। এইবোৰ কিতাপৰ নিমিত্তে যদিও অসমীয়া ভাষা তেওঁৰ ওচৰত চিৰকাল ধৰুৱা থাকিব, তথাপি তেওঁ ব্যাকৰণ আৰু অভিধান এই কিতাপ দুখন লিখি থৈ নোযোৱাহেঁতেন অসমীয়া ভাষা কিজানি চিৰকাল লোকৰ লাখি থোৱা অৱস্থাতে থাকিলেহেঁতেন। এই পুৰুষৰ ভিতৰত এনে এখন অভিধান আৰু এনে এখন ব্যাকৰণ লিখিবপৰা মাহুৰ আমাৰ ভিতৰত ঘে নায়েই, অহা পুৰুষতো যে ওলাব তাৰো ঠিকনা নাই। তেওঁৰ ব্যাকৰণৰ গুণাগুণ সবন্ধে আলচ কৰা আজি আমাৰ অভিপ্ৰায় নহয়। তেওঁৰ অভিধান ‘হেমকোষ’ সবন্ধেহে কেই আবামান কথা কব খুজিছোঁ। অসমীয়া মাহুৰৰ ভিতৰত সাহিত্যসেৱকৰ লেখ নিচেই তাকৰ। সেই গুণে যি মাহুৰে অসমীয়া ভাষাত লিখা-পঢ়াৰ চৰ্চা নকৰে তেওঁ অৱস্তে ‘হেমকোষ’ৰ মৌল হুবুজিব পাৰে কিন্তু যি মাহুৰে অসমীয়া ভাষাত শুদ্ধকৈ কিবা লিখিব খোজে, তেওঁ ভালকৈ বুজে, অসমীয়া সাহিত্যৰ পক্ষে হেমচন্দ্ৰ বৰুৱাৰ ‘হেমকোষ’ কেনে কণাৰ লাগুটি। হেমচন্দ্ৰ বৰুৱাৰ এই অভিধান প্ৰকাশ হৈ ওলোৱাৰ আগেয়ে, অসমীয়া ভাষা ঠিক এখন গুৰীয়াল নাইকিয়া নাৱৰ নিচিনা আছিল, কিন্তু ইংৰাজী ১৯০০ চনত এই অভিধান প্ৰকাশ হৈ

গলোৱাৰ পিছৰপৰা আৰু তাৰ সেই অৱস্থা নাই। আমাৰ ওচৰচুবুৰীয়া বন্ধুসকলে নিভেঁও অসমীয়া ভাষাক বাহিৰলৈ উলিয়াবলৈ তুলসীৰ শুবি ঐতাইছিল আৰু কাঠ সংগ্ৰহ কৰিবলৈ কাঠ গোটাইছিল, কিন্তু কল্‌চোপ কল্‌চোপ কৰি থকা অসমীয়া ভাষাৰ মুখত হেমচন্দ্ৰ ধৰ্মজীৱীৰ ‘হেমকোষ’ বড়ীপৰা মাত্ৰকে ক’ব যমদূত কটৈ গ’ল তাৰ চিন নাই, বাৰীৰ চুকত পৰি ‘নিষ্ঠ’ ‘নিষ্ঠ’ কৰি চিহ্ন’ৰি থকা নিয়ন্তী চৰাইবোৰো যমদূতবিলাকৰ লগতে নাইকিয়া হ’ল আৰু দক্ষিণা লবলৈ আশা পালি থকা বাপুসকলেও এথোজ দোঁথোজকৈ ঘৰমূৱা হ’ল। মুঠতে কবলৈ গ’লে, হেমচন্দ্ৰ বৰুৱাৰ ‘হেমকোষ’ অসমীয়া ভাষাৰ পক্ষে সজীৱনী মন্ত্ৰ। সেই মন্ত্ৰই মৃতকল্প অসমীয়া ভাষাক অমৰ কৰিলে। অসমীয়া ভাষাই যদি আজিকালি দিনে দিনে ঠন ধৰি উঠিছে আৰু ন ন ঠাল-ঠেঙুলি মেলিছে সি কেৱল ‘হেমকোষ’ৰ যহতে আৰু যদি সি কেতিয়াবা ফুল ফুলাই অসম দেশত সৌৰভ বিলাপৰবা হয়, সিও নিশ্চয় হেমকোষৰ যহতে হব। ‘হেমকোষ’ অসমীয়াৰ অমূল্য সম্পত্তি। এই অভিধানখনি হেমচন্দ্ৰ বৰুৱাৰ জীৱনব্যাপী পৰিশ্ৰমৰ ফল।”

‘হেমকোষ’ প্ৰকাশ হোৱাৰ বজ্ৰিষ বছৰ পিছত ‘চন্দ্ৰকান্ত অভিধান’ ছপা হৈ ওলায়। এইখন তৃতীয় অসমীয়া অভিধান। দানবীৰ বাধাকান্ত সন্দিকৈ ডাঙৰীয়া আৰু তেখেতৰ পুত্ৰ চন্দ্ৰকান্ত সন্দিকৈৰ পুণ্যস্বত্বমণ্ডিত এই অভিধান প্ৰণয়ন আৰু প্ৰথম প্ৰকাশনত অসম সাহিত্য-সভাও জড়িত আছিল। বৰ্তমান এই অভিধানৰ ২য় ডাঙৰণ গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ৰ নিয়োজিত কমিটিৰ দ্বাৰা সংশোধিত, সম্পাদিত হৈ আৰু ত্ৰীকক্ষকান্ত সন্দিকৈদেৱৰ আৰ্থিক সাহায্যত ছপাশাল পাইছেগৈ। কিন্তু যেনেভাবে শামুকীয়া গতিত ইয়াৰ ছপাকাম চলিব লাগিছে তালৈ চাই আমি সোনকালে অভিধানখনিয়ে পোহৰৰ মুখ দেখা পাব বুলি আশা নাই। এই বিষয়ে সংশ্লিষ্ট কৰ্ত্তৃপক্ষই খবতকীয়া ব্যৱস্থা লব বুলি আমি আশা কৰিলোঁ। এই চন্দ্ৰকান্ত অভিধানেও আমাৰ ব্যৱহাৰত থকা সকলোবোৰ শব্দ সামৰি লবপৰা নাই। ‘হেমকোষ’ আৰু ‘চন্দ্ৰকান্ত অভিধান’ৰ বাহিৰত এতিয়াও অসমৰ বিভিন্ন অঞ্চলত প্ৰচলিত ভালেমান শব্দ আলৈআধানি হৈ পৰি আছে। ইংৰাজী, আৰবী, ফাৰ্ছী, বঙলা, হিন্দী আদি বহু শব্দই ইতিমধ্যে আমাৰ বৰষৰ, মাৰলঘৰত সোমাই খুটি পুতি বহি লৈছে। সকলোবোৰক নহলেও ইয়াৰ কিছুমানক এতিয়া আৰু উদ্ধেৰ কৰিবৰ উপায় নাই। এই নতুন শব্দৰাজি সংগ্ৰহ কৰি সংৰক্ষিত কৰিবৰ সময় হৈছে। এই কামৰ কাৰণেও সাহিত্য-সভা আৰু বিশ্ববিদ্যালয়ৰ কাৰণে গধুৰ দায়িত্বই বাট চাই আছে।

ইয়াৰ উপৰিও আজীৱন সাহিত্যসাধক বেণুধৰ ৰাজখোৱা ডাঙৰীয়ায়ো কামত আহিবপৰা আন এখনি অসমীয়া অভিধান যুগুত কৰি এৰি থৈ গৈছে বুলি আমি জানিব পাৰিছোঁ। আকাৰত সৰু হলেও প্ৰকাৰত এই অভিধানখনিও মূল্যবান হব বুলি আমাৰ বিশ্বাস হৈছে। ই এতিয়া কেনেদৰে পোহৰৰ মুখ দেখে সেইটোহে ভাবিবলগীয়া বিষয়। দ্বিতীয় সাহিত্য একাডেমীয়ে একাধিক হিন্দী ভাষাৰ অভিধান আৰু চহকী বঙলা ভাষাৰ অভিধান এখনো প্ৰকাশৰ ভাব লৈছে। ৰাজখোৱা ডাঙৰীয়াৰ অভিধান প্ৰকাশৰ ভাবো এই একাডেমীয়ে লব নোৱাৰে নে?

এইখিনিতে আৰু এটা কথা কোৱাৰ প্ৰয়োজন—

“ভাষা জতুৰা বাখিবলৈ হলে, যিমান পাৰি, নিজা উঁডালৰ শব্দহে ব্যৱহাৰ কৰা উচিত। বাৰীৰ ঘাঁহে গোহালিৰ গন্ধৰে বাহি নহাটো ধোঁৱাখুলীয়া লক্ষণ। অসমীয়া পুথি, বুৰঞ্জী আদিত থকা উপযুক্ত ভাল ভাল শব্দবোৰ বিচাৰি হুগিয়াই, কণাখনাকৈ একোটা বিদেশী শব্দ আমাৰ ভাষাত সূমাই লোৱাটো বেয়া কথা।”

চম্ৰকান্ত অভিধানবৰণৰা তুলি দিয়া ওপৰোক্ত কথাখিনি যথার্থতে সঁচা। কেৱল শব্দৰ ক্ষেত্ৰতহে যে ই প্ৰযোজ্য এনে নহয়, খণ্ডবাক্য, যোজনা-ফকৰা, পটন্তৰ আদিৰ ক্ষেত্ৰটো এই একে কথাই খাটে। আমাৰ দেশৰ হাজাৰ হাজাৰ যোজনা, পটন্তৰ, ফকৰা মাছহৰ মুখে মুখে চলি আহিছে। আমাৰ জাতীয় জীৱনৰ সকলো ক্ষেত্ৰতে এইবোৰৰ প্ৰভাৱ অতি বেছি। এইবোৰ সাধাৰণতে মৌখিক সাহিত্যৰ অন্তৰ্গত। জাতিৰ জীৱনৰ আদিম অৱস্থাতে এনেবোৰ যোজনা পটন্তৰ আদিৰ সৃষ্টি হৈছিল আৰু যুগে যুগে কম-বেছি পৰিমাণে ইয়াৰ সৃষ্টি হৈয়ে আছে। আমি সকলোৱে ‘ডাকৰ বচন’ৰ কথা শুনিছোঁ। হয়তো পুৰাই-গধূলিয়ে আৱশ্যকমতে এই বচন একোফাকি স্মৃতি কথা ৰজিতা খুৱাইছে। এনেদৰে মাত-কথাৰ লগত যোজনা-পটন্তৰ ব্যৱহাৰ কৰাটো অসমীয়া মাছহৰ এবিধ জাতিগত বৈশিষ্ট্য। ডাকৰ বচন বাদ দি বহুখিনি যোজনা-পটন্তৰৰ নিৰ্দিষ্ট ৰচয়িতা বা ৰচনাৰ নিৰ্দিষ্ট কাল নাই। মুঠতে অসমৰ বুকুৱেদি বাগবি যোৱা বৰ লুইতখনৰ নিচিনা এইবোৰ পুৰণিৰো পুৰণি আওপুৰণি। শিক্ষিত সমাজতকৈ চহা-সমাজত, পুৰুষ-সমাজতকৈ আইসকলৰ সমাজত এইবোৰৰ চলন্তি অধিক বুলিব পাৰি। দিন যোৱাৰ লগে লগে আধুনিক শিক্ষাৰ ফলতেই হওক নাইবা বাৰম্বাহলি মাছহৰ লগত চলন-ফুৰণ কৰিবলগীয়াৰ ফলতেই হওক, এইবোৰৰ ব্যৱহাৰ ক্ৰমাৎ টুটি আহিছে। ই দুখৰ বিষয়। আগেয়ে আমাৰ নিৰক্ষৰা বুঢ়ী আই আৰু ককাই-দাদাইহঁতৰ মুখত এই যোজনা-পটন্তৰবোৰ আঠে ফুটাদি ফুটিছিল। আজি কিন্তু তেওঁলোকেও আগৰ দৰে এইবোৰ নোকোৱা হল। আমাৰ সাহিত্যৰ এইবোৰ অপূৰণীয় সম্পদ। ইয়াৰ মাজত আমাৰ বহু লোকৰ জীৱনৰ অভিজ্ঞতালক জ্ঞানবাণী সোমাই আছে। এইবোৰ গোটাই বাখিবৰ এতিয়াও স্থপৰিকল্পিতভাবে চেষ্টা কৰা হোৱা নাই। লঘুৰাম চৌধাৰী, কান্তিৰাম বুঢ়াভকত, শ্ৰীশ্ৰীৰামচন্দ্ৰ দাস, শ্ৰীলীলা গগৈ, শ্ৰীবেণুধৰ শৰ্মা, শ্ৰীপ্ৰফুল্লদত্ত গোস্বামী আদি জনমিয়েক উজোগী সাহিত্যিকে গুটীয়াভাবে চেষ্টা কৰি এইবোৰ আংশিকভাবে গোটাইছে আৰু গোটাৰ চেষ্টা চলাই আছে। সেয়ে হলেও, এখেতসকলৰ উত্তম অতিশয় প্ৰশংসনীয় হলেও, আমি মনত ৰাখিব লাগিব, গুটীয়া চেষ্টাতকৈ স্থপৰিকল্পিত সূচীয়া প্ৰচেষ্টা অধিক ফলদায়ক হোৱাটো সম্ভৱ। সেই কাৰণে ওপৰোক্ত লোকসকলৰ লগতে সাহিত্য-সভাৰ প্ৰতিখন শাখা-মন্ডাই নিজ নিজ অঞ্চলৰ এনেবোৰ লুপ্ত হব খোজা সম্পদবাণী সহজে সংগ্ৰহ কৰিব পাৰে। শেষত সকলোখিনি সংগ্ৰহ গোটেই ভাগে ভাগে সম্পাদন কৰি উলিয়াব পাৰিলে আমি এক অমূল্য সম্পদ লাভ কৰিম।

বেণুধৰ ৰাজখোৱা ডাঙৰীয়াৰ ‘খণ্ড-বাক্যকোষে’ এই অভাৱ কিছু পৰিমাণে পূৰ্ণ কৰিছিল।

দুখৰ বিষয় সিও আজি ছপাৰ বাহিৰ হৈ দেৱচন্দ্ৰত আপুৰুগীয়া বস্তু হল। এই গ্ৰন্থৰ পুনঃ-
প্ৰকাশ বাহনীয়। সাহিত্যৰত্ন শ্ৰীচন্দ্ৰৰ ডাঙৰীয়াৰ আকীৰ্ণন সাহিত্য-সাধনাৰ অমৃত ফলস্বৰূপ
'বন্ধু-কোষ' গ্ৰন্থখিনিয়ে ওপবোক্ত বিষয়ত আমাৰ সাহিত্যৰ ডাঙৰ অভাৱ এটা পূৰালেহেঁতেন
নিশ্চয়। কিন্তু তেখেতৰ স্বপুত্ৰসকল থকা সত্বেও আজি বহু বছৰে ই কিয় ছপা হৈ ওলাবপৰা
নাই আৰু প্ৰকাশৰ বাটত ক'ত কেনা লাগিছে আমি গম নেপাওঁ। পূৰণি 'জোনাকী'ৰ
সম্পাদকে 'হেমকোষ' প্ৰকাশ হৈ ওলোৱাত অযথা পলম হোৱা দেখি দুখ কৰি কৈছিল বোলে
'হেমকোষ' কিজানি চিৰকালে অগম্যৰ মূৰ্ত্তিৰ স্বৰূপেই থাকিব। এতিয়া আমি 'বন্ধু-কোষ'ৰ
বেলিকাও একে মন্তব্যকে দিবলগীয়া নহলেই ভাল পায়।

অভিধানৰ কথা এৰি এতিয়া ব্যাকৰণৰ ভিতৰত সোমোওঁ আহক। অসমীয়া সাহিত্যত
এই পৰ্য্যন্ত ডক্টৰ কাকতিৰ ইংৰাজী ব্যাকৰণ বাদ দি হেমচন্দ্ৰ বৰুৱাৰ ব্যাকৰণ, সত্যনাথ বৰাৰ
'বহুল ব্যাকৰণ' আৰু কালিৰাম মেধিৰ 'অসমীয়া ব্যাকৰণ'—এই তিনিখন পুথিয়েই জাকত-
জিলিকা হৈ আছে। ক্ৰমবৰ্দ্ধমান জীয়া ভাষা এটাৰ কাৰণে সময়ে সময়ে ব্যাকৰণৰ পৰিবৰ্ত্তন
আৰু পৰিবৰ্ত্তন আৱশ্যক হয়। সম্প্ৰতি বিশ্ববিদ্যালয়ৰ দ্বিতীয় ভাষা, বিকল্প ভাষা, অনাৰ্ছ
আৰু উচ্চতম স্তৰৰ এম-এ মহলাতো অসমীয়া সাহিত্যই ঠাই পাইছে। সাহিত্যৰ লগে লগে
ব্যাকৰণো আগবাঢ়ি যাব লাগে। গতিকে আমি সম্প্ৰতি এখন ওখ খাপৰ অসমীয়া ব্যাকৰণৰ
আৱশ্যকতা অস্বত্ব কৰিছোঁ। এই বিষয়ে পণ্ডিতমণ্ডলী আৰু গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ৰ দৃষ্টি
আকৰ্ষণ কৰিলোঁ। পাবিলে স্বকল্পিত শ্ৰুতিয়া বা গুটীয়া প্ৰচেষ্টাৰে এতিয়াও 'ইন্দ্ৰকান্ত ব্যাকৰণ'
উলিয়াব লাগে।

অসমীয়া বুৰঞ্জী-সাহিত্যৰ অতীত অতি উজ্জ্বল। আমি এই বিষয়ে নিজে একো
কৰে আৱশ্যক নকৰে। গ্ৰিয়ার্ছনৰ নিচিনা বিদেশী পণ্ডিতেও বুৰঞ্জীৰ গুণ
বুৰঞ্জী-প্ৰত্নতত্ত্ব
বথানি শতমুখ। সেইজন্য চাহাবে লিখি থৈ গৈছে—

"The Assamese are justly proud of their national literature In no
department have they been more successful than in a branch of study in
which India, as a whole, is curiously deficient The historical works or
Buranjis are numerous and voluminous A knowledge of Buranjis was an
indispensable qualification to an Assamese gentleman."

অসমৰ অমূল্য সম্পদ এই বুৰঞ্জীবোৰৰ ৰচনাৰ কাল এতিয়াও সঠিকভাবে নিৰ্ণয় হোৱা
নাই। পণ্ডিতসকলে বোল শতিকা আৰু ঊনবিংশ শতিকাৰ ভিতৰতে এইবোৰ ৰচিত হোৱা
বুলি অহমান কৰে। পণ্ডিত হেমচন্দ্ৰ গোস্বামীদেৱে সম্পাদিত কৰি প্ৰকাশ কৰা 'পূৰণি
অসম-বুৰঞ্জী'ৰ (১৯২২) উপৰিও ডক্টৰ শ্ৰীহৰ্ষাকুমাৰ ভূঞা ডাঙৰীয়াই বুৰঞ্জী আৰু পুৰাতত্ত্ব
বিভাগটো স্থাপন কৰি ইয়াৰ যোগেদি আৰু কেবাখনো মূল্যবান পূৰণি বুৰঞ্জী পোহৰলৈ
উলিয়াইছে। লাচিত বৰফুকন, আতন বুঢ়াগোহাঁইৰ জীৱন-চৰিত্তো তেখেতে পূৰণি বুৰঞ্জীৰ

সময় লৈ ইংৰাজী ভাষাৰে প্ৰণয়ন কৰিছে আৰু কেবাখনো এনে ধৰণৰ অসমীয়া আৰু ইংৰাজী পুথি যুগুত কৰি থৈছে। এই বিভাগবশৰা ওলোৱা হৰকান্ত বৰুৱাৰ ‘অসম বুৰঞ্জী’, ‘কামৰূপ বুৰঞ্জী’, ‘দেওধাই অসম-বুৰঞ্জী’, শ্ৰীনাথ দুৱৰা বৰবৰুৱাৰ ‘জুগুতীয়া বুৰঞ্জী’, হুতিৰাম হাজৰিকা আৰু বিজেশ্বৰ বৈজ্ঞান্যৰ ‘অসমৰ পত্তনবুৰঞ্জী’, ‘কছাৰী বুৰঞ্জী’, ‘অসমীয়া বুৰঞ্জী’, ‘জিৰুবা বুৰঞ্জী’, আৰু ইংৰাজী ভাষাৰে প্ৰকাশিত Tungkhungia Buranjī, Baharistan-Ghaybi, ‘Assamese . Its Formation and Development’, ‘Account of Assam’ (by Francis Hamilton), ‘Annals of the Delhi Badshahate’, ‘Anglo-Assamese Relations’ আৰু ইয়াৰ উপৰিও কণকলাল বৰুৱাৰ ‘Early History of Kamrup’, গেইট চাহাবৰ ‘A History of Assam’, ডক্টৰ শ্ৰীবিজিক্ৰমৰ বৰুৱাৰ ‘A Cultural History of Assam’, ‘অসমীয়া ভাষা আৰু সংস্কৃতি’, ডক্টৰ ময়িচুল ইচলাম বৰাৰ ‘Five Lectures on the History of Assam’, ‘গুণাভিৰাম বৰুৱাৰ ‘অসম-বুৰঞ্জী’, শ্ৰীৰাজমোহন নাথৰ ‘Glorious Assam’, ‘গৌৰৱময় অসম’, শ্ৰীভিষেশ্বৰ নেওগৰ ‘অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী’, শ্ৰীবেণুধৰ শৰ্মাৰ ‘দুবীণ’, ‘সাতাৱন ছাত্ৰ’, ‘বেদৰ বুৰঞ্জী’ (সম্পাদিত) আদি, শ্ৰীদেৱ তালুকদাৰৰ ‘কাম্য কামৰূপ’, ডঃ শ্ৰীমহেশ্বৰ নেওগৰ ‘পুৰণি অসমীয়া সমাজ আৰু সংস্কৃতি’, পদ্মনাথ গোহাঞী-বৰুৱাৰ ‘অসম বুৰঞ্জী’, পদ্মনাথ ভট্টাচাৰ্য্যৰ ‘কামৰূপ শাসনাবলী’, হেমচন্দ্ৰ গোস্বামী সম্পাদিত ‘দৰং-ৰাজবংশাবলী’ আদি এতিয়ালৈকে আমাৰ বুৰঞ্জী-ভঁৰালত ছপাৰ পোহৰ দেখা মূল্যবান গ্ৰন্থ। ইয়াৰ উপৰিও হটন আদি কেবাখনো চাহাবে বিভিন্ন জনজাতি সম্পৰ্কে লিখা গ্ৰন্থও আছে। অলপতে ইংৰাজীত প্ৰকাশ হৈ ওলোৱা ডক্টৰ শ্ৰীপ্ৰতাপ চৌধুৰীদেৱৰ ইংৰাজী প্ৰাচীন অসমৰ বুৰঞ্জীখনো এখনি যুগজয়ী বুৰঞ্জী। ইয়াৰ বাহিৰেও গোলাপচন্দ্ৰ বৰুৱা, হিতেশ্বৰ বৰবৰুৱা, সোণাৰাম চৌধুৰী, ৰজনীকান্ত পদ্মপতি, আনন্দচন্দ্ৰ আগৰৱালা আদি বহু বুৰঞ্জীবিদে নানা প্ৰকাৰে আমাৰ বুৰঞ্জী-সাহিত্য চহকী কৰি থৈ গৈছে। তেখেতসকলৰ বেছি ভাগ প্ৰবন্ধই পুৰণি আলোচনী কাকতৰ পাতত নাইবা অপ্ৰকাশিত অৱস্থাত আছে। সম্ভ্ৰতি নানা জনে এই ক্ষেত্ৰত প্ৰকাশ্য বা অপ্ৰকাশ্যে লাগি-ভাগি কাম কৰি আছে। বহুবি বুৰঞ্জী-সেৱক ছই এজন ডেকাক চৰকাৰী খৰচত অসমৰ বাহিৰলৈ সৰ্দো ভাৰত বুৰঞ্জী বিষয়ক সম্মিলনী-বোৰত যোগ দিবলৈ পঠোৱা হৈ আহিছে। এতিয়ালৈকে এইদৰে ফুৰাচকা কৰি কেনে ক’ত গৈ কি কৰিছে, আমাৰ দেশৰ বুৰঞ্জীৰ কোনটো চুক কেনেভাবে উজ্জল কৰিছে সেই বিষয়ে সঠিকভাবে জানিবলৈ হলে উপায় নাই। অসমৰ পুৰণি বুৰঞ্জী-লিখকসকলে কেৱল অসমৰে বুৰঞ্জী লিখি স্তম্ভ হোৱা নাছিল। চুহুৰীয়া ৰাজ্য আৰু জনজাতিসকলৰ বুৰঞ্জীও তেওঁলোকে লিখিছিল। ইয়াৰ উপৰিও বিভিন্ন সত্ৰৰ বুৰঞ্জী, চৰিত-পুথি আৰু পুৰণি পৰিয়ালবোৰৰ বংশাবলী ৰচনা কৰাটোও অসমীয়া মানুহৰ অভ্যাস আছিল। এনে বংশাবলী আৰু গাঁচিপতীয়া বুৰঞ্জী কিমান লোপ পালে, কিমান কীৰ্ত্তিচন্দ্ৰ বৰবৰুৱাই পুৰিলে আৰু এতিয়াও কিমান ঘোঁৰাচাঙত আছে সেইবিষয়ে সঠিক নিৰ্ণয় হোৱা নাই। কিছুমান অৱশ্যে সংগৃহীত হৈ

পূৰ্বাভ্যন্ত-বিভাগ নাইবা আন তেনে অস্থানৰ ভঁড়ালত আছে। কিছুমান আকৌ ব্যক্তিগত-ভাবে সংগৃহীত হৈ কোনো সংগ্ৰাহকৰ নিজা সম্পত্তিত পৰিণত হৈছে আৰু জনদ্বৈক তেনে সংগ্ৰাহকৰ ইতিমধ্যে পৰলোক হোৱাত তেওঁলোকৰ লগতে তেওঁলোকৰ পুথি-ভঁড়ালত সংগৃহীত আৰু সংৰক্ষিত হোৱা আমাৰ প্ৰাচীন সম্পদবোৰো বিলুপ্ত হৈছে। এইবোৰ কিমান পৰিতাপৰ কথা ভাবি চাওকচোন।

সি যিকি নহওক, সাগৰৰ বুকুত ডিঙিৰ গুৰিলৈকে বুৰ গৈ থকা সবেও পিয়াহত আমাৰ ডিঙিৰ আঁত শুকাই থাকিবলগীয়া হৈছে যেন অহমান হয়। ওপৰত উল্লেখ কৰা বা নকৰা অসংখ্য প্ৰকাশিত আৰু অপ্ৰকাশিত বুৰঞ্জী আৰু হাততে ঢুকি পোৱাতে থকা অজ্ঞপ্ত বুৰঞ্জীৰ মূল্যবান উপাদান থকা সবেও সেইবোৰ জুকিয়াই সংগ্ৰহ আৰু সম্পাদন কৰি এতিয়াও কোনো লোক বা প্ৰতিষ্ঠানে আমাক ইংৰাজীত বা অসমীয়াত এনে এখন বুৰঞ্জী যুগুত কৰি দিব পৰা নাই যিখনক আমি অসমৰ সম্পূৰ্ণ বহল বুৰঞ্জী আখ্যা দিব পাৰি। সেই কাৰণেই কৈছো স্মৃতিসকল। বুৰঞ্জী-সাগৰৰ মাজতো আজি আমাৰ কাৰণে পানীৰ আকালে দেখা দিছে। স্বৰ্ণৰ বিষয়, আমাৰ কেবাজনো ডেকাই বিলাতলৈ গৈ বুৰঞ্জীত ডক্টৰেট উপাধি লাভ কৰি আহিছে আৰু অসম বুৰঞ্জীৰ কোনো এটা ফালৰ বিষয়ে গভীৰ অধ্যয়ন কৰি বৈজ্ঞানিক পদ্ধতিৰে একোখনি গ্ৰন্থও হয়তো যুগুত কৰি থৈছে। এই সকলৰ উপৰিও বুৰঞ্জীবিদ পণ্ডিত আমাৰ মাজত আছে। এই সকলো লোককে স্বপৰিকল্পিত ভাবে ভাগে ভাগে কামত লগাই ইংৰাজী আৰু অসমীয়াত সম্পূৰ্ণ অসম বুৰঞ্জী প্ৰণয়ন কৰোৱাৰ কাল এতিয়াও উকলি যোৱা নাই। এইদৰে ঢাকা বিশ্ববিদ্যালয়ে বুৰঞ্জীবিদ ৰমেশচন্দ্ৰ মজুমদাৰৰ সম্পাদনাত বঙ্গদেশৰ বৃহৎ বুৰঞ্জী দুই খণ্ডত যুগুত কৰি ছপা কৰি উলিয়াইছিল। এই বুৰঞ্জী আৰু ডক্টৰ বাণীকান্ত কাকতিদেৱৰ সম্পাদনাত যুগুত হোৱা গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ৰ Aspects of Early Assamese Literature নামৰ গ্ৰন্থ এই বিষয়ত পথ-প্ৰদৰ্শক হব পাৰে। শুকক বেদ পঢ়াৰ নেলাগে। ডক্টৰ ভূঞা আৰু ডক্টৰ বৰুৱা প্ৰমুখ্যে আমাৰ বিশ্ববিদ্যালয়ৰ গুৱিয়ালসকলৰ দৃষ্টি এই বিষয়ত আঁচিৰে পৰি বুলি আমি আশা কৰিলোঁ।

বুৰঞ্জী-প্ৰভুতত্ত্ব সম্পৰ্কীয় চৰকাৰী আৰু বেচৰকাৰী অস্থানৰ ভিতৰত আমি পোনপ্ৰথমে বাজহৰা প্ৰচেষ্টাত গঠিত হোৱা ‘কামৰূপ অহুসজ্ঞান সমিতি’ৰ নামকে লব পাৰোঁ। ১৯১২ চনৰ ৭ এপ্ৰিলত কেৱল বাৰজন সদস্য লৈ এই সমিতি গঠিত হৈছিল। মহামহোপাধ্যায় ধীৰেন্দ্ৰবাৰ্য্য আৰু ‘কামৰূপ-শাসনাৱলী’ৰ ৰচয়িতা পদ্মনাথ বিজ্ঞানবিনোদ সেইসকলৰ মাজত আছিল। দেশপ্ৰাণ চন্দ্ৰনাথ শৰ্মাই সম্পাদক হৈ সেই নটক জন্ম লোৱা অস্থানটিৰ গঢ় দিছিল। পিছত অসমৰ লাটবাৰ্হাৰুৰ ছাৰ আৰ্চদেল্ আৰ্ল, বঙ্গদেশ আৰু বিহাৰৰ দুৱলীয়া লাট ছাৰ গেইট্, কোচবিহাৰৰ মহাৰজা ছাৰ যতীন্দ্ৰনাৰায়ণ ভূপ বাৰাহুৰ, গোবীপুৰৰ বজা প্ৰভাতচন্দ্ৰ বৰুৱা আৰু কৰ্ণেল পি-আৰ-টি গৰ্ডন পৃষ্ঠপোষক স্বৰূপে পাইছিল। ১৯১৫ চনৰ শেষ ভাগত অসম চৰকাৰেও এই সমিতিক নাম মাত্ৰ আৰ্ট্‌চ টকাৰ অহুদান দিছিল।

১৯১৭-১৮ চনলৈ পণ্ডিত হেমচন্দ্ৰ গোস্বামীদেৱে সভাপতি স্বৰূপে এই সমিতিৰ দায়িত্ব স্বচাক্ষৰপে পালন কৰিছিল আৰু তেখেতৰ পৰলোক গমনত কনকলাল বৰুৱা ডাঙৰীয়াই সেই ভাৰ লৈছিল। তেখেত সমিতিৰ মুখপত্ৰ The Journal of the Assam Research Societyৰ প্ৰতিষ্ঠাতা আৰু প্ৰথম সম্পাদকো আছিল। ডক্টৰ ভূঞা ডাঙৰীয়াও কেবা বছৰো সম্পাদক স্বৰূপে থাকি এই সমিতিৰ স্থাতি বঢ়াইছিল।

অসমৰ বুৰঞ্জী, অমুসন্ধান আদি ক্ষেত্ৰত অমুসন্ধান সমিতিৰ বহুমূলীয়া অৱদানৰ কথা আজি মই আপোনালোকক বিৱৰি কব নোখোজোঁ। এই সমিতিৰ যত্নত সংগৃহীত হোৱা গ্ৰন্থ আৰু আন প্ৰাচীন সম্পদৰাজিৰ সম্পৰ্কেও নকৈ কব নোলাগে। পণ্ডিত হেমচন্দ্ৰ গোস্বামী, পদ্মনাথ বিজাৱিনোদ, চন্দ্ৰনাথ শৰ্মা, সোণাৰাম চৌধুৰী, সৰ্বেশ্বৰ শৰ্মা কটকী, কনকলাল বৰুৱা, শ্ৰীহৰ্ষাকুমাৰ ভূঞা প্ৰভৃতি নানাঙ্গন বুৰঞ্জীবিদে আৰু প্ৰত্নতত্ত্ব-অমুসন্ধান লোকৰ প্ৰচেষ্টাত এসময়ত সমিতিয়ে যিবোৰ কাম কৰিছিল সেইবোৰৰ লেখ আজিও বিচাৰিলে পোৱাতে আছে। প্ৰায় প্ৰতি বছৰে নিয়মিতভাবে ইয়াৰ বছৰেকীয়া অধিবেশন বহিছিল। তাত নানা গভীৰ প্ৰৱন্ধ পাঠ কৰা হৈছিল। দেশৰ চুকে-কোণে ক'ত কি প্ৰাচীন সম্পদ আছে সেইবোৰ উদ্ধাৰ কৰিবলৈ ইয়াৰ সদস্যসকলে অহোপুৰুষাৰ্থ কৰিছিল।

দুখৰ বিষয় এই 'কামৰূপ অমুসন্ধান-সমিতি' বৰ্তমানে যুতপ্ৰায় অৱস্থাত। ইয়াৰ সম্পাদক কোন, পৰিচালক কোন, এইবোৰেই অমুসন্ধানৰ বিষয় হৈছে। এই সমিতিৰ মূল্যবান পুথি-পাঁজিবোৰ একাধিক বাৰ বেলেজুয়ে পুৰি বিনষ্ট কৰাৰ আশংকা হৈছিল, ঈশ্বৰৰ অমুগ্ৰহতহে কোনোমতে ৰক্ষা পৰিছে। আছে গৰু নবয় হাল, হোৱাতকৈ নোহোৱাই ভাল। এতিয়া এই সমিতিৰ যি দুৰ্দ্দশা তালৈ চাই সমিতিৰ ভঁৰালত সংৰক্ষিত পুথি-পাঁজিবোৰ পুৰাতত্ত্ব বিভাগলৈ আৰু আন যাদুঘৰীয়া বস্তুবোৰ অসম যাদুঘৰলৈ হস্তান্তৰিত হোৱাহে উচিত। যুঠতে এইবোৰ যাতে নষ্ট হ'বলৈ নেপায় নাইবা কাৰোবাৰ ব্যক্তিগত সম্পত্তি হ'ব নোৱাৰে, পৰিচালক-সকলে তেনে ব্যৱস্থা কৰি বসতে নাম খোৱা উচিত।

ইয়াৰ পিছত ডক্টৰ শ্ৰীহৰ্ষাকুমাৰ ভূঞা ডাঙৰীয়াৰ ঐকান্তিক প্ৰচেষ্টাত 'অসম বুৰঞ্জী আৰু পুৰাতত্ত্ব বিভাগ' নামেৰে চৰকাৰী বিভাগ এটা নকৈ জন্ম হয় আৰু পুণ্যাঙ্গীলা নাৰায়ণী সন্দিকৈ স্মৃতি-মণ্ডিত ভৱনত এই বিভাগটোৱে নিজৰ কাম অতি পৰিপাটীকৈ চলাই আছে। নানান দুশ্ৰুপা গ্ৰন্থ একাধৰণৰা বিচাৰি পোহৰলৈ আনিছে, সম্পাদন কৰিছে, ছপাই উলিয়াইছে। সেইবোৰৰ বিস্তৃত তালিকাও আমাৰ চকুৰ আগতে আছে। যুঠতে, ডক্টৰ ভূঞাই আদিবৰণা ইয়াৰ ধৰণী আৰু প্ৰাণধৰণ হৈ আছে। আজি দুবছৰমানৰপৰা বুৰঞ্জীবিদ ডক্টৰ শ্ৰীপ্ৰতাপ চৌধুৰী ইয়াত সোমাই একে বাটৰ বাটকৰা হৈছে।

কামৰূপ অমুসন্ধান সমিতিৰ পৰিপূৰক বা পৰিবৰ্দ্ধক হিচাপে ৰাজ্য চৰকাৰে 'অসম যাদুঘৰ' ১৯৪০ চনত প্ৰতিষ্ঠা কৰি এটা প্ৰশংসনীয় কাম কৰিছে। এই অসম যাদুঘৰো আকাৰ আৰু প্ৰকাৰত বৰ্তমানতকৈয়ো বহু গুণে আকত জিলিকা হোৱাৰ সম্ভাৱনা থকা সত্ত্বেও সেই

বিষয়ে বিশেষ একো যত্ন হোৱা নেদেখিহে আমি মনত দুখ পাওঁ। এই যাত্ৰাবত ভালেমান বহুশ্লীয়া প্ৰাচীন সম্পদ ইতিমধ্যে সংগৃহীত হৈছে আৰু আগলৈকো লাহে ধীৰে হৈ থাকিব। অধ্যক্ষ ক্ৰীয়েম বৰুৱাৰ ‘বঙা কৰবীৰ ফুল’ৰ এটি পাহিত আমি কছিয়াৰ যাত্ৰাবত এটাৰ বৰ্ণনা এইদৰে দেখা পাওঁ—

“ক্ৰেমলীনৰ এটাইতকৈ উল্লেখযোগ্য যাত্ৰাবটোৰ নাম হৈছে ‘উকমেননায়া প্লাটা’। ইংৰাজীত এওঁলোকে ইয়াক ‘আৰমবী’ বোলে। ইয়াত সংৰক্ষিত প্ৰত্যেকটো বস্তুৱেই সাংস্কৃতিক আৰু ঐতিহাসিক দৃষ্টিকোণৰপৰা অতি তাৎপৰ্য্যপূৰ্ণ। ছশ বছৰৰ পূৰ্বৰ প্ৰথম আইতান বোলা ‘জাব’ এজনৰ ‘উইল’ এখনত কিছুমান গোপন ঐশ্বৰ্য্য সম্পদ থকাৰ প্ৰমাণ এওঁলোকে পায়। ইয়াৰ পম খেদি এই বস্তু-সম্ভাৱনমূহ আৱিষ্কাৰ কৰা হয়। এই আৱিষ্কাৰকে ভিত্তি কৰি এই ‘আৰমবী’ বোলা যাত্ৰাবটো গঢ়ি তোলা হয়। মূল্যবান পাখৰ, মণি-মুক্তা, সোণ-ৰূপৰ বস্তু-সম্ভাৱ, নানা তৰহৰ বস্ত্ৰ-দ্ৰব্য ইয়াত তৰহে তৰহে সজাই থোৱা হৈছে। আমাৰ বজাৰবীয়া সম্পদ বিদেশী শাসকৰ হাতত পৰি অন্তৰ্ধান হ’ল। চাই যাওঁতে কেইবাটাও মণি-মুক্তা-খচিত ৰাজমুকুট দেখা পাইছিলো। তাৰ এটাৰ নাম ‘মনোমাম’ আৰু এটা দেখিছিলো— এইটো হেনো বিবাহ কাৰ্য্য সমাধা কৰি ১৮৩১ চনত কবি পুন্ডিন আৰু তেওঁৰ পত্নীয়ে পৰিধান কৰিছিল। ৰাজমুকুটৰ বাহিৰেও ৰাজসিংহাসন আৰু বথো দেখিছিলো। ইয়াৰে এখন বথ ইংলণ্ডৰ মহাৰাণী এলিজাবেথে কছিয়াৰ ‘জাব’ বৰীছ গুডানেভক উপহাৰ দিয়া। ৰাজকোঁৱৰসকলে কেচুৰা কালত আৰোহণ কৰা বথো আছে। আটাইবোৰ স্বৰ্ণখচিত— চিকমিকাই আছে। প্ৰত্যেকটো বস্তুৰ গাতে অতীত ইতিহাস উজ্জ্বল হৈ থকা যেন লাগিছিল। কিছুমান বথৰ আগত দেখিছিলো হালে হালে ঘোঁৱাৰ যুত প্ৰতিমূৰ্ত্তি। ৰাজস্বৰ্গই ব্যৱহাৰ কৰা সোণ-ৰূপখচিত নানাবিধ সাজপাৰো দেখিছিলো। ‘জাব’সকলৰ আমোলত এইবোৰ সাজপাৰৰ কিছুমান দেশ-বিদেশৰপৰা গোটাই অনা হৈছিল। প্ৰাচীন কছিয়াৰ বস্তু-সম্ভাৱৰ বাহিৰেও পোলণ্ড, ইংলণ্ড, জাৰ্মানী ইত্যাদি দেশৰপৰা গোটাই অনা নানান হাতৰ কামৰ বস্তু-সম্ভাৱো ইয়াত ৰখা যৈছে। এই আটাইবোৰ পুৰণি বস্তু।”

এনে ধৰণৰ বৰ্ণনা পঢ়ি আৰু গোটেই অসম দেশখনকে প্ৰত্যতত্ত্ব, ভাস্কৰ্য্য, সংস্কৃতিৰ যাত্ৰাবত বুলি ধৰিলে আৰু ভাবতৰ আন আন ৰাজ্যৰ যাত্ৰাবতৰ লগত তুলনা কৰিলে আমাৰ অসম যাত্ৰাবতক এটা পুতলা যাত্ৰাবতহে আখ্যা দিব পাৰি। আমাৰ দেশৰ ডেকাসকলে এনেবোৰ বিষয়ত যেনে দৰে যত্নবান হ’ব লাগিছিল, চৰকাৰে যেনে ভাবে এইবোৰ কামৰ পৃষ্ঠপোষকতা কৰিব লাগিছিল তেনে ভাবে কৰা হৈছে বুলি আমি নেভাবোঁ। যাত্ৰাবত ৰখীয়া বিষয়সকলেও গতাত্ৰুগতিক ভাবে কাম কৰি নিজকে যাত্ৰাবতীয়া বস্তুত পৰিণত হ’বলৈ নিদি অধিক কৰ্ম্মতৎপৰ হ’লে অসম যাত্ৰাবতো অধিক উজ্জ্বল হ’ব পাৰিব বুলি আমি আশা কৰোঁ। আমাৰ বিবেচনাবে এই যাত্ৰাবত আৰু অসম পুৰাতত্ত্ব বিভাগ এজনীয়া বা দুজনীয়া অমুঠান হ’ব নেলাগে। ইয়াৰ জৰিত সহযোগী হিচাপে উপযুক্ত লোকেৰে গঠিত উপদেষ্টা সমিতি একোখন থাকিব লাগে।

ইয়াৰ ৰাজহৰাভাৱে বহুেৰেকীয়া অধিবেশন হব লাগে আৰু তাত বহুৰটোৰ ভিতৰত কৰা কামৰ পৰ্যালোচনা, হিচাপ-নিকাচ হব লাগে। ১৯২৬ চনতে শ্ৰীৰাজমোহন নাথদেৱৰ উদ্যোগত স্থাপিত হোৱা নগাঁৱৰ যাদুঘৰ আৰু অলপতে শিৱসাগৰ কলেজত যাদুঘৰীয়া বিভাগ এটা স্থাপন হোৱাতো আমি আনন্দ পাইছোঁ। এনেদৰে অসমৰ আন ঠাইতো প্ৰাচীন সম্পদৰাশি সংৰক্ষিত কৰিবলৈ যথোচিত ব্যৱস্থা হোৱা উচিত।

পুৰণি পুথি সংগ্ৰহ বিষয়তো আমি কৰিবলগীয়া অনেক কামেই আছে। ইয়াৰ আগেয়ে ইয়াৰ বাবে কেবাটাও চুৰুৰীয়া প্ৰচেষ্টা হৈ গৈছে আৰু সম্প্ৰতি গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ে পুথি-সংগ্ৰহৰ বাবে 'কাইথেলী অৱ' সংগ্ৰাহক শ্ৰীদত্তীৰাম দত্তক নিয়োজিত কৰি প্ৰশংসনীয় কামকে কৰিছে। ইয়াৰ আগেয়ে ব্যক্তিগত প্ৰচেষ্টাত গোট খোৱা বহু পুথি নষ্ট হৈ গল। প্ৰাকৃতিক দুৰ্যোগেও বহু হানি-বিঘিনি ঘটালে। পুথিৰ গৰাকীসকলৰ অজ্ঞতা, কুসংস্কাৰ আৰু দূৰদৃষ্টিৰ অভাৱৰ কাৰণেও বহু পুথি লোপ পালে। মুঠতে এই সম্পৰ্কতো স্থিতিস্থিত আঁচনি লৈ তাক কাৰ্য্যকৰী কৰিবলৈ চেষ্টা কৰিব লাগে আন্তৰিকতাৰ সৈতে। পূৰ্বৰ অভিজ্ঞতায়ো এই বিষয়ত সহায় কৰিব পাৰে। ক্ৰোচবেহাৰ ৰাজ-ভঁড়ালৰপৰা অসমীয়া পুৰণি পুথিবোৰ আনিবৰ একো দিহা নকৰাত ইয়াৰ ভিতৰতে সেইবোৰ কিমানৰ পেটকটো ব গুচি ফুট দিয়া ব হৈছে তাৰ নিশ্চয় নোহোৱা হল। দুখৰ কথা কণ্ঠ মানে অস্ত নপৰে।

কীৰ্ত্তিৰ সমাধিক্ষেত্ৰ পুণ্যভূমি এই অসম দেশ। ইয়াৰ শিলৰ বুকুত, অটব্য হাবিৰ মাজত, নৈৰ ৰালিচন্দ্ৰাত, য'তে ত'তে বুৰঞ্জীৰ কিমান কীৰ্ত্তি-কাহিনী পোত গৈ আছে, তাৰ হিচাপ কোনে ৰাখিছে? আমাৰ ককা, আজো-ককাৰ কিমানবোৰ পৱিত্ৰ পুৰণি কাহিনী পাহৰণি ৰক্ষনীয়ে গিলি খালে, সেই বিষয়ে আজি আমাক কোনে কব? অসমৰ প্ৰতিখন নগৰ, প্ৰতিখন গাঁৱৰেই কবলগীয়া পুৰণি নিজা কথা আছে। পুত-পৱিত্ৰ এই দেশৰ প্ৰতি চমকা মাটিয়েই নিজৰ জীৱন-বুৰঞ্জী গাই শুনাব পাৰে। তাৰ নিমিত্তে লাগে উপযুক্ত গায়ক, লাগে উপযুক্ত সুনোতা। দুখৰ বিষয় আমাৰ মাজত দুয়োটাৰে অভাৱ।

অসমৰ বাহিৰে চৰকাৰী প্ৰচেষ্টাত খনন কাৰ্য্য চলাই কোনো কোনো ঠাইৰ বহু হেজাৰবছৰীয়া পোত খাই থকা আপুৰুগীয়া সভ্যতাৰ সমল থান্দি, বাহিৰ কৰি প্ৰকাশ কৰা হৈছে। তাৰ পণ্ডিতসকলে বুৰঞ্জীৰ নানা ভৰহৰ লুপ্ত সম্ভেদ নিভেঁ উলিয়াবই লাগিছে। কিন্তু এইখন আমাৰ হতভাগ্য দেশত হৈছে কি? নাই তেনে উল্লেখযোগ্য চৰকাৰী প্ৰচেষ্টা, নাই তেনে লেখত লবলগীয়া অনা-চৰকাৰী পাণ্ডিত্য, নাই তেনে অহুসন্ধিৎসু পণ্ডিতৰ দল। আজি কিছুমান দিনৰপৰা পনীয়া সোণ তেলৰ পুঙৰ উহ বিচাৰি আই অসমীৰ বুকু ভেদ কৰি অ'ত-ত'ত মাটি খান্দি ফুৰাৰ ব্যাপক প্ৰচেষ্টা এটা চলোৱা হৈছে, কিন্তু মাটিৰ তলত পোত গৈ থকা অসমৰ প্ৰাচীন সভ্যতা, প্ৰাচীন নগৰৰ ধ্বংসাৱশেষ আদি থান্দি উলিওৱাৰ ফালে হলে কাবো কাণসাৰেই হোৱা নাই। আমাক আজি ধন-সোণহে লাগে, তেল-নাগমাটিহে লাগে, প্ৰাচীন সম্পদ নেলাগে, প্ৰাচীন গোঁৱৰ নেলাগে। প্ৰাণজ্যোতিষপুৰ, শোণিতপুৰ, ডিমাপুৰ,

খাচপুৰ, হুঙিল, জয়পুৰ, বৰদোৱা আদি অতীত স্মৃতিবিজড়িত পুৰণি ঠাইবোৰৰ কথা আমাক আজি কোনে কৈ শুনাৰ ?

মাটিৰ তলৰ কথা এৰি দিয়ো মাটিৰ ওপৰত যিবোৰ দৌল-দেৱালয়, মৈদাম ধ্বংসাৱশেষ আছে সেইবোৰকে বা ধ্বংসৰ হাতৰপৰা ৰক্ষা কৰিবলৈ কি চেষ্টা চলিছে ? এই সম্পৰ্কত কাম কৰিবলৈ ভাৰত চৰকাৰৰ তলত সুকীয়া বিভাগ এটাও আছে আৰু আন আন ৰাজ্যত সেই বিভাগে প্ৰচুৰ অৰ্থ ভাঙি উল্লেখযোগ্য প্ৰশংসনীয় কামো কৰিছে। তাৰ তুলনাত অসমৰ বেলিকা এই বিভাগটোৱে যথোচিত দৃষ্টি দিছে বুলি আমি প্ৰমাণ পোৱা নাই। নহলেনো সিহিঁনা আহোম স্বৰ্গদেউসকলৰ চৰাইদেও মৈদামত স্মৃতি-তৰ্পণ আগবঢ়াবলৈ গোট খোৱা বাইজে স্বৰ্গদেউসকলৰ মৈদাম চৰকাৰে ধ্বংসৰ মুখৰপৰা ৰক্ষা কৰিব লাগে বুলি প্ৰস্তাৱ এটা লবৰ আৱশ্যক হয় কিয় ? আমি ভাবো ভাৰত চৰকাৰৰ পুৰণি স্মৃতি সংৰক্ষণৰ বিভাগটোৰ দ্বাৰা অসমতো ভাল কাম হব লাগে আৰু আমিও হোৱাব পাৰিব লাগে।

ইতিপূৰ্বে আলচ কৰা বিভাগবোৰ বাদ দি এতিয়া আমি আমাৰ বৰ্ত্তমান সাহিত্যৰ কবিতা, চুটি গল্প, উপন্যাস, নাটক আদি সৰ্বজনপ্ৰিয় বিভাগবোৰৰ বিষয়ে দুই একেধাৰ কৰ খুজিছো। আজিকালি এইবোৰৰ সপক্ষে কলেও লেঠা, বিপক্ষে কলেও বিপদ। একো নকব

বৰ্ত্তমান সাহিত্য

পৰা হলেই অৱশ্যে ভাল পালোঁহেঁতেন কিন্তু সভাত থাকি নেমাতে উচিত, দোষে পায় কিঞ্চিত্ কিঞ্চিত্। সেই কাৰণেহে কিছু কথা কোৱাৰ আৱশ্যক হৈছে বুলি ভাবিছো। প্ৰথমতে কবিতাৰ কোঠালীতে ভুমুকি এটা মাৰি চাওঁ। পুৰণি বীতিৰে লিখা কবিতাবোৰক স্থানচ্যুত কৰি সম্প্ৰতি নতুন ধৰণৰ এবিধ কবিতা-সৃষ্টিৰ ব্যাপক প্ৰচেষ্টা এটা চলোৱা দেখা গৈছে। ‘জোনাকী যুগ’ত ৰোমাণ্টিক কবিতাৰ ধল নমাই অনাৰ নিচিনাকৈ এইবিধ কবিতাৰ ৰচনা আৰু গঠনবীতিও ইংৰাজী-সাহিত্যৰপৰা আমদানি কৰা হৈছে। এইশ্ৰেণী কবিতা আধুনিক কবিতা নামেৰে চলাই দিয়া হৈছে যদিও দৰাচলতে ইয়াক ইলিয়ট কবিতা বুলি কলেহে খেও খাব যেন লাগে—কিয়নো আজিৰ যুগত যিটো আধুনিক, হুদিনৰ পিছতে সি পুৰণি যৈ যাবই লাগিব। এই নতুন কবিতাৰ প্ৰৱৰ্ত্তক আৰু পৃষ্ঠপোষক বহুসকলক আমি স্পষ্টভাৱে জনাই দিব খোজোঁ। যে এইজন নতুন আলহীক তেওঁলোকে আমাৰ মাজলৈ আনি এডুখৰি ঠাই অতাই-পিতাই দিয়াত আমি সমূলি আতৰ্কিত হোৱা নাই আৰু হবৰ কাৰণো নাই। কবিতাৰ ক্ষেত্ৰতেই হওক বা আন তেনে কোনো ক্ষেত্ৰতেই হওক, নতুন-পুৰণি, ৰোমাণ্টিক ইলিয়ট এইবোৰ বিষয় লৈ আৰু ইটোৰ লগত সিটোক বিজাই ডাঙৰ সৰু বিচাৰ কৰাৰ দলত আমি নাই। সাহিত্যৰ প্ৰকৃত কামলৈ নেওচা দি এনেবোৰ বাদ-বিসংবাদ আৰু আত্মথৰিয়ালত প্ৰবৃত্ত হোৱাটো কেৱল অহুচিতেই নহয়, গৰ্হিত কাৰ্য্যও। এই তথাকথিত আধুনিক কবিতাবোৰ আজিকালি বহু পৰিমাণে ৰচিত হৈছে আৰু সেইবোৰ নিৰ্দিষ্ট গভীৰ ভিতৰত প্ৰশংসিতও হৈছে। হওক, তাত আমাৰ চহু পোৱা নাই। ভাল বস্তু বা ভাল সৃষ্টি ভাল নোপোৱাটো মানসিক অস্থিতাৰহে চিন। নিকাশে আকৌ যি কোনো নতুন বস্তুকে

ভাল-বেয়া বাচবিচাৰ নকৰাকৈ বুকুৰ বাঁহে বুলি সাৱটি লোৱাটোত কচি-বিকৃতিৰহে পৰিচয় পোৱা যায়।

সাহিত্য মানৱ মনৰ দ্বাপোণ। মানৱ-সমাজ আৰু বাহ্যিক প্ৰকৃতিৰ প্ৰভাৱত মানৱ-মনত হোৱা প্ৰতিক্ৰিয়া প্ৰকাশ পায় সাহিত্যৰ মাজেদি। তথাপি একোটা বিশেষ পৰিবেশৰ মাজেদি একোজন সাহিত্যিকৰ সাহিত্যই গঢ় লয়। পুস্তকলব্ধ জ্ঞানটোক ব্যক্তিগত উপলব্ধিৰ মূলা বেছি। তেনেকৈ প্ৰথমটোৰ ভেটিত ৰচনা কৰা সাহিত্যতকৈ পাছৰটোৰ ভেটিত ৰচনা কৰা সাহিত্য বেছি মৰ্মস্পৰ্শী আৰু মনোগ্ৰাহী হয়। বহিঃপ্ৰকৃতিৰ বিভিন্ন বিকাশৰ পাছফালে নিহিত থকা মূল সত্য এটা। উপলব্ধিৰ গভীৰতা যিমানেই বেছি হয়, সিমানেই এই মূল সত্যৰ ফালে যাব পাৰি। আনফালে মানৱ-সমাজ গতি উঠে মানৱ মনক ভেটি কৰি। মানৱ মনৰ অন্তৰ্নিহিত সত্য মূলত এক। উপলব্ধিৰ গভীৰতাই এই সত্য উপলব্ধিত সহায়তা কৰে। সেই কাৰণেই ঐকান্তিকতা আৰু গভীৰতা থাকিলে একোটা নিৰ্দিষ্ট পৰিবেশৰ মাজতে একোটা বিশেষ সামাজিক আৰু প্ৰাকৃতিক প্ৰভাৱৰ মাজেদিয়েই বিশ্বজনীন আৰু ধুমমীয়া সাহিত্য ৰচনা কৰা সম্ভৱ হয়। আমি যিখন সমাজত বাস কৰোঁ, চলন-ফুৰণ কৰি জীয়াই থাকোঁ, সেই সমাজৰ মানুহৰ জীয়া সমাজ্যই যদি আমাক টলাব নোৱাৰে, আমি যি দেশৰ নদ নদী, চৰাই-চিৰিকতি, ধূনি-মাকতিৰ মাজত ডাঙৰ-দীঘল হৈছোঁ সেই দেশৰ সৌষ্ঠৱ, সৌন্দৰ্য্যই যদি আমাৰ সাহিত্যত প্ৰেৰণা যোগাব নোৱাৰে, যি আদৰ্শৰ পৰম্পৰাত আমাৰ মনোজগতৰ বিকাশ সাধন হৈছে সেই আদৰ্শত যদি আমি উদ্ধুদ্ধ নহওঁ আৰু সাহিত্যত তাৰ প্ৰতিফলন নহয়, তেন্তে সেই সাহিত্যক আমাৰ নিজা সাহিত্য বুলি কবলৈ মন কোচ খাই যায়। সেই সাহিত্যই কোনো স্থায়িত্বও দাবী কৰিব নোৱাৰে। আমাৰ কবিতাৰ প্ৰেৰণা যোগাবলৈ যদি ভগ্না নহলে নহয়, নাৰী-সৌন্দৰ্য্যৰ বৰ্ণনা দিবলৈ যদি হেলেন-ক্লিয়পেট্ৰা নহলে নহয়, ৰত্নগৰ্ভা, অন্নদায়িনী, প্ৰাণ-দায়িনী মাতৃ ৰত্নস্বৰূপক বন্দ্যো পৃথিৱী হুবুলিলে যদি পৃথিৱীৰ প্ৰতি উপযুক্ত সন্মোহন নহয়, তেন্তে সেই কবিতাই, সেই সাহিত্যই আমাৰ মনত কি গভীৰ সঁচ বহুৱাব? কবিতাৰ আধুনিক-পৌৰাণিক নাই, ৰোমাণ্টিক ইলিয়ট নাই। য'ত কবিতাৰ সন্মোহিনী গুণ আছে, সেয়ে কবিতা।

কবিতাত ৰসৰ সঞ্চাৰ হব লাগিব। ৰস অচভূতিৰ বস্তু। কেৱল বুদ্ধিৰ চতুৰতাৰে ৰসৰ সৃষ্টি কৰিব নোৱাৰি। ৰস সৃষ্টি কৰিবলৈ উপলব্ধিৰ গভীৰতাৰ আৱশ্যক। গভীৰ উপলব্ধিৰেহে আনৰ প্ৰাণ স্পৰ্শ কৰিব পাৰি। সেয়ে নহলে সহজে হুবুজা কেইটামান শব্দ লগ লগাই তাকে কবিতা নাম দি প্ৰকাশ কৰিলেই সেইটো কবিতা হল বুলি কব নোৱাৰি। এজন সংস্কৃত কবিয়ে কৈছে,—

“কবিতা কোমলা বণিতা ৰসয়তি ৰসিকং ৰসেন মিলিতং।

• যদি সা দুৰ্জ্জন হস্তে পতিতা প্ৰতিপদভগ্না সংশয়লগ্না ॥”

অৰ্থাৎ কবিতা ৰচনা কৰিব ৰসিকে, কুমলী ৰনিতা মিলিব ৰসিকৰ লগত, অল্পপুঙ্ক্ত দুৰ্জ্জনৰ লগত কুমলী ৰনিতাৰ মিলন হলে পদে পদে সংশয় উপস্থিত হয়। কবিতা আৰু আমাৰ মিলনো জ্বাতে শেষৰ ম্লিধ মিলনৰ দৰে নহয় সেই বিষয়ে সকলোৱে সতৰ্ক হব লাগে।

আজিকালি কবিতাত এয়োগ কৰা শব্দ খণ্ডবাক্য আদিও যথেষ্ট ব্যৱহাৰ কৰাত বহুত ভাল কবিতাৰ গাতো জটিলতা লম্বা দেখা গৈছে। দুই এটা কবিতাত সম্পূৰ্ণ শিৰোনামাটোতে ইংৰাজী শব্দ এটা বা দুটা বহুৱাই বাইদেউৰ মূৰত চাহাবী হেট এটা পিন্ধোৱাৰ নিচিনা দৃষ্ট একোটাৰো অৱতাৰণা কৰা দেখা গৈছে। বহু কবিতাত আৰু আন ৰচনাত আৱশ্যক নথকা সন্ধেও ইংৰাজী, বঙলা আৰু সংস্কৃত শব্দবোৰ ডালে-মূলে আনি ব্যৱহাৰ কৰাও হৈছে। বহু ক্ষেত্ৰত নতুন লিখকসকলে ব্যাকৰণৰ নিয়মকো নেওচা দিয়া দেখা যায়। এইদৰে নিজেই নিজৰ ভাষা-সাহিত্যৰ মৃত্যু ওচৰ চপাই আনিলে আমাক ৰক্ষা কৰিব কোনে ?

এইবাৰ চুটি গল্পলৈ আহোঁ। এই ক্ষেত্ৰত অসমীয়া সাহিত্যৰ ব্যাপক প্ৰসাৰ হৈছে। কিতাপ আকাৰত বৰ বেছিকৈ ছপা হৈ নোলালেও আলোচনীৰ পাতত ভালেমান গল্প প্ৰকাশ হৈ ওলাইছে। নতুন লিখকসকলৰ উপৰিও দুই এগৰাকী পুৰণি গল্পলিখকেও কাপ চলাই আছে। শ্ৰীৰঘুনাথ চৌধাৰী, বাগ্মীবৰ শ্ৰীনীলমণি ফুকন, শ্ৰীলক্ষ্মীনাথ ফুকন আদিয়েও নিজৰ অভিজ্ঞতাৰস্বিত দুই এপাহ ফুল চুটি-গল্পৰ কৰণিত পেলাইছে। ন লিখকসকলৰ ভিতৰত দুই এজন ভাল লিখকে ওলাইছে আৰু মাজে-সময়ে কোনো কোনো গল্প পাটও আমি ভাল পাইছোঁ।

দুখৰ কথা এইটোহে যে গল্পবোৰৰ বৃদ্ধি সংখ্যা এটাত কেৱলমাত্ৰ কামলিপ্ত ডেকা-গাভৰু চঞ্চল মনৰ অভিব্যক্তি আৰু যৌন-আবেদনৰ নঙঠা ছবি আঁকাৰ এটা উৎকট প্ৰতিযোগিতা দেখা যায়। সমূলিকৈ গাত কথা নলগা কামনাবিলাসী ডেকা-গাভৰু কিছুমানৰ খন্তেকীয়া যৌন আকৰ্ষণৰ বাহিৰে আমাৰ আৰু সাহিত্যৰ সম্ভাৱ একো নাই জানো ? মানুহৰ মনত জানো তাৰ বাহিৰে আৰু অগ্ৰ ভাব নাই ? সমাজত আমাৰ জানো আৰু অগ্ৰ সমস্তা নাই যাক লৈ গল্প ৰচনা হব পাৰে ? এই গল্পলিখকসকলক স্মৃতিৰে তেওঁলোকে নিজকে বাস্তৱবাদী বুলি একেধাৰেই কৰ। কিন্তু দুৰ্ভাগ্যবশতঃ তেওঁলোকে যৌন-প্ৰবৃত্তিৰ বাহিৰে জগতত আন একো নেদেখে। তেওঁলোকৰ গল্পত ডেকা এজনে ৰেলত ভ্ৰমণ কৰোঁতে, এজনী গাভৰুৰ লগত চা-চিনাকি হৈ এটা যৌন-পৰিবেশৰ সৃষ্টি কৰিবই লাগিব। নহলেবা এজনী বিয়া কৰোৱা গাভৰু তিবোতাই পূৰ্ব-পৰিচিত এজন ডেকা বন্ধুৰ আগত যৌন-আবেদন কৰিবই লাগিব—নহলে যেন সি গল্পই নহয়। তাৰ বাহিৰেও কোনো কোনো লিখকে যৌন-পৰিবেশৰ বৰ্ণনাৰ ক্ষেত্ৰত অহুপাত-জ্ঞান হেৰুৱাই পেলোৱাও দেখা যায়। বিশেষকৈ, যৌন-পৰিবেশৰ অতিৰিক্ত বৰ্ণনা দিয়াত তেওঁলোক সিদ্ধহস্ত। কামোদ্ভূত ডেকা-গাভৰুৰ যৌনক্ৰিয়াবিলাকৰ প্ৰত্যেক পৰ্য্যায়ৰে নঙঠা ছবি আঁকি তেওঁলোকে পৰম তৃপ্তি লাভ কৰা দেখা যায়। তেওঁলোকে যৌন-জীৱনৰ বঙচঙীয়া ছবি আঁকি পাঠকৰ মনত কামভাৱৰ উদ্ৰেক কৰিবলৈ যৎপৰোনাস্তি চেষ্টা কৰে। সাহিত্যত যৌন-আবেদনৰ সপক্ষে যুক্তি দিবলৈ অৱশ্যে পাশ্চাত্য সাহিত্যৰ পৰা ভালেমান উদাহৰণ দিব পাৰি। কিন্তু প্ৰাচ্য আৰু পাশ্চাত্য আদৰ্শ আৰু ভাৱধাৰাৰ মাজত থকা পাৰ্থক্যৰ কথা পাহৰি যোৱা উচিত নহয়। পাশ্চাত্য সাহিত্য, সমাজ, আদৰ্শ পাশ্চাত্য

ভাষণাবাৰ ওপৰত প্ৰতিষ্ঠিত। পাশ্চাত্য সমাজৰ আচাৰ-নীতি, চলন-চুৰণ, ভাবগতি প্ৰাচ্য সমাজৰ লগত নিমিলে। গতিকে তেওঁলোকৰ আৰ্হিৰে আমাৰ সাহিত্য গঢ়িবলৈ বিচাৰিলে সেই সাহিত্যই আমাৰ প্ৰাণ স্পৰ্শ কৰিব নোৱাৰে, মনত গভীৰ আনন্দৰ সৃষ্টি কৰিব নোৱাৰে। এই ক্ষেত্ৰত পুৰণি অসমীয়া আৰু সংস্কৃত সাহিত্যৰ পৰাও উদ্ধৃতি আনি সাহিত্যত যৌন-আবেদনৰ সপক্ষে যুক্তি দিয়াৰ চেষ্টা কৰাও দেখা যায়। কিন্তু এটা কথা মন কৰিব লাগিব যে পুৰণি সাহিত্যত যৌন-আবেদনৰ চিত্ৰ অঙ্কিত হলেও সাধাৰণতে সি মুখ্য স্থান অধিকাৰ কৰা নাই, গোপন স্থান মাত্ৰ অধিকাৰ কৰি আছে। যি সাহিত্য যৌন-সৰ্বস্ব, যৌন-জীৱন অঙ্কিত কৰাৰ বাহিৰে যি সাহিত্যৰ অস্ত্ৰ উদ্দেশ্য নাই, তেনে সাহিত্যৰ লগত প্ৰাচীন সাহিত্যৰ তুলনা নেখাটে। উদাহৰণ স্বৰূপে ‘হৰমোহন’ত একালে যেনেকৈ কামোন্নত মহাদেউৰ উলঙ্গ চিত্ৰ অঁকা হৈছে, আনফালে আকৌ কামিনী নাৰীৰ পৰা দূৰত থাকিবলৈ সাৱধান বাণীও শুনাই থৈছে :—

“ঘোৰ নাৰী মায়া সৰু মায়াতে কুংসিত।

মহা সিদ্ধ মুনিবো কটাক্ষে মোহে চিত্ত ॥

দৰশনে কৰে তপ-জপ-যোগ ভঙ্গ।

জানি জানীগণে কামিনীৰ এৰে সঙ্গ।”

দৰাচলতে কামিনী নাৰীৰ কাম-জাল যে কিমান ভয়াবহ, কিমান কুংসিত, তাকে প্ৰতিপন্ন কৰাটোহে ‘হৰমোহন’ৰ উদ্দেশ্য যেন লাগে। গতিকে প্ৰাচীন সাহিত্যৰ উদাহৰণ দেখুৱাই সমাজৰ লগত খাপ নোখোৱা, জীৱনৰ লগত সন্ধ নথকা কিছুমান অবাস্তব আৰু অশ্লীল ছবি আঁকি সাহিত্য সৃষ্টি কৰিলে তাৰ পৰা সমাজৰ উপকাৰ নহৈ অপকাৰহে হবলৈ বাধ্য। তদুপৰি আমি চাব লাগিব যে মহাদেউৰ আৰ্হি লৈ সকলোৱে বিহ খাই নীলকণ্ঠ হব নোৱাৰে। প্ৰতিভাশালী লিখকসকলে যি কোনো সমস্যাতে হাতত লৈ খুৱ সাঁকোৰেও বগাই যাব পাৰে। যৌন-আবেদনমূলক কথাবোৰো তেওঁলোকে দক্ষতাৰে বৰ্ণাই যাব পাৰে—গাত অশ্লীলতাৰ ধূলি-বালি নলগাকৈ। সেই একে কথাকে আমাৰ নিচিনা অসমীয়া মানুহে বৰ্ণাবলৈ হলে নিজে আৰু আনকো কাম-ভাবৰ পেঁকপানীত লুতুৰি-পুতুৰি কৰাৰ বাহিৰে আন বেছি একো হব নোৱাৰে।

চুটি গল্পৰ কথা শেষ কৰি নাট-সাহিত্যৰ ফালে চকু ফুৰাই চাওঁ আহক। অসমীয়া নাটৰ বহু শতাব্দী জোৰা স্ক্ৰীয়া দৌধল বুৰঞ্জী আছে আৰু আজি আমাৰ আগত এই নাট-ভাওনা সম্পৰ্কেও নন সমস্যাই জুৰি দি ধৰিছে। ‘অসমৰ নাট্য-জগৎ’ সম্পৰ্কে ইতিপূৰ্বে আন ঠাইত আমি অলপ বহলাই আলোচনা কৰিছিলোঁ আৰু ইয়াক পুৰণি আকাৰত বাইজৰ আগত দাঙি ধৰিবলৈ ইচ্ছা এটাও মনত পুহি ৰখা হৈছে। সেইবাবে আজি কেৱল চমুকৈ দুই এটা নাটধৰীয়া আহুকাল আৰু এই বিষয়ে সাহিত্যিক আৰু স্বাধীন কৰ্তব্য সম্পৰ্কে অলপ কথাহে কব খুজিছোঁ।

প্ৰথমতে ভাবি চাওক, আমাৰ অসমৰ পুৰণি নাটশালবোৰৰ আজি কেনে পানীত হাঁহ নচৰা বিলৈ হৈছে। চৰকাৰে সহায়-হাত আগবঢ়াব খোজাতো অৱস্থাৰ উন্নতি হোৱা নাই কিয়? দেশত শিক্ষিত ডেকা-গাভৰুৰ সংখ্যা বাঢ়িছে, নাট্যমোদী বাইজৰ সংখ্যা বাঢ়িছে, তথাপি এনে অৱস্থা হৈছে কিয়? অসম সঙ্গীত-নাটক একাডেমীৰ নাটক বিভাগটো পছ হৈ আছে কিয়? নগাঁৱত পাতিব খোজা জাতীয় নাট্যশালটো এতিয়াও তুলাপাততে জঁয় পৰি যাবলগীয়া হৈছে কিয়? সহ-অভিনয়ে অসমীয়া নাট্যমঞ্চৰ অগ্ৰগতিত হেঙাৰ স্বৰূপ হৈছে কিয়? আকৌ তাহানিৰ দৰে অম্লবাদিত নাটৰ ধল নামিছে কিয়? ই মাথোন কেইটামান প্ৰশ্ন। ইয়াৰ সমিধান আৰু সমাধানৰ ভাৱ কোনে লয় লওক। কেৰোণবোৰ, জেং-জাববোৰ গুচাই লৈ অৱস্থা চাই বাৱস্থা কৰিবলৈ সাজু হওক।

এইবাৰ সাহিত্যৰ আৰু এটা ডাঙৰ বিভাগ—উপন্যাসৰ বিষয়ে অলপ টলকি চাওঁ। ভাৰতীয় সাহিত্যত উপন্যাসৰ জন্ম হবৰ বেছি দিন হোৱা নাই, অৱশ্যে ইতিমধ্যে বহু শাখা-প্ৰশাখা মেলি এই বিভাগটোৱে সাহিত্যৰ বৰষণত ভালদৰে থিতাপি লৈছে আৰু প্ৰচুৰ পৰিমাণে জনপ্ৰিয়তাও অৰ্জন কৰিছে। আমাৰ অসমীয়া সাহিত্যতো ‘অকনোদই’ৰ পোহৰত অহুদিত ‘জাত্ৰিকৰ জাত্ৰা’ ছপা হৈ ওলায়। ডাঃ গাৰ্গিয়ে ‘কামিনীকান্ত’ আৰু পদ্মাৱতী দেৱী ফুকননীয়ে ‘সুধৰ্মাৰ উপাখ্যান’ লিখি অসমীয়া সাহিত্যত উপন্যাসৰ পাতনি মেলে। ‘জোনাকী’ যুগত বেজবৰুৱা, গোহাঞীবৰুৱা আদিয়েও ‘পদুম কুঁৱৰী’, ‘ভায়েমতী’ আৰু ‘লাহৰী’ ৰচনা কৰি অসমীয়া সাহিত্যত উপন্যাসৰ ধাপনা পাতে। কিন্তু দৰাচলতে ৰজনীকান্ত বৰদলৈ ডাঙৰীয়াইহে ‘মিৰি-জীয়ৰী’, ‘মনোমতী’ আদি কেইবাখনো জাকত জিলিকা অসমীয়া উপন্যাস উলিয়াই অসমীয়া সাহিত্যত উপন্যাসৰ ভেটিটো সুপ্ৰতিষ্ঠিত আৰু গজগজীয়া কৰি তোলে। সেয়ে হলেও আজি কেইবছৰমান আগলৈকে অসমীয়া উপন্যাসৰ সংখ্যা বৰ বেছি আৰু আশাহুৰূপ আছিল বুলি কব পৰা নেযায়। এখন শকত পঢ়ুৱৈ সমাজ গঠন কৰি জাতীয় সাহিত্যৰ প্ৰসাৰ আৰু ত্ৰিভুজ-সাধনত উপন্যাসে যে আগস্থান লব পাৰে এই কথাটো সন্দেহৰ ধল নাই। আমাৰ ডেকা সাহিত্যিক বন্ধুসকলে এই কথাটো বিশেষভাবে উপলব্ধি কৰিব পাৰিছে বুলি অহমান হয়। তাৰ সফল স্বৰূপে বৰ্তমানে দুই এক পুৰণি লিখকৰ উপৰিও ন ন সাহিত্যিক উপন্যাসৰ ক্ষেত্ৰলৈ আগবাঢ়ি আহিছে—হাতত ন ন অবিহণা লৈ। আগৰ তুলনাত বহুৰে বহুৰে আমাৰ সাহিত্যত উপন্যাসৰ সংখ্যাও বৃদ্ধি হব লাগিছে। ই নিঃসন্দেহে এটা শুভ লক্ষণ। এই উপন্যাসবোৰৰ লম্বাক সমালোচনা বা দোষ-গুণ বিস্তাৰিতভাবে কৈছাই চোৱাৰ সময় নো এখোন। সমাজ আৰু ব্যক্তিৰ পক্ষে বিশেষভাবে অহিতকৰ কোনো কথা নেথাকিলে এইবোৰক আদৰি লোৱাত আমাৰ আপত্তি নেলাগে। আমি আশা কৰোঁ, চুটি গল্পৰ দৰে উপন্যাসৰ ক্ষেত্ৰতো লিখকসকলে যেন অলপ সংযতভাবে হাতত কাপ তুলি লয়। সমাজৰ হবছ ছবি শিল্পীস্বলভ মনোবৃত্তিৰে অন্ধন কৰি পঢ়ুৱৈৰ মনত দ সঁচ বহুবাৰ পৰা এটা সুস্থ সবল জাতিগঠনৰ দৃষ্টিভঙ্গীৰপৰা ৰচনা কৰা উপন্যাস আমাক লাগে, বহুত লাগে।

সাহিত্যিক জাতিৰ খনিকৰ। জাতি গঠন কৰাত, জাতীয় চৰিত্ৰ গঢ়ি তোলাত সাহিত্যিক যথেষ্ট বৰঙণি যোগাব পাৰে, যোগোৱা উচিতো। একমাত্ৰ বস সৃষ্টি কৰাই সাহিত্যিকৰ কাম নহয়। ওপৰতে কৈ আহিছো, পাশ্চাত্য আদৰ্শৰ লগত প্ৰাচ্য আদৰ্শৰ মিল নাই। পাশ্চাত্য সভ্যতা বস্তুবাদী (materialistic) কিন্তু প্ৰাচ্য সভ্যতা ভাববাদী (idealistic)। পাশ্চাত্য সভ্যতাৰ লক্ষ্য দৈহিক স্ব্থ-শাস্তি আৰু ঐহিক স্ব্থ-সন্তোষ। কিন্তু প্ৰাচ্য সভ্যতাৰ সেইটো মূল লক্ষ্য নহয়। দৈহিক স্ব্থ-শাস্তিতকৈ মানসিক আৰু আধ্যাত্মিক স্ব্থ-শাস্তি প্ৰাচ্য দৃষ্টিভঙ্গীত প্ৰেয়। ঐহিক স্ব্থ-সন্তোষতকৈ পাৰাত্মিক আনন্দৰ মূল্য অধিক। সেই বুলি ঘৰ-সংসাৰ এৰি হিমালয়লৈ গৈ ভোৰতাল কোবাই বহি থাকিবলৈ ক'তো কোৱা নাই। গীতাৰ ধৰ্ম সংসাৰৰ স্নাজত থাকি পালন কৰা বৈৰাগ্যহে। অৰ্থাৎ মানসিক আৰু আধ্যাত্মিক উৎকৰ্ষ সাধন কৰাটোহে প্ৰাচ্য দৰ্শনৰ, মুখ্য কথা। গতিকে পাশ্চাত্য আদৰ্শৰ ওপৰত প্ৰতিষ্ঠিত, পাশ্চাত্য সমাজৰ বস্তুবাদী মনোভাৱেৰে ৰচনা কৰা সাহিত্যই আমাৰ প্ৰাচ্য সংস্কাৰক পাঠকবৰ্গৰ মনত দ সঁচা বহুৱাব নোৱাৰে। সি আমাৰ জাতীয় সাহিত্য হ'ব নোৱাৰে। জাতীয় সাহিত্য ৰচনা কৰিবলৈ হলে সাহিত্যিকে সমাজৰ নাড়ীজ্ঞান কৰিব পাৰিব লাগিব। গল্প, প্ৰবন্ধ, কবিতা, উপন্যাস, সকলো ক্ষেত্ৰতে সাহিত্যিকে সমাজত কি আছে তাক ফটকটীয়াকৈ দেখুওৱাৰ লগে লগে সমাজক কি লাগে, তাকো দেখুৱাব পাৰিব লাগিব। গঠন-মূলক দৃষ্টিভঙ্গীৰে এনেধৰণে সাহিত্য ৰচনা কৰিব লাগিব যাতে পাঠকে বুজি পায় সি তেওঁৰ প্ৰাণৰ কথা, তেওঁৰ আশা-আকাঙ্ক্ষাৰ প্ৰতীক, তেওঁৰ সমাজৰেই অভিব্যক্তি। আজি কুৰিশতিকাৰ জ্ঞান-বিজ্ঞানৰ যুগত আমি কোনেও ঘৰৰ ভিতৰত দুৱাৰ-খিৰিকী জপাই এলাফুকলীয়া মনোবৃত্তি লৈ থাকিব নোৱাৰোঁ। মহাত্মা গান্ধীয়ে কোৱাৰ নিচিনাকৈ আমাৰ ঘৰৰ দুৱাৰ-খিৰিকীবোৰ এনেভাবে মেলি ৰাখিব লাগিব যাতে বাহিৰৰ জগতখনৰপৰা পোহৰ তাত অনায়াসে সোমাব পাৰে, কিন্তু লগতে এই বিষয়েও সজাগ থাকিব লাগিব যেন ধুমুহা-বামাৰলীয়ে মূল ঘৰৰ চাল-বেৰ মুখত উকুৱাই নি গিৰিহীতক গছৰ তলত থাকিবলগীয়া নকৰে। বৰ্দ্ধহৰ্থৰ 'স্বাইলাৰ্ক' চৰাই-জনীৰ নিচিনাকৈ আমাৰ সাহিত্যিক শিল্পীসকল উৰি যাব লাগিব ওপৰলৈ—বহু ওপৰলৈ। কিন্তু সকলো সময়তে মনত ৰাখিব লাগিব নিজৰ লক্ষ্যলৈ—অসমী আইৰ বুকুত খেৰ-বাঁহেৰে সজা নিজৰ টোকোৰা পঁজাটোলৈহে।

"Type of the wise who soar but never roam —

True to the kindred points of heaven and home"

সাহিত্যৰ আন এটা লাগতিয়াল বিভাগ হৈছে শিশু-সাহিত্য। সাহিত্যিকসকলৰ ভিতৰত শিশু সাহিত্যৰ বেদী ৰচনা কৰোঁতাসকলৰ ভূমিকা অধিক গুৰুত্বপূৰ্ণ। সাহিত্য-কাননত পাবিজাত ফুলবোৰ একে দিনে বা কম সময়তে হুফুলে। গুটিবপৰা পুলি হয়। পুলিবপৰা গছ হয়। গছৰপৰা ফুল হয়। উপযুক্ত সময়ত সাৰ-পানী যোগাই ওচৰৰ ঘাঁহ-বন চিকুণাই দিলেহে লহপহকৈ বাঢ়ি সময়ত ফুলগছবোৰে পৰিপূৰ্ণতা লাভ কৰি চকু জ্বোৱা ৰূপেৰে,

আমোলমোলোৱা গোন্ধেৰে জগত মুহিব পাবে। দেশৰ শিশুসকলেই হৈছে এই ফুল-পুলি। প্ৰত্যেকটো পুলিৰ ভিতৰতে আছে ভৱিষ্যতৰ বিৰাট সম্ভাৱনা। এই দেৱশিশুবিলাকক যথোপযুক্তভাৱে লালন-পালন কৰি উপযুক্ত হৃদয় পৰিৱেশৰ মাজতে পৰিৱৰ্দ্ধিত হ'বলৈ সুবিধা দি তেওঁলোকৰ অন্তৰ্নিহিত দেৱদত্ত সম্ভাৱনাবোৰ বীজতে যাতে চুকাই নেযায়, দুপাততে যাতে মৰহি নেযায়, কলিতে যাতে লেবেলি নেযায়, সেই বিষয়ে সৰ্বতোভাৱে যত্ন লোৱাটো সমাজৰ আৰু দেশৰ কৰ্তব্য। এই বিষয়ে সমাজৰ সকলোৰে দায়িত্ব আছে। প্ৰথমতে শাসক আৰু শিক্ষাৰ গুৰিয়ালসকলে সকলো প্ৰকাৰ সা-সুবিধা দি উপযুক্ত পৰিৱেশ সৃষ্টি কৰিব লাগিব। অভিভাৱক-অভিভাৱিকাসকলে সহায়ৰ হাত আগবঢ়াব লাগিব। দায়িত্ব সকলোতকৈ বেছি হৈছে শিক্ষক-শিক্ষয়িত্ৰীসকলৰ আৰু সাহিত্য-শিল্পীসকলৰ। স্বৰ্গীয় ফুলনিখনৰ এওঁলোকেই হৈছে মালী। সেই কাৰণে শিক্ষকসকলে ফুল-পুলি আপভাল কৰাৰ নিচিনাকৈ শিশুসকলৰ মৰম-চেনেহৰ মাজেদি সিহঁতৰ অন্তৰত জ্ঞানৰ কঠীয়া কৰ লাগিব। সাহিত্যিকসকলে শিশুমনৰ উপযোগী তৰহে তৰহে মুখকটিকৰ খাত্তৰ যোগান ধৰি সিহঁতক শাৰীৰিক, মানসিক আৰু আধ্যাত্মিক বলত হুটপুট বলিষ্ঠ কৰি তুলিব লাগিব। বুঢ়া শালিকাই সহজে মাত নলয়, ললেও সি কষ্টসাধ্য আৰু কয় ফলদায়ক। শিশুৰ বিষয়ত এই কথা নেখাটে, কিয়নো শিশুৰ মনত জ্ঞানৰ গুটি মিঁচিলে তাৰপৰা এশগুণ বৃদ্ধি আশা কৰিব পাৰি। এই কথা দুখেৰে স্বীকাৰ কৰিব লাগিব যে আমাৰ অসমীয়া সাহিত্যত আন বিষয়ত অলপ-অচৰপ আগবাঢ়িলেও শিশু-সাহিত্যৰ বিভাগটো এতিয়াও টনকিয়াল হোৱা নাই। আমাৰ খোজ মৰম গতিৰ হ'লেও বৰ্তমান যুগৰ জগতখন বৰ তীব্ৰ গতিৰে আগবাঢ়ি যাব লাগিছে। নিতৌ ন ন অলেখ চমকপ্ৰদ আৱিষ্কাৰ উপৰিও অলপতে বিজ্ঞানে আকাশত কেচুৱা জোন ওপজাই সকলোৰে মনত অন্তত বিশ্বয়ৰ সঞ্চাৰ কৰিছে। জ্ঞান-বিজ্ঞানৰ এনে যুগসন্ধিত জয় লাভ কৰা শিশুসকলৰ মনৰ পৰিধি আগৰ শিশুসকলতকৈ বহু বেছি আহলবহল হোৱাটো স্বাভাৱিক। এই উন্নত মানসিক অৱস্থাৰ শিশুসকলৰ মনত খাপখোৱাকৈ কি প্ৰণালীৰে সাহিত্য ৰচনা কৰি সিহঁতক সন্তুষ্ট কৰিব পাৰি সেই বিষয়ে নিৰাকৰণ কৰাটো উজু কথা নহয়। এই বিষয়ে অৱশ্যে আমাৰ দেশাধিকাৰ-সকলে নভবাকৈ ধকা নাই। এতিয়ালৈকে চাৰিবাৰ কেন্দ্ৰত শিশু-সাহিত্যৰ পুথিৰ প্ৰতিযোগিতা পতা হৈছে। আমাৰ ৰাজ্য-চৰকাৰেও অলপতে শিশু-সাহিত্যশালা এখন পাতি খনচেকেৰে শিশুৰ উপযোগী পুথি যুগুত কৰিছে। ত্ৰীগোবীকান্ত তালুকদাৰদেৱৰ সম্পাদনাত ওলোৱা শিশু-আলোচনী 'দীপক'ও আজি পাঁচ বছৰে আমাৰ শিশুসকলৰ মানসিক খাত্তৰ যোগান ধৰিবলৈ চেষ্টা কৰি আহিছে। ইয়াৰ উপৰিও জনচেৰেক শিশু-কল্যাণকাৰী লোকে ব্যক্তিগত প্ৰচেষ্টাৰে আমাৰ শিশু-সাহিত্যৰ উন্নতি সাধিবলৈ একাগণতীয়াভাবে লাগি আছে। এইবোৰ নিশ্চয় প্ৰশংসনীয় কাম। তথাপি অভাৱ আৰু সম্ভাৱ গুৰুত্বলৈ চাই এই বিষয়ত আমি এতিয়াও কৰিবলগীয়া কাম ভালেমান আছে। শিশু-বিশ্বকোষ এখনৰ কামো অচিৰে হাতত লবলগীয়া হৈছে।

শিশু-সাহিত্যৰ লগতে আমাৰ পাঠ্যপুথি সম্পৰ্কতো আঘাৰচেবেক কোৱাটো উচিত হ'ব যেন পাওঁ। তলৰ পঢ়াশলীয়া স্তৰৰপৰা ওপৰৰ বিশ্ববিদ্যালয় স্তৰলৈকে এই বিষয়ে জনসাধাৰণৰ এটা অসম্ভৱ ভাব আৰম্ভ লক্ষ্য কৰিছোঁ। ক'ত কি কেবোণে ধৰিছে আৰু কোনখিনিত পৰ্যা লাগিছে সেই বিষয়ে আমি বিতং আলোচনা কৰিব নোখোজোঁ। ধৰন্তৰী হৈ জাবিহুকি বোণৰ উপশম ঘটাবলৈ শক্তিও আমাৰ নাই। সংশ্লিষ্ট কৰ্তৃপক্ষই ইচ্ছা কৰিলেই অনায়াসে ভূত জাবিব পাৰে। আমি বিচাৰোঁ—এনে পাঠ্যপুথি বাছনিত উঠিব লাগে যিবোৰ পঢ়ি শিকাকৰে নিভূঁলভাৱে ভাষাৰ ব্যৱহাৰিক ফালটো শিকিব পাৰে আৰু সেই পুথি পঢ়ি তেওঁলোকৰ ভাষাৰ প্ৰতি, সাহিত্যৰ প্ৰতি, নিজৰ দেশৰ প্ৰতি, জাতীয় চৰিত্ৰ গঠনৰ প্ৰতি অহুৰাগ বাঢ়ে। এই কথা অপ্ৰিয় হলেও স্বীকাৰ কৰিব লাগিব যে অসমীয়া সাহিত্যৰ বহুখিনি পাঠ্য-পুথিয়ে অন্ততঃ দ্বিতীয় উদ্দেশ্যটো সম্পূৰ্ণভাৱে সাধন কৰিব পৰা নাই। ইয়াৰ প্ৰতিকাৰ বাহনীয়।

সি যিকি নহওক, পাঠ্যপুথি আৰু পুৰণি সাহিত্যৰ পুথিবোৰ বাদ দিলে আমাৰ সাহিত্যৰ বৰ ভঁড়ালটোত সৰ্বসাধাৰণ বাইজক সন্তুষ্ট কৰিব পৰা পুথিৰ সংখ্যা বৰ বেছি নহ'ব। সাহিত্যৰ সৰ্বস্বাক্ষীৰ উন্নয়ন কৰিব খুজিলে নানা তৰহৰ পুথিৰ প্ৰয়োজন। আমাৰ প্ৰাচীন কবিসকলে তেওঁলোকৰ লিখাবোৰ যাতে জনমুখী আৰু জনকল্যাণকামী হয় সেই উদ্দেশ্যক লৈ তেওঁলোকে নানান পুথি অসমীয়ালৈ ভাঙিছিল। সেইবোৰ বিশেষভাৱে সৰবৰহীও হৈছিল। প্ৰাচীন কবিসকলে বেছি ভাগ পুথিকেই ধৰ্মপ্ৰচাৰৰ উদ্দেশ্যে ৰচনা কৰিছিল যদিও তেওঁলোকে শুনোতা আৰু পঢ়োতাৰ ধাতু বুজি পাইছিল। আজি আমাৰ দেশত শিক্ষাৰ বহল প্ৰচলন হোৱাৰ লগে লগে সকলো স্তৰতে লিখা-পঢ়া জনা মাতৃহৰ সংখ্যা আগতকৈ বহু গুণে বাঢ়িছে আৰু সেই কাৰণে আগতকৈ পুথি-পাঁজিও লগা হৈছে অধিক পৰিমাণে। পূৰ্ববঙ্গৰ অগণন লোক আহি আমাৰ দেশত থিতাপি লৈছে। সেইসকলৰ লৰা-ছোৱালীবিলাকে পঢ়াশালিত অসমীয়া পঢ়িছে। ভাঙেও অসমীয়া পুথি, বাতৰি কাকত আদি আহৰি লৈছে। এওঁলোকক নিজা কচি অহুয়াৰী ভাল ভাল অসমীয়া কিতাপৰ যোগান ধৰাটো আমাৰ কৰ্তব্য নহ'ব নে? হুথৰ বিষয়, ডেনে সহজ অসমীয়া কিতাপ আমাৰ ভাষাত বৰ বেছি ওলোৱা নাই। অসম জনশিক্ষা বিভাগে প্ৰকাশ কৰা আৰু চৰকাৰী সাহিত্য-শালাৰ উদ্যোগত এনে পুথি খনচেবেক অৱশ্যে ওলাইছে। সম্প্ৰতি সহজ সবল ভাষাত লিখা পুথি প্ৰকাশ কৰাৰ উপৰিও অসম সামাজিক শিক্ষা-বিভাগে জনসাধাৰণৰ উপযোগী 'জনশিক্ষা' নামে দুমহীয়া আলোচনী এখন (ত্ৰিনিৰ্ধলেশ্বৰ শৰ্মা সম্পাদিত) প্ৰকাশ কৰিছে। আলোচনীখন ঘাইকৈ আমাৰ গঞা বাইজৰ ভিতৰতে সীমাবদ্ধ হলেও হুথৰ বিষয়—নেফা অঞ্চলৰ আবৰ মিচিমি আদি জনজাতীয় ছাত্ৰয়ো আলোচনীখনত লিখিবলৈ আৰম্ভ কৰিছে। দেশত সামাজিক শিক্ষা প্ৰচাৰ কৰাৰ উপৰিও আলোচনীখনে পৰ্বত-ভৈয়াম সম্প্ৰীতিত অলপ অচৰপ বৰঙণি যোগাব পাৰিছে বুলি আমাৰ বিশ্বাস। আমাৰ খ্যাতনামা লিখকসকলেও এনেবোৰ সাহিত্য সৃষ্টিৰ কালে চকু দিব লাগে। তেওঁলোকে যেন মনত ৰাখে, কেৱল কবিতা, চুটি গল্প, উপভাসৰ দ্বাৰাই সাহিত্যৰ বিৰাট

বপু সৃষ্টি হব নোৱাৰে। তলবপৰা ওপৰলৈকে, লৰাবপৰা বুঢ়ালৈকে, ন-শিকাকৰণৰ পূৰ্বনি শিকাকলৈকে, ইংৰাজী জনা লোকৰণৰা নজনা লোকলৈকে আমাক সকলোৰে মনৰ বহুমুখী জ্ঞান-বিকাশৰ ক্ষুধা নিবাৰণ কৰিবলৈ সকলো বিধৰে ভাল সাহিত্য লাগে। বজা আৰু বাইজ, আধুনিক-পূৰ্বনি, জাতি-বৰ্ণ-নিৰ্বিশেষে সকলো শ্ৰেণীৰ সাহিত্যিকৰ সমূহীয়া প্ৰচেষ্টা লাগে। তেতিয়াহে আই-মাতৃৰ দলৰ কলচী দূৰ-দূৰণিবপৰা জিলিকি উঠিব।

চলিহা-চৰকাৰৰ পৃষ্ঠপোষকতাত অলপতে এটা লাখটকীয়া প্ৰকাশন বোৰ্ড গঠন হোৱাত আমি আনন্দ পাইছোঁ। ইতিপূৰ্বে বৃটিছ-আয়োল আৰু পূৰ্বৰ চৰকাৰী-আয়োলত গ্ৰন্থ-প্ৰকাশৰ নামত একেলগে ইমানখিনি ধন আগবঢ়োৱাটো আমাৰ মনত নগৰে। দেশৰ পক্ষে ই এটা

অতি শুভ লক্ষণ। ইয়াৰ বাবে আমি ৰাজ্য-চৰকাৰক স্বৰ্গজনা জনাইছোঁ।
প্ৰকাশ-প্ৰচাৰ

আৰু লগতে সাহিত্যৰ নামত এই ধন প্ৰাথমিক অবিহণা বুলিহে ধৰি লৈছোঁ। বছৰি এই বোৰ্ডে একলাখ টকা পাব লাগে আৰু সেই টকা গাঁঠিত বান্ধি নথৈ গ্ৰন্থ প্ৰকাশ-প্ৰচাৰ কাৰ্য্যত ব্যয় কৰিব লাগে। যোৱা বছৰটোত কাৰ্য্যালয় এটা স্থাপিত হোৱাৰ বাহিৰে আন একো কামেই নহল। এই বোৰ্ডৰ আৰ্থিক সাহায্যত এখন পুথিয়েও পোহৰৰ মুখ নেদেখিলে। এইদৰে কাল কাটোতে মাহৰ বতৰ গলে লাভ একো নহয়। যিটো যুগত মাহুহে চন্দ্ৰলোকলৈ যাবলৈ কঁকালত টঙালি বান্ধিছে, মহাকাশৰ বুকুত নিৰ্তো ন ন অভিমান চলাইছে, সেইটো যুগতো যদি প্ৰকাশন বোৰ্ডে এইদৰে শামুকীয়া গতিৰে আগবাঢ়িবলৈ লয় তেন্তে চৰকাৰী দানৰ একো সাৰ্থকতা নহব, ভাষা-সাহিত্যও উপৰুৱত নহব।

এই নবজাত বোৰ্ডে কি নীতি-নিয়মে আৰু কেনে কাৰ্য্য-পদ্ধতিৰে কাম হাতত লব খুজিছে সেই কথা আমি গম পোৱা নাই। আমাৰ বিবেচনাৰে এই বোৰ্ডৰ ওপৰত এক গম্বুৰ দায়িত্ব অৰ্পিত হৈছে। নামত প্ৰকাশন হলেও প্ৰণয়ন, সম্পাদন, সংগ্ৰহ, সাহায্য, অম্বুবাদ, বিতৰণ আদি বহু কথাই ইয়াৰ লগত জড়িত হৈ আছে বুলি আমাৰ বিশ্বাস। গ্ৰন্থ প্ৰকাশ হলেই নহয়, কেনেকৈ সেইবোৰ বিলাব পাৰি তাৰো দিহা হব লাগিব। অসমীয়া বাইজৰ মাজত পঢ়ুৱৈ-সমাজ নাই বুলি এটা বহুদিনীয়া দুৰ্গম আছে। এই কথা সম্পূৰ্ণ সঁচা নহয় বুলি আমাৰ নিজৰ অভিজ্ঞতাৰপৰাই কব পাৰোঁ। লিখকো আছে, হয়তো প্ৰকাশকো আছে, কিন্তু উপযুক্ত বেটোতাৰহে অভাৱ। অসমত এনে এখন দোকান নাই য'ত ছপা হোৱা সকলোবোৰ অসমীয়া পুথি কিনিবলৈ পোৱা যায়। বৰুৱা শিল্পজাত সামগ্ৰী, তাঁতশালৰ কানি-কাপোৰ আদি যেনেকৈ সহজে বেচি দিয়াৰ সুবিধা কৰি দিবলৈ চৰকাৰী 'এম্পৰিয়াম'ৰ ব্যৱস্থা আছে প্ৰকাশন বোৰ্ডৰ নিজৰ আৰু আনৰ দ্বাৰা প্ৰকাশিত অসমীয়া গ্ৰন্থৰাজি কম মূল্যত লিখকৰ হাতৰপৰা পঢ়ুৱৈৰ হাত পোৱাৰ ব্যৱস্থা কৰিব লাগে। সম্প্ৰতি আগতকৈ অসমীয়া পুথি প্ৰচাৰৰ ক্ষেত্ৰ বহল হৈছে। দেশত দিনে দিনে স্কুল-কলেজৰ সংখ্যা বাঢ়িছে, পুথি-ভঁড়ালৰ সংখ্যা বাঢ়িছে, সমাজ-উন্নয়ন, গাঁও-উন্নয়ন আদি কেন্দ্ৰ বাঢ়িছে, বেলেত আঞ্চলিক ভাষাৰ কিতাপ কিনাৰ ব্যৱস্থা কৰা হব বুলি জনা গৈছে। গতিকে হৃদয়, হৃচিহিত আৰু নিৰপেক্ষ বিতৰণৰ

ব্যৱস্থা হলে প্ৰকাশক-গ্ৰন্থকাৰ কোনো হতাশ হবৰ কাৰণ আমি দেখা নেপাওঁ। পুৰাতত্ত্ব-বিভাগ, প্ৰচাৰ-বিভাগ, জনশিক্ষা-বিভাগ আদিয়েও নিজাকৈ তেওঁলোকে প্ৰকাশ কৰা কিতাপ বেচি আহিছে। প্ৰকাশন বোৰ্ডৰ যোগেদি এই সকলোবোৰৰ সমন্বয়মূলক এটা কেন্দ্ৰীয় বিতৰণ-কেন্দ্ৰৰ ব্যৱস্থা হব লাগে। ইয়াৰ উপৰিও উপযুক্ত শিক্ষিত ডেকাক নিযুক্ত কৰি আজিলৈকে প্ৰকাশিত হোৱা সকলো অসমীয়া পুথিৰ পোনতে এখনি প্ৰাথমিক তালিকা আৰু তাৰ পিছত এখন বিৱৰণমূলক তালিকা যুগুত কৰাই প্ৰকাশ কৰিব লাগে—যাতে সেই তালিকাত চকু ফুৰালেই ইচ্ছামতে পুথি বাছনি লোৱাৰ উপৰিও আমাৰ সাহিত্য-উৰ্দ্ধালত চুকে-কোণে ক’ত কি আছে, কি নাই সেই কথাৰ সহজে উমান পোৱা যায়।

হৰিবিলাস আগবঢ়োৱা, শিৱনাথ ভট্টাচাৰ্য্য, নন্দেশ্বৰ চক্ৰৱৰ্তী, গন্ধাধৰ বৰকটকী, দুৰ্গাধৰ বৰকটকী, হলিৰাম মহন্ত ঠাকুৰ, হৰিনাৰায়ণ দত্তবৰুৱা, তীৰ্থনাথ গোস্বামী, ভবিৰাম কলিতা প্ৰভৃতি বিজ্ঞানসাহী অনেক লোকে ধোঁৱাচাঙৰপৰা বুটলি আনি অনেক সাঁচিপতীয়া পুথি আৰু পুৰণি অমূল্য গ্ৰন্থ পোহৰলৈ উলিয়ালে। এইসকল লোকৰ বিস্তৃত জীৱন-কথা আৰু কাৰ্য্যাৱলীৰ বিৱৰণ আমি একে ঠাইতে পাবলৈ বিচাৰোঁ। বৰ্তমান যুগৰ পুথি-প্ৰকাশকসকলৰ কথা সম্প্ৰতি এৰিছোৱেই বাক। সেই বুলি তেখেতসকলৰ বহুমূলীয়া অৱদানৰ কথা আমি অস্বীকাৰ কৰিব খোজা নাই। ওপৰত নাম লোৱা প্ৰকাশকসকলৰ উপৰিও আজি কেইবছৰমান আগৰপৰা জনদিয়েক পণ্ডিতে পুৰণি আৰু মূল্যবান গ্ৰন্থৰাজি যোগ্যতাৰে সম্পাদন কৰাৰ ফালে মনোযোগ দিছে আৰু তাৰ ফলত এই গ্ৰন্থসমূহৰ প্ৰকৃত মূল্যাকন কৰিবলৈ সহজ হৈছে—পুৰণি পুথিবীখন আমি ন চকুযুৰিৰে চাই লবলৈ সুবিধা পাইছোঁ। কীৰ্ত্তন, ঘোষা, বৰগীত, অন্ধীয়া নাট, অলেখ বুৰঞ্জী, দুৰ্গাবৰী ৰামায়ণ, উষা-পৰিণয়, শ্ৰীহস্তমুক্তাৱলী, মহামোহ কাব্য, চাহাপৰী উপাখ্যান আদি বহু গ্ৰন্থ এইদৰে যোগ্যজনৰ দ্বাৰা সম্পাদিত হৈ ওলাইছে। এইসকলে যে আমাৰ সাহিত্যৰ অশেষ উন্নতি সাধন কৰিছে সন্দেহ নাই। এইবোৰৰ কথা এৰি এই প্ৰসঙ্গত আমি কব খুজিছোঁ ‘চিত্ৰ-ভাগৱত’ৰ নিচিনা পুৰণি সচিত্ৰ আৰু চকুত লগা গ্ৰন্থৰ কথা। লয়কুশৰ যুদ্ধ, শঙ্খচূড় বধ, দৰং ৰাজবংশাৱলী (দৰঙী ৰজাৰ ঘৰত থকা) আৰু কেবাখনো এনে বৃদ্ধন সচিত্ৰ গ্ৰন্থ এতিয়াও আমাৰ ধোঁৱাচাঙত উৰলি যাবলগীয়া হৈছে। এইবোৰ প্ৰকাশ কৰাটো ব্যয়বহুল কাম। দত্তবৰুৱা আৰু ঘূৰি নাই। প্ৰকাশন বোৰ্ডে যদি এই কাম হাতত নলয় তেন্তে লব কোনে? এই বোৰ্ডৰ দ্বাৰা বছৰি অন্ততঃ এখন এনে ব্যয়বহুল সচিত্ৰ গ্ৰন্থ ছপা হৈ ওলাব লাগে।

দুখৰ বিষয়, বসৰাজ বেজবৰুৱাৰ এখন কি দুখনৰ বাহিৰে কোনোখন গ্ৰন্থ চকুত লগাকৈ আৰু পাঠকৰ মনোৰঞ্জন কৰিব পৰাকৈ চপা হবলৈ নেজানিলে। জয়মতী কুঁৱৰী, শঙ্কৰদেৱ-মাধৱদেৱ আদি সবহভাগ-পুথিয়েই ছপাৰ বাহিৰ হৈ আছে। পুৰণি ‘বাহী’ আদি অলোচনীত, বাতৰি কাকতত বেজবৰুৱাদেৱৰ বহুমূলীয়া কাপৰপৰা ওলোৱা অলেখ প্ৰৱন্ধ, চুটিগল্প, ব্যঙ্গচিত্ৰ, কবিতা আদি সিঁচৰতি হৈ পৰি আছে। এইবোৰৰ কলেৱৰ তেখেতৰ ছপা হোৱা পুথি

কেইখনিভকৈ কোনো গুণে কম নহব। তেখেতৰ ভাগ ভাগ হৈ পৰি থকা এই প্ৰবন্ধবাজিৰ পৰা এতিয়ালৈকে এক মাত্ৰখন ‘ৰূপাবৰ বববন্ধাৰ ভাবৰ বুৰবুৰি’ নামৰ পুথিখনিহে উল্লেখ বন্ধা আৰু উল্লেখ শৰ্মাৰ দ্বাৰা সংগৃহীত হৈ ছপা হৈ ওলাইছে। যিটো অমুঠানৰ গাত এইবোৰৰ স্বৰূপ অৰ্পিত হৈছে সেই অমুঠানটোৱে এনেদৰে নিতাল মাৰি বহি থকাত আমি ভাল পোৱা নাই। ৰূপকোঁৱৰ জ্যোতিপ্ৰসাদৰ গীত-নাট-কবিতা আদিবো একে দশাই হৈছে। ফুকনৰ ‘চিকাৰ-কাহিনী’, লক্ষ্মীধৰৰ একাকিকাবোৰ আৰু চুটিগল্পবোৰ ছপা কৰি উলিয়াব পাৰিলে নিশ্চয় ৰাইজে আদৰি লগেহেঁতেন। পুৰণি বাতৰি কাকত, আলোচনীৰ পিঠিত আৰু বহুত মূল্যবান প্ৰবন্ধ-পাতি উৰলি নাইকিয়া হৈ যাবৰ উপক্ৰম হৈছে। আনন্দচন্দ্ৰ আগবঢ়াল কবিতা, মোগাম চৌধুৰী, হিতেশ্বৰ বববন্ধা, বজ্জনী পদ্মপতিৰ বুৰঞ্জীমূলক প্ৰবন্ধ, নগেন্দ্ৰ নাৰায়ণ চৌধুৰীৰ ভালেমান চুটিগল্প এইদৰে ধানবান হৈ পৰি আছে, বুটলি লঙঠাৰ অভাৱত। প্ৰকাশন বোৰ্ডে এইবোৰলৈকো চকু দিব লাগিব, নিদিলে অধৰম হব। বহু দিন আগতে এবাৰ ছপা হৈ এতিয়া দুস্তাপা হোৱা পুথিবোৰৰো নতুন তাণ্ডব উলিয়াবলগা হৈছে। অলপতে এনেদৰে ‘লয়াৰ্ছ বুক ষ্টলে’ ‘সীতাহৰণ কাব্য’ আৰু ‘চপলা বুক ষ্টলে’ ‘কাৰেঙৰ লিগিৰী’, ‘শোণিত কুঁৱৰী’, ‘বাৰ্থতাৰ দান’ উলিয়াই আমাৰ শলাগৰ ভাগী হৈছে। স্বত্বাধিকাৰী সকলে হাতৰ মুঠি টিলা কৰি দিলে আৰু এনে বহুত কিতাপ ওলোৱাটো সম্ভৱ বুলি আমি ভাবোঁ। বেজবন্ধাৰ গ্ৰন্থবোৰৰ শোভন সংস্কৰণ আমাক লাগে। লক্ষ্মীধৰ, জ্যোতিপ্ৰসাদ আৰু কিমান দিন একাৰত থাকিব? সঙ্গীত-গুজ্জা লক্ষ্মীৰাম বন্ধাৰ ‘সঙ্গীত-কোষ’, ‘সঙ্গীত-সাধনা’ আৰু পাৰ্বলী আশা কৰিলে ভুল কৰা হব নে? এইদৰে কৰিবলগীয়া অনেক কামেই আছে কিন্তু মেকুৰীৰ ডিঙিত টিলিঙা পিন্ধায় কোনো সেইটোহে প্ৰধান সমস্যা বুলি আমি ভাবোঁ।

সাহিত্যৰ সৰ্বস্বত্ব উন্নতিৰ বাবে মৌলিক গ্ৰন্থৰ উপৰিও প্ৰচুৰ পৰিমাণে অনুবাদৰ আশ্ৰয় লব লাগিব। আমাৰ পুৰণি সাহিত্যৰ বহুখিনিয়েই অনুবাদৰ যোগেদি লাভ কৰা হৈছিল। বৰ্ত্তমানে ৰাষ্ট্ৰভাষা হিন্দী, আনকি চহকী বঙ্গ ভাষায়ো পৃথিবীৰ বাছকবনীয়া গ্ৰন্থসমূহ অনুবাদ কৰি নিজ নিজ ভাষাৰ অন্তৰ্ভুক্ত কৰিছে। অনুবাদ কৰা সহজ বুলি ধৰিব নেলাগে। মৌলিক ৰচনাত লিখকে নিজৰ ভাব ফুটাই তুলিব লাগে, অনুবাদত আনৰ ভাবৰ প্ৰতিধ্বনি তুলিব লাগে। নিজৰ মনৰ ভাব প্ৰকাশ কৰিবলৈ ভাষা আপোনা-আপুনি আহে কিন্তু আনৰ ভাব প্ৰকাশ কৰিবলৈ হলে ভাষা বিচাৰি উলিয়াই পৰীক্ষা কৰি স্থান-কালোপযোগী হ'ল নে নাই জুখি মাখি চাব লাগে। তদুপৰি প্ৰত্যেক ভাষাতে নিজৰ জৰুৱা ঠাঁচ আৰু প্ৰকাশভঙ্গীৰ বিশেষত্ব আছে। উদাহৰণ স্বৰূপে—অসমীয়া ভাষাত এনে বহু কথা আছে যাক ইংৰাজীত হুবহু অনুবাদ কৰিব নোৱাৰি, ঠিক সেইদৰে ইংৰাজীত বহু কথা অসমীয়াত শব্দানুবাদ কৰিলে তাৰ প্ৰকৃত অৰ্থ নোলাব। ছেৰপিয়েৰ, বাৰ্ণাৰ্ড শ্ব, ববীন্দ্ৰনাথ দাশ্ৰিৰ ৰচনা, কবিতা আন ভাষালৈ অনুদিত হলে মূলৰ সৌন্দৰ্য্য বহুখিনি কমি যোৱাৰ দৰে আমাৰ বেজবন্ধা, বেণু শৰ্মা

আদিৰ সকলো বচনা অম্ববাদৰ উপযোগী নহবও পাৰে। সেই কাৰণে অম্ববাদ কৰোঁতাই দুটা ভাষাৰ শব্দকেইটা জানিলেই যথেষ্ট নহয়। দুইটা ভাষাৰ কথা কোৱাৰ ধৰণ, জতুৰাঠাচ, প্ৰকাশ-ভঙ্গী আদিৰ বিশেষত্ববোৰ খৰচি মাৰি জানি লব লাগে। অম্ববাদ কৰোঁতাব দুইটা ভাষাত সমান নহলেও নাম-নাচ ব্যুৎপত্তি থাকিব লাগে। মূল লিখকে যি ঠাইত যিমান জোৰ দি কথা কৈছিল, অম্ববাদকে যদি সেই ঠাইত সমানে জোৰ দি কথা কব নোৱাৰে তেন্তে সেই অম্ববাদত ব্যাকৰণগত ভুল নেথাকিলেও, সি কেতিয়াও প্ৰকৃত অম্ববাদ নহয় আৰু সি পাঠকৰ মনোবঞ্জন কৰিব নোৱাৰে। সেইকাৰণে অম্ববাদৰ কাৰণে তিনিটা গুণৰ প্ৰয়োজন—বহল অধ্যয়ন, অভ্যাস আৰু চৰ্চ্চা। এইকেইটা গুণ আয়ত্ত কৰি আমাৰ ডেকা বন্ধুসকলে দেশ-বিদেশৰ নানা গ্ৰন্থ তৰ্জমা কৰি অসমী আইৰ সেৱা কৰিব লাগে।

স্বৰ্ণৰ বিষয়, সাহিত্য-একাডেমীয়ে অম্ববাদৰ আঁচনিও হাতত লৈছে আৰু ইতিমধ্যে কেইখনমান বিশ্বসাহিত্যৰ অন্তৰ্গত বাছকবনীয়া গ্ৰন্থৰ অসমীয়া তৰ্জমা যুগুত কৰিছে। ববীন্দ্ৰ-সাহিত্যৰো ভাঙনি হব ধৰিছে। এই ভাষণ লিখি থকাৰ সময়তে আমাৰ প্ৰকাশন বোৰ্ডৰ পৰাও অম্বৰূপ তৰ্জমাৰ ডেৰকুৰিবো অধিক জগৎবিখ্যাত গ্ৰন্থৰ তালিকা এখনি আমি দেখা পাই স্থগী হৈছোঁ। প্ৰকাশন বোৰ্ডৰ সম্পাদকে আমালৈ লিখিছে—“One of the important items of the scheme of the Board is the work of translating world classics and other books into Assamese language I shall be glade, if you kindly help me by way of suggesting a few names, at least 10, of outstanding English novels and short stories” মই আজি এই বাছনিৰ ভাৰ আপোনালোকক দিছোঁ। নিজৰ মনঃপুত খনচেবেক ইংৰাজী পুথিৰ নাম প্ৰকাশন বোৰ্ডৰ সম্পাদকৰ নামত গুৱাহাটী ঠিকনাত পঠায় যেন। কেৱল ইংৰাজী উপন্যাস, চুটিগল্প আদিৰ ভাঙনিয়েই যে আমাক লাগে এনে নহয়, পণ্ডিত নেহৰুৰ ‘Glimpses of the World History’, বাৰ্জাগোপালাচাৰীৰ ‘ভাৰত-কথা’, বাৰ্জেন্দ্ৰপ্ৰসাদৰ আত্মজীৱনী, বাহলা সাংস্কৃত্যায়নৰ ‘ভজা দে গন্ধা’, ইক্বালৰ ‘আছবাবে খুদি’, বাধাকৃষ্ণৰ দাৰ্শনিক গ্ৰন্থ আদিৰ দৰে আৰু বহু গ্ৰন্থও আমি অসমীয়া ভাষাৰ যোগেদি পঢ়িবলৈ বিচাৰোঁ। তাহানি ত্যাগবীৰ হেম বৰুৱা আৰু শ্ৰীঅমিয় দাসৰ আত্মজীৱনী যন্তুত গান্ধী-সাহিত্যৰ খনচেবেক পুথি অসমীয়ালৈ ৰূপান্তৰিত হৈছিল। আৰু বেছি গান্ধী-সাহিত্য আমাক অসমীয়াত লাগে। বৈজ্ঞানিক সাহিত্যতো আমাৰ তলি উঠে। স্কলিষ্টসকলে এই সকলো বিষয়ে চেষ্টা কৰক।

অসমত বৃটিছ আমোলৰ আদিতে বঙলা ভাষাৰ ধল আহি গোটেইখন দেশ চোৱাই পেলাইছিল, বয়ুমলা পৰি মূলগছ জোপাৰে কণকটীয়া মাৰিবলৈ চেষ্টা কৰিছিল। বহু প্ৰসঙ্গত

এই বিষয়ে বহল আলোচনা হৈ গৈছে। গতিকে সেইবোৰ পুথি দুখৰ কথা ভাঙিব লাগে।

আজি নতুনকৈ উজাৰিবৰ চেষ্টা আমি নকৰোঁ। মূঠৰ ওপৰত এতিয়াও সেই সৰ্কনশীয়া গ্ৰাসৰ পৰা আমি মুক্ত হব পৰা নাই। সিহিনা সীমা নিৰ্দ্ধাৰণ আয়োগ

অসমলৈ অহাৰ সময়ত যি অভিনয় হৈ গ'ল আৰু এতিয়াও সময়ৰ শব্দ মাৰিব জনা কলিকতীয়া কাকতবিলাকে মাজে-সময়ে অসমীয়া ভাষাৰ ওপৰত বাগী হুঠাৰ বহুদূৰলৈ যি অপচেষ্টা চলাই আহিছে সেইবোৰ অগ্নিৰ কথা নকৈ দাঙি ধৰাৰ সন্ধান নাই। ভূতৰ ওপৰতে দানব পৰাৰ নিচিনাকৈ প্ৰসিদ্ধ পোন্ধৰ আগষ্টৰ পিছত আমাৰ দেশলৈ হিন্দী ভাষাৰ বোকাগলটকা বান আহিছে। আমি এইখিনিতে স্পষ্টভাৱে জনাই থব খোজোঁ যে হিন্দী ভাষা ভাৰতৰ বাস্তৱতা হোৱাত আমাৰ অসন্তোষ নাই, সমৰ্থন আছে। কিন্তু এই ভাষাৰ গুৰিত জনবল, ধনবল আৰু বাজবল থকাৰ কাৰণে ই যে আমাৰ জীৱন-ধাৰণৰ পক্ষে শত্ৰুৰ কাৰণ হৈছে সেই কথা অস্বীকাৰ কৰিলে সত্যৰ অপমান কৰা হ'ব। পৰ্বতে-ভৈয়ামে পূৰ্ণ পয়োভবেৰে হিন্দী ভাষাৰ প্ৰসাৰ আৰু প্ৰচাৰ চলিব লাগিছে। সকলো ঠাইতে এই ভাষাৰ বিৰাট কাৰ্যালয় আদিও স্থপৰিকল্পিতভাৱে স্থাপিত হৈছে। চৰকাৰী শকত অস্থানৰ উপৰিও পুঁজিপতি, শিল্পপতিসকলেও ইয়াৰ পৃষ্ঠপোষকতা কৰিছে। 'আকাশবাণী', বোলছবি আদিয়েও আকাশ-বতাহে এই ভাষাৰ জয়ভাৰা বজাই শুনোতাৰ কাণৰ কণামাকৰি সৰাবলগীয়া কৰিছে। এনেবোৰ কাৰ্য্যত আমি বাধা দিব নোৱাৰোঁ আৰু হয়তো সেই অধিকাৰো আমাৰ নাই। ইয়াৰ উপৰিও দেশত বেল-নগৰ, তেল-নগৰ আদি স্থাপন হোৱাৰ বাবে আমি থলুৱা লোক ক্ৰমাৎ নিজৰ দেশতে বিতৰিত আৰু স্থানচ্যুত হ'বৰ সম্ভাৱনাই দেখা দিছে আৰু বেল-জাহাজ চাহবাগিছা আদি সকলোতে আমি ক্ৰমাৎ পৃষ্ঠভঙ্গ দিবলগীয়া হৈছোঁ। এই বিষয়ে সিদ্ধিমা অসম বিধান-সভাত শ্ৰীমহেন্দ্ৰমোহন চৌধুৰীদেৱে স্পষ্ট ছবি এখনি দাঙি ধৰি এটা বক্তৃতা দিছিল। যদি এয়েই আমাৰ অৱস্থা হয় অৰ্থাৎ নিজৰ দেশতে আমি নিষ্ঠুৰ হ'বলগীয়া হওঁ তেন্তে আমি থাকিম ক'ত? আমাৰ ভাষা-সংস্কৃতি সাহিত্য জীয়াই থাকিব কেনেকৈ? পৰিপূৰ্ণ হ'ব কেনেকৈ? তত্পৰি উগ্ৰপন্থী পাণ্ডাসকলে যেনেভাৱে বাস্তৱতাৰ শাস্ত আওৰাইছে সেইবোৰ শুনি আনকি আমাৰ প্ৰধানমন্ত্ৰী শ্ৰীনেহৰুৱেও অস্বস্তি অস্থতৰ নকৰি থাকিব পৰা নাই। ভাগতী বাপুসকলে হাঁচটিত এনে লোভনীয় মাহপ্ৰসাদৰ টোপোলা বান্ধি আনিছে যে তাৰ লোভত আমাৰো বহুতৰ জিভাৰ পানী নপৰাকৈ থকা নাই। সেই বাবেই আমাৰ এদলে নিজৰ সাহিত্যৰ গাৰপৰা আখৰৰ বাখৰবোৰ সলাই নিজৰ নাক কাটি সন্তিনীৰ যাত্ৰা ভঙ্গ কৰিবলৈ এতিয়াও তলে তলে চেষ্টা চলাই থকা আমি গম পাওঁ। ১৯৫৩ চনতে আমি এই বিষয়ে লিখিছিলোঁ—

‘সদৌ ভাৰততে যদি এক আখৰ, এক সাহিত্য, এক ভাষা, এক ধৰ্ম হয় তেন্তে নিশ্চয় অতি ভাল কথা হ'ব আৰু তেনে এটি মহাত্মাত্মীয় জাতিয়ে জগতৰ ভিতৰতে গীৰ্ৱহান লাভ কৰি আনকি কছিয়া আৰু মাৰ্কিন্স বাষ্ট্ৰৰ লগতো যে সমানে কেৰ পাতিব পাৰিব সেই বিষয়ে সন্দেহ নাই। কিন্তু সেয়ে হ'ব জানো? তেনেকুৱা সোণাময় বিন এটা কেতিয়াবা আহিব জানো? নাহে, নিশ্চয় নাহে। যদি নাহেই, তাৰে কল্পনাত আপোনপাহবা হৈ ক্ষুদ্ৰ অসমীয়াই সকলোতকৈ আগতে আগবঢ়া হৈ লিপি-ৰক্ষনৰ নিচিনা ত্যাগ কৰিবলৈ ওলোৱাটো উচিত হ'ব নে? অসমত চাক-চোল বজাই এনে এটা আত্মঘাতী আন্দোলন চলোৱাৰ বক্তব্য পাই

বঙলা 'যুগান্তবে' হাত চাপবি দি 'আছাৰী' ভাইনকলক উৎসাহিত কৰি কৈছে—নাধু, নাধু। যদি তোমালোকে কৃতকাৰ্য্য হোৱা আৰিও তোমালোকৰ পাছ লয়।

এইখিনিতে আমাৰ এটা কথাটো মনত পৰিছে। মানৱ সমাজৰ কল্যাণৰ অৰ্থে কোনো ছৰাবোণা ব্যাধিৰ প্ৰতিিকাৰৰ বাবে নতুন ঔষধ বা বেক্সী আৱিষ্কৃত হলে তাক প্ৰথমতে জীৱজন্তু মাছহৰ ওপৰত প্ৰয়োগ নকৰি কুকুৰ, মেকুৰী, বান্দৰ আদি ইত্যৰ জন্তুৰ গাত প্ৰয়োগ কৰা হয়, কিয়নো তেনেবোৰ কুকুৰখুলি জীৱ মৰিলে পৃথিৱীৰ কাৰো একো হানি-বিধিনি নহয়। ঠিক সেইমতেই লেবেলা চেপেটা অসমীয়া সাহিত্য আৰু ভাষাটোৰ ওপৰতো আজি এটা সৰ্বভাৰতীয় মাৰাত্মক পৰীক্ষা চলাব খোজা হৈছে এই লিপি-পৰিবৰ্তনৰ মাজেদি। দুখৰ কথা এইটোহে কোনো অনা-অসমীয়াই আমাক এই কামৰ বাবে বাহিৰবপৰা হেঁচা দি বাধ্য কৰিব খোজা নাই। আমি নিজে নিজেই যাব খুজিছোঁ—আত্মাহুতি দিবলৈ অথবা আগমৰণে মৰিবলৈ।

তাহানি আনন্দচন্দ্ৰ আগৰৱালাদেৱৰ সভাপতিত্বত বহা অসম সাহিত্য-সভাৰ মঙলদৈ অধিবেশনত লিপি-পৰিবৰ্তন সম্পৰ্কীয় তেজপুৰীয়া প্ৰস্তাৱ এটা উত্থাপন কৰা হৈছিল। পিচে বিষয় বাছনি সভাতে তাৰ মৃত্যু হল, কিন্তু ৰক্তবীজৰ দৰে সি আজি মৰাৰ পিছতো গজালি মেলিব খুজিছে। বৰ্তমান যুগৰ অসমীয়া সাহিত্যৰ কেইবাজনো কৰ্ণধাৰ সেই সময়ত জীয়াই আছিল। সেই সকলৰ কোনেও সেই প্ৰস্তাৱৰ সপক্ষে তেতিয়া কাকতে-পত্ৰই মত প্ৰকাশ কৰা নাছিল আৰু আৱশ্যক অনুভৱ কৰাৰো প্ৰমাণ পোৱা নগৈছিল। অৱশ্যে সেই সময়তকৈ আজি আমাৰ সৰ্ব-ভাৰতীয় বোধ বাঢ়িছে, কিন্তু সেই পৰিমাণে অসমীয়াত্ববোধ টুটি গৈছে আৰু ক্ৰমাৎ আমি মাতৃ-কথাই, চলনে-ফুৰণে, খাবনে-শোৱনে, উঠনে-বহনে, সাজে-পাৰে এবিধ বিজ্ঞতাবীয়া, কিছুত-কিমানকাৰ, যাদুঘৰীয়া জন্তু হৈ যাব ধৰিছোঁহক। সেই বাবে লিপি বৰ্দ্ধন, ভাষা বৰ্দ্ধন, আচাৰ-ব্যৱহাৰ বৰ্দ্ধন আদি আত্মহানিকৰ কাৰ্য্যৰ প্ৰস্তাৱে যেন আমাৰ অন্তৰত গাঁড় নিদিয়ৈ।

বৰ্তমানে আমি যি লিপি ব্যৱহাৰ কৰোঁ সেই লিপি বঙলা লিপি বুলি বহুতৰ মনত এটা ভুল ধাৰণা আছে আৰু সেই বাবেও কিছুমানে লিপি পৰিবৰ্তনৰ পক্ষপাতী হৈছে। দৰাচলতে এই কথা সঁচা নহয়। বৰ্তমান অসমীয়া লিপি কেতিয়াও বঙলাৰপৰা ধাৰ কৰা নহয়। পূৰ্বৰ অসমীয়া লিপিয়ে ক্ৰমবিকাশৰ মাজেদি ছপাখানা আদিৰ বাবে সহজ সবল হৈ বৰ্তমান ৰূপ লৈছে। অসমীয়াৰ 'ব' আৰু 'ৰ' আখৰ বঙলাৰ নাই। এই 'ৰ' আখৰটো চলাবলৈ হেমচন্দ্ৰ বৰুৱাই কিমান প্ৰয় কৰিব লগীয়া হৈছিল সেই কথা জানোতাই জানে। পূৰ্বৰ অসমীয়া লিপিৰ সৈতে দেৱনাগৰী লিপিতকৈ অসমীয়া লিপিৰ যে ওচৰ সম্পৰ্ক সেই কথা আমি বিশেষজ্ঞসকলৰ স্নাতত হয়ভব দিয়াই কব পাৰোঁ। হেমচন্দ্ৰ, ঢেকিয়াল ফুকন, গুণাভিৰাম, লক্ষ্মীনাথ, পদ্মনাথ আদিয়ে জীৱন ব্যাপি কৰা চিন্তা, প্ৰয়, গৱেষণা আজি আমি একে উশাহতে দলিয়াই পেলাবলৈ ওলাইছোঁ। ইয়াতকৈ দুখৰ আৰু অকৃতজ্ঞতাৰ কাম কি হ'ব পাৰে?

'অকনোদই'ৰ যুগৰপৰা আজিলৈকে যিমানবোৰ অসমীয়া কিতাপ, আলোচনী, বাতৰি

কাকত, ধৰ্মপুথি আদি ছপা হৈ ওলাইছে সেইবোৰত গ্ৰন্থকাৰ আৰু প্ৰকাশকসকলৰ কিমান ভাগ সোমাই আছে সেই কথা নকৈ ক'ব নোলাগে। বহুত মূল্যবান কিতাপেই এবাৰৰ বাহিৰে দ্বিতীয় বাৰ ছপাখানাৰ মুখ দেখা নাই। সেইবোৰৰ উপৰিও অসমীয়া লিপিৰে লিখা বহুত মূল্যবান দলিলপত্ৰ, চৰকাৰী কাকত আদিও আছে। আজি যদি লিপিৰক্ষন প্ৰস্তাৱ গ্ৰহণ কৰি সেই সকলোবোৰক একে বাতিৰ ভিতৰতে দীঘলী পুথুখৰ দক্ষিণ পাৰৰ হাতুঘৰলৈ পঠাই দিওঁ, তেন্তে ভাষা-সাহিত্যত ঘন-ঘোৰ তমসাবৃত্ত অচল অৱস্থা সৃষ্টি কৰাৰ উপৰিও গ্ৰন্থকাৰ আৰু প্ৰকাশকসকলৰ ক্ষতিপূৰণ দিব কোনে? আমাৰ বিশ্ববিদ্যালয়ৰ বিভিন্ন মহলাৰ বাহে মজুৰী হোৱা এনে কেইবাখনো পুথি আছে যিবোৰ আজি অতি দুস্থাপা। সেইবোৰৰ অভাৱত শিক্ষক আৰু ছাত্ৰই চকুৰে সৰিয়হ ফুল দেখিব লাগিছে। সেই পুথিবোৰৰ কলেৱৰ ডাঙৰ নহয় আৰু ছনাই ছপা কৰিবলৈ সবহ ধনবো আৱশ্যক নাই। কিন্তু তাকে কৰিবলৈকে দেখোন কোনো আগবাঢ়ি আহিব জনা নাই। গতিকে এনে দুই-চাৰিখন অতি আৱশ্যকীয় পুথি পুনৰ্মুদ্ৰণৰ ক্ষেত্ৰতে যিখন দেশৰ এনে পানীত হাঁহ নচৰা অৱস্থা, সেইখন দেশৰ মাহুহে আৰু সেইখন দেশৰ চৰকাৰে আজি প্ৰায় ডেৰশ বছৰৰ ভিতৰত ছপা হোৱা সকলো অসমীয়া কিতাপ কাকত দেৱনাগৰী আখৰেৰে নকৈ ছপাই উলিয়াই দিব বুলি ক'বা আশা পানীৰ ঠুটেঙা নহয় নে?

আনন্দ আগবঢ়োৱা, সোণাৰাম চৌধুৰী, তৰুণ কুকন, নগেন্দ্ৰ চৌধুৰী, লক্ষীধৰ শৰ্মা প্ৰভৃতি ভালেমান প্ৰাণতঃঅৱগীৰ্ণ লিখকে যিবোৰ সাহিত্য-সম্পদ হাতেলিখা অৱস্থাত এৰি থৈ গৈছে সেইবোৰকে ছপা কৰি উলিয়াবলৈ আজি দেখোন আমাৰ মাজত কোনো নাই। এনেখন গুণীৰ গুণ হুবুজা অসামান্য দেশত পুৰণি সকলো পুথি দেৱনাগৰী আখৰেৰে ছপা কৰি উলিওৱাৰ গুৰুভাৱ অথবা ভালুকৰ মাঙী কান্ধত তুলি ল'ব কোনে? এনে এটা বিৰাট পৰিবৰ্তনৰ বাবে অৰ্থাৎ বৰ্তমান লিপিৰে ছপোৱা সকলোবোৰ কিতাপ-কাকত হাতুঘৰত ৰাখিবলৈ যি নতুন ঘৰ চুৱাব, আলমাৰী, বিষয়া আদিৰ প্ৰয়োজন হ'ব আৰু ছপা খৰচৰ বাবে যি বহু কোটি টকা লাগিব তাৰ যোগান ধৰিব কোনে? অসমত দ্বাতাকৰ্ণ কেইজন? অসম চৰকাৰৰ ধনৰ পুঁজি কিমান শক্ত? কাছাৰ জিলাৰ অসমীয়া শিক্ষক কেইজনক দৰমহা দিবৰ বেলিকাই দেখোন কন্দাকটা অৱস্থা?

পৰ্বতীয়া ভাইভনীসকলক অসমীয়া শিক্ষিবৰ বাবে দেৱনাগৰী আখৰৰ যি আবশ্যকতা দেখুওৱা হৈছে তাকে আমি চালিজাৰি চালে কৃত্ৰিম আৰু উপকৰা বুলিহে ক'ব পাৰোঁ। এনে অস্বাভাৱিক উপায়েৰে অসমীয়া জাতি গঢ়িবলৈ যাওঁতে হেঁচপৰ সাধুত থকা মুখত মঙহ লৈ নৈ পাৰ হ'বলৈ যাওঁতে কুকুৰ এটাই মুখ মেলোঁতে মুখৰ মঙহটুকুৰা টপ কৰি সৰি পৰাৰ নিচিনা দৃশ্য আমাৰো হ'ব পাৰে। পৰ্বতীয়াতো অসমীয়া নহ'বই, থলুৱা পমুৱা আদিও আমাৰপৰা আঁতৰ হৈ যোৱাৰ সম্ভৱ। সাত সাগৰ ডেৰ নদী পাৰ হৈ অহা খুটান ৰাজকসকলে হৃদয়ভাৱে অসমীয়া ক'ব পাৰে, পঢ়িব পাৰে। মন কৰিলেই ছন, বকৰাবাৰীত ধন। যদি পৰ্বতীয়া

ভাইসকলৰ সঁচাকৈয়ে আমাৰ প্ৰতি প্ৰাণৰ টান আছে, তেখেতে তেওঁলোকে আমাৰ সাহিত্য শিকিবলৈ আৰু তেওঁলোকৰ নিজৰ ভাষাৰ কথাও অচিৰতে আমাৰ লিপিৰে লিখিব। আৰু যদি তেওঁলোকৰ লগত আমি আঁতৰবপৰা বক্তৃতাৰ ফুলজাৰী য়াৰ বাহিৰে আন সম্পৰ্ক নাৰাখোঁ, খৃষ্টান যাজকসকলৰ দৰে তেওঁলোকৰ মাজত সোমাই কাম কৰিব নোৱাৰোঁ, তেখেত আঁতৰবপৰা এনেবোৰ পানীৰ লাক বান্ধি থাকিলে লাভ একো নহয়। পৰ্বতীয়া অঞ্চলত অসমীয়া ভাষাৰ বহল প্ৰচাৰৰ বাবে লিপি পৰিবৰ্ত্তন আৱশ্যক হোৱা নাই—আৱশ্যক হৈছে দ্ব্যবৃষ্টিপূৰ্ণ স্থপৰিকল্পিত আঁচনিৰ আৰু হাজাৰ হাজাৰ ত্যাগী উপযুক্ত শিক্ষকৰ, সমাজসেৱকৰ। আমাৰ চকুৰ আগতে বামকক্ষ মিছনে খাছীয়া পৰ্বতৰ চেৰাপুঞ্জী আদি ভিতৰুৱা অঞ্চলত সোমাই তাত হাইস্কুল পাতি খাছীয়া ল'ৰা-ছোৱালীক বঙলা লিপিৰে শিক্ষা দিছে। বঙালী প্ৰশ্বকাৰে 'খাছীয়া-বঙলা প্ৰাইমাৰ' ছপা কৰি খাছীয়াসকলক বঙলা লিখিবলৈ সুবিধা কৰি দিছে। নাচিব নাজানিলে চোতালখন হেৰেমগৰীয়া। শব্দৰদেৱে গোবো, ভোট, যৱন আদিক নাম-ধৰ্ম্মত শৰণ দি বুকুত সায়টি লৈছিল। আনকি আঁঠুৰ অধিকাৰ পৰ্য্যন্ত দি তেওঁলোকক হাড়ে-হিমজুৱে অসমীয়া কৰি তুলিছিল। আমিও আজি সেই বাটকে লব লাগিব। তাৰ বাবে লিপিবৰ্দ্ধন কৰিব নালাগে—লাগে বহল বুকু, দীঘল দৃষ্টি, এফেৰি আৰ্থত্যাগ আৰু অদম্য কৰ্ম্মশক্তি। প্ৰকৃত জীৱনীশক্তি থকা জাতি এটাক কোনেও মাৰিব নোৱাৰে। সি এঠাইত কাটিলে সাত ঠাইত গজিব। বঙালীসকলেই তাৰ প্ৰকৃষ্ট প্ৰমাণ। লিপিপৰিবৰ্ত্তন প্ৰস্তাৱটো যুত্মাযুখী বোণীৰ বাবে অস্বিজন প্ৰয়োগৰ সমতুল্য। যদি মৰিব লাগে তেখেতে লটিখটি নোহোৱাকৈ তুলনী-তুললৈ যোৱাই ভাল। অসমীয়া জাতি মৰিবলৈ ওলোৱা নাই, সেই বাবে অস্বিজন ব্যৱহাৰো আৱশ্যক নাই। অসমীয়া জাতিৰ জীৱন-মৰণৰ প্ৰশ্ন অসমীয়া লিপি-পৰিবৰ্ত্তনৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰা নাই।

আৰু একেধাৰ কব খোজোঁ—আমি আৰু আমাৰ নিচিনা বহু জনে ফলি-পুখি হাতত লবৰ দিনাৰ পৰাই আজিলৈকে যি কেইটা আখৰৰ বাখৰৰ মাজেদি চিৰচেনেহী অসমী আইৰ মধুৰ মূৰ্ত্তি কল্পনা কৰি আহাওঁপীয়াভাৱে কেৰেক্টুৰাৰ বাহপাতৰ ভেটীৰ নিচিনাকৈ পূজাৰ অঞ্জলি আগবঢ়াই আহিছোঁ—‘আজি যদি কোনোবা কালাপাহাড়ে হাতুৰীৰে কোঁবাই সেই আখৰ কেইটা সোলোকাই লৈ যায় তেখেতে চকুৰ আগতে দেখি থকা হাহৌ হাহৌ মাতৃমূৰ্ত্তি অন্তৰ্ধান হৈ লুকাবগৈ কোনোবা সাগৰৰ অতল গৰ্ভত। কাল্পনিক বৃহত্তৰ স্বাৰ্থৰ বাবে তেনে এটা আহকলীয়া অৱস্থা যদি আমাৰ পক্ষে সম্ভৱ কৰিবলৈ টান নহয় তেন্তে এদেও দুদেও লোটা নিবৰ চেও হবলৈ দিয়াতকৈ একেধাৰতে লিপিবৰ্দ্ধনৰ লগতে ভাষাবৰ্দ্ধন, সাহিত্যবৰ্দ্ধন, জাতি-বৰ্দ্ধন আদি পৰ্ব্বও সমাপ্ত কৰি মাতৃৰ কাঠ-সংস্কাৰ কৰিবলৈকে সাজু হোৱাই উচিত।’

(নতুন অসমীয়া—১৩ মাৰ্চ, ১৯৫১ চন)

সুখৰ বিষয়, চৰকাৰৰ ফালপৰা মতামত বিচৰাত ৰাইজে লিপি পৰিবৰ্ত্তনৰ বিপক্ষে নিজৰ মত দিলে। অসম সাহিত্য-লভায়ে বহুবেকীয়া অধিবেশনত সৰ্বসন্মতিক্ৰমে গৃহীত

হোৱা প্ৰস্তাৱ (২৪শ অধিবেশন, গুৱাহাটী ১৯৫৫—৬৭ প্ৰস্তাৱ) যোগেদি ইয়াৰ বিৰোধিতা কৰিলে তীব্ৰভাৱে। তথাপিতো এতিয়াও যে ভালখুচৰীয়া প্ৰেচটা এটাৰ সমূলি গুৰুপৰা নাই সেইটোহে পূৰ্ত্তোৰ কথা। এইদৰে চলিবলৈ হলে মহাত্মা গান্ধীৰ আশীৰ্বাদ শিবত তুলি লৈ যি স্বাধীনতা অসমে, অসমীয়াই লাভ কৰিলে, সেই স্বাধীনতা আমাৰ হৈ থাকিব কেই দিন ?

এতিয়া ভাটীৰপৰা ক্ৰমাগত আহি থকা ধলবোৰৰ পকনীয়া, চাকৰনৈয়াত পৰি আমাৰ নিজা অসমীয়া সংস্কৃতিৰ কেনে বিকৃতি ঘটিলে তাৰে আভাস পাবলৈ আমি মনৰ দুখৰে পূজা উপলক্ষ্যে লিখা পদ কেইকাকিমান জনকচোন :—

পূজা আহিছে, অসম সংস্কৃতিয়ে বিনাই কান্দিছে,
চানাই বাজিছে, কালী, ঢোল, ধোলে টুপাই বুৰ মাৰিছে।
গুজা-পালীয়ে হাড়ৰ মাজত জীউটো ৰাখিছে,
দেওধনীজনীয়ে মৰণৰ বাট বিচাৰি ফুৰিছে।
খুলীয়া গ'ল, ভাৱৰীয়া গ'ল, অনাদৰত মৰিছে,
যাত্ৰাৰ দলে ফাত্ৰাৰ দলক আঁকোৱালি ধৰিছে।
নগৰীয়া দলে সংস্কৃতি বেহাই নিজকে ঠগিছে,
কাউৰীৰ দৰে মৰাপাখি পিন্ধি ধুনপেঁচ মাৰিছে।
'কেৰিকেচাৰে'ৰে মহাপুৰুষৰ ভাওনা পাতিছে,
'মাইক'ৰ যোগে গায়িকাই বহি নাটৰ গীত জুৰিছে।
স্বত্ৰধাৰে আহি স্বত্ৰ হেৰুৱাই খপজপ কৰিছে,
একেটা ধোঁলত হায় হায় বোলত বিননিহে উঠিছে।
কীৰ্ত্তনৰ পদ আভজা স্মৰত আঠতয়ে পঢ়িছে,
জীয়াৰী-বোৱাৰী 'হাৰমোনিয়ম'ত বিন্যাস জুৰিছে।
বিহুৰ নামত কঁকাল ঘূৰাই বহুৱালি পাতিছে,
সমজুৱাজনে বোঁকে ককাই বুলি তাতে মৌ হুপিছে।
বৰগীতবোৰেও সৰু হৈ যেন জাহি জাহি কৰিছে,
যাৰ যেনে ইচ্ছা, সেই বাটেদিয়ে হালৰ গৰু টানিছে।
সহ-অভিনয়ে ইকুল সিকুল দুইকুল নাশিছে,
পুৰণিও গ'ল, নতুনো নহ'ল, বিমোৰত পৰিছে।
চিনেমাৰ গানে, হিন্দী-বচনে খিচিৰী ৰান্ধিছে,
নতুন মূগত ডেকা গাভৰুৱে 'ফেট্‌ভেল' পাতিছে।
দুৰ্গা দেৱী আহি দুৰ্গতিনাশিনী তাকেই চাইছে,
ভোৱা দেখা পাই আমাৰ মৃত দুৰ্গতিহে জানিছে।

বিজ্ঞা-দেৱীয়ে পূজা খাই খাই আমাকে 'ফেন' কৰিছে,
 লক্ষ্মী দেৱীয়েও আমাবে পৰাই ধন-মোণ চুটিছে।
 পেটুৱা গণেশ গণপতিয়ে আমাকেই লুটিছে,
 পৰ্ৱত-ভৈয়ামে ওভোতগোৰে অহুৰে নাচিছে।
 এয়েই আমাৰ আজিৰ পৰ্ব তাতে মনে নাচিছে,
 এচুকত বহি সংস্কৃতিয়ে মাৰ্খোঁ বিননি ধৰিছে।

খুঁতীয়া কথাত লিখা হলেও বৰ্ত্তমানে এইবোৰ আমাৰ বাস্তৱ চিত্ৰ। সংস্কৃতিয়ে মানৱ মনক, মানৱ জীৱনক সংস্কৃত কৰি উন্নত কৰে, পৰিশোধন কৰি শুদ্ধ কৰে। গীত, নাট, ভাওনা, স্থাপত্য, সাহিত্য, ভাস্কৰ্য্য আদি মানৱ জীৱন তথা জাতিৰ জীৱনৰ বিভিন্ন ফালবোৰেই হৈছে সংস্কৃতি শতদলুৰ একোটা পাহি। ইয়াৰ কোনো এটা পাহিত কেবোণে ধৰিলে গোটেই ফুলপাহেই মছৰা পৰে। আমাৰ অসমীয়া সংস্কৃতিৰ ক্ষেত্ৰত তেনে হোৱাৰ আগভুক দেখি আমি মৰ্মাস্তিক বেজাৰ পাইছোঁ। ইয়াৰ প্ৰতিকাৰৰ উপায় অৱশ্যে এতিয়াও আছে। সেই উপায় আছে দেশৰ ডেকা-গাভৰুসকলৰ হাতত। তেওঁলোকে বিজ্ঞতাবীয়া ভাব ভাষা, আচাৰ-ব্যৱহাৰ, চলন-ফুৰণ, খাৱন-দাৱন, সাজ-পাৰ, মাত-কথা আদি বৰ্দ্ধন কৰি আগবাঢ়ি যাব লাগিব—লাচিত-গদাধৰৰ দৰে, লক্ষ্মীনাথ-তৰুণ-নবীনৰ দৰে। প্ৰতিটো খোজতে সতৰ্ক ভৰি পেলাই খালে-ডোঙ্গে নপৰাকৈ নিজেও যাব লাগিব, দেশৰ মান-সন্মানো ৰাখিব লাগিব। আমি অৱশ্যে কাকো পাছৰ ফালে খোজ দিবলৈ কোৱা নাই, নতুনক অনাদৰ কৰিবলৈকো কোৱা নাই, কিন্তু নানান সংমিশ্ৰণ আৰু যুগ-পৰিবৰ্ত্তনৰ মাজতো বঙালী যেনেকৈ বঙালী হৈ আছে, পঞ্জাবী যেনেকৈ পঞ্জাবী হৈ আছে, মালয়ালী যেনেকৈ মালয়ালী হৈ আছে, ঠিক তেনেকৈয়ে অসমীয়াকো অসমীয়া হৈ থাকিবলৈ আমি গোহাৰি জনাইছোঁ।

অসম সাহিত্য-সভা বুলিলে কেৱল সম্পাদক, সভাপতি আৰু কাৰ্য্যনিৰ্ব্বাহক সভাবে গঠিত মূল সভাখনেই নহয়, যোৰহাটত থকা চন্দ্ৰকান্ত-ভৱনটোৱেই নহয়, সমগ্ৰ অসমতে বিস্তাৰিত হৈ থকা শাখাবোৰেইহে ইয়াৰ জীৱনী-শক্তিৰ প্ৰকৃত উৎস। বৰগছজোপাৰ শাখা সভা
 শাখা-প্ৰশাখাৰ দৰে ই যে কেৱল গছজোপাৰ শোভা বৰ্দ্ধনহে কৰে এনে নহয়, জীৱন-ধাৰণাতো সহায় কৰে। ভাল-পাত নোহোৱা লঠা গছৰ মূল্য একে নাই। স্মৃতিৰ কথা অসমৰ গাঁৱে-নগৰে চাৰিওফালে বিহু-সন্মিলনী, শঙ্কৰদেৱৰ সৌৱৰণী সভা আৰু অসমৰ বাহিৰতো কলিকতা, দিল্লী, লক্ষ্ণৌ, মাদ্ৰাজ আদি বহু দূৰণিবলীয়া ঠাইত অসম-সম্বন্ধ আদি সাংস্কৃতিক অহুষ্ঠানৰ সৃষ্টি হৈছে। পূৰ্ণাঙ্গ শাখা সভা হব নোৱাৰিলেও এইবোৰ স্বীকৃত-সভা স্বৰূপে অসম সাহিত্য-সভাৰ অঙ্গত পৰিণত হলে মূল এটি কেন্দ্ৰীয় অহুষ্ঠানৰ ধোণেদি সকলো বোৰৰ মাজত এক যোগসূত্ৰ স্থাপিত হব পাৰে। মই এইখিনিতে শাখা-সভাবোৰকো নিজ কৰ্ত্তব্যৰ বিষয়ে অলপ সকীয়াই দিব খোজোঁ। আপোনালোকে সাহিত্য-সভাৰ ভিতৰ-চ'ৰাত লোমালেই দেখা পাব আমাৰ কেবাখনো শাখা-সভাৰ অৱস্থা জ্যামিতিৰ বিন্দুৰ নিচিনা—স্থিতি

আছে কিন্তু বীৰ-পুতল নাই। আনৰ কথা এৰি দিলেও আগশাৰীত ঠাই পোৱা একাধিক শাখা-সভাই নিজৰ গাতে চিকুট মাৰি চালে এই কথাৰ সত্যতা উপলব্ধি কৰিব পাৰিব। এনে অৱস্থাৰ পৰিৱৰ্ত্তন বাঞ্ছনীয়। প্ৰতিখন শাখা-সভাই নামৰ নহৈ কামৰ হব লাগে। প্ৰতিখন সভাই নিজ নিজ অঞ্চলত অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যৰ প্ৰসাৰ আৰু প্ৰচাৰৰ বাবে অহোপুৰুষাৰ্থ কৰিব লাগে। আজিকালি চৰকাৰ আৰু বাইজেও দেশৰ কল্যাণমূলক কামত মূঠিয়ে মূঠিয়ে ধন খৰচ কৰে। তাৰ ভাগ লৈ অসমীয়া সাহিত্যৰ কামত উচিতভাৱে ব্যয় কৰিবলৈ আমাৰ সভাবিলাকেও জানিব লাগে। নিজ নিজ অঞ্চলৰ হাতেলিখা পুথি, প্ৰাচীন কীৰ্ত্তি-কাহিনীৰ বিৱৰণ, বুঢ়ালোকৰ মুখত শুনা কথা, মাধুকথা, লোকগীতি আদি সংগ্ৰহ কৰিব লাগে। সৰ্হৌ দেশৰে পুৰণীয় বীৰ-বীৰাঙ্গনাসকলৰ উপৰিও স্থানীয় সাহিত্যদেৱী, শিল্পী, দেশসেৱক আদিৰ তিথি-উৎসৱ নিজ নিজ অঞ্চলত সমাৰোহৰে পালন কৰিব লাগে। কোনো কোনো বিশিষ্ট লোকৰ তিথি-উৎসৱ তেওঁৰ জন্ম বা মৃত্যুস্থানত কেন্দ্ৰীয় উৎসৱ হিচাপে পাতিব লাগে আৰু সেই ঠাইৰ সাহিত্য-সভাই তাত আগভাগ লব লাগে। আমাৰ প্ৰসিদ্ধ দেশনেতা আৰু সাহিত্যৰত্ন-সকলে বাস কৰা ঘৰ-দুৱাৰবোৰ জাতীয় যাত্ৰাৰ হিচাপে সংৰক্ষিত হব লাগে। ফুকন, বৰদলৈ আদি লোকসকলৰ বাসভৱনবোৰৰ ঐতিহাসিক মূল্য কিমান বহুলাই নকলেও হব।

আৰু এটা কথা ভাবিলেই আমাৰ বৰ বেজাৰ লাগে যে আমাৰ প্ৰায়বোৰ শাখা-সভাই অঘৰী। যোৰহাট আৰু শিলচৰত অসম সাহিত্য-সভাৰ নিজা ভৱন আছে, ধুবুৰী অসম-ভৱনতো আমাৰ ঠাই আছে। কিন্তু খিলং ৰাজধানী নাইবা অসমৰ সিংহদুৱাৰ গুৱাহাটী নগৰীৰ নিচিনা অসমৰ প্ৰধান ঠাইতো সাহিত্য-সভাৰ ঘৰ-মাটি নাই। খিলঙত অসম সাহিত্য-সভাৰ পূনৰ্জন্ম হৈছিল যোৱা মহাযুদ্ধৰ পিছত। তেতিয়া তাত পতা বছেৰেকীয়া মহোৎসৱৰ খৰচ বাদ দিও কিছু টকা ৰাহি হৈছিল। সেই টকাকে সমল লৈ 'মুকুল সজ্য'ই সাহিত্য-সভাৰ নিজা কাৰ্যালয় এটা স্থাপন কৰিব বুলি শুনা গৈছিল, কিন্তু সেই শুনা কথা আজিলৈকে শুনাতে থাকিল। কেৱল যে খিলঙতেহে এনে কথা শুনা গৈছিল এনে নহয়, অসমৰ যিবোৰ ঠাইত (কোনো ঠাইত একাধিকবাৰ) ইতিপূৰ্বে সভাৰ অধিবেশন ৰহি গৈছে, সেই সকলো ঠাইতে বছেৰেকীয়া উৎসৱত বা-বতাহ উত্তপ্ত হৈ থকাৰ সময়ত এনেদৰে আশা, উৎসাহ-উদ্বীপনাৰ কথা শুনা যায়, কিছু দিনৰ পিছতে নীল লাগৰ বুকুত চৌ মাৰ যোৱাৰ নিচিনাকৈ এই সকলোবোৰ সজ ভাৱৰ বুৰবুৰি দুদিনতে মাৰ যায়। আমি আশা কৰোঁ এইবাৰ যেন নগাঁৱত ইয়াৰ পুনৰাবৃদ্ধি নহয়।

যোৱা বছৰ আমাৰ শাখা-সভাবোৰে 'অসম সাহিত্য-সভা দিবস' পালন কৰি সাহিত্য-সভাৰ প্ৰসাৰ আৰু প্ৰচাৰত চুৰ্চুৰীয়াভাৱে হলেও সহায় কৰিছিল। প্ৰতি বছৰে কেৱল দিবসেই নহয়, সাহিত্য-সভা সপ্তাহ এটা সন্মিলনীয়া বিস্তৃত কাৰ্য্যসূচীৰে পালন কৰিব লাগে আৰু বোধকৰোঁ এই সপ্তাহটো মহাপুৰুষ শৰুৰদেৱৰ জন্মোৎসৱ দিনাই আৰম্ভ হব লাগে—কিয়নো গুৰুজন কেৱল আমাৰ ধৰ্মগুৰুৱেই নহয়, সাহিত্য আৰু সংস্কৃতিৰো গুৰু। যিসকল লোক

তেখেতৰ ধৰ্ম আৰু পন্থৰ বাহিৰত, সেইসকলেও যেন তেওঁৰ জন্মদিনত অসমীয়া সাহিত্য-সংস্কৃতিৰ চিন্তা-চৰ্চা-আলোচনা কৰিব পাৰে তেনে হুৰিখা সাহিত্য-সভাই কৰি দিব পাৰে আমি উত্থাপিত। মতে সাহিত্য সপ্তাহ পালনৰ যোগেদি। অসম ছাত্ৰ-সম্মিলনৰ প্ৰথম অধিবেশনত দেশপ্ৰাণ চন্দ্ৰনাথ শৰ্মাদেৱে কৈছিল—

“অসমৰ ইয়ুবৰপৰা সিমূৰলৈ এটা তোলপাৰ তুলি দিব লগা হৈছে। জয়বৰ্তা বজাই বজাই নিশ্চিত অসমীয়া মাহুৰৰ চোপনি ডাঙি দিবৰ সময় হৈছে। যেতিয়া অসমৰ ধুবুৰীৰপৰা শদিয়ালৈকে দলদোপ হেন্দোলদোপ লাগি যাব, সকলো অসমীয়াৰ মূখে মূখে কাণে কাণে হব—অসমীয়া ভাষাৰ আলোচনা হব লাগে, উন্নতি হব লাগে, অসমীয়া ভাষাত জীৱন-চৰিত্ৰ লাগে, ইতিহাস লাগে, উচ্চ কাব্য লাগে, ব্যাকৰণ লাগে, দৰ্শন বিজ্ঞান লাগে, অৰ্থনীতি সমাজনীতি লাগে, তেতিয়া দেখিব অসমীয়া ভাষাৰ ভৱিষ্যৎ উন্নতিৰ বাট নিশ্চয়কৈ হৈছে, তেতিয়া দেখিব অসমীয়া মাহুৰে ভাষাৰ উৎকৰ্ষৰ কাৰণে, সাহিত্যৰ উন্নতিৰ কাৰণে হাতে কামে লাগি গৈছে।”

ইমানতে মোৰ দীঘলীয়া ভাষণৰ সামৰণি মাৰি কব খোজোঁ যে যিখন পথাৰত ডাক মাধৱ-কন্দলীয়ে কঠীয়া পেলালে, শব্দ-মাধৱ-ভট্টদেৱে নন্দন-বন্দন খেতি কৰিলে, লাচিত-গদাধৰে বনৰীয়া হাতী-গাহৰি খেদিলে, আহোম ৰাজত্বৰ শেষ ভাগত সেই খেতি চপোৱা হ’ল। কিছুদিন সেই পথাৰ ছন পৰিল। ডাঠ হাবি-বনে ঢাকি ধৰিলে। ঢেকিয়াল ফুকন, হেম, সামৰণি

গুণাভিৰাম আদিয়ে সেই হাবি-বন ডাঙিলে। নতুন যুগৰ জোনাকত আকৌ খেতি আৰম্ভ হ’ল। কমলাকান্তই পাহৰা কথা সোঁৱৰাই দিলে। হেম, চন্দ্ৰ, পদ্মনাথ আদিয়ে নাঙল জুৱলী তুলি ললে। লক্ষ্মীনাথে কাৰ্ফাই ধুৱ-কাড় তুলি লৈ ‘হৰ হৰ বটা চবাই আমাৰ ধান নেখাবি’ বুলি গীত গাই কেৱল বটা চবাইকে নহয়, বনৰীয়া গোনো মহকো সাত তাঁতিৰ বাহিৰলৈ খেদি পঠিয়ালে। বৃটিছ আমোলৰ শেষত সেই খেতিও চপোৱা হ’ল। পুনৰ আজি সেই একেখন লুইতপৰীয়া লখিমী-পথাৰেই ধোবাংবাং হৈ পৰি আছে। নানা জনে নানা ঠাইৰ-পৰা নানা খেতিৰ সঁচ আনিছে। এতিয়া আকৌ তাতে নন্দন-বন্দন খেতি হব লাগে। জাপানী পদ্ধতিৰেই হওক, বিলাতী পদ্ধতিৰেই হওক, নাইবা দেশীয় পদ্ধতিৰেই হওক, আমাক লাগে অধিক শস্ত—সাহিত্যৰ ভঁৰালত মানিকৌমধুৰী জহা—আৰু লাগে এখন ৰমকজমক দিয়া উপবন। সেই উপবনত কেৱল যে শেহালি, নেহালি, তগৰ, গুটিমালী নাইবা নন্দনৰ পাৰিজাতেই ফুলিব এনে নহয়, তাত বচোৰা-হুন্দৰী গোলাপ, হাচনাহানা, ডালিয়া, বেগুনলিয়া আদি বিবিধ দেশী-বিলাতী ফুল ফুলাব লাগিব আপোনালোকেই মালাকৰ মধুকৰ হৈ।

হৃদীসকল। মনৰ আবেগত মোৰ অন্তৰত গুজৰি-গুমৰি থকা বহু কথাই কোৱা হ’ল—হয়তো নকব লগীয়া কথাও কলৌ আৰু কব লগীয়া কথাও বাদ পৰিল। আজি এই পুণ্য দিনত সহস্ৰৰ বাইজে মাতৃৰ চৰণ পৰি এই অভাজনৰ অক্ষমতাৰ বাবে হোৱা বঢ়া-টুটাৰ এম এটা দায়-দোষ সবৰিৰ বুলি আশা কৰিলোঁ। সদৌ শেষত অসমী আইব বজা চৰণত ‘শতদল’ পাহি এটি দি গাওঁ আহক :—

“মাধৱ-স্বধাকৰ, শঙ্কৰ-সৰিতা,
তট্ট, লবৰতী, কন্দলী পুজিতা
কবিকুল-সন্তিতা
শুব-বীৰ-বন্দিতা
চিৰ-অভিনন্দিতা হুব বাণী বন্দে।
বন্দে, বন্দে, জননী তব লক্ষ্মিত্ববন্দে।”

“মহা মহা পুৰুষৰ চানেকীৰে জীৱনৰ
আমিও কবিব পাৰোঁ জীৱন গঠিত
অভিনয় শেষ হলে আঁহু-বেলি হাব গলে
এবি যাব পাৰোঁ খোজ সময়-বালিত।”

বীৰ-পূজা জীয়া জাতিৰ লক্ষণ। দুখৰ বিষয় আমি অসমীয়াবিলাক এতিয়াও এই বিষয়ত
বৰ পাছ পৰি আছে। এতিয়াও আমাৰ দেশৰ বৰ্গগত গুণী-জ্ঞানী লোকসকলক যথাযথভাৱে
৩পৰকি হুঁৱৰিবলৈ আমি শিকা নাই। আমাৰ দেশৰ অনেক কীৰ্ত্তিসম্বন্ধ পুৰুষৰ তৰিৰ
খোজ সময়-বালিত একেবাৰে মচ খাই নাইকিয়া হৈ গৈছে। এইটো বৰ
পৰিতাপৰ বিষয়। অতীতত আমি কিন্তু আমাৰ পূৰ্বপুৰুষসকলৰ প্ৰতি এনে অকৃতজ্ঞ নাছিলোঁ।
মহাপুৰুষ ধৰ্ম্মগুৰুসকলৰ আজিলৈকে তিথি-পালনেই তাৰ প্ৰমাণ।

আজি কেইবছৰমানৰপৰা অসম সাহিত্য-সভাই অসমীয়া সাহিত্যিকসকলৰ প্ৰতি প্ৰকা
নিবেদন কবিলৈ প্ৰয়াস কৰা দেখা গৈছে। এইটো নিশ্চয় ভাল কথা। আমাৰ সাহিত্যিকসকল
কেতিয়া কোন বৰ্গী হৈছিল সেই বিষয়ে কোনো নিৰ্দিষ্ট তালিকা নথকাত সাহিত্য-সভাৰ
শাখাবিলাকে ইচ্ছা থকা সত্ত্বেও এনেবোৰ তিথি পালন কবিলে নোৱাৰা কথা আমি গম পাম।
সেই আহকাল শুচাবলৈকে আমি বহু চেষ্টা কৰি এনে স্মৰণীয় দিন কিছুমান গোটাৰলৈ যত্ন
কৰিছিলোঁ। ইয়াত সেই তালিকাখনিকে আমাৰ সভাবিলাকৰ অৱগতিৰ অৰ্থে প্ৰকাশ কৰা
হ’ল। আমি মানি লৈছোঁ যে এই তালিকা অসম্পূৰ্ণ আৰু কোনো ঠাইত ভুল-ভ্ৰান্তিও থাকিব
পাবে। বহু চেষ্টা কৰিও দুই-চাৰিজনৰ স্মৃতিদিনৰ সন্মেল পোৱা নগল। ইয়াত কেৱল ঘাইকৈ
সাহিত্যিক আৰু সংস্কৃতিৰ গুৰি ধৰোঁতাসকলৰ তিথিৰ দিনহে অন্তৰ্ভুক্ত কৰা হৈছে। কিছুমানে
এই দিনবোৰ ইংৰাজী তাৰিখ হিচাপে আৰু কিছুমানে অসমীয়া মাহৰ তিথি হিচাপে পালন
কৰে। সেই কাৰণে আমি পাবিলে দুয়োটাকে আৰু নোৱাৰিলে কেৱল তিথি বা ইংৰাজী
দিনটোকে দিবলৈ যত্ন কৰিছোঁ। বঢ়া-টুটা দোষ মাৰ্জ্জনীয়।

বহাগ

- দামোদরদেব—সুপ্রাতিপদ, ১৫০২ শক।
 আভিধানিক হেমচন্দ্র বকরা—২০ এপ্রিল, ১৮৯৬ চন।
 লক্ষোদর বৰা—১২ এপ্রিল, ১৮৯২ চন।
 পণ্ডিত হেমচন্দ্র গোস্বামী—সুপ্রাতিপদ, ২ মেই, ১৯২৮ চন।
 পদ্মনাথ গোস্বামী বকরা—কৃষ্ণপক্ষমী, ২১ এপ্রিল, ১৯৪৬ চন।
 দ্বিজনাথ কলিতা—কৃষ্ণাষ্টমী, ১৫ মেই, ১৯৫৫ চন।
 লক্ষ্মীধর শর্মা—৩ মেই, ১৯৩৪ চন।
 বিদ্যুৎ স্থানালতা দুববা—৫ মেই, ১৯২৮ চন।
 সর্বেশ্বর শর্মা কটকী—১০ মেই, ১৯৪৬ চন।

জ্যৈষ্ঠ

- হবিদেব—আউসী, জ্যৈষ্ঠ ১৫৫৫ শক।
 দুর্গাপ্রসাদ মজিন্দার বকরা—২৯ মেই, ১৯২৮ চন।
 সদাগর ভোলানাথ বকরা—৩০ মেই, ১৯২৩ চন।

আষাঢ়

- আনন্দবাম ঢেকিয়াল ফুকন—কৃষ্ণ প্রতিপদ, ১৬ জুন, ১৮৫২ চন।
 ভোলানাথ দাস—২ জুলাই, ১৯২২ চন।
 বেণুধর বাজখোরা—সুপ্রাতিপদ, ২২ জুন, ১৯৫৫ চন।

শ্রাবণ

- দেবভক্ত তরুণবাম ফুকন—সুপ্রাতিপদ, ২৮ জুলাই, ১৯৩২ চন।
 চন্দ্রনাথ শর্মা—কৃষ্ণ একাদশী, ২১ জুলাই, ১৯২২ চন।
 হিতেশ্বর বরবকরা—২৮ জুলাই, ১৯৩২ চন।
 ভাগবতী হেমচন্দ্র বকরা—সুপ্রাতিপদ, ১১ আগষ্ট, ১৯৪৫ চন।
 লোকপ্রিয় গোস্বামী বরদলৈ—কৃষ্ণাষ্টমী, ৫ আগষ্ট, ১৯৫০ চন।
 উমেশচন্দ্র চৌধুরী—সুপ্রাতিপদ, ১১ আগষ্ট, ১৯৫৩ চন।

ভাদ্র

- বহাপুত্র শ্রীধরদেব—সুপ্রাতিপদ, ১৪২০ শক।
 বহাপুত্র রাধারদেব—কৃষ্ণ পক্ষমী, ১৫১৮ শক।
 গণেশ গগৈ—২১ আগষ্ট, ১৯৩৮ চন।
 ভ্রমর শইকীয়া—২৬ আগষ্ট, ১৯৪৪ চন।
 মণিকচন্দ্র বকরা—৭ চৈত্র, ১৯১৫ চন।

আছিল

মথুৰাদাস বুঢ়া আতা—কৃষ্ণ চতুৰ্থী।

মাধৱচন্দ্ৰ বেজবৰুৱা—১০ অক্টোবৰ, ১৯৪৩ চন।

কাতি

জমিদাৰ নগেন্দ্ৰনাৰায়ণ চৌধুৰী—১৩ নবেম্বৰ, ১৯৪৭ চন।

ডক্টৰ বাণীকান্ত কাকতি—কৃষ্ণ জ্যৈষ্ঠদশী, ১৫ নবেম্বৰ, ১৯৫২ চন।

মফিজুদ্দিন আহমদ হাজৰিকা—২৯ অক্টোবৰ, ১৯৫৮ চন।

আষাঢ়

সত্যনাথ বৰা—কৃষ্ণ চতুৰ্দশী, ১৩ ডিচেম্বৰ, ১৯২৫ চন।

অমৃতভূষণ দেৱ অধিকাৰী—শুক্লা বিত্তীয়া, ২৭ নবেম্বৰ, ১৯৩৬ চন।

কমলাকান্ত ভট্টাচাৰ্য্য—১৪ ডিচেম্বৰ, ১৯৩৬ চন।

সোণাবাম চৌধুৰী—২ ডিচেম্বৰ, ১৯৪২ চন।

পুহ

ভট্টদেৱ—কৃষ্ণ শপ্তমী।

কণকলাল বৰুৱা—কৃষ্ণ চতুৰ্দশী, ৮ জাহ্নৱাৰী, ১৯৪০ চন।

শৰৎচন্দ্ৰ গোস্বামী—শুক্লা পঞ্চমী, ৯ জাহ্নৱাৰী।

কমলানন্দ ভট্টাচাৰ্য্য—কৃষ্ণ একাদশী, ৪ জাহ্নৱাৰী, ১৯৫১ চন।

শ্রাৱ

বম্বাকান্ত চৌধাৰী—শ্ৰীপঞ্চমী বা শুক্লা পঞ্চমী।

আনন্দবাম বৰুৱা—১৯ জাহ্নৱাৰী, ১৮৮৯ চন।

কালিবাম মেধি—কৃষ্ণ পঞ্চমী, ২৪ জাহ্নৱাৰী, ১৯৫৪ চন।

জ্যোতিপ্ৰসাদ আগৰৱালা—১৭ জাহ্নৱাৰী, ১৯৫১ চন।

জ্ঞানদাভিৰাম বৰুৱা—শুক্লা চতুৰ্থী, ২৭ জাহ্নৱাৰী, ১৯৫৫ চন।

ফাল্গুন

মণিবাম দেৱান—শুক্লা চতুৰ্দশী, ২৬ ফেব্ৰুৱাৰী, ১৮৫৮ চন।

কৰ্মবীৰ নবীনচন্দ্ৰ বৰদলৈ—কৃষ্ণ নবমী, ২৬ ফেব্ৰুৱাৰী, ১৯৩৬ চন।

চন্দ্ৰকুমাৰ আগৰৱালা—২ মাৰ্চ, ১৯৩৮ চন।

বাধাকান্ত নন্দিকৈ—২৬ জাহ্নৱাৰী, ১৯৫২ চন।

কীৰ্ত্তিনাথ শৰ্মা বৰদলৈ—শিৱ চতুৰ্দশী, ২৩ ফেব্ৰুৱাৰী, ১৯৫২ চন।

বজ্জনীকুমাৰ পদ্মপতি—কৃষ্ণ নৱমী, ৩ মাৰ্চ, ১৯৪৮ চন।

হবিনাবায়ণ বক্তৃতা—সুপ্রা দশমী, ১৮ ফেব্রুয়ারী, ১৯৫৯ চন।

হবমোহন দাস—রুক্ষা সপ্তমী, ২০ ফেব্রুয়ারী, ১৯৫৭ চন।

চুক্তি

সতী জয়মতী—সুপ্রা একাদশী।

গুণাভিবায় বক্তৃতা—২৫ মার্চ, ১৮৯৪ চন।

লক্ষ্মীনাথ বেজবক্তৃতা—২৬ মার্চ, ১৯৩৮ চন।

লক্ষ্মীবাম বক্তৃতা—রুক্ষা চতুর্থী, ১৫ মার্চ, ১৯১৪ চন।

বজ্রনৌকাস্ত ববদলৈ—২৫ মার্চ, ১৯৪০ চন।

শ্রীশ্ৰীলোক্যনাথ গোস্বামী : অষ্টাবিংশ আব্দ উনবিংশ সম্মিলনৰ সভাপতি

অষ্টাবিংশ অধিবেশন

পলাশবাৰী—২৮ অক্টোবৰ, ১৯৬০ চন

সভাপতি—শ্রীত্ৰৈলোক্যনাথ গোস্বামী

অভ্যর্থনা সভাৰ মাননীয় সভাপতি ডাঙৰীয়া,
প্ৰতিনিধিবৰ্গ, আইসকল আৰু
সাহিত্যছৰাণী বন্ধুসকল,

অসম সাহিত্য সভাৰ অষ্টাবিংশ অধিবেশনৰ সভাপতিৰূপে বৰণ কৰি মোক যি সন্মানেৰে আপোনালোকে ভূষিত কৰিলে তাৰ বাবে মই গৌৰৱান্বিত হৈছোঁ আৰু আপোনালোকৰ আগত অন্তৰ্ভৰা কৃতজ্ঞতা নিবেদন কৰিছোঁ। আজি দুহুৰি বছৰৰো ওপৰ কাল এই সভাই অসমীয়া ভাষা, সাহিত্য আৰু সংস্কৃতিৰ প্ৰচাৰৰ বাবে যি প্ৰচেষ্টা চলাই আহিছে সি আপোনালোকৰ অবিদিত নহয়। নানান প্ৰতিকূল অৱস্থাৰ সন্মুখীন হোৱা সত্ত্বেও সমগ্ৰ অসমবাসীৰ মাজত সন্তোষিত আৰু সন্তোষ বৰ্দ্ধা কৰি এই সভাই অসমৰ ভাষা আৰু সাহিত্যৰ উন্নতিকল্পে সদায় যত্নপৰ হৈ আছে। দলগত ঠেক স্বাৰ্থ পৰিহাৰ কৰি, সংস্কৃতিমূলক এই মহান অহুষ্ঠানৰ ছত্ৰছায়াত গোটেই অসমীয়া জাতিয়ে আৰু আমাৰ ৰাজ্যৰ ভিতৰত আৰু দাঁতি কাষৰে থকা অনেক জন-জাতীয় প্ৰতিনিধিয়ে মুকলিমুখীয়াতকৈ যোগদান কৰি অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যৰ প্ৰতি গভীৰ প্ৰজ্ঞা প্ৰকাশ কৰিছে। সাহিত্য সভাই অসমীয়া জাতিৰ কাষৰে যিখিনি কাম কৰিছে তাক সুৰ্ভি আনন্দত আপোনপাহৰা হোৱাৰ প্ৰয়োজন নাই কিন্তু বিশ্বাসত বুকু সৰল কৰি ভাষা আৰু সাহিত্যৰ সেৱাত অধিকতৰ মনোনিবেশ কৰাৰ উদ্বগনি আছে।

বৰ দুখ আৰু পৰিতাপৰ কথা যে দুহুৰি বছৰ পাৰ হৈ যোৱাৰ পিছতো আজিৰ এই অধিবেশনত অসমীয়া সাহিত্যৰ পৰ্যালোচনাৰ লগতে আমাৰ ভাষা-সমস্যাৰ ওপৰতো সমান গুৰুত্ব আৰোপ কৰাৰ আৱশ্যক হৈ পৰিছে। আমাৰ প্ৰাচীন সাহিত্যৰ গোঁৱৰময় অতীত আৰু আধুনিক সাহিত্যৰ বুকুত জাগি উঠা জাতিৰ নৱ-চেতনালৈ লক্ষ্য কৰিলে এনে এটি সমস্যা উদ্ভৱ হোৱাৰ কাৰণ বিচাৰি পোৱা নাযায়। তথাপি এই সমস্যাৰে আলমত অসমৰ বুকুৰ ওপৰেদি অশান্তিৰ ঘূৰ্ণাবতাহ বৈ গ'ল। এই বতাহে আমাৰ ভাষা আৰু সংস্কৃতিৰ গুৰি-গছ যেন কঁপাই তুলিবৰ উপক্ৰম কৰিলে। কিন্তু যি ভাষা আৰু সাহিত্যৰ গুৰি-গছ শকত, শিপা ধৰ্কে পোত খোৱা, ধুমুহাই কেতিয়াবা তাৰ ঠাল-ঠেঙুলি লৰাব পাৰে, ছিঁড়িব পাৰে, তথাপি লগোৱাৰে মূৰ তুলি গছ বিয় হৈ থাকে। অসমীয়া সাহিত্যৰ অতীত গোঁৱৰময় স্থল ৰেখৰ

মহাপুৰুষকলে যি দান দি গ'ল তাৰ লগত যোগসূত্ৰ স্থাপন কৰি তেওঁলোকে গঢ়ি যোৱা ভেটিৰ ওপৰত ভবিষ্যত সাহিত্যৰ বৰ্ণসৌধ নিৰ্মাণৰ বাবে যত্নপৰ হব লাগে।

আন আন প্ৰাদেশিক ভাষাৰ নিচিনাকৈ প্ৰাচীন প্ৰাকৃতৰ মাতৃগৰ্ভত জন্ম-গ্ৰহণ কৰি খৃষ্টীয় দশম শতিকাবৰা বিংশ শতিকালৈ এই দীঘল কালছোৱাৰ ভিতৰত কাছী, আৰবী, ইংৰাজী, আহোম, মিকিৰ, কছাৰী আৰু অন্যান্য জন-জাতীয় শব্দ-সম্ভাৰেৰে পৰিপুষ্ট হৈ অসমীয়া ভাষা বৰ্তমান এক নতুন ৰূপত দেখা দিছে। এই ভাষাৰ বুকুতে খৃষ্টীয় দ্বাদশ শতিকাবৰা আজিলৈকে নানান গ্ৰন্থৰাজি জিলিকি উঠি ভাষাৰ সমৃদ্ধি আৰু গীতিনীলতাৰ নিদৰ্শন দাঙি ধৰিছে। পাঁচ ছয় শ বছৰ আগতে বিৰাট সংস্কৃতগ্ৰন্থবোৰ এই ভাষালৈ অহুৰাহ কৰা হৈছে, কিছুমান গম্ভীৰ আৰু সবহভাগ পঢ়ছন্দত।

অপ্ৰমাণী কবি মাধৱ কন্দলীয়ে প্ৰায় ছয় বছৰ আগতে বৰাহী বজা মহামাণিক্যৰ অহুপ্ৰেৰণাত সপ্তকাণ্ড বামায়ণ পঢ়ছন্দত ৰচনা কৰি গৈছে। কালক্ৰমত বামায়ণ অৱশ্যে আদি আৰু উত্তৰাকাণ্ড লোপ পালে। পিছত মহাপুৰুষ মাধৱদেৱে আদিকাণ্ড আৰু মহাপুৰুষ শঙ্কৰদেৱে উত্তৰাকাণ্ড ৰচনা কৰি এই বামায়ণ সম্পূৰ্ণ কৰি থৈছে।

দুৰ্গাবৰ প্ৰাক্-বৈষ্ণৱ-যুগৰ কবি। এওঁৰ “গীতি-বামায়ণ”ৰ এটা অংশ আজিও উদ্ধাৰ হোৱা নাই। বোধহয়, অযত্নত নাইবা বৈপ্লৱিক পৰিস্থিতিৰ বুকুত সি জহি গ'ল। কিন্তু অৱশ্যাকাণ্ডবৰা যিছোৱা উদ্ধাৰ হৈছে সেয়েই বুজাই দিছে কবিৰ মৌলিক প্ৰতিভা আৰু সূক্ষ্মাৰ দৃষ্টি-ভঙ্গী। বাম-সীতাৰ বিচ্ছেদ-বিবৰহ মাজেদি কবিয়ে যি কৰুণতা ফুটাই তুলিছে তাৰ তুলনা মাধৱকন্দলী বা অনন্তকন্দলীৰ বামায়ণত নাই। দুৰ্গাবৰৰ ওপৰত মাধৱকন্দলীৰ স্পষ্ট প্ৰভাৱ থাকিলেও সূক্ষ্মাৰ অহুভূতি চিত্ৰণত তেওঁ নিজৰ বৈশিষ্ট্য প্ৰকাশ কৰিছে আৰু সবল বৰ্ণনাৰ সহায়ত বিষয় ৰসাল কৰি তুলিছে।

অনন্তকন্দলী বৈষ্ণৱ যুগৰ কবি। তেওঁৰ দ্বাৰা ৰচিত সম্পূৰ্ণ বামায়ণো আজিলৈকে হাতত পৰা নাই। যি পাঁচ কাণ্ড পোৱা গৈছে তাৰ ওপৰত কবিৰ ভক্তিৰস-গীত মনৰ প্ৰভাৱ ভালকৈ পৰিস্ফুট হৈছে। কন্দলীৰ পদলালিত্য আৰু লৌকিক জীৱনৰপৰা আহৰণ কৰা উপমা উপাধেয়।

বঘুনাথ মহন্তৰ “কথা বামায়ণ” খৃষ্টীয় অষ্টাদশ শতিকাত ৰচিত। ভট্টদেৱৰ বোধপ শতিকাৰ গম্ভীৰতাৰ তুলনাত এই বামায়ণৰ গম্ভীৰতা আধুনিক আৰু সবল। এইখন বামায়ণবো গোটেই কেইটা কাণ্ড আজিলৈকে পোৱা নাই। কিন্তু যি চাৰিটা কাণ্ড পোৱা গৈছে সেইখিনিৰপৰা অষ্টাদশ শতিকাত সৰস আৰু উন্নত গম্ভীৰতাৰ প্ৰমাণ প্ৰকাশিত হৈছে।

বামায়ণৰ লগতে মহাভাৰত এখন বিৰাটকাৰ্য গ্ৰন্থ। এই গ্ৰন্থৰ ভিতৰত লক্ষ্য ভাৰতবৰ্ষৰে অতীত ইতিহাস লুকাই থকাৰ উপৰিও ইয়াৰ বুকুত ৰাজনীতি, সমাজনীতি, আচাৰ-ধৰ্মনীতি আটাইবোৰেই গাতে গা লগাই থাকি গ্ৰন্থখনক বিশ্বকোষৰ পৰ্যায়লৈ উন্নীত

কৰিছে। এনেহেন এক বিৰাট গ্ৰন্থৰ অসমীয়া মুকলি অম্ভবাদ হয় প্ৰায় চাৰি শ বছৰ আগতে বামসবন্ধতী, তেওঁৰ যোগাপুত্ৰ গোগীনাথ পাঠক আৰু কংসাৰী আদি কবিসকলৰদ্বাৰা।

মহাভাৰত

ভাবৰ প্ৰাঞ্জলতা স্তম্ভবকৈ ফুটি উঠিছে। এইজন কবিয়ে বথকাব্যসমূহ আৰু ‘ভীষ্মচৰিত’ত যি মৌলিকতা আৰু বলিকতাৰ পৰিচয় দিছে তাৰ আদৰ সহায় থাকিব।

গীতা আৰু ভাগৱত পুৰাণৰ আদৰ্শক কেন্দ্ৰ কৰি বৈষ্ণৱ-আন্দোলনৰ প্ৰাচীন অসমৰ ইমূৰৰপৰা সিমূৰলৈ বৈ যায়। গীতা আৰু ভাগৱত দুখন দাৰ্শনিক তথ্যপূৰ্ণ গ্ৰন্থ। কিন্তু

গীতা আৰু ভাগৱত

এনেহেন কঠিন গ্ৰন্থসমূহৰ অম্ভবাদো চাৰি-পাঁচ শ বছৰ আগতে সম্পন্ন হৈ যায়। মহাপুৰুষ শঙ্কৰদেৱ, মাধৱদেৱ, দামোদৰদেৱ, হৰিদেৱ প্ৰভৃতি অৱতীৰ্ণ পুৰুষসকলৰ যত্নত অকল ধৰ্ম প্ৰচাৰেই নহয়, তেওঁলোকৰদ্বাৰা স্থাপিত সত্ৰসমূহক কেন্দ্ৰ কৰি সাহিত্যৰ বহুমুখী বিকাশ সাধিত হয়। পাঁচ শ বছৰ আগেয়ে ভাগৱত শাস্ত্ৰ পত্ৰছন্দত অম্ভবাদ কৰে মহাপুৰুষ শঙ্কৰদেৱে নিজেই আৰু তেওঁৰ সহায় কৰে তেওঁৰে প্ৰিয় শিষ্য মাধৱদেৱ আৰু সহযোগী অনন্তকন্দলী প্ৰভৃতি আন বৈষ্ণৱ জ্যোতিৰ্জ্বলকলে। মহাপুৰুষ দামোদৰদেৱৰ আজ্ঞাত তেওঁৰে প্ৰিয় শিষ্য ভট্টদেৱে গীতা আৰু ভাগৱত দুয়োখনকৈ সকলোৱে সহজে বুজিব পৰাকৈ গজত লিখি উলিয়ায়। মহাপুৰুষ শঙ্কৰদেৱ আৰু দামোদৰদেৱক কেন্দ্ৰ কৰি বৈষ্ণৱ যুগত গীতা, ভাগৱত, মহাভাৰত আৰু ভালেমান অস্তান্ত পুৰাণ অসমীয়া ভাষাত লিখা হয়। এই যুগৰ “কীৰ্তন”, “নামঘোষা” দুখন প্ৰধান গ্ৰন্থ। অসমীয়া হিন্দুসমাজৰ ওপৰত এই দুই গ্ৰন্থৰ প্ৰভাৱ আজিলৈকে অটুট হৈ আছে। “কীৰ্তন” আৰু “নামঘোষা”ৰ পদলালিত্য আৰু ভাব-গাভীৰ্য সাধাৰণ আলোচনীৰ চকুতো নপৰাকৈ নাথাকে। নিজৰ পাণ্ডিত্যৰ বলত মহাপুৰুষ শঙ্কৰদেৱে জটিল দাৰ্শনিক তথ্যবোৰো সহজ সবল ভাষাৰে প্ৰকাশ কৰি গৈছে আৰু ভাষাকো সমৃদ্ধ কৰি তুলিছে।

মহাভাৰত, ভাগৱত আৰু অস্তান্ত পুৰাণৰ কোনো কোনো আখ্যানক অৱলম্বন কৰি নানান পদপুথি এই বৈষ্ণৱ-যুগতেই ৰচিত হয়। আখ্যানৰ মূল অৱয়ব পুৰাণাদি গ্ৰন্থৰপৰা

মৌলিক কাব্য

লৈ লেখকসকলে নিজ কল্পনাৰ বলেৰে তাক বহুলাই একো একোখন স্বয়ং-সম্পূৰ্ণ পুথি ৰচনা কৰে। সংস্কৃত কাব্যৰ প্ৰভাৱ এইবোৰ পদপুথিৰ ওপৰত কিছু পৰিমাণে পৰিছে। তথাপি লেখকসকলৰ মৌলিকতাৰ চিন পুথিৰ পাতে পাতে ফুটি উঠিছে। শঙ্কৰদেৱৰ “কল্পীগীতবণ”, অনন্ত কন্দলীৰ “কুম্ভহৰণ”, ত্ৰীধৰ কন্দলীৰ “কাণথোৱা”, বামসবন্ধতীৰ “ভীষ্মচৰিত” আৰু বথকাব্যসমূহকৈ আদি কৰি ভালেমান মৌলিক পদ-পুথি এই বৈষ্ণৱ-যুগতেই ৰচিত হয়। এইবোৰ পুথিত উপহাস-অলঙ্কাৰ প্ৰয়োগত কিছু গতাঃগতিকতাৰ নিদৰ্শন আছে কিন্তু বস্ত-উত্থাপন আৰু ৰচনা-বিস্তাৰৰ সময়ৰ হেতুকে আৰু সাধাৰণতে বৰ্ণনা মূল আৰু শক্তিশালী হোৱাৰ কাৰণে সহজে লোকবলক হৈ উঠিছে। বাস্তৱ জীৱনৰ অভিজ্ঞতালব্ধ নিত্য-নত্যাৰ প্ৰয়োগে আৰু মানৱীয় উপাদানৰ দ্বাৰা এইবোৰ পৰিপুষ্ট হোৱা বাবে এই শ্ৰেণীৰ সাহিত্যৰ জনপ্ৰিয়তা স্বাভাৱিকতে বেছি হৈছে। ভক্তি-ভাৱত যুৱ দোৱাই দাঙহে “কীৰ্তন”,

“নামঘোষা” হাতত তুলি লয়, ধাপনা পাতি দেয়ভাৰ শাৰীলৈ তুলি দিয়ে কিন্তু “ভীষচৰিত”, “কাণখোৱা”, “সুবহবৰণ” লোকে পঢ়ে আনন্দৰ কাৰণে, প্ৰকৃত কাব্যৰস বিচাৰি। ভক্তিবলৰ চন্দন ছটিয়াই দিলেও এনেবোৰ পুথিত ক্ষয়-সংবাদীজনৰ প্ৰতি কাব্যৰসান্বাদৰ তৃপ্তি বহুতো বেছি।

অসমীয়া গল্প-সাহিত্যৰ পূৰ্ণ বিকাশ প্ৰায় চাৰি শ বছৰ আগতে হয় বৈষ্ণৱনাথ ভাগৱত ভট্টাচাৰ্য্য বা ভট্টদেৱৰ হাতত। ভট্টদেৱৰ আগতো অসমীয়া গল্প-ৰচনা আছিল। অসমীয়া

নাট্যসমূহত বহুল গল্প-বীতিৰ প্ৰয়োগ আছে কিন্তু এইবোৰ গল্প ব্ৰজবুলি
অসমীয়া গল্প কথা
গীতা, কথা ভাগৱত মিহলি হোৱা গতিকে ভট্টদেৱকে অসমীয়া গল্প-সাহিত্যৰ প্ৰৱৰ্ত্তক বুলি ধৰা হয়।

ভট্টদেৱৰ “কথাগীতা” আৰু “কথা ভাগৱত” দুখন তত্পূৰ্ণ গ্ৰন্থ। গহীন দাৰ্শনিক ভাবনামূহক ভট্টদেৱে গল্পৰূপত প্ৰকাশ কৰাৰ ফলত অসমীয়া গল্পবীতিৰ যি বিকাশ চাৰিশ বছৰ আগতে হ’ল তাৰ তুলনা সবহুতাংশ প্ৰাদেশিক ভাষাত নাই। চুটি চুটি বাক্যৰ সহায়ত তত্পূৰ্ণ বিষয়সমূহ ভট্টদেৱে যি দক্ষতাৰে উত্থাপন কৰিলে তালৈ লক্ষ্য কৰি আচাৰ্য্য প্ৰফুল্ল বায়ে কৈছিল—“স্বৰূপ বোডশ শতিকাতে অসমীয়া গল্প-সাহিত্য এনে এটি স্তৰলৈ উন্নীত হয় যি স্তৰ ইংলণ্ডৰ হুকাৰ আৰু লেটিমাৰৰ লেখাত বাহিৰে পৃথিৱীৰ আন কোনো সাহিত্যই চুকি পোৱা নাছিল। কথাগীতাই স্পষ্টকৈ প্ৰমাণ কৰে যে বোডশ শতিকাৰ অসমীয়া সাহিত্যৰ বিকাশ যি পৰ্য্যায়লৈ উঠিছিল সেই পৰ্য্যায় বঙালী সাহিত্যই লাভ কৰে কেৱল ষোল্লশ আৰু বহুশতাব্দীৰ সময়তহে।” ভাৰতীয় আন প্ৰাদেশিক ভাষাসমূহৰ ভিতৰত বোধহয় তামিল ভাষাৰ পিছতেই অসমীয়া ভাষাত উন্নত গল্পবীতিৰ প্ৰচলন দেখিবলৈ পোৱা যায়। ভট্টদেৱৰ হাততেই অসমীয়া গল্প বীতি পৰিপূৰ্ণ, সমৃদ্ধ আৰু সুসজ্জ হৈ উঠে। তেওঁৰ গল্প সংস্কৃতগন্ধী কিন্তু প্ৰাঞ্জল আৰু লয়যুক্ত।

বৈষ্ণৱগুণ আৰু আন আন মৌলিক ৰচনাৰ ভিতৰত অসমীয়া নাট, বৰগীত আৰু চৰিত পুথি প্ৰধান। অসমীয়া নাটবোৰ সংস্কৃত-প্ৰভাৱমুক্ত নহলেও এইবোৰৰ স্বকীয় বৈশিষ্ট্য আছে। অৰু,

ডিম, ভান প্ৰভৃতি সংস্কৃত একাকী নাটবোৰৰ ৰচনা-পদ্ধতিৰ লগত অসমীয়া
অসমীয়া নাট নাটৰ মিলতকৈ অমিল বেছি। এই কাৰণেই এইবোৰ মৌলিক ৰচনা।

সংস্কৃত নাটকৰ পূৰ্ববঙ্গ, নান্দী, সূত্ৰধাৰ, ভৰতবাক্য আদি ইয়াত থাকিলেও অসমীয়া নাটৰ লগত নাটকীয় কাৰ্য্যৰ লগত সূত্ৰধাৰৰ ওতপ্ৰোত সম্বন্ধ। সংস্কৃত নাটকত হলে সূত্ৰধাৰে নাটৰ কাৰ্য্য আৰম্ভ হোৱাৰ পিছতেই মঞ্চবৰণা মেলানি মাগে। সংস্কৃত নাটৰ আৰ্হিত প্ৰত্যেক অসমীয়া নাটতো বিচাৰিলে অৱশ্যে অসমীয়া পোৱা যায়। সবহুতাংশ নাটতেই শাস্ত্ৰবলকেই অসমীয়া হিচাপে লোৱা দেখা যায়। এই নাটবোৰৰ অভিনয়ৰ লগত গীত, বাজ আৰু নৃত্যাদিৰ সংযোগ আছে। নাটবোৰত চৰিত্ৰবিকাশৰ ওপৰত গুৰুত্ব আৰোপৰ চেষ্টা নাই। নাটকীয় পৰিস্থিতি দুৰ্ব্বল আৰু কাৰ্য্য মহাব কিন্তু সংলাপ চুটি চুটি হলেও অনেক সময়ত স্পন্দিত আৰু সাহলীল। অসমীয়া নাটৰ প্ৰৱৰ্ত্তক মহাপুৰুষ শঙ্কৰদেৱ নিজেই। তেওঁৰ পদ্যসমূহ কবি শাধৰদেৱ, গোপাল আতা, কৈবল্যানন্দন দেৱ প্ৰভৃতি জিন জিন সজ্জাধিকাৰকলে এই ধাৰা দিদিনালৈ জীয়াই

বাধিছে। অসমীয়া সাহিত্যত অকীয়া নাটৰ ধাৰা এটি সম্পূৰ্ণ নতুন ধাৰা। আধুনিক যুগত ই কিছু লেহেম হৈ পৰিলেও আমাৰ সমাজত আজিও ই জীয়াই আছে আৰু অনেক লোকক আনন্দ দান কৰিছে। এসময়ত এনে ধৰণৰ নাটৰ আমৰ ইমান বাঢ়িছিল যে দুই-চাৰি জন পণ্ডিত লোকে সংস্কৃত ভাষাতো এনে ধৰণে নাট লিখি উলিয়াইছিল। বিজ কবিত্ৰয়ধাৰা বচিত “কামকুমাৰহৰণ” নাট অকীয়া নাটৰ আৰ্হিত বচিত এখন সুন্দৰ সংস্কৃত নাট।

বৰগীত প্ৰধানতঃ ভুলনা মহাপুৰুষ শব্দবদেৱ আৰু মাধৱদেৱৰ দান। এইবোৰত শাস্ত্ৰীয় স্বৰ আৰু তালৰ সংযোগ আছে। তথাপি এইবোৰ শাস্ত্ৰীয় খেয়াল বা ঙ্গপদ নহয়। কোনো-কোনোৱে ইয়াক মাৰ্গসঙ্গীতৰ লগত ভুলনা কৰিব খোজে। সি যিকি নহওক, বৰ্তমান সময়ত

কোনো কোনো সম্ভৱ ইয়াক যি ধৰণে গোৱা হয় আৰু তাল আৰু বিবতি
বৰগীত
যেনেকুৱাকৈ দেখুৱা হয় তাৰপৰা ভালেমান বৰগীত ঙ্গপদ অঙ্কত পৰে
যেন লাগে। বৰগীতৰ স্বৰৰ ধ্বনিত গম্ভীৰ পৰিবেশ-সৃষ্টিৰ ক্ষমতা আছে। বৰগীতবোৰৰ ভাব
উচ্চ, মহত্বপূৰ্ণ—ভাষা সংযত, অৰ্থ-প্ৰকাশক আৰু শব্দালঙ্কাৰযুক্ত। কিছুমান বৰগীতৰ মাজেদি
বিৰাট পুৰুষৰ সাৰ্বভৌম সত্তাৰ পৰিচয় ফুটি উঠিছে আৰু আন কিছুমানৰ মাজেদি বালক-কৃষ্ণৰ
শিশুহুলত চৰিত্ৰৰ উৎকৃষ্ট ৰূপ পৰিস্ফুট হৈ পৰিছে।

বৰগীত জনপ্ৰিয় হোৱাৰ কিছুকাল আগৰেপৰা মনসা বা পদ্মাদেৱীক কেন্দ্ৰ কৰি
কেইখনমান কাব্য ৰচিত হয়। এইবোৰ কাব্যৰ মূল বিষয়বস্তু পদ্মাদেৱী বা বেউলা-লক্ষ্মীদেৱ
কৰুণ কাহিনী। ঠায়ে ঠায়ে অৱশ্যে কাব্যৰ মাজত আন আন উপাখ্যানবো

মনসা-কাব্য
সংযোগ নথকা নহয়। মনকৰ, দুৰ্গাৰৰ আৰু সুকবি নাৰায়ণদেৱ অসমীয়া
সাহিত্যৰ মনসা শাখাৰ প্ৰধান কবিসকল। নাৰায়ণদেৱৰ ‘পদ্মপুৰাণ’ গীতি প্ৰধান আৰু বাগ-
বাগিনীযুক্ত। আজিও ওজাপালিয়ে খুতিতাল বজাই, ভিন ভিন স্বৰৰ লহৰ তুলি আৰু নৃত্য-ভঙ্গীৰ
সংযোগ কৰি এই গীত প্ৰধান কাব্যৰ অভিনয় কৰে। এইবোৰ কাব্যৰ ভিতৰেদি প্ৰকাশিত
হোৱা শৃংখাৰ আৰু কৰুণ বসৰ উপৰিও অভিনয় কালত হান্তবসৰ সংযোগে অভিনয় উপভোগ্য
কৰি তোলে। কাব্যৰ ৰচনা মৌলিক, চিত্ৰবোৰ লৌকিক আৰু কবিসকলৰ অভিজ্ঞতাৰ পৰিসৰ
যথেষ্ট ব্যাপক।

চৰিত পুথিবোৰৰ মাজত আধ্যাত্মিক ভাব অ’ত ত’ত সোমাই পৰিলেও মূলতঃ এইবোৰ
মহাপুৰুষ আৰু সন্ত মহন্তসকলক কেন্দ্ৰ কৰি লিখা মৌলিক গ্ৰন্থ। এইবোৰৰ ওপৰত কোনো

আধাৰগ্ৰন্থৰ প্ৰভাৱ নাই। চৰিতকাবলকলে নিজ নিজ দৃষ্টিভঙ্গীৰ ফালৰপৰা
চৰিত পুথি
মহাপুৰুষ আৰু সন্ত-মহন্তসকলৰ আদৰ্শাত্মক ৰূপ দাঙি ধৰিছে। লবহতাগ
কেন্দ্ৰতেই পুথিবোৰ সাহিত্যৰ শাৰীলৈ উন্নীত হোৱা নাই। কিন্তু ঠায়ে ঠায়ে গ্ৰন্থকাবলকলে
বলদৰ্শন বৰ্ণনাৰ পৰিচয় দি গৈছে। সাহিত্যৰ ফালৰপৰা এইবোৰ পুথিৰ মূল্য যিয়েই নহওক
লাগে, মৌলিক গ্ৰন্থ হিচাপে ভাষাৰ বিকাশত এইবোৰৰ দান গ্ৰহণ। পাবলৌকিক কথাৰ
জটিলতা পৰিহাৰ কৰি লৌকিক চৰিত্ৰৰ পুখুৰুপুখু আলোচনা, সামাজিক পটভূমিৰ বৰ্ণনা

ধৰ্ম্মীয় অল্পষ্ঠানৰ প্ৰস্তাৱ আৰু প্ৰসাৰৰ আলোচনা আটায়ে সপ্তদশ শতাব্দীৰ অসমীয়া ভাষাৰ উন্নত ৰূপৰ পৰিচয় দি যায়।

সপ্তদশ শতিকাৰ শেহ ভাগত গল্প আৰু পদ্ম দুয়ো ৰূপতে বুৰঞ্জী লিখিবলৈ আৰম্ভ কৰা হয়। সাধাৰণতে বুৰঞ্জী সাহিত্য নহয় কিন্তু এই দুয়োটাৰে মাজত থকা সীমাবেধা অতি ক্ষীণ। বুৰঞ্জী লেখকে নৈৰ্ব্যক্তিকতা পৰিহাৰ কৰি যেতিয়া ভাৱময় প্ৰকাশ-ভঙ্গীৰ আশ্ৰয় লয় আৰু দ্ৰৱীভূত আপোন অন্তৰাআৰ স্পৰ্শ বৰ্ণনাৰ ওপৰত পৰিবলৈ দিয়ে তেতিয়াই বুৰঞ্জী হৈ পৰে সাহিত্য। ভাৰতীয় সাহিত্য আৰু ভাষাসমূহ অনেক ক্ষেত্ৰত সমৃদ্ধ হলেও সপ্তদশ-অষ্টাদশ শতিকাত সেইবোৰৰ মাজত বুৰঞ্জীৰ প্ৰচলন তেনেই কম আছিল। অসমত আহোম ৰজাসকলে পোনতে তেওঁলোকৰ নিজ ভাষাতেই বুৰঞ্জী লিখে। পিছতে অসমীয়া ভাষা তেওঁলোকে যেতিয়া আয়ত্ত কৰিলে তেতিয়াৰেপৰা অসমীয়া ভাষাতে তেওঁলোকে লিখিবলৈ আৰম্ভ কৰিলে। অসমৰ বুৰঞ্জী আৰু পুৰাতত্ত্ব বিভাগে ভালেমান বুৰঞ্জী প্ৰকাশ কৰিছে। প্ৰকাশিত এইবোৰ বুৰঞ্জীয়ে এপিনে যেনেকৈ আহোমৰ দিনৰ সামাজিক আৰু ৰাজনৈতিক অৱস্থাৰ পৰিচয় দিয়ে, আন পিনে ঠিক তেনেকৈয়ে অসমীয়া ভাষাৰ ক্ৰমবিকাশৰ ইতিহাস দাঙি ধৰে। ভট্টদেৱৰ “কথা ভাগৱত”ৰ দিনৰেপৰা আৰম্ভ কৰি আমি যদি বৰুণাথ মহন্তৰ “কথা বামাৱণ” আৰু ভিন ভিন বুৰঞ্জীৰ বুকুত থকা গল্পবীতিৰ তুলনামূলক আলোচনা কৰি চাওঁ তেন্তে কিমান কিপ্ৰগতিত অসমীয়া ভাষাৰ বিকাশ সাধিত হৈছিল সি সহজতে চকুত ধৰা পৰে। খৃষ্টীয় ষোড়শ শতিকাত অসমীয়া গল্পবীতিৰ উদ্ভৱ হৈ উনবিংশ শতিকাত সেয়ে আধুনিক ৰূপ পায় আৰু সকলো ধৰণৰ ভাবপ্ৰকাশৰ বাহনৰূপে প্ৰতিষ্ঠিত হয়।

প্ৰাচীন কালৰেপৰা মূখে মূখে চলি থকা আই-নাম, বিয়া-নাম, নানা তৰহৰ লোকগীত, ভিন ভিন মন্ত্ৰপুথি, ফুলকোঁৱৰ-মণিকোঁৱৰৰ গীত, জনা গাভৰুৰ গীত, বৰফুকনৰ গীত প্ৰভৃতি নানা তৰহৰ মন্ত্ৰাবিষয়ক আলোচনাগ্ৰন্থ উনবিংশ শতিকাৰ আগতে ৰচিত হয়। মূঠতে উনবিংশ শতিকাৰ আগতে বৈষয়িক আৰু পাৰলৌকিক দুয়ো ধৰণৰ ভাবেকে কেন্দ্ৰ কৰি অসমীয়া সাহিত্যৰ দুটা স্বকীয় ধাৰা অপ্ৰতিহত হৈ বৈ থাকে। সাহিত্যৰ এই ধাৰা বাধাপ্ৰাপ্ত নোহোৱা হলে, আধুনিক অসমীয়া সাহিত্যৰ ৰূপ হয়তো আজি আন ধৰণৰ হৈ পৰিলহেঁতেন।

ইং ১৮২৬ চনত ইয়াণ্ডাবু সন্ধি মতে অসম দেশ ইংৰাজৰ অধীনলৈ যোৱাত মানব অত্যাচাৰ-উৎপীড়নত জুৰলা হৈ পৰা জনসাধাৰণে এটি স্বস্তিৰ ছয়নিয়াহ এৰিলে। অৱশ্যে মণিৰাম দেৱান, পিয়লি ফুকন প্ৰভৃতি ডাঙৰীয়া বংশৰ লোকসকলে দেশৰ স্বাধীনতাৰ অৱসান দেখি বুঢ়িহ কৰ্মচাৰীৰ বিৰুদ্ধে প্ৰতিবাদ তুলিছিল আৰু মৰণ বৰণো কৰিছিল। তথাপি মানব অত্যাচাৰত ভাগবিপৰা অসমৰ জনসাধাৰণে বিচাৰিছিল এটা বিৰতিৰ উশাহ। সেই উশাহ সৌভাগ্যক্ৰমে তেওঁলোকে লব

ইংৰাজৰ
আগমন আৰু
বঙলা প্ৰচলন

পাবিছিল। দেশত অপেক্ষাকৃত এটি শাস্তিপূৰ্ণ পৰিবেশৰ সৃষ্টি হৈছিল আৰু আগতে সমৃদ্ধ হৈ থকা অসমীয়া সাহিত্যৰ ভৱিষ্যৎ বিকাশৰ বহল ক্ষেত্ৰও গঢ়ি উঠিছিল। কিন্তু ইংৰাজ কৰ্মচাৰী-সকলৰ অজ্ঞতাৰ হেতুকে আৰু বঙালী কেবাগী মহবীসকলৰ প্ৰোচনাৰ বলতে ইং ১৮৩৬ চনত অসমৰ পঢ়াশালিত বঙালী ভাষাৰ অধ্যাপনা আৰম্ভ হ'ল, আদালততো বঙালী ভাষা সোমাই পৰিল। পঢ়াশালিবোৰৰ শিক্ষক ভালেমান অসমীয়া মানুহেই থাকিল। ফলত অসমীয়া ভাষা-ভাষী শিক্ষক-ছাত্ৰৰ বঙালী ভাষাজ্ঞানৰ খুন্দিয়াখুন্দিৰ মাজত এটা কৃত্ৰিম খিচুৰী ভাষা পঢ়াশালিৰ চাৰিবেৰৰ ভিতৰত আৰু চিঠি-পত্ৰৰ আদান-প্ৰদানৰ মাজত সাময়িকভাৱে চলিবলৈ ধৰিলে। প্ৰায় দুহুৰিমান বছৰৰ তিতবতো অসমৰ অহুৰুৰ পঢ়াশালিৰ বুকুত বঙালী ভাষা ঠন ধৰি উঠিব নোৱাৰিলে। শেহত, সি লেবেলি গ'ল কিন্তু লগতে অসমীয়া ভাষাৰো সাৰ পানী চুহি ললে। ইং ১৮৩৬ খৃষ্টাব্দৰপৰা ১৮৭৩ খৃষ্টাব্দলৈ অসমীয়া সাহিত্যত এক ঘন অন্ধকাৰ যুগ আহি পৰিল। পশ্চিমীয়া শাসকসকলৰ প্ৰভাৱত কম-বেছি বকমে ইউৰোপীয় ভাষাবাৰ লগত পৰিচিত হোৱা লোকসকলৰ কল্পনাই প্ৰকাশৰ বাট বিচাৰি নাপালে। সাহিত্য-সৃষ্টিৰ গতিবোধ হ'ল। ভাষাৰ ওপৰত অজ্ঞাতভাৱে তুলি দিয়া বোজা আঁতৰাই তাক সবল কৰি লবলৈ দীঘলীয়া সময় আৱশ্যক হৈ পৰিল।

এই কাৰণেই ইংৰাজ শাসনৰ আৰম্ভৰ প্ৰথম ছোৱাতে অসমৰ ভাষা সমস্যাটো প্ৰথমতে দেখা দিয়ে। এই সমস্যা অসমীয়া জাতিয়ে নিজে সৃষ্টি কৰা নাছিল। বিদেশী আহোম বৰ্জাসকলে যেতিয়া অসমদেশ জয় কৰি বজা হয় আৰু যেতিয়া অসমীয়া ভাষা তেনেই অসমত ভাষা সমস্যা উঠা নাছিল। কিন্তু ঊনবিংশ শতিকাত যেতিয়া অসমীয়া ভাষা সুপ্ৰতিষ্ঠিত আৰু সুসমৃদ্ধ হৈ উঠিল, সেই সময়তো অজ্ঞাতভাৱে শাসক আৰু বঙালী কৰ্মচাৰীসকলে অসমত এটা নতুন সমস্যাৰ সৃষ্টি কৰিলে—সেয়ে হ'ল ভাষা সমস্যা। অসমীয়া ভাষাক নিজ বৰঘৰৰপৰা উলিয়াই দি তাত বঙালী ভাষাৰ প্ৰতিষ্ঠা কৰাৰ চেষ্টাত সহায় কৰিলে উৎকট বঙ্গভাষা-প্ৰেমী কিছুমান বুদ্ধিজীৱী লোকে। অসমীয়া ভাষাৰ নিজস্ব সত্তা অধীকাৰ কৰি, কিতাপ পত্ৰ লিখি আৰু সুপৰিকল্পিতভাৱে চেষ্টা চলাই এওঁলোকে বঙালী লোকসকলক ভালকৈ বুজাই দিলে যে অসমীয়া এটা স্বকীয়া ভাষা নহয়। অসমীয়া সাহিত্যৰ ভালেমান লেখকক বঙালী লেখক বুলি কৈ তেওঁলোকে গৰু অহুভৱ কৰিব ধৰিলে। কিন্তু আমাৰ ভাষা-প্ৰেমী, সাহিত্য-সেৱী আৰু ষ্টীয়ান মিছনেৰীসকলৰ যত্নত পৰিকল্পিত অভিসন্ধি বাৰ্থ হ'ল। শাসকসকলে ভাষা-সমস্যাৰ সমাধান কৰিবলৈ বাধ্য হ'ল। ইং ১৮৭৩ চনৰপৰা অসমৰ পঢ়াশালি আৰু আদালতত পুনৰ অসমীয়া ভাষাৰ প্ৰচলন হবলৈ ধৰিলে। ইংৰাজ শাসকসকলে আৰু বঙালী কৰ্মচাৰীসকলে দুৰভিগমি কৰি আমাৰ ভাষা আৰু সাহিত্যৰ অগ্ৰগতিত যি বাধাৰ সৃষ্টি কৰিলে তাক বহলাই আলোচনা কৰিবলৈ গলে আমাৰ জাতীয় সংস্কৃতি নিৰ্মল কৰাৰ যি অপচেষ্টা চলিছিল তাৰ নগ্নতা ভালকৈ ওলাই পৰে। শেহত জানিবা সুপৰিকল্পিত চেষ্টা বাৰ্থ হৈ পৰিল আৰু সাময়িক বাধাৰ সৃষ্টি

অসমত ভাষা
সমস্যা

হলেও অসমীয়া ভাষাৰ স্বকীয় সত্তা আৰু নিজৰ মৰ্যাদা স্বীকৃত হ'ল। অসমীয়া ভাষাৰ পুনৰ প্ৰতিষ্ঠা কৰিবলৈ আনন্দবাহু চেকিয়াল ফুকন, হেমচন্দ্ৰ বৰুৱা, গুণাভিৰাম বৰুৱা, পদ্মনাথ গোহাঞি বৰুৱা, লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা প্ৰভৃতি ব্যক্তিসকলে যি যত্ন-চেষ্টা কৰিলে তাৰ পিছত ভাষা-সমস্যাটো নতুন ৰূপত আমাৰ মাজত দেখা দিয়াৰ বিশেষ একো কাৰণ নাছিল। কিছুমান বঙালী লোক ভলে ভলে অসমীয়া ভাষাৰ বিপক্ষে থকা বডযন্ত্ৰত লিপ্ত থাকিলেও অসমত বাস কৰা অনেকে আৰু বঙ্গদেশৰো চিন্তাশীল পণ্ডিত লোকসকলে অসমীয়া ভাষাৰ প্ৰাচীনত্ব স্বীকাৰ কৰিছে আৰু তাৰ স্বকীয় সত্তা মানি লৈছে।

স্বাধীনতা লাভৰ পিছত আমাৰ নেতৃস্থানীয় লোকসকলে দেশৰ শাসনভাৰ ললে। ডেভিডা ভাৰতৰ সংবিধানৰ ৩৪৫ ধাৰা অনুসৰি আমাৰ চৰকাৰে অসমীয়া ভাষাক ৰাজ্যিক-ভাষাৰ স্বীকৃতি দিয়া উচিত আছিল। কিন্তু সি হৈ নুঠিল। বছৰৰ পিছত বছৰ পাৰ হৈ গ'ল। ভাৰতৰ আন আন ৰাজ্যসমূহে নিজ নিজ ৰাজ্যিক-ভাষা গ্ৰহণ কৰিলে। ক'তো হৈ-চৈ নালাগিল, হাহাকাৰ ধ্বনি শুনা নগল। সংবিধানৰ ৩৪৫ ছেদে বিধান সভাৰ সভ্যসকলক কোনো এটা ভাষাক ৰাজ্যিক-ভাষাৰ স্বীকৃতি দিয়াৰ ক্ষমতা দিছে। ৰাজ্যিক ভাষাৰ প্ৰসঙ্গত কিবা গোলমাল, তৰ্কাতৰ্কি আনকি অলপ ঠেলা-হেঁচা হব লাগিলেও সি হব লাগিছিল বিধানসভাৰ মজিয়াতহে। ইয়াত জনসাধাৰণৰ পোনপটীয়া হস্তক্ষেপৰ ঞ্চল মুঠেই নাছিল। ১৯৪৭ চনৰ পিছত গঠিত অসম চৰকাৰ বা অসম বিধান সভাৰ সদস্যসকলে যদি ৰাজ্যিক-ভাষাৰ প্ৰশ্নত এটা মীমাংসাত উপনীত হবলৈ যত্ন কৰিলে-হেঁতেন, চেকিয়াল ফুকনৰ দিনতে সমাধান হৈ যোৱা ভাষা-সমস্যা জনসাধাৰণৰ মনত নতুনকৈ জাগি উঠাৰ কাৰণ নাথাকিলহেঁতেন। কিন্তু ৰাজ্যিক-ভাষাৰ প্ৰশ্ন বিধানসভাত হুঠিল আৰু বিধানসভাৰ সভ্যসকলেও এই বিষয়ে চিন্তা কৰাৰ অৱসৰ নাপালে। দহ বছৰ আগতে ১৯৫০ চনত অসম সাহিত্য সভাৰ তৰফৰপৰা এটা প্ৰস্তাৱ গ্ৰহণ কৰি অসম চৰকাৰক সোঁৱৰাই দিয়া হ'ল যে অসমীয়া ভাষা ৰাজ্যিক ভাষা হিচাপে দোনকালে গৃহীত হব লাগে। সেই প্ৰস্তাৱৰ পিছতো চৰকাৰে বিশেষ তৎপৰতা দেখুৱাব চিন পোৱা নগল।

যোৱা ১৯৫২ চনত সাহিত্য-সভাৰ নগাঁও অধিবেশনত ৰাজ্যিক ভাষা সম্বন্ধে আন এটি প্ৰস্তাৱ লোৱা হ'ল আৰু চৰকাৰক অনুৰোধ কৰা হ'ল যাতে ১৯৬০ চনৰ ভিতৰতে অসমীয়া ভাষাক ৰাজ্যিক-ভাষা বুলি ঘোষণা কৰা হয়। সাহিত্য-সভাৰ এই দাবি অসমীয়া বাইজৰ দাবি। এই দাবি উত্থাপন কৰিবলৈ যাওঁতে অনা অসমীয়া আৰু পাৰ্শ্বত্যা অঞ্চলৰ ডাইনকলৰ প্ৰতি কোনো অশ্ৰয় অবিচাৰৰ ভাৱ পোষণ কৰা হোৱা নাই। নাইবা অসমীয়া ভাষাক তেওঁলোকৰ ওপৰত বলৰে জাপি দিবলৈ চেষ্টা চলোৱাও হোৱা নাই। সংখ্যা-গৰিষ্ঠ হোৱা হলে তেওঁলোকেও এনে দাবি উত্থাপন কৰিলেহেঁতেন আৰু সি যুক্তিসঙ্গত হ'লহেঁতেন। বিশেষতঃ এটা ভাষা আন ভাষা-ভাষীৰ ওপৰত জাপি দিয়াৰ ধাৰণা অযুক্ত আৰু নিবৰ্ধক। ভাষা শিকিব লাগিলে বেছিয়া শিকিব

সংবিধানিক
সুবিধা

সাহিত্য সভাৰ
প্ৰস্তাৱ

লাগে। জাপি দিবলৈ গলে বিবোধ উপস্থিত হয় আৰু ভেতিয়া সেই ভাষাই লিপাব নোৱাৰি
হৰি যায়।

আমাৰ দেশখনক লোকতান্ত্ৰিক গণৰাজ্য বুলি ঘোষণা কৰা হৈছে। গণতান্ত্ৰিক শাসন-
পদ্ধতিৰ ভলত যেই সেই সংখ্যা-গৰিষ্ঠ দলে বৈধভাৱে তেওঁলোকৰ দাবি উত্থাপন কৰিব পাৰে।

গণতান্ত্ৰিক
নীতি

কেৱল অসমীয়া মানুহেই নহয়, আন ৰাজ্যতো তেনে সমস্তাৰ উদ্ভৱ হলে

সেই ৰাজ্যৰ সংখ্যা-গৰিষ্ঠ দলে এনেকৈ বিধি সন্মতভাৱে প্ৰস্তাৱ আদি লৈ,

হৰতাল পালন কৰি, শোভাযাত্ৰা উলিয়াই জনমতৰ নিদৰ্শন দেখুৱালেহেঁতেন

আৰু ৰাইজৰ দাবি চৰকাৰৰ দৃষ্টিগোচৰ কৰিলেহেঁতেন।

ভাৰতৰ সংবিধানত স্বীকৃত ১৪টা ভাষাৰ ভিতৰত অসমীয়া এটা মুখ্য ভাষা। সংবিধানত
স্বীকৃত এই ভাষাৰ কাৰণেও এটা স্বকীয়া এলেকা ৰাখিব লাগিব। সেই এলেকা ৰোহাই,

উত্তৰপ্ৰদেশ, বিহাৰ বা ৰঙ্গদেশৰ ভিতৰত হব নোৱাৰে কিয়নো এইবোৰ

অসমীয়া
ভাষাৰ স্থান

ঠাইত অসমীয়া ভাষা-ভাষীৰ সংখ্যা তেনেই নগণ্য। যি অসম প্ৰদেশৰ

শতকৰা ৫০ জন লোকেই অসমীয়া কথা কয়, অসমীয়া পঢ়ে আৰু যি

ভাষাৰ এটা গোঁৱৰময় অতীত আৰু উজ্জলতৰ ভৱিষ্যৎ আছে সেই ভাষাই অসমৰ একমাত্ৰ
ৰাজ্যিক-ভাষা ঘোষিত হোৱাৰ যুক্তিৰ বাহিৰে আন দ্বিতীয় যুক্তি নাই। আমাৰ বিধান সভাৰ
সভ্য আৰু মন্ত্ৰীমণ্ডলীয়ে এই যুক্তি হুবুজা নহয়, বুজ্জে, কিন্তু ৰাজনৈতিক কাৰণত তেওঁলোকে
কেতিয়াবা কেতিয়াবা বুজিও হুবুজাৰ ভাও ধৰে।

যি কি নহওক, বিধান সভাত ৰাজ্যিক ভাষাৰ প্ৰশ্ন তুলিলে বিৰোধী দলপতি শ্ৰীহৰেশ্বৰ
গোস্বামীয়ে। বিৰোধী দলৰ আন আন সদস্যসকলে এই দাবিৰ যৌক্তিকতা দেখুৱাই যথাসক্তি
দীঘল-চুটি বক্তৃতা দিলে। মুখ্যমন্ত্ৰী এইবাৰ সজাগ হ'ল আৰু ঘোঁৱা ৩ মাৰ্চ তাৰিখে বিধান

মুখ্যমন্ত্ৰীৰ উক্তি,
তাৰ প্ৰতিক্ৰিয়া

সভাৰ মজিয়াত তেওঁ এটা বক্তৃতা দি চৰকাৰৰ মতামত জনালে।

বক্তৃতাটোত তেওঁ ভালেমান ভাল কথাৰে কৈছিল আৰু এটা উদাৰ মনৰ

পৰিচয়ো দিছিল। এনে এটি উদাৰ ভাবৰ বশবৰ্তী হৈয়েই হয়তো তেওঁ কৈ

পেলালে যে অসমীয়া ৰাজ্যিক-ভাষা কৰাৰ নিমিত্তে অনা-অসমীয়া লোকসকলৰপৰা দাবি নহালৈকে
চৰকাৰে অপেক্ষা কৰিবলৈ ভাল পায়। মুখ্যমন্ত্ৰী চলিহা যিমানেই উদাৰ ভাববশাৰা পৰিপূৰ্ণ

নহওক লাগে, তেওঁৰ এই উক্তিত ৰাজনৈতিক বিচক্ষণতাৰ পৰিচয় নাথাকিল আৰু সি যুক্তি-
সম্মতো নহল। মুখ্যমন্ত্ৰীয়ে এইদৰে কোৱাৰ কিছুদিন আগৰপৰা ভালেমান অনা-অসমীয়া

অহুষ্ঠানে অসমীয়াকে ৰাজ্যিক ভাষা কৰাৰ দাবি মুক্তকণ্ঠে সমৰ্থন কৰা কথা তেওঁ জানে।

তাবোপৰি ৰাজ্য-ভাষাৰ প্ৰশ্নত সংখ্যা গৰিষ্ঠ লোকসকলৰ দাবি অগ্ৰাহ্য কৰি সংখ্যা লঘুসকলৰ
ওপৰত ইমান বেছি গুৰুত্ব আৰোপৰ চেষ্টা কেনে ধৰণৰ গণতান্ত্ৰিক নীতি, আমি তাক বুজিবলৈ

অক্ষম। অসমৰ নানা ভৰহৰ সমস্তাৰ দোহাই দি, সেইবোৰৰ সমাধান কৰিবলৈ চেষ্টা নকৰি
আওকাণ কৰাৰ অভ্যাস চৰকাৰৰ দুৰ্লভতাৰ বাহিৰে আন কি হব পাৰে? সমস্তাৰ উদ্ভৱ হলে

শাহস আৰু দৃঢ়তাৰে সমাধানৰ চেষ্টা কৰাটো দূৰদৰ্শিতাৰ পৰিচয়। কিন্তু তাকে নকৰি মুখ্যমন্ত্ৰীয়ে এনে এটা কথা কৈ পেলালে যাৰ ফলত সমস্তা জটিলতৰ হৈ উঠিল আৰু বিশেষকামী দলক সক্ৰিয় কৰি তুলিলে। তালৈমান অসমীয়া লোকে মুখ্যমন্ত্ৰীৰ উক্তিৰ তাৎপৰ্য বুজিবলৈ চেষ্টা নকৰিলে। কিন্তু কাছাৰ জিলাৰ এটি চুকত আৰু শ্বিলং নগৰত বসতি কৰা বঙালী লোকসকলে এই উক্তিৰদ্বাৰা উৎসাহিত হৈ অসমীয়া ভাষা যাতে ৰাজ্যিক-ভাষা হিচাপে গ্ৰহণ কৰা নহয় তাৰ কাৰণে উঠিপৰি লাগিল, আন্দোলন আৰম্ভ কৰিলে। পৰ্বতীয়া ভাইসকলৰ, যিসকলৰ লগত অসমীয়া লোকৰ অতীজৰেপৰা ঘনিষ্ঠ সম্বন্ধ সেইসকলকে অপগ্ৰচাৰৰ দ্বাৰা আৰু মিছা ভীতি প্ৰদৰ্শনৰ সহায়ত অসমীয়া লোকৰপৰা ক্ৰমাৎ আঁতৰাই দিবলৈ চেষ্টা কৰা হ'ল। অসমৰ ৰাজধানী শ্বিলঙৰ বুকুতে অসমীয়া জাতিক আৰু ভাষাক অকথ্য ভাৱে তিবন্ধাৰ কৰি শোভাযাত্ৰা কৰা হ'ল, কোনো কোনো অসমীয়া লোকৰ গাত ছুৰীৰ আঘাত লাগিল। মৰিয়নী, লামডিং আদি ঠাইত লোকৰ ওপৰত উৎপীড়ন আৰম্ভ হ'ল। লগে লগে তাৰ প্ৰতিক্ৰিয়াও দেখা দিলে।

শান্তিপূৰ্ণ অসমৰ বুকুত অশান্তিৰ উদ্ভূত বতাহ বেগেৰে বৰলৈ আৰম্ভ কৰিলে কোনো কোনো অনা-অসমীয়া উচ্চপদস্থ কৰ্মচাৰীৰ পক্ষপাতিতাপূৰ্ণ সক্ৰিয়তাৰ কাৰণে আৰু আন কিছুমান তলতীয়া কৰ্মচাৰীৰ কিংকৰ্ণব্য-বিমূঢ়-নিষ্ক্ৰিয়তাৰ হেতুকে। কলিকতাৰপৰা প্ৰকাশিত দৈনিক বাতৰি কাকত কেইখনমান মিছা আৰু অতিবিক্তিত বাতৰি পৰিবেশন কৰি অশান্তিৰ কাৰণ মাহুহক আতঙ্কিত, উন্নত কৰি তুলিলে। কটন কলেজৰ ছাত্ৰাধাসৰ ওপৰত গুলীচালনা কৰা হ'ল—ফলত নিৰপৰাধী ৰণজিত বৰপূজাৰীৰ বাবেগাত মৃত্যু ঘটিল আৰু ছজন গুলতৰৰূপে আহত হ'ল। গোলমাল বাঢ়ি উঠিল—স্বযোগ ললে সমাজবিৰোধী লোকসকলে। ৰাজ্যভাষাৰ প্ৰশ্ন তল পৰি গ'ল, সভা-সমিতিৰ যোগেদি জনমত প্ৰকাশৰ স্বৰিধা নাইকিয়া হৈ পৰিল। আগৰেপৰা উন্নত হৈ পৰা ছয়ো পক্ষৰে সমাজবিৰোধী কিছুমান লোক হঠাৎ সক্ৰিয় হৈ উঠিল। অনেক লোক গৃহহীন হ'ল, সা সম্পত্তি নষ্ট পালে। সবহভাগেই আতঙ্কিত হৈ নিজৰ ঘৰ-দুৱাৰ এৰি ভগনীয়া হৈ পৰিল। অসমৰপৰা বঙ্গদেশলৈ বঙালী ভগনীয়াৰ সোঁত বৰলৈ ধৰিলে আৰু শ্বিলং, লামডিং, কোচবেহাৰ, আলিগুৰ-দুৱাৰ, শিলচৰ আদিৰপৰাও অসমীয়া ভগনীয়াৰ সোঁত আৰম্ভ হ'ল। শিলিগুৰিত উদীয়মান লেখক সূৰ্য্য বৰাক নৃশংসভাৱে হত্যা কৰা হ'ল। বিৰোধী দলপতি হৰেশ্বৰ গোস্বামীৰ জীৱন ৰক্ষা কৰিবলৈ শিলিগুৰিত বিৰাট সৈন্ত-সমাবেশৰ প্ৰয়োজন হ'ল, চাৰি জন লোকক গুলী কৰি মাৰিব লগাও হ'ল। অৱশ্যে অসমীয়া জাতিৰ সোঁভাগ্যৰ বলত আৰু ভগৱানৰ অপাৰ কৰুণাৰ ফলত হৰেশ্বৰ গোস্বামীৰ ভৰ-যোৱনৰ জীৱন-সূৰ্য্য অকালতে বুৰ নগ'ল।

অসম প্ৰাদেশিক কংগ্ৰেছ কমিটীৰপৰা অসমীয়া ভাষাক ৰাজ্যিক ভাষা হিচাবে স্বীকৃতি দিয়াৰ প্ৰস্তাৱ গ্ৰহণ আৰু বিশেষকৈ মুখ্যমন্ত্ৰী মহোদয়ে বিবৃতিযোগে দিয়া ৰাজ্যিক ভাষাৰ বিল আগত বিধানসভাৰ অধিবেশনত উত্থাপন কৰাৰ আশাৰ পিছত অসমীয়া জাতি কোনো

গুণগোলাব মাজত সোমাই পৰাৰ কাৰণ নাছিল। সেই বাবে বাইজৰ দাবিৰ অহুকুলে মুখামম্বীয়ে মত প্ৰকাশ কৰাৰ পিছতো অশান্তি বাঢ়ি উঠাৰ কাৰণবোৰ কি, তাক ভালকৈ অহুসন্ধান কৰিলেহে পোৱা যাব। অসম-ভ্ৰমণ প্ৰসঙ্গত কেন্দ্ৰীয় মন্ত্ৰী শ্ৰীঅশোককুমাৰ অশান্তিৰ মূলোৎপাদন সেনে কৈছিল—অসমৰ এই গোলমালৰ মূল কাৰণ ৰাজ্যিক-ভাষা নহয় তাতকৈ দঠৈ শিপোৱা আন বিষ-বুদ্ধিহে। এই বিষ-বুদ্ধিৰ শিপা হয়তো বহুত দূৰলৈ গৈছে। সেই শিপা উভালিব পাবিলেহে ভবিষ্যৎ বিপদৰ আশঙ্কা আঁতৰিব। চৰকাৰৰ তৰফৰপৰা ভাল তদন্ত চলাব লাগে আৰু দোষীৰ ওপৰত যথাবিহিত শাস্তিৰ ব্যৱস্থা কৰিব লাগে। ৰাজ্য-জীৱন আৰু সামাজিক নিৰাপত্তা লৈ খেলা কৰা অমাজ্জনীয় অপৰাধ।

যোৱা গোলমালত যি কেইজন লোক মুত্থাৰ মুখত পৰিল তাৰ কাৰণে গভীৰ সমবেদনা প্ৰকাশ কৰিছোঁ আৰু মৃতকৰ আত্মাৰ সদাতিৰ অৰ্থে ভগৱানৰ ওচৰত প্ৰাৰ্থনা জনাইছোঁ। যিদকল গৃহহীন হৈ পৰিছে সেইসকলৰ প্ৰতি আন্তৰিক সহানুভূতি প্ৰকাশ কৰিছোঁ। আতঙ্কিত এই লোকসকলৰ মনৰ সন্দেহ দূৰ কৰা আমাৰ কৰ্ত্তব্য। যি অসমীয়া ভগনীয়াসকলৰ কৰ্ত্তব্য জাতিয়ে কেইবছৰমান আগতে ছয় লাখ বঙালী ভগনীয়াক আদৰি লৈছিল সেই অসমীয়া জাতিৰ মনত এইসকল আপোন নহৈ নোৱাৰে। কিন্তু এওঁলোকেও আমাক আৰু আমাৰ নেতাসকলক আপোন বুলি ভাবিব লাগে। অসমৰ মাটি-পানীৰে পৰিপুষ্ট হৈ বঙ্গদেশৰ বাতৰি কাকতৰ নেতৃত্বৰ নিৰ্দেশত উঠা-বহা কৰা প্ৰকৃতিয়ে অসম চৰকাৰ আৰু অসমৰ নেতৃত্বৰ প্ৰতি তেওঁলোকৰ আহুগত্য হুবুজায়।

যোৱা গোলমালত অসমৰ প্ৰভূত আৰ্থিক ক্ষতি সাধিত হৈছে। কিন্তু তাতোকৈ বেছি হৈছে অসমীয়া জাতিৰ মুখত সানি দিবলৈ খোজা কলহৰ ডাঠ কালিমা। এই ছেগতে মই আমাৰ দেশবাসীক জনাব খোজো যে সবহভাগ অসমীয়া লোকেই আৰু অসমৰ প্ৰত্যেক ৰাজনৈতিক দলৰ নেতাসকলে এনেবোৰ সমাজবিৰোধী কাৰ্য্যৰ তীব্ৰ নিন্দা সৰ্বভাৰতীয় চৈতন্য কৰিছে। আনহাতে অসমীয়া স্বেচ্ছাসেৱকসকলে আৰু গাৱলীয়া বাইজে ভগনীয়াসকলৰ পুনৰ সংস্থাপনত সক্ৰিয় অংশ গ্ৰহণ কৰি ঘৰ-দুৱাৰ সাজি দিছে। অসমীয়া লোকৰ সৰ্বভাৰতীয় দৃষ্টিভঙ্গী নথকা নহয়। তেওঁলোকে বুজে অসমীয়া, বঙালী, মাদ্ৰাছী, আমি সকলোৱে একেখন সংবিধানৰ তলতে শাসিত হৈছোঁ আৰু একেখন দেশৰ উন্নতি-অৱনতিৰ লগত আমাৰ জীৱনৰ উন্নতি-অৱনতি জড়িত হৈ আছে। সমগ্ৰ ভাৰতৰ উন্নতিৰ লগত দেশৰ ভিন ভিন এলেকা আৰু ৰাজ্যৰ উন্নতিৰ সৰ্ব্ব আছে। ভাৰতৰ ভিতৰত কোনো ৰাজ্য পিছ পৰি থাকিলে সি ভাৰতৰ আভ্যন্তৰীণ দুৰ্বলতাহে প্ৰকাশ কৰে। গতিকে কোনো ৰাজ্যৰ লোকে ক্ৰায়াভাৱে কোনো কথাত আগুৱাই যাব খুজিলে তাত বাধা জন্মোৱা অহুচিত। অসমৰ জাতীয় উন্নতিত সমাজে এটি খোজ আগুৱাই দিব খুজিলে তাক পিছলৈ টনাৰ চেষ্টা থাকিব নালাগে। সংখ্যাগৰিষ্ঠ দলে অসমত অসমীয়া ৰাজ্যিকভাষা বিচাৰিছে। আন্দোলনৰ দ্বাৰা বাধাৰ সৃষ্টি কৰি দেশক বিভৱৰ পথলৈ আগুৱাই যাবলৈ হুবিধা দিয়া অমাজ্জনীয়

অপৰাধ। সংখ্যালঘুসকলৰ মনত অসন্তোষ থাকিলে সংবিধানৰ ৩৪৭ ধাৰাৰ আশ্ৰয় লৈ বাইপ্ৰতিৰ ওচৰত আবেদন কৰাৰ উপায় তেওঁলোকৰ হাতত আছে।

যিসকল সংখ্যালঘু সম্ভ্ৰম্যৰ লোকে অসমীয়া ভাষাক ৰাজ্যিক-ভাষা হিচাবে গ্ৰহণ কৰাৰ বিপক্ষে তুহল আন্দোলন আৰম্ভ কৰিছে সেইসকলেও জানিব পাৰিছে যে অসম-উপত্যকাত বসতি কৰা বঙালী লোকসকলে অসমীয়া ৰাজ্যিকভাষা হ'ব লাগে বুলি মত প্ৰকাশ

অনা-অসমীয়া
লোকৰ সমৰ্থন

কৰিছে। কাছাৰ জিলাৰ ভিতৰত অসমীয়া ভাষা-ভাষীৰ সংখ্যাও একেবাবে নগণ্য নহয়। তাৰোপৰি কাছাৰৰ পুৰণি লোকসকলৰ বুজন সংখ্যাকে অসমীয়া জাতিৰ এই দাবিৰ প্ৰতি সমৰ্থন জনাই ভিন ভিন সংস্থাপৰা

প্ৰেস্তাৱ গ্ৰহণ কৰিছে। মিকিৰ ভাইসকলে অসমীয়াকেই ৰাজ্যিক-ভাষাৰ মৰ্যাদা দিব লাগে বুলি মত প্ৰকাশ কৰিছে। নগা ভাইসকলৰ এতিয়া স্বকীয়া ৰাজ্য হ'ব। এই ৰাজ্যৰ ভিতৰত থকা ভিন ভিন খেলৰ লোকৰ মাজত আদান-প্ৰদানৰ মাধ্যম অসমীয়া। শুনা গৈছে, নতুন নগা ৰাজ্যত হেনো এই মাধ্যম স্বীকাৰ কৰি লোৱা হ'ব। নেফা প্ৰশাসনে নেফাৰ স্থলসমূহত শিক্ষাৰ মাধ্যম অসমীয়া কৰা বুলি জনাইছে। প্ৰাচীন কালৰেপৰা খাটী, জয়ন্তীয়া, গাৰো আৰু কিছু পৰিমাণে মিঞ্জোসকলৰ লগত অসমীয়া জাতিৰ ঘনিষ্ঠ সম্বন্ধ। এওঁলোকৰ ভিতৰত অনেকেই অসমীয়া বুজে। ইচ্ছা কৰিলে সহজে এওঁলোকে অসমীয়া ভাষা আয়ত্ত কৰি লব পাৰে। আমি আশা কৰোঁ, জেদভাব পৰিত্যাগ কৰি অদমৰ উন্নতিকল্পে এওঁলোক আগবাঢ়ি আহিব। এওঁলোক আৰু আন সংখ্যালঘুসকলে নিজ নিজ মাতৃভাষাৰ জৰিয়তে শিক্ষা-দীক্ষা পোৱাৰ ব্যৱস্থা আছে। তাৰোপৰি ৰাজ্যিকভাষা ঘোষণা কৰাৰ লগতে এওঁলোকৰ অন্তান্ত সা-সুবিধা সংৰক্ষণৰ ব্যৱস্থাও কৰিব পৰা হ'ব। পাৰ্ৱত্য অঞ্চলৰ দুই-চাৰি নেতাৰ লগত আলোপ-অলোচনা কৰি আমি বুজিব পাৰিলোঁ অসমীয়া ৰাজ্যিক-ভাষা ঘোষিত হ'লে চাকৰি-বাকৰিত পৰ্বতীয়া ভাইসকলৰ অসুবিধা হ'ব আৰু তেওঁলোকৰ নিজ নিজ ভাষা-সংস্কৃতিৰ অগ্ৰগতিত বাধা পৰিব—এনে এটা সন্দেহ তেওঁলোকৰ মনত সোমাইছে। কিন্তু আচলতে অসমৰ সংস্কৃতি গঠনত পৰ্বত আৰু ভৈয়ামৰ সমান দান আছে। অসমীয়া ৰাজ্যিক-ভাষা গৃহীত হলে কাৰো ভাষা সংস্কৃতি পছ হৈ নাশায় বৰং পাৰস্পৰিক সহযোগত অসমীয়া আৰু লগে লগে পাৰ্বত্য অঞ্চলৰ ভাষাবোৰৰো প্ৰকৃত উন্নতি সাধিত হ'ব। চাকৰি আদি বিষয়ত সমান সুবিধাৰ কাৰণে শিক্ষানীতিৰ অলপ-অচৰপ সাল-সলনি কৰি ল'ব পৰা হ'ব। মাথোন আমাক লাগে সহযোগী মনোবৃত্তি। দেশত কিবা সমস্যাৰ উদ্ভব হ'লে সেই সমস্যা যিমানেই জটিল নহওক, তাৰ সমাধান এদিন কৰিব লাগিব। মই সেই বাবে পৰ্বতীয়া ভাইসকলক অসুৰোধ কৰিব খোজোঁ। তেওঁলোকে যেন মিছা সন্দেহবোৰ মনৰ মাজত পুহি নাৰাখে। আজিৰ যুগত, গণতান্ত্ৰিক শাসনৰ তলত কেৱে কাৰো ভাষা-সংস্কৃতিৰ ওপৰত হাত নিদিয়ে। ই গণতান্ত্ৰিক নীতিৰ বিৰোধী।

ৰাজ্যিক-ভাষাৰ প্ৰশ্নৰ আলমত অসমক খণ্ড-বিখণ্ড কৰি পেলোৱা যুক্তি সমৰ্থনযোগ্য

নহয়। বাজ্যখনক ভাঙি-ছিঙি কেইখনমান লক লক দুৰ্ৱল খণ্ডত পৰিণত কৰিলে অকল অসমৰে নহয়, পাৰ্ৱত্য জিলাসমূহ আৰু আনকি সমগ্ৰ ভাৰতবৰ্ষৰে বিশেষ ক্ষতি হ'ব। দেশ খণ্ড-বিখণ্ড কৰা মনোবৃত্তি দেশবাসীৰ মনত এবাৰ সোমাব লাগিলে প্ৰাদেশিকভাৱকৈও
 যুকাৰা পাৰ্ৱত্য
 ৰাজ্য
 সি এক উৎকট মাৰাত্মক ব্যাধিত পৰিণত হ'ব। আজি কিছু দিনৰোপৰা
 গোটেই দেশৰ ভিতৰতে সৰ্ৱাৰ্ণ মনোবৃত্তি ফুটি উঠাৰ চিন দেখা গৈছে। এই
 মনোবৃত্তি সময় থাকোঁতে দূৰ কৰিব লাগে। আমি সকলোৱে নিজা বৈশিষ্ট্য বন্ধা কৰাৰ লগতে
 ভাৰতীয় ঐতিহ্যৰ প্ৰতিও সচেতন হ'ব লাগে আৰু ভাৰতৰ অখণ্ডতা যাতে বন্ধা পৰে তাৰ বাবে
 যত্নপৰ হ'ব লাগে। দেশৰ লোকসকল প্ৰাদেশিকতাৰ উৎকট ব্যাধিগ্ৰস্ত হৈ পৰিলে দেশ দুৰ্ৱল
 হয় আৰু তাৰ নিৰাপত্তাৰ ভেটি কঁপি উঠে।

আনহাতে ভিন ভিন ৰাজ্যসমূহৰো অনেক ক্ষেত্ৰত স্বাভাৱ্য আছে। এখন ৰাজ্যৰ স্বতন্ত্ৰতা
 ভঙ্গ কৰিবলৈ আন এখন ৰাজ্য যত্নপৰ হোৱা নিতান্ত অহুচিত। অসমত কিবা পোৱাল হলে
 অসম চৰকাৰে যাতে তাক সহজে দমন কৰিব পাৰে তাৰ অহুকুল পৰিবেশ
 ৰাজ্যৰ স্বতন্ত্ৰতা
 সৃষ্টিৰ দায়িত্ব চুবুৰীয়া ৰাজ্যৰ। কিন্তু তাকে নকৰি সমস্তা-সমাধানৰ প্ৰতিকূল
 অৱস্থাৰ সৃষ্টি কৰিলে অকল অসমৰে অস্তায় কৰা নহয় নিজৰ ৰাজ্যতো সাম্প্ৰদায়িকতাৰ প্ৰশ্ন
 দিয়া হয়। গণতান্ত্ৰিক প্ৰশাসনৰ ক্ষেত্ৰত নাগৰিকসকলৰ বৈধ আৰু সহিষ্ণুতা ভাবপ্ৰবণতাৰ
 বেদীত উছৰ্গা কৰি দিবলৈ গলে সমস্তাৰ সমাধান নহয়, সি জটিল হৈছে পৰে।

অনেক বঙালী জাৰ্নেলিষ্টে কলিকতাৰ বুকুত থাকি অসমৰ সম্বন্ধে এটা মনেগঢ়া romantic
 ছবি আঁকি লৈ বহি আছে। তেওঁলোকৰ কল্পনাত সমগ্ৰ গোৱালপাৰা, সমগ্ৰ কাছাৰ আৰু
 অসম উপত্যকাৰো আধা-আধি লোক বঙালী। সেই গতিকে ব্ৰীচপলকান্ত
 মনে গঢ়া কল্পনা
 ভট্টাচাৰ্য্যৰ দৰে লোকেও অসমৰ ১২৫১ চনৰ চেলাছৰ হিচাব মানি নৈল
 অন্তায়ভাৱে অসম চৰকাৰৰ ওপৰত দোষাবোপ কৰিছে। কিন্তু ভট্টাচাৰ্য্য আৰু তেওঁৰ মডাৰলসী
 লোকসকলে বুজা উচিত যে ১২৫১ চনৰ আগৰ চেলাছবোৰত বঙালী কৰ্মচাৰীসকলে সমগ্ৰ
 গোৱালপাৰা বাসীকেই বঙালী বুলি মিছা হিচাব দিছিল। তাৰোপৰি অনা-অসমীয়া ভালেমান
 লোককো বঙালী বুলি দেখুৱা হৈছিল। চেলাছ অফিচাৰসকলৰ ভিন ভিন টোকাবোৰ চালেই
 এই কথা প্ৰমাণিত হ'ব। উদাহৰণস্বৰূপে ১৮৮১, ১৯০১, ১৯১১, ১৯২১, ১৯৩১ চনত হোৱা
 লোকগণনাত গোৱালপাৰা জিলাত অসমীয়া ভাষা-ভাষীৰ সংখ্যা কেনে সামগ্ৰিকভাৱে হৈ পৰিছে
 তালৈ চহু দিলে সকলো কথা ওলাই পৰে। ইয়াৰ উপৰিও ১২৫১ চনৰ আগতে বঙ্গ-ভাষা-
 ভাষী ছিলেট জিলাৰ প্ৰায় আটাইখিনি অংশ পাকিস্তানৰ ভিতৰত পৰি গৈছে। অলীক
 কল্পলোকৰপৰা নামি আহি আৰু মনৰপৰা কুসংস্কাৰৰ ঘন কুৰ্মলী আঁতৰাই এইসকল লোকে
 যদি নিৰপেক্ষ দৃষ্টি-ভঙ্গী লৈ পৰীক্ষা কৰি চায় তেন্তে তেওঁলোকে দেখিবলৈ পাব অকল গোৱাল-
 পাবাকে আবদ্ধ কৰি নহয়, কোচবেহাৰ, বংগুৰপৰা পূবৰ সহিয়ালৈকে এই দীৰ্ঘল ভূখণ্ড কামৰূপ
 ৰাজ্যৰ অন্তৰ্গত আছিল। আজিও কামৰূপীয় সংস্কৃতি আৰু প্ৰাচীন কামৰূপীয় ভাষাৰ ঠাচ

কোচবিহার, বংপুৰ অঞ্চলত প্ৰচলিত হৈ আছে। আজিও বৰ্তমান কামৰূপ জিলাৰ অনেক লোকৰ লগত এইসকলৰ যিন্ঠি সম্বন্ধ আছে আৰু তেওঁলোকৰ অসমবাসীৰ প্ৰতি গভীৰ মৰম আৰু স্নেহৰ আকৰ্ষণ আছে। গোৱালপাৰা জিলাৰ লোকসকল হাৰে-হিমজুৱে অসমীয়া—ভাৰ নিৰ্ধৰন ৰাজ্যপুনৰ্গঠন আয়োগৰ তদন্তৰ সময়ত গোৱালপাৰাবাসীয়ে নিজে দি গৈছে। কামৰূপ, দৰং, নগাওঁ আদি জিলাসমূহত মহাপৌদ্ধৰ বছৰ আগতে বসতি কৰা বঙালী লোকসকলে ইতিমধ্যে অসমীয়া গ্ৰহণ কৰিছে। কাছাৰ জিলাৰ কিছু লোক অসমীয়া। প্ৰাচীন কালৰেপৰা বসতি কৰা খিলঞ্জীয়া লোকসকলৰ অসমীয়া জাতিৰ আশা-আকাঙ্ক্ষাৰ প্ৰতি সমৰ্থন আছে। মনেগতা কল্পনা এৰি এই বঙালী লোকসকলে যদি ভালকৈ চায় তেন্তে বাস্তৱত তেওঁলোকে যি দেখা পাব তাৰপৰা তেওঁলোকৰ অন্তৰাঙ্গাই নিশ্চয় বুজিব যে অহা চেনাছত অসমীয়া লোকৰ সংখ্যা কমিব নোৱাৰে, বহুত বেছি বাঢ়িবহে। চেনাছলৈ ভয় কৰি অসমীয়া জাতিয়ে ৰাজ্যিকতাৰা বিচৰা নাই, বিচাৰিছে এটা শ্ৰায়সম্পন্ন দাবিৰ স্বীকৃতি।

অসম বহুভাষী ৰাজ্য বুলি কোৱা যেনেকৈ অসম্পন্ন, দ্বিভাষী বোলাটোও তেনেকৈ অসম্পন্ন। এইটো সঁচা কথা যে ভিন ভিন ভাষা-ভাষী লোক অসমত আছে কিন্তু অসমৰ নিৰ্চিনাটক আন ৰাজ্যতো বহু-ভাষাভাষী লোক খিলঞ্জীয়া অধিবাসী হিচাবে বসতি কৰি আছে। সেইবোৰ ৰাজ্যত বহুভাষাৰ প্ৰশ্ন হুঠিলে, অসমৰ ক্ষেত্ৰত অকলে সেই প্ৰশ্ন তোলাৰ জানো

কিবা কাৰণ আছে? বিশেষতঃ অসমৰ কোনো অঞ্চলত প্ৰচলিত ভাষাবোৰে
 বহুভাষী, দ্বিভাষী
 ৰাজ্যৰ দাবি অসম্পন্ন
 আন প্ৰধান ১৪টা মুখ্য ভাষাৰ লগত সমানে স্বীকৃতি পোৱা নাই। অসমৰ
 শতকৰা ১৮ জনৰ মাজত বঙালী ভাষাৰ প্ৰচলন আছে। কিন্তু অসম

উপত্যকাত বসতি কৰা সবহ সংখ্যাক বঙালী লোক (তেওঁলোকে অসমীয়া বুজে) অসমীয়া ভাষাক ৰাজ্যিক-ভাষা কৰা দাবি সমৰ্থন কৰিছে। তাৰোপৰি এখন ডাঙৰ ৰাজ্যৰ ওপৰত বহুভাষাই নিৰ্বিবাদে ৰাজত্ব কৰি আছে। ভাৰতৰ বিস্তীৰ্ণ ভূমিৰ এটি খণ্ডত অসমীয়া ভাষাক শাস্তিৰে থাকিবলৈ দিলে বহুদেশৰ একো ক্ষতি নহয়, ভাৰতবো নহয়। আমি যেনেকৈ বঙালী ভাষা সোনকালে আয়ত্ত কৰিব পাৰোঁ, বঙালী ভাইসকলেও তেনেকৈ অসমীয়া ভাষা আয়ত্ত কৰিব পাৰে। বঙালীসকলৰ মাজৰেপৰা ওলোৱা দুই চাৰিজন লেখকে আধুনিক অসমীয়া সাহিত্যত সোনকালে খ্যাতি অৰ্জন কৰাটোৱেই তাৰ প্ৰমাণ। শ্ৰীঅমলেন্দু গুহ এনে এজন লোক। এনেস্থলত অসমক দ্বিভাষী ৰাজ্য বুলি ভবাৰ কোনো অৰ্থ নাই। অসম বহুভাষী বা দ্বিভাষী ৰাজ্য কেতিয়াও হব নোৱাৰে। এই ৰাজ্যৰ সবহ সংখ্যক লোক অসমীয়া ভাষা-ভাষী। অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যৰ গোঁবৰময় অতীত বুৰঞ্জী আছে আৰু উজ্জল ভৱিষ্যতৰ স্পষ্ট নিৰ্ধৰন আছে। 'এনে এটা ভাষাৰ লগত আন কোনো ভাষাকে সমানে ৰাজ্য-ভাষাৰ স্বৰ্ঘ্যাদা অসমত দিব নোৱাৰি। ভাৰতৰ ভিন ভিন ৰাজনৈতিক দল আৰু নেতৃত্বশ্ৰেণী এই যত দৃঢ়ভাৱে প্ৰকাশ কৰিছে। সেই বাবে অসমীয়া বাইজৰ দাবি স্থম্পষ্ট—একমাত্ৰ অসমীয়া ভাষাই অসমত ৰাজ্য-ভাষাৰ স্বৰ্ঘ্যাদা পাব লাগে। সংখ্যালঘুসকলৰ সুবিধাৰ অৰ্থে কোনো অঞ্চলত ৰাজ্য-ভাষাৰ

প্ৰয়োগ এটা নিৰ্দিষ্ট কাললৈ পিছুৱাই দিয়াৰ দ্বিহা কবিব লাগে নাইবা তেওঁলোকৰ নিজ ভাষা আৰু ৰুচি সংৰক্ষণ ব্যৱস্থা কবিব লাগে।

ৰাজ্য-ভাষাক কেন্দ্ৰ কৰি আমাৰ মাজত যি বাহবিসমূহৰ সৃষ্টি হৈছে তাৰ লগে লগে অসমীয়া সাহিত্যৰ মৌলিক সম্পদ লৈয়ো প্ৰশ্ন উঠা নহয়। বাহিবৰ সবহভাগ লোকে আৰু আমাৰ মাজতো অনেকেই অসমীয়া প্ৰাচীন সাহিত্যৰ সমৃদ্ধিৰ গম ভালকৈ সাহিত্যৰ সম্পদ নাগায়। আধুনিক যিসকল সাহিত্যিক আছে সেই সকলৰ দ্বাৰা বচিত পুৰি-সমূহো পঢ়িবলৈ এওঁলোকে যত্ন নকৰে। ইয়াৰ উপৰিও, সাহিত্যৰ বসগ্ৰহণৰ বাবে যি সম্ভৱমত লাগে তাৰো অৰ্ভাব বোধকৰোঁ। এওঁলোকৰ অন্তৰত আছে। আনক ভাল বোলাৰ ক্ষেত্ৰত আমাৰ সবহভাগ ভাৰতীয় লোকৰ নিজস্ব একোটা মানদণ্ড আছে বুলিও মনত ধাৰণা কৰা টান। ভাৰতৰ প্ৰধান মন্ত্ৰী জৱাহৰলাল নেহেৰু, উপ-ৰাষ্ট্ৰপতি ডাঃ ৰাধাকৃষ্ণন প্ৰভৃতি লোক-সকলেও আন্তৰ্জাতিক ক্ষেত্ৰত যশস্বী হৈ পৰাৰ পিছতহে আমাৰ দেশত খ্যাতি লাভ কৰে। কবি-গুৰু ৰবীন্দ্ৰনাথ ঠাকুৰে ন'বেল বঁটা লাভ কৰাৰ আগলৈকে তেওঁৰ নিজৰ ৰাজ্যত চোকা বাক্যবাণৰ আঁচোৰ সহ কবিব লগীয়া হৈছিল। দেখা গৈছে, খ্যাতিৰ চিন-মোহৰৰ চাব বাহিবৰ পৰা গাত পৰাৰ আগতে আমি সহজতে আমাৰ মাজত থকা গুণী আৰু জ্ঞানী-লোকসকলক চিনি পাবলৈ যত্ন নকৰোঁ। ই বোধহয় বিদেশী শাসকসকলৰ প্ৰভাৱত গতি উঠা পৰম্পৰাপেক্ষিতাৰ নকল দৃষ্টি-ভঙ্গী।

উৎকৃষ্ট সাহিত্যৰ সৃষ্টিৰ মূলতে কবি-প্ৰতিভা হলেও সামাজিক আৰু ঐতিহাসিক নানান কাৰণৰ দ্বাৰা কবি-প্ৰতিভাৰ দিক্-নিৰ্ণীত হয়। আমাৰ প্ৰাচীন সাহিত্যৰ বুৰঞ্জীলৈ চালে সেই সাহিত্যৰ যি এটা ধাৰাবাহিক প্ৰবাহ উনবিংশ শতিকাৰ দ্বিতীয় দশকলৈ বৈ আধুনিক সাহিত্য আছিল, সেই প্ৰবাহৰ গতি সাময়িকভাৱে দুৰ্বিমান বহুবেলৈ ৰুদ্ধ হৈ পৰে আৰু ফলত একোটা ধাৰাই ভিন ভিন স্তৰিয়েদি আগবঢ়াব সূচল নাইকিয়া হয়।

উনবিংশ শতিকাৰ শেষ দশকত সমাজ-গাঠনিৰ কিছু সালসলনি হয়। আগৰ ভা-ভাঙৰীয়াৰ ঠাই বৰমূৰীয়া ৰাজ-কৰ্মচাৰীয়ে অধিকাৰ কৰে। লগে লগে পশ্চিমীয়া ভাবধাৰাৰ সোঁতো আমাৰ দেশৰ বুকুৰ ওপৰেদি বৰলৈ আৰম্ভ কৰে। এনে পৰিবৰ্তনৰ হেতুকে সাহিত্যৰ ৰূপো সলনি হোৱাৰ আৰম্ভক হৈ পৰে। বিৰাট পুৰুষৰ সাক্ষ্যভৌম সত্তাক কেন্দ্ৰ কৰি ভক্তিবাদৰ ব্যক্তি-নিৰপেক্ষ দৃষ্টি-ভঙ্গীৰ সহায়ত যি ধৰণৰ সাহিত্য-সৃষ্টি উনবিংশ শতিকাৰ আগতে হৈছিল তাৰ ঠাই লাহে লাহে ব্যক্তিকেন্দ্ৰিক, সমাজকেন্দ্ৰিক ভাবধাৰাৰে পৰিপুষ্ট সাহিত্যই পূৰাবলৈ ধৰে।

গোটেই পৃথিৱীৰ ভিতৰতে উনবিংশ শতিকাত ব্যক্তিকেন্দ্ৰিক চিন্তাধাৰা চৰম পৰ্যায়লৈ উঠে। তাৰ প্ৰভাৱ কম-বেছি বকমে অসমীয়া সাহিত্যতো পৰিছে। কিন্তু উনবিংশ শতিকাৰ শেষৰ খণ্ডত আৰু আনকি বিংশ শতিকাৰ প্ৰথম ছোৱাতো আমাৰ সাহিত্যিকসকলে অসমীয়া ভাষাৰ পুনৰ সংস্থাপনত বেছি মনোনিবেশ কৰাৰ প্ৰয়োজন হৈছিল। বঙালী ভাষা অনন্য

পঢ়াশালিৰপৰা উঠি যোৱাৰ ফলত অসমীয়া ভাষাৰ নানা ভৰহৰ পাঠ্যপুথিৰ আৰু ব্যাকৰণ, অভিধান আদি গ্ৰন্থৰ বিশেষ প্ৰয়োজন হৈ পৰিছিল। হেমচন্দ্ৰ বৰুৱাৰ দৰে মৌলিক প্ৰতিভা-

ভাষাৰ পুনৰ
সংস্থাপন

সম্পন্ন লোকেও অভিধান আৰু ব্যাকৰণ যুগুত কৰা কামত বেছি মনোযোগ
হিছিল। ঢেকিয়াল ফুকন, গুণাভিৰাম বৰুৱা প্ৰভৃতি লোকসকলে উচ্চাৰণ

সাহিত্য-সৃষ্টিৰ কল্পনাতকৈ অসমীয়া ভাষা আৰু জাতিৰ উন্নতিৰ কথাৰে
বেছিকৈ ভাবিব লগীয়া হৈছিল। ভাষা আৰু সাহিত্যৰ সেৱা তেওঁলোকে কৰিছে আৰু
তেওঁলোকে ব্যক্তিগত চেষ্টাৰে বান্ধি থোৱা ভেটিৰ ওপৰত বৰ্তমান অসমীয়া সাহিত্য গঢ়ি
উঠিছে। এওঁলোকৰ লেখাৰ ভিতৰত বৈষ্ণৱ বা প্ৰাক-বৈষ্ণৱ যুগৰ সাহিত্যিকসকলৰ প্ৰভাৱ
নশবাকৈ ধকা নাই কিন্তু সেই প্ৰভাৱ প্ৰত্যক্ষতকৈ পৰোক্ষত বেছি। এওঁলোকৰ হাতত
অসমীয়া সাহিত্যই নতুন ৰূপ পায়। সেই ৰূপ আধুনিক ৰূপ।

ব্যাকৰণ, অভিধান লিখাৰ উপৰিও হেমচন্দ্ৰ বৰুৱাই “বাহিৰে বং চং ভিতৰে কোৱাভাতুৰী”
আৰু “কানীয়াৰ কীৰ্ত্তন” নামৰ দুখন সৰু পুথি ৰচনা কৰে। দুয়োখন পুথিয়েই ব্যঙ্গাত্মক।

হেমচন্দ্ৰ বৰুৱা

পুথি আৰু নতুন ভাৱধাৰাৰ সংস্থাপনৰ ফলত অসমৰ সামাজিক জীৱনত যি
বিপৰ্য্যয় ঘটিছিল তাৰ সম্পূৰ্ণ চিত্ৰ সেই যুগৰ লেখকসকলৰ হাতত ভালকৈ
ফুটি উঠা নাই। কিন্তু ব্যঙ্গাত্মক ৰচনাবোৰৰ মাজেদি সেই বিপৰ্য্যয়ৰ সৰ্ব্বোচ্চ স্ৰষ্টাৰ পৰা
যায়। হেম বৰুৱাৰ ব্যঙ্গাত্মক ৰচনাৰ মাজেদি সংস্কাৰকামী মনোভাৱ ফুটি উঠিছে। বাক-
আড়ম্বৰীৰ বৰুৱাৰ লেখাত বিদ্ৰূপৰ প্ৰচুৰ তীৱ্ৰতা আছে।

গুণাভিৰাম বৰুৱাৰ “অসম বুৰঞ্জী” আধুনিক অসমীয়া গল্পৰ সূক্ষ্মৰ নিদৰ্শন। তেওঁৰ
“ৰাম-নবমী” পাশ্চাত্য নাট্য-কৌশলৰ আৰ্হিত ৰচিত নাট। নাটৰ বিষয়বস্তু পৌৰাণিক
কাহিনীৰপৰা নলৈ লেখকে সেই সময়ৰ এটি সামাজিক সমস্যাৰ অৱলম্বন কৰি নাটখন ৰচনা

গুণাভিৰাম বৰুৱা

কৰিছে। বস্তু-নিৰ্ৰূপণ আৰু প্ৰকাশভঙ্গী দুয়োটাৰেপৰা চিৰাচৰিত প্ৰথা
আৰু বিশ্বাসৰ বিৰুদ্ধে জাগি উঠা নতুন বৈপ্লৱিক মনোভাৱৰ পৰিচয় পোৱা
যায়। “আনন্দৰাম ঢেকিয়াল ফুকনৰ জীৱন চৰিত” আধুনিক দৃষ্টিসম্পন্ন লোকবৰ্ণনা ৰচিত
এখন উল্লেখযোগ্য জীৱন চৰিত। “ৰাম-নবমী” নাটকত যেনেকৈ বৈষ্ণৱ-যুগৰ প্ৰভাৱ ক্ষীণ,
ঢেকিয়াল ফুকনৰ জীৱন চৰিতৰ মাজতো বৈষ্ণৱ চৰিতকাৰসকলৰ মাজত প্ৰচলিত অতিবৰ্ণনৰ
গাঢ় বৰ্ণলেপেৰে গুৰুসকলৰ বাস্তৱ জীৱনী অলৌকিক কৰি তোলাৰ বাতি নাই।

মিছনেৰীসকলৰদ্বাৰা পৰিচালিত ‘অৰুনোদয়’ কাকতৰ সময়বেপৰা আৰম্ভ কৰি ঢেকিয়াল
ফুকন, গুণাভিৰাম বৰুৱা আৰু হেমচন্দ্ৰ বৰুৱাৰ দিনতে অসমীয়া সাহিত্যই নতুন নতুন সৃষ্টিয়েৰি
আঙুৱাই যাবলৈ আৰম্ভ কৰে। প্ৰাচীন সাহিত্যৰ এটি ক্ষীণ ধাৰা তেতিয়াও বৈ আছিল কিন্তু
শেহত গৈ সি নাইকিয়া হৈ পৰে। এই নতুন সাহিত্যৰ মাজেদি যিখিনি মৌলিক আৰু
যুগোপযোগী চিন্তাধাৰা ফুটি উঠিছে সেইখিনিয়ে আমাৰ বৰ্তমান সাহিত্যৰ সম্পদ। লোক-
সমাজত সাময়িক সাহিত্যৰ যিমানই আঁহৰ নহওক লাগে জীৱনক কেন্দ্ৰ কৰি মৌলিক

চিন্তাধাৰাৰে সাহিত্য পৰিপুষ্ট নহলে আৰু সেই চিন্তাধাৰা যথোপযোগী ভাৱে প্ৰকাশিত নহলে কালজয়ী সাহিত্যৰ সৃষ্টি হ'ব নোৱাৰে। কিন্তু এনে সাহিত্যিক লোকেই বা পৃথিৱীত কেইজন ?

যুগ-প্ৰৱৰ্ত্তক
সাহিত্যিক

ব্যাস, বায়ীকি, হোমাবৰ কথাৰে নকও কালিদাস, শেক্সপীয়াৰ, গেটে, ভাণ্টে, টলষ্টয়ৰ দৰে ক্ষণজন্মা সাহিত্যিকো গোটেই পৃথিৱীৰ ভিতৰতে দহ-পোন্ধৰ জনৰ বেছি নোলাব। কিন্তু সেই বুলি আন শ শ সাহিত্যিকৰ

বচনাৰ মাজেদি মৌলিকতা ফুটি উঠা নাই জানো ? সেইসকল লোকক জানো পৃথিৱীৰ প্ৰথম শ্ৰেণীৰ সাহিত্যিক বুলি গ্ৰহণ কৰা হোৱা নাই ?

কালিদাস, শেক্সপীয়াৰৰ দৰে ক্ষণজন্মা পুৰুষৰ লেখাৰদ্বাৰা পৃথিৱীৰ দুই-চাৰি সাহিত্যহে সমৃদ্ধ হৈ উঠিছে। আপেক্ষিক কম প্ৰতিভাশালী লোকৰদ্বাৰা আন আন অনেক সাহিত্যৰ পুষ্টি সাধন হোৱা সত্ত্বেও পৃথিৱীৰ ইতিহাসত সেই সেই সাহিত্যৰ বিশেষ স্থান আছে। কোনো সাহিত্যৰ আকাশত ক্ষণজন্মা পুৰুষৰ আবিৰ্ভাৱে সেই সাহিত্যক পোহৰাই তুলিলে জাতিৰ কাৰণে পৰম সৌভাগ্যৰ কথা। কিন্তু তেনে লোকৰ আবিৰ্ভাৱ নোহোৱাটোৱেই জাতিৰ দুৰ্ভাগ্যৰ পৰিচায়ক নহয় আৰু সেই জাতিৰ সাহিত্যও পিছ পৰা বা পৰিয়ৰা বিধৰ নহ'ব পাৰে। ফৰাচী সাহিত্যৰ পিনে চকু দিলেই এই সত্য প্ৰমাণিত হয়। ব্যাস, বায়ীকি, হোমাবৰ কথা এৰি দিলেও এই সাহিত্যৰ বুৰঞ্জীত আনকি গেটে নাইবা ভাণ্টেৰ নিচিনা প্ৰতিভাশালী লেখকৰ আবিৰ্ভাৱ হোৱা নাই। তথাপি আগৰেপৰা ফৰাচী সাহিত্য উন্নত থাপৰ সাহিত্য। আধুনিক যুগতো এই সাহিত্যৰ বুকুত নিৰ্ভো ন ন সঁতি বৈ পৃথিৱীৰ আন আন সাহিত্যক নতুনৰ সন্ধান দিছে আৰু সেইবোৰৰ ওপৰত প্ৰভুত প্ৰভাৱ বিস্তাৰো কৰিছে।

ইতিহাসৰ বুকুত ভিন ভিন লেখকসকলে স্তৰে স্তৰে জীৱনৰ গভীৰ অভিজ্ঞতাবোৰ সাহিত্যৰ বুকুত প্ৰতিফলিত কৰিবলৈ যত্নপৰ হলে সেই সাহিত্যৰ জীৱনীসঁতি বাধাহীন হৈ আগবাঢ়ি আহে। সেই সাহিত্যই জডতাপ্ৰাপ্ত হোৱা নাই। সেই সাহিত্যৰ মূল উৎস আছে আৰু আছে জীৱন-যৌৱনৰ গতিশীলতাৰ লয়লাস। অসমীয়া সাহিত্যৰ বুকুতো জীৱনৰ উদ্যম

গতিশীল সাহিত্য-
বসোপলদ্ধি

আছে আৰু তাৰ অগ্ৰগতিৰ পদক্ষেপতো আছে ছন্দৰ মধুৰিমা। কাব্য, নাটক, উপন্যাস, চুটিগল্প আদি সাহিত্যৰ ভিন ভিন ঠালবোৰৰ ক্ৰম-বিকাশত আমাৰ ভিন ভিন লেখকসকলৰ উৎকৃষ্ট অৱদান আছে। এইবোৰ অৱদানেৰে

পৰিপুষ্ট অসমীয়া সাহিত্যৰ ওঁচালত ষাণিক বিচাৰিলে নিশ্চয় পোৱা যাব। য'ত কবি সেই ষাণিক বিচাৰিবলৈ নগৈ অলসতা বা অজ্ঞতাৰ কোলাত শুই পৰা লোকৰ যুগত যদি অসমীয়া সাহিত্যৰ সন্মুখে নিন্দানুচক শব্দ উচ্চাৰিত হয়, তাৰ বাবে অসমীয়া সাহিত্য জানো অগমীয়া ? বেকনে কৈছিল যে জ্ঞানবাজ্যত প্ৰবেশ কৰিব লাগিলে সকলো সংস্কাৰ-মুক্ত হৈ তাত প্ৰবেশ কৰিব লাগে। ভেটিয়াহে প্ৰকৃত জ্ঞানলাভ সম্ভৱ হয়। সাহিত্যৰ ক্ষেত্ৰতো এই কথা খাটে। সাহিত্য-সৃষ্টি টান কাম কিন্তু সাহিত্যৰ বস গ্ৰহণো সহজ কাম নহয়। সাহিত্যৰ বসোপলদ্ধিৰ কাৰণে সকলো সংস্কাৰৰ প্ৰভাৱ-মুক্ত হৈ লেখকৰ ভাবসমূহ নিজৰ অন্তৰত জগাই তোলাৰ চেষ্টা

থাকিলেহে সাহিত্যৰ বলাভূতি সম্ভৱ হ'ব পাৰে। নহলে বৰ্ষমঞ্চত অভিনয় চাবলৈ গৈ পান, বিবি, চণ্, কাইলেটৰ লোভত অভিভূত হৈ পৰা দৰ্শকৰ মন অভিনেতা-অভিনেত্ৰীসকলৰ ৰূপসজ্জাত আকৃষ্ট হৈ থকাৰ দৰে কুসংস্কাৰৰ ঘন-কৃষ্ণ মেঘাবৰণ ভেদ কৰি সাহিত্যৰ জোনাক-জেউডিয়ে পাঠকৰ হৃদয়ৰাজ্য উদ্ভাসিত কৰিব নোৱাৰে। সাহিত্যৰ সৌন্দৰ্য্য স্নহুমাৰ। তাৰ বসোপলদ্ধিৰ কাৰণে পাঠকৰ হৃদয়-তন্ত্ৰীত স্নহুমাৰ অল্পভূতিৰ স্নহু ৰূপৰ বাজি উঠিব লাগে।

আধুনিক যুগৰ কাব্য-সাহিত্যত বোমাটিক প্ৰভাৱ স্পষ্ট। এই প্ৰভাৱ পশ্চিমীয়া ভাবধাৰাৰ মাজেদি অসমীয়া আৰু অন্যান্য ভাৰতীয় প্ৰাদেশিক ভাষাৰ মাজত সোমাই পৰে। বৃটিছ আমোলত স্থাপিত শিক্ষা অহুষ্ঠানত শিক্ষা লাভ কৰা লেখকসকলৰ ইংৰাজী সাহিত্যৰ প্ৰতি অল্পৰাগ জন্মে। ইয়াৰ ফলত সেই যুগত ইংৰাজী সাহিত্যত প্ৰচলিত বস্তু-নিৰ্বাচন আৰু

আধুনিক
কাব্য-সাহিত্য

বচনা-ৰীতিৰ প্ৰভাৱ আমাৰ দেশৰ সাহিত্যিকসকলৰ ওপৰতো পৰে। লগে লগে বৈয়াক্ষিক সমস্তাবোৰৰ প্ৰতি সাহিত্যিকসকল সজাগ হৈ উঠে। প্ৰকৃতিৰ সৌন্দৰ্য্যবাশিৰ প্ৰতি আকৃষ্ট হৈ বিলাসী কল্পনাৰ তেওঁলোকে অবাধে উৰিবলৈ এৰি দিয়ে। জৈৱিক আশা-আকাঙ্ক্ষাক নেওচি, জীৱনৰ ঘাত-প্ৰতিঘাতৰ তাৰণা পাহৰি তেওঁলোকে কল্পলোকত স্বথ-শান্তিৰ অফুৰন্ত নিজৰা বিচাবে। তেওঁলোকৰ লেখাত প্ৰকৃতি সজীৱিত হয়, কুলি-কেতেকীৰ মাতত সজীৱতৰ ধ্বনি বাগৰে, নিজৰাৰ কুলু কুলু বৰত কৰি বিভোৰ হয় কিন্তু ইংৰাজ কবি ৱৰ্ড্‌ছৱৰ্থৰ দৰে ব্যক্তি আৰু প্ৰকৃতিৰ মাজত একত্বৰ যোগসূত্ৰ স্থাপিত নহয়। জীৱ, জগত আৰু দৈৱৰ মধ্যস্থে ভাৰতীয় দাৰ্শনিক চিন্তাধাৰাৰ প্ৰভাৱ এইসকল লেখকে এৰিব নোৱাৰে। প্ৰাচীন ছন্দ-প্ৰয়োগৰ ক্ষেত্ৰতো এওঁলোক কিছু পৰিমাণে বক্ষণশীল হৈয়েই থাকে। শেহলৈ অৱশ্যে ছন্দ-প্ৰয়োগত কিছু স্বতন্ত্ৰতা আহি পৰিছে কিন্তু সবহভাগ ক্ষেত্ৰতেই কিছুমান ছন্দ অলপ বেৰেগ বেলেগ যেন দেখিলেও প্ৰকৃততে এইবোৰ পদ, তুলনী নাইবা ছবি আদিৰ প্ৰকাৰহে মাথোন।

বৈষ্ণৱ-যুগৰ অৱদান আৰু আধুনিক যুগৰ আৱন্তণৰ মাজৰ কালছোৱাত কোনো কোনো ভাৰতীয় প্ৰাদেশিক সাহিত্যত প্ৰাচীন সংস্কৃত আলঙ্কাৰিকসকলৰ প্ৰতিপাত্ত ৰীতিবাদে ব্যাপক প্ৰভাৱ বিস্তাৰ কৰে। ৰীতিবাদৰ প্ৰধান উদ্দেশ্য লাঞ্জনিক বিচাৰ। ইয়াৰ প্ৰভাৱত হিন্দী সাহিত্যত ঊনবিংশ শতিকাৰ মাজভাগলৈ কাব্য আৰু খণ্ড-কবিতা ৰচিত হয়। হিন্দী সাহিত্যৰ ওপৰত পৰা এই প্ৰাচীন প্ৰভাৱৰ সময়ছোৱা ইংলণ্ডৰ অষ্টাদশ শতিকাৰ সাহিত্যৰ লগত ভালকৈ মিলিব পাৰি।

অসমীয়া সাহিত্যত হলে ঊনবিংশ শতিকাৰ ভিতৰৰ কালছোৱাত এনে এটি প্ৰভাৱে লেখকসকলৰ ব্যক্তি-স্বাভাৱ্য সূচীত কৰা নাই। সেই হিচাবে লেখকসকলে নিজ নিজ অভিকটি অল্পসাবে কাব্য আৰু খণ্ড-কবিতা ৰচিবলৈ যথেষ্ট সুবিধা পাইছে। ভোলানাথ দাসৰপৰা আৰম্ভ কৰি অতুল হাজৰিকালৈ প্ৰায় একুৰিবাে ওপৰ কবিয়ে তেওঁলোকৰ কাব্য আৰু খণ্ড-কবিতাসমূহৰ-দ্বাৰা আধুনিক অসমীয়া সাহিত্যৰ ঊৰাল চহকী কৰে। কল্পলাকান্ত তট্টাচাৰ্য্যৰ জাতীয়তাবোধ,

বেঙ্গবন্ধুৰ আশাবাদ, চন্দ্ৰকুমাৰ আগবঢ়াৰ ভাব-গাভীৰ্য্য, বহু চৌধাৰীৰ প্ৰকৃতি-সৌন্দৰ্য্য, নলিনীবালা দেৱীৰ বহুশব্দ, অধিকাৰীৰ বায়চৌধুৰীৰ উদ্দীপ্ত বচনভঙ্গী, যতীন্দ্ৰ হুৰৰাৰ নিৰাশাৰ ছায়া আৰু বিনন্দ বৰুৱাৰ অতীত গৌৰৱলক প্ৰেৰণা নিজ নিজ ঋণ-কবিতাসমূহৰ মাজেদি সাৰ্থকভাবে প্ৰকাশিত হৈছে। ভাবোচ্ছাসৰ আধিক্যৰ হেতুকে নানা ভবনৰ সন্মুখৰে জুৰুলা হৈ পৰা ব্যক্তি জীৱনৰ সৰু-বৰ নানান প্ৰশ্নই এই লেখকসকলক অভিভূত কৰা নাই। পৰিদৃশ্যমান জাগতিক সৌন্দৰ্য্যবাৰিৰ বুকুত এওঁলোকৰ সৰহভাগেই শাস্তিৰ শীতল স্পৰ্শ অল্পভৰ কৰিছে। আশা-আকাঙ্ক্ষা, প্ৰেম-প্ৰীতি সংসৰত কণস্থায়ী আৰু দুৰ্জয় এক শাস্তত শক্তিৰ কল্পনাত এওঁলোক বিতৰ্কিত হৈ পৰিছে। আন কেৱে কেৱে প্ৰাকৃতিক সৌন্দৰ্য্যৰ স্থায়িত্বৰ তুলনাত অসমৰ লুপ্ত শোৰ্য্য-বীৰ্য্যৰ কাৰণে খেদ কৰিছে আৰু অলসতা পৰিহাৰ কৰি ডুবাৰীৰ দৰে লাগবৰ তলিবপৰা লুপ্ত গৌৰৱ পুনৰুদ্ধাৰৰ আশা পোষণ কৰিছে। এই যুগৰ কবিতাসমূহৰ বহু-নিৰ্ব্বাচনত ব্যাপকতাৰ অভাৱ হোৱা নাই কিন্তু কোনো কবিতাত অভাৱ হৈছে ভাবৰ গভীৰতা আৰু তাৰ সূক্ষ্মাবতা।

যোৱা দ্বিতীয় মহাসমৰৰ ভিতৰতে অসমীয়া কাব্যসাহিত্যত এটা নতুন জোৱাৰ উঠে। কাৰ্লমাৰ্ক্সৰ শ্ৰেণী সংগ্ৰামৰ তত্ত্বপূৰ্ণ আলোচনাসমূহ যুদ্ধকালীন সময়ৰ অলপ আগৰ পৰাহে আমাৰ সমাজত কিছু প্ৰচাৰ লাভ কৰে। মাজীয়া প্ৰভাৱেৰে পুষ্ট আৰু আধুনিক কবিতা ছন্দ-বন্ধনৰ শিথিল গাঠনিযুক্ত কেইটামান কবিতা আলোচনীৰ পাতত প্ৰকাশিত হয়। কবিতাবোৰত প্ৰচলিত কাব্য-ৰীতি অহুসৰণ নকৰি নিজস্ব ব্যক্তি-কেন্দ্ৰিক দৃষ্টি-ভঙ্গীৰে অৱহেলিত জনগণৰ মুক-বেদনা নগ্নৰূপত প্ৰকাশ কৰিবলৈ যত্ন কৰা হয়। মাজীয়া প্ৰভাৱপুষ্ট কবিতাৰ ধাৰা দুই এবছৰৰ ভিতৰতে বন্ধ হৈ আহিল আৰু ইলিয়ট কবিতাৰ ধাৰা আলোচনীৰ পাতত বেগেৰে বৰলৈ ধৰিলে। দুই-চাৰিখন পুথিও প্ৰকাশিত হ’ল। টি, এছ., ইলিয়টে বিজ্ঞানৰ অৱদানৰ বুকুত মুক্ত মানৱৰ প্ৰণয়-প্ৰীতি, বিশ্বাস-অবিশ্বাস, নীতি-অনীতি আৰু সামাজিক, ৰাজনৈতিক নানান অছটানৰ অসংলগ্ন প্ৰভাৱ সকলোকে কাব্যৰ মাধ্যমেৰে সমালোচনাৰ চোকা অসিধাৰৰ ওপৰত তুলি ধৰিছে। বিংশ শতিকাৰ নানান বিশ্বাসৰ মাজত অবিশ্বাসী হৈ পৰা মানৱৰ অন্তঃসাৰশূণ্যতা, নীচতা, ভণ্ডামি আদি সকলোকে উজাৰি উলিয়াই অহুৰূপ অসংলগ্ন কিন্তু সাক্ষাতিক সম্মোহনী টান থকা কাব্য-ৰীতিৰে তেওঁ ব্যক্ত কৰিছে। বিজ্ঞানৰ বুকুত ইংলণ্ডৰ সমাজ যেনেকৈ লালিত পালিত হৈছে আমাৰ সমাজ তেনেকৈ হোৱা নাই। তথাপি এই কবিতাবোৰৰ মাজেদি উচ্ছাসৰ পৰিবৰ্ত্তে জীৱনৰ পৰ্য্যালোচনা ফুটি উঠিছে আৰু আংশিকৰূপে ভাব-গধুৰ হৈ পৰিছে। কোনোৱে কোনোৱে ঠায়ে ঠায়ে স্তম্ভৰ বচনাশৈলীৰো পৰিচয় দিছে। কিন্তু এই চামৰ অনেক লেখকৰ লেখাতেই বিক্ষিপ্ত ভাবসমূহৰ সমাবেশ থাকিলেও সেইবোৰৰ সমন্বয়ৰ চেষ্টা নাই। ঠায়ে ঠায়ে দুই চাৰি শাৰীৰ মাজেদি চিত্ৰ আৰু প্ৰতীকৰ সূক্ষ্মাৱ ব্যঞ্জন ফুটি উঠিছে কিন্তু সৰহভাগ কবিতাৰ ঐকিক প্ৰভাৱ বৰৰ অপকৰ্ষক হৈ পৰিছে। এইবোৰৰ বচনা-ৰীতি মূলতঃ স্বতঃপ্ৰণোদিত কিন্তু

কিছুমানৰ হাতত অক্ষৰণ-প্ৰিয়তাৰ চিন ফুটি উঠিছে। মুক্তক ছন্দৰ সাক্ষীতক লয় কাবো কাবো হাতত আপেক্ষিক নীৰৱ গম্ভীৰলৈ নামি আহিছে। ভাব-প্ৰকাশৰ হেতুকে উপযুক্ত শব্দ প্ৰয়োগৰ ক্ষেত্ৰত মূল সংস্কৃত আৰু ঠায়ে ঠায়ে অপ্ৰচলিত নিভাজ দুই-চাৰি অসমীয়া শব্দৰ ব্যৱহাৰে ভাষা সমৃদ্ধিশালী কৰাত সহায় কৰিছে। এইবোৰ কবিতা বুদ্ধিদীপ্ত, দৰ্শন, মনোবিজ্ঞান, জীৱবিজ্ঞান, সমাজ-বিজ্ঞান, আদিৰ নানান মতবাদৰ প্ৰভাৱেৰে পৰিপুষ্ট আৰু অনেক ক্ষেত্ৰত ভাৱাকান্ত।

এই ধৰণৰ আধুনিক কবিসকলৰ বৈশিষ্ট্য সজাগ জীৱন-চেতনা। সামাজিক, বাস্তৱনৈতিক, অৰ্ধনৈতিক নানান সমস্যাৰ চাকনৈয়াত হাবুডুবু খাই ভাগবিপৰা জনগণৰ প্ৰতি কবিসকলৰ পৰোক্ষ সহানুভূতি আছে আৰু আছে সাম্য-মৈত্ৰীৰ জয়ৰ কীৰ্ত্তন কলনা। নতুন দৃষ্টি-ভঙ্গীৰ সহায়ত জীৱন-ধাৰাৰ নতুন মূল্যায়ন বিচৰা প্ৰয়াস এনেবোৰ কবিতাৰ মাজেদি স্পষ্ট হৈ পৰিছে। হেম বৰুৱা, বীৰেন্দ্ৰ ভট্টাচাৰ্য্য, হৰি বৰকাকতি, কেশৱ মহন্ত, মহেন্দ্ৰ বৰা প্ৰভৃতি ভালেমান আধুনিক কবিয়ে ইতিমধ্যে খ্যাতি অৰ্জন কৰিবলৈ সক্ষম হৈছে।

আধুনিক কবিতাসমূহে বৰ্ত্তমানে এটা নতুন ৰূপ পাইছে। বুদ্ধি-দীপ্ত এই শ্ৰেণীৰ কবিতা যিমানেই জটিল নহওক লাগে আধুনিক সামাজিক জীৱনৰ এইবোৰ ভাব-গন্ধৰ কাব্যিক আলোচনা। ছন্দৰ কহনুহু ধনিৰে সমৃদ্ধ আপেক্ষিক প্ৰাচীন ধৰণৰ কবিতাৰ কাষে কাষে আধুনিক কবিতা-বোৰে সহঅৱস্থান কৰাৰ অৰ্হতা কেতিয়াবাই আজি লৈছে। কালক্ৰমত ই শক্তিশালী হৈ উঠাৰ সম্ভাৱনা।

আধুনিক কাব্য আৰু খণ্ড-কবিতাৰ বিকাশৰ লগে লগে আধুনিক নাটকবোৰ জন্ম হয় গুণাভিৰাম বৰুৱাৰ হাতত। 'বাম-নৰম্মী' নাটকৰ বস্তু-নিৰ্ৰূপণ আৰু ৰচনা-ৰীতি সম্পূৰ্ণ আধুনিক, অৱশ্যে প্ৰাচীন প্ৰভাৱো সামান্যৰূপে ইয়াৰ ওপৰত পৰিছে। হেমচন্দ্ৰ বৰুৱাৰ 'কানীয়াৰ কীৰ্ত্তন' প্ৰহসন শ্ৰেণীৰ। বমাকান্ত চৌধুৰী পৌৰাণিক নাটকৰ জন্মদাতা। তেওঁৰ দ্বাৰা ৰচিত নাট দুখন হৈছে 'সীতা হৰণ' আৰু 'বাৰণ বধ'। চৌধুৰীৰ পিছতে গোহাঁঞি বৰুৱা, বেজবৰুৱা প্ৰমুখ্যে প্ৰায় পোন্ধৰ-ত্ৰিবিধন উল্লেখযোগ্য নাট্যকাৰে অসমীয়া নাট্য সাহিত্যৰ বিকাশত অবিহণা যোগাইছে। এইসকল নাট্যকাৰৰ নাটসমূহত প্ৰাচীন সংস্কৃত বা বৈষ্ণৱ যুগৰ অসীয়া নাটৰ প্ৰভাৱ নাই আৰু এই নাটবোৰ বস-প্ৰধানো নহয়। পাক্ষাত্য নাট্য-কৌশলৰ প্ৰভাৱ এইবোৰ নাটৰ ওপৰত পৰিছে কিন্তু অসমৰ মাটি-পানীৰ সান্বেৰে এইবোৰ পৰিপুষ্ট হৈছে।

ৰোমাণ্টিক নাটকৰ দিব্যবেশৰা পাক্ষাত্য নাট্য সাহিত্যৰ বুৰঞ্জীত ভিন ভিন ভাবধাৰাৰ প্ৰবাহ বিশেষকৈ লক্ষ্যীয়। শ্বেকস্পীয়াৰ, ইব্‌ছেন, শ্ব, মেটাৰলিক, ইয়েটছ, অ'নিল, ইলিয়ট প্ৰভৃতি নাট্যকাৰসকলৰ প্ৰত্যেকে নাট্য জগতলৈ বিশিষ্ট দান আগবঢ়াই গৈছে। তেওঁলোকৰ পদ্যসুসৰণ কবি আন আন নাট্যকাৰসকলে পাক্ষাত্য নাট্য-সাহিত্যৰ ভিন ভিন ধাৰা স্পষ্টকৈ তুলিছে। উন্নত বঙ্গদৰ্শক, শিকিত কচিসম্পন্ন সামাজিক, আৰু নাট্যকাৰৰ মৌলিক প্ৰতিভা—এই আটাইখিনিৰ সংযোগ হলেহে

পাক্ষাত্য নাট্য-
সাহিত্যৰ ধাৰা

ভাল নাট বচনা সম্ভব হ'ব পাৰে। পান্চাত্য জগতৰ ভিন ভিন বৈশিষ্ট্য এনে অল্পকাল পৰিবেশন সৃষ্টি হৈছে আৰু সেই সেই দেশৰ নাট্য-সাহিত্যৰ বিকাশো চমকপ্ৰসূ হৈ উঠিছে।

আমাৰ সবভাগ ভাৰতীয় ভাষাৰ মাজেদি নাট্য-সাহিত্যৰ বিকাশ বহুমুখী নহৈ একমুখী হৈ পৰিছে। অসমীয়া সবভাগ নাটকতেই আকৃতি আৰু প্ৰকৃতিগত বিশেষ পাৰ্থক্য নাই। পৌৰাণিক, বুৰঞ্জীমূলক, সামাজিক যি ধৰণৰ নাটকেই নহওক প্ৰায় সকলোতেই বোমাটিক

অসমীয়া নাটৰ
ছটি ধাৰা

আদৰ্শৰ ছাপ ভালকৈয়ে পৰিছে। ইবছেনৰ ধৰণে কেইখনমান নাটক অৱশ্যে

সামাজিক সমস্যা কৰি বচনা কৰা হৈছে। গতিকে আধুনিক

অসমীয়া নাট্য-সাহিত্যই ছটা মাথোন ভিন ভিন স্থীতিয়েদি আগবাঢ়ি আছে—

এটা বোমাটিক আৰু আনটো বাস্তৱবাদী। বোমাটিক স্থীতিৰ ভিতৰত পৌৰাণিক ঐতিহাসিক আৰু কিছুমান কাল্পনিক নাট্য-বস্তুক কেন্দ্ৰ কৰি ৰচিত নাটসমূহ পৰিছে। বাস্তৱবাদী নাটসমূহত ভিন ভিন সামাজিক, অৰ্থনৈতিক সমস্যাসমূহে আধিপত্য বিস্তাৰ কৰিছে।

বোমাটিক নাটসমূহত ঠায়ে ঠায়ে কাব্য-প্ৰতিভা আৰু আকৰ্ষণীয় পৰিস্থিতি-সৃষ্টিৰ ক্ষমতা চকুত পৰে। চৰিত্ৰ-সৃষ্টিৰ ক্ষেত্ৰতো কেইবাজনো নাট্যকাৰে সাৰ্থক চেষ্টাৰ পৰিচয় দিছে। জ্যোতিপ্ৰসাদ আগৰৱালাৰ নাটসমূহত নাট্যকাৰৰ স্বকীয় বৈশিষ্ট্য ভালকৈ ফুটি উঠিছে। বেজবৰুৱাৰ হাতত ডালিমীৰ চৰিত্ৰ সজীৱ হৈ উঠিছে। গণেশ গগৈৰ ‘শকুনিৰ প্ৰতিশোধ’ নাটকত শ্ৰীকৃষ্ণ আৰু শকুনিৰ চৰিত্ৰ-সৃষ্টিত নাট্যকাৰৰ প্ৰতিভা দেখিবলৈ পোৱা যায়। অতুল হাজৰিকাৰ কেইখনমান নাটৰ মাজেদি কাব্যিকতা আৰু চৰিত্ৰ-সৃষ্টিৰ ক্ষমতা চকুত নপৰাকৈ নাথাকে।

অসমত উন্নত বক্সমঞ্চৰ অভাৱ আছে। এই অভাৱ দূৰ নহলে উন্নত নাট্য-সাহিত্যৰ বিকাশ সম্ভৱ গতিত হোৱাৰহে সম্ভাৱনা আছে।

উপজ্ঞাস আধুনিক যুগৰ সৃষ্টি আৰু ইংৰাজী নভেলৰ আৰ্হিত ৰচিত। প্ৰাচীন সংস্কৃত সাহিত্যত ‘কাদম্বৰী’ বাসৱমতা’ৰ দৰে কেইবাখনো গল্প-কাব্য আছে। কোনো কোনো প্ৰাদেশিক

অসমীয়া উপজ্ঞাস

সাহিত্যত উপজ্ঞাসৰ বিকল্প নাম কাদম্বৰী কথা। এইবোৰ সাহিত্যৰ উপজ্ঞাসৰ

ওপৰত ‘কাদম্বৰী’ৰ প্ৰভাৱ কম-বেছি বকমে পৰিবও পাৰে। কিন্তু অসমীয়া

উপজ্ঞাসৰ ওপৰত হলে এই প্ৰভাৱ পৰা নাই। আধুনিক অসমীয়া সাহিত্যত গোহাঁঞি বৰুৱাৰদ্বাৰা ৰচিত ‘ভাৰতমতী’ আৰু ‘লাহৰী’ উপজ্ঞাসৰ পূৰ্ণাঙ্গ উপজ্ঞাস-সৃষ্টিৰ ইতিহাস আবহু হয়। প্ৰচেষ্টা হিচাবে এই উপজ্ঞাস দুখনৰ মাজেদি গোহাঁঞি বৰুৱাৰ দক্ষতাৰ চিন পোৱা যায়, বচনা-ভঙ্গীতো প্ৰাঞ্জলতাৰ নিদৰ্শন আছে। গোহাঁঞি বৰুৱাৰ সমসাময়িক লেখক বৰুৱা বৰদলৈৰ হাতৰ উপজ্ঞাস সাহিত্য সমৃদ্ধ আৰু পৰিপূৰ্ণ হৈ উঠিছে। ইংৰাজী উপজ্ঞাসিক ওৱাল্টাৰ স্কটৰদ্বাৰা বৰদলৈ কিছু পৰিমাণে প্ৰভাৱান্বিত হৈছে সন্দেহ নাই। ঐতিহাসিক পটভূমিৰ আঠখন মূল্যবান উপজ্ঞাস বচনা কৰি অসমীয়া উপজ্ঞাস সাহিত্যৰ ভেটি সন্নিৱৃত কৰি গৈছে। বৰদলৈৰ উপজ্ঞাসৰ ওপৰত ভাৰতীয় দাৰ্শনিকভাবধাৰা আৰু বিশেষকৈ বৈষ্ণৱ গুৰুসকলৰ বসমতী ভক্তিৰ প্ৰভাৱ স্পষ্ট।

চৰিত্ৰবোৰ সহজ, সবল আৰু বাস্তৱ। অন্তৰ্দৃশ্যৰ ভাৱণাত এইবোৰৰ মানসিক সংঘাত পৰিস্ফুট হোৱা নাই কিন্তু সহজ সবল লোকৰ অনাড়ম্বৰ জীৱনৰ টাইপ হিচাবে এইবোৰ আকৰ্ষণীয় হৈ পৰিছে। শবৎ গোশ্বামী, দৈব তালুকদাৰ, দণ্ডিনাথ কলিতা, হৰিনাবায়ণ দত্তবৰুৱা, বীণা বৰুৱা, হীননাথ শৰ্মা, বাধিকা গোশ্বামী, যোগেশ দাস, মহেশ্বৰ গীয়াৰ, হিতেশ ডেকা, স্বৰ্বেশ গোশ্বামী, প্ৰেমনাৰায়ণ দত্ত প্ৰভৃতি ভালেমান ঔপন্যাসিকৰ লেখাৰ মাজেদি উপন্যাস সাহিত্যৰ সৃষ্টি আগবাঢ়ি আছে। বৰুৱী বৰদলৈৰ ঠিক পিছতেই সাময়িকভাৱে উপন্যাস-সৃষ্টিৰ ক্ষেত্ৰত কিছু শিথিলতা পৰিলক্ষিত হয়। কিন্তু যোৱা দহ পোন্ধৰ বছৰৰ ভিতৰত ভিন ভিন সম্ভাৱনাত বুকুত লৈ ভালেমান উপন্যাস ৰচিত হৈছে। এইবোৰৰ মাজেদি উন্নত ৰচনাশৈলী আৰু সজীৱ চৰিত্ৰ-সৃষ্টিৰ নিদৰ্শনো দেখিবলৈ পোৱা যায়। ঔপন্যাসিকসকলৰ দৃষ্টিকোণ বহিৰ্ভূমি নহৈ লাহে লাহে অন্তৰ্ভূমি হৈয়ো পৰিছে আৰু কিছুমান উপন্যাসৰ ওপৰত মনোবৈজ্ঞানিক মতবাদৰ স্পষ্ট ছাপ পৰিছে। গাৰ্হলীয়া জীৱন, বাগিচাৰ বহুৱা জীৱন প্ৰভৃতিক কেন্দ্ৰ কৰি দুই-চাৰিখন ভাল উপন্যাস ৰচিত হৈছে। তথাপি আধুনিক নানা তৰহৰ সামাজিক আৰু অৰ্থনৈতিক সমস্যাৰদ্বাৰা প্ৰেৰিত ব্যক্তি-জীৱনৰ অসহায়তা, দুৰ্দ্ধমনীয় জৈৱিক কামনা-বাগনাৰ বিজ্ঞানসন্মত বিশ্লেষণ, প্ৰমথিত লম্বাজত প্ৰম আৰু কৰ্ম-নিষ্ঠাৰ তৃপ্তি আদি অলেখ সমস্যাৰ আলমত ভাল উপন্যাস ৰচিত হবলৈ এতিয়াও বাকী। জীৱনৰ বহল ক্ষেত্ৰত আঁঠু ৰূপ দিব পৰা সৰুৰ অনেক ঘটনা সংঘটিত হয়। সেই ঘটনাবোৰ পোহৰাই তুলিব পাৰিলে সমগ্ৰ জীৱনৰ উজ্জ্বল ৰূপ প্ৰকাশিত হৈ পৰে। ঔপন্যাসিকৰ প্ৰতিভাৰ অস্থূলকণ্ঠে জীৱনৰ সূক্ষ্ম অস্থূৰ্ভূতি আৱিষ্কাৰ কৰিব খুজিলে সাধনা আৰু অস্থূলকণ্ঠে প্ৰয়োজন। প্ৰতিভাৰ বিকাশৰ কাৰণেও সজ চেষ্ঠাৰ আবশ্যক হৈ পৰে। নতুন উপন্যাস লেখকসকলৰ হাতত উপন্যাস সাহিত্যৰ সমৃদ্ধি বাঢ়ি উঠাৰ আশা কৰা যায়।

উপন্যাসৰ লগে লগে আধুনিক চুটি গল্পবোৰ জন্ম হয় ঊনবিংশ শতিকাৰ শেষ ভাগত। বেজবৰুৱাই পৌৰাণিক ঠাঁচত সাধুকথা আৰু আধুনিক চুটি গল্প দুয়োটাকে লিখিছে। এওঁৰদ্বাৰা আধুনিক চুটি গল্প ৰচিত গল্পসমূহৰ সবহভাগেই হান্তবল প্ৰধান আৰু ব্যঙ্গাত্মক। শবৎ গোশ্বামীয়ে জীৱনৰ সূখ-দুখ, হাঁহি-কান্দোনৰ ফালটোৰ পিনে ভালকৈয়ে চকু দিছে আৰু কিছুমান গল্পৰ যোগেদি অদৃষ্টৰ নিৰ্ধৰ্ম কণাঘাতৰ ভাৱণাত জীৱনৰ কাকণ্য ফুটাই তুলিছে। এওঁলোকৰ পিছতে ভালেমান গল্প লেখকে বিংশ শতিকাৰ প্ৰথম চাৰি দশকৰ ভিতৰত ৰচিত গল্পসমূহৰদ্বাৰা অসমীয়া গল্প-সাহিত্যক এক উন্নত স্তৰলৈ লৈ গৈছে। নগেন্দ্ৰ চৌধুৰী, হালীৰাম ডেকা, লক্ষ্মীধৰ শৰ্মা, লক্ষ্মীনাথ ফুকন, মহী বৰা, বীণা বৰুৱা, বৰা দাস, জৈলোকা গোশ্বামী, বাধিকা গোশ্বামী আদি লেখকসকল এই যুগৰ গল্পকাৰসকলৰ ভিতৰত অলপ কেইজনমানহে। এই যুগৰ গল্পসমূহৰ মাজেদি যৌন-আকৰ্ষণৰ মাদকতাৰ বিলাসৰপৰা আবদ্ধ কৰি ত্যাগৰ মাহাত্ম্যলৈকে নানা তৰহৰ চিত্ৰ ফুটি উঠিছে। ক্লয়ড ইয়ং, এডলাৰ প্ৰভৃতি মনোবৈজ্ঞানিক-সকলৰ প্ৰভাৱ এই যুগৰ লেখকসকলৰ সবহভাগৰ ওপৰতে পৰিছে। পেছৰ পিনে দুই-চাৰি গল্পৰ ওপৰত মাজীয়া প্ৰভাৱো চকুত পৰে। এই সময়তে গল্পৰ কলাকৌশল উন্নত হয় আৰু

কথা-সাহিত্যৰ প্ৰকাশভঙ্গীৰ বহুলতা আহি পৰে। বোমাটিক প্ৰভাৱপূৰ্ণ কিছুমান গল্পত ভাৰ-বিলাসৰ আধিক্য থাকিলেও উন্নত টেকনিকৰ মাজত সি সহজতে অহুভূত নহয়। গল্পসাহিত্যৰ প্ৰতি সাজুৰ আগ্ৰহ এই কালছোৱাতেই বাঢ়িবলৈ ধৰে।

যোৱা মহাযুদ্ধৰ পিছত ভাৰতে স্বাধীনতা লাভ কৰে। যুদ্ধকালীন নানান সমস্যাৰ হেঁচাত চেপা খাই থকা সাহিত্যিক প্ৰতিভা বাধাহীন হৈ ভিন ভিন স্ৰষ্টিৱেদী আগবাঢ়ি যাবলৈ ধৰে। তেওঁলোকৰ মনত নৱ-চেতনা জাগে আৰু নতুন প্ৰেৰণাবে অহুপ্ৰাণিত হোৱা সৃষ্টিধৰ্মী মনৰ বিকাশ হয় খণ্ড-কবিতা, চুটি গল্প আৰু কিছু পৰিমাণে উপভাসৰ মাজেদি।

স্বাধীনতাৰ পিছত যি সামাজিক বিশৃঙ্খলতা সাময়িকভাৱে আহি পৰিছিল সি লাহে লাহে আঁতৰি গ'ল। কিন্তু একবকম স্থবিৰ হৈ পৰা প্ৰাচীন সমাজ-গাঠনিত এক অভাৱনীয় পৰিবৰ্তনৰ জোকাৰ লাগিল। ইয়াৰ ফলত দেশত নতুন নতুন সমস্যাৰ উদ্ভৱ হ'ল।

যুদ্ধোত্তৰ যুগৰ লেখকসকলে নতুন পটভূমিৰ ওপৰত নতুন দৃষ্টি-ভঙ্গী লৈ গল্প লিখিবলৈ আৰম্ভ কৰিলে। আলোচনীৰ পাতত আঁঠে কুৰিৰো ওপৰ গল্প লেখকৰ নাম চকুত পৰিল। কেৱল আব্দুল মালিক, বীবেক ভট্টাচাৰ্য্য, যোগেশ দাস, হোমেন বৰগোঁহাই, চন্দ্ৰপ্ৰসাদ শইকীয়া, লক্ষ্মীন্দৰ বৰা, নিৰুপমা বৰগোঁহাই, স্নেহ দেৱী আদিৰ নাম উল্লেখ কৰি ক্ষান্ত হলেও উল্লেখযোগ্য আন আন লেখকৰ নাম নথকা নহয়। নতুন লেখকসকলৰ হাতত অসমীয়া গল্প-সাহিত্যই এটা শক্তিশালী ৰূপ পাইছে। ভালেমান গল্পত অৱশ্যে বাক সংযমৰ জৰী ঢিলা হৈ পৰিছে আৰু পৰিবেশ-সৃষ্টিৰ নামত অনাবশ্যকীয় ভূমিকাৰ ওপৰত অধিক গুৰুত্ব আৰোপিত হৈছে। কাব্যিক সৌন্দৰ্য্যৰ মোহত অভিভূত হৈ পৰা লেখকো নোহোৱা নহয়। যৌন ক্ষাৰ প্ৰচণ্ডতাৰ চিত্ৰ ফুটাই তুলিবলৈ যাওঁতে কোনো গল্পত নগ্নতা প্ৰকাশ হৈয়ো পৰিছে। কেৱল নগ্নতাৰ কাৰণে নগ্ন চিত্ৰ চিত্ৰিত কৰা স্ফুৰ্তিৰ পৰিচায়ক নহয়। কিন্তু আৰ্টৰ মাজেদি জীৱনৰ নগ্নতাৰ বসন্তিক অভিব্যক্তিৰপৰা কলাকাৰসকল দূৰত থাকিলে সাহিত্যৰ দাপোণত এই আৱশ্যকীয় ফালটো প্ৰতিফলিত হব নোৱাৰে। ব্যাপক জীৱনৰ চকল মুহূৰ্ত্তবোৰ আৰ্টৰ বৃত্তত স্থায়ী ৰূপ দিবলৈ গলে সেই মুহূৰ্ত্তৰ মাজত উজ্জলি উঠা নগ্নতা শিল্পীৰ তুলিকাৰ যোগেদি মূৰ্ত্ত হোৱাটো স্বাভাৱিক। অৱশ্যে ই শিল্পীৰ জ্ঞান-সংবেদনাৰ সলিলেৰে ধোঁত আৰু পৰিষ্কাৰ হোৱা উচিত। আৰ্টত দৃঢ়ভাবে ব্যক্তি-চৰিত্ৰ ৰূপ দিব পাবিলে ই প্ৰকৃততে ব্যক্তি হৈয়ো ব্যক্তি-নিৰপেক্ষ হৈ পৰে। ব্যক্তি-নিৰপেক্ষ চৰিত্ৰৰ মাজেদি ইন্দ্ৰিয়-লোলুপতা বা কাৰ্মুকতা প্ৰকাশিত নহয়, হয় আদিৰসন্তিক স্ফুৰ্ত্তাৰ অহুভূতি। সাহিত্যৰ ক্ষেত্ৰত সজ্ঞ অসজ সকলো ভাবেই বস-বাজ্যলৈ উন্নীত হোৱাৰ ফলত সেইবোৰৰ তীব্ৰতা আঁতৰি যায় আৰু বাস্তৱৰ কথাৰ ৰূপটোও সলনি হৈ পৰে।

যুদ্ধোত্তৰ যুগত বস-বচনাই আমাৰ সাহিত্যত ভূমুকি মাৰি সোনকালে জনপ্ৰিয়তা লাভ কৰিছে। বস-বচনাৰ সাহিত্যিক মূল্যায়ন কৰাৰ সময় এতিয়াও আহি পৰা নাই। ভিলক

হাজৰিকা আৰু হেমচন্দ্ৰ শৰ্মাই এই ক্ষেত্ৰত পাৰদৰ্শিতাৰ পৰিচয় দিছে। আচলতে এনে ধৰণৰ বচনা লিখিবলৈ যেনে সহজ, লেখকৰ দৃষ্টি-ভঙ্গী এক অপূৰ্ণ উন্নত স্তৰত বখাটোও তেনেকৈ টান। তাৰে নিয়গামী প্ৰবল প্ৰবাহক বাধা দি বাখিবলৈ বস-বচনা হলে তাৰে সৌকৰ্ম্যৰ দীনতা দূৰ হ'ব লাগে। কিন্তু ইয়াৰ কাৰণে লাগে অভিজ্ঞতাৰ গভীৰতা আৰু নিৰ্ভাচনৰ পটুতা।

প্ৰবন্ধ, বচনা আৰু সমালোচনাৰ ক্ষেত্ৰত অসমীয়া সাহিত্যৰ আশাহুৰূপ উন্নতি হোৱা নাই। ডঃ বাণীকান্ত কাকতিয়ে এক উচ্চ পৰ্যায়ৰ সমালোচনাৰ ধাৰা বোৱাবলৈ যত্ন কৰিছিল কিন্তু তেওঁৰ মৃত্যুৰ পিছত সেই ধাৰা বেগেৰে বৈ থকা নাই। আজি অসমীয়া সাহিত্য এনে এটা স্তৰলৈ উঠিছে, যি স্তৰত গঠনমূলক সমালোচনাৰ দিক্-দৰ্শন নিতান্ত প্ৰয়োজন হৈ পৰিছে। সমালোচনা টান কাম। প্ৰতিভা থাকিলে আপেক্ষিক কাম আয়াসতে কবিতা বা গল্প বচনা সম্ভৱ হ'ব পাৰে কিন্তু সমালোচক হ'ব লাগিলে প্ৰতিভাৰ উপৰিও অধ্যয়ন আৰু গভীৰ জ্ঞানৰ প্ৰয়োজন হয়। তাৰোপৰি জ্ঞানী আৰু প্ৰতিভাশালী লোকো সংস্কাৰমুক্ত নহৈ অৱলম্ব মানব হলে প্ৰকৃত সমালোচনা সম্ভৱ হ'ব নোৱাৰে। সমালোচনাত একদেৰেদৰ্শিতা যেনেকৈ বৰ্জনীয়, পাণ্ডিত্যাভিমানৰ কছৰতো তেনেকৈ বৰ্জনীয়। গুণ-গ্ৰাহিতা সমালোচকৰ ভূষণ কিন্তু বিশ্লেষণী ক্ষমতা তেওঁৰ সঞ্চল।

অসমীয়া সাহিত্য এক প্ৰান্তীয় সাহিত্য হলেও বিশ্ব-সাহিত্যৰ লগত আমাৰ সাহিত্যিক-সকলৰ ভালকৈ পৰিচয় ঘটিছে। পদাৰ্থ-বিজ্ঞান, মনোবিজ্ঞান, জীৱবিজ্ঞান প্ৰভৃতি ভিন ভিন বিজ্ঞানৰ মতবাদে আজিৰ সাহিত্যিকৰ চিন্তাধাৰাৰ ওপৰত প্ৰভাৱ বিস্তাৰ কৰিছে। কাৰ্য্য-কাৰণ সম্বন্ধৰ বিষয়ে আমাৰ আগৰ যুগৰ লোকসকলৰ যি ধাৰণা আছিল আজিৰ যুগত তাৰ পৰিবৰ্তন ঘটিছে। লেখকৰ দৃষ্টি-ভঙ্গী সলনি হৈছে আৰু কলা-কৌশলৰ ক্ষেত্ৰত নতুন নতুন পৰীক্ষা চলিব ধৰিছে। কথা আৰু কথন-ভঙ্গী লৈ আধুনিক সাহিত্যৰ বিচাৰ আবন্ত হৈছে। সাহিত্যিকৰ হৃদয়ৰ ভাব-প্ৰৱণতাৰ ওপৰত বুদ্ধি-শক্তিৰ নিৰ্ণয় শাসন চলিব ধৰিছে। সৰল বেখাৰ দৰে পোন গতিত অবিচাৰ বৈ থকা কালৰ সোঁত আধুনিক অনেক লেখকৰ মনত বেঁকা হৈ পৰি কাল চক্ৰৰূপে কল্লিত হৈছে আৰু অতীত, বৰ্তমান আৰু ভৱিষ্যতৰ ধাৰণাৰ অম্লৰূপ পৰিবৰ্তন ঘটিছে। সামাজিক জীৱনৰ জটিলতা বঢ়াৰ লগে লগে তাৰ ৰূপদানৰ চেষ্টাত নতুন কৌশল অবলম্বন কৰা দেখা গৈছে।

বিশ্ব শক্তিকাত সৃষ্টি-ধৰ্মী সাহিত্যৰ মাজেদি নানা তৰহৰ ভাবৰ স্ফুৰ্তি একা-বৈকটক বৈ থকাৰ কাৰণে সমালোচকে সেইবোৰৰ সাহিত্যিক মূল্যায়ন কৰা সহজ হৈ থকা নাই। কোনো সমালোচক জ্ঞানত গভীৰ হলেও সেই গভীৰ জ্ঞানৰ প্ৰয়োগ বিশেষ ক্ষেত্ৰত উপযুক্ত হয় নে নহয় তাতো সন্দেহৰ ঞ্চল আছে। তথাপি সমালোচনা সাহিত্যৰ সমালোচকৰ দায়িত্ব প্ৰতি সচেতন হোৱা সময় কেতিয়াবাই আহি পৰিছে। সমালোচনাও অনেক সময়ত সৃষ্টি-ধৰ্মী। মৌলিক আৰু সমালোচনা সাহিত্যৰ ভিতৰত এটা পাৰস্পৰিক

সম্বন্ধ আছে। সেই বাবে প্ৰচলিত সমালোচনাৰ আগতিক ধাৰাৰ লগত আমাৰ সমালোচক-সকলৰ আত্মিক যোগসূত্ৰ স্থাপিত হব লাগে। তাৰৰ আন্তৰ্জাতিক বিনিময়ৰ যুগত আমাৰ লেখক আৰু সমালোচকসকলে গোটেই পৃথিৱীৰ উৎকৃষ্ট সাহিত্যৰ পিনে পিঠি দি চলিব নোৱাৰে। প্ৰাচীন সংস্কৃত অলংকাৰ শাস্ত্ৰ দুই এখন aesthetics, ইংৰাজী আৰু ফৰাচী সাহিত্যৰ সমালোচনাৰ ধাৰা আৰু অসমীয়া সাহিত্যৰ ধাৰাবাহিক ইতিহাসৰ লগত সমালোচকসকলৰ অন্ততঃ ভাল নহলেও কিছু পৰিচয় থাকিব লাগে।

আজিৰ বৈজ্ঞানিক উন্নতিৰ যুগত এখন দেশে কেৱল মধ্যযুগীয় মনোবৃত্তি লৈ ভালকৈ জীয়াই থাকিব নোৱাৰে। যিবোৰ নতুন চিন্তাধাৰাই জগতবাসীক মূৰ্খ আৰু স্তম্ভিত কৰিছে সেইবোৰৰ প্ৰতি কোনো উন্নত জাতিয়ে উদ্বাসীন হৈ তেওঁলোকৰ কৃষ্টি-সভ্যতাৰ জড়তা অনাত সহায় নকৰে। আমাৰ অসমীয়া জাতিৰ বুকুতো স্বাধীনতা লাভৰ পাছৰপৰা এটা উৎসাহ-উদ্দীপনা জাগি উঠিছে। উৎসাহ-উদ্দীপনা এটা সক্ৰিয় শক্তি। এই শক্তিৰ প্ৰয়োগ হব লাগে

বৰ্তমান যুগত দেশৰ গঠনমূলক কামত আৰু ভাষা-সাহিত্যৰ উন্নতিৰ চেষ্টাত। অকল প্ৰতিভাৰ বলতে ভাল সাহিত্য-সৃষ্টি সম্ভৱ নহয়। দেশ-বিদেশৰ লেখক-সকলৰ চিন্তাধাৰাৰ লগত সাহিত্যিকসকল পৰিচিত হব লাগে আৰু তাৰ বাবে লাগে অধ্যয়ন, ভ্ৰমণ, শ্ৰবণ, আলোচনা সকলোকে। খোলা মন, উদাৰ দৃষ্টি-ভঙ্গী আৰু বৃহৎ কল্পনা নহলে উৎকৃষ্ট সাহিত্য সৃষ্টি নহয়। জাতীয় এক সন্ধিক্ষণত আমাৰ নতুন নতুন লেখকসকলৰ ওপৰত গধুৰ দায়িত্বৰ বোজা আহি পৰিছে। সাহস আৰু দৃঢ়তাৰে এই বোজা বহন কৰিবলৈ আগবাঢ়ি নাহিলে যুদ্ধোত্তৰ যুগত জাগি উঠা নৱ-চেতনা বিপথগামী হব, নষ্ট পাব। আলস্য-পৰবশ, ব্যক্তিকেন্দ্ৰিক আৰু আত্ম-তৃপ্তিত ভোল যোৱা লোকে ভৱিষ্যতৰ অলীক সপোন কাব্যত ৰূপ দি নিজৰ ভাবোচ্ছাসৰহে পৰিচয় দিয়ে। দক্ষ আৰু কৰ্মী লোকে সপোনত আপোনপাহবা নহৈ বহল জীৱনৰপৰা এটা এটাকৈ মানিক বুটলি আনি সাহিত্যৰ ভঁৰাল সমৃদ্ধ কৰে। অতীত আৰু ভৱিষ্যতৰ মাধুৰ্য্যৰ কল্পনাত অভিভূত, পক্ষাঘাতগ্ৰস্ত হোৱাটো টান কথা নহয় কিন্তু টান কথা বৰ্তমানৰ লগত নিবিড় সম্বন্ধ স্থাপন কৰি তাৰ সোঁতৰ লগত সমানে আগুৱাই যোৱাটো। সক্ৰিয়, শক্তিমন্ত জাতি সজাগ হয় কেৱল বৰ্তমানৰ প্ৰতি, অহ-প্ৰেৰণা লাভ কৰে অতীতৰ বুকুৰপৰা আৰু অনাগত ভৱিষ্যতৰ অলীক কল্পনাৰপৰা দূৰত থাকে। মনগঢ়া ভৱিষ্যত বাম-ৰাজ্যৰ কল্পনা সাহিত্যিকৰ চকুত এক প্ৰকাৰ পলায়নবাদ। আজিৰ যুগত পলায়নী মনোবৃত্তিৰ প্ৰয়োজন নাই। সমস্তাবোৰৰ আগত মুখামুখীকৈ থিয় দি সেইবোৰ বুজিবলৈ, সমাধান কৰিবলৈ সাহিত্যিকসকল যত্নপৰ হোৱা উচিত।

বিংশ শতিকাত বুদ্ধিজীৱী লোকৰ মন বিক্ষিপ্ত নানান ভাৰধাৰাৰে ভাৰাক্ৰান্ত হৈ পৰিছে। পাৰম্পৰিক সম্বন্ধহীন বিভিন্ন ভাবসমূহে তেওঁলোকক কোনো নিৰ্দিষ্ট লক্ষ্যৰ পিনে আগুৱাই নিয়া নাই। ব্যক্তিগত জীৱনতেই হওক বা জাতীয় জীৱনতেই হওক অনিচ্ছিত লক্ষ্য আগত থাকিলে ব্যক্তিজীৱনৰ বা জাতিৰ সমস্তা-সমাধানত সাহসৰ দৃঢ়তা নাথাকে। ব্যক্তিৰ

অন্তৰত তুগীকৃত অসংলগ্ন ভাবসমূহৰ মাজত সমন্বয় স্থাপিত হলেহে ব্যক্তি-জীৱনৰ মানসিক বন্দ
 আঁতৰি যায় আৰু লক্ষ্যত উপনীত হোৱাৰ সুবিধা ঘটে। কিন্তু ভাবসমূহৰ মাজত এনে সমন্বয়
 স্থাপন কৰিব পৰা আত্মবল আৰু আত্মবিশ্বাস বিংশ শতিকাৰ ভাবতাবাসীৰ
 আধুনিক যুগৰ অৱস্থিত লক্ষ্য মাজত বিৰল। নানান মতবাদৰ হেঁচাত জৰ্জৰিত আৰু অৱসন্ন আমাৰ মনৰ
 মাজত বিশ্বাস-অবিশ্বাসৰ তুমুল সংগ্ৰাম। সেই বাবে আমাৰ সবহ ভাগৰে
 মনত নাই গভীৰ বিশ্বাস, নাই জীৱনৰ দৰ্শন। অবিশ্বাসৰ ঘন কুৰ্বলী ভেদ কৰি সৃষ্টি-ধৰ্ম্মী
 সাহিত্যিকৰ মন জীৱন-দৰ্শনৰ জ্যোতিৰে উজ্জল হৈ উঠিব লাগে। তেওঁলোকৰ চকুৰ আগত
 জিলিকি থাকিব লাগে জীৱনৰ লক্ষ্য। সেই লক্ষ্যৰ পৰিপ্ৰেক্ষণত চঞ্চল আৰু কণ্ঠজৰ জীৱনৰ
 সত্য উজ্জলি উঠে। জীৱনৰ লক্ষ্য আগত নাথাকিলে লক্ষ্যভ্ৰষ্ট লেখকসকলৰ হাতত কথাবস্তু
 হয় প্ৰাণহীন আৰু কথাবীতি হয় গতানুগতিক।

আমাৰ সমাজত নতুন যুগোপযোগী সাহিত্যৰ সৃষ্টিৰ প্ৰয়োজন হৈ পৰিছে। সাহিত্যিক-
 সকল সামাজিক চিন্তাধাৰাৰে প্ৰভাৱান্বিত হলেও সেই ধাৰা পৰিবৰ্ত্তনৰ ক্ষমতা তেওঁলোকৰ হাততে
 আছে। জীৱনৰ উন্নত মানদণ্ড চকুৰ আগত ৰাখি সমাজৰ কুসংস্কাৰ,
 যুক্তিচাৰ, নীচতা, ভণ্ডামী আঁতৰাই এখন সুস্থ, সবল সমাজ-গঠনৰ আদৰ্শ
 দাঙি ধৰিবলৈ হলে সাহিত্যিকসকলেই তাক দাঙি ধৰিব লাগিব। ব্যাধিগ্ৰস্ত সমাজক বোগ
 মূক্তিৰ শাস্তি-পানী সাহিত্যিকৰ লেখনীয়েহে ছটিয়াব পাৰিব। অকল এখন দেশৰে কথা নহয়,
 গোটেই পৃথিৱীখনেই যেন আজি এক অচিন ব্যাধিৰ আক্ৰমণত সন্তপ্ত হৈ পৰিছে। সন্দেহ,
 অবিশ্বাস আৰু মৰণৰ বিভীষিকা ভিন ভিন জাতিৰ জীৱনত মূৰ্ত্ত হৈ উঠিছে। সাহিত্যিকৰ
 প্ৰাণম্পৰ্ণ লেখাৰদ্বাৰা এই অবিশ্বাস আৰু বিভীষিকা দূৰ কৰি হতাশ প্ৰাণত আশাৰ সঞ্কাৰ
 কৰিব লাগিব। কাব্য, নাটক, উপন্যাস, চুটি-গল্পৰ মাজেদি সাম্য, মৈত্ৰী আৰু শান্তিৰ শব্দধ্বনি
 বাজি উঠিব লাগিব নহলে বৈজ্ঞানিকৰ হাতে-গচা আটমবোমাৰ গৰ্জনত মানৱ-জাতিৰ কৃষ্টি-সভ্যতা
 হয়তো এদিন কঁপি উঠিব, খহি পৰিব।

আমাৰ শিশু সাহিত্যৰ মাজেদিও এনে এটি আদৰ্শ ফুটি উঠিব লাগে। আজিৰ যুগত
 আমাৰ শিক্ষা-অন্তৰ্ধানবোৰ হৈ পৰিছে এক প্ৰকাৰ জ্ঞানৰ পোহাৰ। পোহাৰত বস্তু বেচা হয়
 আৰু শিক্ষালয়ত বেচা হয় জ্ঞান। শিক্ষাৰ্থীসকলে পইচা ভাঙি কিনি
 শিশু-সাহিত্য লোৱা এই জ্ঞান পিছৰ জীৱনত আৱশ্যক মতে অলপ অলপকৈ উলিয়াই
 খবচ কৰে কিন্তু ভঁৰাল সন্মুখ কৰিবলৈ যত্ন নকৰে। কিছুদিনৰ পিছত সবহ ভাগৰে জ্ঞানৰ
 ভঁৰাল উৎস হৈ পৰাত খালি ঠাই অন্ধ-বিশ্বাস, কুসংস্কাৰ আদিয়ে পূৰাই পেলায়। কোনো
 আদৰ্শ বা সামাজিক উদ্দেশ্য আগত ৰাখি শিক্ষা-পদ্ধতি বচিত নহলে নাইবা সাহিত্যৰ
 অৱিয়তে ব্যক্তি আদৰ্শ-চেতন নহলে অৰ্থলব্ধ জ্ঞানৰ ভঁৰাল এনেদৰে উৎস হৈ পৰা একো
 আচৰিত নহয়।

আগৰ কেই বছৰমানৰ তুলনাত শিশু-সাহিত্যৰ ক্ষেত্ৰত আমাৰ সাহিত্য এখোজ

আগুৱাই আহিছে আৰু কেইখনমান শিশু-সাহিত্যৰ ভাল পুথিও প্ৰকাশিত হৈছে। তথাপি এই ধৰণৰ ভালেমান পুথিৰ আৱশ্যক এতিয়াও নোহোৱা নহয়। শিশুসকলৰ জ্ঞান-স্পৃহা বঢ়াবলৈ আকৰ্ষণীয় আৰু সচিত্ৰ, সাধাৰণ জ্ঞান-পুথি আমাৰ ভাবাত নাই। পৌৰাণিক কাহিনী আৰু সাধু-কথাবোৰত ভাৰ্য্য মাথুখী আৰু ছপাৰ সৌন্দৰ্য্য বঢ়োৱাৰ থল আছে। ধৰ্মগুৰু, বৈজ্ঞানিক আৰু সমাজ-হিতৈষী লোকসকলৰ চমু জীৱনীয়ে শিশুসকলৰ মনৰ ওপৰত আকৰ্ষণ ছাপ ৰাখি যায়। কাল্পনিক কাহিনীবোৰে তেওঁলোকৰ কল্পনা প্ৰথৰ কৰে। এনে ধৰণৰ ভিন ভিন কিতাপেৰে আমাৰ শিশু-সাহিত্য সমৃদ্ধ হব লাগে। বিজ্ঞানৰ বিচিত্ৰ অৱদানৰ বুকুত আমি ডাঙৰ দীঘল হৈছোঁ। বৈজ্ঞানিক কথাবোৰৰ লগত আমাৰ ল'ৰা-ছোৱালীৰ সন্মিলন সাধাৰণ পৰিচয় ঘটাৰ সুবিধা লাগে। আজিৰ যুগত বৈজ্ঞানিক আৰু কাৰিকৰী শিক্ষাৰ প্ৰতি আমাৰ ল'ৰা-ছোৱালীৰ আগ্ৰহ জন্মোৱাৰ বিশেষ আৱশ্যক হৈ পৰিছে। উপযুক্ত প্ৰশিক্ষণ পোৱা ইচ্ছুক কৰ্মীৰ অভাৱ হলে দেশৰ উন্নয়নমূলক কাম সম্ভৱ নহয়। সেইবাবে চৰকাৰৰ তৰফৰপৰা প্ৰশিক্ষণৰ সুব্যৱস্থা কৰাৰ লগতে দেশৰ বুজন সংখ্যক ল'ৰাৰ মনো যাতে এইফালে আকৃষ্ট হয় তাৰ প্ৰতিও চকু দিব লাগে। ইয়াৰ কাৰণে তেনে ধৰণৰ শিশু-সাহিত্যৰ পুথি-বচনাৰ ওপৰত লেখকসকলে বিশেষ গুৰুত্ব আৰোপ কৰা উচিত। চৰকাৰী প্ৰকাশনবোৰো এনেবোৰ কাম হাতত ললে আমাৰ ভৱিষ্যত আশা-ভৱসাৰ স্থল শিশুসকলৰ আৰু লগতে দেশবোৰ ডাঙৰ অভাৱ পূৰণ কৰা হয়।

আমাৰ ল'ৰা-ছোৱালীৰ বাবে যুগুত কৰা পাঠ্য-পুথিৰ ওপৰতো সমাজে নজৰ দিয়াৰ সময় আহিছে। পাঠ্য-পুথিবোৰে ল'ৰা-ছোৱালীৰ কচি গঠন কৰে। শিক্ষাৰ মৌলিক উদ্দেশ্যৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰাখি এই পুথিবোৰ ৰচিত নহলে শিক্ষাদানৰ সামাজিক উদ্দেশ্য সফল নহয়।

পাঠ্য-পুথি

আজি কেইবছৰমান আগৰেপৰা নৈতিক আৰু উদ্ধাৰ আদৰ্শৰপৰা পাঠ্য-পুথিবোৰ অলপ আঁতৰি আহিছে। ধৰ্ম-নিৰপেক্ষ ৰাষ্ট্ৰত ধৰ্মালোচনাৰ কথা তুলিব নোৱাৰি কিন্তু নৈতিক আৰু আধ্যাত্মিক আদৰ্শ বিসৰ্জন দি ৰাজনৈতিক বা অৰ্থ-নৈতিক আলোচনাতে আৱদ্ধ থাকিলে জীৱনৰ পূৰ্ণ-বিকাশক সহায় কৰা নহয়। বৰ্তমান চলি থকা পাঠ্য-পুথিবোৰত ৰাজনৈতিক নেতাসকলৰ জীৱনীৰ ওপৰত বেচি গুৰুত্ব দিয়া দেখা গৈছে। কিন্তু নেতাসকলৰ জীৱনৰ আদৰ্শলৈ চকু ৰাখি তেওঁলোকৰ জীৱন-চৰিত ৰচনা কৰা নহয়। সবহাভাগ ৰাজনৈতিক নেতাই স্বাধীনতা যুঁজৰ লগত ঘনিষ্ঠভাৱে জড়িত। জীৱনী-বোৰৰ মাজেদি নেতাসকলৰ আন্দোলন-প্ৰিয়তাৰ ছবিয়াই আটাইতকৈ সুস্পষ্ট। তেওঁলোকৰ জীৱনৰ আদৰ্শ কি, তাক বুজ কৰাৰ চেষ্টা এইবোৰত নাই। এনেবোৰ জীৱনীৰ সংস্পৰ্শত ল'ৰা-ছোৱালীৰ মত আন্দোলনমুখী হোৱা একো আচৰিত নহয়। ত্যাগৰ আদৰ্শ, দানৰ ঐশ্ৰেষ্ঠতা, সৌহাৰ্দ্যৰ শান্তি পাঠ্যপুথিৰপৰা দূৰত ৰাখি আজিৰ ৰচকসকলে আধুনিকতাৰ পৰিচয় দিব খুজিছে সঁচা, কিন্তু এনেবোৰ পুথিয়ে ল'ৰা-ছোৱালীবোৰক জীৱনৰ লক্ষ্য সম্বন্ধে সন্দিহান হোৱাত সহায় কৰিছে।

ল'ৰা-ছোৱালীৰ কুমলীয়া মনত বীৰপূজাৰ প্ৰতি আগ্ৰহ প্ৰবল। মহৎ লোকৰ জীৱনীয়ে এই আগ্ৰহ পূৰণ কৰাৰ উপৰিও শিশুসকলৰ আগত জীৱনৰ একো একোটা আদৰ্শ তুলি ধৰে। অকল শিশুসকলৰ বাবেই নহয়, বয়স্কসকলৰ বাবেও এনে জীৱনী আমাৰ সাহিত্যত

মহৎ লোকৰ
জীৱনী

সৰহ নহয়। ডঃ সূৰ্য্যকুমাৰ ভূঞাৰ “আনন্দৰাম বৰুৱাৰ জীৱন-চৰিত্ৰ”,

গোপীনাথ বৰদলৈৰ “দেশভক্ত তৰুণৰাম ফুকন,” মহাদেৱ শৰ্মাৰ “লোকপ্ৰিয়

গোপীনাথ বৰদলৈ,” বেণুধৰ শৰ্মাৰ “মনিৰাম দেৱান” আৰু ডাঃ মহেশ্বৰ নেওগৰ

“শ্ৰীশ্ৰীশৰদেৱ” প্ৰভৃতি কেইখনমান উল্লেখযোগ্য জীৱন-চৰিত আমাৰ সাহিত্যত অৱশ্যে আছে। কিন্তু আধুনিক সাহিত্যৰ গল্প, উপস্থাপন আছে আৰু কবিতাৰ তুলনাত এইবোৰ তেনেই তাকৰ। আধুনিক দৃষ্টি-কোণৰপৰা সৰস জীৱন-চৰিতৰ মাজেদি মহৎ লোকসকলক এক বকম পুনৰ্জীৱিত কৰা দৃষ্টান্ত পৃথিবীৰ সাহিত্যৰ বৃক্ষত আছে। উন্নত খাপৰ কেইখনমান জীৱন-চৰিত প্ৰকাশিত হলেহে আমাৰ সমাজৰ দৃষ্টি এইফালে আকৰ্ষিত হোৱাৰ সম্ভাৱনা। জীৱন-চৰিত বচনাৰ প্ৰতি আমাৰ লেখকসকলৰ আগ্ৰহ এতিয়াও দেখিবলৈ পোৱা নাই। এদল লেখকে অকল এই ফালটোৰ ওপৰতে বিশেষ গুৰুত্ব আৰোপ কৰি সৰস জীৱন-চৰিত বচনাত প্ৰৱৃত্ত হব লাগে।

বয়স্কসকলৰ কাৰণে-সম্ভৱ নহলেও অন্ততঃ শিশুসকলৰ কাৰণে বিশ্বকোষৰ ধৰণৰ জ্ঞানকোষ যুগুত কৰাৰ দায়িত্ব আমাৰ লেখকসকলৰ ওপৰত পৰিছে। জ্ঞানকোষৰ ধৰণৰ পুথি যুগুত কৰোঁতে যুটীয়া প্ৰচেষ্টাৰ আৱশ্যক। কোনো অহুঠানে এইবোৰ যুগুত আৰু প্ৰকাশৰ দায়িত্ব নললে ব্যক্তিগত প্ৰচেষ্টাৰ বলত এনে কাম সহজে হৈ নুঠে। এনে কাম সময় আৰু ব্যয়-

বিশ্বকোষ

সাৰ্থক। আমাৰ মাজত ভাল প্ৰকাশন অহুঠান দুই এখনহে আছে।

প্ৰকাশন অহুঠানৰ যোগেদি আমাৰ পুৰণি সাহিত্যৰ কিছু প্ৰচাৰ হলেও আধুনিক সাহিত্যৰ উন্নতি থব কমই হৈছে। নতুন পুথি প্ৰকাশৰ সময়ত এই অহুঠানবোৰে সাহিত্যৰ এটা মানদণ্ড চহুৰ আগত বখা যেন নালাগে। কেৱল বণিক-বিচাৰৰ ফালৰপৰা প্ৰকাশনৰ কাম হাতত ললে ভাষা আৰু সাহিত্যৰ সেৱা কৰা নহয়। এই প্ৰকাশন অহুঠান-বোৰে আৰু বিশেষকৈ চৰকাৰী প্ৰকাশন বোৰ্ডে এখন জ্ঞানকোষ যুগুত কৰাৰ ভাৰ আগতেই লব লাগিছিল। কিন্তু আজিলৈকে কোনো অহুঠানে এইফালে মনকাণ দিয়া বুলি জানিব পৰা নাই। আমি আশা কৰোঁ অন্ততঃ চৰকাৰী প্ৰকাশন বোৰ্ডে এই কাম অতি সোনকালে হাতত লব আৰু সমাজৰ এটি অতি আৱশ্যকীয় অভাৱ পূৰাবলৈ যত্ন কৰিব।

‘হেমকোষ’, ‘চন্দ্ৰকান্ত অভিধান’ পাবলৈ নাইকিয়া হ’ল। গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ৰ যোগেদি ‘চন্দ্ৰকান্ত অভিধান’ৰ এটা বৰ্দ্ধিত সংস্কৰণ উলিওৱাৰ কথা আছিল। ইয়াৰ কাৰণে প্ৰাক্তন উপাচাৰ্য্য শ্ৰীকৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈয়ে দুই হাজাৰ টকাৰ দানো আগবঢ়াইছিল হেনো। কিন্তু

অভিধান

আজিলৈকে এই অভিধান প্ৰকাশৰ কাম কিমান দূৰ আগবাঢ়িছে আমি কব

পৰা নাই। বিশ্ববিদ্যালয়ৰ জৰিয়তে আন আন ঠাইত মূল্যদান অনেক পুথি

প্ৰকাশ কৰি সাহিত্যৰ উৰাল চহকী কৰা হৈছে। আনকি কলিকতা বিশ্ববিদ্যালয়েও হেমচন্দ্ৰ

গোস্বামীৰদ্বাৰা সম্পাদিত ‘অসমীয়া সাহিত্যৰ চানেকি’ ছপাই উলিয়াইছিল। কিন্তু দুখৰ বিষয় আমাৰ বিশ্ববিদ্যালয়ে আজিলৈকে এনে কোনো উল্লেখযোগ্য দান সমাজৰ হাতত ভুলি দিব পৰা নাই। যি অহুঠানত আমাৰ দেশৰ তীক্ষ্ণবী লোকসকল গোট খাই আছে, সেই অহুঠানবন্দৰ উপৰিও ভাষা-সাহিত্যৰ উন্নতিকল্পে কিছু অতিৰিক্ত দান পাবলৈ সমাজে বিচাৰে। বিশ্ববিদ্যালয়ৰ তৰফৰপৰা পুৰণি পুথি সংগ্ৰহৰ চেষ্টা চলোৱা হৈছে। এই সজ চেষ্টাত সকলোৱে সহযোগ কৰিব লাগে। ইতিমধ্যে কিছুমান ভাল ভাল পুথি সংগৃহীত হোৱা বুলিও জানিব পৰা গৈছে। এইবোৰ পুথিবো প্ৰকাশৰ দিহা কৰিব লাগে।

আন্তৰ্জাতিক বিনিময়ৰ যুগত পৃথিৱীৰ শ্ৰেষ্ঠ সাহিত্যিকসকল মানৱ জাতিৰে গৌৰৱৰ স্থল হৈ পৰিছে। এইসকলৰদ্বাৰা বচিত গ্ৰন্থসমূহ এটা ভাষাবন্দা আন এটা ভাষালৈ ভাষান্তৰ কৰা হৈছে। শ্ৰেষ্ঠ গ্ৰন্থবোৰ এইদৰে ভিন ভিন ভাষালৈ অনূদিত হোৱাৰ ফলত ভাষাৰ

পাৰস্পৰিক বিনিময় ঘটিছে আৰু ভিন ভিন জাতিৰ সাহিত্যই হাত ধৰা-ধৰিকৈ আগুৱাই যাব ধৰিছে। এইফালৰপৰা চালে প্ৰত্যেক সাহিত্যতে

অনুবাদ গ্ৰন্থ

প্ৰচুৰ অহুৱাদ গ্ৰন্থ থকাৰ প্ৰয়োজন। আমাৰ সাহিত্যত অহুৱাদ-গ্ৰন্থ তেনেই তাকৰ নহয়। তথাপি এই ক্ষেত্ৰত কৰিব লগীয়া ঢেৰ কাম আছে। প্ৰাচীন সংস্কৃত আৰু পৃথিৱীৰ আন আন প্ৰধান ভাষাবোৰৰ বুকুত থকা অমূল্য গ্ৰন্থ-ৰাজিৰ ভালেমান আজিও আমাৰ ভাষালৈ অনূদিত হোৱা নাই। আমাৰ ভাষালৈ এইবোৰ ৰূপান্তৰিত কৰাৰ চেষ্টা থাকিব লাগে। অহুৱাদৰ কথা কলে সচৰাচৰ সাহিত্য-গ্ৰন্থৰ কথাই আমাৰ মনলৈ আহে। কিন্তু বিজ্ঞান, দৰ্শন আদি সাহিত্যৰ ভিতৰত নপৰা অনেক পুথিৰ ক্ষেত্ৰত আমি দুখীয়া হৈ আছোঁ। আমাৰ লেখকসকলৰ এমলে এইপিনে চকু দি সকলো ধৰণৰ অহুৱাদ-গ্ৰন্থৰে আমাৰ ভাষা শক্তিশালী কৰিবলৈ চেষ্টা কৰা উচিত।

অসম-সাহিত্য-সভা স্থাপিত হয় ১৯১৭ চনত। সেই সময়ৰেপৰা আজিলৈকে এই দীঘল কালছোৱাৰ ভিতৰত কি কি উল্লেখযোগ্য কাম কৰা হ’ল তালৈ চাই আমাৰ ভৱিষ্যৎ কাৰ্য্যপন্থা

সাধা-সভা

স্থিৰ কৰা উচিত। দুখৰ বিষয় যে আজি দুকুৰি বছৰৰো ওপৰ কাল ভাষা-সমস্যাৰ ওপৰতে সাহিত্য-সভাই সদায় গুৰুত্ব আৰোপ কৰিব লগীয়া হৈছে। সঁচা কথা, এই সমস্যা এটি জটিল সমস্যা আৰু ইয়াৰ সমাধানকল্পে আমি আটাইয়ে যত্নপৰ হব লাগে। কিন্তু অকল ভাষাৰ ওপৰতে বিশেষ গুৰুত্ব আৰোপ কৰি সাহিত্যৰ উন্নতি-বিষয়ক সকলো চেষ্টা এৰি পেলোৱা উচিত নহব। সাহিত্যৰ ত্ৰিৱিক্তি সাধিত হলেহে ভাষাৰ প্ৰতি আনৰ আদৰ বাঢ়ে। বিশেষতঃ যোৱা ভাষা-আন্দোলনৰ আলমত ঘটি যোৱা গোলমালৰ পিছত অসমীয়া ভাষা প্ৰচাৰৰ ক্ষেত্ৰত অলপ বিবেচনাৰে আগবঢ়া উচিত। পৰ্বতীয়া ভাই-সকলৰ মাজত আজি যেনে ধৰণৰ বিৰূপ মনোভাৱৰ সৃষ্টি হৈছে, তাৰ কাৰণে অসমীয়া জাতি জগবীয়া নহয়। আমি আটাইয়ে অসমীয়া ভাষাক ৰাজ্য-ভাষা হিচাবে পাবলৈ বিচাৰোঁ। পৰ্বতীয়া ভাইসকলৰ নিজ ভাষা আৰু ৰুষ্টি সংৰক্ষণৰ ব্যৱস্থা দিয়াৰ ক্ষেত্ৰতো আমাৰ আগন্তি নাই। এনে স্থলত পৰ্বতীয়া ভাইসকলৰ নেতৃত্বদ্বন্দ্ব আকোৰগঁজালি মনোভাব হয়তো কিছু

পৰিমাণে স্বাৰ্থ-প্ৰণোদিত। ৰাজনীতিৰ মেৰপাকৰ মাজত সোৱাই নপৰা সবল পৰ্ৱতীয়া ভাইসকলৰ এনে মনোভাব নাই বুলি মোৰ বিশ্বাস। আমি এইসকলৰ লগত সৌহাৰ্দ্য স্থাপন কৰি পাৰস্পৰিক সহক্ৰমুখ কৰিব লাগে। পৰ্ৱতীয়া লোকসকলৰ ভাষা আৰু সংস্কৃতিৰ প্ৰতি আমাৰ প্ৰজ্ঞা প্ৰকাশ কৰিলেহে এইবোৰ অঞ্চলত আমাৰ ভাষা-সাহিত্যই ভাল ঠাই অধিকাৰ কৰিব পাৰিব। পৰ্ৱতীয়া আৰু আন আন জনজাতীয় লোকসকলৰ মাজত প্ৰচলিত লোকগীত আৰু মুখে মুখে চলি থকা সাধুবোৰ আমাৰ ভাষাত প্ৰকাশিত কৰাৰ চেষ্টা চলিব লাগে। আৰব ছাত্ৰ এজনে অসমীয়াতে এখন গল্প-পুথি লিখিছে আৰু সাহিত্য-সভাই এই পুথি প্ৰকাশ কৰিছে। এই পুথিৰ জৰিয়তে নেকাত অসমীয়া ভাষাৰ প্ৰতি আমাৰ বঢ়োৱাৰ হুবিধা হব। আন আন পাৰ্ৱত্য লোকসকলৰ মাজৰপৰাও পাবিলে এনে লোক উলিয়াই তেওঁলোকক উলসনি দিব লাগে আৰু আৱশ্যকীয় আৰ্থিক সাহায্যও আগবঢ়াব লাগে।

এটা ভাষাক অকল ৰাজ্যভাষাৰ স্বীকৃতি দিয়াটোৱেই জাতিৰ চৰম আদৰ্শ নহয়। আধুনিক যুগৰ চিন্তাধাৰাৰ বাহক হিচাবে ভাষা সমৃদ্ধ হব নোৱাৰিলে আন চহকী ভাষাৰ প্ৰভাৱ তাৰ ওপৰত যেনে তেনে পৰিব। এনে এটি প্ৰভাৱৰহাৰা দুৰ্লভ ভাষাটো সমৃদ্ধিশালী

হোৱাৰ বাটত আগবাঢ়ি গলে ক্ষতি একো নহয়, কিন্তু দুৰ্লভ ভাষাটো

ভাষাৰ উন্নতি গতিশীল হৈ নাথাকিলে অনেক সময়ত এই প্ৰভাৱে তাৰ নিজস্ব বৈশিষ্ট্য নষ্ট কৰে। ভাষাৰ মৰ্যাদা অটুট ৰাখিবলৈ হলে সেই ভাষা সৰ্বতোভাবে উন্নত হৈ থাকিব লাগিব। স্বাভাৱিক গতিত অৱশ্যে ভাষা আৰু সাহিত্যৰ উন্নতি হয়। কিন্তু বৰ্তমান যুগত পৰিকল্পনাৰ সহায়ত আৰু দৃঢ়তাৰ বলত কম সময়তে এটা ভাষাক আগুৱাই নিব পৰা যায়। ৰাজনীতি, অৰ্থনীতি, বিজ্ঞান, দৰ্শন আদি ভিন ভিন বিষয়ৰ গ্ৰন্থৰ অভাৱ আমাৰ ভাষাত আছে। সাহিত্যৰ ক্ষেত্ৰত অৱশ্যে আমি বহুতো আগুৱাই আছোঁ। অধিক ভাব-প্ৰবণতাৰ বলত আমাৰ দৈন্তৰ বিষয়ে সচেতন নহৈ আত্মপ্ৰাণাৰ মাদকতাত ভোল গৈ থাকিলে ভাষা-সাহিত্যৰ সেৱা কৰা নহয়। ভাষা-সাহিত্যৰ সেৱাক জীৱনৰ সাধনা হিচাবে গ্ৰহণ কৰা এদল উৎসাহী নতুন লেখক আমাক লাগে। সাহস আৰু দৃঢ়তাৰে এওঁলোকে কামত আগবাঢ়িলে কম সময়ৰ ভিতৰতে আশাশূৰূপ উন্নতিৰ সম্ভাৱনা আছে। সমাজৰ প্ৰয়োজন আৰু সাহিত্যিকৰ মৌলিকতাৰ পাৰস্পৰিক সংযোগৰ ফলত উচ্চ-সাহিত্যৰ সৃষ্টি হয়। আজিৰ যুগত আমাৰ সমাজখন ভালেমান আগুৱাই আহিছে আৰু চিন্তাশীল লোকে আমাৰ মাজত নোহোৱা নহয়। গতিকে, আমাৰ সাহিত্যৰ ভৱিষ্যৎ উজ্জ্বল এই মত নিঃসঙ্কোচে প্ৰকাশ কৰিব পাৰি।

সাহিত্যিকৰ অৱধানৰ উপলব্ধি কৰিবলৈ উন্নত শ্ৰেণীৰ পাঠকসমাজৰ প্ৰয়োজন। সাহিত্যৰ কচিবোধ জন্মগত প্ৰবৃত্তি নহয়। নিজে প্ৰয় কৰি পাঠকে এই কচি গঠন কৰি লব লাগে।

কোনো এজন সাহিত্যিকৰ লেখা ভালকৈ বুজিবলৈ আৰু হৃদয়ক্ৰম কৰিবলৈ

পাঠক সমাজ হলে পাঠকে আন আন সাহিত্যিকৰ লেখাৰ লগতো পৰিচিত হব লাগে আৰু তেওঁৰ মনত ভিন ভিন লেখাৰ তুলনামূলক আলোচনাৰ কামতাও কিছু পৰিমাণে থাকিব

লাগে। হৃদয়-সংবাহী পাঠকো সমালোচকৰ শাৰীৰে এজন। উন্নত কচিৰ পাঠক সমাজ গঢ়ি উঠিলে সৃষ্টি-ধৰ্মী লেখকসকলৰ ওপৰত ভেঙলোকৰ প্ৰভাব পোনপটীয়াকৈ পৰে আৰু উচ্চাঙ্গৰ সাহিত্য-সৃষ্টিৰ অহুকুল পৰিবেশ সৃষ্টি কৰে। অসম সাহিত্য-সভাৰ তলত ভালেমান শাখা আৰু স্বীকৃত সভা আছে। এই শাখা আৰু স্বীকৃত সভাবোৰ জীৱন্ত কবি তোলাৰ চেষ্টা চলিব লাগে। এইবোৰৰ যোগেদি ভাষা-সাহিত্যৰ প্ৰচাৰৰ লগে লগে ভাল পাঠক সমাজ গঢ়ি তোলাৰ চেষ্টা চলোৱাৰ সময় কেতিয়াবাই আহি পৰিছে।

আমাৰ ৰাজ্যত লোক-গণনা হ'ব ধৰিছে। কিছুমান স্বাৰ্থপৰ লোকে অসমীয়া জাতিৰ অন্তায় কৰিবলৈ হয়তো সাজু হৈ আছে। আমাৰ শাখা আৰু স্বীকৃত সভাবিলাকে এই বিষয়ে চোকা নজৰ ৰখা উচিত। অসমীয়া জাতিৰ ভ্ৰাতৃ স্বাৰ্থ যাতে দুৰন্তি-
লোক-গণনা

সন্ধিকাৰীৰ চক্ৰান্তত নষ্ট নহয় তাৰ বাবে সমগ্ৰ অসমীয়া জাতিয়ে সজাগ হৈ থাকিব লাগে। ভাষা-আন্দোলনৰ আলমত যি গোলমাল সৃষ্টি হ'ল তাৰে চেলু লৈ সমগ্ৰ অসমীয়া জাতিৰ ওপৰতে কলহৰ বোজা জাপি দিবলৈ যি অপচেষ্টা কৰা হ'ল তাৰ তিতা অভিজ্ঞতা আপোনালোকে নিজেই পাইছে। অভিজ্ঞতাই মানুহক জানী কৰা উচিত। আমি আটায়ে আমাৰ জাতিৰ নিজৰ বৈশিষ্ট্য ৰক্ষা কৰিবলৈ দৃঢ় সঙ্কল্প হ'ব লাগে। কাবো লগত আমাৰ বিৰোধ নাই, কাবো প্ৰতি আমি বিৰোধ ভাবপোষণ নকৰোঁ। অসমত বাস কৰা সকলো অনা-অসমীয়াই আমাৰ আপোন। অসমৰ উন্নতি সাধন কৰা আমাৰ যেনে কৰ্তব্য, অনা-অসমীয়া ভাইসকলৰো ভেনে কৰ্তব্য। আমি আশা কৰোঁ সকলো ভেদ-ভাব পাহৰি অনা-অসমীয়া ভাইসকলে এখন উন্নত অসম গঢ়ি তোলাত যথাসক্তি সহায় কৰিব।

প্ৰতিনিধি বন্ধুসকল, আপোনালোকে অসমৰ ভিন ভিন ঠাইৰপৰা আহি আজি ইয়াত গোট খাইছেহি। আপোনালোকে বুজ়ে যে আজি আমি এটা সন্ধিক্ষণত উপস্থিত হৈছোঁ। এনে সময়ত আমি কৰ্মঠ নহলে আমাৰ সাহিত্য-সভাৰ আদৰ্শ লাভ কৰাৰ বাটত যিবোৰ বাধা আছে সেইবোৰ আমি আঁতৰাব নোৱাৰোঁ। মোৰ অহুৰোধ, আপোনালোকে ভাব-প্ৰবণতা পৰিত্যাগ কৰি আমাৰ ভাষা-সাহিত্যৰ সমস্তাৰ বিষয়ে অলপ দৃঢ় চিন্তা কৰি চাব। এইটো সঁচা কথা, আজিলৈ সাহিত্য-সভাই যিমানখিনি আগুৱাই যাব লাগিছিল সিমানখিনি যাব পৰা নাই। তাৰ বাবে দায়ী আমি আটায়ে। মিকিৰ পাহাৰ, উত্তৰ কাছাৰ, নেফা, আন পাৰ্ৱত্য অঞ্চল আৰু আনকি গোৱালপাৰাৰ পশ্চিমাংশতো আমি ভালকৈ কাম আৰম্ভ কৰিব পৰা নাই। এইবোৰ অঞ্চলৰপৰা যিসকল প্ৰতিনিধিয়ে আহি আজিৰ সভাত যোগদান কৰিছে সেইসকল যেন ইয়াৰ পিছত অলপ সক্ৰিয় হয়—এয়ে মোৰ বাই অহুৰোধ।

বন্ধুসকল, দীঘলীয়া অভিভাষণ পাঠ কৰি মই হয়তো আপোনালোকক আমনি দিছোঁ। মই আৰু বেছি কথা কবলৈ ইচ্ছা নকৰোঁ। সকলো বাইজকে সেৱা জনাই আৰু আমাৰ ভাষা আৰু সাহিত্যৰ উন্নতি কামনা কৰি আজিৰ কাৰণে মই আপোনালোকৰপৰা বিদায় মাগিলোঁ।

উনবিংশ অধিবেশন

গোৱালপাৰা—৩১ অক্টোবৰ, ১৯৬১ চন

সভাপতি—শ্ৰীত্ৰৈলোক্যনাথ গোস্বামী

অভ্যর্থনা সভাৰ মাননীয় সভাপতি ডাঙৰীয়া, প্ৰতিনিধিবৰ্গ,
আইসকল আৰু সাহিত্যানুৰাগী বন্ধুসকল,

অসম সাহিত্য সভাৰ উনবিংশ অধিবেশনত সভাপতিত্ব কৰাৰ সন্মান মোৰ পক্ষে গৌৰৱৰ কাৰণ আৰু আপোনালোকে দিয়া কৰি মোক এই সন্মানিত পদত অধিষ্ঠিত কৰাৰ কাৰণে আপোনালোকৰ ওচৰত মোৰ অন্তৰ্ভাৱ কৃতজ্ঞতা নিবেদন কৰিছোঁ। যোৱা দুবছৰৰ ভিতৰত সাহিত্য সভাৰ আগত নানান জটিল প্ৰশ্ন আৰু বহুত গধুৰ সমস্যা উপস্থিত হৈছে। এইবোৰৰ সমাধানৰ চেষ্টাত অসমীয়া ৰাইজে যি সহযোগ আৰু সমৰ্থন আগ বঢ়াইছে তাৰ কাৰণে মই ৰাইজক সজ্ঞা অভিনন্দন জনাইছোঁ। বৰ দুখ আৰু পৰিতাপৰ কথা যে অসম চৰকাৰে চৰকাৰী ভাষা-আইন গ্ৰহণ কৰাৰ পাছতো অসমৰ ভাষা-সমস্যাৰ সমাধান নহল। সংখ্যালঘুসকলৰ সংৰক্ষণৰ কাৰণে বিহিত ব্যৱস্থাৰ বন্ধা-কবচ থকা সত্ত্বেও এদল স্বাৰ্থাধেৱী লোক অসন্তুষ্ট হৈ থাকিল। স্বকীয়া পাৰ্ৱত্য ৰাজ্যৰ ধৰ্ম কিছূ অস্পষ্ট হ'ল সঁচা কিন্তু মাৰ নগল। এখন দেশৰ চৰকাৰে নাইবা সেই দেশৰ সংখ্যাগৰিষ্ঠ লোকে সংখ্যালঘুসকলৰ স্বাৰ্থ বন্ধাৰ কাৰণে যত্নপৰ হব পাবে, তেওঁলোকৰ প্ৰতি মৰম-স্নেহ দেখুৱাব পাৰে কিন্তু সেই মৰম-স্নেহক যেতিয়া জাতীয় দুৰ্বলতা বুলি অভিহিত কৰি মৌলিক গণতান্ত্ৰিক স্বত্বৰ নামত আইন আৰু শৃংখলা ভঙ্গ কৰাৰ চেষ্টা চলে তাৰ প্ৰতিবোধৰ শক্তিও জনগণৰ মাজতে আপোনা-আপুনিৰে জাগি উঠে। আইন শৃংখলা বন্ধা কৰা চৰকাৰৰ কাম। কিন্তু অগ্ৰায়ভাৱে আইন শৃংখলা ভঙ্গ কৰা, আৰু জনসাধাৰণৰ সহজ জীৱন-যাত্ৰাৰ পথত বাধা জন্মোৱা শক্তিৰ বিপক্ষে জনমত গঠন কৰা, আৰু চৰকাৰৰ হাত শক্তিশালী কৰি তোলা নাগৰিক সকলৰ কাম। গণতান্ত্ৰিক দেশত জনগণে সদায় নিষ্ক্ৰিয় হৈ হাত সাৱটি বহি থাকিব নোৱাৰে। আমাৰ দেশত জনগণৰ মাজত যি চৈতন্ত্বৰ সঞ্চাৰ হৈছে সি জীৱন-মুক্ত বাচি থাকিবলৈ সচেষ্ট হোৱা এটা জাতিৰ জাগৰণ। এই জাগৰণ আন্দোলনমুখী নহৈ গঠনমুখী কৰি তোলাৰ প্ৰচেষ্টা আমাৰ মাজত প্ৰবলভাৱে গতি উঠিব লাগে।

উনৈশ শ বাৰ্টি চনৰ অক্টোবৰ মাহত অসম চৰকাৰী ভাষা আইন গৃহীত হ'ল। এই

আইন ক্ৰটিপূৰ্ণ হোৱা সত্বেও, সেই সময়ৰ দেশৰ পৰিস্থিতিলৈ লক্ষ্য কৰি আৰু সংখ্যালঘুসকলৰ মনোভাৱলৈ চাই সাহিত্য সভাই চৰ্ত-সাপেক্ষে তাক সমৰ্থন কৰিছিল আৰু ভাবিছিল যে এই আইন কাৰ্য্যকৰী কৰাৰ সকলো ব্যৱস্থা অনতিপলমে চৰকাৰে হাতত লব। অসমীয়া ৰাইজে ভাবিব পৰা নাছিল যে কাছাৰ জিলাত বঙ্গ-ভাষাৰ প্ৰচলন অব্যাহত ৰখাৰ পাছতো বঙ্গ-ভাষা-ভাষী কাছাৰৰ কিছুমান লোকে অসমীয়াৰ লগতে বঙ্গ-ভাষাকো অসমৰ দ্বিতীয় চৰকাৰী ভাষা হিচাবে স্বীকৃতি দিয়াৰ দাবী তুলিব আৰু সংগ্ৰাম পৰিষদ গঠন কৰিব। কিবা কাৰণে তেওঁলোক অসন্তুষ্ট হলে তেওঁলোকৰ হাতত থকা সাংবিধানিক সুবিধাৰ সহায়ত সেই অসন্তোষ দূৰ কৰাৰ উপায় তেওঁলোকৰ আছিল। কিন্তু সংগ্ৰাম পৰিষদৰ সংগ্ৰামকাৰী নেতাসকলে বি অগণতান্ত্ৰিক পন্থা অবলম্বন কৰিলে তাৰ ফলত কেইবাজনো লোক অকালতে মৃত্যুৰ মুখত পৰিল। মৃত্যুৰ পৰশ সদায় নিষ্ঠুৰ আৰু অকাল-মৃত্যুৰ সন্তাপ অবিম্বৰণীয়। এইসকলৰ আত্মাৰ সদগতিৰ অৰ্থে আমি প্ৰাৰ্থনা জনাইছোঁ। যোৱা বাৰ্ষিক চনৰ জুলাই মাহত কটন কলেজৰ ছাত্ৰাবাসৰ বাৰেঙাতে তেজৰ জোঁড়ৰ মাজত বগ্নীত বৰপূজাৰীৰ শেষ নিশ্বাসৰ হুমুনিয়াহ আজিও আমাৰ কাণত বাজি আছে। শান্তিকামী লোকে সেই বাবে নিবিচাৰে সংগ্ৰাম কিন্তু বিচাৰে প্ৰেমপ্ৰীতিৰ বুকুভৰা আলিঙ্গন।

কিন্তু তাৰ পৰিবৰ্ত্তে ভাষাৰ নামত মাহুহ-মাহুহৰ মাজত থকা সন্ধ ছিন্ন-বিচ্ছিন্ন কৰাৰ অপচেষ্টা দেশৰ ভালেমান ঠাইতে গঢ়ি উঠিব ধৰিছে। ইয়াৰ প্ৰতিৰোধৰ চেষ্টা জানো হব নালাগিব? সংগ্ৰাম পৰিষদে যি দাবীৰ উত্থাপন কৰিছিল সেই দাবীৰ যৌক্তিকতা বিচাৰি চোৱাৰ সুবিধা অসম চৰকাৰবো নহল, স্বৰাষ্ট্ৰ-মন্ত্ৰী ত্ৰিশাস্ত্ৰীবো নহল। আপোছৰ ঘন কুঁৱলীৰ মাজেদি গোটেই সমস্তাটোকেই চোৱাৰ ফলত সমস্তাৰ প্ৰকৃত ৰূপ তেওঁলোকে উপলব্ধি কৰিব নোৱাৰিলে। ইয়াৰ কাৰণেই জন্ম হ'ল প্ৰচ্ছন্ন দ্বিভাষী শাস্ত্ৰীশূদ্ৰ আৰু অসম চৰকাৰৰ তাৰ প্ৰতি সমৰ্থন। কিন্তু সকলো ক্ষেত্ৰতে কাছাৰ জিলাত ৰাজ্যিক চৰকাৰী অসমীয়া ভাষাৰ প্ৰবেশ নিষিদ্ধ কৰি দিয়াৰ যি সঙ্কল্প সি হয়তো বিধিভুক্ত হৈ অসম মাতৃৰ বুকুত শেল হানিলেহেঁতেন কিন্তু স্বতঃস্ফূৰ্ত্তভাৱে কাছাৰবাসীৰ মাজতে যেতিয়া শান্তি পৰিষদৰ আন্দোলনে ব্যাপক ৰূপ ধাৰণ কৰিলে তেতিয়া সংগ্ৰাম পৰিষদৰ দাবীৰ সকলো অঙ্গাভৰণ স্থলকি পৰিল। কাছাৰত বাস কৰা এমুঠি ভগনীয়া আৰু আন বঙ্গ-ভাষাভাষী লোকসকলে কাছাৰত শতকৰা নব্বৈজন লোক বঙ্গ-ভাষাভাষী বুলি তোলা ধৰনিৰ অৰ্থ নাথাকিল। যেতিয়া কাছাৰৰ মণিপুৰী, হিন্দুস্থানী, বাজবংশী, বহুৱা আৰু খিলঞ্জীয়া হাজাৰ হাজাৰ লোকৰ প্ৰতিনিধি দলে মুখ্য মন্ত্ৰীৰ আগত গণভোটৰ প্ৰস্তাৱ দাঙি ধৰিলে তেতিয়া সেই প্ৰস্তাৱত সংগ্ৰাম পৰিষদৰ নেতাসকলে সমৰ্থন জনোৱাত নিশ্চয় একো বাধা নাছিল। কিন্তু এই গণতান্ত্ৰিক নীতি গ্ৰহণ কৰিবলৈ তেওঁলোকে আগবাঢ়ি নাছিল। তেওঁলোকে ভাবিলে বঙ্গদেশৰ আইনজ্ঞ আৰু প্ৰগল্ভ ব্যক্তিসকলৰ যত্নত আৰু বঙ্গদেশত বাতৰি কাকতৰ সবল প্ৰাপেগেণ্ডাৰ সহায়ত সংখ্যালঘু হলেও তেওঁলোকৰ অতীষ্ট পূৰণ হব আৰু দ্বিভাষী স্বৰূপ গধুৰ হেচাত অসমৰ প্ৰশাসনীয় বিভাগ তাৰও পক্ষীয় হবে কিম্বী

হৈ পৰিব। কিন্তু কাছাৰৰ সংগ্ৰাম পৰিষদ আৰু কংগ্ৰেছ ভাষা-আন্দোলন সমিতিয়ে তুলি ধৰা সমস্তাৰ ৰূপ বাস্তব ৰূপ নাছিল। সেই ৰূপ আছিল ভাষা-প্ৰবণতাৰ অতিৰঞ্জনৰ বঙেৰে বৰ্দ্ধিত। শান্তি-পৰিষদৰ প্ৰতিক্ৰিয়াৰ ফলস্বৰূপে কাছাৰৰ ভাষা-সমস্তাৰ প্ৰকৃত ৰূপ ওলাই পৰিল আৰু সংগ্ৰাম পৰিষদ আৰু ভাষা-আন্দোলন সমিতিৰ দাবীৰ যুক্তিহীনতা প্ৰতিপন্ন কৰিলে।

এনে সময়তে অগা-পিছাকৈ ৰাজ্যৰ সকলো অংশতে যে ৰাজ্যিক চৰকাৰী ভাষাৰ প্ৰবেশাধিকাৰ আছে সেই মত প্ৰধানমন্ত্ৰী আৰু স্বৰাষ্ট্ৰমন্ত্ৰীয়ে স্পষ্টভাৱে ব্যক্ত কৰিলে। মুখ্যমন্ত্ৰীৰ সন্মিলনতো চৰকাৰী ভাষাৰ সাৰ্বভৌমত্ব স্বীকাৰ কৰি চৰকাৰী ভাষাৰ লগতে আৱশ্যক হলে জিলা পৰ্যায়ত আন ওপৰকি ভাষাৰ স্বীকৃতি দিয়াৰ ব্যৱস্থা সমৰ্থিত হ'ল। এনে পটভূমিৰ বৃহত ৰাজ্যিক চৰকাৰী ভাষা আইনৰ সংশোধনী বিধান সভাত তুলি ধৰা হ'ল। তৰ্ক-বিতৰ্কৰ পিছত বিধান সভাত যি সংশোধনী গৃহীত হ'ল তাৰ ফলত বঙ্গ-ভাষাকে কাছাৰৰ জিলা পৰ্যায়ৰ ভাষা হিচাবে স্বীকৃতি দিয়া হল কিন্তু ৰাজ্যিক চৰকাৰী ভাষাৰ প্ৰবেশৰ বাটো মুকলি হৈ থাকিল। শাস্ত্ৰী-সূত্ৰৰ আভাস্তৰিক ক্ৰটি কিছু পৰিমাণে সংশোধিত হ'ল কিন্তু কাছাৰ জিলাৰ মণিপুৰী, হিন্দুস্থানী, ৰাজবংশী, বহুৱা সম্প্ৰদায় আৰু খিলঞ্জীয়া লোকসকলৰ দাবী উপেক্ষিত হল। আনহাতে ৰাজ্যিক চৰকাৰী ভাষা আইনখন কাৰ্য্যকৰী কৰাৰ চেষ্টাৰ আগতে তাৰ প্ৰথম সংশোধনী হাতত লব লগা হল। সাংবিধানিক কাৰণত কোনো এখন আইনৰ সংশোধনী আনিব লগা হলে তাৰ কথা সূচীয়া কিন্তু আপোছৰ কাৰণে আৰু লোকৰ সন্তুষ্টিৰ বাবে কোনো এখন আইন কাৰ্য্যকৰী কৰাৰ আগতে সংশোধিত হোৱা দৃষ্টান্ত বিৰল। তথাপি এবছৰৰ ভিতৰতে এই আইনখন সংশোধন কৰিব লগা হল যেতিয়া তাৰ ভিতৰত থকা সকলো আলোচ্য একেলগে আঁতৰোৱা উচিত আছিল। মুখ্যমন্ত্ৰীৰ সন্মিলনৰ সিদ্ধান্ত, প্ৰধান আৰু স্বৰাষ্ট্ৰ মন্ত্ৰীৰ মন্তব্য আৰু জনমতৰ গুৰুত্বৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰি ৰাজ্যিক চৰকাৰী ভাষাৰ মৰ্যাদা সকলো জিলাতে অটুট ৰখাৰ ব্যৱস্থা একে সংশোধনীৰ মাজেদি বিধিভুক্ত কৰাৰ ধল আছিল, কিয়নো এই ব্যৱস্থা সংবিধানসন্মত। বিশেষতঃ কাছাৰ জিলাত ৰাজ্যিক চৰকাৰী ভাষাৰ প্ৰবেশ বিধিভুক্ত কৰি আন পাৰ্ৱত্য জিলাসমূহৰ ক্ষেত্ৰত সেই ব্যৱস্থা নৰখাটো যুক্তিৰ ফালৰপৰা সমৰ্থন-যোগ্য নহয়। পাৰ্ৱত্য অঞ্চলৰ লোকসকলে এনে ব্যৱস্থাৰ প্ৰতি বিৰূপ মনোভাব পোষণ কৰাৰো কোন কাৰণ নাই কিয়নো এইটো এটা সৰ্বভাৰতীয় নীতি হিচাবে গৃহীত হৈছে। সংবিধানৰ ৩৪৫ ধাৰা অনুসৰি সমগ্ৰ ৰাজ্যৰ কাৰণে এটা বা তাতকৈ বেছি ভাষা ৰাজ্যিক চৰকাৰী ভাষা হিচাবে গ্ৰহণ কৰাৰ ক্ষমতা বিধান সভাৰ আছে। সংবিধানৰ ৩৪৭ ধাৰা অনুসৰি জিলা পৰ্যায়ত চৰকাৰী ভাষাৰ বাহিৰে আন কোনো ভাষা অতিৰিক্ত ভাষা হিচাবে ব্যৱহাৰৰ ব্যৱস্থাপৰা এইটো স্পষ্ট হয় যে চৰকাৰী ভাষাৰ ব্যৱহাৰ সমগ্ৰ ৰাজ্যৰ ভিতৰতে নোচোৱাকৈ থাকিব নোৱাৰে, কিয়নো আঞ্চলিক ৰাজ্যিক-ভাষাৰ গ্ৰহণ সংবিধান-সন্মত নহয়। এই সন্মত ভাৱতৰ প্ৰধানমন্ত্ৰী আৰু স্বৰাষ্ট্ৰমন্ত্ৰীয়ে দিয়া নিজা মতামতৰ উপৰিও মুখ্যমন্ত্ৰী সন্মিলনত গৃহীত ভাষানীতিয়ে চৰকাৰী ভাষাৰ প্ৰবেশ সকলো জিলাতে বাধি আৱশ্যক হলে জিলা পৰ্যায়ত আন অতিৰিক্ত

ভাষাৰ প্ৰচলন সমৰ্থন কৰিছে। ভাষা আইন সংশোধন কৰা সময়ত এই আটাইবোৰ কথা বিবেচনা কৰি আইনৰ চাৰি আৰু পাঁচ ধাৰাৰ সংশোধন একেলগে কৰা উচিত আছিল। কিন্তু সময়ৰ শব্দ সময়মতে নিক্ষেপ কৰা নহল।

সি যি কি নহওক, আমি আশা কৰিছোঁ সাহিত্য-সভাৰ যেন ভৱিষ্যতে অসমৰ ভাষা-সম্ভাৰ মাজত লোমাই পৰাৰ ছনাই আৱশ্যক হৈ নপৰে। মজীমঙলী আৰু বিধান সভাৰ সদস্য-সকলে যদি ৰাজ্যিক চৰকাৰী ভাষাৰ মৰ্যাদা সকলো জিলাতে অটুট ৰখাৰ প্ৰতি যত্নপৰ হয় তেন্তে বিধান সভাৰ মজিয়াতে ভাষা-সংক্ৰান্ত সকলো সম্ভাৰ সমাধান হব। সাহিত্য-প্ৰেমীসকলৰ সাহিত্যৰ প্ৰতি যি অহুৰাগ আছে আৰু সাহিত্যিকসকলৰ সৃষ্টিকামী মনৰ মাজত যি সৌন্দৰ্য্য-লিপ্সা আছে সি ভাষা প্ৰীতিৰ ওপৰত। কিন্তু যি ভাষাৰ মাধ্যমেৰে সৃষ্টিকামী মনে প্ৰকাশ বিচাৰে সেই ভাষাৰ গুৰিগছত বাগি ফুঠাৰ মাৰিলে সাহিত্য-প্ৰেমত ৰূপান্তৰিত নহৈ নোৱাৰে। ঢেকিয়াল ফুকনৰ দিনৰেপৰা আমাৰ সাহিত্যিকসকলৰ জীৱনত উপস্থিত হোৱা ভাষা-প্ৰেম আৰু সাহিত্যৰ প্ৰেমৰ ৰূপান্তৰ দুৰ্ভাগ্যৰ পৰিচায়ক। একেলগে উপস্থিত হোৱা দুই কৰ্ত্তব্যৰ দ্ব্যমোজাত প্ৰতিভাৰ পূৰ্ণ প্ৰকাশ নহয়, অভিজ্ঞতাৰ চিত্ৰ ফুটি ফুঠে।

আজি বিংশ শতিকাত সমাজ-ব্যৱস্থাৰ নানান পৰিৱৰ্ত্তন ঘটিছে। বৈজ্ঞানিক নানান আৱিষ্কাৰৰ ফলত মানুহৰ চিন্তাধাৰা নানান স্তৰীয়েদি বৈ যাব ধৰিছে। নানান নতুন মতবাদৰ প্ৰভাৱ সাহিত্যিকসকলেও এবাৰ পৰা নাই। আনহাতে ভিন ভিন ৰচিৰ পাঠক সমাজো দিনে দিনে বহল হৈ আহিব ধৰিছে। সাহিত্যিকৰ ব্যক্তিত্ব বিসৰ্জন নিদিয়াতকৈ সমাজৰ ৰচিৰ অহুকুলে সাহিত্য-সৃষ্টি দিনে দিনে টান হৈ আহিছে। সমাজৰ দাবী উপেক্ষা কৰি সাহিত্য-সৃষ্টিৰ চেষ্টা কৰিলেও সি অনেক সময়ত গ্ৰহণীয় হৈ ফুঠে। সমাজৰ প্ৰতি চহু নবখাটকৈ সম্পূৰ্ণ ব্যক্তিগত দৃষ্টিকোণৰপৰা লেখকে সাহিত্য-সৃষ্টি কৰিলে তাৰ মাজত যি ব্যক্তিগত ভাব আৰু প্ৰকাশ বীতি থাকে তাৰ সম্যক উপলব্ধি টান হয়। আনফালে সম্পূৰ্ণ সমাজৰ ৰচিৰ অহুকুলে সাহিত্য ৰচনা কৰিলেও তাৰ অন্তঃসাৰশূন্যতা সহজে ধৰা পৰে। এনে ৰচনাৰ মাজত সাহিত্যিকৰ আধ্যাত্মিক সত্তাৰ পৰশ অস্পষ্ট হৈ থাকে। ৰচনা প্ৰাণবন্ত হব লাগিলে সাহিত্যিকৰ নিজৰ প্ৰাণৰ পৰশত সি জীৱন্ত হৈ উঠিব লাগে। প্ৰয়োজনৰ তাগিদাত নাইবা লাভৰ আশাত পুথি ৰচনা কৰিলে তাৰ মাজেদি বণিক-বিচাৰেই স্পষ্ট ৰূপ পায়। আজিৰ যুগত অধিক সংখ্যক পুথিয়েই বণিক-বিচাৰৰপৰা সমুদ্ভূত। সেই বাবে উন্নত স্তৰৰ সাহিত্য-সৃষ্টি সকলোৰে পক্ষে সম্ভৱ নহয়। বৃহৎ কল্পনা, গভীৰ আৰু ব্যাপক অহুভূতি আৰু অহুৰূপ ভাষাৰ মাধ্যমেৰে তাৰ প্ৰকাশ সহজ-সাধ্য নহয়। বিশেষতঃ আধুনিক যুগৰ সৃষ্টিকামী মানবে নানান নতুন দৃষ্টিকোণৰ পৰা সাহিত্য ৰচনাত প্ৰবৃত্ত হৈছে। সাহিত্যৰ ক্ষেত্ৰত নতুন পৰীক্ষাৰ থল আছে। সাহিত্যৰ ইতিহাসত যুগে যুগে এনে পৰীক্ষা চলোৱাৰ প্ৰচেষ্টা আমাৰ চকুত পৰে। বস্তু-নিৰ্ৰূপচন আৰু প্ৰকাশ বীতি একে ধৰণৰ হলে একালে যেনেকৈ কল্পনাৰ দৈন্ত প্ৰকাশিত হয়, আনফালে তেনেকৈ গতাহুগতিকতাৰ হেচাত বৈশিষ্ট্য ধ্বংস হৈ যায়। যুগে যুগে সাহিত্যৰ মাজেদি নতুন দৃষ্টি-ভঙ্গী

আৰু কল্পনাৰ বৈশিষ্টতা মূৰ্ত্ত নহলে সাহিত্যৰ জীৱনী-শক্তি নাথাকে আৰু সাহিত্য হৈ পৰে স্থিতিশীল। স্থিতিশীল সাহিত্যৰ বুকুত জৰা আৰু মৰণৰ বীজ গজি উঠে।

সংস্কৃত সাহিত্যত সেয়ে হৈছিল। যি প্ৰতিভাশালী লোকসকলে এটা যুগত অমৰ কাব্য-সৌন্দৰ্য্য সৃষ্টি কৰি গল তাৰ আদৰ পৰবৰ্তী যুগলৈ থাকিল কিন্তু পৰবৰ্তী যুগত তেনে কাব্যৰ সৃষ্টি হোৱাৰ সুযোগ নঘটিল। আলঙ্কাৰিকসকলৰ নানান বিশ্লেষণী আলোচনাই তেওঁলোকৰ নিজৰ পাণ্ডিত্যৰ পৰিচয় দিলে সঁচা কিন্তু লগতে নানান বিধি-নিষেধৰ দোৰাদ্বাৰা প্ৰতিভাৰ বিকাশ হোৱাৰ সুযোগ নষ্ট হল। লেখকৰ যি সমাজ-সচেতনতাৰ আৱশ্যক তাক পৰিহাৰ কৰি নানান তথ্যৰ চাৰিবেৰৰ মাজত সোমাই পৰিলে প্ৰতিভাই প্ৰাণ নাপায়। প্ৰায় একে ৰীতিকেই যুগৰ পিছৰ যুগত অহুসৃত হলে ৰচনাৰীতিত আহি পৰে জড়তা আৰু উপমাদি অলঙ্কাৰৰ ক্ষেত্ৰত আহি পৰে গতানুগতিকতা। ভিন ভিন যুগৰ সাহিত্যৰ মাজেদি এক মৌলিক ঐক্য পৰিলক্ষিত হয় কিন্তু তাৰ লগে লগে ভিন ভিন যুগৰ বিশিষ্টতাও ফুটি উঠে। যেতিয়া যুগৰ বিশিষ্টতা সাহিত্যৰ বুকুত প্ৰতিফলিত হৈ ফুটে তেতিয়া প্ৰকৃত জীৱনৰ লগত সাহিত্যৰ সন্ধি নাইকিয়া হয় আৰু লগে লগে সাহিত্যবোৰ জীৱনী-শক্তি লোপ পাই আহিব ধৰে।

মাহুৰৰ জীৱন চৰ্কেল আৰু গতিশীল। নৈৰ সোঁতৰ দৰে জীৱন-প্ৰবাহ বৈ আছে। জীৱনত লাভ কৰা নানান অভিজ্ঞতাবোৰো এটা এটাকৈ জীৱনলৈ নাহে কিন্তু অনেক সময়ত এটা অভিজ্ঞতা আন অভিজ্ঞতাবোৰৰ লগত মিহলি হৈ পৰে। কাব্য বা নাটকৰ মাজেদি এই অভিজ্ঞতাৰ ৰূপ দিব লাগিলে মনেৰে সেইবোৰ সুসংগঠিত কৰি লব লাগে, মানসিক সংগঠনৰ লগে লগে সি প্ৰকাশক্ষম হয়। মূল অভিজ্ঞতা আৰু তাৰ প্ৰকাশৰ মাজত এটা পাৰস্পৰিক সন্ধি আছে। এই সন্ধিৰ কাৰণে অভিজ্ঞতা আৰু প্ৰকাশ-চেষ্ঠা পাৰস্পৰিক সহায়ক হৈ আৰু পৰস্পৰে পৰস্পৰক নিয়ন্ত্ৰিত কৰি শব্দাদিৰ সহায়ত বাহ্যিক ৰূপ পৰিগ্ৰহণ কৰে। এই ৰূপেই হ'ল কাব্য, নাটক, উপন্যাস, চুটিগল্প আদি বিবিধ ৰচনা।

প্ৰাচীন কালৰেপৰা এটা মত প্ৰচলিত হৈ আছে যে কাব্য স্বতঃস্ফূৰ্ত্ত। এই মতৰ ভিতৰত এটা সত্য লুকাই আছে। এই সত্য হল, প্ৰতিভা নহলে কাব্য-সৃষ্টি সম্ভৱ নহয়। কিন্তু স্বতঃস্ফূৰ্ত্ত ভাবাবেগৰ সমষ্টিয়ে কাব্য আৰু কবিৰ ব্যক্তিত্ব কাব্য-সৃষ্টিৰ সময়ত সহায় নিষ্ক্ৰিয়, এই কথা সঁচা হব নোৱাৰে। কবিৰ মানসিক ক্ষেত্ৰত কোনো এটি অহুভূতি জাগি উঠিব পাৰে। কিন্তু এই মানসিক অৱস্থাই বাহ্যিক ৰূপ পাব লাগিলে কবিৰ সক্ৰিয় চেষ্ঠা ব্যতিৰেকে ৰূপ-গ্ৰহণৰ যোগ্যতা মানসিক অৱস্থাৰ নাই। সমগ্ৰ বাৰায়ণ ৰচনা কৰোঁতে স্বয়ং বান্ধীকি নিষ্ক্ৰিয় হৈ আছিল আৰু অহুভূত ছন্দৰ সোঁত বান্ধীকিৰ মুখেদি আপোনাআপুনিৰে ওলাই আহিছিল এই কল্পনা অলীক নহলেও অলৌকিক। 'ঋতু সংহাৰ' ৰচনাৰ সময়ত ছয় ঋতুৰ বৰ্ণনাৰ মাজেদি কালিদাসৰ সচেষ্ঠ ৰচনাশৈলীয়ে প্ৰকট হৈ উঠিছে। আজি আধুনিক যুগত উন্নত বাক্ত্যজীৱ মাধ্যমেৰে অভিজ্ঞতা প্ৰকাশৰ চেষ্ঠা সহায় হুস্পষ্ট।

বিভীৰ কথা—আজি জটিল সমাজ-ব্যৱস্থাৰ মাজত সন্দেহবাদী পাঠকৰ মন আকৰ্ষণ

কৰাৰ কাৰণে অকল প্ৰতিভাৰ ওপৰত আনো সকলো গুৰুত্ব আৰোপ কৰা যায়। প্ৰাচীন সাহিত্যিকসকলে প্ৰতিভাক মূল বুলি ধৰিছে কিন্তু লগতে কৈছে যে শাস্ত্ৰ আৰু লোকচৰিত্ৰ অধ্যয়ন, কাব্যজ্ঞ জনবপৰা শিক্ষা লাভ আৰু অভ্যাস, এই আটাইকেইটা প্ৰতিভাৰ সহায়ক। প্ৰমথিমুখ হলে প্ৰতিভাশালী ব্যক্তিবোৰে প্ৰতিভা বিকশিত নহয়। বচনামণী উন্নত কৰিব লাগিলে প্ৰতিভাবোৰে প্ৰয়োগ কৰাৰ চেষ্টা থাকিব লাগে। প্ৰাচীন কালৰেপৰা আধুনিক যুগলৈ সাহিত্যৰ মাজেদি নানান নতুন কোণল অবলম্বনৰ চেষ্টা কৰা হৈছে। এইবোৰ পৰিচয় আধুনিক যুগৰ সাহিত্যিকৰ প্ৰতি অপৰিহাৰ্য্য। দেশ-বিদেশৰ সাহিত্যৰ অধ্যয়নৰ যোগেদি জ্ঞানভিত্তিক চিন্তাধাৰাৰ লগত সম্বন্ধ স্থাপন কৰিব নোৱাৰিলে আধুনিক সাহিত্যত সাহিত্যিকৰ দৃষ্টিভঙ্গী আৰু প্ৰকাশবীতি কিমান উন্নত আৰু সুস্থ হৈ পৰিছে তাক বুজাৰ উপায় নাই। ইংৰাজী আলোচক দুই-চাৰিজনৰে সেই বাবে সাহিত্যিকৰ শিক্ষাৰ ওপৰত গুৰুত্ব দিছে। এই শিক্ষা পৰীক্ষা পাছ কৰা শিক্ষা নহয়। সাহিত্যিকৰ শিক্ষাৰ ভিতৰত অধ্যয়নৰ উপৰিও প্ৰবণ, ভ্ৰমণ, আলোচনা, চিন্তা আদি সকলো আছে। পুথি আৰু জীৱন দুয়োবোৰ অধ্যয়নৰ ফলত কোনো বিশেষ দৃষ্টি-কোণৰপৰা জীৱনৰ বৈচিত্ৰ্যময় ঘটনাসমূহৰ চিত্ৰ তুলি ধৰা সম্ভব হয়। বাস্তব ঘটনাৰ বৰ্ণনাৰ প্ৰতি সাহিত্যিক অৱশ্যে উদাসীন নহয় কিন্তু সাহিত্যৰ ক্ষেত্ৰত ঘটনাৰ সত্যতাত্বকৈ কাব্যিক সত্যতাৰ মূল্য বেছি। চিত্ৰবিজ্ঞা, ভাস্কৰ্য্য প্ৰভৃতি কলাৰ ক্ষেত্ৰত কিছুমান বীতি থকাৰ নিচিনাকৈ সাহিত্যৰ ক্ষেত্ৰতো কিছুমান মৌলিক বীতি আছে। এইবোৰ অলম্বনীয় বুলি কোৱা টান। তথাপি আধুনিক যুগত সৃষ্টিকামী লোকৰ প্ৰতি এইবোৰৰ জ্ঞান অকল আৱশ্যকীয়ই নহয়, অপৰিহাৰ্য্যও। যুগে যুগে সাহিত্যিকসকলে জীৱনৰ ভিন ভিন ফালৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰাখি নতুনৰ সৃষ্টি কৰিবলৈ যত্ন কৰিছে। আধুনিক যুগৰ সাহিত্যিকসকলেও নতুনৰ সৃষ্টিৰ পাছত সকলো শক্তি নিয়োগ কৰে আৰু পুৰণিৰ পুনৰ অভিনয় কৰি আনন্দ লাভ নকৰে।

নতুন সৃষ্টি কৰিব খুজিলে আধুনিক যুগৰ যিবোৰ চিন্তাধাৰাই জগতৰ ওপৰত প্ৰভাৱ পেলাইছে আৰু জীৱনৰ সমস্তাবোৰক নতুন দৃষ্টিকোণৰপৰা চাবলৈ শিকাইছে সেইবোৰক আওকাণ কৰিব নোৱাৰি। পদাৰ্থ-বিজ্ঞানৰ অভূতপূৰ্ব উন্নতিৰ লগতে জীৱ-বিজ্ঞান, মনোবিজ্ঞান আৰু দৰ্শনৰ নতুন নতুন মতবাদৰ সৃষ্টি হৈছে। আজিৰ যুগত সাহিত্যিকৰ মানসিক প্ৰসাৰতাৰ আৱশ্যকতা বহুলাই কোৱাৰ প্ৰয়োজন নাই। দৰ্শন আৰু বিজ্ঞানৰ এই মতবাদবোৰক উলাই কৰি আধুনিক যুগত সাহিত্য-সৃষ্টি এক প্ৰকাৰ অসম্ভব। এইটো অৱশ্যে সঁচা কথা যে সাহিত্যৰ বুকুত প্ৰকাশিত জীৱনৰ আলোচনা আধুনিক বৈজ্ঞানিক চিন্তাধাৰাৰ ওপৰত প্ৰতিষ্ঠিত। মানৱ-সমাজ দিনে দিনে জটিল হৈ অহাৰ লগে লগে ব্যক্তি-জীৱনো জটিল হৈ পৰিছে। জটিল সমাজ-ব্যৱস্থাৰ মাজত ব্যক্তিৰ ক্ৰিয়া-প্ৰতিক্ৰিয়াৰ ছবি তুলি ধৰিব লাগিলে হৃদয় তাৰ আৰু অহুত্বৰ ইন্দ্ৰিয় প্ৰকাশিত হ'ব লাগে। আমাৰ আগৰ সাহিত্যিকসকলৰ আগত স্থল সমতা আছিল। সেই বাবে জৈৱিক আশা-আকাঙ্ক্ষাৰ স্থল ৰূপ মৃষ্টিমন্ত কবি তুলিবলৈ তেওঁলোক যত্নপৰ হৈছিল। এই ক্ষেত্ৰত তেওঁলোকে যি যোগ্যতাৰ পৰিচয় দিছে সেই যোগ্যতাৰ পৰিচয় দিয়া আধুনিক

লেখকৰ প্ৰতি সহজ নহয়। যি বিশ্বাসৰ মাজেদি আগৰ লেখকসকলে সমগ্ৰ মানৱ-মন্ডাকে বুজিবলৈ আৰু বুজাবলৈ চেষ্টা কৰিছিল সেই বিশ্বাসৰ বহল ক্ষেত্ৰ আধুনিক লেখকৰ নাই। আধুনিক অনেক লেখকেই সংশয়বাদী আৰু পাঠক-সমাজে বেছি সমালোচনা-প্ৰিয়। সমগ্ৰ জীৱনকে তুল কেইটামান ভাগত বিভক্ত কৰাতকৈ জীৱনৰ কোনো এটি ফাল পোহৰলৈ অনা তেওঁৰ মনৰ আৰ্শ্ব। মাহুহৰ জৈৱিক আশা-আকাঙ্ক্ষা আদিম। এই আদিম আশা-আকাঙ্ক্ষা মূৰ্ত্ত কৰি তোলাৰ উদ্দেশ্য আধুনিক যুগৰ সাহিত্যিকৰো আছে। কিন্তু প্ৰাচীন লেখকসকলৰ তুলনাত আধুনিক যুগৰ লেখকসকলৰ দৃষ্টিভঙ্গী বেলেগ। আধুনিক যুগৰ লেখকসকলে জেমছ্, এড্‌লাব, ক্ৰয়ড্ বা ইয়ুঙৰ প্ৰভাব এবাৰ নোৱাৰে। মনৰ চেতন, অবচেতন আৰু অচেতন অৱস্থাৰ প্ৰতি তেওঁলোক সজাগ। কিন্তু চেতন ৰাজ্যৰ ক্ৰিয়া-প্ৰক্ৰিয়া প্ৰকাশ কৰিবলৈ যি কৌশলৰ আৱশ্যক সেই একে কৌশলৰ সহায়ত অবচেতন বা অচেতন মনৰ অৱস্থা বুজোৱা নাযায়। গতিকে কলা কৌশলৰ প্ৰয়োগো পৰিবৰ্ত্তিত হৈছে। সাহিত্যিকৰ ব্যক্তিগত দৃষ্টিভঙ্গী বেছি স্পষ্ট হৈছে আৰু ইয়াৰ লগে লগে ৰচনা-শৈলী আৰু উপমাদি অলঙ্কাৰৰ প্ৰয়োগতো স্বতন্ত্ৰতা পৰিলক্ষিত হৈছে।

আমাৰ দেশৰ কোনো প্ৰাদেশিক সাহিত্যত লেখকৰ চিন্তাধাৰা পাঠকৰ গ্ৰহণ-ক্ষমতাতকৈ আগবাঢ়ি গৈছে। আধুনিক শিক্ষাত শিক্ষিত ভালেমান লেখকে পাশ্চাত্য প্ৰভাবৰ ফলত যি সাহিত্য ৰচনা কৰিছে সি সাধাৰণ পাঠকৰ অন্তৰত ৰস-সৃষ্টি কৰিব নোৱাৰে। এনে সাহিত্য-সৃষ্টিৰ কিবা সামাজিক মূল্য আছে নে নাই এই প্ৰশ্নৰ মীমাংসাত মতভেদ আছে। সাহিত্যিকৰ মন উদ্বাৰ আৰু ব্যাপক হলেও সময়ত নানান সংস্কাৰৰ বলত সি অবকল্ হৈ পৰে। অবকল্ মনৰো এটা স্বাতন্ত্ৰ্য আছে কিন্তু এই স্বাতন্ত্ৰ্য সংস্কাৰৰ চাৰি সীমাৰ মাজত ঘূৰি ফুৰা স্বাতন্ত্ৰ্য, মুক্ত পৃথিৱী হ'ব আকাশে-বতাহে উৰি ফুৰা স্বাতন্ত্ৰ্য নহয়। আধুনিক কোনো কোনো লেখকৰ মনৰ ওপৰত অভিনবত্বৰ মোহ এই সংস্কাৰৰ বাহিৰে আন সংস্কাৰৰ প্ৰভাব ক্ষীণ। এওঁলোকৰ মনত সকলো ধৰণৰ ভাবেই খলকণি তুলিব পাৰে। এওঁলোকৰ এটা বিশেষত্ব এইয়ে যে এওঁলোকে পুৰণিৰ ধ্বংসস্থাপৰ ওপৰত নতুনৰ নন্দন-কানন ৰচিব খোজে। জীৱ ৰক্ত আৰু বীতিৰ প্ৰতি এওঁলোকৰ মোহ নাই। যান্ত্ৰিক সভ্যতাৰ বুকুত জীৱনেই পৰিবৰ্ত্তিত হৈ পৰিছে যেতিয়া বাস্তব জীৱনৰ যিবোৰ সমস্যা সেইবোৰৰ ভিত্তিত নতুন সাহিত্য-সৃষ্টি হ'ব লাগে। আজিৰ যুগৰ ব্যক্তি-জীৱনৰ ওপৰত নৈতিক, আধ্যাত্মিক প্ৰভাবৰ উপৰিও সামাজিক, ৰাজনৈতিক, অৰ্থ-নৈতিক নানান প্ৰভাব আছে। ব্যক্তি-জীৱনৰ মানসিক দৃষ্টিও সময় স্পষ্ট। পাৰিপাৰ্শ্বিকতাৰ মাজত ব্যক্তি আৰু সামাজিক জীৱনৰ নিৰ্যাতনৰ প্ৰতি এওঁলোক সচেতন। নতুন সমাজৰ ক্ৰম-বিকাশৰ লগে লগে জীৱনৰ আৱৰ্ণবোৰ কেনেকৈ লাহে লাহে উপেক্ষিত হৈছে আৰু তাসি পৰিব ধৰিছে তাক এওঁলোকে উপলব্ধি কৰিছে। জীৱনক নতুন দৃষ্টিকোণৰপৰা চোৱাৰ ইচ্ছা এওঁলোকৰ আছে। আইনষ্টিনৰ নতুন মহাবাদৰ স্থান আৰু কালৰ ধাৰণাও পৰিবৰ্ত্তিত হৈ পৰিছে। কালৰ গতি সবল বেখাৰ হ'বে কল্পিত নহৈ চক্ৰাকাৰ বুলি গ্ৰহণ কৰা হৈছে। ইয়াৰ

ফলত অতীত, বৰ্ত্তমান আৰু ভৱিষ্যত পৰস্পৰে পৰস্পৰৰ বুকুত সোমাই পৰিছে। আধুনিক চিন্তাধাৰাৰ ওপৰত প্ৰভাৱ পেলোৱা নানান নতুন নতুন মতবাদৰ প্ৰভাৱ এওঁলোকৰ ওপৰত আছে। এইবোৰ মতবাদ নিজৰ জীৱন দৰ্শনৰ জেউতিৰে উদ্ভাসিত আৰু ৰূপান্তৰিত হোৱা নাই, কিন্তু মনৰ ওপৰত প্ৰতিবিম্বিত হৈছে মাথোন। গতিকে এওঁলোকৰ ৰচনাৰ মাজেৰে যি ভাব ফুটাই তোলাৰ ইচ্ছা আছে সেই ভাব খণ্ডিত মানসিক অৱস্থাৰ বাহ্যিক অসংলগ্ন ৰূপ। এই ৰূপৰ চাৰি সীমা অস্পষ্ট, গতিকে ই সহজে বোধগম্য নহয়। কিন্তু কোনো এটি বস্তু জটিল বুলিয়েই বৰ্জ্জনীয় হ'ব নোৱাৰে। এটা যুগত জটিল বুলি পৰিহাৰ কৰা ৰচনা পৰবৰ্ত্তী যুগত সমাদৃত হোৱা দৃষ্টান্ত পৃথিৱীৰ সাহিত্যৰ ইতিহাসত বিৰল নহয়। অৰ্থনৈতিক হেঁচাত জুৰুলা হৈ পৰা মাহুৰৰ মনত যি আদৰ্শৰ সংঘাত উপস্থিত হৈছে আৰু বাস্তবৰ ক্লেশ আৰু আদৰ্শৰ নিক্ৰিয়তাৰ দোমোজাত ব্যক্তি-জীৱনৰ যি অসহায়তা পৰিলক্ষিত হৈছে তাৰ চিত্ৰ আধুনিক লেখকসকলৰ ৰচনাৰ মাজেৰে ফুটাই তোলাৰ যত্ন আছে। অনেক সময়ত এওঁলোকে এই চিত্ৰবোৰ স্পষ্টকৈ আঁকিব পৰা নাই, হয়তো তেনেকৈ অঙ্কিত কৰাৰ অভিশ্ৰাৱে এওঁলোকৰ নাই। এওঁলোকে সমাজৰ কচিৰ প্ৰতি বৰকৈ মনোযোগ দিয়া নাই। সমাজৰ কচি আৰু আদৰ্শৰ সমালোচনা কৰাৰ উদ্দেশ্য এওঁলোকৰ আছে যেতিয়া সমাজৰ কচিৰ অহুকুলে এওঁলোকে সাহিত্য সৃষ্টি কৰাৰ অৰ্থ নাই।

এইটো সঁচা কথা যে অকল সমাজৰ কচিৰ ওপৰতে নিৰ্ভৰ কৰি উচ্চ স্তৰৰ সাহিত্য-সৃষ্টি সম্ভৱ নহয়। সমাজৰ দাবী আৰু গ্ৰহণ-ক্ষমতাৰ প্ৰতি চকু ৰখা আৰ্টিষ্টৰ এটা কৰ্ত্তব্য কিন্তু সমাজৰ কচিৰ নামত ব্যক্তিত্ব বিসৰ্জন দিবলৈ গলে ৰস-সৃষ্টি হ'ব নোৱাৰে। সৃষ্টিৰ সময়ত স্ৰষ্টাৰ যি মানসিক অভিজ্ঞতা লাভ হয় সি সম্পূৰ্ণ ব্যক্তিগত। কিন্তু এই অভিজ্ঞতা মৌলিক অভিজ্ঞতাৰপৰা পৃথক। কলাকাৰৰ ব্যক্তিত্ব সাধাৰণীকৃত ব্যক্তিত্ব। ইয়াৰ লগত লৌকিক জীৱনৰ সুখ-দুখ, আশা-নিৰাশা, হতাশ-হুঁনিয়াহৰ তীব্ৰতাৰ সংঘাত নাই। সৃষ্টিৰ সময়ত কলাকাৰৰ ব্যক্তিত্বৰ যোগেদি জীৱনৰ আশা-আকাঙ্ক্ষাই ৰূপ পালেও স্ৰষ্টা বাসনাৰ অধীন নহয় আৰু তেওঁ ৰূপ দিয়া বাসনাও লৌকিক বাসনাৰ ওপৰত থাকে। ভাব যেতিয়া ৰসলৈ ৰূপান্তৰিত হয় তেতিয়া লৌকিক জীৱনৰ তীব্ৰতা তাৰ লগত নাথাকে। এই কাৰণে লৌকিক শোক আৰু কৰুণ-ৰসাত্মক পুথিৰ মাজত বিৰাট প্ৰভেদ। কলাকাৰৰ উদ্দেশ্য ৰস-সৃষ্টি হলে তেওঁ সদায় সমাজৰ কচিৰ অহুকুলে কলা-সৃষ্টি কৰিব নোৱাৰে। সাহিত্য-সৃষ্টিৰ সময়ত সাহিত্যিকবোৰ বসোলল্কি হয়। এই উপলব্ধি ব্যক্তিৰ পৰিচ্ছেদ নথকা অৱস্থাত লাভ কৰা এক অভিনৱ উপলব্ধি। কোনো লৌকিক বস্তুৰ সান্নিধ্যত এই উপলব্ধি আহি পৰিব পাৰে। কিন্তু এই উপলব্ধি ৰূপ দিয়াৰ সময়ত ই সাহিত্যিকৰ এক অখণ্ড অভিজ্ঞতাৰূপে প্ৰকাশিত হয়। আন কথাও কবলৈ গলে, শব্দাধিৰ সহায়ত প্ৰকাশিত সাহিত্যিকৰ উপলব্ধিয়ে সাহিত্য। এই সাহিত্য সমাজস্থ কিন্তু সমাজৰ কচিস্থ নহয়।

আচলতে সাহিত্যিকৰ ব্যক্তিগত উপলব্ধিয়ে হ'ল মূল কথা। কিন্তু অকল এই উপলব্ধি

ৰূপ দিয়েই সাহিত্যিক সন্তুষ্ট হ'ব নোৱাৰে। নিজৰ অভিজ্ঞতাক ৰূপ দিয়াত এটা নিশ্চয় আনন্দ আছে কিন্তু এই আনন্দ লাভৰ পাছতো আনে যাতে এই অভিজ্ঞতা উপলব্ধি কৰে তাৰ আশা স্ৰষ্টাৰ আছে। ইয়াতেই এটা জটিল প্ৰশ্নৰ উদ্ভব হয়। এপিনে সাহিত্যিকৰ সৃষ্টিকামী মনে নিজৰ ব্যক্তিগত উপলব্ধিৰ ৰূপ দিব খোজে আৰু আনপিনে নিজৰ ব্যক্তিগত বৈশিষ্ট্যৰ প্ৰকাশৰ সহায়ত আনৰ অন্তৰত বসৰ সকাৰো কৰিব বিচাৰে। এইটো জানো সম্ভবপৰ ?

সাহিত্যিকৰ উপলব্ধি এক মানসিক অৱস্থা। শব্দাদিৰ মাধ্যমেৰে এই অৱস্থাই বাহ্যিক ৰূপ পায়। ৰূপদানৰ সময়ত সমাজৰ গ্ৰহণক্ষমতাৰ প্ৰতি সাহিত্যিকে চকু ৰাখে আৰু এই সময়তে সামাজিক নানান আদৰ্শৰ প্ৰভাবো তেওঁৰ লেখাৰ ওপৰত পৰে। নৈতিক বা আধ্যাত্মিক আদৰ্শ দাঙি ধৰা সাহিত্যিকৰ উদ্দেশ্য নহয় কিন্তু তেওঁ নৈতিক বা আধ্যাত্মিক আদৰ্শবৰণা প্ৰভাৱমুক্তও নহয়। সাহিত্যিকৰ নিজা জীৱন-দৰ্শন আছে। এই জীৱন-দৰ্শনৰ আদৰ্শৰ প্ৰভাৱেৰে প্ৰভাবান্বিত হৈ সাহিত্যিকৰ উপলব্ধিয়ে ৰূপ পায়। কোনো কোনো সাহিত্যিকৰ অৱশ্যে বৈপ্লৱিক দৃষ্টিভঙ্গী আছে। কম-বেছি বৰমে কৃতী-সাহিত্যিক সকলোৱে এই গোৰবৰ ভাগ লব পাৰে। তথাপি আধুনিক যুগত এদল লেখকে প্ৰচলিত ৰীতি নীতিৰ বিপক্ষে প্ৰকাশ্যে বিদ্ৰোহ ঘোষণা কৰি সাহিত্য-সৃষ্টি কৰিব খুজিছে। এইবোৰ সাহিত্যৰ সবহভাগেই প্ৰচাৰগন্ধী। আন এদল লেখকে জীৱনৰ প্ৰাচীন আদৰ্শৰ ওপৰত আস্থা হেৰুৱাই পেলাইছে আৰু নতুন পৰিস্থিতিৰ বুকুত জীৱনৰ নতুন মান বিচাৰি উলিওৱাৰ চেষ্টা কৰিছে। এইবোৰ সাহিত্যৰ ওপৰত বুদ্ধি-শক্তিৰ প্ৰয়োগ বেছি আৰু সাহিত্যও চিত্ৰৰ যোগেদি প্ৰকাশিত কৰিব খোজা জীৱনৰ দাৰ্শনিক আলোচনা। আধুনিক ফৰাচী সাহিত্যৰ ভালেমান নাটক, উপন্যাস, আৰু চুটি গল্পৰ মাজেদি জীৱনৰ নতুন মান বিচাৰৰ প্ৰয়াস দেখিবলৈ পোৱা যায়।

বিজ্ঞানৰ ক্ষিপ্ৰ উন্নতিৰ ফলত আমি বিংশ শতিকাৰ মাহুহ যেন এক সন্ধিক্ষণত উপনীত হৈছোঁ। ভৌতিকবাদৰ নানান প্ৰলোভন আৰু আদৰ্শবাদৰ উদাসীনতাৰ মাজত বিংশ শতিকাৰ মানব সংশয়বাদী হৈ পৰিছে। প্ৰাচীন কালৰেপৰা নিত্য সত্য বুলি গ্ৰহণ কৰা অনেক আদৰ্শৰ ওপৰত ব্যক্তি আস্থাহীন হৈ পৰিছে অথচ সেইবোৰৰ ঠাইত নতুন আদৰ্শও গঢ়ি উঠা নাই। এনে সময়ত সাহিত্যিকসকলৰ নতুন মান নিৰ্ণয়ৰ চেষ্টা সম্পূৰ্ণ স্বাভাৱিক চেষ্টা। ব্যক্তিৰ বহুধা বিভক্তিত সন্তাৰ পৰিচয় আমি বাস্তৱ জীৱনতে পাওঁ। আনহাতে জীৱনৰ আদৰ্শবাচক যিবোৰ গুণাত্মক শব্দ আছে বাস্তৱ ক্ষেত্ৰত সেইবোৰৰ অপ-প্ৰয়োগ আমাৰ চকুত নগৰাকৈ নাথাকে। গতাব নামত অসত্যৰ আশ্ৰয়, তাগব নামত স্বাৰ্থ পূৰণৰ চেষ্টা আৰু সেৱাৰ নামত প্ৰতিষ্ঠাৰ প্ৰলোভন আজিৰ যুগত অনেক লোকৰেই আছে। ইয়াৰ উপৰিও কোনো কোনো ব্যক্তিৰ ব্যক্তিগত আৰু সামাজিক জীৱনৰ মাজত বিৰাট পাৰ্থক্য। অনেক সময়ত আকৌ আদৰ্শবাদী জীৱন-যাপন কৰা লোকৰো হঠাতে পদত্ৰলন ঘটে। এইবোৰৰ কাৰণে হয়তো বেজাৰ কৰি লাভ নাই। কিন্তু বাস্তৱবাদী লেখকে এইবোৰ উপেক্ষা কৰি কল্পনাৰ মায়াপুৰীৰ মাজত সোৱাই সৰগ ৰচিব নোৱাৰে। জীৱনৰ নানান নিষ্ঠুৰ ঘটনাই তেওঁক প্ৰেৰণা ধোগায়। জীৱনৰ ভুল-

এটি, নীচতা হীনতা তেওঁ যুষ্টিমস্ত কৰি তোলে আৰু প্ৰকাশ কৰে আধুনিক সভ্যতাৰ নগ্ন বাস্তবতা। পাশ্চাত্য দেশৰ কিছুমান পুথিৰ মাজেদি নগ্নতা ভালেকৈ প্ৰকাশিত হৈছে কিন্তু এইবোৰৰ কিছুমানৰ মাজেদি লেখকৰ ব্যঙ্গাত্মক মনোভাব ফুটি উঠিছে। আমাৰ সাহিত্যৰ কোনো কোনো ঠালতো নগ্ন চিত্ৰ ফুটাই তোলা হৈছে। সাহিত্যত নগ্ন চিত্ৰৰ আৱশ্যকতা আছে নে নাই সি এটা বেলেগ প্ৰশ্ন। কিন্তু এই নগ্ন চিত্ৰৰ প্ৰতি লেখক আকৃষ্ট হোৱাৰ কাৰণ কি? ই সামাজিক প্ৰয়োজন নে লেখকৰ ভাববিলাস? বোধহয় দুয়োটা। আমাৰ দুই-চাৰিখন আলোচনীৰ পাতত কিছুমান চিঠি প্ৰকাশ কৰা হয়। সচৰাচৰ নগ্ন চিত্ৰ প্ৰকাশ কৰা কোনো কোনো গল্পক কেন্দ্ৰ কৰিয়ে এইবোৰ চিঠিৰ জন্ম। এই চিঠিবোৰ পঢ়ি ধাবণা হয় যে সমাজৰ অনেক লোকেই জৈৱিক বাসনাৰ নগ্নতা সাহিত্যৰ বুকুত প্ৰতিফলিত হোৱা বিচাৰে। কোনো চিঠিত বাস্তৱীকৰণৰ আৰম্ভ কৰি আধুনিক যুগলৈ সাহিত্যত সন্নিবিষ্ট হোৱা নগ্ন চিত্ৰৰ তালিকা প্ৰস্তুত কৰি আধুনিক যুগত এনে চিত্ৰৰ আৱশ্যকতাৰ ভেটি দৃঢ় কৰাৰ চেষ্টাও পৰিলক্ষিত হয়। এনে স্থলত সমাজে এনে চৰিত্ৰ নিৰ্বাচনে বুলি কোৱাৰ থল নাই। কিন্তু তেতিয়াও এটা প্ৰশ্ন স্বাভাৱিকতে মনলৈ আহে। আন পণ্যব্ৰূষৰ দৰে সমাজে যি বিচাৰে তাৰেই যোগান ধৰা সাহিত্যকৰ কৰ্তব্য জানো?

ওপৰতে কৈ অহা হৈছে যে সমাজৰ কচি অল্পসৰি সাহিত্যসৃষ্টি হলে লেখকৰ আধ্যাত্মিক সন্তাৰ পৰশত বচনা প্ৰাণবন্ত নহয়। সমাজৰ দাবীৰ পদতলত লেখকৰ ব্যক্তিগত দলিত হলে অপাৰ কাব্যসংসাৰত কবি প্ৰজ্ঞাপতি হৈ থাকিব নোৱাৰে। সন্তীয়া প্ৰীতিৰ প্ৰতি মোহ জন্মাৰ ফলত তেওঁৰ ব্যক্তিত্ব সদায় সমাজৰ কচিৰ দ্বাৰা পৰিচালিত হৈ থাকে। জীৱনত অসন্তোষ আছে আৰু নানান কামনা-বাসনাও আছে। সাহিত্যিকৰ অন্তৰত এইবোৰৰ নগ্নৰূপ আপোনা-আপুনিৰে জাগি উঠিব পাৰে। অন্তৰত জাগি উঠা এই ৰূপ শব্দাদিৰ সহায়ত প্ৰকাশিত হোৱাত কিবা বাধা আছে বুলিও নিশ্চয় কব নোৱাৰি। কিন্তু এনেকৈ প্ৰকাশিত হোৱা বস্তু সাহিত্য বুলি গ্ৰহণ কৰাৰ আগতে সি জাৰ্ণেলিজম নাইবা সাধাৰণ বৰ্ণনা নহৈ সাহিত্য হব লাগিব। সাহিত্যত বসন্তোৰ্ণ মানসিক অৱস্থাৰ ৰূপ দিয়া হয়। ইন্দ্ৰিয় লাগলো বসন্তোৰ্ণ অৱস্থালৈ নিব পাৰিলে সি লাগলো হৈ নাথাকে। বতিভাবৰ সহায়ত যেতিয়া শৃঙ্খল-বসন্তাত্মক পুথি বচনা কৰা হয় তেতিয়া সি কোনো ব্যক্তিৰ বক্তিত্বৰূপে প্ৰকাশিত নহয়। বতিভাব শৃঙ্খল বসন্ত ৰূপান্তৰিত হলে সি ব্যক্তি-নিৰপেক্ষ, সাধাৰণীকৃত এক অনিৰ্ণয়নীয় আনন্দস্বৰূপ হৈ পৰে। এই আনন্দৰ মাজত থাকে স্বৈৰ্য আৰু মহত্ব। ইয়াৰ লগত উন্নাদনা আৰু চিন্তাচঞ্চল্যৰ সম্বন্ধ নাই। কিন্তু ভাব যেতিয়া ভাব হিচাবেই প্ৰকাশিত হয় তেতিয়া তাৰ আভ্যন্তৰিক সৌন্দৰ্য্য মূৰ্ছ নহয়।

প্ৰাচীন কালৰেপৰা আৰম্ভ কৰি আধুনিক যুগলৈকে সাহিত্যৰ মাজত বিচাৰিলে নগ্ন-চিত্ৰ নাইবা তেনে বৰ্ণনা ঢেৰ ওলাব। প্ৰাচীন ৰক্ষণশীল মানৱ-সমাজত এনে ধৰণৰ চিত্ৰ বা বৰ্ণনাই ঠাই পাইছে যেতিয়া আজি ব্যক্তি-স্বাধীনতাৰ যুগত এইবোৰৰ প্ৰতি মোহ বাঢ়ি অহাৰ কাৰণ

নোহোৱা নহয়। কিন্তু প্ৰাচীন কালত বচিত পুথিৰ মাজেদি যি নগ্ন বৰ্ণনা আছে সেই বৰ্ণনা প্ৰাসঙ্গিক কথাবপৰা আঁতৰাই আনি বেলেগ বিচাৰ কৰা অহুচিত। কোনো এখন কাব্য বা উপভাসৰ অৰ্থও প্ৰভাৱৰ প্ৰতিহে সাহিত্যিকে লক্ষ্য কৰে, পুথিৰ ভিতৰত থকা দুই চাৰি বৰ্ণনাৰ ওপৰত নহয়। বসন্তীৰ্ণ হলে অৰ্থও প্ৰভাৱৰ মাধুৰ্য্যৰ বলত নগ্নতা নগ্নতা হৈ নাথাকে। তথাপি শ্ৰেষ্ঠ কবি কালিদাসৰ কল্পনায়ে যেতিয়া সীমাৰেখা অতিক্ৰম কৰিছে তেতিয়া তেওঁ সমালোচনাৰ হাত সাৰিব পৰা নাই। মন্মট ভট্ট, ক্ষেমেজ প্ৰভৃতিয়ে কুমাৰ-সম্ভবত হৰ-পাৰ্বতীৰ পৃষ্ঠাৰ বৰ্ণনা অনৌচিত্য দোষত বুলি মত প্ৰকাশ কৰিছে। পাশ্চাত্য সাহিত্যত নগ্ন-চিত্ৰ আৰু বৰ্ণনা থকা ভালমান পুথি আছে। ক্ৰয়দৰ মতবাদৰ প্ৰভাৱত অচেতন বাজাৰ লেতেৰা ভাববোৰ যুৰ্ত্ত কৰিবলৈ যাওঁতে এনে নগ্নতায় আশ্ৰয় লব লগা হৈছে। কোনো কোনো পুথিত অৱস্থাৰ নিপীড়নৰ কাৰণে নাইবা অৰ্থনৈতিক হেচাৰ প্ৰভাৱত মানুহে উল্লঙ্গ কামনাৰ ওচৰত আত্মসমৰ্পণ কৰা দৃষ্টান্তও আছে। এইবোৰ পুথিৰ সাহিত্যিক মূল্য নিৰ্দ্ধাৰণ এই যুগত সহজ নহয়। তথাপি এনে ধৰণৰ কিতাপৰ মাজতো প্ৰতিভাৰ হীন-ডেটি পৰিলক্ষিত হয়। 'ইউলিছিছ'ত প্ৰকাশিত জেমছ জাইছৰ বস্তু-উত্থাপন আৰু ৰচনালৈলী লৰেন্সৰ 'লেডী চেটালীজ লাভাৰ' নাইবা মোৰেভিয়াৰ 'দি ওয়েন অৱ ৰোম'ৰ ৰচনা কোলতকৈ বেছি উন্নত, আৰু লেখকৰ জীৱন-চেতনাও বেছি যুৰ্ত্ত। গতিকে দেখা যায় যে নগ্ন বৰ্ণনা আৰু নগ্ন চিত্ৰৰ উত্থাপন কৰা ক্ষেত্ৰতো দৃষ্টি-ভঙ্গী আৰু ৰচনা-লৈলীৰ সমন্বয়ৰ প্ৰয়োজন। সামাজিক কোনো উদ্দেশ্য নোহোৱাকৈ নগ্নতাৰ কাৰণে নগ্ন-চিত্ৰৰ উত্থাপন নগ্ন জীৱনৰ ফটোগ্ৰাফহে মাথোন। যেতিয়ালৈকে চিত্ৰ আৰু বৰ্ণনাৰ আৰ্টিষ্টৰ দৃষ্টি-ভঙ্গীৰ সহায়ত প্ৰাণ নাপায় তেতিয়ালৈকে বৰ্ণিত কথাৰ মনোবৈজ্ঞানিক নাইবা সমাজতাত্ত্বিক কিবা মূল্য থাকিলেও তাৰ সাহিত্যিক মূল্য নাথাকে।

আজিৰ যুগত জীৱনৰ আদৰ্শৰ প্ৰতি মানুহ আত্মহীন হৈ পৰাৰ কাৰণ আছে। বাস্তব জীৱনত আদৰ্শৰ প্ৰতি আত্মহীন ব্যক্তিৰ সংখ্যা কম। সবহ ক্ষেত্ৰতে আদৰ্শৰ নামত স্বাৰ্থ-পূৰণৰ ভুৱা আশাৰ চকুত পৰে। জীৱনৰ আদৰ্শবোৰ যেতিয়া স্বাৰ্থ-সংঘাতৰ কাৰণে উপেক্ষিত হৈ থাকে তেতিয়া আদৰ্শ অসুসৰণৰ প্ৰতি দেখুৱা ব্যক্তিৰ অল্পভাগৰ ওপৰত সন্দেহ হয়। ত্যাগৰ অন্তৰালত যেতিয়া অধিক লাভৰ গুপুত আকাজক্ষা শুই থাকে তেতিয়া গুণাত্মক শব্দ ত্যাগৰ স্বৰ্গীয় সৌন্দৰ্য্য আঁতৰি যায়। ৰাইজৰ দোহাই দি যেতিয়া নেতৃত্বহীন লোকে স্বাৰ্থ-পূৰণৰ গুপুত ষড়যন্ত্ৰৰ জাল পাতে তেতিয়া ব্যক্তিৰ প্ৰবঞ্চনা ধৰা পৰে। সেইদৰে মানৱৰ শাস্তিৰ নামত যেতিয়া বৈজ্ঞানিকমতে মাৰাত্মক অস্ত্ৰৰ আৱিষ্কাৰ কৰি হাজাৰ হাজাৰ মানুহক নিৰ্মিত হত্যা কৰাৰ উপায় উলিয়াই দিয়ে তেতিয়া মানৱৰ অন্তৰত থকা দয়া আৰু কাৰুণ্যৰ শক্তিহীনতা প্ৰমাণিত হয়। স্বাৰ্থ আৰু প্ৰবঞ্চনাপূৰ্ণ জীৱনৰ এই কালটো আজিৰ যুগত, বৈজ্ঞানিক আৱিষ্কাৰৰ পাছত, যেনেকৈ প্ৰকাশিত হৈ পৰিছে আগৰ যুগত তেনেকৈ বোধহয় পৰা নাছিল। খেকপীয়াৰে 'ওথেলো' নাটকত ইয়োগোৰ চৰিত্ৰ অৱৰ কৰি ধৈ গৈছে। খেকপীয়াৰ যুগত ইয়োগো-ভক্ত লোকৰ সংখ্যা বিচাৰ কৰাৰ সময় এতিয়া নহয় কিন্তু আজি বিংশ শতিকাত তেওঁৰ

ভক্তবৃন্দ অলেখ। ভাবভৰ সাহিত্যিকৰ হাতত ইয়াগোৰ জন্ম হোৱা হলে আমি কিজানি এই যুগত তেওঁৰ চৰণত ফুল-বেলপাত মি মিছি লাভৰ আশাত পূজা কৰিলোঁহেঁতেন।

বাস্তব জীৱনত এনেধৰণৰ নানা ভৰহৰ বন্দ উপস্থিত হলে সাহিত্যিকৰ হাতত সি ৰূপ পায়। যেতিয়ালৈকে জীৱনত ভুল-ক্ৰটি থাকিব তেতিয়ালৈকে সাহিত্যৰ বুকুতো ভুল ক্ৰটিপূৰ্ণ জীৱনৰ চিত্ৰ ফুটি উঠিব। ইতিহাসৰ বিবৰ্তনত মানব-চৰিত্ৰৰ কোনো কোনো ফাল কোনো সময়ত হুম্পট হৈ উঠে। এই বাবে বেলেগ বেলেগ যুগত বেলেগ বেলেগ দিশৰ ওপৰত বেছি মনোযোগ দিয়া হয়। আগতে কৈ অহা হৈছে যে আগৰ যুগৰ লেখক সংশয়বাদী। এই সংশয়বাদ এটা দাৰ্শনিক বিশ্বাস নহয় কিন্তু বাস্তৱ জীৱনৰ অভিজ্ঞতাবশৰূপ লাভ কৰা এটা অস্থিৰ মানসিক অৱস্থা। আমাৰ সাহিত্যিকসকল সংশয়বাদী পিছতহে হৈছে। প্ৰায় তিনি-চাৰি হুৰি বছৰৰ আগতে পাশ্চাত্য দেশত অনেক সংশয়বাদী আৰু দুই-চাৰিজন নাস্তিক লেখকে সমাজৰ ওপৰত প্ৰভুত্ব বিস্তাৰ কৰি গৈছে। আমাৰ সাহিত্যিকসকলে এই সকলৰ পদাৱলম্বণ নকৰিলেও এওঁলোকৰ আদৰ্শত উৎসাহ-উদ্দীপনা লাভ কৰিছে। সংশয়বাদী দৃষ্টিকোণ আমাৰ বৰ্তমান সাহিত্যৰ মাজেদি লাহে লাহে স্পষ্টভাৱে হৈ উঠিব ধৰিছে।

স্পষ্ট জীৱন-আদৰ্শৰ অভাৱ, সংশয়বাদৰ অস্থিৰতা আৰু লোকবৰ্গৰ আকুলতা আমাৰ আধুনিক সাহিত্যৰ বুকুত গজি উঠাৰ উপক্ৰম কৰিছে। কিন্তু সংশয়ৰ শেষ নাই আৰু জীৱন-আদৰ্শৰ অভাৱত সমাজৰ কচি পৰিবৰ্তিত হোৱাৰ ধল নাই। সাহিত্য সমাজসৃষ্ট যেতিয়া সাহিত্যিকসকলৰ সমাজৰ প্ৰতি একো একোটি কৰ্তব্যও নিশ্চয় আছে। সাহিত্য সমাজৰ প্ৰতিচ্ছবি হলেও সেই প্ৰতিচ্ছবি তুলি ধৰাৰ একোটা উদ্দেশ্য আছে। ইয়াৰ দ্বাৰা সাহিত্য সদায় উদ্দেশ্যধৰ্মী বুলি কব খোজা নাই। উদ্দেশ্যধৰ্মী শব্দটো আজিকালি যেনে অৰ্থত ব্যৱহাৰ কৰা হয় তেনে অৰ্থত সাহিত্যৰ সীমা ঠেক হৈ পৰে। মাহুহৰ সকলো কাৰ্য্য-কলাপৰ মূলতে একো একোটা উদ্দেশ্য আছে। এজন বৈজ্ঞানিকে যেতিয়া এটা নতুন আৱিষ্কাৰ কৰে তেতিয়া তেওঁৰ আগত এটা উদ্দেশ্য থাকে। এজন বাৰ্জনৈতিক নেতাই কোনো ক্ষেত্ৰত যত প্ৰকাশ কৰিলে সেই যত প্ৰকাশত তেওঁৰ কোনো উদ্দেশ্য নাই বুলি কোনোৱে নকয়। সেইদৰে এজন সাহিত্যিকে তেওঁৰ অভিজ্ঞতা ৰূপ দিলে তেওঁৰো নিশ্চয় এটা উদ্দেশ্য আছে। কিন্তু উদ্দেশ্যৰ দ্বাৰা সচৰাচৰ তেওঁৰ ভাবাবেগ নিয়ন্ত্ৰিত নহয়। সাহিত্যিকৰ ভাবাবেগ ৰূপ পোৱাৰ লগে লগে কোনো এটা উদ্দেশ্যৰ মাজেদি আহি লি ৰূপ পায়। বিশেষৰূপে সমাজৰ গ্ৰহণ-ক্ষমতালৈ যেতিয়া সাহিত্যিকে চকু দিয়ে তেওঁৰ উদ্দেশ্যৰ প্ৰভাৱ বস্তু আৰু ভঙ্গী দুয়োটাৰে ওপৰত পৰে। যদি কোৱা হয় যে সাহিত্যিকৰ নিজৰ ভাবাবেগক ৰূপ দিয়াৰ বাহিৰে আন কোনো উদ্দেশ্য নাই তেন্তে সাহিত্যিকৰ নিজা সৃষ্টিৰ মাজতে পৰস্পৰ বৈষম্য উপস্থিত হব। খ্যাতনামা সাহিত্যিকসকলৰ লেখাৰ মাজেদি সদায় এটা সূক্ষ্ম দাৰ্শনিক ঐক্য পৰিলক্ষিত হয়। বেজবৰুৱাৰ কবিতাৰ মাজেদি যি আশাবাদ ফুটি উঠিছে তাৰ সন্ধান ব্যাঙ্গাত্মক আৰু হাস্যৰসাত্মক বচনাৰ মাজতো পোৱা যায়। প্ৰকৃতিক সঞ্জীৱিত কৰি তোলা আদৰ্শ বহু চৌধাৰীৰ প্ৰায় আটাইবোৰ কবিতাৰ মাজতে আছে। অধিকাংশ

বাংলাধুৰীৰ সবল, হৃষ্ট সমাজ-গঠনৰ আশা তালেমান কবিতাৰ মাজেদি মূৰ্ত হৈছে। কমলাকান্ত ভট্টাচাৰ্যৰ স্বদেশপ্ৰেম, নলিনীবালা দেৱীৰ জীৱনৰ বহুতৰ প্ৰতি আকুলতা আৰু যতীন্দ্ৰ ছবাবৰ নিৰাশা ভেদ কৰি দেখিবলৈ পোৱা অস্পষ্ট আশাৰ বেঙনি প্ৰায় সকলো কবিতাৰ মাজেদি ফুটি উঠিছে। আমাৰ সাহিত্যৰ এইসকল কবিৰ আগত থকা জীৱনৰ আদৰ্শ মলিন হৈ পৰা নাই। মানবৰ যাতনা-বেদনা, নিষ্ঠুৰতা, অসহায়তা, কপটতা, সকলোৰে প্ৰতি এইসকল কবি সজাগ। তথাপি তেওঁলোকে আশা কৰিছে এদিন বেদনাৰ অন্ত হ'ব, নিষ্ঠুৰতা পৰু হৈ পৰিব আৰু দুৰ্বলতা আঁতৰি যাব। সভৰ নিৰ্যাতন আৰু অসতৰ অভ্যুত্থান এওঁলোকে মানি লৈছে কিন্তু লগতে বিশ্বাসো কৰিছে যে সভৰ জয় অৱশ্যতাবী আৰু অসতৰ পতন নিশ্চিত। এক শাখত বিৰাট শক্তিৰ অস্তিত্ব এওঁলোকৰ এটা কল্পনা নহয়, অটল বিশ্বাস।

আধুনিক কিছুমান লেখকৰ মনত থকা এই বিশ্বাস আজি ক'পি উঠিছে। পাশ্চাত্য দেশতো এদিন এনে হৈছিল। বৈজ্ঞানিক উন্নতিৰ কাৰণে যেতিয়া শিল্প-বিপ্লব হ'ল তেতিয়া অনেক চিন্তাশীল লোকেই কল্পনা কৰিছিল যে যুক্তিৰ বলত আৰু বুদ্ধি-শক্তিৰ প্ৰয়োগত মানুহে এদিন পৃথিৱীতে স্বৰ্গৰাজ্য স্থাপন কৰিব পাৰিব। কিন্তু লাহে লাহে যেতিয়া যান্ত্ৰিক সভ্যতাৰ বৃহত নানান নতুন সম্ভাৱ উদ্ভব হ'ল আৰু মানুহ-মানুহৰ সম্বন্ধ অৰ্থৰ মাপকাঠিৰে জোখাৰ চেষ্টা চলিল তেতিয়া লোকে যুক্তিৰ দুৰ্বলতা অনুভব কৰিব ধৰিলে। বৈজ্ঞানিক আৱিষ্কাৰে বাহ্যিক দৃষ্টিত মানুহৰ স্বাধীনতা-শান্তি বঢ়াই দিলে। মানুহৰ কায়িক শ্ৰম কমি গ'ল। কিন্তু ইয়াৰ লগে লগে এদল মালিক শ্ৰেণীৰ সৃষ্টি হ'ল। এওঁলোক হ'ল শ্ৰমবিমুখ, বিলাসী আৰু অত্যাচাৰী। মালিক বহুদূৰৰ মাজত সংঘৰ্ষ উপস্থিত হ'ল আৰু মানুহ-মানুহৰ মাজত থকা প্ৰেম-প্ৰীতি অৰ্থৰ অনৰ্থ বেদীত বলি দিয়া হ'ল। প্ৰাচুৰ্য্যেৰে পূৰ্ণ সংখ্যালঘু এক শ্ৰেণী লোকৰ চাৰিওফালে আঙুৰি থাকিল অভাব-অনাটনগ্ৰস্ত, অসন্তুষ্ট বিৰাট জনতা। বুভুক্ষিত এই জনতাৰ অসন্তুষ্ট সমাজ ক'পি উঠিল। সমাজে শান্তি হেৰুৱাই পেলালে। বুভুক্ষিতৰ বুভুক্ষা দূৰ নহ'ল, প্ৰাচুৰ্য্যেৰে পূৰ্ণ লোকসকলৰ তৃষ্ণাও নিবাবিত নহ'ল। এনে সময়তে মাৰ্কসে শ্ৰেণী সংগ্ৰামৰ সূত্ৰৰ সহায়ত এখন উন্নত শাসন আৰু শোষণহীন সমাজৰ কল্পনা কৰিলে। অনেক বুদ্ধিজীৱী লোক মাৰ্কসৰ মতবাদৰ দ্বাৰা প্ৰভাৱান্বিত হ'ল, তাৰিলে সমাজৰ দুখ-দৈন্য দূৰ হ'ব, শান্তি আহিব। শেহত শান্তি নাছিল। বুদ্ধিজীৱী লোক লাহে লাহে মোহ-মুক্ত হ'ল। কোয়েষ্টলাৰৰ বিশ্বাস আঁতৰিল, স্পেণ্ডাৰ আৰু অডেনে নতুন বাটেদি আগবঢ়াৰ চেষ্টা কৰিলে। কেবুৰে প্ৰকাশ্তে ঘোষণা কৰিলে যে জীৱনৰ সমস্ত মাৰ্কসবাদৰ বা খৃষ্টধৰ্মৰ সহায়ত সমাধান কৰা নাযায়।

এটা জটিল সমস্তাৰ মাজত আজিৰ যুগৰ সাহিত্যিকসকল থিয় দিছে। ভাব-বিলাসত আপোন-পাহৰা হৈ পৰা সময় আজিৰ সাহিত্যিকৰ নাই। জীৱনৰ গধুৰ সমস্তাবোৰ তেওঁলোকৰ মূৰৰ ওপৰত। সাহিত্যিকৰ সন্ধানী মনোবৃত্তিয়ে এইবোৰৰ সমাধান বিচৰাৰ প্ৰয়োজন হৈ পৰিছে। সেই বাবে অকল প্ৰাকৃতিক সৌন্দৰ্য বৰ্ণনাৰ মাজতে নাইবা কুলি-কেতেকীৰ স্বমধুৰ সঙ্গীততে আপোন-পাহৰা হৈ পৰা সাহিত্যিকৰ লগত আজিৰ যুগত কম। নানান সমস্তাবে

তৰা বাস্তব জীৱনৰ প্ৰতি সৃষ্টিকামী মন উদ্বাসীন হ'ব নোৱাৰে। বৈজ্ঞানিক নানান উদ্ভিতি মাজতো ক্ৰমবৰ্দ্ধমান সমাজৰ ভোক আঁতৰি যোৱা নাই। সেই বাবে প্ৰাকৃতিক সম্পদেৰে পৰিপূৰ্ণ বস্ত্ৰ-গৰ্ভা বহুমতী আজিৰ লেখকৰ চকুত বন্ধা। বিচিত্ৰ-বসনা ধৰিছাৰি বুকু আজি শুকান।

সঁচা কথা, ই এটা নতুন দৃষ্টি-ভঙ্গী। কিন্তু অকল দৃষ্টি-ভঙ্গীৰ সহায়ত সমস্তাৰ সমাধান সম্ভৱ নহয়। তাৰ বাবে লাগে আদৰ্শ। আদৰ্শৰ লগত বিশ্বাসৰ সম্বন্ধ আছে। সংশয়বাদী মনে সমস্তা তুলি ধৰিব পাৰে কিন্তু সমাধানৰ ইন্দ্ৰিয় দিবলৈ যি বিশ্বাসৰ প্ৰয়োজন সেই বিশ্বাস সংশয়ৰ লগত একেলগে থাকিব নোৱাৰে। পাশ্চাত্য দেশত নতুন জীৱন আদৰ্শ তুলি ধৰাৰ চেষ্টা ভালেমান লেখকে কৰিছে। সবহ ভাগেই শাস্ত্ৰত নিত্য সত্য বুলি গৃহীত আদৰ্শমূহৰ ওপৰতে সম্পূৰ্ণ আস্থা ৰাখিছে। আমাৰ দেশৰ সবহভাগ বুদ্ধিজীৱী লোকৰে মানসিক বন্ধ আঁতৰি যোৱা নাই। বৰ্তমান যুগত নানান মতবাদৰ প্ৰভাৱত জুৰুলা হৈ পৰা বুদ্ধিজীৱীৰ মনৰ মাজত জ্ঞানৰ সমন্বয় সাধনৰ চেষ্টা কম। অনেক লোকৰেই কটোপাক্ষিত জ্ঞান জীৱনৰ লগত এক হৈ পৰা নাই কিন্তু জ্ঞানৰ সমন্বয় সাধন নহলে আত্ম-বিশ্বাস অস্থিৰ হৈ থাকে আৰু সাহিত্যৰ মাজেদি লেখকৰ যি দৃঢ়তা ফুটি উঠে তাৰ অভাৱ হয়। আজিৰ যুগৰ সাহিত্য বেছি দাৰ্শনিক চিন্তাধাৰাৰ বাহক। বৰ্তমান যুগত বিজ্ঞান আৰু দৰ্শনৰ মাজত থকা সীমাবেধা যেনেকৈ অস্পষ্ট হৈ পৰিছে, সাহিত্য আৰু দৰ্শনৰ মাজত থকা দূৰত্বও লাহে লাহে কমি আহিছে। কেয়ূৰে দৰ্শন আৰু আৰ্টৰ মাজত বখা ব্যৱধান মানি ল'ব নোখোজে। দাৰ্শনিক চিন্তাধাৰাৰে মনৰ দাপোন পৰিকৃত নহলে দাপোনত অভিজ্ঞতা স্পষ্টৰূপে প্ৰতিফলিত নহয়। যি অভিজ্ঞতা ভালকৈ উপলব্ধ নহয় তেনে অভিজ্ঞতাৰ সবল প্ৰকাশ-ক্ষমতাও নাথাকে।

আৰ্টিষ্টৰ মনৰ আগত সদায় কোনো এটি আদৰ্শ থাকে। এই আদৰ্শ ভৌতিকবাদৰ প্ৰভাৱতো গঢ়ি উঠিব পাৰে আৰু হেতুবাদৰ যুক্তিৰ ওপৰতো প্ৰতিষ্ঠিত হ'ব পাৰে। কিন্তু জীৱনৰ জটিল সমস্তাৰ সমাধান ভৌতিকবাদৰ সহায়ত সহজ নহয়। মাহুহৰ জীৱনত এনে অনেক ভাব আৰু আকাজক্ষা আছে যিবোৰ উপলব্ধি কৰা যায় কিন্তু ব্যাখ্যা কৰা নাযায়। দুই কৰ্তব্যৰ মাজত বন্ধ উপস্থিত হলে জড়বাদী যুক্তিৰে তাক জুখিব নোৱাৰি। আদৰ্শৰ নামত স্বার্থবলিধান কৰা দৃষ্টান্ত আমাৰ সমাজত আছে। জনসেৱাৰ কাৰণে জীৱন উছৰ্গা কৰি দিয়া লোক আমাৰ মাজত বিৰল নহয়। চকুৰ আগতে দেখা এনে দৃষ্টান্তৰ জড়বাদী ব্যাখ্যা অবিশ্বাস্য। সেই বাবে জীৱনৰ নানান কথা বুজিবলৈ স্থান কালৰ অতীত এক আত্ম-শক্তিত বিশ্বাস স্থাপন কৰিব লগীয়া হয়। এই বিশ্বাস দাৰ্শনিক চিন্তাধাৰাৰপৰা উদ্ভূত নহ'বও পাৰে। জীৱনৰ অভিজ্ঞতাৰ সত্যক উপলব্ধি কৰাৰ চেষ্টা থাকিলে আৰ্টিষ্টৰ মন প্ৰকাশিত জ্ঞানৰূপে উদয় হয়।

এই আত্ম-শক্তিৰ ওপৰত পোনপটীয়া বিশ্বাস আজিৰ যুগৰ ভালেমান লেখকৰে নাই। সমাজৰ কচিৰ অহুকুলে সাহিত্য ৰচনা কৰিব খুজিলে এই বিশ্বাসৰ বলত ৰচনা শক্তিমত্তা হোৱাৰ স্বযোগ নাথাকে। ছপাশালৰ প্ৰচলন হোৱাৰ লগে লগে নানা ভবনৰ কিতাপ সমাজত সঁচৰিত হৈ পৰিছে। এইবোৰৰ সবহ ভাগতেই জীৱনৰ গভীৰ অভিজ্ঞতা মূৰ্ছ কৰাৰ চেষ্টা নাই।

ভালেমান কিতাপ বচনা কৰা হয় লাভৰ আশাত, আন কিছুমান বচিত হয় প্ৰতিষ্ঠাৰ লালসাত। এই দুয়ো শ্ৰেণীৰ লেখকেই সমাজৰ কচিৰ দ্বাৰা পৰিচালিত হয়। কিন্তু সমাজৰ কচি পৰিবৰ্তন কৰাৰ দায়িত্ব জানো স্থিতিস্থাপন লেখকৰ নাই? টি, এছ, এলিয়েটে কৈছে যে সমাজৰ কচি পৰিবৰ্তন কৰা সমালোচকৰ প্ৰধান কাম। কিন্তু স্থিতিস্থাপন লেখকে কচি পৰিবৰ্তনৰ বাটত আঙুলিহে নগলে সমালোচকে কিহৰ অৱলম্বনত বাক কচি পৰিবৰ্তন কৰিব পাৰিব? উন্নত কচি গঢ়ি তোলাৰ কাৰণে জীৱনৰ সকলো অভিজ্ঞতাকে কোনো আদৰ্শৰ ফালৰপৰা চোৱাৰ প্ৰয়োজন হয়। এই আদৰ্শ মনৰ ওপৰত ওপঙি থকা এক উপকৰণ আদৰ্শ নহয়। ই সমগ্ৰ জীৱনটোৰে লগত এক হৈ পৰা এটি আদৰ্শ। ইয়াৰ প্ৰভাৱত ব্যক্তিৰ দৃষ্টিকোণ সলনি হয় আৰু জীৱনৰ অসংলগ্ন কাৰ্য্য-কলাপৰ মাজত সংলগ্নতা স্থাপিত হয়।

আমাৰ বৈষ্ণৱ কবিসকলৰ আগত এই আদৰ্শ আছিল সুস্পষ্টভাৱে। বচনাৰীতি আৰু শব্দ প্ৰয়োগৰ ক্ষেত্ৰত তেওঁলোকে বৈপ্লৱিক দৃষ্টি-ভঙ্গীৰ পৰিচয় দিলেও জীৱনৰ আদৰ্শৰ ওপৰত তেওঁলোকৰ নিষ্ঠা অতি প্ৰবল। জৈৱিক স্বথ-সন্তোষৰ মৰীচিকা খেদি হুহুৰি জীৱনক আদৰ্শমুখী আৰু ঈশ্বৰমুখী কৰি তোলা তেওঁলোকৰ উদ্দেশ্য। এক বিৰাট সৰ্বশক্তিমান আৰু সৰ্বজ্ঞ পুৰুষৰ উপলব্ধি আৰু তেওঁৰ সন্তুষ্টিৰ বাবে কৰা পূজা অৰ্চনাৰ তুলনাত স্ত্ৰী-পুত্ৰ, আত্মীয়-স্বজন আৰু বন্ধু-বান্ধবৰ প্ৰতি থকা আসক্তি সম্পূৰ্ণ মায়াময়। মহত্ব জীৱনৰ সাৰ্থকতা আছে এই বুলিয়েই যে এই অদৃশ্য, অজ্ঞেয় নিৰাকাৰ ব্ৰহ্মৰ উপাসনা কৰি মাহুহ ধন্য হব পাৰে। এই সকল লেখকে জীৱনৰ দাবীতকৈ আদৰ্শ বেছি বাস্তব বুলি গণ্য কৰিছে। সকলো স্বাৰ্থ পৰিহাৰ কৰি আদৰ্শৰ মাজেদি ঈশ্বৰ উপলব্ধিৰ বাটত মাহুহক আঙুলিহে দিয়া চেষ্টা সামাজিক দৃষ্টিকোণৰ পৰা এটা সজ চেষ্টা। এই সকল লেখকৰ হাতত জৈৱিক বাসনা বাসনা হিচাবে মূৰ্ত নোহোৱা নহয়, হৈছে, কিন্তু সেই বাসনা সদায় আদৰ্শৰ অঙ্কুশৰ তাড়ণাত অবনত হৈ পৰিছে। বৈষ্ণৱ লেখকসকলে আদৰ্শৰ ওপৰত ইমান বেছি গুৰুত্ব দিয়া সত্ত্বেও সমাজ আদৰ্শমুখী নহল। মাহুহৰ আধিম্য বাসনা আধিম্য হৈয়েই থাকিল। বাস্তৱ জীৱনত স্বথ-সন্তোষৰ মাদকতাৰ মাজত আদৰ্শ অবকল হৈ পৰিল।

আধুনিক যুগৰ বোমাণ্টিক লেখকসকল জীৱনৰ আশা-নিৰাশা আৰু হতাশ হুয়নিয়াহৰ প্ৰতি সচেতন হ'ল। জৈৱিক বাসনাৰ মূল্য তেওঁলোকে স্বীকাৰ কৰিলে। বাৰ্ষ প্ৰেমিক-প্ৰেমিকাৰ প্ৰতি মহাহুতুৰিৰে তেওঁলোকৰ অন্তৰ ভৰি পৰিল। প্ৰকৃতিৰ সৌন্দৰ্য্যৰ মাজত তেওঁলোকে স্থিতিৰ্থৰ মাহাত্ম্য বিচাৰি পালে। সন্তপ্ত, পীড়িত লোকৰ প্ৰতি তেওঁলোকৰ দয়া আৰু কাকণ্য জাগি উঠিল। সমাজৰ অনাচাৰ অবিচাৰৰ ওপৰত তেওঁলোকে চোকা বাক্যৰূপ নিক্ষেপ কৰিলে। জবা আৰু মৰণৰ নিষ্ঠুৰতা তেওঁলোকে উপলব্ধি কৰিলে কিন্তু লগতে বিখালো কৰিলে যে মৃত্যুৰ পৰশত জীৱন-যাতনাৰ ওৰ পৰিব আৰু নবজীৱন লাভ হব। প্ৰবঞ্চনা কপটতাপূৰ্ণ এই পাৰ্থিৱ জীৱনত অকপট প্ৰেম-প্ৰীতিৰ স্থান নাই, সত্য আৰু শ্ৰদ্ধাৰ আদৰ্শ স্বাৰ্থৰ ভাঙনাত মাহুহে পাহৰি যায় আৰু প্ৰকৃত ভালপোৱাৰ অন্তৰত জীৱন দুৰ্ভীহ হৈ পৰে। ইয়াৰ

ফলত জীৱনলৈ আহি পৰে হতাশা আৰু মৃত্যু। মৃত্যুত হয়তো যাতনা আছে, বিবহ-বিচ্ছেদৰ বিনি নি আছে, কিন্তু মৃত্যুৰ লিপাবে মিলনৰ আশাও আছে আৰু আছে শান্তিৰ সীতল বা। দেহ নথৰ কিন্তু আত্মা অমৰ। দেহ-পিন্ধবৰপৰা আত্মাৰ মুক্তি শোক-তাপেৰে অৰ্জবিত জীৱনৰ সকলো বন্ধনৰপৰা মুক্তি। মুক্তিৰ লগতে আত্মাৰ স্বৰূপানন্দৰ প্ৰকাশ।

ৰোমাণ্টিক লেখকসকলৰ এদলে অতীতৰ শৌৰ্য্য-বীৰ্য্যৰ তুলনাত সমাজৰ বুকুত দ্বেষবলৈ পালে দুৰ্বলতা। যি আদৰ্শ আগত ৰাখি অতীতৰ বীৰ-বীৰাঙ্গনাসকল দেশৰ আৰু বিশ্ব কাৰণে জীৱন পণ কৰিছিল সেই আদৰ্শ মাহুহে পাহৰি গৈ এলাহৰ কোমল বুকুৰ ওপৰত শুই পৰিল। পৃথিবীৰ নানান জাতিয়ে কৰ্মৰত হৈ যেতিয়া জীৱন-যুদ্ধত আঙুৱাই গ'ল অসমীয়া জাতিয়ে পূৰ্বৰ সকলো গোঁৱৰ পাহৰি তেতিয়াও হৈ থাকিল অলস আৰু ভ্ৰমবিমুখ। ত্যাগ আৰু সেৱাৰ আদৰ্শ মাহুহে পাহৰি পেলালে। জাতিৰ এনে পতনোন্মুখ অৱস্থাত এই লেখক-সকলৰ মনলৈ আহিছে খেদ, কিন্তু অতীতৰপৰা প্ৰেৰণা লাভ কৰি নতুন আদৰ্শেৰে জাতীয় জীৱনত প্ৰাণৰ সঞ্চাৰ কৰাৰ আশা এওঁলোকৰ আছে। এওঁলোকৰ কাৰো কাৰো দৃষ্টিত অলস শ্মশান। কিন্তু এই শ্মশানৰ ওপৰতে গঢ়ি উঠিব লাগিব এদিন বেবিলনৰ বাগিছা। এওঁলোকৰ সবহ ভাগেই বিশ্বাস কৰিছে যে অতীতৰ আদৰ্শ নতুন সমাজত পুনৰ প্ৰতিষ্ঠিত হব আৰু সমাজৰ বুকুত দেশাত্মবোধ জাগিব। অতীত সমাজৰ তুলনাত বিংশ শতিকাৰ প্ৰাৰম্ভতে আমাৰ সমাজৰ মাজতো যি পৰিবৰ্তনৰ চিন ফুটি উঠিছিল তালৈ লক্ষ্য কৰি সমাজৰ আগত নতুন আদৰ্শ দাঙি ধৰিবলৈ এওঁলোকে চেষ্টা কৰা নাই কিন্তু অতীতৰ নৃপ শৌৰ্য্য-বীৰ্য্যৰ আদৰ্শ মূলভাৱে সমাজৰ আগত দাঙি ধৰিছে।

ৰোমাণ্টিক দৃষ্টিভঙ্গী লাহে লাহে সলনি হৈ আহিব ধৰিলে। দেৱকান্ত বৰুৱাৰ চিন্তা-ধাৰা ৰোমাণ্টিক হলেও তেওঁৰ দৃষ্টিভঙ্গীৰ ওপৰত বুদ্ধি-শক্তিৰ প্ৰভাৱ স্পষ্ট। অতুল হাজৰিকা সদায় ৰোমাণ্টিক আৰু ভাৱপ্ৰবণ। এই দুজন কবিৰ দ্বাৰা ৰচিত “দেৱদাসী” নামক কবিতাৰ তুলনামূলক আলোচনা কৰি চালে দ্বেষবলৈ পোৱা যাব যে হাজৰিকাৰ মনৰ ওপৰত আদৰ্শৰ অপ্ৰতিহত প্ৰভাৱ কিন্তু বৰুৱাৰ মনৰ ওপৰত সংশয়ৰ অস্থিৰতা। যি বিশ্বাসেৰে আগৰ ৰোমাণ্টিক কবিসকলে জীৱনৰ আদৰ্শবোৰ গ্ৰহণ কৰিছিল আৰু যি বিশ্বাসেৰে হাজৰিকায়ো সেইবোৰ গ্ৰহণ কৰিছে বৰুৱাৰ হলে সেই বিশ্বাস নাই। বৰুৱা অৱশ্যে তেতিয়াও আদৰ্শৰ ওপৰত সম্পূৰ্ণ আস্থাহীন হৈ পৰা নাই কিন্তু প্ৰাচীন আদৰ্শৰ ওপৰত তেওঁৰ সন্দেহ উপস্থিত হৈছে। কৰণ অকাল-মৃত্যুৰ বুকুত অমূল্য বৰুৱাৰ প্ৰতিভা বিলুপ্ত হ'ল কিন্তু তেওঁৰ দ্বাৰা ৰচিত যি দুই-চাৰিটা কবিতা প্ৰকাশিত হৈছে তাৰ মাজেদি ফুটি উঠিছে প্ৰাচীন সামাজিক আদৰ্শৰ ওপৰত প্ৰকাজ অনাস্থা আৰু নতুন পৰিবেশৰ মাজত ব্যক্তি-জীৱন বুজিবলৈ কৰা চেষ্টা। সকলো সংস্কাৰমুক্ত হৈ বিংশ শতিকাৰ মানৱ-জীৱনৰ আশা-নিবাশা মূৰ্ছ কৰা আৰু জীৱনৰ নতুন মূল্যবোধ জগাই তোলাৰ চেষ্টা আধুনিক কবিসকলৰ আছে। এইসকল কবিৰ প্ৰকাশ-বীতিৰ মাজত যি নতুনত্ব আছে তাৰ আলোচনা ইয়াত সম্ভৱ নহয়। শব্দ-সংযোগ,

উপমাদি অলঙ্কারৰ প্ৰয়োগ আৰু প্ৰাচীনকালৰ ব্যৱহাৰত এওঁলোকে যথেষ্ট স্বতন্ত্ৰতা অবলম্বন কৰিছে। চুই-চাবি আধুনিক কবিৰ দৃষ্টিভঙ্গী মৌলিক আৰু বচনাবীতি প্ৰাঞ্জল। ভৱিষ্যতে এওঁলোকৰ দ্বাৰা ৰচিত হোৱা কবিতাৰ মাজেদি প্ৰকাশিত হোৱা চিন্তাধাৰাৰ সংলগ্নতাৰ ওপৰত এওঁলোকৰ কৃতকাৰ্যতা নিৰ্ভৰ কৰিব। সবহ ভাগ আধুনিক কবিতাই অমূল্য-প্ৰিয়তাৰ নিদৰ্শন। এইবোৰৰ ভিতৰত অভিনৱত্বৰ নামত আহি পৰা গতানুগতিকতা বসব অপৰূপক। ভাববপৰা ভাবান্তৰলৈ ক্ষিপ্ৰগতিত যোৱা আধুনিক কবিতাৰ বিশিষ্টতা। বাহ্যিক দৃষ্টিত এইবোৰ ভাবৰ মাজত কোনো সম্বন্ধ থকা যেন নালাগিলেও প্ৰকৃততে চিন্তা-জগতত সেইবোৰৰ পাৰস্পৰিক সম্বন্ধ আছে আৰু এই সম্বন্ধৰ কাৰণে এইবোৰৰ একেলগে প্ৰকাশিত হোৱাৰ যোগ্যতাও আছে। কিন্তু যেতিয়া মানসিক যোগসূত্ৰ নথকা অৱস্থাত গতানুগতিক বীতি অবলম্বন কৰাৰ অৰ্থে বসেৰে অসংলগ্ন ভাববোৰ একেলগে থুপাই অথও অভিজ্ঞতা মূৰ্ত্ত কৰিব খোজা হয় তেতিয়া বিক্ষিপ্ত ভাব বিক্ষিপ্ত হৈয়েই থাকে, অভিজ্ঞতা মূৰ্ত্ত নহয়। তালেমান আধুনিক কবিতাত কল্পনাৰ দৈন্ত্ৰ, অভিজ্ঞতাৰ অস্পষ্টতা আৰু প্ৰকাশভঙ্গীৰ জড়তা পৰিলক্ষিত হয়। কিছুমান কবিতাত আকৌ একে বীতিৰ সহায়তে বোমাণ্টিক দৃষ্টিভঙ্গী প্ৰকাশৰ চেষ্টা সাৰ্থক চেষ্টা হোৱা নাই। আগৰ কবিসকলে ভিন ভিন দৃষ্টিভঙ্গী প্ৰকাশৰ অৰ্থে নতুন নতুন ছন্দৰ ব্যৱহাৰ কৰিছিল। আজিও সেইবোৰ প্ৰকাশৰ অৰ্থে নতুন নতুন বীতি উদ্ভাৱনৰ প্ৰয়োজন হয়। আমাৰ আধুনিক কবিতা ক্ৰম-বিকাশৰ পথত। ইতিমধ্যে এইবোৰ কবিতাৰ গঢ় আৰু বীতি কিছু পৰিমাণে পৰিবৰ্ত্তিত হৈছে আৰু কবিসকলে পাঠকৰ গ্ৰহণ-ক্ষমতাৰ প্ৰতি সজাগ হোৱাৰ চিন পোৱা গৈছে। আধুনিক কবিসকলৰ বৈশিষ্ট্য জীৱন-চেতনা আৰু নতুন দৃষ্টিভঙ্গীৰ প্ৰকাশ। নানান সংস্কাৰৰ কুঁৱলীৰ মাজেদি জীৱন বুজিবলৈ চেষ্টা কৰিলে তাৰ বিচিত্ৰতা বুজা নাযায়। সমাজ গঠনৰ পৰিবৰ্ত্তনৰ ফলত জীৱনৰ জটিল ৰূপ ব্যক্ত হৈ পৰিছে। প্ৰাচীন সমাজ-ব্যৱস্থাৰ মাজত গঢ়ি উঠা অনেক আদৰ্শৰ বাস্তব ৰূপ আজিৰ সমাজত নাই কিন্তু আছে কিছুমান গুণাত্মক শব্দ। প্ৰকৃত জীৱনত এইবোৰ আদৰ্শৰ যদি কেতিয়াবা প্ৰয়োগ আছে তেন্তে সবহ ক্ষেত্ৰতে সেইবোৰৰ অপ-প্ৰয়োগহে চকুত পৰে। গতিকে বাস্তব জীৱনৰ অভিজ্ঞতা উপলব্ধি আৰু তাৰ প্ৰকাশৰ সময়ত সংস্কাৰৰ প্ৰভাৱমুক্ত হোৱাৰ আৱশ্যক। সংস্কাৰৰ প্ৰভাৱৰ ওপৰলৈ উঠি ব্যক্তি আৰু সামাজিক জীৱনৰ পৰ্যালোচনা কৰাৰ চেষ্টা আধুনিক কবিসকলৰ আছে। মানব জীৱন এওঁলোকৰ প্ৰধান বস্তু। জড় জগতৰ ঐৰ্ব্য-সম্পদৰ প্ৰতি এওঁলোকৰ যি মোহ সেই মোহ মানবীয় প্ৰয়োজনৰ মোহ। এওঁলোক সচৰাচৰ ভাবপ্ৰণৱ নহয়। এওঁলোকৰ কবিতাৰ ওপৰত বুদ্ধিশক্তিৰ প্ৰভাৱ বেছি।

আমাৰ আধুনিক নাট্য-সাহিত্যত আদৰ্শৰ সংঘাত থকা ভাব-নাটক (drama of ideas) ৰচিত হোৱা নাই। ভাব-নাটকৰ বসুপ্ৰহণ কৰা সামাজিকৰ সংখ্যাও হয়তো আমাৰ মাজত কম। কোনো পৰিস্থিতিৰ বুকুত কৰ্তব্যকৰ্তব্যৰ বন্দ আমাৰ নাটকৰ মাজেদি ফুটাই তোলাৰ চেষ্টা কমেইহে চকুত পৰে। কিন্তু মহাকাব্য ছখন আৰু ইতিহাসৰ বুকুপৰা আহৰণ কৰা

কথাবন্ধন নতুন ব্যাখ্যা তুলি ধৰাৰ আদৰ্শ আধুনিক নাট্যকাৰসকলৰ আছে। জ্যোতি আগব-
ওহলাৰ পাছতেই শ্ৰীৰাধ ফুকন, লক্ষ্য চৌধুৰী, সাবৰা বৰদলৈ, কৃষ্ণানন্দ ভট্টাচাৰ্য্য, সভ্যপ্ৰসাদ
বৰুৱা প্ৰভৃতি ভালেমান নাট্যকাৰে মঞ্চোপযোগী নাটক ৰচনা কৰি খ্যাতি লাভ কৰিছে।
আধুনিক নাটকত লোমহৰ্ষক দৃশ্য-সংযোগ কৰিছে কিন্তু জীৱতি যোৱা নাই। নাটকৰ মাজত
থকা অমিত্ৰাক্ষৰ ছন্দৰ সংলাপৰ ঠাইত গম্ভৰ প্ৰচলন কৰা হৈছে। সামাজিক নাটকবোৰৰ
মাজেদি কিছুমান সমস্যা উত্থাপিত হৈছে কিন্তু এই সমস্যাবোৰৰ মাজত ব্যক্তিৰ আধ্যাত্মিক
সত্তাৰ বিমূৰ্ত্ত অৱস্থা চিত্ৰিত হোৱা নাই। সমস্যাৰ মাজত বাহ্যিক জীৱনৰ যিটো ফাল প্ৰকাশিত
হয় তাৰ ওপৰতে সকলো শক্তি প্ৰয়োগ কৰা হৈছে। দুই-এখন নাটকত মাথোন নতুন জীৱন
আদৰ্শ বিচৰাৰ প্ৰয়াস দেখিবলৈ পোৱা যায়। মহাকাব্য বা প্ৰাচীন সাধুৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি
যিবোৰ নাটক ৰচিত হৈছে সেইবোৰ সচৰাচৰ অমিত্ৰাক্ষৰ ছন্দত লিখা। অমিত্ৰাক্ষৰ ছন্দৰ
সাবলীল গতিৰ মাজেদি দৰ্শকৰ অজুৰাগ আকৰ্ষিত হয়। ভাব-গাভীৰ্য্য প্ৰকাশৰ বাবেও ই
উপযুক্ত মাধ্যম। আমাৰ দুই-চাৰি নাট্যকাৰে সাৰ্থকতাৰে অমিত্ৰাক্ষৰ ছন্দৰ প্ৰয়োগ কৰিছে।
তথাপি অমিত্ৰাক্ষৰ ছন্দক উন্নত স্তৰলৈ তুলি নিয়াৰ পথ এতিয়াও বন্ধ হোৱা নাই। গম্ভত
ৰচিত সবহ ভাগ নাটকেই গম্ভগন্ধী। গম্ভ-নাটকৰ সংলাপত ৰখিত ভাষাৰ প্ৰয়োগ হলেও সি
বৰ্ণনামূলক নহৈ প্ৰাণৱন্ত হব লাগে। উন্নত ৰচন-ভঙ্গীৰ মাজেদি চাৰিত্ৰিক বৈশিষ্ট্য ফুটাই
তোলা নাইবা সেইবোৰৰ অন্তৰ্ঘৰ্ণৰ ইঙ্গিত দিয়াৰ চেষ্টা সবহ ভাগ নাটকতে নাই। সামাজিক
নাটকবোৰ সচৰাচৰ ঘটনা-প্ৰধান। কিন্তু ঘটনাৰ মাজেদি নতুন আদৰ্শৰ সন্ধানৰ চেষ্টা
কেইখনমান নাটকতহে আছে। পম্ভ-নাটক আমাৰ সাহিত্যত আজিও ওপজা নাই। কবিতা
আৰু চুটি গল্পৰ ক্ষেত্ৰত আমাৰ সাহিত্যিকসকলে নতুন কলা-কৌশল উদ্ভাৱনৰ চেষ্টা কৰাৰ দৰে
আমাৰ নাট্যকাৰসকলে বস্তু-নিৰ্ৰূপনৰ ক্ষেত্ৰত কিছু সতৰ্ক হলেও ৰচনাশৈলীৰ প্ৰতি তেওঁলোকে
বিশেষ মনোযোগ দিয়া নাই। নাটক স্তম্ভগঠিত আৰ্ট। ইয়াত নিৰ্ৰূপন-পটুতাৰ যেনে আৱশ্যক
সংগঠন ক্ষমতাৰো তেনে আৱশ্যক। সংযত বাক্যভঙ্গীৰ মাজেদি চাৰিত্ৰিক বৈশিষ্ট্যৰ বিকাশ,
বসৰ ব্যঞ্জন, বাস্তবতাৰ প্ৰাতি উৎপাদন নাট্য সাহিত্যৰ যোগেদি প্ৰকাশিত হয়। কাব্য-সৃষ্টিৰ
দৰে নাটক-সৃষ্টিও কষ্ট-সাধ্য আৰু প্ৰতিজ্ঞা-সাপেক্ষ। গীতি-নাটকৰ দৰে এক শ্ৰেণীৰ কেইখন-
মান শিল্পসকলৰ কাৰণে উপযোগী নাটক কীৰ্ত্তিনাথ বৰদলৈ আৰু তেওঁৰ স্ত্ৰযোগ্য পুত্ৰ যুজিনাথ
বৰদলৈয়ে ৰচনা কৰিছিল। নাটকবোৰ এলয়ত যথেষ্ট সমাদৃত হৈছিল। নৃত্য আৰু গীতেৰে
পৰিপূৰ্ণ এই নাটক কেইখনৰ বৈশিষ্ট্য গঠন ৰীতি আৰু ৰস-সৃষ্টি দুয়ো ফালৰেপৰা আছে।
আনন্দ বৰুৱা আৰু কৰুণাধৰ বৰুৱাৰ পাছত নিচেই কম লেখকে এই ফালে মনোযোগ
দিছে। একাঙ্ক নাটকৰ প্ৰচলন আবাহন যুগৰপৰা আৰম্ভ হয়। একাঙ্ক নাটকৰ সমাদৰ দিনে
দিনে বাঢ়ি অহা দেখিবলৈ পোৱা গৈছে। এইবোৰৰ দুই-চাৰিখনৰ মাজেদি নতুন আদৰ্শ
বিচৰাৰ প্ৰয়াসো পৰিস্ফুট হৈছে।

যি আদৰ্শ আগত ৰাখি ৰজনী বৰদলৈয়ে উপজ্ঞান ৰচনা কৰিছিল পৰবৰ্ত্তী ঔপজ্ঞানিকসকল

ক্ৰমে ক্ৰমে ভাষণৰা আঁতৰি আহিছে। উপজ্ঞানৰ ক্ষেত্ৰ ব্যাপক। জৈৱিক, সামাজিক, বাজ্ঞানৈতিক, অৰ্থনৈতিক, আধ্যাত্মিক, সকলো সমস্তৰ চিত্ৰ উপজ্ঞানৰ পাতত ফুটি উঠে। আগেয়ে ঘটনা বিচিত্ৰতাৰ ওপৰত ঔপন্যাসিকসকলে বিশেষ চকু ৰাখিছিল। সংঘাতৰ মাজেদি চৰিত্ৰৰ স্পষ্টতা অঙ্কিত কৰা এওঁলোকৰ আদৰ্শ আছিল। আধুনিক ঔপন্যাসিকে হলে সংঘাতৰ ওপৰত বিশেষ গুৰুত্ব দিয়া নাই। ঘটনা-পৰম্পৰাৰ বৰ্ণনাৰ প্ৰতিও তেওঁৰ আগ্ৰহ কম। ঘটনাৰ মাজেদি প্ৰকাশিত হোৱা ব্যক্তি-সত্তাৰ অন্তৰ্ঘন্থৰ প্ৰতি আধুনিক লেখক সজাগ। উপজ্ঞানৰ ক্ষেত্ৰত দেশ-বিদেশৰ সাহিত্যৰ মাজেদি নতুন নতুন কলা-কৌশল ফুটাই তোলা হৈছে। নাটকৰ ভুলনাত ঔপন্যাসিকৰ স্বতন্ত্ৰতা বেছি। এই স্বাভাৱ্য কাৰণে ঔপন্যাসিকৰ স্থিতি-অস্থিতি দুয়োটা হৈছে। স্বতন্ত্ৰতাৰে ঔপন্যাসিকে বস্তু নিৰ্বাচন আৰু বীতিৰ অৱলম্বন কৰিব পাৰে। কিন্তু বহল মানব-সমাজত ঘটা কোনো ঘটনাৰ অৱলম্বনত এখন সমাজৰ চিত্ৰ বাস্তব স্বপ্নত ঔপন্যাসিকৰ নিজা দৃষ্টিকোণৰ মাজেদি ফুটাই তোলা টান কাম। আমাৰ আধুনিক লেখকসকলে বিংশ শতিকাৰ নানান সমস্তাৰ মাজত বিব্ৰত হৈ পৰা মানৱৰ চিত্ৰ অঙ্কিত কৰিবলৈ চেষ্টা কৰিছে। মনৰ গুপ্ত আশা-আকাঙ্ক্ষা, অবচেতন মনত শুই থকা লালসাৰ তাড়না আৰু আদৰ্শৰ আঁতৰ লুকাই থকা প্ৰবঞ্চনাৰ চাৰুৰী খোলাভাৱে প্ৰকাশৰ চেষ্টা কেইবাজনো ঔপন্যাসিকৰ আছে। এইবোৰ উপজ্ঞানৰ বচনাত প্ৰাচীন আদৰ্শৰ প্ৰভাৱ নাই। বৰং প্ৰাচীন আদৰ্শ আওকাণ কৰি জীৱনৰ দাবীৰ মানদণ্ডেৰে জীৱনক জোখাৰ চেষ্টা আছে। আধুনিক কবিসকলৰ নিচিনাকৈ আধুনিক অনেক ঔপন্যাসিকেও প্ৰাচীন আদৰ্শবোৰ মানিব খোজা নাই। নানান সামাজিক বাধা-নিষেধৰ অন্ধকাৰৰ মাজেদি জীৱনৰ ৰূপ উপলব্ধি সম্ভৱ নহয়। সকলো বাধা-নিষেধৰ ওপৰলৈ উঠি জীৱন বুজিব খুজিলে হয়তো আংশিকৰূপে তাক বুজিব পৰা যায়। আমাৰ কেইজনমান আধুনিক ঔপন্যাসিকে জৈৱিক কিছুমান সমস্তা নতুন কলা-কৌশলেৰে ভুলি ধৰাৰ চেষ্টা কৰিছে। কোনো কোনো উপজ্ঞানৰ মাজত নগ্ন চিত্ৰ আৰু নগ্নতাৰ বৰ্ণনা চকুত পৰে। এইবোৰ উপজ্ঞানৰ সামাজিক আৰু সাহিত্যিক মূল্য কিমান তাৰ নিৰ্দ্ধাৰণৰ যত্ন ইয়াত কৰিব নোৱাৰি। কিন্তু এইটো স্পষ্ট যে বিংশ শতিকাৰ সমস্তাৰ সমস্তাবহল জীৱনক ভিন ভিন দৃষ্টিকোণৰপৰা চোৱাৰ চেষ্টা আমাৰ ঔপন্যাসিকসকলে কৰিছে। বচনা-কৌশলৰ ক্ষেত্ৰতো কোনো কোনো লেখকে দক্ষতাৰ পৰিচয় দিছে। ঘটনা-বৈচিত্ৰ্যৰ প্ৰভাৱ আজিও আমাৰ উপজ্ঞানৰ ওপৰত আছে। কিন্তু নাটকীয় গুৰুত্ব সার্থক প্ৰয়োগ, সূক্ষ্ম মনস্তাত্ত্বিক আলোচনা, সবল সংলাপ আৰু দৃশ্য আৰু চৰিত্ৰৰ আন্তৰিক সঘন্য এতিয়াও স্পষ্ট হৈ পৰা নাই। ভালেমান উপজ্ঞানৰ ঘটনা নিজা গতিতে আগুৱাই নাযায়। কিছুমানত আৰ্কে চৰিত্ৰ আৰু ঘটনাবোৰৰ মাজত পাৰস্পৰিক সঘন্য দুৰ্বল। ঠায়ে ঠায়ে আৰ্টৰ দাবীতকৈ লোকবল্লমৰ সন্তুষ্টিৰ কাৰণে চিত্ৰ-সংযোগৰ চেষ্টা বেছি। ঔপন্যাসিকেও কোনো এক জীৱনাদৰ্শৰ মাজেদি জৈৱিক সমস্তাৰ পৰ্যালোচনাৰ চেষ্টা কৰে। কৃতী ঔপন্যাসিকসকলৰ উপজ্ঞানৰ মাজেদি সূক্ষ্ম জীৱন-দৰ্শন ফুটি উঠে। আমাৰ সৰহ ভাগ ঔপন্যাসিকে এই দৃষ্টিকোণৰপৰা জীৱনক বুজিবলৈ চেষ্টা নকৰাৰ ফলত উপজ্ঞান সাহিত্য

লোকবন্ধক হৈছে সঁচা কিন্তু জীৱন-জিজ্ঞাসাৰ বাহক হৈ পৰা নাই। তথাপি উপস্থান সাহিত্য জ্ঞাত গতিত আগবাঢ়িছে।

বেজবন্ধৰ পিছত আবাহনৰ বুকুত যিবোৰ গল্পই প্ৰকাশ লাভ কৰিছিল সেইবোৰৰ সবহ ভাগৰে মাজত এটা বাক-সংঘৰ দেখিবলৈ পোৱা যায়। বীৰল ভূমিকা পৰিহাৰ কৰি কথাবস্তৰ ওপৰত গুৰুত্ব দিয়া অভ্যাস এই সময়ৰ লেখকসকলৰ আছিল। কিন্তু স্বাধীনতা লাভৰ পাছত আমি যেতিয়া বাক-স্বাধীনতা পালোঁ তেতিয়া বোধহয় সংঘৰৰ প্ৰয়োগন নোহোৱা হ'ল। অনেক গল্পত পৰিবেশৰ ওপৰতে গুৰুত্ব দিয়াৰ বাতি গঢ়ি উঠিল। গল্প টেকনিকসম্বন্ধে বুলি ধৰি লোৱাৰ ফলত বাকচাতুৰ্যৰ দুৰ্ভেদ্য দুৰ্গৰ ভিতৰত জীৱন অবকল্প হৈ পৰিল। মনো-বিজ্ঞান, জীৱ-বিজ্ঞান প্ৰভৃতিৰ ভিন ভিন মতবাদৰ দুৰ্বল সৈনিকে এই দুৰ্গ ভেদ কৰি জীৱনৰ মুক্তিলাভ কৰিব নোৱাৰিলে। পুৰণি আদৰ্শৰ অজ্ঞ প্ৰয়োগ নিফল বুলি ধৰি লৈ বিশ্লেষণপৰা নতুন অস্ত্ৰৰ আমদানি কৰা হ'ল যদিও অনভ্যস্ত অপৈণত হাতেৰে চালিত অস্ত্ৰ লক্ষ্যৰ আঁতৰেদি গুছি গ'ল। সবহ ভাগেই ভাবিলে, দুৰ্গ ভেদ হৈছে, জীৱনে মুক্তিলাভ কৰিছে। তেওঁলোকে পৰস্পৰে পৰস্পৰক অভিনন্দনো জনালে। সংস্কাৰৰ প্ৰভাৱেৰে নিপীড়িতা, দলিতা জীৱনৰ অসংযত বৈশিষ্ট্যৰ মাজেদি তেওঁলোকে দেখিবলৈ পালে কামনাৰ মন্ততা। গল্পত তানেই চিত্ৰ ফুটাই তোলাৰ চেষ্টা একেৰকম নিচাত পৰিণত হ'ল। কিছুমানে আকৌ ভাবিলে জীৱন অবকল্প হব নোৱাৰে। নৈৰ সোঁতৰ দৰে ই প্ৰবহমান। কোনো এটি মুহূৰ্ত ইয়াক ধৰি ৰাখিব খুজিলেও সি বেগেৰে আঁতৰি যায়। জীৱনৰ গতিশীলতা আৰু বিচিহ্নতা এওঁলোকে উপলব্ধি কৰিছে কিন্তু এই বিচিহ্নতাৰ আঁতৰ লুকাই থকা মহত্ব আৰু গাভীৰ্যৰ সন্ধান এওঁলোকে এতিয়াও পোৱা নাই। শব্দালঙ্কাৰৰ মোহ এওঁলোকৰ এতিয়াও আছে। ৰচনামূলক কৃত্তিমতাৰ মাজত অৰ্থগোঁৰৰ অনেক ক্ষেত্ৰতে শৃঙ্খলিত হৈছে। কাব্যিক দৃষ্টিভঙ্গীৰ ফলত স্বাভাবিক পৰিস্থিতিৰ মাজত চৰিত্ৰৰ বাস্তবৰূপ ভাববিলাসৰ প্ৰসাধনেৰে আবৃত হৈ পৰিছে।

আচলতে ভঙ্গী আৰু বস্তু এক হৈ নপৰিলে উন্নত সাহিত্যসৃষ্টি হব নোৱাৰে। বস্তু আৰু ভঙ্গীৰ সম্বন্ধ কি এই আলোচনা এটা দীৰ্ঘল আলোচনা। ভঙ্গীকেই সাহিত্যৰ সকলো বুলি ধৰি ললেও বস্তু-সৌন্দৰ্য্য হুই কৰা নাযায়। ভঙ্গী এটি আভবণ নহয় আৰু এই আভবণৰ দ্বাৰা সকলো বস্তুৰ সৌন্দৰ্য্য ফুটাই তোলা সম্ভৱো নহয়। কথাবস্তৰ সৌন্দৰ্য্যই ভঙ্গীৰ সৌন্দৰ্য্য নিৰূপিত কৰে। গল্প-লেখকৰ মনোবেগৰ পূৰ্ণতা অপূৰ্ণতাৰ লগত ভঙ্গীৰ সম্বন্ধ আছে। অভিজ্ঞতা গভীৰ আৰু ব্যাপক নহলে কথনভঙ্গীৰ মাধুৰ্য্য ফুটাই তুলিব নোৱাৰি। বলেৰে উন্নত কথনভঙ্গী প্ৰয়োগ কৰিব খুজিলেও সি হৈ পৰে কৃত্তিম আৰু বাকচাতুৰ্যৰ নিদৰ্শন। অকল বাস্তৱনৈতিক নেতাসকলৰ বাকচাতুৰ্যৰ তাড়নাতে আমি ক্লান্ত হৈ পৰিছোঁ। গল্পত সেই চাতুৰ্যৰ প্ৰয়োগ কৰিলে গল্পৰ অস্তঃসাবিশ্ৰুতা জানো চকুত নপৰাকৈ থাকিব? পৃথিবীৰ আধুনিক গল্প-সাহিত্য পৰীক্ষাৰ কাৰাগাৰত অবকল্প। জীৱনৰ বিচিহ্নতা আৰু গভীৰতা ফুটাই তোলাৰ অৰ্থে এই পৰীক্ষা। আমাৰ সাহিত্যতো এনে পৰীক্ষা চলিছে। বিশ্ববিদ্যালয়ৰ পৰীক্ষাৰ ফলাফল

ঘোষণা কৰোঁতে চাৰি-ছয় মাহ লাগে যেতিয়া গল্পকাৰৰ পৰীক্ষাৰ ফলাফল প্ৰকাশিত হ'বলৈ চাৰি-ছয় বছৰ নিশ্চয় লাগিব। এনে স্থলত সমাজে ধৈৰ্য্য ধৰা উচিত হ'ব। নিষ্ক্ৰিয় আৰু ধৈৰ্য্যশীল বুলি আমাৰ স্থখাতি আগবেপৰা আছে।

আধুনিক সাহিত্যত প্ৰাচীন আদৰ্শৰ অভাৱ আৰু ব্যক্তিগত দৃষ্টিকোণৰ প্ৰাধান্যৰ ফলত তাৰ মূল্যাকন সহজ হৈ থকা নাই। বৈজ্ঞানিক আৰু দাৰ্শনিক মতবাদৰ প্ৰভাৱৰ কাৰণে এই কাম বেছি জটিল হৈ পৰিছে। তথাপি আমাৰ আধুনিক সাহিত্যৰ সমালোচনা লোনকালে গঢ়ি উঠিলে সৃষ্টিধৰ্মী লেখকৰ চিন্তাধাৰা বেছি বিক্ষিপ্ত হৈ পৰাৰ আশংকা আছে। আৰ্টৰ ক্ষেত্ৰত ৰাস্তাৰ জীৱনৰ ঘটনাসমূহৰ পুনৰ নিৰ্মাণ হয়। কিন্তু এই নিৰ্মাণত সাহিত্যিকৰ যথেষ্টাচাৰ নাই। সাহিত্যিকৰ উদ্দেশ্য ৰস-সৃষ্টি। ইয়াৰ কাৰণে ছন্দ, লয়, ব্যঞ্জন, শ্লেষ সকলোৰে আৱশ্যক মতে প্ৰয়োগ কৰা হয়। ৰসসৃষ্টিৰ সলনি ভাব বা ভাবাবেগ-সৃষ্টি কৰিবলৈ গলে সাহিত্যৰ মান তললৈ নামি আহে। আজি বৈজ্ঞানিক উন্নতিৰ যুগত নানা তৰহৰ কিতাপ প্ৰকাশিত হৈছে। এইবোৰৰ মূল্য-নিৰূপণ সাহিত্য আৰু সমাজ দুয়ো ফালৰপৰাই আৱশ্যক। কিন্তু সমালোচনা সাহিত্য আমাৰ দুৰ্বল। বিজ্ঞ আৰু তীক্ষ্ণদী লোকসকলে এই কাম হাতত ল'ব লাগে। আজিও কিতাপৰ বিক্ৰী সংখ্যাৰ ওপৰত পুথিৰ মূল্য নিৰ্দ্ধাৰণ কৰাৰ অভ্যাস আমাৰ সমাজ আৰু দুই-চাৰি সমালোচকৰো আছে। সাহিত্যৰ মূল্যাকনৰ ক্ষেত্ৰত এনে গণতান্ত্ৰিক বিচাৰৰ প্ৰয়োজন আমাৰ সমাজত এতিয়াও হোৱা নাই। সেই বাবে আজি আমাক লাগে বিনয়ী আৰু উদাৰ মনৰ সমালোচক। এনে সমালোচকৰপৰা আমি বিচৰা নাই পাণ্ডিত্য-গন্ধী বিক্ষিপ্ত ব্যক্তিগত চিন্তাধাৰা কিন্তু বিচাৰিছো লেখকৰ দৃষ্টি-ভঙ্গীৰ নিখুঁত বিশ্লেষণ আৰু ৰচনাৰ মাজত লুকাই থকা সৌন্দৰ্য্যৰ প্ৰকাশ।

আমাৰ সমাজৰ শিক্ষিত লোকসকলৰ এটা বুজন অংশই কিতাপ পঢ়ে কেৱল বিশ্ৰামৰ সময়ত, আনন্দ লাভৰ কাৰণে। এই সকল লোকৰ জ্ঞান-লাভৰ আকাঙ্ক্ষা নাই। এওঁলোকে ব্যক্তিগত আনন্দ-লাভৰ মাপ-কাঠিৰে পুথিৰ মূল্য নিৰূপণ কৰে। নিজৰ মানসিক উৎকৰ্ষৰ প্ৰতি সজাগ নোহোৱাৰ ফলত বহুত কিতাপ পঢ়াৰ পাছতো এওঁলোকৰ ঘটনা বৈচিত্ৰ্য নাইবা যৌন-সুখৰ বৰ্ণনাৰ প্ৰতি আসক্তি নকমে। এই শ্ৰেণীৰ লোকৰ নিমিত্তেও পুথি-ৰচনাৰ প্ৰয়োজন হয়। কিন্তু সামাজিক নিৰাপত্তাৰ কাৰণে আৰু সমাজৰ কচি উন্নত কৰাৰ অৰ্থে কেনে ধৰণৰ পুথি ৰচিত হোৱা উচিত সেইটো প্ৰকৃতপক্ষে সাহিত্যৰ বিচাৰ নহয়। কিন্তু কম বেছি ৰকমে সমাজৰ দাবীৰ ওপৰতে সাহিত্য প্ৰতিষ্ঠিত হয় যেতিয়া এই প্ৰশ্ন সাহিত্যৰ ক্ষেত্ৰতো হুতুলি নোৱাৰি।

আন এক শ্ৰেণীৰ লোক আছে। অন্ধবজ্জন লাভ কৰাৰ অলপ পাছতেই এওঁলোকে পঢ়া এৰি পেলায়। ঘৰত এওঁলোকে মাজে সময়ে ৰামায়ণ, মহাভাৰত, কীৰ্ত্তন, ৰশ্ময় পঢ়ে। আধুনিক কবিতা, চুটি গল্প, উপজ্ঞান আদিত এওঁলোকৰ বাপ নাই। কিন্তু ভীম-চৰিত, কাণখোৱাৰ দৰে পুথিত এওঁলোকে তৃপ্তি লাভ কৰে। অনা-অসমীয়া দিসকল লোকে অলপ অসমীয়া শিকিছে সেই সকলৰ কচিও প্ৰায় একে ধৰণৰেই। এই সকল লোকৰ কাৰণেও

সতীয়া আদৰ্শাত্মক পুথি বচনাৰ প্ৰয়োজন হৈ পৰিছে। সাহিত্য সভাৰ তবক্ষৰপৰা আৰু প্ৰকাশকসকলৰ ফালৰপৰাও এনে ধৰণৰ পুথি সহজলভ্য কৰাৰ চেষ্টা থাকিব লাগে।

প্ৰতিনিধি বন্ধুসকল, অসমৰ ভিন ভিন ঠাইৰপৰা আহি আপোনালোক আজি ইয়াত সন্মিলিত হৈছে। আমাৰ ভাষা সাহিত্যৰ উন্নতিৰ প্ৰতি আপোনালোকৰ যি সন্নিহিত আছে সেই সন্নিহিতৰ বলতে উন্নত সাহিত্য সৃষ্টি আশা কৰা নাযায়। সচৰাচৰ সমাজৰ কটি উন্নত হলে উন্নত জৰণ সাহিত্য সৃষ্টিবোৰ বাট মুকলি হৈ পৰে। কিন্তু আমাৰ সমাজত আজিও ভাল এক শ্ৰেণী বনগ্ৰাহী পাঠক গঢ়ি উঠা নাই। শিক্ষিত লোকসকলৰ ভিতৰতো ভালমান লোক আমাৰ সাহিত্যৰ উন্নতি অৰনতিৰ প্ৰতি সম্পূৰ্ণ উদাসীন। এনে স্থলত আমাৰ শাখা-সভাবোৰৰ জৰিয়তে এক শ্ৰেণী লোকৰ সাহিত্যৰ প্ৰতি অহুৰাগ জগাই তুলিব পাৰিলে এই সকলৰ জ্ঞান লাভৰ প্ৰতি আগ্ৰহ বাঢ়ে আৰু সাহিত্যৰ মাজেদি উন্নতিৰ চিন ফুটি উঠিবলৈ কিছু সময় লাগে। আমাৰ সাহিত্যৰ ক্ষেত্ৰতো যি উন্নতিমুখী গতি পৰিলক্ষিত হয় তাক ক্ষিপ্ৰ কৰি তুলিব লাগিলে আমাৰ শাখা-সভাবোৰৰ মাজতো নতুন আগবৰণৰ চিন স্পষ্ট হব লাগিব। এই আগবৰণৰ চিন আগতকৈ স্পষ্ট হৈছে সন্দেহ নাই। তথাপি আমি আটাইয়ে চাব লাগে যাতে আমাৰ কৰ্তব্য-নিষ্ঠা অবশ্যই অলসভাবে কলুষিত নহয়।

বন্ধুসকল, দীৰ্ঘলীয়া অভিভাষণেৰে মই হয়তো আপোনালোকক আমনি দিছোঁ। বেছি কথা কৈ আপোনালোকৰ আমনি বঢ়োৱা ইচ্ছা মোৰ নাই। সকলো বাইজকে সেৱা জনাই আৰু আমাৰ ভাষা সাহিত্যৰ উন্নতি কামনা কৰি আজিলৈ মই আপোনালোকৰপৰা বিদায় মাগিলোঁ।

॥ ওঁ তৎসৎ ॥

ত্ৰিংশ অধিবেশন

নাজিৰা—২০ এপ্ৰিল, ১৯৬৩ চন

সভাপতি—বঙ্ককান্ত বৰকাকতী

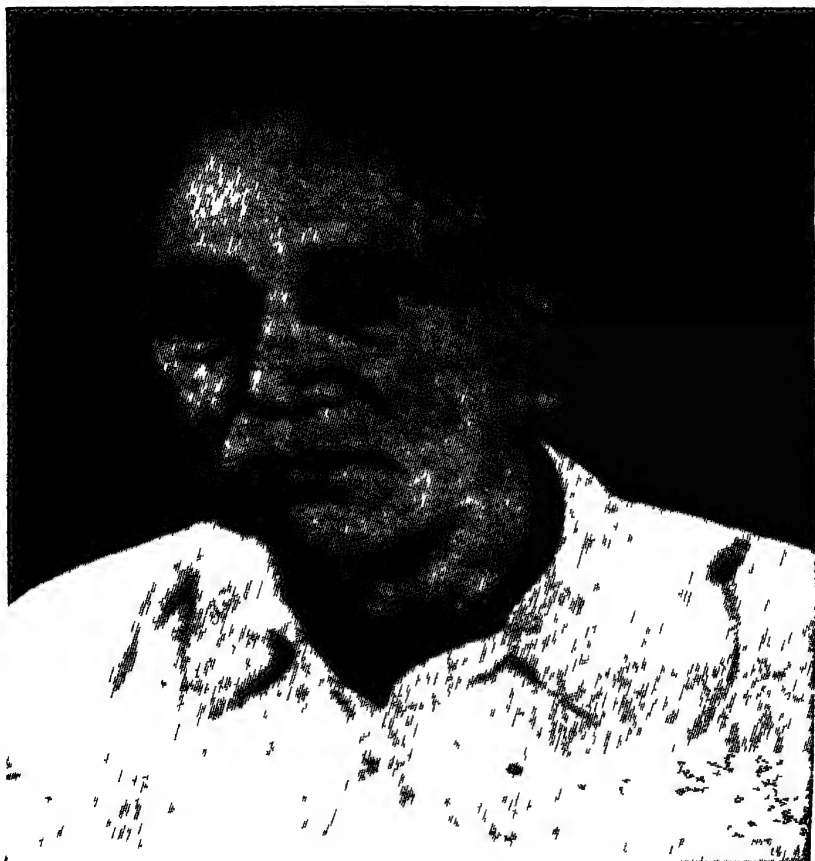
“ওঁ যো দেবোহয়ো যোপ্ হু যো বিখং ভুবনমাবিবেশ।

য ওষধীযু যো বনস্পতিহু তস্মৈ দেবায় নমোনমঃ ॥”

যি দেৱতা অগ্নিত, যি পানীত, যি বিশ্বসংসাৰত প্ৰবিষ্ট হৈ আছে, যি ওষধিত, যি বনস্পতিত, সেই দেৱতাক বাৰে বাৰে নমস্কাৰ কৰোঁ।

প্ৰক্ৰিয় আদৰ্শগী সজ্জাৰ সভাপতি ডাঙৰীয়া, সমবেত সাহিত্যিক প্ৰতিনিধি, বন্ধু বান্ধবীসকল আৰু সহৃদয় সৰ্দো বাইজ। আজি আমাৰ অসমীয়াৰ উন্নতি-মন্দিৰৰ সিংহ-ছৰাৰ স্বৰূপ অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যৰ এই মহোৎসৱত আমি সকলো সমবেত হৈছোঁহিঁক। এই মহোৎসৱৰ পৌৰোহিত্য কৰিবৰ যোগ্যতা মোৰ নাই বুলি নিজে জানিও, মোৰ যোগ্যতা-বিচাৰ জ্ঞানক তল পেলাই আপোনাসকলে যচা এই সন্মান মই যুৰ পাতি লৈছোঁ। আপোনাসকলৰ মোৰ প্ৰতি হোৱা প্ৰজ্ঞা প্ৰীতিৰে নিদৰ্শন বুলি জানিয়েই। এই বাবে আপোনাসকলৰ প্ৰতিও মোৰ আন্তৰিক কৃতজ্ঞতা জ্ঞাপন কৰিছোঁ। এতিয়া পৰমেশ্বৰক প্ৰাৰ্থনা কৰোঁ আমাৰ সকলোৰে হৃদয়ত বল দিয়ক, আমাৰ অহুষ্ঠান সাফল্যমণ্ডিত হওক।

আজি এই সভাপতিৰ আসনত উপবিষ্ট হোৱাৰ আগবেপৰাই এই নাজিৰা অধিবেশনৰ সভাপতি নিৰ্দ্ধাৰিত হোৱা বাৰ্তাত চাৰিও ফালৰপৰা লানি নিছিগাকৈ জাউবিয়ে জাউবিয়ে যি আনন্দ অভিধান পাবলৈ ধৰিছোঁ তাৰ বাবেও আপোনাসকললৈ বিশেষভাৱে মোৰ আন্তৰিক শলাগ জনাইছোঁ। মোৰ নিজৰ ফালৰপৰা কবৰ হলে এই আনন্দটো কিন্তু মোঁলৈ সিয়ান প্ৰাপক হ'ব পৰা নাই, কাৰণ বসন্তকালৰ যুহু মলয়া বলি ফুল-ফুলা আনন্দটো যদি বাৰিষাৰ প্ৰবল ধুমুহা বতাহ আৰু কাণ তাল-মৰা ঢেবেকণিৰ মাজত কিংবা চুৰ্ঘোৰ শীতকালৰ ঠেৰেঙা লগা জ্বৰত লব লগাত পৰেগৈ, তেতিয়া নিশ্চয় হোৱাটোৱেই স্বাভাৱিক নহয় জানো? মোৰ বৰ্তমান শাৰীৰিক মানসিক অৱস্থা, আৰু দেশৰো প্ৰাকৃতিক অৱস্থিতিৰ (গত বানপানী আদিৰ দুৰ্বোগ) হেঁচাতহে—এই কথা ক'ব লগাত পৰিলোঁ। আনফালে চীনৰ অন্ত্যৰ ভাৰত আক্ৰমণৰ দুঃসংবাদেও কম ঠোকি-বাৰ্ণো লগোৱাহি নাই, এনে অৱস্থাত “ইচ্ছা তদু পূৰ্ণ হ'ক হেৰী ব্ৰহ্মৰ” বুলি নজনা জনৰ ওপৰতে নিৰ্ভৰ কৰি থাকি আজি আমাৰ মাতৃভাষাৰ এই সেৱা উৎসৱত আহি আপোনাসকলৰ লগত আনন্দ ভক্তিয়েই থিয় হৈছোঁহি। মাতৃভাষা মাতৃ-ভক্তৰ দৰে,

শেবালি-কবি বঙ্গকান্ত বৰকাকতী : দ্বিংশ সন্মিলনৰ সভাপতি

অন্যতে সম্মানে নিজৰ লগত তাৰ অধিকাৰ লৈ আহিছে। সেই দেখি তাহানি ছাত্ৰ অৱস্থাতে এই মাতৃভাষাক লৈ কবিতা লিখিছিলোঁ :—

মাতৃৰ স্তনেৰে লতে থুতুকু ধানাক মাতে
কৰিছিলোঁ যি ভাষাৰ নিতৌ অমৃত পান
সেয়ে মোৰ পৰাণৰ মাতৃভাষা সবগ সমান।
শব্দৰ মাধৱ, কবি মাধৱ কন্দলি
ফুলালেহি যি ভাষাত কাব্য-ফুল-কলি,
যি ভাষাৰ পতি কবি হেম বকুড়াই
সাধিলে জাতীয় হিত “কোব” উলিয়াই,
সেয়ে মোৰ শবীৰৰ শিৰে শিৰে নচা
সেয়ে মোৰ মৰমৰ সেয়ে মাতৃ ভাষা।

তাৰপিছত সংসাৰত সোমাইও গান গাইছিলোঁ :—

জীৱনৰ লগ সাদৰী মাতৃ ভাষা
পৰাণৰ তুমি একোটি মাথোন গভীৰ মাধুৰী আশা।
মোৰ সপোনৰ তুমি স্নমধুৰ খেলা
দিঠকৰ তুমি স্বগভীৰ ব্ৰত,
মোৰ মৰতৰ তুমি পানীৰ ভেলা
সবগৰ তুমি সোণালী বধ।
মোৰ আশা ভবলাৰ তুমিয়ে কেহ
তোমাৰ যশতে গৰু মোৰ,
মোৰ ভৱ ভাবনাৰ তুমিয়ে মন্ত্ৰ
জীৱনত তুমি পৰু মোৰ ॥
মোৰ ক্ষীণ শক্তিৰ তুমিয়ে ধাত্ৰী
হৃদয়-বীণাৰ তুমিয়ে তাঁৰ,
মোৰ দীন ভক্তিৰ তুমিয়ে মাতৃ
তুমিয়েই পুছ পূজা-উপচাৰ।
তোমাৰ কাৰণে ত্যাগিম স্বাৰ্থ
তোমাৰ কল্যাণে জাগিম মই,
তোমাৰ পূজাত যদিবা ব্যৰ্থ
ই জীৱন মোৰ ব্যৰ্থ হয়।

এতিয়া গৈ থৈ জীৱন ব্যৰ্থই হ’ল নে কি হ’লগৈ বুজিবই নোৱাৰিলোঁ। ক’বৰ হলে সেই
শেহালিৰ কবিতাবেই ইমানকৈ ক’ব পাৰোঁ :—

এই জীৱনৰ শেৱালি বনৰ
 মনৰ যডেক কায়না
 চাওঁতে চাওঁতে ফুলিল সবিল
 কতনো ভাবৰ ভাবনা।
 কতনো ছিন্ন আশাৰ মুকুল
 পবিল ধূলিত বাগৰি,
 কতনো ভিন্ন ভাবৰ কুহুম
 সবিল, কলিতে আহৰি।
 ফুলিল, সবিল মহিমাত যাৰ
 ফুলাব সৰাৰ নিতকে,
 হাঁহি কামনৰ বতাহত ঢৌ
 খেলিব, খেলাব পলকে,
 উদ্দেশি সেই নিকদ্দেশ কোন
 • ময়্যাপি দেৱ,
 সৰি পৰা মোৰ শেৱালিয়ে আজি
 কৰিছে সেৱ।

এইখিনিতে হঠাৎ মনত পবিল ইংৰাজ কবি গ্ৰে' (Gray) লৈ। কবি গ্ৰে'ৰ জীৱন আছিল তেওঁৰ কবি-প্ৰতিভাৰ প্ৰতিকূল অৱস্থাবে সমাকীৰ্ণ। দ্বিবিদ্ৰতাৰ বোজা লৈ তেওঁ থাকিব লগা হৈছিল সন্ধ্যা গাঁৱত, যদিও নগৰত তেওঁৰ সীমাবদ্ধ বন্ধু-মণ্ডলীৰ মাজত আহি যাজে যাজে লগ লাগেহি। তেওঁ আছিল বৰ বিচ্ছাদ্ৰৱাগী লোক। ইংৰাজী সাহিত্য এবিও তেওঁ ক্ষেণেভাৱে নাহিত্য (Scandinavian literature) পৰ্য্যন্ত পঢ়ি বিজ্ঞ হৈছিল। তেওঁ তেওঁৰ জীৱনত মুঠতে ২৬ টা কবিতাহে মাথোন লিখিব পাৰিছিল। তাৰ ভিতৰত 'ইলিজী' (Elegy) অৰ্থাৎ 'বিলাপ' বোলা কবিতাটোৱেই তেওঁক বিখ্যাত আৰু অমৰ কবি তুলিলে। এই কবিতাটো লিখোঁতে হেনো তেওঁক একাধিকমে সাত বছৰ সময় লাগিছিল। কবিতাটোত কবিয়ে মৰিশালিৰ কবৰবিলাকলৈ চাই দুখ কৰিছে :—

দ্বিবিদ্ৰতাৰ হেঁচাত পৰি কত অবিকশিত প্ৰতিভা এই আশানতে লীন হৈ গ'ল। সেই কবিতাটিৰ আমাৰ অসমীয়া কবি শ্ৰীযতীন্দ্ৰনাথ ছৱৰা ৰেৰে ভাঙনি কৰিছে প্ৰথমৰ দুই খণ্ডি এইদৰে :—

অশেষ বতন থাকে সাগৰ বুকুত
 মাল্লহৰ চকুৰ আঁৰত
 কতনো ধুনীয়া ফুল লেৰেগি শুকায়ে
 নিবজ্ঞন বনৰ মাজত।

কত জন সাহে পিতে গদ্যধৰ হই

মুৰ তুলি আছিল গাৱঁত।

নীৰবে বজাই বীণা কতবা শব্দে

শেষ শান্তি ললে শ্মশানত।

এই লেখকেও জীৱনৰ বাটত জ্ঞান চৰ্চা আৰু সাহিত্য সাধনাত দীৰ্ঘকাল ধৰি ভালে বৰুৱা প্ৰতিকূল অৱস্থাত পৰিলত, বিশেষ ৰূপে সিদ্ধি লাভ কৰিব নোৱাৰিলে যদিও কবিতা লিখাত হলে তেওঁ কিন্তু ডেকাকালতে গ্ৰে'ক সংখ্যা হিচাপে চেৰ পেলাইছে। গ্ৰে'ই লিখিছিল ২৬ টা কবিতা, তেওঁ কিন্তু হোৱাই নোহোৱাই সৰুবেপৰা লিখা কবিতা ২৬অতকৈ বহুতো বেছি হৈ এশ'ৰ সীমা পাৰ হৈ গ'ল। এতিয়া তাৰে ভিতৰত কোনটো বা কোন কেইটা কবিতাই তেওঁক বিখ্যাত বা অমৰ কৰে, বা একেবাৰে মাৰিয়েই পেলায় নে কি তাৰ বিচাৰ ভৱিষ্যৎ কালৰ হাততহে, যি ভৱিষ্যৎ কালৰ কথা মহাকবি ভৱভূতিয়ে কৈয়ে গৈছে—“কালোহয়ং নিৰবধি বিপ্লা চ পৃথ্বী।”

বৰ্ত্তমানতো আপোনাৰ কলৰ গুণগ্ৰাহী বসন্ত বহু সদাশয়ে এই লেখকৰ কবিতাৰ বস উপভোগ কৰি প্ৰশংসা জনাইছে, আনকি ঘাইকৈ সেই কাৰণেই বোধকৰোঁ আপোনাৰ কলে আজি তেওঁক আনি সাহিত্যসভাৰ সভাপতিৰ আসনতে বহুৱাইছেহি, এই বাবে আজি তেওঁ নিজকে কৃতজ্ঞতা জ্ঞান কৰিছে, জোনাকি পৰুৱাৰ দৰে তেওঁ নিজৰ পোহৰতে (নিজৰ ভাবতে) নিজে জলি উৰি ফুৰোঁতেই যদি সেই পোহৰৰ জিলিকনি দেখিয়েই আপোনাৰ কল আনন্দিত হৈছে, তেন্তে তেওঁ তেওঁৰ সেই ক্ষণিক উডনকে চিৰন্তন উডন বুলি ধৰি আজি গোঁৱৰানন্দত উৎফুল্ল হৈ আপোনাৰ কললৈকো দাঙি ধৰিছে—তেওঁৰ প্ৰদ্বাবনত এই অন্তৰভৰা শলাগ নিবেদনৰ শব্দই। কিমধিকমিতি।

আজি আমি এই সভাৰ যি মণ্ডপত সমবেত হৈছোঁহঁক সেই মণ্ডপৰ চাৰিওফালে জৰুৰীকৈ উঠিছে অসমীয়া জাতিৰ অতীত গোঁৱৰৰ ঘোষণা।

এটা যুগ আছিল, যেতিয়া গড়গাৱঁৰ কটাৱীৰ ডাবেই কাটিছিল আৰু গড়গাৱঁৰ শব্দতে গোটেই অসমে যোঁ পিছিল। সেই গড়গাওঁ য়েই, নাজিৰাও সেই। গড়গাওঁ নাজিৰা ভিন্ন নহয়। এই নাজিৰাতে এসময়ত হেজাৰ বিজাৰ বগুৱা নাও-নাৱবাই দলদোপ-নাজিৰা হেন্দোলদোপ কৰি আছিল, যাৰ পয়োভৰ দেখি পেটেতে হাত-ভৰি লুকাইছিল বিদেশী আক্ৰমণকাৰীৰ। স্বৰ্গদেৱসকলৰ অগ্নাৱিত নাও ছুনি জিবোৱা কাৰণে এই ঠাইৰ নাম নাজিৰা হ'ল বুলি বহুতেই কয়। নাজিৰাৰ নামাঘৰৰ বিষয়ে আৰু এটি প্ৰবাদ আছে—সেইটি হৈছে, ইয়াতে ওপৰ নাজিৰাত ভাটি যোৱা গোপাল আতাই কলিতা দেশবৰুৱা আহি নাৱত জিৰাই নাম-ধৰ্ম প্ৰচাৰ কৰিছিল। এই কাৰণেও ইয়াৰ নাম নাজিৰা হোৱা বুলি কিংবদন্তী আছে।

নামৰ আভিৰূপি যিয়েই নহওক, গড়গাওঁ নাজিৰাই যে অতীতত অসমৰ ভাগ্য নিয়ন্ত্ৰণ

কবিছিল, সেই কথা কোনো বকমে হুই কবির নোৱাৰি। এই নাজিৰাৰ ওচৰতে থকা “চবাইদেও” পাহাৰত স্বৰ্গদেৱসকলৰ এতিয়াও মৈদাম আছে। এই চবাইদেও পাহাৰেই আহোম স্বৰ্গদেও সকলৰ প্ৰথম বাসস্থান। বৃটিছৰ যুগতো যি চাহ-খেতিয়ে অসমীয়া মাহুহৰ আৰ্থিক অৱস্থা উন্নত কৰিলে আৰু নাজিৰাৰ মানদণ্ড উধুৱাই অসমৰ মানচিত্ৰত প্ৰাধান্য দিলে, সেই চাহ-খেতি পাৰ্শ্বতো আশাম কোম্পানীৰ দেৱান মণিৰাম বৰভাণ্ডাৰ বৰুৱাৰ অৱদানো এই প্ৰসঙ্গতে হুহুৰীবি নোৱাৰে।

নকলেও হব যে এই বীৰ মণিৰাম দেৱানেই বৃটিছ যুগত ভাৰতৰ স্বাধীনতা সংগ্ৰামত অসমৰ প্ৰথম শহীদ।*

অতীত বুৰঞ্জীৰ যি ফালৰপৰাই চাওঁ সেই ফালৰপৰাই নাজিৰাৰ ঐতিহাসিক সমৃদ্ধিয়ে আমাক অহুপ্ৰাণিত নকৰাকৈ নেথাকে। গতিকে নিশ্চয় সোণত স্মৰণা চৰা হৈ পৰিছে আজিৰ এই সাহিত্য-সভাৰ শুক্লপূৰ্ণ ত্ৰিংশ অধিবেশনখনি।

আকাশৰ বামধেমুখন বগা। বগা বৰণটোৰ ভিতৰতে বঙা, ক’লা, নীলা আদি সাতোটা বৰণ সোমাই থকাৰ দৰেই সাহিত্য-বামধেমুখৰ ভিতৰত বিজ্ঞান, দৰ্শন, বুৰঞ্জী প্ৰভৃতি বিবিধ জ্ঞান সোমাই থাকিলেও সাহিত্য ঠিক বিজ্ঞান, দৰ্শন কিংবা ঠিক বুৰঞ্জী নহয়, কাব্য বা সাহিত্য সাহিত্য গাঁহিত্যই। বামধেমুখন যেনেকৈ বগা বামধেমুৱেই, বঙা বা ক’লা নহয়। জীৱনৰ অহুভূতিত বসাল হৈ উঠি বৈ গলেহে দৰ্শন, বিজ্ঞান আদিও সাহিত্য হয়। সংস্কৃতত কাব্যৰ সংজ্ঞাই হৈছে—বাক্যং বসাত্মকং কাব্যং, বসাত্মক বাক্য—অৰ্থাৎ বসাল কথাই, বস লগোৱা আনন্দ দিয়া কথাই কাব্য বা সাহিত্য। সাহিত্য শব্দৰ উৎপত্তিও সহিত শব্দৰ পৰা, সহিত+ষ্ণ=সাহিত্য। সাহিত্যৰ কাম এই সহিত্যত স্থাপন কৰা, লগ লগোৱা মিলন ঘটোৱা।

এই মিলনতে মৌল্য আৰু আনন্দ। সাহিত্যৰ এই সহিত্য, এই লগ, এই মিলন কেৱল ভাবৰ লগত ভাষাবেই নহয়, বাক্যবৰ্ণৰ লগত ছন্দৰেই নহয়, দূৰৈৰ সৈতে ওচৰৰ, অতীতৰ লগত বৰ্তমানৰ, মাহুহৰ লগত মাহুহৰ, অন্তঃপ্ৰকৃতিৰ লগত বহিঃপ্ৰকৃতিৰ, ব্যক্তিগত জীৱনৰ লগত সমাজ জীৱন, জগৎ জীৱনৰ। এই বসন্তাবী আনন্দ-প্ৰসূ জীৱন-প্ৰকাশক সাহিত্যৰ বাহন হৈছে ভাষা।

পৃথিৱীত যেতিয়া মাহুহৰ ভাষাৰ উদ্ভৱ হোৱা নাছিল তেতিয়া সেই আদিম বৰ্কৰ মাহুহে মনৰ ভাব প্ৰকাশ কৰিছিল পশু, পক্ষী, জন্তু-জনাৱাৰবদৰে কেৱল কেইটামান চিঞৰ-বাখৰ কৰিহে। হুথ, দুথ, বেজাৰ, ভয়, আনন্দ, উল্লাস ইত্যাদি বিশেষ কেইটামান মানুহৰ ভাষা আৰু ভাবৰ ধ্বনি আছিল যাতোন তেওঁলোকৰ সঘল। কিন্তু সেই চিঞৰ-বাখৰ কৰা ধ্বনি কেইটাকে সঘল কৰি আৰু বেছি দিন মাহুহ থাকিব নোৱাৰিলে। সেই ধ্বনিয়েই ক্ৰমে লবলৈ ধৰিলে বিভিন্ন ৰূপ। সৃষ্টি হ’লগৈ মাহুহৰ ভাষা জ্ঞান উদ্ভৱৰ লগে লগে। তাৰ পাছত শব্দময় ভাব-সমুদ্ৰক নিঃশব্দ কৰি বাকি ৰাখিবলৈ সৃষ্টি

*আমাৰ জাতীয় চিন্তাশীল ঐতিহাসিকৰ মতে ১৮৫৭ চনত হোৱা চিপাহী বিদ্ৰোহেই ভাৰতৰ প্ৰথম স্বাধীনতা সংগ্ৰাম।

হ'ল আখৰৰ। যিদিনাই সৃষ্টি হ'ল আখৰ বা অক্ষৰ সেই দিনাই অৱলান আৰম্ভ হ'ল মাহুহৰ বৰ্ষৰ যুগৰ। অক্ষৰ শব্দৰ অৰ্থ ন-ক্ষৰ অৰ্থাৎ যি নক্ষৰে, যাৰ বিনাশ নাই, যি চিৰস্থায়ী। ভাবক চিৰস্থায়ী কৰি বাখিবলৈকে এই আখৰকে আলয় লৈ ওলালহি কাব্য, ওলালহি সাহিত্য।

এই কাব্য এই সাহিত্য হ'ল কেৱল মাহুহবহে, আন ইতৰ জন্তলৈ কিন্তু এই কাব্য-সাহিত্যৰূপী অমৃতৰ মন্দাকিনী ধাৰ বৈ নাছিল। ইতৰ জন্তৰ সাহিত্য নহলেও অৱশ্যে মনৰ ভাৱ প্ৰকাশ কৰা সীমাবদ্ধ ভাষা আছে। কিন্তু সি হ'ল তেনেই সীমাবদ্ধ। যিবিলাক স্কোমল স্কুমাৰ ভাব বৃত্তিয়ে মাহুহৰ কাব্য-সাহিত্য বিকাশত সহায় কৰিলে, সেইবিলাক অক্ষৰ ৰূপে ইতৰ জন্তৰ ভিতৰতো আছে। কিছুমানতো মাহুহৰ আদৰ্শৰূপে জলন্ত হৈ আছে। যেনে— কণৌ চবাইৰ দাম্পত্য প্ৰীতি, শৰালিৰ বাৎসল্য স্নেহ, কুকুৰৰ প্ৰভুভক্তি। ভাবাৰ সীমাবদ্ধতাৰ কাৰণেই হওক বা চেতনাৰ অপৰিপূৰ্ণতাৰ কাৰণেই হওক সিহঁত সাহিত্যামৃতৰ আৰু পিছৰ জ্ঞান-বিজ্ঞানৰূপী মো-জোলৰও অধিকাৰী হব নোৱাৰিলে। পুত-পক্ষী আদি ইতৰ জন্তবিলাক এই সাহিত্য আৰু জ্ঞান একোৰে অধিকাৰী হব নোৱাৰিলে কাৰণেই আজিৰ মাহুহ সিহঁততকৈ শ্ৰেষ্ঠ হৈ জ্ঞান আৰু আনন্দ বসেৰে পৃথিবীত মাহুহৰ মাজত মিলন সাধন কৰিবলৈ, সংস্কৃতি সভ্যতা বিস্তাৰ কৰিবলৈ ইমান তৎপৰ হৈছে। আজি আমাৰ এই সাহিত্য সভালৈ সাহিত্য সংস্কৃতি চৰ্চা কৰিবলৈ সিহঁত অহা নাই। বাঘ আহি গোঁজৰা নাই। সিংহ আহি সিংহ-নিদাৰ কৰা নাই, সাহিত্য সভাৰ জয়ধ্বনি তুলি আহিছোঁ, আমি মাহুহহে, সকলো লগ লাগি, সেই দেখিয়েই কবিয়ে গাইছে :—

চবাইক দিলোঁ যি গান
গায় সেই গান,
তাওঁকৈ বেছি একো
নকৰে সি দান,
মোক যে শ্বৰটি দিলোঁ
তাওঁকৈ বেছি দিওঁ দান
মই গাওঁ গান ॥ (বৰীজনাথৰ অনুবাদ)

আজি কুলি কেতকী বিহঙ্গ দলে লাখ লাখ বছৰ ধৰি সেই প্ৰকৃতিয়ে বান্ধি দিয়া বন্ধা স্তব, বন্ধা মাতৰ গানকে গাই আছে, বেছি একো দিবপৰা নাই।

মাহুহে কিন্তু ডেওঁৰ মাতটোৰপৰাই স্তব সাধি সাধি ছয় বাগ ছয়ত্ৰিশ বাগিনী উলিয়াই মেঘমল্লাৰ গাই ঢালি দিলেগৈ ধাৰাসাবে বদৰ বৰযুগ এই মৰ্ত্যালোকতে সৃষ্টি কৰি স্তবৰ স্তবলোক। সৃষ্টি হ'ল সংগীতৰ কাব্যৰ সাহিত্যৰ সৃষ্টি ধৰিলেহি দেশে দেশে সভ্যতা সংস্কৃতিয়ে। এই সভ্যতা সংস্কৃতিবো যুগে যুগে বাহক হৈ আহিল ঘাইকৈ এই সাহিত্যই, জীৱনত জীৱন বৰ্দ্ধন কৰি, প্ৰাণত প্ৰাণ ঢালি এই সাহিত্য, এই সঙ্গীত, এই স্কুমাৰ কলা বাশিয়েই।

আজি প্ৰাচীন ভাৰতীয় সংস্কৃতিৰ যোগসূত্ৰ কি? সেই অতীতৰ লগত বৰ্তমানৰ যোগ

স্থাপন কৰিছে কিহে ? ভাৰতৰ সাহিত্যই, কাব্যই, বামাৱণ, মহাভাৰত, গীতা, ভাগৱত, বাস, বাস্মীকি, কালিদাসে। আজি সেই অতীতৰ অযোধ্যা নাই, শ্ৰীৰামচন্দ্ৰও নাই, কিন্তু বামাৱণ

প্রাচীন ভাৰতীয়
সংস্কৃতিৰ লগত
যোগসূত্ৰ

আছে, বামাৱণে আজিও আমাক লৈ গৈছে সেই অযোধ্যালৈ, আনি দিছে চকুৰ আগলৈ ভগৱান শ্ৰীৰামচন্দ্ৰক, আজিও জগৎ বিমুগ্ধ হৈ পৰিছে যাৰ জীৱনানন্দ। আজি আমাৰ সেই কুকৰ্ণে নাই, সেই যমুনা সেই বৃন্দাবনো নাই। পাণ্ডৱ-সাবিথি সেই বংশীবদন গোপাল কৃষ্ণও নাই, কিন্তু আছে

মহাভাৰত, ভাগৱত, গীতা—যি আনি দিছে আমাৰ চকুৰ আগলৈ সেই কুকৰ্ণে, সেই পাণ্ডৱ-সাবিথি, সেই বৃন্দাবন যমুনা, সেই বংশীবদন গোপাল কৃষ্ণ—যাৰ বংশী ধ্বনি শুনি (কল্পনাৰ প্ৰৱণত হলেও) যেন আজিও আমি বিমুগ্ধ হৈছোঁ, বাসোৎসৱ পাতি আনন্দ লভিছোঁ, যাৰ বিৰাট বিশ্বকৰণৰো সন্ধান লভি সেই অৰ্জুনৰ দৰেই তদগতচিত্ত ভক্ত-প্ৰাণে আজিও গাব পাৰিছে—

“নাৰায়ণ কাঁহে ভকতি কৰোঁ তেবা”

* * *

যত জীৱ জন্ম কীট পতঙ্গ
“অগ নগ জগ তেৰি কায়া।”

আজি আমাৰ সেই ১৫শ শতিকাৰ অসম দেশ নাই, সেই মহাপুৰুষ শ্ৰীশঙ্কৰ শ্ৰীমাধৱও নাই, কিন্তু আছে মহাপুৰুষৰ সাহিত্য, দশম কীৰ্তন, বোবা, গীত, পদ, ভট্টমা, যাৰ বলতেই আজি আমি ভাৰতত গোঁৱৰেৰে পৰিচিত হব পাৰিছোঁ ধৰ্ম, সমাজ, সাহিত্য সংস্কৃতিসম্পন্ন এটা সুসভ্য ভাৰতীয় জাতি বুলি, যি আজিও আমাক ভাৰতীয় সাহিত্য সংস্কৃতিৰ যোগসূত্ৰেৰে লগ লগাই বৰ্তমানৰ লগত থাপ খাই আগুৱাই যাবলৈ আৱিয়া ধৰিব লাগিছে :—

“তুমি জগজীৱ তোমাক পূজিলে

মিলে আপোনাত যাই

যেন মুখ লীক প্ৰতি বিষ মুখে

দেখিয়া দৰ্পণ চাই”— আদি বাণীৰে বৰ্তমানৰ উচ্চৈশ্বৰে

নিৰ্দেশিত “সাম্যবাদকো” অৰ্ণবৃত্ত কৰি সামৰিলে।

আজি আমাৰ অসমীয়া ভাষাৰ, অসমীয়া সাহিত্যৰ ‘অসম’ ৰাষ্ট্ৰীয়ভাৱেও ভাৰতৰে সৈতে এক হৈ পৰিছে।

আজি আমি বাহকৈ অসমীয়া নে ভাৰতীয় ? অসমীয়া সাহিত্য সংস্কৃতি অসমীয়া নে ভাৰতীয়, এনে প্ৰশ্নইও সময়ত নানা কাৰণত তুষ্কি মাৰে। মোৰ মনেৰে এই প্ৰশ্নই মূলতে ভ্ৰমাত্মক, আমি ৰাষ্ট্ৰীয়ভাৱে মহাভাৰতৰ দিনৰেপৰা স্বকীয়া হৈ থাকোঁতেও আমাৰ সভ্যতা সংস্কৃতি বাহকৈ ভাৰতীয় হৈয়ে আহিছে। আমি যে সদায় ভাৰতীয়ই নিতো অসমীয়া নে ভাৰতীয় তেনেই জল-জল পট-পট। ৰাষ্ট্ৰীয় ঐক্য বাদ দিলেও বেল, আহাজ, বিজুলি, তাকৰ অচাৰ-সঁচাৰ অৱহাতো এই অৱণতে দেখোন হুস্তুতি বাজিছিল সেই ভাৰতীয় সাহিত্য

সঙ্গীত সংস্কৃতিবেহে, বৈষ্ণৱ যুগৰ মহাপুৰুষ। সেই ধৰ্ম সংস্কাৰত, সমাজ সংগঠনত উজ্জল ভাৰতীয় আদৰ্শৰ জাতীয় জীৱনৰ গম পাই, স্বয়ং মহাত্মা গান্ধীয়েও কৈ গৈছে—

“What Shankar alone was able to do, today the whole army of English knowing people can't do.” অৰ্থাৎ শঙ্কৰে অকলৈ যিটো কৰিবলৈ সক্ষম হৈছিল, আজি তথাকথিত শিক্ষিত ইংৰাজী জনা গোটেই সৈন্ত-সামন্ত দলে তাক কৰিব নোৱাৰে।

ভাৰতৰ আৰ্য অনাৰ্য্য সংস্কৃতিৰ সংমিশ্ৰণত উদ্ভৱ হোৱা মহাভাৰতীয় সংস্কৃতিৰ লগত গোটেই ভাৰতৰ যি যোগসূত্ৰ বৰ্ত্তমান, আমাৰ অসমো সেই যোগসূত্ৰেৰেই সদায় একে হৈ অহা নাই জানো? সমগ্ৰ ভাৰতীয় সভ্যতা সংস্কৃতিৰ মূলত যি জীৱন-দৰ্শন আধ্যাত্মিকতাৰ অহৰূপ হৈছে, সিয়েই আমাক সদায় যোগাৰ লাগিছে অন্তৰতৰ ৰূপে সেই ভাৰতীয় ঐক্য বোধো। সেই দেখি আমি অসমীয়া হিচাপে এফালে যেনেকৈ গদাধৰ, লাচিতৰ বীৰস্বত, জয়মতীৰ সতীস্বৰ গৌৰৱত গৌৰৱান্বিত বোধ কৰোঁ, তেনেকৈ ৰাম, লক্ষ্মণ, সীতা, সাবিত্ৰী, কৃষ্ণ, ভীষ্ম, অৰ্জুন, যুধিষ্ঠিৰ, দ্ৰৌপদীৰ বীৰস্ব, সতীত্ব লৈও গৌৰৱান্বিত বোধ নকৰি নোৱাৰোঁ। শঙ্কৰদেৱৰ নামত যেনেকৈ গৌৰৱান্বিত, ব্যাস-বাগ্নিকীৰ নামত, কালিদাস, ৰবীন্দ্ৰনাথৰ নামত তেনেকৈ গৌৰৱান্বিত। দেশভক্ত দেশনেতা হিচাপে লাচিত পূৰ্ণানন্দতকৈ গান্ধী নেহৰুৰ প্ৰতি কম প্ৰভাৱান্বিত নহওঁ। এইটোৱেই অসমীয়া জীৱনতো ভাৰতীয় সংস্কৃতিৰ, ভাৰতীয় ঐক্যবোধৰ জাজ্জল্যমান দৃষ্টান্ত নহয় জানো?

ভাৰতৰ সংস্কৃতিৰ বাহন ঘাইকৈ সংস্কৃত ভাষা। এই সংস্কৃত ভাষাৰ অনিৰ্ৰচনীয় শক্তিৰ কথা ভাবিলে সংস্কৃতক সঁচাকৈয়ে দেৱভাষা আখ্যা নিদি আৰু আন আখ্যা যেন দিবই নোৱাৰি। এই সংস্কৃত ভাষাৰ কথা কওঁতে স্বয়ং পণ্ডিত নেহৰুৱেই কৈছে :—

“এটা জাতিৰ ইতিহাসত সংস্কৃত ভাষাৰ দৰে পৃথিৱীৰ কোনো ভাষাই ইমান ওতঃপ্ৰোত হৈ প্ৰভাৱিত কৰিব পৰা নাই। এই সংস্কৃত ভাষা ভাৰতৰ উচ্চতম ভাৰ সংস্কৃত ভাষা চিন্তাৰ আৰু অতি সূক্ষ্মাৰ সাধনাবেই আধাৰ নহয়, ভাৰতৰ ৰাষ্ট্ৰীয় বিভেদ সত্ত্বেও গোটেই ভাৰতক একে কৰি ৰখাৰ যোগসূত্ৰ হ’ল এই সংস্কৃত ভাষাইহে। ৰামায়ণ, মহাভাৰত গদ্য হৈ আহিছে হাজাৰ হাজাৰ বছৰ ধৰি পুৰুষে পুৰুষে লাখ লাখ নবনাৰীৰ জীৱন তথ্বেৰে।

মই প্ৰায়েই আচৰিত হৈ থাকোঁ যে আমাৰ জাতিটোৱে যদি বুদ্ধদেৱ উপনিষদ আৰু মহাকাব্য দুখন (ৰামায়ণ, মহাভাৰত) পাহৰি গ’লহেঁতেন ইয়াৰ প্ৰধান লক্ষণবিলাকেই, যিবিলাকে ইয়াক ধৰি ৰাখিছে আৰু যুগ যুগ ধৰি ইয়াক যি বিশিষ্টতা দান কৰি আহিছে সিয়েই হেৰাই গ’লহেঁতেন। ভাৰতবৰ্ষ আৰু ভাৰতবৰ্ষ হৈ নেথাকিলহেঁতেন।”

এই মহিমাযুক্ত সংস্কৃত ভাষা নিজে সকলো সময়তে সকলো অৱস্থাতে কথিত ভাষা নহলেও সংস্কৃতৰ জীয়াবী ভাষাবিলাকেই যেন সংস্কৃতৰ নিজ মহিমাৰ বলতে কথিত ভাষা হৈ আহিছে—প্ৰাকৃত, পালী আদি ভাষাক আগৰ সংস্কৃতৰে কথিত ভাষা বুলি কব নোৱাৰি জানো?

হিন্দি, গুজৰাটী, উড়িয়া, অসমীয়া, বঙ্গলা আদি সকলো সংস্কৃত-মূলক ভাষাই নানা স্থানীয় ভাষা আৰু ভাষাধাৰে আনকি ইংৰাজী ভাষাৰ মাধ্যমত পান্ধাত্য ভাষা ভঙ্গিমা মিহলি কৰি লৈও সেই একে ভাষাতীয় সংস্কৃতিৰে ধাৰক হৈ অহা নাই জানো? জীয়াবী ভাষাবিলাকৰ ধমনীয়ে ধমনীয়ে সংস্কৃত ভাষাই আঙিও যেন বোহাৰ লাগিছে নিজৰ ভেজৰে সোঁত। আমাৰ অসমীয়া ভাষাও সংস্কৃতৰ অতি পুৰণি জীয়াবী।

খৃষ্টীয় ৭ম শতিকাত চীন পৰিব্রাজক সংস্কৃতৰ বিদগ্ধ পণ্ডিত হিউয়েন চাঙে অসমৰ ভাষাক মধ্য ভাৰতৰ ভাষাৰে সৈতে অলপ মাথোন বেলেগ বুলি কৈছে। তেওঁ অসমীয়া ভাষা সম্পৰ্কে হিউয়েন চাঙৰ মন্তব্য মধ্য ভাৰতৰ ভাষাৰ বিষয়ে কৈছে যে আদিম কালৰেপৰা নি একেদৰে আছে আৰু সেই ভাষাৰ উচ্চাৰণ শুনিবলৈ মধুৰ আৰু শুদ্ধ আৰু দেৱতা-সকলৰ ভাষাৰ দৰে। হিউয়েন চাঙে আমাৰ অসমীয়া ভাষাকো প্ৰায় সেই মধ্য ভাৰতৰ ভাষাৰ নিচিনা বুলি কৰা মন্তব্যৰপৰাই বুজিব পাৰি ভাৰতত আমাৰ ভাষা কিমান পুৰণি আৰু উন্নত।

শতাব্দী যুগৰ আগৰেপৰা অসমীয়া লিখিত সাহিত্যই আকৌ মাজে মাজে ছেগা চোৰোকাৰ্টক হলেও দেখা দি শতাব্দী যুগতে আহি পূৰ্ণ প্ৰস্ফুটিত শতদল ৰূপে টলমল কৰিবলৈ ধৰিলে। এই যুগৰ কবিতা বা পন্থ সাহিত্যৰ কথা এৰিও অসমীয়া গল্প সাহিত্য অল্পপম হৈ পৰিছিল পৃথিবীৰ সেই গল্প সাহিত্যৰ ভিতৰতে। বঙ্গৰ গান্ধী পণ্ডিত-প্ৰবৰ ৮/আচাৰ্য্য প্ৰফুল্ল চন্দ্ৰ বায়ে মন্তব্য কৰিছে :—

“বাস্তৱতে ষোল শতিকাৰ ৰচিত শ্ৰীভট্টদেৱৰ গল্প গীতা এখনি অল্পপম গ্ৰন্থ। অসমীয়া সাহিত্যৰ ই এটি অমূল্য সম্পত্তি। অসমীয়া গল্প সাহিত্য হুদুৰ অতীতৰ বোডল শতিকাতে ইমান উন্নত অৱস্থা প্ৰাপ্ত হৈছিল যে ইংলণ্ডৰ “চফাৰ” আৰু “লেটিমাৰ”ত বাজে সেই সময়ত পৃথিবীৰ কোনো সাহিত্যই সেই অৱস্থা পোৱা নাছিল।” কথা গীতাই ভালকৈ দেখুৱাইছে যে অসমীয়া সাহিত্যই ষোল শতিকাত যি অৱস্থা পাইছিল, বঙালী সাহিত্যই ঈশ্বৰচন্দ্ৰ আৰু বঙ্কিমচন্দ্ৰৰ দিনতহে সেই অৱস্থা পাইছিল। প্ৰকৃততে যদি কোনো অসমীয়া পণ্ডিতে এতিয়া উঠি কয় যে বঙালীয়েহে অসমীয়া সাহিত্যৰপৰা গল্প ধাৰ কৰি নি তেওঁবিলাকৰ সাহিত্য চহকী কৰিছে তেনেহলে তেওঁক পৰাস্ত কৰা টান হ’ব।

ভট্টদেৱৰ কথাগীতা পঢ়ি স্বয়ং বিশ্বকবি ৰবীন্দ্ৰনাথেও ৮/হেমচন্দ্ৰ গোস্বামীলৈ লিখিছিল—
 “আমাৰ বঙ্গলাত যেতিয়া কোনো গল্প গ্ৰন্থ ওলোৱাই নাছিল তাৰ এক শতিকাৰ আগতে যি জন গ্ৰন্থকাৰে অসমীয়া ভাষাত ইমান দক্ষতাৰে এনে গল্প ৰচনা (Lucid style) কৰিব পাবিছিল, সেইজন গ্ৰন্থকাৰক লৈ আপোনাসকলে নিশ্চয় ভালদৰেই গৰু কৰিব পাৰে।” আৰু অসমীয়া ভাষাক বিশ্ববিদ্যালয়ৰ এম. এ পৰ্য্যন্ত স্থান দিওঁতা স্বৰ্গীয় আন্তত্ৰোৰ মৃণালজীয়েও লিখিছিল—“যিটো জাতিয়ে ষোল শতিকাত গীতা এনেদৰাকৈ লিখিব পাবিছিল, সেইটো এটা ক্ষুদ্ৰ জাতি (small people) নহয়।”

ভাবতব এই তিনিজন প্রতিনিধি স্থানীয় বঙ্গালী জনগণবিখ্যাত পণ্ডিত পুৰুষে স্বয়ং আশ্বাৰ প্ৰাচীন গদ্য সাহিত্যৰ কথা ইমান উচ্চৈশ্বৰে প্ৰশংসা কৰিছে যেতিয়া বঙ্গালীৰ লগত আশ্বাৰ বিৰোধ ক'ত ? আশ্বাৰ মহাপুৰুষ শব্দৰ মাধৱৰ দশম, কীৰ্ত্তন, ঘোষা, গীত, বড়গীত আদি পদ্য (কবিতা) সাহিত্যৰ কথাও বুজিব পৰা হলে তেওঁলোকে কি কলেইহেঁতেন জানিবৰ মন নাযায় নে বাক ? ভাষা লৈ অসমীয়া বঙ্গালীৰ সংঘৰ্ষটো যে ভাৰতীয় হিচাপে বঙ্গালীসকলৰ পক্ষেও আশ্ব-বিৰোধেইহে তাক নকলেও হ'ব। এই সম্পৰ্কত ক্ৰমে শিহলৈ আক মুকলি হ'ব।

এই নৱ-বৈষ্ণৱ জাগৰণক সাহিত্যৰ লক্ষণ গোটেই ভাৰততে একেবাবেই প্ৰাণৰ মুকলি-মুৰীয়া বতৰা নহয়, ই আছিল ধৰ্ম সংস্কাৰক কেন্দ্ৰ কৰি, গতিকে অসমীয়াৰ এই সাহিত্য আছিল প্ৰধানতঃ অন্তৰ্দ্বন্দ্বমূলক অৰ্থাৎ ভাগৱত সাহিত্যৰ অসমীয়া সংস্কৰণ। লগে লগে বামাৰ্ণৱ, মহাভাৰতৰ উপাধানেও নাট্য সাহিত্যত যোগান ধৰিছিল। যদিও এই সাহিত্য ঘাইকৈ অহুৰ্ভাৱ-প্ৰধান সাহিত্য আছিল তথাপি মহাপুৰুষ দুজনৰ আলোকসামাগ্ৰ প্ৰতিভাই ইয়াতো তেওঁলোকৰ হৃদয়ৰ তাপ প্ৰাণৰ পোহৰ পেলাই এই নৱ-বৈষ্ণৱ আন্দোলনৰ ধৰ্ম সংস্কাৰত :—

“বজ্জনী প্ৰভাত দিশ ধৱলী বৰণ

তিমিৰ ফাৰিয়া বাজে ববিৰ কিৰণ।”

কৰিছিল যদিও মহাপুৰুষে বচনা কৰা “কৃষ্ণ কথাৰ মধুচক্ৰকে কেন্দ্ৰ কৰি সেই সময়ৰ সকলোবোৰ কৰি মৌ-মাখিয়ে গুৰুগৰণ কৰি ফুৰিছিল, তথাপি মাধৱ কন্দলিৰ বামাৰ্ণৱ তাৰ অলপ আগৰে এখন লেখৰ কাব্য আছিল। মহাপুৰুষ শ্ৰীমাধৱদেৱৰ গীতা উপনিষদৰ দাৰ্শনিক তত্ত্বেৰে ভৰা “নাম-ঘোষা”ৰ উপৰিও “ভোজন ব্যৱহাৰ”, “পিপড়া গুচোৱা” আৰু তেওঁৰ স্মৃধুৰ বৰগীতবানিয়ে বাৎসল্য বদৰ অমিয়া মাধুৰীৰে সেই সময়ৰ অসমীয়া নাট্য গীত অমৰ কৰি থৈছে। কেৱল “কান্ধ ছাড়া গীত নাই” হৈ কৃষ্ণক এৰি মুকলিভাৱে হৃদয়ৰ কথা খুলি কোনোও নকৈছিল যদিও সেই আন্দোলনৰ ব'দ-বতাহতে “বাধা হৰণ”ৰ নিচিনা কাব্য “কৃষ্ণ কথাৰ আঁৰ লৈ” হলেও ওলাইছিল। মুঠতে কবৰ হলে সেই সময়ৰ অসমৰ অসমীয়া বৈষ্ণৱ কবিতা বন্ধৰ চণ্ডীদাস আৰু মিথিলাৰ বিতাপতিৰ দৰে পৰকীয়া ভাৱৰ স্বকীয়া মূৰ্ত্তিৰে নোলাই নিৰ্মল ভাগৱত সাহিত্যৰ মাজেৰেই ওলাইছিল যদিও, মহাপুৰুষ দুজনৰ স্বীয় প্ৰতিভা আৰু কল্পনাই তাক যে সেইভাৱেই জীৱন্ত কৰি তুলিছিল, তাৰ প্ৰমাণ আজি পাঁচ শ বছৰেও সেই সাহিত্য সেই কবিতা সেই গীতাবেই অসম দেশৰ হাবিয়ে বননিৰে মুখৰিত হৈ আছে। মই হলে তাৰোঁ, সমগ্ৰ শব্দৰী সাহিত্যৰ ভিতৰত, কি আধ্যাত্মিক, কি সাহিত্যিক, কি সামাজিকভাবে—Most condensed and dignified line অৰ্থাৎ একেবাবেই ঘনীভূত গভীৰ কবিতা ফাকি হৈছে মহাপুৰুষ মাধৱদেৱৰ—

“হৰি নাম-বস

বৈকুণ্ঠ প্ৰকাশে

বহে অমৃতৰ নদী,

শ্ৰীমন্ত শব্দৰে

পাৰ ভাঙি দিলা

বহে ব্ৰহ্মাণ্ডক তেদি।”

“বৈকুণ্ঠ প্রকাশের” “বৈকুণ্ঠ” শব্দটো “সংস্কৃত ভাষা” বুলি ধৰিলে গোটেই শব্দৰী আন্দোলনটোৱেই চকুৰ আগত ভব বাৰিষাৰ বানপানীৰ দৰে বগাটো হৈ পৰেহি। মহাত্মা কবীৰে কৈছিল :—

“সংস্কৃত হৈ কুপ জল,
ভাষা বহতা নীৰ।”

সংস্কৃত কুহাৰ পানী, কুহাতে আবদ্ধ। কিন্তু ভাষা অৰ্থাৎ মাতৃভাষা বোঁৱতী নৈ—গঙ্গা বা ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ দৰে। সেই নৈত সকলোৱে স্নান পান কৰিব পৰাৰ দৰে, অসমীয়া শব্দৰী সাহিত্য, কাব্যৰূপী লুইততো সেই সময়ত সকলোৱে স্নান-পান কৰি আনন্দ বসত উৎফুল্ল হৈ উঠিল। এতিয়াও সেই উৎফুল্লতা অসমীয়া জীৱনৰপৰা একেবাৰেই মাৰ যোৱা নাই। এতিয়াও সি—

“ভাগি গ’ল বীণখনি ছিগি গ’ল তাঁৰ,
বৈ গ’ল অৱশেষ অমিয়া জোঁকাৰ”—

অৰ্থে অসমীয়াৰ জীৱনত চিৰন্তন স্তবৰ জোঁকাৰ তুলি আছে।

সংক্ষেপতে ক’ব লাগিলে আমাৰ এই শব্দৰী সাহিত্যক সংকীৰ্ণ অৰ্থত এটা ধৰ্ম সাহিত্য হুবুলি বুলিব পাৰি ভাৰতীয় চিৰন্তন আদৰ্শৰ সাহিত্য, যি সাহিত্য অল্পপ্ৰাণিত হৈ পৰিছে বোদ্ধাতত্ত্বৰ দ্বাৰা, যি সাহিত্যৰ মৰ্মকথা হৈছে—“বহুধৈব কুটুমকম্।”

মহাপুৰুষ শ্ৰীশঙ্কৰ আৰু শ্ৰীমাধৱ উভয়েই তেখেতসকলৰ বিবিধ ৰচনাৰাশিৰ লগতে অসমীয়া ভাষাত সংগীতৰ এটা বিশিষ্ট ৰূপ সৃষ্টি কৰিছিল—বৰগীত। বৰ্ত্তমানত বঙ্গদেশৰ ববীন্দ্ৰ সংগীতৰ দৰে এই বৰগীতৰ আছিল এটা নিজস্ব ৰূপ (a type by itself)।

ছইজনো মহাপুৰুষে মিলি বাৰুকুৰি বৰগীত ৰচনা কৰিছিল বুলি জনা যায় কিন্তু তাৰে বহুত নাইকীয়া হ’ল। এই বৰগীতবিলাক অতি গভীৰ ভাব আৰু গভীৰ স্তবেৰে উচ্ছসিত ভক্তি-সংগীত। তেওঁবিলাকে অসমীয়া ভাওনা কৰিবলৈ নাটকও ৰচনা কৰিছিল। “পাবিজাত হবণ”, “কল্পিণী হবণ”, “পিপড়া গুচোৱা”, “ভূমি লুটিৱা” প্ৰভৃতি নাটক ৰাশি। এইবিলাকৰ নাম আছিল অসমীয়া নাট।

বোম্বা বোলাই “কলাৰ কাৰণেই কলা।” (Art for art’s sake) মত অস্বীকাৰ কৰি মানৱতাৰ কাৰণেহে কলা বুলি (Art for humanity’s sake) যি মতবাদ প্ৰতিষ্ঠিত কৰিছে আমাৰ এই ভাগৱতী সাহিত্যকো কলাৰ কাৰণেই কলা হুবুলি—মানৱতাৰ কাৰণেহে কলা বুলি ক’ব পাৰি।

শব্দৰী যুগৰ পিছত ১৭শ শতিকাৰ মাজৰপৰা বৃটিছ শাসনৰ আৰম্ভলৈকে (খৃঃ ১৬৬০—খৃঃ ১৮৪০) এই যুগটোক অসমত আহোম শাসনৰ যুগ বুলি ক’ব পাৰি। এই যুগৰ অসমীয়া

সাহিত্যৰ বিশেষত্ব হৈছে, ই পূৰ্বৰ শব্দৰী যুগৰ ভাবগভীৰ হু-সমৃদ্ধ
আহোম যুগ সাহিত্যৰ ক্ষতি পূৰণ কৰিছিল। এই সময়ৰ অসংখ্য চৰিত পুথি বংশাৱলী,
বিত্ততিৰ যুগ বুজী আৰু “হস্তি বিজাৰ্গৱ”ৰ নিচিনা নানা বৈজ্ঞানিক আলোচনা আৰু
নানা ধৰ্ম বিষয়ক জাতীয় ঐতিহ্যৰ ৰচনা আদিয়ে এই যুগটোক অসমীয়া সাহিত্যৰ পক্ষে ধৰ্ম

নিৰ্বিশেষে প্রকৃতিৰ আৰু এক হিচাপে বিহুতিৰ যুগ কবি তুলিছিল। বৈষ্ণৱ যুগৰ বৈষ্ণৱ ভাৱৰ লগত এই যুগৰ সাহিত্যই যেন ক্ষত্ৰিয় ভাৱৰো যোগান ধৰিলে।

সংক্ষেপতে কবৰ হলে বৃষ্টিছ শালনৰ কালতে সাগৰৰ সিপাৰৰ নতুন বৃষ্টিছ যুগ আৰম্ভ

ভাৱ চিন্তাৰ বতাহ সাগি অসমীয়া সাহিত্য এটি নতুন স্বৰত সজীৱিত হৈ উঠিল। পশ্চিমৰ নতুন উত্তমত অসমীয়া কবিতা লংফেলোৰ স্বৰত স্বৰ মিলাই বাজিবলৈ ধৰিলে—

“শোকৰ কবিতা বচি ছধাৰি চকুলো মচি

নকবা জীৱন মিছা

নিশাৰ সপোন।”

—আনন্দচন্দ্ৰ আগৰৱালা

মুঠতে কবৰ হলে ইংৰাজী ৰোমাণ্টিক সাহিত্যৰ বসন্ত-স্পৰ্শ পাই অসমীয়া সাহিত্য, কবিতা, গল্প, উপন্যাস, নাটক উদ্ভূত হৈ পৰিল। বৰ্ত্তমানৰ তথাকথিত ভালেখিনি সাহিত্যৰ দৰে ই এটা বিনামেধে বজপাত নাছিল। সেই প্ৰথম পুৰাৰ ফেহজালিতে বিশ্বস্বৰত বাজি উঠিবলৈ ই যেন অসমীয়া অন্তঃকৰণক পুনৰ প্ৰস্তুত কৰিলে।

কবি শ্ৰেণীৰ “Things are more true and deep than we mortals deem” অৰ কবিত্ব প্ৰভাবে অসমীয়া কবিতাৰ এটা অংশ সেই ভাৱতীয়া বহুস্তবোধৰ (Indian mysticism) ওচৰ চপাই দিলে। প্ৰকৃতিৰ মনোৰম দৃশ্য আৰু স্তম্ভৰ শব্দই কালিদাসৰ “জননাস্তব-সৌন্দৰ্য্যানি”লৈ মনত পেলাই দিয়াৰ দৰে শ্ৰেণীৰ “স্বাইলার্ক” কবিতায়ো আমাক সেই অনন্ত বহুস্তব কথা মনত পেলাই দি অসমীয়া কবিতাত এটা স্বৰ লগাই দিলে—

“What objects are the
fountains
Of thy happy strain ?
What shapes or waves or
mountains ?
What shapes of sky or
Plain ?
What love of thine own kind ?
What ignorance of pain ?”

-অৰ দৰে অসমীয়া কবিতাতো এটা অনিৰ্ব্বচনীয়তাৰ স্বৰ জগালে। কীটচৰ (Keats) “Huge cloudy symbols of high romance”ৰ লগত ৰবীন্দ্ৰনাথৰ—

“সীমাৰ মাজে অসীম তুমি

ৰাজ্যও আপন স্বৰ,

আমাৰ মাৰে তোমাৰ প্ৰকাশ

তাই এত মধুৰ।”

দবে অনন্ত বহুত্ব কবিত্বয়ো এই যুগৰ অসমীয়া কবিতাক এটা উদীপনা দিলে। জীৱন আৰু প্ৰকৃতিতৈ ভাবতীয়াৰ দৰেই অস্তবদৃষ্টি সম্পন্ন কবি বৰ্দ্ধচণ্ডৱৰ্ণৰ প্ৰভাবো এই যুগৰ অসমীয়া কবিতাত নগৰি থকা নাই। এডিচন আৰু চুইফটৰ হাশ্ব-ব্যঙ্গ বসেও অসমীয়া সাহিত্য আৰু কবিতাক আত্মদিত কৰিছিল। অসমীয়া সাহিত্যত এই হাশ্ব-ব্যঙ্গ বসৰ মৌলিক লেখক আছিল সাহিত্যৰথী শ্ৰীমদীনাপ বেজবৰুৱা। এইজন লেখকেই কুৰি শতিকাৰ মাজ ভাগলৈকে অসমীয়া সাহিত্য আকাশত উজ্জল তৰাৰ দৰে জলি আছিল। তেওঁৰ সৃষ্টিমূলক বচনাংশিয়ে জাতীয় ঐতিহ্যৰে জাতীয়ত্বৰ পৰিচয় দান কৰে।

এই যুগতে বামাঙ্গ মহাভাৰতৰ উপাখ্যানেৰে ভালেমান নাটক আৰু কাব্যও ৰচিত হৈছিল। শ্ৰীমদীনাপ দাসৰ “সীতাহৰণ” কাব্য এই ধৰণৰে (of Epic nature) এখনি সূৰ্য্য কবিতা গ্ৰন্থ। ছেঙ্গপিয়েৰৰ ইংৰাজী নাটক Comedy of Errors (“ভ্ৰমবদ্ধ”), Macbeth (“ভীম দৰ্প” শ্ৰীদেৱানন্দ ভট্টাচাৰ্য), Romeo and Juliet (“অমৰ সীতা” শ্ৰীপদ্মধৰ চলিহা) প্ৰভৃতি নাটকও অনুদিত হৈছিল বিখ্যাত অসমীয়া লেখক সকলৰদ্বাৰা। শ্ৰীমদীনাপ বেজবৰুৱাৰ “বেলি মাৰ”ৰ নিচিনা বুৰঞ্জীমূলক জাতীয় সাহিত্য (অসমৰ স্বাধীনতা সূৰ্য্য অন্ত যোৱাৰ বৰ্ণনামূলক নাটক) “চক্ৰধ্বজ সিংহ” আৰু শ্ৰীমদীনাপ গোহাঞিবৰুৱাৰ “জয়মতী”, “গদাধৰ” আৰু “লাচিত বৰফুকন” আৰু শ্ৰীজ্যোতিপ্ৰসাদ আগৰৱালাৰ “শোণিত কুঁৱৰী” নাটকও এই ভিত্তিবিয়া যুগৰে অৱদান। শ্ৰীমদীনাপ বৰদলৈৰ বিখ্যাত “মনোমতী” উপজ্ঞান আৰু শ্ৰীমদীনাপ গোহাঞিবৰুৱাৰ “লাহৰী”, “ভাৰুমতী” উপজ্ঞানও এই যুগৰে কীৰ্ত্তিকলাপ।

বুঢ়ীছ যুগৰ অৰ্থাৎ ‘অসম দেশ’ বুঢ়ীছ হাতলৈ যোৱাৰপৰা প্ৰায় এটা শতাব্দীৰ অসমীয়া কবিতাক তিনিটা ভাগত ভগাব পাৰি। প্ৰথমটো চালুকীয়া বা একেবাৰেই ল’ৰা কালৰ, দ্বিতীয়টো শৈশৱ কালৰ বা চেণ্ডেৰা অৱস্থাৰ আৰু তৃতীয়টো হৈছে যৌৱনৰ। খুঁটান মিশ্তনাৰীসকলেই পোন প্ৰথমে “অকনোদই” (অকণোদয়) কাকত উলিয়াই নতুন যুগৰ অসমীয়াৰ হাতত কবিতাৰ ফলিঙটি দিয়েহি। ‘অকণোদয়’ৰ দিনৰপৰা “অসম বন্ধু”ৰ দিনলৈকে অসমীয়া কবিতা মুখত মাত ফুটি চালুকীয়া অৱস্থাত পৰিছিলহি, তেতিয়া ল’ৰাই মাত শিকোঁতে যেনেকৈ আধা ভঙ্গা কথাৰে থলক লগাই থাকে, অসমীয়া কবিতায়ো চহৰ বৰ্ণনা, কাছাৰী ঘৰৰ বৰ্ণনা, মাছহৰ বৰ্ণনা, বিয়া-সবাহৰ কথা আদি নানা তৰহৰ মাত মাত, ধূলিৰে ঘৰ সাজি শিশুসীলা কৰিছিল। সংজ্ঞা দি ক’ব হলে সেই সময়ৰ কবিতা প্ৰায়-বিলাকেই বৰ্ণনামূলক (Descriptive) কিংবা বস্তু-মুখী (Objective) হৈছিল, ভাবমুখিতাৰ (Subjectivity) বিশেষ উল্লেখ হোৱা নাছিল। ভাষাৰ পাৰিপাট্য কিংবা বচনা-নৈপুণ্যৰো যথেষ্ট অভাৱ আছিল। তাৰ পিছত ‘অসম বন্ধু’ৰ দিনৰপৰা আহি “জোনাকী”, “বিজুলী”ৰ দিনত অসমীয়া কবিতা যেন চালুকীয়া অৱস্থা পাব হৈ ক্ৰমে কৈশোৰত ভৰি দি কথাই-বঙবাই চালে-চলনে এটি অপূৰ্ণ মাধুৰীলৈ উপস্থিত হ’লহি। পশ্চিমীয়া শিক্ষাৰ ৰত্নাহত সাগৰৰ সিপাৰৰ স্বৰ উঠি আহি যেন অসমীয়া কবিতাৰ গাত বসন্তৰ এটি নতুন ডেকাখনি লাগিলহি—

“কোনোবা দেশৰ পৰা   ধীৰ সোঁত বহি

আহিছে এখনি জুৰ নৈ,

বিগিকি বিগিকি এটি   নীৰৱ কবিতা

বাজিছে বুকুত বৈ বৈ।” —৬হেমচন্দ্ৰ গোস্বামী

সেই, ধনিবপৰাই যেন ক্ৰমে চিৰদিনলৈ ধনি উঠিল—

“বৰষা অনন্ত কাল জ্ঞানৰ পোহৰ

জ্যোতিৰ্ময় জোনাকী সৰিতা,

বজোঁৱা অনন্তকাল পঞ্চমত তুলি

বীণাপাণি কোমল কবিতা।”

কৈশোৰ যৌৱনৰ সন্ধিস্থলৰ সেই—

“ন-যথো ন তস্থো

অগা পিছা ভৰিটি

দেৱী নে মানৱী এ

মাধুৰীৰ ছবিটি”— —৮চন্দ্ৰকুমাৰ আগৰৱালা

হৈ যেন অসমীয়া কবিতা চাওঁতে চাওঁতে বয়ণীয় হৈ ওলাল। প্ৰেমিকে দেখি যেন মাত
লগালে—

“এবিলে জীৱন যদি জীৱন সলনি হয়

ঘূৰি যেন প্ৰাণে মোৰ ওৰণি জনম লয়,

ছেগ চাই স্বন্দৰীক ধৰিব যেতিয়া গ’ই

সৰাম লাজৰ হাত অৱলা সাৰথি হ’ই,

চকুৰে চকুৰে চাই চকু কথা পাটোঁতেই

বিচ্ছেদ খেমালি চাম ঢাকি ধৰি লাহেকৈ॥”

—৮পদ্মনাথ গোহাঞিবৰুৱা

কলিকতাৰপৰা ওলোৱা “জোনাকী” “বিজুলী”ৰ দিনত অসমীয়া কবিতাই প্ৰাণৰ উল্কাগত
গাবলৈ ধৰিলে—

“অজ্ঞান আন্ধাৰ তৈলি

জ্ঞানৰ পোহৰ বেলি

জিলিকে প্ৰবৃত্ত

জিলিকা পাখিৰে উৰি

বিল্ডাৰে বন্ধা জুৰি

জিলিঙণি বত।” —পদ্মনাথ গোহাঞিবৰুৱা

‘জোনাকী’ বিজুলীৰ পাছৰপৰা—‘আলোচনী’ ‘উষা’ ‘বাহা’, ‘চেতনা’ৰ দিনলৈকে অসমীয়া কবিতাই কৈশোৰ যৌৱনৰ এটা শোভা বিস্তাৰ কৰি উঠিল বুলি কব পাৰি। সেই সময়ৰ আগতে “লীলা” কাব্যত অসমীয়া কবিয়ে বাগ্‌দেৱীক যেন মাতি আনিবলৈ ওলাল—

“ধৰাঁ হুব দেৱি, গাথোঁ দুখীয়াৰ মালা।”

“লীলা কাব্য”—৮গোহাঞিবৰুৱা

এই সময়ৰ আৰু বিশেষভাৱে উল্লেখযোগ্য কবি ৮চন্দ্ৰকুমাৰ আগৰৱালা আৰু ৮আনন্দচন্দ্ৰ আগৰৱালা। “প্ৰতিমা”ৰ কবি চন্দ্ৰকুমাৰ আগৰৱালাৰ ‘বীণ ব’ৰাগী’ বোলা কবিতাত এটি অভিনৱ স্বৰ বাজিছে—

“আঙুলি বুলাব জনা হলে আজি
পেলালোঁহেঁতেন টানি।
হিমালয় চূড়া বুৰালোঁহেঁতেন উছলি
কলীয়া পানী ॥

* * *

মান অপমান চোৱাই যাওক
পৃথিৱীৰপৰা শুচি।
নতুন সৃষ্টিৰ অৰুণ কিৰণে
কবোক সকলো শুচি ॥”

সেইদৰে তেওঁৰ ‘তেজীমলা’তো—কাৰুণ্যৰ এটি অভিনৱ ধ্বনি—

“মাহুহৰ চোতালত   মাধুৰী ফুটিলে
মাহুহে নিচিনে হাঁয়
সাৰি, তুলি, ছিড়ি   মোহাৰি পেলালে
মাহুহৰ মৰমো নাই।”

অম্ববাদত সিদ্ধহস্ত কবি আনন্দচন্দ্ৰ আগৰৱালাৰ Longfellowৰ Psalm of Life অৰ অম্ববাদ ‘জীৱন লক্ষীতে’ বঙ্গীয় কবি ৮হেম বানার্জিৰ অম্ববাদকো চেন পেলাইছে। ৮হেম বানার্জিয়ে Lives of great men all remind us, we can make our lives sublime, and departing leave behind us, footprints on the sands of time অৰ অম্ববাদ কৰিছে :—

“মহাজ্ঞানী মহাজন   যে পথে কৰে গমন
হয়েছেন প্ৰাডঃস্বৰ্গীয়,
সেই পথ লক্ষ্য কৰে   স্বীয় কীৰ্ত্তি ধ্বজা ধৰে
আমরাও হ’ব স্বৰ্গীয়।”

আহাৰ আগবঢ়োৱাৰ কি সহজ সবল চহল। অহুবাৰ :—

“মহা মহা পুৰুষৰ চানেকীয়ে জীৱনৰ
আৰিও কবিৰ পাৰোঁ জীৱন গঢ়িত,
অভিনয় দেখ হলে, আঁহু বেলি মাৰ গলে
ধৈ যাৰ পাৰোঁ খোজ সময়-বালিত।”

সেইদৰে Better land অৰ অহুবাৰ ‘স্বৰ্গৰ ঠাই’য়ে আনন্দ বসন্ত মেঘৰ মাজলৈকে
লৈ যায়।

সাহিত্যবথী বসবাজ ৮বেজবকৰা গীতি-কবিতাত সদায় সিদ্ধহস্ত নহলেও, সবহ ঠাইতে
তেখেত যে অসমীয়াত এজন প্ৰথম শ্ৰেণীৰ কবি তাত সন্দেহ নাই।
গীতি কবিতাত বসবাজ ৮বেজবকৰা তেখেতৰ “বীণ ব’বগী”, “ধনবৰ আৰু বড়নী” অসমীয়া কবিতাৰ একোজুৰি
সোণৰ থাক। বৃন্দা চন্দ্ৰালীৰ সংবাদ আদি হান্ত-ব্যঙ্গ বসাবাক কবিতাবোৰ
অসমীয়া কাব্যৰ একোখন বাখৰ। তেখেতৰ ‘কবিতা’ বোলা কবিতাটোত কবিতাৰ সংজ্ঞাটোৱেই
অল্পপৰ ৰূপে প্ৰকাশ পাইছে—

শোকৰ গছীত সিটি বিধাৰৰ স্বৰ
আতুৰৰ হুনিয়া লোডক চকুৰ,

* * *

কামিনীৰ কমনীয় মাধুৰী মধুৰ
আধা ফুটা আধা মাত সবগ শিশুৰ,

* * *

“অনাত্মত কেতেকীৰ সোণোহালী বেণু
বৃন্দাবন মডলীয়া কলীয়াৰ বেণু।
প্ৰকৃতিৰ কামনাৰ সৌন্দৰ্য্য বঞ্চিত
কবিতা কল্পনাময়ী কবিৰ বাঞ্ছিত।”

কবিতা যদি বসবেই প্ৰকাশ, বাক্যং বসাবাক্যং কাব্যং তেন্তে বসবাজ ৮বেজবকৰাক
ছন্দবদ্ধ কবিতাৰ কথা এৰি হান্ত-ব্যঙ্গ বসব একজুৰী সম্ৰাট বুলি অন্ততঃ সেই বসন্ত গম্ভতে
কবিতা সৰ্বশ্ৰেষ্ঠ আন দিব পাৰি। বেজবকৰাৰ অহুগামী শিল্প ৮দণ্ডীনাথ কলিতাই তেওঁৰ
“বহুধা”ত “মেধি তীৰ্থলৈ যায়” প্ৰভৃতি কবিতাবোৰ যি বস চাৰিছে ৮বেজবকৰাই গম্ভতে
ডাঙৰৈ হান্ত-ব্যঙ্গ বসব অনিবাৰ সোঁত বোৱাই দি গৈছে—

এদিন দুবৈত পুলিছে হাঙ্গৰ এটাক হাত-কেবেয়া মাৰি লৈ অহা দেখি ৰূপাৰ বকৰাই
জ্বৰিছে—“এই হাঙ্গৰ জনবনো কি হ’ল?” আন এজন হাঙ্গৰে বববকৰাক উত্তৰ দিলে—“ডেওঁ

এটা চোব, ধৰা পৰিলত পুলিছে হাত-কেবেয়া মাৰি বন্দী কৰি লৈ আহিছে।” ভেঙিয়া
 কুপাবৰ বকুৱাই হাত-কেবেয়াত বন্দী হৈ অহা মাহুহজনৰ দুখত ব্যথিত হৈ মাত লগালে—
 “আই ঐ দেহি। ধৰা পৰিয়েই চোব নাম পালে।” কি বহুত বল! বলবাজত বাজে কথাবেই
 ইমান বল দিব পৰা আৰু কোন হ’ব বাক?

আকৌ এদিন কুপাবৰ বকুৱাই কৈছে :—

কুপাবৰ বকুৱাৰ লেখা-পঢ়া মেজখনৰ ওপৰত কোনে কব নোৱাৰে। এই “কুপাবৰ
 বকুৱাৰ কাকতৰ টোপোলা” নামে কিতাপখন থৈ গ’লহি। কিতাপখনৰ
 কুপাবৰ বকুৱাৰ
 কাকতৰ টোপোলাৰ
 বল
 ইমান বল যে খোঁটালি গোটেইটো পৰুৱায় হৈ পৰিল। কিতাপখনৰ
 নাম “কুপাবৰ বকুৱাৰ কাকতৰ টোপোলা”, যাৰ মেজত থৈ গ’ল তেওঁৰ
 নামো দেখোন কুপাবৰ বকুৱা, পিছে এওঁৱেই নে তেওঁ কিংবা তেওঁৱেই নে
 এওঁ—পণ্ডিতসকলে ইয়াৰ এটা তথ্য উদ্ধাৰ কৰি দিয়ে যেন।

ইয়াৰ পিছত সেই সময়ৰ দাৰ্শনিক কবি ৬ত্মৰ্গেশ্বৰ শৰ্মাৰ নাম নলৈ নোৱাৰি। তেখেতৰ
 “বিশ্ব ভাৱনা” কবিতাত তেখেতে গাইছে :—

“আমি নাচিব লাগিছোঁ গোটেই জীৱন
 কাৰ স্মৰত নেজানো,
 আমি গাবই লাগিছোঁ গোটেই জীৱন
 কাৰ গান নেজানো।” —ইত্যাদি

৮শৰ্মাদেৱৰ কবিতাত ইংৰাজ কবি ওৱড্‌চৰ্ৱথৰ (Wordsworth) ভাষাৰ সবলতা আৰু
 ভাবৰ গাভীৰ্য্যই ভূমুকি মাৰিছে, শ্বেলী (Shelley), কীট্‌চৰ (Keats) আন কি মাজে
 সময়ে ব্ৰাউনিঙৰ (Browning) কল্পনাৰ জিলিঙণিও পৰিবলৈ ধৰিছে :—

“সন্ধিয়াৰ পূব পিনে উঠে জোনাবাই
 তুমি উঠা যমুনা পাৰত,
 হালি জালি ফুৰা যেন ডাৱৰ দৰে
 ব’দ পৰি নীল আকাশত।
 তুমি মোৰ কৰবাৰ প্ৰাণ শীতলোৱা
 গধূলিৰ শান্তিৰ জৰণা
 কেনি বোৱা, কেনি যোৱা, কোন পিনলৈ
 ক’ব পৰা ওলালা নজনা।” —প্ৰভৃতি

কবিতাই Wordsworthৰ Like a lonely star shining in the evening skyলৈ
 মনত পেলাই দি এখনি নিভৃত ৰাজ্যলৈ লৈ গৈ a voice, a mysteryৰ ভাব জাগ্ৰত
 কৰি দিয়ে—

“হ’ব পাৰা পৃথিবীৰ, মোৰ উমানত
তুমি দেৱী বসন্ত লগৰী,
তোমাক যে দেখা নাই নামো শুনা নাই
সেই গুণে বুলিছো লাহৰী।”

এই ধৰণৰ কবিতাই ঘনে ঘনে এটা বহুত ভাব ঘনীভূত কৰি তোলে।

এইখিনিতে “চিন্তা-ভৰদ্বিনী”, “সীতা হৰণ” কাব্য বটোতা ৬ভোলানাথ দাস, “চিন্তানল”ৰ কবি ৬কমলাকান্ত ভট্টাচাৰ্য আৰু “কমতাপুৰ ধ্বংস” কাব্যৰ কবি ৬হিতেশ্বৰ বৰবৰুৱাৰ নাম নললে জোনাকী যুগৰ অসমীয়া কবিতাৰ বুৰঞ্জী অলস্পূৰ্ণ যেন হ’ব। প্ৰথমজনৰ ঘাই দান অসমীয়া কবিতাত ‘অমিত্ৰাক্ষৰ চন্দ্ৰ’, দ্বিতীয়জনৰ দান তেওঁৰ ‘পাহৰণি’ৰ নিচিনা জাতীয় ভাবোদ্দীপক কবিতা। ‘পাহৰণি’ কবিতাত শোণিতপুৰৰ (ডেউপুৰৰ) তৈবৰ মন্দিৰৰ শিলৰ ভগ্নাৱশেষলৈ চাই কবিয়ে কৈছে :—

“তেন্তে তুচ্ছ বুলি নেভাবো ই শিল
হৃদয়-মাজৰ অপৰ ধন,
কবিতা এদিন ভাবত সন্তানে
পৰাণ প্ৰতিষ্ঠা ইয়াৰ সাধন।
জন্মিব সিদিনা শতেক মেটুচিনী,
তুচ্ছ পৰি থকা শিলৰ পৰা,
শত গাবিবলুটি জনম লভিব,
কবিতা পোহৰ ভাবত ধৰা।”

তৃতীয়জনৰ ঘাই দান “কমতাপুৰ ধ্বংস” কাব্য। বৰ্ণাত্মক কাব্য হিচাপে বৰবৰুৱাৰ এই “কমতাপুৰ ধ্বংস” কাব্যখনিক আধুনিক অসমীয়া সাহিত্যৰ তৃতীয় উল্লেখযোগ্য কাব্য বুলি কব পাৰি। এই “কমতাপুৰ ধ্বংস” আৰু “বিবহিনী বিলাপ” নামৰ কাব্য দুখনেই বৰবৰুৱাৰ সাহিত্য-জগতত সু-প্ৰতিষ্ঠিত কৰিছে। প্ৰথম অসমীয়া ‘চনেট’ৰ (চতুৰ্দ্দশপদী কবিতা) পুথি ১২ চনেটৰ সংগ্ৰহ বৰবৰুৱাৰ “মালচে”ই প্ৰথম অসমীয়া চনেটৰ পুথি, যদিও ৬হেমচন্দ্ৰ গোস্বামীৰ “হুহুৰা-ঠেঙীয়া সেই আখৰ কিটিত যি অমিয়া ঘঁহা আছে ক’তো আৰু নাই” বুলি “প্ৰিয়তমাৰ চিঠি” বোলা ‘চনেট’টোৱেই অসমীয়া সাহিত্যত প্ৰথম চনেট।

সজীৱ পদাৰ্থ মাজই ৰেনেকৈ ভাৱ চাবিও ফালৰ বায়ুমণ্ডলৰ প্ৰভাৱ এবাৰ নোহাবো, কবি-সাহিত্যিকো তেনেকৈ মানসিক বায়ুমণ্ডলৰ প্ৰভাৱ-মুক্ত নহয়। অসমীয়া কবি-সাহিত্যিকৰ যে মানসিক বায়ুমণ্ডলটো ঘাইকৈ বৰ্দ্ধায় কবি-সাহিত্যিক বৰ্দ্ধি, যথুত্বন, আন আন কবি-সাহিত্যিকৰ প্ৰভাৱ বৰীজনাথ, শবণ চাটাজীৰ পৰা ধৰি আজিৰ যুগলৈকে জুৰি পৰা এটা বায়ুমণ্ডল, তাক হুই কৰাৰ উপায় নাই। গতিকে যোগ্য প্ৰভাৱ হলে প্ৰভাৱৰ বিত্তীৱিকা নেনেখাই ভাল।

“মেঘনাৰ বধ”, “ভাগ্য পৰীক্ষা” নাটক নাট্যকাৰ “জোনাকী” হুগৰ লক্ষ্যপ্ৰতিষ্ঠ কবি-নাহিড়িক আৰু “জকৰ চাহাব হ’ব ইবান মবিলে” বোলা জনপ্ৰিয় বিখ্যাত গানৰ ৰচয়িতা নাহিডা-বন্ধ ৷ চন্দ্ৰধৰ বৰুৱা লক্ষ্যজন সমাদৃত কবি। তেওঁৰ ‘ধূলি-কণা মই’ কবিতাটিয়েই গধুৰ ভাবৰ কি মধুৰ সবল প্ৰকাশ চাওক—

“যিদিনা মৰিম মই, সেইদিনা বাক
জগতৰ কেনি হানি হ’ব?
মৰিলোনে আছোঁ, মই, এই কথােকেনো
পৃথিবীৰ কিমানে জানিব?

* * *

অনন্ত বিশ্বৰ এই অসংখ্য ধূলিৰ
এটি মাত্ৰ ধূলি-কণা মই,
মোৰ বিহনে এই বিপুল স্থিতি
কেনিও অকণো হানি নাই।”

বিহগী কবি শ্ৰীৰঘুনাথ চৌধাৰীৰ কবিতা গীতি-কবিতা পৰ্যায়ৰ। ভাষাৰ স্বাক্ষৰ আৰু ছন্দ ধ্বনিত তেখেতক বৰ্দ্ধয় কৰি ৷ হেমচন্দ্ৰ বন্দোপাধ্যায়ৰ লগত বিজ্ঞাপ পাৰি। ৷ হেম বান্যাজীৰ “এই কি আমাৰ জীৱনভোগিণী”ৰ ছন্দ স্বাক্ষৰত “গোৱীহে এবাৰ মোৰ প্ৰিয় বিহগিনী” ৰাজি উঠিছে।

স্বাধীনচিহ্না কবি শ্ৰীঅধিকাৰি বায় চৌধাৰীৰ কবিতাৰ এটা নিৰপেক্ষ স্বাধীন স্বৰ লগত অসমৰাণী বিশেষভাৱে পৰিচিত। তেখেতৰ কবিতাত হুঁচা বস্ত্ৰ লক্ষ্য কৰিব লগা— এফালে “তুমি” প্ৰভৃতি কবিতাৰ এক অনন্ত বহুস্তী তত্ত্বৰ ভাববদৰ (Mysticism) আৰু আনটো স্বদেশ প্ৰেমৰ ওজস্বিতা-বীৰ্য, কিংবা বীৰবদৰ। যেনে :—

“কৰ্মবিমুক্ত এলেহুৱাৰ ওফন্দনিত ভৰি থকা
ভেম-ভাণ্ডৰ আৱৰ্জনা
কৰ্মধাৰাৰ দীপ্তশিখা জলাই দে জলাই দে
কুটিলতাৰ, প্ৰতাৰণাৰ, অসততাৰ ভণ্ডামীবোৰ
ফাকি ফুকাৰ জঠৰতা,
নিৰ্ভীকতাৰ হাফৰ-মুখত গলাই দে গলাই দে,—
তোৰ সৎ-সাহিত্য, নৃত্যগীতৰ বিহ্বল-উজল ভঙ্গী ঠাটত
খোৱা কলীয়া অকৰোষত
নতুন জীৱন, নবোৎসাহৰ প্ৰচণ্ডতম কৰ্মধাৰা চলাই দে চলাই দে।”

“ফুলনি”র (গান) কবি শ্রীপদ্মধর চলিহাব কবিতাতো ৬’তি, এল, বায়ব ছন্দ স্বরূপ স্তন্য যায়। তেওঁর ‘ববদোরা’ বোলা কবিতাটো ৬’তি, এল, বায়ব ছন্দ পঞ্চদশনিব গতিত খোজ লোৱা এটি মহান ছন্দ কবিতা (a Masterpiece) হৈ পৰিছে। যেনে :—

“এয়ে সেই তক শব্দৰ শিল্পিতা শ্রীশব্দৰ কীৰ্ত্তি-স্তম্ভ,
আজিও বাজিছে কাম্য-ভূমিত, চূর্ণ কৰিছে কালৰ দম্ভ।
ইয়াতে আউজি কবিলে শব্দৰে অমিয়া-প্রসূতা লিখনী বৃষ্টি,
বচিলে ছলড়ী, ভটিয়া লেচাবি, কবিলে সাহিত্য-জগত সৃষ্টি।
দোওৰী পথিক, দোওৰী হে শিব, প্রণিপাতে পাবা প্রাণত শান্তি
এয়ে তকতৰ কল্পতক যে, এয়ে পাবিজাত স্বৰগ-কান্তি।”

* * *

“বনফুল”র কবি শ্রীযতীন্দ্রনাথ দূরবার কবিতাত প্রায়েই প্রেম-বিবহব এটা কল্প ধনি যেন সন্ধ্যা বাগেবে বজ্জিত। তেওঁর “ওমব থৈয়ায়”র অনুবাদ “ওমব তীর্থ” আমার কাব্য ফুলনিত যেন পাবস্তবপবা আনি নতুনকৈ বোৱা এডালি বঙা গোলাপ (A red rose)।

“নিজবা”র কবি শ্রীশৈলধৰ বাজখোৱাব সহজ শুৱলা ভাবাব কবিতাবাশি অসমীয়া কাব্য-সাহিত্যত নিজৰাব দৰেই বৈ গৈছে। তেওঁ তেওঁৰ ‘পাষণ প্রতিমা’ কবিতাত পাষণ মূৰ্ত্তিলৈ চাই কৈছে :—

“তঙ যোগী সট গিবি বাঘবৰ বহিছে ধ্যানত, নবহে মন,
সমুখত ছটি ৰূপহী কিশোৰী, চাবিও কাষৰে নিজান বন।
কাকনো দ্বিম, কামিনী-পাশত
জঁটয়া শিৱও পৰিল পাকত।
উঠা যোগীবৰ, বীণথনি বাই সুনোৱা পুৰণি পাহৰা কথা,
যুগে যুগে যত অতীত কাহিনী সকলো তোমাৰ মনতে গঁথা।”

“জান-মালিনী” কবিতা পুথিৰ বচক ৬’ফকিছুদ্দিন আহমদ হাজৰিকাক তেওঁৰ “জান-মালিনী”য়েই জনাজাত কবি বাখিছে। কবিতা হিচাপে “জান-মালিনী”ত ‘দিনকণা’ (১০ পংক ?) কবিতাটোৱেই সৰ্বোৎকৃষ্ট যেন লাগে। দিনকণাই যেন দিনতে বাট হেৰুৱাই আন আন বাটকবাসকলক, তেওঁক পোহৰ দেখুৱাই হাতত ধৰি নিবলৈ কাতৰ কবি মাতিছে—

“বেছিভো নেলাগে মোক,
একেবি পোহৰ মূৰ্ত্তে,
তাকে পালে উলাহতে
হিয়া মোৰ নাটি উঠে।

এটুপি চতুৰ লো,
 এখনি কোমল হিয়া,
 এবাবি 'আয়ে দেহি',
 আৰু এটি হুমুনিয়া,
 ইয়াৰ উপৰি আৰু
 একোকে নেলাগে য়োক,
 ইয়াকে পালেই য়োৰ
 গুচি যাব যত শোক।”

“সতীৰ ডেজ”, “অগ্নি পৰীকা”, “কীচক বধ”ৰ নিচিনা গহীন নাটক বচয়িতা, “বহুঘৰা”, “বগব”, “বহুৰূপী”ৰ নিচিনা ধেমেলীয়া বচনা আৰু প্ৰহসন লেখক—বসবাজ ৬৮বৈজবকৰাৰ পিছতে অসমীয়া সাহিত্যত ব্যঙ্গবসৰ কবি-সাহিত্যিক ৬৮গুণিনাথ কলিতাব নাম নিশ্চয় উল্লেখযোগ্য। উদাহৰণ স্বৰূপে তেওঁৰ ব্যঙ্গ-বসন্তক কবিতা ‘বিফৰ্ম্মহুস্বৰী’ৰে খাপি দিয়েক দেখুৱাব পাৰি :

“বিফৰ্ম্ম আহিছে” “বিফৰ্ম্ম আহিছে”
 চৌপাশে উঠিল বাও,
 বাজিল বাস্তা ধিনিকি ধিন্কাও
 ধিনিকি ধিন্কাও দাও।

* * *

গোটাই দেশত হ’ল হলহুল,
 ভোট, ভোট, ভোট—উঠিল কল্লোল,
 দুৰাবে দুৰাবে ভোট-ভোটনি মাথোঁ।
 বাইজ য়োক দিয়া ভোট,
 নিশ্চয় বোৱাম গোটাই দেশত
 উন্নতিৰ নতুন সোঁত।

* * *

ভোটৰ নিমিত্তে টঙনা-টঙনি
 কত ভোজ ভাত, ইননি-বিননি,

* * *

ভোটৰ কাৰণে প্ৰাৰ্থী সকলে
 প্ৰথমে দেখিলে গাওঁ;
 বাজিল বাস্তা ধিনিকি ধিন্কাও
 ধিনিকি ধিন্কাও দাও।”

বাগীবব কবি শ্রীলয়ণি ফুকনব কবিতাত ঘাইকৈ দাৰ্শনিক একোটা ভাবে তুমুৰি দি আবেগ সৃষ্টি কৰে। যেনে—‘অকলৈ’ কবিতাব—

“অকলৈ সোধা প্ৰশ্নৰ উত্তৰ
দিওঁতায়ে নাই বাহিৰত,
সমিধান ভাব দিহে কোনোবাই
তুনি থাকোঁতেই ভিতৰত।”

‘চহা পণ্ডিতে বুজিছে জানো?’ বোলা কবিতাব :—

“ভাগবত ব্যাখ্যা কৰোঁতে পণ্ডিতে
অৰ্থ উলিয়াওঁতে ভাগবি যায়,
পাপনালৈ চাই মূৰ দোৱাওঁতেই
বিধানৰ বস্তু চহাই পায়।”

বাগীবব ফুকনক এক হিচাপে গদ্য-কবি বুলি কলেও বচাই কোৱা নহয়। স্বদেশ-প্ৰেমিক ফুকনৰ গুৰুত্বানী বহুতাবিলাকেই তাৰ জলন্ত প্ৰমাণ।

শ্রীলক্ষ্মীনাথ ফুকনক “আলোচনী”ৰ দিনবেপৰা “উষা-বাহী” আদি কাকতত জলি অহা এজন উজ্জল কবি বুলি কব পাৰি। তেখেতৰ অলপতে প্ৰকাশিত কবিতাব পুথি “সোণালী সপোন” তাৰ জলন্ত প্ৰমাণ। তেখেতৰ “সোণালী সপোন” কেৱল এজন মাহুৰৰে সপোন নহয়, ই যেন চিৰ মানৱৰ সপোন। গতিকে সেই সপোন মাহুৰৰ চিৰন্তন সপোন ৰূপে সি চিৰন্তন কাব্য, চিৰন্তন সাহিত্যৰ আসনত অধিষ্ঠিত হৈছে। “সোণালী সপোন”ৰ ‘ব্ৰহ্মপুত্ৰ’ বোলা কবিতাতে সেই বাতৰিও ধ্বনিত হৈছে :—

“আকাশে বতাহে মাথোঁ কিবা এটি হুমুনিয়া, কিবা এটি হাহাকাৰ-ধ্বনি
উঠে আজি গুৰুবি-গুৰুবি,
হে বিশাল ব্ৰহ্মপুত্ৰ, আহিলে বাৰিষা তুমি দশোদিশে তুলি থলকনি—
দিয়ানেকি তাৰেই বাতৰি?”

“শব্দধ্বনি”ৰ কবি শ্রীলক্ষ্মীনাথ বৰুৱাৰ শব্দধ্বনিয়ে তেওঁৰ কবিতা নিনাদিত কৰিছে। তেওঁৰ “প্ৰতিধ্বনি”ৰ ‘গড়গাওঁ’ বোলা কবিতাই তাৰে ভাৱ্য স্বাধীন অসমৰ জাতীয় প্ৰাণৰ জয়ধ্বনি শুনচা কৰে। সববৰহী ‘গড়গাওঁ’ কবিতা আজি লকলোৰে মুখে মুখে।

তেওঁৰ জাতীয় ভাবোদ্দীপক বিখ্যাত ‘ভাবতবৰ্ধ’ বোলা কবিতাটি বৰীয়া কবি ৮/ডি, এল, বায়ৰ ছন্দৰ পদধ্বনিত আগবাঢ়ি আহিছে যেন লাগে। বৰুৱাৰ ‘ভাবতবৰ্ধ’ সঁচাকৈয়ে ‘ভাবতবৰ্ধ’ৰ দৰেই মনোৰম হৈছে। যেনে :—

“ব্ৰহ্মপুত্ৰে গঙ্গা যমুনা শোভিছে সিদ্ধ কৰ্ণ-হাব,
দেহ-বাকিত বহুদুঃখিত উজলি শতেক কটিক ধাব।

দক্ষিণে বাথে অপার সিদ্ধ উত্তবে গিৰি হিম-অচল,
বাথিছে লজ্জিব আকাশ-মার্গ বিশাল দেহৰ প্ৰকাশি বল

* * *

বুকুত জলাই জ্ঞানৰ শলিতা আদিম মানৱে যেতিয়া চালে,
প্ৰথমে তোমাতে বিধাতাৰ তিথি জড় চেতনত বিচাৰি পালে।
সিদ্ধ নদীৰ পাবত সিদিন জ্ঞানৰ বিন্দু বুকুত বাঙ্কি,
আচৰিত হৈ প্ৰথমে মানৱে অন্ত নেপাই পেলালে কান্দি।”

“বকুল বন”ৰ কবি শ্ৰীঅনন্দচন্দ্ৰ বৰুৱা এজন আত্মতোলা কবি বুলি জনাজাত। আলোচনীবোৰত প্ৰকাশিত তেওঁৰ বিবিধ কবিতাৰ উপৰিও তেওঁৰ অৱদান “পৰাগ”, “বঞ্জন-বন্ধি”, “হাফিজৰ স্মৰ” এই তিনিখন কবিতা-গ্ৰন্থ। তাৰ ভিতৰত পাবল্যৰ চুফী কবি “হাফিজ”ৰ অনুবাদ “হাফিজৰ স্মৰেই” তেওঁক ঘাইকৈ কাব্য-জগতত প্ৰতিষ্ঠিত কৰিছে। ছব্বাদেৱৰ ওমৰ খৈয়ামৰ অনুবাদ “ওমৰ তীৰ্থ”ৰ দৰে বৰুৱাদেৱৰ “হাফিজৰ স্মৰ”ও তেওঁৰ কবি প্ৰতিভাৰ স্পৰ্শত এটা নিজস্ব সৌন্দৰ্য্যেৰে জ্বলি উঠিছে।

সৃষ্টিৰ মূলতে আমি ভবা কোনো বস্তু নাই, আছে কেৱল বিদ্যুত-তৰঙ্গহে (Electric waves)। সেইটোকে তেওঁ কবিত্বময়কৈ প্ৰকাশ কৰিছে তেওঁৰ ‘চৌ’ বোলা কবিতাটিত :

“চৌ ! চৌ ॥ চৌ ॥

চৌৰ উপৰি

উঠিছে চৌ—

কেৱল চৌ।

মহা-আকাশৰ

মহা শূন্যত

বিদ্য-জ্যোতিৰ চৌ

উঠিব লাগিছে

অনাহত গতি—

ভাল, মান, যতি

একো নাই,

কেৱল চৌ

উঠিছে নামিছে

বাৰিবাৰ মৌ।

* * *

এই চৌ বোবেই
 মহা-সত্যৰ ৰূপ
 অপৰূপ
 বাকি নকলোটি মিছা।
 সেইহে সদায়
 কিহবাই
 নিতে বিভিষা
 'হ'লনে নৌ'
 চৌ! চৌ!! চৌ!!!
 —কেৱল চৌ।”

অলপ দ-টক ভাবিলে এই “চৌহেই” অব্যক্তৰ প্ৰথম ব্যক্তৰূপ—“জ্যোতিৰ্ভাষ” আৰু “শব্দভাষ” লৈ মনত পেলাই দিয়ে।

বিবহী-কবি ৮গণেশ গগৈৰ “পাপবি”, “ৰূপ-জ্যোতি”, “প্ৰপঞ্চ” আৰু “গীতি-মালা” এই চাৰিখনি গীতি-কবিতাৰ পুথি। গগৈৰ এই কবিতাবোৰত উচ্চলিত হৈছে—প্ৰেম-বিবহৰ এটি কৰুণ নিখাস—প্ৰেমৰ বাৰ্থ পৰিণতিৰ কাৰণে কবিয়ে প্ৰিয়তমাৰ ওচৰত খেদ কবিলেও তেওঁক কিন্তু দোষাবোপ কৰা নাই, দোষী কৰিছে নিয়তিকহে। সেই দেখিয়েই তেওঁ তেওঁৰ “পাপবি”ত কৈছে :—

“মাণিক মুকুতা গাঁথি   নাই গঁথা গলপতা
 হীৰাৰ আঙঠি মোৰ নাই দিবলই, .
 ভালপোৱা অস্তবত   যিকণি চেনেহ আছে
 মহাৰ্থ বডন মোৰ সেয়ে তোমালই।”

মহিলা কবি ৮ধৰ্ম্মেশ্বৰী বৰুৱানী আৰু ৮যমুনেশ্বৰী খাটনিয়াৰ অৱদান উল্লেখযোগ্য। বৰুৱানীৰ “ফুলৰ শবাই” আৰু “প্ৰাণৰ পৰশ” এই দুখনি খণ্ড-কবিতাৰ পুথিত তেওঁৰ আধ্যাত্মিক দৃষ্টিৰ ক্ৰমবিকাশৰ পৰিচয় পোৱা যায়। তেওঁৰ ‘প্ৰকৃত হৃদয় ক’ত’ বোলা কবিতাত কাব্যোক্তা হৃদয় নেদেখি শেষত কৈছে গৈ :—

“হৃদয় আছে ক’ত, নেপালোঁ বিচাৰি
 গোটেই জগত বৃথি
 লংগাৰীজৰ হৃদয় নেদেখিলোঁ
 খালোঁ মাৰ্বে। হাবাঘুৰি।

•   •   •

সংলাবৰ জালা-ঘৰুণাই যাব
নোহাৰে টলাব মন
বিপদ-সঙ্কট-সমুদ্র ধৰাত
চিৰস্থী সেইজন।”

৮মুনেশ্বৰী খাটনিয়াৰ কবিতা আগৰ অসমীয়া আলোচনী কাকতৰ যোগে বিৰিঙি আহিছে। তেওঁৰ ‘নীৰৱে’ বোলা কবিতাটিয়ে নীৰৱে তেওঁৰ কবিত্ব ঘোষণা কৰিছে। উক্ত কবিতাটি খাটনিয়াৰ কবিৰ বয়স্কলত কমণীয়তা আৰু নমণীয়তাৰ লাগণ্য প্ৰকাশ বুলি ক’ব পাৰি। যেনে :—

“নীৰৱে দেখিম মই সন্ধিয়াৰ তৰা,
নীৰৱে বিশ্বত মিলি যাব অশ্রু-ধাৰা।
নীৰৱে উঠিব মোৰ হৃদয়ৰ আশা,
নীৰৱে ফুটিব মোৰ পৰাণৰ ভাষা।

—তেওঁৰ কবি স্বামী ভৈৰৱচন্দ্ৰ খাটনিয়াৰ দ্বাৰে তেওঁৰ হৃদয়গ্ৰাহী ‘মানিমুনি শাক’ কবিতাত কোৱাৰ দৰে প্ৰিয়তমা খাটনিয়াৰণী কবিৰ সম্বন্ধেও ক’ব পাৰি :—

“কেৱল নীৰৱ নিস্তক সন্তোষ
মনত লুকাই ৰাখ,
মানিমুনি শাক, তই ইয়াতেই ফুলি থাক।

* * *

জগত-ভৰা আয়োজনত আছে তোৰো ভাগ
মানিমুনি শাক, স্থখেৰে জীয়াই থাক।”

অসমীয়া কবিতাৰ আকাশত পূৰ্বতী তৰাবদৰে অকলৈ জলি উঠা আৰু এটি কবি তৰাৰ (মহিলা কবি) নাম উল্লেখ নকৰি নোহাৰি। সেইটি হৈছে—‘অৰ্পণা’, ‘মালক’ প্ৰভৃতি উৎকৃষ্ট কবিতা গ্ৰন্থ ৰচয়িত্ৰী শ্ৰীমতী দিব্যপ্ৰভা ভৰালী। তেওঁৰ কবিতাৰ চানেকী :—

“আকাশ ভৰা তৰাৰ মাজত
মোৰ জীৱন ভৰা ক’তা ?
নিদ্ৰা-নীৰৱ অসীম বৃত্ত
চিকি মিকি ৰূপচ্ছটা,
চিমিক্ চামাক্ চুচু চামাক্
কিহৰ লাজত ৰূপে,
সাক্ষ্য গগণে মুদিত নয়নে
কোন দেৱতাক অপে ?” (মালক)

কবি শ্রীঅতুলচন্দ্র হাজৰিকাব কবিতাব নিজৰা শতধা হৈ বাগবি পৰিছে; একালেই একেবাহে লহায় নৰৈ কেউকালে কল-কলাই উঠে। তেওঁৰ “তপোবন” বোলা গ্ৰন্থৰ আৰম্ভতে তেওঁ নিজেই কৈছে :—

“যোৰ এই তপোবন   কবিতাব ফুল বন
নাই তাত লাভ-বঙা বৈকুণ্ঠৰ বাট,
সংসারী মানৱ মই   কৰা নাই বিপু জয়
উঠে কত জীৱনত স্বাত-প্ৰতিস্বাত।”

শ্রীহাজৰিকাব ‘কবিতাব কবিতা উপমা’ নামৰ কবিতাটি উপমাবেই যোগ্য—

“শব্দৰ লালিত্য   জ্ঞানৰ পাণ্ডিত্য
নোহে কবিতাব সাৰ,
অন্তৰৰ অল্পভূতি   হৃদয়ৰ চাটি ফুটি
কবিতাব কণ্ঠহাব।

* * *

কবিৰ হৃদয়ৰূপী ভাবৰ প্ৰতিমা,
কবিতাব এক মাথোঁ—কবিতা উপমা।”

শ্রীভিষেক্ষৰ নেওগৰ না-না তবহৰ মনমোহা কবিতাব উপৰিও তেওঁৰ সবহ ভাগ কবিতাতে জাতীয় প্ৰেম আৰু স্বদেশ হিতৈষণাৰ বন্ধাৰ গুনা যায়। উদাহৰণ স্বৰূপে ‘বুবলী লেখক’ কবিতাব—

“চিকাৰী ডেকাই ক’লে মনে মনে
মাটিগই খাপি এযুৰি চহু,
ছিগি যা ছিগি যা হৃদয় তন্ত্ৰী।
ভাগি যা ভাগি যা চনক। বৃহু।
যি দেশৰ দশা দেখিব নোৱাৰি
ফুৰিছোঁ নিজেই ব’বাগী হই,
আবৰী জাতিৰ মাজত ফুৰিছোঁ
কিজানি সি দুখ পাহৰোৱেই।”

আদি হৃদয়স্পৰ্শীকাকিবোৰক দেখুৱাব পাৰি।

“মৌ-বহাতাবত” লিখোতা জনপ্ৰিয় সংগীতজ্ঞ আৰু নাট্যকাৰ শ্রীশ্ৰীমিত্ৰদেৱ মহন্তদেৱৰ কবিতা হিচাপে কবিতাগ্ৰন্থ নহলেও, বৰ্তমান পৰিস্থিতি সৌৰবাই জাতীয় উদ্ধীপনা অপোৱা তেওঁৰ গীতি-কবিতাব পুৰি “বণ-বন্ধিনী”ৰ গীত এটিকে দাঙি ধৰিব পাৰি :—

“সিবে সিবে ডেজ ডবা

খোজে খোজে কঁপাই ধবা

ব’ল ব’ল ব’ল

যণ থলীলৈ ব’ল।” ইত্যাদি

অগ্নি-কবি শ্ৰীপ্ৰসন্নলাল চৌধুৰী এসময়ত অসমৰ ‘নজকল’ বুলি আমাৰ সঙ্গী সমাজত পৰিচিত। তেওঁৰ “অগ্নিমন্ত্ৰ” নামৰ কবিতাৰ পুথি আৰু আন সি’চৰিত হৈ থকা কবিতাবাণিত স্বদেশ প্ৰেম আৰু মানৱতাৰ ভেটিত সাম্যবাদৰ আকাঙ্ক্ষাৰে বিদ্রোহৰ অগ্নিশিখা জলি উঠিছে। তেওঁৰ ‘বিদ্রোহী’ বোলা কবিতাৰ তলত দিয়া খাপিবোৰেই তাৰ উদাহৰণ।

“বন্ধ কাৰাৰ অন্ধকাৰত

জুই লই কৰোঁ খেল,

মৃত্যু মেঘৰ নৃত্য সত্যত

পাৰ্চেঁ জীৱনৰ গুপ্ত মেল।

* * *

কৰোঁ জীৱনৰ অভিযান

গাওঁ মানৱৰ জয়গান,

বন্ধ লোহিত পতাকা উৰাওঁ

অগ্নি মন্ত্ৰ ঘোষি—

সৰ্বনাশক কৰোঁ আক্ৰমণ

বৃহৎ সমাজত পশি।”

গীতি-কবি শ্ৰীপৰাগ চলিহাৰ “চাবি হেজাৰ বছৰৰ অসম” সঁচাকৈয়ে এখনি অল্পময় গীতি বচনা। এই বচনাত প্ৰাক্-ঐতিহাসিক যুগবোৰৰ এতিয়ালৈকে (দেশ স্বাধীন হোৱালৈকে) চাবি হেজাৰ বছৰ অসমৰ চাক-চিহ্ন একোটি ফুটফুটাকৈ জলি উঠিছে। মূঠতে এই গীতি বচনা চাবি হেজাৰ বছৰ অসমৰ একাধিকমে ঐতিহাসিক তথ্যৰে ভৰপূৰ প্ৰাণস্পৰ্শী গীতি হিলোলত হিলোলিত হৈ পৰিছে। উদাহৰণ স্বৰূপে অসম জননীৰ ‘উষা’ ‘চিহ্নলেখালৈকে’-গোঁৱৰ ঘোষিত হৈছে।

“সোৱা শোণিতপুৰ

ধৰাৰ অলকাপুৰ

ৰূপে গুণে নিকপমা উষাৰ নগৰী।

উষাৰখী চিহ্নলেখী

চিহ্ন-নৃত্য পাবদৰ্শী

পৃথিৱীৰ প্ৰথম শিল্পী।”

শ্রীমহেশচন্দ্র গোস্বামীৰ “বৃত্তি” আৰু “অৱস্থা” দুখনি উল্লেখযোগ্য শিঙি-কবিতাৰ পুথি। শিঙি-কবিতা যিহানেই ওপৰলৈ উঠাৰ নিহান মন্থৰ (Subjective) হৈ পৰে। সেই দেখিয়েই গোস্বামীৰ “বৃত্তি” বোলা খণ্ড-কাব্যত কবিতা বাজিছে :—

“ছয় ঋতু হুখা আনি
বুহুৰ বহন গানি
কবিয়ে বিলাস নিজে
প্ৰেয়স ববৰা,
কাবৰা হিয়াত লাগে
কাবৰা বৌৱন আগৈ
কোন বা আঁতৰি যায়
নকৰে ভববা।”

বৰ লাওটো পাতৰ আঁৰত লুকাই থকাবদৰে জন চেবেক অগ্ৰগণী কবি ইতিমধ্যে লুকাই ব’ল। ‘জোনাকী’, ‘বিজুলী’ৰ লেখকসকলৰ পিছত ‘কবি-স্বৰ্ঘ্য’ৰ (ববীন্দ্ৰনাথৰ) পোহৰ প্ৰথম আমাৰ কবিতাত ‘পদ্মশ্ৰী’ ডঃ শ্ৰীস্বৰ্ণকুমাৰ ভূঞাৰ “নিখালি”তেই বিৰিঙি পৰিছে— ভূঞাহেৰ ‘উতলা’, ‘আপোন স্বৰ’, ‘সৃষ্টি পাতনি’ প্ৰভৃতি কবিতাই তাৰ নিদৰ্শন। ‘উতলা’ কবিতাত কবি উভলি উঠি গাইছে :—

“মোৰ কাণত বিনিকি-বিনি,
আজি পৰিছে আকাশী বাগী,—
আজি সোঁৰ জগত বলিয়া কিহত ? কিহত বলিয়া প্ৰাণী ?
তুমি জীৱন কবিলে জয়
আজি হেবোৱা আত্মা নই,
আজি নিশাতে বিশ্ব প্ৰতি কাণে-কাণে
তাবেহে বডৰা কয়।”

পদ্মশ্ৰী শ্ৰীমলিনীবালা দেৱীৰ “সন্ধিয়াৰ স্বৰ”তো এই ‘কবি-স্বৰ্ঘ্য’ৰ পোহৰ বান্ধনী ব’দৰদৰে পৰিছে। যেনে :—

“শেৱালি বনৰ
উতলা পৰনে
বজালে প্ৰাণৰ নিহুঁতি বীণ,
উৰিলে সজাব মুকলি পঙ্খিতি
নজন৷ জনাব বিচাৰি চিন।”

ডেপুট 'পদ্ম ভূষণ' কবিতাত বাজি উঠিছে :—

“কোনে বাক দিলে তেনে যাহুহব আতমাত

বিশ্বজ্ঞানী হেঁপাহব কুধা

যদি তেওঁ ধোৱা নাই আত্মাৰ চিৰ শান্তি

পৰশমণিব শ্ৰেয়-সুখা ?”

এইখিনিতে মনত পৰিছে আমাৰ এজন সংস্কৃত কাব্য-সাহিত্যৰ প্ৰভাবশূন্য কবিলৈ।
পাতৰ আঁৰত বৰ লাওটো লুকাই থকাৰ দৰে সেই লুকাই থকা কবিজন হৈছে আমাৰ ক্ষেত্ৰ
ইন্দ্ৰেশ্বৰ বৰঠাকুৰ। বিখ্যাত অভিনেতা, নাট্যকাৰ, নাট্যাগোষ্ঠী বৰঠাকুৰক অসমত নজনা
কেও নাই। গীতি-কবিতাতো বৰঠাকুৰে নিজস্ব আসন এখন লৈ আছে। উদাহৰণৰূপে
তেওঁৰ “চন্দ্ৰমল্লিকা”ত কবি কালিদাসৰ সন্মুখে লিখা কবিতা একাকৈকে দাড়ি ধৰিব পাৰি—

“অনাদি কালৰ গোপন কথাটি

কৈয়ে হেৰুৱালোঁ কাল,

সকলো কালব   কবি কানিদাস ।

ଆବ କି ଡର୍କ ଜାଲ ?

বলিত ছন্দে অষ্ট উপমা

নাইয়ে উপমা তাব,

এনে বাগর্থত   প্রতিপত্তি লাভ

খেলালে কাব্যে কাব ?”

শ্রীদেবকান্ত বৰুৱা এজন অনন্ত-সাধাৰণ কবি। তেওঁৰ “সাগৰ দেখিছা” বোলা কবিতা পৃথিখিনিয়ৈ তেওঁৰ স্থখ্যাতি আনিছে। তেওঁৰ “পৃথিৱী” বোলা মনোৰম কবিতাটিৰে উদাহৰণ স্বৰূপে—

পড়ম্বব পাছি সবে, বসন্ত লেবেলি পবে,

যাব যাব তবা ,

ইহি আৰু মৰণৰ অপূৰ্ণ আভাবে দীপ্ত।

এই বসুন্ধরা !

তুমিও মবিবা সখী ! শেষ হ'ব খেলিমেলি

এই উপস্থান,

ভোমার প্রেমেৰে বঙা আজিৰ কবিতা হ'ব

“शक्य विष्णुम् ।”

বিশ্বভিৰ বুকুত লুকাই যোৱা শিৱমাগৰ সোণাৰিৰ “সোণালী পায়”ৰ স্বৰ্গীয় ভগৱতী-
প্ৰদাহ বৰুৱা আছিল এজন স্বভাৱ স্নেহ “ৰাবীজিক” কৰি। ডেওঁৰ “এথাৰি নোকোৱা কথা”
কবিতাটিয়েই ডেওঁৰ কবিত্বৰ প্ৰকৃত পৰিচয় হি আছে—

“এষাৰি নোকোৱা কথা

তাকে শুনিবৰ গুণে

কিয় হাবিয়াল এনে

কিয় এনে আকুলতা ?

* * *

ফুটাব নোৱাৰি বাগী

মোন বাগীৰ হৈ

ধীৰেৰে আহিছে বৈ

নোটোকা চকুৰ পানী ।”

শিশু-সাহিত্যমূলক “ল’ৰাৰ শব্দবন্ধেৰে”, “বিশ্বকবি ববীন্দ্ৰনাথ ঠাকুৰ”, “ঈশ্বৰচন্দ্ৰ বিজ্ঞানাগৰ” আৰু “মাখাল ষ্টেলিন” আদি জীৱনী লিখোতা শ্ৰীকমলেশ্বৰ চলিহা ববীন্দ্ৰ-প্ৰভাৱ পৰা এজন কবি। তেওঁৰ ‘কবিৰ প্ৰতি ফুল’ কবিতাৰ তলৰ খাপিকে উদাহৰণ ৰূপে দাঙি ধৰিব পাৰি—

“বিশ্বৰ কথা আছে হেৰ গাঁথ

পখিলা এটিৰ পাখিতে ,

তাকে তুলি লৈ ধৰোঁ হেৰ মই

মোৰ হাঁহি আৰু পাখিতে ।

* * *

হাঁয়, হাঁয়, কবি, হাঁয় ঐ,

মিছা ভাবনাৰ অসাৰ বেজাৰ

যেন তোৰ হেৰ যায় ঐ ।”

শিল্পী-কবি শ্ৰীমহেন্দ্ৰনাথ ডেকা ফুকন প্ৰকৃততে অসমীয়াত ডেকাধনি তোলা কবি। তেওঁৰ ‘পুৰণি পুতলা’ বোলা কবিতাটোৱেই কবি-শিল্পীৰ (Poet and artist) প্ৰকৃত তত্ত্ব-জ্ঞাপক কবিতা। তেওঁ লিখিছে—

“যুগে যুগে মোৰ এটি চুৰ্ণায়—

মই হেনো আকোঁ মোহিনী ছবি ,

মই হেনো গাওঁ স্মৃতিৰ গীতি,

মোকে হেনো বোলে বিশ্বকবি ।

* * *

মইনো কি গায়, মই কি বজায়,

মই কি নাচিয় নতুন কই ?

চিনি পাওঁ মানে সকলো পুৰণি

মইয়ে থাকিলো পুৰণি হই ।

একে প্রকৃতিব একেটি স্বৰূপ,
একেটি স্বভাব সন্ধান এক,
চোরাব দোষতে চিনাব ভুলতে
বুলিছে এককে বহু, অলেখ।

* * *

কালব বুকুত চৰণ চলাই
কোনে কণ্ণ কণ্ণ নৃত্য করে ?
কোনে ভোলে স্বৰ, কোনে ধবে ভাল,
কোনে লগে লগে হুঁহবি ধবে ?

* * *

কোনেনো গায়ন, কোনেনো বায়ন,
নাচনীনো কোন, শিণিনী কোন ?
কোন শিণিনীয়ে ইন্দ্র-জালড
বাঙ্কিলে বেলিক, বাঙ্কিলে জোন ?

* * *

মইনো কি গায়, মই কি বজায়,
মই কি নাচিম নতুন কই ?
গায়ন বায়ন লকলো প্রাচীন,
পূৰণি নাচবে পুতলা মই।”

—ডেকা ফুকনদেৱে তেওঁৰ ‘পূৰণি পুতলা’ত যি চিৰস্বন্দৰ কাব্যশিল্প বা কবি-শিল্পীৰ ইন্দ্ৰিড দিছে,—কবি শ্ৰীভৱানন্দ ৰাজখোৱা দেৱেও তেওঁৰ ‘প্ৰথম কলিৰ প্ৰাৰ্থনা’ কবিতাত সেই চিৰ-স্বন্দৰৰ মহিমাৰে যেন সন্ধান লভি কৈছে—

“ওৰে ৰাতি ডেট ফুলে পাতিলে ধেমালি
চেনেহ চুৰাটি পাই ধুনীয়া জোনৰ
ডেটৰ উলাহ দেখি মইয়ে কান্দিলোঁ
বিচাৰি পৰণ মোৰ প্ৰাণৰ প্ৰিয়ৰ
ডোৱাৰ মহিমা মই ছবুজি, স্বন্দৰ।”

লংগীডল ৮উমেশচন্দ্ৰ চৌধুৰীও জলি উঠিছিল এজন গীতি-কবি ৰূপে। তেওঁৰ সেই—

“চেনেহী মোৰ হাড় ভাৰা
ছুমিয়ে মোৰ বুকুৰ ৰাণী,
ছুমিয়ে মোৰ লীলাধৰী,
ছুমি মোহ স্বপ্ন-ৰাণী।”

—সাত্তাৰাক লৈ গোৱা এটি হৃদয়স্পৰ্শী গীত।

“বাম্বী কোঁৱৰ”, “অসম প্ৰতিভা”, “ভাস্কৰ বৰ্মা”, “বিপ্লৱী”, “চন্দ্ৰকলা” প্ৰভৃতি ঐতিহাসিক আৰু সাহ্যিক নাটক আৰু “অপুৰা”, “ধূলী-কুঁৱলী”, “বিশ্ৰোহী”, “আয়েয়গিৰি” আদি উপজাত বচনিতা শ্ৰীমৈবচন্দ্ৰ তালুকদাৰ বৰ্ণনা শুদ্ধী আৰু বিষয়-বস্তুৰ সবলভাবে এজন সহজ সবল কবি। উদাহৰণ স্বৰূপে তেওঁৰ ‘প্ৰেম পটবপৰা’ কবিতাটিৰ দুখামিনান দেখুৱা হ’ল—

“ৰূপহী নহৈত   মলোৱে পলবে
কাঠে চেনিপুঠি মাৰে,
নাৱৰ টিঙত   জুহুৱে আছাবে
মৃগা বিহা আবে আবে।

*   *   *

মলোৰ জুহুৰ   দুইবো প্ৰাণৰ
টনাটনি কোনে চায় ?
নজনা হুছনা   নেদেখা ভোলেৰে
টানিছে গাভৰু ডেকা,
আজোৰা-আজুৰি   হইছে কতনো
উঠিছে জোৱাৰ ভাটা
প্ৰেমৰ মধুৰ   অনাসুতা টান
হঠাতেই গ’ল জহি,
জুহু গাভৰুৱে   মুছকছ গই
পানীত পৰিল খহি।”

“কিৰণ বথ” বোলা কবিতা গ্ৰন্থৰ গ্ৰন্থকাৰ শ্ৰীটন্দ্ৰেশ্বৰ শৰ্মা বৰুৱাদেৱকো কবি হিচাপে নিশ্চয় আদৰি লব পাৰি। তেওঁৰ ‘জানাজন’ বোলা কবিতাতে তেওঁৰ চিন্তাশীল চিন্তাৰ অহুত্ৰুতি প্ৰকাশ পাইছে—

“যজ্ঞৰ কুণ্ডত যাৰ জনম প্ৰথম,
হুটিবীজ শাস্ত্ৰত প্ৰাণ অল্পপম,
সেই হেন দেহতাৰ পুৰোহিত জন,
পশ্চিমত বহি থাকে জয় কৰি মন।
পূবৰ অৰুণ যাৰ বথৰ সাৱণি
সেই দেৱ, জগতৰ জাগ্ৰত কবি।”

বুটিছ মূগ (জোনাকী বিহুলাৰ অলপ পিছৰে) কবি-সাহিত্যিক ৬দুৰ্গেশ্বৰ শৰ্মা, সাহিত্য-বস্তু ৬চন্দ্ৰেশ্বৰ বৰুৱা প্ৰমুখ্যে ৬কৃষ্ণপ্ৰসাদজী আশ্বৰালা, লক্ষীধৰ শৰ্মা, ৬পদ্মনাথ শৰ্মা,

৮সিংহহৃদ অধিকাৰী, ৮ধানেশ্বৰ হাজৰিকা, শ্ৰীমীতানাথ ব্ৰহ্ম চৌধুৰী, শ্ৰীশশীকান্ত গগৈ, শ্ৰীভৱ-
প্ৰসাদ ঝাংকোঁৱাৰ নামে কবি-সাহিত্যিক হিচাপে উল্লেখযোগ্য।

উল্লিখিত পুৰণি কবিসকলত বাজেও এই যুগত নতুনকৈ উঠি অহা ডেকা কবি কেইজন
ৰামৰ নামো এইখিনিতে নলৈ নোৱাৰি।

শ্ৰীভুবনচন্দ্ৰ ফুকনৰ এতিয়ালৈকে তিনিখন গ্ৰন্থ প্ৰকাশিত হৈছে—“শতদল”, “অকল্যাতীৰ
কাহিনী”, “সত্য কিংবা মায়ী”। কবিতাৰ এটা প্ৰধান গুণ হৈছে ভাবৰ বিশালতা (Immensity)।
তেওঁৰ আটাইবোৰ কবিতাৰ ভিতৰেদি এই বিশালতাৰ স্পৰ্শ অহুভব কৰিব পাৰি।

গীতি-কবি ৮মলিনচন্দ্ৰ বৰা আজি আমাৰ মাজত নাই। দুখৰ বিষয় এই উঠি অহা
গীতি-কবিজনে অলপতে ইহলীলা সংবৰণ কৰিলে। তেওঁৰ “বেগু” আৰু “হুবৰ কবিতা” বোলা
গীতি-কবিতাবাণিয়ে—গীতৰ ধৰ্মৰে তেওঁলৈ নিশ্চয় আমাক মনত পেলাই থাকিব।

“আলোক পথৰ যাত্ৰী” আৰু “কবগিৰ ফুল” নামৰ গীতি-কবিতাৰ পুথি ৰচয়িতা শ্ৰীঅনন্ত
দেৱ শৰ্মাৰ নামো উল্লীয়মান কবি হিচাপে উল্লেখযোগ্য।

উল্লীয়মান কবি শ্ৰীনগেন ব’ৰাৰ তিনিখন স্কন্দৰ কবিতা পুথি প্ৰকাশ হৈছে—“অসম
জীয়াৰী” “আধা মেলা ফুৰী” আৰু “নশৰী”। তেওঁৰ তিনিওখন পুথিতে ভাব, ভাৱা আৰু ছন্দৰ
মিলিত ৰক্ষাৰ সুনাম যায়। বহুতো উল্লীয়মান ডেকা কবিৰ কবিতাত তেওঁৰ দৰে ভাৱাৰ
স্বাভাৱিক হিল্লোলটোও নাই।

উল্লিখিত উল্লীয়মান কবিসকলত বাজেও “পৰাণৰ তান” (গীতিমালিকা) ৰচয়িতা শব্দৰ
মজুমদাৰ, “অক্ষপমতৃষ্ণা” ৰচয়িতা হৰেন্দ্ৰদেৱ গোস্বামী, “তুমি আৰু মই” ৰচয়িতা শুচিত্ৰতা ৰায়
চৌধুৰী, “সঁহাৰি” ৰচয়িতা নবীন বৰদলৈ, “স্তিথাৰী” ৰচয়িতা হেমকান্ত দুৱৰা আদি ডেকা কবি-
সকলৰ নামো এইখিনিতে উল্লেখযোগ্য।

আমাৰ ভাষাত সম্প্ৰতি এক নৱধৰণৰ কবিতা আৰম্ভ হৈছে, বৰ্তমান যুগৰ প্ৰথম দশকৰ
মাজ ভাগতে ‘জয়ন্তী’ কাকতৰ জৰিয়তে। ৮ভৱানন্দ দত্ত, ৮অমূল্য বৰুৱা
আদিৰ কবিতাতেই এই কাব্য-ধাৰাৰ উদয়ে হয়। তাৰ পাছত হেম বৰুৱা
আৰু নৱকান্ত বৰুৱাই ইয়াৰ গুৰি ধৰে। নৱকান্ত বৰুৱাৰ “এটি ছুটি এঘাৰটি
তৰা”, আৰু মহেন্দ্ৰ বৰা সম্পাদিত “নতুন কবিতা”ৰ ‘হে অৰণ্য হে মহানগৰ’, হেম বৰুৱাৰ
“বাগিছন্দা” নিচিনা কবিতাকে এই নতুন যুগৰ কবিতাৰ অৱধান স্বৰূপ বুলি কব পাৰি। ‘ৰামধেনু’
কাকততে এই নব্য কবিতাৰ বিস্তৃতি আৰু প্ৰয়োজন। এই কবিসকলৰ ভিতৰত উল্লেখযোগ্য
হ’ল—হেম বৰুৱা, নৱকান্ত বৰুৱা, মহেন্দ্ৰ বৰা, হোমেন বৰগোহাঞি, নীলমণি ফুকন (ডেকাজন),
বীৰেশ্বৰ বৰুৱা, দীনেশ গোস্বামী, হৰি বৰকাকতি, নিৰ্মলপ্ৰভা বৰদলৈ, বীৰেন্দ্ৰকুমাৰ ভট্টাচাৰ্য্য,
মহিম বৰা আৰু ভালেমান নবীন কবি।

“অসমীয়া সাহিত্যৰ ইতিবৃত্ত” ৰচয়িতা ডাঃ সত্যেন্দ্ৰনাথ শৰ্মাদেৱে এই সম্পৰ্কত লিখিছে—
“এই কবিতা এতিয়াও সময়ৰ পৰীক্ষাত উত্তীৰ্ণ হোৱা নাই, কিন্তু ‘বহুজন হিতায় আৰু

বহুজন স্থায়' যদি হ'ব নোৱাৰে তেনে এই কাব্যধাৰাৰ তৱিত্ত্ব সম্পৰ্কে আমি মনেহীন হব নোৱাৰোঁ।

বৰ্তমান গোটেই জগততে এটা বোল উঠিছে বাস্তৱ সাহিত্যৰ, বাস্তৱ কবিতাৰ। সাহিত্যৰ এই বাস্তৱবাদ আহিছে প্ৰগতিবাদ-মাক্সবাদ (Marxism) আদিৰ পৰা। এই বাস্তৱবাদী সাহিত্য-কাব্য বোলে হব লাগে প্ৰকৃতিৰ অৰ্থাৎ বহিৰ্জগতৰ আৰু মানুহৰ, জীৱনৰ ঘটনাৰ হুবহু এটা ফটো (Photo) হৈ, চিত্ৰ (Picture) নহয়। বাস্তৱবাদীৰ মতে 'ফটো' হ'ল সত্যৰ প্ৰতিকৃতি, আদৰ্শ হেনো তাৰ বিকৃতি (?)। এই মত মানি ললে স্থিতিৰ মন যায় যে, পুলিছৰ বোমাধ্বৰ (Sensational) খুনি মামলাৰ নথিবিলাক যদি হুবহু ছপাই উলিওৱা যায়, তেন্তে সি সাহিত্য বা কাব্য হব নে নহয়? কালিদাসৰ "মেঘদূত" কাব্যখন উক্ত 'বাস্তৱাত্মিক' নহয়, কিন্তু 'মেঘদূত' পটি মানুহে বাক যিটো বস অনুভৱ কৰে, যিটো আনন্দ আৰু সৌন্দৰ্য পায়, সেইটো বাস্তৱ (Psychologically real) হয় নে নহয়,—অৰ্থাৎ মানুহৰ মনে পোৱা সেই বসটো, আনন্দটো, সৌন্দৰ্যটো প্ৰকৃত বা বাস্তৱ হয় নে নহয়? যদি হয়, তেন্তে কাব্যৰ বাস্তৱতা (Reality) মানুহৰ অনুভূতিতহে, বস আশ্বাসনতহে নহয় জানো?

কাব্য-সাহিত্য যুগে যুগে বেলেগ বেলেগ মূৰ্তি লৈ ওলালেও অৰ্থাৎ কাব্য-সাহিত্য এক হিচাপে যুগন্ধৰ হলেও, সাহিত্যৰ যিটো নিত্য ধৰ্ম তাৰ কিন্তু পৰিবৰ্তন নহয়। সেই দেখি সি যুগাভীতও। আকাশত যেনেকৈ একে সময়তে ক'বাত ব'ন, ক'বাত বৰষুণ, কাব্য-সাহিত্যৰ, কবিতাৰ বস আশ্বাসনতো তেনেকৈ মানুহৰ হৃদয়ত ক'বাত ব'ন, ক'বাত বৰষুণ, অৰ্থাৎ একে কাব্য, একে কবিতাকে পটি যদি পাঁচজনে নথি বস, নথি আনন্দ উপভোগ কৰে, বহুজনে হয়তো নকৰে। এই কাৰণেই সকলো দেশতে সকলো কবি বা সাহিত্যিক একে সময়তে সৰ্বজন-সমাদৃত হোৱা প্ৰায়েই দেখা নাযায়। সেই দেখি ভৱভূতিয়ে সদৰ্পে কৈ গৈছে—

“উৎপৎসতেহন্তি মম কোহপি সমানধৰ্মা

কালোহয়ং নিবধিৰ্বিগুলা চ পৃথ্বী।”

অৰ্থাৎ মোক বুজিবলৈ বা মোৰ কাব্যবস্তুত আগুত হবলৈ জানে' কোনোবা মোৰে সৈতে সমানধৰ্মা।

আজিকালি যুগলক্ষণ চাইহে কাব্য-সাহিত্যৰ উৎকৃষ্টতা নিৰূপিত হ'বলৈ ধৰিছে। ভৱভূতিৰ কথাবোৰে চালে ই কেৱল যুগ-লক্ষণৰ ওপৰতেই নিৰ্ভৰ নকৰে নিশ্চয়। কাব্য-সাহিত্য যেতিয়া মূলতে মন্থৰ (Subjective) তেন্তে ই বাহ্যিকৈ নিৰ্ভৰ কৰে তাক প্ৰকাশ কৰিব পৰা প্ৰতিভাৰ ওপৰত হে। কিন্তু এই প্ৰতিভাৰো নানা স্তৰ আছে। কাব্য-সাহিত্য সৃষ্টি কৰা আটাইবোৰ প্ৰতিভা সমান স্তৰৰ নহয়, আটাইবোৰ কালিদাস, ভৱভূতি বা ছেজপিয়েৰ, ক্ৰিষ্টন নহয় :—

“যতোক চটক দেখা

যাব যেন বত পখা

সেহি যতেনে উৰয়।”

—শঙ্কৰদেৱ

—সেই দেখি প্রায় একে সময়তে সাহিত্য জগতত যেনেকৈ বাৰ্ণাৰ্ড শ্ব, টলাৰ প্ৰভৃতি
উৎকৃষ্ট বাস্তববাদী (Realistic) মুক্তি লৈ ওলাইছে, সেইদৰে মেটাৰলিষ্ট, ববীজনাথ, ষ্টীচ,
প্ৰভৃতি বহুতবাদী (Mystic) হৈও উন্নয়ন হৈছে। কাজেই সাহিত্য কাব্য হিচাপে পৃথিবীৰ
যুগটো যে কাব আৰু কি যুগ তাক নিৰ্ণয় কৰা কৰ্ম কণা নহয়।

সৌ আকাশৰ বায়ুত্বেখন বজা, নীলা আদি সাতোটা বৰণ মিহলি হৈও বগা হোৱাৰ
দৰে—এই কাব্য-সাহিত্যবো দৰ্শন, বিজ্ঞান—এই যুগ সেই যুগ মিহলি হৈও প্ৰকৃত কাব্য-
সাহিত্য হব পাৰিলে সিয়েই চিৰন্তন কাব্য-সাহিত্য—কবিতা নহৈ নোৱাৰিব। কবি
হৰ্ভচওৱৰ্থে আকাশৰ বায়ুত্বেখন দেখি নেদেখাই দেখাৰ দৰে আনন্দতে বিভোৰ হৈ কোৱাৰ
দৰে আমিও তেওঁৰ লগতে যেতিয়াই তেতিয়াই চিৰন্তন কাব্য-সাহিত্য পালে কব পাৰিম—

“আকাশৰ বায়ুত্বেখন

দেখোঁ মই যেতিয়াই

হিয়া মোৰ উল্লাসতে

—উঠে জঁপিয়াই।

এইদৰে জীৱনৰ আৰম্ভতো

উঠিছিল ইয়

এতিয়া হলোঁহি ডেকা

এতিয়াও সিদৰেই

উঠে জঁপিয়াই।

বুঢ়া হ’ম যেতিয়া

তেতিয়াও একেদৰে সেই,

একেদৰে হিয়া মোৰ

উঠিব উঠিব জঁপিয়াই ,

মুঠে যদি, ভাল মই

একেবাৰে মৰিয়ে যোৱাই।”

—এই বায়ুত্বেখনৰ দৰেই প্ৰকৃত কাব্য-সাহিত্য বা কবিতাও বসন্ত বা বসন্তাহী
পাঠকলৈ চিৰ-নতুন হৈয়ে থাকিব।

গীতি-কবিতা আৰু সংগীত গাই গাই লগালগি। সংগীত, গীত,
গীতি-কবিতা
আৰু সংগীত
বাস্তব আৰু নৃত্য তিনিওটাৰ সমন্বয়। কবিতাৰ কেৱল গীতধৰ্মই।
গীতিকে কবিতাৰ লগতে সংগীতৰ বাহিৰে এই যুগৰ গানৰ কথাও উল্লেখিয়াই
যোৱা সমীচীন।

এই যুগত প্ৰথমতে অসমীয়া সংগীত-ওজা জনস্বামী বৰুৱাই বৈজ্ঞানিকভাৱে সংগীত

চৰ্চাব প্ৰচলন কৰে।" প্ৰথমে তেওঁ হিন্দুস্থানী সংগীতেবেই প্ৰচাৰ কৰিছিল। মুঠতে নতুন যুগত পত্ৰিষপৰা বঙ্গলাৰ যোগেদি অহা—সাংস্কৃতিক সম্পদৰ চক্ৰকবিত অসমীয়া সাংস্কৃতিক গ্ৰাম্য বুলি ভাবি অসমীয়া সংগীতৰ বৰগীত, বিহগীত, আইনাৰ, ধাইনাৰ, বিয়ানাৰ আদি বহুদিনৰ নিজৰ জতুৰা অসমীয়া সংগীতলৈ সেই সময়ৰ শিক্ষিত অসমীয়া সমাজ আওকণীয়া হৈয়ে আছিল। শ্ৰীপদ্মধৰ চলিহাৰ "ফুলনি" বোলা গানৰ কিতাপখন যদিও বঙ্গলুৱা স্বৰতে ওলাইছিল, তথাপি তাৰ গানেই অসমীয়া শিক্ষিত ডেকা সম্প্ৰদায়ৰ অসমীয়া গানলৈ ধাউতি বঢ়াই দিলে। ৮জ্যোতিপ্ৰসাদ আগৰৱালাই অসমীয়া সংগীত জগতলৈ তেওঁৰ বিখ্যাত নাট "শোণিত কুঁৱৰী"ৰ যোগেদিয়েই বনগীত, আইনাৰ, বিয়ানাৰ আদি বিবিধ অসমীয়া স্বৰৰ ৰন্ধাৰত তুলি দিলেহি আকৌ এটা জাতীয় কম্পন। এই যুগৰ অসমীয়া সংগীতত তেওঁয়েই যেন পাতি দিলেহি "গছে গছে ফুলৰে শৰাই"।

স্ব-গায়ক শ্ৰীপ্ৰফুল্লচন্দ্ৰ বৰুৱাৰ সহযোগত অসমীয়া গান, স্বৰ-বচক শ্ৰীপ্ৰসন্নলাল চৌধুৰী, ৮কমলানন্দ ভট্টাচাৰ্য্য, শ্ৰীপাৰ্ৱতীপ্ৰসাদ বৰুৱা, কমলাপ্ৰসাদ আগৰৱালা, মোহনলাল চৌধুৰী প্ৰভৃতি নব্য লেখক, গায়ক দলৰ চেষ্টাত অসমীয়া সংগীত এই নতুন ৰূপ ধৰি আগুৱাই আহিল।

এওঁলোকৰ পিছতে ক্ৰমে বিষ্ণুপ্ৰসাদ ৰাভা, কীৰ্ত্তিনাথ বৰদলৈ, মুক্তিনাথ বৰদলৈ, উমেশচন্দ্ৰ চৌধুৰী, আনন্দিৰাম দাস আদিৰ এই সংগীত ধাৰাত বিশেষ অৱদানো উল্লেখযোগ্য।

জ্যোতিপ্ৰসাদৰ "শোণিত কুঁৱৰী" নাটৰ উষা-অনিৰুদ্ধৰ সপোনতে হোৱা প্ৰেমৰ কথাটো চিত্ৰলেখাই নাচি নাচি গোৱা গানটোতেই যেন সেই স্বপ্নৰ স্বৰত বাজি উঠিল—

"নিজৰি, নিজৰি, নিজৰি নিজৰি কোন স্বৰে গান গাই।

প্ৰাণ মত্তলীয়া কৰা আলস্ৰৱা ইকিনো মায়া, ইকিনো মায়া।"

অসমীয়া এই নতুন গীতৰ চানেকি স্বৰূপে ৮কমলানন্দ ভট্টাচাৰ্য্যৰ বীণত বাজিবলৈ ধৰিলে—

"চবাই হালধীয়া, পাখিও ধুনীয়া,

মাতিলি অমাতৰ মাত

বিনন্দীয়া, মাতিলি অমাতৰ মাত।

আমোলাই বননি, উঠিলে বিননি, কি জুই লগালি গাত,

ঐ বলিয়া, কি জুই লগালি গাত।"

* * *

শ্ৰীপাৰ্ৱতীপ্ৰসাদ বৰুৱাৰ বীণত বাজিল—

"সোণৰ হৰিণা ডহি

ক'ত দেখিলি ?

ছাঁ-জুইৰ পোহৰত

ধন দেখিলি।"

৮জ্যোতিপ্রসাদৰ শিছতে তেওঁৰ উত্তৰাধিকাৰী হিচাপে সংগীতজ্ঞ ডঃ ভূপেন হাজৰিকাই বৰ্তমান অসমীয়া সংগীত সাগৰত সীতুৰি আছে। তেওঁৰ গানৰ আৰ্হি স্বৰূপে তেওঁৰ বিখ্যাত গান—

(১) “নাগৰ সঙ্ঘত কতনা সীতুৰিলো

তথাপি তো হোৱা নাই ক্লান্ত

তথাপি মনৰ মোৰ প্ৰশান্ত নাগৰৰ

উৰ্মিমালা অশান্ত।”

(২) “কত জোৱানৰ যুত্ৰা হ’ল ?

কাৰ জীৱন-যোৱন গ’ল ?

সেই যুত্ৰা অপৰাজেয় ?

তেনে যুতক নহলোঁ মই কিয় ?”

আদি গীতলৈ আঙুলিয়াব পাৰি।

ডঃ হাজৰিকাৰ লগে লগে বৰ্তমান সংগীত জগতত স্মৃতি অৰ্জন কৰা কত বন্ধু, পুৰুষোত্তম দাস, আনন্দিৰাম দাস, নৱকান্ত বৰুৱা, কেশৱ মহন্ত, লক্ষ্মীৰা দাস, নিৰ্মলপ্ৰভা বৰদলৈ, ৮মলিনচন্দ্ৰ বৰা, কেশৱানন্দ গোস্বামী আৰু আলিমুদ্দিন পিয়াৰৰ নাম নলৈ নোৱাৰি। গুৱাহাটী ‘আকাশবাণী’ৰ যুগ প্ৰচাৰিত হৈ থকা এই গীতিকাৰসকলৰ গীত শুনা অসমৰ সংগীতাস্বামীসকলৰ মাজত বোধকৰোঁ কেও নাই।

কবিতাৰ ত্ৰিঅধিকাসিবি বায়চৌধাৰীয়েই প্ৰথমে এই যুগত অসমীয়া শিক্ষিত সমাজৰ মন আকৰ্ষণ কৰে অসমীয়া বৰগীতলৈ তাক কিছু সন্মিলন কৰি দি। অসমীয়া ভাষা আৰু জাতীয় সংস্কৃতি যি অষ্টিক, বড়ো আদি সংস্কৃতিৰো স্পৰ্শতহে পূৰ্ণৰূপে জলি উঠিছে তাক আমাৰ বিহগীত বিহনাচ আদিয়েই দেখুৱাব লাগিছে—

“ক’ত এনে মিৰিমাচ, ক’ত এনে বিহ

ক’ত পাবা জগা গাইব এনেকুৱা ফেঁছ।”

অসমীয়া হিন্দু সংস্কৃতিয়ে আকৌ বিহক হ’চৰি কীৰ্তনেৰে সামৰি লৈ যেন অসমীয়া বিহৰ (বসন্তোৎসৱ) এটা পূৰ্ণ ৰূপ দিছে—

“কুৰাইৰ মূৰে বকুল ফুল এপাহি

নিম্বৰ পাই মুকলি হ’ল ঐ

গোবিন্দাই ৰাম।”

আকৌ বিহতলিত ৰেতিয়া বনগীত ওলায়—

“ধবতো নবহে

মন মনমীয়া

পৰতো নবহে মন

কমোৱা তুলাবোৰ

মেনেকৈ উঠিছে

ভেনেকৈ উঠিব মন।”

—তেজিয়া হয়তো আমাব ঘবে ঘবে হ'চবিবো ধনি হয়—

“কুঞ্জে কুঞ্জে ধেহু চবাই

বংশী ধবি নাচে কানাই

মোহন মূলী বেণু

কেলৈ বজালা, কেলৈ বজালা

ক'তে গই আছা গই নন্দকানাই ঐ

গোপালে চবালে ধেহু।”

ডঃ সূর্যকুমার ভূঞাৰ দ্বাৰাই সম্পাদিত “বন্ধকনৰ গীত”ত আছে—

“আই সবেচতী

দেবী পাবেবতী

তোমালৈ বচাই যাওঁ মলা

পাহৰা পদকে

সোঁৱৰাই দি যাবা

যেনে পাঁজি কটা শলা।”

এইকাকিত অসমীয়া ধকৱা কথাবে হয়তো নিবন্ধ কৰিব Invocation to Muse অৰ্থাৎ কাব্য দেবী বা বীণা দেৱীলৈ আহ্বান জনোৱা হৈছে।

“কালহীৰা চেলেকী বুঢ়াগোহাঁই নবকী

বাতিয়েই সবকি গ'ল।”

এই কেইকাকিয়ে এদিনে যদিও অসমৰ বাস্তবতাৰ ধৰণী স্বদেশপ্ৰাণ পূৰ্ণানন্দ বুঢ়াগোহাঁই ডাঙৰীয়াৰ প্ৰতি অকুণ্ঠতা আৰু অবিচাৰৰ পৰিচয় দিছে, আনদিনে কিন্তু ই অসমীয়া জাতিৰ প্ৰগাঢ় স্বদেশ-প্ৰেমৰও পৰিচয় নিদি থকা নাই।

বন্ধুবৰ বুৰঞ্জীবিদ জীবেছধৰ শৰ্মাদেৱে গোটোৱা পৃথুবৰ বন্ধকাকতীৰ গীতটো অসমীয়া বেলেডৰ এডোখৰ বাখৰ পড়োৱা হীৰা—

“ধনেবে চহকী

পৃথু বন্ধকাকতী

ঘৰতে লাগিলে জুই

ধনবোৰ উতলি

বাৰীখন বান্ধিলে

যেন ইটাগুৰিৰ হুই।

অতি বৰচহকী

পৃথু বন্ধকাকতী

সোণেৰে বন্ধোৱা পেৰা

চম্ৰা ছাহাবো

ওলাই বৈ থাকে

চক্ৰে দেখাৰে পৰা।”

—এই কাকিৰোৰ বৃত্তিছৰ দিনবো শেৰলৈকে থকা অসমীয়া জাতিৰ ঐশ্বৰ্য্য সোঁৱৰত বিজুলী চমক পেলাই দিছে।

ইমান পৰে বুঢ়িছ যুগলৈকে হোৱা আমাৰ সাহিত্যৰ Better half অৰ্থাৎ উত্তৰাংশৰ (কাব্য, কবিতা, গীত আদি) কথা কোৱা হ'ল। এতিয়া বাকী অৰ্দ্ধাংশ অৰ্থাৎ নিম্নাংশৰ কথা অন্ততঃ খুলমূলকৈ কৈ সমগ্ৰ অঙ্গৰ অৰ্থাৎ এই যুগৰ আমাৰ ভাষা-সাহিত্যৰ বিষয়ে সমগ্ৰ-ভাৱে যি পৰা যায় কবলৈ চোৱাই ভাল।

ইংৰাজ আগমনৰ আগতে অৰ্থাৎ শতাব্দী আৰু বুঢ়িছ যুগৰ মাজৰ কালভেঁতৰত আমাৰ দেশ যোৱামৰীয়া বিজোহ আৰু মানব আক্ৰমণে জুৰুলা কৰে। সেই সময়ত আমাৰ সাহিত্যও যতপ্ৰায় অৱস্থাত। তাৰ পিছতে ইংৰাজ ৰাজত্ব আহিল—লগে লগে আমাৰ ভাষাৰ বুকুতো পৰিলহি এটা বাঘচকা। অসমীয়া ভাষা বোলে এটা স্বকীয়া ভাষা নহয়—ই বঙ্গলাৰে অপভ্ৰংশ মাথোন। অসমত ইংৰাজ বজাৰ ৰাজকাৰ্য্য চলোৱা যন্ত্ৰৰ কাণত এই মন্ত্ৰ দিলে এই যন্ত্ৰৰ বঙ্গালী কেৰাণীসকলেই। ১৮৩৭ চনৰপৰা প্ৰায় দুহুৰি বছৰ [১৮৭৩-৭৪ চনলৈকে] অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যৰ পক্ষে ঘোৰ অন্ধকাৰ যুগ—বৰ দুৰ্দ্ধিন, 'অসমৰ ল' কলেজ, আদালতত অসমীয়াৰ সলনি চলিবলৈ ধৰিলে বঙ্গলাহে। এই দুৰ্যোগটো, এই বাঘচকাটো চম্ভালোতেই আমাৰ বহু সময় বিকলে গ'ল। বাতিৰ পিছত দিন অহাৰ দৰে বেক্টিষ্ট মিশ্যনৰীসকলৰ পুৰুষাৰ্থত 'অকণোদয়' কাকতৰ জন্ম হ'ল। ৷আনন্দৰাম ঢেকিয়াল ফুকন, ৷হেমচন্দ্ৰ বৰুৱা, ৷গুণাভিৰাম বৰুৱাৰ আবিৰ্ভাব হ'ল।

বেক্টিষ্ট মিশ্যনৰীসকল যদিও ঘাইকৈ খৃষ্টধৰ্ম প্ৰচাৰৰ কাৰণেই অসম পাইছিলহি, তথাপি তেওঁলোকেই লুপ্তপ্ৰায় অসমীয়া ভাষা আৰু সাহিত্যক জীপ দি তাক অকাল মৃত্যুৰপৰা বৰ্দ্ধা কৰিলেহি বুলি কলেও অত্যাক্তি কৰা নহব। প্ৰথমে ১৮২৪ চনত শিৱসাগৰত দুটা ছপা যন্ত্ৰ স্থাপিত কৰে তেওঁলোকেই। তেওঁলোকৰ লগতে অসম দেশৰ বায়মোহন বায় স্বৰ্গীয় আনন্দৰাম ঢেকিয়াল ফুকনে এই সন্ধিক্ষণত কি কৰিলেহি তাক নিশ্চয় সকলোৱে জানে। এই ঢেকিয়াল ফুকনেই মাতৃভাষাক পুনৰ অসমৰ শিক্ষা মন্দিৰত, ৰাজ আদালতত আনি প্ৰতিষ্ঠিত কৰিবলৈ যত্ন দিলে। তেখেতৰ এই সময়ৰ ইংৰাজীৰে লিখা "A few remarks on Assamese language" নামৰ পুস্তিকাই বিশেষভাবে উল্লেখযোগ্য। তেওঁ এই কিতাপতে অকাটা যুক্তিৰে প্ৰমাণ কৰি দেখুৱাইছে যে অসমীয়া ভাষা বঙ্গলাৰ অপভ্ৰংশ নহয়, ই এটা স্বতন্ত্ৰ ভাষা। এই সময়তে মিশ্যনৰীসকলেও অসমীয়া আলোচনী 'অকণোদয়' প্ৰকাশ কৰে আৰু ইয়াৰ পাছতে নাথান ব্ৰাউনৰ অসমীয়া ভাষাৰ ব্যাকৰণ আৰু ডক্টৰ ব্ৰান্সনৰ অসমীয়া ভাষাৰ অভিধানো প্ৰকাশ হয়।

অসমীয়া সাহিত্যত ঢেকিয়াল ফুকনৰ চিৰস্মৰণীয় অৱদান হৈছে তেখেতৰ চাৰিশ পিঠিয়া "অসমীয়া ল'ৰাৰ মিত্ৰ"—দুই খণ্ড।

৷ঢেকিয়াল ফুকনৰ পাছতে আমাৰ ভাষা-সাহিত্যৰ কৰ্ণধাৰ স্বৰূপে ওলাল ৷হেমচন্দ্ৰ বৰুৱা আৰু ৷গুণাভিৰাম বৰুৱা। এই দুইজন লেখকেই 'অকণোদয়'ৰ দিনৰ অসমীয়া সাহিত্যৰ মিত্ৰনেবী স্তবৰ অৱসান ঘটাই এটা নতুন স্তৰ আৰম্ভ কৰিলে। এই দুয়োজন লেখকৰ হাততে প্ৰথমে অসমীয়া গদ্যই বিমুক্তকৰণ ধাৰণ কৰি 'অকণোদয়'ৰ সেই খৃষ্টীয়ানী গদ্যৰ আধাৰুটা থুহুৰু-খানাৰু মাত এৰি স্বাভাৱিক মাত লবলৈ ধৰে।

ওপৰত দেখুৱাই অহা ইংৰাজী বোমাষ্টিক কবিতাৰ স্পৰ্শত অসমীয়া কবিতা যেনেকৈ সৃষ্টিধৰ্মী হৈ ওলাল, তেনেকৈ সৃষ্টিধৰ্মী অসমীয়া গল্প সাহিত্যবোৰো আৰম্ভ হ'ল এই দুজন অসমীয়া লেখকৰ হাততে। ৮হেমচন্দ্ৰ বৰুৱাৰ “কাগীয়া কীৰ্ত্তন” আৰু “বাহিৰে বং চং ভিত্তৰে কোৱাভাঙুৱী” বোলা তীব্ৰ ব্যঙ্গবাস্তৱ্যক (Satire) নাট দুখনেই তাৰ প্ৰথম উদাহৰণ। অৱশ্যে “কাগীয়া কীৰ্ত্তন” বৰ্ত্তমান যুগৰ দ্বিতীয় নাটকহে। প্ৰথম নাটক হৈছে ৮বমাকান্ত চৌধাৰীৰ “নীতা হৰণ” পৌৰাণিক নাট। (“অভিন্নম্ভ্য বধ” তেওঁৰেই ৰচনা কৰা অমিত্ৰাক্ষৰ ছন্দৰ প্ৰথম কাব্য।)

৮হেমচন্দ্ৰ বৰুৱাৰ কীৰ্ত্তিস্তম্ভ তেওঁৰ “হেমকোষ”, যদিও জীৱদ্দশাত তেওঁ তাৰ প্ৰকাশ দেখিবলৈ নোপালে। ১২০০ খৃষ্টাব্দত ৮হেমচন্দ্ৰ গোৰামী আৰু গৰ্জন চাহাবৰ চেষ্টাতে “হেমকোষ” ছপা হৈ ওলাল। এই হেমকোষৰ কথা স্মৃতিবিধিৰে বিখ্যাত কবি ৮পদ্মনাথ গোস্বামীবৰুৱাই লিখিছিল—

“হেমৰ কোষেৰে   ওখ দৌল বান্ধি
ভাষাক সাৰথি ধৰি,
হুমাৰ লগীয়া   অসমীয়া নাম
বাখিলে জিলিকা কৰি।”

‘হেমকোষ’ ৮হেম বৰুৱাৰ কীৰ্ত্তিস্তম্ভদৰে ৮গুণাভিৰাম বৰুৱাৰ কীৰ্ত্তিস্তম্ভ হৈছে তেওঁৰ বিখ্যাত “অসম বুৰঞ্জী”। ৮হেমচন্দ্ৰ বৰুৱা অপূৰ্ণ পাণ্ডিত্য আৰু ভাষা-জ্ঞানৰ পৰিচায়ক “হেমকোষ”ত বাদেও “অসমীয়া ব্যাকৰণ”, “অসমীয়া ল’ৰাৰ ব্যাকৰণ”, “পঢ়াশলীয়া অভিধান” আৰু “আদি পাঠ”, “পাঠমালা”, “স্বাস্থ্যৰক্ষাৰ নিয়ম” (Way to Health নামৰ ইংৰাজী কিতাপৰ অহুৰাদ) প্ৰভৃতি পঢ়াশলীয়া কিতাপো লিখি অসমীয়া সাহিত্যক বাট লগাই দি তাৰ ভৱিষ্যৎ ৰচনা কৰি গ’ল। ৮গুণাভিৰাম বৰুৱাইও হেমচন্দ্ৰৰ দৰেই সৃষ্টিমূলক সাহিত্য ‘ৰামনন্দনী’ নাট লিখি উলিয়ায়, এই নাটখনত ভাৰতীয় ঐতিহ্যৰ বিপৰীতে বিয়োগান্তক পৰিসমাপ্তি হৈছে (of tragic tend)।

নগাঁৱৰ ৮কন্দ্ৰবাম বৰদলৈৰ “বদাল-বদালনী” নাটক (১৮৭০), ৮দেবনাথ বৰদলৈৰ “হেমপ্ৰভা” আৰু “বৈদেহী-বিচ্ছেদ”, হেমচন্দ্ৰ-গুণাভিৰামৰ কালচোৱাত ৰচিত হোৱা উল্লেখযোগ্য পুথি। ৮কন্দ্ৰবাম বৰদলৈৰ “বদাল-বদালনী” নাটকখন স্ক্ৰুটিপূৰ্ণ নহলেও সেই সময়ৰ অসমত বেপাৰ কৰিবলৈ অহা অনা-অসমীয়া লোকৰ ব্যভিচাৰী জীৱনৰ এটা চিত্ৰ। ৮দেবনাথ বৰদলৈৰ “হেমপ্ৰভা” নাটকখনেই ঐতিহাসিক পটভূমিৰ প্ৰথম গহীন নাটক।

৮হেমচন্দ্ৰ বৰুৱা “আসাম নিউজ” (ইংৰাজী অসমীয়া সাদিনীয়া বাতৰি) কাকতৰ সম্পাদক হৈ আৰু ৮গুণাভিৰাম বৰুৱাই তেওঁৰ “অসম বন্ধু” (মাহেকীয়া আলোচনী)ৰ সম্পাদক হৈও অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যক উন্নতি-পথত যথেষ্ট অগ্ৰণৰ কৰি দিলে। ৮হেমচন্দ্ৰ বৰুৱাৰ “আসাম নিউজে”ই অসমীয়া আখৰ জোঁটনিৰ মান (Standard) স্থিৰ কৰি দিয়ে। ১৮৮২-

১৮৮৫-ৰ ভিতৰতে এই কাকত দুখনে অসমীয়া ভাষা আৰু সাহিত্যিক প্ৰগতি পথত বহুদূৰ আগুৱাই লৈ আছে। ১৮৮৫ চনত গুণাভিৰামৰ “অসম বন্ধু”ও বিবিধ ঐতিহাসিক প্ৰবন্ধ ধাৰাৰে ওলাবলৈ ধৰে, কাকতখন অলপ দিনতে বন্ধ হোৱাত ভালেমান ধাৰাবাহিক প্ৰবন্ধ আধৰুৱা হৈয়ে বৈ গ’ল। মুঠতে ক’বৰ হলে প্ৰথমে ৩০হেমচন্দ্ৰ বৰুৱাই মৌলিক ব্যাকৰণ অভিধান বচি অসমীয়া আখৰ জোঁটনিৰ হুহিব ৰূপ দি আদৰ্শ অসমীয়া গদ্য-লেখকৰূপে এই যুগৰ আৰম্ভণিতে বঢ়লা ভাষাৰ ৩০শব্দচন্দ্ৰ বিজ্ঞানাগৰৰ দৰে অসমীয়া ভাষাৰ পিতৃ স্থান (Father of the language) অধিকাৰ কৰি আছে। লগতে গুণাভিৰামও ঐতিহাসিক গৱেষণা, জীৱন-চৰিত, ভ্ৰমণ বৃত্তান্ত, নাটক ৰচনা আৰু কাকত সম্পাদনেৰে সৈতে সকলো বিষয়তে অসমীয়া ভাষাৰ লেক্টেনেট—দুৱলীয়া নেতা স্বৰূপে পথপ্ৰদৰ্শক হৈ গৈছে।

এইখিনিতে সেই সময়ৰ মহিলা লেখিকা ৩০টেকীয়াল ফুকনৰ ছহিতা ৩০দ্বাৰতী দেৱী ফুকননীৰ “সুধৰ্ম্মাৰ উপাখ্যান” আৰু তেওঁৰ “হিত সাধিকা” নামৰ ছাত্ৰোপযোগী পুথি উল্লেখযোগ্য। ৩০গুণাভিৰাম বৰুৱাৰ পত্নী ৩০বিষ্ণুপ্ৰিয়া দেৱীৰ নৈতিক সাধুকথাৰ পুথি “নীতিকথা” আৰু ছহিতা স্বৰ্ণলতা দেৱীৰ “আৰ্হি তিবোতা”ও এই সময়ৰে পুথি।

হেমচন্দ্ৰ-গুণাভিৰামৰ পাছতে উল্লেখযোগ্য অসমীয়া লেখক সংস্কৃত শকুন্তলা নাটৰ প্ৰথম অনুবাদক ৩০লক্ষ্যদেৱ বৰা, বি. এল। সেই সময়ৰ “আসাম বিলাসিনী” আৰু “অসম বন্ধু” কাকতত তেওঁৰ শ্ৰেষ্ঠ গদ্য অৱদান হৈছিল। তেওঁৰ “ল’ৰাবোধ” আৰু “জ্ঞানোদয়” শ্ৰেষ্ঠ ধৰণৰ শিশু উপযোগী পুথি। তেওঁৰ শক্তিশালী গদ্য ৰচনাৰ নিদৰ্শন “আনন্দৰাম বৰুৱাৰ জীৱন চৰিত্তৰ পাতনি” বোলা প্ৰবন্ধটোতে, যেনে—

“জগত যেতিয়া আন্ধাৰ বাতিৰ কোলাত অচেতন হৈ টোপনি গৈছিল ভাৰত তেতিয়া জ্ঞানৰ শোহৰেৰে ভোটা তৰাৰ দৰে জিলিকি আছিল।”

৩০লক্ষ্যদেৱ বৰাৰ পিছতে অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যৰ ক্ষেত্ৰত ৩০হৰিবিলাস আগৰৱালা (চন্দ্ৰ-

কুমাৰ আগৰৱালাৰ পিতৃদেৱ) আৰু ৰায়বাহাদুৰ ৩০মাধৱচন্দ্ৰ বৰদলৈৰ নাম বিশেষভাৱে উল্লেখযোগ্য। ৩০হৰিবিলাস আগৰৱালাই ১৮৭৬ চনতে পোন প্ৰথমে মহাপুৰুষ শঙ্কৰদেৱৰ “কীৰ্ত্তন” পুথি, সাঁচিপতীয়া পুথি চাই কলিকতাত

ছপাই আনি প্ৰকাশ কৰে। অকল কীৰ্ত্তনেই নহয়, মহাপুৰুষৰ ভাগৱতৰ দশম স্কন্ধকে আদি কৰি ক্ৰমে ভাগৱত আটাই কেইস্কন্ধকে প্ৰকাশ কৰে। মুঠতে ১২ শতিকাৰ শেষ ভাগৰ ভিতৰতে মহাপুৰুষৰ “সীতা স্মৰণ” নাট, “গুণমালা”, “ভট্টমা”, বৰগীত আদিও ছপাই উলিয়ায় এই আগৰৱালা ডাঙৰীয়ায়েই। ইংৰাজী ভাষাত নাট্য সাহিত্য ঠিকৰূপে ওলোৱাৰ আগতে যে অসমীয়া ভাষাত স্কন্দৰ নাট ৰচনা হৈছিল, বৰগীতৰ নিচিনা সংগীত আছিল, অসমত এই গোঁৱৰৰ বাতৰি প্ৰথমে প্ৰচাৰিত হ’ল এই আগৰৱালা ডাঙৰীয়াৰ যত্নে। অসমীয়া সাহিত্যৰ পূৰ্বনি সম্পদ এইদৰে জগতৰ আগত দাঙি ধৰিবলৈ যত্ন কৰা এই সময়ৰ দ্বিতীয়জন লোক আছিল ৰায়বাহাদুৰ ৩০মাধৱচন্দ্ৰ বৰদলৈ। অসমীয়া সাতকাণ্ড ৰামায়ণ ৰূ

অৰ্থ ব্যয় কৰি প্ৰকাশ কৰে এই বৰদলৈ ডাঙৰীয়াই। এই বাহ্যায়ণৰ পাণ্ডনিখনিয়েই বৰদলৈ ডাঙৰীয়াৰ সাহিত্য চৰ্চ্চাত যথেষ্ট ব্যুৎপত্তিৰ পৰিচয় দিয়ে। বৰদলৈ ডাঙৰীয়াৰ বাহ্যায়ণ গুলোৱাৰ আগেয়ে অসমীয়া মানুহে বহুলা বাহ্যায়ণহে পঢ়িছিল, অথচ কেইবাটা শতাব্দীৰ আগতে নিজৰ ভাষাত লিখা বাহ্যায়ণ লুপ্ত বহুবদৰে নিজৰ ঘৰতে লুপ্ত হৈ আছিল। বৰদলৈ ডাঙৰীয়াই ১৮৩৫ চনত বৰপেটা সনাতন ধৰ্ম্ম-যন্ত্ৰবপৰা পুৰুষোত্তম গজপতিৰ “দীপিকা ছন্দ” পুথিও প্ৰকাশ কৰে। এইদৰে ক্ৰমে পুৰণি অসমীয়া সাহিত্যৰ পুথিবিলাক পোহৰলৈ উলিয়াই থকাটোৱেই তেওঁৰ প্ৰধান লক্ষ্য আছিল, কিন্তু কালৰ কুটীলা গতিয়ে তেওঁক আৰু সময় নিদিলে।

উক্ত ৮আগবৰালা আৰু বৰদলৈক এৰিও এই প্ৰাচীন অসমীয়া সাহিত্যৰ পুথি প্ৰকাশত অসমৰ আউনীআটী সত্ৰৰ অৱদানো অৱগীৰ্ণ নিশ্চয়। সত্ৰাধিকাৰ পূজাপাদ ৮দত্তদেৱ গোঁস্বামীয়েই তেখেতৰ ‘ধৰ্ম্মপ্ৰকাশ প্ৰেছ’ৰ যোগেদি প্ৰথমে “আসাম বিলাসিনী” পত্ৰিকা উলিয়ায়। তেখেতে “কল্পিণী হৰণ” কাব্য, নাটক আৰু পুৰণি সাহিত্যৰ এই ধৰণৰ বহু পুথি প্ৰকাশ কৰে। “কাণখোৱা” বোলা পুথিখনো মহামহোপাধ্যায় ধাৰেশ্বৰ ভট্টাচাৰ্য্যৰ দ্বাৰাই সংস্কৃতত অহুবাদ কৰাই “কৰ্ণধাৰক” নামে সংস্কৃতত উলিয়ায়। এই পুথি সেই সময়ৰ অসমীয়া সংস্কৃতজ্ঞ পণ্ডিত সমাজত হৃদয়ৰ সংস্কৃত কবিতা বুলি সমাদৃত হোৱা পুথি। ৮বেজবৰুৱাৰ “শঙ্কৰদেৱ আৰু মাধৱদেৱ” গ্ৰন্থবপৰা জানিব পৰা যায় যে দক্ষিণপাত সত্ৰত মহাপুৰুষে নিজহাতে লিখা পুথি এখন আছে। অসম চৰকাৰ আৰু অসম সাহিত্য সভাই তাৰ এটা ফটোষ্টাট্ কপি (Photostat copy) ৰাখিবলৈ চোৱা নিশ্চয় কৰ্ত্তব্য।

অকল আউনীআটিয়েই নহয়, অসমৰ ধৰ্ম্ম, সাহিত্য-সংস্কৃতিৰ কেন্দ্ৰ স্বৰূপ চাৰিওখন সত্ৰই প্ৰাচীন অসমীয়া সাহিত্যৰ পোহৰত অসমীয়া জাতিক উৰোধিত কৰিছিল। এই সম্পৰ্কত বৰ্ত্তমান সময়ত গড়মূৰীয় সত্ৰাধিকাৰ পূজাপাদ ৮ত্ৰিংশীপীতাধৰদেৱ গোঁস্বামীৰ গড়মূৰীয় সত্ৰাধিকাৰ নাম বিশেষভাৱে উল্লেখযোগ্য। আমাৰ দুৰ্ভাগ্য, আজি অলপ দিনৰ ভিতৰতে পূজাপাদ ৮গোঁস্বামী প্ৰভুৱে ইহলীলা সম্বৰণ কৰিলে। স্বাধীনতা সংগ্ৰামত চাৰিজনীয়া গোঁসাঁই হৈও গোঁস্বামী প্ৰভুৱে কংগ্ৰেছ-কৰ্ম্মী হিচাপে নিজে কাৰাবৰণ পৰ্য্যন্ত কৰি সামাজিক সংস্কাৰ সাধন কৰিবলৈ যি দেশহিতকৰ কামত হাত দিছিল তাক নিশ্চয় সকলোৱে জানে। তদুপৰি অসমীয়াত ‘সনাতন ধৰ্ম্মৰ মুখপত্ৰ’ নামে তেখেতে নিজে সম্পাদন কৰি যিখন তিনি-মহীয়া আলোচনী প্ৰকাশ কৰিছিল—সেইখন বাস্তৱতে বহুমূগীয়া আলোচনী হৈছিল। তাত অসমৰ ধৰ্ম্ম, সমাজ সংস্কাৰৰ স্তম্ভৰ চৰ্চ্চা কৰিছিল। পৰমেশ্বৰৰ চৰণত প্ৰাৰ্থনা কৰোঁ গোঁস্বামী প্ৰভুৰ সমাজ কল্যাণৰ তীব্ৰ কামনা যেন পশ্চাদ্গামী সকলোৰে অন্তৰত জলি উঠে—আমাৰ জনজাতিৰ লোকসকলকো নিজৰ সমাজৰ ভিতৰত সামৰি লবলৈ।

সেই সময়বপৰা “সাবধি”, “সাহিত্য বিচাৰ”, “আকাশ বহুত্ৰ”, “বহল ব্যাকবণ” প্ৰভৃতি উল্লেখযোগ্য গ্ৰন্থ প্ৰণেতা ৮সত্যনাথ বৰা, ৮পানীন্দ্ৰ নাথ গগৈ (৮পদ্মনাথ গোঁস্বামীৰকন্যাৰ সৈতে লগ লাগি দৃষ্ট কৰা “সাহিত্য সংগ্ৰহ” আৰু তেওঁৰ নিজৰ “ল’ৰা পিকা”ৰ নিচিনা পঢ়া-

খলীয়া পুথিৰ গ্ৰন্থকাৰ) “খণ্ডবাক্য-কোষ” আৰু না-না তথ্যমূলক বচনা, “ডেকা-গান্ধক”, “দুৰ্য্যোধনৰ উকতল”, “দক্ষয়জ্ঞ”, “দৰবাব”, “হুৰি শতিকাৰ সভ্যতা”, “অশিক্ষিতা বৈশী” প্রভৃতি বিবিধ নাট ও গ্ৰন্থ বচোতা। ৮বেগুধৰ ৰাজখোৱা অসমীয়া নাটৰ আন এজন গুৰি ধৰোতা।

৮ৰাজখোৱা ডাঙৰীয়াৰ লগৰে আন এজন লেখক ৮দুৰ্গাপ্ৰসাদ মজিন্দাৰ বৰুৱা। মজিন্দাৰ বৰুৱাৰ পৌৰাণিক নাট “বৃষকেতু”, “শুকদক্ষিণা” আৰু ধেমেলীয়া নাট “নিগ্ৰো” “মহাবী” এই দুখন উল্লেখযোগ্য গ্ৰন্থখন। এই ৮সত্যনাথ, ৮বেগুধৰ আৰু ৮দুৰ্গাপ্ৰসাদৰে পৰা ধৰি বিংশ শতাব্দীৰ মাজ ভাগলৈ—৮লক্ষ্মীনাথ, ৮পদ্মনাথলৈ বৈ অহা সাহিত্যিক সোঁতটোতে ওলালহি ৮চন্দ্ৰকুমাৰ আগৰৱালা, ৮আনন্দচন্দ্ৰ আগৰৱালা, ৮কমলাকান্ত ভট্টাচাৰ্য্য, ৮চন্দ্ৰধৰ বৰুৱা, ৮দুৰ্গেশ্বৰ শৰ্মা, ৮নগেন্দ্ৰনাৰায়ণ চৌধুৰী, ঐতিহাসিক গৱেষক ৮বজ্জনীকুমাৰ পদ্মপতি, ৮সেনাপতি দেৱশৰ্মা, ৮হৰিনাৰায়ণ দত্তবৰুৱা প্রভৃতি লেখকসকলক প্ৰগতি উত্তৰবিধ বচনাৰ চোঁ তুলি। এই সকলৰ ভিতৰত “বাহী”ত ধাৰাবাহিক ভাৱে গুটিদিয়েক চিন্তাৰ চোঁ প্ৰবন্ধ লিখোতা আৰু “ক: পদ্ম” গ্ৰন্থ লিখোতা ৮কমলাকান্ত ভট্টাচাৰ্য্যকে মৌলিকত্বপূৰ্ণ চিন্তাশীল দাৰ্শনিক বচনাৰ আৰ্হি দেখুৱাওতা লেখক বুলি কব পাৰি।

স্বষ্টিমূলক সাহিত্য এৰিও বৃটিছ যুগত কেইজনমান পণ্ডিত লেখকৰ নাম বিশেষভাৱে উল্লেখযোগ্য। হিন্দু দৰ্শনৰ (সাংখ্য, বেদান্ত আৰু গীতা তত্ত্ব) একমাত্ৰ ব্যাখ্যা কাৰক প্ৰফেছৰ বাধানাথ ফুকনেই এই সম্পৰ্কত এতিয়ালৈকে জলিৰ লাগিছে ‘একোচন্দ্ৰ তমোহন্তি’ ৰূপে।

প্ৰফেছৰ দেৱানন্দ ভৰালী আৰু ড: ৮বাণীকান্ত কাকতী—এই দুজনকে অসমীয়া পণ্ডিত-সকলৰ মাজত অসমীয়া ভাষা-বিজ্ঞান হোমৰ প্ৰথম হোতা বুলি কব পাৰি। ভৰালীৰ অসমীয়া ভাষাৰ “মৌলিক বিচাৰ আৰু অসমীয়া সাহিত্য”, ইংৰাজীৰে লিখা—“A study of Phonology & Vocabulary of the Assamese language” (অসমীয়া উচ্চাৰণ তত্ত্বৰ কথা আৰু অসমীয়া ভাষাৰ শব্দাৱলী) আৰু ড: কাকতীৰ Formation of Assamese Language & its Development” (অসমীয়া ভাষাৰ গঠন আৰু তাৰ বিকাশ) বোলা কিতাপ কেইখনেই উত্তৰ লেখকৰ এই সম্পৰ্কত অধ্যয়ন আৰু পাণ্ডিত্যৰ পৰিচয় দিব লাগিছে।

বিংশ শতাব্দীত আন্তৰ্জাতিক খ্যাতিমান সংস্কৃতজ্ঞ পণ্ডিত কুৰুকান্ত সন্দিকৈ আৰু ড: বাণীকান্ত কাকতীকে ধৰি ড: হৰ্যাকুমাৰ ভূঞা, বেগুধৰ শৰ্মা, বিৰিকিকুমাৰ বৰুৱা, জৈলোকা গোস্বামী, তীৰ্থনাথ শৰ্মা, ড: সত্যেন শৰ্মা, মনোৰঞ্জন শাস্ত্ৰী, ভিহেশ্বৰ নেওগ, বিশ্বনাৰায়ণ শাস্ত্ৰী, অতুল বৰুৱা, প্ৰফুল্লদত্ত গোস্বামী, যজ্ঞেশ্বৰ শৰ্মা, ড: মহেশ্বৰ নেওগ, হেম বৰুৱা প্রভৃতি এক জ্ঞেয় অধ্যয়নশীল বিবিধ বিষয়ৰ গৱেষণাকাৰী পণ্ডিত লেখকে গৱেষণামূলক আলোচনা, নতুন সমালোচনা পদ্ধতি, পুৰণি পুথিৰ বৈজ্ঞানিক সম্পাদনা আদিৰ ক্ষেত্ৰত যথেষ্ট অৱদান দিছে। এইখিনিতে প্ৰধান প্ৰয়তাত্মিক লেখক হিচাপে ৰাজমোহন নাথৰ নামও উল্লেখযোগ্য।

এওঁলোকৰ ভিতৰত অসম বুৰঞ্জীৰ তথ্যত ড: হৰ্যাকুমাৰ ভূঞা আৰু বেগুধৰ শৰ্মাই অগ্ৰগণ্য। শৰ্মাদেৱ সাধাৰণতে ‘অসমৰ বুৰঞ্জীবিদ’ বুলি খ্যাত। বুৰঞ্জীবিদৰ লগতে ডেপুটি

অসমৰ 'বুৰঞ্জী বসন্ত' বুলি খ্যাত হলেহে সোণত হুৰগা চৰা হ'ব। অসম বুৰঞ্জীত অসমীয়া আভিৰ প্ৰাণ বসন্তো কোন পিনে কেনেকৈ বাগৰি গৈছিল তাক 'বুৰঞ্জী বসন্ত' বেধুধৰ শৰ্মাইহে বল লগাই হৃদয়ক্ৰম কৰাব পাৰিছে।

সাহিত্যৰখী ৬বেজবৰুৱাৰ পাছত ৬শৰচ্চন্দ্ৰ গোস্বামীৰেপৰা ৬হলীৰাম ডেকা, ৬নগেন্দ্ৰ নাৰায়ণ চৌধুৰী আদি গল্পলেখকসকলৰ বৰঙণিয়ে অসমীয়া গল্প-সাহিত্য পুৰঠ কৰাত সহায় কৰিছে।

বৰ্তমান জীৱিতসকলৰ ভিতৰত মহীচন্দ্ৰ বৰা, ত্ৰৈলোক্য গোস্বামী, বাধিকামোহন গোস্বামী, হুটি গল্প বৰা দাস, নকুল ভূঞা, লক্ষ্মীনাথ ফুকন আদি লেখকসকলে "আৱাহন"ৰ যুগবৰণা গল্প-সাহিত্যত নিজস্ব বৈশিষ্ট্যৰে স্বকীয়া ধাৰাৰ সৃষ্টি কৰিছে।

বৰ্তমান নতুন এচাম গল্প-লেখকৰ হাতত আমাৰ গল্প-সাহিত্যই পূৰ্ণাঙ্গ ৰূপ এটা লোৱাৰ সম্ভাৱনা দেখা গৈছে। এওঁলোকৰ ভিতৰত আকুল মালিক এতিয়াও কেন্দ্ৰস্থ শক্তি। বাকী যোগেশ দাস, বীৰেন্দ্ৰকুমাৰ ভট্টাচাৰ্য, ইমৰাণ শ্বাহ, স্নেহ দেৱী, হোমেন বৰগোহাঞী, প্ৰীতি বৰুৱা, নিকপমা গোহাঁই, নিৰোদ চৌধুৰী, ছদ্মিহুল ইচলাম, লুপ্তৰ দাই, বীৰেন্দ্ৰ বৰুৱা, মহিম বৰা, আলিমুন্নিছা পিয়াৰ, লক্ষ্মীন্দন বৰা, ভবেন শইকীয়াৰ নাম উল্লেখযোগ্য। কেবাখনো ব্যক্তিগত আৰু সমূহীয়া গল্প সংকলন আমাৰ সাহিত্যত প্ৰকাশিত হৈছে আৰু দুই এখনৰ উৎকৃষ্ট সমালোচনাও পোৱা গৈছে। আনকি কেবাটাও গল্প একাধিক ভাৰতীয় আৰু ইংৰাজী ভাষাত ভাষান্তৰিত হৈ প্ৰশংসা লাভ কৰিছে। অসমীয়া গল্প-সাহিত্যৰ প্ৰচাৰত আকাশবাণী গুৱাহাটীৰ অৱদানো উল্লেখযোগ্য।

বৰ্তমান গল্প-লেখকসকলৰ মাজত হান্তবনিক গল্প লেখকৰ অভাৱ লক্ষ্য কৰিব লগীয়া। মাজে মাজে আকাশবাণীত মাজে দুই এজনৰ ধেমেলীয়া গল্প কহা-কান্দি শুনিবলৈ পোৱা যায়। শ্ৰীমহীচন্দ্ৰ বৰাৰ পিছত ব্যঙ্গ-বিদ্ৰূপাত্মক আশান্তীয়া লেখক নোহোৱাটো পৰিতাপৰ কথা।

নতুন গল্পধাৰাত আৰু এটা দোষ চকুত পৰে। বহুত গল্পত হৃদয় মনোবিশ্লেষণ আছে, কলা-কৌশলৰ নতুন নতুন পৰীক্ষা আছে, আনকি বাস্তৱতাৰ নামত উৎকট যৌনবিকাবো কোনো কোনো গল্প-লেখকৰ গল্পত দেখিবলৈ পোৱা যায়। কিন্তু অসমৰ কেঁচা মাটি আৰু জীয়া জীৱনৰ গোন্ধ বহুত গল্পতে নাই। তথাপি মহিম বৰা, লক্ষ্মীন্দন বৰা, ভবেন শইকীয়া আৰু যোগেশ দাস আদিৰ গল্পত মাটি আৰু জীৱনৰ স্পৰ্শ আছে। যৌনকেন্দ্ৰী নোহোৱাকৈয়ে বাস্তৱ জীৱনক লৈ হৃদয় বাস্তৱধৰ্মী গল্প যে সৃষ্টি হব পাৰে তাৰ উদাহৰণ মহিম বৰাৰ "কাঠনিবাৰী ঘাট"ৰ গল্পসমূহ।

উপভাষা সাহিত্য আমাৰ চুটি গল্পৰ অহুপাতে বৃদ্ধি হোৱা নাই। প্ৰকাশক, পাঠক, উপভাষা আৰ্থিক সমস্যা আদিও ইয়াৰ বাবে দায়ী। কিন্তু আটাইতকৈ ডাঙৰ কথা হৈছে যে আমাৰ লেখকসকলৰ জীৱনত ছঃসাহসিক কাৰ্যকলাপ, বিভিন্ন অভিজ্ঞতা, ভ্ৰমণ আদিৰ অভাৱ। সেইবাবে সামাজিক জীৱনতো বৈচিত্ৰ্য আৰু থল বিশেষে

বৈপ্লবিক দৃষ্টিভঙ্গিৰ অভাৱে উপজ্ঞানৰ কেঁচা মালৰ যোগান ধৰিব পৰা নাই। যি কি নহওক, যোৱা মহাযুদ্ধৰ পাছৰপৰা কেইবাখনো ভাল উপজ্ঞান আমাৰ ওলাইছে।

পূৰ্বৰি চামৰ ৮বেজবৰুৱা, ৮বৰদলৈ, ৮দণ্ডীনাথ কলিতা, ৮গোহাঞিবৰুৱাৰ পাছত বৰ্ত্তমান লেখক লব লগীয়া কেইখনমান উপজ্ঞান আমাৰ সাহিত্যত প্ৰকাশ হৈছে। দৈৱচন্দ্ৰ তালুকদাৰৰ ‘অপূৰ্ণ’, ‘আদৰ্শ-পীঠ’ আদি, দীননাথ শৰ্ম্মাৰ ‘সংগ্ৰাম’, বাধিকামোহন গোস্বামীৰ ‘চাকনৈয়া’, আব্দুল মালিকৰ ‘স্বকথমুখীৰ স্বপ্ন’, যোগেশ দাসৰ ‘ভাৱৰ আৰু নাই’, জোনাকীৰ জুই’, বাৰ্মা বৰুৱাৰ ‘সেউজী পাতৰ কাহিনী’, প্ৰফুল্লদত্ত গোস্বামীৰ ‘কেঁচা পাতৰ ৰূপনি’, নৱকান্ত বৰুৱাৰ ‘কপিলী পৰীয়া সাধু’, হিতেশ ডেকাৰ ‘ভাৰাঘৰ’, বীৰেন্দ্ৰকুমাৰ ভট্টাচাৰ্য্যৰ ‘ইয়াকইঙ্গম’ আদিৰ নাম উল্লেখযোগ্য। তাৰ উপৰি নাৰায়ণ বেজবৰুৱা, মথুৰা ডেকা, ঘনকান্ত গগৈ, কমলেশ্বৰ চলিহা, ডিটেকটিভ ঔপজ্ঞানিক প্ৰেমনাৰায়ণ দত্ত, কুমুদেশ্বৰ বৰঠাকুৰ আৰু ‘ভুলৰ সমাধি’ৰ লেখক প্ৰেমধৰ ৰাজখোৱা আদিৰ নাম উল্লেখযোগ্য।

জনজাতীয় জীৱন লৈ উপজ্ঞান ৮বৰদলৈৰ ‘মিৰি জীয়ৰী’তে শেষ নকৰি আমাৰ উঠি অহা পৰ্যন্ত আৰু ভৈয়ামৰ সাহিত্যিকসকলে কাৰ্বি (মিকিৰ), নেফা জনজাতীয় ৰাইজৰ জীৱনক লৈ, ‘ইয়াকইঙ্গম’ৰ দৰে উপজ্ঞান লিখিবলৈ আগবাঢ়ি অহাৰ সময় হ’ল।

বেজবৰুৱাৰ পাছত নতুন যুগত এচাম লেখক ওলাইছে। ইয়াৰ ভিতৰত ত্ৰীমহেশচন্দ্ৰ ব্যক্তিমুখী ৰচনা দেৱ গোস্বামী, লীলা গগৈ, হেমচন্দ্ৰ শৰ্ম্মা, তিলক হাজৰিকা আদিৰ জুই এখন সংকলন প্ৰকাশ হোৱাৰপৰাই এই শ্ৰেণীৰ সাহিত্যৰ জনপ্ৰিয়তা বুজিব পাৰি।

শিশু-সাহিত্যৰ অৱস্থা আমাৰ এতিয়াও পুতৌ লগা। তথাপি নৱকান্ত বৰুৱা, মহেন্দ্ৰ শিত সাহিত্য বৰা, নিৰ্মলপ্ৰভা বৰদলৈ, লক্ষেশ্বৰ হাজৰিকা আদি লেখকসকলৰ হাতত অচিৰে-শিশু সাহিত্যই গা কৰি উঠিব বুলি আশা কৰিব পাৰি।

আমাৰ ভাষাত জীৱনী বা জীৱন-চৰিত বৈষ্ণৱ যুগৰেপৰা সন্ত-মহন্তসকলৰ জীৱন-কাহিনীৰে ওলাই আহিছে। বৰ্ত্তমান যুগতো “আনন্দৰাম বৰুৱাৰ জীৱন চৰিত”, “মহাত্মা গোপালকৃষ্ণ গোখলে”, “ৰবীন্দ্ৰনাথ” প্ৰভৃতি জীৱন-চৰিতৰ গ্ৰন্থকাৰ ডঃ জীৱনী বা জীৱন-চৰিত জুহুকাৰ ভূঞা, সৰ্ৱেশ্বৰ কটকী, বসন্ত বৰুৱা, দণ্ডীনাথ কলিতা, গোপীনাথ বৰদলৈ (“দেশভক্ত তৰুণৰাম ফুকন”), মহাদেৱ শৰ্ম্মা, নলিনীবালা দেৱী, বেগুধৰ শৰ্ম্মা, হৰেন্দ্ৰ শৰ্ম্মা, পদ্ম বৰকটকী, নীলিমা দত্ত, বিনন্দ বৰুৱা, প্ৰেমধৰ ৰাজখোৱা, (“ল’ৰাৰ জৱহৰলাল”) প্ৰভৃতি লেখকসকলৰ অৱদানেই স্মৰণযোগ্য। ইয়াৰ ভিতৰত বেগুধৰ শৰ্ম্মাৰ ৰাজনৈতিক পটভূমিত লিখা আলোচনামূলক জীৱন চৰিত “মণিৰাম দেৱান” বৰ্ত্তমান সময়ৰ উল্লেখযোগ্য গ্ৰন্থ।

এইখিনিতে এখন ডাঙৰ জীৱনীৰ কথা নিশ্চয় উল্লেখযোগ্য—সু-সাহিত্যিক ত্ৰীনকুলচন্দ্ৰ ভূঞাদেৱে লিখা “ৰাধাকান্ত সন্দিকৈ ডাঙৰীয়া”। অসমৰ বিখ্যাত দানবীৰ সন্দিকৈ ডাঙৰীয়াৰ এই স্মৰণ জীৱন-চৰিতখনি লিখি উলিয়াই ভূঞাদেৱে অসমীয়া সাহিত্যৰ এটা মহৎ কাম কৰিছে।

দানবীৰ সন্দিকৈ ডাঙৰীয়াই অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যৰ কেন্দ্ৰস্থল ৰূপে ‘চন্দ্ৰকান্ত সন্দিকৈ ভৱন’ দান কৰি অসমীয়া সাহিত্যৰ অশেষ উপকাৰ সাধন কৰিলে। সন্দিকৈ কেৱল দানবীৰেই নহয়, অসমীয়া সাহিত্যৰ এজন প্ৰকৃত সেৱকও। তেখেতৰ “মুলা গাভৰু” বোলা নাটকেই তাৰ আজিও চিনাকি দিছে।

৮বেজবৰুৱা, ৮গোহাঞিবৰুৱা আদিৰ বুৰঞ্জীমূলক আৰু অসমীয়া জাতীয়তা সূচক সামাজিক নাটক আদিৰ পাছত অভুলচন্দ্ৰ হাজৰিকাই বিশেষকৈ পৌৰাণিক নাটকেৰে আমাৰ বঙ্গমঞ্চৰ বহুত অভাৱ পূৰণ কৰে। বাকীসকলৰ ভিতৰত নতুলচন্দ্ৰ ভূঞা, দেৱ তালুকদাৰ, ৮চন্দ্ৰধৰ বৰুৱা, ৮জ্যোতিপ্ৰসাদ আগৰৱালা, শ্ৰীমিজ্জদেৱ মহন্ত আদি নাট্যকাৰসকলৰ অৱদানে আমাৰ নাট্য-সাহিত্য পূৰ্ণ কৰিছে।

যুদ্ধোত্তৰ যুগত একাঙ্কিকা নাটকৰ প্ৰচাৰ বাঢ়িছে আৰু কেইবাখনো সাৰ্থক একাঙ্ক নাটকৰ অভিনয় হৈছে।

বাকী ধেমেলীয়া সামাজিক নাটকৰ ক্ষেত্ৰত প্ৰবীন ফুকন, যুগল দাস, সত্যপ্ৰসাদ বৰুৱা, সাৰদাকান্ত বৰদলৈ, অনিল ৰায় চৌধুৰী, গিৰিশ চৌধুৰী, কুমুদ বৰুৱা, সুব্ৰজ শইকীয়া, চন্দ্ৰকান্ত বৰা, উত্তম বৰুৱা, সৰ্ৱেশ্বৰ চক্ৰৱৰ্তীৰ নাম উল্লেখযোগ্য। ইয়াৰ লগতে অনাতাব প্ৰাৰ্থ নাটক সৃষ্টি কৰাত আৰু জনপ্ৰিয় কবি তোলাত আকাশ-বাণীৰ বৰঙণি উল্লেখ কৰিব লগীয়া।

অসমৰ থলুৱা নৃত্য-গীত আদিৰ উপযুক্ত চৰ্চা আৰু অহুশীলনৰ যোগেদি অসমীয়া নৃত্যবোৰ গুৰুকুল (School) এটা প্ৰতিষ্ঠাৰ কাৰণে অসম সাহিত্য সভা আৰু অগ্ৰাণ্ড সাংস্কৃতিক অহুঠানে চেষ্টা কৰিব লাগে। ‘শোণিত কোঁৱৰ’ গজেন বৰুৱা, প্ৰদীপ চলিহা, চাক নৃত্য-কলা চিত্ৰ আদি বৰদলৈ, সুব্ৰজ গোস্বামী, বিষ্ণু ৰাভা আদি নৃত্যশিল্পীসকলক চৰকাৰ, সাহিত্য সভা, সাংস্কৃতিক অহুঠান আদিয়ে আৰ্থিক আৰু অগ্ৰাণ্ড সা-সুবিধা দিলে প্ৰাচীন কামৰূপী নৃত্য সংঘৰ দৰে অহুঠান হয় পুনৰুদ্ধাৰ কৰা উচিত হ’ব নহয় নতুন অহুঠান গঢ়ি তুলিব পাৰিব। মাত্ৰাজ কলাক্ষেত্ৰ আদিৰ দৰে এক কেন্দ্ৰীয় শিক্ষা অহুঠান গঢ়ি তোলাৰ সময় পলম হৈ গৈছে। চৰকাৰ আৰু সাহিত্য সভা সক্ৰিয় হলে আমাৰ প্ৰতিভাশালী শিল্পীসকলক লৈ অসমৰ বাহিৰত আমাৰ নৃত্য-গীত আদি প্ৰচাৰ আৰু প্ৰদৰ্শনৰ ব্যৱস্থা কৰিব পাৰিব। লুপ্তপ্ৰায় বাবে চহৰীয়া ভাওনাৰ দৰে অহুঠান পুনৰুদ্ধাৰ কৰিবৰ বাবে চেষ্টা কৰিব লাগে। বিশেষকৈ নেফা আদি ঠাইলৈ আমাৰ শিল্পীদল বনাই পঠিয়াই নেফাৰ লগত সাংস্কৃতিক সম্পৰ্কটো গঢ় কৰিবলৈ লাগে।

চৰকাৰী সাহায্যত ষ্টুডিঅ’ৰ কাম আগবঢ়া বুলি ভৱিছ্যে। বৰ্তমান অৰুণী অৱস্থাৰ দোহাই দি যাতে ষ্টুডিঅ’ৰ কাম বন্ধ নোহোৱাৰ বাবে চৰকাৰৰ দৃষ্টি আকৰ্ষণ কৰিলো।

ষ্টুডিঅ’ৰ অভাৱত আমাৰ বোলছবি শিল্পই গা কৰি উঠিব নোৱাৰিব।
বোলছবি

নানান অসুবিধাৰ মাজতো আমাৰ শিল্পীসকলে যি কেইখন বোলছবি সৃষ্টি কৰিব পাৰিছে তাৰ বাবে ভেঁওলোক আমাৰ ধন্যবাদৰ পাত্ৰ। আমাৰ প্ৰতিভাশালী প্ৰযোজক ডঃ ভূপেন হাজৰিকা, ভবেন দাস আদিৰ হাতত বোলছবিৰ তৰিত্ৱ উজ্জল হ’ব বুলি আমাৰ বিশ্বাস।

প্ৰায় ত্ৰয়োদশ শতাব্দীৰপৰা ষোড়শ শতাব্দীলৈকে কোচবিহাৰ-কমতা, অসমৰ সাহিত্য-কলা শিক্ষা-সংস্কৃতিৰ কেন্দ্ৰ আছিল। কোচবিহাৰ বজাৰ পৃষ্ঠপোষকতাত বৈষ্ণৱ যুগত কোচবিহাৰত অসমীয়া ভাষাত অলেখ সাহিত্য সৃষ্টি হৈছিল। সেইবিলাক কোচবিহাৰ কোচবিহাৰ ষ্টেট লাইব্ৰেৰীত জমা আছিল। ভাগ্যৰ বিপৰ্য্যয়ত কোচবিহাৰৰ বজা বঙ্গদেশৰ 'জামাতা' হোৱাত অসমীয়া সাহিত্যৰ বহুতো পুথিয়েই বঙ্গলা সাহিত্যৰ ইতিহাসৰ অন্তৰ্ভুক্ত হ'ল। কালক্ৰমত অসমৰ শিক্ষা-সংস্কৃতিৰ কেন্দ্ৰ কোচবিহাৰো বঙ্গদেশৰে লগত জাপ খালে। এতিয়া আমাৰ কৰ্তব্য কোচবিহাৰ ষ্টেট লাইব্ৰেৰীৰ এই অসমীয়া পুথিবোৰ চাই তাৰ নকল কৰি বখাৰ ব্যৱস্থা কৰা। ইয়াৰ কাৰণেও অসম চৰকাৰে অসম সাহিত্য সভাক আৰ্থিক আৰু যাবতীয় ব্যৱস্থা কৰি দিব লাগে। তদুপৰি আহোম যুগত আহোম বজাসকলৰ সৈতে ভাৰতৰ বিভিন্ন ৰাজ্যৰ ৰজাবিলাকৰ লগত, বিশেষকৈ স্বৰ্গদেও ৰুদ্ৰসিংহৰ দিনত বহুতো চিঠি-পত্ৰৰ আদান প্ৰদান হৈছিল। সেইবিলাকো নকল কৰি অনাৰ ব্যৱস্থা হ'ব লাগে।

আলোচনী কাকত আৰু সংবাদপত্ৰই সকলো দেশবদৰে আমাৰ দেশতো সাহিত্য প্ৰচাৰ আৰু প্ৰতিপত্তি স্থাপনত অংশ লৈ আহিছে। 'অৰুণোদয়'ৰ দিনৰেপৰা 'জ্ঞানাকী', 'বিজুলী', 'উষা', 'বাহী', 'অসম বন্তি', 'অসমীয়া' আদি ভালেমান কাকতলৈকে অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যৰ বিকাশ আৰু প্ৰচাৰ ঘটি অসমীয়া ভাষা বৰ্তমান সময়ত উপস্থিত হৈছেহি। আগৰবোৰৰ ঠাইত এতিয়া নিয়মিতভাৱে চলি থকা ১৬১৭খনমান কাকতৰ ভিতৰত উল্লেখযোগ্য কাকত 'আৱাহন', 'ৰামধেনু', 'মণিদীপ', 'অসম সাহিত্য সভা পত্ৰিকা', 'আমাৰ প্ৰতিনিধি', 'আকাশীগঙ্গা', 'পাঞ্চজন্ম' আৰু 'দীপক' (শিশু আলোচনী)।

গৱেষণামূলক প্ৰবন্ধৰ বাহন 'অসম সাহিত্য সভা পত্ৰিকা' কেইবা বছৰো বন্ধ হৈ থাকিব পিছত ১৯৫০ চনৰপৰা নিয়মিতভাৱে ওলোৱাত মনত অলপ আশাৰ সঞ্চাৰ হৈছে। এই কাকতৰ বৰ্তমান সম্পাদক শ্ৰীযতীন্দ্ৰনাথ গোস্বামী এম. এ। তেখেত নিজেও এজন অসমীয়া সাহিত্যত গৱেষণাকাৰী খ্যাতিসম্পন্ন লেখক। তেখেতৰ যত্নত সাহিত্য সভা পত্ৰিকাই বল লাভ কৰিব বুলি আশা কৰোঁ।

ইয়াৰ উপৰিও গুৱাহাটীৰ 'দত্ত বৰুৱা, কোম্পানী'ৰ সৌজন্যত বৰ্তমান প্ৰকাশ হোৱা "নীলাচল" নামৰ আলোচনীখনও চকুত লগা হৈছে। আলোচনীখনে আমাৰ সাহিত্যত বিশেষ বৰঙণি যোগাব বুলি আশা কৰিব পাৰি।

ওপৰতে সাহিত্যৰ কথা উল্লেখ আৰু নিষাৰ্দ্ধ ৰূপে অৰ্থাৎ কবিতা বা পদ্য আৰু গদ্য ৰূপে ভাগ কৰি কৈ আহোঁতে পদ্য অংশতে জনচেৰেক বিখ্যাত লেখকৰ গদ্য ৰচনাবো উল্লেখ হৈ গৈছে দেখি তাক আৰু দোহাৰি দিবৰ প্ৰয়োজন কৰ্মেই। এই সম্পৰ্কত সাহিত্য-বথী ৬বেজ-বৰুৱাকে দেখোঁতে নিঃশব্দ কৰি ধোৱা যেন হৈছে। ৬বেজবৰুৱাই যদি নিঃশব্দ হয় তেন্তে আৰু অসমীয়া সাহিত্যত শব্দ কৰোঁতা কোন? বেজবৰুৱাই এই যুগৰ আমাৰ ভাষা-সাহিত্যৰ যোগসুত্ৰৰ সূত্ৰধাৰ।

ভাষা-সাহিত্য এই যোগসূত্রের সূত্রধার রূপে সকলো দেশতে, সকলো যুগতে একো একোজন পুরুষ বিবর্ত ব্যক্তিত্ব (Personality) বর্তমান। বৃটিছ যুগত অর্থাৎ ১৯ শতিকাৰ শেষ ভাগবৰণ এই কুবি শতিকাৰ প্ৰায় মাজ ভাগলৈকে আমাৰ ভাষা-সাহিত্যৰ সূত্ৰধাৰ ৬৮কিয়াল কুকন, ৬৮হেমচন্দ্ৰ বৰুৱা, ৬৮গুণাভিৰাম বৰুৱাক এৰি ঘাইকৈ সাহিত্যবৰী ৬৮বেজবৰুৱা লক্ষ্মীনাথেই নিশ্চয়। অৰ্দ্ধশতাব্দীৰ ওপৰকাল আমাৰ ভাষা-সাহিত্যৰ একাধাৰে ধৰ্ম্মৰূপ আৰু বেণুধৰ ৰূপে যেন বিৰাজ কৰিছে এই বেজবৰুৱাহেই। একালে সাত্ত্বভাষাৰ সাহিত্যবৰী ধৰ্ম্মৰূপ আৰু বেণুধৰ ৬৮বেজবৰুৱা হস্ত-বান্ধবসৰ মধুৰ ধ্বনিৰে গল্প, প্ৰবন্ধ, নাট লিখি বেণুও বজালে অবিৰাম এই ধৰ্ম্মৰূপ ৬৮বেজবৰুৱা বেহুধৰ লক্ষ্মীনাথেই।

৬৮বেজবৰুৱাই বৰীন্দ্রনাথৰ দৰে সাহিত্য জগতলৈ এটা জীৱন তত্ত্বৰ বাণী ‘মেচজ’ (Message) লৈ অহা নাছিল যদিও, কালিদাস ছেন্দ্রপিয়েবৰ দৰে অতীতপূৰ্ব নাট্য কাব্যৰ সৃষ্টি কৰিব নোৱাৰিলেও—অসমীয়া জাতীয় জীৱনৰ পৰিধিলৈ চাই অৱস্থাৰ ব’দ বতাহ বুজি ৬৮বেজবৰুৱাই সাহিত্যত প্ৰথমেই যি হস্ত-বান্ধবসৰ সৃষ্টিৰে নিৰানন্দ অসমীয়াৰ প্ৰাণত আনন্দ দান কৰিলে, যি বস ঢালিলে, সি বাস্তৱতে জগতৰ সাহিত্যত বিবল। হস্ত-বান্ধবসৰ লগতে বেজবৰুৱাৰ দ্বিতীয় প্ৰধান অৱদান হৈছে সাহিত্যৰ প্ৰাৰম্ভতে এটি অসাধাৰণ অননুৰূপীয় (Uncommon and inimitable) গছৰ ৰচনা ৰীতি (Prose style)। বঙ্গলা ভাষাই “আলালৈৰ ঘৰেৰে ছলল”ৰপৰা বহুত দিনৰ মূৰত আহি বৰ্ষিমচন্দ্ৰৰ হাতত যি ঠগ লৈছিলহি—অসমীয়া ভাষাই আৰম্ভতে তাতকৈও বেছি নিজাজ ৰূপ লৈ দেখা দিছিলহি ৬৮বেজবৰুৱাৰ হাতত। শব্দ চিত্ৰত (Word picture) ৬৮বেজবৰুৱাৰদৰে শব্দ-হস্ত অকল অসমীয়া ভাষাতে নহয়, বঙ্গলাতো বিবল। ৬৮বেজবৰুৱাই পৃথিবীৰ যেই সেই ভাষাকে অলঙ্কৃত কৰিব পাৰিলেহেঁতেন কিজানি এজন অসাধাৰণ হস্ত-বান্ধবসৰ (A great humorist and satirist) লেখক হিচাপে। বেজবৰুৱাক একে আধাৰে অসমীয়া জাতিৰ জীৱনৰ পৰিমাণ যন্ত্ৰ (Barometer) বুলি কলেও বেছি কোৱা নহব। অসমীয়া জাতিটোৱে যেন বেজবৰুৱাতে কেন্দ্ৰীভূত হৈ হস্ত-বান্ধবসৰ আত্মপ্ৰকাশ কৰিছে। বেজবৰুৱাক অসমৰ এডিচন বোলা হয়, কিন্তু বুলিব লাগে এডিচনকহে ইংলণ্ডৰ বেজবৰুৱা। এডিচনতকৈ বেজবৰুৱা বেচি সৰ্বতোমুখী। কৃপাবৰ বৰুৱাই খোলৰ বোল শিকোভেই অসমীয়া জাতিৰ বৰ্তমান চৰিত্ৰটো বজাই কেনেকৈ উলিয়াই দিছে জনক,—

“ধুলি কটা ধুলি কটা, শুদা ধুলি কটা

লোণ নাইকীয়া, ভেল নাইকীয়া, শুদা ধুলি কটা।

বিভা নাই গপ আছে—অসমীয়া ভীমটোকা,

ধুলি কটা ধুলি কটা শুদা ধুলি কটা

লোণ নাইকীয়া, ভেল নাইকীয়া শুদা ধুলি কটা।”

—নতুন যুগৰ ভাষা-সাহিত্যৰ গুৰিয়াল ৬৮হেমচন্দ্ৰ বৰুৱাক বঙ্গৰ ঈশ্বৰচন্দ্ৰৰ লগত তুলনা

কবিলে, বেজবৰুৱাক বহিঃমন্ত্ৰৰ লগত তুলনা নকৰি নোৱাৰি, অৱশ্যে ঔপন্যাসিক হিচাপে নহয়। বঙ্গলাত বহিঃমন্ত্ৰৰ দৰে অসমীয়াত বেজবৰুৱাই সাহিত্যৰ প্ৰায় সকলো ঠাঁবতে আঙুলি বুলাই যথেষ্ট ক্লডকাৰ্খাত্মা লাভ কৰিছিল। অসমীয়া সাহিত্যত বেজবৰুৱাই যি যি বস্তু কেইটাক ‘মোমেন্টাম্’ (Momentum) দি গ’ল—প্ৰবন্ধ, নাটক, কবিতা, চুটিগল্প, হাস্য-বস্যাংক সৃষ্টি, তত্ত্ববাণী (ধৰ্ম দৰ্শনৰ)—সেই কেইটা বস্তুৱেই আজি অসমীয়া সাহিত্যত গতিবেগ লৈ চলিবলৈ ধৰিছে। বৰ্তমানৰ বোকাই-পানীয়ে বিবিধ চৌ তুলি বৈ যোৱা অসমীয়া সাহিত্য নৈখনৰ যেন মূল উৎস (Fountainhead) এই বেজবৰুৱাই।

বেজবৰুৱাৰ কিতাপ পঢ়িলেহে বুজিব পাৰি যে অসমীয়াও এটা স্বকীয়া ভাষা, ইয়াৰো এটা শক্তি আছে। অসমীয়াবো যে আছে এটা গভীৰ দেশাত্মবোধ, হাড়ে হিমজুৰে অসমীয়া হৈ থাকিবৰ প্ৰবল ইঁপাহ, সেইটো জানিবলৈ হলে পঢ়ক বেজবৰুৱাৰ সাহিত্য।

বেজবৰুৱাই হাড়ে হিমজুৰে অসমীয়া যদিও পছিমীয়া জ্ঞান-বিজ্ঞানৰ শিক্ষা-সভ্যতাৰ ছাঁ-তো ভৰি নিদিয়া ‘গোড়া’ অৱশ্যে নাছিল, মাজে-পাৰে দেখাত চাহাবজন হৈয়েই আছিল। হংসই নীৰ বৰ্জ্জন কৰি ক্ষীৰ গ্ৰহণ কৰাৰ দৰে বেজবৰুৱাও পাশ্চাত্য ভাব-সম্পদৰ ক্ষীৰ গ্ৰহণকাৰী আছিল আৰু ভেওঁৰ সাহিত্যতো সেই ক্ষীৰাত্মকতাৰ আশাদ পোৱা যায়। মুঠতে বেজবৰুৱাই আমাক দি গৈছে একাধাৰে এটা জাতীয় আৰু বিশ্বজনীন (প্ৰহসনবোৰত যদিও Local colour বেছি) সাহিত্য,—দি গৈছে সেই সাহিত্যৰ ভিতৰেদিয়েই স্বদেশ-প্ৰেমৰ বোৰ্তী নৈবদৰে এটা প্ৰবল কল-কলনি, দি গৈছে গছ-গছনি, চক্ৰ-সূৰ্য্য, পৰ্ব্বত-ভৈয়ামেৰে ভৰা আপোনাৰ দেশৰ এটি চিৰ-জাগ্ৰত ছবি, ‘উইল’ কৰি থৈ গৈছে লুইতৰ বালি আৰু কঁহুৱাৰ ফুলেৰে ভৰা গোটেই দেশখনকে। আজি-কালি বৰকৈ বাস্তৱ সাহিত্যৰ কথা শুনা যায়—বাস্তৱ সাহিত্য দেশৰ বা সমাজৰ জীৱনৰ লগত সঘন নথকা শিপা নথকা গছৰদৰে কিবা এটা অদ্ভুত পদাৰ্থ নহয়, সি হৈছে জীৱনৰ শিপাবে সৈতে গজি উঠা এটা জীৱন্ত পদাৰ্থ—সেই বাস্তৱ সাহিত্য যদি অসমত আজিলৈকে কোনোবাই উজ্জলকৈ, মনোহৰকৈ, সত্যকৈ, সুন্দৰকৈ লিখিব পাৰিছে তেন্তে পাৰিছে যে কেৱল এই বেজবৰুৱাই, এই ৰূপাবৰ বৰুৱাইহে, তাত ধনিষ্ঠামানো সন্দেহ নাই।

এই বেজবৰুৱাই আমাক বাণী শুনাই গৈছে :—

“আমি অসমীয়া নহওঁ দুখীয়া

কিহৰ দুখীয়া হম ?

সকলো আছিল সকলো আছে

হুশুনো নলঙ গয়।

বাজক হবা বাজক শত্ৰু বাজক মৃদং খোল

অসম আকৌ উন্নতি পথত জয় আই অসম বোল।”

ভাৰতত আজিও অসমীয়া, বঙ্গালী, বিহাৰী, সকলোৰে সমত্যাটো কেনেকৈ সকলো ভাৰতীয় জাতি (An Indian nation) এটা হৈ পৰিব অকল সেইটোৱেই নহয়, সমত্যাটো হৈ

পৰিছে কেনেকৈ অসমীয়া অসমীয়া থাকি, বঙ্গালী বিহাবী, বঙ্গালী বিহাবী থাকিও ভাৰতীয় হৈ পৰিব সেইটোহে। সেই দেখিয়েই কংগ্ৰেছে প্ৰথমে কৰা ভাষাৰ ভেঁটিত আমাৰ ভাষা সম্ভা

প্ৰৱেশ গঠনৰ আজিও তুমুল আন্দোলন চলিৰ লাগিছে। বিশ্বকবি বৰীজনাথতো আন্তৰ্জাতীয় পুৰুষ (An International figure), কিন্তু সেই বৰীজনাথোও এদিন নিজৰ জন্মভূমি বঙ্গদেশৰ মঙ্গল কামনা কৰি গান লিখিছিল—

“বাংলালীর আশা

বাংলালীর ভাষা

মত্যা হউক, মত্যা হউক—হে ভগবান।”

ইয়াত আমাৰ দুখ বা ঘেৰ কবিবৰ একো কথা নাই, কাৰণ বঙ্গদেশত বঙ্গলা ভাষাৰ উন্নতি হলে, ভাৰতবৰ্ষেই এক অংশৰ ভাল আৰু উন্নতি হব তাত সন্দেহ নাই। সেই দেখি আমিও সেই আৰ্হি লৈয়ে নিশ্চয় বুকু ফিল্লাই গাব পাৰোঁ—

“অসমীয়াৰ আশা

অসমীয়াৰ ভাষা

মত্যা হওক, মত্যা হওক—হে ভগবান।”

অসম বুৰঞ্জী আৰু ভাৰত বুৰঞ্জী এক হিচাপে দুখন স্বকীয়া বুৰঞ্জী। সেই দেখি আগৰ অসমীয়াই অসমৰ বাহিৰৰ আন সকলো মানুহকে (অকল বঙ্গালীকে নহয়) বঙ্গাল অৰ্থাৎ বিদেশী আখ্যা দিছিল। ইংৰাজকো বুলিছিল বগা বঙ্গাল। মধ্যযুগত ভাৰতত সিমূৰে কান্দীৰ আৰু ইমূৰে অসমৰ বাহিৰে কোনেও নিজৰ ধাৰাবাহিকভাৱে বুৰঞ্জী লিখি ৰখা নাছিল। এতিয়া সেইদেখি আমি ভাৰতীয় ভাবেৰে জাগ্ৰত হবলৈ হলে এফালে যেনেকৈ আমি ভাৰতীয় সংস্কৃতি সূত্ৰেৰে ভাৰতৰ লগত একত্ব উপলব্ধি কৰিবলৈ চাব লাগিব, (অতীততো আমাৰ সেই একত্ব ‘প্ৰাগজ্যোতিষ’ৰ সেই ভাৰতীয় সংস্কৃতি, আৰু তাৰ পিছতো মহাপুৰুষ শ্ৰীশঙ্কৰদেৱৰ দ্বাৰা প্ৰতিপাদিত ধৰ্ম সংস্কৃতি সেই ভাৰতীয় সংস্কৃতি সূত্ৰেৰেই গঁথা আছিল।) এট কথাবে আমি প্ৰধানতঃ সাংস্কৃতিক ক্ষেত্ৰত ভাৰতীয় আনকি বিশ্বমুখীও হব লাগিব, কিন্তু আমাৰ জীৱন ধাৰণৰ ক্ষেত্ৰত আত্মৰক্ষা আৰু আত্মপ্ৰকাশৰ কাৰণে ঘাইকৈ অসমীয়া হৈ থাকিব লাগিব। যদি আন আন প্ৰদেশৰ মানুহে আহি ‘সৰুভাৰতীয়ত্ব’ৰ গঁড়িলা লৈ আমাৰ মুখৰ মাত (ভাষা), মুখৰ মাত কাটি লবলৈ ওলায়—তেতিয়া নিজৰ যে অস্তিত্ব হেৰুৱামেই, ভাৰতীয়-ভাৱেও আমি আনৰ লগত প্ৰকৃত মিলনৰপৰা বঞ্চিতহে হ’ম। মিলন হৈছে সমানে সমানে, দুৰ্ৱেল লবলৈ হোৱা মিল, কেতিয়াও প্ৰকৃত মিল নহয়। গতিকে আমি সবল হৈ থাকিবলৈ আমাৰ প্ৰধান অস্ত্ৰ হৈছে আমাৰ ভাষাৰ ঐক্য, অসমীয়া ভাষা অসমীয়া সাহিত্যৰ সবলতা বাদ দি সবল অসমীয়া জাতি এটা স্বপ্ন হাৰোন। অসমীয়া হিচাপে আমাৰ বৰ্ত্তমান পৰিস্থিতিত আমি ভালকৈ স্বপ্নৰূপে কবিব লগা হৈছে যে সবল অসমীয়া ভাষা আৰু অসমীয়া সাহিত্যইহে সবল অসমীয়া জাতিৰ বেকবণ্ড। এই সম্পৰ্কত পৃথিৱীৰ ভিতৰৰ ‘আয়ৰলেণ্ড’ (Ireland)

আমার পক্ষে বহু পৰিমাণে অল্পমৰণযোগ্য যেন লগা হৈছে। ‘আয়ৰ্লেণ্ড’ সংস্কৃতিৰ ক্ষেত্ৰত বিশ্বতায়ুগী হৈও আত্মবন্ধাৰ ক্ষেত্ৰত, একেবাবেই আইৰিচ (Irish People) বুলি স্বকীয়া হৈ পৰিছে। আইৰিচ ভাষাভাষী মাহুহ মাথোন ২৭ লাখ। তাৰেই আইৰিচ এটা স্বকীয়া জাতি হৈছে। আয়ৰ্লেণ্ড গ্ৰেইট ব্ৰুটেইনৰপৰা একেবাবে আলাদা হোৱাদি আমি অৱশ্যে ভাবতৰপৰা একেবাবেই আলাদা হব নোৱাৰোঁ, কিন্তু আমাৰ অসমীয়াৰ অক্ষুণ্ণ থকাৰ সম্ভাৱনা যেন লগা হৈছেগৈ। মুঠ কথা, ভাষাৰ একাটো বৰ ডাঙৰ একা আৰু নতুনকৈ সৰ্বভাৰতীয় জাতি গঠনত ই এটা গুৰুত্বপূৰ্ণ কথা।

আমাৰ নেহেৰুৱে কয়—“All the fourteen languages (আমাৰ অসমীয়াৰ সৈতে) of India are our national languages and they stand on equal status with Hindi. It will be wrong to impose Hindi on others,” ভাৰতৰ ৰাষ্ট্ৰভাষা

বাস্তৱতে আমাৰ আন আন ভাৰতীয় ভাষাৰূপিনী পেহীহঁতৰ লগত বন্ধ লগাই সিহঁতৰ হেঁচাত দুৰ্ৱল হৈ যোৱাতকৈ আমি স্বাধীনভাৱে সবল হৈ থাকিবলৈ চেষ্টা কৰাই প্ৰেয় নহয় জানো? ভাষা হিচাপে আমাক একে কৰি মিলাই ৰাখিবলৈ আমাৰ বুঢ়ী আই (grand-mother) সংস্কৃত আছে যেনিয়া আমাৰ ভয় কিহৰ? আমাৰ ভাৰতীয় একাৰ মূল আদৰ্শ ইতো ঈশ্বৰৰ সৃষ্টিৰ দৰেই বিভেদৰ ভিতৰতে, বৈচিত্ৰ্যৰ ভিতৰতে একা (Unity in Diversity)—একে বংশৰে একাধিক পৰিয়াল স্বাধীন হৈ জীৱন যাপন কৰিও প্ৰাণৰ মিলৰ একাৰ সৃজ্জৰে মিলিত হৈ থকাটো একো অস্বাভাৱিক নহয়। ভাৰতত যদি এটা নিজৰ জাতীয় ভাষাই ৰাষ্ট্ৰভাষাৰ সাজ পিন্ধিব লাগে, তেন্তে আমাৰ বুঢ়ী আই সংস্কৃতেই সেই সাজ পিন্ধিলে আমি মাহী পেহীৰ কোলালৈ নজপিয়াই বুঢ়ী আইৰ কোলাতে উঠিবলৈ বাহু মেলাব পাৰোঁ। আমাৰ বুঢ়ী আই যিমনেই বৃদ্ধা হওক—অজব অমৰ—আৰু শক্তি—চিৰ গাভৰুৰ।

ভাৰতৰ প্ৰাদেশিক ভাষাবিলাকৰ লিপিবোৰ বিভিন্ন হোৱাত, ভাৰতৰ এটা উন্নৈহতীয়া লিপিয়েহে ভাৰতৰ একা সাধনত সহায় কৰিব পাৰিব বুলি আমাৰ চৰকাৰে জাতীয় একাৰ (National integration) কাৰণে প্ৰস্তাৱ কৰিছে।

ভাৰতৰ বিভিন্ন লিপিবিলাক আকাশৰপৰা উৰিপৰা নাই। একে ব্ৰাহ্মী লিপিয়েই যুগে যুগে বেলেগ হৈ (যেনে, মৌৰ্য্যলিপি, গুপ্তলিপি, কুটলা, নাগেৰী লিপি, কামৰূপী বা অসমীয়া লিপি, গুজৰাটী, গুৰুমুখী, কান্দিৰী লিপি প্ৰভৃতি) বেলেগ যুগ্তি আমাৰ লিপি প্ৰশ্ন লৈছে। মূলত আমাৰ বৰ্ণমালা (Alphabates) একে সংস্কৃত বৰ্ণমালা অ, আ, ই, ঈ, ক, খ, গ, ঘ যেনিয়া, লিপিৰ আকৃতি বেলেগ বেলেগ হোৱাত কতিয়েই বা কি? (এই সম্পৰ্কে লিখা এই লিখনৰ লিপি প্ৰশ্ন (Our Script Question) বোলা পুস্তিকাত বিশদ আলোচনা কৰা হৈছে। পুস্তিকাখনি সকলোৱে যেন এবাৰ অল্পএহু কৰি পঢ়ি চায় এই বাহা।

গোটাই ইউৰোপত একেটা লিপি (Roman character) হোৱা সত্ত্বেও ইউৰোপৰ

জাতিবিলাক পৰস্পৰে শ্ৰেয়ত কিমান বিচ্ছিন্ন হৈ পৰিছে? কিমান ইংৰাজে জাৰ্মান ভাষা নিকিছে বা কিমান জাৰ্মানে ইংৰাজী ভাষা শিকি শ্ৰেয়ত গঢ়গঢ় হৈ পৰিছে? বঙ্গলাৰ লগত আমাৰ বৰ্তমান লিপিটো প্ৰায় একেই তথাপি কিমান বঙ্গালীয়ে অসমীয়া কিতাপ পঢ়িব লাগিছে? সকলো সংস্কৃতমূলক ভাষাৰ বৰ্ণমালা প্ৰায় একেই যেতিয়া, লিপিবিলাক নিজ নিজ ভাষা-ভাষীক নিজস্বৰ আত্মদেবেই আগবাঢ়ি যাবলৈ দিলে তাৰতৰফ অকলশৰীয়া হৈ পৰাৰ মুঠেই ভয় নাই।

আটাইবিলাক সংস্কৃতমূলক ভাৰতীয় ভাষাৰ বৰ্ণমালা প্ৰায় একেই—অ, আ, ই, ঈ, ক, খ, গ, ঘ। কেবল দেশ-কালভেদে তাৰ লিপিবিলাকহে বেলেগ বেলেগ হৈছে। একে সংস্কৃত বৰ্ণমালাৰে (Alphabate) লিপিবিলাক (Scripts) বেলেগ বেলেগ বৰ্ণমালা আৰু লিপি হোৱাৰ বাই কাৰণ প্ৰাচীন কালত কোনো স্থায়ী মুদ্ৰিত আখৰ (Standard printing script) নাছিল দেখি। আৰ্য্যসকলৰ সেই একে প্ৰাচীন ব্ৰাহ্মী লিপিয়েই বিভিন্ন যুগত যুৰ্ত্তি ধৰি আহিল। যেনে—১। মৌৰ্য্য-লিপি (৩০০ খৃঃ পূঃ), ২। গুপ্ত-লিপি (৫০০ খৃঃ পূঃ), ৩। কুটীলা লিপি (১০০০ খৃঃ পূঃ), ৪। নাগৰী লিপি।

আমাৰ বৰ্তমান চলা আখৰৰ অসমীয়া লিপিটো বা তথাকথিত বঙ্গলা বৰ্তমান লিপি প্ৰথমে অসমীয়া, পিছতহে বঙ্গলা লিপিটো বৃটিছ আগমনৰ আগৰ অসমীয়া আৰু বঙ্গলা পুথিবিলাকত সানমিহলি হৈ থকা নাগৰী আৰু কুটীলা আখৰৰে এটা স্বাভাৱিক বিকাশ বা পৰিণতি মাথোন (Natural Development)।

বৰ্তমান অসমীয়া লিপিৰ আখৰবিলাক একগুটি অৰ্থাৎ প্ৰত্যেকটো আখৰ সদায় একেদৰে লিখা যায়—‘ক’ সদায় ‘ক’ৰ দৰেই, ‘খ’ সদায় ‘খ’ৰ দৰেই। কিন্তু বৃটিছ যুগৰ আগত যিবোৰ অসমীয়া পুথি লিখা হৈছিল সেইবোৰ ‘একেগুটি’ নাছিল। একেটা আখৰকে এজনে একৰকমে লিখিছিল, আৰু আন এজনে অইন ৰকমে লিখিছিল। এটা স্থায়ী মুদ্ৰিত আখৰ (Standard printing script) নথকাই বোধ হয় তাৰ বাই কাৰণ। মুঠতে অসমৰ পুৰণি পুথিত দুবিধ আখৰ চলিছিল। এবিধ কুটীলা, আনবিধ নাগৰী, কেতিয়াবা দুই এটা মৌৰ্য্য আৰু গুপ্ত গঢ়ৰ আখৰো সানমিহলি হৈ থকা দেখা যায়। ‘ক’ আখৰটোৰ আকৃতি নাগৰী আৰু কুটীলাত একেই, পুৰণি অসমীয়া পুথিত কিন্তু ‘ক’ৰ আকৃতি ‘ক’ (Dagger shaped) মৌৰ্য্য আকৃতিৰ আছিল। নাগৰী কুটীলা সানমিহলি হোৱা এই লিপিটোক অসমত ‘কায়েথী’ বা ‘কায়েথলী’ আখৰ বুলিছিল। যি বিলাক আখৰক এতিয়া বঙ্গলা আখৰ বুলি কওঁ তাৰে কিছুমান আখৰ আমাৰ পুৰণি ফলিবিলাকত সাধাৰণতে একে আকৃতিতে পোৱা যায়। ৭ম শতিকাৰ ভাস্কৰ বৰ্মাৰ ভাৱৰ কলিত ‘অ’ আখৰটো এতিয়াৰ দৰেই (কুটীলা আকৃতি) পোৱা গৈছে।*

* শ্ৰীমন্ত দেৱানন্দ ভট্টাচাৰ্য্য “অসমীয়া ভাষাৰ মৌলিক বিচাৰ” আৰু “নাহিত্যৰ চানেকী” প্ৰথম ২৮৪-২৮৮ পৃষ্ঠা প্ৰতিভা।

বৰ্ত্তমান অসমীয়া লিপিটো যেনেকৈ ‘ব’ আৰু ‘ব্’ এই দুটা আখৰত বাজে বৰ্ত্তমান বঙ্গলা লিখিবৈ সৈতে একেই, পুৰণি অসমীয়া লিপিও পুৰণি বঙ্গলা লিখিবৈ সৈতে প্ৰায় একেই, য’ নানান্থ মাথোন দুই এটা আখৰ বেলেগ দেখা যায়। পুৰণি বঙ্গলা পুথিতো বোলে কোনো ঠাইত ‘ব’ আখৰটোও পেট কটাই। তেনেহলে এইটো ভালকৈ বুজিব পাৰি যে বৰ্ত্তমান অসমীয়া বা বঙ্গলা লিপিটো একেবাৰেই বঙ্গালীৰ অকলশৰীয়া (Exclusive) লিপি নহয়, আমেৰিকান আৰু বৃটিছ মিশ্তনাৰীসকলে ছপা-যন্ত্ৰৰ সহায়েৰে উলিওৱা সেই একে কুটিলা নাগৰী আখৰৰে পৰিণতি (Development) মাথোন। গতিকে এই লিপিটো অসমীয়া আৰু বঙ্গালী উভয়ৰে উন্নতীয়া লিপি (Common script)।

যদি ঐতিহাসিক আৰু ভাষাতাত্ত্বিক (Philological) যুক্তিত অসমীয়া ভাষা বঙ্গলা ভাষাতকৈ আগ বুলি প্ৰমাণিত হয়, তেন্তে আমাৰ এই লিপিটো অসমীয়াৰপৰাহে যে বঙ্গালীয়ে লৈছিল তাত সন্দেহ নাই। গতিকে এই লিপিটো প্ৰথমতে অসমীয়া, পিছতহে বঙ্গলা।

আমাৰ বৰ্ত্তমান ছপা আখৰৰ লিপিটো যে বঙ্গলা লিপি এই ভ্ৰম ধাৰণাটো হোৱাৰ কাৰণ আমেৰিকান মিশ্তনাৰীসকলে এই লিপিটো ছপাই উলিয়াই প্ৰথমে বঙ্গদেশত প্ৰচলন

কৰি তাৰ পিছত অসমত প্ৰচলন কৰিলেহি দেখি বৃটিছ ৰাজত্বৰ আৰম্ভণত

লিপিটোক বঙ্গলা
বুলি ভবাৰ গুৰি

৩০ বছৰ মানলৈ অসমৰ পঢ়াশালীবিলাকত বঙ্গলা ভাষা চলিছিল। বঙ্গলা

ভাষাৰ লগে লগে এই ছপা আখৰৰ লিপিটো অহাত, পুৰণি অসমীয়া পুথিৰ আখৰৰ লগত এই নতুন আখৰৰ আপাতত: অসাদৃশ্য (Apparant dissimilarity) বা অমিল যেন দেখি, আৰু ইয়াক বঙ্গলা ছপা কিতাপৰ আখৰৰ সৈতে অবিচল একে দেখি আমাৰ মাহুহে এই লিপিটোক বঙ্গলা বুলি কবলৈ ধৰিলে। প্ৰকৃতপক্ষে শতাব্দী ধৰি চলি থকা সেই অসমীয়া আখৰৰে যে ই নতুন ৰূপ তাক বুজিব নোৱাৰিলে।

সংস্কৃতক এৰি অসমীয়া বা বঙ্গালীৰ কোনো স্বকীয়া বৰ্ণমালা নাই, মূল একে বৰ্ণমালাৰ সেই একে প্ৰাচীন ব্ৰাহ্মী লিপিৰেই ঐতিহাসিক ৰূপান্তৰ ঘটি ঘটি আজি উন্নত যুগিত আমাৰ এই লিপিটোৱে দেখা দিছে। গতিকে ই একাধাৰে সংস্কৃত আৰু অসমীয়া।

আমাৰ লিপি এৰি আমাৰ ভাষা লিখিবলৈ নাগৰী ললে, আমি এটা উচ্চাৰণ-সংকটতও পৰিম। উদাহৰণ স্বৰূপে আমাৰ লিপিত ‘ঘ’ আৰু ‘গ’ দুটা স্বকীয়া আখৰৰ দুটা স্বকীয়া উচ্চাৰণ আছে (যদিও সংস্কৃত যতে বৰ্ণ একেটাই)। কিন্তু নাগৰীত সেইটো আখৰ ঘ (v) এটা উচ্চাৰণেৰে হে আছে। আমি নাগৰী আখৰত আমাৰ কীৰ্ত্তন-বোবা লিখি গাবৰ হলে—

“বহুমানি যাদৱ যাদৱানন্দ হৰি” হুবুলি বুলিব লাগিব—

“ইয়হুমানি ইয়াদৱ ইয়াদৱানন্দ হৰি।”

আমি তেন্তে দেৱনাগৰী আখৰ লৈ সৰ্ব-ভাৰতীয় হবলৈ গৈ নিজৰ স্বাত্বটোও (Phonetics) বিসৰ্জন দিমগৈ নে? আমাৰ ভাষাত নাগৰী লিপি হুমায়ে অজস্ৰ (৭) আৰু

কেইবাটাও আখৰৰ সৰ্ব্বত্ব এই উচ্চাৰণ সংকটটোৱে দেখা দিব। সম্প্ৰতি আমি সেইবোৰৰ আলোচনা নকৰি ১৩৫১ তাৰিখৰ “নতুন অসমীয়া”ত প্ৰকাশিত শ্ৰীযুত মোহনচন্দ্ৰ মহন্তদেৱৰ এই সম্পৰ্কত লিখা প্ৰবন্ধটোলৈ আঙুলিয়াই কান্ধ থাকিলোঁ।

এই সম্পৰ্কত স্বয়ং শ্ৰীনেহেৰুৱে কৈছে :—

“কোনো এটা ভাষাৰ যদি লিপি পৰিবৰ্ত্তন কৰা তেন্তে তাৰ শব্দ-চিহ্নই বেলেগ হৈ পৰিব, বেলেগ উচ্চাৰণ ওলাব আৰু লগতে বেলেগ ভাববোৰ উদয় হব। নতুন লিপিৰে লিখিত সাহিত্য আৰু আগৰ লিপিৰে লিখিত সাহিত্যৰ মাজত এটা অলজ্ঞানীয় ব্যৱধানৰ সৃষ্টি হব। শ্ৰীনেহেৰুৱে অভিমত আৰু আগৰ লিপিৰে লিখিত সাহিত্যটো প্ৰায় বিদেশী সাহিত্যৰ দৰে যুত সাহিত্য হৈ পৰিব। যি ভাষাত ভৱিষ্যতলৈ স্থায়ীভাৱে ৰাখিব লগা কোনো সাহিত্য নাই, তেনে ভাষাত এই Risk অৰ্থাৎ বিপদটো বৰণ কৰিব পাৰি, কিন্তু ভাবস্বৰ্বৰ ভাষাবিলাকত এনেকুৱা লিপি পৰিবৰ্ত্তনৰ কথা মই ভাবিবই নোৱাৰোঁ। কাৰণ আমাৰ ভাৰতীয় সাহিত্যবিলাক অকল চহকী আৰু মূল্যবানেই নহয়, সেইবিলাক আমাৰ ইতিহাস, চিন্তা আৰু জনগণৰ জীৱনৰ লগত নেবা-নেপেৰাভাৱে জড়িত হৈ আছে। গতিকে কোনো ভাৰতীয় ভাষাৰ লিপি পৰিবৰ্ত্তন কৰিব খোজাটো এটা নিষ্ঠুৰ শৰীৰ ব্যৱচ্ছেদৰ (Vivisection) নিচিনা কাৰ্য্য হব। আৰু ই আমাৰ জন-শিক্ষাৰ উন্নতি নিশ্চয় পিছুৱাই দিব।

“হিন্দুস্থানী (এতিয়া হিন্দি ? লেখক) ভাষাৰ উন্নতিসাধন ব্যাপাৰটোৱে ভাৰতীয় অগ্ৰাণ্ণ লেখত লবলগা ভাষাবিলাকৰ চলি অহা ব্যৱহাৰ আৰু শ্ৰীবুদ্ধি সাধনত বিধি পঠালি দিয়াটো কদাপি উচিত নহব।”

এইখিনিতে আমাৰ পৰ্ব্বতীয়া জাতি-ভাই টাইবেলসকলৰ সৰ্ব্বত্বতো একাধাৰ কবলৈ আছে। ভৈয়ামত থকা টাইবেলসকলে অসমীয়া ক’ব আৰু অনেকে লিখিব পঢ়িবও জানে।

টাইবেল জাতিৰ
লগত এক

তেওঁবিলাক আন আন অসমীয়াৰ দৰে ভাষা-সংস্কৃতিত অসমীয়াই হৈ আছে।

কিন্তু কিছুমান পৰ্ব্বতীয়া জাতিৰ লগত হলে এই কথা নেখাটে। তেওঁলোকৰ

অনেকে অসমীয়া বুজিব পাৰে আৰু অসমীয়া কবও পাৰে। কিন্তু মিত্তনেবী-

বিলাকে তেওঁলোকক খুঁঠান কৰিবলৈ তেওঁলোকৰ স্থকীয়া মাত-কথা (Dialects) আৰু ইংৰাজী ভাষাত বোমান আখৰেৰে শিকোৱা কাৰণে তেওঁলোকৰ ভাব-ধাৰা ভৈয়ামৰ টাইবেল আৰু আমাৰপৰা স্থকীয়া হৈ গৈছে। আৰু সেই কাৰণেই তেওঁলোক আৰু আমাৰ মাজত এটা বিচ্ছিন্ন ভাবৰ লক্ষণ প্ৰকাশ পাবলৈ ধৰিছে।

যদি তেওঁলোকক অসমীয়া আখৰেৰে অসমীয়া ভাষা শিকোৱা হয়, তেন্তে তেওঁলোক যে অনতিপলমে ভৈয়ামৰ টাইবেলসকলৰ দৰেই অসমীয়াৰে সৈতে মিলি অসমীয়া হৈ যাব তাত সন্দেহ নাই। গতিকে তেওঁলোকৰ মাজত ‘বোমান’ লিপিৰ পৰিবৰ্ত্তে অসমীয়া লিপি প্ৰচলন কৰি অসমীয়া ভাষাৰ প্ৰসাৰ সাধন কৰিবলৈ পুৰ্ব্বাৰ্থ কৰাটো প্ৰত্যেক অসমীয়াৰ পক্ষে এটা অৱশ্য-কৰ্তব্য আৰু পুণ্যকৰ্ম নিশ্চয়।

কিন্তু এই পৰ্বতীয়া জাতিবিলাকৰ মাজতো আকৌ 'নাগৰী' লিপি প্ৰচলন কৰিবলৈ গলে কেৱল এটা বেমেজালিৰ (Confusion) হে সৃষ্টি হব।

বাস্তৱাত্মক আৰু কাৰ্য্যকৰী দৃষ্টিভঙ্গীৰপৰা কবলৈ হলে নেকাক অসমৰ লগত এক প্ৰশাসনীয় গোটত নামৰি লৈ প্ৰশাসন কাৰ্য্য চলালেহে নেকাৰ সৰ্ব্বোত্তৰোপকাৰ উন্নতি সাধন কৰা হব আৰু তেতিয়াহে এই পৰ্বতীয়া ভাইসকলক আমাৰ মাজত নামৰি লব পৰা হব আৰু তেওঁলোকেও দৰাচলতে তেওঁলোকৰ আৰু ভৈয়ামবাসীৰ মাজত কোনো পাৰ্থক্য নাই

নেকাৰ সৈতে
অসমৰ সম্পৰ্ক

বুলি সাৰ্থকভাৱে উপলব্ধি কৰিব পাৰিব। নেকাৰ ঐতিহ্য আৰু দৰ্শন অব্যাহত ৰাখি অৰ্থাৎ তেওঁলোকক অসমীয়া ভাষা সংস্কৃতিৰপৰা সম্পূৰ্ণ আঁতৰাই ৰাখি কেনেভাৱে এক ভাৰতীয় সংহতিৰ মনোভাৱ এওঁলোকৰ

মাজত সূমুৱাই দিব পৰা হব কব নোৱাৰোঁ। অসমীয়া তথা ভাৰতীয় ভাষা-সংস্কৃতিৰ মাধ্যমেদিও এই পৰ্বতীয়া জাতিসকলৰ নিজস্ব বৈশিষ্ট্য অটুত ৰাখিব পৰা হব। হেজাৰ হেজাৰ বছৰ ধৰি নেকাৰ অধিবাসীৰ লগত অসমীয়া ভাষা-সংস্কৃতিৰ এক সমন্বয় ঘটি আহিছে, আৰু তেওঁলোকৰ নিয়ম বৈশিষ্ট্য লুপ্ত হোৱা নাই। মধ্যযুগত অসমৰ বৈষ্ণৱ আন্দোলনে এই পৰ্বতীয়া জাতি-বিলাকৰ মাজতো বৈষ্ণৱ ধৰ্ম প্ৰচাৰ কৰি উন্নত কৰি দিলে, পৰ্বতীয়া জাতি হিচাপে তেওঁলোকৰ বৈশিষ্ট্যৰ কোনো হ্ৰাস হোৱা নাছিল।

মহাভাৰতৰ দিনৰেপৰা নেকা আৰু চীনৰ লগত অসম বা প্ৰাচীন কামৰূপৰ সম্পৰ্ক চলি আহিছে। ভগদত্তৰ সৈন্তবাহিনীত কিবাট অৰ্থাৎ নেকা অঞ্চলত বাস কৰা বিভিন্ন জাতিৰ আৰু চীনা সৈন্ত আছিল। নৰকাসুৰ, ভগদত্ত, বাণ, ভীষ্মক, শ্ৰীৰামচন্দ্ৰ, আৰিমত্ত, ভাস্কৰবৰ্ণা, হৰ্জ্জবৰ্ণা, বলবৰ্ণা আদি বজাৰ ৰাজত্বকালত অসমৰ উত্তৰ-পূব সীমান্ত ভূ-ভাগত থকা পৰ্বতীয়া জাতিবোৰৰ সম্পৰ্ক আছিল আৰু সেইবোৰ বজাৰ ৰাজ্যৰ অন্তৰ্গত এই পৰ্বতীয়া জাতিবিলাকত সকলো নোমাই আছিল। আহোম ৰজাসকলৰ দিনতো এই পৰ্বতীয়া জাতিবিলাকৰ লগত এটি সূহ ৰাজনৈতিক সম্বন্ধ ঘটিছিল। এওঁলোক সম্পূৰ্ণৰূপে আহোম ৰজাৰ তলতীয়া হৈছিল। মধ্য যুগত শদিয়াৰপৰা প্ৰায় ১৫ দিনৰ বাটৰ অন্তত লোহিতৰ পাৰত পৰ্বতৰ মাজত থকা উপত্যকা এটিত এখন আৰ্য্য উপনিবেশ আছিল। ইয়াকে কলিতা দেশ বোলা হৈছিল। এই কলিতা দেশৰ কথা আন আন তথ্য-পাতিৰপৰাও প্ৰমাণিত হৈছে। ভবানীপুৰীয়া গোপাল আতাৰ মাতৃ এই কলিতা দেশৰপৰাই আহিছিল।

বোড়শ শতিকাৰ প্ৰথ্যাত গ্ৰন্থ যোগিনীভদ্ৰত অসমৰ ধৰ্মকেই 'কৈবাত্ত' ধৰ্ম বুলি অভিহিত কৰিছে। শৈৱ, শাক্ত আদি ধৰ্ম সম্প্ৰদায়ৰ মাজেদি এই কিবাটসকলৰ অৰ্থাৎ নেকা বা অসমৰ উত্তৰ-পূব সীমান্ত ভূ-ভাগৰ অধিবাসীসকলৰ বহুত কথাই আমাৰ সাংস্কৃতিক জীৱনত নোমাই পৰিল, আৰু তেওঁলোকৰ মাজতো ভাৰতীয় সংস্কৃতিৰ বহুতো কথাই নোমাই পৰিল, অৰ্থাৎ কাবোৰো কোনো প্ৰকাৰে হানি নঘটিল। ভাৰতীয় বৃহত্তৰ আৰ্য্যৰ পাণ্ডিত্যেই নেকা অঞ্চলত অসমীয়া ভাষা-সংস্কৃতিৰ মাধ্যমেদি তাৰ অধিবাসীসকলৰ উন্নতি সাধন কৰিবলৈ

চৰকাৰে চেষ্টা কৰা উচিত হ'ব আৰু নেকাক অলম্বৰ লগত প্ৰশাসনীয় গোটলৈ অনাটোও উচিত হ'ব।

আমাৰ বৰ্তমান সাহিত্যত যিটো বিজ্ঞোহৰ সূচনা হৈছে তাৰ মূলত কবিশুৰ ববীজনাথে
কোৱাৰ দৰেই কব পাৰি যে সাগৰৰ সিপাৰে এখন হাট আছে তাত এটা
ভাৰতীয় ঐতিহ্য আৰু
অসমীয়া লেখক
হট্টগোলৰ প্ৰতিফলনটো উঠিছেহি। হাটখন হৈছে ক্ৰয়েড, কাৰ্ণামান্ধৰ নতুন
চিন্তাধাৰাৰে প্ৰভাৱান্বিত যুৰোপৰ বৈবয়িক জীৱনযুগ, ঘাইকৈ ২য় মহাযুদ্ধৰ পিছত
ঘটা পৰিস্থিতিৰ ফল, আৰু হট্টগোলটো হৈছে তাৰ আন্দোলন আৰু তাৰ সাহিত্যিক প্ৰতিফলন।

কবিশুৰে কৈছে—“নদী সদায় সমুখলৈ পোনে পোনে বৈ থাকি হঠাৎ এটা মেৰপাক
লৈ বোঁকা হৈ যায়, সাহিত্যও সদায় সেইদৰে পোনে পোনে নবয়, যেতিয়া সি মেৰপাক লৈ
বোঁকা হৈ যায় তাকে কব লগা হয় মৰ্জাৰ বুলি। এই মৰ্জাৰটো লম্বলৈ নহয়, মৰ্জিলৈহে, ই
বাস্তৱতে দেশগত আৰু কালগত নহয়, মৰ্জিগতহে।”

ক্ৰয়েডে জীৱনৰ মূল যোন প্ৰেৰণাত পালে, কোনে জানে যোন প্ৰেৰণাৰ সিকালে
ভাৰতীয় ঋষিয়ে উপলব্ধি কৰা সেই “বসো বৈ সঃ” সেই বসবৰূপ অখণ্ড আনন্দই নাই বুলি ?
কি জানি সিহেই মূলবো মূল সৰ্বমূল ?

কাৰ্লমাৰ্ছে' মাহুহ জাতিৰ সমগ্ৰ সভ্যতাটোকে Nothing but an evolution of
biological necessity অৰ্থাৎ জৈৱিক প্ৰয়োজনৰ অভিব্যক্তি মাথোন বুলি কৈছে। মাহুহৰ
জান-কৰ্ম বহুদূৰ জৈৱিক প্ৰয়োজনৰ অভিব্যক্তি হলেও তাৰে ওপৰলৈ উঠিহে মাহুহ উন্নতবশৰা
উন্নততৰ হৈ হৈ শেষত পুৰা মাহুহ হ'ব পাৰিছেগৈ। আহাৰ, নিদ্ৰা ভয়, যৈখন—এই চাৰিটা
অৱস্থা, মাহুহে এই জৈৱিক প্ৰয়োজনৰ ওপৰলৈ উঠিহে কব পাৰিছে “Man does not live
by bread alone”. (Bible)। অৰ্থাৎ মাহুহ কেৱল অন্ন-বস্ত্ৰ লৈয়ে জীয়াই নাথাকে।
জৈৱিক প্ৰয়োজনৰ বাবে জুইয়ে পোৰে এই জানটো মাহুহৰ দৰ্কাৰ। এইটো নেজানিলে তেওঁ
জুইত হাত স্ফুৰাই দিলে পুৰিব। কিন্তু পৃথিৱীখন যে স্তম্ভবিধা টেঙাটোৰ দৰে ঘূৰণীয়া আৰু
সূৰ্য্যৰ চাৰিওফালে ঘূৰে এই জানটো তেওঁৰ নহলেও, তেওঁৰ জৈৱিক প্ৰয়োজনত একো কতি
নহ'ব। এই জানটো নহলেও তেওঁ পৃথিৱীত খেতি-বাতি কৰি বেপাৰ-বাণিজ্য চলাই থাক,
থাকিব পাৰিব। তথাপি মাহুহে এইটোও জানিছে কিয়, জানিবলৈ বিচাৰিছে কিয় ?

আমাৰ ঐতিহ্যৰ লগত ধৰ্মবোধও ওতঃপ্ৰোত হৈ আছে। সমাজৰ ভাল বেয়া আজিও
আমাৰ মূখ্যতঃ এই সহজাত ধৰ্মবোধৰ দ্বাৰাই নিয়ন্ত্ৰিত হৈছে। এসময়ত ধৰ্মৰ লগত সাহিত্যৰ
যোগ নিগূঢ় হৈ আছিল। প্ৰত্যেক দেশৰ প্ৰাচীন আৰু মধ্যযুগৰ সাহিত্যৰ ইতিহাস অল্পধাৱন
কবিলে দেখা যায়, সেই দেশৰ ধৰ্মীয় আন্দোলনৰ লগত যোগ বন্ধা কবি সাহিত্যৰ ৰূপ ক্ৰমে
বিবৰ্জিত হৈছে। গতিকে আত্মতানিক ক্ৰিয়াকাণ্ডৰ ধৰ্ম বাহু দিলেও ধৰ্মৰ লগত আমাৰ জীৱন
বিচ্ছিন্ন কবি নোহোৱা, সাহিত্য এই জীৱন-প্ৰকাশক যেতিয়া ধৰ্ম-প্ৰকাশকও। ধৰ্মৰ মূল্যধাৰ
হৈছে প্ৰাৱৰ্ণিক ধৰ্মতে ঈশ্বৰ-বিশ্বাস আৰু নৈতিক চৰিত্ৰ। আজিৰ বৈজ্ঞানিক যুগৰ

প্ৰগতিবাদীলকলে এই 'ঈশ্বৰ' শব্দটো মাকাতা যুগৰ বুলি কাণত তিলা দিয়ে যদিও ধৰ্ম্মৰে নানান্ধৰ মানৱতাবাদক বাদ দিব নোৱাৰে যেন পাওঁ। ধৰ্ম্মৰ অৰ্থ যদি এই মানৱতাবাদেই হয় তেন্তে তাৰ লগত শিল্প সাহিত্যৰ সম্বন্ধ বাঢ়িহে যাব লাগিব, আজি কি ব্ৰহ্মেশী কি বিদেশী সকলো সমকালীন সাহিত্যৰ এটা উল্লেখযোগ্য লক্ষণেই হ'ল এই মানৱতাবাদ। এই মানৱতাবাদ প্ৰধানতঃ কি? প্ৰেম, প্ৰীতি, স্নেহ, দয়া, দাক্ষিণ্য, ক্ষমা, কৰুণা, আত্মত্যাগ আদি মানৱ প্ৰেমৰ বহু অভিব্যক্তিয়েই নহয় জানো? এইবিলাকেই পুনৰ ধৰ্ম্মৰ উপাদানো নহয় জানো?

এই ধৰ্ম্মৰো মূল কেৱল এক ঈশ্বৰ-ভক্তিৰ প্ৰচাৰ কৰিছিল কাৰণেই আজি আমাৰ প্ৰগতিবাদী সাহিত্যিকসকলে শব্দবহেৰৰ আঁক দিন নাই, শব্দবহেৰ গ'ল বুলি আমাক শব্দী সাহিত্যৰ নিশ্চয়োজনীয়তা বুজাবলৈকো উত্তত হৈছে।

শব্দবহেৰৰ দিন গ'ল মানে আমি সাধাৰণতে বুজিম ঈশ্বৰৰে দিন গ'ল বুলি। অথচ জগতত যদি কিবা বস্তু অনন্ত হৈ আছে তেন্তে সি সেই অনন্ত বহুতৰ আদি কাৰণ ঈশ্বৰেই। সেইদেখি আইনষ্টাইনৰ নিচিনা বৈজ্ঞানিকেও শেষত কৈ যাবলৈ বাধ্য হৈছে—“The most beautiful thing we can experience is the mysterious. He to whom this emotion is a stranger, who cannot pause to wonder, is as good as dead.”

এই বহুতৰ আদি কাৰণকে ভাৰতৰ ঋষিয়ে ঈশ্বৰ বা ব্ৰহ্ম বুলি নিৰ্দেশ কৰিছে আৰু তেওঁকেই কবি বুলিও কৈছে। এই চন্দ্ৰ-সূৰ্য্য সমুজ্জল বিশ্ব সৃষ্টি সেই বিশ্বকবিৰে ৰচনা,—সেই বিশ্বকবিৰে কল্পনা। আজি আমাৰ বিশ্ববৰণ্য কবি, কবি-বিহঙ্গ ৰবীন্দ্ৰনাথো উধাও হৈছিল এই অনন্ত বহুতৰ অনন্ত আকাশলৈকে যাৰ অন্নজল আছিল উপনিষদ, ফল-মূল—বৈষ্ণৱ কবিতা, ৰ'দ-বতাহ—বান্ধুগুল, এলিজাবেথীয় যুগৰ ৰোমাণ্টিক কাব্য সাহিত্য আৰু নানা জ্ঞান-বিজ্ঞানৰ ৰ'দ-কাঁচলিৰ মানৱ জীৱন। ৰবীন্দ্ৰনাথো এই বহুতৰ আদি কাৰণ ঈশ্বৰকে উদ্দেশ্য কৰি গাইছে—

“পিতা-মাতা-ভাতা প্ৰিয় পৰিবাৰ

পুত্ৰ আমাৰ মিত্ৰ আমাৰ

সকলৰ সাধে জন্মে প্ৰবেশি

তুমি আছ মোৰ লাথ,

সব আনন্দ মাঝাৰে তোমাৰে

স্বৰিৰ জীৱন নাথ।”

আমাৰ মহাপুৰুষ শ্ৰীমন্ত শৰবেও আমাক এই ‘ভাৰত-আত্মা’ৰ বাণীকে জনাই সেই অনন্ত পতাব ঘোষণা কৰি গৈছে—

“তুমি সত্য ব্ৰহ্ম তোমাতে প্ৰকাশে

জগত ইটো অনন্ত,

জগততো মহা তুমিয়ে প্ৰকাশ

অন্তৰ্য্যামী ভগৱন্ত।”

জগতৰ পৰিবৰ্ত্তনশীলতাৰ ওপৰতে ভৰ হি উধাকৰিড আধুনিক সাহিত্যটো সত্য আৰু হৃদয়ৰ চিৰন্তনত্বও অস্বীকাৰ কৰিব খোজে। জগতৰ পৰিবৰ্ত্তনশীল ধৰ্মৰ লগত এটা অপৰিবৰ্ত্তনশীল ধৰ্মও যে আছে সেইটো যেন চকুত নপৰেই। যেনে দুইয়ে পোবে, শয়ান পোবে, অতীততো পুৰিছিল, আজিও পোবে। নৈ উজাই নবয়, অতীততো, বৰ্ত্তমানতো। তাৰ পৰিবৰ্ত্তন হোৱা নাই। মাহুহ সৌন্দৰ্য্যপ্ৰিয়, ফুলক হৃদয় দেখে, আগেয়েও, এতিয়াও। স্নেহ, প্ৰেম, দয়া, কৰ্ম্ম আদি মাহুহৰ হৃদয় ধৰ্ম্মও চিৰদিন আছে, আৰু তাৰ প্ৰতি মাহুহৰ অল্পবাপও চিৰকালৰ, পৰিবৰ্ত্তন হোৱা নাই। মাহুহৰ স্বভাবৰো মূলতঃ পৰিবৰ্ত্তন হোৱা নাই।

ল'ৰা-ছোৱালী ধেমালিত মডলীয়া, ডেকা-গাভৰুত আসক্ত আৰু বুঢ়া চিন্তাত মগ্ন।

জগত গতিশীল আৰু স্থিতিশীল—দুয়োটাই। সেই দেখিয়েই উপনিষদে কৈছে :—

“তদেজতি তন্নৈজতি তদ্বদে তদন্তিকে।”

তেওঁ যায়ও, নাযায়ও, তেওঁ দূৰৈতো, ওচৰতো। অংশকো মানো, সমস্তকো মানো, কিন্তু সমগ্ৰবিহীন অংশ ঘোৰ অন্ধকাৰ, আৰু অংশবিহীন সমগ্ৰ আৰু ঘোৰ অন্ধকাৰ।

ওপৰলৈ গৈ দূৰলৈ চালে দেখিম আমাৰ পৃথিবীখন ঘূৰণীয়া আৰু গৈ আছে, ঘূৰি আছে ‘তদেজতি’। কিন্তু ওচৰতে ইয়াতে থাকোঁতে দেখিছোঁ পৃথিবীখন চেপেতা আৰু একে ঠাইতে বৈ আছে, ‘তন্নৈজতি’, এই দুইটাই সত্য। ‘তদ্বদে তদন্তিকে’ সত্য দূৰৈতো, ওচৰতো।

দেশৰ, সমাজৰ, মূঠতে জীৱনৰ বিবিধ পৰিবৰ্ত্তনৰ লগে লগে সাহিত্যৰ চেহেৰাবোৰো কিছু কিছু আহুসঙ্গিক পৰিবৰ্ত্তন ঘটিলেও প্ৰকৃত সাহিত্যৰ যিটো চিৰন্তন ধৰ্ম্ম অৰ্থাৎ বস দান, আনন্দ দান, আনকি জ্ঞান দান, সত্য আৰু সৌন্দৰ্য্যৰ উপলব্ধি, সি সকলো কালতে একে সত্য হৈয়ে থাকিব। মাহুহৰ যেনেকৈ বয়স মতে বালা, কৈশোৰ, যৌৱন, বান্ধকাত শৰীৰৰ চেহেৰা বেলেগ হৈ গলেও মাহুহজন একেই থাকে, সাহিত্যবো আত্মা অৰ্থাৎ চিৰন্তন ধৰ্ম্মটো একেই থাকিব। সেইদেখি প্ৰাগ্-ঐতিহাসিক যুগৰ পুৰনি কাব্য বামাৱণ, মহাভাৰত তাৰ বয়স নিত্যতাত আজিও নতুন হৈ আছে—এই যুগতো বামাৱণ মহাভাৰত আৰ্জুন, কচ আদি ভাৰ্য্যলৈ অনুদিত হৈও সেই একে সত্য আৰু সেই একে হৃদয়ৰকৈ প্ৰকাশ কৰিব পাৰিছে।

আজিৰ জগততো সেই বাম-বাৱণ, সেই ভীম-অৰ্জুন, যুধিষ্ঠিৰ আনকি দুৰ্য্যোধন, শকুনিও মানৱ-চৰিত্ৰত সোমাই আছে। গতিকে আজিও সি সাহিত্য বা কাব্যৰ বসত বলাল হৈ নতুন মাহুহক আনন্দ দান কৰিছে।

বাস্তৱ সাহিত্যৰ এজন নেতা স্ব'ৰ মতে আৰ্টৰ অৰ্থাৎ সাহিত্যৰ বিষয়-বস্তুটো যুগে যুগে পৰিবৰ্ত্তন হয়, চিৰন্তন যিটো থাকে সি মাথোন তাৰ বচনা-ভঙ্গী ঠাইল হে। কিন্তু হঠকৈ ভাবিলে বুজিব পাৰি যে সাহিত্যৰ বিষয়-বস্তু বুলি কোনো স্থিৰিদ্ধিটো পৰ্য্যায় নাই, বিষয়-বস্তুৰ অস্তিত্ব সাহিত্যিকৰ, লেখকৰ মনতহে, সেইদেখি সি প্ৰধানতঃ মনয়। সেই কাৰণেই বৰীজনাথ কৈছে—“The joy of unity within ourselves seeking expression, becomes creative, whereas our desire for fulfilment of our needs is constructive.” অৰ্থাৎ

আমার অন্তৰৰ মিলনানন্দই যি প্ৰকাশ বিচাবে, সি হৈছে সৃষ্টিলোক, কিন্তু আমাৰ বাস্তব প্ৰয়োজন পূৰণৰ কাৰণে আমাৰ যি আকাঙ্ক্ষা সি হৈছে গঠনমূলক।

সেইদেখি বৰ্ত্তমান আমাৰ দেশত হোৱা আধুনিক সাহিত্যৰ অস্তি-চেষ্টাটোক বাদ্য কৰি কবিত্বকৰে গাইছে—

“নভা মূল্য না দিয়েই সাহিত্যেৰ খ্যাতি কৰা চুৰি, ভালো নয়, ভালো নয়, সকল সে সৌন্দৰ্য্য যজুৰি।” কবিত্বকৰে আধুনিক সাহিত্য সম্বন্ধে তলত লিখা কথাখিনি আজি আমাৰ প্ৰাণধানযোগ্য।

“গত যুগোপীয়া যুক্তত মানুহৰ অভিজ্ঞতা ইমান কৰ্কশ ইমান নিৰ্ভৰ হৈছিল, তাৰ বহুযুগ প্ৰচলিত য’ত আদৰ আৰু সি সাংঘাতিক সংকটৰ ভিতৰত পৰি অকস্মাৎ ছাবখাৰ হৈ গ’ল। দীৰ্ঘকাল ধৰি যি সমাজস্থিতিক একান্তবিশ্বাস কৰি তেওঁ নিশ্চিন্ত আছিল, সি এক মুহূৰ্ত্ততে দীৰ্ঘ-বিদীৰ্ঘ হৈ গ’ল, মানুহে যিবিলাক শোভন-ৰীতি কল্যাণনৈতিক আশ্ৰয় কৰিছিল, তাৰ বিৰুদ্ধে ৰূপ দিহি ইমান দিনে যিবোৰক তেওঁ ভদ্ৰ বুলি জানিছিল, সেইবোৰকে দুৰ্ৰল বুলি, আত্ম-প্ৰভাৱণাৰ কৃত্ৰিম উপায় বুলি অৱজ্ঞা কৰাতেই যেন তেওঁ এটা উগ্ৰ আনন্দবোধ কৰিবলৈ ধৰিলে, বিশ্ব-নিম্নকৰ্ত্তাকেই তেওঁ আজি সত্যনিষ্ঠা বুলি ধৰি লৈছে।”

অনেকে ভাবে এই উগ্ৰতা এই কালাপাহাৰী তাল ধোকাই আধুনিকতা, মই হলে সেইটো নেভাবোঁ। ইনক্লুয়েঞ্চাই আজি হেজাৰ হেজাৰ মানুহক আক্ৰমণ কৰিলেও মই ক’ব নোৱাৰিম যে এই ইনক্লুয়েঞ্চাটোৱেই দেহৰ আধুনিক স্বভাব।

মোক যদি কোনোবাই সোধে বিম্বদ্ধ আধুনিকতাটোনে কি, তেনেহলে মই ক’ম বিশ্বক ব্যক্তিগত আসক্তভাৱে নেদেখি বিশ্বক নিৰ্ব্বিকাৰ তলতভাৱে দেখা। এই দেখাটোৱেই উজ্জল, বিম্বদ্ধ, এই মোহমুক্ত দেখাতেই আচল আনন্দ। আধুনিক বিজ্ঞানে নিবাসন্ত চিন্তে বিশ্বক লম্বা দৃষ্টিৰে দেখিব—এইটোৱেই শাস্ত্ৰতভাৱে আধুনিক।

কিন্তু ইয়াক আধুনিক বুলি কোৱাও নিতান্ত বাজে কথা। এই যে নিবাসন্ত সহজ দৃষ্টিৰ আনন্দ—ইতো কোনো বিশেষ কালৰ নহয়। যাৰ চকুৱে এই অনাবৃত জগতত মঞ্চস্থ কৰিব জানে ই তেওঁৰ হে।

কবিত্বকৰে বৰ্ত্তমান ইংৰাজী সাহিত্যৰ সম্বন্ধত কৈছে—

“এই সাহিত্যৰ অস্ত্ৰ নানা গুণ থাকিব পাৰে, কিন্তু এটা গুণৰ অভাৱ আছে যাক বোলা যায় সাৰ্বভৌমিকতা, যাক মই বিদেশৰপৰাও অকুণ্ঠিত চিন্তে মানি লব পাৰোঁ। ইংৰাজৰ প্ৰাক্তন সাহিত্যক আনন্দৰেই বৰণ কৰিছিলোঁ, মানি লৈছিলোঁ, তাৰপৰা যে কেৱল বল পাইছোঁ এনে নহয়, জীৱনযাত্ৰাৰ পথত পোহৰও পাইছোঁ। তাৰ প্ৰভাৱ আজিও মনৰপৰা দূৰ হোৱা নাই। আজি কিন্তু দাবকদ্ধ যুগোপৰ দুৰ্গমতা অহুতৰ কৰিছোঁ আধুনিক ইংৰাজী সাহিত্যত। তাৰ কঠোৰতা মোলৈ বৰ অহুতাৰ যেন লাগে, বিজ্ঞপনৰায়ণ বিশ্বাসহীনতাৰ কঠিন ভূমিত তাৰ উৎপত্তি, তাৰ ভিতৰত এনে কোনো উদ্ধৃতি নাই—বৰে-বাহিৰে যাৰ অকণ্ঠ

আহান। এই সাহিত্যই বিশ্ববণা নিজৰ ক্ষমতা ওজোটা লৈ গৈছে,—ইয়াৰ ওচৰত এনে বাণী নেশাও যি বাণী শুনি ভাবিব পাৰে। ই মোবো চিৰকলীয়া দিবাবাণী। ছটা এটা বে ব্যতিক্রম নাই সেইটো কলে অন্তায় হব। ”

নতুনৰ বিদ্রোহ অনেক সময়ত এটা স্পৰ্দ্ধা মাথোন। বিজ্ঞানত প্ৰকৃতিয়ে মাহুহৰ ওচৰত নতুন নতুন জ্ঞানৰ ভেটী অবাৰিত কৰে কিন্তু মাহুহৰ আনন্দলোকে যুগে যুগে আপোনাৰ সীমা বিস্তাৰ কৰিব পাৰে, কিন্তু ভেটী নসলায়। যি সৌন্দৰ্য্য, যি প্ৰেম, যি মহত্বত মাহুহ চিৰকাল উৰোথিত হৈ আহিছে তাৰতো বয়সৰ সীমা নাই, কোনো আইনটাইনও আহি তাক অপ্ৰতিপন্ন কৰিব নোৱাৰে, ক’ব নোৱাৰে পুষ্পোদ্বোধনৰ বাৰ অক্লিম আনন্দ সি তাহানিকলীয়া ফিলি-ষ্টাইন। যদি কোনো বিশেষ যুগৰ মাহুহে এনেকুৱা সৃষ্টিছাড়া কথা ক’ব পাৰে, যদি হৃদয়ৰ বিজ্ঞপ কৰিবলৈ তেওঁৰ ওষ্ঠাধৰ সৃষ্টি হৈ উঠে, যদি পূজনীয়ক অপমানিত কৰিবলৈ তেওঁৰ উৎসাহ উগ্ৰ হয়, তেন্তে ক’বই লাগিব এই মনোভাৱ চিৰন্তন মানৱ স্বভাৱৰ বিকল্প। সাহিত্যই সকলো দেশতে এই কথাকে প্ৰমাণ কৰি আহিছে যে মাহুহৰ আনন্দ নিকেতন চিৰপুৰণি বিবহবেদনাৰ আশ্বাদ পাই আনন্দিত হয়। সেই চিৰপুৰণিক চিৰনতুন কৰিছে মাহুহৰ সাহিত্য আৰু শিল্পকলায়েই। এই কাৰণে মাহুহৰ সাহিত্য, মাহুহৰ শিল্পকলা সকলো কালৰ মাহুহৰ। সেইদেখি মোৰ মনত বাবে বাবে এই কথাটোৱেই খুন্দিয়াইছে যে বৰ্তমান ইংৰাজী কাব্য উদ্ধত-ভাৱে নতুন, পুৰণিৰ বিৰুদ্ধে বিদ্রোহীভাৱে নতুন। যি তৰুণৰ মন কালাপাহাৰী, সি ইয়াৰ নব্যতাৰ মন্দিৰ বসত মন্ত কিন্তু এই নব্যতাই ইয়াৰ ক্ষণিকতাৰ লক্ষণ। বৰ্তমান এই সাহিত্যৰ নবীনতাক অভ্যর্থনা কৰি ক’ব নোৱাৰোঁ,

“জনম অবধি হাম ক্লপ নেহাবিহু

নয়ন না তিৰপিত ভেল,

লাখ লাখ যুগ হিয়ে হিয়ে বাখহু

তভো হিয়া জুড়ন ন গেল।”

—তাক যেন সঁচাকৈয়ে নতুন বুলি ভ্ৰম নকৰোঁ। সি আপোনাৰ সত্তা জন্ম-মুহূৰ্ততে লগত জৰা লৈ আহিছে তাৰ আয়ুস্থান যে শনি—সি যিহানেই উজ্জল হওক সি কিন্তু শনিয়েই।

বিশ্বকবিৰ দৰেই মনীষী জীৱিনোৱা ভাৱেই গুৱাহাটীত অসমীয়া সাহিত্যিক-জীৱিনোৱা ভাৱেব
মন্তব্য সকলৰ সভাত আমাৰ বৰ্তমান সাহিত্যিকসকলৰ কৰ্তব্য প্ৰসঙ্গত কৈছে—

“ধাৰ্ম্মমিটাৰে জব জোখে, তাৰ কিন্তু জব নাই। তাৰ জব হলে তোমাৰ জব জুখিব নোৱাৰে। যাৰ জব নাই সিহে হাতেৰে জবীয়াৰ জব জোখে। যি বিকাৰেৰে সমস্ত সমাজ বিকৃত হৈছে, সেই বিকাৰ শিখনেহে জুখিব পাৰিব, যি জনৰ গাঁও বিকাৰটো নাই। কেমেৰাৰ সমুখত থকা জনেহে কটোগ্ৰাফ লয়, পিছত থকা জনে নহয়। এই প্ৰকাৰে সাহিত্যিকসকল সামাজিক অৱস্থাৰ ডটম্বুও হ’ব লাগিব, অভিমুখো হ’ব লাগিব—‘উপদ্রষ্টা, অজ্ঞবন্তা .....’ হ’ব লাগিব।”

লম্বাজব বিকাৰেৰে বিকাৰগ্ৰস্ত হলে প্ৰকৃত সাহিত্যিক হ'ব নোৱাৰি, অথবা সাহিত্য সকলো দেশৰ আৰু সকলো কালৰ। তেনে সাহিত্য ইচ্ছামতে সৃষ্টি কৰিব নোৱাৰি—লাগিলে সাহিত্যিকজন নেপোলিয়নেই হওক বা আনেই কিবা হওক। মাহুহে আজি দহ ভাৰিখে ন ভাৰিখৰ কাগজ নপঢ়ে। শব্দবদেৱৰ সাহিত্য কিন্তু যোৱা চাৰি শ বছৰ পঢ়িছে, চাৰি শ বছৰে ন ন লোৱাৰ পাইছে। চাৰি শ বছৰ পাৰ হৈ যোৱা কাৰণে সি অধিক সমাধৰ হে পাবৰ যোগ্য হৈছে, কাৰণ যোৱা চাৰি শ বছৰৰ অৰ্থ তাত সোমাই পৰিছে। কালপুৰুষে তাক পৰীক্ষা কৰি গ্ৰহণ কৰিছে। সেই ৰচনাত শব্দৰ যি সামৰ্থ্য আছে সি অপৰিনীয়। মহাহুতুভিলা তটস্থ পুৰুষেহে প্ৰকৃত সাহিত্যিক হ'ব পাৰে। সত্য সাহিত্যিক অভিমুখ আৰু তটস্থ হ'ব লাগিব।

১২৫০ চনত নোবেল প্ৰাইজ লাভ কৰোঁতা উইলিয়ম ফ'ল্কাৰেও (William Faulkner) জগতৰ বৰ্তমান সাহিত্যই কি ঢাল লৈছে আৰু কি ঢাল লোৱা উচিত সেই সম্বন্ধে কৈছিল—

“আজিৰ যুগত মাহুহৰ ভয় বিশ্বজনীন, শৰীৰটোৰ কাৰণে ভয়। আধ্যাত্মিক ভয়ৰ কথা নোহোৱা হৈছে। এতিয়া কেৱল প্ৰশ্ন উঠে, মাহুহ জাতি কাহানি সম্পূৰ্ণ ধ্বংস হ'ব? এয়ে একমাত্ৰ প্ৰশ্ন।”

মহান সাহিত্য হবলৈ গলে তাত মাহুহৰ অন্তৰৰ সমস্তা আৰু অন্তৰ্হৃদয়ৰ কথা থাকিব লাগিব। কিন্তু আজিৰ তৰুণ লেখক গোপ্তিয়ে এই সমস্তাবোৰৰ কথাই পাহৰি গৈছে।

তেওঁলোকে আকৌ এই সমস্তাবোৰৰ ফালে ঘূৰি আহিব লাগিব। তেওঁলোকে বুজিব লাগিব ভীকতাৰ অতি নীচ প্ৰযুক্তি। তেওঁৰ সাহিত্যসাধনাৰ বিষয় হ'ব লাগিব পুৰণি কথাবোৰেই অৰ্থাৎ অন্তৰৰ প্ৰবৃত্তিসমূহ—সেই পুৰণি বিশ্বজনীন সত্যবোৰ। ইয়াৰ অবিহনে সকলো সাহিত্যই ক্ষণস্থায়ী। প্ৰেম, সাহস, সম্মান, গৰু, ত্যাগ—এইবোৰ সাহিত্যৰ চিৰন্তন বিষয়বস্তু। এই কথা যেতিয়ালৈকে উপলব্ধি কৰিব নোৱাৰে, তেতিয়ালৈকে সাহিত্যিক সম্প্ৰদায়ৰ ওপৰত শাওপাত।

আজিৰ আধুনিক সাহিত্যিক প্ৰেমৰ কথা নিলিখে, লিখে কামৰ (lust) কথা। তেওঁলোকে বৰ্ণনা কৰে পৰাজয়ৰ কথা, যি পৰাজয়ৰণা কোনো কোনো মূল্যবান বস্তু নেহেৰুৱায়, তেওঁলোকে বিজয়ৰ কথা কয়, যাৰ কোনো আশা নাই। আটাইতকৈ ডাঙৰ কথা হ'ল তেওঁলোকে দয়া কৰণা এইবোৰৰ কথা নকয়। তেওঁলোকৰ বিৰামত সাৰ্বজনীন দুখৰ কথা নাই। তেওঁলোকে লিখে কেৱল গ্ৰন্থীৰ (Glands) কথা, হৃদয়ৰ কথা তাত নাই।

সাহিত্যিকসকলে আকৌ নতুনকৈ এইবোৰ কথা জানি লওক, নহলে তেওঁলোক মানৱ-জাতিৰ শেষ অৱস্থাৰ বা প্ৰলয়ৰ মাজত ঠিয় হৈ লিখাৰ নিচিনাহে হ'ব।

মাহুহজাতিৰ আৰু জগতৰ অন্তিম কাল উপস্থিত হ'ল বুলি মই ভাবিবলৈ মান্তি নহওঁ।

মাহুহজাতি কোনোমতে লেলাই-ধেম্বাই জীয়াই থাকিব, সেইটোৱেই কথা নহয়। মাহুহ চিকি থাকিব, সেয়ে নহয়—মাহুহৰ সকলোৰে ওপৰত জয়ী হ'ব।

মাহুহৰ আশা আছে, মাহুহৰ এখন স্নেহ, ভাগ আৰু সন্ম কৰিব পৰা হিয়া আছে, সেইবাবেই মাহুহ অমৰ।

কবি-সাহিত্যিকৰ কৰ্তব্য—এইবোৰ কথা লৈ লিখাটো। সাহিত্যিকসকলৰ বিশেষ অধিকাৰ—তেওঁলোকে মাহুহৰ অন্তৰ উন্নত কৰিবলৈ সহায় কৰিব, মাহুহজাতিৰ চিৰন্তন গোবৰৰ বন্ধ—সাহস, সন্মান, আশা, ভাগ আদিৰ কথা সোঁৱৰাই দিব।

কেৱল মাহুহৰ মাতৰ প্ৰতিধ্বনি শুনোৱাই কবিৰ কাৰ্য নহয়—মাহুহ সকলো অৱস্থাৰ ওপৰতে জয়ী হবলৈ সহায় কৰা হৈছে।

আমাৰ সাহিত্যও কেৱল ক'বৰ বাবে প্ৰতিধ্বনি এটা নহৈ—সকলো অৱস্থাত জয়ী হবলৈ প্ৰতিধ্বনি বাজি আমাক যেন আৰু আগ বঢ়াই নিয়ে—পৰমেশ্বৰৰ ওচৰত এয়ে প্ৰাৰ্থনা।

বন্ধুসকল, আজিৰ এই সভাপতিৰ ভাষণত হোৱাই নোহোৱাই ভালেমান কথা কৈ আপোনাসকলৰ বহুমূলীয়া সময় হ্ৰাস নট কৰিলোঁ। সেইবাবে সকলোলৈকে সামৰণি প্ৰাৰ্থনা জনাইছোঁ—এই অযোগ্যজনৰ ক্ৰটি-বিচ্যুতি যেন নিজগুণে মাৰ্জনা কৰে।

সৰ্বশেষত চীনৰ অন্ত্য আক্ৰমণৰ প্ৰতিবোধত আমাক যেন সৰ্বতোভাৱে বলিষ্ঠ কৰে—পৰমেশ্বৰৰ চৰণত এই প্ৰাৰ্থনা।

অসতো মা সদ্গময়
তন্নসো মা জ্যোতিৰ্গময়
মৃত্যোৰ্ণামৃতং গময়
আম্বিবাৰীৰ্মএধি কল্প যন্তে
দক্ষিণং মুখং তেন মাং পাহি নিত্যম্।

একোত্তৰদ্বিংশ অধিবেশন

ডিগৰৈ—১ এপ্রিল, ১৯৬৪ চন

সভাপতি—শ্রীশ্রীমিত্ৰদেৱ মহন্ত

“বাঙৰে মনলি প্ৰতিষ্ঠিতা
মনো মে বাচি প্ৰতিষ্ঠিতম্
আৱিৰাবীৰ্য্যএধি।
বেদন্ত ম আনীতঃ
ঋতং মা মে প্ৰহাসীঃ।
অনেনাধীতেনাহোবাত্মাণ্ সন্দধামি
ঋতং বদিষ্টামি, সত্যং বদিষ্টামি।
তন্মায়বতু তদ্বক্তাবমবতু।
অবতু মায়বতু বক্তাবমবতু বক্তাবম্।”

হে সচ্চিদানন্দ ঘন পৰমেশ্বৰ, মোৰ মন আৰু বাণী এক হওক, মোৰ (মায়া দূৰ কৰি)
আগত তুমি প্ৰকট হোৱা আৰু মন-বাণী, বেদ বিষয়ক জ্ঞান লাভত মোক সহায় কৰা,
মই যেন দিনে-ৰাতিয়ে ব্ৰহ্মবিজ্ঞান পঠন-চিন্তন কৰিব পাৰোঁ, হে পৰমব্ৰহ্ম, মোক বক্ষা
কৰা, ব্ৰহ্মবিজ্ঞান প্ৰদানকৰ্তা, মোৰ আচাৰ্য্যক বক্ষা কৰা, বক্ষা কৰা মোক, আৰু মোৰ গুৰু
আচাৰ্য্যক।

“শক্তিং শৰীৰে হৃদয়ে চ ভক্তিং
তব প্ৰিয়ং সাধয়িতুং প্ৰযচ্ছ।
জ্ঞানং চ মহৎ দেহি দেবদেব
কৃতো যথা মে ন তবৈং প্ৰমাদঃ ॥”

অভ্যৰ্থনা সমিতিৰ স্বেয়াগ্য সভাপতি ডাঙৰীয়া, সঙ্ঘদায় প্ৰতিনিধিস্বৰূপ, আইসকল আৰু
সমস্বৰূপা স্ত্ৰীসকল,

ভাৰা-জননীৰ কৃতী পূজা বৰ্গীয় সভাপতিসকলৰ প্ৰতি অঞ্জলি তথা স্মৃতি-তৰ্পণ আগবঢ়াই
আৰু আশিষ আশ্বাস সমাজ স্ত্ৰীসকলক সাহিত্যৰ সেৱাত ব্ৰতী-ব্ৰতিনী হৈ থকা সভাপতি-

শ্রীমদ্ভদেব মহন্ত : একত্রিশ সম্মিলনৰ সভাপতি

সভানেত্ৰীসকলৰ প্ৰতি আন্তৰিক শ্ৰদ্ধা-প্ৰীতি জনাই আপোনাংকলে চেনেহেৰে দিয়া এই সন্মান নতৰিবে গ্ৰহণ কৰিছোঁ।

জানো এই গুৰুভাৰ বহন কৰিবলৈ যোগ্যতা মোৰ মুঠেই নাই। তদুপৰি মোৰ যোৱা তিনিমাহকাল অসুস্থতাতে গ'ল। এনে এখনি ভাৰ বহন কৰিবলৈ হ'লে যি শাৰীৰিক মানসিক পৰিশ্ৰম কৰিব লাগে তাৰ মূলতে আনন্দ, কিন্তু কৰ্মীজানৰ আনন্দ সুস্থৰূপবাহত।

আশাকৰোঁ আপোনাংকলে মোৰ সকলো ক্ৰটি আৰু অপাবগতা উত্তমোত্তম ৰূপেৰে ক্ষমা কৰিব।

যোৱা বছৰ অসমৰ, তথা ভাৰতবোৰ অতি দুৰ্যোগৰ বছৰ। কি ধৰ্ম, কি সাহিত্য, কি বাজনীতি, সকলো ক্ষেত্ৰতে আমাৰ যি ক্ষতি হ'ল তাক আমি কাললৈ পূৰাব নোৱাৰোঁ। সকলো

তৰ্পণাঞ্জলি

ক্ষতিকে কৰুণাময়ৰ ইচ্ছা বুলি গ্ৰহণ কৰাৰ বাহিৰে আমাৰ গত্যন্তৰ নাই।

তথাপি আমাৰ কৰ্তব্য স্বৰূপে অসম সাহিত্য সভাৰ বিশিষ্ট পৃষ্ঠপোষক, নবদেৱ ট্ৰাষ্টফণ্ডৰ উদ্বাৰ দাতা, পৰম কাকণিক সাধু অকাল বৈকুণ্ঠী শ্ৰীশ্ৰীদক্ষিণপাটীয় সত্ৰাধিকাৰ ৮৮বিদেৱ গোস্বামী প্ৰভুৰ পৰম পবিত্ৰ স্মৃতিত জয়ে জয়ে আমাৰ তৰ্পণাঞ্জলি আগবঢ়াইছোঁ, ইয়াৰ পাচতে আগবঢ়াইছোঁ যি জনে আমাক সভাস্থলীতে অকস্মাতে এৰি থৈ যোৱাটো অকাল প্ৰয়াণ কৰিলেগৈ, অসম-জননীৰ অগ্ৰতম বহু, দাৰ্শনিক, কবি, নাট্যকাৰ সেই পুণ্যতত্ত্ব ৮৮ত্ৰকান্ত বৰকাকতী ডাঙৰীয়ালৈ, তাৰ পাচত আগবঢ়াইছোঁ ভাৰত গগনৰ অগ্ৰতম উজ্জল নক্ষত্ৰ স্বৰূপ, সাধুহৃদয়, বিশ্ব-পৰিচিত ৰাষ্ট্ৰপতি ৮৮ক্টৰ ৰাজেন্দ্ৰপ্ৰসাদলৈ, তাৰ পাচত আগবঢ়াইছোঁ গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ৰ প্ৰতিষ্ঠা দিবসৰেপৰা বেজিষ্টাৰ স্বৰূপে অকপটে কৰ্তব্য কৰি অহা সৰল-হৃদয় ৮৮ফণীধৰ দত্তলৈ, তাৰ পাচত আগবঢ়াইছোঁ অসমৰ কৰ্মবীৰ, ত্যাগবীৰ স্বনামধন্য ৮৮কুলধৰ চলিহা ডাঙৰীয়ালৈ, তাৰ পাচতে নৃশংসৰ হাতত অকালতে প্ৰাণ হেৰুওৱা ভাৰতবন্ধু আমেৰিকাৰ যুক্তৰাষ্ট্ৰপতি ৮৮জন কেনেডীলৈ, তাৰ পাচত আৰ্ল ল' কলেজৰ অধ্যাপক পবিত্ৰ-চৰিত্ৰ ৮৮তীৰ্থনাথ ফুকন ডাঙৰীয়ালৈ, শিশু-সাহিত্যত লক্ষপ্ৰতিষ্ঠ ৮৮প্ৰেমধৰ দত্ত, দেবগাঁও অঞ্চলৰ অক্লান্ত কৰ্মবীৰ ৮৮অমৰেন্দ্ৰ শৰ্মা, কৃতী কৰ্মী ৮৮তপনচন্দ্ৰ বৰুৱা, তিতাবৰৰ সমাজসেৱী ৮৮ঘনকান্ত মহন্ত, স্থলেখক ৮৮কাশীনাথ বৰ্মণ আৰু ৰাষ্ট্ৰীয় আৰু আন্তৰ্জাতিক ক্ষেত্ৰত সুপণ্ডিত বুলি খ্যাতি লাভ কৰা, গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ৰ অসমীয়া আৰু বঙ্গলা ভাষাৰ কলাগুৰু, হুঁসাহিত্যিক ডক্টৰ ৮৮বিবিকিহুমাৰ বৰুৱালৈ।

এই তৰ্পণাঞ্জলিৰ লগে লগে সকলোজনৰ পৰিত্ৰাণ্ণাৰ সন্মতিৰ অৰ্থে পৰম মঙ্গলময়ৰ চৰণত একান্তচিন্তে সমবেত প্ৰাৰ্থনা জনাইছোঁহৈক।

কল-কাৰখানা, শিল্প প্ৰতিষ্ঠানেৰে বৰ্তমান বিজ্ঞানৰ যুগত মূৰ জিলিকা এই ভিগৰৈ চহৰ। কবিৰ ভাষাৰে এয়ে “তেল তেজ হৈ বোৱা বক্তৱাতা” ভিগৰৈ। ভাৰতৰ শিৱ

স্বৰূপে এই অঞ্চলেই পায় অকণৰ প্ৰথম ছাটি লোণালী কিৰণ। মাখি-
আনন্দে জয় জয়

মোৰ গুণ-গুণনি নোঁ মাৰ যাওঁতেই কৰ্তব্যলৈ ল'বিলে লাগে এই চহৰৰ কৰ্মীসকল। ইয়াত ঘেন উলাহে নিচিনে এলাহ, কামে নেজানে ভাগৰ।

এনে কৰ্মবহুল জীৱনৰ মাজতে একেবি সূক্ষ্মা উলিয়াই এই চহৰৰ প্ৰায় চল্লিশ হাজাৰ অধিবাসীয়ে আশ-পাশৰ বাইজ, চাহ-বাগিচাৰ বহুতা কৰ্মী আৰু অনা-অসমীয়া হৈয়ো অসমৰ কল্যাণকাৰী সন্মুখ লোকসকলেৰে মিলি অসম সাহিত্য সভাৰ এই একত্ৰিংশতম বাৰ্ষিক সভাখনি ইয়ালৈ আমন্ত্ৰণ কৰি অনাটো ভাষা-জননীৰ প্ৰতি সিবিলাকৰ অকৃত্ৰিম আপোন ভাবৰ চিন। সিবিলাকৰ এই উদ্ভৱ-উত্তোগ আৰু নিৰ্ভাৰ সেৱা দেখি আমি নঠৈ আনন্দিত। তগবন্তক পাটিছো যেন “গৰ্ৱে ভবন্তু স্থিনিঃ”।

আমাৰ গৌৰৱ

আমি অসমীয়া, ভাৰত-কন্তা অসম আমাৰ মাতৃভূমি আৰু অসমীয়া
আমাৰ মাতৃভাষা।

আমাৰ পৰম ভাগ্য যে বামায়ণ, মহাভাৰত, ৰঘুবংশ, কালিকা পুৰাণ, যোগিনী তন্ত্ৰ আদিত সভ্যতাৰ লীলাভূমি স্বৰূপে উল্লিখিত অসমত আমাৰ জন্ম। প্ৰাদেশিক প্ৰাচীনতম ভাষাসমূহৰ ভিতৰত আমাৰ অসমীয়াও এক।

“তোমাৰ জনম

কৰম নিমিত্ত

গোকুল বাটে সম্পূৰ্ণ।”

বুলি ব্ৰজৰ গোপীসকলে কোৱাৰ দৰে কবি মহাপুৰুষসকলৰ অনুগ্ৰহত সাহিত্যৰ প্ৰায় সকলো ধাৰাৰে আমাৰ ভাষা চহকী। গতিকে আমাৰ ভাষা-সাহিত্য,

“একে দৈৱকীৰ স্তম্ভ বিশেষ।

তাতে কৃষ্ণৰ গীত অৱশেষ ॥”

উপজিয়েই মাতৃৰ এই ধাৰা পবিত্ৰ অমৃত পান কৰিবলৈ পোৱাটো আমাৰ ভাগ্যৰ কথা নহৈ কি ?

জনসংখ্যাৰপৰা চালে আমি ভাৰতৰ কেইখনমান প্ৰদেশতকৈ বহুত তলত। আমাৰ জনসংখ্যা এক কোটিৰ ওচৰা-উচৰি, কিন্তু সেইবুলি আমাৰ হতাশ হ’ব কাৰণ নাই। আয়ৰ্লেণ্ড, গ্ৰীচ আদিৰ জনসংখ্যা আমাতকৈয়ো তাকৰ। এই এক কোটিৰ ভিতৰতে আমি যদি শিক্ষিতৰ সংখ্যা বঢ়াব পাৰোঁ আৰু আনহাতে আমাৰ সাহিত্যত, সাহিত্য নামৰ উপযোগী গ্ৰন্থ দিনকদিনে যদি বাঢ়ি যায়, জনসংখ্যা যিমানেই হওক আমাৰ উন্নতি অনিবাৰ্হ। সাহিত্যই জাতিক ওখ আসনত তোলে আৰু চিৰজীৱী কৰে। সংস্কৃতৰ দৰে এটি বিশাল সাহিত্যৰ সমৃদ্ধিৰে সমৃদ্ধিশালী নোহোৱা হ’লে গজনিৰ মামুদ নাইবা নাঈবছাহৰ দিনতে ভাৰত অ-ভাৰত হ’লহেঁতেন আৰু বৈষ্ণৱ সাহিত্যৰ এটি মেটমবা ভঁৰাল নথকাহ’লে আমাৰ অসমো ইংৰাজৰ দিনতে হ’লহেঁতেন খান-খান বান-বান।

সাহিত্যৰ নামত গৌৰৱ কৰিবলৈ যি জাতিৰ সময় আছে, সেই জাতিৰ ভাগ্যৰবি কেতিয়াও হাব নোযায়। পথপ্ৰদৰ্শক প্ৰাচীন কবি-সাহিত্যিকসকলৰ কথা বাদ দিও বৰ্তমান যুগত ভাষা-সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী, সমালোচনা, প্ৰস্তুতত্ব, গীত-কবিতা, নাট্য-নৃত্য, শিশু-সাহিত্য, ভ্ৰমণ বৃত্তান্ত, প্ৰাণীতত্ত্ব, জীৱন-চৰিত্ৰ, বাৰ্জনৈতিক বুৰঞ্জী, গল্প-উপগ্ৰন্থ, কৃষি-বিজ্ঞান, চিত্ৰ-

ভাৰ্য্য আদিত অনেকজন কুড়ী লেখকে আমাৰ সাহিত্য-উঁহাল দিনকদিনে বঢ়াই আহিছে। আমি সিবিলাকৰপৰা আৰু বহুতো আশা কৰিছোঁ আৰু সকলোৰে নিৰাময় দীৰ্ঘজীৱন কামনা কৰিছোঁ।

জাতীয় বৈশিষ্ট্যৰ বহুতো অংশ নিৰ্ভৰ কৰে আন এটা কথাত। অসমীয়া ভাষাৰ উৎপত্তি আৰু বিকাশ সি হৈছে ব্যৱহাৰৰ সাধাৰণ উপকৰণ। ভাষা, তাৰ আদান-প্ৰদানৰ মাধ্যম। গতিকে ইও পৰিপাৰ্শ্বৰ প্ৰভাৱত বিকাৰ নলৈ থাকিব নোৱাৰে।

বৰ্তমান অসম-কামৰূপ বুলিলে আমি যি ঠেক ধাৰণা এটি কৰোঁ আজি দশ বছৰৰ পূৰ্বত সেই ঠেক ধাৰণা মুঠেই নাছিল। এতিয়াৰ অসমৰ ৰাজনৈতিক বা ভৌগোলিক যি সীমা, সেই সীমাও তেতিয়া নাছিল, তেতিয়াৰ অসম-কামৰূপৰ ভিতৰত আছিল বৰ্তমানৰ উত্তৰবঙ্গৰ অৰ্দ্ধেকতকৈয়ো অধিক দেশ। গতিকে বহুপূৰ্বৰেপৰা পশ্চিমকালৰ বহুতো ভাৰ আৰু ভাষা গৰাহ কৰি, জীৱ নিয়াই সি ল'ব পাৰিছিল।

ভাষাবিদ পণ্ডিতসকলৰ মতে শ্ৰী: নৱম-দশম শতিকাৰপৰা বৰ্তমান আৰ্য্য ভাষাসমূহে স্বতন্ত্ৰভাৱে গঢ় লয়। পূৰ্ব মাগধীৰ অপভ্ৰংশ কিছুমান থলুৱা বা আঞ্চলিক ভাষা মুখে মুখে বহুত কাল চলি আহিছিল আৰু তাৰেই আলমত প্ৰধান প্ৰধান খণ্ড বা অঞ্চলবিলাকত, পাটলৈ, ভাষাই স্বতন্ত্ৰ ৰূপ গ্ৰহণ কৰিছিল। এইবিলাকৰ আদিয় ৰূপ কি বা কেনেকুৱা আছিল তাৰ অজ্ঞান কৰা সহজ কথা নহয়। এই অনামিকা ভাষাবৰণাই মাগধী, মগধী, মৈথিলী, বঙ্গ, বাঢ়, উড়িয়া, অসমীয়া আদি ভাষাৰ জন্ম। একে গোত্ৰৰ এই ভাষাবিলাকৰ ভিতৰত পাৰস্পৰিক সাদৃশ্য বহুতো আছে আৰু বৈসাদৃশ্যবিলাক পৰিপাৰ্শ্বৰ বিভিন্ন প্ৰভাৱৰপৰা হোৱাটোও প্ৰমাণিত হৈছে।

গ্ৰীষ্মাৰ্চনৰ মতে মধ্যপ্ৰদেশৰ অৰ্ধাংশ হিন্দী-ভাষী অঞ্চলৰ ভাষাৰে সৈতে তাৰ চাৰিওফালৰ ভাষাবিলাকৰ মিলো যিদৰে আছে, পাৰ্থক্যও সেইদৰে আছে। এই তথ্যৰ আলোচনা প্ৰসঙ্গত তেওঁ ভাৰতলৈ অহা আৰ্য্যবিলাকৰ দুটা প্ৰধান সোঁতৰ কথা কৈছে।

পাচৰটো সোঁতৰ কথা ভাষাবৰণা সৌৰশেনী আৰু তাৰ সন্ততি হিন্দী ভাষা আৰু আগৰটো সোঁতৰ কথা ভাষাবৰণা বিৰাট হিন্দী অঞ্চলৰ ওচৰে-কাষৰে থকা দেলীয় ভাষাবিলাক যেনে অসমীয়া, বঙালী, উড়িয়া, মাগধী। পণ্ডিত চ্যাটাৰ্জীয়ে এই মত খণ্ডাবলৈ প্ৰয়াস কৰিছে যদিও অন্ত ভাষাবিদসকলে এই মত অমান্য কৰা নাই। সগোত্ৰ ভাষাবিলাকৰ ভিতৰত পৰীক্ষা কৰিলে উড়িয়া ভাষাই অধিক সংৰক্ষণশীল আৰু বঙ্গ ভাষা ক্ষয়শীল। অসমীয়া ভাষা উভয়ৰে মাজত।

অসমীয়া কথা ভাষাৰ প্ৰধান বৈশিষ্ট্য হ'ল ধ্বনিগত। এই ভাষাত বৰ্ণৰ মূল উচ্চাৰণবিলাক সম্পূৰ্ণভাৱে লুপ্ত কৰি নতুন উচ্চাৰণৰ অৱতাৰণা কৰা হৈছে। তাৰ ফল স্বৰূপে অসমীয়াৰ উচ্চাৰণ অন্ত ভাষা-ভাষীৰ পক্ষে দুৰ্বোধ্য বা দুৰূচ্চাৰণীয়। চ, ছ, টবৰ্গ আৰু শ, ষ, স-ৰ উচ্চাৰণ সম্পূৰ্ণ পৃথক। কিমান কালৰেপৰা এই উচ্চাৰণ ৰীতি চলি আহিছে তাৰ নিৰ্ণয় নাই। "প্ৰাগজ্যোতিষবালীৰ উচ্চাৰণ মধ্যদেশৰ লোকতকৈ পৃথক" হিউৱেনচাঙৰ 'এই উক্তিৰপৰাও

বহুকাৰ অহমান কৰা টান। গ্ৰীষ্মাৰ্চনৰ অহমান মতে এই পাৰ্থক্যবিলাক মন্থোৱাৰ জনজাতিৰ অৰ্থাৎ বড়ো জাতীয় লোকসকলৰ প্ৰভাৱত।

সমগ্ৰ পূব ভাৰতবৰ্ষ বহুকাল ধৰি বড়ো জাতিৰ কবলত আছিল আৰু এতিয়াও হিন্দু হৈ থকা প্ৰায়বিলাক অধিবাসীয়েই বড়ো গোষ্ঠীৰ। অসমীয়াৰ সামাজিক ৰীতি-নীতি, ক্ৰিয়া-অহুষ্ঠান, শাস্ত-পাৰ, আহাৰ-খাদ্য অনেকখিনি এই জাতিসমূহৰপৰা অহা। গতিকে উচ্চাৰণ-প্ৰথা, উপহা-দৃষ্টান্ত অনেক কথাই নিবিলাকৰ প্ৰভাৱৰ ফল। সমুদ্ৰৰ মাজত পৰা ৰীপৰ দৰে অনাৰ্য্যৰ বেটনীত পৰি আৰ্য্য ভাষাই ক্ষয় বৃদ্ধি নেপাই থাকিব নোৱৰাটো স্বাভাৱিক।

ভাষা এটি জীৱন্ত, প্ৰবাহশীল আৰু ক্ৰমবৃদ্ধিমান বস্তু। বিভিন্ন ঠাইৰ আৰু যাতপ্ৰতিযাতৰ-পৰা উপাদান সংগ্ৰহ কৰি পৰিপূৰ্ত্ত হোৱাই ভাষাৰ ধৰ্ম্ম।

অসমীয়া ভাষাও এইদৰে অনাৰ্য্য উচ্চাৰণ আৰু নীতি-নিয়ম সামৰি লৈ সমৃদ্ধিশালী হ'ল। তাৰ উদাহৰণ স্বৰূপে সম্বন্ধ আৰু পাত্ৰ-পাত্ৰী অল্পদৰি কৰা পৃথক শব্দৰ প্ৰয়োগ ককাই, ভাই, বাই, ভনী, সি, তাই, মাব, মা-বাঁ, ভায়েৰ-ভায়েৰী আদিলৈ আঙুলিয়াব পাৰি। অসমীয়াৰ মাজত প্ৰচলিত এনেবিলাক শব্দ বিভিন্ন ভাৰ প্ৰকাশৰ কাৰণে অতি উপযোগী। তদুপৰি সন্মম বুজাবলৈ বহুলা ক্ৰিয়াৰ পাঁচত ক্ৰদন্ত ন প্ৰয়োগ, যেনে কৰেন, দেখেন অসমীয়াত মুঠেই নাই। অসমীয়াত উত্তমেষে খায়-কৰে, মধ্যমেষে খায়-কৰে, অধ্যমেষে খায়-কৰে, এনেদৰে হোৱাত আহুকালো আমাৰ বহুত তাকৰ। মুঠতে অসমীয়া ভাষা সহজ, সূগম।

ভাষাৰ শব্দ ভঁৰাল, দেহৰ জঁকাটোৰ ওপৰত তেজ-মল্লহৰ নিচিনা। কথাত কওঁইক—“চপনীয়া মল্লহ”। সি কোনো জ্ঞানত আহে কোনো জ্ঞানত যায়। কোনো কালৰ সবৰবহী শব্দ পাচলৈ লুপ্ত হয় আৰু তাৰ ঠাইত আনে পুৰায়। আমাৰ ভাষাত অৱশ্যে বিদেশী শব্দৰ পৰিমাণ সিমানে সবহ নহয়। আমাৰ ওচৰৰ প্ৰদেশসমূহৰ ভাষা ফাৰ্চীৰ ওচৰত যিমান ঋণী অসমীয়া ভাষা সিমানে নহয়। তথাপি আমাৰ বাট-চ'ৰাটো পশ্চিমে হোৱাৰ কাৰণে কেতখিনি ফাৰ্চী শব্দ প্ৰকান্তভাৱেই, নতুবা লুকাই চুৰকৈয়ে আমাৰ ভাষাত সোমাইছে। ৰাজহ আৰু ৰাজকীয় ব্যৱহাৰত এনে শব্দৰ প্ৰচলন এতিয়াও হৈ আছে। এই শব্দবিলাকৰ শাস্ত্ৰিক পৰিবৰ্ত্তন লক্ষ্যে আলোচনা কৰাটোও কোঁতুলপূৰ্ণ কাৰ্য্য হ'ব আৰু আমাৰ ভাষাৰ সি এটি সম্পদো বচাব। যি কালত অসমীয়া ভাষাৰ পূৰ্ণ পয়োভৰ সেই সময়ত ভাৰতত মুছলমানসকলৰ আধিপত্য আৰু সেই কাল ধৰি এই শব্দবিলাকে আমাৰ ভঁৰালত ঠাই পাই আহিছে। অপ্ৰমাদী কবি মাধৱ কন্দলীয়ে আৰু মহাপুৰুষ শব্দৰদেৱেও এনে শব্দ সবহ তাকৰ পৰিমাণে ব্যৱহাৰ কৰি গৈছে আৰু পাচৰ যুগৰ বুৰঞ্জী-লেখকসকলে এই শব্দবিলাক অতি অধিক পৰিমাণেই ব্যৱহাৰ কৰিছে।

কিন্তু স্থবৰ কথা, বৰ্ত্তমান যুগত ভাৰ এটি প্ৰতিক্ৰিয়া চলিছে। এই প্ৰতিক্ৰিয়াৰ মূলতে আমাৰ সাহিত্যৰ কেন্দ্ৰ, আহোম ৰজাসকলৰ ৰাজধানীৰ প্ৰভাৱ। ইংৰাজৰ আমোলত মিছনেৰী-সকলে উজনিৰ ভাষাক সহজ সাৰ্বজনীন বুলি গ্ৰহণ কৰাও ইয়াৰ দ্বিতীয় কাৰণ। ৰূপ (Bloth)

আমি পণ্ডিতসকলে ভাৰতীয় তথা সংস্কৃত আৰু তত্ত্ব ভাষাসমূহৰ শব্দ ভঁৰালত অষ্টিক্ জাতীয় ভাষাৰ বহু শব্দ আছে আৰু সাংস্কৃতিক অনেক প্ৰথাৰ অন্তৰ্ভুক্ত এই জাতিসমূহৰ দান আছে বুলি প্ৰমাণ কৰিছে।

এই তথ্যৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰি আমাৰ শব্দ ভঁৰালত প্ৰচুৰ পৰিমাণৰ অষ্টিক্ শব্দৰ অস্তিত্বৰ কথা পণ্ডিতসকলে অস্বীকাৰ কৰিছে। দেশী নামমালাত যিবিলাক দেশজ শব্দ বুলি কৈছে তাৰ সবহভাগ এনে ক্ষেত্ৰবৰণা উদ্ভৱ। বিখ্যাত পণ্ডিত টাৰ্ণাৰে দেশী শব্দমালাৰ অনেক উৎপত্তি নিৰ্ণয় কৰিছে। কিন্তু শেষত দেখা যায় বহুতো অত্যন্ত ক্ষয়শীল শব্দ সংস্কৃত। অসহীয়া ভাষাৰ কিমান শব্দ নিঃসন্দেহে অষ্টিক্ তাৰ সিদ্ধান্ত হোৱা নাই। ভাষাতাত্ত্বিক ডঃ কাকতীৰ তালিকাও হয়তো দ্বিতীয় সংস্কৰণত আৰু বৰ্দ্ধিত আৰু একেবাৰে নিভূৰল হ'লহেঁতেন, কিন্তু আমাৰেই দুৰ্ভাগ্য অকালতে তেওঁক হেৰুৱালোঁ। ডোনা, আলাবান্দ, বগা, কিলাকুটি, হামখুৰি, কুম্ভলেকুৱা আৰু অনেক শব্দ প্ৰকৃত পক্ষে উদ্ভৱহে। তথাপি কৃষি বিষয়ক, দৈনন্দিন ব্যৱহাৰৰ সামগ্ৰী বিষয়ক, গুণাঙ্গ বিষয়ক শব্দবিলাক যে অষ্টিক্ এই বিষয়ে সন্দেহৰ স্থল নাই। পৰিতাপৰ বিষয় যে শ্ৰীমদ্ভগবদ্গীতা ভাষাৰে আৰু ৮কাকতীৰ পাচত শব্দ তত্ত্বৰ চৰ্চা আৰু হোৱা নাই। বিশদ ধৰণৰ চৰ্চাৰ অভাৱত আঞ্চলিক উপভাষাবিলাকৰ গুৰুত্ব আৰু সেইবিলাকৰ লক্ষণ আৰু প্ৰভাৱ সম্পৰ্কে আমি এতিয়াও আন্ধাৰত।

ভাষাৰ শ্ৰেষ্ঠ প্ৰমাণ কৰে তাৰ প্ৰকাশ ক্ষমতা আৰু ভাৱবাহিতাই। সাহিত্যিকসকলে শব্দক অভিপ্ৰেত অৰ্থভাৱ গ্ৰহণৰ কাৰণে নথৈ পটুতা দিব পাৰে। প্ৰয়োজন বুজি শব্দই কতি অৰ্থ এৰি লাক্ষণিক বা ব্যঙ্গ অৰ্থও প্ৰকাশ কৰে। কালিদাসৰ মূখত সেয়েই বাগৰ্থ প্ৰতিপত্তি। মাধৱ কন্দলীৰ এই ক্ষমতা অধিক আৰু ততোধিক শব্দবোৰৰ। তেওঁৰ হাতত শব্দৰ নমনীয় গুণ আশ্চৰ্য্যৰূপে প্ৰকাশ পাইছে। প্ৰাচীন কবিসকলৰ আন এটা ক্ষমতা ধ্বনাত্মক শব্দৰ প্ৰয়োগ। প্ৰাদেশীয় ভাষাৰ শৈশৱকালত এনে শব্দৰ প্ৰতি কবিৰ আগ্ৰহ দেখা যায় যদিও যৌৱনকালত ইয়াৰ প্ৰাচুৰ্য্য অনেক অধিক। ধ্বনাত্মক শব্দই কবিৰ অৰ্থ প্ৰকাশ কৰাত আৰু শ্ৰোতা বা পাঠকৰ চকুৰ আগত তেনে অৰ্থক সৃষ্টিমন্ত কৰাত সহায় কৰে। “উকক মুকক কবি পিন্ধে অলঙ্কাৰ”, “হলফল কৰে স্তন”, “খটমট কৰি বাজে মৃগমালা”, “কণ্ঠজুন কৰি বাজে পাৰ্ব নৃপা” . . ইত্যাদি প্ৰকাশেই ধ্বনাত্মক অৰ্থ জোতনৰ সজীৱ সৃষ্টি। প্ৰায় গোটেই বৈষ্ণৱ যুগতে এই কবি প্ৰসিদ্ধিয়ে বৈষ্ণৱ সাহিত্যৰ মনোবৰ্দ্ধকতা অতি সুপ্ৰভুল ৰূপে ঘোষণা কৰিছে। কিন্তু পাচৰ বুৰঞ্জী যুগত এই প্ৰয়োজন অবাস্তৱ যেন হৈ পৰিল কথাৰ দৃঢ় বাস্তৱতাৰ দাবীত।

এই প্ৰসঙ্গতে উল্লেখ কৰাটো অসুগত নহ'ব যে বৈষ্ণৱ আৰু বুৰঞ্জী যুগৰ বহুতো বাছক-বনীয়া ভাৱ-প্ৰকাশক শব্দ আমাৰ অৱ্যৱহাৰত লুপ্ত হৈছে। নতুন ধৰি আমি যিমান আচাৰ্য্য হৈছোঁ পুৰণি এৰিও সিমান দৰিদ্ৰ হৈছোঁ। কহনি (saying), বহনি (flavour), সাজ (offering), সাজো (fresh), সাজনি (decoration), টক (বস্তি), দোপদৰ (court), লম্বলি

(co-operation), মিত্ৰবৰ্তি (alliance), বেৰটি (girdle), তালনি (hair-knot), লৈতৰি (female friend)—এনেবোৰ শব্দৰ পুনৰ ব্যৱহাৰ কৰিলে আমাৰেই শব্দৰ সম্ভাৱ বৃদ্ধি হ'ব।

মানস সৰোবৰত উৎপত্তি লাভ কৰাৰেপৰা নামি আহোঁতে আহোঁতে নানা নৱ-নৱীৰ জলসম্ভাৰ লৈ, স্থান বিশেষে বিভিন্ন নাম ধৰি যিদৰে বিশাল ব্ৰহ্মপুত্ৰ নদ সমুদ্ৰ পাইছেগৈ, সেইদৰেই অসমীয়া ভাষায়ে আগত কৈ অহাদৰে উৎপত্তিৰেপৰা সাহিত্যৰ উচ্চাৰণ আৰু আখৰ জোঁটনি তিনি যুগ পাৰহৈ আজিৰ যুগ পাইছেহি। ভাষা ঘাইকৈ কব'লৈ আৰু শুনিবলৈ। এই ভাষা অস্থায়ী। বৰ্ণমালাৰ সৃষ্টি হোৱাৰপৰা ই পঢ়িবৰ আৰু লেখিবৰ উপযোগী হৈ স্বায়ীৰূপ পালে আৰু পাচলৈ ভাষাৰ শুদ্ধতাৰ কাৰণে সৃষ্টি হ'ল ব্যাকৰণ। গতিকে উচ্চাৰণ আৰু আখৰ জোঁটনিকে আদি কৰি কেইটিমান অতি-আৱশ্যকীয় বিষয়ৰ কথা ক'বলৈ বাধ্য হ'লোঁ।

আমাৰ প্ৰাচীন শাস্ত্ৰত এযাৰি কথা আছে যে, “দেৱো ভূত্বা দেৱং যজ্ঞং” এই বাক্যকে মানি দেৱতাৰ পূজা সেৱা বা যাগ-যজ্ঞৰ আগতে মান্ত্ৰিক বৰ্ণমূহৰ উচ্চাৰণ স্তম্ভ কৰিবলৈ ‘বৰ্ণ-মাতৃকা স্ত্ৰাল’ কৰা হয়। কৈ অহা হৈছে যে অসমীয়াৰ শ, ব, স উচ্চাৰণ এটি জাতীয় বৈশিষ্ট্য। এই উচ্চাৰণ আমি কোন যুগৰপৰা কৰি আহিছোঁ সেই কথা কোৱা টান কিন্তু ইংৰাজ আমোলৰ কাৰণেই হওক বা প্ৰায় দুকুৰি বছৰীয়া বঙ্গলা ভাষাৰ প্ৰভাৱতেই হওক, নতুবা পৰবৰ্তী কালত অসমত প্ৰবেশ কৰা লোকসকলৰ সংস্পৰ্শতেই হওক, আমি সাতামপুৰুষীয়া শ, ব, স-ৰ উচ্চাৰণ কৰিবলৈ পাহৰি গৈছোঁ আৰু স্কুল-কলেজে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীকো এনে অনা-অসমীয়া উচ্চাৰণ কৰিবলৈ শিক্ষা দি আহোঁ। ‘জাত ভাষা’ নাইকিয়া পাঠ অৰ্থাৎ শুদ্ধমতে বৰ্ণৰ উচ্চাৰণ নকৰি পঢ়া, আগৰ দিনত নিন্দাৰ কথা আছিল। ইংৰাজী পঢ়োঁতে ইংৰাজৰদৰে, সংস্কৃত পঢ়োঁতে সংস্কৃতীয়া উচ্চাৰণ নকৰিলে আমি দোষ ধৰোঁ কিন্তু অসমীয়া পঢ়োঁতে অসমীয়াৰ দৰে উচ্চাৰণ নকৰিলে আমি নিমাত হৈ থাকোঁ। আন বৰ্ণৰ লগত সংযুক্ত হ'লে আৰু সংখ্যাবাচক শব্দত শ, ব, স অৱশ্যে অনা-অসমীয়াৰদৰে উচ্চাৰিত হ'ব কিন্তু ‘আন’ ঠাইত হ'ব কিয় ? “চীতলা পাঠ কৰিবলৈ চতীছ চক্ৰবৰ্তীক” নেমাতি শীতলা পাঠ কৰিবলৈ সতীশ চক্ৰবৰ্তীক মতাহে আমাৰ জুতুৱা ৰীতি।

উচ্চাৰণৰ পাচতে উল্লেখ কৰোঁ ‘৮’ চন্দ্ৰবিন্দুৰ কথা। এই ৮ চন্দ্ৰবিন্দু দেখাওঁ অছুনাসিক বৰ্ণৰ ক্ষুদ্ৰ সংস্কৰণ (Pocket edition)। আজিকালি দেখিছোঁ কোনো কোনোৱে ও এ ৭ ন ম-ৰ ওপৰতো চন্দ্ৰবিন্দু দি ডুৱা, নঙলা' মাঁথৰাম এইদৰে যে লেখেই, ওচ-মোচ নেচাই চীনা ভাষাৰদৰে সীত আঁঠ, গীত (গৰ্ভ), ঘোঁৰা (ঘোটক), ফুলতী এনেকৈ পঢ়ে আৰু লেখেও।

আখৰ জোঁটনিতো সমাস-নিষ্পন্ন পদত ধনীগণ, ধনিগণ, হস্তীদন্ত, হস্তিদন্ত, স্ব বা তা প্ৰত্যয়ান্ত শব্দত—প্ৰতিযোগিতা, প্ৰতিযোগিতা, তদ্বিতৰ টি ব্যৱহাৰত—খুড়ীটী, খুড়ীটি, সঙ্ঘোদন পদত—সাধু, সাধো, প্ৰভু, প্ৰভো, দেৱী, দেৱি, বালিকা, বালিকে—এনেকৈ যাব যেনে ইচ্ছা ভেনেকৈ লেখিবলৈ ধৰিছে।

অসমীয়া ভাষা সংস্কৃতৰপৰা বঢ়া এই কথা স্বীকাৰ কৰোঁ কিন্তু সংস্কৃত শাসনৰপৰা বহুত পৰিমাণে মুক্ত হৈছে যে ভাৰতীয় প্ৰাদেশিক ভাষাসমূহ হৈছে এই কথাও সকলোৰে বিৰুদ্ধ।

তদুপৰি দুখন অভিধানত দু বকমে শব্দ জোঁটনি হ'লে ছাত্ৰৰ কিয় পণ্ডিতৰে সময়ত মোৰ হেৰায়। বঙ্গলা ভাষাৰদ্বাৰে অসমীয়াত কথা আৰু লেখা ভাষাৰ তথা সাধুভাষাৰ পাৰ্থক্য নাই বুলিলেও হয়। যি সকলে 'প্ৰভু'ৰ সম্বোধনত 'প্ৰভো' লেখে সিবিলাকেও 'কনকা' নামৰ ছোৱালী এজনীক মাতোতে নিশ্চয় 'কনকে' নোবোলে।

জীলিঙ্গ, পুংলিঙ্গ বাচক শব্দতো আমাৰ মিল হোৱা নাই। নামতী, দাউনী, শিপিনী, ফুলতী, নাচনী, নাচনিয়াৰ—এই কেইটা শব্দকে ছেমকোষত আৰু কোনো ব্যাকৰণতো নিত্যা জীলিঙ্গ ধৰা হৈছে। চন্দ্ৰকান্ত অভিধানে নাচনিয়াৰক পুংলিঙ্গ বুলিছে আৰু দাউনীৰ পুংলিঙ্গ স্বৰূপে দাউনি দিছে (উচিত হৈছে), কিন্তু আমাৰ দেশত যেতিয়া নাম গোৱা পুৰুষো আছে পুংলিঙ্গত 'নামতি' ব্যৱহাৰ নকৰোঁ কিয়? আমাৰ বোধেৰে বান্ধনি, বান্ধনীৰ দৰে তাঁতবোৱা বা ফুল বহুত পাঠকত মতাকো আমি ফুলতি, 'শিপিনী' বা শিপিনি কৈ ব্যৱহাৰ কৰিব পাৰোঁ।

শব্দৰ ভঁৰাল বঢ়োৱাৰ সম্পৰ্কত আৰু এটি প্ৰশ্ন উঠে, সি হৈছে আধুনিক যুগত কথা ভাষাত ব্যৱহৃত বিদেশী শব্দ কেতবোৰক লৈ। জীয়া ভাষাৰ শব্দ সংগ্ৰহ কৰাটো চিৰন্তন ধৰ্ম্ম সঁচা, কিন্তু নিজৰ ভাষাত উপযুক্ত শব্দ থাকোতে পৰৰ ভাষাৰ শব্দ ব্যৱহাৰ কৰাটো অসম্বলীয়াই নহয়, সৰ্বজনীন বীতিও।

পৃথিৱীৰ ভিতৰত ইংৰাজী ভাষাৰ শব্দ ভঁৰাল বঢ়াৰ মূলতে ইংৰাজৰ একালৰ বাজ্য বিস্তাৰ আৰু বাৰ্জনৈতিক প্ৰভাৱ কিন্তু তেওঁবিলাকৰ প্ৰতিভাশালী লেখকসকলেও আন ভাষাৰপৰা পোৱা বিজ্ঞতৰীয়া শব্দ ব্যবহাৰত আপত্তি কৰে।

এজন সংৰক্ষণশীল ইংৰাজ লেখকে কৈছে—

“কথাই বা লেখাই ইংৰাজী ভাষা বৰ্ত্তমান বেহজালৰ মাজত। গতিকে ভাষাৰ মৰ্যাদা আৰু পবিত্ৰতালৈ কাণসাৰ এৰি খোজকটাসকলৰ পক্ষে এই বেহজালত পৰিবলৈ সন্ধি-স্বকণ্য অলেখ।”

“The English language both written and spoken is beset by traps for the unwary and offers countless opportunities for transgression to those regardless of the necessity of preserving its dignity and purity.”—O'Neel

ভাষা সাহিত্যৰ দ্বেহ। ভাষালৈ আওকাণ কৰি সাহিত্যৰ শ্ৰীৰূদ্ধি কৰিবলৈ যোৱাই বেহলৈ হেলা কৰি মনক স্বেচ্ছ কৰিবলৈ যোৱাই সমান। মাতৃভাষাৰ মুকলি বতাহত ফুলিলেহে পৈতৃক প্ৰাণ সৱল হয়। গতিকে আমাৰ কৰ্ত্তব্য হ'ল—মৃতভাষাৰ কটুকটীয়া শাসন আৰু বিদেশী ভাষাৰ আধিপত্যৰপৰা, মাতৃভাষাক মুক্ত কৰা।

অসম সাহিত্য সভাৰ উপৰিও অসমীয়া বাইজে ইমানকৈ অটহিয়াই থকা সম্বন্ধেও কি কাৰণত বা কাৰ ইচ্ছা আদেশত, অসম চৰকাৰে মাতৃভাষাক শিঙৰি দৰত তুলিবলৈ অহা ১৯৬৫ ইং চনৰ পুহ (December) মাহলৈ বৈ আছে বুজিব পৰা নাই।

যোৱা ১৭ ১২।৬০ তাৰিখে সংবিধান মতে আইন গ্ৰহণ কৰিও ৰাজ্যিক ভাষাৰ এক্ট, আজিলৈকে এক্ট হৈ আছে। আনহাতে মধ্যপ্ৰদেশ, ৰাজস্থান, বিহাৰ আৰু উত্তৰ প্ৰদেশে হিন্দিক, মাদ্ৰাজে তামিলক, উৰিষ্যাই উৰিয়াক আৰু বঙ্গদেশে বিখকবি ববীজনাথৰ জয়ন্তীৰ দিবসৰপৰা বঙ্গলাক চৰকাৰী ভাষা বুলি গোঁবয়েৰে চলন্ত কৰালে।

ভোজৰ পাতিত ভাত বঢ়াই, অতিথিক আসনত বহুৱাই, খাবৰ সময় হোৱা নাই বুলি হাত দাঙি দাঙি বৈ থাকিবলৈ কোৱাৰ অৰ্থ কি, আমি বুজি নেপাওঁ।

হায় মাতৃভাষা! মহাপুৰুষৰ ৰূপাত আৰিটো গুচি বিয়ৈ হ'লা, ধাপনাৰ কাষত বহি গুৰু সেৱা, ঈশ্বৰ সেৱা কৰিব পৰা হ'লা, কবি-সাহিত্যিক, বুৰঞ্জী-লেখক, দাৰ্শনিক পুণ্ডৰিকলৰ অৱস্থানেৰে গঢ়ে-পঢ়ে, ছন্দে-বন্দে লক্ষ্মীৰ দৰে 'সকলে সম্পূৰ্ণ' হ'লা—কিন্তু নহ'লা চৰকাৰী মজিয়ালৈ ধুতি।

এই শেষবাৰ আমি এই পৱিত্ৰ যজ্ঞ মণ্ডপৰপৰা দাবী কৰিছোঁ, হয় অহা খ্ৰীষ্টীয়শতাব্দীৰ জয়ন্তি-দিবসৰপৰা, অন্ততঃ নিম্ন আদালত, পুলিচ বিভাগ, প্ৰশাসন আৰু স্কুলসমূহৰ কাৰ্য্যত ৰাজ্যিক ভাষাৰ প্ৰচলন কৰক নহয় ৰাজ্যিক ভাষাৰ আইন উঠাই লৈ বাইজক বাইজৰ মতে যাবলৈ এৰি দিয়ক।

চৰকাৰলৈ কৰা এই শেষ দাবীৰ লগে লগে অসমীয়া ভাষাৰ চেনেহৰ সেৱক-সেৱিকাসকলৰ সংগঠিত সমষ্টিক অলুৰোধ কৰোঁ, বিয়া-বাৰু, সেৱা-সকামলৈ নিয়ন্ত্ৰণ কৰোঁতে, অন্ধ, ভূগোল, ইতিহাস আদি বিষয়সমূহ অসমীয়া মাধ্যমেৰে পঢ়াই পৰীক্ষাৰ প্ৰশ্ন কাটোতে আৰু যেন ইংৰাজী ব্যৱহাৰ নকৰে।

আমি ইংৰাজী ভাষাক অশ্ৰদ্ধা কৰা নাই আৰু ইংৰাজী ভাষাৰ সম্পদ-বাণিৰ প্ৰতিও আমি অন্ধ হোৱা নাই। আনৰ কথা এৰিও সিদিনা দেখিলোঁ কলিকতাত থকা কচিয়াৰ বাষ্ট্ৰদূত মিঃ বেনিডিক্টভে (Benedictov) বিৰাট জনসভাত বক্তৃতা দি গ'ল নিজৰ কচ ভাষাতহে। ইফালে তেওঁ ইংৰাজীত পাৰ্গত নোহোৱাও নহয়, কিয়নো অলুবাদকে তেওঁৰ বক্তৃতাৰ হুবহু অলুবাদত কেতিয়াবা ভুল কৰোঁতে তেওঁ ততালিকে শুধৰাই দিছিল। এনে দৃষ্টান্তয়ো মাতৃভাষাৰ নামত আমাৰ অন্তৰত গোঁৱৰ নবঢ়াব নে?

যোৱা ১৩ আৰু ১৪ নভেম্বৰ তাৰিখে পূৰ্বাঞ্চল পৰিষদৰ পাটনাৰ অধিবেশনত গৃহীত হোৱা প্ৰস্তাৱমতে প্ৰাথমিক আৰু মাধ্যমিক শিক্ষাৰ্থীসকলক দহজন পঢ়ুৱৈ ছাত্ৰ থাকিলেই নিজৰ ভাষাত শিক্ষা লোৱাৰ সুবিধা দিব লাগিব। এই প্ৰস্তাৱ দেখাত অতি উদাৰচেতীয়া

পাটনাৰ প্ৰস্তাৱ

হ'লেও তাক কাৰ্য্যকৰী কৰাৰ জটিলতা আৰু ব্যয়-বহুলতা সন্দেহ আমাৰ যথেষ্ট সন্দেহ আছে। তদুপৰি এই প্ৰস্তাৱ গ্ৰহণ কৰিলে জাতীয় সংহতিৰ প্ৰতিকূল সম্ভাৱনাই যে হ'বই, অন্ধ অঞ্চলৰ ল'ৰাৰ ৰাজ্যিক ভাষা শিক্ষা কৰাৰ সুবিধাও হেৰাব। চাহ-বাগিচাবিলাকত আদিতে অনা-অসমীয়া-ভাৱী বহু সম্প্ৰদায়ৰ লোক আছিল। তেওঁলোকে যোৱা দুয়োটা লোক-গণনাত অসমীয়াকে তেওঁলোকৰ ভাষা বুলি নিজ ইচ্ছাবে

গ্ৰহণ কৰি থৈছে আৰু ভাষা-আন্দোলনৰ সময়ত তেওঁলোকে ৰাষ্ট্ৰীয় মজত্বৰ কংগ্ৰেছৰ জৰিয়তে ভাষা সম্পৰ্কে নিজৰ স্থপাষ্ট মত প্ৰকাশ কৰি প্ৰস্তাৱ দি থৈছে। এতিয়া পাটনা-প্ৰস্তাৱে তাৰ বিপৰীত উদগৰি দিছে। তেওঁলোকৰ সেই প্ৰস্তাৱ কাৰ্য্যকৰী কৰাৰ চিন্তা নকৰি আৰু তাৰ সামাজিক প্ৰতিক্ৰিয়াৰ প্ৰতি লক্ষ্য নেৰাখি এই প্ৰস্তাৱ লোৱা হৈছে বুলি আমি ভাবোঁ। অসমৰ নিচিনা বহু ভাষা-ভাষী, সংখ্যালঘু সম্প্ৰদায়ৰ ৰাজ্যত এই প্ৰস্তাৱ জাতীয় সংহতিৰ ভয়ানক পৰিপন্থী হ'ব বুলি আমি বিবেচনা কৰোঁ।

সৰহভাগ চাহ-বাগিচাৰ বাইজে অকল অসমীয়া ভাষাকে লৈ থকা নাই, অসমীয়া জাতীয় উৎসৱবিলাকো। তেওঁবিলাকে দিনক-দিনে সাৱটি লৈ আহিছে, তত্পৰি তেওঁবিলাকৰ লোক অসম সাহিত্য সভাৰ কাৰ্য্যনিৰ্বাহক সমিতিৰ সভ্যও হৈ গৈছে।

যি দেশত তেওঁলোকৰ জন্ম, যি দেশত তেওঁলোকৰ জীৱিকা, যি দেশৰ মাটিত তেওঁলোকে দেহা এবিৰলৈকে আশা পালি আছে, সেই দেশৰ সাংস্কৃতিক জীৱনৰ লগত তেওঁলোকৰ স্বকীয়া হৈ থাকিবৰ ইচ্ছা নকৰাটোৱেই অতি স্বাভাৱিক প্ৰেৰণা। এই প্ৰস্তাৱে তেওঁলোকৰ অন্তৰৰ প্ৰেৰণাত বাধা জন্মাব বুলি ভালকৈ জানি আমি তাৰ প্ৰতিবাদ কৰিছোঁ।

‘নেফা’ এটি নতুন শব্দ। কেইবাটাও ভাষা-ভাষী আৰু সম্পূৰ্ণ পৃথক পৃথক জনজাতিক লগলগাই এটা নাম দিবৰ কাৰণে এই নেফাৰ সৃষ্টি। ভেৰিয়াৰ্, অলুউইনে কোৱাৰদৰে ইয়াক নেফাৰ সমত্ৰা কোনো আত্মভূতিকা সংহতি থকা গোট বুলি ক'ব নোৱাৰি। আজি শ শ বছৰ ধৰি অঁকা, ডফলা, আবৰসকলে ভৈয়ামৰ লগত সম্বন্ধ ৰাখি আহিছে।

নিজ অঞ্চলৰপৰা বাহিৰলৈ আহিলেই ভাষাৰ মাধ্যম স্বৰূপে অসমীয়াকে তেওঁলোকে ব্যৱহাৰ কৰে। আনকি দাবী কৰি ৰাজ্য লাভ কৰা নগাসকলেও তেওঁলোক ৰাজ্যৰ ভিতৰতে, ভাৰ আদান প্ৰদানৰ ভাষা অসমীয়া বুলি চৰকাৰৰ ওচৰত স্মাৰকপত্ৰ দাখিল কৰি থৈছে। আমাৰ সাহিত্য সভাৰ সন্দেশ্বাহী দলেও নেফাত যে অসমীয়াইহে ভাৰ সলনা-সলনি কৰিবৰ একমাত্ৰ ভাষা তাকো ন-দি কৈ থৈছে। তত্পৰি দিল্লীৰ অনাতাঁৰ কেন্দ্ৰৰপৰা নেফাবাসীলৈ অসমীয়াত দৈনিক বাতৰি দি থকাও দেখা হৈছে।

অথচ কেন্দ্ৰ-শাসিত হ'ল বুলিয়েই আৰু শাসন-কাৰ্য্য চলাওঁতাসকলৰ সৰহ ভাগ অনা-অসমীয়া হ'ল বুলিয়েই নেফাৰপৰা অসমীয়া ভাষা গুচাবলৈ চেষ্টা কৰাটো ওলাই দেখাজনক শতুক ভাবিবলৈ শিকোৱাৰ নিচিনা কথা। তত্পৰি নেফাত অসমীয়া ভাষা চলিলে সীমান্ত অঞ্চল বন্ধত ব্যাঘাত হ'ব বুলি স্বপ্ন দেখাও দিবা-স্বপ্নহে।

অৱশ্যে অলপতে কেন্দ্ৰীয় শিক্ষামন্ত্ৰী, শ্ৰীচাগলাজীয়ে আমাক এটি আশাৰ বেঙনি দেখুৱাইছে। সেই বেঙনি চোকা পোহৰত পৰিণত হ'ব বুলি আমি বাট চাইছোঁ।

তথাপিও আমি দাবী কৰোঁ যে চৰকাৰে যিমান পাৰে সিমান সোনকালে নেফাত অসমীয়া মাধ্যমৰ প্ৰৱৰ্ত্তন কৰক আৰু ইতিপূৰ্বে আমাৰ সভাই দি থোৱা প্ৰস্তাৱসমূহ যোৰহাট, ডিব্ৰুগড় আৰু গুৱাহাটীত নেফাৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ কাৰণে ছাত্ৰাবাস স্থাপন কৰক।

এই দাবী আমাৰ সম্পূৰ্ণ জাতীয় স্বাৰ্থৰ কাৰণে কৰা দাবীহে।

আমাৰ ভাষা-
সাংস্কৃতিক প্ৰসাৰৰ
ক্ষেত্ৰ অতি আনন্দৰ সংবাদ যে বেলিকৈ হ'লেও চৰকাৰে চাহ-বাগিচা-
সমূহৰ দহলক্ষ বহুদাৰ ল'ৰা-ছোৱালীৰ শিক্ষাভাৰ শিক্ষা বিভাগৰ হাতত
দিবলৈ দিহা কৰিছে। এই পৰিকল্পনা কাৰ্য্যত পৰিণত হোৱাৰ লগে লগে
আমাৰ ভাষাৰো প্ৰসাৰ অতি শীঘ্ৰে, দৃষ্টিগোচৰ বাঢ়িব আৰু দুই-এপুৰুষৰ পাচতে
বহুদাসকলো আমাৰদৰেই হাড়ে-হিমজুৰে অসমীয়া হৈ পৰিব।

এই পৰিস্থিতিত আমাৰ সাহিত্য সভাই কেইটিমান কাম হাতত ল'লে ভাল হয়।
সেই কেইটি হৈছে :—

- (১) মহাজ্ঞ সবল ভাষাত নানা বিষয়ৰ সৰু সৰু পুথি প্ৰকাশ কৰা।
- (২) সেই পুথিবিলাক বহুদাসকলৰ মাজত যিমান পাৰি তাকৰ বেচত বিক্ৰী কৰা।
- (৩) নিয় প্ৰাইমাৰী স্কুল নথকা বাগিচাসমূহত (বিধান সভাত প্ৰকাশিতমতে
আৰ্টেশখন) অচিৰে স্কুল স্থাপন কৰিবলৈ চৰকাৰক অনুৰোধ কৰা।
- (৪) বহুবা ৰাইজৰ কল্যাণৰ অৰ্থে স্থাপিত কেন্দ্ৰসমূহত (Labour Community
Centres) অভিনয় কৰিব পৰাকৈ ভাণ্ডাৰ আৰ্হিৰে কেতবিলাক সৰু সৰু পৌৰাণিক
নাটক প্ৰকাশ কৰা।
- (৫) তেওঁবিলাকৰ মাজত প্ৰচলিত লোকগীতি, পুৰণি সাধুকথা আদি সংগ্ৰহ আৰু
প্ৰকাশ কৰা।

আমাৰ আশা চাহ-বাগিচাৰ গৰাকীসকলে আমাৰ এই ইচ্ছা ফলবতী কৰাত আমালৈ
সহায়ৰ হাত আগবঢ়াব।

অসম সাহিত্য সভাৰ নিচিনা জাতীয় অনুষ্ঠান এটিৰ পুথি-ভঁৰালত অন্ততঃ অসমীয়া
ভাষাত প্ৰকাশিত হোৱা সৰু বৰ, মৌলিক, অনুদিত সকলোখিনি পুথি থকাটো যুগুত। দানবীৰ
অসম সাহিত্য সভাৰ
পুথি-ভঁৰাল ৮সম্বন্ধিকৈ ডাঙৰীয়াৰ স্মৃতি ভৱনৰ যি আঁচনি লোৱা হৈছে আপোনালোকৰ
তুল্য তেখেতৰ গুণমুগ্ধ লোকসকলৰ বদান্ততাত যি এই বছৰতে হয়তো
হৈয়ো উঠিব কিন্তু সেই আঁচনিমতে ঘাই কাৰ্য্যালয়ৰ টোলৰ ভিতৰত
ভৱন হোৱাৰ লগে লগে পুথি-ভঁৰালটিকো ডাঙৰ কৰিব লাগিব।

বৰ্তমান অৱস্থাত এজন অনা-অসমীয়া কৃতবিদ্য, অহুসন্ধিৎসু লোক আহি পুথি-ভঁৰাল চাওঁ
বুলিলে সংখ্যালৈ চাই দ্ৰুত লাগে। ইফালে বহুত পুৰণি লেখকৰ পুথিও দেশত পাবলৈ
নাইকিয়া হৈ আহিছে।

এই অভাৱ দূৰ কৰিবৰ একমাত্ৰ উপায় হৈছে লেখক আৰু প্ৰকাশকসকলৰ সহায় দান।
সিবিলাকৰ নিৰ্দেশ পালে ছপাশালসমূহে চৰকাৰলৈ পঠোৱা তিনি কপিৰ দৰে আৰু একপি
পুথি ৰাখে ৰাখে ঘাই কাৰ্য্যালয়ৰ ভঁৰাললৈ পঠাব পাৰিব।

এই কাৰ্য্যৰপৰা আনহাতে এটি উপকাৰ হ'ব লেখক আৰু প্ৰকাশকসকলৰো। কোনো

কাৰণত সিবিলাকে লেখা বা প্ৰকাশ কৰা পুথি হেৰালে সভাৰ পুথি উৰালবপৰা নকল কৰি নিব পাৰিব।

এই প্ৰসঙ্গতে আমি প্ৰাচীন পুথি-পত্ৰৰ গৰাকীসকলক এটি অহুৰোধ জনাওঁ। বহুতো গৃহস্থৰ ঘৰত নিত্য-নৈমিত্তিক কাৰ্য্যত ব্যৱহাৰ নকৰা পুথি ভালকৈ ৰাখিব নোৱৰাত নষ্ট হওঁ হওঁ গৈছে। একোখন পুথি লগতে হয়তো একোজন স্থলেখক বা কবিৰ নামেই লুপ্ত হয়। গতিকে সিবিলাকে ওপৰকি পুথিবিলাক অসম সাহিত্য সভাৰ উৰাললৈ দান দিলে সভাই (আৱশ্যক বুজি গৃহস্থৰ নামেৰে একোটি স্বকীয়া পেডাত) আপুজালকৈ ৰাখিব পাৰিব।

কীৰ্ত্তন ঘোষা

অসমৰ সোণালী বৈষ্ণৱ যুগৰ বস্তুসমূহৰ ভিতৰত কীৰ্ত্তন আৰু ঘোষা শ্ৰমন্ত মৰি স্বৰূপ। নিত্য-ব্যৱহাৰ্য্য স্বৰূপে এই দুখনি পুথিৰ বিজ্ঞীও অতি সবহ। দুখৰ বিষয়, এই গীতধৰ্মী গ্ৰন্থ দুখনৰ ভিতৰত পাঠান্তৰো দেখা হৈছে আৰু কোনো কোনো পুথিত কেইটামান অধ্যায়ে বাদ দিয়া হৈছে। চৰিত্ৰত আছে—এজন লেখাৰে শব্দ সলাই পাঠ ভুল কৰাত শব্দবদেৱে বৰ খং কৰি কৈছিল—“আমি বহু অৱণ্য কাটি একোটি শব্দ বাজ কৰি আনিছিলোঁ, তুমি তাৰ ঠাইত আন শব্দ লগোৱা কিয়?”

আশাকৰোঁ অসম সাহিত্য সভাই জনদিয়েক কৃতবিদ্য লোকৰ হতুৱাই পৰীক্ষা কৰাই এটি শুদ্ধ পাঠৰ সমালোচনা ধাৰাবাহিকৰূপে হ’লেও, সভাৰ পত্ৰিকাত প্ৰকাশ কৰি পুথি প্ৰকাশক আৰু বাইজৰ উপকাৰ সাধিব।

অসম চিত্ৰলেখাৰ দেশ। চিত্ৰকলা, ভাস্কৰ্য্যৰ উপৰিও ছো-মুখাৰপৰা হাতী-দাঁতৰ কামলৈকে অসম যে একালত উন্নত আছিল তাৰ প্ৰমাণ দিয়ে আমাৰ দল-দেৱালয়, কলা বিদ্যালয় নামঘৰ-মন্দিৰ আৰু সত্ৰ-সভাৰ নানান বস্তুৱে, পুৰণি কেতবিলাক সাঁচি-পতীয়া পুথিয়ে, পাৰ্ৱত্যী কটা চালপীৰা আৰু তাঁতশালৰ ছেঙুল হাঁইতালেৰে বনকৰা মাকো, বান্দৰীয়ে।

অথচ কলা বিজ্ঞা শিক্ষাৰ বিদ্যালয়ৰ অভাৱত আমাৰ দেশৰ চিত্ৰকৰ, খনিকৰসকল পাচ পৰি গৈছে আৰু লগে লগে আমাৰ অগ্ৰ সম্ভাও বাঢ়িব লাগিছে।

বুদ্ধসকলৰ মূৰ্ত্তি শুনিছিলোঁ আগৰ দিনৰ চিত্ৰকৰ-খনিকৰে নিজৰ হাতৰ বুঢ়া আঙুলিৰ নখত দুৰ্গাদেৱীৰ পাঁচখনীয়া প্ৰতিমা আৰু বাসলীলা পৰ্য্যন্ত চিত্ৰিত কৰিব পাৰিছিল।

এই সকলোবিলাক কলাক মৃত্যুৰ মুখৰপৰা উদ্ধাৰ কৰিবলৈ আৰু সময়ৰ কচিমতে উন্নত কৰিবলৈ হ’লে আমাক সাহায্যপ্ৰাপ্তই হওক বা চৰকাৰীয়েই হওক বৰ্ত্তমান গুৱাহাটীত থকাখনৰ উপৰিও আৰু এখনি কলা বিদ্যালয় (Art school) লাগে। দ্বিতীয়খনি কলা বিদ্যালয়ৰ ঠাই মোৰহাতেই প্ৰশস্ত হ’ব বুলি আমাৰ ধাৰণা।

কৰাচী দেশৰ অকল ‘পাৰী’ (Paris) চহৰতেই শিল্পীৰ সংখ্যা হেনো আনন্দাখ, কলিকতাত তাকবকৈয়ো এহেজাৰ, আমাৰ গোটেই অসমত হয়তো এশজনো নোলাব।

অভিধান স্বৰূপে হেমকোষ, খণ্ডবাক্যকোষ, প্ৰসঙ্গকোষ, চম্ভকান্ত অভিধানৰ পাচতে অনাৱশ্যক ৮চম্ভকৰ বক্ৰবোৰেৰ “বক্ৰকোষ” (খণ্ডবাক্য) খনি প্ৰকাশিত হোৱাত আমাৰ অভাৱ

যথেষ্ট পূৰ্ব হ'ল। লাগে আমাক এতিয়া সকলো প্ৰকাৰে পৰিপূৰ্ণ এখনি “বিশ্বকোষ”। এই
বিশ্বকোষ মৰ্মে সাহিত্য সত্যই চৰকাৰপৰা অৰ্থনাহাৰ্য্য বিচাৰি এটা প্ৰস্তাৱে
কেতিয়াবাই দি থৈছে। আমাৰ সীমামুবিয়লি বঙ্গদেশ একলাখ বিশ হাজাৰ
টকাৰ এটি টনকিয়াল অৰ্থনাহাৰ্য্য পাই “ভাৰতকোষ” নামেৰে পূৰ্বি বিশ্বকোষতকৈয়ো এখনি
ভাঙৰ অভিধান প্ৰকাশ কৰিবলৈ লৈছে। সম্ভৱত সি ওলাবকো হ'ল। অথচ ধনৰ অভাৱত
আমাৰ সত্যই এনেহেন এটি পৰিকল্পনা, পৰিকল্পনাতে পেলাই থ'ব লগীয়া হৈছে। আশাকৰোঁ
আমাৰ সত্যই এই পৰিকল্পনাটি কাৰ্য্যত পৰিণত কৰিবলৈ পুনৰ যত্ন কৰিব আৰু চৰকাৰো
উচিত অৰ্থনাহাৰ্য্য দিবলৈ কৃতিত নহব।

যোৱা সমাবৰ্ত্তন উৎসৱত অসম জননীৰ অন্ততম স্নসন্ধান, বোদাস্ত-বাচস্পতি শ্ৰীফুকন
বিশ্ববিদ্যালয় ভাস্কৰীয়াৰ আৰু পদ্মশ্ৰী শ্ৰীমন্দিৰক ভাস্কৰীয়াৰ ডি-লিট উপাধিৰে সন্মানিত
কৰাত আমি আনন্দ পাইছোঁ আৰু উভয়জনলৈকে আমাৰ অন্তৰ্ভাৱ
প্ৰজ্ঞা জনাইছোঁ।

এইখিনিতে আমি বিশ্ববিদ্যালয়ৰ কৰ্ত্তৃপক্ষৰপৰা আন এটি আশা কৰোঁ, সি হৈছে শব্দী
সাহিত্য আৰু কলা-কৃষ্টিৰ গৱেষণাৰ কাৰণে এখনি আসনৰ সৃষ্টি। এই কাৰ্য্য কৰোঁ বুলিলে বিশ্বাস
দাতাবো অভাৱ নহ'ব। এই আসনখনি যদি বৈষ্ণৱ সাহিত্যৰ অৰ্থে অক্লান্ত কৰ্মী, স্বনামধন্য
৮৭বিনায়াৰ দত্ত বৰুৱাৰ নামত সৃষ্টি কৰা হয় হয়তো তেওঁৰ স্মৃতিগোপ্য সন্মানসকলেই সেই অৰ্থনাহাৰ্য্য
আগবঢ়াব আৰু এইদৰেই আগলৈকো অন্ত্যন্ত বিষয়ৰ একোখনি আসন বাটি যাবলৈ থল ওলাব।

কথাছবি বিংশ শতাব্দীৰ সভ্যতাৰ এটি প্ৰধান অঙ্গ। অৱশ্যে
“টেলিভিছনে” ‘সাবালক’ অৱস্থা পালে কথাছবিৰ কেনে অৱস্থাত ৰাখিবগৈ
তাক কোৱা টান। তথাপিও আমাৰ দুখীয়া অসমত কথাছবিৰ বহুত দিন আয়ুস আছে।

১৯৩৫ ইং চনৰপৰা আজিলৈকে জয়মতীকে ধৰি মণিৰাম দেৱানলৈকে প্ৰায় ডেৰকুৰিখন
কথাছবি ওলাল। ইয়াৰ ভিতৰতে পাঁচখনে ৰাষ্ট্ৰীয় পুৰস্কাৰো লাভ কৰিছে। ই আমাৰ
আনন্দৰ কথা।

অসমীয়া কথাছবিৰ কৃতকাৰ্য্যতাৰ মূলতে অসমীয়া ‘টুডিঅ’। এই ‘টুডিঅ’ নোহোৱাৰ
কাৰণেই অসমীয়া সমাজৰ বৈশিষ্ট্যবিলাক বিদেশৰ ‘টুডিঅ’ত ৰূপায়িত কৰা টান। এতিয়া
গুৱাহাটীতে যেতিয়া ‘টুডিঅ’ খোলাৰ যো-জা চলিছে আমাৰ আশা হৈছে অসমীয়া কথাছবি
সকলো প্ৰকাৰে নিখুঁত হ'ব। আশাকৰোঁ ঘৰতে ‘টুডিঅ’ হোৱাৰ লগে লগে আমাৰ কথাছবি
অসমৰ বৈশিষ্ট্যৰে পৰিপূৰ্ণ হ'ব আৰু সি অসমৰ বাহিৰতো নথৈ আদৰ পাব।

আজি বছৰদুইয়েকৰপৰা কোনো কোনো লোকে ধৰ্ম্মগুৰু মহাপুৰুষসকলৰ জীৱনীমূলক
কথাছবি উলিয়াবলৈ বা লিঙ্গলক মঞ্চস্থ কৰিবলৈ আগ্ৰহ প্ৰকাশ কৰি
ধৰ্ম্মগুৰু নাট-ছবি আহিছে। সাহিত্যবৰ্খী বেজবৰুৱা ভাঙৰীয়াই বৰ দুখেৰে “অসম প্ৰতিভা”
নামৰ ম্হাপুৰুষৰ প্ৰথম জীৱনীমূলক নাটকখনিৰ প্ৰতিকূল সমালোচনা এটি “বাঁহী”ত প্ৰকাশ

কৰিছিল। আন আন প্ৰদেশে ধৰ্মগুৰু মহাপুৰুষকলৰ জীৱনীমূলক কথাছবি উলিয়ালেই আমিও যে তাকে আদৰ্শ মানিব লাগিব তাৰ যুক্তিও আমি নেদেখোঁ। দশাৱতাৰৰ অন্ততম অৱতাৰ “ভগৱান বুদ্ধদেৱ”ৰ কথাছবিৱে সিংহলবাসী বৌদ্ধসকলৰ যথেষ্ট অসন্তোষ আৰু প্ৰতিবাদ লাভ কৰি থৈছে। ভাৰতৰ উজ্জল বহু শ্ৰীৰাজাগোপালাচাৰীয়েও নিজৰ মহাভাৰতত কোনো কাল্পনিক ছবি দিয়া নাই। পাতনিত তেওঁ তাৰ যুক্তিও দেখুৱাইছে। কোটা কোটা ইছলাম ধৰ্মাৱলম্বীৰ গুৰু হজৰত মহম্মদৰ (দঃ) ছবি, প্ৰতিমা, নাটকো আজিলৈকে উলিওৱা নাই আৰু সেই বাবে সিবিলাকৰ সমাজৰ কোনো হানিও হোৱা নাই।

প্ৰযোজ্য স্বৰূপে কলগান, বেভিঅ’লৈ আমাৰ ধৰ্মগুৰু মহাপুৰুষকলৰ নাটক আৰু ওলাওক তাত কাবো আপত্তি নাই, কিন্তু কাল্পনিক চিত্ৰত নতুবা যুগত সিবিলাকক ৰূপায়িত কৰাত বহুতৰে আপত্তি। আশাকৰোঁ এইবিলাক কথাৰলৈ চাই আমাৰ শিল্পীসকলে এনে কল্পনা ত্যাগ কৰি সকলোকে সন্তোষ দিব।

ইংৰাজ হৈয়ো ভাৰতৰ প্ৰাচীন কীৰ্ত্তি বাখিবলৈ লৰ্ড মেয়’, লৰ্ড লিটন আৰু সৰ্বশেষত প্ৰাচীন কীৰ্ত্তি বন্ধ। ১২০৬ ইং চনত লৰ্ড কাৰ্কনে অনেকখিনি বিধি-বিধান দি গ’ল। স্বৰাজ লাভৰ পাচত ১২৫২ ইং চনত আইনবো চলন্তি কৰা হ’ল। তথাপিও অসমৰ অনেক ঠাইত মন্দিৰ-মৈদাম আদি প্ৰাচীন কীৰ্ত্তিসমূহ জহি-খহি নাইবা কুপ্ৰকৃতিৰ লোকৰ অত্যাচাৰত নষ্ট হৈছে বুলি কাকতপত্ৰবপৰা শুনিছোঁ। আশাকৰোঁ অসম চৰকাৰে বিভাগীয় কৰ্মচাৰীসকলৰ হতুৱাই অহুসঙ্কান কৰাই অচিৰে এটি স্বৰ্য্যবস্থা হাতত ল’ব।

অগতৰ কলা-কৃষ্টি, সেৱা-উপাসনা, চিত্ৰ-ভাস্কৰ্য্যৰ আদিভূমি ধৰ্ম-মন্দিৰসমূহ। শিল্পী-চিত্ৰকৰে তেওঁৰ শ্ৰেষ্ঠ অৱদান প্ৰথমে অৰ্পিছিল ধৰ্ম-মন্দিৰতে, কবিয়ে তেওঁৰ প্ৰথম কবিতাবে স্তুতি কৰিছিল ধৰ্ম-মন্দিৰতে, গায়কে তেওঁৰ প্ৰথম গীত গাইছিল এই ধৰ্ম-মন্দিৰতে। এই কথা বঢ়িয়াটো উল্লেখ কৰিছে আমাৰ বৰ্ত্তমান বিশ্ববিখ্যাত দাৰ্শনিক ৰাষ্ট্ৰপতিয়ে (“Artists dedicated their best works, poets recited their poems, and musicians sang first, in temples.”)

আমাৰ অসমতো শঙ্কৰদেৱৰ দিনবেপৰা কলা-কৃষ্টি, লঙ্গীত-নাটক, নাম-কীৰ্ত্তন সকলোৰে কেন্দ্ৰ হৈ আহিছে বা আহিছিল ধান-সত্ৰসমূহেই। দুখৰ বিষয় আজি অসমৰ প্ৰায় পাঁচশখনি ধান সত্ৰৰ ভিতৰত অধিকাংশৰে অৱস্থা অতি জুৰুলা। এই অৱস্থাৰ কাৰণেই বহুতো সত্ৰীয়া আৰু প্ৰাচীন কীৰ্ত্তি জাহ যাওঁ যাওঁ হৈছে। বহুত চুৰীয়া গাৱঁৰ নামঘৰতো এই অৱস্থা। ইতিমধ্যে কেতবিলাক ধান-সত্ৰই আৰু গাঁৱে চৰকাৰবপৰা কিঞ্চিৎকৈ হ’লেও অৰ্থসাহায্য পাই প্ৰাচীন কীৰ্ত্তিসমূহ বাখিব পৰা হৈছে। এই সাহায্যৰ বাবে আমি চৰকাৰৰ শলাগ লৈছোঁ কিন্তু আমি জনাত আৰু বহুত ধান-সত্ৰাদি আছে য’ৰ প্ৰাচীন কীৰ্ত্তিসমূহ বন্ধা কৰিবলৈ অৰ্থ সাহায্য দিয়াটো আমাৰ বোধেৰে চৰকাৰৰ উচিত কাম হ’ব।

এই অস্থিঠানে কবিৰ লগীয়া কাম আৰু অনেক আছে। আমি আশা কৰোঁ সেইখিনি

কামো ক্রমে ক্রমে এই একাডেমীৰ যত্নত সূচাকৰূপে সম্পন্ন হ'ব। উত্তৰ ভাৰতীয় সঙ্গীতজ্ঞসকলৰ বিচাৰত বড়গীতসমূহ শাস্ত্ৰীয়ই বা অশাস্ত্ৰীয়ই তাক লৈ আমাৰ কোনো সন্দেহ নাই।

অসম সঙ্গীত-নাটক একাডেমী
অসমীয়াই যদি কীৰ্ত্তন, ঘোষা, পদ-পয়াৰৰ স্বৰ পাহৰা নাষ্ট, বড়গীতৰ স্বৰো পাহৰা নাই। উত্তৰ ভাৰতৰ স্বৰৰ লগত যিদৰে দক্ষিণ ভাৰতৰ স্বৰ নিমিলে, অসমৰ বড়গীতৰ স্বৰো সেইদৰে উত্তৰ ভাৰতৰ লগত নিমিলিব পাৰে।

স্বৰবেধাত বড়গীতৰ স্বৰ-তাল যিখিনি ওলাল তাৰ বাদেও ওলাবলৈ আক আছে। সকলোখিনি গীতৰ স্বৰ-তাল (স্থানীয় পৰিবৰ্ত্তনেৰে) স্বৰলিপিত প্ৰকাশ কৰিব পাৰিলে আমাৰ দেশৰ সঙ্গীতজ্ঞসকলেই বিচাৰ কৰিবলৈ সন্মত পাব। একাডেমীয়ে অসমীয়া নামগীতৰ লগতে সেইখিনিও গোটেই প্ৰকাশ কৰিলে আমাৰ সন্তোষ।

বৰ্ত্তমান অসমীয়া সাহিত্য বুলিলে স্বাধীনতা লাভ কৰাৰপৰা বচিত হোৱা সাহিত্যকে ধৰিব পাৰি। দ্বিতীয় মহাযুদ্ধৰ পাচৰ সাহিত্যকে অনেকজনে বৰ্ত্তমান সাহিত্য বুলি কয়, কিন্তু দ্বিতীয় মহাযুদ্ধই আমাক স্বাধীনতা লাভৰ সহায় নকৰা হ'লে আমাৰ সাহিত্যই আজি আজিৰ দৃষ্টিভঙ্গী লাভ কৰিলেহেঁতেন নে নাই তাক কোৱা টান। দ্বিতীয় মহাযুদ্ধই ভাৰতবৰ্ষৰ আন্তৰ্জাতিক পৰিবেশৰ সাল-সলনি কৰিলে সঁচা কিন্তু আমাক নতুনকৈ গঢ়ি, এটি জাতীয় চেতনা দিলে—গণতন্ত্ৰত প্ৰতিষ্ঠিত, এই স্বাধীনতাইহে।

এই আন্তৰ্জাতিক পৰিস্থিতিৰ মাজত থাকি আন্তৰ্জাতিক মৰ্যাদা লাভ কৰিবলৈ হ'লে আমি আমাৰ জাতীয় জীৱনৰ সমস্যা সমূহৰ প্ৰতি সচেতন হ'ব লাগিব। সেয়ে নহ'লে আমাৰ আশা-আকাঙ্ক্ষা অলীক স্বপ্ন মাথোন। আমাক এতিয়া লাগে জাতীয় সমস্যাৰ সমাধান কৰিব পৰা, জাতিক সৰল অৱস্থালৈ নিব পৰা, দেশৰ জল-বায়ুৰ লগত বজ্জিতা থোৱা, সাহিত্য ৰচনা। ইউৰোপীয় সাহিত্যৰ অঙ্ক অঙ্ককৰণে আমাৰ সাহিত্যক বিশ্ব সাহিত্যৰ মহামেলত আসন দিব নোৱাৰে।

বৰ্ত্তমান যুগ হ'ল বিজ্ঞান-প্ৰধান যুগ। বিজ্ঞানৰ উন্নতিয়েই জাতীয় উন্নতিৰ মেৰুদণ্ড। বিজ্ঞানে এতিয়া দেশৰ প্ৰাকৃতিক সীমা, সামাজিক ভেদ মোহাৰি আনিছে। গতিকে জাতীয় জীৱনক আন্তৰ্জাতিক জীৱনৰ অঙ্গকূলে গঢ়িব নোৱাৰিলে প্ৰগতিৰ পথত আমি দিনক দিনে পাচ পৰি যাম। অকল কল্লনা-বিলাসী উপভোগ, গল্প বা কবিতাই নাইবা তেনে ধৰণৰ বিষয়-বস্তুৰে আমাক আন্তৰ্জাতিক জীৱনৰ অঙ্গকূলে গঢ় দিব নোৱাৰে। স্বাধীন চিন্তা আৰু গৱেষণাইহে বিজ্ঞানৰ ক্ষেত্ৰত আমাক আগবঢ়াই জাতীয় মৰ্যাদা দিব পাৰিব। উঠি অহা ছাত্ৰসকলৰ অন্তৰত চিন্তামূল আধ্যাত্মিক মনোবৃত্তি এটি জগাই দিব পৰাকৈ আমি এতিয়া সাহিত্যক গঢ়ি তুলিব লাগিব। শিক্ষা, সাহিত্য আৰু বিজ্ঞানৰ ক্ষেত্ৰত তেনে এক শ্ৰেণীৰ সাধক গঢ়ি তুলিব নোৱাৰিলে আন কি ৰাষ্ট্ৰীয় ভূমিতে আমি খহি পৰিম।

স্বথৰ কথা, “অসমীয়া ভাষাজ্ঞান পৰীক্ষা” লোৱাৰ ব্যৱস্থা এটি ইতিমধ্যে আমাৰ সাহিত্য সভাই হাতত ল'লে। ইয়াৰ লগতে অৰ্ধশাস্ত্ৰ, দৰ্শন, ৰাজনীতি, বুৰঞ্জী, ভূগোল, বিজ্ঞান, গণিত

আদি শিক্ষণীয় বিষয়বিলাকৰ একোটা পাঠ্যক্ৰম তৈয়াৰ কৰি একশ্ৰেণীৰ পাঠ্যপুথি সাহিত্য সভাই প্ৰকাশ কৰিলে বিশ্ববিদ্যালয়ৰ শিক্ষা গ্ৰহণৰ সুবিধা ল'ব নোৱৰা লোকসকলে বা ছাত্ৰয়ো, প্ৰয়োজনীয় জ্ঞান লাভ কৰিব পাৰিব। “হিন্দি সাহিত্য সম্মিলনে” এনে ব্যৱস্থা হাতত লৈ দেশৰ প্ৰভুত কল্যাণ সাধিছে। “বঙ্গদেশৰ বিশ্ববিদ্যা” নামৰ সৰু সৰু পুথি মানিয়েও জনসাধাৰণৰ নতৈ উপকাৰ কৰিছে।

এনে এলানি পুথিয়ে অসমীয়া ভাষাৰ প্ৰসাৰো বঢ়াব আৰু অসমবাসী অনা-অসমীয়া সকলকো অসমীয়া ভাষা শিকিবলৈ আগ্ৰহান্বিত কৰিব। ভাৰতৰ আন আন ৰাজ্যৰ পৰিস্থিতিতকৈ অসমৰ পৰিস্থিতি জটিল। সেই দেখিয়েই এই আশা কৰা হ'ল।

কাব্য সাহিত্যৰ বিশিষ্ট অংশ, প্ৰাচীন আৰু আধুনিক কাব্য-সাহিত্যত, অসমীয়া ভাষা পিচপৰা নহয়। বিশেষকৈ প্ৰাচীন কাব্যই অসমীয়া সাহিত্যৰ গোৰুৱা ধন। কিন্তু যোৱা বছৰটোত আমাৰ সাহিত্যত ক'বলগীয়াকৈ কাব্য সৃষ্টি হোৱা নাই বুলিলেও হয়। কবিতাৰ ভিতৰত আলোচনী আদিত যিবোৰ প্ৰকাশ পাইছে সেইবোৰ তথাকথিত কবিতা আধুনিক কবিতা। আধুনিক আৰু পৌৰাণিক কবিতা ভাগ কৰা টান, গতিকে ‘তথাকথিত’ বুলিব লগা হৈছে। কাৰণ সকলোৰে এটা আধুনিক কাল আছে আৰু কালত সকলোৱেই পুৰণি হয়। এতিয়া আমি যিবোৰক আধুনিক বুলি কৈছো, বছৰচোৰেকৰ মূৰত সেইবোৰ পুৰণি হ'বই। ই প্ৰগতিশীল জগতৰ লক্ষণ। চীনৰ আক্ৰমণক উদ্বেগ কৰি মাহুৰ মন সেতেজ কৰি ৰাখিবৰ বাবে এই সময়টোত কিছুমান ছন্দবদ্ধ গীত আৰু কবিতাৰ প্ৰকাশ হ'ল। এইবিলাকে গুৱাহাটী কেন্দ্ৰৰ আকাশবাণীৰ যোগে বা আন আলোচনী আদিতো প্ৰকাশ পালে। শ্ৰী (সকল) অম্বিকাগিৰি ৰায়চৌধুৰী, পদ্মধৰ চলিহা, বিনন্দ বৰুৱা, অভুল হাজৰিকা আদিৰ ভেঁনে ধৰণৰ কবিতা ভালেমান প্ৰকাশিত হৈছে। ডাঃ ভূপেন হাজৰিকাকে মুখ্য কৰি গীতি-কাব্য সৃষ্টি কৰাসকলৰ বহুত গীত এই সময়ত সববৰহী হৈ পৰিছে।

সাহিত্যৰ একোটা বেলেগ বেলেগ যুগ আছে ই কোনো বিশেষ সাহিত্যৰ কাৰণেই নহয়। এঠাইত টোকৰ মাৰিলে সকলোতে ৰজমুজনাই উঠাৰদৰে প্ৰগতিশীল সাহিত্যৰ সাল-সলনি পৃথিৱীৰ এঠাইত হ'লে ক্ৰমে সকলোতে হয়। সাহিত্যৰ একো একোটা ভঙ্গীৰ যুগ অৰ্দ্ধ শতাব্দী মানেই থাকে। আমাৰ আধুনিক কবিতা-লেখকসকলে যুগৰ লগত খাপখুৱাই আমাৰ অসমীয়া সাহিত্যতো আধুনিক কবিতাৰ সৃষ্টি কৰি জাতিৰ আৰু ভাষা-সাহিত্যৰ এটা বিশেষ উপকাৰ সাধন কৰিছে। অৱশ্যে সেইবিলাক সববৰহী হোৱা নোহোৱা সময়-সাপেক্ষ কথা। কাল-পাৱ আদি বহুদৰে ওপৰত ই নিৰ্ভৰ কৰে। আধুনিক ধৰণেৰে কবিতা লিখা কৰি দিনে দিনে বাঢ়িছে। যুগৰ কাম কৰিবলৈ আগবঢ়া এই কবিসকলক আমি নিকংসাহ নকৰোঁ কিন্তু ছন্দত লিখা তথাকথিত পুৰণি কবিতাবোৰ নহ'লে অসমীয়া সাহিত্য নিশ্চয় উকা হ'ব। সাহিত্যৰ এইবিধৰ সম্পাদেহে সৰ্বসাধাৰণৰ মূখে মূখে থাকি নিজৰ অন্তিম লজাগঠক ৰাখে। গতিকে সেইবিধৰ কাব্য-কবিতা ৰচনাৰ কালে একেবাৰে গিঠি দিয়াও অসুস্থ হ'ব।

অনাটীব, সঙ্গীত বিভাগলয়, সাংস্কৃতিক কলাকেন্দ্ৰ, এই সকলোবিলাক বৰ্তমান সভ্যতাৰ পৰিপূৰক। এই কেন্দ্ৰবিলাক স্থাপিত হোৱাৰ লগে লগে আমাৰ সমাজত শিল্পীৰ সংখ্যা যিদৰে

গীত

বাঢ়িছে গীতৰ সংখ্যা তাতোকৈ বাঢ়িছে আৰু প্ৰায় প্ৰতিবছৰে সাংস্কৃতিক কলাকেন্দ্ৰই আন্তৰ্ৰাষ্ট্ৰীয় ক্ষেত্ৰতো সুনাম আৰ্জি আহিছে। বৰ্তমান যুগত ধৰ্মমূলক (বা ভক্তিমূলক) গীততকৈ নিসৰ্গমূলক, প্ৰণয়মূলক, দেশপ্ৰেমমূলক, আয়োদ্যমূলক আৰু নীতিমূলক গীতৰ সংখ্যা অধিক। আমাক সকলোকেই লাগে কিন্তু গীতত স্বৰতকৈ ভাববহে ঠাই আগ। তাৰক প্ৰকাশ কৰিবলৈহে স্বৰৰ প্ৰয়োজন। একোজন কবিৰ একোটি গীতে যিস্থলত দেশত যুগান্তৰ সৃষ্টি কৰিব পাৰে তেনেস্থলত গীত ৰচনা কৰা অতি সহজ বুলি ধৰাটো অসুচিত কথা। “কিয়নো পাহৰা অসমীয়া হে’বা”, “আমি অসমীয়া নহওঁ দুখীয়া”, “আজি বন্দো কি ছন্দেৰে”—এনে ধৰণৰ গীতৰ তেজ আজিও তপত হৈ আছে আৰু আগলৈকে সি চোঁচা নপৰে। মুঠতে যি গীতে আমাৰ চিন্তক এখনি কল্পনাৰ ৰাজ্যলৈ নিব পাৰে সেয়ে গীত।

প্ৰেমমূলক গীতৰ উদ্দেশ্যও প্ৰেম হে, কাম নহয়। এই কথা স্মৰণকৈ প্ৰকাশ কৰিছে এজন বঙ্গৰ বৈষ্ণৱ কবিয়ে।

“আত্মপ্ৰিয় প্ৰীতি সাধে তাৰে বলে কাম।

কৃষ্ণপ্ৰীতি সাধে যাহে ধৰে প্ৰেম নাম।”

কাব্য অৰ্থাৎ সাহিত্যৰ ভিতৰত নাটকেই শ্ৰেষ্ঠ, “কাব্যোন্ম নাটকং শ্ৰেষ্ঠং।” ভাৰতীয় শাস্ত্ৰকাৰসকলৰ মতে ইন্দ্ৰ আদি দেৱতাসকলে ব্ৰহ্মাক প্ৰাৰ্থনা কৰিলে ‘হে চতুৰ্মুখ, আমাক এনে
নাটক এটি উপভোগৰ সামগ্ৰী দিয়ক—যিহক শুনিবও পাৰি, দেখিবও পাৰি আৰু যিহে সকলো লোককে আনন্দ দিব পাৰে।” কথা শুনি ব্ৰহ্মাই ঋগ্বেদৰ আলাপ, সামবেদৰ গীত, যজুৰ্বেদৰ অভিনৱ আৰু অথৰ্ববেদৰ আদিবস আদি মিশ্ৰিত কৰি নাট্যবেদৰ সৃষ্টি কৰিলে।

এয়ে প্ৰমাণ কৰে ভাৰতৰ নাট্যকলাৰ অতি প্ৰাচীনত্ব। তেতিয়াৰপৰাই সংস্কৃত কাব্যৰ প্ৰধান এক অংশ হ’ল নাটক। যদিও নাটক সকলো লোকৰে আনন্দ জন্মাবৰ সামগ্ৰী, সেইকালত সংস্কৃতত ৰচিত হোৱাৰ কাৰণে সৰুসাধাৰণে নাটৰ শাহ উপভোগ কৰিব পাবিলেও তাৰ বস উপভোগ কৰিব পৰা নাছিল। অথচ নাটকৰ কাৰ্য্য হ’ল চাৰিটি—দুখীয়াৰ দুখ, ভ্ৰমিকৰ ভ্ৰম, শোকাৰ্ভৰ শোক পাহৰোৱা আৰু তপস্বীৰ (ঈশ্বৰ-ভক্তসকলৰ) অন্তৰত তপস্তাৰ (ভক্তি) বৃদ্ধি কৰা। এই চাৰিওটি কাৰ্য্য সাধিবলৈ হ’লে নাটক হ’ব লাগিব জনসাধাৰণে বুজিব পৰা ভাষাত। তদুপৰি নাটকত থাকিব লাগিব অৰ্থযুক্ত লগিত পদ, নানা ৰসৰ সমাবেশ, অভিনয়ৰ উপযোগিতা ইত্যাদি গুণ। এইবিলাক উদ্দেশ্যকৈ লৈ নৃত্য, গীত, ৰাভ এই তিনিওটিৰ মধুৰ সমাবেশেৰে শব্দৰদ্বয়ে অসমত ভাওনাৰ প্ৰৱৰ্ত্তন কৰি গ’ল—প্ৰাচীন চৰিত্ৰৰ মূখত খাপখোৱা কথা ভাষাতকৈ একেৰি আঁতৰ ব্ৰজবুলিৰে।

“অন্তত্ৰ বিবল। দেবী কামৰূপে গৃহে গৃহে”বদৰে অসমত মহাপুৰুষ আৰু ডেবাব পৰৱৰ্তী ভক্ত-আচাৰ্যসকলৰ সাধনা আৰু প্ৰচাৰৰ ফলত অসমৰ সত্ৰে-সভায়, গাঁৱে-ভূঞা ভাঙনাই ঠাই পালে। আজি অসমত ভাওনা নকৰা সত্ৰ-সভা, গাঁও-চুবুৰি অতি বিৰল। একালত এই ভাওনাৰ ফলত ছোঁ-মুখা সাজিবলৈ ওলাল খনিকৰ, খোল হুন্দিবলৈ হুন্দাক, খোল চাবলৈ মুচিয়াৰ, নাট লেখিবলৈ লেখাক, সাজ-পাৰ তৈয়াৰ কৰিবলৈ ‘দৰ্জী’, ইত্যাদি ইত্যাদি নানা ব্যৱসায়ৰ লোক। তদুপৰি ভাওনাত ভাও দিবৰ কাৰণে অনেক নিৰক্ষৰেও আখৰাত বচনৰ পাঠ লওঁতে লওঁতে চিনিছিল আখৰ।

এই কাৰণেই ভাৰতৰ এজন স্বৰিতুল্য পুৰুষে শব্দবদেৱক ভাৰতৰ নিৰক্ষৰতা দূৰ কৰোঁতা-সকলৰ ভিতৰত প্ৰথম পথপ্ৰদৰ্শক বুলি কৈছে। ই অসমৰেই গৌৰৱৰ কথা।

জাতিৰ স্বৰূপ ধৰিব পাৰি অভিনয়ৰপৰাই। (A nation is known by its theatre.) আমাৰ অসমীয়াকো চিনিব পাৰি এই ভাওনাৰপৰাই।

- থিয়েটাৰৰ কথা নকওঁ, সি বিদেশী বেহানি আৰু এতিয়া অনেক চুবুৰিত ঠাই পাইছে যদিও সি শতকৰা দুজনতকৈও তাকৰ লোকৰ সম্পত্তি।

নাটক বোলোঁতে এতিয়া আমি বুজোঁ চাৰি প্ৰকাৰৰ নাটক—ভাওনাৰ, থিয়েটাৰৰ, কথাছবিৰ আৰু অনাৰ্টাৰ (Radio)। এই চাৰিও প্ৰকাৰৰ নাটৰ আত্মা একেটি হ’লেও দেহ পৃথক পৃথক। ভাওনাৰ নাটক সাধাৰণতে বৰ্ণনাবহুল, থিয়েটাৰৰ নাটক সমালোচনা আৰু ক্ৰিয়াবহুল, কথাছবিৰ নাটক দৃশ্য আৰু ঘটনাবহুল, অনাৰ্টাৰ নাটক স্বৰভঙ্গিবহুল। তদুপৰি ভাওনাৰ নাট দীঘল, তাত জীৱনৰ স্বাভাৱ-প্ৰতিচ্ছািত, অস্বাভাৱ, স্বগত: উক্তি, আধাফুটা মাত-কথা, এনেবিলাক থাকিলে ভাওনাৰ ভাৱবীয়াই প্ৰকাশ কৰিবলৈ টান পায়। কিয়নো তেওঁৰ চাৰিওফালে দৰ্শক, কাক শুনাও, কাক হুতাও? বিশেষত ভাওনাৰ ভাৱবীয়াৰ বচন সৰ্গবীয়াতকৈ মুখত নাহিলে স্মাৰকৰ (prompter) শ্ৰীচৰণেয় হ’বলৈকো উপায় নাই। মুঠতে ভাওনাত ঠগণ নচলে, দেখাদেখি কাৰবাৰ।

থিয়েটাৰৰ নাটকৰপৰা ভাওনাৰ নাটকৰ পাৰ্থক্য কি তাৰ প্ৰসঙ্গতে বহুতো কথা গালোঁ, কমা কৰিব। দুখৰ বিষয়, অসমৰ বাইজে ভাওনাৰ নাটকৰ অভাৱত হুবহু থিয়েটাৰৰ নাটকেৰে ভাওনা কৰাত ভাওনাৰ সৌন্দৰ্য্য প্ৰায় লোপ পাইছে। অকীয়া ভাওনা কৰিবলৈ শিক্ষা লাগে বহুত আৰু সি অতি ভাল নহ’লে দৰ্শকে আনন্দ দিব নোৱাৰে।

সেইবুলি ইও ধুকপ, শব্দবদেৱে ভাওনাৰ যি ৰীতি প্ৰৱৰ্ত্তন কৰি থৈ গ’ল তাৰ ইফাল-সিফাল কৰিবৰ বা সেই ৰীতিতকৈ ভাল ৰীতি এটি উলিয়াবৰ সাধ্য কাৰো নাই। অলপতে প্ৰকাশিত হোৱা ‘জিহ্বাপক’ নাটক তিনিখিনিয়েই তাৰ প্ৰমাণ। মুঠতে ভাওনাৰ বিষয়ত শৰীৰ যুগৰ আজিও পূৰ্ণ পয়োভৰ।

থিয়েটাৰ আৰু অনাৰ্টাৰ নাটকেৰে আমি চহকী হোৱা নাই যদিও ভাল দৰিদ্ৰও নহওঁ। ভাওনাৰ নাটক কিন্তু একেবাবেই নাই বুলিলেও হয়। আশা কৰোঁ, আমাৰ সাহিত্য

সত্যই শব্দসম্ভব বীতি-বুড়িৰে, পৰীক্ষা স্বৰূপে হ'লেও, দুই-চাৰিখন পৌৰাণিক কাহিনীমূলক ভাওনাৰ নাট প্ৰকাশ কৰি বাইজৰ অন্তৰত আমাৰ সত্যৰ প্ৰতি আপোন ভাব বঢ়াব। ভাওনা হেৰালে আমাৰ জাতীয় বৈশিষ্ট্যৰ এটি প্ৰধান অঙ্গই ক্ষুণ্ণ হ'ব।

ভাওনাৰ নাটকৰ কথা ইমানতে সামৰি থিয়োটাৰৰ নাটকৰ কথাটো আঁহো। আমাৰ অসমত থিয়েটাৰ স্থাপিত হোৱা উনবিংশ শতাব্দীৰ শেষাৰ্দ্ধত। তেতিয়াৰ নাটক আছিল সাধাৰণতে পৌৰাণিক আৰু দীঘল (অন্ততঃ ৫ অঙ্কীয়া)। আজিকালি জীৱনযাত্ৰাৰ কাৰণে বুদ্ধ কঠোৰভাৱে কঠোৰ হৈ অহাত নাটক ক্ৰমে চুটি হৈ আহি এক-অঙ্কীয়াত পৰিছেহি। “কথাছবি”ৰ প্ৰভাৱে এই বিষয়ত নগণ্য নহয়। এক-অঙ্কীয়া নাটকৰ উৎপত্তি ভাৰততে হ'লেও বৰ্তমানত ই দীঘল নাটকক দিনক দিনে চুকলৈ ঠেলিছে। পৌৰাণিক কাহিনীৰ উপৰিও এতিয়া ঐতিহাসিক, কাল্পনিক আৰু সামাজিক কথাবস্তুকো নাটকে “খ্যাতবৃত্ত”ৰ ঠাইত সামৰি লৈছে। একাঙ্কিকাত চৰিত্ৰ ফুটাই তোলা টান আৰু সি বিশেষকৈ ঘটনা বা সমস্যা এটি প্ৰকাশ কৰাৰ উপযোগীহে। গতিকে আমাৰ নাট্যকাৰসকলে বহু অঙ্কৰ নাটকলৈ পিঠি দি অকল একাঙ্কিকাতে মনোযোগ দিলে আমাৰেই সাহিত্যৰ শ্ৰীবৃদ্ধি নহ'ব। ভাৰতৰ নাট্যকলাৰ পতনৰ কাণ্ডতহে ইউৰোপত নাটকৰ উৎপত্তি, কিন্তু এতিয়া ‘ব্ৰিটিছ নাট্য সম্ভাৰ’ (British Drama League) তলত (১৯১৮ খ্ৰীঃত স্থাপিত) প্ৰায় দুহেজাৰ নাট্যসমিতি আছে। নাটকৰ সংখ্যাও তাৰ ভৰালত হেনো পঁচিশ হেজাৰ। একো একোটা প্ৰতিযোগিতা-মূলক অলিম্পিকত পাঁচশলৈকে দলে যোগদান দিয়ে। গতিকে আমাৰ, আৰু নাটকৰ আৱশ্যক আৰু এটি কেন্দ্ৰীয় মঞ্চৰো প্ৰয়োজন। এই “কেন্দ্ৰীয় মঞ্চ”ৰ পৰিকল্পনা এতিয়াও কল্পনাতে থকাত দুখ লাগিছে। আশাকৰোঁ সদৌ অসমৰ শিল্পী-নাট্যকাৰসকলে এই বিষয়ে ভাবি চাব।

পৰিশেষত কণ্ঠ, যি নাটকৰ (কথাছবিৰো) অভিনয়ত গাভৰু জীয়েক-বাপেক আৰু শিক্ষক-ছাত্ৰ একেলগে বহিব পাৰে সেয়েই নাটক।

একালত বজা-বাগী আৰু বাজবিবৰাসকলেই আছিল সাহিত্যৰ পৃষ্ঠপোষক আৰু মহাকাব্য, খণ্ডকাব্য, নাটকেই আছিল সাহিত্য কলাৰ প্ৰধান কৰ্ম। শব্দসম্ভব উপভাষা নাটক “জীৱায়ামা, হৰিবল পায়া”, আহোম ৰজাসকলৰ বা বিবৰাসকলৰ উল্লিখিত ৰচা নাটকত “জীৱগৰ্বেৰ শিৱসিংহ নৰেন্দ্ৰপত্নী”, “জীৱহং ফুকনোহৰ্ণো”, ইত্যাদিবিলাক উক্তিৰেই আমাৰ দেশৰ সেই স্তবৰ বিজ্ঞোংগাহী পুৰুষ-স্ত্ৰীসকলৰ প্ৰমাণ।

সেই কালৰ ৰজা-ৰাজবিবৰা আজি নাই আৰু সংসাৰৰ ভাবে হেঁচা জীৱনত মহাকাব্য, নাটক পঢ়িবলৈকো মানুহৰ আঁজৰি নাই। গতিকে তাৰ পৰিবৰ্তে সাহিত্য কলাৰ কৰ্ম হ'ল উপভাষা, চুটি গল্প। -ভাৰতত উপভাষাৰ প্ৰথম ৰূপ আছিল গল্প কাব্য, কাহিনী, বাসৱদত্তা। আধুনিক উপভাষাৰ জন্মদাত্ৰী হ'ল খ্ৰীঃ দশম শতাব্দীৰ জাপানী মহিলা, মুৰাচাকি চিকিবু। এতিয়া মহাদেশৰ এই মহিলাগৰাকীৰ পাচতে ইটালীকে আদি কৰি পাশ্চাত্য দেশত উপভাষা সাহিত্য-কলাৰ প্ৰধান কৰ্ম হৈ পৰিল।

দ্বী-পুৰুষৰ বাস্তৱ জীৱন নাইবা ভাবাবেগৰ কাহিনীয়েই উপভাসৰ একমাত্ৰ বিষয় নহয়। তেনে কাহিনীৰ বাদেও জীৱনীমূলক, সামাজিক, ধাৰ্মিক, পৌৰাণিক, ঘটনামূলক, স্থানবিষয়ক, শিল্পমূলক সাধক, চিঠিপত্ৰৰ আকাংক্ষা, নানাবিধৰ উপভাস হ'ব পাৰে। যুগৰ বিষয় আন আন দেশৰ দৰে আমাৰ অসমতো মিহনেৰীৰ দ্বাৰা প্ৰকাশিত “কামিনীকান্তৰ” পৰা আজিলৈকে সৰহ-তাকৰ সকলো বিষয়ৰে উপভাস ওলাইছে আৰু দুখনে সৰুভাৰতীয় স্বীকৃতি পাই আমাৰ সাহিত্যৰ স্থানমো আজি থৈছে।

আদিৰেপৰা নো নৈৰ বহুৰ হওঁতেই ইমানখিনি উপভাস প্ৰকাশিত হোৱাটো আমাৰ দেশৰ পঢ়ুৱৈৰ সংখ্যা বঢ়াৰেই চিন। একালত সন্তীয়া ‘বটভলা’ সংস্কৰণৰ উপভাসবিলাক নোলোৱা হ’লে আজি বঙ্গদেশত পঢ়ুৱৈৰ সংখ্যা ইমান নেবাঢ়িলেইতেন। সি যি কি নহওক, পুতেক-জীয়েকহঁতে দেখাৰ ভয়ত গুপুতকৈ পঢ়িব পৰা ‘গাকতলীয়া’ উপভাসতকৈ ‘দেখবীয়া’, অৰ্থাৎ প্ৰকাশ্য পঢ়িব পৰা উপভাসহে আমাক লাগে। এইবিধৰ উপভাস বা চুটি গল্পইহে দেশৰ মূল সাধে আৰু এখনি হুহু পঢ়ুৱৈ-সমাজ গঢ়ি তোলে।

স্কুলীয়া পাঠ্য-পুথিৰ সম্পৰ্কে সাহিত্য সভাৰ সভাপতিসকলৰ উপৰিও বাতৰি কাকতে, আলোচনীয়ে নানা প্ৰকাৰৰ সমালোচনা কৰি আহিছে আৰু আগলৈকো কৰিবৰ বাট মৰা নাই। সি যি কি নহওক, সমিতিয়ে পুথি বহাৰ পৰীক্ষক-(reviewer) সকলৰ হতুৱাই, সেই পৰীক্ষকসকলে যদি দেশৰ পৰিস্থিতি, ভাষাৰ চৰ্চ্চা, লেখকৰ মনোবিজ্ঞানমগ্ন অজ্ঞতা, পাঠসমূহৰ আবশ্যকতা আৰু উপস্থাপনৰ বিজ্ঞানমগ্ন প্ৰণালীলৈ নেচাই অকল পুথিখনৰ নামলৈ চায়, তেনেহলে পৰিণাম বিষয় হয়।

এই স্বাধীন যুগত কেৰাণী-মহাবীৰ পদৰ কাৰণে শিক্ষাদান নহয়, সন্তান-সন্ততিক সকলো প্ৰকাৰৰ শিক্ষা-দীক্ষাৰে প্ৰগতিৰ পথত আগুৱাই নিয়াহে শিক্ষাদানৰ উদ্দেশ্য আৰু এই উদ্দেশ্য লৈয়ে হ’ব লাগে পাঠ্য-পুথি নিৰ্বাচন। তদুপৰি ‘স্কুল-কলেজীয়া’ পৰীক্ষাৰ উত্তৰ-কাকতত নামৰ মলনি ‘নম্বৰ’ ব্যৱহাৰ কৰাৰ দৰে লেখক-লেখিকাৰ নাম কটাই পাঠ্য-পুথি বিচাৰ কৰাটোও অদ্ভুত ৰীতি। পাঠ্য নিৰ্বাচনত যুখচাই পৰশা লোক আছে বুলি আমি নেভাবো।

কোনোজন সিদ্ধহস্ত লেখকে হয়তো এটা নতুন পদ্ধতিৰে একোখন পুথি লেখে। তেনেলোকক আন দেশত প্ৰথম স্থিতি দিয়ে—বিশেষকৈ শিক্ষাদান প্ৰণালী আৰু চিকিৎসা প্ৰণালী লিখাত। আমাৰ বোধেৰে এনে প্ৰণালীৰ প্ৰতি কৰ্তৃপক্ষই বিশেষ চকু দিব লাগে আৰু অসম সাহিত্য সভাৰ প্ৰতিনিধি স্বৰূপে পাঠ্য-পুথি বাছনি সমিতিত অন্ততঃ তিনিজন সভ্য ল’ব লাগে।

শিশুৱেই আমাৰ উঠি অহা জাতি-চন্দনৰ পুলি আৰু শিশুৱেই বাধিব লাগিব আমাৰ শিক্ষা-সম্পদ, সাহিত্য-সংস্কৃতি, ধৰ্ম-ঐতিহ্য সকলোখিনি জাতীয় সত্ত্ব।

শিশু-সাহিত্য

এই শিশু-সমাজলৈ পিঠি দিলেই আমি হাতেৰে কই ভৰিৰে মোহৰাই

আমাৰ সকলো আশা-ভৱনাৰ মূৰ মাৰিম।

শিল্প শিল্পই। সকলো দেশৰ শিল্পই সত্য শিৱমৰ ছু নেপায়, পায় স্তম্ভবমৰ হে। গতিকে স্তম্ভবমৰ পূজাবীক 'স্তম্ভবেবে' পূজা নকৰি কবিম কিহেৰে? তহুপৰি সাহিত্যৰ যি এটি চিত্ৰধৰ্ম আছে শিল্পে তাক ধৰিব নোৱাৰে। 'ফেচা-চক্ৰা', 'খালৈ-পেটা', 'মলা-মুগীয়া' এনেবোৰ কথাৰ যি চিত্ৰধৰ্ম আছে তাক বুজাবলৈ শিল্পে লাগে ছবি। এই ছবিও হ'ব লাগে শিল্পৰ বয়স অল্পপাতে ছল বা স্তম্ভ। বিশ্বকবি বৰীন্দ্রনাথৰ নিজহাতৰ শিল্পপাঠ্যৰ ছবি অনেক দেখিছে। শিল্প মনোবিজ্ঞানৰ ফালৰপৰা নেচালে তাৰ সৌন্দৰ্য্য ধৰা নপৰে।

গতিকে শিল্পৰ অৰ্থে নানা বিষয়ৰ পুথিৰ ছবি, ছপা, বিষয়, ভাষা, সকলোখিনি মনোহৰ হ'ব লাগে আৰু বৰ্ণাভঙ্গিও তাত মুঠেই থাকিব নেলাগে। শিল্পৰ মানত ছপা পুথিৰ আখৰ জোটনি বেদ-বাক্য, গতিকে পুথিত সাধাৰণ ভুল এটি থাকিলেও সি শিল্প-পাঠ্য গুটি 'শিল্প-বধ্য' হয়।

উন্নত দেশত শিল্প-পাঠ্যৰ লেখকসকলে হাতেলেখা অৱস্থাত পুথিখন দিয়ে প্ৰথমে এজন দিহাধাৰক (designer)। দিহাধাৰে পুথিখন পঢ়ি তাৰ ভাব ভাষাৰ অহুসাৰে ছবিৰ দিহা দিয়ে। সেই দিহামতে তেওঁৰ পাচত চিত্ৰকৰে তাৰ চিত্ৰখিনি কৰে আৰু সেই চিত্ৰৰ সাঁচ (block) কৰাৰ পাচত পুথি ছপা কৰা হয়। গতিকে শিল্প সাহিত্যলৈ লগা হ'ল পাঠ্যৰ ভাষা বুজা, বিষয় চাই ঘৰ-বাৰী, জীৱ-জন্তু, সাজ-পাৰৰ নিভুল ধাৰণা কৰিব পৰা, এক শ্ৰেণীৰ দিহাধাৰ আৰু চিত্ৰকৰ। এই অভাৱ পূৰাই ল'ব নোৱাৰিলে আমাৰ শিল্প-সাহিত্যৰ আশাহুৰূপ উন্নতি কেতিয়াও নহয়।

এই কাৰণেই কৈছিলো—আমাক লাগে অন্ততঃ দুখন কলাবিজ্ঞান (Art school)।

অসম সাহিত্য সভাৰ ভূতপূৰ্ব সভাপতি পদ্মশ্ৰী শ্ৰীকৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ, ডক্টৰ ৬বাণীকান্ত কাকতি আদিয়ে বিশ্ব সাহিত্যৰ বাছকবনীয়া গ্ৰন্থকাৰসকলৰ বিখ্যাত আন্তৰ্জাতীয় সাহিত্যত অসমীয়া লেখকসকলৰ লগত অসমীয়া পাঠকৰ পৰিচয় কৰাই দিয়াৰ যি প্ৰচেষ্টা

চলালে, বৰ্তমানলৈকে কেইবাগৰাকীও বিদ্বান ব্যক্তিয়ে সেই প্ৰচেষ্টাক আগুৱাই আনি আছে। শ্ৰীহেম বৰুৱা, ডক্টৰ ৬বিৰিকিৰুমাৰ বৰুৱা, ডক্টৰ শ্ৰীপ্ৰহুজ দত্ত গোস্বামী, শ্ৰীমহেন্দ্ৰ বড়া আদিয়ে পুথি আৰু প্ৰবন্ধৰ যোগে এতিয়াও পৃথিৱীৰ বিখ্যাত সাহিত্যিক-সকলৰ বচনাৰ অহুৰাধ, সমালোচনা, পৰিচয় আদি লেখি অসমীয়া লেখক-পাঠকৰ জ্ঞানৰ সীমা বহুলাইছে। ই এটি অতি শুভ লক্ষণ। ইয়াৰ লগে লগে অসমীয়া সাহিত্যিকৰ বচনা অনা-অসমীয়া ভাৰতীয় ভাষালৈ অন্তৰ্ভুক্ত কৰি প্ৰকাশ কৰাৰ উপৰিও পৃথিৱীৰ অজ্ঞাত ভাষালৈকে তাৰ অহুৰাধৰ বাবস্থা লোৱাটো অসমীয়া সাহিত্যৰ কাৰণে মৰ্যাদাৰ কথা। এই ক্ষেত্ৰতো অসম সাহিত্য সভাই উপযুক্ত অসমীয়া গ্ৰন্থ নিৰ্বাচন কৰি বিশ্ব পাঠকৰ সম্মুখলৈ আগ-বঢ়াবলৈ চেষ্টা কৰাটো সমীচীন হ'ব। বিশ্ববাসীৰ লগত আমাৰ ভাষাৰ আদান-প্ৰদানৰ যোগেদি আন্তৰ্জাতিক পৰিচয় বৃদ্ধি পাব আৰু অসমীয়া সাহিত্যয়ো বিশ্ববাসীৰ দৃষ্টি আকৰ্ষণ কৰিব বুলি শুভ আশা কৰিব পাৰি। অসমীয়া আলোচনী আৰু খনদিয়েক বাৰ্দ্ধিনীয়া আৰু দৈনিক

ৰাভৰি কাকতেও এই ক্ষেত্ৰত উল্লেখযোগ্য বৰঙনি ধোঁগাইছে। ৰায়ধেহু, শ্ৰীশ্ৰীপ, আৱাহন, অসমবাণী, নৱমুগ আদি পত্ৰিকাৰ নাম উল্লেখযোগ্য।

যোৱা বছৰত অসম জননীৰ অনেকজন গুণী পুত্ৰক হেৰুৱাই যিহেৰে দেশ-বিদেশত অসমৰ সুনাম আৰি শোক পালোঁ সেইদৰেই আৰি ভাৰতৰ মুখৰ ব'দৰ দৰে আনন্দও নোপোৱাকৈ ধকা নাই। এই আনন্দ হৈছে—

১। আমাৰ সাহিত্য সভাৰ দুখনি বাৰ্ষিক অধিবেশনৰ সভাপতি আধ্যাত্মিক ভাৱৰ শেহতীয়া কবিতা পুথি 'মুখবাণী'ৰ কবি, ৰাণীৰ ৰীতীলমণি ফুকন ডাক্তাৰীয়াই 'মৰ্কে' চহৰত বহি যোৱা আন্তৰ্জাতিক বিশ্বসন্মেলনত যোগদান কৰি, সৰ্বো প্ৰতিনিধিসকলৰ আগত ওজস্বী ভাষাৰে শাস্তিকামী ভাৰতৰ বাণী শুনাই অহাত।

২। ১৯৬৩ ইং চনৰ অক্টোবৰ মাহত ভাৰত চৰকাৰে পঠোৱা তিনিজনীয়া সাহিত্যিক প্ৰতিনিধি দলৰ মুখপাত্ৰ স্বৰূপে অধ্যাপক শ্ৰীচৈয়দ আব্দুল মালিকে কচ দেশৰ ভিন ভিন অঞ্চলত ভ্ৰমণ কৰি ভাৰতীয় তথা অসমীয়া সাহিত্য সম্পৰ্কে সেই দেশৰ সাহিত্যমোহী বাইজৰ অন্তৰত এটি স্নহ ভাব জন্মাই অহাত।

৩। বৰীন্দ্র শতবাৰ্ষিকী উৎসৱত যোগদান দিবৰ কাৰণে আমন্ত্ৰিত হৈ কবি, অধ্যাপক শ্ৰীনৱকান্ত বৰুৱাই কচ দেশৰ বিভিন্ন স্থানত ভ্ৰমণ কৰি বৰীন্দ্র, তথা ভাৰতীয় সাহিত্য সম্বন্ধে সেই দেশৰ সাহিত্য-ৰসপিপাসুসকলৰ মন আকৃষ্ট কৰি অহাত।

আৰু

৪। সত্ৰীয়া গীত-বাঁহৰ আলীদান সাধক, বিখ্যাত শ্ৰীশ্ৰীকমলাবাড়ী ধানৰ ওজা, শ্ৰীমণিৰাম গায়নে ভাৰত সঙ্গীত নাটক একাডেমীৰ পুৰস্কাৰ লাভ কৰি অহাত।

এনেদৰে আমাৰ অসমীয়া সাহিত্যিক সৰ্বভাৰতীয় স্বীকৃতি লাভ কৰাৰ উপৰিও বিদেশত প্ৰতিনিধিত্ব কৰিবলৈ সুযোগ পোৱাটো উল্লেখযোগ্য কথা। এই বাবে আৰি প্ৰথম তিনিওজনৰ আৰু ভাৰতীয় স্বীকৃতি পোৱাৰ বাবে, চতুৰ্থজনৰ নামত নথি আনন্দিত হৈছোঁ আৰু লগে লগে সিংকলৰ মঙ্গল কামনা কৰিছোঁ।

পৰ্বত-ভৈয়াম, গাঁও-নগৰৰ শাখা সভাৰ প্ৰতিনিধি বন্ধুসকল, অসম সাহিত্য সভাৰ ভৱিষ্যৎ নিৰ্ভৰ কৰিছে আপোনাংকলৰ উৎসাহ উদ্যমৰ ওপৰতেই। বছৰি বছৰি বাঢ়ি গৈ বৰ্ষমানত শাখা সভাৰ সংখ্যা যদিও ভেৰশখনতকৈ অলপ বাঢ়িলে তথাপি দেশৰ জনসংখ্যা আৰু আয়তনলৈ চাই ই অতি অকিঞ্চিৎকৰ। আশা কৰিছোঁ এই বছৰত

আমাৰ সংগঠন আপোনাংকলৰ কাৰ্য্যতৎপৰতাই সংখ্যা যথেষ্ট বঢ়াব। এইবাৰ আমাৰ অন্তৰত এটি নতুন আশাৰ সঞ্কাৰ হৈছে—বড়ো ভাইসকল অসমীয়া লিপি গ্ৰহণ কৰিবলৈ ইচ্ছা কৰাত মিকিৰ পাহাৰৰ ভাইসকলে আমাৰ লিপি গ্ৰহণ কৰাৰ উপৰিও অহা বছৰৰ বাৰ্ষিক সভাখনি তালৈ নিমন্ত্ৰণ কৰাত। এই তিনিওটি আশা ফলস্বতী হ'লে আৰু 'নেকা' অঞ্চলৰ বাইজকো আৰি পালে আমাৰ ভাষা-সংস্কৃতিৰ মিলনক্ষেত্ৰখনি নিতান্তই আহল-বহল হ'ব।

শাখা সভাৰ সংখ্যা বৃদ্ধিয়েই অসম সাহিত্য সভাৰ শ্ৰীবৃদ্ধিৰ প্ৰকৃষ্ট পৰিচয়।

এইখিনিতে ক'বলৈ বাধ্য হৈছোঁ যে বৰ্তমানত আমি তিনিটা ভগলীয়া সমস্তাৰ সম্মুখত। সেই তিনিটা হৈছে ভাত, ভূমি আৰু ভাষা। ভাষা-সংস্কৃতিৰ আলমত অতীতৰ দৰে আমি সদৌ অসমবাসী এক হ'ব নোৱাৰিলে ভাত আৰু ভূমি সমস্তাৰ সমাধান হোৱাবো সম্ভাৱনা নাই। “সংহতি কাৰ্য্যসাধিকা”—ভাষা সংস্কৃতিতেই যদি আমি ভাই ভাই, ঠাই ঠাই হওঁ—কাৰ্য্যসাধিকা সংহতি হ'ব কেনেকৈ?

হুথৰ কথা খিন্ধীয়া স্বৰূপে অসমত বাস কৰি থকা অনা অসমীয়া লোকসকলৰ দৰেই ব্যৱসায়-বাণিজ্য কৰি, পঢ়ুৱা স্বৰূপে থকা অনা-অসমীয়া লোকসকলৰ অন্তৰতো অসমীয়া আৰু অসমীয়া ভাষাৰ প্ৰতি দিনকদিনে সন্দ্ৰাৰ অহুবাগ বাঢ়ি যোৱাৰ লক্ষণ দেখি অহা হৈছে। অনেক ঠাইত দিবিলাকে উল্লেখযোগ্য বৰঙণিও দান দিছে।

মুঠতে আমাৰ শাখা সভাসমূহে অঞ্চলে অঞ্চলে চেনেহী ভাষাৰ পতাকাৰ হাঁয়ালৈ সকলোকে আকৰ্ষণ কৰি আনিব জানিলেই সাহিত্য চৰ্চাৰ একো একোখনি শাস্তিময় পৰিবেশৰ সৃষ্টি হ'ব। শাস্তিময় পৰিবেশেই সাক্ষিত্যৰ উৰ্দ্ধৰ। ভূমি।

হে মাতৃমণ্ডলী,

অসম সাহিত্য সভাৰ প্ৰথমখনি বাৰ্ষিক অধিবেশনৰ দিনবেপৰা বছৰে বছৰে আপোনাসকলৰ
 মাতৃমণ্ডললৈ উপস্থিতি আৰু সহযোগিতাৰ বৃদ্ধিয়ে আমাক নথৈ আনন্দিত আৰু আশাবি-
 একাধাৰ কৰিছে। আমাৰ সভ্যতাৰ মূলতে বৃদ্ধা মাতৃসকল (Civilisation begins
 with our grandmothers) আৰু মাতৃভাষাৰ পবিত্ৰ অমৃতধাৰাও পাইছোঁহক
 মাতৃসকলৰ অহুগ্ৰহণেই।

আগৰ কেইগৰাকীৰ কথা নকওঁ, গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ৰ আবন্তৰেপৰা এই কেইবছৰৰ ভিতৰতে বি এ, এম এ, পাছ কৰা জীয়াৰী-বোৱাৰীৰ সংখ্যা তিনিটা অক্কেৰে লেখিব পৰা হ'ল। বৰ্তমান যুগৰ প্ৰায় সকলো বিভাগৰ সৰু-বৰ বিষয় বাবতে এতিয়া আপোনাসকলে কৰ্তব্যনিষ্ঠা দেখুৱাই সন্মান আৰ্জিছে। ততুপৰি ভূতপূৰ্বা সভানেত্ৰী পদ্মশ্ৰী শ্ৰীনলিনীবালা দেৱী প্ৰমুখ্যে (শ্ৰীসকল) অন্নদা দেৱী বৰকটকী, চন্দ্ৰপ্ৰভা শইকীয়ানী, জ্ঞানবালা বৰুৱা, দিব্যপ্ৰভা ভড়ালা, মালবিকা গোস্বামী, বিমল ৰাজখোৱা, ফাতেমা খাতুন, হেমপ্ৰভা গোস্বামী, প্ৰীতি বৰুৱা, শুচিত্ৰতা ৰায় চৌধুৰী, বাণী পাঠক, নিখিলপ্ৰভা বৰদলৈ, ডলি তালুকদাৰ, মণিকীমধুৰী নেওগ, মামণি গোস্বামী, তৰুলতা দত্ত, দেৱিকা শইকীয়া, উমেশ্বৰী গোস্বামী আদি স্থলেখিকাসকলে আমাৰ সাহিত্যৰ ঊৰাললৈ যথেষ্ট বৰঙণি যোগাইছে।

পুৰুষ সদায় জাইডৰীয়া ভোট আৰু আপোনাসকল গৃহৰ আঠপৰীয়া মণিক। সন্তান-লজ্জাসকলক সজ আলোচনা আৰু সং সাহিত্য অধ্যয়ন কৰিবলৈ যি প্ৰেৰণা দিব লাগে সেই প্ৰেৰণাৰ মূলতে মাতৃ। এশজন শিক্ষকতকৈ এগৰাকী মাতৃৰ হান ওপৰত।

আশাকৰোঁ এই ভয়াবহ ভেলকী ভোজবাজীৰ যুগত আপোনাসকলৰ সন্তান-লজ্জা আৰু

ভাই-ভনীৰ লগতে গাঁৱে-ভূঞা ধৰ্মা নিবন্ধৰা, সবল-স্বভাৱা ক্ৰীলকলেও আপোনাসকলৰ লেখনীৰ-পৰা শিক্ষা-উপদেশ পাই নঠৈ উপকৃত হ'ব।

সৃষ্টিৰ আদিত্তে হেনো ক্ৰীৰ সাগৰ, দধি সাগৰ, শৰ্কৰা সাগৰ ইত্যাদি সাতখন সাগৰ আছিল। বাইবেলত কোৱা আদম্-ইভদবে আমাৰ বুপা-ককাইতে নিষিদ্ধ কাম কৰাব বাবেই বোধকৰোঁ সেই সাগৰবোৰ পানীৰ সাগৰ হ'ল। পানীও হ'ল সেৱত তিনি সাহিত্যৰ ধৰ্ম আৰু বিষয় পোৱাতকৈয়ো অধিক ভাগ লুগিয়া। পাচে মাহুহো নহয় শুদাভদি। ঈশ্বৰে হৰি নিয়া স্মথবোৰ পুৰাবলৈ তেওঁ কবিলে বুদ্ধিৰ ব্যৱহাৰ, কাৰিক-মানসিক পৰিশ্ৰম, আৰু তাৰ ফলতে আজি এই বিনন্দবিলাস সৃষ্টি, দেৱবো। দুৰ্ভক্ত বিলাসিতা। ভাবাৰ বিষয়তো সেই। ঈশ্বৰে যেন মাহুহক ভাষা দিওঁতে কটা মুঠিৰে নিদি দিলে এটি কি ছটি আঙ্গুলি মেলি মৰামুঠিৰে অৰ্থাৎ কপটীয়া দানেৰে, এক কিল'ৰ ঠাইত একভিলমান। ক্ৰীৰ সাগৰ নেপাই গৰুগাই পুহি গাখীৰ, মাখন বিউ খোৱাৰদৰে মাহুহেও ঈশ্বৰবৰপা পোৱা সেই একভিল ভাষাৰেই কবিলে সাহিত্যৰ অপাৰ সৃষ্টি।

ভাষাত যে মাহুহ দৰিত্ৰ তাৰ প্ৰমাণৰ অন্ত নাই। একেপাহ ফুলৰ সৌন্দৰ্য্যকে, একেটি চৰাইৰ গীতকে, একেখনি ইন্দ্ৰধনুৰ দৃশ্যকে যুগ যুগ ধৰি কত কবিয়ে কত ধৰণেৰে, কত সাজেৰে, কত ভঙ্গিৰে বৰ্ণাইছে, কিন্তু সেই বোদান্তৰ একে নেতি নেতি। অসীমৰ সীমা কেৱে পোৱা নাই, অস্বপৰ ৰূপ কেৱে দেখা নাই—হৃদয়ৰ বিচিত্ৰ অল্পভূক্তিক কেৱে মনৰ সন্তোষেৰে প্ৰকাশ কৰিব পৰা নাই। বিহুৱাই গোৱাৰদৰে তেওঁ চিৰকালেই গাই আহিছে—

“তামোলনে দেহিটি

ফালি দেখুৱাম ঐ

চিত্ কেনেকুৱা কৰে।”

মাহুহৰ এই দৰিত্ৰতা সহজে ধৰা পৰে কেতবোৰ শব্দ অৰ্থাৎ নামলৈ চালে। আমঠু, কলাফুল, হিয়াকড়ি, নাকডেউনা, চকুৰ মনি, বহিখোৱা, গৰকা, বান্দৰী, ফুল চ'তি, বান্দৰ ডিমা, চৰায়ে গুটি খোৱা, মাটিকাঁহুৰী, ববালিবুৰুৱা, বনজলকীয়া, অমৃততা, টোলোঠা বন, বেলিপকা, গমুলিগোপাল, কপালফুটা, মইন ফল (মদন ফল), জোনবিবি, চন্দ্ৰহাৰ, ইন্দ্ৰধনু বামধনু ইত্যাদি অলেখ অপাৰ।

ইয়াৰ উপৰিও প্ৰাচীন কবিসকলৰ প্ৰসিদ্ধি মতে কব পঙ্কজ, বদন-কমল, হস্ত-পদ্ম, হৰিণী-নয়ন, চান্দ-বদন আদিত্তে সজ্জ হ'ব নোৱাৰি স্থানভেদে মাহুহে কত নতুন নতুন উপমাৰ আভ্ৰয় লৈছে তাৰো লেখ নাই, পাৰভিক্ৰীয়া, ভেটচকুৱা, ককিলীলজীয়া, কাচিডটীয়া ঘোঁৰামুৱা, হাতীমুৰীয়া, মইনাঠেজীয়া, শালিকীজুটীয়া, তেলক'লীয়া, জকাইচুকীয়া, টেমিমুৰীয়া, বেজীনকা, মাটিমাহৰ খাৰমুৱা, ডালিমগুটীয়া, চোতালমুই, খালৈপেটা, পেটভাটো, শহাকলীয়া ইত্যাদি।

কিয়া ব্যৱহাৰতো আমি টোকোনালি শুচাবলৈ উল্লেখ্য যত্ন কৰা নাই। আমাৰ আজাই চকু মেলে, ভাতে কিলাকিলি কৰে, ভাত ফুলে, বডৰ গোমায়, বেগিয়ে ঠেং মেলে, বডৰে মূৰ দাঙে, বডৰে চকু মেলে, ভোকে শাণেকটা দিয়ে, মুখ ওলমে, আকাশী-চৰণ মূৰত ভাগে, মেখে

জিটিং কৰে, বিপদ আহে, চকুৱে হাঁহে, পিঠিয়ে খজুৱায়, আকৌ বুকুৱে চম্চমায়, কাণে শুব্‌শুমায়, পিঠি চেবচেবায়, জিভা ডেবডেবায়, চকু পিবপিবায়, ভবি হুটকুটায়, বুকু ধবধবায় ইত্যাদি। এয়ে ভাষাৰ ৰাত, বা সঙ্গীত ধৰ্ম (শব্দালঙ্কাৰ), আৰু ৰূপ বা চিত্ৰধৰ্ম (অৰ্থালঙ্কাৰ)।

এইখিনিতে আৰু এটি সতুৰ্ক হ'ব লগীয়া কথা আছে। পিছৰ্গাওঁ বুলি অলঙ্কাৰ পিছাবলৈ গ'লে—ভাষাৰ সৌন্দৰ্য্যতকৈ অলঙ্কাৰৰ কদৰ্য্যতা বৃদ্ধি হয়। আনে ধৰিব নোৱাৰাকৈ 'ফুলবিবি'য়ে যদি গালত সেন্দূৰ, ওঠত আলতা লগায়, 'ফুলবিবি' ফুলবিবি হ'লেও আনৰ চকুত সেন্দূৰ সেন্দূৰ হৈ, আলতা আলতা হৈ ধৰা পৰিলেই 'ফুলবিবি' হয় ফুল (full) 'মেমনী'।

মুঠতে বচনাত যদি ভাব অছায়া ভাষাৰ চিত্ৰধৰ্ম আৰু সঙ্গীতধৰ্ম থাকে আৰু সি যদি আৰোপিত গুণ নহৈ স্বভাৱজাত গুণ হোৱাদি হয় তেহে সি ৰসৰ সৃষ্টি কৰিব পাৰে।

সাজৰ কথা এৰি, আহৌ বিষয়ৰ কথাটো। সাহিত্যৰ (বচনাৰ) বিষয় বিচাৰি পৰ্কত-তৈয়াৰ চ'লাথ কৰিব নেলাগে, অৱশ্যে "নানা দেশ ফুৰে যি নানা কথা শিকে সি"—এনেজন হ'লে সোণত যে স্বৰগা চৰে ইয়াকো অস্বীকাৰ কৰিব নোৱাৰি। তেনে অভিজ্ঞতাই বচনাৰ ঐশ্বৰ্য্য নথৈ বঢ়ায়, কিন্তু সাহিত্যৰ বিষয় সৰ্কতব্যাপী। অন্তৰ্দৃষ্টিৰে চাবপৰাজনে কেচুমতাৰপৰা হিমালয়লৈকে, ছহাৰ-চুকৰপৰা ৰাজকাৰেঙলৈকে, শোৱাপাটীৰপৰা শ্মশানৰ চিতালৈকে—সকলোখিলাকতে বিষয় বিচাৰি পায়, তেওঁলৈ 'ৰাজবাটে বিড়িয়ায়', 'কপ্লিং ছিগা বে'লে' উকিয়ায়, ঘৰচিৰিকাই চিক্‌চিকায়, লমুৱে গৰ্জে, জান-জুৰিয়ে কলকলায়। "ঈশ্বৰ আছে ক'ত?" বুলি প্ৰশ্নকৰ্তাৰ উদ্ভৱত যিদৰে উদ্ভৱ দিব লাগিব "ঈশ্বৰনো নাই ক'ত?" তেনেকৈয়ে সাহিত্যৰ বিষয়নো জগতত নাই ক'ত?

"হিয়াত হৰাইলা ভূমি খোজো বাহিৰত"—হিয়াত সাহিত্য হেৰুৱালে, ব্ৰজাই মোহত পৰি, আত্মা ঈশ্বৰক বাহিৰত বিচৰাৰ দৰে হয়।

এসময়ত এটা দুৰন্ত ডেকাই ওপৰলৈ পানী ছটিয়ালে। বাইজে তাক সেই অপকৰ্মৰ বাবে দণ্ড বিহিলে। সি উত্তৰ দিলে "হেৰ' সোঁটো দহাই, সোঁটো পেহা, সোঁটো মোহা আৰু সোঁটো ককা, বাইজনো ওলাল ক'ত?"

লেখকেও যদি সোঁটো শিল, সোঁটো পৰ্কত, সোঁটো অমুক, সোঁটো তমুক বুলি সাহিত্য বিষয় নেপাই হাবাথুৰি খাই ফুৰে তেওঁলৈ বিশ্ব-নাটকৰ প্ৰস্তাৱনাতে 'ঘৰনিকা পতন'।

বিশ্ব জগতত আৰু বাৰ ঘেন বণ-হুন্দুভিৰ ধনি স্তনা নহয় তাৰ কাৰণে আজি প্ৰায় সকলো দেশ, দলে-বলে সজাগ হৈছে। বৰ্ষৰ পৰ-ৰাজ্যলোভীহঁতৰ আক্ৰমণৰপৰা আত্মৰক্ষা কৰি

শান্তিৰ শীতল হাঁয়াত জ্ঞান-বিজ্ঞান, সাহিত্য-সঙ্গীত, বেদান্ত-চৰ্চা কৰিবলৈ সাহিত্যত সেৱা-ভাব

হ'লে যে আন্তৰিক একতাৰ প্ৰয়োজন আমাৰ স্বাধীন ভাৱতে তাক আজি ঘেহে-কেহে উপলব্ধি কৰিছে।

কিন্তু এই একতাৰ মূলত কি? একতাৰ মূলত সেৱা-ভাব। এই সেৱা-ভাবকে উৰুছ কৰাবলৈ আমাক লাগে সাহিত্য (সম্+হিত+ক্য যিহে মানৱজাতিৰ সম্বন্ধ হিতসাধন কৰে)। এই সেৱা-ভাবৰ দৃষ্টান্ত আনৰপৰা নলৈ আমাৰ সোণালী বৈষ্ণৱ যুগৰপৰা নলগে

কিয় ? কবি-সাহিত্যিক শ্ৰীভিষেক্ষৰ নেওগে লেখিছে—“এই সাহিত্যই পুৰণি কামৰূপ ৰাজ্যৰ বিৰাট অসমীয়া জাতিক জাতীয়ত্বৰ এক শকত ভোলেৰে বান্ধিলে।”

সেৱা তিনি প্ৰকাৰৰ—কাৰিক, বাচিক আৰু মানসিক। সাহিত্যৰ যোগেদি কৰা সেৱা মানসিক আৰু বাচিক সেৱাবেই অন্তৰ্গত। এই সেৱা-ভাবেৰে অনুপ্ৰাণিত হৈয়েই আজিও বাইজে গাঁৱে-ভূঞা “আপোনাগৰৰ দাগ, তোমোৱাৰ বন্দী, তেৰাৰ বন্ধু” এনেবিলাক বিনীত ৰচন কথায়পতি ব্যৱহাৰ কৰি আহিছে। এই সেৱা-ভাবেই সেই দুগৰ সাহিত্য-সংস্কৃতিৰ শ্ৰেষ্ঠ অৱদান।

এই সেৱা-ভাব লাভ কৰিবলৈ হ’লে লাগে আমাক অহঙ্কাৰ-বৰ্জিত। অন্তৰত অহঙ্কাৰ থাকিলে যিয়ানেই সেৱা-ভাব প্ৰকাশ কৰা হয় সি হয় চোৰৰ লক্ষণ। অৰ্জুনৰ বীৰত্বৰ অহঙ্কাৰে দুৰ্বৃত্তইত্যৰ হাতৰপৰা কৃষ্ণপত্নীসকলক ৰক্ষা কৰিব নোৱাৰিলে, বলি ৰজাৰ ‘মই-দানী’ অহঙ্কাৰে তেওঁক পাতালত স্থান দিলে কিন্তু হহুমন্তৰ সেৱা-ভাবে বৰ্ণলঙ্কাৰপৰা উদ্ধাৰি আনিলে জগজ্ঞানী মৈথিলীক। পৃথিৱীৰ অন্ততম শ্ৰেষ্ঠ ধৰ্ম ইছলামৰ অৰ্থ আত্মসমৰ্পণ, শিখ ধৰ্মৰ শিখৰ অৰ্থও শিষ্ট। গতিকে হিন্দুধৰ্মৰ দৰে এই দুই ধৰ্মৰ শিক্ষাও সেৱা-ভাবেইহে।

আমি মাছৰ বিৰাট চৈতন্ত সমুদ্ৰৰ ক্ষুদ্ৰাদপি ক্ষুদ্ৰ, নগণ্য এটি বিন্দু। এই বিৰাট চৈতন্তৰ উপলব্ধি কৰিবলৈ হ’লে আমি হ’ব লাগিব অহমিকাহীন, নগণ্যবো নগণ্য। অন্তৰত এই ভাব লৈ জ্ঞান-বিজ্ঞান, কাব্য-ইতিহাস, যিহেৰে চৰ্চা কৰা হয় সেয়ে হয় প্ৰকৃত সাহিত্য, তথা জনসেৱা, ঈশ্বৰসেৱা। এই সেৱা ভাবকে অন্তৰত লৈ জগতৰ শ্ৰেষ্ঠ কবি কালিদাসে গাই গৈছে—

“মন্দঃ কবি যশঃ প্ৰাৰ্থী
গমিত্বামৃগহাস্ততাম্।”

মহাপুৰুষ শঙ্কৰদেৱে গাই গৈছে—

“আমি জগতৰে শিষ্ট
জানি কৰা বিমৰ্ষ
মহন্তৰ ক্ষমাসে ভূষণ।”

কবি চন্দ্ৰকুমাৰ আগৰৱালাই গাই গৈছে—

“কৰৌ অঙ্গীকাৰ
এবি অহঙ্কাৰ
হওঁ সৱাতোকে নক।”

বিশ্বকবি ৰবীন্দ্ৰনাথে গাই গৈছে—

“আমাৰ মাথা নত কৰে
দাওহে তোমাৰ
চরণ ধূল্যৰ তলে।
নকল অহঙ্কাৰ হে আমাৰ
ভোবাও চোৰেৰ অলে।”

গাই গৈছে আমাৰ, বাহিবত বসবাজ, অন্তৰত “বলো বৈ সঃ”ৰ কিয়ব, সাহিত্যবধী
বেজবকৰাদেৱে—

“দুবৰি বনতকৈ

সক তই লক্ষ্মীনাথ

ধূলিৰো তলৰে ধূলি।

ভোকে। নেপাহৰে

প্ৰিয়তকৈ প্ৰিয়ই তোৰ

আদৰি ল’বহি তুলি ॥”

পুণ্যতন্ত্ৰসকলে দি থৈ যোৱা এই সেৱা-ভাবকে অন্তৰত লৈ, হাতীদাঁতৰ কাৰেজবপৰা
জনসমাজলৈ নামি আহি যি জনেই কৰে সাহিত্য সেৱা তেওঁৰ সাহিত্যই হয় অমৰ বাণী, সেই
সাহিত্যই আনে ৰাজ্যিক একতা, আনে ৰাষ্ট্ৰীয় সংহতি, আনে বিশ্বশান্তি আৰু কৰে সেই
সাহিত্যই নিবীৰববাদক—সৰ্বশ্বৰবাদ (God is nowhere *vs* God is now here)।

বন্ধুসকল, আবহুগিতে কৈছিলো যে এই গুৰুতাৰ বহন কৰিবপৰা যোগ্যতা মোৰ

সামৰণি

নাই। মই কৰি, সাহিত্যিক বা সমালোচক নহওঁ—শব্দ এজন অকৃতি,

নিঃকিন সাহিত্যসেৱক। যোৱা শাওণ মাহৰপৰা মোৰ এটি বিকাৰ চলি

আহিছিল, সেই বিকাৰৰ ওপৰতে আৰু এটি গুৰুতৰ গীড়াঁদায়ক বিকাৰ হঠাতে উপস্থিত
হোৱাৰ কাৰণে যোৱা তিনিমাহ মোৰ অতি কষ্টত গ’ল। এই অসাকৰা, ঠেকছিগা, তথাকথিত
ভাষণো লেখা হ’ল শুই-বহি অতি দুখে-কষ্টেৰেহে।

আশা কৰো, সকলো ক্ৰটি মাৰ্জনা কৰি এই গুৰুতাৰ বহনত মোলৈ সহান্বয় সহায়ৰ
হাত আগবঢ়াব। সৰ্বশেষত পুনৰ সদৌ ৰাইজলৈ দেহা উৰাবি প্ৰণতি জনাইছো।

—জয় মাতৃভাষা—

“সৰ্কে ভবন্তু স্তুতিনঃ

সৰ্কে সন্ত নিৰাময়াঃ।

সৰ্কে ভদ্ৰাণি পশন্তু

মা কন্টিং দুঃখভাগ্ভৱেৎ ॥”

সকলো স্তুত্বেৰে ধৰ

ব্যাধিহীন হক সৰ্বজন।

হক সৰে ভক্তদৰ্শী

হক দুখ সৰাবে ভগ্নন ॥

ও আন্তি! আন্তি! আন্তি।

ডিম্বেশ্বৰ নেওগ : দ্বাদশ শতিকাৰ সভাপতি

দ্বাত্রিংশ অধিবেশন

নলবাৰী—১৮ জানুৱাৰী, ১৯৬৫ চন

সভাপতি—ডিম্বেশ্বৰ মেগ

বন্ধুসকল, আমাৰ এই অস্থান মঙ্গলময় হওক। স্বৰ্গগতসকলৰ আত্মাই তৃপ্তি পায়।
বিশ্ব শান্তি আৰু শ্ৰীতি বাঢ়োক।

সাহিত্যৰ দৰেই ভাষাও সূক্ষ্ম অস্থূৰৰ স্কুল ৰূপ। দৃষ্টান্তভাৱে, অসমীয়াৰ বাবে ‘আই’
বা ‘পানী’ শব্দৰ যি মৰ্ম, ‘মা’ বা ‘জল’ শব্দৰ সেই মৰ্ম নহয়, আৰু
মাতৃভাষাৰ অনুপম আবেগাত্মক আবেদন হব নোৱাৰে, যদিও বুদ্ধিয়ে তেনে শব্দৰ সন্মত একে বুলি ক’ব পাৰে।
অসমীয়াৰ বাবে ‘আই’ শব্দত যি মোহনী আছে, ‘মা’ত নাই; ‘পানী’
শব্দত যি শীতলতা আছে, ‘জল’ত নাই। তদুপৰি একোটা শব্দ শুদ্ধা শব্দ বা ধ্বনিয়েই
নহয়, চিত্ৰও : উদাহৰণভাৱে ‘ঘৰ’ বা ‘বাৰী’ শব্দ কাণত পৰাৰ লগে লগে অসমীয়াৰ মনৰ
চকুত যি চিত্ৰ ওপঙি উঠিব, ‘হাউছ’ বা ‘কম্পাউণ্ড’ শব্দ সমাৰ্থক বুলি জানিলেও তেনে
শব্দই এনে কোনো চিত্ৰ মানস-পটত আঁকিব নোৱাৰে। মাতৃভাষাৰ এই আবেগাত্মক আবেদনৰ
বাৰেই তাৰ মূলনি পৃথিৱীৰ কোনো ভাষাই শিশুশিকাৰ উপযুক্ত মাধ্যম হব নোৱাৰে, আৰু বলেৰে
কোনোৱে তেনে কৰিলেও সি হিত বিপৰীত বুলি শিক্ষা-বিজ্ঞানে স্পষ্টভাৱে ঠাৱৰায়।

মানসিক বৃত্তত সাহিত্য পৰিধি-অভিমুখী শক্তি হব পাৰে, কিন্তু ভাষা সদায়েই কেৱল-
অভিমুখী শক্তি যে সন্দেহ নাই। মাতৃভাষাৰ “ছিছেম্ ফাঁক্” মন্ত্ৰ নামাতিলে মানৱ-জগৎৰ
ভাব-বাজ্যৰ বহু ভাণ্ডাৰ চুৱাব মুকলি হব নোৱাৰে। ত্ৰিপিটকাকাৰ্য্য বেগীমাধৱ বৰুৱাই এই
প্ৰসঙ্গত এটি অতি লাগতিয়াল সন্মত দিছে, যন্ত্ৰ কৰি আন ভাষাত কোনো লোক ভাল
গতলেখক বা বৈজ্ঞানিক-দাৰ্শনিক হব পাৰে, কিন্তু মাতৃভাষাৰ বাহিৰে কোনো ভাষাত লিখি
কোনো কেতিয়াও শ্ৰেষ্ঠ কৰি হব নোৱাৰে। সেইহে সকলোৰে ইংৰাজীত কবিতা লিখি
ধাকি পাছত বঙ্গভাষাৰ প্ৰতি আকৃষ্ট হৈ মাইকেল মধুসূদন দত্তই আনন্দত চিঞৰি উঠিছিল—
“মাতৃভাষা ৰূপে খনি পাইলাম আজ।” যি দেশত মাতৃভাষা অৱহেলিতা, সেই দেশৰ চূৰ্ণশাৰ
অন্ত নাই : তাৰ প্ৰমাণ আজিৰ আত্ম-বিস্মৃত ভাৰতবৰ্ষ, যি জাতিৰ মাতৃভাষা লাঞ্ছিতা, সেই
জাতিৰ দুৰ্ভাগ্যই ধালি ভগা জুয়ে খেৰাদি খেদে : তাৰ সাক্ষী আজিৰ মুমূৰ্ অসমীয়া জাতি।

ঐহীক দাৰ্শনিক প্লেট’ই তেওঁৰ ‘ৰাষ্ট্ৰ’ বিষয়ক অমৰ গ্ৰন্থত এটি গুৰুত্বপূৰ্ণ নতৰ্ক-বাকী
তলাইছে : ‘দেশীয় সঙ্গীতৰ বীতিৰ সামান্য সালসলনিয়ো ৰাষ্ট্ৰৰ মূল বিধি-বিধানৰ সাংঘাতিক

পৰিবৰ্তন ঘটাব পাৰে।' আজি আমি স্থানীয় অনা-তাঁৰ কেন্দ্ৰৰ অল্পগ্রহত দিন দুপৰতো "তেজবে কমলাপতি পৰভাতে নিশ" বৰগীত শুনিবলৈ পাওঁ, আৰু অকল বাগ বা ভালৰ সলনিয়েই নহয়, গীতৰ মূল বচনাও গায়কৰ স্বরূপি ইচ্ছা অল্পসৰি ইফাল-সিফাল কৰি গোৱা কাণত পৰে, ইও অসমীয়া জাতিৰ 'সাংঘাতিক' পৰিবৰ্তনৰ কাল কাৰ চপাৰ প্ৰমাণ বুলি বুজিব পাৰোঁ নিশ্চয়। ভাষাৰ ক্ষেত্ৰত প্লেটৰ এই মূল সূত্ৰ অধিক সঠিকভাৱে প্ৰযোজ্য, কিয়নো মাতৃভাষাৰ অপাৰ্থিৱ মহিমাই প্ৰমাণ কৰি দেখুৱায় যে ভূমি-মই-তেওঁ বা তোমাৰ-মোৰ-তেওঁৰ কোনো পূৰ্বপুৰুষে কোনো চেষ্টাৰ কমাৰ-শালত ইয়াক গঢ়ি উলিওৱা নাই, ই যেন অনাদি, অথবা ই যেন জাতিৰ জীৱন-দেৱতাৰ তথ্য দেশ-স্বাত্বৰ নিজা মাতৃ বুলিয়েই ইয়াৰ নাম মাতৃভাষা। কিন্তু মাতৃভাষা বাবেই যে কোনোবা ইয়াৰ ওজা হৈ উপজিব, এনে ভবা অসম্ভৱ, জীৱনব্যাপী সাধনাৰ চৰ্চা কৰিলেহে মাতৃভাষাৰ আশিৰ্-নিৰ্মালি লভিব পাৰি।

মাতৃভাষা যে যুগে যুগে ন ন প্ৰভাৱৰ ন'ন সংস্পৰ্শত ন ন শব্দৰ পোহ পাই পাহোৱাল হৈ পৰে, এই কথা হুই কবিব নোৱাৰি, কিন্তু কেনে মানসিক প্ৰক্ৰিয়াৰ দ্বাৰা মাতৃভাষাই এই নতুন শব্দবোৰ উৎপাদন কৰে বা গ্ৰহণ কৰে তাক জনা সহজ নয়, এইটো হলে ঠিক যে আন্তৰিক শ্ৰদ্ধা আৰু ভক্তি নোহোৱাকৈ অহম্বিকাবে কোনোবাই কোন শব্দ বগেৰে স্মৃতিৰ খুজিলে মাতৃভাষাই তাক উকলিয়াই পেলাব। অসমীয়াৰ ওজা হেমচন্দ্ৰ বৰুৱাই হেনো 'দিয়ে-প্লাই' শব্দৰ ঠাইত 'দীপ-কাঠি' শব্দটো চলাবলৈ বৰ যত্ন কৰিছিল, কিন্তু নোৱাৰিলে, অথচ অতি শ্ৰদ্ধাশীল হৈ খুটানু পাত্ৰীবিলাকে অসমীয়া ভাষাৰ ধাপনালৈ আগবঢ়োৱা দুই চাৰি শব্দ বৰ আদৰৰ হৈ উঠিছিল। মাতৃভাষাই নতুন শব্দৰ পোহ পোৱাৰ দুই উপায়—বিদেশী শব্দ গ্ৰহণ, আৰু নতুন শব্দ গঢ়ন। বিদেশী শব্দ গ্ৰহণৰ নিশ্চয় এক লীয়া আছে, তাৰ অতীত হলে মাতৃভাষাৰ জীৱকৰী শক্তি নষ্ট হয়, আৰু নতুন শব্দ গঢ়নৰ মূলমন্ত্ৰ হ'ল সি মাতৃভাষাৰ জাতীয় প্ৰতিভাত কাপুথাই পৰিব লাগিব। যিহেতুকে একোটা শব্দ একোটা ধৰিয়েই নহয় একোখন চিত্ৰও, বিদেশী শব্দ এটাই সেই চিত্ৰ আমাৰ মনলৈ আনিবলৈ হলে হয় বস্তুটো আমি দেখিব লাগিব, নহয় আমি দেখা বস্তু এটাৰ সহায়দি তাৰ ধাৰণা আমাৰ মনলৈ আনিব পাৰিব লাগিব।

দৃষ্টান্তৰূপে, ইংৰাজী 'বেক্' শব্দটোৱে স্বয়ং সেই বস্তুটোৰ যোগেদি আমাৰ মনত তাৰ ধাৰণা জন্মালে যেতিয়া তাকেই আমি সহজে গ্ৰহণ কৰিব পাৰোঁ, তাক 'কাঠাসন' বা তেনে শব্দেৰে বুজাবলৈ গ'লে সি জটিল হৈহে পৰিব। কিন্তু আঙুৰ বস্তুটো পোনতে আমি নেদেখাত তাৰ চিত্ৰ-গুণ আমাৰ মনত জন্মাবৰ বাবে খুটানু পাত্ৰীবিলাকে 'লতা-পনিয়ল' এই বিতোপন শব্দটি আমাক গঢ়ি দিছিল। 'হম্পিডেল'ৰ সলনি 'নৰিয়া-শালি', লেক্টেনেণ্ট গৱৰ্ণৰ'ৰ সলনি 'হুলীয়া লাট' আদি তেনে ধুনীয়া শব্দ। 'কাষ্টেণ পেন' আজি লিখা-পঢ়া জনা লোকৰ স্বাক্ষত স্পৰিচিত, দুকুৰি বছৰৰ আগতে অসমীয়াত এই শব্দৰ চিত্ৰ-গুণ আনিবৰ বাবে আমি তাক 'নিম্বৰী কাপ' বুলিছিলোঁ। এনে শব্দবোৰো পোনতে আচহুৱা লাগিব পাৰে, তথাপি

সেইবোৰ ব্যৱহাৰ কৰাত দোষ নাই : কিছু কালৰ পাছত মাতৃভাষাই তাক গ্ৰহণ কৰিলে কৰিলে, নকৰিলেও সি আপোনা-আপুনি এৰা পৰিব, তাত কোনো ক্ষোভৰ কথা হ'ব নালাগে। ইংৰাজী 'প্ৰেম' শব্দৰ সলনি আমি 'আখৰ চেপা কল' বা 'চেপা কল', 'ছপাখাল' আদি শব্দ চলাইছিলোঁ, 'ছাপাখানা' শব্দটোও অসমীয়াৰ বাবে আচৰ্হা।

সংস্কৃতৰপৰা অসমীয়া ৰূপ দিয়াতো আমি সাৱধান হোৱা উচিত, আৰু মনত ৰাখিব লাগিব যে গ্ৰাম্য-ভাষা নিম্নমণী হৈছে, ই কোনো ভাষাৰ বৈশিষ্ট্যৰ লেখত নপৰে। উদাহৰণস্বৰূপে, তৎসম 'পিতা' আৰু 'পুত্ৰ'ৰপৰা 'পিতাক' আৰু 'পুতেক' হয়, তাক খেলি-মেলি কৰা ভুল। তৎসম 'ধেহু' আৰু 'ধহু' অসমীয়াত সেইদৰেই প্ৰচলিত, তেনেভাৱেই 'কামধেহু' আৰু 'ৰামধহু', 'ৰাম-ধহু'ক 'ৰাম-ধেহু' লিখা, 'ৰাধা'ক 'ৰেধা' আৰু 'গাধা'ক 'গেধা' বোলাৰ দৰে, ইহিহিহিহি কৰা। তৎসম 'বিলম্ব'ৰ অপভ্ৰংশ অসমীয়া 'পলম', 'অনতি বিলম্ব' ঠাৰি আৰু ফুল উভয়তে সংস্কৃতীয়া, "তাক অনতিপলমে" লিখিবলৈ যোৱা পছম ঠাৰিত গোলাপ ফুল লগোৱাৰ দৰেই আপচ। কোটি কালৰপৰাই অসমীয়া শব্দৰ সন্ধি নাই : কচু+আলু+এৰা=কচুৰোৱা? অসমীয়াত নহয়। তৎ+উপৰি=ততুপৰি, তাৰ অহুকৰণত তাৰ+উপৰি=তাৰোপৰি? ভুলবো ভুল আওভুল। অসমীয়াত 'বোল-ছবি' বুলি আজি-কালি এটা অভুত শব্দৰ আয়দানি হৈছে : অসমীয়াত 'বোল' মানে 'বহন' : 'মাত-বোল', 'খোলৰ বোল' আদিৰ ব্যৱহাৰ আচুতীয়া : আকৌ 'ছবি' অসমীয়া যেনেহেই, সংস্কৃতো নহয় : 'বোল ছবি'ৰ দৰে 'কদধং' নামাজি সংস্কৃতমূলক 'কথা-চিত্ৰ' ব্যৱহাৰ কৰিলে অসমীয়া ভাষা জ'ই নপৰে নিশ্চয়।

সংস্কৃত তথা বৈদিক ভাষাৰপৰা প্ৰাকৃতৰ জন্ম, এই পুৰণি মতৰ বিৰুদ্ধে প্ৰাকৃতৰপৰাহে

সংস্কৃত কিয়, স্বয়ং বৈদিক ভাষায়ো জন্ম পাইছিল, এই মত দৃঢ়তৰ বৈজ্ঞানিক গৱেষণাৰ ওপৰত প্ৰতিষ্ঠিত হৈছে। ইয়াৰপৰা বৰ্তমানৰ সৰ্বো ভাৰতীয় ভাষাৰ আধাৰ স্বৰূপ ইন্দো-যুৰপীয় ভাষাৰ প্ৰাধান্য কিঞ্চিত্তাৰেও ক্ষুণ্ণ নহয়, কিন্তু প্ৰাচীন ভাৰতীয় ভাষা অৰ্থাৎ প্ৰাকৃতসমূহক সামৰি আৰ্যভাষা কিম্বে সৰ্বপ্ৰাণী হৈ পৰিল তাৰেই সন্দেহ আমি পাওঁ। অসমীয়া ভাষাতে আমি এনে অলেখ শব্দ পাওঁ যিবোৰৰ মূল সংস্কৃতত নাই, অথচ বৈদিক ভাষাত আছে, আৰু এনেও অনেক অসমীয়া শব্দ আছে যিবোৰ বৈদিকতকৈও ইন্দো-যুৰপীয় ভাষা গোষ্ঠীৰ লগতহে মিলে : অসমীয়া x উচ্চাৰণ তাৰ অন্ততম প্ৰমাণ, কিয়নো এই উচ্চাৰণ অনেক যুৰপীয় ঝাই ভাষাত আজিও আছে, দৃষ্টান্তৰূপে, গ্ৰীচীয়া বাৰজনৰ নাম মূলত Alexander অলি-ক্সাণ্ডাৰ। বৈদিক যুগতো ন-জাত বিসৰ্গৰ, এই x উচ্চাৰণ থকাৰ প্ৰমাণ আছে, কালক্ৰমত অনাৰ্ধ প্ৰভাৱত ভাৰতৰ প্ৰায় অঞ্চলত এই x উচ্চাৰণ লুপ্ত হলেও অসমীয়া, কাম্বীৰী আৰু সিংহলী আদি ভাষাত ই বৰ্তমান : যথো ইন্দো-যুৰপীয়ৰ পৰবৰ্তী যুগত এই x উচ্চাৰণ বিকৃত হৈ 'থ' ৰূপে উচ্চাৰিত হোৱাৰ প্ৰমাণ 'শিথ' শব্দৰপৰা ওলোৱা 'শিথ্' শব্দত আমি পাওঁ, আৰু ই বিকৃত হলেও 'ছ' নহৈ 'হ' ৰূপে উচ্চাৰিত হোৱাৰ অন্ততম দৃষ্টান্ত প্ৰাচীন পাৰস্তী ভাষাৰ "অহৰ্" শব্দ।

কামৰূপী প্ৰাকৃতৰ
নৱ আবিষ্কাৰ

“বোজনাস্তে ভাষা পৃথক্” এটা স্বতঃসিদ্ধ কথা, প্রাচীন ভাৰতত বিভিন্ন প্রাকৃত ভাষাবোৰে ইয়ে ইঙ্গিত দিয়ে। এই প্রাকৃতৰ লেখ বৰকটিৰ মতে চাৰি, ষড়ভাষা-চম্ৰিকা অজ্ঞাসাবে ছয়, শব্দ-কল্পক্ৰম অজ্ঞাসাবে তেঁওঁৰ, শ্বেথবচস্ৰব মতে সাতাইশ, ইত্যাদি, কিন্তু ইয়াৰ কোনো লেখতে অৱশ্যে কালক্ৰমী প্রাকৃতৰ নাম-গোলক নাই। ভাৰতীয় আন আধুনিক ভাষাৰ মাক বুলিবলৈ যেই সেই এক প্রাকৃত আছে, অসমীয়াৰ নাই, অথচ অসমীয়া অযোনী-সন্তৰা হব নোৱাৰে : গতিকে অসমীয়াৰ এই দুখ দুৰ কবিলৈ আধুনিক পণ্ডিত কেজনমানে মগধ দেশৰ প্রাকৃতক অসমীয়াৰ মাক পাতি দিলে, যেন অসম-কক্সা গৈ মগধ-মাতৃৰ স্তন চুহি আঁচি ডাঙৰ-দীঘল হল। অসমীয়া পটন্তৰৰ মতে ই “গছত গৰু উঠা, হোলোঙাৰে কাণ বিদ্ধা” কথা হলে মুখ থকাই কলে আৰু কাণ থকা আমি তাক শুনিবলৈ, ভগিবলৈ, মানিবলৈ ॥ ইয়াতকৈ পুৰণি-লগা কথা একো হব নোৱাৰে, ই অসমীয়া জাতিৰ পটন্তৰৰ উপযোগী হোজা স্বভাৱৰ কথা হব পাবে, কিন্তু ই অকীৰ্ত্তিকৰ নিশ্চয়, শলাগৰ লেশমাত্ৰ ইয়াত নাই। ভাৰতবৰ্ষৰ শিৱৰ মুহূৰ্ত্ত স্বৰূপ এক প্রাচীনতম চিহ্নতত্ত্ব আৰ্ঘ ৰাজাই প্রাগজ্যোতিষৰূপে পৃথিৱীৰ পূব প্রান্ত পোহৰাই ৰাখিছিল, অথচ তাৰ লোকসমূহ বোবা আছিল, প্রাগজ্যোতিষতকৈ নিশ্চিতভাৱে চীনপ্ৰান্ত মগধে এই দেশৰ মাতৃহক মাতৃ মতিবলৈ শিকাইছিল, এনে কথা কণ্ঠতাতকৈও শুনোতাৰ বিচাৰ-বুদ্ধিৰ কথা অৱশ্যে ভাবিবলগীয়া।

ভাষা-বিজ্ঞান চৰ্চাৰ বাবে ধ্বনিতত্ত্ব আৰু ৰূপতত্ত্বৰ ‘ওম্ ক্ৰিং হ্ৰিং’ মন্ত্ৰ মাতিলেই সকলো নহয় নিশ্চয়, ভাষা এটা জাতিৰ আত্মপ্ৰকাশৰ ঘাই স্থিতি যে সন্দেহ নাই, কিন্তু সেই স্থিতিৰ প্রাকৃত তত্ত্ব পাবলৈ হলে তাৰ লগৰীয়া আন স্থিতিবোৰৰ তত্ত্বও বিচাৰ নকৰিলে নচলে। ভাষা জাতীয় বাগ-যন্ত্ৰ, জাতীয় শব্দৰ আৰু জাতীয় প্রাণ তাৰ গৰাকী, এইবোৰৰ বিচাৰ নকৰাকৈ হঠাৎ বাগ-যন্ত্ৰৰ বিচাৰ কৰা অসম্ভৱ আৰু অবৈজ্ঞানিক ৰীতি নিশ্চয়। অসমীয়া ভাষাৰ তত্ত্ব জানিবলৈ হলে অসমীয়া সমাজ আৰু অসমীয়া জাতিৰ তত্ত্ব বুজিব লাগিব, অসমৰ প্রাচীন ইতিহাস আৰু প্রাচীন ভূগোল আদি সমাকভাৱে জানিব লাগিব, আৰু সেয়ে নহলেই বিচাৰ-বিপৰ্যয় অৱশ্যজ্ঞাৱী। উদাহৰণভাৱে, জৰ্জ গ্ৰিয়ার্ছনে অসমীয়া জাতিৰ প্রাতঃস্মৰণীয় পুৰুষ : ‘মাকতকৈ জীয়েক কাজী’ ওলাই পাট-গাভৰু বঙলাই যেতিয়া আজিৰ জুতুনী-পুতুনী অসমীয়া কিন্তু আগৰ ভগত-জননী পতিত-পাৱনী কামৰূপী ভাষা-ৰূপী মাকতকৈ আগবাঢ়ি ওলাব খুজিছিল, তেতিয়া মুখৰ মাত হেৰোৱা অসমীয়াৰ মুখ-পাত স্বৰূপেহে জানিবী গ্ৰিয়ার্ছনে একে মগধী প্রাকৃতৰপৰাই অসমীয়া বঙলা প্রভৃতি স্বতন্ত্ৰভাৱে বিকশিত হোৱা বুলি কৈ অসমীয়াক সেই সাময়িক আপদৰপৰা উদ্ধাৰ কৰিলে নিশ্চয়। কিন্তু সি সম্পূৰ্ণ সত্য তত্ত্ব নহয়।

আনহে নালাগে, পূব-ভাৰতৰ প্রাচীন ভূ-তত্ত্বৰে বিচাৰ নলৈ গ্ৰিয়ার্ছনে যি ভুল কৰিছিল, তেওঁৰ পৰবৰ্তী স্থনীতিহুমাৰ চেটাৰ্জিয়েও সেই ভুলকে বৰ্তমান পূব-ভাৰতৰ কামৰূপ ৰাজ্যৰ প্রাচীনতা উপকথা বুলি হু মাৰি উৰাবৰ চেষ্টা কৰিছিল, এই দেশৰ প্রাচীন ইতিহাস আৰু প্রাচীন ভূগোলৰ তত্ত্ব পোৱা হলে ভাষাতত্ত্বৰ এই দুজন মনীষীৰ পাণ্ডিত্যৰ এনে অপব্যৱহাৰ

হবলৈ নাপালেহেঁতেন, কিন্তু ইয়াৰ বাবে অসমীয়াই অৱশ্যে নিজৰ নিষ্ক্ৰিয়তাবেই শলাগ লব লাগিল। বৰ্তমান শতিকাৰ তৃতীয় দশকৰ শেষত মহামহোপাধ্যায় পদ্মনাথ ভট্টাচাৰ্য্যই ‘কামৰূপী শাসনাবলী’ প্ৰকাশ কৰি অসমৰ গৱেষণা মন্দিৰৰ প্ৰথম লাই-বুট পোতে, আধুনিক বীজিত অসমৰ ৰাজনৈতিক ইতিহাস আলোচনাৰ পাতনি মেলোঁতা এডোবাৰ্ড গেইট আৰু কনকলাল বৰুৱাই মুক্তকণ্ঠে এওঁৰ কাষত স্বৰ্ণ স্বীকাৰ কৰিছে। ভাষা-তত্ত্ব আৰু লিপি-তত্ত্বৰ ফালৰপৰা এই গ্ৰন্থৰ মূল্য অতিবৰ্দ্ধিত কৰাও অসম্ভৱ, তেতিয়া বাস্তৱতে অসমীয়া ভাষা-তত্ত্ব আৰু লিপি-তত্ত্বৰ কেছডালিও হোৱা নাছিল, ভাৰতীয় আধুনিক ভাষা-তত্ত্বত তাৰ আগতে যাত্ৰ কেজনমান যুগপীয়া পণ্ডিতে প্ৰথম কুতুৰাৰ ডাক শুনাইছিল। এনে অৱস্থাত মহামহোপাধ্যায়ৰ সেই পুথিৰ সম্বলন নিখুঁত হোৱাটো আশা কৰিব নোৱাৰি, কিন্তু তাৰ পাছৰ এগুৰুৰ ওপৰৰ কালতো তেওঁৰ খোজৰ চিনে চিনে আগবাঢ়িবলৈ এজন অসমীয়াও আজিলৈকে নোলোৱাহে বিচিত্ৰ নিশ্চয়।

মহামহোপাধ্যায়ে নৈষ্ঠিক সংস্কৃত পণ্ডিত স্বৰূপে সেই তাম্ৰপত্ৰবোৰৰ পাঠত যি আশোৱাহ দেখিছিল, আধুনিক বিচাৰ মতে দোষণীয় হলেও, তেওঁ সেইবোৰ ‘সুধবাহু’ গৈছিল, সোভাগ্যক্ৰমে ফলিৰ মূল পাঠৰ তেনে ব্যতিক্ৰমবোৰ তেওঁ পাদ-টোকাৰত ৰাখি গৈছিল, আৰু ওপৰে ওপৰে চকু ফুৰালেও সেই ব্যতিক্ৰমবোৰৰ নীতি ধৰা পৰে। এই শতিকাৰ যোৱা পঞ্চম দশকৰ শেষ ভাগত ত্ৰিপিটকাচাৰ্য্য বেণীমাধৱ বৰুৱাই সেই বিষয়লৈ মোৰ দৃষ্টি আকৰ্ষণ কৰে, আৰু তাকে ইমান দিনে খেপিয়াই নোপোৱা কামৰূপী প্ৰাকৃতৰ নিভূৰল নিদৰ্শন বুলি আমি ধৰিব পাৰোঁ। প্ৰাকৃত বৈয়াকৰণবিলাকে এই কামৰূপী প্ৰাকৃতৰ উল্লেখ নকৰাটো কামৰূপী প্ৰাকৃত নথকাৰ প্ৰমাণ হব নোৱাৰে, তেওঁলোকে কামৰূপী প্ৰাকৃতৰ কথা নজনাৰহে ই প্ৰমাণ : আৰু তেওঁলোকে ইয়াক নজনাৰো যথেষ্ট কাৰণ আছে, কিয়নো ইংৰাজ শাসনৰ আগলৈকে কস্মিন কালোও কামৰূপ ভাৰতবৰ্ষৰ অন্তৰ্ভুক্ত নহৈ স্বতন্ত্ৰ ৰাজ্যই আছিল। কি কাৰণত পণ্ডিতবিলাকে অসমীয়া-বঙলাক মাগধীৰ লগত সাঙুৰিছিল বুজা টান : কিন্তু মাগধী প্ৰাকৃতৰ যি যি বৈশিষ্ট্যৰ কথা কোৱা হয় তাৰ এটিৰ সৈতেও অসমীয়া-বঙলাৰ বাস্তৱতে মিল নাই। ইহাতে প্ৰাচীন কামৰূপ শাসনাবলীৰ পৰা পোৱা কামৰূপী প্ৰাকৃতৰ লগত বৰ্তমান অসমীয়া ভাষাৰ সম্পৰ্ক তেনেই নলে-গলে লগা : দৃষ্টান্তৰূপে, (১) অসমীয়া শব্দৰ সন্ধি নাই, কামৰূপী প্ৰাকৃততো য’ত সংস্কৃত মতে ‘হৰ্যাস্তত’ হব লাগে, তেনে ঠাইতো ‘হৰি-অস্তত’ হে পোৱা হয়, (২) ‘তাবা’ ‘ৰাজা’ আদিৰ ঠাইত অসমীয়াত ‘তবা’ ‘ৰজা’ এনে হয়, কামৰূপী প্ৰাকৃততো ‘ছান্দোগ্য’ ‘বাজসনেয়’ আদিৰ সলনি ‘ছন্দোগ্য’ ‘বজসনেয়’ এনে আছে, (৩) ‘স্বৰ্ণ’ বেক্ গুচি অসমীয়াত ‘সোণ’ হৈছে, কামৰূপী প্ৰাকৃততো ‘স্বৰ্ণ’ৰ ঠাইত ‘স্বৰণ’ আছে, (৪) ‘হুঃখ’ অসমীয়াত বিসৰ্গ গুচি ‘হুখ’ হয়, ‘মনোযোগ’ৰ ঠাইত ‘মনযোগ’ হয়, কামৰূপী প্ৰাকৃততো ‘যশোভূতি’ৰ ঠাইত ‘যশভূতি’ এনে আছে, (৫) সংস্কৃতৰ প্ৰথম বিভক্তিৰ ‘দেবী’ ‘দাসী’ আদিৰ ঠাইত অসমীয়াত ‘দেব্যা’ ‘দাস্তা’ এনেদৰে লিখে, কামৰূপী প্ৰাকৃততো ঠিক এনে।

বিশেষকৈ মনত ৰাখিব লগা কথা, কামৰূপী প্ৰাকৃতৰ এনেবোৰ উদাহৰণ কোনো প্ৰাকৃত

বচনাৰপৰা দিয়া হোৱা নাই, দিয়া হৈছে ৰাজকীয় শাসনৰ শ্ৰেষ্ঠ সংস্কৃত বচনাৰপৰা। দৃষ্টান্তৰূপে, ভাস্কৰবৰ্মাৰ শালনখনিৰ ৰচিত্যভাজন ‘কাদম্বৰী’ আৰু ‘হৰ্ষ-চৰিত’ৰ মহাকবি বাণভট্টৰ সমসাময়িক, মহল্লয়হোপাধ্যায়ৰ মতে এই শালন-বচনা ‘কাদম্বৰী’ বচনাৰো আগহে হব পাৰে, কিন্তু পাণ্ডিত্যত সেইবোৰ একোপধ্যে ‘কাদম্বৰী’-হৰ্ষচৰিত’ৰ বচনাতকৈ হীন নহয়। এনে অৱস্থাত উক্ত ব্যতিক্ৰম-বোৰ কামৰূপী প্ৰাকৃতৰ প্ৰৱল প্ৰভাৱৰ বাহিৰে আন একো নহয়। তিব্বতৰ বৌদ্ধগানবোৰ বয়সত এই কামৰূপী প্ৰাকৃতৰ কাণ-সময়ীয়া, সেই বৌদ্ধগানবোৰৰ মূল পুথিবোৰ কোনো অসমীয়া পণ্ডিতে হাতেৰে ছোৱাহে নালাগে চকুৰেও দেখিবলৈ পোৱা নাই, বঙালী হিন্দী মৈথিলী আদি যিবোৰ পণ্ডিতৰ সংগ্ৰহ আৰু সম্পাদনৰ যোগেদি আমি সেই বৌদ্ধগান বা চৰ্যাপদৰ আভাস পাইছোঁ, সেই পণ্ডিতবোৰৰ বঙালীয়ে হিন্দী-মৈথিলীক আৰু হিন্দী-মৈথিলীয়ে বঙালীক পদবোৰ ভেজাল কৰা দোষত পৰস্পৰ অভিযুক্ত কৰে, দুৰ্ভাগ্য বা সৌভাগ্যক্ৰমে অসমীয়া তাৰ নিৰপেক্ষ দৰ্শক, তথাপি এই বৌদ্ধগানবোৰতো কামৰূপী প্ৰাকৃতৰ যি প্ৰভাৱ, সি বিশেষ লক্ষ্য কৰিব লগা কথা।

প্ৰাকৃতৰপৰাই আহক, নাইবা সংস্কৃতৰপৰাই ওলাওক, অসমীয়া ভাষা অসমীয়াই, গতিকে ইয়াৰ ব্যাকৰণ স্বতন্ত্ৰ হোৱা নিতান্ত আৱশ্যক। সংস্কৃতত বচন তিনিটা, প্ৰাকৃতত দুটা, অসমীয়াত এটা, অসমীয়া সেই একবচনতে দুই সংখ্যা বুজোৱা শব্দ লগাই দি বচন (যেনে, গৰুহাল) আৰু বহুবচক শব্দ লগাই বহুবচন (যেনে, গুৰুসকল) অসমীয়া ব্যাকৰণৰ অভিধানৰ সংস্কাৰ কৰা হয়, গতিকে অসমীয়াত বচন দুটা বোলা বাস্তৱতে ভুল। সেইদৰে সংস্কৃতৰ সাঁচত ঢালিবলৈ গৈ যদিও সাঁচটা বিভক্তি দেখুওৱা হয়, অসমীয়াত বাস্তৱতে বিভক্তি ছয়টাহে, অসমীয়াত পঞ্চমী বিভক্তি নাই, ষষ্ঠীৰ লগত ‘পৰা’ বোলা এটা স্বকীয়া শব্দ লগাই পঞ্চমীৰ ভাব বুজোৱা হয়। এই ষষ্ঠী বিভক্তিৰে জোৰা দি ‘ৰাৰা’ ‘ৰাৰায়’ বোলা স্বকীয়া শব্দ এটা লগ লগাই অসমীয়া তৃতীয়া বিভক্তিক চহকী দেখুওৱা ভুল : প্ৰকৃততে অসমীয়া তৃতীয়া বিভক্তিৰ চিন কৰণ ভাবত ‘এৰে’ (যেনে, হাত+এৰে=হাতেৰে) আৰু অধিকৰণ ভাবত ‘-এদি’ (যেনে, নৈয়েদি, বায়েদি)। এনেকৈ অসমীয়া দ্বিতীয় পুৰুষৰ বৰ্ণনাম ‘তই’ আৰু ‘তুমি’, সংস্কৃত ‘ভবান্’ৰ দৰে ‘আপুনি’ ‘তেখেত’ আদি তৃতীয় পুৰুষ। আদৰত বহুবচন বুজাবলৈ একবচনত যুক্ত কৰা পূৰ্ব প্ৰচলিত শব্দ ‘সৱ’ (যেনে, আপোনাগৰ), ‘লোক’ নহয়, ‘লোক’ শব্দৰ পাছত হিন্দীৰ অহুকৰণ, আৰু তাৰ চূড়ান্ত দৃষ্টান্ত দুনলীয়া বহুবচন ‘আমালোক’।

লিঙ্গ বিষয়তো সংস্কৃতৰ অহুকৰণত অসমীয়াত অলপ বঢ়াবটি হৈছে, ই অবাছনীয়। সংস্কৃতত (কলত্ৰ) বৈদ্যী ক্লীবলিঙ্গ, যুবণীয় লেটিন ভাষাৰ প্ৰভাৱত আধুনিক ভাষাবোৰতো লিঙ্গৰ এনে বঢ়াবটি দেখি কোনোবাই বিদ্ৰূপভাৱে কৈছিল : ‘তেওঁ পুংলিঙ্গ কাপেৰে স্ত্ৰীলিঙ্গ কাকতত ক্লীবলিঙ্গ পত্নীলৈ প্ৰেম-পত্ৰ লিখিছিল’। অসমীয়া কুৰু, মেৰুৱী, কাউকী, বগলী, চিলনী, ছাগলী আদি শব্দ বাস্তৱতে উভয়লিঙ্গ, কিন্তু আজিকালি সেইবোৰৰ একোটা কৃত্ৰিম বিপৰীত লিঙ্গ উলিয়াই ভাষাটো অনাহক জটিল কৰা হৈছে। ‘শিয়াল’ শব্দত আদৰত ‘ই’ যুক্ত হৈ ‘শিয়ালি’ যৈছে, ই ‘শিয়ালী’ বা স্ত্ৰীলিঙ্গৰ ৰূপ নহয়, হোৱা হলে সাধাৰণ কথাত

‘গান্ধিনী শিৱাল’ হুৱিলেহেভেন। অন্ প্ৰত্যয় লাগি শিক্ ক্ৰিয়াৰ ক্ৰমস্ত পদ শিকন্ অৰ্থাৎ শিকা কাম : কিন্তু শিকা কথা বুজাবলৈ সেই ক্ৰমস্ত পদত ‘ই’ যুক্ত হৈ ‘শিকনি’ হয়। আকৌ তেনে ক্ৰমস্ত পদ চালন, বান্ধন ইত্যাদি, তাত ঙ্গ যুক্ত হলে কৰ্তা বা কৰণ অৰ্থত চালনী (চালন কাৰ্য্যৰ যন্ত্ৰ), বান্ধনী (বন্ধন কামৰ কৰ্তা), এনে ৰূপ হয় : এনে স্থলত ‘বান্ধনী’ শব্দৰ বলেৰে ‘বান্ধনি’ বুলি পুংলিঙ্গ কৰিবলৈ যোৱা ভুল। য’ত এনেদৰে স্বশৃংখল নিয়ম আছে তাক ওচাই বেমেজালি বটাই ভাষা-শিক্ষাৰ পথ যাতে দুৰ্গম কৰা নহয় তালৈ চকু দিব লাগে।

অসমীয়া ব্যাকৰণ বিষয়ত যেনে, অসমীয়া অভিধানৰ বিষয়তো তেনে : আমি বাট এৰি আবাটে গৈছোঁ। ১৮৬৭ত ব্ৰহ্মনৰ অভিধান আৰু তাৰ ৩০ বছৰৰ মূৰত ‘হেমকোষ’ ওলায়, এপুৰুষভকৈও তাকৰ কালৰ ভিতৰত হেমচন্দ্ৰ বৰুৱাই প্ৰথম অসমীয়া অভিধানৰ আশাতীত সংস্কাৰ সাধিলে। তাৰ ৩০ বছৰৰ মূৰত এক বিশেষ বাহ্যিক কাৰণত চন্দ্ৰকান্ত অভিধান ওলাল, আছোক এই এপুৰুষৰ ভাষাৰ অগ্ৰগতিৰ লগত খোজ মিলাই ই ‘হেমকোষ’ৰ সংস্কাৰ সাধিব, হেমচন্দ্ৰৰ নিচিনা কোনো ওজা নহলেও, কোনো উপযুক্ত সম্পাদনা-সমিতিৰ দ্বাৰাও সম্পাদিত নোহোৱাত বান্ধ-প্ৰতিবান্ধৰ মূৰত অগণন ভুল-ভ্ৰান্তিৰে ই ছপা হৈ ওলাইছিল। প্ৰথম তাঙৰণৰ আকৌ এপুৰুষৰ পাছত চন্দ্ৰকান্ত অভিধানৰ দ্বিতীয় তাঙৰণ গুৱাহাটী বিশ্ব-বিদ্যালয়ৰ যোগেন্দ্ৰি ছপা হৈ ওলাল, কিন্তু আটাইতকৈ দুখ আৰু দুৰ্ভাগ্যৰ কথা, ‘হেমকোষ’ৰ পাছত এই দুপুৰুষৰ ভাষাৰ অগ্ৰগতিৰ লেখ-বুজ বা গম-গতি যে নায়েই, আগৰ বাৰ পাচি ভুলৰো সংশোধনৰ চেষ্টা নকৰি তাকে আকৌ “সোপায়ং নমঃ” কৰি ধোৱা হ’ল। এই অনিষ্টৰ বাবে যেনেই দায়ী হওক, ই যে অসমীয়া ভাষা-সাহিত্য তথা অসমীয়া জাতিক অন্তত : আৰু দুপুৰুষ পিছলৈ চোচাবাৰ তাত সন্দেহ নাই। বাইবোলৰ উপমাৰে কবলৈ হলে, লোণতেই যদি লোৱান্দ নাথাকে, তাক লুণীয়া কৰিব কিহে ?

ই কোনো কাল্পনিক কথা নহয় : পৃথিবীৰ বিভিন্ন জাতিৰ উত্থান-পতনৰ ইতিহাসৰ ভৰ অধ্যয়ন কৰি ফাৰ্ছী সাহিত্যৰ যশস্বী বুৰঞ্জী-লেখক এডোৱাৰ্ড ব্ৰাউনে এনে সিদ্ধান্তত উপনীত হৈছে যে একোটা জাতিৰ ভাষাৰ অধঃপতনে সেই জাতিৰ ধ্বংসৰ আগজাননী দিয়ে, তাৰ প্ৰমাণ ৰূপে তেওঁ আঙুলিয়াই দেখুৱাইছে হেষ্টিংছৰ যুদ্ধৰ আগত এংলো-চেক্সন ভাষা ব্যাকৰণ-ছুট হৈ পৰিছিল আৰু নৰ্মান বিজয়ৰ আগত সেই ভাষাৰ একেবাৰে অধঃপতন ঘটিছিল, সেইদৰেই প্ৰাচীন পাৰ্চী জাতিৰ ধ্বংসৰ আগত আৱেষ্টাৰ ভাষা তেনেই লৈ-লৈ-ধৈ-ধৈ হৈছিল, গতিকে জাতিৰ পতনৰ আগন্তুকৰ লগত ভাষাৰ অৱনতিৰ এনে কিবা সূক্ষ্ম সম্পৰ্ক থাকিব পাৰে নিশ্চয়। অসমীয়া অভিধান ব্যাকৰণৰ যেতিয়া বাস্তৱতে এনে অৱস্থা, সৰ্ব-সাধাৰণৰ কথাই নাই, বিশ্ববিদ্যালয়ৰ ভিত্তিধাৰীৰো অনেকে যেতিয়া ঘৰুৱা চিঠি এখন অসমীয়াত শুকুৰকৈ লিখিব নোৱাৰে বুলি অকপটভাৱে লৈ কাঢ়ে, আলোচনীৰ সবহখিনি সম্পাদকেই যেতিয়া অসমীয়া ব্যাকৰণ আৰু আখৰ-জোটনিৰ সাধাৰণ নিয়মৰো ধাৰ নাথায়,

ভেটিয়া অসমীয়া ভাষা তথা অসমীয়া জাতিৰ ভবিষ্যতহে নালাগে বৰ্তমানেই যে অতি ভয়াবহ সন্দেহ নাই। “শব্দত বৰ কথা, মিত্ৰত অৱস্থা।” “জুইক কাপোৰেৰে ঢাকি ৰাখিব নোৱাৰি।” এনেবোৰ নিজা পটন্তৰ নিজতে খটাই চাবৰ কাল গা পালেহি, আত্ম-প্ৰৱণতা সকলোডাকৈ বিপৰজ্ঞনক নিশ্চয়।

অসমৰ দুৰ্ভাগ্য, নিজ মাতৃভাষাও যে বিনা চৰ্চায় শিকা নহয়, নিজ মাতৃভাষা শুদ্ধকৈ কব আৰু লিখিব নোৱাৰা যে লাজ আৰু বেজাৰৰ কথা, সাহিত্য-সেৱা যে অকল এশ্ৰেণী লোকৰ এককৃতীয়া অধিকাৰ নহয়, আৰু নিজে পুথি-পাঁজি নিলিখিও নিজ ভাষা-সাহিত্যৰ দুৰুখ আৰু উৎসাহ-উদ্ধীপনা যোগোৱা প্ৰতি শিক্ষিত লোকৰ দায়িত্ব, এনেবোৰ কথা আজিও আমাৰ বোধগম্য নহয়। অসমীয়া সাহিত্য আজি আৰু সাধনা-লক্ষ্য হৈ থকা নাই, ই আজি ব্যৱসায়ৰ বস্তু হৈ পৰিছে, অসমীয়া সাহিত্যৰ দিক্-নিৰ্ণয় কৰিবলৈ আজি হেমচন্দ্ৰ, গুণাভিৰাম, বা লক্ষ্মীনাথৰ নিচিনা সাহিত্য-অধিনায়কসকল আলোচনীৰ গুৰীয়াল নহয়, আজি সাহিত্য-ব্যৱসায়ীয়ে সেই ঠাই অধিকাৰ কৰিছে, এনে অৱস্থাত সম্ভৱি বহুবি বহুবি পাচিয়ে পাচিয়ে কিতাপ ওলালেও তাৰ ভাব-ভাষা একোৰে আগ-গুৰি বা উৰাদিহ পাবলৈ নোহোৱা হৈছে আৰু সঁচাক মিছা, মিছাক সঁচা কৰি অজস্ৰভাৱে সত্যৰ অপলাপ কৰা হৈছে যে সন্দেহ নাই। ইয়াৰ ভিতৰত গুণী লিখা বা লেখক যে একেবাৰে ওলোৱা নাই এনে কথা নহয়, কিন্তু দ’মৰ মাজৰপৰা সেই লিখা আৰু সেই লেখক সৰ্বসাধাৰণে বাচি উলিয়াব কেনেকৈ? আকৌ বাইবেলৰ ভাষাৰে, কণাই কণাক বাট দেখুৱাব নোৱাৰে, ইফালেও বৈ থকা যেতিয়া প্ৰকৃতিৰ নিয়ম নহয়, ভাব ভাষা আটাইতে ভুল বাটে যোৱাবোৰক হলেও পিছৰবিলাকে অমুকৰণ কৰি ভুলৰ ফাকু খেলিবই।

এনে বিষম সমস্যাৰ সমাধানৰ দায়িত্ব নিশ্চিতভাৱে অসম সাহিত্য সভাৰ, পুঁজিৰ অস্তাৰ বা এনে কোনো অভুহাতেৰে ফালৰি কাটি এই অমুঠানে নিজ অস্তিত্বৰ সাৰ্থকতা ৰেখুৱাব নোৱাৰিব, পলায়ন-মনোবৃত্তিৰে বাগি দিলেও ভবিষ্যত সমীক্ষকৰ স্তম্ভ-দণ্ডৰ হাত আশ্ৰি সাৰিব নোৱাৰিম যে ই ক্ৰম সত্য। আমি ভাৱোঁ অসমীয়া বৰ্তমান সাহিত্য-প্ৰকাশন, অভিধান আৰু ব্যাকৰণৰ পুত্ৰাশুপুত্ৰ আলোচনাৰ বাবে অন্ততঃ তিনিখন তিনিজনীয়া স্থায়ী সমালোচনা সমিতি গঠিত হওক, আৰু আন সহলেও অসম সাহিত্য সভা পত্ৰিকাখনকে মাহেকীয়াকৈ আৰু (১) সাহিত্য, (২) অভিধান, (৩) ব্যাকৰণ, (৪) কাৰ্য্য বিৱৰণ— এই চাৰি ভাগকৈ নিয়মিতকৈ উলিওৱা হওক। সাহিত্য বিভাগত (ক) কবিতা, (খ) চুটি সাধু, (গ) উপন্যাস, (ঘ) আলোচনা, (ঙ) বিবিধ, এনে উপবিভাগ, অভিধান বিভাগত হেমকোষ, চন্দ্ৰকান্ত অভিধান আদিৰ শব্দাৰ্থ, মূল, জোটনি আদিৰ সমালোচনা, ব্যাকৰণ বিভাগত হেমচন্দ্ৰ, সত্যনাথ, কালিৰাম প্ৰভৃতিৰ ব্যাকৰণ ওপৰত আলোচনা আৰু কাৰ্য্যবিৱৰণ বিভাগত মূলৰ উপৰিও শাখা-সম্ভাবোৰৰ কাৰ্য্য-কাহিনীয়ে ঠাই পাক। এই সমালোচনা সমিতি তিনিখনত অৱশ্যে সেই সেই বিভাগৰ শ্ৰেষ্ঠতম অধিকাৰী লোকসকলেই

ঠাই ল'ব, আৰু তাত কোনো লুকালুকি নাথাকিব, অসংযত বা অস্বাস্থ্য নহলে সেই সমালোচনাৰ প্ৰতি-সমালোচনাও তাত ঠাই পাব লাগিব। অস্তিধান ব্যাকৰণৰ সমালোচনা অৱশ্যে বিশেষভাৱে নীতি-গত হ'ব আৰু গুটীয়া শব্দ বা ধাতুৰ আলোচনা কেৱল দৃষ্টান্ত ৰূপেহে গৃহীত হ'ব।

এতিয়ালৈকে জনাৰ ভিতৰত ভাস্কৰ বৰ্মাৰ তামৰ ফলিয়েই কামৰূপী লিপিৰ প্ৰাচীনতম নিদৰ্শন, ভাস্কৰ বৰ্মা কামৰূপৰ ৰাজপাটত বহা কাল ৫২৪ খৃষ্টাব্দ, এয়েই কামৰূপী নৃপ-শক বা ৰাজ-শক, আৰু তথাকথিত বজ্জাৰ। কিন্তু ভাস্কৰ বৰ্মাৰ তামৰ ফলিখন অসমীয়া লিপি চৰ্চা আৰু হুবগুৰী নিৰ্মাণ প্ৰথম নহয়, তেওঁৰ আজো-ককাক মহাভূত বা ভূতিবৰ্মাৰ তামৰ ফলিখন পুৰি যোৱাত আজো-নাতিয়েক ভাস্কৰ বৰ্মাই তাক নৱকৈ দিয়াইছে বুলি তাতেই স্পষ্ট উল্লেখ কৰিছে, গতিকে প্ৰাচীন কামৰূপী লিপিৰ কাল নাই-বুলিও আৰু এশ বছৰ উজাই ৪২৪ খৃষ্টাব্দলৈ যায়। কিন্তু ভাৰতীয় লিপি-বিজ্ঞানৰ পিতা জৰ্জ বুলাবৰ মতে মহোদয়ৰ মহাৰাজ বিনায়ক পালৰ প্ৰায় ৭২৪ খৃষ্টাব্দৰ তামৰ ফলিতেই জয়ে জয়ে দেৱ-নাগৰী আখৰৰ চানেকি পোৱা হয় : তেন্তে প্ৰাচীন কামৰূপী লিপি প্ৰাচীনতম দেৱ-নাগৰী লিপিতকৈ প্ৰায় তিনিশ বছৰৰ আগৰ। দুৰ্ভাগ্যক্ৰমে লিপি-চৰ্চা খায় নে কাণত পিন্ধে তাৰো ভূ আৰি বখা নাই, প্ৰাচীন লিপিহে নালাগে, দুশ-আটোশ বছৰৰ আগৰ সাঁচিপতীয়া পুথিৰ আখৰ-পটোঁতাও দিনক দিনে নোহোৱা হৈছে। অসমীয়া বিশ্ববিদ্যালয় থকা হলে লিপি-বিজ্ঞানৰ এটি শাখা কেতিয়াবাই স্থাপিত হ'লহেঁতেন সন্দেহ নাই, জাতীয় অহুষ্ঠানেহে জাতীয় অভাৱ পূৰণলৈ চকু দিয়ে। ভাৰতীয় লিপি নজনা হেতুকে পূৰ্বভাৰতীয় ভাষাৰ প্ৰথম লিখিত নিদৰ্শন বোদ্ধ গানবোৰ আজিলৈকে আমি লোকৰ চকুৰেইছে চাব লগা হৈছে, বঙলাৰ যে কথাই নাই, মৈথিলী লিপিও যে দৌ সিদিনালৈকে কামৰূপী লিপিৰে এক আছিল তাকো আমি মৈথিলী পণ্ডিতসকলৰ যত্নত হে জানিব পাৰিছোঁ।

মহামহোপাধ্যায় পদ্মনাথ ভট্টাচাৰ্যই এতিয়াৰপৰা এপুৰুষৰ আগতে "কামৰূপ শাসনাৱলী" উলিয়াই অসমীয়াক চিৰংগী কৰি গৈছে : স্বভাৱতে অনেক ক্ৰটি বিচুটি থকা সত্ত্বেও সেই গ্ৰন্থই অসমৰ আধুনিক ইতিহাসৰ উহ যে সন্দেহ নাই। কামৰূপী লিপি আৰু কামৰূপী প্ৰাকৃতৰ উপৰি অসমৰ প্ৰথম ঐতিহাসিক উপাদানৰ খনিও ইয়েই। ভাস্কৰ বৰ্মাই দান কৰা মাটিৰ পূব, পূব-দক্ষিণ, পূব-উত্তৰ সীমা "শুক কোশিকো" বা মৰি-কোণী বুলি স্পষ্টভাৱে উল্লেখ কৰা আছে, এই কোশিক বা কোণী নৈ বৰ্তমান বেহাৰৰ পুণিয়া জিলাৰ অন্তৰ্গত : গতিকে পৰবৰ্তী কালিকা পুৰাণ আৰু যোগিনী উদ্ভৱ যুগৰ সীমা কৰতোয়াৰ পছিম্বেও বৰ্তমানৰ সমস্ত বজ্জেশ পাব হৈও বেহাৰ প্ৰদেশৰ এক অংশ ভাস্কৰ বৰ্মাৰ তথা তেওঁৰ আজো-ককাক পঞ্চম শতিকাৰ মহাভূত বা ভূতি বৰ্মাৰ সাম্ৰাজ্যৰ ভিতৰত আছিল বুলি লিপিমূলক প্ৰমাণবৰণৰা সঠিকভাৱে জানিব পাৰোঁ। বজ্জা হৰ্ষবৰ্ধনেৰে লগ লাগি তেতিয়াৰ বজ্জৰ বজ্জা শাসকক হত্যা কৰি ভাস্কৰ বৰ্মাই প্ৰাচীন কৰ্ণহৰণ বিজয় বাহুবৰণা এই তাম্ৰ পত্ৰ দান কৰিছিল ; ইয়াৰপৰা

এনে অজ্ঞান কৰা অসমীয়াসকল নহব যে সম্ভৱ ভূতি বৰ্মা প্ৰভৃতি প্ৰাচীন বৰ্মা বজাৰিলাকৰ অধীনত থকা এই অঞ্চল মাজতে শশাঙ্কই জয় কৰি নতুন ৰাজ্য পাতিছিল, আৰু ভাস্কৰ বৰ্মাই তাৰ পুনৰুদ্ধাৰ কৰিছিল। উক্তৰ ভাৱতৰ কেদাৰ ব্ৰাহ্মণক পৰাস্ত কৰি কামৰূপ-পতি শঙ্কলাদিৱেই এই অঞ্চল কামৰূপৰ অন্তৰ্ভুক্ত কৰাও অসম্ভৱ নহয়; ফেৰিষ্টাৰ পাবতী বুৰঞ্জীত কোচ ৰজা বুলি উল্লেখ কৰা এই শঙ্কলাদিৰ ৰজাই পৰবৰ্তী বিশ্বসিংহ ৰজাৰ ভালেমান শতাব্দীৰ আগতে ৰাজত্ব কৰা বুলি ধৰিব পাৰি।

বৰ বেজাৰৰ কথা, অসমত নিয়মিতভাৱে বৈজ্ঞানিক গৱেষণা যে প্ৰতিষ্ঠিত হোৱাই নাই, তাৰ বাবে উপযুক্ত ক্ষেত্ৰও মুকলি হোৱা নাই, আৰু আৰ্জিলৈকে আমি অন-অসমীয়া গৱেষণা-কাৰীৰ আঙুলিৰ মাজেদি সৰকি অহা দুই-চাৰিটা বাতৰিতেই সন্তুষ্ট আছোঁ। তেনে আওপাকে অহা বাতৰি যে ক্ৰটিপূৰ্ণ হবই তাকো আমি ভাবি নাচাওঁ। উদাহৰণভাৱে, হৰ্ষবৰ্ণন আৰু য়ুয়ান্ চোৱাঙৰ সম্পৰ্কত ভাস্কৰ বৰ্মাৰ গোঁৱৰ-উজ্জল সম্পূৰ্ণ চিত্ৰ আমি নাপাওঁ, য়ুয়ান্ চোৱাঙক কামৰূপ ৰাজ্যলৈ কৰা প্ৰথম বাৰৰ নিমন্ত্ৰণ উপেক্ষিত হল: দ্বিতীয় বাৰৰ নিমন্ত্ৰণৰ গতি তথৈবচ: তৃতীয় বাৰৰ নিমন্ত্ৰণৰ লগত ভাস্কৰ বৰ্মাই জনালে: ‘আৱশ্যক হলে মোৰ সৈন্তবাহিনী আৰু হাতীবোৰ সজাই পঠাম, সিহঁতে মেঘৰ দৰে বৰষিব, আৰু নালন্দা বিশ্ববিদ্যালয় খচকত ধূলি কৰি উৰাই দিব। এই বাক্য ভাস্কৰৰ দৰে সত্য।’ তেতিয়াহে য়ুয়ান চোৱাঙক কামৰূপলৈ পঠোৱা হৈছিল। আৰু আচৰিত কথা, স্পষ্ট প্ৰমাণৰ সত্ত্বেও কোনো কোনো তথ্য-কথিত পণ্ডিতে ভাস্কৰ বৰ্মাই কৰ্ণহুৱৰ্ণত আধিপত্য কৰা আৰু বঙ্গৰ বৃক্ষৰ ওপৰেদি ভাস্কৰৰ সৈন্তবাহিনী চলাচল কৰা কথাও স্বীকাৰ কৰিবলৈ কাৰ্পণ্য বোধ কৰি ওলোটা কব খোজে। অসমীয়া পণ্ডিতৰ নিক্ৰিয়তাই এনে শ্ৰেণীৰ পণ্ডিতবোৰৰ অপণ্ডিত মনোবৃত্তিকে লাই দিছে যে সন্দেহ নাই।

কামৰূপৰ প্ৰাক-ঐতিহাসিক তাম্ৰৰ ফলিবোৰত প্ৰাচীন অসমীয়া ব্যাকৰণৰ উপৰি ঘৰুৱা অসমীয়া শব্দমালাৰ প্ৰাধান্য দেখিলে বিচুৰ্তি হব লাগে। দৃষ্টান্তৰূপে, ভাস্কৰ বৰ্মা তথা ভূতি বৰ্মাৰ তাম্ৰৰ ফলিৰ লেখকজনৰ নাম কালিয়া, দান পোৱা পণ্ডিতবোৰৰ নাম যোগেশ্বৰ, বিশ্বেশ্বৰ, গণেশ্বৰ, বুদ্ধেশ্বৰ, জ্ঞানেশ্বৰ, নন্দেশ্বৰ প্ৰভৃতি। মাটিৰ সীমাৰ গছবোৰৰ নাম দুহৰি (দিমৰ), জাতলি ইত্যাদি। আমাৰ সাধাৰণ ধাৰণা আছিল “সত্ৰ” অছটান পঞ্চদশ-ষোড়শ শতিকাৰ স্ৰষ্টি, কিন্তু উক্ত পঞ্চম বৰ্ষ শতিকাৰ তাম্ৰৰ ফলিত য’ত পণ্ডিতবোৰক একাংশ অৰ্ধাংশকৈ মাটি দিছে, “বলিচক সত্ৰ”ৰ নামত সাত অংশ মাটি দান কৰা কথা মন কৰিব লগা নিশ্চয়। কনৌজবৰণা বঙ্গ আৰু অসমত আহি বাহ-পতা কিছুমান বায়ুণ-কাষ্মৰ কথা এতিয়ালৈকে আমাৰ কাণত গুমগুমাই আছিল, কিন্তু ভাস্কৰ বৰ্মাৰ তাম্ৰৰ ফলিৰ দান-গ্ৰহীতা বায়ুণৰ লেখত যেতিয়া পাল, কৰ, দাম, দাল, মিত্ৰ, দত্ত, ঘোষ, সোম, দেব, নাগ, নন্দি, কুণ্ড, বহু, পালিত, সেন আদি পদবীবোৰ পোৱা হয়, আৰু যেতিয়া আমি জানো “অজ-বহু কলিক্ৰেয় সোঁৱাট্ৰেয় মগধেয়। তীৰ্থযাত্ৰাং বিনাগচ্ছন পুনঃ সংকাৰমহতি।” অৰ্থাৎ খৃষ্টীয় পঞ্চম শতিকাত

বৌদ্ধধৰ্মী দেশ বুলি ফাহিয়ানৰ ভ্ৰমণ-প্ৰসঙ্গত পোন প্ৰথমে বজ্জৰ নাম উল্লেখিত হোৱাৰ পাছত, অষ্টম শতিকাত বৌদ্ধধৰ্মী গোড় বজা ধৰ্মপালে বজ্জেশ্বৰ নাম জয়ে জয়ে উত্তৰ ভাৰতত জনাজাত কৰাৰ বহুত পাছলৈকে কামৰূপ ৰাজাই পূব ভাৰতত একমাত্ৰ ব্ৰাহ্মণ্য ধৰ্মৰ ক্ষজা ধৰি আছিল : আৰু ভাৰত আক্ৰমণৰ আগে আগে ব্ৰাহ্মণ্যধৰ্মী বজাই বজ্জত ৰাজত্ব পতাৰ লগে লগে কামৰূপ ৰাজ্যৰপৰা এই পণ্ডিতবিলাক গৈ বজ্জত ব্ৰাহ্মণ্য ধৰ্মৰ প্ৰথম উপনিবেশ পাতে বুলি আমি এতিয়া সম্পূৰ্ণ সঠিকভাৱে জানিব পাৰোঁ।

কামৰূপৰ সামাজিক বুৰঞ্জী লিখোঁতা প্ৰাচ্যবিজ্ঞানহাৰ্ণৱ নগেন্দ্ৰনাথ বহুৱে নানা শিলালিপি আৰু তাম্ৰলিপিৰপৰা দেখুৱায় যে ভাস্কৰ বৰ্মা প্ৰভৃতি ‘গোড়-ওড়-কলিঙ্গ-কোশলপতি’ কামৰূপৰ ভৌম ৰজাবিলাকৰ পাছতো এই বংশৰ ৰজাই অন্ততঃ অষ্টম শতিকাৰপৰা ত্ৰয়োদশ শতিকালৈকে উড্ডিষ্ঠাত ৰাজত্ব কৰিছিল : পূৰ্বৰ সময়তটোৰ অন্তৰ্গত ত্ৰিপুৰা ৰাজ্যত পোৱা কামৰূপী ভৌম ৰজা লোকনাথৰ তাম্ৰৰ ফলিতো ভাস্কৰ বৰ্মাৰ তাম্ৰৰ ফলিত থকাৰ নিচিনা পদবীৰ বামুণৰ নাম পোৱা হয়। ভাণ্ডাৰকাৰ প্ৰভৃতি পণ্ডিতে ‘ৰাজ-তৰঙ্গিনী’ৰ “তদন্তবে শিৱৰথঃ প্ৰচুৰচক্ৰিকহি কায়স্থপাশ পাশেন গলম্ বদ্ধা ব্যাপাদত” শ্লোকটি উদ্ধৃত কৰি প্ৰমাণ কৰে যে ব্ৰাহ্মণ শিৱৰথ যেনেকৈ কায়স্থ হৈছিল তেনেকৈ ‘ৰাজ-তৰঙ্গিনী’ সম্বলন-কৰোঁতা কলহন, ক্ষেমেজ, সোমদেৱ, প্ৰাজ্ঞাশঙ্কৰ প্ৰভৃতি অলেখ কায়স্থ প্ৰকৃততে ব্ৰাহ্মণ আছিল। ‘নগৰ-পুষ্পাঞ্জলি’, ‘নগৰোৎপত্তি’ প্ৰভৃতি গ্ৰন্থত বহুত নগৰ-ব্ৰাহ্মণ বেহা-বেপাৰ কৰি নগৰ-বণিয়া হোৱাৰ প্ৰমাণ দিছে। ‘ব্ৰাহ্মণোৎপত্তিমাৰ্গ’ গ্ৰন্থত হৰিকৃষ্ণ শাস্ত্ৰীয়ে দেখুৱাইছে কেনেকৈ গৰ্ভতীৰ্থত থকা ৭৪৫০ জন বামুণে লগুণ দলিয়াই পেলাই বণিয়া বৃত্তি লৈছিল, খামৰ পিঠিত আঠা লগাই তাত ৭৪৪ লিখাৰ নিয়ম তেতিয়াৰপৰাই প্ৰচলিত : তাৰ মৰ্ম হল, ঠিকনাধাৰৰ বাহিৰে যি সেই খাম মেলি চাব তাৰে সাতে চৌসত্তৰ শত ব্ৰাহ্মণৰ লগুণ ছিঙাৰ সমান পাপ হব। কামৰূপ ৰাজ্যৰ অন্তৰ্গত চন্দ্ৰপুৰ বা ক্ৰীষ্টপুৰৰা ভালেখিনি বামুণ গৈ গুজৰাটত এই নগৰ-ব্ৰাহ্মণ সম্প্ৰদায় স্থাপিত কৰিছিল বুলি কয়। গুজৰাটৰ বামুণৰ চৌধ অম্বাৱাণ বা শৰ্মাৰ ভিতৰৰ বৰ্মাও এক পদবী, গতিকে য়ুয়ান চোৱাঙে ভাস্কৰ বৰ্মাক জাতত বামুণ বোলা কথাৰ সত্যতা ইয়াৰ দ্বাৰাই সমৰ্থিত হয়। অসমৰ বৰ্তমান কলিতা জাতিয়ে বিশ্বসিংহ ৰজাৰ দিনলৈকে বামুণাদি কাম কৰা কথা জনাজাত, কনকলাল বৰুৱাৰ মতে নবক, ভগদত্ত প্ৰভৃতিৰ বংশধৰবিলাক ভাস্কৰ বৰ্মাৰ ভিতৰেদি বৰ্তমানলৈকে আহিতে কলিতাই, গতিকে কলিতা এটা জাতিহে, জাত নহয়।

নগেন্দ্ৰনাথ বহুৱে ভাস্কৰ বৰ্মাৰ পাছত জয়তুঙ্গ, অবন্তি বৰ্মা, ক্ৰীৰ্দ্ৰদেৱ, ক্ষেমদেৱ, শিৱদেৱ, তত্ৰদেৱ প্ৰভৃতি ভৌম ৰজাবিলাকে কামৰূপৰ বাহিৰত ৰাজত্ব কৰাৰ কথা কয়। য়ুয়ান চোৱাঙৰ মতে ভাস্কৰ বৰ্মালৈকে এক সহস্ৰ পুৰুষ সেই নবক বংশই ৰাজ-ছত্ৰ ধৰিছিল, তেতিয়াহলে নবক ৰজাৰ কাল খৃষ্টপূৰ্ব তৃতীয় সহস্ৰ বছৰৰ মাজভাগত পৰে। ই সমীচীন, কিয়নো খৃষ্টপূৰ্ব তৃতীয় সহস্ৰ বছৰৰ ভিতৰত বৈদিক জাতিৰ আৰু তাৰ এক সহস্ৰ বছৰৰ আগত বহলমূৰীয়া আৰ্য্যৰ জাতিৰ আৰু তাৰো আগত ভূমধ্যিক জাতিৰ ভাৰত আক্ৰমণ ঘটে : বাখানদাস

ব্যানার্জিৰ মতে নবক জুমাখিক সভ্যতাৰ, আৰু কনকলাল বৰুৱাৰ মতে আল্লীয় সভ্যতাৰ, আৰু বীৰজাশঙ্কৰ গুহৰ মতে এই তিনিও জাতি, অন্ততঃ আল্লীয় আৰু বৈদিক জাতি, গুৰিতে একে মূলৰ। গুহৰ মতে তেলেগু, উড়িয়া, কানাৰি, সাৰস্বত, চিগ্গবন, আৰু দেশহ বামুণ আৰু বঙ্গৰ 'পোদ্'বিলাক একে আল্লীয় জাতিৰ: মূৰৰ জোখমতে জাতিৰ বিচাৰ অসমত এতিয়ালৈকে হোৱা নাই যদিও হট্টনৰ মতে কলিতাবিলাকো এই আল্লীয় জাতিৰ বংশধৰ।

অতি পৰিতাপৰ কথা, গ্ৰীণৰ 'ইংৰাজ জাতিৰ কাহিনী'ৰ নিচিনা অসমীয়া জাতিৰ কাহিনী এখন যে নায়েই, মজুমদাৰৰ 'বঙ্গৰ ইতিহাস'ৰ শাৰীৰ অসমৰ ইতিহাস এখনো আজিলৈকে ওলাবৰ উম-ঘামো হোৱা নাই। কামৰূপৰ 'প্ৰাগ্‌জ্যোতিষ' নামৰ গুৰি, বামায়ণত কিত্তিছ্যা কাণ্ডত এই প্ৰসঙ্গত উল্লেখ কৰা 'অগাচ বৰণালয়'ত চৌৰাষ্ট্ৰ যোজন বিয়পি থকা স্বৰ্ণশৃঙ্গ বৰাহ পৰ্বত, নবক বজাৰ বামায়ণত 'দুষ্টাত্মা' আৰু মহাকবি বাণভট্টৰ 'হৰ্ষ-চৰিত'ত 'মহাত্মা' বোলাৰ হেতু, বামায়ণৰ আদিকাণ্ডত বঙ্গীয় সংস্কৰণ মতে অমূৰ্তব্যয় আৰু বোহাই সংস্কৰণ মতে অমূৰ্ত্যাজনে বহু নামে গিৰিৰাজপুৰী যি ধৰ্মাৰণ্যৰ কাষত কৰিছিল তাৰ অৱস্থিতি ক'ত আছিল, তদুপৰি বৰ্তমান পছিম পাকিস্তানৰ গিলগিট অঞ্চলত পোৱা শিলালিপিৰ সংস্কৃত গছত লিখা কাবুলৰ হিন্দু সহি ফৈদৰ "পৰম ভট্টাৰক মহাবাজাধিৰাজ পৰমেশ্বৰ পতোল দেৱ সহি শ্ৰীনৱ স্বেচ্ছাদিত্য নন্দিদেৱ" কেনেকৈ "শ্ৰীভগদত্ত-বংশ-সম্ভূত" হবলৈ পালে, এনে নানা তথ্যৰ বিচাৰো হবলৈ বাকী। সৰহ নালাগে, মোগলৰ প্ৰথম আক্ৰমণ ধ্বংস কৰি কানাই বৰলী বোৱা শিলালিপিত কৰা বিজয় ঘোষণা কোন বজাৰ সিও ভালদৰে বিবৃত হোৱা নাই: অসমৰ ধৰ্মপাল বজাৰ পাছত আৰু বিশ্বসিংহৰ আগত স্বৰ্ণপীঠ-ৰত্নপীঠৰ বাৰ্জনৈতিক অৱস্থা কি আছিল, সমুদ্ৰগুপ্তৰ আলাহাবাদ-স্তুতিলিপিত যদি 'কামৰূপ' 'ডবাক' বিভিন্ন ৰাজ্যৰূপে উল্লিখিত হ'ল, তেন্তে সেই ৩৬০ ৩৭০ খৃষ্টাব্দৰ পাছতো কামৰূপ ৰাজ্যৰ ভিতৰত বিভিন্ন ৰাজ্যৰ সহ-অৱস্থিতি সম্পূৰ্ণ সম্ভৱপৰ: তেনেহলে বিভিন্ন ৰাজ্যবোৰৰ পৰিস্থিতি কি আৰু কেনে আছিল, আৰিয়ন্ত আৰু জিতাৰি বংশত ঐতিহাসিকভাৱে কোন যুগত কোন দেশত খাপিব পাৰি: এনে বহুত কথাৰেই সম্যক আলোচনা এতিয়াও অসম্পূৰ্ণ।

প্ৰকৃত বুৰঞ্জী অৱশ্যে মণিশালিৰ বিৱৰণ নহয়: ই আগবাঢ়িব খোজা জীয়া জাতিৰ হাতৰ জোৰ বা টিপ-চাকি: অসমীয়া জাতিৰ বুৰঞ্জী বামুণ-কলিতা, কোচ-কছাৰী, আহোম-চুতিয়া প্ৰভৃতিৰ পূৰ্বপুৰুষৰ গাইগুটীয়া কাহিনী নহয়, কিয়নো জাতি এটা যৌগিক পদাৰ্থ, যান্ত্ৰিক সংমিশ্ৰণ নহয়। আজি উক্ত জাতিবোৰ লোপ পাই জাতীয় বাসায়নিক প্ৰক্ৰিয়াত নতুন অসমীয়া জাতিৰ উদ্ভৱ হৈছে, সেই যুত জাতিবোৰৰ গৌৰৱবোৰ এই নতুন অসমীয়া জাতিৰ উমৈহতীয়া গৌৰৱ, স্নাক কলকবোৰ অসমীয়া জাতিৰ কলক। আজিৰ যুগৰ নতুন বুৰঞ্জীয়ে সেইবোৰৰ আঁহফলা ভেদবোৰ নেদেখুৱাই আমাক দেখুৱাব লাগিব অতীতৰ সেই উজ্জলতা, যাৰ পোহৰত আমি বুকুত অসীম সাহস বান্ধি আগবাঢ়িব পাৰোঁ: আজিৰ যুগৰ নতুন বুৰঞ্জীয়ে আমাক আৰু সাৱধান কৰি দিব লাগিব সেই মৰ-আউলীৰ বিকছে যি একালত অসমক বাঁহৰ

দৰে গিলি পেলাব খুজিছিল। দৃষ্টান্তৰূপে, আজিৰ যুগৰ নতুন বুৰঞ্জীয়ে আমাক সাৱধান কৰি দিব লাগিব মায়-মৰা নিৰ্যাতনৰ ফলত হোৱা অমঙ্গলীয়া গৃহ-কন্দলৰ নিচিনা ঘটনা যেন দ্বিতীয় বাৰ কেতিয়াও হবলৈ নাপায় : আজিৰ যুগৰ নতুন বুৰঞ্জীয়ে আমাক পৰম মিজৰ দৰে ঘনাই মনত পেলাই থাকিব লাগিব ভাৰতৰ আন সকলো প্ৰদেশে যেতিয়া মোগলৰ দাসত্ব বৰণ কৰিছিল তেতিয়া অসমৰ সকলো প্ৰজাই এক গোটে হৈ, এবাৰ নহয় দুবাৰ নহয়, সোতৰ বাৰকৈ সেই মোগলৰ আক্ৰমণ ওফবাই পঠাইছিল। আজিৰ যুগৰ নতুন বুৰঞ্জীয়ে আমাক সকিয়াই দিব লাগিব পূব ভাৰতত প্ৰথম আৰ্য্য ৰাজ্য প্ৰতিষ্ঠাতা মহাত্মা নবক, কেদাৰ ব্ৰাহ্মণক পৰাস্ত কৰি উত্তৰ ভাৰত জয় কৰা শঙ্কৰদেৱ, হৰ্ষবৰ্ণনৰ সৈতে ফেৰ মাৰি ভাৰতীয় স্বৰ্গদেৱ-সকলৰ মাজত স্বয়ং ব্ৰহ্মৰূপে পূজিত হোৱা ভাস্কৰ বৰ্মা, অসমীয়া বিজ্ঞানদিত্য ৰূপী নবনাৰায়ণ, অসমীয়া বাম-ৰজা স্বৰূপ কন্দ্ৰনিংহ, একাধাৰত সাহিত্য-সমাজ-ধৰ্ম সংস্কৃতিৰ গৰাকী জগত-গুৰু শঙ্কৰদেৱৰ মহতোৰ্মহীয়া অনুদৰ্শ লৈ যাতে অসমে অকল ভাৰতৰ ভিতৰতে নহয়, জগতৰ ভিতৰত, অচিৰে সকলো বিষয়ে শীৰ্ষস্থান লভিব পাৰে।

যোৱা দুহুৰি আঠে হুৰি বছৰৰ অনিদ্ৰ অহুসন্ধানৰ ফলত এতিয়া যেনেকৈ কামৰূপী প্ৰাকৃতৰ আবিষ্কাৰ হ'ল, তেনে নেৰা-নেপেৰা বৈজ্ঞানিক বিচাৰৰ মূৰত কামৰূপী সংগীত আৰু কামৰূপী চিত্ৰ-কলাৰ নৱ আবিষ্কাৰ হব বুলি আমি আশা কৰোঁ। ৰাজনৈতিক সম্পৰ্কত অসমে সদায় ভাৰতৰ বাহিৰত নিজ স্বতন্ত্ৰতা ৰক্ষা কৰিছিল যদিও সাংস্কৃতিক সম্বন্ধত অসমীয়া সংগীত অসম ভাৰতৰ অবিচ্ছিন্ন অঙ্গ আছিল যে সন্দেহ নাই। অন্ততঃ ঋক্বেদৰ চিত্ৰ-কলাৰ ইতিহাস কালৰ পৰাই ভাৰতৰ তথা অসমৰ সংগীতৰ ধাৰাবাহিক স্ৰুতি এটি চলি আহিছে, আৰু তাতকৈ অলপ অৰ্ধাটান হলেও ভাৰতীয় লিপিৰ ইতিহাসতকৈ ভাৰতীয় তথা অসমীয়া চিত্ৰ-কলাৰ ইতিহাস প্ৰাচীন হোৱা সম্ভৱপৰ। প্ৰাচীন অসমৰ সংগীত চৰ্চাৰ ইতিহাস এতিয়াও আন্ধাৰৰ গৰ্ভত, উৰা চিত্ৰলেখাৰ পৰা অসমীয়া সংগীত চিত্ৰ-কলাৰ ইতিহাস টানিবলৈ হলে আমি আগতে সেইবোৰ ঘটনা আধুনিকভাৱে বৈজ্ঞানিক ভেটিত বহুবাৰ লাগিব, তথাপি পুৰণি সাহিত্যৰ কোনো কোনো বিৱৰণে পুৰণি অসমৰ সংগীত-কলা আদিত জিলিঙনি পেলায় যে তাত সন্দেহ নাই, অসমীয়া 'বক্ৰবাহ পৰ্ব' কাব্যত আছে, এদিন নাচত হঠাৎ তাল ভগাৰ বাবে চিত্ৰাঙ্কনক পিতাকে গৰু হবলৈ শাও দিছিল আৰু অৰ্জুনৰ সংসৰ্গ লাভতহে সেই শাপৰ মোচন হৈছিল বুলিছে : ই প্ৰাচীন অসমীয়া জীৱনৰ সংগীত কলা সাধনাৰ সামান্য প্ৰমাণ নহয়। আন আন বিষয়ৰ দৰেই শঙ্কৰদেৱৰ কালৰ পৰা অসমীয়া সংগীত আৰু অসমীয়া চিত্ৰ-কলাৰ কাহিনী যথায়থতাবে পাব পাৰোঁ, তাৰ আগৰ ইতিহাসৰ বাবে আমি এতিয়ালৈকে পোৱা ভাস্কৰ বৰ্মাৰ তাম্ৰৰ ফলিৰ পৰা আৰম্ভ কৰি সকলো তথ্য-পাতি চালি-জালি চাব লাগিব। শঙ্কৰদেৱৰ সংগীত-কলাৰ মৌলিকতা সম্পৰ্কেও প্ৰকৃত আলোচনা আজিলৈকে আৰম্ভ হোৱা নাই, সেই বিষয়ে বাহিৰৰ পণ্ডিত আনি আমি কিছুমান অমূলক আৰু ভ্ৰান্তিমূলক কথা শুনি বিভ্ৰান্ত হৈছোঁ মাত্ৰ।

অসমীয়া সঙ্গীত, অসমীয়া ভাষা আৰু অস্তিত্ব সংস্কৃতিৰ দৰেই, আৰ্য আৰু অনাৰ্য সংগীতৰ লম্বায় নিশ্চয়, একমাত্র স্বৰ্গীয় কীৰ্ত্তিনাথ বৰদলৈয়ে এই বিষয়ৰ চৰ্চাৰ ইঙ্গিত দিছিল, তাৰ পাছত আৰু কোনোও এইবোৰৰ নাম কঢ়াও শুনা নাই। মহাপুৰুষীয়া সংগীত-শিক্ষালয়ৰ বাহিৰত থকা দুৰ্গাবতী স্কুলদ্বাৰী, ওজাপালী আদি স্থৰ-সঞ্চালন, দেৱধনি আদি নাচৰ আতি-শুৰি বৈজ্ঞানিকভাৱে বিচবাহে নালাগে, বিচাৰিবৰ উষ-দায়ক বাস্তৱতে দেখা নাই। অসম সঙ্গীত নাটক একাডেমী, গুৱাহাটীৰ অনাতাঁৰ কেন্দ্ৰ প্ৰভৃতিৰ ৰাজ্যপালন সম্পৰ্কিত অহুঠানবোৰে জাতীয় গঠনমূলক আঁচনি লব নোৱাৰে কিয়? তথাকথিত জনপ্ৰিয়তা লাভৰ বাবে ইতৰ কচিৰ যোগান ধৰা, তথাকথিত নতুন কলাকাৰৰ উল্গনি দিয়া বুলি অসমীয়া অভিধানৰ বচা বচা শব্দ কিছুমানৰ মৰণা মৰাৰ পৰা অসমীয়া সঙ্গীতৰ ধ্বংস সাধন হ'ব পাৰে, উন্নতি হ'ব নোৱাৰে। এই সম্পৰ্কত হিন্দী বা বঙলা গানৰ দোহাই দিলে নচলিব, কিয়নো আনৰ পাৰ্শ্বেই আমাৰ মূলধন হ'ব নোৱাৰে: অসমীয়া 'সঙ্গীত সাহিত্য সংস্কৃতি সন্মানেই অসমীয়া সমাজৰ ঐতিহ্যৰ ভেটিত থাপনা কৰা হ'ব লাগিব, নহলেই তাক বৰ্জিত বুলি ধৰিব লাগিব।

বঙ্গীয় সঙ্গীতৰ যুগান্তৰ আনিছিল দ্বিজেন্দ্ৰলাল বৰীক্ষনাথে বুৰণীয় সঙ্গীতৰ আলমত, লম্বায় আৰু নৱ-নৱীকৰণৰ সহায়ত, ইয়াৰ পিছফালে অৱশ্যে এক গভীৰ চৰ্চামূলক বৈজ্ঞানিক পদ্ধতি আছিল। আজি অসমীয়া গীতৰ নৱীকৰণ মানে আইনাম বিজ্ঞানাম বনঘোষাৰ স্থৰ-সংমিশ্ৰণ, কিন্তু বিচাৰৰ বিষয়, বৰ্তমান অসমীয়া জাতিক সবল সতেজ কৰিবৰ কিবা শক্তি এই গীতবোৰত থাকিব পাৰে নে? মন কৰিব লগা, এটা বৰগীত শুনিলে আমাৰ দেহ-মনত যি বাঁৰোচিত উৎসাহ-উদ্বীপনাৰ তেজ সঞ্চালিত হয়, আন কোনো গীতত তেনে নহয়: ভেস্তে আধুনিক অসমীয়া গীতত আমি এই বৰগীতৰ স্থৰ সঞ্চালনৰ চেষ্টা কৰিব নোৱাৰোঁ কিয়? সেই বুলি বৰগীত কিয়, কোনো গীতকে তথাকথিত জনপ্ৰিয় বা থৰামুৰা কৰিবৰ নিচিনা কথা ভাবিব নোৱাৰি। জাতীয়তা প্ৰচাৰত সংগীত কেনে কাৰ্য্যকৰী বন্ধৰ স্বদেশী আন্দোলনে আঙুলিয়ায়, আজি পতনমুখী অসমীয়া জাতিক উদ্ধৃত্ত কৰিবৰ বাবে তেনে শক্তি সঞ্চাৰক অসমীয়া গীতৰ সৃষ্টি কৰিব লাগিব।

১৯২৯ত আৱা পাভলভাই আছিয়াত নৃত্য-ভ্ৰমণ কৰে, আৰু 'হিন্দু বেলেটছ' বুলি ভাৰতীয় বিষয়ত পাশ্চাত্য কলা-কৌশলৰ নৃত্য দেখুৱায়। ভাৰতীয় নৃত্য কেনেকুৱা তাক চাব খুজিলত কেজনমান নাচনী ছোৱালীৰ যি নাচ দেখুওৱা হল সি আজিকালি বিহু-নাচ বুলি দেখুওৱাৰ দৰে যোঁন আবেদনমূলক অঙ্গ-ভঙ্গীৰ বাহিৰে একো নাছিল। আৱা পাভলভাৰ এই নৃত্য-ভ্ৰমণৰ পাছতেই ভাৰতীয় নৃত্য সংস্কাৰৰ আৰম্ভণ। বৰ্তমান দখিন ভাৰতৰ ভবত-নাট্য আৰু কথাকলি, অন্ধ উত্তৰ ভাৰতৰ কথক আৰু মণিপুৰী নৃত্য স্বীকৃত, কিন্তু মণিপুৰী আৰু মণিপুৰী নৃত্য প্ৰাচীন কামৰূপ আৰু কামৰূপী নৃত্যৰ অংশ বিশেষ হলেও অংশকে সমষ্টিতকৈ ডাঙৰ পাতি সমষ্টিক অস্বীকাৰ কৰা হৈছে, ইয়াতকৈ হুৰ্ভাগ্যৰ কথা নাই।

হৰিনাৰায়ণ দত্ত বৰুৱাৰ প্ৰকাশিত অসমীয়া চিত্ৰ-ভাগৱত আৰু বুৰঞ্জী-পুৰাতত্ত্ব বিভাগত

সংৰক্ষিত সচিহ্ন অসমীয়া হাতী-পুথি ভাৰতীয় চিত্ৰ-কলাৰ বুৰঞ্জীত অপূৰ্ব আৰু একক বুলিয়ে আমি আশ্চৰ্য্যভূতি লাভিহোঁ, কিন্তু অসমীয়া চিত্ৰ-কলাৰ আঁতি-গুৰিৰ পম খেদিবলৈকো আজি এজন অসমীয়া চিত্ৰকৰ আগবঢ়াই দিবলৈ আমি অক্ষম। আজিও শ শ অসমীয়া কিতাপ-কাকতৰ চিত্ৰকৰৰ ভিতৰত অসমীয়া চিত্ৰকৰৰ লেখ নগণ্য, সবহ কি, এখন অসমীয়া আলোচনীৰ বেটুপাতত অৰ্ধপূৰ্ণভাৱে বেজবৰুৱাৰ বুকত বটালি বহুৱাই দেখুৱাইছিল এক অন-অসমীয়া চিত্ৰকৰে, তাৰ পৰা আমি বুজিব লাগিব, যেতিয়ালৈকে অসমত প্ৰকৃত অসমীয়া চিত্ৰকৰ নোলাব তেতিয়ালৈকে নতুন অসম নিৰ্মাতাৰ বুকত এইদৰেই বটালি দোমাই থাকিব।

অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যৰ উন্নতি যদি আমাৰ কেৱল মুখৰ কথাই নহয়, যদি আমি কায়মনোবাক্যে অসমীয়া জাতি জীয়াই থকাকে বাছা কৰোঁ, তেন্তে অসমীয়া সংস্কৃতিৰ চাৰিও চুক মাৰি তাৰ উন্নতিৰ দিহা অবিলম্বে কৰিব লাগিব। তেঁটা নিদিয়াটক যেনেকৈ পানী সিঁচিব নোৱাৰি, অসমীয়া ভাষা, লিপি, সাহিত্য আৰু জাতিৰ বুৰঞ্জীৰ দৰে, অসমীয়া সংস্কৃতি আৰু চিত্ৰ-কলাৰ বুৰঞ্জীও বৈজ্ঞানিকভাৱে অচিৰে লক্ষন কৰিবলৈ হাতত নোলোৱাকৈ সেই-বোৰৰ উন্নতি সাধিব নোৱাৰি। কবি শুভদৰৰ শ্ৰীহস্ত-মুক্তাৱলীৰ মূল সংস্কৃত গ্ৰন্থই নহয়, তাৰ বিতোপন অসমীয়া ভাঙনি কৰি যি দেশত নৃত্য-চৰ্চা অন্ততঃ সহস্ৰ বছৰ আছে, সেই কামৰূপৰ নৃত্য গ্ৰাম্য-নৃত্য বোলা কলক অসমীয়াই অচিৰে দূৰ কৰিব লাগিব।

প্ৰথমত নীচাঙ্গিকা আৰু দ্বিতীয়ত স্বাৰ্থাঙ্কতা, এয়ে অসমৰ জাতীয়তা-স্বৰূপ তথা স্বাধীনতা-হৰণৰ মূল কথা। সোতৰ বাৰকৈ যোগল আক্ৰমণ ওকৰাই পঠোৱা এটা জাতি তুচ্ছ মানব আক্ৰমণত ঢলি পৰাৰ বহু ইয়াতেই। অসমীয়া জাতীয়তা সেই তেতিয়াই অসমীয়া জাতীয়তাৰ পুনৰ্গঠাপন যি ভাগি পৰিল, ভগা চিচাৰ দৰে সি আজিও জোৰা খোৱা নাই, সেই গৃহ-কন্দল আৰু মানব মাৰণত অসম কেনে জীয়া-মৰিশালি হ'ল আৰু অসমীয়া জাতীয়ত্ব কেনে বিজতৰীয়া হ'ল, সেই সময়ৰ সাহিত্য আৰু বিশেষকৈ হলিৰাম ঢেকীয়াল ফুকনৰ বঙলাত লিখা 'আসাম বুৰঞ্জী' তাৰ এক সাক্ষী। তেওঁৰ পুতেক আনন্দৰাম প্ৰভৃতিৰ সৎ চেষ্টা সত্ত্বেও অসমীয়া নীচাঙ্গিকাৰ সেই কণি-বিহৰ পুলিৰ শিপা উৰাল নাথালে। তাৰ পাছত অসমীয়া জাতীয়তাৰ পুনৰ্গঠাপনৰ বাবে এটা অভিনৱ উপায় উলিয়ালে তেতিয়াৰ কেজনমান অসমীয়া ডেকাই : লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাই আৱিষ্কাৰ কৰিলে জগত-জুৰ শব্দবদেহ, হেমচন্দ্ৰ গোস্বামীয়ে আৱিষ্কাৰ কৰিলে মহাবীৰ লাচিত বৰফুকন, বজ্জেন মহন্তই আৱিষ্কাৰ কৰিলে মহা-সত্যাগ্ৰহী জয়ন্তী। এইকেইজন প্ৰতিনিধিমূলক জাতীয় বীৰৰ আৱিষ্কাৰেৰে অধঃপতিত অসমীয়াৰ জীৱন্ত আদৰ্শেৰে আশ্ব-প্ৰত্যয় জন্মাবৰ যত্ন কৰিলে হয়, কিন্তু সি যিমান ফলপ্ৰসূ হ'ব লাগিছিল তেনে হোৱা নাই, প্ৰত্যেক ক্ষেত্ৰতে অসমীয়াৰ অন্তৰত আজিও সেই নীচাঙ্গিকাই জুৰুকি মাৰিছে আৰু পদে পদে অসমীয়াই নিজৰ ঘৰতে আলহী হৈ থকাৰ হুচ-লগা প্ৰমাণ দিছে।

নীচাঙ্গিকাৰ আটাইতকৈ মাৰাত্মক লক্ষণ উদ্বাসতা নামৰ ঢাকনিৰে তাক ঢাকিবলৈ চোৱা। ছুই এটি দৃষ্টান্তেৰে কথাটো মুকলি কৰিবলৈ চোৱা হওক : নব-নাৰায়ণ ৰাজপাটত

বহিয়েই ১৯৭৭ শকৰ আৰাধ্ৰাহত আহোম বজালৈ এখন খ্ৰীতি-পত্ৰ লৈতে কিছুমান উপহাস পঠাইছিল, আৰু তাৰ মাজত আহিছিল কেইখনমান সাৰী : তাকে দেখি আহোম ৰাজমন্ত্ৰীয়ে উভালিকে নিন্দা কৰি কৈছিল “আৰু এই সাৰী কেইখন যে পঠাইছে, তাক আমাৰ দেশৰ থাকচাইহঁতেহে পিছে।” ‘কোচবিহাৰৰ ইতিহাস’ৰ প্ৰথম খণ্ডত এই উক্তি লিপিবদ্ধ আছে। অন্ত্যন্ত আক্ৰমণকাৰীৰ দৰেই আহোম জাতি এই দেশ সোমায়, কিন্তু “নিজক নেহেৰুৱালে নিজক পাব নোৱাৰি” যিটোৰ এই মহাবাগীৰ অহুসাৰেই হুস আক্ৰমণকাৰীৰূপে নিজক হেৰুৱাই বিৰাট অসমীয়া জাতিৰূপে তেওঁলোকে নিজক লাভ কৰিলে, আৰু সেই আহোম ৰাজমন্ত্ৰীয়ে অসমীয়া জাতীয়তাবাদী এনে তেজস্বী বাগী। অথচ আমি আজি উদাৰতা নামৰ ঢাকনিৰে আমাৰ নীচাত্মিকাক ঢাকি সেই বিজ্ঞতবীয়া মাজ শিৰোগত কৰিবলৈ যাওঁ, ইয়াতকৈ দুৰ্ভাগ্যৰ কথা একো হ’ব নোৱাৰে। আত্ম-বিধানী এমুঠি শিখ্ সন্ত্ৰদায়ৰ লোকে নিজ মাজ-পাৰ অটুট ৰাখি নিশ্চয় অ-ভাৰতীয় হোৱা নাই, বৰঞ্চ সমগ্ৰ ভাৰতত সকলো কালে আটাইতকৈ আগবঢ়া এক সন্ত্ৰদায়ৰূপে ভাৰতৰ গোঁৱৰ স্বৰূপ হৈ আছে। ভাৰতীয় সংস্কৃতি বুলি এটা বস্তু নাই, সি ভাৰতৰ বিভিন্ন ৰাষ্ট্ৰীয় সংস্কৃতিৰ সমন্বয় মাত্ৰ। অসমত থাকি অসমীয়া নোহোৱাকৈ ভাৰতীয় হ’ব কোন? যুগে যুগে বিদেশীৰ গচকত পৰি ভাৰতৰ অন্ত্যন্ত ৰাষ্ট্ৰই ভাৰতীয় সংস্কৃতি নিখুঁত ৰখা অসম্ভৱ, সকলো বিদেশী আক্ৰমণ ওফৰাই দি অসমীয়া তথা ভাৰতীয় সংস্কৃতি ৰক্ষা কৰা স্বাভাৱিক আছিল অকল অসমীয়াৰ পক্ষেহে, আৰু অসমীয়াই তাক অটুট ৰাখিছেও। সাৰীৰ ঐতিহ্য পাবলৈ নাই, বিহা-মেখেলাৰ ঐতিহ্য গোঁৱৰ-উজল : প্ৰাক্‌বৈদিক আৰু বৈদিক যুগৰ ভাৰতীয় সভ্যতাৰ বসন-ভূষণ মূনিহৰ গাৰপৰা অন্তৰ্হিত হলেও অসমীয়া ডিক্‌তাই তাক চিৰকাল ৰক্ষা কৰি আহিছে। মূৰ খোপা (বৈ: কপদ), গাৰ মণি (বৈ: মণি), খাৰু (বৈ: খাদি), কৰিয়া (বৈ: কুৰিয়া) আদিৰ দৰে মেখেলা (বৈ: মেখেলা) সেই নাম আৰু গঢ়েৰেই চিৰকাল চলি আহিছে : বৈদিক যুগৰ আগভাগত পুৰোহিতালি ব্যৱসায়ৰ জন্মৰ আগতে ধৰ্ম-পত্নীয়ে ঘৰৰ সকলো পুণ্য কাম সম্পাদন কৰিছিল আৰু যজ্ঞোপৱীৎ ধাৰণ কৰিছিল, কালৰ কুটিল গতিত ডিক্‌তাই সেই অধিকাৰ হেৰুৱালেও সেই যজ্ঞোপৱীতৰ সলনি যি বস্তু লগুণৰ দৰে পিন্ধিছিল সেয়ে বৃহজ্জিকা বা বিহা। আৰু আজি আমি সেই সুপ্ৰসিদ্ধ ভাৰতীয় প্ৰাচীন সংস্কৃতিৰ পুণ্যময় নিৰ্মশন বিহা-মেখেলা স্বৰূপ মণিকক কাচ বুলি দলিয়াই পেলাই মাণিক বুলি কাচ-কিনিব খুজিছোঁ।

যি জাতীয়তা অসমীয়াৰ প্ৰাণৰ প্ৰাণত সোমাই আছিল, সি আজি বাহিৰৰ বক্তৃতা আৰু বচনাত ব্যৱহাৰ কৰা এটা ধুনীয়া শব্দত পৰিণত হৈছে, ইফালে আমি আগ বুলি পিছলৈ জপিয়াইছোঁ। আহোম আৰু মুছলমানবিলাকৰ কথাই নাই, পৰ্বতীয়া আৰু জন-জাতিৰ লোকৰ কথাই নাই, ভাৰতৰ বিভিন্ন প্ৰদেশৰপৰা ইংৰাজ শাসনৰ লগত অহা বঙালী, পঞ্জাবী, মাদোৱাবী আদিয়েও অসমীয়াৰ মাজত অসমীয়া নহৈ অজীণ-পাতকী হৈ থকাৰ উদাহৰণ ঔৎসব্যত বটি দিবলৈ নাছিল : এয়ে অসমীয়া জাতীয়তাৰ আঠা। আজি অসমীয়া জাতীয়তাত সেই আঠা নাই কিয়? আৰু সেই দোষ কাৰ? কথাতো কয় “এদিনৰ আলহী, দুদিনৰ

আলহী, জিনহিনৰ আলহী নাই।” জিন হিনৰ দিনা আলহী ঘৰৰ মাহুহ হয়, ঘৰৰ মঙ্গলৰ অৰ্থে কাৰয়নোবাকো ঘন কৰে। যি ভেনে নকৰে তাক খাই-পাও-ফলা বোলে। ভেনে পানীক ঘৰ ভাঙিবলৈ কোনো গিৰিহঁতে এৰি নিদিয় নিশ্চয়। তিব্বতত থকা আগৰ কিম্বদন্তী-প্ৰসিদ্ধ কলিতা ৰাজ্য য’ত আছিল তাৰ বৰ্তমান নাম ‘পেমাৰ্কে’ : তাৰ অৰ্থ ‘প্ৰতিভ্ৰত দেশ’ ; চীনৰ সাম্ৰাজ্য বিস্তাৰৰ প্ৰথম বলি স্বৰূপে কলিতা-ৰাজ্যবাসীবোৰক অষ্টাদশ শতিকাৰ আগ ভাগতে কাটি-মাৰি শেষ কৰি সেই পৰম ভোগালী দেশ তিব্বতীয়বোৰে অধিকাৰ কৰিলে, কিয়নো তেওঁলোকৰ মতে সেই দেশ তেওঁলোকৰ ভোগৰ বাবেহে প্ৰকৃতিয়ে সজ্জন কৰিছিল। জোবান্-ডে-আৰ্কে ইংৰাজ আক্ৰমণকাৰীক এই বুলি খেদাইছিল যে বিখ্যাত ইয়ান দেশ ফৰাহীৰ বাবেহে সজ্জন কৰিছে। লাচিত বৰফুকনেও মোগল আক্ৰমণকাৰীক এই বুলিয়েই খেদাইছিল যে অসম অসমীয়াৰ, তাক বঙালৰ হাতত কেতিয়াও সপি দিয়া নহব।

ই প্ৰকৃতিৰ আত্ম-প্ৰতিষ্ঠাৰ নীতি, মাহুহৰ সঙ্গীৰ্যনা কথা নহয়। অসম অসমীয়াৰ নিশ্চয়, কিন্তু অসমীয়া কোন ? ভূ-ভাৰতৰ যেই সেই লোকেই এই ঠাইত থাকি ইয়াৰ মঙ্গল লাভন কৰি অসমীয়া হব পাৰে, তাত বাধা নাই : বাধা সেইবিলাকৰ কাৰণে যি বিলাকক তাত খুৰাওঁতে আঙুলি খাবলৈ বিচাবে, যিবিলাক বৰ-ছেবাই নিজ মাতৃ হেৰুৱাই আহি অসম-মাতৃৰ স্তন পান কৰে। বুলি তেজ শুহি খাব খোজে। অসম মাতৃয়ে চিৰকাল সকলো মাউৰা-দুৰ্ভাগীক নিজ পুত্ৰ-পুত্ৰী ৰূপে তুলি লৈছে, সন্মানতো যদি কোনোবাই তেওঁক ‘আই’ বুলিবলৈ লাজ পায়, তেনেকুৱা অশলাগী জীৱক নিশ্চয় কোনো অসম-সন্তানে কমা নকৰিব। শাস্তিকামী ভাৰতবৰ্ষৰ ভিতৰতে আটাইতকৈ শান্তি-প্ৰিয় জাতি অসমীয়া যে সন্দেহ নাই, কিন্তু শাস্তিকামী অশান্তি-অস্থিৰ অৱস্থাত ভয়ানক। ভাৰত যুক্ত-ৰাজ্য বোলা কথাটোৱেই বিভিন্ন ৰাজ্যৰ স্বতন্ত্ৰতাৰ কথা বুজায়, আৰু ৰাজ্যিক স্বতন্ত্ৰতাই আকৌ ৰাজ্যিক ভাষাৰ একক গুণৰ কথা সোঁৱৰায়। ৰাজ্যিক ভাষাৰ এককতাই বিভিন্ন ভাষাৰ অস্তিত্ব অস্বীকাৰ নকৰে, কিন্তু ৰাজ্যৰ তথা সৰ্বো ৰাজ্যবাসীৰ উন্নতিৰ হকে সেই বিভিন্ন ভাষাবোৰে থলুৱা মূল ভাষাৰ শালন মানি চলাবহে ইচ্ছিত দিয়ে। পৃথিৱীৰ সকলো ৰাজ্যত সবহ-তাকৰ নানা ভাষা-ভাষী থাকে, অসমতো তাতকৈ বেলেগ একো নাই : অকল বিভিন্ন নগা ভাষাৰ লেখেই একুৰিৰ ওপৰ, ইয়াৰ লগত আন আন ভাষা-উপভাষা মেলি বেবেলৰ দুৰ্গৰ অৱস্থা হ’লহেতেন, যদি অসমীয়া ভাষাই এই বাবুৰি ভাষাৰ মাজত মধ্যস্থতা নকৰিলেহেতেন। তেন্তে সকলো ফালৰপৰাই অসমত অসমীয়াক একমাত্ৰ ৰাজ্যিক ভাষা বুলিবলৈ দিখা কৰাই অশলাগীৰ কাম। কোনো আচহুৱা ৰাজ্যপালনেও যদি ভাই-ভাই ঠাই-ঠাই কৰিবলৈ বুলি অসমত অসমীয়া ভাষাক একমাত্ৰ ৰাজ্যিক ভাষা বুলি স্বীকৃতি দিব হুখুজিলেহেতেন তেন্তে তেওঁলোকৰ অন্তৰে তেওঁলোকক কাটিলেহেতেন আৰু তেওঁলোকৰ হিলৈৰ তপত গুলি তেওঁলোকে নিজে গিলিব লাগিলেহেতেন নিশ্চয়।

শব্দবহেৰক জাতীয় গুৰু ৰূপে অধিকাৰ কৰি বেজবকৰাই বিশেষ বিচক্ষণতাৰ চিনাকি দিছিল, পাঁচ খ বছৰৰ আগত দ্বত ধৰ্ম-সমাজ-সাহিত্য সকলো ফালৰপৰা অসমীয়া সমাজক

বন্ধা কবি আৰু বাহিৰত সৰ্বভাৰতীয় তথা বিশ্ব-জোৰা বেণেছেক্ চেতনাৰ লগত অসমক অন্তৰ্ভুক্ত কৰি যি অসাধ্য সাধন কৰিছিল, শব্দবহেৰে সেই বিশ্বজনীন নীতি অম্লসৰণ কৰা হ'লে অসমে চিৰকালেই নানা সাময়িক সঙ্কটবৰণা সহজে নিজক বন্ধা কৰি চলিব পাৰিলে-হেতেন নিশ্চয়। সেই আদৰ্শৰ প্ৰতি অৱজ্ঞাৰ হেতুকেই অসমীয়াৰ বুকুৰণা নানা জন-জাতি ফাটি যাবলৈ পালে; ভাষাৰ বিষয়তো প্ৰায় একে কথা: ৰাজ্যিক সন্মানৰ কথা এৰিও সামাজিক বা দৈনন্দিন জীৱনত দিব লগা সন্মানো অসমীয়া ভাষাই অসমত নোপোৱাটো অতি দুখ-লগা কথা। এদিন-দুদিনলৈ অসমলৈ অহা লোকক ইংৰাজী বা হিন্দীৰে বুজোৱা কথা স্বকীয়া; কিন্তু অসমত বহুৰ পাছত বহুৰ নালাগে, পুৰুষৰ পাছত পুৰুষ কটোৱা, 'স্বামী অতিথি'ৰ লগত বিদেশী ভাষাৰে কথা পাতি নিজকো আৰু তেওঁলোককো অসমীয়া ভাষাৰ জোহীপতা পাপ বুলি নজনাও কেতিয়াও ক্ষমা-যোগ্য কথা নহয়। অসমীয়া ঘাইকৈ লিখা-পঢ়া জনা লোকৰ ভিতৰত এনে পাপ যিমান দেখিবলৈ পোৱা হয় আন কোনো সন্মানিত জাতিৰ মাজত সিমান দেখিবলৈ পোৱা নহয়।

ইংৰাজী ভাষা আৰু ইংৰাজী শিক্ষাই আমাক আধুনিক ধৰণেৰে ভাৰতীয় জাতীয় ঐক্যৰ পাঠ দিব পাবে সঁচা, কিন্তু তাৰ আগতে আধুনিক ধৰণেৰে নহলেও, নিশ্চয় ইয়াতকৈ গভীৰ-ভাৱে ভাৰতীয় সংহতি আছিল, আৰু আজিও নিশ্চয় আছে, সেয়ে হ'ল জাতীয় পুনৰ্গঠাপনৰ কাৰ্য্যকৰী আচনি ভাৰতীয় সাংস্কৃতিক সংহতি আৰু আধ্যাত্মিক ঐক্য। ভাৰতৰ মোগল ৰাজত্বতো এই সংহতি আৰু ঐক্য নষ্ট হোৱা নাছিল, বৰঞ্চ অনেক মোগল সম্ৰাটে ইয়াক প্ৰচাৰ চকুৰে চাই নিজক ভাৰতীয়ৰূপে প্ৰতিষ্ঠিত কৰাৰ যত্ন কৰা বুলি বুজিব পাৰি। আজিও ভাৰতবৰ্ষক হিমালয়বৰণা কুমাৰিকাঠে যিহে একেডাল ডোলেৰে আঁটি বাধিছে সেয়ে হৈছে ভাৰতৰ বেদ-উপনিষদ, ৰামায়ণ-মহাভাৰত আদি সাহিত্য-সংস্কৃতি, ইংৰাজী ভাষা আৰু ইংৰাজী শিক্ষাই যি জাতীয় ঐক্য আনিব খুজিছে তুলনাত সি অতি তৰাং, আৰু অনৈক্য তথা বন্দ-বিহলি। প্ৰাচীন প্ৰাগজ্যোতিষ তথা কামৰূপে বিভিন্ন যুগত প্ৰায়ে বিভিন্ন ৰাজ্যত বিভক্ত আছিল, কিন্তু এক অসমীয়া সাংস্কৃতিক সংহতি আৰু আধ্যাত্মিক ঐক্যই বেং ইয়াক সদায় বান্ধি ৰাখিছিল তাক সহজে বুজিব পাৰি। ভাৰতত হিন্দু-মুছলমানে চিৰকাল তবোৱাল ধৰা-ধৰি কৰি সহ-বসতি কৰা নাছিল, কিন্তু যি দিনাই হিন্দু-মুছলমান একে হব লাগে বুলি ৰাজনৈতিক জয়-গীত গোৱা হল, সেইদিনাই হিন্দু-মুছলমানে নিজক বেলেগ বুলি বুজিলে: আজি হিন্দুস্থান-পাকিস্তানত বিভক্ত হৈও সেই বিভেদৰ বিষধৰ কান্ধ হোৱা নাই। অসমতো পৰ্বত-ভৈয়ামৰ বিভিন্নতা কোনো কালেই জনা হোৱা নাছিল, আজি কুট-নীতিৰ অল্পগ্ৰহত সেইকালেও আমাৰ ঘৰ ভাগি থান-বান হৈছে। আমাৰ সামাজিক ছবুন্ধিও তাৰ বাবে সামান্য জগবীয়া নহয়, শব্দবহেৰৰ পাছতেই এই ধৰ্মতো লকীৰ্ণতা আৰু বিলাস-শ্ৰিয়তা সোমাল, আৰু ধৰ্ম-প্ৰচাৰকবিলাকৰ জাতীয় তথা পব-হিত ভাব লুপ্ত হল: কলন্ত শব্দবহেৰে জাতীয়তা-গঠন আৰু সৰাজ-গঢ়নৰ কাম তাতেই এৰা পৰিল।

কিন্তু আজিও অন্ততঃ ভাবতবৰ্ষত ধৰ্মৰ বাহিৰে সামাজিক চেতনা জগাবপৰা আন কোনো শক্তি নাই নিশ্চয়, গতিকে অসমীয়া জাতিৰ পুনৰ্গঠাপনৰ বাবে আমি আজিও সেই ধৰ্মৰে আশ্ৰয় লব লাগিব। ধৰ্ম-বিরজিত আৰু নীতি-বিরজিত যি তথাকথিত শিক্ষাৰ শিহনী শিল হুপ বহুৰ ভাবতীয়া সমাজৰ বুকুত চলোৱা হৈছে, সেয়ে ধৰ্ম বুলিলে চক খোৱা আৰু সন্দেহ জন্মা ভাব আমাৰ মনলৈ আনি দিয়ে, তেনেবোৰ অমূলক ভাব দূৰ কৰি তাকে আমি পৰিত্যাগ কৰি উদ্যম ৰূপে অৱলম্বন কৰিব লাগিব। সকলো তথাকথিত বিভিন্ন ধৰ্ম্মে বিশ্বজনীন ধৰ্মৰ যি বীজ সিঁচৰতি হৈ আছে, সেইবোৰ বাচি-বুটলি সমাজৰ আগত দাঙি ধৰা স্বয়ং এক মহৎ দায়িত্ব। জবখুৱ, বুদ্ধ, মহাবীৰ, নানক, যীশুখ্ৰী, মহম্মদ আৰু শব্দৰেহৰ এনে ‘জগৎ-হিতায়’ বাগীবোৰ সহজ সবল অসমীয়াত প্ৰচাৰ কৰিলে ধৰ্ম, জাতীয়তা, সমাজ, সাহিত্য, সকলো ফালৰপৰা মহৎ উপকাৰ সাধিত হব যে সন্দেহ নাই। আমি ততালিকে এই কাম হাতত লব লাগে, আৰু অসমৰ চুকে-কোণে, পৰ্বতে-ভৈয়ামে আৰু এতিয়ালৈকে অন-অসমীয়া বুলি থকা অসম-বাসীৰ মাজত অবিলম্বে ইয়াৰ প্ৰবল প্ৰচাৰৰ চেষ্টা হব লাগে।

অসমত বহুৰ অহুক্ৰমে নালাগে, পুৰুষাৰুৰুমে বসবাস কৰা বহুত বঙালী, মাবোৱালী, পঞ্জাবী আদি আজিও অসমত অন-অসমীয়া হৈ আছে বুলি আমি মাজে-সময়ে সাধু কণ্ঠ, আৰু কেতিয়াবা ঠেহো পাঠো সচা, কিন্তু সেই বদ্ কাৰ্যৰ বাবে কোন দায়ী তাৰ বিচাৰ নকৰোঁ কিয়? অতিথি-গুপ্তৰ গৃহস্থৰ কাম, সেইদৰে সেই অতিথি আমাৰ ঘৰৰ এজন হৈ থাকিব খুজিলে তেওঁক থাকিবৰ দিহা দিয়াও গৃহস্থৰেই দায়িত্ব, আমি সেই দায়িত্ব পালন কৰিছোঁ বুলি বুকুত হাত দি ক’ব পাৰোঁ নে? যদি গৃহস্থই নিজ দায়িত্ব পালন নকৰে, অতিথিয়েই সেই দায়িত্ব নিজ হাতলৈ লৈ গৃহস্থক নিজ ঘৰতে অতিথি পাতিব যে তাত বৈচিহ্ন্য কি? এটা সামান্য দৃষ্টান্ত, অসমৰ ডাঙৰ বেহা-বেপাৰ, দোকান-পোহাৰ আজিৰ তথাকথিত অন-অসমীয়াৰ হাতত আৰু এওঁলোকৰপৰা অসমীয়া কাকত চলাওঁতাবিলাকে জাননী আদি আনে, কিন্তু এওঁলোকক অসমীয়া ভাবি গ্ৰাহক কৰিবৰ যত্ন নকৰে আৰু এওঁলোকৰ লগত অসমীয়াত কথা-বাৰ্তা নাপাতে: আমাৰ সামান্য দূৰদৰ্শিতাবো অজ্ঞাত অকল আমিহেই যে নানান হুবিধাৰপৰা বঞ্চিত হওঁ এনে নহয়, জিবিলাককো অসমীয়াৰ লগত মিলি-জুলি এক হৈ পৰিবৰ হুবিধাৰপৰা আমি বঞ্চিত কৰোঁ। অবিলম্বে আমি এনে অ-সামাজিক মনোবৃত্তি এৰি নৱাগত অসমবাসীক সহ-বসতিৰ সকলো দিহা দিব লাগিব, অন-অসমীয়া পাতি তেওঁলোকক আঁতৰাই ৰাখিবৰ অধিকাৰ আমাৰ নাই। ভাপ-গাড়ীত আবোহীৰ ‘যায়গা নাই’ ‘যায়গা নাই’ কলবৰ আটায়ে শুনিছে, তেনে বাধা সন্ধেও দম্ব-কাজিয়া মৰা-মৰি কৰি হলেও উঠা নতুন আবোহীয়ে আকৌ আগৰ আবোহীৰ লগত সেই ‘যায়গা নাই’ ‘যায়গা নাই’ কলবৰত যোগ দিয়াও আটায়ে দেখিছে, যেনে ভাপ-গাড়ী-যাত্ৰী, তেনে দেশবাসী, প্ৰথম বাধা সন্ধেও নতুনৰ আগমন আৰু ন-পুৰণি একাকাক অনিবাৰ্য: গতিকে আমি আজিও ‘নমো নমো পাবিজাত’ নহৈ অন-অসমীয়াক আপোন কৰি লাৰটি লোৱাই লজ বিবেচনাৰ কাৰ।

এই সম্পর্কত আশা আৰু এক দৃষ্টি আছে, আমি এই নবাগতবিলাকৰ আগৰ সংস্কৃতিক জ্ঞান কৰিব লাগিব। উদাহৰণস্বৰূপে, অসমীয়াৰ অসমৰ একমাত্ৰ ৰাজ্যিক ভাষা ৰূপে স্বীকৃতি দিয়া মানে হিন্দী, বঙলা, ইংৰাজী আদিক সম্পূৰ্ণ অস্বীকাৰ কৰা হুবুজাৰ, তেনেকৈয়ে শব্দৰদেৱ, লাচিত, চিলাৰায়, জয়মতী আদি অসমীয়া জাতীয় বীৰ ৰূপে অসমত সৰ্বজন-পূজিত হ'ব নিশ্চয়; কিন্তু সেইবুলি নানক, চৈতন্যদেৱ, শিৱাজী প্রভৃতি যি আশাৰ আদৰ্শবীৰ হ'ব নালাগিব তেনে নহয়। মুঠতে অসমীয়া জাতি আজি নৱ-সংগঠিত হ'বৰ আৰম্ভক হৈছে; তাৰ বাবে এহাতে আমি যেনেকৈ অসমত কাকো অন-অসমীয়া হৈ থাকিবলৈ দিব নোৱাৰোঁ, ইহাতে তেনেকৈ যোৱা নবাগতবোৰৰ কোনো উচ্চ সংস্কৃতি আমি অসমীয়া সংস্কৃতিত জীণ নিনিওৱাকৈ এৰি দিব নোৱাৰোঁ, আৰু তেতিয়াহে অসমৰ এই ন-পুৰণি মিলন বাস্তৱতে গভীৰ আৰু স্থায়ী হ'ব।

অকল জাতীয় বীৰসকলেই নহয়, অসমীয়াৰ তীৰ্থস্থান স্বৰূপ তেওঁলোকৰ জন্মস্থান বা স্মৃতিস্থানবোৰো উজ্জ্বল কৰি ৰাখিবৰ দিহা অবিলম্বে আৰম্ভক। শব্দৰদেৱৰ আলিপুখুৰী, মাধৱদেৱৰ লেটেপুখুৰী, আৰু সেইদৰেই দামোদৰদেৱ হৰিদেৱৰ প্রভৃতি মহাপুৰুষীয়া প্রচাৰকৰ জন্মস্থান, ধুবুৰীৰ গুৰুঘাৰ, হাঁজোৰ পোৱামৰ্কা আদি পবিত্ৰ স্থানবোৰ উজ্জ্বল কৰি ৰাখিলে সৰ্বো অসমীয়া জাতিৰ জীৱন্ত প্ৰেৰণাৰ বহুত স্থল ওলাব। সেইদৰে জিলাই জিলাই স্বৰ্গগত আধুনিক কবি-সাহিত্যিক, সমাজ-সেৱক, ৰাজনীতিক আদিৰ স্মৃতি-চিনবোৰ উজ্জ্বল কৰি ৰাখিলে বৰ্তমান আৰু ভৱিষ্যতৰ ডেকা-গাভৰুৱে নিত্য-নতুন অনুপ্ৰেৰণা লাভ কৰিব। এনে একোটা স্মৃতি-চিহ্নই যেনে প্ৰেৰণা যোগাব পাৰে, শ শ পুথি বা বক্তৃতাই তেনে কৰিব নোৱাৰিব পাৰে। শব্দৰদেৱ, মাধৱদেৱ, দামোদৰদেৱ, নবনাৰায়ণ, চিলাৰায় প্রভৃতি অসমৰ চিৰপূজনীয় মহাত্মাসকলৰ সমাধি-ভূমি আজি অশ্রদ্ধাৰে লোকে গছকিছে। আজি হওক, কাইলৈ হওক, অসমীয়াৰ এই তীৰ্থস্থানবোৰ উদ্ধাৰ কৰাৰ সম্বন্ধ গ্ৰহণ নকৰিলে অসমীয়াৰ পিতৃপুৰুষসকলৰ আত্মা অতৃপ্ত আৰু অশান্ত থাকিব।

অসম সাহিত্য সভাৰ আজীৱন সভ্যৰ আচুতীয়া স্থায়ী পুঞ্জিত অবিলম্বে অন্ততঃ একলাখ টকা জমা কৰিবৰ বাবে নতুন কাৰ্য্যকৰী সমিতিয়ে দায়িত্ব গ্ৰহণ কৰোক, যাতে ভৱিষ্যতেও অৰ্থ-অনাটনৰ অভ্যুহাত ধেমুহাবলৈ কোনো ঠাই নাধাকে। কাৰ্য্যনিৰ্বাহকৰ প্ৰতি তিনিজন সভ্যেৰে জিলাই জিলাই ইয়াৰ বাবে একোখন উপসমিতি গঠিত হলে, সেয়ে এই কাম সম্পন্ন কৰিব পাৰিব। দ্বিতীয়তে, সভাৰ এটি বাৰমহীয়া সাহিত্য-প্ৰচাৰ বিভাগ প্ৰধান সম্পাদকৰ তত্ত্বাৱধানত পৰিচালিত হওক, ইয়াৰ বাবে সভাৰ নিজা প্ৰকাশিত আৰু অন্তৰ্ভুক্ত লেখক প্ৰকাশকৰ ন-অসমীয়া পঢ়ুৱৈৰ বাবে আগবঢ়াব খোজা কিতাপ আৰা-মূলকৈ বেচা আৰু তাৰ লগে লগে সভাৰ সভ্য আৰু শাখা পতা কাম প্ৰৱলভাৱে চলাবৰ দিহা কৰা হওক।

তৃতীয়ত, পৰ্বতীয়া বা বজ্জৰা প্ৰেৰীক অন-অসমীয়া বুলি নাভাবি পিছপৰা অসমীয়া তাই বুলি মিলাকৰ নিচিনা সৰ্বো পিছপৰা জাতিৰ মাজত পিকা আৰু সংস্কৃতি-প্ৰচাৰৰ দিহা

কৰা আৱশ্যক। ই যত্ন-লব্ধ আৰু ব্যৱসায়ী হলেও সাহিত্য সভাই ইয়াক উদ্দেশ্যৰ ভিতৰত ৰাখি সম্প্ৰতি লিখা-পঢ়া জনাবিলাকৰ ভিতৰত অসমীয়া সহজ মৰল সাহিত্য প্ৰচাৰ কৰিবৰ বিহা কৰোক। বৰ্তমান ঘাইকৈ বাতৰি কাকত আৰু অন-তাৰ বিভাগৰ প্ৰচাৰৰ ভাৱা দিনক দিনে এনে বাব-বঙলুৱা হৈ পৰিছে যে শিশু বা জনসাধাৰণহে নালাগে, উচ্চশিক্ষিতৰ বাবেও তাৰ অনেক কথা বুজা কঠিন। অসমীয়া জনগণৰ কথা পাহৰি কেৱল বঙলা-হিন্দী আদি ভাষাৰ অল্প অল্পকৰণ কৰাতেই আমাৰ এনে দুৰ্গতি, ইয়াৰ বিৰুদ্ধেও সূচনামূলক সমালোচনা কিছু কালৰ বাবে আৱশ্যক।

বিশ্বৰ বৰ্তমান আভ্যন্তৰীণ পৰিস্থিতি সম্পৰ্কে যেনে অন্তৰ্ভূবে অলপো চাব পাৰিছে সেয়ে নেদেখাকৈ থকা নাই যে জগত আজি এক অভূতপূৰ্ব পৰিবৰ্তনৰ আৱেগমিৰিৰ সন্মুখত। যোৱা এশ বছৰৰ ভিতৰত পৰিবৰ্তনৰ ধুমুহাই যিমানখিনি ওলট-পালট ঘটা হৈছে, তাৰ আগৰ এক সহস্ৰ বছৰৰ ভিতৰতো যিমান হোৱা নাছিল, অৱশ্যে এই পৰিবৰ্তন অকল বাহ্যিক বা শাৰীৰিক নহয়, ই আভ্যন্তৰীণ আৰু মানসিকো। আজি জগতৰ গৰ্ভৰপৰা যি আৰ্তনাদ আহিছে এনে আৰ্তনাদ মানুহৰ কাণত বা প্ৰাণত আগতে কেতিয়াও পৰিবৰণা নাছিল। এই আৰ্তনাদ দুতৰপীয়া : একালে পুৰণি জগতখনৰ মৰণ-যজ্ঞণা, আৰু ইকালে নতুন জগতৰ প্ৰসব-বেদনা, কিয়নো, বিদ্-নহাকৈ একোৱেই উপজিব নোৱাৰে। তিনি কুৰি বছৰৰ আগত ইয়াৰ এটি সামান্য বিজনি পাওঁকৈ : যুৱ'পৰ শিল্প-বিপ্লৱ আৰু ফৰাছী ৰাষ্ট্ৰ-বিপ্লৱ যুটীয়া পৰিণতিত উৰ্দ্ধে শতিকাৰ ধ্বংস আৰু কুৰি শতিকাৰ জন্ম দেখিবলৈ পোৱা হ'ল। কিন্তু বৰ্তমান আন্দোলন সমগ্ৰ বিশ্ব আৰু সদৌ মানৱ মনৰ দীঘ-বাণি সামৰি লৈছে, ইয়াৰ ফল এই কুৰি শতিকাৰ উত্তৰাংশ অতপালিৰ সামৰণি আৰু একৈশ শতিকাৰ বিশ্ব-শান্তিৰ পাতনি হব পাৰে : কিন্তু পুৰণি ভাৱৰ শিপা উদ্বাৰণতে তাৰ বাবে ঘাইকৈ ভাৰতীয় সমাজে সামান্য জোকাৰ খাব নালাগিব, কিয়নো ভাৰতীয় সমাজ আজি বাস্তৱতে "অতো নষ্টঃ ততো ভ্ৰষ্টঃ।" নিজ জাতীয় ভাব-আদৰ্শত জলাঞ্জলি দি বিদেশী শাসনৰ সম্বন্ধত যুৱ'পৰ উৰ্দ্ধে শতিকাৰ তামাৰী আদৰ্শকে শিৰোধাৰ্য্য কৰি ভাৰতে আজিও নিজক ধন্ত মানিছে : এই সান্দহ ধোৱা বালিও তল যাৱৰ দিন আঙুলিৰ আগত লেখিবপৰা হ'ল। ভাৰত, তথা অসম, অহা নতুন জগতত বাস কৰিবলৈ হ'লে নিজ জাতীয়তাৰ ভেটিত নতুনৰ বেদ আৰু নতুনৰ সংহিতা ৰচিবলৈ এতিয়াই যত্নপৰ হ'ব লাগিব, নহলে বালি-চাপবিন্ত সজা ঘৰৰ দৰে ভাৰত তথা অসম বাৰিষাৰ ঢলত উটি যাব লাগিব যে সন্দেহ নাই।

ৰাজ্য আৰু ৰাজ্যপালন আছে আৰু যায়, সৎ সাহিত্য চিৰকাল থাকে, আৰু সি তাৰ পৃষ্ঠপোষক ৰাজ্য আৰু ৰাজ্যপালৰ স্তুতি যুগমীয়া কৰে। দৃষ্টান্ততাবে, আন অলেখ ৰাজ্যৰ স্তুতি লোপ পালে, কিন্তু কালিদাসৰ সাহিত্যই বিক্ৰমাদিত্যৰ ৰাজ্যৰ, আৰু বামসৰস্বতী প্ৰভৃতিৰ মহাপুৰুষীয়া সাহিত্যই নবনাৰায়ণৰ ৰাজ্যৰ স্তুতি অমৰ কৰি ৰাখিছে। য'ত ৰাজ্যপালন আৰু সৎ সাহিত্যৰ বিৰোধ, ত'ত সৎ সাহিত্যই লম্বা জয়ী হয়। উদাহৰণস্বৰূপে, গজনিৰ ৰাঘৱ

আজ কবি কিব্বোছিব বিবাহত কবি কিব্বোছিব জয়কে কালে যোষণা কৰিছে। ৰাজ্যপালনৰ সাহিত্য-পৃষ্ঠপোষকতা যদি অকপট নহয়, বা যদি জনপ্ৰিয়তা লাভৰ উপায় ৰূপে ইয়াক ব্যৱহাৰ কৰা হয়, তেন্তি ই হোৱাতকৈ নোহোৱাই ভাল। ৰামদৰ্শনতীয়ে মুক্তকণ্ঠে স্বীকাৰ কৰিছে বোলে নৰনাৰায়ণ বজাই পৃষ্ঠপোষকৰূপে ডেকাক দাস-দাসীৰ উপৰিও যি ধন-সম্পত্তি আগ বঢ়াইছিল সি ডেকাৰ “লাত পুৰুষক লাগি খাইবাক জোবৰ।” তাৰ লগত ইংৰাজ আৰু বৰ্তমান ৰাজ্যপালনে দিয়া পৃষ্ঠপোষকতা তুলনা কৰি চাবলগীয়া। আকৌ ইংৰাজ যুগৰ পৰা আজিলৈকে শাসনৰ গৰাকীবিলাকে গতানুগতিকভাৱে কেইটামান অস্থানক আৰ্থিক সাহায্য দি আহিছে বুলি জনিবলৈ পোৱা হয়, কিন্তু সেই অস্থানবোৰে বাস্তৱতে কি কি কাম কৰি দেশক প্ৰকৃত প্ৰগতিত বহুৱি কিমানখিনি আগবঢ়াই নিছে জনসাধাৰণে তাৰ ভূ নাপায়, ৰাজ্যপালনে নিজে তাৰ কিবা লেখ-বুজ ৰাখেনে নাৰাখে তাকো জনা টান। ৰাজ্যপালনৰ অস্থান বাস্তৱতে ৰাইজৰ অস্থান, আৰু ৰাইজৰ ধন যাতে সং কামত লাগে তাক চোৱাৰ অধিকাৰ ৰাইজৰ সদায় আছে। উদাহৰণভাৱে, প্ৰকাশন পৰিষদ বুলি এটা অস্থান পাতি ৰাজ্যপালনে তাত বহুবি অন্তৰ্ভুক্ত লাখ টকা ঢালিছে, তাৰ বিনিময়ত ৰাইজে যি পাইছে সি অতি অকিঞ্চিৎকৰ নিশ্চয়, ৰাজ্যপালনৰ তথা ৰাইজৰ গাঁঠিৰ ধনত হাত নিদিয়াকৈ অনেক প্ৰকাশকে গাইঙটীয়াভাৱে অনেক দিনৰ পৰাই জাতিৰ হকে তাতকৈ লাগতিয়াল কাম কৰি আহিছে: ই তাত হেতা-ওপৰা কৰিছে মাত্ৰ। প্ৰকাশন পৰিষদ যে জয়তেই ভ্ৰান্ত এই কথা আমি প্ৰথমৰ পৰাই ৰাজ্যপালনৰ কাণ ছুৱাই আহিছো, ভাৰতীয় বিজ্ঞানভৱনে সন্ধান কৰা ভাৰত বুৰঞ্জীৰ নিচিনা বা ৰমেশচন্দ্ৰ মজুমদাৰে সম্পাদন কৰি উলিওৱা বঙ্গৰ ইতিহাসৰ শাৰীৰ এখন বিস্তৃত অসমীয়া জাতিৰ বুৰঞ্জী সন্ধানৰ দিহাহে অসম ৰাজ্যপালনে কেতিয়াবাই কবিব লগা কাম আছিল। আমি ভাবোঁ, অসম ৰাজ্যপালনে সাহিত্যৰ নামত আজিও যিখিনি অৰ্থব্যয় কৰিছে সি অতি নিকট নহয়, কিন্তু তাৰ যি ফল পোৱা হৈছে সিহে অতি নগণ্য: চিন্তা আৰু পৰিকল্পনাজনিত এই দোষ দূৰ কৰিবৰ বাবে ৰাজ্যপালনে অবিলম্বে এটি সম্বন্ধ-বন্ধক সমিতি পাতি তাৰ যোগেদি এই অস্থানবোৰৰ আৰু তাৰ ব্যৱহাৰৰ পুৰ্ণাঙ্গপুৰ্ণ বিচাৰ কৰি সেইবোৰ পুনৰ্গঠাপিত কৰিব লাগে। দৃষ্টান্তৰূপে, যাদুঘৰ আৰু বুৰঞ্জী-পুৰাতত্ত্ব বিভাগ লগ লগাই দি বৰ্তমান বুৰঞ্জী-পুৰাতত্ত্ব বিভাগৰ কাৰ্যালয়তে নতুন আৰু বৃহৎ অসম বুৰঞ্জী সন্ধানৰ কাম অবিলম্বে আৰম্ভ কৰিব লাগে। বৰ্তমান প্ৰকাশন পৰিষদে এই নামেৰেই ৰাজ্যপালনৰ প্ৰকাশ কৰিব লগা সকলোবোৰ পুথিৰ ছপাৰ তহাবধান লব পাৰে, বহুবি এই বিভাগবোৰে কৰা কামৰ একোটি বাস্তৱ বিৱৰণ ওলাব লাগে। অসমৰ যি ৰাজ্যপালনেই হওক নিজৰ ডেউটা শকত আৰু স্বৰ্গীয় কবি ৰাখিবলৈ হলে সং সাহিত্যৰ যোগেদি এক শকত অসমীয়া জাতি গঢ়ি তোলাত যত্নপৰ হবই লাগিব, নহলে সি অৱশ্যে বালিৰ ঘৰৰ দৰে জহি-খহি যাব।

অসম ৰাজ্যপালনৰ সাধাৰণ গঢ়-গতি অসমীয়া-বিবোধী বুলি এক অদ্ভুত অভিযোগ হাতে-বাটে জনিবলৈ পোৱা হয়, আমি আশা কৰোঁ ই অমূলক, কিন্তু অমূলক হলেও ইয়াক

নমুলে অগ্ৰসাগিত কৰিবৰ বাবে অসম ৰাজ্যপালনে অবিলম্বে অসমীয়া ভাষাক একমাত্ৰ ৰাজ্য-ভাষা বুলি ঘোষণা কৰি সকলো সন্দেহ ভঞ্জন কৰিব। দেশমাতৃৰ নিজা ভাষাৰ বিৰুদ্ধে যোঁহ আৰু অপমানজনক আচৰণ কোনো সজ বিবেচক ৰজা-প্ৰজাই জানি তনি কেতিয়াও কৰিব নোৱাৰে : ভাৰত ৰাজ্যপালনৰ কথা কৈছোঁ, অসম ৰাজ্য তাৰ এক অঙ্গ বুলি স্বীকাৰ কৰিও অসমৰ জাতি দাবী স্বীকাৰ কৰা অসম্ভৱ। উদাহৰণভাৱে, যিটো গীতত ভাৰতৰ আন সকলো ৰাজ্যৰ নাম আছে, কিন্তু আক্ৰোশমূলক ভাৱে স্বাধীন ভাৰতৰ মুকুট স্বৰূপ অসম ৰাজ্যৰ নাম বাদ দি অপমান কৰা হৈছে, ভাৰতৰ জাতীয় গীতৰূপে তাক বাছি লোৱাৰ অৰ্থ অসমীয়াৰ কটা বাত চেঙা তেল দিয়াৰ বাহিৰে কি হব পাৰে? তত্পৰি যি অসমীয়া উচ্চাৰণ অকল ভাৰতীয় আৰ্হভাৱে নহয়, সমগ্ৰ ইন্দো-যুৰপীয় ভাষা-গোষ্ঠীৰ বৈশিষ্ট্যৰ নিদৰ্শন, সেই বৈশিষ্ট্যক স্থানীয় অন-তাঁৰ কেন্দ্ৰত বুলেৰে ভৰিৰে যোহাৰি ৰাজ্যপালনৰ কি লাভ হয় বুজা টান। শাৰীৰিক শক্তিৰ বলত বলীয়ে দুৰ্বলক অনেক নিৰ্যাতনেই কৰিব পাৰে, কিন্তু যি নিৰ্যাতন অস্ত্ৰায় তেনে নিৰ্যাতনে নিৰ্যাতিতৰ নৈতিক শক্তিক মুক্ত কৰি দিয়ে। দুৰ্বলৰ ওপৰত অত্যাচাৰ যেনে তেনে দুৰ্বলতাৰে পৰিচয়, স্থানীয় অন-তাঁৰ কেন্দ্ৰত 'গাঁৱলীয়া ৰাইজলৈ' যি ভেঙুচালি নিৰ্তো আগবঢ়োৱা হয়, সিও তাৰেই প্ৰমাণ। কিয় নগৰীয়া বা তথাকথিত শিক্ষিত শ্ৰেণীৰ মাত-কথা গঢ়-গতিত জানো ভেঙুচালি কৰিবৰ কথা নাই? যদি আছে, আমি লগে লগে তাৰো ভেঙুচালি নকৰিবৰ কাৰণ কি? কাৰণ, আমি বুদ্ধিমান, আমি মৰা ঘোঁৰাৰ পিঠিতহে চাবুক বহুবাওঁ, কিয়নো জীয়া ঘোঁৰাৰ পিঠিত চাবুক দিলে কি বিপদ আমি তাৰ ভু পাওঁ। মূঠ কথা, জাতীয় ৰাজ্যপালন সম্পূৰ্ণ জাতীয় প্ৰীতি আৰু জাতীয় কলাগৰ ওপৰত প্ৰতিষ্ঠিত হোৱাৰ বাহিৰে কাৰো শাস্তিৰে জীয়াই থাকিবৰ উপায় নাই, হুহুদ বা আত্মীয়-স্বজনৰ প্ৰতি কপট লৈ এখন ঘৰত কোনেও হুখেৰে থাব নোৱাৰে নিশ্চয়। ভাৰত ৰাজ্যপালনে জানি-তনি যেনেকৈ দুৰ্বল বুলি অসমক অস্ত্ৰায় উৎপীড়ন কৰি হুখী হব নোৱাৰে, অসম ৰাজ্যপালনেও তেনেকৈ নিজৰ ভিতৰত ভেদ বঢ়াই কেতিয়াও লাভবান হব নোৱাৰে।

ফৰাছি ফকৰা এটাই কয় বোলে বয়সৰ ছকুৰিয়েই হ'ল যৌৱনৰ বাৰ্ধক্য, আৰু আটো ছকুৰিয়েই হ'ল বাৰ্ধক্যৰ যৌৱন। অসম সাহিত্য সভাই সেই যৌৱনৰ বাৰ্ধক্য কেতিয়াবাই পাব

হল, এতিয়া বাৰ্ধক্যৰ যৌৱনৰ ছকুৰা-হলিত ভৰি দিবলৈ ওলাইছে। আমাৰ বৰ্তমান অৱস্থাত এই সাহিত্য সভাক আমি 'বৃদ্ধ যোৱান' হবলৈ এৰি দিব নোৱাৰোঁ দেখি 'যোৱান বৃদ্ধ' হোৱাকে বাস্তৱ কৰোঁ, আৰু সেই বাবেই ইয়াৰ কায়কল্প চিকিৎসাৰ আৱশ্যক বুলিছোঁ। সভাৰ নিয়মাৱলীৰেই ইয়াত

কোনো দল-গত ৰাজনীতিৰ 'আলোচনা'ৰ ঠাই নাই, কিন্তু বাস্তৱতে ইয়াত কোনো ভেদ-নীতি নোমাৰৰ ঠাই হব নালাগিছিল। দৃষ্টান্তভাৱে, সাহিত্য-সভাৰ সভাপতি বাচনিবনৰাই ধৰি প্ৰাৱৰ্ত্তি কাম ভ'টৰ দাবা নিৰ্ণয় কৰিব লাগে কিয়? ভ'ট লোৱা মানে থৰিয়াল মাতি অনা, আৰু ভ'টৰ বলয়ে জিকা মানে গাৰ বলয়ে জিকা; তাত নৈতিক জয়ৰ প্ৰমাণ নাই। অকল

সাহিত্য সভাৰ
কায়কল্প চিকিৎসাৰ
আৱশ্যকতা

সভাপতিয়েই কিয়, ইয়াৰ বিষয়-ববীয়া আৰু কাৰ্যনিৰ্বাহক বাচনিতো প্ৰতিদ্বন্দ্বিতা সোমোৱা অস্ত্ৰায় ; কিয়নো ই সেৱাৰ ঠাই, আৰু যোগ্যতৰ জনকেই আটায়ে মিলি-জুলি এই সেৱাৰ বাবে আগবঢ়াই দিব লাগে যাতে সেই যোগ্যতৰ সেৱাৰপৰা উপকৃত হব পাৰে। আমি নামঘৰ সোমোৱাত্তে যেনেকৈ মলিন বসনহে নালাগে চৰ্মৰ পানৈযুৰিও বাহিৰত এৰি যাত্ৰা, সাহিত্যমন্দিৰ সোমোৱাত্তেই তেনেকৈ ধন-মান-ক্মতাৰ স্পৃহা থকা মলিন মন ত্যাগ কৰি যাব লাগে নিশ্চয়।

সংখ্যাধিক্যই কেতিয়াও সভাধিক্যলৈ নাঙুলিয়ায়, ইহাতে, ঈশ্বৰৰ ফলীয়া এজনকো সংখ্যাগৰিষ্ঠ বুলিব লাগিব। সাহিত্য-সভা তথা তাৰ সভাপতি, বিষয়-ববীয়া আৰু কাৰ্য-নিৰ্বাহক সদৌয়েই অসমীয়া জাতি আৰু সমাজৰ পৱিত্ৰ জ্ঞান-বন্ধী, তেওঁলোক যুটীয়া-গুটীয়া উভয় ভাৱেই অকল অসমীয়া সমাজ আৰু অসমীয়া জাতিৰ কাষত উদ্ভৱৰ বাবে দায়ী নিশ্চয়। কোনো দলীয় ৰাজনীতিৰ দুষ্ট নিৰ্দেশন লৈ যদি কোনোবাই এই জ্ঞান-বন্ধী সমিতিক এটা দলত পৰিণত কৰি দলীয় আহুগত্যৰ ভাব মনলৈ আনে, তেন্তে তেনে লোকে নিশ্চয় দেশ আৰু নিজৰ বিৰুদ্ধে দ্ৰোহ আচৰণ কৰে। দলীয় আহুগত্য দেশাহুগত্য নহয়, সভাহুগত্য নহয়েই, দলৰ এজন লোক চোৰ হলে দলাহুগত্যৰ ঘোঁহাই দি সেই পাপ চাকিবলৈ যোৱা মানে আটায়েই সেই পাপৰ অঙ্গীকাৰ হৈ পাপ-ব্যৱসায় বহলোৱা। যুৱ'পৰ এনে বিজতবীয়া অহুকৰণেই ভাৰতীয় জীৱনত আবিস্কৰণবাই যে আপদ চোচবাইছে তাত সন্দেহ নাই। অন্ততঃ সাহিত্য-ক্ষেত্ৰ তেনেবোৰ অশুচি কাৰ্যই যাতে ছুৱা কৰিবলৈ নাপায় তাৰ বাবে আমি সাৱধান হোৱা উচিত।

বঙ্গীয় সাহিত্য পৰিষদতকৈ বয়সত অলপ পিছ হলেও সেই অহুপাতেও অসম সাহিত্য সভাই যিমানখিনি কাম কৰিব পাৰিব লাগিছিল, তাৰ আধাখিনিও যে এতিয়ালৈকে হোৱা নাই ই নিশ্চয়, কিন্তু কিয় হোৱা নাই আৰু কেনেকৈ হব পাৰে তাৰ প্ৰশ্নাৰূপে আলোচনা ভালদৰে নোহোৱাটো ততোধিক দুখৰ কথা। অতীতৰ অভিজ্ঞতাৰ তিতা-কেইাই আমাক চকুত আঙুলি দি দেখুৱায়, সাহিত্য সভাত অ-সাহিত্যিক উদ্দেশ্যৰ ডকাইত সোমাই মাজে মাজে যে লণ্ডতণ্ড কৰি থাকে তাৰ বিৰুদ্ধেই আমাৰ সমাজ-বিবেক অচিৰে জাগ্ৰত হোৱা উচিত। উদাহৰণস্বৰূপে, ফুকলীয়াৰপৰা চেমনীয়া কাললৈকে এই অহুঠানৰ লালন-পালন কৰোঁতা শৰতচন্দ্ৰ গোস্বামীয়ে হাত এৰি দিয়াৰ পাছৰপৰাই সংগঠনমূলক কামৰ অভাৱত ই দিনক দিনে লক্ষ্যভ্ৰষ্ট হবলৈ ধৰে, ইয়াৰ শেষ পৰিণতিত তথা অচল অৱস্থাত ১৯৪৩-৪৪-ত “অসম সাহিত্য সভা সংস্কাৰ সমিতি” এটি গঠিত হৈ ১৯৪৪-ত ইয়াৰ কাৰ্যপালনৰ নতুন দিহা কৰে, আৰু ইয়াৰ নিয়ম-স্তম্ভ আদি বৰ্তমান গঢ়লৈ আনে। একালে পূৰ্বণি সম্পাদকক নতুন সম্পাদকক আগব টকা-কড়ি গভাই নিদিয়া, আৰু ইকালে সাময়িক বিভাগে সভাৰ স্থায়ী কাৰ্যালয় আটক কৰি বখা যুদ্ধকালীন ভীষণ দুৰ্যোগৰ মাজতো এই নতুন কাৰ্যপালনে তাৰ আগৰ ২৭ বছৰৰ মূঠ এৰাবজন আজীৱন সভ্যৰ ঠাইত নতুনকৈ এশজনৰ ওপৰ আজীৱন সভ্য পাতি দহ হাজাৰ টকাৰ এটি আচুতীয়া পুঁজি, আৰু গাঁৱে-নগৰে বহুলভাৱে শাখা-সভা আদি স্থাপন কৰি,

তেতিয়া ৰাজ্যপালন সাহায্য বিশেষ নথকা সত্ত্বেও সাধাৰণ পুঁজি আৰি সকলো ফালে সভাৰ অৱস্থা টনকিয়াল কৰি তোলে। অদৃষ্টৰ ফেৰ। ঠিক তাৰ পাছতেই সভাই আকৌ বিপৰীত কালে খোজ ললে, আৰু আনহে নালাগে এই উন্নতিৰ কালছোৱাৰ হিছাপ-পত্ৰ আৰু বহুবিধ বহী পৰ্যন্ত ইফাল-সিফাল কৰি চাৰিওফালে ধূলি ছটিয়াই এক ধূঁৱলি-ধূঁৱলী অৱস্থাৰ সৃষ্টি কৰিলে। সেই কালৰ সকলো কাকত-পত্ৰৰ বিচাৰ হলে এনে আৰু বহুত কথা পোৱা হ'ব, সম্ভৱি সেই বিষয়ে যিমান তাকৰ কোৱা হয় সিয়ানেই ভাল। আশাৰ কথা ইয়ানেই, তাৰ পাছৰ কুৰি বছৰৰ ভিতৰৰ এই শেষৰ দহ বছৰ নিশ্চিতভাৱে সকলো কাম পুনৰ শৃঙ্খলালৈ অহা দেখা পোৱা হৈছে।

আমি জনাত অসম সাহিত্য সভাৰ আদিৰপৰা এতিয়ালৈকে সকলো আঁতি-গুৰি থকা কাকত-পত্ৰ নিৰ্মিতভাৱে নাই, ১২৪৪-৪৭ত সভাৰ এখন বিস্তৃত বুৰঞ্জী বিশেষ যত্নেৰে সঞ্চলন কৰা হৈছিল, কিন্তু যুদ্ধকালীন দুৰ্যোগৰ বাবে তাক তেতিয়াই ছপাবপৰা নহল। তাৰ পাছতো সেই বুৰঞ্জীখন কাকতত বা পুথিৰ আকাৰে ওলোৱা দেখা নাই, সভাৰ বৰ্তমান কাৰ্যালয়তো তাৰ উৰাদিহ পোৱা নহল। যি হওক, অবিলম্বে সভাৰ এই বুৰঞ্জীখন বিচাৰি উলিয়াই এতিয়ালৈকে সম্পূৰ্ণ কৰি প্ৰকাশ কৰিব লাগে : নহলে পিতৃ-পুত্ৰৰ নাম নজনাৰ দৰে সভাৰ এই ৪৮ বছৰীয়া জীৱনৰ ক'ত কি হ'ল নহ'ল আনহে নালাগে সভাই নিজেও নাজানিব। অতীতৰ ভুল-ভ্ৰান্তি শুধৰাই আৰু তাৰ কেৰোণ গুচাই লৈ আমি সভাৰ নিৰ্দিষ্ট উন্নতি-বিধানৰ দিহা ততালিকে হাতত লব লাগে।

উক্ত কালছোৱাৰ ভিতৰতে অসমীয়া সঙ্গী গ্ৰন্থৰ এখন বিৱৰণ-মূলক তালিকাও অতি যত্নেৰে যুগুত কৰা হৈছিল, কিন্তু যুদ্ধকালীন দুৰ্যোগৰ হেতুকে তেতিয়াই তাকো ছপাবপৰা নহল। এই লাগতিয়াল পুথিখনবোৰ কোনো সম্ভেদ আমি বৰ্তমান কাৰ্যালয়ত পাব নোৱাৰিলোঁ, আমি আশা কৰোঁ, ইয়াকো বিচাৰি লৈ এতিয়ালৈকে সম্পূৰ্ণ কৰি সোনকালে ছপাই উলিয়াবৰ দিহা হ'ব লাগে। হৰিবাৰৰ ছাহাবাণপুৰৰ গুৰুকুল অম্বষ্ঠানৰ অধ্যাপক এজনে অসমীয়া সাহিত্যৰ এনে এখন বিৱৰণ-মূলক তালিকা ইংৰাজীত সঞ্চলন কৰি ছপাবলৈ লোৱা কথা আমি জানো : অসমত অন্ততঃ অসমীয়াত তেনে এখন পুথি আভিলৈকে নোলোৱা অত্যন্ত পৰিতাপৰ কথা হৈছে : এই পুথিও অসমীয়া সাহিত্যৰ সাৰথি-পুথিবৰূপে যে অতি আৱশ্যক হ'ব সন্দেহ নাই।

অসমীয়া ভাষাৰ বহুল প্ৰচাৰৰ অৰ্থে ১২৪৪-৪৭ৰ ভিতৰতে বুদ্ধদেৱৰ বাণী, যীশুখৃষ্টৰ বাণী, মহাম্মদৰ বাণী, শঙ্কৰদেৱৰ বাণী আদি কিছুমান পুথি সহজ সবল অসমীয়াত উলিয়াবৰ দিহা কৰা হৈছিল, আৰু সেইবোৰো যুদ্ধকালীন দুৰ্যোগত ছপা হৈ নোলাল। তাৰ অন্ততঃ যিকেইখন সভাৰ কাৰ্যালয়ত যুগুতকৈ বখা হৈছিল, তাক বিচাৰি লৈ এতিয়াও সেই কাম আৰম্ভ কৰিব পাৰি। ১২২৮-২৯তো সভাত এনে এটি প্ৰস্তাৱ গৃহীত কৰোৱা হৈছিল আৰু তাৰ বাবে তেতিয়াই পাঁচশ টকা মঞ্জুৰ কৰোৱা হৈছিল, কিন্তু কাৰ্যপালনে কাৰ্যৰ উৰাদিহ নাপালে দেখি কাম নহল। ১২৪৪-৪৭ত অসমীয়া পিতৃ-বিধকোষৰ আঁচনিও সম্পূৰ্ণ কৰি বখা

হৈছিল, তাৰো কোনো গম-পতি বৰ্ত্তমান কাৰ্যালয়ৰণবা পোৱা নহল, এনেবোৰ কাম পুনৰ হাতত লোৱা উচিত।

অসম সাহিত্য সভা স্বয়ং এটা কাৰ্যকৰী অহুঠান, গতিকে ইয়াৰ নেতৃপদ সম্পূৰ্ণ দায়িত্ব পদবী; ইয়াক উকা সন্মানৰ আসন পাতিলে মূল লক্ষ্যই ভ্ৰষ্ট হয়: কিন্তু গভীৰ দায়িত্ব লগৰীয়া যি সন্মান সেই সন্মানেৰে এই আসন অৱশ্যে সন্মানিত। সাহিত্যিক বৰঙণিৰ বাবে সন্মান দেখুৱাবলৈ আগতে দুই এজনক সভাৰণবা অভিনন্দন দিয়া হৈছিল, আৱশ্যক বুলিলে এতিয়াও তেনে সন্মান দিহা কৰিব পাৰি। ১৯৪৪-৪৭ত সৰ্বভাৰতীয় তথা আন্তৰ্জাতিক খ্যাতিৰ দুই তিনিজন লোকক সভাৰ পৃষ্ঠপোষক পতা হৈছিল, আৰু বিশেষ বিজ্ঞতিত হৈ হুটিলেও বজ্জনীকুমাৰ পদ্মপতিক 'প্ৰত্নতত্ত্ব-বাৰিধি' আৰু বাণীকান্ত কাকতীক 'ভাষাতত্ত্ব-বাৰিধি' উপাধি দিবৰ দিহা কৰা হৈছিল। আন এটি লাগতিয়াল কথা, ভিন্নমা-কাকতৰ দৰে ধুনীয়াকৈ বঢ়াই ধৰণবা একোখন কাকত আজীৱন সভাৰ বাবে যুগত কৰিব লাগে, আৰু অন্তত: সভাভুক্ত হোৱা বছৰ আৰু ঠাইৰ উল্লেখৰে স্বৰ্গগত আজীৱন সভাৰ নামৰ এখন বিতোপন ফলি, কাৰ্যালয়ত আগবু সভাপতিসকলৰ প্ৰত্যেকৰ একোটি প্ৰতিকৃতি আৰু সম্মেলন হোৱা ঠাইৰ উল্লেখৰে তেওঁলোকৰ নামৰো এখন ফলি থাকিব লাগে: ইও সৰ্বসাধাৰণৰ বাবে বিশেষ প্ৰেৰণাৰ ধল হয়।

আচৰিত হ'ব লগা কথা, সাহিত্যৰ বুৰঞ্জীক আজিও বহুতে কিতাপ আৰু লেখকৰ তালিকা বুলি ভ্ৰম কৰে। বাস্তৱতে নতুন ভাব-ধাৰাৰ বিশেষ সম্পৰ্ক অবিহনে সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী কোনো গ্ৰন্থ বা কোনো লেখকৰ ঠাই নাই: দৃষ্টান্তভাৱে, শঙ্কৰদেৱৰ সাহিত্য-বুৰঞ্জী নাম আহে অসমীয়া জাতীয় ভাব-ধাৰাত মহাপুৰুষীয়া চিন্তাৰ ন এটি স্ৰুতি জাহ্নিনীহে লগ-লগোৱা নামক বুলি: বেজবৰুৱাৰ নাম আহে আধুনিক চিন্তা-ধাৰাৰ প্ৰতিনিধিমূলক লেখক ৰূপে। একপ্ৰকাৰে, স্বাভাৱিক যেনেদৰে অনাদি বুলিব পাৰি, জাতীয় সাহিত্য তথা জাতীয় চিন্তাৰ স্ৰুতিও তেনেদৰে অনাদি বুলিব পাৰি, অসমীয়া জাতিয়ে অসমীয়া ভাষা বা অসমীয়া চিন্তাধাৰাক গঢ় দিলে, নে অসমীয়া ভাষা বা চিন্তাধাৰাই অসমীয়া জাতিক গঢ় দিলে সঠিক কোৱা টান, কিন্তু এই জিবেণী ঘেন অনাদি কালৰণবা দিন-ৰাতিৰ নিচিনা সৌভাগ্য-দুৰ্ভাগ্যৰ ভিতৰেদি অব্যাহতভাৱে চিৰকাল বৈ আহিছে। আকৌ, উদাহৰণৰূপে ধৰা হওক, অসমীয়া সাহিত্য তথা অসমীয়া জাতিৰ চিন্তাধাৰাত শঙ্কৰদেৱক "বিনা মেঘে বজ্জনাত" বুলিব নোৱাৰি, জগতৰ কোনো জাতিৰ কোনো সাহিত্যৰ নৱ-ভাষ্যৰেই তেনে নহয়। সঁচা কথা, খুঁটৰ আগৰ আৰু শিছৰ ইংলণ্ডৰ দৰে শঙ্কৰদেৱৰ উন্নত অসমীয়া সমাজ আৰু সাহিত্যত স্পষ্টভাৱে এক নতুন যুগৰ অৱতাৰণা হয়, কিন্তু শঙ্কৰদেৱ সেই অতীত আৰু বৰ্ত্তমানৰ স্বাভাৱ খাল নহয়, সাঁকোহে: শঙ্কৰদেৱৰ অবিহনে আমি এই নতুনত তথা বৰ্ত্তমানত উপনীত হ'ব নোৱাৰিলোহেতেন নিশ্চয়। এই কাৰণৰণবা চালে আমি কব পাৰোঁ শঙ্কৰদেৱে অসমীয়া জাতিক এই পাঁচ শ বছৰৰ আত্মা বঢ়াই দিলে;

শব্দবহুৰ নোহোৱা হলে, শব্দবহুৰে পঞ্চদশ শতিকাৰ ভাৰতীয় তথা জাগতিক চৈতন্ত্যৰ লগত অসমীয়া জাতীয় চৈতন্ত্য জোৰা হুখুওৱা হলে অসমীয়া জাতিৰ বাঁতি তেল-সলিতাৰ অসহযোগত চিৰকাললৈ জ্বলাই থকা অসম্ভৱ নহলহেভেন।

আজি আমি পুনৰ ভেনে এক সঙ্কটজনক অৱস্থাত পৰিছোঁ। আমি নতুন যুগৰ নতুন চিন্তা গ্ৰহণ কৰিব লাগিব বুলিলেই সকলো নহল, অসমীয়া জাতিৰ জীৱন-বন্তি জলি থাকিবলৈ হলে ই নতুন পিণাৰ তেল টানিব লাগিব, তাকে সেই পুৰণি অসমীয়া শলাকানিয়েদি : লোকৰ শলাকানিয়েদি তেল টানি কোনো জাতিৰ জীৱনবন্তি জলিব নোৱাৰে। এই বাবেই প্ৰকৃত সাহিত্যকে জাতীয় সাহিত্যৰ সাধনা কৰিবলৈ লাগিব, কিয়নো জাতীয় সাহিত্যভেদে জাতিৰ জীৱন-দেৱতা, জাতিৰ কালিকা, লুকাই থাকে। অসম ৰাজ্যৰ ভিতৰত বা অসমীয়া ভাষাত লিখা কিতাপ মাত্ৰই যে অসমীয়া সাহিত্য নহয় তাকে। আমি মনত ৰাখিব লাগিব, যি সাহিত্যই অসমীয়াৰ অতীত আৰু বৰ্তমানৰ চিন্তা ধাৰাৰ ভিতৰেদি ভবিষ্যতলৈ ভূমুকিয়াই চাইছে সেয়াহে অসমীয়া সাহিত্য। এইটো অৱশ্যে সত্য যে প্ৰত্যেক যুগৰ সাহিত্যত তথা জাতীয় চিন্তাধাৰাত ন-পুৰণি, আৰু বৰ্ণশীল আৰু পৰিবৰ্তনবাদী, আদি বিৰোধী শক্তিৰ যুজ-বাগৰ যেনেকৈ আছে, নতুন যজ্ঞৰ শত্ৰু, জাতীয় পৌত্তলিকতা, জাতিগত কুসংস্কাৰ আদি বান্ধসবোৰৰ লগত কাজিয়াও তেনেকৈয়ে আছে, এয়ে যেনেকৈ ভিন্ ভিন্ জাতিৰ, তেনেকৈ সমগ্ৰ মানৱ শক্তিৰ, ক্ৰমবিকাশৰ বুৰঞ্জী : আৰু এয়ে জাতীয় তথা বিশ্ব-সাহিত্য। আজি এহাতে যিদৰে বিভিন্ন জাতিৰ, তথা বিশ্ব-মানৱৰ, অভূতপূৰ্ব সন্তাৰ্য আমাৰ মানসিক দিগ্‌বলয়ত জিলিকি উঠিছে, ইহাতে সিদৰে বিজ্ঞানৰ ধ্বংসমূলক যন্ত্ৰবোৰেও মানৱ জাতিক শেখ কৰিবলৈ চৰিয়াইছে। এই সময়ত আমি অকল জাতি বুলি নহয়, মানৱ স্বৰূপেও ভাবিব লগা হৈছে : হয় মৰণ, নহয় জীৱনৰ প্ৰকৃত উপায়।

অকল বিজ্ঞানেই নহয়, বৰ্তমান পাচিয়ে পাচিয়ে বজাৰত বিক্ৰি হোৱা সাহিত্যইও সমাজৰ তথা মানৱ জাতিৰ ধ্বংসৰ বাট চোঙাই দিছে যে সন্দেহ নাই। যি কাম-আৰাধনা জীৱনৰ চতুৰ্ভুজ-সাধনৰ অন্ততম সাধন ৰূপে অতি পৱিত্ৰভাৱে গোপনীয় ধৰ্ম আছিল, আজি সেই কাম-চৰ্চা হাটে-বাটে পথে-পোহাৰে দ্ব্যস্তিত্বহীনভাৱে মেলি দিয়া হৈছে, সাহিত্য-ব্যৱসায়ীৰ অহুগ্ৰহত। তাৰ একমাত্ৰ ফল হ'ব সমাজৰ আৰু ভাগি ইতৰ জন্তৰ দৰে আকৌ হাটে-বাটে পথে-পোহাৰে মাহুৰৰ অবাধ কাম-ব্যৱহাৰ চলিব, আৰু সমাজ অকল নৈতিকভাৱে নহয়, শাৰীৰিক ভাৱেও অচিৰে ধ্বংস হ'ব। আনফালেও, সাহিত্য-ব্যৱসায়ীৰ অহুগ্ৰহত অপৰীতা বয়সৰ অপৈণত জ্ঞানৰ ল'ৰা-ছোৱালীয়ে আতছৰাজী খেলাৰ দৰে সাহিত্য লৈ জুইৰে খেমাৰি কৰিছে, নিজে নজনা-জুজনা নভা-নিচিন্তা কথাবে সমাজত কাপৰ সাপ মেলি বং চাইছে! ইয়াৰ পৰিণাম ভেনে ল'ৰা-ছোৱালীয়েহে নালাগে ব্যৱসায়ীবিলাকেও অহুমান কৰিব নোৱাৰে; ইয়াৰপৰা অকল বৰ্তমানত সাহিত্যৰ আৱৰ্ণ ব্ৰষ্ট আৰু নষ্ট হৈছে এয়ে নহয়, ল'ৰা আৰু অলং সাহিত্যৰ, সত্য আৰু অসত্যৰ, প্ৰভেদ-জ্ঞান লুপ্ত হৈ পৈণত সাহিত্য সৃষ্ট হোৱাৰ পথো বন্ধ

হবৰ উপক্ৰম হৈছে। হাট-বজাৰত গেলা-পচা বস্তু বেচিলে যদি তাত মাত-মাতৌতা নাই, তেন্তে অৱশ্যে সমাজৰ ধ্বংস সমুৎপন্ন।

বৰ্তমান অসমীয়া সাহিত্যৰ এই দুৰ্গতিত বাধা দিবৰ একমাত্ৰ উপায় অসম সাহিত্য সভা পঞ্জিকাৰ বিশেষজ্ঞেৰে গঠিত সমালোচনা সমিতিৰ হতুৱাই সাময়িক আৰু সম্ভৱ হলে অন্ততঃ যোৱা দহ-পোন্ধৰ বছৰত প্ৰকাশিত অসমীয়া চুটিগাথু, উপন্যাস, কবিতা, নাটক আদিৰো এটি ধাৰাবাহিক চিন্তাশীল সমালোচনা প্ৰকাশ কৰা। নিৰপেক্ষ আৰু জ্ঞান-মূলক এনে আলোচনাৰ উপকাৰ কিমান হব পাৰে তাক বচাই কোৱা টান। জুইশালত নবহাটক পোনে পোনে কমাৰশালত বহিবলৈ উচটোৱাতকৈ প্ৰকাশ কৰা বিষয়ত বাধা-বিধিনিয়ে নতুন লেখকক আওপাকে কিমান সহায় কৰিব পাৰে তাৰ প্ৰকৃষ্ট প্ৰমাণ জগতৰ যুগান্তকাৰী বিশ্ব-সাহিত্যিক জৰ্জ বাৰ্ণাড খ প্ৰভৃতি মনোবীৰ জীৱনী। শক্তিসম্পন্ন লেখকৰ বাবে বাধাইহে প্ৰকৃত উৎসাহি, বিধিনি তেওঁলোকৰ বাবে টিঙিবি-তুলাৰ দাঁৰ, শোবা-শেবেলুৱা লেখকৰ বাবেও বাধা-বিধিনি উপকাৰী, কিয়নো ই তেওঁলোকৰ শক্তিক অপব্যয় আৰু অপব্যৱহাৰৰপৰা ৰক্ষা কৰে। জগতৰ উন্নত জাতিবোৰৰ ভিত্তবতো লেখকৰ লেখ আঙুলিৰ মূৰত লবপৰা, কোৰ-কুঠাৰ হাতুৰি-কৰণি এৰি সময়লৈ কলম ধৰি দেশক উন্নতিৰ পথত আগুৱাই নিয়া উদাহৰণ ক'তো নাই।

পঢ়াশলীয়া পাঠ্য-পুথি সমিতিৰপৰা বিশ্ব-বিদ্যালয়লৈ, ৰাজ্যিক শিক্ষা-সাহিত্য-কেন্দ্ৰৰপৰা যুক্তৰাষ্ট্ৰীয় সাহিত্য-বিচাৰালয়লৈকে পক্ষপাতিতা আৰু মজলিছৰ প্ৰাধান্যৰ কথা সদায় দেখিব-গুনিবলৈ পোৱা হয়, সাহিত্যৰ মান-বিন্দু ৰক্ষাৰ ইও যোৰ কালকূট যে সন্দেহ নাই, ইয়াৰ বিৰুদ্ধে সমাজ-বিবেক সদায় জাগ্ৰত হব লাগে আৰু যিবিলাকৰ বিৰুদ্ধে এনে অভিযোগ বা সন্দেহ পোষণ কৰা হয় তেওঁলোকেও তাৰ চাৰি-চাপৰ বাহিৰত থাকি নিজৰ আৰু সমাজৰ লজ নাম ৰক্ষা কৰা যুগত।

অসম সাহিত্য সভাৰ প্ৰস্তাৱিত সমালোচনা-সমিতিৰ আৰু এক ডাঙৰ সেৱাৰ কাম হব চিন্তাশীলভাৱে চৰ্চা কৰি অসমীয়া সাহিত্যৰ বিশেষ অন্তৰ-অভিযোগবোৰলৈ আঙুলিয়াই দেখুওৱা, আৰু পাবিলে সম-সাময়িক বিশ্ব-সাহিত্যৰ উচ্চ মানদণ্ড দাঁড়ি ধৰা। তদুপৰি সমাজৰ বৰ্তমান নৈতিক অধঃপতনৰ সকলো ক্ষেত্ৰতে বৰ্তমান হস্ত সমাজ-বিবেক জাগ্ৰত কৰিবৰ চেষ্টাও সাহিত্যিকৰ কৰ্তব্য, তাৰ বাবে সাহিত্যিকৰ আৱশ্যকীয় সংসাহস থাকিবই লাগিব, কিয়নো ভীক কপটীয়া স্বাৰ্থপৰ আৰু শোবা-শেবেলুৱা লোক প্ৰকৃত সাহিত্যিক হব নোৱাৰে। সাহিত্যৰ সং-অসত্যৰ নিৰপেক্ষ নিৰ্ভীক বিচাৰ প্ৰকৃত সাহিত্যিকৰ হাতত, অহুপযুক্ত সাহিত্যক আচাৰ্য্য বা ক্ষমতাপ্ৰপঞ্জেৰে সোধ ৰূপৰ মুখেৰে উপযুক্ত বুলিলেও উপযুক্ত নহয়। বাস্তৱতে আজি সাহিত্যত অনধিকাৰু চৰ্চা অব্যাহীনীয়ৰূপে বাঢ়িছে; এনে অব্যাহিত অৱস্থাৰ অৱলান ঘটাবৰ বাবেও সাহিত্যিক-সমাজ তৎপৰ হব লাগে। এটা-দুটা কবিতা বা প্ৰবন্ধ, বা এখন-দুখন কিতাপ ছপাই সাহিত্যিক বোলোৱাও এক অনধিকাৰ চৰ্চা, কিয়নো কেৱল বস্তৰ চাই কঠিয়া পৰাটো সাহিত্যিকৰ লক্ষণ নহয়। সাহিত্যৰ জিতবেদি জাতীয় জীৱনৰ হুঁতি যিবুৰে ধাৰ

নিছিগাঁক বয়, প্ৰকৃত সাহিত্যিকৰ অন্তৰতো সাহিত্যৰ সোঁত সেইদৰেই অব্যাহতভাৱে ব'ব লাগিব, প্ৰকৃত সাহিত্য-প্ৰেৰণা সাহিত্যিকৰ গাঁৱ স্বাভাৱিক তাপহে, পালজ্বৰ নহয়।

মাতৃভাষা যেনেকৈ জাতিৰ জীৱন-দেহতা তথা দেশ-মাতৃৰ নিজা মাতৃ স্বৰূপ, জাতীয় সাহিত্যও তেনেকৈ ভাগ্যোদয় বা ভাগ্য-বিপৰ্যয়ৰ মাজেদি জাতিৰ জীৱন দেহতাৰ অমৰ বাণী।

সাহিত্য জাতীয় ইতিহাসবোৰে ঘাই অক্ষ, সবহ কি, ই স্বয়ং এক ইতিহাস। জাতীয়তাৰ ইতিহাস-ৰূপে অসমীয়া সাহিত্য মানসিক বৃত্তত ভাবাইহে যে কেন্দ্ৰ-অভিমুখী শক্তি এনে নহয়, সাহিত্য

সাধাৰণতে পৰিধি-অভিমুখী হৈও ভালেখিনি সময়ত কেন্দ্ৰ-অভিমুখীও হয় :

কিয়নো সাহিত্য সদায়েই সমাজৰ শিহ, গতিকে এটা জাতিৰ সাহিত্য-বৃক্ষ চিনিবলৈ হলে যি সমাজৰ চিন্তাৰ বীজ আৰু আদৰৰ জীপ্ লৈ সি বাঢ়ি উঠিছে, তাৰ পৰিচয় আৱশ্যক হয়। বিশেষ যুগৰ বা গাইঙটীয়া প্ৰতিভাৰ গুণৰ প্ৰভেদ যিমানেই থাকুক, সেই প্ৰভেদখিনি বাদ দি তথাপি যি উমৈহতীয়া গুণখিনি থাকে, সেয়েই জাতীয় প্ৰতিভাৰ গুণ। দৃষ্টান্তৰূপে, সকলো গ্ৰীছীয় লেখকে নিশ্চয় একেদৰে নিলিখিছিল বা নাভাবিছিল, আৰু সকলো হিব্ৰু লেখকেও তেনেকৈ একেদৰে নিলিখিছিল বা নাভাবিছিল : গ্ৰীছীয় লেখকবিলাকৰ সেই গাইঙটীয়া পাৰ্থক্যখিনি বাদ দিলে যি বাকী থাকে সেয়ে গ্ৰীছীয় প্ৰতিভাৰ গুণ, আৰু হিব্ৰু লেখক-বিলাকৰ গাইঙটীয়া পাৰ্থক্যবোৰ বাদ দিলে যি অৱশিষ্ট থাকে সেয়ে হিব্ৰু প্ৰতিভাৰ গুণ। তেনেকৈয়ে ভাৰতীয় প্ৰতিভা তথা অসমীয়া প্ৰতিভাৰ নিজা বৈশিষ্ট্য নিশ্চয় আছে : তাক পুৰুষৰ বচন আৰু শব্দৰদেহৰ “কীৰ্তন”ৰ মাজত স্বৰ্গ-মৰ্ত প্ৰভেদ আমি দেখা পাব পাৰোঁ, কিন্তু সেই প্ৰভেদখিনি বাদ দিও উভয়ৰ ভিতৰত এক উমৈহতীয়া গুণ অৱশ্যে আছে, তাকে অসমীয়া প্ৰতিভা বুলিব পাৰি। অসমীয়া শবীৰ যেনেকৈ অসমৰ পঞ্চভূতৰে গঠিত, অসমীয়া মনও তেনেকৈ যুগ-যুগান্তৰৰ অসমীয়া সংস্কৃতিৰ দ্বাৰা পৰিপুষ্ট : গতিকে আমি অসমীয়া কণ্ঠ বা লিখো, সেয়ে সকলো নহয়, আমি ভাবোঁ অসমীয়াত, সপোন দেখোঁ অসমীয়াত : নহলে আমি কেতিয়াও হাড়ে-হিমজুৰে অসমীয়া বুলি নিজক কব নোৱাৰোঁ।

তেন্তে জাতীয় সাহিত্যৰ মন্দিৰলৈ বাহিৰৰ বতাহ-পোহৰৰ ‘প্ৰবেশ নিষেধ’ নে কি ? নিশ্চয় নহয়, কিন্তু বাহিৰৰ সেই বতাহ পোহৰ সোমাব লাগিব জাতীয় প্ৰতিভাৰ থিৰিকীয়েদি। ‘সোমাব লাগিব’ বুলিনো কিয় কওঁ, বাস্তৱতে সেইদৰেই সদায় সোমাই আহিছে। দৃষ্টান্তৰূপে সংস্কৃত বৈষ্ণৱ সাহিত্যৰ চানেকি আগত লৈ লিখিলেও মহাপুৰুষীয়া সাহিত্য তাৰ এটা কীৰ প্ৰতিধ্বনি বা চহা সংস্কৰণ নহয়, ই স্বয়ং মৌলিক আৰু একক : মাধৱ কন্দলীৰ নীতা, শব্দৰদেহৰ কল্পিণী, বায় সবম্বতীৰ ভীম, অনন্ত কন্দলীৰ উবা, শ্ৰীধৰ কন্দলীৰ শিশু-কৃষ্ণ, অসমীয়াবো অসমীয়া। অসমীয়া নৱজ্ঞান সাহিত্য দেখ-স্বৰূপত ইংলণ্ডৰ বৰাণ্টিছিয়ৰ অক্ষৰণ যেন লাগিলেও বাস্তৱতে তেনে নহয় : আগবৰালাৰ “ফুলা লবিয়হ ডবা” বৰ্জ্জবৰ্ণৰ ‘ডেক’-‘ডিল্ছ’ৰ নকল নহয়, বেজবৰুৱাৰ “বীণ-ব’ৰাণী” ইংৰাজী “বীণাবৰ” অক্ষৰণ নহয়, গোস্বামীৰ “প্ৰিয়তমা” “লুছী” বা “লুছী গ্ৰে”ৰ অক্ষৰণ নহয় : এইবোৰ অসমীয়া কবিতা স্ব-সহিয়াবে

মহিমাম্বিত। অহুকবংশীলতা মূলতে বাসবৰ স্বভাৱ, প্ৰতিভা সদায় সৃষ্টি-ধৰ্মী : কিন্তু জাতীয় মনৰ কাচ-ভোখৰৰ ভিতৰেদি চাব নোৱাৰিলে জাতীয় প্ৰতিভাৰ বৰ্ণালি কেতিয়াও দেখিবলৈ পোৱা নহয় যে ই ধূসৰ। আকৌ, ইংৰাজীত লিখা সাহিত্য মাজেই যেনেকৈ ইংৰাজী সাহিত্য নহয়, অসমীয়াত লিখা সাহিত্য মাজেই তেনেকৈ অসমীয়া সাহিত্য নহয়, যি সাহিত্যত অসমীয়া অভিধান আৰু ব্যাকৰণৰ প্ৰয়োগ মাজ আছে, কিন্তু অসমৰ মাটিৰ গন্ধ নাই, সি অসমীয়া সাহিত্য হ'ব নোৱাৰে।

ত্ৰিপিতকাচাৰ্য বেণীমাধৱ বৰুৱাই এই প্ৰসঙ্গত কৰা মন্তব্য অতি সাক্ষৰা, তেওঁৰ মতে শয়নে-সপোনে দিঠকৈ-জাগৰণে অসমীয়া নহলে অসমীয়া সূকুমাৰ শিল্পী হোৱা দুৰূহ। সঁচাকৈয়ে স্বভাৱ-চৰিত্ৰ, মাত-কথা, ধৰণ-কৰণ, আন নালাগে দৈহিক অবয়বত এনে কিছুমান বৈশিষ্ট্য আছে যে মনে-প্ৰাণে অসমীয়া নহলে তাক কেতিয়াও সূকুমাৰ কলাত ফুটাই তুলিব নোৱাৰি : দৃষ্টান্তৰূপে, বৰদলৈৰ উপন্যাসবোৰত ঘাইকৈ অসমীয়া ছোৱালীৰ যি চৰিত্ৰ অঙ্কিত হৈছে, বা বেজবৰুৱা-আগবৰালাৰ কবিতাৰ ঠায়ে ঠায়ে অসমীয়া ভাব-প্ৰকাশৰ যি গঢ় জিলিকি উঠিছে, তেওঁলোকতকৈ শ্ৰেষ্ঠ প্ৰতিভাৰ হৈও কোনো অন-অসমীয়া লেখক তেনে সিদ্ধি সহজে লাভ কৰিব নোৱাৰিলেহেতেন। কিন্তু বৰ্তমান যুগত অসমীয়া চিত্ৰাঙ্কন আৰু অসমীয়া সঙ্গীতত তেনে বৈশিষ্ট্য নিপুণভাৱে ফুটি ওলোৱা আমি দেখিবলৈ নাপাওঁ, অকল এই দুই বিষয়তে নহয়, কোনো ক্ষেত্ৰতেই অসমীয়া প্ৰতিভাৰ আকাল বুলি ক'ব নোৱাৰি, কিন্তু নিজ প্ৰতিভাক প্ৰকাশ কৰি সাধনাৰ পথেদি আগবঢ়াই নি বিকশিত কৰিবলৈ যত্ন কৰাৰ উদাহৰণহে বিৰল, আৰু তাৰ বাবেও শিল্পীতকৈ শিল্পী-সমালোচকৰ অমনোযোগিতাহে অধিক দায়ী।

আমি দুখেৰে মন কৰিছোঁ, অকল অসমীয়া বা ভাৰতীয় সাহিত্যকে নহয়, সমগ্ৰ ভাৰতীয় জাতীয়তাকে যেন আত্ম-বিশ্বস্তিত পৰ পদাৰুণৰণৰ আগত বলি দিয়া হৈছে। আজি আমি আমাৰ ঘৰলৈ বাহিৰৰ বতাহ-পোহৰ আহিবলৈ দিয়াতে ক্ষান্ত থকা নাই, সেই বতাহে আমাৰ ঘৰ উৰুৱাই নিবলৈ বা সেই পোহৰৰ ভাপে আমাৰ ঘৰ ভস্ম কৰিবলৈ এৰি দিছোঁ হবলা। ই দুখ বছৰীয়া বিদেশী শাসন আৰু বিজুতৰীয়া শিক্ষাৰ কুফলৰ বাহিৰে আন একো নহয়। ভাৰতীয় বেদ-উপনিষদ, বামাযগ-মহাভাৰত, গীতা-ভাগৱতত ভাৰতীয়ৰ আত্মা আৰু প্ৰাণ সোমাই আছে, সেইবোৰ আদৰ্শক সমূলে উলাই কৰি বা ভৰিৰে মোহাৰি পৰীক্ষামূলক পাশ্চাত্য আদৰ্শবোৰ শিবোধাৰ্থ কৰা অত্যন্ত মৰাআত্মক কথা হৈছে যে সন্দেহ নাই : কিয়নো গ্ৰীষ্মৰ প্ৰাচীন সভ্যতাৰ দৰে ভাৰতৰ আধ্যাত্মিকতা কালৰ পৰীক্ষাত উত্তীৰ্ণ হোৱা আদৰ্শ। বৰ্তমান পাশ্চাত্য সভ্যতা সাৰ-হীন আত্মাহীন পদাৰ্থ, আৰু ই দেখাতেই ধ্বংসৰ পথত, গতিকে বৰ্তমান ভাৰতে হাতৰ মাণিক দলিয়াই পেলাই বঙচুতীয়া কাচ-বুটলি লোৱা অদ্বন্দ্বিতাৰ পৰিচয়। সভ্যতা বা আদৰ্শ বুলিলে জীৱনৰ এক আশ্ৰয়-স্থল অৱশ্যে পাব লাগিব, কিন্তু মুহূৰ্ত্তে মুহূৰ্ত্তে সলনি হৈ থকা এই পাশ্চাত্য সভ্যতাই মানুহক তেনে নিৰ্ভৰযোগ্য আশ্ৰয় দিব নোৱাৰে নিশ্চয়। অসমীয়া জাতি কেতিয়াও ফুলাৰ আগত উৰা ছুঁ-পতানৰ দৰে পাতল

নাছিল, আজিও সেইদেখি অকল পাঁচাতাই নহয়, আধুনিক ভাৰতীয়ৰো, তুলল জাতিৰ সাহিত্যৰ আদৰ্শ বৰ্জন কৰি চলিব লাগিব।

অসমীয়া জাতিৰ দৰে অসমীয়া সাহিত্যও কেতিয়াও পতনহুৱা নাছিল, আৰু নি জাতীয় বৈশিষ্ট্য সম্পূৰ্ণৰূপে ধাৰণ কৰিছিল। উদাহৰণভাৱে, আহোম আক্ৰমণ আৰু যোগল দৰ্শনে অসমলৈ স্তম্ভৰূপে ঐহিক কথাৰ বিৱৰণ তথা বুৰঞ্জী সাহিত্য, অসমীয়া সাহিত্যকে স্তম্ভ সহাবি দিলে সঁচা : কিন্তু কি ৰূপত? অসমৰ পত্ন-বুৰঞ্জী লিখিত হল : তাত সোমাল ঐহিক ঐশ্বৰ্যৰ গুণ-গৰিমাতকৈ তাৰ অসাৰতাৰ কথা, এয়ে অসমীয়া তথা ভাৰতীয় প্ৰতিভাৰ মহিমা। তাৰ পাছত আহিল ইংৰাজ আৰু ইংৰাজী সাহিত্য : তাতো অসমীয়াই সহাবি দিলে : ইংৰাজী ব্ৰেক্‌ডাউন ছন্দৰ অহুসাৰে অসমীয়া প্ৰৱহমান ছন্দত কবিতা লিখিলে বমাকান্ত-ভোলানাথে : কিন্তু কি কাব্য? অভিমহ্য বধ, সীতাহৰণ : যেন ঠেঙাৰ ভিতৰত তিয়নী চুৰীয়া। ইংৰাজী ছনেটৰ নিয়ম অহুগৰি হেম গোবামীয়ে কবিতা লিখিলে, কিন্তু কি? “হুহুৰা ঠেঙীয়া সেই আখৰকিটিত” ইত্যাদি : জানিবাঁ হেটৰ তলত টিকনি। ইংৰাজী নৱেল দেখি বজনীকান্তই উপভাস লিখিলে, কিন্তু তাক পঢ়ি আমি সাত-সাগৰ ভেৰ-নদীৰ সিপাৰৰ কিবা উৰঘাম পাওঁ জানো? তাত আমি পাওঁ ককা-দেৱতাই জুহালৰ কাষত বহি পেছেনিয়াই কোৱা মানব দিনৰ সাধু। অসমীয়া জাতীয় প্ৰতিভাৰ বিকাশ এনে বিচিহ্নভাৱেই আমি দেখা পাই আহিছোঁ।

আচৰণত আজি ভাৰতীয় জাতি আদৰ্শভ্ৰষ্ট হৈছে সঁচা, কিন্তু তাৰ বাবে যদি হুঁি সেই আদৰ্শকে ভ্ৰষ্ট কৰিবলৈ বিচাৰোঁ তাতোকৈ আৰু দুৰ্ভাগ্যৰ কথা নাথাকিব নিশ্চয়। নৈব যেনেকৈ ওপৰ-হুতি আৰু তল-হুতি আছে, জীৱনৰো তেনে দুহুতি : ওপৰৰ হুতি হল জাস্তৰ জীৱন, তল হুতিতহে মানুহ জীৱন। পাঁচাত্যৰ শ্ৰেষ্ঠ সাহিত্যই এই তল হুতি একেবাৰে অধীকাৰ নকৰিলেও ভাৰতীয় শ্ৰেষ্ঠ সাহিত্যৰ দৰে তাত আধ্যাত্মিকতাৰ প্ৰাধান্য নাই : এই কথা পাহৰি পাঁচাত্যৰ অন্ধ অহুকৰণ কৰিলে ভাৰতীয় জাতীয়তাবাদ ভবিবে মোহৰা হয়। “ভিন্নকটি: হি লোকা:” বোলোঁতে কুকটি লেখত নোসোমায় : ভাৰতীয় শ্ৰেষ্ঠ সাহিত্যত যদি ইন্দ্ৰিয়ানুজিত বৰ্ণনা আছে, তাত তাৰ উত্তম লক্ষ্যও আছে বুলি বুজিব লাগিব : শব্দবদেৱে হৰমোহন, গোপীৰ বস্ত্ৰহৰণ, আৰু বাসজীড়া বৰ্ণাৰ্থতে তাৰ মহৎ তাৎপৰ্যও দিছে : হৈতানে নিজ মত সমৰ্থনৰ বাবে শাস্ত্ৰৰ বচন মতাৰ দৰে নিজৰ সমৰ্থনত প্ৰসঙ্গ-বৰ্জিতভাৱে তাৰ উল্লেখ কৰা অস্তায়। স্বয়ং ভাগৱতৰ ভাঙনিতো গীতাৰৰ বিজই “কোন অঙ্গে খন দেখি নাইলা যহুৰনি” বোলোঁতে শব্দবদেৱে “জানিলোঁ স্বভাৱে কাম-বস্ত্ৰ নিটো জন” বুলি ভীত নিশ্কা কৰা কথাধাৰ তেনে লোকৰ প্ৰনিধানযোগ্য। শকুন্তলাৰ লগত মিলন হোৱাৰ পাছত দুখন্তই লখিয়েকৰ আগত তাৰ কথা কওঁতে শকুন্তলাৰ কোনো অঙ্গৰ বৰ্ণনা দিয়া নাই ; এনেদোৰেই সাহিত্যৰ স্বকৃতিৰ পৰিচায়ক। “জুতুসংহাৰ”ত তাৎপৰ্যহীনভাৱে ইন্দ্ৰিয়ানুভাৱে প্ৰকাশ পোৱা বাবেই তাক কোনো হীন লেখকৰ বচনা বুলি পৰোকে কালিদাসৰ আগবয়সৰ এই অসংযম

নিজ্ঞা কৰা হয়। “নিবহুনাঃ কবয়ঃ” সকলো অৰ্থত সত্য নহয়, সমাজৰ হাতত অহুশ সদায় থাকিবই। নিজে খেহ-বোঙ্গি হৈ খেহ-বোগৰ চিকিৎসক বোলোৱা হাহিয়াতৰ কথা, গতিকে সাহিত্যিকৰ চৰিত্ৰ সন্দেহৰ অতীত হোৱা বাঞ্ছনীয়। প্ৰকৃত সাহিত্যিকসকল সদায় সমাজৰ ভ্ৰাস বন্ধী আৰু ব্যৱস্থাপক, জগৎ-কৰ্ত্তাৰ পাছতে কবিসকল যেনেদৰে শ্ৰষ্টা, তেনেদৰেই তেওঁলোক ভৱিষ্যত সঠি : তেওঁলোকে মৌ-মাখিৰ দৰে মৌ আনে আৰু বিলায়, তেওঁলোকৰ নিজৰ যেনেকৈ ববাহ-কচি নাই, আনবো তেনেকৈ ববাহ-কচি যোগাই লাভবান বা খ্যাতিমান হবৰ দুৰ্ব্বাকাজ্ঞা। প্ৰকৃত সাহিত্যিকে নকৰে আৰু কবির নোৱাৰে।

বচনা-কৌশল প্ৰতিভাৰ স্বাভাৱিক ফল, অন্ততঃ মাহুহৰ ছালৰ নিচিনা : ই গাব চোলা নহয় যে কাবোবাবপৰা ধাব কৰি আনি পিন্ধিব পাৰি। “ধানটোৱে পতি কণটো। মাহুহ-টোৱে পতি মনটো॥”—অসমীয়া পটন্তৰত কয়। বচনা-ৰীতি লেখকৰ বচনা-ৰীতি লেখকৰ নিজা বস্তু, আৰু মৌলিকতাৰ পৰিচয়, বচনাৰ গঢ়ৰ অভিনৱত্বই প্ৰতিভা চিনাই দিয়ে। যদি আমি যুগে যুগে হোৱা সাহিত্যিক বচনা-ৰীতিৰ সাল-সলনিৰ কথা ক’ব খোজোঁ, যেনে মহাপুৰুষীয়া বচনা-ৰীতি বা নৱজ্ঞাস বচনা-ৰীতি, তেন্তে তাকো সাহিত্যৰ বাহ্যিক বা আকস্মিক পৰিবৰ্তন বুলি ভাবিলে ভুল হব, কিয়নো সি বাস্তৱতে জাতীয় প্ৰাণ-শক্তিৰ নতুন সঞ্চালনৰ জৈৱিক ফল। এনেবোৰ বৃহৎ সালসলনিৰ লগত জাতীয় সাহিত্য তথা জাতীয় জীৱনৰ আভ্যন্তৰীণ পৰিবৰ্তন জড়িত থাকিব পাৰে, আৰু এই বাবেই তাৰ গভীৰ বিচাৰ সাহিত্য-তত্ত্বাসন্ধানকাৰী তথা বুৰঞ্জী-লেখকৰ ডাঙৰ দায়িত্ব বিধায়ক। সম্ভৱি আমি ইয়াকে বুজিলেই যথেষ্ট হব যে যেনেকৈ ইংৰাজৰ পিন্ধা-উৰা, ইহা মতা বা খোজ কঢ়াৰ অহুকৰণ কৰিয়েই আমি ইংৰাজ হলোঁ বোলা ভুল, তেনেকৈ কোনোবা দেশৰ কিবা লিখাৰ বাহিৰা গঢ় অহুকৰণ কৰিয়েই সেই সাহিত্যৰ গঢ় আয়ত্ত কৰিলোঁ বোলাও ভ্ৰান্ত, কিয়নো বাস্তৱতে কিবা পৰিবৰ্তন হ’বলৈ হ’লে সি আমাৰ জাতীয় জীৱনৰ ভিতৰেদি আহিবই লাগিব, তাত সন্দেহ নাই। গতিকে প্ৰত্যেক যুগৰ লেখক-শ্ৰেণীৰ প্ৰথম আৰু প্ৰধান দায়িত্ব কেৱল নিজৰ প্ৰতি, নিজ অভিজ্ঞতাৰ প্ৰতি, নিজ সামাজিক তথা জাতীয় পৰিবেষ্টনৰ প্ৰতি অকণট হোৱা। বাস্তৱতে, কাৰ্ণাইলৈ কবৰ দৰে, অকণট হ’বপৰাই বীৰোচিত মহত্বৰ প্ৰধান পৰিচয়, অকণট হব নোৱাৰিলে কোনো মহৎ সাহিত্যিক-সাধন কেতিয়াও হ’ব নোৱাৰে। আকৌ বাস্তৱে কবৰ দৰে, সাহিত্যত প্ৰকৃততে মৌলিকতা নাই, আছে নতুনতা তথা অকণটতা, গতিকে সাহিত্যৰ মূল্য বাস্তৱতে তাৰ অকণটতাৰ মূল্য, আৰু ই নিৰ্ভৰ কৰে গুটীয়া লেখকৰ ব্যক্তিত্বৰ সাৰৰ ওপৰত। প্ৰত্যেক লেখকৰপৰা আমি আশা কৰোঁ নহয়, দাবী কৰোঁ, তেওঁৰ নিজা চিন্তা-অহুত্বৰ উৎকৰ্ষ, তেওঁৰ নিজা অভিজ্ঞতাৰ উৎকৰ্ষ : তেওঁৰ ধাব কৰা চিন্তা, অহুত্ব, উৎকৰ্ষ যিমানেকৈ প্ৰেৰণিত হওক, তেওঁৰ নিজা বস্তুৰ শয়ান কেতিয়াও নহয়। তেওঁ এঘৰৰ পাটনাহত আন এঘৰৰ জৰীবে পানী তুলিবলৈ গ’লে নহব : নিজৰ পাটনাহত নিজৰ জৰীবে পানী তুলিব লাগিব। অকৃত্ৰিম বা নিৰ্ভাৰ হ’ব নোৱাৰিলে

সং-সাহিত্যৰ ধাপনা হ'ব নোৱাৰে, কপটালি আৰু কুজিয়াসিৰ ভূমুকিয়েই সাহিত্যৰ পতনৰ স্থানিকিত লক্ষণ হুলি বুদ্ধিৰ লাগিব : বৈকুণ্ঠনাথ ভট্টদেৱৰ পাছত মহাপুৰুষীয়া সাহিত্য, বা বৰ্তমান শতিকাৰ তৃতীয় দশকৰ শেষৰপৰা নৱজ্ঞান সাহিত্যৰ পতনমুখী গতিৰ হেতু বিচাৰিলে আমি অৱশ্যে ইয়াতেই পাব পাৰোঁ।

অকল জীৱনৰ তথা প্ৰাণৰ অক্ষয় বন্তিবপৰাহে কোনো গ্ৰন্থৰ অক্ষয় বন্তি জলি থাকিব পাৰে, আন উপায়ে নোৱাৰে। দৃষ্টান্তভাৱে, “কীৰ্তন” অসমীয়া সাহিত্যৰ তথা অসমীয়া সমাজৰ বা জাতিৰ এটা আকস্মিক বা বাহ্যিক ফল-উপফল নহয় : ই স্বয়ং অসমীয়া জীৱনৰ প্ৰাণ-শক্তিৰ উৎসৰপৰা ওলোৱা, গতিকে সি পাঁচ শ বছৰৰ পাছতো অসমীয়া প্ৰাণ-কেন্দ্ৰক স্পৰ্শ কৰে। কীৰ্তনে গীতা-ভাগৱত প্ৰভৃতিৰ জীপ আনিব পাৰে, কিন্তু কীৰ্তন পঢ়ি আমি যি আনন্দ অৰ্থাৎ প্ৰাণৰ সঞ্চাৰ অহুতৰ কৰোঁ, সি গীতা-ভাগৱতৰ অহুতৰ নহয় : এটি অসমীয়া মহৎ প্ৰাণৰ চিন্তা-অহুতৰ-অভিজ্ঞতাৰ ভিতৰেদি অহা হেতুকেই সি আমাৰ তীক্ষ্ণ অহুতৰ-গম্য হয়। গতিকে এটা জাতিৰ সাহিত্যৰ প্ৰেৰণাৰ উহ আমি সদায়েই সেই জাতিৰ সমাজত আৰু সেই সমাজৰ গুটীয়া জীৱনত বিচাৰিব লাগিব, সাহিত্য-সমালোচকৰ তথা বুৰঞ্জী-লেখকৰ পক্ষে ই যিমান সঁচা, লেখকসকলৰ প্ৰতি মূলতে ই আৰু সঁচা হ'ব লাগিব। বিশ্বজনীনভাৱেও সাধুকথা, উপজ্ঞান, নাটক, কবিতা আদি সাহিত্যৰ বিভিন্ন গঢ়ৰ গুৰিও আমি সমাজ আৰু জীৱনতেই বিচাৰি পাওঁ, স্বপ্ন-ৰাজ্য বা কল্পনাত মাহুৰৰ প্ৰীতিৰ বাবেই সাধু-উপজ্ঞানৰ জন্ম : মাহুৰৰ নানা কাৰ্যকলাপ আৰু সম্পৰ্কৰ জীৱন-নাট্যৰেই প্ৰতিলিপি নাট্য-সাহিত্য : বহিৰ্জগতৰ প্ৰতি মাহুৰৰ আসক্তিতে বিৱৰণমূলক সাহিত্য : অন্তৰ্জগতৰ ভাব-প্ৰকাশৰ ধাউতিতে গীতি-সাহিত্য।

সাহিত্য সমাজৰ শহু বাবেই সাহিত্যৰ উত্থান-পতনৰ হেতু যেনেকৈ সমাজৰ আভ্যন্তৰীণ গতিত বিচাৰিব লাগে, সমাজৰ উত্থান-পতনো তেনেকৈয়ে আমি সাহিত্যত বিচাৰি পাব পাৰোঁ, আনহে নালাগে, সাহিত্যৰ কচি আৰু বচনা-বীতিৰ উত্থান-পতনৰো হেতু সমাজতেই লুকাই আছে। উদাহৰণভাৱে, আমাৰ সাহিত্যত যদি বিজ্ঞতবীয়া কচি বা বেবেজীয়া গঢ় কিবা সোমাইছে, তাৰপৰা বুদ্ধিৰ লাগিব সমাজৰ অন্তত : এক শ্ৰেণী লোকৰ কচি তেনে বিজ্ঞতবীয়া হৈছে, বা বেবেজীয়া গঢ় ভাল পোৱা এক শ্ৰেণী লোক ওলাইছে। কিন্তু এয়ে লেখকবিলাকক স্বেচ্ছাচাৰিতাৰ পট্টাদাৰ নাপাতে, যি হেতুকে ইতৰ বা বৰাহ কচি-পুষণ তেওঁলোকৰ কাম নহয়, সমাজৰ আৰু জাতিৰ কল্যাণ-সাধনৰ গ্ৰহণ দায়িত্ব সাহিত্যিকৰ সদায়েই আছে। সমাজৰ আৰু সাহিত্যৰ পতনমুখী অৱস্থাত উন্নত কচি আৰু উৎকৃষ্ট ভাব-ধাৰাবোৰে সমাজক উৰু কৰা আৰু সাহিত্যিক নতুন দিশ দৰ্শন কৰোৱা সাহিত্যিকৰ গ্ৰহণ কৰ্তব্য : অসমীয়া সাহিত্যত শব্দবহেৰাৰ দৰে ইংৰাজী সাহিত্যত মিন্টন প্ৰভৃতিয়েই তীব্ৰ উৎকৃষ্ট দৃষ্টান্ত। এই বাবেই কোনো অৱস্থাতে সমাজক বাদ দি সাহিত্যৰ বিচাৰ হ'বই নোৱাৰে, আৰু বিশ্বিনিতে আমি সাহিত্যৰ কোনো চিন্তা-ধাৰা বুজিবলৈ চান পাওঁ সেইখিনিতে

আমি গুলুকা মাথি সমাজ-ক্ষেত্ৰত প্ৰৱেশ কৰিব লগা হয়, কিয়নো প্ৰত্যেক প্ৰৱেশ পাছত যেনেকৈ এজন লেখক আছে, প্ৰত্যেক লেখকৰ পাছত তেনেকৈ তেওঁৰ চিন্তাৰ পৰিপোষক এখন সমাজ আছে। অকল সমাজ বোলেই কিয়, জাতীয় জীৱনৰ বেলিকাও এই কথা অনেক পৰিমাণে খাটে: জাতিৰ উত্থান-পতনৰ সঙ্কেত তাৰ সাহিত্যত, আন নালাগে ভাষাতো, পাবলৈ আছে; জাতিৰ অতীতৰ বিষয়ে যেতিয়া আন লক্ষী একো নাথাকে, ভাষা-সাহিত্য তাত আগবাঢ়ি আহে, কিয়নো ভাষা-সাহিত্য জাতিৰ আত্মপ্ৰকাশৰ এক ঘাই সূতি।

মূল কথা, পৃথিৱী এৰি পাৰ দিবলৈ চেষ্টা কৰা যেনে বাতুলতা, মাতৃভাষাৰ দৰে মাতৃভূমি তথা নিজ সমাজ আৰু জাতি এৰি সাহিত্যিক হবলৈ যোৱাও তেনে। বাস্তৱতে সাহিত্যত যেনেকৈ গ্ৰীছীয় শক্তি বুলিলে গ্ৰীছীয় লেখকবিলাকৰ গাইঙটীয়া বৈশিষ্ট্যবোৰ বাহ দিলে যি থাকে তাক বুজায়, আৰু হিব্ৰু লেখকবিলাকৰ গাইঙটীয়া বৈশিষ্ট্যখিনি বাহ দিলে যি থাকে তাক বুজায়, গ্ৰীছীয় আৰু হিব্ৰু শক্তি এইদৰে আলগাই লৈ আমি যেনেকৈ এই দুই শক্তিৰ দোষ-গুণ বেলেগে বিচাৰ কৰিবলৈ সমৰ্থ হওঁ, তেনেকৈয়ে স্বকীয়াভাৱে এই দুই জাতিৰে বিশ্বৰ সনাতন মানসিক আৰু আধ্যাত্মিক বস্তু-ভাণ্ডাৰত কি কি বৰঙনি যোগাইছে তাকো আমি জানিবলৈ সক্ষম হওঁ: কিয়নো সেই দুই বিভিন্ন জাতিৰ বিভিন্ন সাহিত্যই তেওঁলোকৰ জাতীয় মন, চৰিত্ৰ আৰু প্ৰতিভাৰ সম্পূৰ্ণ বিকাশৰ নিদৰ্শন। অসমীয়া সাহিত্য অন্ততঃ এক সহস্ৰ বছৰৰ পুৰণি বুলি আমি দাবী কৰোঁ, আৰু বিশ্বৰ সনাতন মানসিক আৰু আধ্যাত্মিক বস্তু-ভাণ্ডাৰত ঠাই পাবলৈ সক্ষমও হয় তাত আছে বুলি কওঁ, তেন্তে অসমীয়া মন, চৰিত্ৰ আৰু প্ৰতিভাৰ বৈশিষ্ট্যৰ পৰীক্ষাৰ বাবে আমি ইয়াৰ দুৱাৰ মুকলি কৰিবলৈ সাজু হবলৈ হ'ল, এই পৰীক্ষাত অৱশ্যে ধাৰণা বা বস্তুৰ সম্পত্তিৰ লেখ নথৰে।

বিশ্ব-সাহিত্যৰ অধ্যয়ন এই বাবেই বিভিন্ন জাতিৰ আৰু বিভিন্ন যুগৰ মানস-ক্ষেত্ৰত তীৰ্ধভ্ৰমণ, আৰু জাতীয় সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী জাতীয় মন, চৰিত্ৰ আৰু প্ৰতিভা বিকাশৰ ইন্ডিহাল ৰূপে ধৰা হয়। সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী সেইদৰেই জাতিৰ বুৰঞ্জীৰ পৰিপূৰকেই নহয়, জাতিৰ অতি লাগতিয়াল এটি দিশত ই জাতিৰ বুৰঞ্জীৰ আৱশ্যকীয় টীকা-ভাণ্ডাৰ। সাহিত্যৰ বিভিন্ন যুগ বুলিলে গাইঙটীয়া লেখকৰ আচুতীয়া গুণদোষ বাহ দি যি গ. সা. গু. থাকে সেয়ে। দৃষ্টান্তৰূপে, ইংলণ্ডত ঘিটো যুগে সাহিত্যত শ্বেলপীয়েৰক জন্ম দিছিল, সেইটো যুগেই বিজ্ঞানত বেকন, আৰু ধৰ্মত হকাৰৰ দৰে বিভিন্ন শ্ৰেণীৰ প্ৰতিভাৰ উৎপাদন কৰিছিল, কিন্তু এনে পুৰা-পছিয়া যেন লগা প্ৰতিভাৰ ভিতৰতো গ. সা. গু. আছে: সেয়ে হৈছে নিশ্চয়তাৱাদ, অসমত যি যুগে ধৰ্ম আৰু সাহিত্যত শঙ্কৰদেৱৰ জন্ম দিছিল, সেই যুগেই বিজ্ঞানত বহুল কাৱ্য, জ্যোতিষ-চুড়ামণি প্ৰভৃতি বিভিন্ন শ্ৰেণীৰ উৎপাদন কৰিছিল: আৰু এওঁলোকৰ গ. সা. গু. সেই একেদৰে এক নিঃসন্দেহবাদ। তেন্তে আজি আমি যি নতুন যুগৰ কথা কৈছোঁ এই নতুন যুগৰ অসমীয়া সাহিত্যৰ বিশিষ্ট গুণ কি আছে-নাই তাক আমাৰ 'লেখক-সমালোচক সম্বোধে' বিভাৰ কৰিবলৈ লয় পৰিল।

“নল যবে, গজালি উঠে।”—অসমীয়া পটভূমি কয়, নতুন গঢ়ত উঠিলেও গজালি সেই ‘ন-জোন’ৰ দৰেই পূৰণি। বাৰ্জনীতিৰ দৰে সাহিত্যতো আমি পছিমৰ বঙীন বিত্ত-চক্ৰ ব্যৱহাৰ কৰাভেই যত বিপদ, আৰু পছিমৰ বঙ-চঙে সহায় আমাৰ চকু চাট মাৰি থকাৰেই। আমাৰ পছিমীয়া সত্যতা নতুন বাবেই সাহিত্যতো ডেউলোকক নিৰ্তো ন-ন পৰীক্ষা, ভাৰতীয় সত্যতাৰ দৰেই ভাৰতীয় সাহিত্যও প্ৰাচীন বাবে সেইবোৰ পৰীক্ষাৰ প্ৰমাণ সহস্ৰাব্দিক বছৰৰ আগতহে পালে পাৰ পাবি। ভাৰতীয় সত্যতাৰ দৰেই যুৰপৰো প্ৰাচীন গ্ৰীষ্মীয় সত্যতাই ক্ৰম তৰাৰ নিচিনাকৈ আজিও পোহৰ বিলাইছে,—তাৰ তুলনাত আধুনিক যুৰপীয় সত্যতাৰ পোহৰ জোনাকী পৰ্জ্বাৰ দৰে, ই কেতিয়াও বাট দেখুৱাব নোৱাৰে। দৃষ্টান্তৰূপে, যোৰা ঘেচুৰ বছৰৰ যুৰপীয় সাহিত্যৰ লেখ ললেই আমি দেখা পাওঁ পোনতে আছিল নৱজ্ঞানৰ ধল, এই ধল মাৰ গৈ আছিল মাত্ৰীয় প্ৰভাৱ, ইও মাৰ যাবলৈ নোপাওঁতেই আছিল ক্ৰয়জীৱ মনোবিজ্ঞানৰ হেচা, জাত যোগ দিলেহি তথাকথিত বাস্তৱবাদে, তাকো চেৰ পেলাই এতিয়া আহিছে প্ৰগতিবাদ : অৱশ্যে ইও কেইদিন তন্ত্ৰে কোনেও কব নোৱাৰে। ইয়াৰ ভিতৰত নৱজ্ঞান আৰু মাত্ৰবাদৰ গ. সা. গু. জানিবাঁ দীন-চুৰীৰ প্ৰতি সহায়ভূতি, ক্ৰয়ভ-বাদ আৰু বাস্তৱ-বাদৰ গ. সা. গু. যৌন-জিঞ্জালা, প্ৰগতিবাদৰ তত্ত্ব জানিবাঁ গতাভুগতিকতা-বৰ্জন, এতিয়া বিচাৰ কৰা হওক বৰ্তমান যুৰপীয় সাহিত্যৰ এই পৰিবৰ্তনৰ পক্ষী-বোঁৰাত ভাৰতীয় সাহিত্যত কোনো কালে নোহোৱা-নোপজা কিবা নতুন ধাতু আছে নে নাই।

পছিমীয়া বঙীন বিত্ত-চক্ৰে চাই আজিকালি কোনো-কোনোৱে কব খোজে বোলে কালিদাসৰ সাহিত্য কেৱল সামন্ত শ্ৰেণীৰ মনোভাব বৰ্ণনা, জন-গণৰ চিত্ৰ তাত নাই, কিন্তু আমি জানো যে কালিদাস নিজে ডাল-দৰিদ্ৰৰ ল’ৰা আছিল আৰু তেওঁৰ নায়িকাবোৰ বাইকৈ জন-গণৰ ফলীয়াহে : উদাহৰণভাৱে, কালিদাসৰ “কুমাৰ-সম্ভৱ” কাব্যৰ নায়িকা পাৰ্বতী, আৰু অমৰ “অভিজ্ঞান-শকুন্তলম্” নাটকৰ নায়িকা শকুন্তলা, গছৰ ছাল-বাকলি পিছা ডিকতাহে ; তথাপি যদি কালিদাসক সামন্ত সমাজৰ লগত জড়িত বোলা হয় তেন্তে ক’ব লাগিব সেই সামন্ত সমাজৰ বোকাভেই সেই মহাকাব্যৰ মানৱতাৰ পৰ্বজ ফুলিছিল। বিত্তীয় কথা, যৌন-জিঞ্জালাই ভাৰতীয় ন-লেখকৰ বাবে বৰ্তমান পছিমীয়া সাহিত্যৰ ডাঙৰ মোহনী, কিন্তু অলপ ভুল ললেই জানিবপৰা হয় এই যৌন-জিঞ্জালা ভাৰতীয় সাহিত্যত অন্ততঃ ইয়াৰ দুই সহস্ৰ বছৰৰ পূৰ্বে আৰম্ভ হৈছিল, আৰু সৌ-সিদিনা যুৰপে ভাৰতীয়ৰ পঞ্চ-প্ৰান্তত জয়ে জয়ে যৌন-তত্ত্বৰ শবণ লৈছে। অন্ততঃ চাৰি সহস্ৰ বছৰৰ আগত বৈদিকবিলাকৰ মাজবপৰা সবৰা নামৰ এজনী ডিকতা পৈ ডেউলোকৰ ঘোৰ শক্ৰ পৰিবিলাকৰ মাজত দৃষ্টান্তৰূপে কায় কৰাৰ কথা স্বয়ং ঋক্বেদত উল্লেখিত আছে ; পণ্ডিত মণ্ডন মিত্ৰৰ বিহুৱী পত্নীয়ে কামশাৰ লৈ শৰবাচাৰ্যৰ লগত প্ৰকাশ্য ভৰ্ক-ধুক কৰিছিল : খৃষ্টীয় চতুৰ্থ শতিকা মানব পণ্ডিত বিষ্ণু শৰ্মাই “বাংতায়নামিনি কামশাৰ্ম্মাণি”ক উল্লেখ কৰিছে, আৰু বাংতায়নে আকৌ তেওঁৰ পূৰ্ববৰ্তী কামশাৰ বচনিতাৰ নাম কৈছে

এইদৰে অন্ততঃ দুইদেৰ কাল অৰ্থাৎ খুঁট জগতৰ প্ৰায় চাৰি-পাঁচ বছৰৰ আগৰপৰাই পৰম্পৰা ৰূপে জাৰত কাম-শাস্ত্ৰৰ আলোচনা চলি অহাৰ প্ৰমাণ পাব পাৰি। যুৱপৰ বৰ্তমান দিগন্তৰ সমাজৰ কাৰ্য-কাৰ্য্যনীও ভাৰতীয়ৰ বাবে বাস্তৱতে নতুন বাতৰি হ'ব নালাগে : কিয়নো ভাগৱত পোপীৰ ৰত্ন-হৰণ-তত্ত্ব থকাৰ আগতো অনেক দিগন্তৰ ঋষি-মুনিৰ নাম আমি জানিবলৈ পাওঁ।

দেহতীয়া কথা প্ৰগতিবাদ বা গতাঃগতিকত ব বিৰুদ্ধবাদ : বাস্তৱতে ই কোনো কথাই নহয়, যি হেতুকে আজিৰ প্ৰগতিবাদী বোলা সাহিত্যও কাইলৈ পোনতে গতাঃগতিক আৰু তাৰ পাছত যুয়ু' হ'ব বুলি নিৰ্ভয়ে ভৱিষ্যদ্বাণী কৰিব পাৰি, যদি সি প্ৰতিভাৰ বীজাণু বৰ্জিত হয়। সময়ৰ লগত আগবাঢ়িব পৰা শক্তি যি সাহিত্যৰ বা সাহিত্যিকৰ নাই, সেই সাহিত্য আৰু সাহিত্যিক দেখাত জীৱিত হলেও বাস্তৱতে মৃত বুলিব পাৰি, কিন্তু আজিলৈকে শব্দৰদেৱ আৰু শব্দৰদেৱৰ সাহিত্য পাঁচ শ বছৰ, কালিদাস আৰু কালিদাসৰ কবিতা অন্ততঃ দেচ সহস্ৰ বছৰ, আৰু ব্যাস-বাস্মিকি-হ'মাৰ তিনি-চাৰি সহস্ৰ বছৰ জীয়াই আছে আৰু থাকিবই। ই সাহিত্য আৰু সাহিত্যিকৰ গাইঙটীয়া গুণহে, কোনো দেশগত বা কালগত গুণ নহয়। বাস্তৱতে মাতৃভাষাৰ দৰেই জাতীয় সাহিত্যৰ স্তুতি তথা জাতীয় ভাব-ধাৰাও এক প্ৰকাৰে অনাদি, যেনেকৈ ভাৰতীয় ভাব-ধাৰা, তেনেকৈয়ে অসমীয়া ভাব-ধাৰা, চিৰকাল একেটি স্তুতি বৈ আহিছে, আৰু এই দুয়ো জাতি জীয়াই থাকে মানে বৈ থাকিব। যেনেকৈ যুৱপীয়া ভাবৰ স্তুতি ভাৰতীয় স্তুতিয়েদি কেতিয়াও ব'ব নোৱাৰে, তেনেকৈ ভাৰতীয় ভাবৰ স্তুতি যুৱপীয়া স্তুতিয়েদিও ব'ব নোৱাৰে, আৰু গাৰ বলেৰে বোৱাব খুজিলে সেই স্তুতি লুপ্ত হ'ব। যুৱপৰ মহাকবি খেজপীয়েৰ আৰু ভাৰতৰ মহাকবি কালিদাসৰ বিজনি সৰ্বসাধাৰণতে দিয়া হয় সমকক্ষ প্ৰতিভাৰ গৰাকী স্বৰূপে : কিন্তু আমি পাহৰিব নালাগে যে সমকক্ষ মানে এক-কক্ষ নহয়, স্তূকীয়া কক্ষহে। প্ৰতিভা চিৰকালেই কেন্দ্ৰৰ বস্তু, পৰিধিৰ নহয়, স্তূকীয়া নক্ষত্ৰ স্তূকীয়া কক্ষত ঘূৰে, কিন্তু নক্ষত্ৰ বুলি সিহঁতৰ বিজনি হয়। দৃষ্টান্তৰূপে, আংশিকভাৱে হলেও কালিদাসৰ 'শকুন্তলা' নাটকৰ লগত খেজপীয়েৰ 'ৰমিও-জুলিয়েট' নাটকৰ বিজনি থাটে, কিন্তু শকুন্তলা নাটকৰ আৰম্ভতে এটি হৰিণাৰ বিপক্ষে ধু-কাঁড় লোৱা বজাৰ প্ৰতি "ভো ভো ৰাজন, আশ্ৰম-মুগোহয় ন হস্তব্যো ন হস্তব্যো" নিবেদ-বাণী ৰোষিত হোৱাৰ লগে লগেই যেনেকৈ ভাৰতীয় শান্তি-শ্ৰীতিৰ মূল-মন্ত্ৰ উচ্চাৰিত হ'ল, 'ৰমিও-জুলিয়েট' নাটকৰ আৰম্ভতে মণ্টেণ-কেপুলেট দুই পৰিয়ালৰ কোনোবা-কলীয়া খৰিয়ালৰ বাবে যেতিয়া দুই পৰিয়ালৰ চুটা লগুৱাই বাটত ভেটা-ভেটি হৈ কটা-কটি কৰিব খুজিলে, তেতিয়াই তাত যুৱপৰ থোৱা-কামোৰা ৰূপী জীৱন-দৰ্শন প্ৰতিভাত হৈ পৰিল। তদুপৰি প্ৰাচীন ভাৰতীয় সাহিত্যত বিয়োগাত্মক নাটক বিৰল : জুইত ছগাব দৰে প্ৰেমত ৰমিও-জুলিয়েট ছাই হৈ গ'ল, কিন্তু সেই প্ৰেমৰ জুইতে দুয়ন্ত-শকুন্তলা সোণৰ দৰে পৰিভক্ত হৈ উঠিল।

মুঠতে, অসমীয়া সাহিত্যৰ স্তুতিও একেটি ; নান্দ : ডাক পুৰুষপৰা আজিৰ পুৰুষ-লৈকে অসমীয়া কবি-সাহিত্যিকসকলে তথা অসমীয়া জাতিয়ে সেইটি পবিত্ৰ স্তুতিৰে নিৰ্মল পানী

পি আত্মা পৰিতৃপ্ত কৰিছে পুৰুষাঙ্কুশে, যুগে যুগে : আজিৰ খবালি কোনোমতে চিৰচিৰকৈ বোৰা এই হুতিয়েদিয়েই মহাপুৰুষীয়া সাহিত্যৰ বাবিবাৰ ধল “শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰে পাব ভাঙি দিলা, বহে ব্ৰহ্মাণ্ডক তেজি।” পঞ্চদশ-ষোড়শ শতিকাত মহাপুৰুষীয়া কবিসকলে যেনেকৈ গীতা-ভাগৱত আদি প্ৰাচীন ভাৰতীয় বৈষ্ণৱ সাহিত্যৰপৰা অসমীয়া সাহিত্যৰ এই হুতিলৈ লোৰ কাটি দি প্ৰাচীন কামৰূপ প্লাবিত আৰু উৰ্বা কৰিছিল, উনৈশ শতিকাতো খৃষ্টান পাজীবিলাকে তেনেকৈয়ে যুৱপীয়া সাহিত্যৰপৰা এটি ঠেক লোৰ কাটি দিছিল, আৰু সেই লোবেদি অসমীয়া সাহিত্যৰ নিজ হুতিলৈ তাৰ নিৰ্মল পানী চিৰচিৰকৈ আজিলৈকে বৈ আছে, মহাপুৰুষীয়া সাহিত্যৰ তুলনাত এই ধল সামান্য হলেও নগণ্য নহয় নিশ্চয়। তাৰ পাছত আকৌ আমাৰ সাহিত্যৰ হুতিলৈ খবালি আহিল, আৰু সেই খবালিতে আমি কাল কটাব লাগিছোঁ। আমাক আকৌ বাবিবা লাগে, মহাপুৰুষীয়া কবি-সাহিত্যিক আৰু খৃষ্টান পাজীবিলাকৰ দৰে লোৰ খানি বাহিৰৰ পৰাই এই হুতিৰ ধল বোৰাব লাগিব; কিন্তু সাৱধান। লোৰ খানি আমি যেন লোকৰ গেলা খালৰ পানী হুহুয়াওঁ, খাল কাটি দি যেন ঘৰীয়াল নচপাওঁ। আজি নতুনৰ যুগ যে সন্দেহ নাই, কিন্তু নতুনে নতুন আনক : নিৰ্মল জলৰ বাবে লোৰ খানক, পৱিত্ৰ বায়ুৰ বাবে শিৰিকী কাটক : কিন্তু পচা গোন্ধ যেন হুহুয়াৰাওক। নতুনতে আমাৰ সৰ্বভৰবা, নতুনতে আমি পুনৰ জীৱন পাবলৈ বিচাৰোঁ, ভৱিষ্যত জাতি, ভাষা, সাহিত্যৰ স্ৰাস-বন্ধী এই নতুন বংশৰ দায়িত্ব অসমীয়া। অসমীয়া জাতিৰ, অসমীয়া ভাষাৰ, অসমীয়া সাহিত্যৰ, এই অনাদি হেন পৱিত্ৰ হুতিয়েদি নতুন সদাগৰহঁতে হেমাভাবে নতুন বণিজ কঢ়িয়াই আনক : এয়ে যেনেকৈ অসম-মাতৃৰ, তেনেকৈ পুৰণিবিলাকৰ, হিয়া-ভৰা হেপাহ, কিন্তু সেই বণিজ যেন অসমৰ বাবে সুসম্পন্ন হয়, আপদ নহয়, অসম-মাতৃৰ চৰণ-তলত দিবলৈ তেওঁলোকে গোটেই পৃথিৱীৰ ধন-লোণ সন্নি-মুক্তা আনক, কিন্তু সি যেন অসম-মাতৃক দেৱীতকৈও দেৱী সাজিবৰ উপযোগী হয়, অসমীক “বন্ধিনী বন্ধিনী” সাজিবলৈ নহয়, অসম-মাতৃৰ তথা অসমীয়া জাতিৰ, ভূবি ভোজনৰ বাবেও তেওঁলোকে দেশ-বিদেশৰপৰা পাচিয়ে পাচিয়ে নতুন খাদ্য-সত্তাৰ আনক-অসম-মাতৃ তথা অসমীয়া জাতিয়ে তাকো বাহা কৰে : তালিকা বা প্ৰস্তুতি-কোশল তেওঁলোকে আমাৰ আগত দাঙি ধৰিব নালাগে : মুঠেই এই অল্পবোধ, সি যেন অসম-মাতৃৰ, তথা অসমীয়া জাতিৰ, থাব-খোৱা জিভাত সদায়েই কচি লগা হয়, সি যেন সেই কচি বিকৃত কৰিবৰ অপচেষ্টা নকৰে, আৰু সেই ভোজন-সত্তাৰ যেন অসমীয়াৰ অজীৰ্ণকৰ বৰ বিহত পৰিণত নহয় : অসম মাতৃৰ একমাত্ৰ আশা-ভৰবাৰ স্থল অসমীয়া নতুন বংশধৰসকলক পুৰণিয়ে দঢ়াই দঢ়াই ইছকাল-পৰকালৰ দোহাই দি এই একমাত্ৰ মিনতি জনায়।

লগ সাহিত্যিকৰ দৰে লগ সাহিত্যও ভৱিষ্যৎ-দৰ্শী হব পাৰে, ত্ৰটা বা ঋষি-কল্প সাহিত্যিক-সকলে আজি বিটো ক’ব সেইটো আজি নহলেও কাইলৈ ফলিয়াব পাৰে। দৃষ্টান্তৰূপে, ইংৰাজী সাহিত্যত ৭’বছৰ যুৱে (১৪৭৮-১৫৩৫) তেওঁৰ অসমৰ ‘ইউটপিয়া’ গ্ৰন্থ লিখাৰ প্ৰায় এখ বছৰবোৰ সহ কালৰ পাছত ফ্ৰেদেৰিক বেকনে (১৫৬১-১৬২৬) তাৰ ওপৰতে ভিৰ দি তেওঁৰ ‘নিউ

‘আটলাণ্টিক’ গ্ৰন্থ লিখে : এই গ্ৰন্থত বেকনে স্পষ্টভাৱে উৰাজাহাজ, পানীৰ তলে যোৱা নাও, যোগ-চিকিৎসাৰ বাবে বতাহৰ বিশেষ গুণ ফালি উলিওৱা আদিৰ কথা কৈছে, আৰু ভেতিয়াৰ ভৱিষ্যত-দৰ্শী সাহিত্যত ভৱিষ্যত পৰিণত কৰিছে। আৰবীয় উপমহাসাগৰ ‘সহস্ৰেক নিশা’ৰ সাধুবোৰৰ দ্বিবিজয়ী কল্পনাই সেই ছেমিটিক জাতিৰ শাৰীৰিক দ্বিবিজয়ৰ পূৰ্ব-আভাস যাচে। কিন্তু জাতিৰ সামাজিক সাধনা অবিহনে এনে ভৱিষ্যৎ-বক্তা মনীষীৰ জন্ম সম্ভৱ নহয়, বা তেনে ঋষিকল্প পুৰুষ জন্মিলেও জাতিৰ মানস-চক্ৰৰ মল দূৰ নহলে চিনিব নোৱাৰে।

ভাৰতবৰ্ষৰ ৰাজনৈতিক পৰাধীনতা দূৰ হ'ল সঁচা, কিন্তু তাৰ লগে লগে মানসিক পৰাধীনতাই দেশ ছাটি পেলাইছে, আজি আমি ক'লা বুলি হাঁহাকে চাইছো, ধৰনি বুলি প্ৰেক্ষনিকৈ শুনিছো : এই বিপৰ্যয়ৰ অৱশান ঘটাবলৈ আমি সাহসিকতাৰে কামত আগবাঢ়িব লাগিব, আৰু সাহিত্যই তাৰ ঘাই মাধ্যম হ'ব লাগিব। ইংৰাজ জাতিয়ে ঔঠ-উঠন শক্তিকালকে পৃথিৱীত যি বেলি-মাৰ নোযোৱা সাম্ৰাজ্য গঢ়িছিল, তাৰ প্ৰেৰণা আৰু আগ-জাননী বোল-সোতৰ শতিকাৰ ইংৰাজী সাহিত্যত লোমাই আছিল, সেয়ে প্ৰমাণ কৰি দেখুৱায় যে স্বপ্নই কাৰ্যৰ প্ৰসূতি। বৌদ্ধ ধৰ্মৰ প্ৰচাৰে যেনেকৈ ৰাজভিক্ষু অশোকৰ সাম্ৰাজ্য, বৈষ্ণৱ ধৰ্মৰ প্ৰচাৰে যেনেকৈ গুপ্ত সাম্ৰাজ্য, মহাপুৰুষীয়া ধৰ্মৰ প্ৰচাৰে তেনেকৈ বোল-সোতৰ শতিকাৰ নতুন অসম ৰাজ্য গঢ়ি তুলিছিল, সেইবোৰ আধ্যাত্মিক আন্দোলনৰ লগত এনে বৈষয়িক উন্নতিৰ সম্পৰ্ক পথালি চকুত ধৰা নপৰিলেও এনেবোৰ বিভিন্ন প্ৰমাণে দেখুৱায় যে বৈষয়িক উদ্বেগ নোহোৱাকৈয়ে প্ৰকৃত আধ্যাত্মিক আন্দোলনে বৈষয়িক উন্নতি সাধন কৰিব পাৰে আৰু কৰে। বাইবোলৰ উপমাৰে কবলৈ হলে, আত্মাকপী ছেমছনক যেতিয়া ইজিৰিয়ান-ক্ৰীষ্টান ডিলাইলাৰ মোহ-নাগপাশ ছিডি যুক্ত কৰা হয় তেতিয়া সি অদাৰ্থ সাধন কৰিব পাৰে। বাৰিধাৰ বানপানীয়ে যেনেকৈ শস্ত্ৰ-ক্ষেত্ৰ বা আন ক্ষেত্ৰৰ বাচ-বিচাৰ নকৰি সকলো ক্ষেত্ৰ একেলগে আৰু সমানে উৰ্বৰা কৰে, মেঘযুক্ত জোনায়ে যিহূদেৰে ফুলনি বা ৰাজকাৰেং বিচাৰ নকৰি সদৌ বহুধাক ৰূপালী কিৰণত স্নান কৰায়, মহাপুৰুষীয়া আধ্যাত্মিক উৎকৰ্ষৰ প্ৰাৱনে সেইধৰে সেই ধৰ্মৰ প্ৰচাৰৰ ক্ষেত্ৰ বা অক্ষেত্ৰ নগণি সমগ্ৰ অসম প্ৰাৱিত কৰিছিল যে সন্দেহ নাই, গতিকে নবনাবায়ণ চিলাৰায় প্ৰভৃতিৰ বাহিৰেও জয়মতী, কন্তলিংহ, লাচিত আদিকে। ভৱিষ্যতে সেই আধ্যাত্মিক জাগৃতিৰ ফল বুলিব লাগিব।

সাহিত্যৰ ফল-ফুল যিমানেই স্বদুৰ-প্ৰসাৰী হওক, ই সৰিয়হ লতা-গছহে, ই বগাবলৈ এক আলম নহলেই নহয়। বিপুল মহাপুৰুষীয়া সাহিত্য মহাপুৰুষীয়া ধৰ্ম-আন্দোলনৰ গাভ বগাইছিল, ইয়াৰ শাৰীৰ নহলেও “জোনাকী” যুগৰ সাহিত্যই বৰ্তমান অসমীয়া ভাষাৰ আন্দোলনক আশ্ৰয় কৰি নিজক গঢ়ি তুলিছিল। এটা হীন জাতিয়ে এটা মহৎ সাহিত্য গঢ়িব নোৱাৰে নিশ্চয়, ৰাজনৈতিক পৰাধীনতাৰ হীনতাৰ হাজতো বৰীজনাথক লৈ উঠন শক্তিকাত বঙলা সাহিত্যই ঠন ধৰি উঠিছিল : কিয়নো সেই শাৰীৰিক পৰাধীনতাক উলাই

কবি বঙালী জাতি আৰু বঙালী সমাজে নিজৰ মনৰ ধূলি-মাকতি গুচাই তুচি হব পাৰিছিল। মৈবাব খোজ অহুকৰণ কৰিবলৈ গৈছে হেনো পাতি-হাঁহ কেবেকা হ'ল, কিন্তু অসমীয়া-মৈবাই যে নিজ খোজকে পাহৰি কেবেকা হৈছে, বুৰঞ্জীয়ে তাৰ সাক্ষ্য দিছে। আজি আমি অসমীয়া সাহিত্যক নতুন আৰু জীৱন্ত কবি গঢ়িব খুজিলে মৰা-মুজা অসমীয়া সমাজ তথা মুমূৰ্ছ অসমীয়া জাতিক আগতে জীয়ামূৰা কৰি লব লাগিব যে ই ধুকপ। কমাৰৰ ভাটিৰ দৰে ফোচ্-ফোচোৱাকে বা লেলাই-ধেন্দাই কাল কটোৱাকে জীয়াই থকা নোবোলে নিশ্চয়। অসম আৰু অসমীয়াৰ কথাত মাছুলিৰ উপমা চিৰকালেই খাটে, চাওঁতে চাওঁতে অন-অসমীয়াৰ বান-পানীয়ে অসমক গিলে। গিলে। কৰিছে: অন-অসমীয়াক আমি সামৰি লব নোৱাৰিলে অন-অসমীয়াই যে আমাক সামৰি ল'ব তাত ধনিষ্ঠামানো সন্দেহ নাই। আলহী আহি কেতিয়াবাব পৰাই আমাৰ বৰষবত থিয়া-থি কৰি এতিয়া লাহে লাহে পিয়া-পি দিছে, আমি মূৰ তুলি তেওঁলোকলৈ চোৱা নাই, ডুথৰী পিৰাখন আগবঢ়াই দিও গুপ্তা কৰা নাই। তাৰ অৱশ্যন্তাৱী ফল মাত্ৰ এয়ে যে আমাৰ বব-পিৰা তামূলী পিৰা আলহীয়ে কাঢ়ি ল'ব বা লৈছে, আৰু আমি নিজৰ বৰষবতে আলহীৰ ঠাই ল'ব লগা হব বা হৈছে ॥

বাহিৰবৰণা অহাবিলাকৰ কথা এৰিও আমাৰ ভিতৰৰ মিহা-পোহাই গচ লোৱা বুলিব নোৱাৰি। দৃষ্টান্তৰূপে, গুৱালপাৰ জিলাৰ মাত-কথা, শব্দ-মালা আদিলৈকে আমি চকু দিয়া নাই, তাত এনে কিছুমান বিশিষ্ট শব্দ আৰু ব্যাকৰণৰ গঢ় সিঁচৰতি হৈ আছে যে সেইবোৰ বৰ্তমান অভিধান-ব্যাকৰণৰ আলোচনালৈ কেতিয়াবাই সোমাব লাগিছিল। যেনেকৈ প্ৰচলিত “ছোৱালী” শব্দ মূলত উভয়লিঙ্গ, সেইবাবেই “মাইকী ছোৱালী” এতিয়াও চহা ভাষাত কয়: শব্দৰূপৰ সাহিত্যত “নপাইলৈ ধৰি মাৰন্ত ছোৱালী” বুলি ল'বাব কথা কৈছে: এই শব্দৰ বিভিন্ন ৰূপেই কামৰূপত “ছলি” আৰু গুৱালপাৰত “ছাৰা”: এনে আৰু অনেক শব্দ কামৰূপ জিলাৰপৰা আৰম্ভ কৰি গুৱালপাৰ, বংপুৰ, কোচবিহাৰ, জলপাইগুৰি, দিনাজপুৰ আদি পুৰণি কামপীঠ আৰু বস্তপীঠ অঞ্চলত বিচাৰিলে এতিয়াও ওলাব। বৰ্তমান প্ৰচলিত “বহক”, “বহেক”, মহাপুৰুষীয়া সাহিত্যত “হাসিলেক কোনে হেন কৰিলেক বুলি।” তুলনীয়। আকৌ অতীত কালত প্ৰচলিত “গ'ল”, “ব'ল” কেতিয়াবা “গ'লে”, “ব'লে” এনেভাৱেও কোৱা হয়, কিন্তু “ক'লে”, “খালে” আদি অনিশ্চিত কাৰ্য্যবোধক ৰূপ অতীত কালত কেতিয়াবা ব্যৱহৃত হয় যদিও, গুৱালপাৰত তেনে নকৰি “ক'ল”, “খাল” আদি ৰূপেই চলে: অসমীয়া ব্যাকৰণত এতিয়া এনেবোৰ বিষয়ৰ বহুল বিচাৰ লাগে। পূৰ্ব-শব্দৰী হেম-সৰস্বতী প্ৰভৃতি কবি গুৱালপাৰ জিলাৰ বুলি ঠাৱৰোৱা হয়, যেনে তেনে, সৰ্হো নামনি অঞ্চলৰ চলিত ভাষা ভালদৰে চালি-জাৰি ল'লে তাৰ মূলখুনিয়া অসমীয়া অভিধান-ব্যাকৰণ চহকী কবিৰ বুলি ভাঙি কব পাৰি।

ইংৰাজী, বঙলা, হিন্দী আদিৰ অহুকৰণৰ বাহিৰে অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যত নতুনৰ উল্লেখ আৰু নতুনৰ স্বপ্ন আজিও যেন নতুন কথা হৈয়ে আছে: অহুকৰণৰ কঁহলী ফালি,

প্ৰত্যক্ষগতিকতাৰ অন্ধকাৰ ভেদি, নতুন পোহৰ অসমীয়া সাহিত্যত আজিও সোমাব পৰা নাই কিয়? আমি মুখেৰে নতুন দিগন্তৰ কথা কওঁ, কিন্তু হাতে কামে তাৰ আভাস দিব নোৱাৰোঁ : যেন আগৰ যি আন্ধাৰ আমি আজিও বা আগলৈকে সেই আন্ধাৰতে থপজপাই থাকিম!! এই খেলিমেলি দূৰ কবিবৰ একমাত্ৰ উপায় জগতৰ আজিৰ প্ৰগতিশীল সাহিত্যৰ পোহৰত বৰ্তমান অসমীয়া সাহিত্যত বঙ্গ-বন্ধি সোমাবপৰা হেন ধাৰাবাহিক তীব্ৰ সমালোচনা। ইয়াৰ বাবে যোগ্য লোক আমাৰ মাজত নিশ্চয় আছে, আৰু নহলেও তেনে লোক আমি উলিয়াই লবই লাগিব। অসম সাহিত্য সভা পত্ৰিকাই নিশ্চয় তাৰ উপযুক্ত বাহন আৰু অসম সাহিত্য সভাই তাৰ উপযুক্ত প্ৰেৰক-যন্ত্ৰ হ'ব লাগিব। এই চেষ্টাৰ দ্বাৰাই অসম সাহিত্য সভাই অসমীয়া সাহিত্যৰ বিশিষ্ট সেৱা আগবঢ়াই নিজৰ যোগ্যতা প্ৰতিষ্ঠিত কৰিব পাৰিব।

আমি আশা কৰোঁ দোকমোকালিৰ আগৰ যি বোপন্নবা আন্ধাৰ আমি আজি সেই আন্ধাৰতহে। ফেব্ৰুৱালিৰ আগভুক্ত নিশাচৰবোৰৰ যি উৰ্দ্ধকনি, আমাৰ চাৰিওফালে আজি তাৰেই গোজৰণি শুনিছোঁ, সেই অন্ধকাৰ আৰু সেই নিশাচৰবোৰৰ লগত যুজি আমি জয়ী হ'ম ই তাৰেই ইঙ্গিত বুলি আমি বুজিব লাগিব। টোপনিত কোকমোকোৱা ৰোগৰ দৰে ভয়-সন্দেহ-অবিশ্বাসত আমি কাল কটাইছিলোঁ : আজি আমাৰ “ভিত্ততে স্বদেশ-প্ৰেমি: ছিদ্ৰশ্চে সৰ্বসংশয়া:।” অসমীয়া কোনো কালেই ভীৰ বা পৰ-পদসেৱী জাতি নাছিল, আজিও তেনে হ'ব নোৱাৰে, অসমীয়াই আজি বীৰৰ দৰে জীয়াই থাকিব জনা নাই বাবেই বীৰৰ মৰণে মৰিবও নাজানিব, তেনে হ'ব নোৱাৰে। “ধৰ্ম: হতো হন্তি ধৰ্মো বক্ষতি বক্ষিত:।” অসমকে। যি বক্ষা কৰিব অসমেও তাক বক্ষা কৰিব, যিয়ে অসম-বাঘিনীৰ গাত গুলি লগাব, তাৰ আখ্যা নেপেলোৱাকৈ অসমীয়া মৰিব নোৱাৰে।

বঙ্গুসকল, ১৭৬২ত কৰ্ছিকা ৰীপৰ বিষয়ে কছ'ই লিখিছিল, “মোৰ মনত গাজিছে এই এখানমান ৰীপটিয়ে যুৰ'প মহাদেশক চমক লগাব।” পৰ-দেশে ভৰিৰে মোহৰা কৰ্ছিকাৰ মুক্তিৰ যুদ্ধৰ কথাকে কছ'ই ভেটিয়া ভাৰিছিল চাটৈ, আৰু তাৰ সাত বছৰৰ পাছত কছ'ৰ সেই সববজানী কথা ফলিয়াইছিল ১৭৬৯ৰ ১৫ আগষ্টত নেপলিয়ন বোনাপাৰ্ট নামৰ কেঁচুৱাটিৰ জয়ত।

কছ'ৰ শাৰীৰ মনীষা বা সববজানী গুণ মোৰ নহব পাৰে, তথাপি কৈশোৰে-

অসমীয়া জাতীয়
সাধনাৰ তীব্ৰ
প্ৰয়োজনীয়তা

পৰা মোৰ মনত কেনেকৈ জানো এটা ভাব সদায় গাজি আছে—অসম

অচিৰে পুনৰ নাৱে-গাঁৱে অসম হ'ব, সেই কামৰূপ প্ৰাগ্‌জ্যোতিষৰ পুৰণি

গোঁৱৰ অসমত নৱকৈ পুনৰ উজলি উঠিব। ইংৰাজ কবি টেনিছনে ভেঙৰ

প্ৰথম “লঙ্কী হ'ল” কবিতাত যি ভৱিষ্যৎ-বাণীব হ'ব বজাইছিল, তাৰ লক্ষ্যলতাত “লঙ্কী হ'ল তিনি কুৰি বছৰৰ পাছত” বুলি লিখা দ্বিতীয় কবিতাত তাৰ স্মৰণ কৰিছিল : টেনিছনৰ স্মৰণ-প্ৰতিভাৰ আশা বা দাবী ছপুহিলেও আৰু টেনিছনৰ দৰে তিনি কুৰি বছৰৰ মূৰত লিখিবলৈ বাট চাব নোৱাৰিলেও মোৰ ১৯২৩-ত লিখা “বুৰঞ্জী-লেখক” কবিতাত অসমৰ শুধা ভাৰতৰ ভৱিষ্যত লক্ষ্যকৈ যি হেপাহ মনত পুহিছিলোঁ, ১৯৪৭ৰ অসমৰ তথা ভাৰতৰ নৱ উপাৰ্জিত

স্বাধীনতাত তাৰ এভাগ পূৰণ হোৱাৰ পাছত, “বুৰঞ্জী-লেখক” কবিতা লিখাৰ পূৰ্বা হুহুবি বহুবৰ শেষত, “সমাজিক পুৰতী বাতিৰ” কবিতাত অসমৰ বিষয়ে বাকীখিনি হেপাহ পূৰণৰ কথা লিখিছে। ই কল্পনা-বিলাস নহয়, ই যোৰ আন্তৰিক বিশ্বাস আৰু পূৰ্বজন্মাদ্বিত জ্ঞানৰ কথা বুলি ভাবোঁ। পটি-গুনি ভাবি-গুনি যি পাঠ্য তাৰপৰা অল্পমান হয় অসমীয়াৰ হৰে সৰল আৰু উদাৰ জাতি পৃথিৱীত বিৰল, বুৰঞ্জীয়ে দেখুৱায় ভাৰতৰ ইতিহাসে চুকি পোৱা-নোপোৱা কালৰেপৰা ১৮২৬ খৃষ্টাব্দলৈকে অব্যাহতভাৱে নিজ স্বাধীনতা গোঁৱৰ্ণেৰে চিৰকাল বন্ধা কৰি অহা বিতৰ্কিত জাতি ভাৰতত নাই : যি কালত ভাৰতৰ সকলো বাহুই বিজেতাৰ কাষত শিৱ দোঁৱাই নিজক কৃতার্থ মানিছিল, তেতিয়াও এই এমুঠি অসমীয়াই এবাৰ-দুবাৰ নহয়, সোতৰবাৰ বিশ্ববিজয়ী মোগল শক্তিক পৰাস্ত কৰি থেদি দি সেই সাতশতকৰ মুখতো অসমীয়া জাতিৰ গুণ-গান কৰাইছিল। পৰ-পদ-সেৱাৰ বীজ কোনো কালে অসমীয়াৰ ভেজত নাছিল : মহাকবি বাণভট্টই যাক মহাত্মা নৰক বুলিছিল, যি পূৰ্ব ভাৰতত প্ৰথম আৰ্য-ৰাজ্য ধাপনা কৰিছিল আৰু দেৱৰাজ ইন্দ্ৰৰ লগত যুজি বিজয়ী হৈ আছিল, তেওঁৰে পুতেক ভগদত্তই নিজক ইন্দ্ৰ-দখা বুলি অৰ্জুনক অপত্য স্নেহ যাচিছিল, এই ভগদত্তৰে পুতেক শিশু-বজ্জদত্তই পিতৃহস্তা অৰ্জুনৰ লগত ফেপেৰি পাতি যুজ কৰিছিল : সেই অসমীয়া জাতি আজি দীন হলেও হীন কেতিয়াও হব নোৱাৰে। সেই নৰক ভগদত্ত বংশধৰ, পূৰ্ব ভাৰতৰ সন্মতি ভাৰতবৰ্ষী, যি উত্তৰ ভাৰতৰ সন্মতি হৰ্ষবৰ্দ্ধনৰ লগত ফেৰত জিকিলেও কেতিয়াও হৰা নাছিল, যাৰ মুয়ান-চোৱাওৰ নিমন্ত্ৰণ নানা চেলু দেখুৱাই প্ৰথম দুবাৰ উপেক্ষা কৰাত তৃতীয় বাৰত অসমীয়া সৈন্ত-বাহিনীৰে “নালন্দা খচকত ধূলি কৰি উৰাই দিম” বোলা কোবোহনিত সি ততালিকে গৃহীত হৈছিল, গুপ্ত সন্মতি পৰিয়ালত বৈবাহিক সম্পৰ্ক ঘটাই প্ৰথিতযশা নেপালৰ লিচ্ছবি পৰিয়ালেও “গৌড়োদ্ভাদি কলিঙ্গ-কোশলপতি” কামৰূপৰ বজা হৰ্ষদেৱৰ কন্তাক বিয়া কৰাবলৈ পাই গোঁৱৰ বোধ কৰিছিল, সেই অসমীয়া জাতি আজি কেতিয়াও পিছপৰা হৈ থাকিব নোৱাৰে। সৌ-সিদ্ধিও যি অসমীয়াৰ নবনাৰায়ণ-চিলাৰায় আৰু কত্ৰসিংহই সৰ্বভাৰতীয় দৃষ্টি-ভঙ্গীৰে মহা পয়োভৰে পছিম আৰু পূৰ্ব কামৰূপ ৰাজ্য শাসন কৰিছিল, সেই অসমীয়া জাতি আজি কেতিয়াও পৰ-পদাৰ্পণৰপৰা হৈ চলিব নোৱাৰে। আজি অসমীয়াৰ নাটনি একেটা মূল বস্ত, সেয়ে হৈছে জাতীয় সাধনা, ইয়ে অধঃপতিত জাতিৰ উদ্ধাৰৰ একমাত্ৰ মহামন্ত্ৰ। ঊনবিংশ শতিকাত ইংলণ্ডৰ অধঃপতিত নয়াছে সেইবাবে বৰ্দ্ধহৰ্ষৰ কবিতাইদি মিলটনক পুনৰ আৱাহন জনাইছিল, বঙ্গৰ আদি-ব্ৰাহ্ম সমাজৰ এজন ঘাই প্ৰচাৰক ৰাজনাৰায়ণ বহুৰে মহৰ্ণি বাগ্মীকিব আশ্ৰম বুলি খ্যাত বৰ্দ্ধমান কানপুৰৰ গুচৰৰ বিখৰ নামৰ ঠাইত বঙালী জাতিৰ হকে এটি প্ৰসিদ্ধ প্ৰাৰ্থনা কৰিছিল : “হে ভগৱান, কেতিয়া আমাৰ মাজত বাগ্মীকিব তুল্য প্ৰতিভাৰ এজন কবিৰ জন্ম দিবা, যাৰ স্বৰ্ণনা অযোধ্যা, লক্ষা, দাক্ষিণাত্যতে আৱদ্ধ নাথাকিব, কিন্তু সমগ্ৰ বিশ্ব দীৰ্ঘ-বানি তেওঁৰ কবিতাই সাধবিব” ইত্যাদি, আজি সহজে মন কৰিব পাৰোঁ যে তাৰ কেইবছৰমানৰ পাছত গুপ্তা বৰীজনাথত সেই প্ৰাৰ্থনাৰ সাৰ্থকতা ঘটিছিল। ইয়াৰ তুলনাত অসমীয়া জাতিয়ে যে কিমান পুৰুষৰ সাধনাৰ

ফলত শ্রীমন্ত শঙ্কৰদেৱক লাভ কৰিছিল তাক কল্পনা কৰাও টান, এই পাঁচ শ বছৰ যে অসমীয়া জাতি লেলাই-ধেলাই হলেও জীয়াই আছে, সি সেইজন অসমীয়া জাতীয় গুৰুৰ ৰূপাৰ ফল য়। কিন্তু আজিৰ দৰে “দিন ভিকা, প্ৰাণ ভিকা” কৰি অসমীয়া আৰু কিমানদিন জীয়াই থাকিব পাৰে? আমাৰ নতুন জাতীয় সাধনাৰ তীব্ৰ প্ৰয়োজন কেতিয়াবাৰ পৰাই অহুভৱ কৰা হৈছে, আজি অসমীয়া জাতি আৰু সমাজ, অসম ৰাজ্যপালন, সৰ্বোৰে চেষ্টা এই একোটি বিষয়ত কেন্দ্ৰীভূত হোৱা নিতান্ত আৱশ্যক হৈছে। পৃথিৱী এৰি পাৰ দিবলৈ আশা কৰা যেন বাতুলতা, অসমীয়া ভাষা-সাহিত্য অবিহনে অসমীয়া জাতি, আৰু অসমীয়া জাতি অবিহনে অসমীয়া সমাজ আৰু অসমীয়া ৰাজ্যপালন, তেনেকৈয়ে অদূৰ ভৱিষ্যতত দিনৰ লগোন হব।

“মৰে অসম, জীয়ে কোন? জীয়ে অসম, মৰে কোন?” এয়ে আজি অসমীয়া জাতিৰ নতুন জীৱনৰ বিজয় হুকাৰ। অসমী জীয়াই থাকিব লাগিব, আৰু অসমীৰ বুৰুৰ কুটুম কোনো মৰিব নোৱাৰিব: এয়ে আমাৰ জাতীয় পণ। অসমীৰ কোলা মাতৃ-হেৰুওৱা আন সন্তানৰ বাবেও সদায় মুকলি, স্মৰণপূৰ্ণ হৈ এই অসমীয়েই সবাওটিকে অন্ন যাচিছে, স্তম্ভময়ী হৈ পুত্ৰ-পোন্ধ্ৰ সলোকে পুণ্য পীযুষ পিয়াইছে: তাৰ বাবে অসমবাসী ধন্ত আৰু চিৰ গৌৰৱান্বিত। অনেকৰাৰ আমি দোহাৰিব পাৰোঁ, অসম ভাৰতৰ গৌৰৱ-মুকুট, যেতিয়া সমগ্ৰ ভাৰত বিভিন্ন শাসনকাৰীৰ পদানত আছিল, তেতিয়াও অসমে সোঁ দোত শ বছৰৰ আগলৈকে স্বাধীনতাৰ বিজয়-পতাকা সগৰ্বে উৰাই আছিল। এই নতুন স্বাধীনতাৰ আন্দোলনতো এই বাবেই অসমে আগভাগ লব পাৰিছিল, কিন্তু সেই স্বাধীনতা-লাভৰ পাছত অসম আজি নিৰ্ভৰভাৱে অৱহেলিত, এই লাঞ্ছনা দূৰ কৰিবলৈ অসমীৰ পুত্ৰ-পোন্ধ্ৰ সকলো এক গোট হৈ অসমীৰ গৌৰৱ অমান কৰি বাৰিৰ লাগিব। “কুমলীয়া আদা দেখি টিকাত মচি খায়” বুলি অসমীয়া পটন্তৰে কয়, এতিয়া সেই আদা পৈণত বুলি প্ৰমাণ দিবৰ পাল পৰিল, যি অসমীৰ হিয়া কুহুমভকৈও কোমল, আৱশ্যকমতে সি বজ্জতকৈও কঠিন বুলি চিনাকি দিব লাগিব। যি প্ৰাগ্জ্যোতিষে ভাৰতৰ পূব আকাশত প্ৰাজ্ঞা আৰ্থ ৰাজ্যৰ পৰিষ্কৃত জ্যোতি বিলাইছিল, অসমবাসীয়ে প্ৰাণ গ’লেও সেই জ্যোতি মান হবলৈ কেতিয়াও এৰি নিদিব। ইহাতে নতুন ভাৰতৰ নতুন স্বাধীনতাৰ গৌৰৱ-উজ্জল কৰিবৰ বাবে দায়িত্বও এই অসমৰেই, কিয়নো যুগ-যুগান্তৰ পৰাধীনতাৰ ক’লা ঢেকা নপৰা বাষ্ট্ৰ একমাত্ৰ অসমেই। কিন্তু ভাৰতৰ উন্নতি-সাধন আমাৰ দ্বিতীয় দায়িত্ব নহয়, অসমৰ উন্নতি সাধনৰ ভিতৰেদিয়েই আমি ভাৰতৰ উন্নতি লাখিব লাগিব: জগতৰ ভিতৰত অসমক ধনে-ধানে, মানে-মহে, এখন আদৰ্শ বাষ্ট্ৰ কৰি গঢ়ি তোলাই আমাৰ একমাত্ৰ ধ্যান হোৱা উচিত, আৰু তেতিয়া হলেই অসমে ভাৰতৰ উন্নতিত যথেষ্ট তেল শলিতা যোগাব পাৰিব: আৰু তেতিয়া হলেই অসমে ভাৰতৰ প্ৰতি এক শ্ৰেষ্ঠ সেৱাৰ কাৰ্য কৰা হব।

বৃহত্তৰ পুনৰস্তনন ৰাস্তাৱতে নহয়, পানীপথৰ দ্বিতীয় যুদ্ধ পানীপথৰ প্ৰথম যুদ্ধৰ পুনৰায়ুষ্টি নহয়, ই এক নতুন যুদ্ধ: সেইদৰে আজিৰ যি বেলি-উঠা বা বেলি-মাৰ সি কাইলৈ বা কোনো

কালে ঘূৰি নাহে। এতেকে আজি আমি ভাগ্যক যিহাই হাত সাবতি বহি থাকিব নোৱাৰোঁ, আমাৰ ভাগ্য আমি নিজে বচনা কৰিব লাগিব : ভবিষ্যতৰ বেদ আৰু ভবিষ্যতৰ সংহিতাৰ নিৰ্মাতা আমিহেই হব লাগিব, এই পুণ্য মুহূৰ্ত্তত আমি তাৰ পবিত্ৰ সঙ্কল্প গ্ৰহণ কৰোঁ। আহক। আমি পুনৰ স্মৰণ কৰোঁ—আমাৰ এই পণ্ডিত-পাৱনী অসমীয়া দেৱ-ভাষাতকৈ শ্ৰেষ্ঠ, কিয়নো ই অসম মাতৃৰ নিজা মাত, আমাৰ এই অসমীয়া সাহিত্যৰ পুত্ৰ প্ৰবাহ মন্দাকিনীতকৈও স্বৰ্গীয়, কাৰণ ইয়াৰ ভিতৰেদি আমাৰ পূৰ্বপুৰুষ মনীষীসকলৰ বক্তৃতা-ৰূপ চিন্তাৰ শ্ৰোত বাগৰি আহি আমাৰ জীৱনৰ তেজ সঞ্চালিত কৰিছে, আৰু এই অসমৰ একোটি ধূলিকণাই সাক্ষাত একোখন স্বৰ্গৰ দৰে, কিয়নো আমাৰ কোটি কোটি পূৰ্বপুৰুষৰ পঞ্চভূতী দেৱা অসমৰ পঞ্চ মহাভূতত মিহলি হৈ আছে। যাৰ পুণ্য গৰ্ভত আমি দেৱৰ বাহুনি এই নব-জন্মত খিত হৈছিলোঁ, যাৰ সাদৰী কোলাত আমি পীযুষতকৈও শ্ৰেষ্ঠ স্ব্থ পান কৰিছোঁ : সাগৰলৈ সকলো জ্ঞান জুৰী-নৈ চাপলি মেলাব দাব আমাৰ চিন্ত-বৃত্তি শক্তি-ভক্তি সকলো যেন সেই অসমৰ সেৱাৰ উদ্দেশ্যেই ধাৰিত হয়, সাগৰৰ পানী যেনেকৈ তাপ হৈ ওপৰলৈ উঠি আকৌ ডাঙৰ হৈ সাগৰতে লীন যায়, আমাৰ মন-চিত, পঞ্চ জ্ঞানেন্দ্ৰিয় আৰু পঞ্চ কৰ্মেন্দ্ৰিয়ই সৈতে এই পঞ্চভূতী দেৱা যিদৰে অসমৰ পঞ্চ মহাভূতৰে নিৰ্মিত হৈছিল সিদৰেই যেন সেইবোৰ অনন্ত কাললৈ পুনঃ পুনঃ অসমৰ পঞ্চ মহাভূতত লীন গৈ দুনাই দুনাই অসম মাতৃৰ সন্তান ৰূপেই আমাক জন্ম দিয়ে, তাৰ বাবে আজি সৰে মিলি কাৰুণী কৰোঁ আহক। সোৱা, মহিমাময়ী অসম মাতৃ আজি আমাৰ মানস চকুত অৱতীৰ্ণ। আহক, সেই দুখানি চৰণত আমাৰ আবেগ-অৰ্থা যাচোঁ :

আই তোৰ চৰণ-তলত
আই, তোৰ ৰূপা-কটাকত
আই, তোৰ স্নেহৰ নীৰত
আই, তোৰ কৰুণা-ধাৰাত
অভিশাপ ? কালৰ প্ৰতাপ ?
আই, তোৰ পদ-বেণু লই
আই, আমি শক্তিৰ কুমাৰ,
আই, তই শক্তি স্বৰূপিনী,
কিনো কব, আই, তোৰ আজি
তেজ, মাতৃ, পুত্ৰে তোৰ বাবে
আই, আজি ভক্তি উলাহত
চোৱাঁ, চোৱাঁ, সাতো বৈকুণ্ঠৰ,
আজি দিব্য অপূৰ্ব নন্দন,
জগতৰ সন্তানসকল
মাতৃ-স্বৰ্গ আজি ধূপ-ধূনা

শত স্বৰ্গ কৰে টলবল,
বিধাতাৰ আশীস্ বিহ্বল।
সাতখন ভীৰৱৰ পানী,
নামি বয় স্বৰ্গী মন্দাকিনী।
পুত্ৰ তোৰ থাকোঁতে জীয়াই ?
সকলোটি দিয় উকুৱাই।
শক্তি আজি ফুটন্ত প্ৰাণত,
কিয় তোৰ শিৱ অৱনত ?
সবগত নিয় সিংহাণন ?
নৱ স্বৰ্গ কৰিব স্ৰজ্জন।
উকৰিছে স্বৰ্গ-জ্যোতি-ৰূপা,
মিলিছেহি মুক্তি-উপাণন।
আনন্দত উগল-থুগল,
মাতৃ-পদ সেৱি বিয়াকুল।
অৰ্চনাৰে উপচি পৰিছে,

তাবে গন্ধবাহী মলয়াই
আজি নর অকণোদয়ত
মাতৃভূমি, স্বর্গভূমি তথা,
অন্ত আজি হুখৰ তাননা,
মাতৃপূজা, শক্তিপূজা এয়ে

আকৌ, মাতৃৰ সোঁৱা ভবিষ্যৰ গৰিমামনী মূৰ্তি—

অদেশৰ আশাৰ ফুলনি
দেখো মোৰ দেশ দেশাধিশে
অসমীৰ পুত্ৰ-পোস্ত্ৰ কাৰো
সৰাওটি অসমীয়া তাই,
পৃথিৱীৰ ইমূৰ সিমূৰ
অসমীৰ গৰ্ভজ সম্পদ
ধনে-ধানে পুছ উঠেননী,
অসম য়ে বিশ্বৰ ভঁৰাল,
'ছাল-ছিগা অসমীয়া' ক'তা ?
উজুটিত পৰি মৰা কোন ?
কামৰূপা হুংমা অসমা !
ভাবতত নোহে, জগতত
নিজ হাতে ভাবত মাতৃয়ে
অসমী যে জগতৰ বাণী,
সৰু সন্ধ্যা সন্ধ্যাৰিছে,
এয়ে গুপ্ত কানী, গুপ্ত স্থল
যাদু-দণ্ড বিশ্ব-যাদুকৰে
“অত্ৰে যে মানবাঃ সন্তি
নীচাত্মিকা নীচতা আন্ধাৰ
ভবিষ্যৰ মঙ্গল পুৰাত

মুহুৰ্ত্তিৰ মূৰ্ছনা ধৰিছে।

আগৰিত ছবন্ত চেতনা ;
নোহে দীন্য, নোহে পৰাধীন্য
ছিন্ন আজি লোহাৰ পৃথল,
জননীৰ সেৱকসকল।

আজি সোঁৱা ধৰি উঠে ঠন,
হাঁহোঁ-হাঁহোঁ নহন-বদন।
ভেদ-ভিন্ কোনো চিন নাই,
অসমী যে সকলোৰে আই।
এৰি শিল্পী-কাৰিকৰ আহি।
উলিয়াই কৰিছেহি বাহি।
নিজে খায়, বিশ্বক বিলায়,
আকাল যে কোনো কালে নাই।
সবল স্তাৰ লহপহ,
খোজ সোঁৱা গমহ্ গমহ্।
কিবা দিবা আনন্দৰ বান,
অসমীয়ে ল'লে শীৰ্ষস্থান।
কপালত পিচ্ছিলে কপালী,
শোভে সোঁৱা, কিবীটি সোণালী।
অসমী যে বহন্ত আকৰ।
বুদ্ধদেৱ পৰিনিৰ্বাণৰ।
গুপ্ত বাথে ইয়াতেই। অহ।
দেৱাঃ নাথ সংশয়ঃ।”
হ'ল পাপ-শিষ্যচৰ কৰ,
গোৰী সৰে—‘জননীৰ জয়।’

ধ্বনিকবি শ্ৰীবিনন্দচন্দ্ৰ বৰদুৱা : ত্ৰযষ্টিংশ সন্মিলনৰ সভাপতি

ভাৰতবৰ্ষৰ আৰ্হিৰেখা

উত্তৰ লক্ষ্মণপুৰ—৫ মাৰ্চ, ১৯৬৬ চন

সভাপতি—শ্ৰীবিনয় চন্দ্ৰ বৰুৱা

স্বামী দেবঃ পুৰুষঃ পুৰাণ-

স্বয়ং বিশ্বস্ত পৰং নিধানম্ ।

বেত্তাসি বেদক পৰঞ্চায়-

স্বয়ং ততঃ বিশ্বমনন্তৰপম্ ॥

বাহুৰ্ঘমোহৰ্বৰণঃ শশাঙ্কঃ

প্রজাপতিত্বং প্রপিতামহক ।

নমো নমস্তেহস্ত সহস্র কৃত্যঃ

পুনশ্চ ত্বয়োপি নমো নমস্তে ॥

ভাৰত পঞ্চ বন, তাৰে মধু আহৰণ

কৰি যেনে মধুচক্ৰ কৰিলে নিৰ্মাণ,

সেই জানী মধুকৰ বহুবাজি ভাৰতৰ

চৈবকাল জগতৰ পথৰ নিচান,

বান্ধীকি বেদব্যাস ভৱভূতি কালিদাস

শঙ্কৰ মাধব বৰি অগ্ৰমাদী কৰি

কাব্য কাননৰ ফুল বনগ্ৰাহী অলিহুল

সবাবে উদ্দেশ্য কৰো সহস্র প্রণতি ।

আদৰ্শ সভাৰ মাননীয় সভাপতি ডাঙৰীয়া, সমবেত প্ৰতিনিধিবৰ্গ, সাহিত্যসুৰাঙ্গী আৰু
সাহিত্যসেবী স্বধীৰুন্দ,

যি সবৰবহী বৃহৎ অস্থানত জাতি ধৰ্ম দল-উপদল আৰু সম্প্ৰদায় নিৰ্বিশেষে সকলো
অসমীয়া একজিহ্ব হৈ জাতীয় শক্তি উপলব্ধি কৰিব পাৰে আৰু যি সজ উদ্দেশ্যে সকলোকে
সমবেত হোৱাৰ প্ৰেৰণা দিয়ে, সেই বৃহৎ অস্থান যিসকলে প্ৰতিষ্ঠা কৰিলে, যিসকলে ইয়াক
সজীৱ কৰি ৰাখিছে আৰু যিসকলে এই সভাৰ সভাপতিৰ আসন অলঙ্কৃত কৰি আহিছে সেই
সকলোলৈকে আমাৰ কৃতজ্ঞতা আৰু প্ৰণাম জনাইছো ।

সাহিত্য সভাৰ সভাপতি হোৱাটো সৌভাগ্যৰ কথা, কিন্তু বাইজৰ আশীৰ্বাদ আৰু মৰমত যদিও এই অভাজনে এই সন্মান পাইছে তেওঁ তাৰ সমূলি যোগ্য নহয় বুলি ক'ব লাগিব। সাহিত্য সভাৰ সভাপতি হ'বপৰা আমাৰ্তকৈ সকলো প্ৰকাৰে শ্ৰেষ্ঠ লোক আমাৰ সমাজত নথকা নহয়। বিশেষকৈ আগতে হৈ যোৱা বিচক্ষণ সাহিত্যসেবী সভাপতিসকলৰ তুলনাত আমি নগণ্য। তেখেতসকলে জাতি আৰু সাহিত্যৰ সেৱাত যিমান কাম কৰি গল তাৰ কথা ভাবিলে তেখেতসকলৰ প্ৰতি আমাৰ শিৰ দোঁ খাই আছে। যেই হক, আপোনা-লোকেই যেতিয়া অভাজনক এনে সন্মান দিছে, আপোনালোকেই ইয়াৰ গৌৰৱ বক্ষাত সহায় কৰিব লাগিব। আপোনালোকৰ আশীৰ্বাদত যেন এই মহৎ কাৰ্য্য সূত্ৰতুলভাবে সমাধা হয়। অপ্রত্যাশিতভাৱে এই উচ্চ সন্মান আমালৈ আগ বঢ়োৱাৰ বাবে আপোনালোকলৈ কৃতজ্ঞতাৰ শবাই আগ বঢ়াইছো।

বাবুভূঞাসকলৰ মাতৃ লক্ষ্মীআইৰ নামৰ এই বুৰঞ্জী-প্ৰসিদ্ধ পবিত্ৰ তীৰ্থস্থানত আসি অতি সজ্ঞ আৰু পবিত্ৰউদ্দেশ্যেৰে সমবেত হৈছো। ইয়াৰ চাৰিওপিনে থকা দৌল দেৱালয়, মঠ-মন্দিৰ আদিয়ে লক্ষীমপুৰৰ প্ৰাচীন গৌৰৱৰ কথা ঘোষণা কৰি আছে। এই দৌল-দেৱালয় মঠ-মন্দিৰ আৰু সত্ৰ-সভাবিলাক অসমীয়া শিক্ষা-সংস্কৃতিৰ কেন্দ্ৰস্থল আছিল। এই ঠাইবপৰাই অসমৰ জাতীয় সভ্যতাৰ সোঁত পশ্চিম মুখে বৈ যোৱাৰ প্ৰমাণ যথেষ্ট আছে। অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যৰ বিপন্ন কালৰ বন্ধু, আশাহুধীয়া সাহিত্যিক ৮পদ্মনাথ গোহাঞীবৰুৱা ডাঙৰীয়া, লক্ষপ্ৰতিষ্ঠ লিখক ৮পানীপ্ৰনাথ গগৈ আদি অনেক কৃতবিদ্য লোকে জন্মগ্ৰহণ কৰি এই ঠাইত চিৰস্মৰণীয় গৌৰৱ খাপি গৈছে। এনে স্থানত চিৰ চেনেহী ভাষা-জননীৰ সেৱাৰ মানসে সমবেত সাহিত্যভ্ৰম্মাগী আৰু সাহিত্যসেবীসকলে মাতৃপূজাৰ কাৰণে উৎকৃষ্ট ধৰণৰ ফুল-চন্দন আহৰণ কৰি নিবলৈ নিশ্চয় আশা কৰি আহিছে। আমাৰ উদ্দেশ্য যাতে সফল হয়, আমাৰ আন্তৰিকতাৰে কৰা কাৰ্য্যৰ দ্বাৰা যাতে মাতৃভাষাৰ গৌৰৱবৰ্দ্ধন হয় তাৰ নিমিত্তে আমি ভগৱন্তৰ ওচৰত প্ৰাৰ্থনা জনাইছো।

অলপ সময়ৰ ভিতৰতে আমি ভাৰতৰ স্বাধীনতা সংগ্ৰামৰ দুজন প্ৰধান যোদ্ধা আৰু ভাৰত গণতন্ত্ৰৰ কৰ্মধাৰক হেৰুৱাই পেলাইছো। ভাৰত তথা পৃথিৱীৰ গৌৰৱ পণ্ডিত জৱহৰলাল নেহেৰুৰ বিয়োগ শোক সাম কাটিবলৈ নো পাওঁতেই তেওঁৰ স্মৰণ্য স্থলাভিষিক্ত জনকো হেৰুৱালো। শান্তিদূত, সহজ, মহান, অমায়িক, কৰ্ত্তব্যনিষ্ঠ, আদৰ্শ ত্যাগী আৰু সাধাৰণৰ ভিতৰত অসাধাৰণ ব্যক্তি, আমাৰ অতি আদৰৰ প্ৰধান মন্ত্ৰী লালবাহাদুৰ শাস্ত্ৰীক হেৰুৱালো। আমি এই ক্ষণজন্মা পুৰুষৰ মহান আত্মাৰ প্ৰতি প্ৰজ্ঞাঞ্জলি আগ বঢ়াইছো।

চমৰচেট ম'ম্বাৰ বিয়োগত আমি এজন অগ্ৰতম প্ৰতিষ্ঠালক্ষ আৰু জনপ্ৰিয় সাহিত্যিক হেৰুৱালো। তেওঁৰ অমৰ আত্মাই শান্তি লাভ কৰক।

অসম মাতৃৰ অগ্ৰতম স্মৰণ্য পুত্ৰ, ভাৰতীয় ঐতিহ্যৰ একনিষ্ঠ পৃষ্ঠপোষক, দেশ আৰু সমাজৰ নিষ্ঠাবান সেৱক স্বদৰ্শন পুৰুষ কামাখ্যাৰাম বৰুৱাৰ মৃত্যুত আমি অসম মাতৃৰ এজন

স্বযোগ্য সন্ধান হেৰুৱালো। বৰ চুখলগা অৱস্থাত বিমান দুৰ্ঘটনাত ভাৰতবৰ্গ গৌৰৱ, বৈজ্ঞানিক, আণবিক আয়োগৰ সন্ধানপতি ডক্টৰ ভাবাক আৰু, ডেপুটী লগতে, আমাৰ অতি চেনেহৰ, অসমৰ কৃতী সন্ধান, বৈজ্ঞানিক বয়সচক্ৰ বৰুৱাকো হেৰুৱালো। তেখেতসকলৰ আত্মাৰ উদ্দেশ্যে আমি শ্ৰদ্ধাঞ্জলি আগ বঢ়াইছো।

দুৰ্ভাগ্যবশতঃ ওচৰচুবুৰীয়াৰ লগত বাধ্য হৈ যুদ্ধ কৰিব লগীয়া হোৱাত সেনানায়ক বীৰ হেমিলকে আদি কৰি যিসকল সৈনিকে যুদ্ধক্ষেত্ৰত গ্ৰাণ ত্যাগ কৰিলে, যিসকলৰ চৰম ত্যাগৰ ফলত জয়ভূমিৰ কোলাত নিৰাপদে আছো, সেইসকলৰ প্ৰতি কৃতজ্ঞতাৰ চকুলোৰে শ্ৰদ্ধাৰ তৰ্পণ আগ বঢ়াইছো। এই বীৰসকলৰ পৰিয়ালবৰ্গলৈ আমাৰ আন্তৰিক সমবেদনা জনাইছো।

পৃথিৱীত জন্মগ্ৰহণ কৰিয়েই যি ভাষাৰে প্ৰথম মাতৃভাষাৰ মূখেৰে মাতো, যি ভাষাৰে পৰমেশ্বৰৰ নাম লওঁ, মৰম-প্ৰীতি-মৰা-মমতা জনাবলৈ যি ভাষাতকৈ সহজ ভাষা বিচাৰি নাপাওঁ আৰু যি ভাষাৰে, পৃথিৱীৰপৰা বিদায় লবৰ সময়ত শেষৰ মাতৃভাষাৰ মাতি যাব পাৰিম সেয়ে আমাৰ চিৰ চেনেহী ভাষা জননী। সংসাৰৰ সকলো জ্ঞান আহৰণ কৰিবলৈ মাতৃভাষাইহে

আত্মিক মাধ্যম। বাধ্য হৈ কেতিয়াবা অন্ত ভাষাৰে প্ৰকাশ কৰিবলগীয়া অসমীয়া মাতৃভাষা হলেও মাতৃভাষাৰে ভাবিব লাগিবই। মাতৃভাষাৰ মাধ্যমেৰে পোৱা জ্ঞান অন্তৰত যেনেকৈ খাপ খাই পৰে আন ভাষাৰে তেনেকৈ খাপ খাব নোৱাৰে।

আজি পৃথিৱীত যিবিলাক জাতি উন্নত হৈ জ্ঞান-বিজ্ঞানৰ চৰ্চ্চাৰ বলৰে অসম্ভৱক সম্ভৱ কৰিব পাৰিছে সেইবিলাক জাতিৰ শিক্ষাৰ মাধ্যম মাতৃভাষা। পৰিতাপৰ বিষয়, আমাৰ শিক্ষাৰ মাধ্যম সৰ্বতো প্ৰকাৰে মাতৃভাষা নহয়। সেইহে আমি পৃথিৱীত জ্ঞানৰ বস্তি প্ৰথমে জলায়ো এতিয়া অজ্ঞান আন্ধাৰত বাট বিচাৰি খপিয়াই ফুৰিছো। আমি এতিয়া যিমান উন্নত হব লাগিছিল, সিমান উন্নত হোৱা নাই। পৰাধীনতাৰ কলহেৰে কলহিত হৈ ভাৰতবাসীয়ে যেতিয়া লক্ষ্য-গুণ-বৃত্তিসম্পন্ন হৈ নিজক পাহৰি যাবলৈ ধৰিলে তেতিয়া দাসত্বলত মনৰ জাতি সৃষ্টি কৰিবলৈ বিজেতাই সকলো প্ৰকাৰৰ চেষ্টা চলালে। মলনি কৰিব নোৱৰা গাৱ বৰগটোৰ বাহিৰে, ভাৰতৰ মানুহহোৱাৰ যাতে ইংৰাজ হৈ গৈ, চিৰকাল ইংৰাজ জাতিৰ মোহত পৰি, ইংৰাজৰ ৰাজ্যত থকাটোকে সুখৰ কথা বুলি ভাবিব পাৰে তাৰ উপায় চিন্তা কৰিবলৈ ধৰিলে। তাৰ ভিতৰত আটাইতকৈ ডাঙৰ উপায় হ'ল, নিজ ভাষাৰ প্ৰতি বিতৃষ্ণা জন্মোৱা। অনেক নেতৃস্থানীয় লোকেও ইয়াক আগ্ৰহেৰে গ্ৰহণ কৰিলে। ইংৰাজী ভাষাৰ গুণ-গৰিমা সঁচাই মিছাই বক্তৃত্ব প্ৰচাৰ হ'ল। বিহবপুৰা মূল্যবান ঔষধ প্ৰস্তুত কৰিবপৰাৰ বাবে ইংৰাজী শিক্ষাবপৰা কিছু উপকাৰ হল যদিও সবছ ভাগৰ যথেষ্ট জ্ঞান আহৰণৰ সুবিধা নহল আৰু আজিও হোৱা নাই। ই জাতিটোক দাসত্বলত মনোবৃত্তি গ্ৰহণ কৰিবলৈ যিমান সহায় কৰিলে আন বিষয়ত সিমান সহায় কৰিব নোৱাৰিলে। পলমকৈ হলেও অসমৰ ভাগ্যতো সেয়েই ঘটিল। বিবেচনী ভাষা আৱণ্ট কৰি ওচৰ-চুবুৰীয়া ৰাজ্যৰ ভিন্ন ভাষাভাষী বাইজলকল নতুন ধৰণেৰেই আগবাঢ়ি গ'ল, কিন্তু আমাৰ ভাগ্যত সিও নঘটিল। আমি নিজবো হেৰুৱালো, পৰবো ল'ব নোৱাৰিলো।

হলাগছত কুঠাৰ মৰাৰ দৰে, ওচৰ-চুবুৰীয়াই সহায় কৰক ছাৰি আমাৰ দুৰ্ৱলতাৰ ছেলু লৈ স্বাৰ্থ-
লিচ্ছিৰ উপায় বিচাৰিলে। দাস মনোবৃত্তিৰ ই এটা স্বাভাৱিক কথা। নববৈষ্ণৱ যুগত কলে-ফুলে
নৱন-বদন হৈ উঠি-অহা অসমীয়া সাহিত্য তৰুৰ গোববোজল গতিত বাধা পৰিল। কিন্তু
পৃথিৱীৰ চিৰন্তন নীতিত বাধা জন্মোৱা সহজ নহয়। এসময়ত যেনেকৈ ইংলেণ্ডত বিজ্ঞেতাসকলে
লেটিন বা ফৰাচী ভাষা চলাব নোৱাৰিলে, সেইদৰে অসমতো অনা-অসমীয়া ভাষাই মূৰ দাঁতি
উঠিব নোৱাৰিলে, অসমৰ কৃতী সন্তানসকলৰ অশেষ চেষ্টাত মৃত্যুভাষা বন্ধা পৰিল। অসমীয়াই
একপ্ৰকাৰ নতুনকৈ নিজা ভাষা চৰ্চা কৰিবলগীয়া হ'ল। মুক্তি-স্বাভাৱ পিছত অসমীয়াই পূৰ্ব
বয়বাজিত আউজি এক দিব্যৰূপ ধাৰণ কৰিব বুলিয়াই আমি আশা কৰো।

বৰ্তমান ভাৰতৰ তথা অসমৰ এক সমস্তাপূৰ্ণ সময় যদিও একালপৰা চাবলৈ গলে আমি
বহুতকৈ ভাগ্যবান লোক। আমাৰ সময়তে আমাৰ দেশৰ মানুহেই এটা প্ৰবল প্ৰতাপী
জাতিৰপৰা, অভিনৱ উপায়েৰে নিজৰ স্বাধীনতা উদ্ধাৰ কৰিলে। আমাৰ মানুহেই পৃথিৱীৰ
বৰ্জমানৰ সমস্তা বাজনৈতিক ক্ষেত্ৰত এটা নতুন আদৰ্শ সৃষ্টি কৰিলে। আমাৰ দেশৰ বুৰঞ্জীত
শক্তি সঞ্চয় যিসকল লোকৰ নাম চিৰস্মৰণীয় হৈ থাকিব তেনে মহাশক্তিশালী লোক-
সকলক আমি নিজ চকুৰে দেখিলো। এই সময়তে অতি বেজাৰেৰে
আমি ভাৰতক স্থিতিত কৰিব লগীয়াও হ'ল। বাজনৈতিক পৰিবৰ্তনৰ লগে লগে অহা সমস্তা-
বিলাক সমাধান কৰিবলৈ আমাক স্বভাৱতে নতুন শক্তি লগা হ'ল। যি জাতি ধ্বংসৰ ফালে
যোৱা নিশ্চিত, সেই জাতিৰ মানুহ এনে অৱস্থাত হাত সাৰটি থকা স্বভাৱিক। কিন্তু, ভাৰতৰ
আন আন জাতিৰ দৰেই, অসমীয়াই তেতিয়াও নিজৰ জাতিক ধ্বংসৰ ফালে যাবলৈ দিব
নোৱাৰে। এটা ঐতিহ্যপূৰ্ণ প্ৰাচীন জাতিৰ পক্ষে ই সম্ভৱ নহয়। ইহাতে ভাৰতীয় সংহতিত
অসমীয়াই অকলে উন্নতিৰ বাটত আগ বাঢ়িব নালাগে, লগত অনেক আছে। কিন্তু অসমীয়াই
সাহসেৰে নিজৰ ভাগৰ কৰ্তব্য পালন কৰিব লাগিব। গতিকে নতুন যুগত, নতুন সমস্তাৰ সন্মুখীন
হ'বলৈ যি ধৰণৰ সাহিত্য লাগে তেনে ধৰণৰ সাহিত্য সৃষ্টি কৰা আমাৰ নতুনকৈ উঠি অহা
সাহিত্যিকসকলৰ প্ৰধান কৰ্তব্য। কামত লগাই নোখোৱা যন্ত্ৰক যেনেকৈ মামৰে থাই অকামিলা
কৰে সেইদৰে কামত খটাব নলগা মগজো অকামিলা হৈ পৰে। সমস্তা সমাধান কৰিবলৈ বাধ্য
হৈ নতুন নতুন ভবা-চিন্তা কৰিবই লাগিব আৰু তাৰ লগতে নতুন সাহিত্যৰ সৃষ্টি হ'ব। সেয়ে
যদি নহয়, জাতিৰ উন্নতিৰ গতি মূৰৰ হোৱাই নালাগে, বন্ধ হোৱাও অসম্ভৱ নহয়। আমাৰ
ৰাষ্ট্ৰীয় উন্নতিত বাধা দি তল পেলাবলৈ যত্ন কৰা জাতি ওলাইছে। এনে সময়ত আমাৰ
অনেক কাল অলস হৈ থকা লুপ্ত শক্তি জাগ্ৰত কৰিবৰ কাৰণে সাহিত্যিকসকলে শক্তিশালী
সাহিত্য ৰচনা কৰিবই লাগিব—যি সাহিত্যই আমাৰ মনৰ লঘু বৃত্তিসম্পন্ন ভাৱবিলাক আঁতৰাই
সাহসেৰে আমাক পৃথিৱীৰ উন্নত জাতিবিলাকৰ মাজত সোমাবলৈ সামৰ্থ্য দিব, যি সাহিত্যই
আমাক বুৰণী সাধু আৰু কৰ্তব্যপায়ণ কৰিব, আৰু যি সাহিত্যৰ যোগে আমি আমাৰ
অন্তৰ্নিহিত শক্তি উপলব্ধি কৰিবপৰা সম্ভৱ হ'ব।

অগ্ৰীয় হলেও সঁচা কথা ক'ব লাগিব। আজি ওঠৰ বছৰ আমাৰ বাইজৰ সবহ ভাগেই স্বাধীনতাক অকল ভোগ-বিলাসৰ বস্তু বুলিয়েই ভাবি আছে, আৰু যি পাৰিছে তেওঁবিলাকে ছলে বলে কৌশলে বিলাসত ওপঙাৰ চেষ্টাত আছে। বাইজৰ মাজত দেশাত্মবোধৰ ভাব যিমান

দেখাঙ্গবোধ

হ'ব লাগিছিল সিমান হোৱা নাই। আমাৰ স্বাধীনতাপ্ৰসূত জাতীয়

উৎসৰবিলাকেই তাৰ একোটা জলন্ত নিৰ্ঘৰ্ণন। আমাৰ অনেক ডেকাই

সংসাৰৰ সকলো মায়ামোহ ত্যাগ কৰি জননী জন্মভূমিৰ গোঁৱৰ বক্ষাৰ্থে প্ৰাণ বিসৰ্জন দিছে ; আমি ঘৰত সোমাই থকাবিলাকে তেওঁবিলাকৰ এই মহৎ ত্যাগৰ আদৰ্শত দেশৰ বাবে সামান্ত ত্যাগ স্বীকাৰ কৰিবলৈও কৃত্তিত হৈ আছে। অসমৰ সাহিত্যিক সমাজৰ গাত সৰ্বসাধাৰণক এই কৰ্তব্য সোঁৱৰাই দিয়াৰ দায়িত্ব নিশ্চয় আছে। সাহিত্যিকসকলে দেশাত্মবোধ কি তাক বুজি পায়। যদি নাপায় তেন্তে তেওঁ সাহিত্যিকেই নহয়। কোনে এজন মহাপুৰুষে একে দিনাই দেশৰ জনগণৰ অন্তৰ শুদ্ধ কৰি দিব নোৱাৰে। কোনো এটা দলৰ অক্লান্ত চেষ্টায়ো সেই কাৰ্য সিদ্ধি কৰিব নোৱাৰে। মাহুহৰ অন্তৰ শুদ্ধ নহলে, নিজে নিজক উপলব্ধি কৰিব নোৱাৰিলে, নিজৰ দায়িত্ব নিজে হুৰুজিলে, মহাশক্তিশালী চৰ্কাৰেও অকল আইন প্ৰণয়ন কৰি মাহুহক মাহুহ কৰিব নোৱাৰে। নৈতিক বলত বলীয়ান জনসাধাৰণৰ প্ৰতি সহায়ভূতিশীল সাহিত্যিক জনতাৰ মন বুজি, সুসাহিত্য ৰচনা কৰি দেশখন শুদ্ধ কৰি তোলাত বেছি সহায় কৰিব পাৰে। দেশ সমৃদ্ধিশালী হলে, মাহুহৰ অভাৱ-অনাটন গুছিলে আৰু সকলো মাহুহে একোটা কৰ্তব্য কাম হাতত লৈ সময় অতিবাহিত কৰিব পাৰিলে সাহিত্যিকৰ সু-আদৰ্শই বাইজৰ মন বেছি সোনকালে শুদ্ধ কৰিব পাৰে। এই দুইটা বিষয়ই পাৰস্পৰিক নিৰ্ভৰশীল। বিজ্ঞানৰ শিক্ষা সেই কাৰণে আমাৰ অতি প্ৰয়োজন। কিন্তু সৰ্বসাধাৰণৰ অন্তৰ শুদ্ধ নহলেও বিজ্ঞানৰ দানে পূৰ্ণ শান্তি আনিব নোৱাৰে। মাহুহৰ অন্ত নেহোৱা আশা-আকাংক্ষা পূৰ্ণ কৰিবলৈ যাওঁতে সীমা পাৰ হৈ গৈ বিপদতো পৰিব পাৰে। লোভ মোহ আদিৰ তাড়নাত মাহুহে মানবীয় গুণ পাহৰি পাশবিক গুণৰ আশ্ৰয় লব পাৰে। সেই কাৰণে দেশ-কালৰ গতি গোত্ৰ চাই, সাহিত্যিক-সকলে নানা উপায়েৰে মাহুহক সংযত কৰি ৰাখিবলৈ চেষ্টা কৰা নিতান্ত উচিত। বিজ্ঞানৰ বলত পোৱা স্ব-শান্তি সুসাহিত্যৰ আলীৰ্দ্ৰাৱতাহে উজ্জল আৰু পবিত্ৰ হৈ উঠিব। আমি বৰ্তমান অসমীয়া সাহিত্যিকলৰপৰা এনে ধৰণৰ সাহিত্য বিচাৰো।

একভাৱী অঞ্চল হিচাবে আমি স্পষ্টভাৱে এখন ক্ষেত্ৰ পাইছো। আমি পাবলগীয়া কিছু অংশ ইয়াৰপৰা বাদ পৰাত দুখ পাইছো। যদিও বৃহত্তৰ স্বাৰ্থৰ নিমিত্তে আমি তাকে মানি ল'ব লগীয়া হৈছে, এই বিষয়ত হেতা-ওপৰা অগ্ৰীতিকৰ ঘটনা আৰু নহব বুলিয়েই ভাবিছো।

আমি ভাবা সাহিত্য আৰু কৃষ্টিৰ উৎকৰ্ষ সাধন কৰি আমাৰ লগত সকলো অসমৰ একভাৱী অঞ্চল প্ৰকাৰে সম্বন্ধ থকা ভাই-ভনীহঁতক সীমাৰ বাহিৰত ৰাখিও লগৰীয়া কৰি ৰাখিব পাৰো। মূঠতে বৰ্ত্তমান আমি অনেক হুস্তিতা বাদ দি সাহিত্য সাধনাত একান্ত মনেৰে লাগিবপৰা হৈছো, কিন্তু আমাৰ চৰ্কাৰ আৰু বাইজৰ মানসিক দুৰ্ৱলতা হুঙুছেমানে সহায়

সজাগ হৈ থাকিব লাগিব। ভাষা আৰু সাহিত্যৰ উৎকৰ্ষ সাধন আৰু অসমীয়া জাতিৰ একতাই এইদৰে সজাগ হৈ থকাৰ প্ৰধান লক্ষ্য। ইয়েই আমাৰ শক্তিৰ সাধন। আমাৰ দেশলৈ যি সকল অনা-অসমীয়া নতুনকৈ অসমীয়া হবলৈ আহিছে তেওঁবিলাকক সহায় সহায়ভূতি আৰু উৎকৃষ্ট ধৰণৰ কলা-কৃষ্টি-সাহিত্য আদিৰ আকৰ্ষণেৰে নিজৰ কবি ল'বলৈ যত্ন কৰিব লাগে। এই বিষয়ত বাইজব আৰু সাহিত্য-সভাৰ কি কৰ্তব্য তাক হোৱাবিৱৰ আৱশ্যক নাই। একে অসম মাতৃৰ কোলাতে কোটিকালৰপৰা মিলি-জুলি থকা পৰ্বতীয়া ভাইসকলক আমি নিলগৰ বুলি ভাবিব নোৱাৰো। দৈব ছৰ্ষিপাকত দেশ পৰাধীন হোৱাত বিজতবীয়া বিজেতাই আমাৰ সহতি নষ্ট কৰি, তেওঁবিলাক সবল হৈ থকাৰ উপায় স্বৰূপে আমাক পৰ্বতীয়া ভাইসকলৰপৰা নিলগ কৰি ৰাখিবলৈ সীমান্ত গড় মাৰিলে। স্বাধীনতাৰ পিছতো সেই ধনত্ৰয় বায়ু আঁতৰা নাই। আমাৰ দুৰ্ভাগ্যবশতঃ পাকে-প্ৰকাৰান্তৰে এই সমস্তৰ এটা স্থিৰ সিদ্ধান্ত হৈছে বুলি আমি ক'ব-পৰা নাই। উত্তৰ-পূৰ্ব সীমান্ত অঞ্চলত অসমীয়া ভাষাৰ স্থান নিৰ্দ্ধাৰণত 'গড়গঞা মতিবৰ ভাও' ইয়াৰ এটা উদাহৰণ। অসমৰ পৰ্বতীয়া ভাইসকলৰ লগত আমাৰ কোটিকালীয়া সম্বন্ধ। সেই কাৰণে আমি তেওঁবিলাকক আমাৰ লগলৈ আনিবলৈ আইন-সম্মত সকলো চেষ্টা কৰি থাকিব লাগিব। তেওঁবিলাকৰ সুবিধাৰ নিমিত্তেও তেওঁবিলাকে আমাক সামৰি ল'ব লাগিব। যিমানেই হওক, ওলায়েই থাক দেখে, তেওঁবিলাকক বাধ দিবপৰা সম্ভৱ নহয়। বাগিচা আদিৰ বহুৱা ভাইসকল, অস্ত্ৰান্ত অনা-অসমীয়া কৰ্মচাৰী, ব্যবসায়ী আৰু স্থানচ্যুত হোৱা লোকসকলে অসমীয়াৰ লগত মিলি জুলি ন অসমীয়া নহলে সুবিধা নাপাব। আমি তেওঁবিলাকক উদাৰভাৱে সামৰি লবলৈ যত্ন কৰিব লাগে। বাগিচাৰ বহুৱাসকলৰ কাৰণে প্ৰতিষ্ঠিত হোৱা শিক্ষাস্থান-বিলাকৰ শিক্ষাৰ প্ৰতি আমাৰ সববৰহী চৰ্কাৰে বিশেষভাৱে চকু দিব লাগে। অনা-অসমীয়া লোকসকলে নিজা ভাষাত শিক্ষালাভ কৰিবলৈ পৃথক শিক্ষাস্থান বিচাৰিলেও তাত অসমীয়া আঞ্চলিক ভাষাবো উপযুক্ত স্থান থাকিব লাগিব। স্বখে-শাস্ত্ৰে থাকিবলৈ হলে যাৰ লগত সহায় থাকিব লগীয়া হয় তেওঁবিলাকৰ লগত আপোনভাৱে মিলি-জুলি থকা উচিত। অসমীয়াৰ উদাৰতাৰ সুবিধা লৈ অসমীয়াৰ স্বাৰ্থ নষ্ট কৰিবলৈ গলে কোনেও হত্ব নাপায়। ব্যবহাৰৰ তিক্ততাৰ বাৰা ব্ৰাহ্ম সজাগ হলে যিকোনো প্ৰকাৰে অস্ত্ৰায়ৰ প্ৰতিবন্ধক ঘটাবলৈ যত্ন নকৰাকৈ নাথাকে। ভাৰতৰ পূৰ্বাঞ্চলৰ সমস্তা বহুত, এই অঞ্চলৰ লোকসকলৰ পাবম্পৰিক সহায়-সহায়ভূতিৰে এগোট হৈ নাথাকিলে বিপদে বেগেতে সিপাৰ পাবে। আমাৰ দেশলৈ নটক অহা ব্ৰাহ্মৰ ভিতৰত বহুতে আমাৰ অসমীয়া ভাষা বুজিও বুজু আৰু ক'ব পাৰিও ক'ব নোৱাৰা ভাও ধৰে। ই এটা বৰ অপোহনীয় কথা। এইদৰে নটক অহাসকলে অসমীয়াৰ ক্ষয় কেনেকৈ জন্ম কৰিব? ভাৰতৰ প্ৰায়বিলাক আঞ্চলিক ভাষাই বাই-ভনীৰ নিচিনা, গতিকে আমি মিলি-জুলি প্ৰগতি পথত আগবাঢ়ি যোৱাটোহে উচিত কথা। ভাৰতৰ সহতি বৰাৰ নিমিত্তে আটাইতকৈ ডাঙৰ কথা হৈছে বিভিন্ন অঞ্চলৰ লোকসকলৰ ভিতৰত পাবম্পৰিক আপোন লব্ধ গতি ভোলা আৰু সাহিত্যিকসকলে যিমানদূৰ সম্ভৱ বেছিকৈ ভাৰতীয় ভাষা

আয়ত্ত কবি আন ভারতীয় ভাষাকে। মাতৃভাষাবন্ধে ভাবি সম্মান কৰ। স্থবৰ বিষয়, সমগ্র ভাবভৰ বিভিন্ন আঞ্চলিক ভাষাবিলাকৰ কবি, সাহিত্যিক, বুৰঞ্জীবিদ, বৈজ্ঞানিক আদিৰ সন্মিলন আদি হৈছে। সঙ্গীত, নাটক, চিত্ৰ আদি স্ফূৰ্ত্তাৰ কলাৰ সৰ্বভাৰতীয় প্ৰতিযোগিতায়ো সাহিত্য ক্ষেত্ৰৰ অবাঞ্ছনীয় ঠেক ভাৰবিলাক আঁতৰোৱাত সহায় কৰিব।

গীত, কবিতা, গল্প, নাটক আৰু নানা বিষয়ৰ সববৰ্হী প্ৰবন্ধৰ যোগে বিচক্ষণ সাহিত্যিক-সকলে আমাৰ অসমীয়া জাতিটোক সজল, কৰ্মপটু, কৰ্ত্তব্যপৰায়ণ, সাধু, সাহসী আদি নানা গুণেৰে গুণী কৰিব পাৰে। নিবাশাত হাত লাগি ৰহি থকা জাতিৰ অন্তৰত আশাৰ সঞ্চাৰ কৰিবলৈ সাহিত্যৰ যথেষ্ট শক্তি আছে। ৰাজপুত্ৰনা, মহাৰাষ্ট্ৰ আদিৰ চাৰণ কবিনকলৰ গীত-

সাহিত্যৰ অঙ্গ
আৰু লক্ষণ

বিলাকে বীৰসকলক কেনেকৈ উদগৰি দিব পাৰিছিল তাক আমি ভাবভৰ পূৰ্বি আখ্যানবিলাকৰপৰা শুনিবলৈ পাওঁ। হৃদ্দিশাগ্ৰস্ত গ্ৰীকবিলাকক পুনৰ প্ৰতিষ্ঠা কৰাত সহায় কৰিছিল কবিনকলে। এইবিলাক কাৰণে ৰাজসভা-

বিলাকত কবি থকা অপৰিহাৰ্য্য। আমাৰ গুৰুসকলৰ তিথি-উৎসৱত ভেবাসকলৰ চৰিত্ৰ কোৱাৰ নিয়ম আছে। এই চৰিত্ৰই তেওঁবিলাকৰ গুণ-গৰিমাবিলাক আমাৰ মনলৈ ঘূৰাই আনে। পূৰ্বৱৰ্তী বীৰ-বীৰাজনাসকলৰ গুণ-গৰিমাই জনসাধাৰণক শক্তিশালী কৰি তোলে। আমাৰ মহাকাব্য ৰামায়ণত এই বিষয়ে এটি স্পষ্টৰ আখ্যান আছে। সীতাক বিচাৰি ৰামচন্দ্ৰই সৈন্তে স্ৰষ্ট্ৰীৰ সৈতে যেতিয়া সাগৰৰ পাৰ পালেগৈ তেতিয়া লঙ্কাত সীতাক বিচাৰিবলৈ এজন বীৰৰ আৱশ্যক হ'ল। স্ৰষ্ট্ৰীৰেই কেৰাজনো বীৰৰপৰা সঁহাৰি নাপাই হতুমন্তৰ ওচৰ চাপিল। তেওঁ অলপ ইতঃস্তত কৰিলে। কিন্তু যেতিয়া তেওঁৰ শক্তিৰ কথা বখানি প্ৰবল পৰাক্ৰমী পৰন-নন্দন বুলি সোঁৱৰাই দিয়া হ'ল, তেতিয়াই তেওঁৰ শৰীৰত শক্তি জাগি উঠিল আৰু লঙ্কালৈ যাবলৈ প্ৰস্তুত হ'ল। এইদৰে পূৰ্ব গৌৰৱৰ সৌৱৰণত স্ফূৰ্ত্তাৰ শৰীৰত শক্তিৰ সঞ্চাৰ হয়।

ওপৰত কৈ অহা উপায় কাৰ্য্যত পৰিণত কৰিবলৈ সঙ্গীত চৰ্চাৰ অতি আৱশ্যক। অসমীয়া বা কাষৰূপীয়া সঙ্গীতৰ বুৰঞ্জী আলোচনা কৰিবলৈ আমাৰ স্ৰয়োগ আৰু সামৰ্থ্য দুইটাই নাই বুলি কলেও বঢ়াই কোৱা নহয়। কিন্তু সংসাৰখন বদাল কৰি ৰাখিবলৈ সঙ্গীততকৈ ভাল উপায় একো নাই বুলি বুজি পাওঁ। স্থবৰ সম্বলিত স্তব, স্তোত্ৰ, পদ পয়াৰ আদিৰেহে

সঙ্গীত

ঈশ্বৰক প্ৰাৰ্থনা কৰিবলৈ ভাল পাওঁ। সাহিত্যৰ অন্ততম প্ৰধান অঙ্গ

সঙ্গীত। সঙ্গীত শাস্ত্ৰৰ নিয়মমতে বৈজ্ঞানিক উপায়েৰে সঙ্গীতৰ উন্নতি

সাধন কৰিবলৈ আগবঢ়া লোকসকলক সৰ্ব্বতোপ্ৰকাৰে সহায় কৰা আমাৰ কৰ্ত্তব্য। যি ধৰণৰেই সঙ্গীত হওক তাৰ বীড়ি-নীতিৰ এখন শাল আছে। প্ৰাচীন কালৰপৰা চলি অহা অনেক ধৰণৰ সঙ্গীতৰ অৱস্থা চৰ্চাৰ অভাৱত বিকৃত হোৱাটো স্বাভাৱিক। এইবিলাক উপযুক্ত ভাৱে সোনকালে লঙ্কাৰ নকৰিলে আমাৰ অনেক সম্পদ লোপ পাব। আমাৰ আদৰৰ বস্ত্ৰ আচল শাস্ত্ৰীয় সঙ্গীতৰ গাভীৰ্ঘ্যই আমাক অভিজুত কৰি তোলে আৰু সং জীৱন ৰূপন কৰিবলৈ অনুপ্ৰেৰণা যোগায়। ভাল-বান বাৰি হ'ব সংযোজনা কৰি গোৱা স্তব-স্তুতিবিলাকে স্তবস্তুতকো

শব্দটো কৰে বলি আমি ভাবো। পূজা-পাতল নাম-প্ৰসঙ্গ আদিত স্বৰৰ প্ৰাধান্যই উপাত্ত দেৱতাক সন্তোষ দিয়ক নিদিয়ক আমাক কিছু সন্তোষ দিয়ে।

সঙ্গীত-নাটক একাডেমী, গুৱাহাটী অনাতাঁৰ কেন্দ্ৰ আৰু বিভিন্ন ঠাইত প্ৰতিষ্ঠিত কলা-কৃষ্টিৰ কেন্দ্ৰবোৰে ক্ৰমে বেছিটকৈ এই বিষয়ে চৰ্চ্চাত মনযোগ দিয়াত যথেষ্ট আশাৰ সঞ্চাৰ হৈছে। সকলো কথাবে অলপ ভুল-চুক থাকে। সেই সামান্য কথাবিলাকক অলপ দূৰদৰ্শিতাবে গঠনমূলকভাবে লৈ গুৰাবলৈ যত্ন নকৰি আৰম্ভতে বৰকৈ চিঞৰ-বাখৰ কৰি দিলে, উত্তোক্তাসকলৰ মনলৈ হতাশাৰ ভাৱ আহিব পাৰে। সেই কাৰণে আমি সাৱধান হোৱা উচিত। অসমীয়াত দিনে দিনে নতুন নতুন গীতবোৰ বচিত হোৱাত আমাৰ সাহিত্যৰ সৌন্দৰ্য বৃদ্ধি হোৱাৰ লগে লগে সমাজত এটি আনন্দৰ ঢৌ বাগৰি যোৱা যেন অনুভৱ হৈছে। সাময়িক আৱশ্যকতাৰ নিমিত্তেও ব্যয়োগ্য শিল্পীসকলে গীত বচনা কৰি জাতিক স্বস্থ, সৱল আৰু উজোগী কৰাত সহায় কৰিছে। আমি উৎসাহী আৰু উজোগী শিল্পীসকলক আমাৰ গোঁৱৰৰ স্থল বুলি ওলগ জনাইছো। কলা-কৃষ্টিৰ অহুষ্ঠানবোৰে চৰ্কাৰ আৰু বাইজৰপৰা সহায় সাহায্যভূতি পালে, আমাৰ অসমীয়া সাহিত্য তথা অসমীয়া জাতিয়ে ভাৰতৰ সংহতি ৰক্ষা কৰাত আগবাঢ়ি যাব পাৰিব। অসমীয়া কলা কৃষ্টিৰ নিৰ্দেশনাম্বৰে ভাৰতৰে কোনো কোনো ঠাইত যিবিলাক সঙ্গীত, নৃত্য আদিৰ প্ৰদৰ্শন কৰা হৈছে সেইবিলাকৰ বহুতত অসমীয়া কৃষ্টিৰ নামত নিকৃষ্ট ধৰণৰ নাচ-বাগ কিছুমান দেখুৱাই অসমীয়াৰ মৰ্যাদা হানি কৰিছে বুলি শুনিবলৈ পাওঁ। এই বিলাকতে উৎকৃষ্ট ধৰণৰ কলা-কৃষ্টিৰ নিৰ্দেশনত সকলোৰেপৰা যথেষ্ট প্ৰশংসা পোৱাটোও বৰ সন্তোষৰ বিষয় হৈছে। এইদৰে আমাৰ জাতীৰ গোঁৱৰ ৰক্ষা কৰা সকলক পুনৰ অভিনন্দন জনাইছো। প্ৰাচীন সঙ্গীত, নাটক, চিত্ৰকলা, ভাস্কৰ্য আদিৰ মূল সৰ্বভাৰতীয় বুলি কলে বঢ়াই কোৱা নহয়। ভাৰতৰ বাই-ভনীৰ নিচিনা আঞ্চলিক ভাষাবিলাকত সঙ্গীত আদিৰ চৰ্চ্চা বহুলভাবে হলে পৰস্পৰে পৰস্পৰৰ প্ৰতি সাহায্যভূতিশীল হবলৈ আৰু আপোন সম্বন্ধ ঘটাবলৈ সহজ হয়। ওচৰ চাপি অহা পৃথিবীখনে আমাক অযাচিত্তে আমাৰ দেশত নথকা অনেক নতুন সম্পদ আনি দি আছে। কালৰ উপযোগী হবলৈ আৰু পৃথিবীৰ লগত মিলি-জুলি চলিবলৈ আমি সেইবিলাকে আমাৰ পূৰ্বৰ সম্পদৰ লগত জীন নিয়াবলৈ যত্ন কৰিব লাগে। কুৰি শতিকাত আমি নিকপ্‌পীয়া সীমা বান্ধি অকলশৰীয়া হবলৈ যত্ন কৰাটো অহুচিতে হব আৰু সম্ভবো নহব। অসম সাহিত্য সভাই নতুন, পুৰণি, সকলোৰে সামঞ্জস্য ৰক্ষা কৰি কৃষ্টি-কলাৰ বিষয়ত জাতিক আগবঢ়াই নিবলৈ যত্ন কৰাটো এটা প্ৰধান কৰ্তব্য হব লাগে।

অসমীয়া কবিতাৰ বিষয়ত পুৰণি কবিতা আৰু আধুনিক কবিতা বুলি তলে তলে এটা আলোচনা চলিছে। আমাৰ মনেৰে এই আলোচনাত বিশেষ গুৰুত্ব নিদিলেও হয়। ইয়াৰপৰা আমাৰ সময় আৰু স্থিতিৰ অপব্যৱহাৰ কৰা হৈছে বুলিহে ভাবিবৰ মন যায়। অৱশ্যে অকল কবিতা বুলি বহল আলোচনাৰ আৱশ্যক নাই বুলি আমি কব নোৱাৰো। কবিতাত আমি নিকপ্‌পীয়া ধৰণৰ ছটা বিপৰীতমুখী দল নিৰিচাৰো। পুৰণি আৰু নতুন, কালৰ লগত

সালসলনি হৈ থকা বস্তু। আজিৰ নতুন কাইলৈ পুৰণি হ'ব। ই চিৰন্তন নীতি। মাহুহৰ অন্তৰ জন্ম কৰি, মনত থাপ খাই বব পাবিলে, আজিৰ নতুন পুৰণিৰ অনেক সম্পদ ভবিষ্যতৰ নতুনৰ লগত মিহলি হৈ এক স্তম্ভৰ সম্পদৰ সৃষ্টি কৰিব পাৰিব। সংসাৰ পৰিবৰ্ত্তনশীল, মাহুহৰ মনেও পৰিবৰ্ত্তন ভাল পায়। বৈষ্ণৱ কবিসকলৰ কবিতা লিখাৰ বীতি আৰু বিষয়-কবিতা

বস্তু, নৱস্তাস যুগৰ কবিসকলৰ লগত একেবাৰে একে নহয়। নৱস্তাস যুগৰ বীতি প্ৰায় অৰ্দ্ধ শতাব্দী একেদৰে চলাৰ পিচত, নকৈ উঠি অহা কবিসকলে এটা নতুন বীতি বিচাৰিবলৈ আগ্ৰহ কৰা অস্বাভাৱিক নহয়। নৱস্তাস যুগৰ আৰম্ভতে, এই যুগৰ কবিসকলৰ মনৰপৰা বৈষ্ণৱ যুগৰ কবিসকলৰ বীতি-নীতি ক্ৰমে আঁতৰি যোৱাৰ দৰে নৱস্তাস যুগৰ কবিসকলৰ বীতি-নীতি ক্ৰমে আঁতৰি গৈ বৰ্ত্তমানৰ তথাকথিত আধুনিক কবিতাত পৰিণত হৈছে। ই অকল অসমীয়া কবিতাবেই কথা নহয়, পৃথিৱীৰ প্ৰগতিশীল সাহিত্যবোৰো একেই কথা। ইংৰাজ কবি টি এচ. ইলিয়টেই এই বীতিৰ পথ-প্ৰদৰ্শক। এই বীতিকে অস্ট্ৰাছ ভাষাৰ কবিয়ে গ্ৰহণ কৰে। আনৰ লগতে এই নতুন বীতিটো আমাৰ সাহিত্যলৈ যিসকলে আনিছে, তেওঁবিলাকক আমি নিশ্চয় অভিনন্দন জনাব লাগিব। আমাৰ আগত তেওঁবিলাকে এটা নতুন বস্তু দাঙি ধৰিছে। যেই হওক, নতুনৰ হেঁচাত আমি নিজক হেৰুৱাব নালাগিব বুলি আশা কৰিছো। অনেক কবিয়ে যেনেকৈ বৰ্ত্তমানৰ তথাকথিত পুৰণি কবিতাৰ দুৰ্গতি ঘটায়, সেইদৰে আধুনিক কবিসকলেও নতুন কবিতাৰ দুৰ্গতি নষটোৱাকৈ থকা নাই। সিদ্ধহস্ত জনচেৰেক কবিৰ লিখনিৰপৰা ভালেমান স্তম্ভৰ কবিতা ওলাই আমাৰ সাহিত্যৰ সমৃদ্ধি বঢ়াইছে। আমাৰ এটা ঐতিহ্য থকা প্ৰাচীন আৰু চহকী ভাষা আছে। আমি সকলোৱে সহজে বুজিবপৰা নিজৰ ভাষাৰে, নতুন বীতিৰে কবিতা লিখা উচিত হ'ব। এক শ্ৰেণী পৃথক পাঠকতে এই কবিতা আৱদ্ধ থাকিলে আমাৰ বিশেষ উপকাৰ নহয়। যি কবিতাই হওক, কবিতাত কবিতাৰ গুণ থাকিলে অনাদৃত হ'ব নোৱাৰে। তথাকথিত পুৰণি কবিতাৰ প্ৰতি পাঠকসকলৰ হেঁপাহ নোহোৱাৰ বিশেষ লক্ষণ দেখিবলৈ পোৱা নাই যদিও আলোচনাবিলাকত পুৰণি কবিতাই বৰ আদৰ নোপোৱাটো সঁচা কথা। বৈষ্ণৱ যুগৰ কবিসকলে লিখা কবিতাৰ দৰেই বয়সীয়া চাম কবিৰ কবিতায়ো অসমীয়া সাহিত্যৰ সৌন্দৰ্য্য বৃদ্ধি কৰি আছে আৰু সদায় এইদৰে থাকিবও। মাহুহৰ ভাৱধাৰাৰ পৰিবৰ্ত্তনৰ লগে লগে সময়ত কোনটো বীতি সববৰহী হৈ পৰে তাক আগতে কবপৰা সম্ভৱ নহয়।

অসমীয়া নাটকৰ বিষয়তো, এটা বিশেষ পৰিবৰ্ত্তন দেখা গৈছে। যোৱা বছৰচেৰেকৰ ভিতৰত নাম ক'ব পৰা সম্পূৰ্ণাঙ্গ নাটক প্ৰকাশ হোৱা নাই বুলিলেই হয়। অসমীয়া সাহিত্যৰ

ই এক প্ৰকাৰ বিপৰ্য্যয়। সম্পূৰ্ণাঙ্গ নাটক এখনৰ যোগে জনগণৰ সন্মুখত নাটক অতি সহজে বিবিধ চৰিত্ৰৰ আদৰ্শ সহজে দাঙি ধৰিব পাৰি। সজ আৰু অসজৰ পৰিণতি, সমস্তাৰ সমাধানত সংঘাত, সমাজৰ হবহ চিত্ৰ আৰু বুৰঞ্জী লোকবঞ্জনৰ ছলেৰে কাৰ্য্যকৰী ভাবে দেখুৱাবলৈ নাটকতকৈ সহজ উপায় নাই। এনেবোৰ বিষয়ত নাটকৰ

অভিনয়ৰ লগে লগে দৰ্শকৰ ভিতৰত আলোচনাও চলে। আমাৰ মহাপুৰুষসকলে নহলৈ আঁক বং-বহুতৰ মাজে ধৰ্ম্মভাৱ ওপজাই ধৰ্ম্মৰ প্ৰতি মাহুহক আকৃষ্ট কৰিবৰ নিমিত্তে নাটকৰ সহায় লৈছিল। কালিদাস, ভৱভূতি, চেন্দ্ৰশিৱৰ, চিলাৰ, ইবচেন, বাৰ্ণাৰ্ড শ্ব আদিৰ অসামান্য প্ৰতিভা নাটকৰ যোগেহে উজ্জল হৈ উঠিছিল। মাহুহৰ মনত আনন্দ দি কলা-কৃষ্টিৰ উন্নতি সাধনৰ নিমিত্তে সাহিত্যত নাটকৰ স্থান অপৰিহাৰ্য্য। নাটকৰ অবিহনে সাহিত্য সম্পূৰ্ণ নহয়। মাহুহৰ জীৱনযাত্ৰা নিৰ্দ্ধাৰণ কৰণে অনেক সময় খৰচ কৰি মল গোটাব লগীয়া হোৱাত, বং-আনন্দৰ কাৰণে বেচি সময় খৰচ কৰিব নোৱৰা হৈ পৰিছে। ইহাতে বং-আনন্দৰ অবিহনে জীৱন সম্পূৰ্ণ নহয়। তেনে স্থলত বোধকৰোঁ ছুই কুল বন্ধা কৰিবপৰাকৈ, স্বভাৱতে কৰ্ম্মকান্ত শৰীৰত এলাহ বা আমনি নলগাকৈ, নাটকৰ সোৱাদ উপভোগ কৰিবৰ নিমিত্তেই এক-অকীয়া নাটকৰ সৃষ্টি হৈছে। এনে নাটকে প্ৰায় এঘণ্টাৰ ভিতৰতে স্থান-কাল-পাৰ্থক্য সম্বন্ধত একোটি ঘটনাৰ চিত্ৰ দাঙি ধৰে। ইহাতে এনে বহুত ঘটনাৰ সম্বন্ধতহে একোখন সম্পূৰ্ণ নাটক হ'ব পাৰে। আজিকালি অকল মনৰ খোৱাক যোগোৱাৰ নিমিত্তে সম্পূৰ্ণ নাটকৰ অভিনয় খুব কম হৈ পৰিছে। ধৰ্ম্মৰ ভাৱত কৰা ভাৱনা, ব্যৱসায়ৰ নিমিত্তে কৰা যাত্ৰা আৰু পট্টিভিনয়ৰ বাহিৰে মাহুহে অকল আনন্দৰ কাৰণে বেছি সময় খৰচ নকৰে আৰু কষ্ট কৰিবলৈও মন নকৰে। এনেকৈ বিশেষ প্ৰয়োজন থকা যেন দেখা নগলেও, সম্পূৰ্ণ নাটকৰ আৱশ্যক সাহিত্যত অকল পাঠ কৰি উপভোগ কৰিব লগীয়া সম্পদ হিচাপেই থাকিব লাগিব। যুগৰ লগত খাপ খোৱাকৈ, সমস্তা আৰু সংঘাতৰ চিত্ৰ আৰু আমাৰ সাহিত্যৰ সম্পদ হিচাপে যথেষ্ট এক-অধৰ নাটক প্ৰকাশ হোৱাটো সম্ভাৱ্য বিষয়। এনে নাটকৰ প্ৰতিযোগিতা সৰবৰহী হোৱাৰপৰা নাট্যমোদী বাইজৰ স্তুত্বাৰ শিল্পৰ কাৰণে ধাউতি বাঢ়িছে।

বৰ্তমান অসমীয়া সাহিত্যত উপন্যাস আৰু গল্পৰ আৱশ্যকতাই বেছি হৈ পৰিছে। অস্ত্ৰ বহুত পূৰ্বৰ ভাৱৰ বিষয়তো সেই একেই কথা হৈছে। ই এটা যুগৰ প্ৰেৰণা। অসমীয়াত উপন্যাস পাঠকৰ সংখ্যা আশাভীত ভাৱে বাঢ়িছে। এইদৰে পঢ়ুৱৈ সমাজ বঢ়াটো সজ লক্ষ্য হলেও ইয়াৰপৰা দেশ, জাতি বা সমাজৰ উন্নতি কেনে ধৰণে হৈছে তাকো মন কৰিব লগীয়া কথা। আমাৰ উপন্যাস আৰু গল্প-লিখকসকলে এই বিষয়ে মন কৰিব বুলি আমি আশা কৰোঁ। উপন্যাস আৰু গল্প-লিখকৰ সংখ্যাও যথেষ্ট বাঢ়িছে। অলপ সময়ৰ ভিতৰতে আমাৰ

অসমীয়া ভাষাত এই বিধৰ সাহিত্য বেছিকৈ বঢ়াটো সাধাৰণ কথা হোৱা
গল্প-উপন্যাস

নাই। প্ৰকাশকসকলে, প্ৰকাশ কৰিবৰ নিমিত্তে, পাঠ্য পুথি বিচৰাৰ দৰে উপন্যাসো বিচৰা হৈছে। লিখকসকলৰপৰা এই বিধৰ পুথি পাবলৈ আগধন দিয়াও দেখা গৈছে। উপন্যাসৰ পাঠক বহুত যেতিয়া, বহুতৰ মন প্ৰভাৱান্বিত কৰিবৰ ক্ষমতা উপন্যাসৰ আছে। গতিকে উপন্যাস লিখকসকলৰ ওপৰত জাতিৰ উন্নতি অৱনতি বহুত নিৰ্ভৰ কৰে। আমি ভাবোঁ, এচাম মাহুহৰ ক্ষণস্থায়ী মানসিক উদ্বেজনাৰ খাঙ যোগাই নহলে অৰ্থ লাভৰ বাট মুকলি কৰাই লিখকসকলৰ উদ্দেশ্য হ'ব নালাগে। যি ভাষাত ঘাইকৈ যি জাতিৰ নিমিত্তে

উপভাস বচনা কৰা হয়, তাৰ উঠি অহা বংশধৰসকলৰ অপৰিণক মনোহুতি সংঘত আৰু শৃঙ্খলিত কৰি উন্নতশীল কবিত্বপৰাটোৱেই বিশেষ উদ্দেশ্য হ'ব লাগে। যি আদৰ্শই মাহুৰক প্ৰভাৱিত কৰে তাত আঁতৰাই ৰাখি, মাহুৰ মানৱ ধৰ্ম পালনত সহায় কৰিব পাৰে তেনে আদৰ্শ চৰিত্ৰ অঙ্কিত কৰিব পাৰিলে লিখকৰ গাভীৰ্য আৰু সন্মান বঢ়াব লগে লগে স্থায়ী সাহিত্য হ'ব। অকল সহজে ধন ঘটাৰ আশাৰে লিখা পুথি স্থায়ী হি নহ'লেই, যিসকলৰ নিমিত্তে লিখা হয়, তেওঁবিলাকেই পৰিণত অৱস্থাত সেইবিলাকক হেঁচা দিব লাগে। ব্যক্তিৰ জীৱন জটিল হৈ পৰাৰ দৰে সামাজিক জীৱনো জটিল হৈ পৰিছে। পুৰণি অনেক নিয়ম-কৰণ, তাক-চিন্তা আদি গম ধৰিব নোৱৰাকৈয়ে আঁতৰি গৈ আছে আৰু নতুন ধৰণ-কৰণ আৰু ভাৱ-চিন্তাই তাৰ ঠাই লৈছে। আমি সময়ৰ লগত মোট সলিবলৈ বাধ্য হৈছো। সমাজৰ মিলিলাক-বাধা-নিষেধ আমাৰ দৈনন্দিন জীৱনত সৰু আৰু সংঘত কৰি ৰাখিছিল তেনে বাধা-নিষেধ এতিয়া বহুত মিথিল হৈ পৰিল। এই সকলোবিলাক কথা চিন্তিত কৰি দেখুৱাটো উপভাসৰেই কাম। সামাজিক, অৰ্থনৈতিক, ৰাজনৈতিক আৰু আৰ্থিক সমস্যাৰ ধামধুমীয়াত জুৰুলা হোৱাসকলৰ প্ৰতি বৰ্তমান গীত, কবিতা, গল্প, উপভাস আৰু অজ্ঞাত প্ৰৱন্ধ লিখকসকলৰ মনৰ ভাৱ সহায়ভূতিশীল যেন দেখা যায়। আভিভাৱৰ প্ৰতি আক্ৰোশ আৰু সাধাৰণৰ প্ৰতি সহায়ভূতি বৰ্তমানৰ সবহ ভাগ লিখকৰ বীতি। আমি ভাবো, এই বীতি চিন্তিত কৰোঁতে, যাক দোষৰ ভাগী কৰা হয় তেওঁবিলাকে মনত জ্বল নোপোৱাকৈ আৰু নিজেই ভাবি চাই নিজৰ দোষ উপলব্ধি কৰি নিশীড়িতৰ প্ৰতি সহায়ভূতিশীল হোৱাকৈ লিখিব পাৰিলেই লিখকৰ প্ৰথম মৰ্যাদা বাঢ়িব। বৰ্তমান যুগত গোটেই মানৱ সমাজলৈ চকু নিদিয়াতকৈ অকলশৰীয়াতকৈ এখন দেশৰ বা এখন বিশেষ সমাজৰ প্ৰতি লক্ষ্য কৰিলেই নহ'ব। আমি অকলশৰীয়াতকৈ, নিজক আনৰ প্ৰভাৱবৰ্ণনা সম্পূৰ্ণভাৱে মুক্ত কৰি কথা সম্বন্ধ নহয়। সমাজৰ কলুষ-কালিমাবিলাক আঁতৰাই ৰাখিবলৈও লিখকে যত্ন কৰিব লাগে। পুৰিষ্ট মানৱজীৱনৰ সোঁত কেনেকৈ বৈছে তাৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰাখি, বেয়া-ভাল বিচাৰি, এৰা-ধৰা নকৰাকৈ, স্বক্ৰিপূৰ্ণ উপায়েৰে মাহুৰ সম্পূৰ্ণ জীৱন চিত্ৰিত কৰিব পাৰিলেহে সাহিত্যই কালৰ লগত ভাল ৰাখি উজ্জ্বল পাবিব।

আমাৰ উপভাসৰ বিষয়ে এটি মন কৰিব লগীয়া কথা, বৰ্তমানে প্ৰকাশিত সবহভাগ উপভাসতে বা গল্পতে এটা বিষয়েই বেছি প্ৰতিপত্তি লাভ কৰিছে। বুৰঞ্জীমূলক, সামাজিক সমস্যাৰ মূলক, বীৰ-বীৰাঙ্গনাৰ চৰিত্ৰ চিত্ৰিত কৰা দেশপ্ৰেমৰ আদৰ্শমূলক উপভাস আমাৰ নাই বুলিলেই হয়। নিশীড়িত জনতাৰ জ্বল-জ্বলশাৰ বৰ্ণনাৰ প্ৰাধান্যৰে খনচেবেক উপভাস ওলাইছে যদিও তাত নিজৰ ভিতৰতে বেছি সংঘাতৰ সৃষ্টি কৰি অনেকৰ সহায়ভূতি হেৰুৱাব লগীয়া হৈছে। সবহভাগ উপভাসতে প্ৰী-চৰিত্ৰকে বেছি দোষী কৰি দেখুৱাটোও বৰ ভাল যেন নালাগে। মাহুৰভাৱৰ প্ৰতি আমাৰ যথেষ্ট সহায়ভূতি আৰু প্ৰশংসা থকা উচিত। আন ভাৱৰ বিখ্যাত উপভাসবিলাক ক্ৰমে অসহীয়ালৈ অৱস্থান কৰি প্ৰকাশ কৰা দেখা গৈছে। এইটো লজ চোকা, কিন্তু এইদৰে অৱস্থান কৰা বহুত উপভাসেই স্বপৰাটী হোৱা নাই। ইয়াৰ কাৰণ বিচাৰি উলিওৱা আবশ্যক।

আমাৰ বচনবিলাকৰ বাস্তবতা আৰু কচিৰ বিষয়ে বহুত আলোচনা হয়। এই বিষয়ৰ এটা সীমাবদ্ধতা আছে। একেবাবেই প্ৰকৃতিৰ নিয়মত থকাটোৱেই যদি বাস্তব হয়, তেন্তে মাহুৰ আৰু ইত্যৰ জন্তৰ মাজত পাৰ্থক্যই নাথাকিলহেতেন। আমিও আমাৰ গুচৰ-নয়কীয় ডাই-ককাই হুমুস্তৰ বংশধৰসকলৰ দৰে জীৱনযাপন কৰিব লাগিলহেতেন, মাহুৰৰ আশা-আকাংক্ষা, জ্ঞান-বিজ্ঞানৰ চৰ্চ্চা একেবাবেই নাথাকিলহেতেন। আদিম অৱস্থাত, গাঁওত, গছৰ ডালত, পৰ্বতৰ খোৰোঙত, নদ-নদী অৰণ্য আদিৰ আশ্ৰয়ত থকা মাহুৰকে পৃথিৱীত আজিও দেখিলোহেতেন। এইদৰে থকা হলে জন্তৰ দৰে স্বভাৱ-স্বলভ পাশৰ প্ৰবৃত্তিৰ সম্পূৰ্ণ দাঁস হৈ

বাস্তৱ সাহিত্য হিংসা প্ৰবৃত্তিৰ কাৰণে পৃথিৱীত মাহুৰ বাঢ়িব নোৱাৰিলেহেতেন। বাস্তবৰ ওপৰত সাজ-পোছাক পিন্ধাবলৈ বিধাতাই মাহুৰক প্ৰেৰণা দিছে, আৰু এই কাৰণেই মাহুৰ ইত্যৰ জন্তৰণৰা পৃথক। কিন্তু বাস্তবক বিশ্লেষণ কৰিবলৈ যাওঁতে লেখক-সকলে বাস্তবৰ আশ্ৰয় লবই লাগিব। বাস্তব শব্দৰ অৰ্থ ক্ষেত্ৰ অসুবিধে বেলেগ। প্ৰতিভাশালী লিখকে মানৱ মনৰ বাস্তব অহুত্ৰুতিবিলাক বাস্তবভাবে বিশ্লেষণ কৰি দেখুৱাব পাৰে। খোৱা-শোৱা, পিন্ধা-উৰা আক্ৰিষ্ট আমি নিজৰ কচি প্ৰবৰ্ত্তন কৰিবপৰা ক্ষমতা থকাৰ দৰেই আমাৰ ভাৱ-চিন্তা, কথা-বাৰ্তা, লিখা-পঢ়া আদিতো আমি এনে কচি প্ৰবৰ্ত্তন কৰিব লাগিব যি কচিৰ দ্বাৰা সমাজত সুখ-সন্তোষ আৰু শান্তিৰে থাকিব পাৰে। বিহৰ দ্বাৰা বিহ নষ্ট কৰিবলৈ ঘোৱাৰ দৰে উপভাস, গল্প, কবিতা আদিত সাধাৰণতে কিছু কচি-বিগৰ্হিত কথাও থাকিব পাৰে। কিন্তু বৰ্ণনাৰ মাজত ই লুকাই থকাৰ দৰে থাকে। বিচক্ষণ লুচটিপূৰ্ণ লিখকে নিজৰ সজ উদ্দেশ্যত উপনীত হবৰ কাৰণে বৰ সাৱধানে ইয়াক ব্যৱহাৰ কৰে। মহাপুৰুষৰ হৰমোহন, বাসলীলা আদিৰ বচনাত জীৱাত্ম আৰু পৰমাত্মৰ সৰ্ব্ব দেখুৱাবলৈ এনে উপায় অৱলম্বন কৰিছে। সাহিত্যৰ যোগে সৎ উদ্দেশ্যে সৌন্দৰ্য্য উপলব্ধি কৰিবলৈ যাওঁতে তথাকথিত 'বহুত কচি-বিগৰ্হিত উপায় অৱলম্বন কৰিব লগীয়া হ'ব পাৰে বুলি অনেকে কয়। তেওঁবিলাকে আঠুৱনীয়া পিটনিত নামি পছমফুল চিঙি অনা কাঁইটৰ মাজৰপৰা গোলাপ ফুল, কেতেকী ফুল চিঙি অনাৰ উদাহৰণ দিয়ে। ফুল চিঙিবলৈ যাওঁতে পিটনিৰ বোকা, কাঁইট আদিৰ নিচিনা সাৱধানতাৰে সহজে এবাই যাবপৰা বাধাবিলাক অতিক্ৰম কৰি যাবপৰাৰ দৰে, সাহিত্যৰ সৌন্দৰ্য্য উপলব্ধি কৰিবলৈ যাওঁতে সাধাৰণ কচি-বিগৰ্হিত কথা বৰ্ণনাৰ সৌন্দৰ্য্যৰে ঢাকি যাব পাৰে; কিন্তু তললৈ নোচোৱাকৈ ফুল চিঙিবলৈ যাওঁতে কেঁটা সাপৰ খোঁটত প্ৰাণ নাশৰ ভয় থকাৰদৰে উপযুক্ততাৰ অভাৱত লুচটিৰ আশ্ৰয় ললে ব্যক্তি আৰু সমাজ কলঙ্কিত হ'ব পাৰে আৰু তাৰ দ্বাৰা সাহিত্যৰ স্বেচ্ছাই আৱোদিত কৰক চাৰি দুৰ্গন্ধৰে সমাজ আৰু ব্যক্তি কলুষিত কৰি দিব পাৰে।"

বুৰঞ্জী চৰ্চ্চাত অসমীয়াৰ বিশেষত্ব আছে। আহোম বৰ্গদেৱসকলৰ দিনত বুৰঞ্জীক পবিত্ৰ জ্ঞান কৰি বুৰঞ্জী শাস্ত্ৰ, ধৰ্মশাস্ত্ৰ ধাপনা কৰা দৰে বহুত ধাৰিছিল। অসম সাহিত্য-সভাৰ ছেগতে পৃথককৈ এখন বুৰঞ্জী শাখা গঠনৰ আয়োজন কৰি বুৰঞ্জী চৰ্চ্চা কৰিবলৈ

লোৱা হৈছে। কিন্তু নি বছৰৰ মূৰত এদিন সোঁৱৰা কথা যেনহে হৈ পৰিছে। সাহিত্য-সভাই তাৰ কাৰণে বিশেষ একো কৰিবপৰা নাই। অতি কম সংখ্যক হ'লেও আমাৰ বুৰঞ্জীবিদ-

সকলৰ কাৰণেই আমাৰ বুৰঞ্জী চৰ্কা গোপ পোৱা নাই। পৰাধীন

অৱস্থাতো আমাৰ বুৰঞ্জীবিদসকলক চোঁৱত চৰ্কাবন্দৰাই ভালখিনি পুৰণি বুৰঞ্জী পুথি উদ্ধাৰ কৰি প্ৰকাশ কৰা হৈছে। কিন্তু এই বুৰঞ্জীবিদসকলক চৰ্কাৰে বা সাহিত্য-সভাই যি স্ববিধা দিব লাগে তেনে স্ববিধা দিয়া নাই। অগ্ন সাহিত্য-সভাই একোজন বুৰঞ্জী-বিদক বছৰে বছৰে বুৰঞ্জীশাখাৰ সভাপতি পাতি সন্মান ৰেখুওৱা আৰু একোখন অভিতাষণ প্ৰচাৰ কৰাতে শেষ কৰি থব লগীয়া হয়। চৰ্কাৰী বে-চৰ্কাৰী যি কেইটা বুৰঞ্জীমূলক বা তাৰ লগবীয়া অস্থান আছে, তাৰ অৱস্থাও নিমান সম্ভাৱজনক নহয়। দিনক দিনে নতুন নতুন বুৰঞ্জী-মূলক তথ্য ওলোৱালৈ চাই বুৰঞ্জীৰ বিষয়ে কৰিব লগীয়া কাম বহুত আছে। এই ব্যয়সাধ্য কাম চৰ্কাৰৰ পোনপটীয়া বিভাগে ভালকৈ নকৰিলে সাহিত্য-সভাই বিশেষ কৰিবপৰা উপায় নাই।

সাহিত্যৰ মাধ্যমেৰে বিজ্ঞানৰ চৰ্কাও আমাৰ বিশেষ আগবাঢ়ি যোৱা নাই। ইহাতে

আমি বিজ্ঞানৰ শিক্ষাত বেছি গুৰুত্ব দি দেশ গঠন কৰিব লগীয়া হৈছে।

সাহিত্য-সভাৰ কমলাদেৱী শ্ৰীমতী পূজিবপৰা আগবঢ়োৱা পুৰস্কাৰৰ নিমিত্তে বসানকৈ লিখা সৰু সৰু বিজ্ঞান পুথি নোপোৱাটো দুখৰ বিষয়। গল্পৰ ছলেৰে লিখা বিজ্ঞানৰ কথা সৰুসাধাৰণৰ উপায়েৰে পাঠ্য হ'ব।

পাঠকৰ মাজত গহীন ভাৱ উদয় কৰিবপৰা নাটক, উপভাস, গল্প আদিৰ বাহিৰে গহীন ভাৱৰ প্ৰৱন্ধ লিখাৰ অভ্যাসো আমাৰ যথেষ্ট নহয়। অনেক সময়ত পোনপটীয়া সমাধান কৰিবলৈও এনে প্ৰৱন্ধ লাগে আৰু সেই কাৰণেই অনেকে এনে প্ৰৱন্ধ অধ্যয়ন কৰিবলৈ

বিচাৰে। সুখৰ বিষয়, আজিকালি আমাৰ কৃতবিত্ত অসমীয়া ডেকা-গাভৰু-

সকলে দেশ-বিদেশত ফুৰি চাকি ভ্ৰমণ কাহিনী লিখিবলৈ ধৰিছে, তেওঁ বিলাকৰ অভিজ্ঞতাই আমাৰ উঠি অহা বংশধৰসকলক দেশভ্ৰমণৰ প্ৰেৰণা যোগোৱাৰ উপৰিও পৃথিৱীৰ লগত নিজক বিজাই চাবলৈ স্ববিধা দিব। আলোচনী বা বাতৰি কাকতত ওলোৱা প্ৰৱন্ধৰ উপৰিও এই বিষয়ৰ পুথি সাহিত্যৰ সম্পদ হ'ব। সাহিত্য-সভাৰ জৰিয়তে আগবঢ়োৱা উৎকৃষ্ট পুথিৰ পুৰস্কাৰৰ নিমিত্তে এনে ভ্ৰমণ কাহিনীয়েও উপযুক্ততা লাভ কৰিব পাৰিব।

আলোচনী, বাতৰি কাকত বৰ্তমান আমাৰ যিমানবিলাক প্ৰকাশ পাইছে, সেইবিলাকত

সময়োচিত প্ৰৱন্ধ যোগাবৰ ব্যৱস্থা কৰিবলৈ অৰ্থৰ প্ৰয়োজন। প্ৰৱন্ধ-লিখক-

সকলে অন্ততঃ সামান্য ধৰণৰ পাৰিশ্ৰমিক এটা পালেও লিখিবলৈ উৎসাহ পায়। আমাৰ পঢ়ুৱৈ সমাজো নাই বঢ়া বুলি ক'ব নোৱাৰি। গাৰ্বে-ভূঞা

দেশৰ বাতৰি পাবৰ কাৰণে, দেশৰ সময় সমাধানৰ কাৰণে অৱলম্বন কৰা উপায়বিলাক জানিবৰ কাৰণে আগ্ৰহ কৰা লোক বহুত হৈছে। গতিকে, লাগি থাকিলে, প্ৰাহকৰ অভাৱত ৰাতৰি কাকত, আলোচনী আদি বন্ধ হোৱাৰ ধৰ ভয় নাই।

সকলোবিধ কাকতৰ প্ৰচলনৰ ব্যৱস্থা সহায় নহ'ল হৈ থকাই বাছনীয়া। প্ৰথমতে অতি আগ্ৰহেৰে গ্ৰহণ কৰা হুই এক কাকত পিছত প্ৰাহকে এঙোৰা দেখা গৈছে। অনেক কাৰণত তৃতীয় শ্ৰেণীৰ গল্প, কবিতা আৰু বাতৰি আদি প্ৰকাশ কৰিবলৈ বাধ্য হোৱাত কাকতৰ আদৰ কৰি যায়। বাতৰি কাকতবিলাক দেশৰ সকলো সাময়িক বিষয়ৰ আৰ্হি স্বৰূপ। ইয়াৰ শক্তি অনীয়া। গতিকে বাতৰি কাকতৰ সজ আৰু সহজ প্ৰচলনৰ ওপৰতেই সববৰহী চৰ্কাৰে নিৰ্ভৰ কৰিব লাগিবই যেতিয়া, ইয়াৰ প্ৰচলনৰ জ্বৰত্বত যিমান দূৰ সম্ভৱ সহায়ো কৰিব লাগে। কাকতৰ কৰ্তৃপক্ষৰ ভিতৰত প্ৰতিযোগিতাৰ নিত্য আৱশ্যক হলেও জেদ ভাৱ থকা উচিত নহয়। আমাৰ ক্ৰমে বাঢ়ি অহা পঢ়ুৱৈ সমাজক যাতে 'জেদ'ৰ ভিতৰত জ্বৰাই দিয়া নহয় তথা নিমিত্তে দেশ-প্ৰেমিক সম্পাদক, প্ৰকাশকসকল নিশ্চয় সাৱধান হোৱা উচিত। ব্যক্তিগত স্বার্থৰ কাৰণে লমজুৱা স্বার্থ যেন নষ্ট নহয়। সাহিত্যৰ বেমেজালিয়ে দেশৰ বেমেজালি ঘটায়। এনে উদাহৰণ বুৰঞ্জীত বহুত আছে। সাহিত্যৰ মানদণ্ড সজীৱ আৰু নিখুঁত কবি বাখিব পাৰে দৈনিক ব্যৱহাৰত আহি থকা কাকতবিলাকে। অসমৰ শিক্ষাহুষ্ঠানবিলাকৰ প্ৰায়বিলাকেই আলোচনী প্ৰকাশ কৰাত ছাত্ৰৰ মাজত সাহিত্য চৰ্চাৰ আগ্ৰহ অনেক গুণে বাঢ়িছে। এই কাকতবিলাকৰ দায়িত্বৰ বেছি। এইবিলাকৰ গুণৰ ওপৰত একোখন শিক্ষাহুষ্ঠানৰ সদনামো নিৰ্ভৰ কৰে। ছাত্ৰই সৰলসাধাৰণক আদৰ্শ দিয়ে যেতিয়া ছাত্ৰৰ আলোচনীও আদৰ্শৰ বস্তু হ'ব লাগিব। শিক্ষা অহুষ্ঠানৰ বাহিৰেও অন্যান্য অহুষ্ঠানবিলাকৰ বহুতে মুখপত্ৰ উলিয়াই অসমীয়া সাহিত্যক সমৃদ্ধিশালী কৰাত সহায় কৰিছে। বৰ্তমান আমাৰ কোনো কোনো প্ৰবীণ সাহিত্যিকে, কিছুমান বাতৰি কাকতে বানান, ভাষা, প্ৰকাশভঙ্গী আদিৰ বিষয়ে বিশেষ চকু নিমিয়ে বুলি দুখ কৰে। এই আক্ষেপ অহেতুকী নহয়। এই বিষয়ত সাৱধানতা অৱলম্বন কৰা নিত্যই উচিত। সাহিত্যত বেচ্ছাচাৰিতাৰ স্থান নাই। আমাক অনেক লিখকৰ আৱশ্যক হৈ পৰিছে। গতিকে অকল এচাম লিখকৰ ওপৰতে নিৰ্ভৰ কৰি নাথাকি, সম্পাদক-কলে উঠি অহা লিখকসকলক উৎসাহ দিবৰ ব্যৱস্থা, কষ্ট কৰি হলেও, কৰিব লগীয়া হৈছে। এই বিষয়ে তাহানিৰ 'বাহী', 'উষা' আদিৰ অনান্য-প্ৰসিদ্ধ সম্পাদকসকলৰ আৰ্হি স্বৰূপ আৰু গঠনমূলক।

পঢ়াশালীৰ পাঠ্যক্ৰমেও ভাষা আৰু সাহিত্যৰ বিকাশ সাধনত সহায় কৰে। কিন্তু আমাৰ পাঠ্য-পুথিসমূহ এতিয়াও বৈজ্ঞানিক দৃষ্টিভঙ্গীত ৰচিত হোৱা নাই। বাইকৈ শিশুৰ মানসিক স্তৰ অহুযায়ী শব্দ সমীকৰণ হোৱা নাই। সমীকৰণপ্ৰসূত শব্দ ব্যৱহাৰ কৰি শিশু-মনস্তত্ত্ব অহুযায়ী সাহিত্যৰ পাঠ্যক্ৰম পুনৰ গঠন কৰিব লাগে। পাঠ্যসমূহ নিৰ্বাচন কৰোতে ভাষাৰ ঠাঁচ আৰু

পাঠ্য-পুথি

বচনা বীতিৰ নীতিত চকু দিব লাগে। এইবিলাকৰ অভাৱত আমি নানা "ওজৰ-আপত্তি" চিনিবলৈ পাওঁ। উঠি অহা বংশধৰসকলক শুদ্ধ বাটেদি লৈ যাৰ নোৱাৰিলে আমাৰ সাহিত্য চৰ্চা কৰা বা সাহিত্য সম্বলন পতা সকলো মিছা। নৈতিক চৰিত্ৰ, দেশপ্ৰেম আদি বিষয়ৰ উৎকৰ্ষ সাধন কৰিবলৈ, জগতখনক জানিবলৈ, শুদ্ধ ভাষাৰ অভ্যাস

কবিবর্গে, ছাত্রের কোয়ল মনব উপযোগী কবি লিখিবলৈ, ওপৰত কৈ অহা সকলো কথালৈ চকু
বাখি প্ৰতিভাশালী বিচক্ষণ সাহিত্যিকসকলে হাতত কাপ ললে, আশ্চৰ্যপৰাই নহ সাহিত্যৰ
প্ৰতি আগ্ৰহ হ'ব। পাঠ্য-পুথি যুগুত কৰাত যাব দায়িত্ব আছে তেওঁবিলাকে নিষ্ঠাবে সৈতে
এই কাৰ্য্য হাতত লব লাগে।

সমালোচনা সাহিত্যৰ স্তৰগা। আমাৰ সাহিত্যৰ সমালোচনাৰ অভাৱ পূৰণ হোৱা নাই।
সমালোচকৰ দায়িত্ব কম নহয়, সেই কাৰণে যেনে সেয়ে সমালোচক হবলৈ নাহে। মুকলি মন
আৰু সহানুভূতিৰে সৈতে সমালোচনা কবি লিখকসকলক উৎসাহ দিয়া সমালোচকৰ কৰ্তব্য।
লিখক হিচাপে প্ৰতিপত্তি লাভ কৰিবলৈ ইচ্ছা কৰাসকলে সমালোচনা বেয়া নাখায়। কিন্তু

সমালোচনা

নিজেই যি নাজানে তেওঁলোকৰ ঘোৰ দেখুৱাবলৈ যোৱা অৰুচিহিত। লিখকতকৈ

সমালোচকে বেছি জানিব লাগিব। তেওঁৰ অভিজ্ঞতাও যথেষ্ট লাগে।

লিখকৰ মনত আঘাত নিদিয়াতকৈ সমালোচনা কৰিবপৰা সমালোচকে সাহিত্য গঢ়ি তোলে।
লিখকজনক যেনে তেনে নিকটসহ কৰিলে অস্তৰত বৰ আঘাত পায়, সাহিত্য ক্ষেত্ৰত বহুত
দান দিবৰ শক্তি থকা লোকৰ প্ৰতিভা নষ্ট হৈ যাব পাৰে। মোতৰ বছৰীয়া ইংৰাজ কবি
এজনক বোলে সমালোচকেই মাৰিলে। সমালোচকৰ পাবম্পৰিক শলাগ জনোৱা গোষ্ঠীয়ে
সাহিত্যৰ উপকাৰতকৈ অপকাৰহে বেছি কৰে। নিজৰ ভিতৰতে জ্বলে-বেয়াই সকলোৱেই
শলাগৰ যোগ্য আৰু আনব সকলো বেয়া, এই ভাৱ গোষ্ঠীৰ সকলোৰে মনৰ বস্তু নহ'লেও কাৰ্য্যত
প্ৰকাশ পায়। ব্যক্তি হিচাপে লিখকৰ সমালোচনাতকৈ বিষয়-বস্তুৰ সমালোচনাহে বেছি আৱশ্যক।
সেই কাৰণে যেনে তেনে, পৃথিবীৰ আলম লৈ লিখকক সমালোচনা কৰাতকৈ, সাহিত্যৰ বিভিন্ন
বিষয়ৰ সমালোচনাই লিখকক সহায় কৰে।

এটা ভাষা আনবপৰা আঁতৰ কৰি গড় বান্ধি ৰাখিব নোৱাৰে। বহুল পৃথিবীখন বহুত
ওচৰ চাপি আহিছে। সৌৰভগতৰ অস্ত্ৰ গ্ৰহতো আমি হাঁকুটী লগোৱাৰ চেষ্টাত আছো, আনৰ
লগত মিলি আমি নেদেখা দেখিছো, হুস্তনা শুনিছো, আমিও লোকৰ লৈছো, আনেও আমাৰ
লবলগীয়া হৈছে। সেই হেতুৰে আন ভাষাৰ আৱশ্যকীয় শব্দ আমাৰ ভাষাত চুহুহুৱাকৈ ৰাখিব
নোৱাৰি। প্ৰগতিশীল সাহিত্যই পৃথিবীৰ সকলোধৰণৰ ভাব বহন কৰিবৰ

ভাষাৰ গতি

নিৰিস্তে নিজৰ নথকা শব্দ আনবপৰা আনিব লগীয়া হয়। পাব বন্ধা ঘোলা

পানীৰ ভোবাতকৈ ওলাই সোমাই থকা পানীৰ গুণ বহুত বেছি। সাহিত্য ক্ষেত্ৰতো ঠিক
একেই কথা। অৱশ্যে বান-পানীয়ে উটাই ভোবাব চিন-চাব নোহোৱা কৰাৰ দৰে নিজৰ সকলো
এবি লোকৰ নামটোলৈ চালে ভাষা সাহিত্য বিজ্ঞতৰীয়া হ'ব আৰু তেনে সাহিত্যই নিজৰ
হেৰুৱাব। সেই হেতুৰে ভাষা সীমিত কৰা বিষয়ত অতি সাৱধান হোৱা সকলো লিখকক
কৰ্তব্য। আমাৰ ভাষাত নোহোৱা শব্দ কাৰণে শব্দ সাজিব লাগিব বা আন ভাষাৰপৰা
আনিব লাগিব। চলিত ভাষাৰ লগত খোকোজা নোহোৱাকৈ ব্যৱহাৰ কৰিবপৰা শব্দ গঠন
কৰিব পাবিলে বেয়া নহয়। আমি 'ডালিয়া' শ্লোক 'দেওমাৰতি' বা দেবদায়িকা বুজিলে বেয়া

হুজুৰ। কিন্তু 'টেলিফোন'ক 'কাণ ফুট-ফুট' নকৰি 'টেলিফোন' কৰি বখাই ভাল। আনৰপৰা, যাৰ কবিতালগীয়া হলে প্ৰথমতে নিজৰ ভাষা-গোষ্ঠীৰ ভিতৰত শব্দ বিচাৰিব লাগিব, তাত নাপালে বা ব্যৱহাৰ কৰিবলৈ বেয়া যেন লাগিলে আঁতৰব ভাবাবপৰাও শব্দ আনিব লাগিব। একেবাবে সলনিকৈ চলি থকা শব্দবিলাক বাদ দিয়াতকৈ আৱশ্যক হলে কিছু সংকাৰ কৰি ভাষাত স্তমাই লোৱাহে ভাল হ'ব। হুল, কলেজ, বেল, ইঞ্জিন, ষ্টব, বাছ, কমলা, বজাৰ, বেঞ্চ আদি শব্দ আমি এবিধলৈ টান হ'ব। কিন্তু আমাৰ ভাষাত থকা ভাল শব্দবিলাকৰ সলনি আন ভাষাৰ শব্দ বৰকৈ ব্যৱহাৰ কৰিবলৈ গলে ভাষাই নিজস্ব হেৰুৱাব।

অসমীয়া লিখাৰ মাজত ইংৰাজী আখৰেৰে ইংৰাজী শব্দ বা বাক্য স্তমাই দিলে ইংৰাজী নজনা অসমীয়াৰ পণ্ডিতকো অশ্ৰদ্ধ কৰা হয়। গতিকে সৰবৰহী ইংৰাজী শব্দ হলেও অসমীয়া অসমীয়া-ইংৰাজী আখৰেৰে লিখাহে যুগুত। বাক্য হলে অসমীয়া আঙনিটো দিলেহে স্ববিধা হয়। এইবিলাকৰ হবই ইংৰাজী শব্দ বা বাক্য পাঁচটিকাত ইংৰাজীৰে লিখিব পাৰে। অসমীয়া কিতাপ পঢ়িবলৈ বাধ্য হৈ ইংৰাজী জানিব লগাটো হলে, অসমীয়া ভাষা সাহিত্যৰ মৰ্যাদাত আঘাত কৰা হ'ব। এইবিলাক সৰু কথা বুলি আমি মন নকৰো, কিন্তু সৰু কথাৰপৰাই বৰ কথা হয়গৈ। বেল, বাচ, আলি, কাৰ্যালয়, দোকান পোহাৰ আদিৰ জাননীবোৰত লিখা শব্দবোৰ, বিশেষ সাৱধান নোলোৱাকৈ ভুলকৈ লিখা যায়। সেই ভুল শব্দবোৰ লৰা-ছোৱালীৰ চকুত পৰিলে মিহঁতে তাকেই শুদ্ধ বুলি লয় আৰু সদায় দেখি দেখি অভ্যাস হ'লে ভুলকৈ ব্যৱহাৰ কৰি থাকে। সেই কাৰণে এইবিলাক সৰু কথা বুলি অসাৱধান হ'ব নালাগে। এইবিলাক আকৌ অনাবশ্যক ভাৱে ইংৰাজীত লিখিলে বাইজ আৰু চৰ্কাৰ দুয়োৰে লঘু মনোবৃত্তিৰ চিন বুলি ধৰিব লাগিব। আমাৰ মনেৰে য'ত ইংৰাজী লিখা অপৰিহাৰ্য্য, তাতহে ইংৰাজী লিখিব লাগে। অসমীয়া মাতৃহৰ বিয়া আৰু সৰস্বতী পূজাৰ ভোৰণত 'ৱেল-কম' লিখা নিশ্চয় লাজৰ কথা। অসমীয়াৰ হুল-কলেজৰ সৰস্বতী পূজাত 'ৱেল-কম' লিখা দেখিলে, সৰস্বতী আইকেই বা আমি কি বুলি প্ৰবোধ দিম? 'যি নিজৰ ভাষাক উলাই কৰে, তেওঁক বিশ্বাস কৰিব নাপায়, কাৰণ তেওঁৰ মনৰ বস্তু পৃথিৱীত আৰু বিশেষ নাই।'

মাতৃ-ভাষাৰ জৰিয়তে শিক্ষা লাভ কৰিব নোৱাৰিলে, সৰবৰহী শিক্ষা লাভ কৰা কঠিন। গতিকে মাতৃ-ভাষা যে শিক্ষাৰ সকলো স্তৰতে মাধ্যম হ'ব লাগে ই একেবাবে সত্য।

বিভিন্ন ভাষা-ভাষী বৃহৎ ৰাষ্ট্ৰৰ যিমানেই অস্ববিধা হওক লাগে শিক্ষাৰ বিষয়ত সকলো ভাষাতেই শিক্ষা দিব লাগিব। অস্বাভাৱিক ভাৱে আমাৰ দেশত ইংৰাজী শিক্ষা চলি থকাৰপৰা বেগেতে সলনি কৰিবৰ অস্ববিধা থাকিলেও, যিমানদূৰ সম্ভৱ সোনকালে এই ৰীতি ত্যাগ কৰা উচিত। পৰবৰ ভাষা আয়ত্ব কৰিবৰ ক্ষমতা সকলোৰে নাশাৰ্হকে। যি সকলৰ আছে, তেওঁবিলাকেও আচুহা ভাষা আয়ত্ব কৰোতে ভালেখিনি সময় কটাব লাগে আৰু তাৰ পিছতহে, সেই মাধ্যমেৰে বিবিধ জ্ঞান আহৰণ কৰিব পাৰে। ইমান

সময় কটোৱাৰ পিছতো, পৰবৰ্ত্তাৰ ভাষানেই পণ্ডিত হ'ক, সেই ভাষাৰ মাধ্যম অস্বাভাৱিক হ'বই। অস্বাভাৱিক বীতিৰ সকলো দোষ ইয়াত বৰ্ত্তিব। এটা ভাষাবে মনত ভাবি, এটা ভাষাবে প্ৰকাশ কৰা সহজ কথা নহয়। আমাৰ অসমীয়া ভাষা শিক্ষাৰ সকলো ক্ষেত্ৰতে মাধ্যম হ'ব নোৱাৰিলে আমাৰ সাহিত্যইনো কেনেকৈ গা কৰিব পাৰিব? পৃথিবীৰ উন্নত ভাষাবিলাকৰ ভিতৰত আমাৰ ভাষা-সাহিত্য কেনেকৈ লেখৰ সাহিত্য হ'ব? খেতি কৰা পথাৰখনতে বোকা ছলিয়াই আন ঠাইৰপৰা বোকা আনি খেতি কৰাৰ নিচিনা বিদেশী ভাষাৰ মাধ্যমত হোৱা আমাৰ শিক্ষা। আমাৰ দেশত অনেক ভাষা-ভাষী বাছৰ ধকাৰ কাৰণেই আমি অস্বাভাৱিক উপায় এটা লৈ নিজক পিছ পেলাই থকাটো কোন যুক্তিৰ কথা? সেই কাৰণেই অসমীয়া মাধ্যমত পঢ়োৱা বিষয়বো ইংৰাজীত প্ৰায় দিব লগীয়া হোৱাটো ঠুখৰ বিষয়। উচ্চস্তৰত সকলো বিষয়ৰে আৱশ্যকীয় পুথিৰ অভাৱ হোৱাটো স্বীকাৰ কৰিব লগীয়া হলেও, এই বিষয়ে আৱশ্যকীয় পুথি হ্ৰুত কৰা আৰু অল্পবাদ কৰোৱা আমাৰ চৰকাৰৰ কৰ্তব্য। কিন্তু এই কাৰ্য্যত চৰকাৰৰ গতি মন্থৰ যেন দেখা গৈছে। ইয়াত চৰকাৰে বিশেষ গুৰুত্ব দি, বেছি ধন খৰচ কৰি, খৰচকীয়া ব্যৱস্থা ল'ব লাগে। আৱশ্যকীয় পুথি অল্পবাদ কৰিবলৈ চৰকাৰে, বিশ্ব-বিদ্যালয়, অসম সাহিত্য-সভা, প্ৰকাশন সমিতি আৰু অন্যান্য তেনে অনুষ্ঠানকে আৰ্থিক সহায় দি উৎসাহিত কৰিব পাৰে। শিক্ষাৰ মাধ্যম কৰাৰ আৱশ্যকতাৰ বাহিৰেও অন্যান্য ভাষাৰ বিখ্যাত আৰু লাগতিয়াল গ্ৰন্থবোৰৰ অল্পবাদো আমাৰ সাহিত্যত লাগে। এই বিষয়েও চৰকাৰে একে ব্যৱস্থাকে ল'ব লাগে। অকল মৌলিক পুথিৰপৰাই সাহিত্য চহকী নহয়। পৃথিবীৰ সকলো উন্নত সাহিত্যলৈ আন আন ভাষাৰ মূল্যবান পুথিবিলাক অল্পবাদ কৰি নিজে অসমীয়া ভাষাৰ পূৰ্ণাঙ্গ বিকাশৰ বাবে অসমীয়া ভাষাবেই গবেষণা কৰিবলৈ দিব লাগে। ইংৰাজীৰে অসমীয়া ভাষাৰ গবেষণা কৰিবলৈ দিয়াৰ কোনো অৰ্থ নাই। আমাৰ চুটাকৈ নিজা বিশ্ব-বিদ্যালয় হোৱাৰ পিছত এই বিষয়ে বিশেষ অল্পবিধা নাই। শিক্ষকসকলক অন্যান্য বিষয়ত প্ৰশিক্ষণ দিয়াৰ দৰে অসমীয়া শিক্ষাবো প্ৰশিক্ষণৰ ব্যৱস্থা কৰিব লাগে। অসমীয়া শিক্ষাৰ প্ৰতি যথেষ্ট কাণ নিদিয়াত শিক্ষাৰ অৱনতি ঘটিছে।

আমাৰ অভিধান, ব্যাকৰণ, বানান আদি বিষয়ৰ বেমেজালি গুছা নাই। অৱশ্যে প্ৰগতিশীল সাহিত্যৰ অভিধান আৰু নতুন স্মাৰক শব্দৰ বানান আৰু গঢ় আদিৰ বিষয় অসমীয়া অভিধান সাহিত্যিকসকলৰ আলোচনাৰ বিষয় হৈয়েই থাকিব। দানবীৰ ৬বাধাকান্ত সন্দিকৈ ডাঙৰীয়াৰ দানব বিনিময়ত পোৱা চম্ভকান্ত অভিধান আমি সম্ভাৱজনক ভাৱে সন্ধান কৰি লব নোৱৰাই পৰিতাপৰ বিষয়। গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয় আৰু অসম সাহিত্য-সভাৰ বুজা-পৰাৰ ভিতৰত সোনকালে এখন আদৰ্শ আৰু নিখুঁত সংস্কৰণৰ অভিধান পাবলৈ আশা কৰো। আমাৰ সাহিত্যৰ সাহোন, অসমীয়া ভাষাৰ গঢ় দৃষ্টিভা ৬হেমচন্দ্ৰ বৰুৱাৰ হেমকোষৰ সংস্কৰণো আমি নতুনকৈ বিচাৰো, তেখেতৰ উদ্ভাবিকাবীলসকলে বিশেষ যত্ন কৰি, চলি থকা ভুল-ভ্ৰান্তিবিলাক সংশোধন কৰি দিব বুলি আশা কৰো।

সংস্কৃতবর্ণনা গুণোৰা হৰিও অসমীয়া ভাষাৰ ব্যাকৰণ হুবহু সংস্কৃত ব্যাকৰণ হ'ব নোৱাৰে। আমাৰ ভাষাবিদ পণ্ডিতসকলে এই বিষয়ে বহুত আলোচনা কৰিছে যদিও ইয়াৰ বিশেষ ফল ধৰা নাই। অকল ব্যাকৰণতে লাগি থাকিলেও সাহিত্যই গা
ব্যাকৰণ কৰিব নোৱাৰে। ব্যাকৰণৰ মৰ্যাদা বাধি বিভিন্ন বিষয়ত শব্দৰ ৰূপ আদি
নিৰ্দ্ধাৰণ কৰিবৰ নিমিত্তে নতুন সামগ্ৰীৰো আৱশ্যক। এই বিষয়ত বৰ নিকপ কপীয়া হবলৈ
গলেও সাহিত্যই গা কৰিব নোৱাৰিব। বৰ্তমান চলিত ব্যাকৰণ কিখনকে ভেটি কৰি লৈ
এখন প্ৰামাণ্য ব্যাকৰণ যুগুত কৰাৰ ব্যৱস্থা সাহিত্য-সভাই কৰিব পাৰে। এই বিষয়ে চলি
থকা 'ইন্দ্ৰকান্ত ব্যাকৰণ'ৰ সঙ্কলনত দ্ৰুত গতিৰে আগবঢ়াটো উচিত হ'ব। বানানৰ বিষয়ে
বেহা লগাবলৈ এটা যত্ন চলি আছে। এইবিলাক লেখলেমীয়া হলেও ফল পোৱাত অযথা
পলয় হয়, বৰ খৰটকীয়া হলেও ভুল থাকি যাব পাৰে। অভিধান, ব্যাকৰণ, বানান আদিৰ
বিষয় বহুল আলোচনাৰ কাৰণে 'অসম সাহিত্য-সভা পত্ৰিকা'ই উপযুক্ত মাধ্যম। আমি আশা
কৰো, আমাৰ ভাষাবিদ স্বেচ্ছাপা পণ্ডিতসকলে এই বিষয়ৰ আলোচনাৰ কাৰণে উক্ত পত্ৰিকাত
যেন মূৰ মোকোলায়।

অসমীয়া বিশ্বকোষ প্ৰণয়নৰ বিষয়েও সাহিত্য-সভাই চেষ্টা কৰি থকা কথা আমি
জানো। এই বৃহৎ কাৰ্য সম্পাদন কৰিবলৈ চৰ্কাৰৰ বিশেষ সহায় নাপালে অকল সাহিত্য-
সভাই আগবঢ়া টান। সংবিধানে অসমীয়া ভাষাক আঞ্চলিক ভাষা হিছাপে
বিশ্বকোষ গ্ৰহণ কৰাৰ পিছত প্ৰামাণিক অভিধান, ব্যাকৰণ আদি সঙ্কলন কৰাৰ
ভাৰ চৰকাৰেই ল'ব লাগে। এই অৱশ্যকৰণীয় কামবিলাক উপযুক্ত আৰ্থিক সহায়েৰে অসম
সাহিত্য-সভাকে কৰিবলৈ ভাব দিব পাৰে। বিশ্বকোষ যুগুত কৰাৰ বিষয়েও সেই একেই
কথা। ই আটাইতকৈ ব্যয়সাধ্য কাম। বৰ্তমান যুগত এটা ঐতিহ্যপূৰ্ণ প্ৰাচীন ভাষাৰ এখন
বিশ্বকোষ নথকা পৰিতাপৰ বিষয়।

এই প্ৰসঙ্গতে আমি অসমীয়া ভাষাৰ এখন প্ৰামাণ্য বুৰঞ্জীৰ কথাও উল্লেখ কৰিব পাৰো।
সাহিত্য বুৰঞ্জী চৰকাৰী পৰ্যায়ত প্ৰকাশন পৰিবৰ্ত্তনৰ যোগে এখন বুৰঞ্জী প্ৰণয়নৰ ব্যৱস্থা
কৰিছিল। আমি এই বুৰঞ্জী সোনকালে আৰু নিখুঁতভাৱে পাম।

লোক-সাহিত্য আৰু সংস্কৃতিৰ বিষয় চৰ্চা কৰাটো নিতান্ত উচিত। সাহিত্যৰ ই
অপৰিহাৰ্য অঙ্গ আৰু মূল্যবান সম্পদ। ইয়াৰ চৰ্চাৰ দ্বাৰা জাতিৰ নাড়ীডাল টিপি চাবলৈ
সুবিধা হয়। গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ত এনে অঙ্কন এটি প্ৰতিষ্ঠিত হৈছিল যদিও, বিশেষ কাম
হোৱাৰ সঁহাৰি পোৱা নাই। ব্যাপক আৰু বচনাম্বক আঁচনিৰে এই কাৰ্য হাতত ল'ব লাগে।

ব্যক্তিগত ভাৱে অসমীয়া সাহিত্যকে পুৰি প্ৰকাশ কৰা এতিয়াও টান কথা হৈয়েই
আছে। কিছুমান প্ৰকাশন প্ৰতিষ্ঠানে ব্যৱসায়িক দৃষ্টিৰে সৰল আশা লৈ অসমীয়া পুৰি প্ৰকাশ
কৰিবলৈ গাত লোৱাটো স্বেচ্ছা কৰা। প্ৰকাশন পৰিষদ, শিকা বিভাগ, বিশ্ববিদ্যালয় আদিয়েও
এই বিষয়ত হাত দিয়াত সাহিত্যৰ মৰ্যাদা আৰু প্ৰসাৰ বাঢ়িব। ইয়াতকৈও কিবা ব্যাপক

ব্যৱস্থা লব পাৰিলে, প্ৰায় দুশ বছৰ সজ্জীৱ মৰমত প্ৰতিপালিত হোৱা সাহিত্যই খবৰবৰ্তক আগবাঢ়িব পাৰিব। লিখকসকলেও যত্ন কৰি পুথি প্ৰকাশৰ নিমিত্তে সমৰায় সহ্য গঠন কৰিব পাৰিলে সাহিত্যৰ বিকাশ সাধনত আৰু সোনকালে সফল পাব পাৰিব। লগতে সমৰায় বিতৰণী প্ৰতিষ্ঠান গঠন হলে আৰু সুবিধা হ'ব। সকলো ধৰণৰ পুথি সমানে আৰু সোনকালে বিক্ৰী নহয়। বিক্ৰী নোহোৱা পুথিৰ ভিতৰতে গছীন আৰু গুৰু সাহিত্যৰ পুথি থাকে। বেছি বিক্ৰী নহয় বুলিয়েই এইবোৰ পুথি প্ৰকাশ নকৰিলে সাহিত্যৰ আচল ভড়াল উৎপন্ন হৈ যাব। এইবিলাক পুথি পৰি নাথাকে, কিন্তু বিক্ৰী হোৱাত দিন লয়। পাঠ্য-পুথি, লঘু সাহিত্যৰ পুথি সহজে সোনকালে বিক্ৰী হয়। সেইকাৰণে সমৰায় হিচাপে দুয়োবিধৰ পুথি প্ৰকাশ কৰিলে সহজে বিক্ৰী নোহোৱা পুথিৰ বাবে বৰ ভাৱিব লগীয়া নহয়। স্বল্পনী প্ৰতিভাসুলক সাহিত্যৰ প্ৰতি অহুপ্ৰেৰণা যোগাই লিখক, প্ৰকাশক আৰু পঢ়ুৱৈ এই তিনিৰ মধুৰ সমন্বয় ঘটাব পাৰিলে আমি সাহিত্যৰ উন্নতিৰ কাৰণে কৰা সকলো প্ৰচেষ্টাই সাৰ্থক হ'ব। নিজৰ ভাষা আৰু সাহিত্য চৰ্চাৰ প্ৰতি আন্তৰিকতা থাকিব লাগে। নিজৰ ভাষা-সাহিত্যক হেয়জান কৰা জাতিৰ একতা নাথাকে। এনে জাতি ছিন্নভিন্ন হৈ বেলেগ বেলেগ জাতিৰ লগ লাগি একোখন আচহুৱা সন্মিলন কৰি পৰ-মুখাপেক্ষী হৈ থাকিব লগীয়া হয়। আমাৰ বহুতে অসমীয়া লিখি বা কৈ অসুবিধা পোৱা বুলি কোৱাটো গোঁৱৰ কথাত বুলি ভাবে। ইংৰাজৰ দাসত্ববপৰা পোৱা এই মনোবৃত্তিৰ ধনতয় বাহু সোনকালে আঁতৰিলেই মঙ্গল। বিয়া-সবাহ আৰু আন আন ধৰ্মকাৰ্য্য আদিলৈ ইংৰাজীত চিঠি নিদিলে যেন আভিজাত্য নষ্ট হয়—এনে ভাৱ নতুনকৈ হোৱা অভিজাতসকলৰ ভিতৰত বেছিকৈ দেখা যায়। অসমীয়া পঢ়ুৱৈসকলে নিজে পঢ়িব খোজা কিতাপখন কিনি ললে সাহিত্যিকসকলক বহুত উপকাৰ কৰা হয়। এই কিতাপ কিনা অভ্যাসটো আমাৰ হ'ব লাগে। আমি অভিনয় কৰিব খোজা নাটকখন ঘৰে ঘৰে বিচাৰি সফল হোৱাৰ পৰা চাবি-পাঁচখন কিনি অনা অভ্যাস কৰিব লাগে। অভিনয়ৰ কাৰণে কৰা অনেক খৰচৰ ভিতৰত নাটক কিনাত খৰচ বৰকৈ নাবাঢ়ে। ব্যক্তিগত ভাবে বহুতে কিতাপ কিনিব নোৱাৰিলেও বিবিধ প্ৰচেষ্টা, পাঠাগাৰ আদিয়ে কিতাপ কিনিলেও বহুত হয়। আমি অনেক কাৰণত উপহাৰ, পুৰস্কাৰ আদি দিব লগীয়া হয়, সেইবিলাক কিতাপ দিলে এটা বহুত দিনলৈকে থকা বস্তুও হয়, সাহিত্য প্ৰসাৰবোৰ সুবিধা হয়। বিশ্ববিদ্যালয় শিক্ষা তথা সাহিত্য বিস্তাৰৰ ডাঙৰ মাধ্যম। বৰ্তমান আমাৰ গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ৰ উপৰিও ডিব্ৰুগড়ত দ্বিতীয় বিশ্ববিদ্যালয় স্থাপন হোৱাটো স্তম্ভ কথাত। আবিস্কাৰণ এই বিশ্ববিদ্যালয়ে অসমীয়া সাহিত্য, বুৰঞ্জী, লোক-সাহিত্য-সংস্কৃতি চৰ্চাৰ ব্যাপক ব্যৱস্থা কৰিব বুলি আমি আশা কৰো। এইবিলাকৰ উপযুক্ত শিক্ষাৰ নিমিত্তে বৰ্তমান বৈজ্ঞানিক যুগত থাপ খোৱাকৈ পাঠ্যক্ৰম বচিত হ'ব লাগে। এইদৰে অসমীয়া সাহিত্যত গুৰুত্ব দিলে অসমীয়া সাহিত্যৰ প্ৰসাৰ বৃদ্ধি হ'ব আৰু সমন্বয় লগত থাপ খোৱা অনেক অসমীয়া কিতাপ প্ৰসাৰ আৰু তাৰ প্ৰাৱৰ্ণ্য বৰঙণি হ'ব।

বৰ্ত্তমান দেশৰ অনেক জটিল সমস্যাৰ ভিতৰত লিপি পৰিবৰ্ত্তনৰ সমস্যাটো ছলিওৱা-
হেঁতেনেই ভাল আছিল। ভাৰতৰ জাতীয় সংহতি ৰক্ষা কৰিবলৈ লিপি পৰিবৰ্ত্তনৰ কোনো

আৱশ্যক নাই। অকল লিপিয়েই কোনো ভাষাৰ বিকাশ সাধনত সহায়
লিপিৰ কথা

কৰিব নোৱাৰে। দেশ কাল পাৱ অহুসৰি লিপিয়েও বেলেগ গঢ় লোৱাটো

স্বাভাৱিক। এটা ভাষাৰ লিপিয়ে আন এটা ভাষাৰ ভাব হুবহু প্ৰকাশ কৰিব নোৱাৰে। বৃহৎ
ভাৰতবৰ্ষৰ সবহ ভাগেৰে মূল ভাষা এটা হলেও আঞ্চলিক ভাষাবোৰৰ বিশেষত্ব আছে। এই
বিশেষত্ব ৰক্ষা কৰাত লিপিয়ে ভালেখিনি সহায় কৰে। ইহাতে লিপি পৰিবৰ্ত্তন কৰিবলৈ গৈ
আঞ্চলিক ভাষাবিলক্ষক অন্তত: আধাশক্তিকা পিছুৱাই দিয়া উচিত নহব। আমাৰ অসমীয়া
লিপিয়ে যিটো সহজ আৰু সবল গঢ় লৈছে, তেনে সহজ আৰু সবল গঢ় দেবনাগেৰী লিপিৰ
আছে বুলি আমি ভাবিব নোৱাৰো। নিজৰটো আমি সদায় এনেয়েও ভাল দেখোঁ, কিন্তু
এই বিষয়ত সেই কথা আমি ভবা নাই। ভাৰতৰ এটা বৃহৎ সংখ্যাৰ মানুহে কোৱা ভাষাৰ
লিপি হ'ল বুলিয়েই আমি দেবনাগেৰী লিপিক সহজ বুলি ক'ব নোৱাৰো। ৰাষ্ট্ৰভাষা হিন্দী
আমাৰ লিপিৰে লিখিবলৈ ধৰা হলে কিজানি বেছি সহজ হ'লহেঁতেন। অৱশ্যে জটিল হলেও
সদায় ব্যৱহাৰ কৰি থকা সকলে এই কথা স্বীকাৰ নকৰাটো স্বাভাৱিক। আমি ক'ব খোজোঁ,
মূল লিপি ব্ৰাহ্মীৰ ক্ৰমবিকাশ সাধনত আমাৰ লিপি বহুত আগবাঢ়িছে। যেই হ'ক, আমি
আশা কৰোঁ, আমাৰ লিপি পৰিবৰ্ত্তন কৰি ভাষা সমস্যা জটিল কৰিবলৈ ন'গৈ, দেবনাগেৰী
লিপি ক্ৰমে সবল কৰি আনি, আমাৰ লিপিৰ ওচৰ চপাই দিবলৈ যত্ন কৰা হ'ব। আমাৰ
অসমীয়া মানুহেই এই কথাৰ বিৰূপ সমালোচনা কৰিব পাৰে তথাপি নিজে অহুসৰ কৰি বুজা
কথা প্ৰকাশ নকৰি থাকিব নোৱাৰিলো। আমি ভাবোঁ, সকলোৱে নিজ নিজ আঞ্চলিক
ভাষাৰ উন্নতি কৰিবৰ নিমিত্তে কোনো জটিলতা নবঢ়াই লিপি পৰিবৰ্ত্তনৰ কথা বাহিৰ দিব
লাগে। ভাৰতত অকল এটা লিপি কৰিব খুজিলে সেই লিপি পূৰণিৰ ভেটিত ন'টক
গঢ়িব লাগিব।

অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যৰ উন্নতিৰ মূলতে ইয়াক আঞ্চলিক ৰাজ্যভাষা হিছাপে কাৰ্য্যকৰী
ভাৱে প্ৰয়োগ কৰা। অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যৰ বিষয় অনেক আলোচনা কৰিলেও ইয়াক

ৰাজ্যভাষা হিছাপে প্ৰয়োগ নকৰিলে লিখকসকলৰ উত্তোগ আৰু উৎসাহ
অসমীয়া আঞ্চলিক
ভাষা

নাৰাঢ়ে। ভাৰতৰ শতকৰা প্ৰায় ৪০ জনে কোৱা হিন্দী ভাষাক ভাৰতৰ

ৰাষ্ট্ৰভাষা বুলি স্বীকাৰ কৰি লৈছোঁ আৰু কোনো অহিন্দী-ভাষী ৰাজ্যত
ইয়াৰ ব্যতিক্ৰম হ'বলৈ দিয়া নাই। অৱশ্যে অসমত শতকৰা ৫০ জনৰো অধিক লোকৰ ভাষা
অসমীয়াক ৰাজ্যিক প্ৰশাসনীয় ভাষাৰ স্বীকৃতি দিয়াৰ বেলিকা আমাৰ ইমান ভয় কিয় হ'ব
লাগে, আৰু জিলাই প্ৰতি ইয়াক কিয় পৃথক ভাবে চাব লাগে ইয়াক আমি বুজি নাপাওঁ।
বহু ভাষা-ভাষী ভাৰতত যেতিয়া ৩৭ জনৰ ভাষাক আমি বৃহত্তৰ বাৰ্ষিক কাৰণে একমাজ
ৰাষ্ট্ৰভাষা বুলি গ্ৰহণ কৰিব পাৰোঁ, তেন্তে অসমতনো শতকৰা প্ৰায় ৬০ জনৰ ভাষাক একমাজ

ৰাজ্যভাষা বুলি কিয় গ্ৰহণ কৰিব নোৱাৰে? হিন্দী ভাষাৰ কাৰণে ভাৰতত কেন্দ্ৰীয় তথা ৰাজ্যিক চৰ্কাৰসমূহে যিখিনি কৰিছে, ৰাজ্যিক ভাষা অসমীয়াৰ কাৰণেও ৰাজ্যিক তথা জিলা প্রশাসনসমূহেও তাকে কৰাটো আৰি বাহা কৰে। ইয়াৰ প্ৰোবল হিছাপে অগম্য প্ৰত্যেক স্থলতে অসমীয়া শিক্ষা অতি সোনকালে বাধ্যতামূলক কৰিব লাগে। ১৯৬০ চনতে আইন-সম্বন্ধ ভাবে সমৰ্থিত হোৱা ৰাজ্যভাষা আইনখন আজি পৰ্য্যন্ত কাৰ্য্যকৰী নোহোৱাটো দুখৰ বিষয়। পথাৰৰ মাজৰ মুঢ়াৰ নিচিনা যেনিয়ে ভেনিয়ে পোণাবপৰা ধাৰা গোটাচেৰেকেৰে সৈতে গ্ৰহণ কৰা এই আইনখন সকলো অসমীয়াৰে মনঃপুত হোৱা নাই যদিও ৰাইজে ইয়াৰ-পৰাই কিবা এটা পায় বুলি আশা কৰি আছিল। আমাৰ চৰ্কাৰৰ গুৱিয়ালসকলে ইয়াক পিছলৈ পেলাই থৈ অৱান্তৰ অনেকখিনি সমস্তাৰ সন্মুখীন হবলৈ দি খুটি পুতি উজুটি খোৱা যেন লাগিল। তথাপি এই যুক্তিহীন সমস্তাবোৰৰ বাধা অতিক্ৰম কৰি সাহসেৰে সৈতে এই আইন কাৰ্য্যকৰী কৰাটো কোনো অস্তায়ৰ কথা নহয়। য'ত স্তায় যুক্তি সকলো আছে, ত'ত আওপকায়া কথালৈ ভয় কৰি থকা উচিত নহয়। এই ভয় কিহৰ, উদাৰতাৰ নে ব্যক্তিগত স্বাৰ্থৰ, আমি বুজিব নোৱাৰো। এই বিষয়ত সাহিত্য-সভায়ো তত্ পোৱা নাই। ইয়াৰ গুৱিয়ালসকলে ৰাইজক আশ্বাস দি একো কৰিবপৰা নাই। আমাৰ নেতাসকলে, ডেও-বিলাকৰ ওচৰলৈ যোৱা সাহিত্য-সভাৰ সম্ভাতিসকলক কথা ভালকৈয়ে কৈ পঠিয়ায়, কিন্তু কাৰ্য্যত বিশেষ একো নহয়। অসমীয়া ৰাজ্যভাষা পাৰলৈ আমাৰ নেতাসকলৰো হেঁপাহ নথকা নহয়। কিন্তু কিটো দূৰদৰ্শিতাৰ কাৰণে তেখেতসকলে 'গড়গঞা' মতিবৰ ভাও' ধৰিব লগীয়া হৈছে আমি বুজিবপৰা নাই। সাহিত্য-সভাৰ প্ৰস্তাৱ অহুসৰি চৰ্কাৰে যোৱা ১৩ চেপ্টেম্বৰ-পৰা অসমীয়া ভাষাৰ আইনখন মহত্বমা পৰ্য্যায়লৈকে প্ৰয়োগ কৰিব বুলি কৈ বিশেষ একো কৰিবপৰা নাই। এইদৰে থাকিলে আমাৰ অসমীয়া ভাষা ৰাজ্যভাষা হবলৈ কেবাগুৰুৰো লাগিব। আমি অসমীয়া ভাষা আঞ্চলিক ৰাজ্যভাষা হিচাপে বিচাৰি কামো ভাগৰ বস্ত কাটি আনিবলৈ যোৱা নাই আৰু কাকো আমাৰ ভাষা লব লাগিব বুলি বল প্ৰয়োগ কৰিবলৈ কোৱা নাই, বৰং বৃহৎ স্বাৰ্থৰ বাবে আমি ভালেখিনি এৰিছো। ইমানতো আমাক যিসকলে ঠেক মনৰ বুলি কয়, তেওঁবিলাক নিজে কেনেকুৱা মনৰ নিজেই ভাবি চাব। আমি অস্তায় স্বাৰ্থৰ কাৰণে সদায় ত্যাগ কৰি থাকিলে আমাৰপৰা অম্বা হুবিধা আদায় কৰিবলৈ চেলু উলিয়াব সম্ভ নপৰিব। স্তায়সম্বন্ধ ভাৱে আমি লোকক এৰি দিব পাবো কিন্তু অস্তায় ভাৱে ত্যাগ কৰি দুৰ্ভল, অকৰ্মণ্য বা ভীক নাম লবলৈ ইচ্ছা নকৰো। এই বিষয়ে আমাৰ বহুত কথা কব লগীয়া থাকিলেও ইমানতে সান্নিধ্য মাৰি আমাৰ লববহী চৰ্কাৰক বিনীত ভাৱে জনাওঁ, তেখেতসকলে যেন অহা নিৰ্কাচনৰ আগে আগে আমাৰ ৰাজ্যভাষা প্ৰয়োগ বিধি সম্পূৰ্ণৰূপে কাৰ্য্যকৰী কৰে। লগতে আমাৰ ভাষা সমস্তাটো লঘু কৰি নানে, জটিল কৰিছে আনিব। কাৰণ পাকিস্তানী অহুপ্ৰৱেশৰ আমাৰ ৰাজ্যত এতিয়াও সম্ভ পৰা নাই। অনিহাতে কোনো পাকিস্তানীয়েই অসমীয়া-ভাষী হ'ব নোৱাৰে। মথালমন্ত অসমীয়া ভাষাক উপহৃত

বীৰ্য্যবন্তি বিহীন হলে ভাষায়েই পাকিস্থানী আৰু ধলুৱা অসমীয়াৰ পৰিচয় দিলেহেঁতেন। লোকে হুজুৰিলেও অসমীয়া জাতি উদ্ধাৰ নোহোৱা নহয়। কিন্তু অসমীয়াৰো ধৈৰ্য্যব সীমা আছে। কৰ্ত্তৃপক্ষই যেন সীমাৰ পাৰ হবলৈ সন্মতি নিদিয়।

আঞ্চলিক ভাষা আইন কাৰ্য্যকৰী কৰাত অকল চৰ্কাৰকে ধৰি থাকিলে নহব। প্ৰায় এশ বছৰ শাসকবৰ্গই ৰাজকাৰ্য্যত অৱহেলা কৰি একলীয়াৰকৈ খোৱা ভাষাটো পুনৰ সববৰহী কৰিবৰ কাৰণে বাইজৰ অনেক কৰ্ত্তব্য আছে। আমাৰ শিক্ষিতসকলে অসমীয়াৰে চিঠি লিখি, কথা পাতি স্বথ নেপাওঁ বুলি এতিয়াও মাতৃভাষা অৱজ্ঞা কৰি থাকিলে আমাৰ জাতিয়ে গা কৰিব নোৱাৰিব। এই কাৰণে দোষৰ ভাগী হ'ব আমাৰ জনচেৰেক নিজক পাহৰি যোৱা তথাকথিত শিক্ষিত লোক। যিমানদূৰ সম্ভৱ সকলো বিষয়তে অসমীয়া ব্যৱহাৰ কৰা আমাৰ কৰ্ত্তব্য।

আজিকালি অনাবশ্যক ভাবে সতাই সমিতিয়ে অসমীয়া মাহুহে ইংৰাজীৰে বক্তৃতা দিলে ভাও দিয়া যেন লাগে। জুই-চাৰিজন অনা-অসমীয়া মাহুহ থাকিল বুলিয়েই আমি ইংৰাজী কিয় ব্যৱহাৰ কৰিব লাগে? আৰু যি সকলে অসমৰ সভা-সমিতিত যোগ দিব লগীয়া হয়, তেওঁবিলাকে অসমীয়া বুজিব লাগে। সংস্কৃত গোপীৰ ভাষাবিলাকৰ কাৰণে ই অতি সহজ কথা। ওচৰ-চুবুৰীয়া যি সকল লোকৰ বেলেগ বেলেগ মাতৃভাষা আছে, তেওঁবিলাকৰ লগত বহুত দিনৰ সন্ধৰ্শ্ব থকাত অসমীয়া হুবুজা নহয়। আমাৰ লগত যি সকল অনা-অসমীয়া মাহুহ কাৰ্য্যোপলক্ষে মিলি-জুলি আছে, তেওঁবিলাকৰ সবহ ভাগৰ ভাষাই আমি বুজো। কলেজ স্কুল আদিত ইংৰাজী শিক্ষাৰ নিমিত্তে সভা-সমিতিত ইংৰাজী বক্তৃতা দিবলৈ অভ্যাস কৰা বেলেগ কথা। কিন্তু সেইবিলাক অহুঠানতে ৰাজহুৱা সভাত সকলোকে ইংৰাজীত বক্তৃতা দিবলৈ বাধ্য কৰা উচিত নহয়। মুঠতে আঞ্চলিক অসমীয়া ভাষাৰ মৰ্য্যদা বঢ়াবলৈ যিমান দূৰ সম্ভৱ অসমীয়া ব্যৱহাৰ কৰিব লাগে। অসমীয়াত লিখা চৰ্কাৰী চিঠি হুবুজিলে অহুৱাহ কৰি হলেও কৰ্ত্তৃপক্ষই বুজিব লাগিব। বহুত কথাত আমি নিজে চপাই আনিব নোৱৰা দোষত লোকক আঁতৰাই ৰাখিছো।

সাহিত্যৰ ক্ষেত্ৰ বৃহৎ। এই ক্ষেত্ৰত সাহিত্যৰ ৰূপ সন্মত নোহোৱা বিষয় একোৱেই নাই। সাহিত্যিকসকলে বিশ্বপুৰিবৰণা সকলো সমল আহৰণ কৰিব পাৰে। আমাৰ অসমীয়া সাহিত্যৰ ক্ষেত্ৰতো সেই একেই কথা। অসম সাহিত্য-সভা সেই কাৰণেই সববৰহী অহুঠান। অসমীয়া জাতিৰ সকলো স্তৰতে পৰোক্ষ বা প্ৰত্যক্ষভাবে চাই উন্নতি সাধন কৰা সাহিত্য-সভাৰ কৰ্ত্তব্য। আমাৰ সাহিত্য সকলো প্ৰকাৰে চহুত লগা কৰি, পৃথিবীৰ অস্ত্ৰান্ত উন্নত ভাষাৰ লগত কেব মাবিব পৰাকৈ, বৰ্ত্তমান কালৰ উপযোগী অঙ্গ পূৰণ কৰাৰ দায়িত্ব সাহিত্য-সভাৰ। নিয়ন্ত্ৰাবলীত উদ্বেষ্ট, বুলি লিখি খোৱা কথাটিটাই এই অসমীয়া দায়িত্বক সামৰিব নোৱাৰে। আমি আগতে কৈ অহাৰ দৰে অনেক কাৰ্য্য সাহিত্য-সভাই কৰিব লাগে। উপযুক্ত ভাষাবিদ পণ্ডিতসকলৰ সমিতি পাতি অভিধান, ব্যাকৰণ, দ্বিষকোষ আদি প্ৰণয়ন, লোক-সাহিত্য সংগ্ৰহ, মৌলিক গ্ৰন্থ ৰচনা আৰু সাহিত্যৰ প্ৰতিযোগিতাত পুৰস্কাৰ, সাহিত্যিকক উপাধি দান, অসমীয়া

ভাষা শিক্ষা শ্ৰেণীৰ প্ৰতিষ্ঠা আদি কামবিলাক হাতত ল'ব লাগে। আমাৰ অসমীয়া সাহিত্যিক-সকলৰ দৃষ্টি বন্ধাৰ কাৰণে যত্ন কৰিব লাগে। আমি হাতত লোৱা বেজবৰুৱা দৃষ্টি-বাৰ্ষিকীৰ কাৰ্য্য যাতে উপযুক্তভাবে সমাধা হয় তাৰ যত্ন এতিয়াৰপৰাই কৰিব লগা হৈছে।

মূল পেলাই প্ৰচাৰ কৰি থকা 'অসম সাহিত্য-সভা পত্ৰিকাখন' সকলো প্ৰকাৰ গবেষণা আলোচনাৰ মুখপত্ৰ কৰিব লাগে। সচলনিৰ্দ্ধে এই কাকততে আলোচনা কৰি থাকিলে, আমি বিচৰা প্ৰকৃত তথ্যবোৰ ওলাই পৰিব। এই পত্ৰিকাত এনে বিধৰ লাগতিয়াল আলোচনাৰ

অৱতারণা কৰিলে, বিবিধ বিষয়ৰ গবেষণা কৰা লোকসকলে শিক্ষাহুঁতা-
অসম সাহিত্য সভা
পত্ৰিকা

বিলাকে, আৰু পাঠাগাৰবিলাকে এই পত্ৰিকাৰ গ্ৰাহক নহৈ নোৱাৰিব।
শাখা-সভাবিলাকে নিৰ্দিষ্ট সংখ্যক গ্ৰাহক গোটেই কৰ্তব্যৰ ভিতৰত কৰি
ললে এই পত্ৰিকাৰপৰা সাহিত্য-সভাৰ আৰ্থিক লোকচান নহ'ব। সাহিত্য-সভাৰ লাগতিয়াল
বা-বাডবিগমুহ নিয়মীয়াকৈ প্ৰচাৰ কৰিবৰ কাৰণে প্ৰচাৰ-পত্ৰ এখনৰ একান্ত প্ৰয়োজন। এই
প্ৰচাৰ-পত্ৰ প্ৰকাশ নহয় মানে পত্ৰিকাৰে এটা অংশত বৰ্তমানৰ দৰেই সাহিত্য-সভাৰ লাগতিয়াল
বা-বাডবিবিলাক থাকিবই। এইখিনিতে আমি অসমৰ সকলো শিক্ষাহুঁতা, পাঠাগাৰ আদিৰ
কৰ্তৃপক্ষক 'সাহিত্য সভা পত্ৰিকাখন' যথেষ্ট মূল্যবান কাকতত পৰিণত কৰিবলৈ সহায় কৰিবৰ
নিমিত্তে বিনীত অন্তৰোধ জনালো। সভাৰ সভ্যসকলেও ইয়াৰ বহুল প্ৰচাৰৰ কাৰণে উপায়
নিৰ্দ্ধাৰণ কৰিব বুলি আশা কৰিলো।

অসম সাহিত্য-সভা হৈছে অসমৰ সকলো ঠাইতে প্ৰতিষ্ঠিত হোৱা শাখা সাহিত্য-
সভাবিলাকৰ সন্মিলন। শাখা সভাবিলাকৰ উদ্যোগৰ ওপৰতে অসম সাহিত্য-সভাই দ্বাইকৈ

নিৰ্ভৰ কৰে। এনে শাখা সভাবিলাকৰ সংখ্যা ক্ৰমে বাঢ়ি অহাটো উন্নতিৰ
লক্ষণ। অকল সাহিত্য-সভায়েই, পোনপটীয়াকৈ ইয়াৰ উদ্দেশ্যত থকা

কামবিলাক কৰিব নোৱাৰে। এইবিলাক ভগাই লোৱাটোৱেই শাখা সভাবিলাকৰ প্ৰধান কাম।

এই শাখা সভাবিলাকৰ অনেকেই, সাহিত্য-সভাৰ আঁচনিত থকা ভালেখিনি কাম কৰিবলৈ
হাতত লৈছে। কেবাখনো শাখা সভাই নিজৰ কাৰ্যালয় প্ৰতিষ্ঠা কৰি তাত গ্ৰাণাগাৰ,

শিক্ষাহুঁতা আদি প্ৰতিষ্ঠা কৰিছে। ছুই-চাৰিখন সভাই পুৰি প্ৰকাশ কৰা কামো হাতত
লৈছে। অসম সাহিত্য-সভাৰ নিৰ্দেশ মতে সাহিত্য সভা সপ্তাহ পাতি অসমৰ চুকে-কোণে

অসমীয়া-সাহিত্যৰ প্ৰসাৰ আৰু প্ৰচাৰৰ কাৰণে কৰা চেষ্টা আৰু বহুল হ'ব লাগে। অসম সাহিত্য-
সভাৰ নিয়মাবলী মতে আমাৰ গোটেইখন দেশতে শাখা সাহিত্য-সভা প্ৰতিষ্ঠিত হোৱাটো আমি

বাছা কৰো। ঠায়ে ঠায়ে সাহিত্য-সভাৰ কাৰ্যালয় প্ৰতিষ্ঠা কৰিবলৈ মাটি আৰু ধন দিয়াৰ
বাতৰিও আমি শুনিছো। দানবীৰ ৮বাধাকান্ত সন্দিকৈ ডাঙৰীয়াৰ বৃহৎ দানৰ পিচত শুৱাহাটীত

সাহিত্য-সভাৰ কাৰণে প্ৰতিষ্ঠা কৰা ৮ভগৱতিপ্ৰসাদ বৰুৱা তন্ত্ৰৰ বিশেষ উল্লেখযোগ্য। আমি
৮পাৰ্বতিপ্ৰসাদ বৰুৱা আদি দাতাসকলৰ ওচৰত সদায় কৃতজ্ঞ। ভিক্ৰমগড়ৰ শাখা সভাই

বেজবৰুৱা দৃষ্টিভঙ্গন নিৰ্দ্ধাৰণ কৰিবলৈ লোৱাটো প্ৰশংসনীয় কাম হৈছে। এই কাৰ্য্যত যেনে

য়েমেকৈ পাবে সহায় কবিৰ বুলি আমি আশা কৰো। নলবাবীত প্ৰতিষ্ঠা হোৱা সাহিত্য-সভা কাৰ্য্যালয়ৰ কাৰণে মাটি আৰি দান দিয়া শ্ৰীৰাজেন্দ্ৰনাথ চৌধুৰীলৈও আমি ওলগ জনাইছো। শিলচৰত অসম সাহিত্য-সভা তহন প্ৰতিষ্ঠা কৰাসকলৰ ভিতৰৰ বিশেষ উত্তোগী ৮বিখনাথ বাজবংশীৰ নাম আৰি পাহৰিব নোৱাৰো। তিনিচুকীয়াতো এনে অহুঠানৰ কাৰণে নিজা ঘৰ সজা হৈছে। তাৰ কাৰণে প্ৰয়োজনীয় মাটি দান দি ৮লোমেশ্বৰ বৰুৱা ডাঙৰীয়া আমাৰ স্মৰণীয় হৈ থাকিল।

১৯৫৬ চনৰ অসম সাহিত্য-সভাৰ নগাওঁ অধিবেশনত প্ৰস্তাৱ আকাৰে নলগৈও সংকল্প কৰা মতে অন্ততঃ ৩০ হেজাৰ সাধাৰণ সভ্য আৰু এহেজাৰ আজীৱন সভ্য কৰা কাৰ্য্য এই কিবছৰত সম্পূৰ্ণ কৰিবপৰা নাই। অভিজ্ঞতাৰপৰা আমি দেখিবলৈ পাইছো, সাহিত্য-সভাৰ সভ্য হ'বলৈ আমাৰ বহুত উৎসাহী লোক আছে, কিন্তু তাকে কৰিবলৈ কৰ্ম্মীৰহে অভাৱ। শাখা সভাৰ কৰ্ম্মীসকলে, তেখেতসকলৰ উত্তোগটো চোচা পৰিবলৈ নিদিয়াতকৈ বাথিব পাৰিলে সাহিত্য-সভাৰ সফল সিদ্ধি হ'বলৈ বেছি দিন নালাগিব।

সাহিত্যৰ প্ৰসাৰ, প্ৰচাৰ, আলোচনা আদিৰ স্থানীয় কেন্দ্ৰস্বৰূপ শাখা সভাবিলাকে অনেকক নতুন অসমীয়া হোৱাত সহায় কৰিব পাৰে। আমাৰ মাজত নিগাজিকৈ থাকিবলৈ অহা বহুৱা আদি লোকসকলক আৰু ওচৰ-চুবুৰীয়া পৰ্ব্বতীয়া ভাইসকলক আমাৰ বুকুলৈ চপাই অনাত শাখাবিলাকে বহুত কাম কৰিব পাৰে। পৰ্ব্বতীয়া ভাইসকলক ভাষাৰ কাৰণে অসমৰপৰা আঁতৰি যাবলৈ বিচৰা বুলি কোৱাটো কাৰোবাৰ স্বার্থপ্ৰণোদিত অপপ্ৰচাৰ মাথোন। কাৰণ আজি যিসকলে ভাষাৰ কাৰণে অসমৰপৰা আঁতৰিবলৈ বিচাৰিব, সেইসকলে এদিন এই ভাষাৰ কাৰণেই ভাৰতৰপৰা আঁতৰিবলৈও বিধা বোধ নকৰিব। আমি অসমীয়াই তেওঁবিলাকক অসমীয়া বুলিয়েই ভাবি আছো। আশা কৰো আমাৰ ভিতৰত এই ভাবেই চিৰদিন বৰ্ত্তিব। মূল সভাৰ উদ্দেশ্য পূৰ্ণ কৰাত সহায় কৰাৰ উপৰিও গাৰ্বে-ভূঞা প্ৰতিষ্ঠিত হোৱা সভাবিলাকে সভা-সমিতিৰ যোগে গণতান্ত্ৰিক পদ্ধতিত অভ্যস্ত হ'বলৈও আমাৰ গণতান্ত্ৰিক দেশৰ লোকসকলক বাট দেখুৱাব পাৰে। এনেবিলাক সাহিত্য-সভাই গাঁৱলীয়া ৰাইজক স্মৃতিসংহত কৰি স্মৃতি-সম্বোধে শাস্তিৰে ধৰাত সহায় কৰিব পাৰে। কাৰণ অগ্ৰ স্বাৰ্থলৈ সাহিত্য-সভাত হেতা-ওপৰা কৰিবলৈ একো নাই। শাখা সভাবিলাকত আশান্তীয়াকৈ কাম কৰা, উপযুক্ত লোকসকলে মূল সভাৰ কামত বহুত সহায় কৰিব পাৰে। তেওঁবিলাকে দিয়া উপায়-বুদ্ধি যথেষ্ট মূল্যবান হ'ব।

আবন্ততে ভাল গঢ় দিব নোৱাৰিলে মাজত ধৰি ভাল কৰা টান। সেইহে সাহিত্য-সভাই আবন্তৰপৰাই শিশু-সাহিত্যৰ কালে বিশেষ মন দি ৮কমলা দেৱী শ্ৰাস পুঁজি গঠন কৰে।

ভাস পুঁজি,
শিশু-সাহিত্য

এই পুঁজিবপৰা বছৰত অন্ততঃ এখনকৈ শিশু-সাহিত্যৰ পুথি পুৰস্কৃত কৰিবলৈ থিৰ কৰা হয়। ইতিমধ্যে কেবাখনিও পুথি প্ৰকাশ হৈ গৈছে যদিও, যেনেকৈ হ'ব লাগিছিল তেনেকৈ হোৱা নাই। শিশুৰ উপযোগী বিজ্ঞানৰ

পুথি পোৱা আৰু টান কথা। সকলো ধৰণৰ শিশুৰ উপযোগী পুথি আমাক বহুত লগা হৈছে। তাৰ উপৰিও নকৈ অসমীয়া পঢ়িব খোজাসকলৰ কাৰণেও সহজে বুজিব পৰা সৰু সৰু পুথি

প্ৰকাশ কৰি কম মূল্যত বা বিনামূল্যত বিতৰণ কৰিব লাগে। আমাৰ জাতিৰ শিশুবিলাকক অকল পঢ়ি সময় কটোৱা পুথিৰ বাহিৰেও লগপথে পৰিচালিত কৰিবলৈ, ভবিষ্যতৰ নিমিত্তে উপযুক্ত গঢ় দি সজ্ঞ নাগৰিক কৰিবলৈ আৰু মনৰ কেবোপ স্তম্ভাবলৈ শিশুৰ উপযোগী পুথি ৰচনা কৰাৰ উৎসাহ সাহিত্য-সভাই দিব পাৰিব লাগে। নকৈ অসমীয়া ভাষাৰ শিক্ষা ল'ব খোজাসকলে উপযুক্ত সহজ পুথি পঢ়িবলৈ নাপালে আমাৰ সাহিত্যৰ প্ৰতি তেওঁবিলাকৰ হেঁপাহ কেনেকৈ জন্মিব? অকমলা দেৱী আইৰ নামত প্ৰতিষ্ঠা কৰা শ্ৰী পূজিৰ নিচিনা আৰু অনেক পূজি পাবলৈ সাহিত্য-সভাই আশা কৰে। উৎসাহ দিব পাৰিলে বৰ্ত্তমান লিখকবোৰ জ্ঞান নহ'ব। উপযুক্ত ক্ষেত্ৰ পালে কৰ্মীও ওলাব। মৌলিক পুথি ৰচনা কৰিব নোৱাৰিলেও আন ভাষাৰপৰা শিশুৰ উপযোগী পুথি অনুবাদ কৰিলেও বেয়া নহয়। ধুনীয়া বস্ত্ৰে সকলোৰে মন আকৰ্ষণ কৰে। ধুনীয়াতকৈ সজোৱা কিতাপখন দেখিলে এনেদৰে হাতত ল'বৰ মন যায়। বয়সীয়া সকলতকৈ শিশুৰ বিষয়ত এই কথা বেছি প্ৰযোজ্য। শিশু-সাহিত্যবোৰ ছপাই-ছবিয়ে দেখনিয়াৰ হলে, শিশুৱে এনেদৰে হাতত ল'বলৈ ইচ্ছা কৰিব। হাতত লোৱা অভ্যাসৰপৰা ক্ৰমে পঢ়া অভ্যাসটোও হ'ব।

দক্ষিণপাটীয় অধিকাৰ প্ৰভু অনবদৰ গোন্ধাৰীৰ নামত প্ৰতিষ্ঠিত শ্ৰী পূজিৰ কামো সন্তোষজনক হোৱা নাই। আমি দান স্বৰূপে পোৱা ধন কাৰ্য্যত স্তম্ভৰ ৰূপে খটাব পাৰিলেহে আনেও তেনে দান আগবঢ়াবলৈ উৎসাহ পাব। দানবীৰ ৮বাধাকান্ত সন্দিকৈ ডাঙৰীয়াৰ নামৰ স্মৃতি ভৱনৰ আধাৰশিলা পৰ্য্যন্ত স্থাপন কৰা হ'ল। কিন্তু আজি পৰ্য্যন্ত ইয়াৰ কাম নোহোৱাটো দুখৰ কথা। অসম সাহিত্য-সভাৰ একনিষ্ঠ সেৱক আৰু গঢ় দিওঁতা আদৰ্শ শিক্ষাবিদ ৮শৰৎ চন্দ্ৰ গোন্ধাৰীৰ স্মৃতি বন্ধাৰ কাৰণে আবদ্ধ কৰা পূজিৰ কামটোও লেজত ধৰি বল নিদিয়া যেন হৈছে। সাহিত্য-সভাৰ ফালৰপৰা উৎসাহেৰে আগবাঢ়ি গলে এই দুটা বিষয়ত বাইজৰ যথেষ্ট সহায়ি পোৱা নহ'ব বুলি আমি ক'ব নোৱাৰো।

আজি প্ৰায় এশ বছৰৰ ভিতৰতে ছপা কৰা অসমীয়া কিতাপ যিমানখিনি ওলাইছিল, তাৰ ভালেখিনি কিতাপ বিচাৰি পোৱা টান হৈ পৰিছে। বহুত মূল্যবান প্ৰবন্ধ থকা আলোচনী-বিলাকবোৰে সেয়ে দশ। পুৰণি কিতাপ আৰু আলোচনী বিচাৰি বুৰা অনেক লোক আমি লগ পাইছো। আনত নহলেও যেনে তেনে সকলো অসমীয়া পুথি সাহিত্য-সভাৰ গ্ৰন্থাগাৰত গোটাই থোৱা উচিত। পুৰণি আটাইবিলাক পোৱা সম্ভৱ নহ'ব পাবে, কিন্তু নতুনবিলাক সাৱধানে থৈ যাব লাগে। লিখকসকলে যি পুথিয়েই হওক অন্ততঃ তিনিখনকৈ সাহিত্য-সভাৰ গ্ৰন্থাগাৰলৈ পঠাব লাগে। ভবিষ্যতে তেওঁবিলাকৰ পুথি হেৰাই নোযোৱাৰ এইটো ভাল উপায়। য'ত য'ত সাহিত্য সভাৰ কাৰ্যালয় স্থাপিত হৈছে, সেইবিলাকতো অসমীয়া পুথিবিলাক বন্ধাৰ চেষ্টা কৰিব লাগে আৰু একোটা পাঠাগাৰ পাতি অসমীয়া আলোচনী, বাতৰি কাকত আদি পঢ়াৰ ব্যৱস্থা কৰিব লাগে। সাহিত্য-সভাৰ কেন্দ্ৰীয় কাৰ্যালয়ত আৰু আন পাখা কাৰ্যালয়তো যিমানদূৰ সম্ভৱ বেছিকৈ আন ভাষাৰ কিতাপো বাখিব লাগে।

সাহিত্য-সভার বহুবেকীয়া অধিবেশন পতাটো বব ব্যয়সাধ্য কাম হৈ পবিছে। অহুঠানব ক্ষেত্র বাঢ়ি যোৱাব লগে লগে ই আক বৃহৎ হৈ পবিছে। গাৱে-ভূঞাও এই অহুঠান পাতিবলৈ

বহুতে হৈপাহ কবে, কিন্তু খবচলৈ চাই কোঁচ খাই আহিব লগীয়া হয়।

সাহিত্য সভা
বহুবেকীয়া অধিবেশন

প্রায় আধা লাখ টকা সংগ্ৰহ কৰিব নোৱাৰিলে বহুবেকীয়া অধিবেশন পতা টান। ইয়াৰ পৰিদৰ আক বৃদ্ধি হলে আক টান হ'ব। গতিকে এই

বিষয়ে কিবা এটা স্থিতিস্থিত উপায় উলিয়াবলৈ যত্ন কৰাৰ সময় পাইছেহি বুলি আমি ভাবিছো। বাইজে ইয়াক বলে নোৱাৰা হলে, এই সবববহী আক অতি লাগতিয়াল অহুঠানটোৰ হানি হ'ব পাৰে। অৱশ্যে স্থান বিশেষে এই কথাৰ ব্যতিক্ৰম হ'ব পাৰে। অলপতে ডিগবৈৰ অভ্যর্থনা সমিতিয়ে সম্মিলনৰ খবচৰ উপৰিও পুথি লিখাৰ পুৰস্কাৰৰ ব্যৱস্থা কৰিবলৈ পাঁচ হেজাৰ টকা সাহিত্য-সভাক দিব পৰাটো প্ৰশংসনীয় কথা। সাহিত্য-সভা মাতি নি নিজৰ ঠাইত পতা আগ্ৰহ পুৰাব নোৱাৰি, ইয়াৰ কাৰ্য্যনিৰ্বাহক সভাৰ অধিবেশনকে নিজ নিজ ঠাইত পতাৰ ইচ্ছা বহুতৰ আছে। এইদৰে, যোৰহাট আক গুৱাহাটীৰ বাহিৰে, নগাওঁ, ডিব্ৰু, শিলচৰত কাৰ্য্যনিৰ্বাহক সভাৰ অধিবেশন পতা হৈছে। এইদৰেও মনত ভবা দৰে কাম কৰিব পৰা হোৱা নাই। সাধাৰণতে ল'ৰালবিকৈ কাৰ্য্যনিৰ্বাহক সভাবোৰ পাতিব লগা হোৱাত গুৱাহাটী বা যোৰহাটতে পতা নিয়ম হৈ গৈছে। সাহিত্য-সভাৰ গুৰি ধৰোতাসকল বিভিন্ন ঠাইৰ ব্ৰাহ্মণৰ সংগ্ৰহত আহিলে বেছি সুবিধা হ'ব। কাৰ্য্যনিৰ্বাহক সভাৰ লগতে একোখন বাজহৰা সভাই এই সুবিধা দিব পাৰে।

অসম সাহিত্য-সভাই বছৰেবছৰক ভিতৰতে ভালেখিনি লাগতিয়াল পুথি যুগুত কৰাই প্ৰকাশ কৰিছে। এইদৰে বছৰে বছৰে পুথি প্ৰকাশ কৰিব পাৰিলে অসমীয়া সাহিত্যত পুথি প্ৰকাশ আক পুথি ভাৰ গুছিব। এনে কিছুমান পুথি প্ৰকাশ কৰিবলৈ চৰকাৰে আৰ্থিক সহায় কৰা আনন্দৰ বিষয়, কিন্তু সাহিত্য-সভাই, এনে পুথি প্ৰকাশ কৰিবৰ নিমিত্তে যি আঁচনি লৈ ধন বিচাৰে সেই আঁচনিৰ অনেক কৰ্ম ধনহে চৰকাৰে দিব পাৰে। আমাৰ লকলোপিনে নটক গঠন কৰিব লগীয়া দেশখনৰ সাহিত্য সংগঠনৰ কাৰণে চৰকাৰে অলপ মুকলি হাতেৰে দান দিলেহে উপযুক্ত পুথি প্ৰকাশ আক লাগতিয়াল সংগঠন কাৰ্য্য কৰিব পৰা হ'ব। সাহিত্য-সভাই সবহটক কিছুমান সদস্য ব্যৱহাৰ কৰিব লগীয়া কিতাপ প্ৰকাশ কৰি ল'ব পাৰিলে সভাৰ অৰ্থৰ অনাটনো কম হ'ব। অসম চৰকাৰে সাহিত্য-সভা চলাবৰ কাৰণে যিটো বহুবেকীয়া অহুঠান দিয়ে সি বব তাকৰ। বহুবেকীয়া অধিবেশনৰ প্ৰাৰম্ভণীৰ কাৰণে যি সহায় কৰে তাৰে প্ৰাৰম্ভণীৰ আধা খৰছো স্কুললৈ। স্কুলৰ কলা শিল্প প্ৰাৰম্ভণীৰ কাৰণেও এটা বিশেষ অহুঠান দিয়া নিয়ম কৰিলে সাহিত্য সভাৰ অভ্যর্থনা সমিতিৰ বহুত চিন্তা কমি যাব।

শুদ্ধ বিচাৰৰ দ্বাৰা, কালৰ উপযোগী, অসমীয়া ভাষা সাহিত্য কেনেকৈ গঢ়ি উলিবি লাগে, সেই বিষয়ৰ আলোচনা আমাৰ ভাষাবিধ পণ্ডিতসকলে এৰি আমি গুণবে গুণবে যি দেখিছো, যি ভাবিছো তাকেহে ব্যক্ত কৰিলো। ইয়াৰ দোষ-ক্ৰটিৰ কাৰণে বাইজৰ ওচৰত

বিনীত ভাবে ক্ষমা বিচারিলো। অসমীয়া জাতিৰ গৌৰৱৰ এই বৃহৎ আৰু সবৰবৰী অহুষ্ঠানটি সবল, শক্তিশালী আৰু বলৱতী কৰাৰ দায়িত্ব সকলো অসমীয়াবে। অসমীয়াহে নাগালে, অসমত বসতি কৰা উদাৰমনা অস্ত্ৰ ভাৰা-ভাৰী পণ্ডিতসকলো ইয়াৰপৰা আঁতৰি থাকিবৰ কাৰণ নাই। সকলো মাহুহেই সকলো কাম কৰিব নোৱাৰে, কিন্তু সকলো সজ কামতে সহায়ভূতি দেখুৱাব পাৰে। সাহিত্য-সভাই বহুত আগ-গুৰি চাই, দূৰদৰ্শিতাবে সৈতে কাম-বিলাক সমাধা কৰিব লাগে। কাৰ্য্য সম্পাদন কৰাত অস্ত্ৰবায়ো বহুত। সাহিত্য-সভাৰ কিবা দোষ দেখিলে বা কবিলগীয়া কাম নকৰিলে দেখুৱাই দিয়া জাতীয়তাবোধ থকা সকলো দেশপ্ৰেমিকৰ কৰ্তব্য। কিন্তু এনে কৰ্তব্য সাধন কৰিবলৈ যান্ত্ৰিতে অহুষ্ঠানটোৰ যেন কোনোমতে হানি নহয় তালৈ সকলোৱে চকু বন্ধা যুগুত। যি সকলৰ হাতত এই অহুষ্ঠানৰ সকলো কাৰ্য্যৰ গুৰি থকা দায়িত্ব দিয়া হয়,—তেওঁবিলাক নিশ্চয় বাইজৰ বিশ্বাসৰ পাত্ৰ। ভুল হলে তেওঁবিলাকে শুদ্ধ কৰিবলৈ পিছ নোহোঁহকে। অতি কম সংখ্যক হলেও, কোনো কোনো ক্লতবিত্ত লোকে সাহিত্য-সভাৰ কথাবিলাক ভালকৈ বুজিবলৈ যত্ন নকৰাকৈয়ে কিছুমান নকব লগা কথা কয়। সেইবিলাকৰপৰা অহুষ্ঠানৰ হানি হয় আৰু দায়িত্বত থকা লোক-সকলৰ উৎসাহ কমি যায়। সাহিত্য-সভা শুধৰাবৰ নিমিত্তে, সকলোৱেই ইয়াৰ সদস্তভুক্ত হৈ কাৰ্য্যকৰী পন্থা হাতত লোৱাটোহে উচিত। এই সবৰবৰী অহুষ্ঠানৰ প্ৰবেশ পথ কালেকো বন্ধ হৈ নাথাকে, আৰু ইয়াৰ কাৰ্য্য-পদ্ধতি কাৰো কাৰণে গোপনীয় বা একচেতীয়া নহয়। আমি আশা কৰো, সকলো দেশ, জাতি আৰু মাতৃভাষাক ভালপোৱা লোকে এই অহুষ্ঠানৰ ভিতৰত মোমাই আৱদ্ধক হলে ইয়াৰ সংস্কাৰ কৰিব।

যি কাৰণেই হওক, আমি বহুদিন নিজৰ ঐতিহ্য পাহৰি ধ্বংসৰ পথতহে আগবাঢ়িব খুজিছিলো। পৃথিৱীত অনেক জাতিৰ এইদৰেই দুৰ্ভাগ্যই দেখা দিয়ে। পুনৰ আমি নিজক সামৰণি চিনি পাবলৈ যত্ন কৰিব লাগে। মানব আক্ৰমণে ছেদেলি-ভেদেলি কৰা অসমীয়াৰ জাতিগত এতিয়া স্থিৰ অহাৰ পথত। আমি কি বেয়া কৰিছিলো, কি দোষত আমাৰ জাতিটোৰ দুৰৱস্থা ঘটিলে, তাৰ বিষয়ে ভাবি চিন্তি মূৰ ঘুৱাই থকাতকৈ পৃথিৱীৰ উন্নত জাতিসমূহৰ লগত খোজ জ্বলাই আগবাঢ়ি যাবলৈ চেষ্টা কৰাহে উচিত। বৰ্তমান আমি এক বৃহৎ গণতান্ত্ৰিক দেশৰ প্ৰজা। আমাৰ সকলোৰে অন্তৰ শুদ্ধ কৰি দেশ-জাতি-সাহিত্যৰ দিব্য মূৰ্ত্তি গটো বুলিলে আমাক কোনে বাধা দিব? দেশৰ মঙ্গল কাৰ্য্য সাধনত কোনোবাই বিশ্বাসঘাতকৰ কাম কৰিলে তেওঁক ক্ষমত্যাচ্যুত কৰিবৰ অধিকাৰ আমাৰ আছে। মূৰ্ত্ততে নিজক চিনি সকলো ভাবে অন্তৰ শুদ্ধ কৰি আগবাঢ়িব পাবিলেই আমাৰ সন্মান স্থিৰ আহিব আৰু দুৰ্গতিৰ অস্ত পৰিব, অসম আকৌ অসম হ'ব। অসমীয়াই নিজৰ যোগ্য আসন আকৌ ঘূৰাই পাব। অসমীয়া ডেকা-পাতকসকল পৃথিৱীৰ আন আন ডেকা-পাতকসকলৰ লগত সন্মানে সন্মানে আগবাঢ়ি য়াওক সেয়ে আমাৰ ইচ্ছা। কিন্তু হেজাৰ হেজাৰ বছৰ ধৰি যি ভেটিত আমি থিয় হৈ আছো, জাবপৰা যেন পিছলি নপৰো। বিচ্ছিন্ন

পৃথিবীৰ মাজেহ জাতিও বিচিত্ৰ। সেয়ে নোহোৱা হলে মাজেহৰ আকাৰ প্ৰকাৰ বৰণ গঠন বেলেগ বেলেগ ন'হলহেঁতেন। আমাৰ নিজৰ যি নিয়ম-কাৰণ, সেই সকলোবিলাক প্ৰকৃতিয়েই গঠন কৰি দিছে আৰু তাকে আমাৰ পূৰ্বপুৰুষসকলে কালৰ লগত মিলাই চলাই আহি আছে। আমি লক্ষ্য মনত পেলাই থাকিব লাগে, আমাৰ পূৰ্বপুৰুষসকলো নজনা নাছিল। এইটোও ঠিক, প্ৰত্যেক নতুন চাম মাজেহে পৃথিবীলৈ নতুন উন্নত বস্তুকে আনে, কিন্তু তেওঁবিলাকে নিজৰ ভেটিবপৰা পিছলি পৰিলে থকাখিনিও নাইকিয়া হ'ব। পশ্চিম দেশৰ পণ্ডিতসকলে তেওঁবিলাকৰ পুৰণি সাহিত্যবোৰ অধ্যয়ন নকৰাকৈ ডাঙৰ সাহিত্যিক হ'ব পৰা নাই। আমাৰ সাহিত্যিকসকলেও, আন নহলেও মহাভাৰত, ৰামায়ণ আদি বিখ্যাত গ্ৰন্থবোৰ অধ্যয়ন নকৰাকৈ সাহিত্য চৰ্চা কৰা টান। উৰি-ফুৰা মনৰ ভাৱবিলাক গোটায়ে দুই-চাৰিটা কবিতা, দুই-চাৰিটা প্ৰবন্ধ লিখি জীৱনৰ এছোৱাত সাহিত্যিক হোৱাতকৈ স্থায়ী সাহিত্যিক জীৱন-যাপন কৰিবলৈ পুৰণিৰ ওপৰত ভৰ দি নতুনত আউজিব লাগিব। ব্যক্তিৰ উন্নতিত সমাজৰ উন্নতি, সমাজৰ উন্নতিতহে দেশৰ উন্নতি সাধন হয়। আমি দেৱৰ বাহ্যিক ভাৱতবৰ্ষৰ মাজেহ, ইয়াতকৈ আমাৰ ভাগ্যৰ কথা একো নাই। কিন্তু অসমক চেৰাই ভাৱতৰ গৌৰৱত গৌৰৱান্বিত হব নোৱাৰোঁ। আমাৰ পূৰ্বপুৰুষসকলৰ ধৰ্মক্ষেত্ৰ, কৰ্মক্ষেত্ৰ এই অসমেই। ইয়াৰ প্ৰত্যেক ধূলিকণাই আমাৰ পূৰ্বপুৰুষৰ গৌৰৱ সৌৱৰাই আছে। পিতৃতুল্য নৃপতি, পুত্ৰতুল্য প্ৰজা, মহাজ্ঞানী পণ্ডিত, দেশপ্ৰেমিক বীৰ, ধৰ্মৰ এনাঙ্গবীৰে বান্ধি থৈ যোৱা মহাপুৰুষসকলো আমাৰ আদৰ্শৰ স্থল। মুমূৰ্ অসমীয়া সাহিত্যৰ মূখত অমৃত ঢালি জীৱন সঞ্চাৰ কৰা আমাৰ সাহিত্যিকসকলে নেদেখা দেশৰপৰা আমাক আগবাঢ়ি যাবলৈ প্ৰেৰণা যোগাই আছে। আমাৰ নাই কি? ভাৱতৰ ভিতৰত অসমীয়া সাহিত্যতকৈ গৌৰৱপূৰ্ণ সাহিত্য আৰু কিমান আছে? বেজবৰুৱাই ক'বৰ দৰে আমাৰ "সকলো আছিল, সকলো আছে, ফুৰুজো, নলও গম।" আহক, আমি পৰাধীনতাৰপৰা পোৱা লক্ষ্জ্ঞান-বুদ্ধিসম্পন্ন ভাৱবিলাক দলিয়াই পেলাই বীৰৰ দৰে আগবাঢ়ি যাওঁ। আমাৰ সাহিত্যিকসকলৰ বচনাত জগতৰ সকলো জ্ঞান উজ্জল হৈ উঠক। আমাৰ দেশ উদ্ধীপনাপূৰ্ণ সঙ্গীত কবিতাবে মূৰবিত হওক, প্ৰতিজন অসমীয়াৰ মূখত আশা আৰু আনন্দৰ হাঁহি বিৰিঙি উঠক। নীচ, ক্ষুদ্ৰ স্বার্থবোৰ ধ্বংস হওক! আমাৰ জাতিৰ শক্তিস্বৰূপ একতা ঘূৰি আহক! আমাৰ দেশত এঠাইত টোকৰ মাৰিলে গোটেই দেশ বজনজনাই জাগি উঠিবপৰা হওক। অসমীয়া জাতিয়ে এতিয়াও অনেক ক্ষেত্ৰত কেৰাখনো শৰাইঘাট অতিক্ৰম কৰিব লগীয়া হৈ আছে। সেইহে কৈছো, আহক, আমি লাজু হওঁ। আমাৰ সাহিত্যই সকলোকে জগাই তোলাক! সেই জাগৃতিয়ে আমাৰ সকলোৰে দেহ-মন-প্ৰাণত দিব্যক অজয়ৰ শক্তি।

“আগত সাহিত্য

পাছত শক্তি

বুৰঞ্জীৰ মহা ৰাণী,

সেয়েটো-বীণে

ক'বই লাগিছে

বহুকাল ৰখি জানি।”

গীতাৰ মহান বাণী—“উক্তিৰ্ত্ততঃ আশ্ৰিত্য প্রাপ্যাববাণ নিবোধতঃ” হুঁ হুঁবি, মহৎ আৰু শ্ৰেষ্ঠ সম্পদ
বিচাৰি, হে মোৰ ভাৰা-সাহিত্যৰ শক্তিকে শক্তিমান তথা শক্তিযন্তী সতীৰ্থসকল,

“ধুম্ভাৰ দৰে বিধিনি উৰাই,

বজ্জৰ দৰে পৃথিবী কঁপাই,

স্বকথৰ দৰে মঙ্গল সূচাই,

আগবাটা, বাঢ়া আগ।”

ধ্বনি কৰি আহি আগবাটিল,—মাথোন আগবাটিল।

“বাজক ডৰা, বাজক শব্দ, বাজ যুদ্ধ-ধোল।

অসম আকৌ উন্নতি পথত জয় আই অসম বোল।”

জয় অসম : জয় হিন্দ

চতুষ্টিংশ অধিবেশন

ডিব্ৰুগড়—৩১ ডিচেম্বৰ, ১৯৬৬ চন

সভাপতি—মকুলচন্দ্ৰ জুঞা

“প্ৰথমে প্ৰণামো ব্ৰহ্মৰূপী সনাতন।

সৰ্ব অৱতাৰৰ কাৰণ নাৰায়ণ ॥”

“ভদ্ৰং কৰ্ণেভিঃ শৃণুয়াম দেবাস্ :

ভদ্ৰং পশ্বেম অক্ষভিঃ যজ্ঞত্ৰাস্ :

স্থিৰৈঃ অৰ্দ্ধৈঃ তুষ্ণ্বাণ্ সন্তুহৰ্ভিঃ

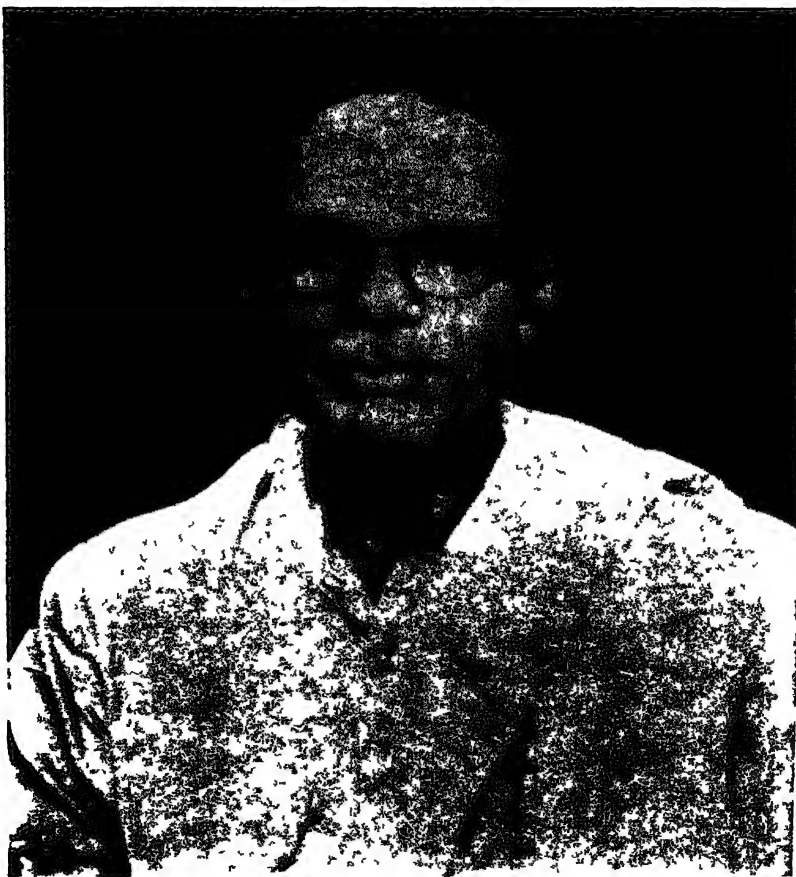
ব্যপেম দেৱহিতিং যদায়ুঃ ।” —ঋক্বেদ ১৮৯৮

“হে ঈশ্বৰ! কাণেৰে, যেন পবিত্ৰ বাক্য শুনিবলৈ পাওঁ, হে পূজনীয় ঈশ্বৰ! চকুৰে যেন পবিত্ৰ ৰূপ দেখিবলৈ পাওঁ, হৃদ অক্ষ আৰু শৰীৰৰ দ্বাৰাই তোমাৰ স্তুতি গীত গাই যেন আমি সকলোৱে দেৱদত্ত দীৰ্ঘায়ু ভোগ কৰিবলৈ পাওঁ।”

আজি এই পবিত্ৰ দিনত, পবিত্ৰ তিথিৰ মাহেজ্ঞানপুৰ, পুণ্যভূমি ডিব্ৰু চহৰত অসমৰ অভ্যৰ্থনা সমিতিৰ জাতীয় যজ্ঞ অসম সাহিত্য সভাৰ চতুষ্টিংশ অধিবেশন অহুষ্টিত হৈছে। সভাপতি ডাঙৰীয়া, এই জাতীয় মহাযজ্ঞলৈ সমগ্ৰ অসমৰ—পৰ্বত-তৈয়ামৰ সতি-সন্ততি, জাতি, প্ৰতিনিধিবৰ্গ, সমবেত বৰ্ণ, ধৰ্ম নিৰ্বিশেষে মহাযজ্ঞৰ প্ৰসাদ লবলৈ সমবেত হৈছেহি। ধন্য আই সতীৰ্থ বহুসকল, মোৰ অসম! ধন্য তোমাৰ সতি-সন্ততিসকল। এই মহাযজ্ঞৰ প্ৰসাদ লৈ আইসকল তোমাৰ সতি-সন্ততিসকলে তোমাক পূজিবলৈ বীৰ-বীৰাঙ্গনাৰ শক্তি পায় যেন।

জয়ে জয়ে ক’ব লাগিব, অসমত মোতকৈ বহুগুণে শ্ৰেষ্ঠ গুণী জ্ঞানী থাকোতে আপোনালোকে মোক এই অভ্যাজনক জাতিটোৰ শ্ৰেষ্ঠ সন্মানিত আসনখন দি যি চেনেহ দেখুৱাইছে তাৰ বাবে যথা-যোগ্য কৃতজ্ঞতা প্ৰকাশ কৰিবলৈ মই ভাষা বিচাৰি পোৱা নাই। মাথোন আপোনা-লোকলৈ অভ্যাজনৰ আন্তৰিক তত্ত্বি প্ৰদান জ্ঞাপণ কৰিছোঁ, অভ্যাজনৰ সকলো দোষ-ত্রুটি যেন নিজগুণে ক্ষমা কৰে।

সঁচাকৈয়ে মোৰ জীৱনত আজিৰ দিনটো অতি উত্তম আৰু পবিত্ৰ। আজি যেন মই জীৱনজয়ী। আপোনালোকৰ আশীৰ্ব্বাদত দেশখনৰ এনে সফল আৰু আহৰণীয়া সময়ত এই মহান আসনখনৰ গুৰু দায়িত্ব বহন কৰিবলৈ শক্তি পাওঁ যেন।

নকুলচন্দ্র ভট্টাচার্য : চতুস্ত্রিংশ সম্মিলনৰ সভাপতি

এই বহুভুত কেইবাখনো শুণী-জানী উদ্বাবননা ব্যক্তি ইহলোক ভাগ কবি আমাৰ মাজবপৰা
ঋতুৰি গ'ল। এই সকল হৈছে—বাহুদেৱ শৰণ আশ্ৰয়াল, ডঃ বামচাৰী আশাৰ,
তৰ্ণণ শান্তিনিকেতনৰ নন্দলাল বহু, ডঃ কালিদাস নাগ, শ্ৰীমতী বায়েশ্বৰী নেহৰু।

অসমৰ কামেশ্বৰ দাস, সিন্ধিনাথ শৰ্মা, বিদ্যাজল হচেইন, যোগেশচন্দ্ৰ তামূলী, গোপালচন্দ্ৰ
গোঁস্বামী, হিমধৰ বৰুৱা, ভৱধৰ বৰঠাকুৰ, স্বীৰেশ্বৰ শৰ্মা, জীৱনচন্দ্ৰ তামূলী, ডাঃ মহানন্দ
বৰুৱা, স্বকোমল গগৈ, ডাঃ প্ৰেমোদাভিষাৰ দাস, হৰেশচন্দ্ৰ বাজখোৱা, গোঁৰীকান্ত তালুকদাৰ,
নীলকান্ত হাজৰিকা, মৌলনা মহম্মদ তৈয়বুল্লা, গোপালচন্দ্ৰ বৰুৱা, কুমুদেশ্বৰ বৰঠাকুৰ, অসম
সাহিত্য সভাৰ প্ৰাক্তন সভাপতি ডিম্বেশ্বৰ নেওগ, শৰ্মৰ বৰুৱা।

এখেতসকলৰ ভিতৰত দুজন ব্যক্তিগত বহুলৈ মোৰ আজি বৰকৈ মনত পৰিছে। এজন
হৈছে—আজীৱন সাহিত্যসেৱী প্ৰবীণ সাহিত্যিক ডাক্তৰ মহানন্দ বৰুৱাদেৱ, আনজন হৈছে—
কবি, সমালোচক, গবেষক আৰু অসম সাহিত্য সভাৰ প্ৰাক্তন সভাপতি ডিম্বেশ্বৰ নেওগদেৱ।
নেওগদেৱ অসমীয়া সাহিত্যত এজন আগশাৰীৰ পণ্ডিত আছিল। সাহিত্যিক মাজেৰে নেওগৰ
পাণ্ডিত্যত মুগ্ধ হৈছিল। এই সকল কৃতী সন্তানৰ স্মৃতিত অঞ্জলি তৰ্পণ কৰিলো।

একেবাৰ কথাতে কবলৈ হলে ক'ব লাগিব—ডিব্ৰুগড় চহৰখন আজি
ডিব্ৰুগড় সাহিত্যিক আৰু সাহিত্য-প্ৰেমীৰ তথা অসমীয়া জাতিটোৰ তীৰ্থভূমি।

মহানন্দ ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ বুকুত জন্ম হোৱা জোনাকী যুগৰ ধ্বংস, অসমীয়া সাহিত্যৰ সন্ধান
আৰু অসম সাহিত্য সভাৰ প্ৰাক্তন সভাপতি প্ৰাঃশ্বৰণীৰ লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা ডাঙৰীয়াই
এই চহৰতে ১৯৮৮ চনত দেহা এৰি স্বৰ্গী হৈছে। সেই নম্বৰ দেহা ডিবৰুৰ বালিত বিলীন
হয়। এই ঠাইৰ প্ৰতি ধূলিকণা আজি আমাৰ বাবে অতি পবিত্ৰ।

আজি এই সভাত সমবেত হোৱা আমি সকলোৱেই বেজবৰুৱা ডাঙৰীয়াৰ স্মৃতি মনলৈ
অহাত প্ৰাণত যেন দুগুণ শক্তি পাইছো। “চিৰচেনেহী মোৰ ভাৱা জননী”ক সেৱা কৰিবলৈ
মনত যেন অদম্য প্ৰেৰণা পাইছো।

ব্যক্তিগত ভাৱে ডিব্ৰুগড়খন মোৰ অসীম প্ৰাৰ্থনাৰ ঠাই। ডিব্ৰুগড়ৰ বহুতো সৰু-বৰ কথা
এই মুহূৰ্তত মোৰ মনলৈ আহিছে।

১৯১৬ চনত যোৰহাট হাইস্কুলৰপৰা প্ৰবেশিকা পৰীক্ষা পাছ কৰি জয়ে জয়ে ১৯১৮
চনত মোৰ জীৱন গঢ়িবলৈ ডিব্ৰুগড়তে সোমাইছিল।

যোৰহাটতে ছাত্ৰ জীৱনত সাহিত্যৰ লামাত্ৰ আভাস পাই, ডিব্ৰুগড়ত পৰম প্ৰভেদ
স্বৰ্গীয় চন্দ্ৰকুমাৰ আগবৰালাক লগ পাইছিল। তেতিয়া আগবৰালা ডাঙৰীয়াৰ ছপাখানাত
“অসমীয়া” কাকতখন আৰু বেজবৰুৱা ডাঙৰীয়াৰ “বাহী”খন ছপা হৈছিল। আগবৰালা
ডাঙৰীয়াক লগ পালত তেখেতে অৱসৰ লয়ত বোক “অসমীয়া” আৰু “বাহী” কাকত
সৰু-বৰা কিছুমান কাম কৰিবলৈ লয়ালে। আগবৰালা ডাঙৰীয়াৰ উদগণিত এই কাকত
খনত দুই এটি কথা লিখি অসমীয়া সাহিত্যলৈ মোৰ অৰ্দ্ধাংশ লাহে লাহে বৰিছিল।

ডিব্ৰুগড় জৰ্জ ফুলত, থিয়েটাৰ হলত, গ্ৰেহেম বজাৰৰ ফুলত মাজে মাজে বহা সাহিত্য সভাবিলাকত যোগ দিবলৈ ধৰে। সেই সময়ৰ ডিব্ৰুগড়ৰ ডেকা সাহিত্যিকসকলৰ লগত বন্ধুত্ব হ'ল। তেতিয়া অন্ধেয় আনন্দচন্দ্ৰ আগবঢ়াল আৰু অন্ধেয় বজনীকান্ত বৰদলৈ ডাঙৰীয়াক লগ পাঠ।

এই সকলৰ উদগলিত যি পাবো অসমীয়া সাহিত্যক সেৱা কৰিবলৈ যত্ন কৰিম বুলি বুলি মনতে ভাবিলো। ইয়াৰ ফলতেই মোৰ জীৱনৰ সকলো অবস্থাতে দুই এটা কবিতা, চুটি গল্প, প্ৰবন্ধ, নাট, জীৱনী আদি লিখিবপৰা হ'লো। ডিব্ৰুগড়তে যোৰহাটত গোটাৱা বিহগীতবিলাক সঙ্কলন কৰি ১২২৩ চনত “বহাগী” পুথিখন প্ৰকাশ কৰো।

একেষাৰতে মোৰ আচল সাহিত্যিক জীৱনৰ জন্ম হয় ডিব্ৰুগড়তে আৰু আশি এই ডিব্ৰুগড়েই মোৰ সাহিত্যিক জীৱনৰ মূল্যাক্ষন কৰিছে।

১২১৮ চনত ডিব্ৰুগড়লৈ জয়ে জয়ে আহি দেখিছিলো ব্ৰহ্মপুত্ৰখন মাজ চহৰৰপৰা এমাইল-মান আঁতৰত আছিল। ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ পাৰত সেন্দূৰী আলিয়ে আৰু নৈৰ মাজত ডিব্ৰুগড়ৰ চমু পৰিচয়
ধকু,চাপৰিয়ে, আবেলি নৈৰ পাৰত ফুৰিবলৈ অহা মানুহৰ মনত এটি কবিতাৰ মৌল্যৰ্য্যৰ আভাস দিছিল, বিশেষকৈ নৈৰ পাৰত ধকা ধুনীয়া ফুলনি (পাৰ্ক) বিলাকে এতিয়া নগৰখনৰ এমাইলমান গ্ৰাম কৰি ব্ৰহ্মপুত্ৰখন নগৰৰ ভিতৰলৈ সোমাই আহিল।

চুনাৰমতে অহুমান হয়, পুৰণি কালত ১২২৯ খৃঃত এই দেশলৈ আহোমসকল অহাৰ সময়ত, বৰ্তমান ডিব্ৰুগড়ৰপৰা উত্তৰ-পূবে ব্ৰহ্মপুত্ৰখন আঠ-দহ মাইলমান দূৰৈত আছিল। ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ উপৰৈ ডিব্ৰুখন। এই ভিবৰু নৈৰপৰাই ঠাইখনৰ নাম ডিব্ৰুগড় হয়।

বুৰঞ্জী কঁহিয়ালে পোৱা যায়, আহোমসকল এই দেশলৈ আহোতে ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ আগলিত চুটিয়া ৰাজ্য আছিল। এই চুটিয়া ৰাজ্য ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ দাঁতিয়ে দাঁতিয়ে বিস্তৃত আছিল। জয়পুৰৰ ওচৰত বৰাহীৰ ৰাজ্য আছিল। বৰাহী আৰু চুটিয়া ৰাজ্যৰ মাজত প্ৰায় দিচাঙলৈকে মৰাণৰ ৰাজ্য আছিল। বৰ্তমানৰ ‘মৰাণ’খন মৰাণ ৰাজ্য আছিল। দিচাঙৰপৰা নগা-পৰ্বতৰ দাঁতিয়ে দাঁতিয়ে কপিলীলৈকে কছাৰী ৰাজ্য আছিল।

আগেয়ে এই দেশত ধৰ্ম্মৰ অবিয়া-অবিত ৰজাঘৰে সক্ৰিয় অংশ লোৱা নাছিল। বৰ ৰজা ফুলেশ্বৰী কুঁৱৰীয়ে শাক্ত-বৈষ্ণৱ ধৰ্ম্মৰ ওখ-চাপৰ বিচাৰ কৰাত, মায়ামৰা সত্ত্বৰ শিষ্ট বৈষ্ণৱ মৰাণসকল বিদ্ৰোহী হৈ উঠে। তেতিয়া বিদ্ৰোহী মৰাণৰ লগত আধা শতাব্দীতকৈও ওপৰ কাল ৰাজশক্তিৰ লগত ইখনৰ পিচত লিখন ৰখা লাগিল। দেশখনত হলফুলৰ সৃষ্টি হ'ল। বীৰ-বীৰাঙ্গনাৰে পৰিপূৰ্ণ জাতিটোৰ কঁকাল জাগিল। এই ৰণবিলাকত পোৱা যায়—সেনাপতি নেওগ ফুকনে ১৭৬৯ খৃঃত ভিবৰু নৈৰ পাৰত কোঠ মাৰিছিল। ১৭৭০ খৃঃত ভিবৰুৰ উত্তৰ পাৰে দ্বৰা খেলৰ ভাটীয়াসকল ফুকনে কোঠ গড় মাৰিছিল। তেতিয়াই মৰাণেও ভিবৰুৰ দক্ষিণ পাৰে কোঠ গড় মাৰিছিল। ইয়াৰ পাছত ১৭৮৬ খৃঃত কেন্দুগুৰীয়া পোহালি বৰপাঞ্জ-পৌহাৱে ভিবৰু নৈৰ পাৰত অমৰাভলিত কোঠ গড় মাৰিছিল।

ওপৰত উল্লেখ কৰা ডিব্ৰুগড়ৰ পাবত মৰাণৰ বশত গড় কোঠাবোৰ মৰাভেই এই ঠাইৰ নাম ডিব্ৰুগড় হ'ল বুলি জানিব পাৰি।

তেতিয়া মৰাণৰ ঘাই ঠাই বা বাজধানী “বেঙমৰা” আছিল। এই “বেঙমৰাতে” মটক বজা সৰ্কানন্দ সিংহৰ ঘাই বিঘৰা, বৰবক্ৰা গোণা গোপীনাথে আহোমৰ চাবিচুকীয়া পুখুৰী অহুকবণ নকৰি তিনিচুকীয়া পুখুৰীটো খন্দায়। এই পুখুৰীটোৰপৰাই এতিয়া “বেঙমৰা”ৰ নাম তিনিচুকীয়া হ'ল।

১৮২৬ চনত মানক খেদি বৃটিছে অসমখন লওঁতে কেইবছৰমানৰ পাছত, উজনি অসমখন স্বৰ্গদেৱ পুৰন্দৰ সিংহক চলাবলৈ দিছিল, কিন্তু মৰাণ ৰাজ্য আৰু খামতি ৰাজ্য স্বৰ্গদেৱক দিয়া নাছিল। বৃটিছে মৰাণৰ লগত বেলেগ চুক্তি (Agreement of Allegiance to the British Govt, No. C of 18-5-1826) কৰিছিল।

১৮৪২ চনৰ পাছতে অৰ্থাৎ উজনি অসমখন স্বৰ্গদেৱ পুৰন্দৰ সিংহৰ হাতৰপৰা লোৱাৰ কেইবছৰ মানৰ পাছতে বৃটিছে মৰাণৰ বৰ সেনাপতিক পেকন এটা দি মৰাণ ৰাজ্যখন ললে আৰু লগে লগে সন্ধিয়া খামতি দেশখনো ললে।

তেতিয়া উত্তৰ পাবে, আগতে বহুৱা লক্ষীমপুৰ জিলাখন সন্ধিয়ালৈকে বহুলাই এই মাজ ঠাইতে ডিব্ৰুগড়তে সদৰ ঠাই পাতিলে আৰু লক্ষীমপুৰ সদৰ ঠাইক উত্তৰ লক্ষীমপুৰ নাম দি মহকুমা পাতিলে।

বৃটিছে অসম দেশখন লওঁতে এই দেশৰ হাবিত মণিৰাম দেৱানে দেখুৱা চাহগছ পাই জয়ে জয়ে নাজিৰা আৰু টিংবাইত চাহখেতি আৰম্ভ কৰে। আৰু তাৰ লগে লগেই হাবি ভাঙি চাবুৱাত চাহগুটি বয়। তাত চাহগুটি বোৱাৰপৰাই এই ঠাইৰ নাম “চাহবোৱা” বা “চাবুৱা” হয়। চাহৰ লগে লগেই লিডুত কয়লাৰ খনি, ডিগবৈত তেলৰ পুং আৱিষ্কাৰ কৰে। এই জিলাখনত চাহ, কয়লা, তেলৰ শিল্প আৰম্ভ হোৱাত, বস্তু অনা-নিয়া কৰিবলৈ ১৮৮৬ চনত “ডিব্ৰু-সন্ধিয়া বেল” স্থাপিত হয়। ১৮৬০ চনত ইণ্ডিয়া জেনেৰেল ষ্টীৰ কোম্পানীৰ জাহাজ ডিব্ৰুগড়লৈকে চলে আৰু ১৯০০ চনত “আসাম বেঙ্গল বেল” আহি তিনিচুকীয়াত “ডিব্ৰু সন্ধিয়া বেইল”ৰ লগতে যোগ হয়হি।

ডিব্ৰুগড় চহৰত থিয় হলে, এই মহকুমাত থকা পৱিত্ৰ স্থানবিলাকলৈ মনত পৰে। ইয়াৰ মহাজিহ, গীৰ্জাবিলাক বৃটিছ অহাৰ পাছত হোৱা বুলি জানো। বৌদ্ধবিহাৰবিলাক আগবপৰা থকা বুলি অজ্ঞান হয়। লেণ্ডেৰী মৌজাৰ “মোৱাৰবা থান”, জামিৰা মৌজাৰ “কলী আইৰ থান”, চিচিৰ থকা “নীতাকুণ্ড” আদি জনাজাত।

বুৰঞ্জীৰ মতে মৰাণৰ ৰজা সৰ্কানন্দৰ পুত্ৰ মাটিবৰ বৰ সেনাপতিয়ে বিখ্যাত মিনজয় সজ্ঞখন প্ৰথমেতে বঙ্গাবাত, তাৰ কিছুদিনৰ পাছত ১৭৫২ শকত চাবুৱাৰ ওচৰত, দিনজান নৈৰ পাৰত স্থাপন কৰে। এইখন অসমৰ এখন বিখ্যাত সজ্ঞ। ইয়াৰ বাহিৰেও এই মহকুমাত “মৰাণ টিহুক সজ্ঞ”, “মহাবথাট মায়ামৰা সজ্ঞ”, “গড়পৰা মায়ামৰা সজ্ঞ” আছে।

ডিক্ৰগড় ঠাইখন বাণিজ্য-প্ৰধান প্ৰগতিশীল ঠাই। এই ডিক্ৰগড়তে আমাৰ ত্ৰিযোতা জাতিৰ উচ্চ শিক্ষাৰ বাবে প্ৰথম হাইস্কুল স্থাপিত হয়। ডিক্ৰগড়ৰপৰাই প্ৰথম অসমীয়া ত্ৰিযোতা গ্ৰেজুৱেট হয়। আৰু ইয়াতেই প্ৰথম চিকিৎসা বিজ্ঞান “বেবী হোৱাইট মেডিকেল স্কুল” স্থাপিত হৈছিল, আৰু আমাৰ স্বাধীনতাৰ লগে লগেই “অসম মেডিকেল কলেজ” স্থাপন হয়। আমাৰ পৌৰাণ্যৰ বলত যোৱা বছৰ এই চহৰতে “ডিক্ৰগড় বিশ্ববিদ্যালয়” স্থাপন হৈছে। আজি আমি সগৰ্বে কব পাৰো, ডিক্ৰগড় চহৰত লক্ষী-সৰস্বতী দুয়োৰো মিলন হৈছে।

আজি এনে এখন ঐতিহ্যপূৰ্ণ ঠাইত থিয় হৈ অতীতক স্মৰণি গৌৰৱ অক্লান্ত কৰিছো।

১৯১৫ চনৰ জুলাই মাহত, যোৰহাটত সেই সময়ৰ কমিছনাৰ কৰ্ণেল গৰ্ডন চাহাবৰ চেষ্টাত অসমৰ শিল্পৰ উন্নতিৰ কাৰণে এখন সভা বহিছিল। এই সভালৈ অসমৰ সকলো শুল্ক-জানী লোক আহিছিল। তেতিয়াৰ, যোৰহাট সাহিত্য সভাৰ শুভীয়া-

অসম সাহিত্য
সভাৰ কথা

সকলে সেই ছেগতে অসমৰ সকলো যুগীয়া লোকক লৈ এখন সাহিত্য সভা পাতি, সমগ্ৰ অসমৰ বাবে এখন “অসম সাহিত্য সভা” পাতিবলৈ

আলোচনা কৰিছিল। তাৰ পাছতে সেই বছৰৰ ডিচেম্বৰ মাহত এইখন ডিক্ৰগড় চহৰতে “অসম কনফাৰেন্স” বহে। এই কনফাৰেন্সত, সমগ্ৰ অসমৰ স্বেচ্ছাসেৱক লোকসকল সমবেত হৈছিল। অসমৰ সুপুত্ৰসকলে, বায়বাহাদুৰ ফগীধৰ চলিহা ডাঙৰীয়াৰ সভাপতিত্বত সেই “কনফাৰেন্স”ৰ লগতে এখন ডাঙৰ সাহিত্য সভা পাতি, সমগ্ৰ অসমৰ বাবে উমৈহতীয়া এখন যে “অসম সাহিত্য সভা” লাগে তাৰ বিশদ আলোচনা কৰে। গতিকে এই ডিক্ৰগড় চহৰতে “অসম সাহিত্য সভা”ৰ পবিত্ৰ ভাৱ সেইদিনাই সকলো অসমীয়াৰ প্ৰাণত গৰ্ভস্থ হয়।

আগতে যোৰহাটত আলোচিত হোৱা সাহিত্য সভাৰ ভাৱটো ডিক্ৰগড় চহৰত যেন পূৰ্ণ হ’ল।

ইয়াৰ পাছত সভাপনৰ কথা আলোচিত বিলোচিত হৈ স্নানামধন্ত সাহিত্যৰ শুভীয়াৰ বায়বাহাদুৰ পদ্মনাথ গোহাঁইবৰুৱা ডাঙৰীয়াৰ সভাপতিত্বত ১৯১৭ চনৰ ডিচেম্বৰ মাহত অসম সাহিত্য সভাৰ প্ৰথম অধিবেশন শিৱসাগৰত বহিল।

অসম সাহিত্য সভাৰ বুৰঞ্জী আপোনালোকে জানে, মই কোৱাৰি ক’ব নালাগিব। অৱন্তে অসম সাহিত্য সভাৰ কথা জনলৈ আহিলেই দানবীৰ বায়বাহাদুৰ ৮৮ধাকান্ত সন্দিকৈ ডাঙৰীয়া আৰু তেতিয়াৰ প্ৰধান সম্পাদক ৮শৰৎচন্দ্ৰ গোস্বামীদেৱৰ কথা মনত পৰে।

ডিক্ৰগড়ত অসম সাহিত্য সভাৰ পবিত্ৰ ভাৱ গৰ্ভস্থ হোৱাৰ প্ৰায় আঠ বছৰৰ পাছত প্ৰত্নতাত্ত্বিক আৰু জোনাকী যুগৰ সাহিত্যিক বায়বাহাদুৰ ৮৮গণকলাল বৰুৱা ডাঙৰীয়াৰ সভাপতিত্বত এই চহৰতে ১৯২৪ চনৰ ডিচেম্বৰ মাহত অতি সমাবোধেৰে অসম সাহিত্য সভাৰ ষষ্ঠ অধিবেশন বহে।

ইয়াৰ পাছত ১৯৪৭ চনৰ এপ্ৰিল মাহত অসম সাহিত্য সভাৰ বিংশ অধিবেশন দাৰ্শনিক কবি সু-সাহিত্যিক প্ৰফেচৰ শ্ৰীমন্ত নীলমণি ফুকন ডাঙৰীয়াৰ সভাপতিত্বত সমাবোধেৰে

বহিষ্কৃত। ডিব্ৰুগড় অসম সাহিত্য সভাৰ প্ৰথম গৰ্ভস্থপণবাই একান্তভাৱে সেৱা কৰি আহিছে বুলি কলে বঢ়াই কোৱা নহ'ব।

কাব্যৰ আনন্দক মনোবীলকলে ব্ৰহ্মানন্দৰ লগত তুলনা কৰিছে। কাব্যৰ উদ্দেশ্য হৈছে
 আনন্দ দান। সাহিত্যৰ পৰিসৰ আজি অতিশয় ব্যাপক। দ্বাৰচলতে
 সাহিত্য, কাব্য বুৰঞ্জী, বিজ্ঞান, বাজনীতি, সমাজনীতি আদি সাহিত্যৰ অন্তৰ্ভুক্ত হলেও
 আৰু কবিতা আমি সাহিত্য বুলিলে সৃষ্টিধৰ্মী কাব্য-সাহিত্যকহে বুজো। সাহিত্যই
 আমাক আনন্দ, প্ৰেৰণা আৰু সাধনা দিয়ে। সাহিত্যৰ মাধ্যমত আমাৰ আত্মদৰ্শন আৰু
 আত্মবিচাৰ হয়।

যেতিয়া চাৰিওফালে নিৰাশাৰ ক'লা আন্ধাৰে আবৰি ধৰে তেতিয়া তাৰ মাজত কবিয়ে
 আশাৰ পোহৰ দেখা পায়। প্ৰকৃত কবিৰ কবিতাত শাশ্বত সত্য নিহিত থাকে। শাশ্বত সত্যৰ
 অন্বেষণ কৰিবলৈ গৈ সন্ধান পায় অপূৰ্ণ বতন, এই বতনৰ যি সৌন্দৰ্য্য তাৰ তুলনা নাই।
 কবি ববীন্দ্ৰনাথ ঠাকুৰে কৈছিল—“অমি ৰূপ সাগৰে ডুব দিয়েছি অৰূপ বতন আশা কৰি।”
 আমি চকুৰে যি সৌন্দৰ্য্য দেখো, সেই সৌন্দৰ্য্যতে কবিয়ে স্বৰ্গীয় সৌন্দৰ্য্যৰ আভাস পায়।
 সেয়েহে কবি সৰ্ব্ব সাধাৰণতকৈ পৃথক।

কাব্যত বদ আৰু অলঙ্কাৰ প্ৰয়োগৰ কাৰণে কবিৰ স্বতন্ত্ৰ চেষ্ঠাৰ প্ৰয়োজন নকৰে।
 কিয়নো “দুৱোটা বস্তুকে কবিয়ে একেবাৰতে প্ৰকাশ কৰিব পাৰে” (আনন্দ বৰ্দ্ধন) আৰু তেনে
 কৰিলেহে সঁচাকৈয়ে কবিতা সৰ্বকাম্যন্দৰ হয়।

কাব্যৰ শোভা বৰ্দ্ধনকাৰী তত্ত্বক অলঙ্কাৰ বোলে। অগ্নি পুৰাণত আছে—অলঙ্কাৰবিহীন
 বাণী বিধবা নাৰীৰ নিচিনা। অলঙ্কাৰে বসৰ উৎকৰ্ষ সাধন কৰে। কবিয়ে নিজৰ অহুভূতিক
 কবিতাৰ মাজেদি আনৰ অন্তৰ স্পৰ্শ কৰাকৈ বিলাই দিব পাৰে। কবিতা প্ৰকৃতিৰ প্ৰতিফলন
 হলেও অহুভূতি নহয়। আবেগ আৰু অহুভূতিৰ লগত কল্পনাৰ বহন সানি, কবিয়ে কাব্য-
 জগতখন বয়ক-জয়ক কৰে।

কবিসকলৰ দৃষ্টিভঙ্গীৰ পৰিবৰ্তন হলেও অহুভূতিৰ আত্ম পৰিবৰ্তন হোৱা অসম্ভব।

কাব্যৰ আন এটা মহৎ গুণ হৈছে—ইন্দ্ৰিয়-গ্ৰাহ সৌন্দৰ্য্যক শাৰীৰিক সৌন্দৰ্য্যৰপৰা
 মানসিক সৌন্দৰ্য্যলৈ ৰূপান্তৰিত কৰা।

এই মানসিক সৌন্দৰ্য্যৰপৰাই আমি পৰম ব্ৰহ্মৰ সত্যক উপলব্ধি কৰিব পাৰো।

আমাৰ অসমীয়া ভাষাটোৰ স্বকীয়তাৰ সৰ্ব্বোচ্চ প্ৰতীকবানন্দ ভৰালি, ডঃ বাণীকান্ত কাকতি,

ডঃ বিৰিকিহুমাৰ বৰুৱা, ভিৎসেৰ নেওগ প্ৰমুখ্যে কেইবাজনো বৰষী লেখকে
 ভাষা আৰু লিপি বিভিন্ন প্ৰেছ বচনা কৰি নানা তথ্য-পাতি দাঙি ধৰিছে।

অসমীয়া ভাষাৰ মূল সৰ্ব্বোচ্চ প্ৰতীকৰূপে চাহাবেও আলোচনা কৰি খাৰীন বত দি বৈছে।

অসমীয়া ভাষাটো এটা প্ৰাচীন ভাষা। খ্ৰীষ্টীয় দশম শতিকাৰপৰা ইয়াৰ উৎপত্তি বুলি
 ধৰা হয়। খ্ৰীষ্টীয় চতুৰ্থ শতিকাৰপৰা খ্ৰীষ্টীয় পঞ্চম শতিকালৈকে বাজৰু কৰা বৰ্ণৰ ৰংগৰ

বজালকল, খ্রীষ্টীয় সপ্তম শতিকাৰপৰা দশম শতিকালৈকে বাজত্ব কৰা শালস্তম্ভ কৈবৰ বজালকল আৰু খ্রীষ্টীয় দশমবৰণৰ দ্বাদশ শতিকালৈকে বাজত্ব কৰা পাল বংশৰ বজালকলৰ মিনৰ স্তম্ভ-কলিবিলাকত বিচাৰিলে দেখা যায়, বজালকলে বাজকাৰ্য্য পৰিচালনা কৰিবলৈ সংক্ৰান্ত ভাষা ব্যৱহাৰ কৰিছিল। এই সংক্ৰান্তৰ মাজতো কামৰূপী প্ৰাকৃতৰ দুই চাৰিটা গঢ় পোৱা যায়। সেই সময়ৰ মাহুহ, গাওঁ আদিৰ নাম-ধামৰ ব্যৱহাৰত অসমীয়া ভাষাৰে আভাষ পোৱা যায়।

ইয়াৰ উপৰি সপ্তম শতিকাত কামৰূপলৈ অহা চীনা পৰিব্ৰাজক হিউয়েনচাঙে সেই সময়ৰ কামৰূপৰ ভাষা, ভাৰতৰ মধ্যদেশৰপৰা অলপহে বেলেগ বুলিছে। এই উক্তিৰপৰা অহুমান কৰিব পাৰি যে সপ্তম শতিকাত অসমীয়া ভাষাই স্বকীয় গঢ় লবলৈ আৰম্ভ কৰে।

অসমীয়া ভাষাৰ দৰে অসমীয়া লিপিও অতি প্ৰাচীন। কুমাৰ ভাস্কৰবৰ্ম্মাৰ নিধানপুৰৰ লিপিয়েই আমাৰ অসমীয়া লিপিৰ প্ৰাচীনতম নিদৰ্শন। সপ্তম শতিকাৰ কবি বাণভট্ট বিৰচিত “হৰ্ষচৰিত”ৰ সপ্তম অধ্যায়ত আছে যে সাঁচিপাত্ত পাঁচবিধ লিখা থকা পুথি কুমাৰ ভাস্কৰ-বৰ্ম্মাই হৰ্ষবৰ্দ্ধনলৈ উপহ্যস্তকৰূপে পঠাইছিল। এই পুথি এতিয়ালৈকে আৱিষ্কৃত হোৱা নাই যদিও বাণভট্টৰ মন্তব্য তাৎপৰ্য্যপূৰ্ণ। এনে স্থলত কোনো কোনোৱে অসমীয়া লিপিৰ মূলনি কৰিবলৈ দিয়া প্ৰস্তাৱক নিৰ্বৰ্ণক যেন লাগে।

আমাৰ ওচৰে-পাজৰে, পৰ্ব্বতে-ভৈৰামে অসমীয়া, বঙলা, হিন্দী আদি ভাষাৰ উপৰিও প্ৰায় দুই শতাধিক দোৱান বা ভাষা-ভাষী লোকে বোমান লিপি ব্যৱহাৰ কৰে। বৰ্ত্তমান দেৱনাগৰি লিপি এওঁলোকৰ মাজত প্ৰবৰ্ত্তন কৰাৰ মানসেৰে এটা ব্যাপক আন্দোলন চলিছে।

অসম, বৃহত্তৰ অৰ্থত সদায় নগালেণ্ড, নেফা, জিম্বা, মণিপুৰ আদিক লৈয়ে গঠিত হব। গতিকে এই অঞ্চলটোত অসমীয়া ভাষা আৰু সংস্কৃতিৰ প্ৰসাৰ যাতে অক্ষুণ্ণ থাকে তাৰ বাবে আমি সততে যত্নবান হোৱা উচিত। অনা-অসমীয়া লোকৰ মাজত অসমীয়া ভাষা প্ৰচাৰৰ বাবে সকলো ব্যৱস্থা গ্ৰহণ কৰা উচিত। বিভিন্ন ভাষা-ভাষীৰ মৌখিক বা লোক-সাহিত্য বিভিন্ন লোকৰ মাজত প্ৰচাৰ আৰু জনপ্ৰিয় হোৱাৰ সম্ভাৱনা আছে। আৰু এনে কৰিলে হয়তো বহুতো লোকে অসমীয়া লিপিৰ প্ৰতিও আকৃষ্ট হব।

ভাৰতলৈ আৰ্য্যসকল আহোঁতে এটা ঠাল হিমালয়ৰ উত্তৰ-পূব কোণে সোমাই কামৰূপৰ উত্তৰে বৰলৈকে বিয়পি পৰে। আমাৰ কলিতা জাতিটোক এই আৰ্য্যসকলে বংশধৰ বুলি বহুতে কয়।

আৰ্য্যসকলৰ আগতে অসমত অনাৰ্য্য জাতিয়ে বাস কৰিছিল। অনাৰ্য্য জাতিৰ ভিতৰত অট্টক আৰু মল্লোদ্গীয়াৰ জাতিবিলাকো আছিল। আৰ্য্যসকল অহাত তেওঁলোকৰ বীতি-নীতি-ভাষা অনাৰ্য্যসকলৰ লগত মানষিহলি হয়। সেই কাৰণে অসমীয়া বীতি-নীতি আৰু ভাষা আন ভাৰতীয়ৰপৰা কিছু পৃথক। এইখিনিতে আমাৰ অসমীয়া ভাষাৰ বৈচিত্ৰ্যময় স্বকীয়তা প্ৰকাশ পায়। আমাৰ সংস্কৃতিত সৰ্বভাৰতীয় সংস্কৃতিটোক দক্ষিণ-পূব এচিয়া, তিব্বত, বৰ্ম্মদেশ,

চীনদেশৰ প্ৰভাৱহে বেছি। অতীততে অসমলৈ সিদ্ধ-গকাৰ অৱবাহিকা অকলডকৈ পূব আৰু উত্তৰ-পূব বিশ্ববণৰাহে ৰাহহ বেঠিকৈ আহিছিল।

অসমীয়া ভাষাটো শুৱলা হোৱাৰ কাৰণে কবিতা লিখিবলৈ উপযোগী। কঠিন সংস্কৃতবণৰা কেনেকৈ শব্দবদেৱে অসমীয়া ভাষালৈ শ্লোকবিলাক মধুৰভাৱে অঙ্কুৰ কৰিছিল তাক আদি শব্দৰী সাহিত্যত পাইছো।

আমাৰ ভাষাত বহুতো দাৰ্শনিক তাৎপৰ্য্যপূৰ্ণ শব্দ আছে—যেনে—“দেহা-এবা”, “ইচ্ছা কৰা”, “মুণ-হাত ধোৱা”, “বাহিৰ ছুৰা” ইত্যাদি।

ষাৰ্শ শতাব্দীতে মুছলমানসকল অসমলৈ প্ৰথমতে অহা পোৱা যায়। তেতিয়াবণৰাই পাৰ্চী শব্দ আমাৰ ভাষাতে অবাধে সোমায়। তাৰ পাছত মুছলমানে অসম আক্ৰমণ কৰোতে ভালেমান মুছলমানলোক অসমত থাকি যায়। বৃষ্টিছৰ শালনত হিন্দী, ইংৰাজী, উৰিয়া, বঙলা আদি বহুতো ভাষাৰ শব্দ সোমাই অসমীয়া শাৰুপাৰ শিকি অসমীয়া ৰূপ লয়।

কাগজে-পত্ৰই পঢ়িছো, আপান আৰু টুকীয়ে বিবেচকৈ বিজ্ঞান সাহিত্যত জাৰ্ণাণ আৰু ইংৰাজীত থকা বিদেশী শব্দবিলাক নিজৰ কৰি লৈছে। ঠিক তেনেকৈয়ে আমাৰ ভাষাতো নচলা পৰিভাষা তৈয়াৰ কৰাতকৈ তেনে সবববহী বিদেশী শব্দ ব্যৱহাৰ কৰিলে অৰ্থ বুজাত বিজ্ঞতি নষ্টে।

বৰ্তমান যুগৰ আধুনিক কবিতাবিলাক জোনাকী যুগৰ ছন্দধৰ্মী কবিতাবিলাকৰ পৰা সম্পূৰ্ণ ভিন্নধৰ্মী। আজিৰ কবিতা কাব্যয়ন্ত্ৰ গঠ বা কথা-কবিতা নহয়।
বৰ্তমান সাহিত্যৰ বোমতী সৃতি ই এটা কাব্য-জগতলৈ ন-ধৰণৰ উপাদান। আজিৰ কবিতাত আকাশ-প্ৰায়নী কল্পনা নাই।

আজিৰ কবিসকলৰ দৃষ্টিভঙ্গী সলনি হৈছে। তেওঁলোকে পশ্চিমীয়া কবিসকলৰ আদৰ্শ গ্ৰহণ কৰিছে। ইলিয়টকে আদি কৰি ইংৰাজী কাব্য-সাহিত্যৰ আগ শাৰীৰ কবিসকলৰ দ্বাৰা আমাৰ কবিসকল অঙ্কুৰাগিত হৈছে। বৰ্তমান সমাজৰ ওপৰত আহাৰীনতা, অৱচেতন মনৰ কিছুমান অসংলগ্ন ভাবৰ চৌ আৰু বিবিধ ধৰণৰ কথা একশ্ৰেণী বুদ্ধিজীৱি কবিৰ কবিতাৰ বিষয়বস্তু। তেওঁলোকে ব্যৱহাৰ কৰা প্ৰতীকসমূহ অৱিক স্পষ্ট হলেহে পাঠকে হয়তো বুজিবলৈ সক্ষম হব। প্ৰায়ে বহু সংখ্যক কৰ্মিয়ে তেওঁলোকৰ কবিতাত ইংৰাজীকে আদি কৰি বাবে-বঙলুৱা শব্দ ব্যৱহাৰ কৰি কবিতাক সাধাৰণৰ কাৰণে জটিল সাধৰ স্বৰূপ কৰি তুলিছে। এনে কৰোতে পৰাপক্ষত অনা-অসমীয়া শব্দ ব্যৱহাৰ কৰাৰ আগতে অসমীয়া শুৱলা শব্দ ব্যৱহাৰ কৰা উচিত।

নতুন ধৰণৰ কবিতাবিলাকৰ দ্বাৰী শুণ কিমান আছে এতিয়াই কৰ নোৱাৰি। মৰ্ক-সাধাৰণে এই কবিতাবিলাক গ্ৰহণ কৰাৰ ওপৰতহে ইয়াৰ ভৱিষ্যত নিৰ্ভৰ কৰিছে।

সময়ক লগে লগে আমাৰ আন সাহিত্যৰ দৰে গল্প-সাহিত্যবো পৰিবৰ্তন হৈছে। আজিৰ ৰাহহে কল্পনা-প্ৰৱণ গল্প পঢ়িবলৈ ভাল দেখায়। তাৰ কাৰণ হয়তো বৈজ্ঞানিক দৃষ্টিভঙ্গী। সকলো কথাকে, আনকি সাহিত্যকো ৰাহহে বৈজ্ঞানিক দৃষ্টিৰে চাবলৈ লৈছে। ব্যক্তক মৰ্কসো

গিলে। এনে এটা সময়ত কাৰো আহবি নাই—কাল্পনিক ঘটনা এটাৰ সোৱাদ চাকি চাবলৈ। সেয়েহে আমাৰ সাহিত্যিকসকলে বাস্তৱ জীৱনৰ একোটা বিশেষ মুহূৰ্ত্তক গল্পৰ বিষয়-বস্তু কৰি লৈছে। চুটি গল্পৰ শ্ৰেষ্ঠতা নিৰ্ণয় কৰে—লিখোঁতা জনৰ বচনা কৌশলৰ ওপৰত। অলপ কথাতে সাধাৰণ ঘটনা একোটা লিখকে ইমান সুন্দৰকৈ প্ৰকাশ কৰে যে পঢ়োঁতাজনৰ অন্তৰত ই ছুখুন্দিওৱাকৈ নেধাকে।

চুটি গল্পত আমাৰ জীৱনৰ এটা ফালহে প্ৰকাশ পায়। বাঁহী-আবাহনৰ যুগবশৰা এডিমালৈকে আমাৰ আলোচনীবিলাকে গল্প-সাহিত্য আগবাঢ়ি যোৱাত বহুতো সহায় কৰিছে।

বেজবৰুৱাই যি গল্পৰ বীতি প্ৰৱৰ্ত্তন কৰি থৈ গল তাৰ যথেষ্ট ৰূপান্তৰ ঘটিছে। বৰ্ত্তমান সময়ত নতুন নতুন কলা-কৌশল অৱলম্বন কৰি গল্প লিখা হৈছে। সেইবিলাকৰ কিছুমানৰ প্ৰকাশ-ভঙ্গী মনোৰম, কিছুমানৰ আখ্যান ভাগ আকৰ্ষণীয় আৰু কিছুমান গল্পই আমাৰ অন্তৰ স্পৰ্শ কৰে। লিখকসকলে চাব লাগে যাতে অযথা কথাৰে আহকাৰ নকৰি সংঘত প্ৰকাশ-ভঙ্গীৰে আমাৰ অন্তৰত একোটা জোকাৰ দি যাব পাৰে।

প্ৰকৃত জীৱনৰ চিত্ৰ থকা সজা গল্পই উপজ্ঞান। জীৱন পৰিধিৰ সীমা পাব হোৱা কল্পনাক উপজ্ঞানত ঠাই দিলে সেই উপজ্ঞানে সুখী সমাজত স্বীকৃতি নেপায়।

ডাঙৰ ডাঙৰ উপজ্ঞানিকসকলৰ জীৱনত দেখা যায়, তেওঁলোকে উপজ্ঞানৰ সময় গোটাই-ছিল, নিজৰ জীৱনত বচা কিছুমান কাহিনীৰপৰা। আমাৰ উপজ্ঞান-সম্ৰাট বজ্জীকান্ত বৰদলৈয়ে উপজ্ঞান বচনা কৰিছিল বুৰঞ্জীৰ সময়ৰ ওপৰত—একমাত্ৰ “মিৰি জীৱনী”-ৰ বাহিৰে। “প্ৰট” বা কাহিনী ভাগৰ কাৰণে লিখক-লিখিকাসকলে, মই ভবাত, বৰকৈ চিন্তা কৰাব আৱশ্যক নাই। কাৰণ আমাৰ চিনাকি সমাজখনত আৰু কাম কৰা ঠাইতে “কাহিনী” আছে, মাজ তাক বিচাৰি ল’ব জানিব লাগে।

বৰ্ত্তমান আমি যি উপজ্ঞানসমূহ পাইছো, তাৰ ভিতৰত ৮বিধকি বৰুৱাৰ “জীৱনৰ বাটত” আৰু “লেউজী পাতৰ কাহিনী”ত গাৰ্ভলীয়া সমাজখনৰ চিত্ৰ আৰু আমাৰ চিনাকি চাহবান্টিচাৰ পৰিবেশটো প্ৰকাশ পোৱা চহুত পৰে। তাৰ পাচত ইয়াকইদম, নদাই, স্ককমুখীৰ স্বপ্ন, ডাৱৰ আৰু নাই, আজিৰ মাহুহ আদি বহুতো উপজ্ঞান ওলাইছে। এইবিলাকত সমাজৰ বিভিন্ন স্তৰৰ চিত্ৰ প্ৰকাশ পাইছে। প্ৰায়বিলাক লিখকেই সামাজিক, অৰ্থনৈতিক আৰু ৰাজনৈতিক সংঘাতকো বলিষ্ঠ লিখনিৰে প্ৰকাশ কৰিছে।

কিন্তু এবিধ উপজ্ঞানৰ বাবে আমাৰ পাঠক-পাঠিকাসকল অলপ সজাগ হোৱা উচিত। যোৱা কেইবছৰ মানত এনে কিছুমান উপজ্ঞান বচনা হৈছে য’ত ৰূপ মনৰ বিকৃত কচি প্ৰকাশ হৈছে। এনে উপজ্ঞানে আমাৰ উঠি অহা সন্তানসকলৰ মনত এটা বিবাক্ত ভাৱৰ চাব দিব। তেনে উপজ্ঞান মূলতে বিনাশ হলে—সমাজৰ পক্ষে মঙ্গলজনক হ’ব। এনে উপজ্ঞানে দেখাত সাহিত্যৰ উৰাল চহকী কৰিব পাৰে, কিন্তু ইয়াৰ মূল্য ধানৰ লগত থকা পতানৰ দৰেহে হ’ব। সেই কাৰণে উপজ্ঞানত এটা সুস্থ আদৰ্শ থাকিব লাগে।

বৰ্তমান যুগ হৈছে আন্তৰ্জাতিক বিনিময়ৰ যুগ। সংস্কৃতিৰ ক্ষেত্ৰত, বীতি-নীতিৰ ক্ষেত্ৰত এই আন্তৰ্জাতিক বিনিময় আমাৰ চকুত পৰে। আমি যেনেকৈ অকল অসম আমাৰ সাহিত্য আৰু আন্তৰ্জাতিক সাহিত্য ভাৰতৰ নহয়—লম্বা পৃথিৱীৰ সংস্কৃতিৰ কথা আলোচনা কৰো, ঠিক তেনেকৈয়ে পৃথিৱীৰ আন দেশসমূহৰ আমাৰ সংস্কৃতিৰ কথা আলোচনা নকৰি নেথাকে।

সাহিত্যৰ ধৰণটোৰ দুৱাৰ-খিৰিকী সততে সম্পূৰ্ণভাৱে মুক্ত কৰি ৰখা উচিত। নতুন যুগত নতুন নতুন ভাৱৰ সমাবেশ হৈছে। অসমীয়া পঢ়ুৱৈ সমাজৰ মাজত কছিয়া, ইংলণ্ড, ইটালী, ফৰাচী আৰু আমেৰিকাৰ সাহিত্যই অতি জনপ্ৰিয়। এইবিলাক দেশৰ সাহিত্যিকৰ অতিবাস্তৱ-মুখী লিখনি আৰু সাহিত্যত প্ৰয়োগ কৰা বিভিন্ন কলা-কৌশল কটপে আমাৰ পঢ়ুৱৈসকলক মুগ্ধ কৰিছে। পশ্চিমীয়া অতি-আধুনিক নাটকবিলাকৰ বাহিৰেও গল্প, উপন্যাস, কবিতা আদিয়ে আমাৰ পাঠক সমাজৰ মাজত সমাদৰ লভিছে। আন্তৰ্জাতিক সাহিত্যৰ লগত অসমীয়া পঢ়ুৱৈ আৰু সাহিত্যিকে যি যোগসূত্ৰ ৰাখিছে সি সঁচাকৈয়ে ৰখানিব লগীয়া। এই থিনিতে এটা কথা উল্লেখিয়াই দিয়া বোধকৰো উচিত হ'ব যে আমাৰ কাব্যীয়া দেশবিলাকৰ সাহিত্যৰ লগতো আমাৰ পঢ়ুৱৈ আৰু সাহিত্যিকে সম্বন্ধ পতা উচিত। চীন, দক্ষিণ-পূব এচিয়াৰ দেশসমূহ, পাকিস্তান এচিয়া, মধ্যপ্ৰাচ্য আৰু পাৰ্চী, উৰ্দু ভাষাত থকা সাহিত্যসমূহৰ লগতো আমাৰ সাহিত্যিক আৰু পাঠক সমাজ চিনাকি হোৱাটো বাঞ্ছনীয়। প্ৰাচ্যৰ দেশসমূহৰ লগত আমাৰ সম্বন্ধটো ৰাজনৈতিক আৰু ভৌগোলিক স্তৰৰে হৈ পৰিছেগৈ। সংস্কৃতি, ভাষা আৰু সাহিত্যৰ ক্ষেত্ৰত প্ৰাচ্যৰ দেশসমূহক এতিয়াও আমি চিনি পোৱা নাই। পশ্চিমীয়া সভ্যতা আৰু সংস্কৃতিক আমি বেছি ধৰণেৰে গুৰুত্ব দিছো বুলি ভাৱ হৈছে। সকলো ক্ষেত্ৰতেই আমি পশ্চিমীয়া সভ্যতাৰ অনুকৰণ কৰিছো। আজি ৰাজনৈতিক আৰু অৰ্থনৈতিক ক্ষেত্ৰত পশ্চিমীয়া শক্তিসমূহে এচিয়াৰ দেশসমূহৰ ওপৰত বিশেষ প্ৰভাৱ পেলাইছে। নিজস্ব সংস্কৃতি এৰি আনৰ সংস্কৃতিৰ অনুকৰণ কৰা স্বতন্ত্ৰতাৰ সময় থকোঁতেই ত্যাগ কৰা উচিত।

আমাৰ লিখকসকলে সাধাৰণতে ফৰাচী, জাৰ্মান বা অন্যান্য ভাষাৰ গ্ৰন্থ অনুবাদ কৰিবলৈ যাওঁতে ইংৰাজী সাহিত্যৰ সহায়ত অনুবাদ কৰে। কিন্তু আমাৰ বোধেৰে ফৰাচী, জাৰ্মান, যি ভাষাৰেই নহওক, সেই ভাষা শিকি মূল গ্ৰন্থৰপৰা অনুবাদ কৰিলে কিতাপৰ মূল্য বাঢ়িব। আচল ভাষাৰপৰা ঋতৰি, আন এটা ভাষাৰপৰা অনুবাদ কৰিলে সেই অনুবাদত বিজুতি ঘটে। আমাৰ বৰ্তমান লিখক-লিখিকাসকলে বিদেশী সাহিত্য যেনেকৈ অসমীয়ালৈ ৰূপান্তৰ কৰিছে, ঠিক তেনেকৈয়ে অসমীয়া সাহিত্যকো আন আন ভাষালৈ অনুবাদ কৰিব লাগে। আমাৰ গল্প-উপন্যাস-কবিতা আদি আৰু বেছি পৰিমাণে ইংৰাজী, হিন্দী আদি ভাষালৈ অনুবাদ হলে আমাৰ সাহিত্যৰ দোহাৰ আন আন ভাষা-ভাষী লোকেও ল'ব পাৰিব। ইয়াৰ উপৰিও আমাৰ সাহিত্যিকসকলে অকল বৰ্ত্তমান সাহিত্যৰ ওপৰত 'নজৰ' নেৰাখি ভাৰতীয় আন ভাষা-ভাষীৰ সাহিত্যৰ ওপৰতো চকু ৰখা উচিত। টেলেণ্ড, কানাড়ী, মালয়ালম, গুজৰাটী, মালয়ালী আদি

ভাষাতো ভাল সাহিত্যৰ সৃষ্টি হৈছে। সাহিত্য-সেৱীসকলে তেনে সাহিত্যৰ লগতো আমাৰ পঢ়ুৱৈ সমাজক চিনাকি কৰি দিয়া উচিত।

এইখিনিতে বিশেষ ভাৱে ক'ব খোজো, আমাৰ সাহিত্যিকসকলে অকল গল্প-উপন্যাসকে অহুবাৰ নকৰি, জাৰ্ণাণ, জাপানী আদি ভাষাত থকা কলা, বিজ্ঞান, বাণিজ্য, কাবিকৰী, কৃষি বিভাগ, চিকিৎসা বিভাগ আদি বিভিন্ন বিষয়ৰ কিতাপবিলাক অসমীয়ালৈ অহুবাৰ কৰা প্ৰয়োজন। এতিয়া তেনেই অলপ সংখ্যক কিতাপৰ অহুবাৰ হৈছে। নকলেও হ'ব, এনে ক্ষেত্ৰত চৰকাৰি অৰ্ধ-সাহায্যৰ বিশেষ প্ৰয়োজন। উচ্চস্তৰৰ স্কুলসমূহ আৰু হয়তো কলেজ-বোৰতো এনে কিতাপৰ প্ৰয়োজন আছে। কলেজীয়া শিক্ষাৰ মাধ্যম ৰাজ্যিক ভাষাবোৰৰ মাধ্যমত প্ৰচলন কৰাৰ জৰুৰী-কৰুনা চলি আছে। জাপান, তুৰক আদি দেশবোৰে বিদেশী ভাষাবৰণা বিভিন্ন ক্ষেত্ৰত প্ৰয়োজনীয় কিতাপবোৰ নিজ নিজ ভাষাত অহুবাৰ কৰি চলোৱাৰ ফলতে সেইবিলাক দেশ আজি অতি উন্নতিশীল।

ইয়াৰ উপৰি বিভিন্ন ভাৰতীয় ভাষাসমূহৰ মাতৃস্বৰূপ সংস্কৃত সাহিত্যলৈ আমি পাহৰিলে নহব। বিপুল সংস্কৃত সাহিত্যৰ বহু বহু পুথিবিলাক আমাৰ ভাষালৈ অহুবাৰ কৰাটো অত্যন্ত প্ৰয়োজনীয় কথা। সংস্কৃত সাহিত্যইহে আজি গোটেই ভাৰতক এক কৰি ৰাখিছে। অৱশ্যে, কেইখনমান লাগতিয়াল পুথি অসমীয়ালৈ অহুবাৰ হৈছে। সেইয়া নিচেই তাকৰ আৰু এইবোৰ বেছিকৈ লাগে।

“সাহিত্য একাডেমিয়ে” ভাৰতীয় অজ্ঞাত ভাষাৰ সাহিত্যৰ প্ৰতি যি উদাৰতা দেখুৱাইছে তেনে উদাৰতাৰণা অসমীয়া সাহিত্য যেন কেতিয়াও বৰ্জিত নহয়। “সাহিত্য একাডেমি”ৰ পৃষ্ঠ-পোষকতাত বিদেশী প্ৰেছৰাজি অসমীয়ালৈ অহুবাৰ কৰা কাম সহজ-সাধ্য হৈ উঠিব।

যুগ পৰিবৰ্ত্তনশীল। সাহিত্যও পৰিবৰ্ত্তনশীল। যুগৰ প্ৰভাৱ সদায় আমাৰ সাহিত্যত পৰি আহিছে। সময়ে জাহ নিয়াৰ নোৱাৰে এটা যুগ, যেতিয়া ই জীয়াই থাকে সাহিত্যৰ সাহিত্যৰ শক্তি বৃদ্ধত। বান্ধৱ-জগতৰ প্ৰভাৱ সাহিত্যিকৰ লিখনিত পৰিবই। বৰ্ত্তমান

যুগ সংগ্ৰামৰ যুগ। প্ৰত্যেক কথাতে আমি সংগ্ৰাম কৰিবলগীয়া হৈছে—
খোৱা মূঠৰ কাৰণে, নিজৰ ভাষাটোৰ কাৰণে, নিজৰ দেশখনৰ কাৰণে, ছনীতিৰ বিপক্ষে, লাভখোৰ, ক্ষুদ্ৰখোৰৰ বিৰুদ্ধে। আমাৰ আজি সমস্তা বহুত। এই সমস্তাৰ মাজত যি সাহিত্য সৃষ্টি হৈছে, তাতো এই সমস্তা সোমাই গৈছে। দেশৰ জনগণৰ যি আৰ্থিক সংকট আছে, ব্যৱহাৰিক-সাৰাজিক ক্ষেত্ৰত যি সমস্তা আছে, সেইবিলাকৰ প্ৰতিকলন হ'ব লাগে সাহিত্যত। কাৰণ সাহিত্যই যেতিয়া সহায়ত্বভূতি সৃষ্টি কৰিব পাৰে, তেতিয়াই জনসাধাৰণ সাহিত্যৰ প্ৰতি লক্ষ্য হয়। বহুতো সাহিত্যিকে আজি সাহিত্য-চৰ্চ্চাত হাত দিছে, কিন্তু তেওঁলোকৰ সাহিত্যক বাইজে সিয়ান অহুমোহন কৰা নাই—তেওঁলোকৰ সাহিত্যত কিছুমান ধাৰ কৰা ক্ৰটি থকাৰ বাবে। ঐকান্তিকতাহীন, অভিজ্ঞতাহীন সাহিত্য কেতিয়াও কালজয়ী হ'ব নোৱাৰে।

লম্বাজত অৰ্থৰ্শ, অনীতি, ব্যক্তিগত সোমোৱাই দেশখন বিপথগত হয়। তাৰ ফলত দেশত

অজ্ঞানত, রাষ্ট্ৰ-বিদ্বেষ আৰু যুদ্ধ-বিগ্ৰহ হয়। প্ৰথম মহাযুদ্ধৰ আগতে ইউৰোপৰ 'বন্ধন চেষ্টা'-বিলাকৰ চৰিত্ৰ বহুত তললৈ গৈছিল যুলি ডেভিডাৰ যুদ্ধ বিষয় সাহিত্যৰ কিতাপত পঢ়িছিলো। চৰিত্ৰ ইমান তললৈ গৈছিল যে সাম্ৰাজ্য চাপ্ৰাছীৰণৰা মন্ত্ৰীলৈকে বিনা ডেট্টাবে কোনো প্ৰজাই নিজৰ অত্যাধ-অভিযোগৰ কথা ডেৰ্ভিলাকক জনাবলৈ যাব নোৱাৰিছিল। এই দেশবিলাকত এনে হলযুল লাগিল যে তাৰ ফলতেই ইউৰোপত প্ৰথম মহাসমৰ্থন লাগিল। আমি বুজিলো, ডেৰ্ভিলাকৰ তেতিয়াৰ দুৰ্জল সাহিত্যই সমাজখন সুস্থ কৰি ৰখা নাছিল। তাৰ ফলতেই অসুস্থ সমাজৰণৰা ওলোৱা ৰাজ-বিবৰ্গাকল দুৰ্নীতিপৰাৱণ হৈছিল।

কিন্তু ফৰাচী আৰু কচদেশৰ কথা আন প্ৰকাৰৰ আছিল। ফৰাছী আৰু কচ দেশত ৰাজতন্ত্ৰ বেছাচাৰিতামূলক হোৱাত সাহিত্যই জনগণৰ জাগৰণ আনিলে। বজাঘৰীয়া নিকপকগীয়া শাসন ধ্বংস হ'ল, দেশত প্ৰজা-তন্ত্ৰই ঠাই পালে, ফৰাছী আৰু কচৰাশীৰ প্ৰাণলৈ শান্তি আহিল।

অসমত চৈধ্য পোন্ধৰ শতিকাত ৰাজতন্ত্ৰৰ শাসন-যন্ত্ৰত যদিও ডেভিডা ব্যক্তিচাৰ সোমোৱা নাছিল, আমাৰ সমাজত কিন্তু অনীতি অনাচাৰৰ প্ৰাৱন হৈছিল আৰু এক শতিকামান সেই ব্যক্তিচাৰ চলিথকা হলে শাসন প্ৰাণালীত ব্যক্তিচাৰ সোমাই দেশখন হয়তো ধ্বংস হ'লহেঁতেন।

অসমত ডেভিডা বৌদ্ধ আৰু শাক্ত ধৰ্মৰ আচাৰ-নীতি ইমান তললৈ গৈছিল যে মাহুহে মানৱতা হেৰুৱাই পেলাইছিল। আমাৰ সমাজ খণ্ড-বিখণ্ড হৈ পৰিছিল। নৈতিক চৰিত্ৰ ক্ৰমান্বয়ে নিয়ন্ত্ৰী গতিত ধাৰমান হৈছিল। অসমীয়া জাতিটোৰ নোভাগ্যৰ বাবেই, এনেতে দেশ-প্ৰেৰিত মহাপুৰুষ শত্ৰুদেৱৰ আবিৰ্ভাৱ হ'ল। মৌ-মাথিয়ে ফুলৰ মৌ সংগ্ৰহ কৰাৰ দৰে শত্ৰুদেৱ, মাধৱদেৱ আৰু ডেৰ্ভিলোকৰ অস্থগামীসকলে ভাগৱত পুৰাণ আৰু অন্তান্ত পুৰাণৰণৰা নাৰ বহু লৈ অপূৰ্ণ সাহিত্যৰাজি ৰচনা কৰিলে। ইয়াৰ উপৰিও মহাপুৰুষ শত্ৰুদেৱে সীতা ভাগৱত আদিৰ আদৰ্শত বৈষ্ণৱ ধৰ্মক নতুন গঢ় দি সৰ্ব-ভাৱতীয়া বৈষ্ণৱ ধৰ্মৰ সৈতে যোগপূজ স্থাপন কৰিলে। সেই সময়ত একালে সজ, আনফালে ৰাজসভা—এই দুটা বিভিন্ন পৰিবেশত অসমীয়া সাহিত্য ৰচিত হৈছিল।

এই মহিমাময় শত্ৰু সাহিত্যই ডেভিডাৰ সমাজৰ কু-নীতি, কু-আচৰণ মৰিযুৰ কবি, সমাজৰ তথা অসমীয়া মাহুহৰ মন সুস্থ, পৰিষ্কাৰ কৰি, সমাজৰ আদৰ্শ সাম্ৰাজ্য, মানৱতা, সহনশীলতা দাঙি ধৰি, জাতি-বৰ্ণ নিৰ্বিশেষে, আমি যে এখন দেশৰ এটা জাতি তাক শিকাই দিলে। শত্ৰু সাহিত্যৰ শক্তিয়ে আজিও আমাৰ অসমীয়া জাতিটোক বান্ধি ৰাখিছে।

বৰ্তমান সময়ত অসমীয়া সাহিত্যই আমাৰ সমাজত কি ভূমিকা ল'ব পাৰিছে নেইটো মন কৰি চাওঁ আহক—।

আমাৰ ল'ৰাকালত ডেভিডাৰ ৰয়সীয়াসকলে (হিন্দুৰে শত্ৰু সাহিত্য, মুছলমানে কোৰাণ সাহিত্য) ধৰ্মমূলক, নীতিমূলক সাহিত্যত আকৃষ্ট আছিল। সুই-চাৰ্ভিজন চোৰ বা অলপ প্ৰকৃতিৰ মাহুহৰ বাহিৰে অসমীয়া সমাজত শত্ৰুকা নিৰানব্বৈ জন মাহুহে কোৱা ভৱিছিলো—পান্ধীৰত

পানী দিয়া মানে অদ্ব্যতত বিহ চলা, পতান মিহলি ধান বেচিলে পাণ হয়, কথা দি কথা নবখাটো পুঙ্খব লক্ষণ নহয়, ইত্যাদি। এইধনেই আছিল আমাদের ল'বাকালব সমাজ।

কিন্তু আজিব সমাজত এশ্রয়ী সমাজ-বিবোধী লোকে বাড়িটোব ভিতবতে হাতীটো কিনিবলৈ আমার সকলো খোঁজা বস্তুতে হবক বকমব বিঘাত বস্তু মিহলি কবি, আন কি ধান-চাউলডো শিল 'আক ইটাঙটি মিহলাই জাতিটোক ভিল-ভিলকৈ বধ কবি আনিছে। জন-সাধাৰণে কয়,—এই পাণীবিলাকক এশ্রয়ী চবকাৰী বিষয়াই প্রজ্ঞয় দিয়াত দেশৰ অৰহা দিনে দিনে নিয়গামী হৈছে। এওঁবিলাক আমার সমাজবে লোক।

ওপৰত কৈ আহিছো, মহাপুঙ্খব শব্দবদেয়ে তেতিয়াৰ অসং সমাজখনক ডেখেতব সাহিত্য-বাজিবে কেনেকৈ ধুই নিকা কবি হুহু কবিছিল। আমি এই কথা স্বীকাৰ কবিবই লাগিব, আমার বৰ্তমান সাহিত্যই আমার সমাজখন ধুই নিকা কবিবপৰা নাই।

মই কওঁ—আমি এতিয়া এনে হুহু সাহিত্য বচনা কবিব লাগে যি সাহিত্যই সমাজত ভূমিকম্পৰ সৃষ্টি কবিব—যি ভূমিকম্পত সমাজৰ অহিতকাৰী পাণীবিলাক কংস হব। সাম্যবাদ আৰু সমাজবাদী আদৰ্শবে বচিত সাহিত্যইহে সৰ্বসাধাৰণ জনগণৰ আৰু দেশৰ বৃহত্তৰ স্বার্থৰ উপকাৰ সাধন কবিব। “আজি দেশত এটা সামাজিক বিপ্লবৰ প্রয়োজন হৈ পৰিছে। বিভিন্ন কাৰণত আমার মাতৃহৰ অন্তৰত দেশাত্মবোধ ভাবৰ নাটনি হৈছে। ধৰ্ম আৰু আমার সমাজ-বোৰতো অন্ধবিশ্বাস, গোড়ামী, কু-নীতি-নিয়মে আৰবি পেলাইছে—যুগে ধৰা সমাজত ব্যক্তিচাৰ, অনাচাৰ, অবিচাৰ, দুৰ্নীতি, চোৰাং বেপাৰী, লাভখোৰ ব্যৱসায়ী, অসাধু লোকেৰে উপচি পৰিছে। এই সকলোবিলাক নিখুঁল কবিবলৈ সাহিত্যই একমাত্র অস্ত্ৰ। নিষ্ক্ৰিয়, প্রতিক্ৰিয়ামূল বা উদ্বাসীন ভাবযুক্ত নহৈ সাহিত্যই যুগ সাপেক্ষে নিৰ্ভিক নেতৃত্ব দিয়ক। সাহিত্য সার্বজনীন—সাহিত্যৰ প্রভাৱ অসীম। সৰ্বো সাহিত্যিকসকললৈ মোৰ এয়ে নিবেদন, যেন তেখেতসকলে ‘ভূমিকম্প’ অনা সাহিত্য বচি দেশ-মাতৃকাৰ সেৱা কৰে।

১৯৬২ আৰু ১৯৬৫ চনত আমার সীমান্তত ওচৰ-চুবুৰীয়া দুখন দেশৰ লগত দুখনকৈ বন্ধনক্ষয়ী সংগ্রাম হ'ল। বহুতো ভাৰতীয় ডেকাই এই দুখন যুদ্ধত অকাণ্ডবে মাতৃভূমিৰ বন্ধাব অৰ্থে নিজৰ জীৱন বলিদান দিলে। বিশ্ব-সাহিত্যৰ বুৰঞ্জীত দেখিবলৈ পাওঁ, সাহিত্যিকৰ তুলিকাত দেশ আৰু জাতিৰ জয়-পৰাজয়ৰ এই সন্ধিক্ষণবোৰ চিৰস্মৰণীয় হৈ ৰোৱা। যুদ্ধই সৃষ্টি কৰা নিষ্ঠুৰ ধ্বংস-লীলা, মানৱতাৰ খলন, হত্যাকাণ্ড, নৈতিকতাৰ পৰাজয় আদিক সাহিত্যিকে গৰিহণা দিয়ে, চিৰদিনলৈ বিদায় দিয়ে যুদ্ধক। কেতিয়াবা আকৌ হয়তো যুদ্ধক জাতিৰ জীৱন সংগ্রাম বুলিও অভিহিত কৰে। এই দুখন যুদ্ধক পটভূমি ৰূপে লৈ সাহিত্য বচিব পাৰি।

যুদ্ধৰ কথা বাদ দিও, ভগনীয়ৰ সমস্তা, পৰ্ব্বত-ভৈয়ামৰ সংহতি, অৰ্থনৈতিক সমস্তাত জুৰুলা হোৱা বৃহত্তৰ অসমীয়া সমাজ, চাহ-বাগিচাৰ শ্ৰমিক ইত্যাদি বিভিন্ন সম্ভাব লৈ উৎকৃষ্ট সাহিত্য বচনা কবিব পাৰি। অভিজ্ঞতা প্রসূত সাহিত্যইহে প্রকৃত সাহিত্য। সাহিত্যৰ

মুজিব্বাৰ কল্পনা-বাস্যবপৰ। ধাব কৰা হলেও জাব মূল ভেটিটো বাস্তব জগতৰ। সাহিত্যিক বাস্তব জীৱনৰ ঘটনালী প্ৰত্যক্ষদৰ্শী হিচাবে বৰ্ণনা কৰোতে সততে এটা উচ্চাৰ্শব ওপৰত চকু বন্ধা উচিত। সাহিত্যিক অকল নৰ্দ্দয়া চাক-কবোতাই নহয়, লগতে নৰ্দ্দয়াৰ জাবব-জোঠৰ ওচৰত তাত বন্ধ পানী উঠি যোৱাবো ব্যৱস্থা কৰি দিব লাগে। দেশ-প্ৰেয়ী হিতাকাঙ্ক্ষী সাহিত্যিক দেশৰ বৃহত্তৰ আৰ্থৰ উপকাৰৰ কথা চিন্তা কৰিয়েই সাহিত্য বচনা কৰে। প্ৰত্যেক সাহিত্যিকৰে ব্যক্তিগত আদৰ্শ আছে। কোনো সাহিত্যিক হয়তো স্বাৰ্থীয় দৰ্শন, কোনো হয়তো ক্ৰমদীৰ্ঘ দৰ্শন, কোনো সাহিত্যিক হয়তো সমাজবাদী আদৰ্শৰে অহুপ্ৰাণিত। দেশৰ বৃহত্তৰ আৰ্থৰ কথা সততে মনত ৰাখি সমাজ উদ্ধীকৰণ আৰু সৰ্বোদয় সাহিত্যৰ সৃষ্টি কৰাই আমাৰ সাহিত্যিকৰ উদ্দেশ্য হ'ব লাগে।

বুৰঞ্জীৰ বৃহত জিলিক থাকে এটা জাতিৰ সঁচা কাহিনী। পুৰণি বুৰঞ্জীত দেখা কি কি যোৰত এটা জাতিৰ ধ্বংস হৈছিল আৰু কি কি গুণত এটা জাতি শক্তিশালী হ'ব পাবিছিল। দেশৰ ইতিহাসৰ লগত নিজৰ দেশৰ এটা এবাৰ নোহৰা আৰু এবাৰ নোহৰা সঘন পাবিছিল।

বুৰঞ্জী সাহিত্য আছে। বুৰঞ্জী অধ্যয়ন কৰিলেহে এজন লিখকে তেওঁৰ লিখনিত জাতিটোৰ আৰু সমাজখনৰ নিখুঁত ছবি প্ৰকাশ কৰিব। সময়ৰ লগে লগে দেশখনৰ,

আমাৰ ব্যৱহাৰিক জীৱনৰ বাঁতি-নীতিৰ আৰু আমাৰ সাহিত্যৰ পৰিবৰ্তন হৈছে। ই সত্য। আমাৰ সাহিত্য গঢ়ি উঠিছে অতীতৰ সাহিত্যক ভেটি কৰি। সেয়েহে মই ক'ব খোজো, পৰিবৰ্তনৰ ভাৱীয়া সোঁতত গা এৰি নিবি অতীতৰ ভেটিত বৰ্তমানক থিয় কৰিবলৈ চেষ্টা কৰা উচিত।

তাহানি কালবেপৰা অসমলৈ নানা ধৰণৰ লোকৰ সমাগম হৈছে। বিভিন্ন জাতিৰ, ধৰ্মৰ, বৰ্ণৰ মাহুহৰ ভাৱণাৰ আৰু সংস্কৃতি বুৰঞ্জীত একত্ৰিত হৈছে। বৰ্তমান অসমলৈ অৰাবিত ভাৱে আহি থকা নৱাগতলকলো আমাৰ বুৰঞ্জী অধ্যয়ন কৰি আমাৰ লগত সকলো প্ৰকাৰে এক হৈ সমগ্ৰ জাতিটোক সবল আৰু শক্তিশালী কৰি গঢ়ি তোলক। যি সকলক অসম-ৰাত্ৰে জালন-পালন কৰিছে, অন্ন-জল দি জীয়াই ৰাখিছে, সেই সকলোৱেই এই দেশৰ সন্তান।

বুৰঞ্জী আৰু পুৰাতত্ত্ব বিভাগে ডঃ ৬স্বৰ্ণাক্ষৰাৰ জুঞাৰ একান্ত যত্নত কেইখনমান বুৰঞ্জী প্ৰকাশ কৰিলে। গাই-ঙটীয়া যত্নত বায়ৰাণ্ডুৰ ৬কনকলাল বৰুৱাইও এখন প্ৰাক-আহোম যুগৰ বুৰঞ্জী লিখি প্ৰকাশ কৰিলে। অৱশ্যে আমি এতিয়াও বুৰঞ্জী সাহিত্যৰ ক্ষেত্ৰত পাছ পৰিয়ে আছো।

আহোম যুগৰ কলা আৰু শিল্প-নৈপুণ্যৰ ওপৰত আজিলৈকে এখনো বিজ্ঞান-সম্মত বিদ্যুত আলোচনামূলক পুথি প্ৰকাশ নহ'ল। বংগৰ ভাৰতল যবৰ কাককাৰ্ধ্য, দ'ল দেৱালয়, হিলৈ বৰটোপ আদি শিল্প-নৈপুণ্যৰ কথা লৈও একো আলোচনা হোৱা দেখা নাই।

আমাৰ সজলমুহৰ বুৰঞ্জী, বৈষ্ণৱ আন্দোলনৰ বিদ্যুত বুৰঞ্জী আদি সংকলন কৰি প্ৰকাশ কৰা উচিত। এইবিলাকৰো প্ৰকাশৰ ব্যৱস্থা হলে কিছু ঐতিহাসিক উপাদান পোৱা যাব। আহোম যুগৰ দেখুৱাই পড়িতে লিখা টাই ভাষাৰ বুৰঞ্জীসমূহৰো অসৰীয়া অৱস্থা হোৱাভে

অত্যন্ত প্রয়োজনীয় বিষয়। এইবিলাকৰ বাহিৰেও কোনো কোনো ব্যক্তিৰ হাতত নিষ্কল্প বুদ্ধী আছে, সেইবিলাকো সোনকালে উদ্ধাৰ কৰি প্রকাশৰ ব্যৱস্থা কৰা ভাল।

বৰ্তমানৰ বুৰঞ্জী সাহিত্যত অসমীয়া ৰূপা, কৃষ্টি, সামাজিক, বাৰ্জনৈতিক, অৰ্থনৈতিক আৰু আমাৰ ওচৰ-চুবুৰীয়া দেশ কেইখনৰ লগত থকা আমাৰ সম্বন্ধৰ বিষয়ে বৈজ্ঞানিকভাৱে আলোচনা হোৱা নাই। এইবিষয়ে আমাৰ বুৰঞ্জীবিদসকল লজাগ হোৱা উচিত।

চৰকাৰে বুৰঞ্জী সাহিত্যৰ ওপৰত আৰু বেছি গুৰুত্ব আৰোপ কৰাটো আমি বিচাৰো। চৰকাৰৰ টিলা-সোঁপোকা নীতিত 'হিষ্টৰি অব্ ত্ৰিফম মুভমেণ্ট' খনৰ ওপৰত আজি প্ৰায় এযুগ ধৰি কাম কৰি আহিছে যদিও এতিয়ালৈকে সেইখন গ্ৰন্থ প্রকাশ হোৱা নাই। আমাৰ স্বাধীনতা সংগ্ৰামৰ বুৰঞ্জী সাহিত্যৰ ক্ষেত্ৰত নিশ্চয় মূল্যবান পুথি হ'ব।

কিছুদিনৰ আগতে চৰকাৰৰ প্রকাশন পৰিষদে বৈজ্ঞানিকভাৱে 'অসমৰ বুৰঞ্জী'খন প্ৰণয়ন কৰাৰ কথা শুনিছিলো। এই বুৰঞ্জীখনৰ কাম এতিয়ালৈকে কিমান দূৰ আগবাঢ়িছে সেই বিষয়ে বাইছে একো নাজানে। কিন্তু অসমৰ বিষয়ে যে এখন নিৰ্ভৰযোগ্য বুৰঞ্জীৰ আৱশ্যক সেই কথা কোৱা নিশ্চয়োজন।

শিশুসকলেই আমাৰ ভবিষ্যত। তেওঁলোকক সৰুকালৰেপৰা ভাল পথত পৰিচালনা কৰাত সাহিত্যিকসকলৰো দায়িত্ব আছে। শিশুসকলৰ মনে সকলো কথাৰে আভি-গুৰি আৰু বহুত জানিবলৈ বিচাৰে। কিন্তু শিশু আৰু চেমনীয়াৰ মনৰ খোৰাক যোগাবলৈ বৰ কৰ্ম সংখ্যক কিতাপৰহে যোগান ধৰিব পাৰিছে। চেমনীয়া দলটোৱে পঢ়ি ভাল পায় ভিটেকৃতিত, উপস্তাস, এড্‌ভকাৰচ, বোমাৰ্ক, বহুতপূৰ্ণ গ্ৰন্থ আদি। কিন্তু এনে বিধ সাহিত্যৰ ক্ষেত্ৰত আমি আজিও দুখীয়া। অজ্ঞান দেশৰ অচিন কাহিনী, বিজ্ঞান বিষয়ৰ গল্প আদি শিশু আৰু চেমনীয়াৰ মনে ভালপোৱা পুথি আমাৰ সাহিত্যত নাথাকিলে বিদেশী বা আন প্ৰাদেশিক ভাষাপৰা অছবাদ কৰি প্ৰচলন কৰা উচিত। এনে গ্ৰন্থই ডেওঁবিলাকৰ মানসিক উৎকৰ্ষতা সাধন কৰাত সহায় কৰিব। অৱশ্যে দুই চাৰিখন আমাৰ এনে পুথি ওলাইছে।

পাঠশালাবিলাকত লৰা-ছোৱালীবিলাকক পঢ়াৰ লগে লগে স্বকৃতিপূৰ্ণ সাহিত্যলৈ ধাউতি জন্মাবলৈ আমাৰ ভাবাত থকা নীতি-বচনবিলাক, শব্দ-মাধৱৰ উপদেশমূলক গীত-ভক্তিমাৰিলাক মুখে মুখে গীতৰ স্তবেৰে গাবলৈ শিকাৰ লগে। বয়সৰ লগে লগে সেই গীতবিলাকৰ অৰ্থ তেওঁবিলাকে স্বাভাৱিকভাৱে বিচাৰিব আৰু তাৰ অৰ্থ পালেই নিজৰ জীৱনৰ গঢ় দিবলৈ বাট পাব।

চেমনীয়া বা চেঙেলীয়া ডেকা দলটোৱে ৰাখিবা লাগতিয়াল কথাত যোৰ্ণি বিবলৈ যাতে ছবিবা নেপায় তাৰ বাবে তেওঁলোকক বিভিন্ন ক্ষেত্ৰত ব্যস্ত ৰাখিব লাগিব। এই ব্যস্ততা কৰিব পাবিলে ছাত্ৰ লম্বাজৰ স্বাক্ষত থকা ছাত্ৰ উপস্থলতাও লোপ পাব।

কাৰ্টুন ছবি সন্নিবিষ্ট, কং-বিবঙ ছবিয়ে ভৰা পুথিয়ে শিশু-মনক বেছি আকৃষ্ট কৰে। অসমীয়া ছবি এখন ভাল গ্ৰন্থ কাৰ্টুন ছবিয়ে আঁকি শিশুৰ বাবে প্রকাশ কৰা যেনা বহুত।

শিক্ষা বা চেম্বার্স কাৰণে “শিক্ষা বিশ্বকোষ” এখন অতি প্ৰয়োজন হৈছে। ভাৰতবৰ্ষ প্ৰায় সকলো ভাষাতে “শিক্ষা বিশ্বকোষ” ওলাইছে। আমাৰ ভাষাত নোলোহাতো সঁচাকৈয়ে বৰ দুখৰ বিষয়। অসম সাহিত্য-সভা আৰু চৰকাৰে অতি শীঘ্ৰে এই বিষয়টোত মনোযোগ দিব তুলি আশা কৰিলো।

নক নক শিশুৰ পুথি প্ৰকাশ কৰিবলৈ অসম সাহিত্য-সভাৰ হাতত মাৰাৰা সজাই দিয়া এটা “ভাস পুথি” আছে আৰু অলপতে সাজিবৰ ভূতপূৰ্ব গৱৰ্ণৰ প্ৰক্ৰিয়াৰে প্ৰিভিকুবাৰ মেথি ডাউবীয়াই, শিশু-সাহিত্য প্ৰকাশ কৰিবলৈ দহ ছোৱাৰ টকাৰ “ভাস পুথি” এটা অসম সাহিত্য-সভালৈ আগ বঢ়াইছে। এখেতসকলক আমি সদায় কৃতজ্ঞতাৰে স্মৃত্ত বাখিম।

এখন উপন্যাস বা এখন নাটক বচনা কৰিবলৈ বিমানখিনি বুদ্ধি আৰু জ্ঞানৰ প্ৰয়োজন ভাঙকৈ বহুতো বেছি জ্ঞান, বুদ্ধি আৰু বিবেচনাৰ প্ৰয়োজন হয় এখন কিতাপৰ মূল্যোচনা কৰিবলৈ। সমালোচকসকলে সাহিত্যৰ প্ৰতিনিধিত্ব কৰে। তেওঁলোকৰ সমালোচনা সাহিত্য সমালোচনাৰপৰাই আমি এখন কিতাপৰ মূল্যায়ন কৰো। সেই কাৰণে সমালোচকসকল নিৰপেক্ষ হব লাগে।

সমালোচকৰ জ্ঞানৰ পৰিমাণ, দৃষ্টিভঙ্গী, বুদ্ধি-বৃত্তি প্ৰকাশ পায়, তেওঁৰ সমালোচনাত। সাহিত্যিকৰ কিতাপত প্ৰকাশ পোৱা সৌন্দৰ্য্যক আলোচনা কৰিবলৈ গৈ—সমালোচকে লিখকৰ লুকাই থকা সৌন্দৰ্য্য খিনিকো প্ৰকাশ কৰে। সমালোচক পক্ষপাতহীন হোৱা উচিত। এনে হলেই সমালোচনাৰ নিৰুদ্ধখিনিও উত্তম সাহিত্য হ’ব।

অসমীয়া ভাষা আৰু সাহিত্যত বৰ্তমান চলি থকা অৰাজকতা আৰু দুৰ্নীতিক গুচাবলৈ নিৰ্ভীক হুঁ আৰু প্ৰকৃত সমালোচনাৰ আৱশ্যক হৈছে। কলিকতাৰপৰা আহুদানি হৈ অহা ভাৰ-ভাৰাই আমাৰ সাহিত্যৰ “সত্য” নাশ কৰাৰ উপক্ৰম কৰিছে। তাৰ উপৰি আলোচনা বা সমালোচনাই হকে-নহকে পঢ়িমীয়া সাহিত্যৰ লগত কৰা বিজনিৰে অসমীয়া সাহিত্যৰ মানহও ওপৰলৈ তুলি নিব নোৱাৰে। সাহিত্যত অনৈতিকতা দুৰ্নীতিকৰণ আৰু অৰাজকতাক বিৰাজ কৰিবলৈ দিলে আমাৰ শিশু-সাহিত্যৰ গতি আৰু মানহও নিম্নশ্ৰেণী হ’ব। ইয়াক বোধ কৰিবলৈ হলে আজি এফল নিৰ্ভীক সমালোচকৰ আৱশ্যক।

সাহিত্যিকসকলে অহুৰোধ যেন কোনো ওচৰ-চুবুৰীয়া, দুৰ্গণবীয়া বা লাগবপৰীয়া দেশৰ সাহিত্যৰ অহু অহুকৰণ কৰি আমাৰ সাহিত্যৰ ভঁৰাল যেন ওপচাৰ নেপেলায়। কাউৰী হ’বা চবাই হৈ বেচি দিন থাকিব নোৱাৰে। সেই আশা আৰু চেটোও নিবৰ্থকেই হ’ব।

ভাষাতত্ত্ববিদ ডঃ বাপ্টিস্ট কাকতিয়ে প্ৰাচীন আৰু আধুনিক অসমীয়া সাহিত্যৰ বিভিন্ন দিশত সমালোচনামূলক প্ৰৱন্ধ লিখি, আমাৰ সাহিত্যৰ মূল্যায়ন কৰিছে। সাহিত্যবৰ্ণী জননীনাথ বেজবৰুৱাৰ কিছুমান সমালোচনা আমাৰ সাহিত্যত আৱৰণী হৈ থাকিব।

কিছু দুখৰ বিষয় এয়ে যে “জোনাকী”, “ৰাহী”, “আৱাহন” মুগৰ বহুতো সন্মানপ্ৰাপ্ত গ্ৰন্থসমূহৰ লিখনিব আঁঠিলৈকে প্ৰকৃত আলোচনা সমালোচনা হোৱা নাই। আনন্দৰ কথা,

অসমৰ সাহিত্য-সভাই বৰ্তমান ১৭জনীয়াৰ বেজবৰুৱা, ৮জনীয়াৰ আগবঢ়াৱা, ১৬জনীয়াৰ জৰফলৈ, ১৭জনীয়াৰ গোহাঁইবৰুৱাৰ দৃষ্টি-সাধিকী পালন কৰাৰ বিষয়ে আলোচনা কৰিছে। শত্ৰুনাধিকীবিলাকত তেখেতসকলৰ সাহিত্যৰ বিশদ আলোচনা হ'ব বুলি আশা ৰাখিছে।

অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যত ৰূপ ধৰা তেজসকলে অসমীয়া সাহিত্যৰ বিভিন্ন গুণৰ গুৰু, মানবও আদি বিবিধ কথা লৈ গবেষণাও কৰিব পাৰে। আমাৰ নাট্য-সাহিত্য, কাব্য-সাহিত্য, বুৰঞ্জী-সাহিত্যৰ ওপৰতো এনে গবেষণাৰ প্ৰয়োজন। এটা কথা মনত ৰাখিব লগা এয়ে যে, সমালোচকেহে একোটা গুণৰ সাহিত্যক প্ৰকৃত ৰূপত দাঙি ধৰিব পাৰে।

আলোচনী আৰু বাতৰি কাকতৰ যোগেদিও সাহিত্য জন-সাধাৰণৰ মাজত প্ৰচাৰ হয়।

বাতৰি কাকতৰ প্ৰচাৰ বিস্তৰভাৱে হোৱা কাৰণেই তাৰ প্ৰভাৱো পাঠক সংখ্যা সাহিত্য সমাজৰ ওপৰত বেছি।

যোৱা বছৰ কেইটাত অসমত বাতৰি কাকতৰ সংখ্যা আৰু প্ৰচাৰ বাঢ়িছে। ১৯৬৫ চনত প্ৰকাশ হোৱা অসমীয়া কাকতৰ সংখ্যা আছিল ২৪ খন, তাৰে ৬ খন নতুনকৈ প্ৰকাশ হোৱা। ইয়াৰ ভিতৰত এখন দৈনিক, দুখন সাপ্তাহিক আৰু দুখন মাহেকীয়া পত্ৰিকা প্ৰকাশ হৈছে। অসমীয়া কাকতৰ পঢ়ুৱৈৰ সংখ্যা হ'ল শতকৰা ৬২'৪ জন। চৈধ্যটা বাতৰি কাকতৰ ভিতৰত অসমীয়াতে আটাইতকৈ কম কাকত আছে।

সংবাদ সেৱা কৰিবলৈ অসমীয়া শিক্ষিত ডেকাৰ এতিয়াও ধাউতি বঢ়া নাই। ইয়াৰ মূলতে হয়তো সংবাদ সেৱাৰ প্ৰতি থকা আমাৰ দৃষ্টি-ভঙ্গীয়েই দায়ী। সংবাদ সেৱা বিষয়ক শিক্ষা দিবলৈ বিশ্ববিদ্যালয় দুখনেও ব্যৱস্থা লব পাৰে। সাহিত্যিকৰ দৰে সংবাদ-সেৱীৰ জন্ম নহয়—শিক্ষা আৰু অভিজ্ঞতাইহে সংবাদ-সেৱীৰ সৃষ্টি কৰে।

ৰাজনৈতিক, সামাজিক আৰু অৰ্থনৈতিক সমস্যাৰে পৰিপূৰ্ণ অসমক আনৰ আগত পৰিচয় কৰি দিবলৈ হলেও আমাৰ ইংৰাজী কাকত কেইখন আৰু বেছি সক্ৰিয় আৰু সচেতন হোৱা উচিত। বাতৰি কাকতেহে আমাৰ ৰাজনৈতিক আৰু সামাজিক চেতনা জগাই তুলিব পাৰিব।

নিৰ্ভীক সংবাদ সেৱাই অসম আৰু অসমীয়া জাতিৰ বহুতো উপকাৰ সাধিব। সাংবাদিকৰ প্ৰতি কথাতে স্বাধীন দৃষ্টিভঙ্গী—প্ৰতি কথাৰ তল-তল বিচাৰ, পক্ষপাতশূন্য আলোচনাৰ অত্যন্ত প্ৰয়োজন। অসমৰ বৃহত্তৰ স্বাৰ্থৰ কথা চিন্তা কৰি সংবাদ-সেৱীসকলে মোৰ অহবোধ, তেওঁলোকে যেন কেতিয়াও কোনো পৰিস্থিতিতে কোনো শক্তিৰ ওচৰত মূৰ নোদোঁৱাই বা কোনো শক্তিয়ে তেওঁলোকৰ ওপৰত প্ৰভাৱ বিস্তাৰ কৰিব নোৱাৰে। অবাধিত ভাৱে সত্য-শিৱ-হৃদয়ৰ আৱৰ্ণতে বাট বুলি অসমীয়া ভাষা আৰু সাহিত্যৰ ৰূপনাত সাংবাদিকসকলে উপচাৰ আগবঢ়াওক।

আৰু এটা কথা ইয়াতে কলে বোধকৰো অৱশ্যৰ নহ'ব। আমাৰ কলেজ আৰু স্কুলবিদ্যালয় প্ৰত্যেকেই বহুবেকত একো একোখন আলোচনী প্ৰকাশ কৰি চেমিনাৰবিলাকক সাহিত্য চৰ্চাৰ উপৰি বিতৰণ যেন।

অসম সাহিত্য-সভাই এই আলোচনীবিলাকৰ প্ৰতিযোগিতা পাতি, তাৰ ক্ষিত্যত শ্ৰেষ্ঠ থকাৰ পুৰস্কাৰ দি চেমনীয়াসকলক উৎসাহ উদগনি দিব পাৰে। এনে পুৰস্কাৰ একো একোজন সাহিত্য-ৰচীৰ বৃত্তিত দিয়া ভাল।

কছাৰী, নগা, মিচিমি, আবহ, গাবো, মিকিৰ, খাচীয়া, লাং, ফাৰিয়াল, কোচ-কলিতা, আহোম-চুটিয়া, কাঠ-কলিতা বা কাংহু, ব্ৰাহ্মণ আদি আটাইবোৰ লগলাগি লোক-সাহিত্য আৰু লোক-সংস্কৃতি অসমীয়া জাতিটো। আমাৰ মূখে মূখে চলি অহা কবিতা, প্ৰবচন, লোকগীত, সাধু আদিয়েই লোক-সাহিত্য। মিকি, মিকিৰ, খাচীয়া আদি জনজাতীয় লোকসকলৰ মাজত প্ৰচলিত থকা কিছুমান সাধুকথাৰ সংকলন এটা অসম সাহিত্য সভাই প্ৰকাশ কৰিছে। কিন্তু মূলা, গালং, চিংকো আদি বহুতো জাতিৰ মাজত জনপ্ৰতি সঁচৰিত হৈ আছে। সেইবিলাক গোটাই আনি অসমীয়া ভাষাত প্ৰকাশ কৰিলে লোক-সাহিত্যৰ ভঁৰাল চহকী হব।

আচলতে সাধুকথা বা প্ৰবচনবিলাক আমাৰ ভাষাত বেনেটক আছে জনজাতীয় লোকসকলৰ ভাষাটো কম বেছি পৰিমাণে তেনেকৈয়ে পোৱা যায়। এইটো মন কৰিবলগীয়া যে, আমাৰ সাধুবিলাকত যি কাল্পনিক কথাৰ সমাবেশ ঘটিছে, ঠিক একে ধৰণেই জনজাতীয় লোকসকলৰ সাধুতো তেনে কাল্পনিক কথাকে পোৱা যায়। -তেওঁবিলাকৰ ভাষা আমাৰপৰা পৃথক হলেও ভাষাৰা কিন্তু আমাৰ উভয়ৰে একে। আমাৰ দেশৰ চুকে-কোণে পৰি থকা আপুৰুগীয়া লোক-সাহিত্যৰ সম্বলখিনি গোটাই আনি প্ৰকাশ কৰিলে সাহিত্যৰ ভঁৰালো চহকী হব—জাতীয় ঐক্য আৰু সংহতিও দৃঢ়তৰ হব। আমাৰ মৌখিক সাহিত্যৰ ভঁৰাল এতিয়াও বৰ চহকী হৈ আছে। কিছুসংখ্যক লোকগীত এতিয়াও অনাবিকৃত হৈ আছে। অসম সাহিত্য-সভা বা আন জাতীয় অস্থানে এইবোৰ সংগ্ৰহ কৰাৰ ব্যৱস্থা কৰিব লাগে।

লোক-সাহিত্যৰ দৰে লোক-সংস্কৃতিৰ ক্ষেত্ৰতো আমাৰ দেশ বৰ চহকী। অসমৰ জাতীয় উৎসৱ বিহুৰ বাহিৰেও আমাৰ জনসাধাৰণে বিভিন্ন উৎসৱ বিভিন্ন সময়ত পালন কৰে। বিহু উৎসৱক কেন্দ্ৰ কৰি দেশখনত এটি সাংস্কৃতিক নৱ-জাগৰণ হোৱা বাহুৱীয়। এই উৎসৱসমূহৰ বৈজ্ঞানিক ভাণ্ডাৰ আনকি বিহু-গীতৰ দৰে আত্মবৃত্তিক গীত-মাত আদিবো প্ৰকৃত ব্যাখ্যা হোৱা নাই। লোক সংস্কৃতি বা ধনুৰা সংস্কৃতিক উন্নত কৰি বা সেই সংস্কৃতিৰ লগত আধুনিক জীৱন-ধাৰাৰ সমন্বয় ঘটাব পাবিনেকি এই বিষয়ে চোঁটা চমোৱাটো প্ৰয়োজন বুলি ভাবো। অসমীয়া সংস্কৃতিৰ মূল ভেটিটো হ'ল লোক-সংস্কৃতি। গতিকে আমি পচিমীয়া কলা-কৃষ্টিৰ বন্ধ অহুকৰণ নকৰি নিজৰ ধনুৰা সংস্কৃতিক লাৱট লৈ অনা-অসমীয়া, ন-অসমীয়া আদি সকলোকে যাতে এই সংস্কৃতিৰ প্ৰতি আকৃষ্ট কৰিব পাৰে তাৰ বাবেহে যত্ন কৰা উচিত। অসমীয়া লোক-সংস্কৃতিৰ প্ৰকৃত মূল্যবান এতিয়াও ভালদৰে হোৱা নাই। অৱশ্যে বৰ্তমান সময়ত ত: প্ৰচুৰত সোমাইবোৰে বিহু-গীত আৰু বিহু-সংস্কৃতিৰ ওপৰত, বৈজ্ঞানিক জ্ঞানে আলোচনা কৰিবলৈ লৈছে।

লোক-সাহিত্য আৰু লোক-সংস্কৃতিৰ ওপৰত, বিহুৰ তথ্য-পাতিৰে পৰিপূৰ্ণ হুখম হুখম প্ৰেমৰ অজন্ত অৱন্তক। এনে প্ৰেমৰণা আৰু অধ্যয়নেহে আমাৰ নিজা সংস্কৃতিৰ লোকসকলক

আজিৰ ভাৱ জগাৰ পাবিব। নিজ লংঘতি পাহৰি যোৱা অসহীয়া জাতিয়ে আকৌ নিম্নক তিনি খণ্ড আৰু অন্তৰবোৰ অন্তৰত অহুতৰ কবিতা পাবিব যে আমি অসহীয়া, আমাৰ মাজত গুণ-চাপৰৰ ভেৰাতোষ নাই। আমি এক আৰু এটাহে, কিয়নো আমাৰ জাতীয় লংঘতি এটাহে।

নাটক সাহিত্যৰ আন এটা আৱশ্যকীয় অঙ্গ। নাট্যকাৰৰ হাৰিষ কবি বা ঔপন্যাসিকতক বেছি। চৰিত্ৰ চিত্ৰন, বিভিন্ন কথোপকথন, ঘটনাৰ সংঘাত বেলেগ বেলেগ কাৰ্য্যকলাপৰ মাজেদি আচল কাহিনীক সজাই পৰাই উলিয়াই নিব লাগে নাট্যকাৰে। বৰমঞ্চৰ নাট্য-সাহিত্য আৰু বৰমঞ্চ লগত নাট্যকাৰে নাটকৰ সমস্ত বক্ষা কবিতা লগা হোৱাত প্ৰত্যেক খোজ দিওঁতে বহুতো ভাবি চিন্তি দিব লগা হয়। বৰমঞ্চত সকলো নাট মঞ্চ কৰাৰ সুবিধা নথকাৰ বাবে আমাৰ অভিনেতাসকলে সকলো নাটক মঞ্চ কবিতালৈ সাহ কৰিবপৰা নাই। কিন্তু মঞ্চ মূল পূৰ্ণাঙ্গ নাট লিখোঁতে নাট্যকাৰে প্ৰায়েই বৰমঞ্চলৈ মন নকৰে। বৰমঞ্চইহে নাটখন হুচাকৰূপে অভিনয় কৰিবলৈ সজাই লব লগীয়া হয়। মুঠতে নাট্যকাৰ আৰু বৰমঞ্চ উভয়েই হৃদয়ৰ সহযোগিতা হলেহে নাটখনৰ অভিনয় সৰ্বাঙ্গসুন্দৰ হৈ পৰে।

বিজ্ঞানে মানুহৰ চিন্তাধাৰা পৰিবৰ্তন কৰিলে। আজিৰ মানুহ যুক্তিবাদী। পুৰণি কৌশল অতিক্ৰম কৰি দিনে দিনে নতুন কৌশলৰ প্ৰবৰ্তন হৈছে। সমাজৰ ব্যক্তিগত সমস্যাৰ চিন্তাশীল লোকসকলে নাটকত ৰূপ দিছে। এনে ধৰণৰ নাটক আমাৰ সমাজত অতি আৱশ্যক হৈ পৰিছে। নাট্যকাৰসকলে নাটক ৰচনা কৰোঁতে বিশেষভাৱে সংলাপৰ ওপৰত চকু দিব লাগে। কাৰণ চৰিত্ৰ প্ৰকাশ হয় সংলাপৰ যোগেদি আৰু সমাজক পোহৰলৈ ৰাট দেখুৱাই নিব পাৰে এই সংলাপেই।

পূৰ্ণাঙ্গ নাটৰ বাহিৰেও আজি এক-অঙ্গীয়া নাটকৰ সৃষ্টি হৈছে। এক-অঙ্গীয়া নাটকত দেখা যায় এটা বিশেষ ঘটনাক কেন্দ্ৰ কৰি নাটক কীৰ্ত্তি গতিত আগবাঢ়ে। ইয়াৰ ৰচনা-কৌশল পূৰ্ণাঙ্গ নাটকতকৈ বেলেগ। ইয়াত মাজ এটা দিশহে প্ৰকাশ পায়। কম সময়, কম কথা, কম চৰিত্ৰক লৈ এক-অঙ্গীয়া নাট ৰচিত হয়।

এক-অঙ্গীয়া নাটৰ অভিনয়ে মানুহক আকৰ্ষণ কৰিছে, কিয়নো কামৰ মাজতে কল্হক সময় উপভোগ কৰিবলৈ মানুহে হুচল পায়। এক-অঙ্গীয়া নাটৰ ঘটনাবিলাকে দৰ্শকৰ মনত বহুত দিনলৈকে বৈ যায়। কিন্তু আমি দেখিছোঁ, এক-অঙ্গীয়া নাটকৰ আজি যেনে প্ৰচলন হৈছে, পূৰ্ণাঙ্গ নাটকৰ তেনে হোৱা নাই। নাটৰ উন্নত কৰিবলৈ হ'লে অভিনেতাসকলে পূৰ্ণাঙ্গ নাটৰ ওপৰত বিশেষ মনোযোগ দিয়াটো বাঞ্ছনীয়।

নাটৰ অভিনয়ে সমাজ সংশোধন কৰাত আৰু সমাজক আগবঢ়াই নিয়াত যিমান শক্তিশালী, যিমান শক্তিশালী গল্প, উপভাস বা ৰচনা নহয়।

অনন্তৰ আজি এটা জাতীয় নাট্যশালাৰ অতি প্ৰয়োজন। গুৱাহাটীত নিৰ্ম্মাণমান বৰীজ-তলৰ নাটমঞ্চকে অসমৰ জাতীয় নাট্যশালাৰূপে পৰিগণিত কৰিব পাৰি। বাইজ আৰু চৰকাৰৰ সহযোগিতাত প্ৰতিষ্ঠিত জাতীয় নাট্যশালাই অসমৰ নাট আৰু মঞ্চ আন্দোলনত এক বিশিষ্ট ঠাই লব পাবিব। এই নাট্যশালাই অসমৰ পৌৰাণিক নাটকসমূহ, নাট, ভাওনা, পুতলা নাচ,

নৃত্য-নাট্য, বিহ-নাটকে আমি কবি বিভিন্ন ধৰ্ম্ম শীত-মাত আদিবো চৰ্চা কবির পাৰিব।
জাতীয় নাট্যশালাক কেন্দ্ৰ কবি এটা সাংস্কৃতিক আন্দোলন গতি উঠাব সম্ভাবনা আছে।

আজি কিছুদিনৰ ভিত্তৰতে ভাৰত চৰকাৰে অগ্নয়ৰ কেইবা ঠাইতো অনাতাঁৰ কেন্দ্ৰ স্থাপন
কৰিছে। এই অনাতাঁৰ কেন্দ্ৰবিলাক প্ৰতিষ্ঠা কৰাৰ মূলতে বৈদেশিক,
অনাতাঁৰ কেন্দ্ৰ
সামৰিক আদি বিভিন্ন কাৰণ দ্বিভিত আছে। উপাধি অগ্নয়ত এইবিলাক
প্ৰতিষ্ঠা কৰাৰ বাবে আমি ভাৰত চৰকাৰৰ শলাগ লৈছো।

অসম—সংস্কৃতিৰ ক্ষেত্ৰতো সঁচাকৈয়ে ‘অসম’। বিভিন্ন সংস্কৃতি একেলগে থুপ খাই ইয়াত
এটা যাদুঘৰৰ সৃষ্টি কৰিছে বুলিব পাৰি। পাৰ্ৱত্য জনজাতি লোকসকলৰ (নেকাৰাগীকো ধৰি)
লোক-সংস্কৃতি সঁচাকৈয়ে বিভিন্ন ধৰণৰ আৰু বিচিত্ৰ ৰূপৰ। এনে এখন ৰাজ্যত অনাতাঁৰ
কেন্দ্ৰসমূহবো দায়িত্ব বহুত। প্ৰধানতঃ এইটো মন কৰিবলগীয়া যে বিভিন্ন কলা-কৃষ্টিৰ সমন্বয়ে
হৈছে অসম। অসমৰ সংহতি আৰু একা সংস্কৃতিৰ যোগেদিয়ে অক্ষয় ৰাখিব। সেয়েহে আমি
অনাতাঁৰসমূহত বেছিভাগ অসমীয়া কৃষ্টিৰ কথা চিনিবলৈ বিচাৰো।

অসমৰ আকাশে বতাহে লোক-সংস্কৃতিৰ “বেণু” উৰি ফুৰিছে। এইবিলাক সংগ্ৰহ
কৰাৰ ক্ষেত্ৰত, অনাতাঁৰ কেন্দ্ৰসমূহ আৰু সক্ৰিয় হোৱাটো ভাল বুলি ভাবো। নহলে বতাহতে
উৰা বেণু বতাহতে বিলীন হব। অসমীয়া ভাষা, সংস্কৃতিৰ প্ৰচাৰৰ ক্ষেত্ৰতো অনাতাঁৰ কেন্দ্ৰই
বহুত কাম কৰিব পাৰে। অনা-অসমীয়া লোকক অসমীয়া ভাষা শিকোৱাৰ এটা প্ৰচেষ্টা
অনাতাঁৰ কেন্দ্ৰই লব পাৰে। অসমীয়া ভাষাৰ শুদ্ধ আৰু নিৰ্ভাল উচ্চাৰণৰ ওপৰত অনাতাঁৰ
কেন্দ্ৰই গুৰুত্ব দিয়া উচিত। আৰু লগতে কব খোজো যে কলিকতা, মাদ্ৰাজ আদি অনাতাঁৰ
কেন্দ্ৰৰ দৰে আমাৰ অনাতাঁৰ কেন্দ্ৰতো আঞ্চলিক ভাষা-সংস্কৃতিৰ ওপৰত অধিক গুৰুত্ব দি
আচনি প্ৰস্তুত কৰিব লাগে।

অসমীয়া সাহিত্য প্ৰচাৰৰ ক্ষেত্ৰত অনাতাঁৰ কেন্দ্ৰই বৰ্তমানে থকা ব্যৱস্থা অলপখন কবি
পাৰে। বৰ্তমান প্ৰচাৰিত কবি সন্মিলনৰ বাহিৰেও গল্পকাৰক, ঔপন্যাসিক, নাট্যকাৰ, নিবন্ধ
লিখক আদি সাহিত্যিকসকলবোৰ ন আৰু পুৰণিৰ মাজত এটা যোগাযোগ ব্যৱস্থা কৰিবলৈ,
“সাহিত্য চ’ৰা” নাম দি এটা অস্থায়ী প্ৰচাৰিত কৰিব পাৰি, য’ত অসমীয়া সাহিত্য আৰু
তাৰ ধাৰাৰ বিষয়ে স্ৰোতাৰ্থকলক পৰিচয় কৰি দিব পাৰে।

অনাতাঁৰ নাটক আৰু তাৰ পৰিচালনাৰ ক্ষেত্ৰত এটাই কথা কব পাৰি যে নাটক
অসংখ্য সৃষ্টি হৈছে যদিও কোনো এখন নাটকেই আজিলৈকে স্ৰোতাৰ মাজত অতীতপূৰ্ণ
আলোড়নৰ সৃষ্টি কৰিবপৰা নাই। ভাল অসমীয়া গল্প-উপন্যাসবিলাকৰ নাটকীয় ৰূপ দিব
পাৰি। বিশ্বৰ শ্ৰেষ্ঠ নাটকসমূহৰ অসমীয়া অনুবাদ এতিয়াতকৈ বহুলভাৱে অনাতাঁৰ কেন্দ্ৰই প্ৰচাৰ
কৰিব পাৰে। নাটকৰ অভিনয় আৰু প্ৰযোজনৰ মানদণ্ড এতিয়াতকৈ উচ্চ স্তৰৰ কৰিবলৈ বহু
কথা উচিত। গভাৰ্ণমেণ্টকটাই সকলো ক্ষেত্ৰতে হেঁচাৰ ব্যৱস্থা। নতুন কলা-কৌশল, আধুনিক
ভাৱ-ভাষাইহে অনাতাঁৰ নাট্যকাৰ জনপ্ৰিয় কৰি ফুৰিব পাৰিব।

আমিৰি অসমৰ সুযোগ্য কৃতী সন্তানসকলৰ স্তুত্য অনাটনৰ কেৱলই পূৰ্ব-পৰিকল্পিত কাৰ্য্যক্ৰম প্ৰচাৰ কৰি যোগ্য পৰিচালনাৰ প্ৰমাণ দিবপৰা নাই। গীতা, ভাষ্যৰত, বৰশীত, কীৰ্ত্তনৰ স্বাধাৰ্মেৰে স্তুতকৰ প্ৰতি শোক প্ৰকাশ কৰাটোহে সকলোৱে বিচাৰে। কাৰ্য্যক্ৰমৰ পৰিৱৰ্ত্তনতহে কৰ্ম-কৰ্ত্তাসকলে নিজৰ দক্ষতাৰ পৰিচয় দিব পাৰিব।

বাহুবৰক শিল্প-কলা-কৃষ্টিৰ সংগ্ৰহালয় বুলি কব পাৰি। এনে সংগ্ৰহালয়ৰ মূল উদ্দেশ্য হৈছে এটা জাতিৰ হেজাৰ বা শ-শ বছৰৰ সভ্যতা আৰু কৃষ্টি কেনেদৰে বাহুবৰ, পুৰাতত্ত্ব, আগবাঢ়িছে তাৰ জ্ঞান দিয়া। বিভিন্ন কাৰণত বাহুবৰৰ অৱদান স্বীকাৰ কৰিবই লাগিব।

পৰ্বতে-কন্দৰ, গুৱেঁ-ভুঞে সিঁচৰিত হৈ থকা শিলৰ গাত খোদিত লিপি বা প্ৰতি-মূৰ্ত্তিয়ে আমাক এটা সময়ৰ, এটা যুগৰ কলা-কৃষ্টিৰ আৰু ঐতিহাসিক মূল্য থকাৰ সন্দেশ দিয়ে। আমাৰ দেশৰ যি ঐতিহ্য সি অতি পুৰণিকলীয়া। অতীতক লৈ আমি সততে গোৱৰ কৰোঁ। গতিকে আমি বাহুবৰ, পুৰাতত্ত্ব বিভাগ আদিক সৰ্বতোপ্ৰকাৰে সহায় কৰা উচিত যাতে আমাৰ দেশৰ ছাৰিয়ে-বনিয়ে লুকাই থকা বিবিধ বুৰঞ্জীৰ সমল সংগ্ৰহ কৰি ৰাজহুৱা বা জাতীয় সম্পত্তি কৰি ৰাখিব পাৰোঁ। আজি প্ৰকৃত অৰ্থত কবলৈ গলে প্ৰাক্-আহোম যুগৰ বুৰঞ্জীৰ সমল অসমত পোৱেই কম হৈ আহিছে। আহোম যুগৰ প্ৰতিচিহ্নসমূহ ৰাজহুৱা উদ্যোগীনাৰ ফলত ধ্বংস হৈ যোৱাৰ উপক্ৰম হৈছে। বহুতো মৈধাম, গড়, ঠঠ, মল্লিৰ আজি যাক্ষিঙ্ক সভ্যতাৰ বলি হ'ল। এতিয়া জীৱনী শক্তি হীন হ'ল, দেৱালয় আৰু বিবিধ সমলসমূহক আমি যদি তাৰ ঐতিহাসিক মূল্য দিবলৈ পাহৰোঁ—অতীতক অতীতৰ বুকুত লীন যাবলৈ এৰি দিওঁ, তাৰন্তৰ অন্ত্যন্ত প্ৰদেশবাদীৰ আগত আমি নিজকে কি বুলি চিনাকি দিম? বহুতো এতিয়াও আমাৰ দেশখন “জন্মলী দেশ” আৰু “বুঢ়িছৰ ৰাজত্বকালতহে অসমলৈ সভ্য মাহুহ আহিল” বুলি কম। অন্ত্যন্ত ভাৰতীয়ৰ, অসমৰ প্ৰতি থকা এই অজ্ঞতা বা অনভিজ্ঞতাক দূৰীভূত কৰিবলৈ হলেও আমাৰ বুৰঞ্জীৰ সমলবাজিক সম্পূৰ্ণৰূপে সংৰক্ষণ কৰা উচিত।

পুৰণি সাঁচিপতীয়া পুৰিবিলাক মাহুহে ভালকৈ নবখাৰ দোবত বহুতো নষ্ট হৈছে। চৰকাৰৰ লহায়ত ১৯১২-১৩ চনতে স্বৰ্গীয় হেমচন্দ্ৰ গোস্বামী ডাঙৰীয়াই বহুতো পুৰি সংগ্ৰহ কৰিছিল। সেই পুৰিবিলাক বন্ধা কৰিবলৈ আৰু পুৰি সংগ্ৰহ কৰিবলৈ “কামৰূপ অন্বেষণ সমিতি” স্থাপিত হৈছিল। আমি জানো এতিয়াও বহুতো পুৰণি পুৰি মাহুহৰ ঘৰে ঘৰে আছে। সেইবিলাক নষ্ট হোৱাৰ আগতে আমি যাতে গোটাই আনিব পাৰোঁ, তাৰ বাবে চেষ্টা কৰিব লাগে।

পুৰণি দুস্তাণ্য গ্ৰন্থ আলোচনী আদিক কোনো ব্যক্তিৰ ব্যক্তিগত সম্পত্তি হবলৈ এৰি দিয়া উচিত নহয়। এনে বহুমূলীয়া সম্পত্তি সোনকালেই ৰাজহুৱা সম্পত্তি কৰা উচিত। চৰকাৰ আৰু বাইজৰ সহযোগিতাত “বুৰঞ্জী আৰু পুৰাতত্ত্ব বিভাগ”ৰ যোগেদি এই পুৰিগ্ৰন্থসমূহ সংগ্ৰহ কৰি “নেচনেল আৰ্কাইভচ্” বা জাতীয় প্ৰদৰ্শনাৰত ধোৱাৰ দৰে জাতীয় সম্পত্তি কৰি ৰখা উচিত। একে ঠাইতে এই পুৰিসমূহ থাকিলে গৱেষকসকলৰো কাম কৰিবলৈ সুচল লাগিব।

‘অসম’ শব্দটোৰ অৰ্থই হৈছে কাৰো সন্মান নহয়। আকৌ দেশখন ঔখ-চাপৰ ভূমিখণ্ডৰ

কাৰণেও অসম বোলে। দুয়োটা অৰ্থৰে তাৎপৰ্য্য আছে।

পৰ্বত-ভৈয়াম
সম্প্ৰীতিৰ ক্ষেত্ৰত
একাধাৰ

বুঢ়িছৰ আগমনৰ আগলৈকে আমি “হিলছ” (Hills) আৰু “মেইনছ”
(Plains) শব্দ কেইটা ব্যৱহাৰ কৰা নাছিলো। তাৰ কাৰণ, আমি যে

পৃথক জাতি বা আমাৰ মাজত যে প্ৰভেদ আছে সেই কথা আমাৰ মনে
ঘৰেও নাছিল। এই ভেদভেদে জ্ঞান স্পষ্ট কৰিলে বুঢ়িছ শাসনে। তেওঁলোকৰ ৰাজত্বকালত
যি বিহ গছৰ বীজ কই ধৈ গ’ল তাক আজি আমি বহুত চেষ্টা কৰিও আন্দৰে সৈছে উচালিবপৰা
নাই। খৃষ্টান ধৰ্ম্মপ্ৰচাৰকাৰী মিছনেৰীসকলেও পৰ্বত-ভৈয়ামৰ মাজত বিভেদভাৱৰ সূচনা
কৰিলে। ১৮৭৩ চনত প্ৰবৰ্ত্তিত কৰা “ইনাৰ্, লাইন বেণ্ডলেণ্ডন”ৰ ফল স্বৰূপে পৰ্বত-ভৈয়াম
সংস্কৃতিৰ যোগাযোগ বিচ্ছিন্ন হ’ল। পাৰ্বত্য জিলা কেইখনত খৃষ্টানধৰ্ম্ম প্ৰবৰ্ত্তন হোৱা হেতু সেই
অঞ্চলৰ খ্ৰীষ্টিয়ানসকল সম্পূৰ্ণ পশ্চিমীয়া সভ্যতাৰ প্ৰভাৱত পৰিল। এতিয়া আকৌ সেইসকলৰ
মাজত হিন্দুধৰ্ম্ম প্ৰচাৰ কৰি অসমীয়া নীতিৰ লগত সেই জনজাতি লোকসকলক চিনাকি কৰি
দিয়াৰ আশাও মিছা আৰু তেনে চেষ্টাও হয়তো সম্পূৰ্ণ নিৰৰ্থক হ’ব। গতিকে এনে ক্ষেত্ৰত
ধৰ্ম্মীয় বা সাম্প্ৰদায়িক ভাৱধাৰা নলৈ এই অঞ্চলসমূহত অসমীয়া সংস্কৃতিৰ প্ৰচাৰৰ বাবেহে চেষ্টা
চলোৱা প্ৰয়োজন। বহল অৰ্থনৈতিক আৰু সামাজিক দৃষ্টিভঙ্গীৰ ফালৰপৰাও চালে পৰ্বত-
ভৈয়ামৰ ঐতিহাসিক যোগাযোগ ব্যৱস্থাৰ পুনঃ প্ৰতিষ্ঠা কৰা অতি প্ৰয়োজন।

“অসম সাহিত্য সভা”ই আজি কেইবাবছৰো ধৰি আগৰ প্ৰীতিৰ ভাৱ ঘূৰাই আনিবলৈ
চেষ্টা কৰিছে, কিন্তু কিছুদূৰ আগবাঢ়িছে যদিও নানা কাৰণত সম্পূৰ্ণভাৱে কৃতকাৰ্য্য হ’বপৰা নাই।

এইখিনিতে এটা কথা চকুত পৰে, পৰ্বত-ভৈয়ামৰ সম্প্ৰীতি উন্নত কৰিবলৈ, আমাৰ
ডেকাসকল কামে-কাজে, ব্যৱসায় আদিত তেওঁবিলাকৰ মাজলৈ যাব লাগে। আমি গম পাইছো
‘নেফা’ৰ বাইজে তাৰ স্কুলবিলাকলৈ অসমীয়া ডেকাক আগ্ৰহেৰে বিচাৰিছে। ডেকাসকল উৎসাহ
উদ্ভবে যোৱা উচিত আৰু অসম চৰকাৰেও, ‘নেফা’লৈ আমাৰ ডেকাসকলক যাবলৈ উৎসাহিত
কৰে যেন। আমাৰ শিলং, আইজাল, ডিম্ফু, তুৰা, সদিয়া, কহিয়া, নেফা আদি ঠাইত আমাৰ যি
তাকবীয়া ডেকা আছে, তেওঁবিলাকে পৰ্বতীয়া ভাই-ভনীসকলৰ লগত মিলিবলৈ সুবিধা পাইছে।
এইসকল ডেকাই তেওঁবিলাকৰ ভাষাবিলাক যদি শিকে তেন্তে আমাৰ মাজত বহুতো ভুল
বুজাবুজি দূৰ হ’ব আৰু সম্প্ৰীতিৰ ভাৱ দৃঢ় হ’ব। মিছনেৰীসকলৰ দৰে আমাৰ ডেকাসকলে
পাৰ্বত্য সমাজৰ লগত নিজকে খাপ খুৱাই তেওঁলোকক আমাৰ সংস্কৃতিৰ লগত পৰিচয় কৰি দিব
লাগে। একে সংস্কৃতি আৰু একে উদ্দেশ্য হলেহে আমাৰ মাজত থকা প্ৰভেদৰ আঁৰ কাপোৰখন
আঁতৰি যাব; সংস্কৃতিৰ এনাঅৰি ভালব বাঞ্ছোন তেতিয়া হয়তো কটকটীয়া হৈ পৰিব।

কিছুদিনৰ আগতে এই মহৎ উদ্দেশ্যৰে অসম সাহিত্য সভাই “ভাষা জ্ঞান পৰীক্ষা”ৰ
শ্ৰেণী শুৱাহাটী, ডিম্ফু আদি ঠাইত আয়োজন কৰিছে। ইয়াৰ মূল উদ্দেশ্য হ’ল অসমীয়া
ডেকাক আন পাৰ্বত্য লোকৰ ভাৱ-ভাষাৰ লগত পৰিচয় কৰি দিয়াৰ আৰু সেইদৰে পাৰ্বত্য

জিলার লোকসকলক অসমীয়া ভাষাৰ লগত চিনাকি কৰি দিয়াৰ। জনজাতীয় লোকসকলৰ বাহিৰেও অসমত থকা বহুতো অনা-অসমীয়া, ন'-অসমীয়াইও এই স্থবিধা গ্ৰহণ কৰিছে। এই ক্ষেত্ৰত অৱশ্যে বাইজ আৰু চৰকাৰৰ সক্ৰিয় সহযোগিতা লাগে। সকলোৰে সহায়ত্ব আৰু সাহায্য পালে এই মহৎ কাৰ্য্যই পৰ্ব্বত-ভৈয়ামৰ মন্ত্ৰীতি গাঢ়তৰ কৰি তুলিব।

অসমৰ অৱস্থিতি ভাৰত বা দক্ষিণ-পূব এচিয়াতে বৰ সৰুজনক। ইখনৰ পিছত সিখনকৈ জ্বন বক্তব্যী যুদ্ধ লাগিল। এই যুদ্ধৰ ধুম্‌ধাম শাম কাটোভেই প্ৰৱল বান-পানীয়ে প্ৰতি বছৰে আমাক জ্বলুকি জ্বলুকি শিকাইছে। তাৰ উপৰি আমাৰ মাজৰ কিছুমান পৰ্ব্বতীয়া ভাই-ভনীয়ে আহকলীয়া পৰিস্থিতিৰ সৃষ্টি কৰি আমাক আৰু আহকালত পেলাইছে। এই সকলো-বোৰ বেমেজালিবৰণা দেশখন উদ্ধাৰ কৰি স্থিৰ কৰিবলৈ হলে আমাৰ পৰ্ব্বত-ভৈয়ামৰ জাতীয় সংহতি আৰু ঐক্য অক্ষুণ্ণ ৰাখিব লাগিব।

কছাৰী ৰাজ্য কাছাৰ। কছাৰীসকল হাৰে-হিমজ্বৰে অসমীয়া। ইতিহাসৰ বিপৰ্য্যত কাছাৰৰ কথা কছাৰীসকলৰ নিজৰ ঐতিহ্য নিজৰ ঠাইতে প্ৰায় হেৰুৱাই পেলাইছে। মানব আক্ৰমণত অসম উপত্যকাৰ বহুতো অসমীয়া লোকে প্ৰায় দেৰণ বছৰ আগতে, কাছাৰত থাছ অসমীয়া ধৰণেৰে গাওঁ পাতি বসতি কৰিলেগৈ।

এইসকল অসমীয়া আমাৰ তেজ-মজ্জাৰ। তেওঁবিলাকে বিচাৰিছে, মাতৃভাষা অসমীয়াৰ মাধ্যমত ল'ৰা-ছোৱালীক শিক্ষা দিবলৈ। কেই বছৰমানৰ আগতে, তেওঁবিলাকৰ আহ্বানত অসম সাহিত্য সভাই অসমীয়া গাওঁ কেইখনত অসমীয়া মাধ্যমৰ কেইখনমান পাঠশালা স্থাপন কৰিছে। এই পাঠশালাবিলাকলৈ চৰকাৰৰ বোৰ্ডে কিছু সহায় দিছে, সেয়ে যথেষ্ট হোৱা নাই। ডকণৰাম ফুকন এম-ই ভুলখনক সভাই আৰ্থিক সাহায্য দি আহিছে।

অসম উপত্যকাত বঙলা ভাষা ল'ৰা-ছোৱালীৰ শিক্ষাৰ বাবে, বঙলা ভাষাৰ মাধ্যমত চলা পাঠশালা আৰু হাইস্কুলবিলাকত চৰকাৰে যেনেদৰে সহায় সহায়ত্ব দিছে, সেইদৰেই, কাছাৰত থকা অসমীয়াভাষী ল'ৰা-ছোৱালীৰ বাবে, অসমীয়া ভাষাৰ মাধ্যমত পাঠশালা আৰু হাইস্কুল স্থাপনত সহায় কৰাটো আমি বাহা কৰো। কাছাৰৰ অসমীয়া গাওঁ কেইখনৰ মাজত, এখন অসমীয়া মাধ্যমৰ হাইস্কুল স্থাপন হোৱাটো অতি প্ৰয়োজন। সময় বহুতো উকলি গ'ল। অসম সাহিত্য সভা আৰু চৰকাৰে এই বিষয়টোৰ বাবে যেন সোনকালে বিবেচনা কৰে।

এই বিষয়ে বহুলাই আলোচনা নকৰি আমি কওঁ, আমি কাছাৰত থকা অসমীয়া ভাষা-ভাষীসকলে কেতিয়াও নাপাহৰো।

অসম চৰকাৰে ১৯৬০ চনতে অসমীয়া ভাষা ৰাজ্যভাষা প্ৰসঙ্গত এখন অধিনিয়ম গ্ৰহণ কৰিছে। চৰকাৰে এই বিষয়ত জিলা পৰ্য্যায়ত অসমীয়া ভাষা প্ৰয়োগ ৰাজ্যিক ভাষা আৰু অসমীয়া পৰিভাষা কৰাৰ উপৰিও আদালতবিলাকত এই ভাষা প্ৰয়োগ কৰাৰ সিদ্ধান্ত গ্ৰহণ কৰিছে। পলম কৰি হলেও চৰকাৰে যি সিদ্ধান্ত গ্ৰহণ কৰিছে তাক বাস্তৱত কিমান দ্ৰুত ৰূপ দিব পাৰে তাৰ কাৰণে বাইজে সজাগ দৃষ্টি ৰাখিছে।

এইখিনিতে উল্লেখ্য যে খোজো যে অসম চৰকাৰে অলপতে প্ৰকাশ কৰা “অসমীয়া পৰিভাষা” খন সকলোৰে বাবে প্ৰণিধানযোগ্য হোৱা নাই। পৰিভাষাৰ শব্দসমূহ সৰ্ব-সাধাৰণৰ বোধগম্য আৰু সহজবোধ্য নাই হোৱা গতিকে ই সৰ্বজনপ্ৰিয় হ'ব নোৱাৰে। আশা কৰো, অসম চৰকাৰে পৰিবাৰ্জিত আৰু সংশোধিত পৰিভাষা এখন সোনকালে প্ৰণয়ন কৰি প্ৰকাশ কৰিব। পৰিভাষাৰ শব্দসমূহৰ চলন্তি আৰু জনপ্ৰিয়তাৰ ওপৰতো চকু দিয়া উচিত।

অসমীয়া সাহিত্যৰ উন্নতি সাধন কৰিবলৈ আমাৰ ন-পূৰ্বণি সাহিত্যিকে যৎপৰোনাত্তি আমি বিচাৰো কি, চেষ্টা কৰি আহিছে। আমাৰ চিৰচেনেহী অসমীয়া ভাষাই স্বীকৃতি পাইছে।

আমাৰ ভাষা-যুদ্ধত আমি কিছু পৰিমাণে জয়ী হৈছো। আজি অসমীয়া ভাষা-ৰাজ্যিক ভাষাৰূপে গণ্য হৈছে। কিন্তু এইখিনিতে বৈ গলে নহ'ব, আমাৰ সাহিত্যৰ আৰু বেছি উন্নতিসাধনৰ প্ৰয়োজন হৈছে।

আমাৰ পাঠ্যপুথিবিলাকৰ অৱস্থা বৰ শোচনীয়। আমি ভাল ভাল কিতাপৰ যোগান ধৰিব নোৱাৰাৰ বাবে আমাৰ লৰা-ছোৱালীয়ে অন্তান্ত উন্নত দেশৰ লৰা-ছোৱালীৰ দৰে আগবাঢ়ি যাবপৰা নাই। বিভিন্ন বিষয়ত লাগতিয়াল পুথি লিখি প্ৰকাশ কৰিবলৈ সাহিত্যিকসকলে যাতে আৰ্থিক সাহায্য লাভ কৰিব পাৰে তাৰ বাবে আমাৰ চৰকাৰ সজাগ হোৱা অত্যাৱশ্যক।

মন কৰিলে দেখা যায়, আমাৰ সকলো প্ৰচেষ্টা আধাবাটতে বৈ যায়। একোখন আলোচনী প্ৰকাশ হয় যি উত্তমৰে সেই উত্তমত চোঁচাপানী পৰিবলৈও বেছি সময় নালাগে।

আজি পৃথিৱীৰ প্ৰায় সকলো দেশৰ ভাষাতে বিশ্বকোষ (Encyclopædia) প্ৰকাশ পাইছে, কিন্তু অসমীয়া ভাষাত এতিয়ালৈকে ওলোৱা নাই। অতি শীঘ্ৰে তেনেধৰণৰ বিশ্বকোষ প্ৰস্তুত কৰাৰ কাম অসম সাহিত্য সভাই বা তেনেধৰণৰ অহুঠানে হাতত লোৱা উচিত। এইক্ষেত্ৰত চৰকাৰে যুক্তহস্তে সাহায্য আগবঢ়াব লাগে।

আত্মজীৱনী আৰু জীৱনীমূলক সাহিত্যৰ এটা স্বকীয়া মূল্য আছে। এইক্ষেত্ৰত আমাৰ সাহিত্যৰ ভঁৰাল এতিয়াও চালুকীয়া হৈয়ে আছে। জীৱনী বা আত্ম-জীৱনী গতাহুগতিকভাবে নিলিখি, জীৱনীৰ লগতে সেইসময়ৰ দেশখনৰ বাহিৰ ভিতৰৰ এটা ইতিহাস দিলে, এনে সাহিত্যও বৰ উপাদেয় বস্তু হৈ পৰিব, কাৰণ কাল্পনিক কাহিনীতকৈ সঁচা কাহিনী জনসাধাৰণৰ বেছি আদৰৰ বস্তু। আমাৰ লিখকসকলে এই বিষয়ত অধিক মনোযোগী হ'ব বুলি আশা কৰিলো।

অসমত প্ৰায় চতুৰ্দশ শতিকাৰপৰাই অসমীয়া কবিসকলে তেওঁবিলাকৰ সমসাময়িক বঙ্গ-মহাৰাজা সকলৰপৰা কাব্য বচনা কৰিবলৈ অহুপ্ৰেৰণা আৰু অৰ্ণগাহাৰ্য পাইছিল। বঙ্গলৈকে লক্ষ্যত পুৰাণ আৰু শাস্ত্ৰত থকা নৈতিক, আধ্যাত্মিক আৰু ধৰ্ম সন্ধানী কথাবোৰ অসমীয়ালৈ অহুবাদ কৰাত গুৰুত্ব আৰোপ কৰিছিল। ৰাজকীয় অহুপ্ৰেৰণাত যি সাহিত্য ৰচিত হ'ল সি আজিও অৱৰ হৈ আছে।

প্ৰাচীন পদ্ধতিৰ পৰম্পৰা অহুযাৱী বৰ্তমান আমাৰ জাতীয় চৰকাৰে সাহিত্যিকসকললৈ

সাহায্য আগবঢ়োৱাটো অত্যন্ত আৱশ্যক। অৰ্থনৈতিক আৰু ব্যক্তিগত নানা অশান্তিবশৰ বাবে হ'ব পাৰিলেহে সাহিত্যিকক একাংশতীয়া ভাৱে সাহিত্য চৰ্চা কৰিব পাৰিব।

আজীৱন সাহিত্যসেৱাসকলক আজি যি “সাহিত্যিক পেঞ্চন” দিয়া হৈছে, বৰ্তমান সমাজৰ আৰ্থিক পৰিস্থিতিলৈ চাই সি কোনো লোককে সাহিত্য চৰ্চা কৰিবলৈ উৎসাহ বা উদ্বিগ্নতা নোযোগায়। অতি গৈছে এই পেঞ্চনৰ মান উচ্চ নিৰ্বাচিত নিৰ্দ্ধাৰিত কৰা উচিত।

চৰকাৰী-বেচৰকাৰী প্ৰকাশন প্ৰতিষ্ঠানসমূহ, বাতৰি কাকত, আলোচনী প্ৰকাশনবোৰেও সাহিত্যিকসকলক সাহায্য আৰু প্ৰেৰণা যোগোৱা উচিত। আজি বহুতো প্ৰতিভাবান সাহিত্যিকক একমাত্ৰ অৰ্থনৈতিক সমস্যাত জুৰলা-জুৰুৱা হোৱা বাবেই সাহিত্য চৰ্চালৈ পিঠি দিছে।

“চন্দ্ৰকান্ত অভিধান”ৰ তৃতীয় সংস্কৰণৰ কাম অসম সাহিত্য সভাই হাতত লৈছে। এই কাম সৰ্ব্বজনস্বৰূপ হৈ সূচাৰুৰূপে সমাধান হ'ব বুলি আশা ৰাখিছো। তাহানিৰ ৮০তম চন্দ্ৰকান্ত বৰুৱাৰ “ব্যাকৰণ” আৰু ৮০তম নাথ বৰাৰ “বহুল ব্যাকৰণ”ৰ পাছত আমাৰ ভাষাত আৰু নিৰ্ভৰযোগ্য ব্যাকৰণ ৰচনা কৰা হোৱা নাই। বৰ্তমান বৈজ্ঞানিক পদ্ধতিত লিখা এখন ব্যাকৰণৰ প্ৰয়োজন সকলোৱে অনুভৱ কৰিছে।

বৰ্তমান সময়ৰ আলোচনী আৰু বাতৰি কাকতৰ পাত মেলিলে কোনো কোনো ক্ষেত্ৰত দেখা যায় যে শব্দ প্ৰয়োগ, আখৰ জোঁটনি আদিত কোনো ধৰাবদ্ধা নিয়ম মানি চলা হোৱা নাই। আৰু এখন বৈজ্ঞানিক পদ্ধতিৰে যুগুত কৰা ব্যাকৰণ ৰচনা কৰি তাক মানি চলিলে এই অবাঞ্ছিত দুৰ্ব হ'ব যেন লাগে।

আমাৰ ভাষা সাহিত্যৰ প্ৰচাৰ বৰ প্ৰয়োজনীয়। এনে প্ৰচাৰৰ বাবে অসম সাহিত্য সভাই উপযুক্ত ব্যৱস্থা হাতত ল'ব লাগে।

অসমীয়া ভাষা প্ৰচাৰ আৰু সংগঠনৰ ক্ষেত্ৰত অসম সাহিত্য সভাৰ শাখাসমূহে সক্ৰিয় ভূমিকা লোৱা উচিত। অসম সাহিত্য সভাৰ এটা স্বকীয়া প্ৰচাৰ বিভাগৰ নিত্য প্ৰয়োজন। আমি জানো, জীৱন্ত সাহিত্যক কোনেও বাধা দি ৰাখিব নোৱাৰে। সেয়েহে কওঁ—

“ভাষা সাহিত্যৰ লুপ্তক ভেটিব কোনে?” “সংস্কৃতিৰ বৰনৈক বোধিব কোনে?”

মহিলাসকলে আমাৰ সাহিত্যত দিয়া অৱদান উল্লেখযোগ্য। যুগপৰম্পৰা আলোচনা কৰিলে দেখা যায়, আমাৰ সমাজত বিহুৱী মহিলাৰ সংখ্যা নিচেই তাকৰ নহয়। সময়ৰ লগত খোজ মিলাই ভিৰোভাসকলেও আজি সকলো কামতে পুৰুষৰ সৈতে সমান অংশ লৈছে। বৰ্তমান ক্ষেত্ৰত আমি দেখিছো, গল্প, উপন্যাস, যিবিলাক ভিত্তাসকলে লিখিছে তাৰ সকলোতে আৱিষ্কৃত কচি প্ৰকাশ পাইছে। কাকত আৰু আলোচনীত ওলোৱা “মহিলা চ'ৰা” বিভাগ আৰু “উকলি”, “সাৰ্বি” আলোচনীৰ যোগেদি মহিলাসকলে দেশমাতৃক সকলোপ্ৰকাৰে সেৱা কৰিছে। আমাৰ সাহিত্যৰ জগতখনক সুন্দৰভাৱে কৰি ভুলিব পাৰিব মহিলাসকলেহে। স্বভাৱতে মহিলাসকলৰ অন্তৰত বহুসংখ্যক বোকাৰতা নিহিত থাকে। আজিৰ এই জুৰিয়োগপূৰ্ণ অৱস্থাত

মহিলাসকলে এনেভাবে গল্প, কবিতা, উপন্যাস, নাটক, প্রবন্ধ লিখিব লাগে যি আমাদের সমাজখনক
সুস্থ কৰি তুলিব, মনত প্ৰেৰণা দিব আৰু নিজৰ সম্বন্ধ চিনিবলৈ শিকাব। তাঁতৰ পাতত
বহি গামোছাত তোলা পছন্দ কৰিব দৰে আমাৰ ভাষা-সাহিত্যৰ জগততো পছন্দ কৰাওক,
তাৰেই আশা কৰিলো।

ভাষাটোক প্ৰাণ দি আগবঢ়াই নিয়াত সঙ্গীতৰ বিশেষ আৱশ্যক। তাহানি পোন্ধৰ-ষোল
শতিকাৰপৰাই মহাপুৰুষসকলৰ বৰগীত, ভট্টীয়া আৰু বোবাই যিদৰে ভাষাটোক শক্তিশালী কৰি
আগবঢ়াই আনিলে, সেইদৰে এতিয়াৰ সঙ্গীতে আমাৰ জাতীয় সাহিত্যৰ পৰিপুষ্টি সাধনত বিশেষ
বৰঙণি যোগাইছে বুলি ক'ব নোৱাৰি।

বোলছবিৰেও অসমীয়া সাহিত্য আৰু অসমীয়া কৃষ্টিৰ প্ৰচাৰত কিছুদূৰ সহায় কৰিব পাৰে।
বৰ চুখৰ বিষয়, যদিও “জয়মতী”কে আদি কৰি আমাৰ কেইখনমান বোলছবিৰে ওলাইছে,
ই এচক কচুশাকত কেইটামান জালুকহে। চৰকাৰে গুৱাহাটীত এটা “ছুভিঅ” নিৰ্মাণ কৰাইছে—
আশাকৰো ই অসমীয়া কলা-শিল্প উত্তোৰত বৰঙণি যোগাব।

আমাৰ অভিনেতা-অভিনেত্ৰী আছে, নাটক উপন্যাস আছে, বোলছবি পৰিচালনা কৰিব-
পৰা লোকও আছে। এতিয়া আমাক লাগে ৰাইজ আৰু চৰকাৰৰ সহায়।

সকলো দেশতে যুগে যুগে চিত্ৰকলাৰ প্ৰতি অৱহাৰ প্ৰদৰ্শিত হৈছে। পুৰণি কালৰ-
পৰাই কলা-কৃষ্টি, নৃত্য-গীত আদি চৰ্চ্চাত অসমীয়াই গুৰুত্ব দি অহাৰ নিদৰ্শন জিলিকি আছে। কৃষ্টি-
কলাৰ অহুষ্ঠানবিলাক আৰু বেছি সক্ৰিয় হ'ব লাগে। অসমীয়া লৰা-ছোৱালী বহুতেই দিল্লী
আদি ঠাইত নৃত্য-গীতত পাবদৰ্শিতা দেখুৱাব পাৰিছে।

আমাৰ জন-জাতীয় লোকসকলৰ নৃত্য-গীত, চাহ-বাগিচাৰ শ্ৰমিকসকলৰ নৃত্য-গীত, আৰু
এতিয়ালৈকে অৱহেলিত হৈ থকা আপুৰুগীয়া সঙ্গীত নৃত্য-গীতসমূহ, সঙ্গীত অহুষ্ঠানবিলাকে
সংগ্ৰহ কৰি পৰ্ব্বত-ভৈয়াম উভয়তে আৰু অধিক ভাৱে প্ৰদৰ্শন কৰিলে আমাৰ কলা-কৃষ্টিৰ
উন্নতি হ'ব।

আজি যুগ যুগ ধৰি আমাৰ চাহ-বাগিচাবিলাকত ভাবতৰ ইয়ুৰপৰা সিমূৰলৈকে থকা
প্ৰদেশসমূহৰপৰা নানা জাতিৰ শ্ৰমিকসকল আহি কেইবা পুৰুষো বাস কৰিছেহি। তেওঁবিলাকে
এই দেশত সকলো সা-সুবিধা পোৱাৰ কাৰণে পুনৰ নিজৰ দেশলৈ ঘূৰি নগৈ এই দেশকে
নিজৰ ঘৰ বুলি লৈছে। আজি আমি এই শ্ৰমিকসকলক কোনোপধ্যেই অসমীয়া নহয় বুলি
ভাবিব নোৱাৰো।

বিশেষকৈ চাহ-বাগিচাৰ হিন্দু শ্ৰমিকসকলৰ মাজত আমাৰ বৈষ্ণৱ ধৰ্ম আৰু সংস্কৃতিয়ে
যথেষ্ট প্ৰভাৱ পেলাইছে। শব্দৰী কলা-কৃষ্টিক তেওঁলোকে আহৰি লোৱা দেখি ভাল পাইছে।
বৰ্তমান এই লোকসকলৰ অসমীয়া ভাষা আৰু সাহিত্যৰ প্ৰতিও এটা অৱহাৰ জন্ম দেখিবলৈ
পাইছো। এইখিনিতে অসমীয়া বৈষ্ণৱ ধৰ্মৰ গুৱিয়ালসকলে মোৰ এটি অৱহাৰ—অৰ্থেৎ-
সকলে যেন চাহ-বাগিচাৰ শ্ৰমিকসকলক বৈষ্ণৱ ধৰ্মত শৰণ দিয়াৰ আৰু শব্দৰী কৃষ্টিৰে লৈছে

পৰিচয় কৰি দিয়াৰ দায়িত্বক পৰিহাৰ নকৰে। অস্তিত্ব অসমীয়া লোকেও প্ৰমিতকৰণক “ভাষনা”ৰ সোৱাদ দিব পাৰে। এই ধৰণেও অসমীয়া কলা-কৃষ্টি, ভাষা-সাহিত্যই বিস্তাৰ লভিব।

বুঠতে, একেধাৰ কথা, অসমৰ সংহতিৰ উন্নতিয়েই, সৰু ভাৰতীয় সংহতিৰ উন্নতি। অসমখন ভাৰতৰ এটা প্ৰধান অঙ্গ। এটা অঙ্গৰ হানি-বিঘিনিৰে ভাৰতবোৰ হানি-বিঘিনি কৰিব। গতিকে অসমৰ সংহতি অক্ষুণ্ণ ৰাখিবলৈ, আমাৰ সাহিত্য আৰু সংস্কৃতি সদায় সক্ৰিয় হৈ থাকিবই লাগিব।

ইয়াতে আৰু একেধাৰ কথা কলেও অসমত নহব যে অসমীয়া জাতিটোৱে এতিয়াও পাহৰা নাই, অসমীয়াৰ প্ৰাণৰ জাতীয় বাণী—“পবৰ অৰীনে থকাটকৈ মৃত্যুৱেই শ্ৰেয়”। আৰু পাহৰা নাই, এদিন ভাৰত-বিজয়ী মোগলকো অসমৰ শৰাইঘাটে পৰাজিত কৰিছিল।

সেই অসমীয়া জাতিটোৱে নিজৰ শক্তি আৰু চৰিত্ৰ পুনৰ উদ্ধাৰ কৰি, আজিৰ স্বাধীন ভাৰতত অসমখন যে প্ৰেষ্ঠ অঙ্গ তাক প্ৰমাণ কৰি দেখুৱাব লাগিব। আমি, এই দেশৰ সতি-সন্ততি সকলোৱেই ভাষা-সাহিত্য-সংস্কৃতিৰে এক হৈ কব পাৰিব লাগিব—“অসম সঁচাকৈয়ে অসম”।

নানা ৰাজনৈতিক, সামৰিক, অৰ্থনৈতিক দৃষ্টিভঙ্গীত গুৰু লাভ কৰা, সীমান্তবৰ্তী উত্তৰ-পূব ভাৰতৰ এই ৰাজ্যখণ্ডত অসম সাহিত্য সভাৰ দৰে জাতীয় অহুষ্ঠান এটাৰ দায়িত্ব

বহুত। সাহিত্য সভা আজি কেৱল এমুঠি সাহিত্যিকৰে নহয়। অসমত থকা
সামৰণি বিভিন্ন জাতি-উপজাতি সকলোৰে বাবেই ই মিলন ক্ষেত্ৰ স্বৰূপ হৈ পৰিছে।

সাহিত্য আৰু সংস্কৃতিৰে জাতীয় ঐক্য আৰু সংহতি সৃষ্টিৰ ক্ষেত্ৰত বিশেষ বৰঙনি যোগায়। সীমামূৰীয়া আৰু বিবিধ আৰুকালাৰ সমস্তাৰে জৰ্জৰিত এই ৰাজ্যখনৰ জাতীয় ঐক্য, সম্প্ৰীতি আৰু সংহতিৰ বান্ধোন অটুট ৰাখিবলৈ হলে আমি আমাৰ ভাষা আৰু সাহিত্যৰ লুইতক পৰ্ব্বতে-ভৈয়ামে, দিহিঙে-দিপাঙে বোৱাই লৈ যাবলৈ সক্ষম হব লাগিব।

ইংৰাজীৰ পৰিবৰ্তে আমাৰ দেশত হিন্দী ভাষাক ৰাষ্ট্ৰভাষা কৰাৰ আঁচনি ভাৰত চৰকাৰে লৈছে। হিন্দীৰ লগে লগে ৰাজ্যিক ভাষা কেইটাবোৰ দায়িত্ব আৰু গুৰুত্ব বাঢ়িছে। কেন্দ্ৰীয় লোক-সেৱা আয়োগে ৰাজ্যিক ভাষাবিলাকৰ মাধ্যমত পৰীক্ষা আদি কৰাৰ জৰুৰী কৰনা চলাই আছে। গতিকে ৰাজ্যিক ভাষা-সাহিত্যক আজি উচ্চ মানবিশিষ্ট কৰি তোলাবোৰ দায়িত্ব আহি পৰিছেহি।

অসম সাহিত্য সভাৰ লগতে জড়িত থকা আৰু নথকা সকলো সাহিত্যসেৱাইলৈ মোৰ আহ্বান—সাহিত্য সেৱাক পাৰ্থক্যমানে জীৱনৰ ব্ৰত কৰি লওক। চিৰ-চেনেহী ভাষা-জননীৰ পূজা আপোনালোকে নিষ্ঠাৰে পালন কৰক। উন্নয়নমান নবীন সাহিত্যিকসকল আহক। বয়সৰ বান্ধোন ত্যাগি দিছো, ত্যাগি দিছো আপোনালোকৰ আগত থকা পুৰণি আধুনিকতাৰ প্ৰাচীৰ, দেশৰ বৃহত্তৰ স্বাৰ্থৰ কথা চিন্তা কৰি সকলোৱেই এই ভাষা-সাহিত্যৰ মহান অহুষ্ঠানত যোগদান দিও আহক। ভাষা-সাহিত্য যক্ষিণত আজি সকলোৰে অবিহণ লাগে—লাগে সকলোৰে সক্ৰিয় সহযোগিতা। নিষ্ক্ৰিয় আৰু উদ্বাসীনৰ দৰে বিৰুদ্ধাৰ্হৰ্ণকৰ ত্যাগ নিহি

পাৰ্থসানে ভাষা-সাহিত্যৰ ভৰাল চহকী কৰক ; সময়ে আপোনালোকৰ সৃষ্টিৰ মূল্যায়ন কৰিব—
আপোনালোকৰ অৱদানে অসমীয়া সাহিত্যৰ সংস্কৃতিৰ তেতিটো বৃহত্তৰ কৰি তোলক ।

যি মহান আদৰ্শ লৈ ভাষা-জননীৰ বেদীত নৈবেদ্য দিবলৈ আগবাঢ়ি আহিছোঁহঁক সেই
আদৰ্শক সাক্ষ্যায়ত্তিত কৰিবলৈ, আহক, আমি আজি এই যজ্ঞত জাতি-বৰ্ণ-ধৰ্ম নিৰ্বিশেষে
প্ৰতিজ্ঞাবদ্ধ হওঁ । পাঞ্চজন্ত শব্দত বজ্জ-গজ্জীৰ শব্দদেবে নিনাদিত হওক, আমাৰ মাতৃভূমি অসম
নাম । পূৰ্ব্যৰ প্ৰথৰ কিৰণৰ দৰে আমাৰ ভাষা-সাহিত্যৰ পোহৰ চৌদিশে বিয়পি পৰক, ভব-
বাৰিষাৰ লুইতৰ দৰে আমাৰ সাহিত্য মূল্যবান সান্নিধ্যৰে উপচি পৰক ।

নিজৰ মাতৃভাষাত যি স্ব-শাস্তি আৰু তৃপ্তি আছে, তেনে স্ব-শাস্তি-তৃপ্তি ক'তো
পাবলৈ নাই ।

সেই কাৰণেহে কবিয়ে গাইছিল—

সাতোখন সাংগবড

সাতুৰি-নাহুৰি

লুইতত মাৰিলো বুৰ ।

পানীৰ তলতে

বৰগীত শুনিলো

চাকনৈয়াত শুনিলো স্বৰ ॥

স্বধীৰুল, ইমানপৰ এই নিঃকিনৰ কথা আপোনালোকে যে ধৈৰ্য্য ধৰি শুনিলে, তাৰ বাবে
মই কৃতজ্ঞ । হোৱাই-নোহোৱাই মোৰ মনৰ কথা হু-আবাৰ আপোনালোকৰ আগত ব্যক্ত
কৰিলোঁ । ইয়াতে যদি কোনোবাখিনিত কিবা দায়-দোষ হৈছে, তাক যেন নিজ গুণে ক্ষমা কৰে ।

আপোনালোকে যি সন্মান মোক দিছে সেই সন্মান বক্ষা কৰাৰ শক্তি যেন পৰমেশ্বৰে
মোক দিছে ।

সৰ্বে অজ্ঞ স্থখিনঃ সন্ত

সৰ্বে সন্ত নিৰাময়াঃ ।

সৰ্বে ভদ্রানি পশুন্ত মা কচ্চিৎ

দুঃখ তাক্ ভবেৎ ॥

ওঁম শান্তি শান্তি শান্তি ।

পঞ্চত্ৰিংশ অধিবেশন

তেজপুৰ—২৭ জানুৱাৰী, ১৯৬৮ চন

সভাপতি—জ্ঞাননাথ বৰা

অধ্যক্ষনা সমিতিৰ সভাপতি ভাঙৰীয়া, প্ৰতিনিধিবৰ্গ আৰু সমবেত ৰাইজ,

অসম সাহিত্য সভাৰ পঞ্চত্ৰিংশতম তেজপুৰ অধিবেশনৰ সভাপতি নিৰ্বাচিত হোৱাত
অসমৰ সাহিত্যিকসকলৰ ওচৰত মোৰ কৃতজ্ঞতা নিবেদন কৰিছোঁ।

এই সভাপতিৰ পদ মই কেতিয়াও বাহা কৰা নাছিলোঁ। মই ভাবিছিলোঁ মোৰ বাকী
জীৱন কাল অসমৰ গুণ-গান গাই আৰু বেহ-ৰূপ চাই কটায়। মোৰ গুণজ্ঞা হিনৰেপৰা
অসম আইৰ সুদিন গৈছেছিলোঁ। দেখিলোঁ কি? দেখিলোঁ মলিন বসন পিন্ধি কান্দি কান্দি
বহি থকা। শুনিছিলোঁ হেনো অসম আয়ে এদিন মোহিনী ৰূপ ধৰি অপাৰ ঐশ্বৰ্য্য বিভূতিৰ
গৰাকিনী হৈ জগতত আবিৰ্ভাৱ হৈছিল। সেই ৰূপ কেতিয়া দেখিম, সেই ঐশ্বৰ্য্য কেতিয়া
দেখিম—এই ভাবত বিভোৰ হৈ এই ফটা কানি পিন্ধা দুখিনী কাঙালিনী আইৰ চৰণত
পৰি নিজেও কান্দিছিলোঁ। পৰ দেশৰপৰা অসংখ্য লোক আহি চকুৰ আগতে আইৰ গাৰ
থাক-মনি অলংকাৰ এপদ এপদকৈ কাটি নিলে। সন্তিসন্ধানৰ কি দুৰবস্থা! দৰিত্ৰতাৰ
কৰাল যুষ্টিয়ে কেউপিনে দেখা দিলে। আমাৰ মাহুৰৰ কি বিলাই! আজিও সেই বিলাই
দেখিছোঁ। অসম আইক উদ্ধাৰ কৰিবলৈ মোৰ জীৱনত কোনো কাম কৰিব নোৱাৰিলোঁ।
মাথোন মূখেৰে নানা কথা কৈ, কাকতত নানা বচনা লিখি চকুৰ লোৰে আইৰ চৰণ দুখানি
ধুৱাই আছোঁ। আজি অবধি আইৰ দুখমোচনৰ কোনো কাম কৰিবপৰা নাই। এই কাম নকৰা
অভাজন লোক এজনলৈ এই সভাপতিৰ আসনখন আপোনালোকে আগবঢ়াইছে। আমি এই
আসনৰ যোগ্য নে অযোগ্য কৰ নোৱাৰোঁ। যদি অযোগ্য হওঁ তেনেহলে আমি দাবী নহওঁ।
যদি যোগ্য হওঁ তেনেহলে আশা কৰোঁ সাহিত্যিকসকলে যেন আমি দেখুৱা পথ অনুসৰণ কৰে।

আমি এই ভাৱণত কি কি কথা আলোচনা কৰিম আৰু কি কি কথা নকৰোঁ তাক
আগেয়ে কৰ খুজিছোঁ। আজি আমি এই ইতিহাস-প্ৰসিদ্ধ প্ৰাচীন নগৰ তেজপুৰত সমবেত
হৈছোঁহি। এই নগৰৰ বিস্তৃত বিৱৰণ কামৰূপ বুৰঞ্জী আৰু অসম বুৰঞ্জীত আছে। এই বিৱৰণ
লিখি আমাৰ ভাৰ্য্য দীঘলীয়া কৰিব নোখোঁজোঁ।

অসম সাহিত্য সভাৰ বুৰঞ্জী আগৰ সভাপতিসকলে তেখেতসকলৰ অস্তিত্বাৱণ্ড হৃদয়কৈ
লিখি থৈছে। সেই বুৰঞ্জী পুনৰায় আমাৰ ভাৰ্য্য কৰ নোখোঁজোঁ।

জ্ঞাননাথ বৰা : পঞ্চদ্বিংশ সন্মিলনৰ সভাপতি

আমাৰ ভাষা আৰু সাহিত্যই কি ভাৱে উৎপত্তি হৈ গোটাই প্ৰাচীন কামৰূপক আকোৱালি ধৰিছিল আৰু এয়ে কিম্বদন্তিৰে আমাৰ জাতীয় উদ্ধৃতি সাধন কৰিছিল তাক আমি আলোচনা কৰিব নোখোজোঁ। আমাৰ কেইবাখন কুণ্ডলিত লিখকে এই সাহিত্যৰ বহল বুজনী দিখিছে। তেখেতসকলে বহু প্ৰশ্ন আৰু পৰ্যবেক্ষণ কৰি প্ৰাক্‌শব্দৰী যুগৰ আৰু শব্দৰী যুগৰ প্ৰসিদ্ধ প্ৰাচীন গ্ৰন্থবোৰ এটা এটাকৈ আলোচনা কৰি কিছুমান সিদ্ধান্ত উপনীত হৈছে। সেই এটাইবোৰ সিদ্ধান্ত আমি নিতুল বুলি মানিব নোৱাৰোঁ। এইবোৰ নানা যুক্তি দি কহিয়াই আলোচনা কৰিবলৈ হলে এখন বৃহৎ গ্ৰন্থ হ'ব। এই ভাষণত সেইবোৰ চমুকৈ আলোচনা কৰাও সম্ভৱ নহয়।

সেইমতে আধুনিক অসমীয়া সাহিত্যৰ যুগী আমি আলোচনা কৰিব নোখোজোঁ। আমাৰ চকুৰ আগতে ই চুপতীয়া হৈ ক্ৰমে ক্ৰমে বাঢ়ি গৈছে। অকণ্ঠস্বৰ যুগ আৰু জোনাকী যুগৰ লিখকসকলে কি সম্বলৰে, কি উপকৰণেৰে এই সাহিত্য গঢ়িলে আৰু ইয়াৰ ঐশ্বৰ্য্য কৰিবলৈ কি কি উপায় অবলম্বন কৰিলে তাৰ বিস্তৃত বিৱৰণ আজি ওলাইছে।

বৰ্তমান আমাৰ দেশৰ বাৰ্জনৈতিক অৱস্থাত আমাৰ সাহিত্য কি ভাৱে বচনা কৰিলে ই নিজৰ অস্তিত্ব ৰক্ষা কৰি দেশৰ ইয়ুবৰণৰা সিম্বলৈ বিয়পি অসমীয়া জাতিক শক্তিসম্বল কৰিব পাৰে—এই বিষয়ে এই ভাষণত আলোচনা কৰাটো অসম সাহিত্য সভাৰ সভাপতিৰ মূল কৰ্তব্য বুলি ভাবিছোঁ।

দেশৰ বাৰ্জনৈতিক অৱস্থাৰ পৰিৱৰ্তনৰ লগে লগে সাহিত্যই ন ন ৰূপ লৈ দেখা দিয়ে। স্বাধীন দেশৰ সাহিত্য আৰু পৰাধীন দেশৰ সাহিত্য একে নহয়। স্বাধীন দেশৰ সাহিত্যিকসকলে যেনেকৈ মুকলিমুখীয়া হৈ নিজৰ ভাৱ প্ৰকাশ কৰি সাহিত্য গঢ়ে, পৰাধীন দেশৰ সাহিত্যিকে সেইটো নোৱাৰে।

অসমৰ বাৰ্জনৈতিক অৱস্থা তিনি যুগত বিভক্ত কৰিব পাৰি। প্ৰথম বৰ্জামিনীয়া স্বাধীন অসমৰ অৱস্থা, দ্বিতীয়, ইংৰাজৰ দিনৰ পৰাধীন অসমৰ অৱস্থা, তৃতীয়, ভাৰতৰ স্বাধীনতাৰ লগে লগে লাভ কৰা স্বাধীন অসমৰ অৱস্থা।

আমাৰ বৰ্জামিনীয়া স্বাধীন অসমৰ লিখকসকলে যি সাহিত্য সৃষ্টি কৰিলে, সেই সাহিত্য ধৰ্ম-প্ৰধান অৰ্থাৎ ধৰ্মৰ আলোচনাই বাহকৈ ভাঙ ঠাই পাইছিল। সেই যুগত গোটাই ভাৰতবৰ্ষতে নানা ধৰ্মৰ আলোকন হৈছিল। এই আলোকনৰ চোৱে অসমকো চোৱাইছিল। বৰ্তমান ধৰ্ম প্ৰাচীন কামৰূপ বোদ্ধ তাত্ত্বিক ধৰ্মৰ কেন্দ্ৰ আছিল। এই ধৰ্ম প্ৰচাৰৰ অৰ্থে যিবোৰ শাস্ত্ৰ প্ৰণয়ন কৰা হৈছিল সেইবোৰৰ ভাষা সংস্কৃত। আমাৰ দেশীয় ভাষাত কোনো তাত্ত্বিক গ্ৰন্থ নাই। কামৰূপী পণ্ডিতসকলে দেৱ-দেৱীৰ পূজাৰ অন্থা নহ, অন্থা বিবি, অন্থা তাত্ত্বিক শাস্ত্ৰ সংস্কৃতত লিখি তাত্ত্বিক ধৰ্মৰ ভেটি থকাত কৰিছিল। এই ধৰ্মৰ প্ৰচাৰ ঐশ্বৰ্য্য শব্দৰ দিনলৈকে আছিল। মহাপুৰুষে ১৬ শতিকাত লিখিছে—“বামানৰ শাস্ত্ৰে মোহি আছে সৰ্বজন।” এই বামানৰ শাস্ত্ৰ বামা অৰ্থাৎ নাবীক কেন্দ্ৰ

কবি সেই ধর্ম দার্শনিক তত্ত্ববোধ প্রচার কৰা হৈছিল। সেই যুগত বহুত সংস্কৃত দার্শনিক পণ্ডিত আছিল। সংস্কৃত ভাষা বহুত ব্রাহ্মণ আৰু কাষখই জানিছিল। এই ভাষা শিক্ষাৰ অৰ্থে ঠায়ে ঠায়ে অসংখ্য অহুষ্ঠান পতা হৈছিল। মহাপুৰুষে তেনে এটা অহুষ্ঠানত মহেন্দ্ৰ কন্দলীৰ ওচৰত সংস্কৃত ভাষা শিকিছিল। আৰ্যাসকলে অসমলৈ আহোঁতে সেই যুগত বচিত সংস্কৃত গ্ৰন্থবোৰ লগত লৈ ঠায়ে ঠায়ে বসতি কৰিছিল আৰু লগে লগে অহুষ্ঠান পাতি সংস্কৃত চৰ্চা কৰিছিল। সংস্কৃত দেৱভাষা। ই অভিশয় পৱিত্ৰ। সকলো মন্ত্ৰ, সকলো ধৰ্মশাস্ত্ৰ এই ভাষাত বচিত হ'ব লাগিব। এই কাৰণে আজিলৈকে দেৱ-দেৱী পূজা কৰিবলৈ যিবোৰ মন্ত্ৰ উচ্চাৰিত হয় সেইবোৰৰ ভাষা সংস্কৃত। গোটেই ভাৰততে এই প্ৰথা অৰ্থাৎ সংস্কৃত মন্ত্ৰ পাতি দেৱ-দেৱী পূজা কৰা বিধি আজিও চলি আছে।

বৈষ্ণৱ ধৰ্মৰ প্ৰভাৱত ধৰ্মই আগৰ নিচিনাকৈ এমুঠি সংস্কৃত ভাষা পণ্ডিতৰ মাজত আৱদ্ধ হৈ নেথাকিল। সুৰুসাধাৰণ প্ৰজাৰ আগলৈ আহিল। লক্ষ লক্ষ সংস্কৃত নজনা লোকক ধৰ্মশাস্ত্ৰৰ কথাবোৰ শিকোৱা যায় কেনেকৈ? এয়ে সমস্যা। ১৩ আৰু ১৪ শতিকাত অনেক পণ্ডিতে বামাযণ, মহাভাৰত আৰু পুৰাণৰ কিছুমান আখ্যান দেশীয় ভাষাত ৰচনা কৰিলে। আমাৰ সংস্কৃত নজনা ৰাহুহবিলাকে নিজৰ কথিত ভাষাত এই নকৈ বচিত পুৰিবোৰ পাই নতুন সোৱাদ পালে। বহুত সংস্কৃত পণ্ডিতে এই কথাটো ভাল পোৱা নাছিল। আমাৰ ৰাহুহে তেওঁলোকৰ প্ৰতিবাদলৈ আওকাণ কৰি সেই পুৰিবোৰ অতি আগ্ৰহেৰে গ্ৰহণ কৰিলে আৰু তেনেকুৱা ন ন পুৰি ৰচিবলৈ লিখকসকলক উদগনি দিলে। ৰাহুহৰ আগ্ৰহ আৰু উৎসাহ দেখি সেইকালৰ বহুত পণ্ডিতে সংস্কৃত কাব্য আৰু উপাখ্যান অহুবাদ কৰি অসংখ্য পুৰি লিখি দেশত প্ৰচাৰ কৰিলে।

ধৰ্মশাস্ত্ৰবোৰ অহুবাদ কৰিবলৈ তেতিয়াও কোনো পণ্ডিতে সাহ কৰা নাছিল। এইটো কথাটো বৰ পাণ বুলি বহুতে ভাবিছিল। মহাপুৰুষ শব্দদেৱে যেতিয়া ভাগৱতী ধৰ্ম বা নাম-ধৰ্ম দেশত প্ৰচাৰ কৰিবলৈ ধৰিলে, তেতিয়া ধৰ্মশাস্ত্ৰ গীতা আৰু ভাগৱত অহুবাদ কথাটো অভিশয় আৱণ্টকীয় কাম বুলি ভাবিলে। সংস্কৃত নজনা লোকসকলক ভাগৱতৰ কথাবোৰ জনাবলৈ ভাগৱত অহুবাদ কৰাৰ বাহিৰে আন পন্থা নাই। সেই কাৰণে মহাপুৰুষে বৰ সাহ কৰি ভাগৱত অহুবাদ কৰিলে। এই ভাগৱত আৰু মূল সংস্কৃত ভাগৱতৰ প্ৰভেদ নাইকিয়া হল। চুন্নোথনকে ৰাহুহে সমান মৰ্যাদা দি শৰাইত ৰাখনা কৰিলে। এইদৰে আনবিলাক ধৰ্মশাস্ত্ৰকে অহুবাদ কৰিবলৈ বহুত পণ্ডিত আগবাঢ়ি আহিল।

মন্ত্ৰবোধ অৱস্তাে কোনো সংস্কৃত পণ্ডিতে অহুবাদ কৰা নাছিল। আজিও কোনোৱে কৰা নাই। আমাৰ ৰাহুহৰ বিশ্বাস যে মন্ত্ৰবোধ সংস্কৃতত পাঠ কৰিলেহে দেৱ-দেৱীৰ পূজা বিবিধতে কৰা হ'ব, মন্ত্ৰবোধ তুল কৰি উচ্চাৰিত হলে সেইবোৰ নিষ্ফল হ'ব। সেইকাৰণে ভাৰতৰ কোনো পণ্ডিতে সেই মন্ত্ৰবোধ অহুবাদ কৰাৰ কথা ভবাই নাছিল।

আমাৰ কমতাপুৰ ৰাজ্য, কোছ আৰু আহোম ৰাজ্যৰ ৰজাসকলে প্ৰাক-শতাব্দীযুগৰ আৰু

শতাব্দীযুগৰ কবিসকলক আমাৰ দেশীয় ভাষাত বিপুল সাহিত্য সৃষ্টি কৰিবলৈ বিশেষৰূপে উদগৰি হিছিল। কাকো ধন দান কৰি, কাকো ভূমি দান কৰি কবিসকলক সংকুত কাব্য অহুবাৰ কৰিবলৈ সূচল হিছিল। হৰিশ্চৰ বিপ্ৰ, হেম শৰদী, কবিশ্চৰ শৰদী, মাধৱ কন্দলী, কল্প কন্দলী, দুৰ্গাবৰ আদি শতাব্দ পূৰ্ব-কবিসকলে বঙ্গাসকলৰ উদগৰি আৰু গুহাৰ পাই অসংখ্য পুৰি বচনা কৰিছিল। এই পুৰিবোৰত যদিও তাৰ আগৰ কোনো পুৰি উল্লেখ পোৱা নেযায়, সেইবোৰৰ শকাব্দলী আৰু ছন্দ দেখিলে এনে বোধ হয় যে সেইবোৰৰ আগেয়ে অসংখ্য পুৰি বচনা কৰা হৈছিল। একেদিনে ইমান পৈণত শকাব্দলী আৰু ছন্দ কোনোৱে সৃষ্টি কৰিব নোৱাৰে। কি কি কাৰণে ১৪ শতিকাৰ আগেয়ে লিখা পুৰিবোৰ লুপ্ত হ'ল তাক আমি ক'ব নোৱাৰোঁ। সবহভাগ যে অশৈল্য শকাব্দলী আৰু ছন্দত লিখা হৈছিল তাৰ কোনো সন্দেহ নাই। আমাৰ বেলেগ লিপিৰ উৎপত্তি কেতিয়া হ'ল তাকো আমি জানিবপৰা নাই। এইটো ঠিক যে লিপিৰ উৎপত্তিৰ লগে লগে আমাৰ পুৰি পুৰিবোৰো লিখা হৈছিল।

সংকুতৰ প্ৰসিদ্ধ গ্ৰন্থবোৰৰ ভাঙনি কৰা উচ্চ কাম নহয়। অৱশ্যে কামৰূপীয় ভাষাত বহুত সংকুত শব্দ আৰু কথা আছে, তাৰ উপৰি সংকুত শব্দৰণাও ওলোৱা অসংখ্য শব্দ আছে। সেইবোৰ থকাত সংকুতজ্ঞ কবিসকলে সেই ভাষাত অহুবাৰ কৰিবলৈ সূচল পাইছিল, সঁচা; কিন্তু সংকুতৰ ওখ ভাববোৰ আমাৰ ভাষাত প্ৰকাশ কৰা অতিশয় টান কাম আছিল। আমি সদায় ব্যৱহাৰ কৰা সংকুত আৰু বকৰা শব্দৰে সেই উচ্চ আধ্যাত্মিক ভাব প্ৰকাশ কৰিব খুজিলে সেই শব্দবোৰ বিচক্ষণ বুদ্ধি থটাই বাচনি কৰি সজাব লাগিব। তাৰ প্ৰকাশ শব্দ বাচনিৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰে। আপোনা-আপুনি গজা বনজুলবোৰ বাচি বাচি গাঁথিব জানিলে এধাৰ বিতোপন মালা হয়। যেয়ে এই শব্দ গাঁথৰ প্ৰণালী ভালকৈ জানে সেয়ে সকলো কথা পৰিপাটিকৈ বুজাই দিব পাৰে। ই এটা মহৎ কৌশল। ভাঙব কৰি বা ভাঙব সাহিত্যিকে এই কৌশলেৰে দেশীয় শব্দ আৰু কথাবোৰ স্তম্ভবকৈ সজাই নিজ তাৰ প্ৰকাশ কৰিছে। প্ৰাক-শতাব্দীযুগৰ কবিসকলেও এই কৌশলেৰে সেইকালৰ মানুহে কোৱা শব্দ আৰু কথাকে সংকুত গ্ৰন্থবোৰৰ ভাৰ প্ৰকাশ কৰিছিল, অৱশ্যে কেতিয়াবা কেতিয়াবা ন ন শব্দ সৃষ্টি কৰি লগাত পৰিছিল।

কামৰূপত যেতিয়া দেশীয় ভাষাত কোনো লিখিত পুৰি-পাঁজি নাছিল, তেতিয়াও মানুহে মুখে মুখে নানাবিধৰ নাম-গীত গাইছিল আৰু পূজা-পাঠলত নৃত্য কৰিছিল। এই নাম-গীত-নৃত্যৰ প্ৰচলন যে লিখিত ভাষাৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ নকৰে তাক বহুলাই আন্দোচনা কৰাৰ আৱশ্যক নাই। জলন্তৰ অসংখ্য মানুহে আজিও নিজ নিজ ভাৱে গীত-নাচ গাব লগিছে যদিও তেওঁলোকৰ লিখিত ভাষা নাই। আমাৰ দেশত একালে সংকুত চৰ্চ্চা আৰু আনকালে কামৰূপীয় ভাষাত মুখে মুখে নাম-গীত গোৱা বহু কাললৈ চলি আছিল। মিসকল কবিয়ে প্ৰথমতে সংকুত কাব্য-শাস্ত্ৰৰ ভাঙনি কৰি কামৰূপীয় ভাষাত বঢ়িছিল, মিসকলে সেই প্ৰচলিত গীত-নাচৰপৰাও বহুত অৱস্থা-পাতি পাইছিল। সেই গীত-নাচবোৰ লিখি উলিয়ালে দেখা যাব যে

সেইবোৰ আমাৰ কোনো অজ্ঞাত কবিৰ শব্দৰ বাচনি আৰু সেইবোৰ বিবিধ হৃদয়ত বহু আছে। পূৰ্ব-কবিসকলে সেই আহিলা-পাতি পাই নিজ প্ৰতিভাৰে আমাৰ ভাষাত লিখি পুথি বচনা কৰিছিল। এবাৰ যেতিয়া কামৰূপীয়া ভাষাত লিখিত পুথি ওলাল, তেতিয়া ইয়াৰ ক্ৰমোন্নতি হবলৈ ধৰিলে। এইটো স্বাভাৱিক। প্ৰাক-শব্দবীৰুগৰ পুথিবোৰ সেই ক্ৰম-বিকাশৰ নিদৰ্শন।

মহাপুৰুষৰ আগৈয়ে বৈষ্ণৱ ধৰ্মৰ আন্দোলনে যে কামৰূপ স্পৰ্শ কৰিছিল তাৰ প্ৰমাণ প্ৰাক-শব্দবীৰুগৰ পুথিবোৰত পোৱা যায়। সেইবোৰে কামৰূপীয়া বাইজৰ মন বৈষ্ণৱ ধৰ্মত দীক্ষিত কবি শব্দৰৰ প্ৰচাৰৰ বাট মুকলি কৰিছিল। বহুকাল আগৈয়ে কামৰূপত এই ধৰ্মৰ বীজ পচোৱা হৈছিল। শব্দৰে দুটা বস্তু পাইছিল, এটা বৈষ্ণৱ ধৰ্মৰ চোৱে খেলোৱা কামৰূপ, আনটো পূৰ্বৰ কবিসকলৰ সাহিত্য। এই সাহিত্যৰ শব্দাৱলী আৰু হৃদয় ঘাইকৈ প্ৰয়োগ কৰি শব্দৰে নিজ প্ৰতিভাৰে এখন বহল সাহিত্য সৃষ্টি কৰিছিল। যি সংস্কৃত পুথি অহুৰাদ বা তাৰ কথা আমাৰ ভাষাত প্ৰকাশ কৰিলে এই ধৰ্ম প্ৰচাৰ কৰিবলৈ সূচল হয় সেই পুথিকেহে সেইকালৰ কবিয়ে হাতত লৈছিল। আনবিলাক সংস্কৃত কাব্যলৈ পিঠি দিছিল। কালিদাস, ভৰতকৃষ্ণ, মাঘ, ভাৰবী, ভৰ্তৃহৰি, বিশাখদত্ত আদি মহাকবিসকলৰ কাব্য নাট আমাৰ ভাষাত অহুৰাদ কৰা হোৱা নাছিল। আমাৰ কবিসকলে সংস্কৃত শিকোতে সেই কাব্যবোৰ অধ্যয়ন কৰিছিল। যদিও তেওঁলোকে সেই কাব্যবোৰ অহুৰাদ কৰিবলৈ হাতত লোৱা নাছিল, তেওঁলোকৰ বচিত পুথিবোৰৰ বহুত কথা সেই কাব্যবোৰৰ উপমা, বৰ্ণনা ভাৱেৰে বৰ্ত্তিত কৰিছিল।

বজ্জাসকলৰ উল্লেখ আৰু সহায় পাই আমাৰ দিগ্ৰন্থকালে আয়ুৰ্বেদ, নিদান, নৃত্যশাস্ত্ৰ, জ্যোতিষ, ইতিহাস, ভূগোল আদি নানা বিষয়ত শ শ পুথি বচিছিল। আজিও সেইবোৰ পুথি নিচৰতি হৈ পৰি আছে, কিছুমান অৱশ্যে কালৰ গৰ্ভত লয় পাইছে।

এইযুগৰ পুথিবোৰেই অসমীয়া সাহিত্যৰ ধৰণী। এইবিলাকেই আমাৰ জাতীয় প্ৰাণৰ একমাত্ৰ জীৱনী-শক্তি অৰ্থাৎ আমাৰ জাতিয়ে ইয়াৰপৰা সাৰ গ্ৰহণ কৰি নিজক জীয়াই ৰাখি পৰিপুষ্ট কৰিছে আৰু কৰিব। আমিও ইয়াৰ কোলাত ডাঙৰ-দীঘল হৈছোঁ। আমাৰ জীৱনৰ শ শ ঘটনা এইবিলাকৰ লগত গঁথা আছে। মাহুহে এতিয়াও হৃৎ-ভাগৰ লাগিলে পুৰণি পুথিৰ পৰা গাই জিবনি লয়, শোক সজাপিত হলে পৰা গাই শোক উপশম কৰে আৰু আনন্দত উজ্জ্বল হলেও পৰা গাই নাম-কীৰ্ত্তন কৰি হাত-চাপৰি ৰায়। ‘ভাকি বোলা-হৰি’ ‘ভাকি বোলা বাম’ গাই আমাৰ মাহুহে অলৱীয়া পৰা পুথি নিজেও পঢ়িছে আৰু আনকো জনাইছে। এয়ে দেশত প্ৰৱণ-কীৰ্ত্তন ধৰ্ম যে প্ৰচাৰ কৰিছে, এনে নহয়, এয়ে আমাৰ সাহিত্যকো নানা গীত, নানা নাম, নানা টোটাৰ, নানা জটীয়া, নানা পদেৰে ধুৱয় কৰিছে। আমাৰ স্বাভাৱিক জাতীয় প্ৰতিভা এই সাহিত্যত ফুটি ওলাইছে।

এইযুগৰ পদ, গদ্য, নাট, গীত-সাহিত্য সমালোচনা কৰি শ শ পুথি লিখিব পাৰি। এই কাম অভিশপ্ত টান। সমালোচকৰ সংস্কৃত ভাষা, কাব্য, ব্যাকৰণত বিশেষ মূৰ্খপণ্ডি থাকিব লাগিব। তাৰ উপৰি সেইবোৰ বচনা কৰা কালৰ বাজৰ্নৈতিক আৰু সামাজিক বুজী-জান

ধাক্কিৰ দাঙ্গিৰ। কোনো কোনো সমালোচকে সংস্কৃত ভাষা আৰু কাব্য শাস্ত্ৰত বিশেষ জ্ঞান লভিছে, কিন্তু সংস্কৃত, প্রাকৃত, মাগধী, মৈথিলী আদি ভাষাৰ শব্দাৱলী আৰু ব্যাকৰণ নাজানে। কোনো কোনো সমালোচকে সেইবোৰ পুথি বচিত হোৱা কালৰ বুৰঞ্জী ভালকৈ জানে কিন্তু সংস্কৃত ভাষা-কাব্য ব্যাকৰণ নাজানে। সেইকাৰণে আমাৰ পুৰণি পুথিবোৰ পুথ্যাহুপুথ্যৰূপে বিচাৰ কৰি সমালোচনা কৰা হোৱা নাই। যি সমালোচকে সংস্কৃত ভাষা-কাব্য জানে তেওঁ আমাৰ পুৰণি পুথি-বচোঁতাৰ কবিত্ব, উপমা, ছন্দ আদি কাব্যৰ গুণবোৰ দেখুৱাই দিব লাগে। যিজনে সংস্কৃত, প্রাকৃত, মাগধী আদি ভাষাৰ ব্যাকৰণ জানে তেওঁ আমাৰ পুথিৰ শব্দাৱলী আৰু ব্যাকৰণ বিশ্লেষণ কৰি আলোচনা কৰি পুথি লিখিব পাৰে। যিজনে সেই পুথিবোৰ বচনাৰ কালৰ বুৰঞ্জী জানে সেই পুথিত উল্লেখ কৰা ঐতিহাসিক কথাবোৰ উলিয়াই সমালোচনা কৰিব পাৰে। এইদৰে আমাৰ পুৰণি সাহিত্য ভাগ ভাগ কৰি সমালোচনা কৰিলেহে প্ৰকৃত সমালোচনা সাহিত্য গঢ়া হ'ব।

যিদিনৰপৰা অসম দেশ বৃটিছৰ অধীন হ'ল সেই দিনৰেপৰা দ্বিতীয় যুগ আৰম্ভ হ'ল। এই যুগত যিবিলাক পুথি লিখা হৈছিল সেইবিলাকেই পৰাধীন অসমৰ সাহিত্য। অকনোদই আৰু জোনাকীৰ লিখকসকল ইংৰাজৰ প্ৰজা আছিল, আগৰ নিচিনা স্বাধীন দ্বিতীয় যুগ বাজ্যৰ প্ৰজা নাছিল। ইংৰাজৰ দিনত অসমৰ শাসনৰ ভাৰ ইংৰাজসকলৰ ওপৰত আছিল। তেওঁলোকেই আমাৰ ভাগ্য-নিয়ন্তা আছিল। যিবিলাকে দেশৰ শাসন-চকৰি ঘূৰায়, সিবিলাকে সৰ্ব্ব ক্ষমতাৰ অধিকাৰী হৈ দেশৰ সাহিত্যবোৰ পৰিচালনা কৰে। তেওঁলোকৰ নিৰ্দেশ অনুসৰি সাহিত্যই এটা নিৰ্দ্ধাৰিত পথ অহুসৰণ কৰি গতি কৰে। এয়ে পৰাধীন জাতিৰ দশা। কোনো লিখকে মুকলিমুৱীয়া হৈ সাহিত্য ক্ষেত্ৰত বিচৰণ কৰিব নোৱাৰে। সেই কাৰণে আমাৰ লিখকবৰ্গই কিছুমান বিষয়ৰ কথাহে লিখিব পাৰিছিল। সেইবোৰ বিষয়ৰ বিবৰণ ইংৰাজৰ দিনৰ অসমীয়া সাহিত্যত পোৱা যায়। সেই সাহিত্যত কি বস্তু নাছিল আৰু কি বস্তু আছিল উল্লেখ কৰাটো আৱশ্যকীয় কথা বুলি আমি ভাবিছোঁ।

সেইকালৰ সাহিত্যলৈ চালে দেখা যায় যে ৰাজনীতি আৰু অৰ্থনীতি সম্পৰ্কীয় কোনো পুথি নাছিল। সেই যুগৰ ইউৰোপ আৰু আমেৰিকাত অসংখ্য ৰাজনৈতিক আৰু অৰ্থনৈতিক সাহিত্য আছিল। সেইবোৰ আমাৰ হাতত নোহ'ল নিশ্চয় পৰিছিল। সেইবোৰ অধ্যয়ন কৰি দেশীয় ভাষাত পুথি লিখাটো বুধা পৰিলেই বুলি এটায়ে ভাবিছিল। দেশখন ইংৰাজৰ অধীনত। যিবিলাক হাতত দেশ শাসন কৰে সেইবিলাকৰ কাৰণেহে ৰাজনীতি আৰু অৰ্থনীতি, আন পৰাধীন হাতৰ কাৰণে নহয়—এই ভাব সৰ্ব্বত্ৰ আছিল। আমাৰ লিখকসকলে এই দুই বিষয়ত অধিকাৰ নাই বুলি ভাবি কোনো বচনা বা পুথি লিখা নাছিল। ভাৰতৰ আমৰিলাক ভাষাতো এই দুই বিষয়ৰ পুথি অতি বিৰল।

সেইকালৰ ইংৰাজী ভাষাত অসংখ্য বৈজ্ঞানিক পুথি ওলাইছিল। ইউৰোপ আৰু আমেৰিকাত বহুত প্ৰসিদ্ধ বৈজ্ঞানিকে ন ন বস্তু আৱিষ্কাৰ কৰিছিল। সেইবোৰৰ বিবৰণ

আমার লিখকসকলে সিন্ধু পাইছিল। কিন্তু দুখৰ বিষয় যে আমার দেশত বিজ্ঞান শিক্ষার ক'ণ্ঠে স্থান্যতা নাছিল। আমার স্কুল-কলেজত ঘাইকৈ ইংৰাজী কাব্য, ইংৰাজী গদ্য সাহিত্য, ইংৰাজী নাটক, ইংৰাজী বুৰঞ্জী, ইংৰাজী ভূগোল আদি কিছুমান বিষয়ৰ পুথিহে শিক্ষকসকলে ল'বাক পঢ়ুৱাইছিল। আমার ডেকাই বিজ্ঞানাধাৰত সোমাই বিজ্ঞান চৰ্চ্চা কৰিবলৈ স্কুলে পোহাইছিল। সেইকালত যিসকল লিখকে পুথি লিখিছিল সিসকলৰ জিওবত বিজ্ঞান শিক্ষা কৰা পণ্ডিত এজনো নাছিল। বিশ্ববিদ্যালয়ত বিজ্ঞান শিক্ষা লভি বিজ্ঞান চৰ্চ্চা কৰিবলৈ স্কুল পালেহে বৈজ্ঞানিক লিখকে বিজ্ঞান বিষয়ৰ পুথি লিখিব পাৰে। সেইকাৰণে আমার ভাষাত লেখত লবলগীয়া এখনো বৈজ্ঞানিক পুথি নাছিল।

আমার সাহিত্যত আছিল কি? আছিল কাব্য, উপন্যাস, নাটক, নৈতিক শিক্ষাৰ আলোচনা, স্বাৰাজ-সংস্কাৰ বিষয়ৰ কিছুমান খহতীয়া কথা, অসমৰ বুৰঞ্জীমূলক বচনা আৰু সাংসাৰিক জীৱনৰ তত্ত্বকথা। সেইকালৰ লিখকসকলে ইংৰাজী সাহিত্য আৰু বঙ্গলা সাহিত্য ভালকৈ পঢ়িছিল। তেখেতসকলে সেইবোৰৰ আৰ্হিত আমার ভাষাত সেইবোৰ পুথি লিখিছিল। এইবিষয়ে আমি কোনো কথা কব নোখোজোঁ। কেইবাজন কৃতবিদ্য লিখকে সেই পুথিবোৰ এখন এখনকৈ সমালোচনা কৰি অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী লিখিছে। এইটো স্বীকাৰ কৰিব লাগিব যে সেইকালৰ বঙ্গদেশৰ কাব্য, উপন্যাস আৰু নাটকৰ তুলনাত আমার কাব্য, উপন্যাস আৰু নাটক তলখাপৰ আছিল। বঙ্গালী আৰু অসমীয়া লিখকে একে ইংৰাজী সাহিত্যৰপৰা সকলো ভাব পাইছিল। আমার দেশত বঙ্কিম, বমেশচন্দ্ৰ, হেমচন্দ্ৰ, যদুধৰ্মন, নবীন সেন, ববীন্দ্ৰনাথ, শৰৎ চট্টোপাধ্যায়, গিৰীশচন্দ্ৰৰ নিচিনা ডাক্তৰ ডাক্তৰ কবি, উপন্যাস লিখক আৰু নাট লিখক ওপজা নাছিল। আমার লিখকসকলৰ যে সিসকলৰ নিচিনা বিদ্যা-বুদ্ধি নাছিল, এনে নহয়, বঙ্গালী লিখকে যি স্কুল পাই সেই প্ৰসিদ্ধ চহকী বঙ্গ-সাহিত্য গঢ়িলে সেই স্কুল আমার লিখকে পোৱা নাছিল। স্কুল নেপালে কোনোৱে ভাল ভাল কাব্য, ভাল ভাল উপন্যাস আৰু ভাল ভাল নাটক লিখিব নোৱাৰে। বঙ্গালীয়ে স্কুল পালে কেনেকৈ? ভাৰতবৰ্ষ আৰু বঙ্গদেশৰ ৰাজধানী কলিকতা বঙ্গদেশৰ বুকুত, বঙ্গালীৰ মাজত আছিল। এয়ে বঙ্গালীৰ প্ৰভাৱ কিমান বঢ়ালে আৰু বিস্তাৰ কৰালে তাক এটায়ে চকুৰে দেখিছে। ৰাজধানী দেশৰ ধৰ্মনী। পৃথিৱীৰ সকলো মানুহে ৰাজধানীক আকোঁৱালি নিজ নিজ দেশৰ সাহিত্য চহকী কৰিছে। লণ্ডন, পেৰিচ, বাৰ্লিন, বোম্ব আদি ইউৰোপীয় ৰাজধানীবোৰৰ ইতিহাসে এই কথাৰ প্ৰমাণ দিছে। যিদিনবেপৰা কলিকতা ৰাজধানী হল সেইদিনবেপৰা লক্ষ লক্ষ বঙ্গালী নানা ঠাইৰপৰা আহি কলিকতাত বাস কৰিলে। তেওঁলোকে এটা বিৰাট পঢ়ুৱৈ সমাজ গঢ়িলে। তাত অসংখ্য স্কুল পঢ়াশালী স্থাপিত হল, এটা ডাক্তৰ বিশ্ববিদ্যালয় স্থাপিত হল, ঠায়ে ঠায়ে বঙ্গ-মত স্থাপিত হল, এই লক্ষ লক্ষ শিক্ষিত বঙ্গালী মানুহ একে ঠাইতে জুৰ বান্ধি বাস কৰাত বঙ্গালী লিখকসকলে অপূৰ্ণ উপলব্ধি পাই লক্ষ লক্ষ বাতৰি কাকত, আলোচনী আৰু পুথি লিখিবলৈ ধৰিলে। যিসকল সেই সময়ত কলিকতাতলৈ গৈছিল সিসকলে নিজ চকুৰে কেনেকৈ বঙ্গ-সাহিত্য

দোশপুত্র দোশে উঠি গোটেই ভাবভূত নিজৰ প্ৰতিভা বিস্তাৰ কৰিছিল তাক দেখিছিল। আশিও দেখিহেঁ।

আমাৰ জোনাকীযুগৰ লিখকসকলে কলিকতাৰ নিচিনা হেজাৰ হেজাৰ শিকিত লোকেৰে সংগঠিত এটা বৃহৎ পঢ়ুৱৈ সমাজ থকা বাজধানী অসমৰ বুকুত অসমীয়া বাইজৰ মাজত পোৱাহেঁতেন, সেই বাজধানীক কেন্দ্ৰ কৰি এটা বিশাল চহকী সাহিত্য গঢ়িব পাৰিলেহেঁতেন। বাজধানীয়ে সাহিত্যিকৰ কাৰণে এখন বহল ক্ষেত্ৰ তৈয়াৰ কৰে। জগতৰ প্ৰধান প্ৰধান সাহিত্য্য বুৰঞ্জী পঢ়িলে পৰিষ্কাৰকৈ দেখা যায় যে বাজধানীয়ে কবি, উপন্যাস লিখক, নাটক লিখক, ইতিহাস লিখক, বিজ্ঞান পুথি লিখক আদি সকলো শ্ৰেণীৰ লিখকৰ কাৰণে বৃহৎ বৃহৎ ক্ষেত্ৰ সৃষ্টি কৰে। তেনেকুৱা সাহিত্য্যক্ষেত্ৰৰ অভাবত যে আমাৰ বহুত অসমীয়া প্ৰতিভাৱান লিখকৰ প্ৰতিভা জঁই পৰি গৈছে তাৰ প্ৰমাণ আশি জোনাকীযুগৰ সাহিত্য্যৰ ইতিহাসত পাইছো। আশিও আমাৰ মাজুহে বাজধানীৰ অসীম প্ৰভাৱৰ কথা উপলব্ধি কৰিবপৰা নাই।

ইংৰাজৰ দিনত আমাৰ মাজুহে বহুত দিনলৈ অসমীয়া ভাষাৰ অস্তিত্ব বক্ষা কৰিবলৈ প্ৰাণপণে যুঁজিছিল। আমাৰ লিখকসকলে কেনেকৈ অসমদেশক ভাৰতবৰ্ষৰ আন আন প্ৰদেশৰ নিচিনা এখন প্ৰদেশ কৰিব পাৰি তাৰ কাৰণে অসমীয়াৰ প্ৰাণত ভাৰতীয় ভাৰ সঞ্চাৰ কৰিবলৈ নানা পুথি-পাণ্ডি বচিছিল। আমাৰ মাজুহে অসমৰ অতীত কাহিনী পাহৰি গৈ নিজক সৰু নীহ বুলি ভাবিছিল। এই ভাৱ বাইজৰ মনবপৰা জাঁতবোৱা যায় কেনেকৈ? পূৰ্বে এইখন দেশত বিভা-বুজি আৰু যুদ্ধ-বিগ্ৰহ কৰি নিজদেশৰ স্বাধীনতা বক্ষা কৰিবপৰা এটা শক্তিমত্তা জাতি আছিল—এই কথা প্ৰমাণ কৰিবলৈ কেইবাজন লিখকে আমাৰ পুৰণি সাঁচিপতীয়া পুথিবোৰ আৰু বুৰঞ্জীবোৰ উদ্ধাৰ কৰিবলৈ অশেষ চেষ্টা কৰিলে। এইবিয়ৰে অনেক বচনা সেইসময়ৰ আলোচনীবোৰত লিখা হৈছিল। ইয়াৰ উপৰি বহুকালৰেপৰা মামৰে খোৱা আমাৰ সমাজখন সংস্কাৰ কৰিবলৈ কিছুমান খুছতীয়া কথাৰে গল্প বা আখ্যান লিখা হৈছিল। এইবোৰে সেইকালৰ মাজুহৰ চকু মুকলি কৰি দিছিল। আমাৰ সাহিত্য্য বাইকৈ অসম-ভাষাপন্ন আছিল অৰ্থাৎ অসমৰ কথাই সবহ ভাগ লিখকে লিখিছিল। আন কথা লিখা লিখকৰ সংখ্যা নিচেই তাকৰ আছিল। বঙ্গদেশৰ লিখকসকলে আমাৰ নিচিনা বঙ্গভাষাৰ অস্তিত্বৰ কাৰণে যুঁজা নাছিল। বঙ্গভাষা সদায় নিৰাপদে আছিল। বঙ্গভাষাৰ উৎকৰ্ষসাধন কৰিবলৈ বঙ্গালী সাহিত্য্যকে বঙ্গদেশৰ চাৰি সীমাত আৱদ্ধ নেথাকি জগত-সাহিত্য্যক্ষেত্ৰত মুকলিহুৱীয়া হৈ বিচৰণ কৰি নানা বিষয়ৰ পুথি বচনা কৰিছিল। বঙ্গলা কাব্য, উপন্যাস, নাটক আৰু আন আন সাহিত্য্য পঢ়িলে দেখা যায় যে বঙ্গালী সাহিত্য্যিকসকলে আমাৰ সাহিত্য্যিকৰ নিচিনা কোনো নিৰ্ভাৰিত সীমাৰ জিতবত ঘূৰি থাকিব লগাত পৰা নাছিল। ভাৰতৰ আন আন প্ৰদেশৰ লিখকবৰ্গয়ো নিৰাপদে থাকি সাহিত্য্যচৰ্চা কৰিব পাৰিছিল।

এইযুগৰ সাহিত্য্য পুৰণি সাহিত্য্যৰ নিচিনা চহকী নাছিল। এই সাহিত্য্যই পৰাধীন জাতিৰ ছা-ছনুনিয়াহ আৰু জাতিৰ অস্তিত্বৰ কাৰণে কথা চিন্তা ভাবনা প্ৰকাশ কৰিছে।

জগৎ উল্লেখ করা কাব্যগত আমাদের লিখকসকলে সাহিত্যের বহুল ক্ষেত্রে নেপাই উল্লেখ্য কবিতা, শিশু, নাট, উপন্যাস আদি বিবিধ পুঁথি লিখিবণা নাছিল। আমাদের বেশত ভাবত-বিখ্যাত কোনো কবি নাছিল, কোনো উপন্যাসিক নাছিল, কোনো নাটক লিখক নাছিল। এগুলোকে জগৎবিখ্যাত কোনো গ্রন্থ লিখিবণা নাছিল, সঁচা। কিন্তু এগুলোকে এটা অতুলনীয় বস্তু আমাদের কাব্যে এবি থৈ গল। এয়ে আমাদের ভাবাব আর্হি। ইয়াব গুণ আমি কেতিয়াও পাহরিব নোরাবোঁ। সেই লিখকসকলে যি যত্ন কবি আমাদের কাব্যে ভাবাব আর্হি সৃষ্টি কবি গল তাক ভাবিলে বিশ্বয় মানিব লাগে। আমাদের ভাষা সংস্কৃতবণা উত্তর হৈছে সঁচা, কিন্তু বহুত বকরা শব্দ আক কথা তাব লগত মিহলি হৈছে। আমি লদায় সংস্কৃত আক বকরা শব্দ ব্যৱহাৰ কবি আমাদের ভাব প্রকাশ কবিছোঁ। আমাদের লিখা বাক্যবোবতো সংস্কৃত আক বকরা শব্দ বহুত আছে। ক'ত ক'ত সংস্কৃত শব্দ, ক'ত ক'ত বকরা শব্দ ব্যৱহাৰ কবিলে আমাদের ভাষা ভেনেই নির্ভাজ অসমীয়া হব অর্থাৎ অসমব সবহতাগ মাহুহে কোৱা ভাষা হব তাক সেই লিখকসকলে নিজৰ অভিজ্ঞতাৰণা ভালকৈ বুজিছিল আক তাক যথাহানত প্রয়োগ কবি জোনাকীৰ প্রবন্ধবোব লিখিছিল। বচনা স্ৱলী কবিবলৈ কেতিয়াবা আমাদের যোজনা, বকবা আক পটন্তৰ ব্যৱহাৰ কবিব লাগিব। ইয়াব উদাহৰণ জোনাকীত আছে। মুঠ কথা, যি যি কথা লিখি ভাষা নির্ভাজ কবা হয়, যি যি কথা লিখি ভাষা জতুৱা ঠাচত ঢলা হয়, যি যি কথা লিখি ভাষা গহীন কবা হয়, যি যি কথা লিখি ভাষা থুহুটীয়া কবা হয়, যি যি কথা লিখি ভাষা ডেজাল কবা হয়, আটাইবিলাকবে উদাহৰণ জোনাকীত পোৱা যায়।

ইয়াব উপবি এগুলোক আমাদের কাব্যে আক চুটা বস্তু থৈ গল। সেয়ে হল অভিধান আক ব্যাকৰণ। ভাষাব আর্হি, অভিধান আক ব্যাকৰণেই পৰাধীন অসমব সাহিত্যৰ অমূল্য দান। এই অভিধান আক ব্যাকৰণৰ লদায় লৈ আজিও আমি নির্ভাজ শুদ্ধ অসমীয়াত আধুনিক সাহিত্য সৃষ্টি কবিব পাৰোঁ। আমি ব্যাকৰণ আক অভিধানত নিকিন নহওঁ, নিকিন আমি ভাবত। অৱন্তে সময়ৰ লগে লগে অভিধান আক ব্যাকৰণৰ উৎকৰ্ষসাধন কবিব লাগিব। কেইবাজন ভাবাবিদ পণ্ডিতে সেই অভিধান আক ব্যাকৰণ অৱশ্যেইপয়োগী কবিবলৈ যত্ন কবিছে। ই শুভ লক্ষণ।

যিদিনবণা ভাবতৰ লগত অসমদেশে স্বাধীনতা পালে সেইদিনবেপৰা তৃতীয় যুগ আৰম্ভ হল। আমাদের লিখকসকলে আগৰ নিচিনা অসমব কথাকো মাহোন চৰ্চ্চা কবি পুঁথি-পাঁজি লিখিবলৈ এবিলে। অসম স্বাধীন ভাবতৰ এখন ৰাজ্য বা ষ্টেট হল। অসমে ভাবজ্ঞান দিটি

তৃতীয় যুগ

যি কোনো কাম স্বতন্ত্ৰভাবে কবিব নোৱাৰে। আমি এনেহবে স্কুলো কাম কবিব লাগিব যাতে সেইবোৰে ভাবতৰ ঐক্য স্থাপন কবি মিলক দিমে ডাক ছদুত কবে। আমাদের সাহিত্যৰো এই পথ অৱলম্বণ কবিব লাগিব অর্থাৎ ভাবতৰ ঐক্য স্থাপনৰ কোনো বিধিনি নিমিত্তই আমি আমাদের সাহিত্য সৃষ্টি কবিবলাগিব। এই ভাব কৰ্ম্মাং লিখক-সমাজৰ ভিতৰত বিয়পিব লাগিছে। বৰ্তমান মিমিলাক বাতৰি কাকত, আলোচনা আক পুঁথি

ওলাইছে সেইবোৰত আমাৰ লিখক অসমৰ সীমা অতিক্ৰম কৰি সমগ্ৰ ভাৰতত বিচৰণ কৰিব লাগিছে। ভাৰতৰ ধৰ্ম, সমাজ, ৰাজনীতিয়ে আমাৰ আশোচনাৰ বাই বহু হৈছে। কোনো কোনোৱে ভাৰতবোৰ সীমা অতিক্ৰম কৰি পৃথিৱীৰ প্ৰধান প্ৰধান দেশবোৰতো ভ্ৰমুকি মাৰিছে।

আমাৰ লিখকসকলৰ আগত এটা নতুন সমস্যাই দেখা দিলে। সমগ্ৰ ভাৰতলৈ চকু বান্ধি অসমীয়া সাহিত্যৰে কেনেকৈ আমাৰ জাতিটোক শক্তিমত্ত কৰা যায়? এইটো কৰিবলৈ হ'লে আমাৰ উঠি অহা ডেকাদলে কবিৰ নানা প্ৰণালী, বেছা-বেশাৰ নানা প্ৰণালী, কল্প-কাব্যখানা স্থাপনৰ নানা প্ৰণালী, দেশৰ থনিজ আৰু বনজ সম্পদৰপৰা ন ন বস্তু তৈয়াৰ কৰাৰ নানা প্ৰণালী, বেল, জাহাজ, আকাশযানবোৰ কৰাৰ নানা প্ৰণালী, বৃহৎ আহিলা-পাতি নিৰ্মাণৰ নানা প্ৰণালী, স্বাস্থ্যৰ উন্নতিৰ নানা প্ৰণালী আদি সংখ্যক প্ৰণালী ভালকৈ জানিব লাগিব। এই প্ৰণালীবোৰ শিকিবলৈ ভিন ভিন শাস্ত্ৰ আছে। সেইবোৰ শাস্ত্ৰ আমাৰ ভাষাত লিখিব লাগিব। জগতৰ উন্নত জাতিবোৰে নিজ নিজ ভাষাত সেই শাস্ত্ৰবোৰ প্ৰণয়ন কৰি এটা বহুল সাহিত্য সৃষ্টি কৰিছে। আমি স্বীকাৰ কৰিব লাগিব যে আধুনিক অসমীয়া সাহিত্য অধ্যয়ন কৰি কোনো মানুহে সেই প্ৰণালীবোৰ শিকি সিবিলাকৰ নিচিনা দেশক কৃষি, বাণিজ্য, শিল্পৰে ঐশ্বৰ্য্যমন্ড কৰিব নোৱাৰে। আজি আমি ইংৰাজীত লিখা সেই প্ৰণালীবোৰ শিকিবলৈ বিবিধ শাস্ত্ৰ পাইছোঁ। সৌভাগ্যক্ৰমে আমাৰ মানুহে ইংৰাজী জানে আৰু তাৰ আলম লৈ কিছুমান ডেকাই সেই প্ৰণালীবোৰ জানিবলৈ চেষ্টা কৰিছে।

আমাৰ লিখকসকলে অসমীয়া সাহিত্যক সৰ্ব্বাঙ্গ কৰিব লাগিব অৰ্থাৎ ইংৰাজী বা আন কোনো উন্নত ভাষাৰ সহায় নলৈ কেৱল অসমীয়া পুথি-পাঁজি পঢ়ি সেই প্ৰণালীবোৰ শিকি যাতে জগতৰ সকলো বিজ্ঞা লভিব পাৰে তাৰ যত্ন কৰিব লাগিব। এয়ে বৰ্তমান আমাৰ একমাত্ৰ লক্ষ্য হ'ব লাগিব। এই কাম অতিশয় দুৰূহ। ইয়াক সাধন কৰা যায় কেনেকৈ?

পৃথিৱীৰ কোন কোন জাতিয়ে জগতৰ সকলো বিধৰ বিজ্ঞা লভিবলৈ আন আন উন্নত ভাষাৰ শাস্ত্ৰবোৰ অধ্যয়ন কৰি তাত পাবহৰ্শী হৈ নিজ নিজ ভাষাত সেই শাস্ত্ৰবোৰ অলুৱাই কৰিছিল তাৰ সমুদায় বিৱৰণ ইয়াত দিয়া সম্ভৱ নহয়। সেই জাতিবোৰে পাচত সেই উন্নত ভাষাৰ সহায় নোলোৱাকৈ নিজৰ ভাষাতে লিখা শাস্ত্ৰবোৰকে অধ্যয়ন কৰি আধুনিক জগতৰ সকলো জ্ঞান-বিজ্ঞা-শিক্ষা লভি দেশক সমৃদ্ধিশালী আৰু শক্তিমত্ত কৰিছে। এই কাম বিমানেই টান নহওক আমি তাক কৰিবই লাগিব। আমিও সিবিলাকৰ নিচিনা অলুৱাই-সাহিত্যেৰে এই কাম আৰম্ভ কৰিব লাগিব। ইউৰোপীয় শুধ সাহিত্য আৰু শুধ বিজ্ঞানৰ সবহতাগ পুথি অলুৱাই কৰিবলৈ আমাৰ কৃতবিদ্য লোক আছে। বৰ্তমান আমাৰ ভিতৰত ভালকৈ ইংৰাজী জনা অনেক লোক আছে। ইংৰাজী ভাষা পৃথিৱীৰ ভিতৰত অতিশয় চহকী। এই ভাষাত যে ইংলণ্ডৰ লিখকৰ মাথোন পুথি-পাঁজি আছে, এনে নহয়, কবাচী, আফান, কচ, ইটালীয় ইত্যাদি ভাষাবোৰৰো বিখ্যাত বিখ্যাত গ্ৰন্থবোৰৰ ভাঙনি আছে। তাৰ উপৰি সংস্কৃত, হিব্ৰু, জাৰ্মান, গ্ৰীক, আবৰী, পাৰ্চী, চীনা আদি প্ৰাচীন ভাষাৰ গ্ৰন্থবোৰৰ ভাঙনি আছে। সেইবোৰৰে

ইংৰাজী ভাষা জানিলে এই এটাইবোৰ গ্ৰন্থ অধ্যয়ন কৰি জগতৰ অতীত আৰু আধুনিক জ্ঞান জড়িত পাবি আৰু কিছুমান অল্লেখ্য কবিতা পাবি।

এই অল্লেখ্য-সাহিত্যৰ আলয় লৈ সেই জাতিবোৰৰ পণ্ডিতসকলে গভীৰ চিন্তা কৰি নানা কথা প্ৰবেষণ কৰি নিজেও বহুত মৌলিক গ্ৰন্থ প্ৰণয়ন কৰিছে। আধুনিক জগতৰ চিন্তা-ধাৰা কেনি বৰলৈ ধৰিছে তাৰ সম্বন্ধ পাবলৈ সকলো ভাষাৰ বিখ্যাত বিখ্যাত গ্ৰন্থকাৰৰ ওচৰ চাপিব লাগিব। সকলো ভাষা শিকি সেই ভিন ভিন গ্ৰন্থকাৰৰ ওচৰ চপা অসম্ভৱ। সেইকাৰণে অল্লেখ্য-সাহিত্যৰ আশ্ৰয় লব লাগিব। যিসকলে ন ন বৈজ্ঞানিক আবিষ্কাৰ কৰিছে আৰু যিসকলে ধৰ্ম সমাজ সাহিত্যৰ ন ন তথ্য উলিয়াইছে সেইসকল মনীষীয়ে তেনেকুৱা অল্লেখ্য-সাহিত্যৰ আশ্ৰয় লৈহে জগতৰ সকলো গ্ৰন্থকাৰৰ ওচৰ চাপিবলৈ সমৰ্থ হৈছে। সেই-কাৰণে উন্নত দেশবোৰত চৰকাৰ আৰু বাইজে অজস্ৰ ধন ঢালি অল্লেখ্য-সাহিত্য গঢ়িবলৈ নানা উপায় অবলম্বন কৰিছে।

সৌভাগ্যক্ৰমে আজি ভাৰতৰ কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰে 'এই অল্লেখ্য-সাহিত্যৰ মৌল বুজি জাতিৰ ভিন ভিন ৰাজ্যৰ ভাষাবোৰ টনকিয়াল কৰিবলৈ কিছুমান প্ৰস্তাৱ কৰিছে। সেই প্ৰস্তাৱবোৰৰ সম্পৰ্কে অল্পমি বহুলাই আলোচনা কৰিব নোখোজোঁ। বৰ্তমান শিক্ষাৰ মাধ্যম

সলনি কৰিলেহে ভাষাবোৰৰ উৎকৰ্ষ সাধন কৰা হব—এইটো সকলোৱে শিক্ষাৰ মাধ্যম স্বীকাৰ কৰিছে। স্থলীয়া শিক্ষাৰ আৰু বিশ্ববিদ্যালয়ৰ শিক্ষাৰ মাধ্যম কি

হব? স্থলীয়া শিক্ষাৰ মাধ্যম যে ৰাজ্যে ৰাজ্যে ৰাজ্যিক ভাষা হব লাগিব তাক এটায়ে মন্ত-কৰ্ত্তে কৈছে। আমাৰ ভিন ভিন ভাষাত যিবোৰ পুথি আছে আৰু অল্লেখ্য কৰি যিবোৰ পুথি প্ৰণয়ন কৰা হব সেইবোৰৰ বাৰা পঢ়াশালী আৰু স্থলৰ সাহিত্য আৰু বিজ্ঞান শিক্ষা দিয়া সম্ভৱ হব। আমাৰ অসমীয়া ভাষাত যিবোৰ পুথি আছে আৰু অল্লেখ্য কৰি যিবোৰ পুথি ৰচনা কৰা হব সেইবোৰে আমাৰ নিম্ন আৰু উচ্চ শ্ৰেণীত সাহিত্য আৰু বিজ্ঞান শিক্ষা দিব পাৰি।

বিশ্ববিদ্যালয়ৰ শিক্ষাৰ মাধ্যম কি হব? এই বিষয়ে শিক্ষাবিদসকলৰ ভিতৰত মতভেদ আছে। কিছুমানে কয় যে স্থলত যেনেকৈ ৰাজ্যিক ভাষাৰে শিক্ষা দিয়া সম্ভৱ হৈছে তেনেকৈ বিশ্ববিদ্যালয়তো ৰাজ্যিক ভাষাৰে সকলো প্ৰকাৰ শিক্ষা দিয়া সম্ভৱ হয়। কিছুমানে কয় যে স্থলীয়া শিক্ষা আৰু বিশ্ববিদ্যালয়ৰ শিক্ষা একে নহয়। আমাৰ ভাষাবোৰত যিবোৰ পুথি আছে সেইবোৰে বিশ্ববিদ্যালয়ৰ শিক্ষা দিয়া অসম্ভৱ। আন চহকী ভাষাৰ গ্ৰন্থ অল্লেখ্য কৰি বিশ্ব-বিদ্যালয়ৰ পাঠ্য-পুথি ৰচনা কৰিব পাৰি, সঁচা, কিন্তু সেই পাঠ্য পুথিৰ কথাবোৰ বুজিবলৈ হেজাৰ হেজাৰ আনুভূতিক পুথিৰ আৱশ্যক হব। সেইবোৰ একেলগে অল্লেখ্য কৰা অসম্ভৱ। সেই কাৰণে বিশ্ববিদ্যালয়ৰ শিক্ষাৰ মাধ্যম কিছুদিনলৈ ইংৰাজী হৈ থাকিব লাগিব।

আমিও ভাবোঁ সে বিশ্ববিদ্যালয়ৰ শিক্ষাৰ মাধ্যম কিছুদিনলৈ ইংৰাজী হব লাগিব। ইংৰাজী এটা অতিশয় চহকী আন্তৰ্জাতিক ভাষা। এই ভাষাত শুধ সাহিত্য আৰু শুধ বিজ্ঞানৰ লক্ষ লক্ষ পুথি আছে। অৰ্থনীতি, ৰাজনীতি শাস্ত্ৰ, শিক্ষানীতি, সমাজ বিজ্ঞান, বুৰঞ্জী, বাণিজ্য

নীতি, বিধি ব্যৱহাৰ, সংহিতা আদি শুধ সাহিত্যিক যিমান বিলাক পুথি আছে সেইবোৰ একেদিনে অহুবাৰ কৰা অসম্ভৱ। যেনে এবাৰ ইংৰাজী কিতাপৰ বহুৎ পুথি-ভঁৰাল দেখিছে সেয়ে দেখিব যে এটা বিষয়ৰে হেজাৰ হেজাৰ পুথি। শুধ সাহিত্যৰ নিচিনা শুধ বিজ্ঞানবোৰো অলেখ পুথি। অকশাঙ্গ, পদার্থ বিজ্ঞা, বসায়ন বিজ্ঞা, শৰীৰ বিজ্ঞান, উদ্ভিদ বিজ্ঞান, জুতত্ব বিজ্ঞান, জন্তুত্ব বিজ্ঞান, নৃতত্ব বিজ্ঞান, স্থিতি বিজ্ঞান, ভূগোল বিজ্ঞা, ধাতুবিজ্ঞা, কৃষি বিজ্ঞান, শিল্প বিজ্ঞান, চিকিৎসা শাস্ত্ৰ, যন্ত্ৰ বিজ্ঞা, কাৰিকৰী বিজ্ঞা, স্থপতি বিজ্ঞা, আকাশ বিজ্ঞান আদি অসংখ্য বিজ্ঞানৰ অসংখ্য পুথি। এইবোৰ একেদিনে একেলগে অহুবাৰ কৰা অসম্ভৱ।

যদি ইংৰাজীৰ সলনি এতিয়াই ৰাজ্যিক ভাষা বিশ্ববিদ্যালয়ৰ শিক্ষাৰ মাধ্যম কৰা হয় তেনেহলে আমাৰ ডেকাদল মাথোন ৰাজ্যিক ভাষাত লিখা পাঠ্যপুথিবোৰৰ ভিতৰত আৱদ্ধ হৈ থাকিব লাগিব। তেওঁলোকে ইংৰাজী বুজিবলৈ ক্ৰমে ক্ৰমে অসমৰ্থ হব আৰু ইংৰাজীত লিখা আৱশ্যকিক পুথিবোৰ পঢ়ি বুজিব নোৱাৰিব। ইয়াৰ ফলত আমাৰ ডেকাদলৰ জ্ঞান তেনেই সীমাবদ্ধ হব। বৰ্তমান ভাৰতৰ চেকাদলে ইংৰাজী ভাষাত বিশেষ ব্যুৎপত্তি লাভ কৰি যেনেকৈ জগতৰ বিজ্ঞা-শিক্ষা লভি নিজৰ দেশত সকলো কাম কৰিবলৈ পাৰ্গত হৈছে আৰু আনবিলাক দেশলৈ গৈ নানা কাম কৰিছে, তেনেকৈ ৰাজ্যিক ভাষাৰ মাধ্যমত বিশ্ববিদ্যালয়ৰ শিক্ষা লভি কোনো ক্ষেত্ৰতে আগ বাঢ়ি যাব নোৱাৰিব। এটা ভাষাক শিক্ষাক মাধ্যম কৰিলে সেই ভাষাত বিশেষ ব্যুৎপত্তি লাভ কৰা যায়। তাৰা এটাক মাধ্যম কৰি শিক্ষা দিয়া আৰু মাধ্যম নকৰি শিক্ষা দিয়া দুটা বেলেগ কথা।

কোনো কোনোৱে কব পাৰে যে চীন, জাপান, চুইটজাৰলেণ্ড, ফ্ৰান্স, কচিয়া আদি দেশবোৰৰ মাজে ইংৰাজী ভাষা নজনাটক নানাবিধ মৌলিক সাহিত্যৰ গ্ৰন্থ ৰচনা কৰিব পাৰিছে আৰু অদ্ভুত অদ্ভুত বৈজ্ঞানিক আৱিষ্কাৰ কৰিব পাৰিছে। যদি সেইবোৰ দেশত বিশ্ববিদ্যালয়ত শিক্ষাৰ মাধ্যম ইংৰাজী নকৰাকৈ জাতীয় উন্নতি সাধন কৰিব পাৰিছে, তেনেহলে আমি ভাৰতীয়ই ইংৰাজীক খামুটি ধৰি থাকিম কিয়? এই হুক্তিৰ কোনো মূল্য নাই। সেইবোৰ দেশৰ উদাহৰণ আমাৰ ভাৰতত নাথাকে। সেইবোৰ দেশৰ ইতিহাস আমাৰ ভাৰতৰ লগত নিমিলে। সেইবোৰ দেশত ভাৰতৰ স্ৰিচিনা বহুদূৰ ধৰি গঠিত হোৱা জিন জিন ৰাজ্য, জিন জিন ভাষা, জিন জিন সাহিত্য নাই। সেইবোৰ দেশক ভাৰতৰ নিচিনা ইংৰাজে অধিকাৰ কৰি প্ৰায় দুশ বছৰ শাসন কৰা নাছিল। আমাৰ দেশত ইংৰাজে যেনেকৈ আমাৰ ফুল-কলেজত ইংৰাজী ভাষা শিকাই, তাৰ সাহিত্য আৰু বিজ্ঞান শিক্ষা দিছিল, তেনেকৈ সেইবোৰ দেশত ইংৰাজে ইংৰাজী ভাষা প্ৰচলন কৰা নাছিল। সেইবোৰ দেশৰ মাজেহে গুৰিবেপৰা অৰ্থাৎ প্ৰায় দুশ বছৰ আগবেপৰা বেলেগ পন্থা অবলম্বন কৰি ইংৰাজী ভাষাক শিক্ষাৰ মাধ্যম নকৰাকৈ সাহিত্য আৰু বিজ্ঞান শিক্ষাৰ ব্যৱস্থা কৰিছিল। আমি একে দিনে সেই পন্থা লব নোৱাৰোঁ। একেদিনে ললে আমি দুয়ো ফুল হেৰুৱাম। আমি আমাৰ ৰাজ্যিক ভাষাবোৰকো ইংৰাজীৰ নিচিনা পূৰ্ণাক্ত কৰিব নোৱাৰিম আৰু ইংৰাজীও আমাৰ হৰে শিকি ইংৰাজী সাহিত্য আৰু বিজ্ঞানৰ জ্ঞান লভিব নোৱাৰিম।

এই ইংৰাজী ভাষা শিক্ষাপনৰা আমি ভাবভীয়েই কি কি পালোঁ তাক আমি আলোচনা কৰিব নোখোজে। যোৱা দেৰ শ বছৰ ধৰি ভাৰতৰ ৰাজ্যবোৰৰ শিক্ষাৰ মাধ্যম ইংৰাজী আছিল। এই ভাষাৰ আলম লৈ আমি মাত্ৰাজ, কেবল, মহাৰাষ্ট্ৰ, গুজৰাট, পঞ্জাব আদি ৰাজ্যবোৰৰ শিক্ষিত শ্ৰেণীৰ লগত কথা-বাৰ্তা পাতিব পাৰিছোঁ আৰু নানা বাতৰি কাকত, আলোচনী আৰু পুথি লিখি সিবিলাকৰ লগত মনে-প্ৰাণে মিলিব পাৰিছোঁ। আমাৰ মিলনৰ আৰু ঐক্যৰ ভেটি যে ইংৰাজীয়ে স্থাপন কৰি দিনকদিনে দৃঢ় কৰিছে তাক আমি স্বীকাৰ কৰিব লাগিব। যোৱা দেৰ শ বছৰ শিক্ষাৰ মাধ্যম স্বৰূপে বিশ্ববিদ্যালয়বোৰত প্ৰচলিত হোৱা ভাষাটোক আমি একে দিনে বৰ্জন কৰিব নোৱাৰোঁ।

মাত্ৰাজৰ তামিল ভাষা যে অসমীয়া ভাষাতকৈ বহুগুণে চহকী তাক আমি স্বীকাৰ কৰিব লাগিব। তাত তামিল আৰু ইংৰাজী এই দুটা ভাষা মাত্ৰ বিশ্ববিদ্যালয়ৰ শিক্ষাৰ মাধ্যম স্বৰূপে গ্ৰহণ কৰা হৈছে। বিশ্ববিদ্যালয়ত বৈজ্ঞানিক আৰু শিল্প শিক্ষাৰ (Scientific and technical knowledge) কাৰণে বহুকাললৈ ইংৰাজী মাধ্যম কৰা হব আৰু তামিল আনবিলাকৰ শিক্ষাৰ মাধ্যম হব। আমি সিদ্ধিলাকৰ দৰে দুটা ভাষা অৰ্থাৎ অসমীয়া আৰু ইংৰাজীক বিশ্ববিদ্যালয়ৰ শিক্ষাৰ মাধ্যম কৰিব লাগিব। বিশ্ববিদ্যালয়ত বৈজ্ঞানিক আৰু শিল্প শিক্ষাৰ মাধ্যম বহুকাললৈ ইংৰাজী হৈ থাকিব। আন আন বিষয়ত আমি তামিলৰ নিচিনা এতিয়াই অসমীয়াক বিশ্ববিদ্যালয়ৰ শিক্ষাৰ মাধ্যম কৰাটো সম্ভৱ নহ'ব। সেই কাৰণে অন্ততঃ পাঁচ বা দহ বছৰলৈ সেই বিষয়বোৰৰো শিক্ষাৰ মাধ্যম ইংৰাজী হৈ থাকিব। অৱশ্যে বৈজ্ঞানিক আৰু শিল্প শিক্ষাৰ মাধ্যম মাত্ৰাজ আৰু বঙ্গদেশৰ নিচিনা বহুকাললৈ ইংৰাজী ৰাখিব লাগিব।

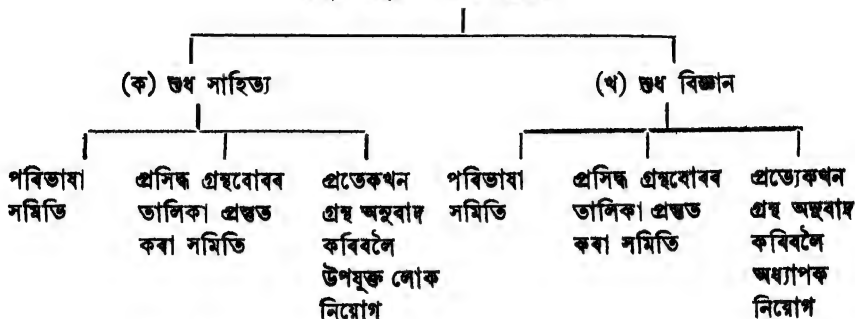
হই এজন অসমীয়া। আমাৰ অসমীয়া ভাষাক আমাৰ বিশ্ববিদ্যালয়ৰ শিক্ষাৰ মাধ্যম এতিয়াই কৰিব পাৰিলে অতিশয় আনন্দ পাম। কিন্তু আমি ভৱিষ্যতলৈ চাব লাগিব। আমাৰ বিশ্ববিদ্যালয়ৰ শিক্ষাৰ মাধ্যমৰ ওপৰত অসমীয়া জাতিৰ ভৱিষ্যত নিৰ্ভৰ কৰিছে। এই বিষয়ে আমি দৃবদৰ্শী হব লাগিব। জাতীয় ভাবৰ বাগীয়ে যাতে আমাৰ মন মতলীয়া কৰিব নোৱাৰে তাৰ কাৰণে সতৰ্ক হব লাগিব। বহুত কথা ভাবি চিন্তি এই বিষয়ে এটা সিদ্ধান্তত উপনীত হব লাগিব। আমাৰ বিবেচনাত উপৰোক্ত সিদ্ধান্তই অসমৰ ভৱিষ্যত উজ্জল কৰিব অৰ্থাৎ আমাৰ ডেকাহলে বিশ্ববিদ্যালয়ত কিছুদিনলৈ ইংৰাজী ভাষাত লিখিত পাঠ্যপুথি আৰু সহস্ৰ সহস্ৰ আত্মতত্ত্বিক পুথি অধ্যয়ন কৰি নানা বিষয়ত জ্ঞান আহৰণ কৰি আমাৰ সাহিত্য পূৰ্ণাঙ্গ কৰিব পাৰিব।

আমাৰ বহুমুখী উচ্চ মাধ্যমিক শিক্ষাৰ কাৰণে অসমীয়া ভাষাক মাধ্যম কৰা হৈছে। এই শিক্ষা নিৰ্বলৈ সমৃদ্ধ সাহিত্য আৰু শুধ ৰিজ্ঞানৰ কিছুমান পাঠ্যপুথি ইতিমধ্যে ৰচনা কৰা হৈছে। সেই পাঠ্যপুথি পঢ়ি ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে বিশেষ জ্ঞান লাভিব নোৱাৰে। পাঠ্যপুথিবোৰৰ বুজিবলৈ হলে তাৰ আত্মতত্ত্বিক বহুত পুথি ৰচনা কৰিব লাগিব। উদাহৰণ স্বৰূপে আমি ভাৰতৰ ইতিহাসৰ পাঠ্যপুথিৰ কথা কব খুজিছোঁ। এই পাঠ্যপুথিৰ কথাবোৰৰ সবিশেষ বিৱৰণ

জানিবলৈ হলে অসংখ্য ঐতিহাসিক পুথি পঢ়িব লাগিব। আমাৰ ভাষাত সেইবোৰ পুথি নাই; ইংৰাজীত আছে। যেনেজোদাৰো, হাৰাঙ্গা, বৈদিক যুগ, বৌদ্ধ যুগ আদি যুগবিলাকৰ কথা জানিবলৈ ইংৰাজীত শ শ পুথি আছে। সেইবোৰৰ অধিকাংশ অহুৰাদ কৰিব লাগিব। সেইবোৰে বসায়ন বা পৰ্বাৰ বিজ্ঞানৰ কথাবোৰ ভালকৈ জানিবলৈ ইংৰাজীত অসংখ্য আহুৰাদিক পুথি আছে। সেইবোৰৰো অধিকাংশ অহুৰাদ কৰিব লাগিব।

এই অহুৰাদ সাহিত্য গঢ়িবলৈ এটা আঁচনি প্রস্তুত কৰিব লাগিব। আমি এনে এটা আঁচনি কৰি গুৰু বছৰ ‘অসমীয়া সাহিত্যৰ ভবিষ্যত’ নামেৰে এখন সৰু পুথি প্রকাশ কৰিছোঁ। সেইখনত জ্বলীয়া আৰু বহুমুখী উচ্চ মাধ্যমিক শিক্ষাৰ কাৰণে শুধ বিজ্ঞানৰ ইংৰাজীত লিখা বিখ্যাত বিখ্যাত গ্ৰন্থবোৰ অহুৰাদ কৰি কিবাবে প্রকাশ কৰিব পাৰি তাৰ কিছুমান উপায় দিয়া হৈছে। আমি এই আঁচনি সম্পৰ্কে বহুলাই আলোচনা নকৰি মাথোন আঁচনিখন তুলত দিছোঁ :—

ঘাই অহুৰাদ—বিধবিভালয়

(খ) বহুমুখী উচ্চ মাধ্যমিক শিক্ষাৰ কাৰণে যি যি খুচী প্ৰস্তুত কৰা হৈছে সেইবোৰ অহুৰাদী পুথি বচনা কৰিবলৈ একোজন অধ্যাপক নিয়োগ।

এই আঁচনি অহুৰাদি সকলো কাম কৰিবলৈ আমাৰ উপযুক্ত লোক আছে। সেই ঘাই অহুৰাদ, পৰিভাষা সমিতি আৰু উপবোক্ত শুধ সাহিত্য আৰু শুধ বিজ্ঞানৰ গ্ৰন্থবোৰৰ তালিকা প্ৰস্তুত কৰিবলৈ আমাৰ কৃতবিদ্য লোকৰ অভাৱ নাই। সেই তালিকাভুক্ত পুথিবোৰ অহুৰাদ কৰিবলৈ উপবোক্ত বিষয়বোৰৰ প্ৰত্যেকৰে অধ্যাপক আছে। তেখেতসকলক নিযুক্ত কৰিলে আমি পাঁচ বছৰৰ ভিতৰত বিধবিভালয়ৰ সকলো পাঠ্যপুথি আৰু আহুৰাদিক পুথিবোৰ পাম। বৰ্তমান গুৱাহাটীৰ অসম বিজ্ঞান সমিতিৰ দ্বাৰা প্রকাশিত ‘অসমীয়া বৈজ্ঞানিক পৰিভাষা’ আৰু আলোচনী ‘বিজ্ঞান জেউতিয়ে’ আমাৰ অধ্যাপকসকলক বিজ্ঞানৰ পুথি জিখিবলৈ বিশেষ উল্লস দিব।

কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰে এই পাঠ্যপুথি বচিবলৈ আৰু আহুৰাদিক গ্ৰন্থবোৰ অহুৰাদ কৰিবলৈ ভাৰতৰ ৰাজ্যবোৰক লক্ষ লক্ষ টকা দিয়া হব বুলি ঘোষণা কৰিছে। অসম বিধবিভালয় জখনক

এই ব্ৰহ্ম কাম কৰিবলৈ সততে সহায় কৰিব লাগিব। সেই পাঠ্যপুথিবোৰৰ ভাষা 'যান্ত্ৰে শুধু নিউজ অসমীয়া হয় তাৰ কাৰণে বিশ্ববিদ্যালয়ৰ সাহিত্য-সভাৰ সহায় লব লাগিব।

আমাৰ শিক্ষাৰ মাধ্যমৰ লগত সৰ্বভাৰতীয় বাঙালীৰ সহায় সম্পৰ্ক থাকিব। ভাৰত সংবিধানত হিন্দীক সৰ্বভাৰতীয় ভাষা কৰা হৈছে। হিন্দী এটা প্ৰাদেশিক ভাষা অৰ্থাৎ ভাৰতৰ একগুৰু মাথোন প্ৰচলিত। এই প্ৰাদেশিক ভাষাটোক সৰ্বভাৰতীয় ভাষা কৰিলে

বাঙালী

আনবোৰ ভাষাৰ অপেক্ষা ক্ষতি হ'ব। সেইকাৰণে অনেক খ্যাতিমান নেতাই

আজি দেশৰ বহু প্ৰচলিত ইংৰাজী ভাষাকেই সৰ্বভাৰতীয় বাঙালীৰূপে গ্ৰহণ কৰি সংবিধানৰ সংশোধন কৰিব লাগে বুলি মত প্ৰকাশ কৰিছে। সংবিধানত বাঙালী সম্পৰ্কে এইমূৰে নিয়ম কৰা হৈছে—যিটো ভাষা ইউনিয়নৰ ভাষা হ'ব, সেইটোৱে এখন ষ্টেট আন এখনৰ লগত সংযোগ ৰাখি কথা-বাৰ্তা পাতিব আৰু ষ্টেটবোৰৰ লগত ইউনিয়নে সংযোগ ৰাখি কথা-বাৰ্তা পাতিব। এয়ে ইউনিয়নৰ ভাষাৰ কাম। অতদিন এই কাম ইংৰাজীয়ে সুকলমে সমাধান কৰিছে। ইংৰাজী কোনো ষ্টেটৰ ভাষা নহয়। ইয়াক গ্ৰহণ কৰিলে কোনো ষ্টেটে অসুবিধা নেপায়। যদিহে ইয়াৰপৰা অসুবিধা হয় তেনেহলে এটাইবোৰ ষ্টেটে সমানে অসুবিধা হ'ব। ইংৰাজী অৱশ্যে আমাক শাসন কৰা ইংৰাজ জাতিৰ ভাষা, সেইকাৰণে ইয়াক বৰ্দ্ধন কৰিব লাগে। এই কথা আমি নেমানো। এতিয়া ভাৰত স্বাধীন হৈছে। এই আন্তৰ্জাতিক অভিশপ্ত চহকী ভাষা ইংৰাজীয়ে ভাৰতৰ স্বাধীনতা হৰণ নকৰে, বৰঞ্চ ই স্বাধীনতা সহায় বন্ধা কৰি ভাৰতৰ গোঁৱৰ লগত বিস্তাৰ কৰিব। আজি ভাৰতীয় কুৰি বছৰীয়া ডেকাৰলে ইংৰাজৰ ৰাজত্বত পৰাধীন ভাৰতৰ অৱস্থা কেনে আছিল তাক নিজে চকুৰে দেখা নাই। এই দল ক্ৰমাৎ বাঢ়িব লাগিছে। পৰাধীন ভাৰতৰ চিত্ৰ ক্ৰমাৎ অস্পষ্ট হৈ তেনেই মাৰ যাব।

যদিহে ইংৰাজীৰ সলনি আন এটা ভাৰতীয় ভাষা বাঙালীৰূপে গ্ৰহণ কৰাটো উচিত বুলি সকলোৰে ভাবে, তেনেহলে কোনো ৰাজ্যতে প্ৰচলিত নোহোৱা ভাষা এটাক সেই মৰ্যাদা দিব লাগিব। সৌভাগ্যক্ৰমে আমাৰ তেনেকুৱা এটা কোনো ৰাজ্যতে বৰ্তমান প্ৰচলিত নোহোৱা অভিশপ্ত চহকী ভাষা আছে। সেয়ে সংস্কৃত। সংস্কৃত অৱশ্যে কথিত ভাষা নহয়। কথিত ভাষা নহলেও যে এটা ভাষা বাঙালী কৰিব পাৰি তাৰ দৃষ্টান্ত বৰ্তমান ইহুদিয়ে দেখুৱাইছে। ইজৰাইল ৰাজ্যত পৃথিৱীৰ নানা দেশৰ ভিন ভিন ভাষা কোৱা ইহুদি আহি গোট খাই তাহানিৰ মৃত ভাষা হিব্ৰু বাঙালী কৰি ৰাষ্ট্ৰীয় সকলো কাৰ্য্য সম্পাদন কৰিছে। সৰ্বভাৰতীয় বাঙালী হ'বলৈ যি যি গুণ লাগে সকলো সংস্কৃতত আছে। ভাৰতৰ লগত সংস্কৃত এনেভাৱে সংস্কৃত যে যতে ভাৰত ততে সংস্কৃত আৰু যতে সংস্কৃত ততে ভাৰত। সংস্কৃতৰ দাপোনত সকলোৰে ভাৰত ৰাষ্ট্ৰৰ দিবা মূৰ্ত্তি অহৰহ দেখিব। ভাৰতৰ সবহাগ ভাষাৰ জননী সংস্কৃত নিজৰ জীৱনীলকল চিৰকাল সাৱটি ধৰিব। ভাৰতৰ কোনো কথিত ভাষাক বাঙালী কৰিলে ভাৰতৰ বিভাট বা ভগ্ন হ'ব।

চৰকাৰী বাস্তৱতা সম্পৰ্কে যি আইন বা বিধি বৰ্তমান বিৰচিত হৈছে সেয়ে গোটেই ভাৰতক প্ৰৱল ভূমিকম্পৰ নিচিনা জোকাৰি দিছে। এই জোকাৰণিত হিন্দী ৰাজ্য আৰু অহিন্দী ৰাজ্যৰ মাজত এটা ডাঙৰ ফাট ৰৈলিছে। এই ফাট হিমালয়ৰপৰা কুমাৰিকা অস্তৰীপলৈ বিস্তৃত হৈ পৰিছে। এই ফাট কোনে কৰিলে? এই ফাট কোনোবাই খিচাৰিছে নে? এই ফাট এসময়ত মাৰ যাবনে? এই ফাট চিৰস্থায়ী হৈ ভাৰতক বিখণ্ড কৰিবনে?—ইত্যাদি প্ৰশ্নবোৰৰ উত্তৰ দি আমি আলোচনা কৰিব নোখোজোঁ। এই ফাটে যাতে অসমীয়া ভাষা আৰু সাহিত্যৰ মৰ্যাদা হানি নকৰে তাৰ কাৰণে আনবিলাক অহিন্দী ৰাজ্যৰ লগত লগ লাগি ‘এক পহা’ অবলম্বন কৰিব লাগিব।

অসমীয়া ভাষাক শিক্ষাৰ মাধ্যম কৰিলে ভাষাৰ মৰ্যাদা বাঢ়িব, সঁচা, কিন্তু এয়ে ভাষাৰ কলেবৰ বঢ়াব নোৱাৰিব। ভাষাক এজোপা বৃহৎ গছ কৰিব লাগিব। ইয়াৰ ঠাল-ঠেঙালিয়ে

যাতে গোটেই দেশ বিয়পি পৰে তাৰ চেষ্টা দিনে-নিশায় কৰিব লাগিব।

প্ৰচাৰ

আমাৰ দেশৰ চাৰি সীমাৰ ভিতৰত ইয়াক আৱদ্ধ কৰি ৰাখিলে নহব, ই যাতে সীমা অতিক্ৰম কৰি আনবোৰ ঠাইলৈ বিয়পে তাৰ যত্ন কৰিব লাগিব। ভাষাৰ বল বৃদ্ধি কৰিবলৈ প্ৰচাৰৰ বাহিৰে আন উপায় নাই। গোটেই জগতত প্ৰচাৰ কৰিয়েই ইংৰাজী ভাষাক আন্তৰ্জাতিক ভাষা কৰা হৈছে। গোটেই ভাৰতত প্ৰচাৰ কৰিয়েই হিন্দীক সৰ্বভাৰতীয় ভাষা কৰিবলৈ হিন্দী ভাষা-ভাষী লোকে ধেহে-কেহে চেষ্টা কৰিব লাগিছে। সেইদৰে ভাৰতৰ আনবিলাক জাতিয়েও নিজৰ ভাষা নিজৰ ৰাজ্যৰ সীমাৰ ভিতৰত আৱদ্ধ নেৰাখি আনবিলাক ঠাইত প্ৰচাৰ কৰিবলৈ সন্মত যত্ন কৰিব লাগিছে। আমিও প্ৰচাৰ কৰি আমাৰ ভাষাৰ বলবৃদ্ধি কৰিব লাগিব। আমাৰ দেশৰ সীমান্তত পৰ্বতীয়া ঠাইবোৰ আছে। সেইবোৰত আমাৰ ভাষা প্ৰচাৰ কৰিব লাগিব। আমি আইন কৰি সিবিলাক ঠাইত কেতিয়াও আমাৰ ভাষা জাপি দিয়া নাই। আগলৈও নিদিওঁ। আইন কৰি ভাষা এটা জাপি দিয়া আৰু আইন নকৰি নানা উপায় অবলম্বন কৰি ভাষা প্ৰচাৰ কৰা—চুটী বেলেগ বস্তু। আমি সেইবোৰ ঠাইত আমাৰ ভাষা প্ৰচাৰ কৰিম। ইয়াত কোনোৰে আমাক বাধা দিব নোৱাৰে। এইটো কৰা আমাৰ জাতীয় কৰ্তব্য। অসম সাহিত্য-সভাই সেইবোৰ ঠাইত কেনেকৈ আমাৰ ভাষা প্ৰচাৰ কৰিব পাবি তাৰ এটা আঁচনি অঠিৰে প্ৰস্তুত কৰিব লাগিব। আমি অসমীয়া প্ৰচাৰ কৰিবলৈ সাজু হব লাগিব। আমি নগা ৰাজ্যত প্ৰচাৰ কৰিম, আমি খাচীয়া জয়ন্তীয়াত প্ৰচাৰ কৰিম, আমি গাৰো পৰ্বতত প্ৰচাৰ কৰিম, আমি মিকিৰ পৰ্বতত প্ৰচাৰ কৰিম, আমি মিজো-সকলৰ মাজত প্ৰচাৰ কৰিম। ইয়াতেই আমাৰ প্ৰচাৰ কাৰ্য্যৰ অন্ত নপৰে। আমাৰ প্ৰাচীন কামৰূপৰ অন্ধ কোছবিহাৰতো প্ৰচাৰ কৰিম। বৰ্ত্তমান আৰু হিন্দী ভাষা অসমৰ যতে জতে অবাধে প্ৰচাৰ কৰিব পাবিবা কিন্তু অসমীয়া ভাষা নোৱাৰিবা—এনে কথা কেতিয়াও হব নিদিওঁ।

প্ৰচাৰ কৰিবলৈ আমাৰ সাহিত্য আছেনে? বৰ্ত্তমান বহুত কবিতাৰ পুথি, সাধুকথাৰ পুথি, ছটি ছটি গল্প বা আখ্যানৰ পুথি, উপজ্ঞান, নাটক আদি বিবিধ পুথি ওলাবলৈ ধৰিছে।

কেইবাখন বাতৰি কাকত আৰু আলোচনীও ওলাইছে। এইবিলাক বিভবৰ কবি আহি প্ৰচাৰকাৰ্য্য আৰম্ভ কৰিব পাৰে। এইবিলাক পুথিৰ গুণাগুণ সম্পৰ্কে আমি কোনো কথা আলোচনা কৰিব নোখোজোঁ। বৰ্তমান আমাক লাগে এটা পঢ়ুৱৈ বা পাঠকৰ সমাজ। যতে যতে সাহিত্যই গা কৰিছে ততে এটা বৃহৎ পঢ়ুৱৈ সমাজ আছে। এই সমাজ সৃষ্টি কৰিবলৈ অসংখ্য পুথি-পাঁজি লাগে। বেয়াই হওক, ভালই হওক, আমাক লাগে ন ন পুথি। পুথিৰ সংখ্যা বঢ়াটোই আমাৰ আদি কাম। আমাৰ পুথিৰ সংখ্যা আন আন চহকী ভাষাৰ তুলনাত অতিশয় ডাকৰ। আমাৰ লিখকসকলে নানাবিধ পুথি লিখি পাঠকৰ সংখ্যা বঢ়াব লাগিব। পাঠকৰ বহুশ্ৰেণী। এক শ্ৰেণী পাঠকে যিবোৰ পুথি ভাল পাই আগ্ৰহেৰে পঢ়ে আন শ্ৰেণীৰ পাঠকে সেইবোৰ পুথি নপঢ়ে। বিদ্যালিকা অধ্যায়ী পাঠকৰ শ্ৰেণীৰ উদ্ভৱ হয়। কোনোৱে প্ৰকৃতিৰ বৰ্ণনামূলক কবিতাবোৰ পঢ়ি বস পায়, কোনোৱে সৃষ্টিতত্ত্বৰ গহীন কবিতা পঢ়ি বস পায়। কোনোৱে পুৰণি ছন্দত লিখা কবিতা ভাল পায়, কোনোৱে আজিকালিৰ ন ন ছন্দত লিখা আধুনিক কবিতা ভাল পায়। কোনোৱে ঐতিহাসিক উপভাস পঢ়ি আনন্দ পায়। কোনোৱে সামাজিক উপভাস পঢ়ি সোৱাদ পায়। কোনোৱে ধেমেলীয়া নাটক পঢ়ি বস পায়, কোনোৱে ধৰ্মবিপ্লবৰ বা বাস্তববিপ্লবৰ গহীন কথা থকা নাটক পঢ়ি বস পায়। কোনোৱে অসমীয়া সমাজৰ কথা লৈ লিখা ছুটি ছুটি গল্পবোৰ পঢ়ি ভাল পায়, কোনোৱে ইংৰাজী বা ফৰাচী বা বাচিয়াৰ গল্পৰ হাত লিখা ছুটি ছুটি গল্প ভাল পায়। এইদৰে পাঠকৰ অসংখ্য শ্ৰেণী আছে। এই পাঠকবৰ্গৰ মন যোগাবলৈ বিবিধ কাব্য, উপভাস, নাটক, ছুটি গল্প আৰু সাধুকথা লিখিব লাগিব। এই এটাইবিলাক কিতাপ যে উচ্চ খাপৰ হব লাগিব, এনে নহয়, কিছুমান বেয়া কিতাপো ওলাব। যিবোৰ কিতাপ আমি তেনেই সাধাৰণ নিকট বুলি দিয়াই পেলাওঁ সেইবোৰৰ যে মূল্য নাই এনে নহয়। সেইবোৰে পঢ়ুৱৈ সমাজ গঢ়াত বিশেষ সহায় কৰে। ইংৰাজীত আমি তেনেকুৱা হেজাৰ হেজাৰ নিকট উপভাস আৰু ছুটি গল্পৰ পুথি দেখিছোঁ। বঙ্গভাষাতো তেনেকুৱা সাধাৰণ পুথিৰ সংখ্যা কম নহয়।

আমাৰ ভাষাতো তেনেকুৱা গহীন আৰু লঘু সাহিত্য সৃষ্টি কৰি এটা ডাঙৰ পাঠক সমাজ গঢ়িব লাগিব। এই সাহিত্য এতিয়া সমালোচনা নকৰাই ভাল। সমালোচনাৰ সময় আছে। বৰ্তমান যিবিলাক পুথি বাইজৰ হাতত পৰিছে সেইবোৰৰ সংখ্যা বাঢ়িবলৈ দিব লাগে। যেতিয়া আন আন চহকী ভাষাৰ নিচিনা অলেখ পুথি নিতৌ ওলাব তেতিয়া সমালোচকে আগবাঢ়ি আহি কোনখন ভাল, কোনখন বেয়া, কোনখনে সমাজৰ উপকাৰ কৰিছে, কোনখনে সমাজৰ অপকাৰ কৰিছে ইত্যাদি নানা কথাৰ আলোচনা কৰি এটা সমালোচনা-সাহিত্য সৃষ্টি কৰিব।

জগতৰ সকলো দেশৰ গ্ৰন্থকাৰ ছুইয়া। তেওঁলোকে চিন্তা কৰি, ভ্ৰম কৰি গ্ৰন্থ লিখি প্ৰকাশকৰ ওচৰ চাপে। অলমতো সবহুতাগ গ্ৰন্থকাৰে প্ৰকাশকৰ ওচৰ চাপিছে। আন আন দেশত যেনেকৈ এটা প্ৰকাশকৰ শ্ৰেণী ওলাই গ্ৰন্থবোৰ প্ৰকাশ কৰিছে, অলমতো তেনেকৈ এটা প্ৰকাশকৰ শ্ৰেণী ওলাইছে। তেখেতসকলে যে এই ছবি বহুৰে অসংখ্য পুথি ছপাই অসমীয়া-

সাহিত্যৰ উদগতি সাধন কৰিছে তাক আমি মুক্তকণ্ঠে স্বীকাৰ কৰোঁ। এই প্ৰকাশকৰ কিছুমানে কিতাপ ছপাই কিতাপৰ দোকান পাতি অশেষ ধন আৰ্জিছে। তেখেতসকলক আমি ছটা কথা কব খোজোঁ। প্ৰথম, যিবোৰ পুথিৰে আমাৰ সাহিত্য গহীন কৰে আৰু ইয়াৰ জেউতি বঢ়ায় সেইবোৰ পুথি ছপা কৰি তেখেতসকলে যথেষ্ট ধন নেপাব পাৰে। (কাৰণ সেইবোৰ পুথি পঢ়োতাৰ সংখ্যা তেনেই সীমাবদ্ধ অথচ সেইবোৰ ছপোৱাটো নিতান্ত প্ৰয়োজনীয়।) সেইকাৰণে অশেষ কৃতি স্বীকাৰ কৰিও সেইবোৰ পুথি ছপাব লাগে। দ্বিতীয়, প্ৰত্যেক প্ৰকাশকে যেন প্ৰচাৰৰ অৰ্থে বিনামূল্যে ঠায়ে ঠায়ে মাহুৰ মাজত বিলাবলৈ কিছুমান পুথি অসম সাহিত্য সভাক দান কৰে।

বৰ্তমান অসমৰ ঠায়ে ঠায়ে বহুত কলেজ পতা হৈছে, তাৰ উপৰি দুখন বিশ্ববিদ্যালয় স্থাপিত হৈছে। এইবোৰে দেশত শিক্ষা বিস্তাৰ কৰি এটা পাঠক সমাজ গঢ়িছে। এওঁলোকে আধুনিক সাহিত্যৰ বস নেপায়। এওঁলোকক লাগে বহুল গহীন সাহিত্য। এওঁলোকে আমাৰ সাহিত্যৰ জলডাইনি গোটেই জগত চাব খুজিছে। এওঁলোকে মানৱ সভ্যতা ক'ত ক'ত আৰু কেনেকৈ প্ৰস্ফুটিত হৈছে তাক মানস-চকুৰে বিশ্লেষণ কৰি চাব খুজিছে। এওঁলোকৰ নিৰ্ভোঁ বাঢ়ি অহা জ্ঞান-ভৃক্ষা নিবাৰণ কৰিবলৈ আমাৰ সাহিত্যিকে নানা শাস্ত্ৰ, নানা গ্ৰন্থ অধ্যয়ন কৰি আৰু গবেষণা কৰি পুথি প্ৰণয়ন কৰিব লাগিব। অধ্যয়ন কৰা আৰু গবেষণা কৰা অভিশয় টান কাৰ। সৌভাগ্যক্ৰমে অসমৰ নগৰে নগৰে একোটা পুথি ভঁৰাল স্থাপন কৰা হৈছে আৰু কিছুমান কলেজত বিজ্ঞানাগাৰ পতা হৈছে। আজি-কালি পুথি ভঁৰাল আৰু বিজ্ঞানাগাৰেই জগতত ঘাই জ্ঞানৰ কেন্দ্ৰ হৈছে। আমাৰ লিখকে সেই কেন্দ্ৰত অধ্যয়ন আৰু গবেষণাৰে জ্ঞান আহৰণ কৰি ন ন গ্ৰন্থ ৰচনা কৰিব লাগিব। কাব্য, উপন্যাস, নাটক আদি সাহিত্য ৰচনাতো অধ্যয়ন আৰু গবেষণা লাগিব। কবীজ্ঞ ৰবীন্দ্ৰনাথ সংস্কৃত আৰু ইংৰাজী কাব্য পঢ়ি, ভাৰতীয় আৰু ইউৰোপীয় দৰ্শন শাস্ত্ৰ অধ্যয়ন কৰি আৰু বঙ্গৰ পূৰ্ব-কবিসকলৰ কাব্য পঢ়ি চিন্তা কৰি, গবেষণা কৰি নিজৰ স্বভাবজাত অসাধাৰণ কবিত্ব শক্তি প্ৰয়োগ কৰি কাব্য আৰু গীত ৰচনা কৰি যুগবাণী প্ৰচাৰ কৰিছে। আমাৰ কবিসকলৰ কবিত্ব আছে, নাই অধ্যয়ন আৰু গবেষণা। আমাৰ লিখকবৰ্গই আন আন উন্নত দেশৰ নিচিনা অধ্যয়ন আৰু গবেষণাৰে জ্ঞানৰ ভঁৰালৰ অধিকাৰী হৈ ন ন উপন্যাস, নাটক, আখ্যান আদি শুধু সাহিত্যৰ পুথি প্ৰণয়ন কৰিব লাগিব। যিবোৰ সমস্যাই আধুনিক মানব সমাজক বিমূঢ় কৰিছে সেইবোৰ উপন্যাস আৰু নাটকত ঠাই পালেহে সেই উপন্যাস আৰু নাটকে জগতৰ মন আকৰ্ষণ কৰিব। আজি-কালি আন আন উন্নত ভাষাৰ পুথিৰ কথাৰ লগত তুলনা কৰি পুথি ৰচনা কৰিব লাগিব। আমাৰ ভাষাত তুলনামূলক সাহিত্যৰ সংখ্যা নিচেই তাকৰ। আমাৰ প্ৰকাশকসকলে এই কথালৈ বিশেষকৈ মন কৰি সেই গবেষণামূলক আৰু তুলনামূলক গ্ৰন্থ ছপাবলৈ সাৰু হব লাগিব।

আমাৰ ভাষাক কিদৰে চৰকাৰী ভাষা কৰিবলৈ আইন প্ৰণয়ন কৰা হৈছে তাৰ সবিশেষ বিৱৰণ এটায়ে জানে। অসম সাহিত্য সভাই আজি বহুত বছৰ ধৰি আমাৰ ভাষাক চৰকাৰী

ভাৰতীয় স্বাধীনতা দি কৰ্মতাত্ত্বিক কৰিবলৈ চেষ্টা কৰিছিল। এই সত্যই সঘনে অসম চৰকাৰৰ ওচৰ চাপি অসমীয়া বাইজৰ দাবি সোঁৱৰাই দিছিল। অসম চৰকাৰে হে নিজে এই কথা ভাবি-চিন্তি আগবঢ়ায় হৈ এই ভাবা আইন কৰা নাছিল তাক সিবিলাকেও স্বীকাৰ কৰিব লাগিব। যদি অসম সাহিত্য সভাই এই বিষয়ে কোনো আন্দোলন নকৰিলেহেঁতেন, তেনেহলে আজিও সেই ভাবা আইন নহলহেঁতেন। অসম চৰকাৰ তেতিয়া ভাৰতৰ এটা ভাৰতীয় বাৰ্জেনৈতিক দলৰ অধীন আছিল। আজিও সেই দলৰেই অধীন হৈ আছে। অসম সাহিত্য সভাৰ খোঁচনিও সেই দলে তৰি নোপাই এই ভাবা আইন কৰিলে। আজিও এই আইন গোটেই দেশত ভালকৈ প্ৰবৰ্ত্তন হোৱা নাই। আমাৰ এনেকুৱা অৱস্থা হ'ল কিয়? ইয়াৰ কাৰণে দায়ী কোন?

ফেডেৰেল ভিত্তিত অসমক পুনৰ গঠন কৰিবলৈ কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰে যেতিয়া প্ৰস্তাব কৰিছিল তেতিয়া সেই প্ৰস্তাবৰ বিৰোধিতা কৰিবলৈ কোনো প্ৰথমতে আন্দোলন কৰিলে? অসম চৰকাৰে কৰা নাই। কোনো বাৰ্জেনৈতিক দলে কৰা নাই। কৰিলে অসম সাহিত্য সভাই। এই সভাই কঁকালত টঙালি বান্ধি বাইজৰ আগলৈ ওলাই আহিল। এই প্ৰস্তাৱেই আমাৰ সৰ্বনাশৰ মূল হ'ব—এই কথা সভাই নগৰে নগৰে, গাৱঁ গাৱঁ, চুবুৰি চুবুৰি বাইজক জনাবলৈ ধৰিলে। অসম সাহিত্য সভাই অসম চৰকাৰ আৰু আন আন বাৰ্জেনৈতিক দলৰ ওচৰ চাপি কলে—উঠা তোমালোক। উঠা উঠা উঠা। প্ৰস্তাবৰ মূল কথাটোৰ প্ৰতিবাদ কৰা। শুই থাকিবৰ সময় নহয়। কোনো ছুটি। তেতিয়া এই সভাই কোনো উপায় নোপাই নিজেই দেশৰ ইয়ুৱৰপৰা সিহঁতলৈ গৈ আন্দোলন কৰি দেশত থলক লগালে। যেতিয়া আন্দোলনত বাইজ সচেতন হল তেতিয়াহে চৰকাৰে আৰু বাৰ্জেনৈতিক দলবোৰে আগুৱাই আহিল। যদি অসম সাহিত্য সভাই এই আন্দোলন নকৰিলেহেঁতেন তেনেহলে কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰৰ প্ৰস্তাব অসমীয়া “ফেডেৰেল অসম” কেতিয়াবাই হলেহেঁতেন। আমাৰ এনেকুৱা অৱস্থা হ'ল কিয়? ইয়াৰ কাৰণে দায়ী কোন?

দায়ী আমাৰ বাৰ্জনীতি। বৰ্ত্তমান আমাৰ বাৰ্জনীতি কেবাটাও ধৰিছে। যিদিনবেপৰা ভাৰতে স্বাধীনতা পালে সেই দিনবেপৰা ভাৰতীয়ই বাৰ্জেনৈতিক কৰ্মতা লাভ কৰি দেশৰ শাসন কাৰ্য্য চলাবলৈ ধৰিছে। ভাৰতীয়ই অৰ্থহীন তেনে কৰ্মতা পোৱা নাছিল। আজি বহুত লোকে সেই কৰ্মতাবৰণ মান-স্বৰ্ণাৰ আৰু ধন-ঐৰ্ণ লাভ কৰি নিজ দলৰ কৰ্মতা কেনেকৈ নিজৰ হাতৰ ওলুৱাত চিৰকাল ৰাখিব পাৰি তাৰ কাৰণে সকলো উপায় অবলম্বন কৰিছে। কৰ্মতাৰ বাগী অঁড়ুত। এই বাগীয়ে এবাৰ পালে মাজুৰ হিতাহিত জান নাইকিয়া হয়। কৰ্মতাৰ লোভত পৰি অনেকে নকৰিব লগীয়া কাম কৰি বাৰ্জনীতি মলিন কৰিছে। কোনো কোনোৱে এনেকুৱা কৰ্মতাবৰণ ধন-ঐৰ্ণ লাভ কৰিছে। এয়ে ধন-লোভ দিনক দিনে বঢ়াই মাজুৰক মন্তলীয়া কৰিছে। এই কৰ্মতা লোভ আৰু ধনৰ লোভ আমাৰ বাৰ্জনীতি পাণশয় কৰিছে। দুৰ্নীতিৰ ঘন কুঁৱলীয়ে গোটেই দেশ আবৰি ধৰিছে। এই বাৰ্জনীতিক পাণশয় কৰা যাৱ কেনেকৈ? কোনো এই কলুৱিত বাৰ্জনীতিক শুচি কৰি পৱিত্ৰ কৰিব পাৰিব? চৰকাৰে উগ্ৰ শাস্তি বিধান কৰি বাৰ্জনীতিক কেতিয়াও নিশাণ কৰিব নোৱাৰিব। বাৰ্জেনৈতিক দলবোৰে

কোনো উপায়েই বাজনাটিক নির্বল কবি নোহাবি। পাবি কোনে? কেবল সাহিত্যই। সাহিত্যৰ গৰ্ভত অসীম শক্তি নুকাই আছে। ইয়াৰে কবি নোহাবে কাম জগতত নাই। এটা জাতিৰ ভাগ্যৰ চকুৰি সাহিত্যই খুঁৱাব লাগিছে। পৃথিৱীত আজিলৈকে যিবিলাক ধৰ্ম-বিপ্লব, সমাজ-বিপ্লব হৈছে সকলোৰে ভিত্তি সাহিত্যই। সাহিত্যয়ো কব পাৰে—জগতৰ মানৱ কল্যাণৰ অৰ্থে মই কেতিয়াবা ধৰ্মশাস্ত্ৰ ৰূপ ধৰি, কেতিয়াবা সমাজ-নীতিশাস্ত্ৰ ৰূপ ধৰি, কেতিয়াবা বাজনাতি-শাস্ত্ৰ ৰূপ ধৰি “সম্ভৱামি যুগে যুগে”।

এই মহাশক্তিমান সাহিত্যৰ চৰণত আমি শৰণ লব লাগিব। যেতিয়া সাহিত্যৰ প্ৰভাৱত বাজনাতিয়ে পাণ-ডাঙৰ কাটি নিজৰ জেউতিৰে দেশ পোহৰাব, তেতিয়া আমাৰ বিজ্ঞ বাজনাতিজ্ঞ পুৰুষকলে আঙুৱাই আহি সেই বাজনাতি হাতত লৈ আমাৰ ভাৰাৰে দেশৰ সকলো অসুস্থতাৰ কাৰ্য্য চলাই অসমীয়া ভাষাক অসমদেশৰ মূল শক্তি কৰিব।

সাহিত্যিকসকল। যিবোৰ পুথি অধ্যয়ন কৰি অসমৰ মানুহে বৈজ্ঞানিক প্ৰণালীৰে মাহ, সৰিয়হ, ধান, কুঁহিয়াৰ, পাট আদি নানাবিধ শস্য উৎপন্ন কৰি দেশক “শস্যে মৎস্যে অম্লপম”

সামৰণি

কৰিব পাৰে সেইবোৰ বচনা কৰক। যিবোৰ শাস্ত্ৰ পঢ়ি কাগজৰ কল,

চাউলৰ কল, ডেলৰ কল, চেনিৰ কল, মৰাপাটৰ কল, চাহৰ কল, কাপোৰৰ

কল আদি সকলো বিধৰ কল-কাৰখানাৰ সজুলি নিৰ্মাণ কৰি ঠায়ে ঠায়ে স্থাপন কৰিব পাৰে, সেইবোৰ প্ৰণয়ন কৰক। যিবোৰ শাস্ত্ৰ পঢ়ি আমাৰ মানুহে বেলে, জাহাজ, মটৰ, বিমান আদি যান-বাহন তৈয়াৰ কৰি আন উন্নত দেশৰ নিচিনা বেহা-বেপাৰ কৰিব পাৰে, সেইবোৰ লিখক। যিবোৰ পুথি-পাঁজি পঢ়ি আমাৰ মানুহে সকলো বিধৰ শিল্পকাৰ্য্য কৰিবলৈ সমৰ্থ হয়, সেইবোৰ লিখক। যিবোৰ শাস্ত্ৰ পঢ়ি আমাৰ মানুহে আধুনিক, অৰ্থনৈতিক জ্ঞান লাভিব পাৰে সেইবোৰ বচনা কৰক। যিবোৰ গ্ৰন্থ পঢ়ি মানুহে সকলো বিজ্ঞানৰ তত্ত্ব পাব পাৰে, সেইবোৰ লিখক। যিবোৰ পুথি পঢ়ি জগতৰ পুৰণি আৰু ন ন বাজ্যৰ বুৰঞ্জী জানিব পাৰে সেইবোৰ বচনা কৰক। যিবোৰ পুথি পঢ়ি পৃথিৱীৰ প্ৰসিদ্ধ কবি, ঔপন্যাসিক, নাট্যকাৰ, বৈজ্ঞানিক পণ্ডিতৰ বিষয়ে সকলো কথা অবগত হব পাৰে সেইবোৰ লিখক। যিবোৰ পুথি পঢ়ি আমাৰ পুৰণি গীত, নাম, পদ, নৃত্য, বাস্তৱ মৌলিক তত্ত্ববোৰ জানিব পাৰে সেইবোৰ বচনা কৰক। যিবোৰ গ্ৰন্থ পঢ়ি আমাৰ গভীৰ চিন্তা কৰা মৌলিক তত্ত্ববোৰ মানুহে জানিব পাৰে সেইবোৰ লিখক। ইয়াৰ উপৰি আমাৰ কবিত্বশক্তি ন ন কাব্য গীত বচনা কৰি গোটেই অসম ধনিত কৰক।

আজিও আগৰে নিচিনা ভাৰতৰ আন আন ঠাইৰপৰা অসংখ্য লোক আহি আমাৰ কৃষি বাণিজ্য ব্যৱসায় শিল্প হাত কৰি গোটেই দেশ হাতৰ মুঠিলৈ আনিছে। গোটেই জীৱন কাল ধৰি এই কৰ্মৰ দৃষ্ট দেখি আহিছোঁ। তাতে আকৌ পাকিস্তানৰপৰা খেদি দিয়া মানুহ নিতৌ লেখাবি-নিছিগাঁও আহিব লাগিছে। যিপিনে চোৱা সেইপিনে অসমীয়া নাই। অসমীয়া মাতৃ-কথা ক্ৰমে ক্ৰমে শুনিবলৈ নোপোৱা হৈছে। ইয়াতেই আমাৰ হুৰ্ণশৰ অভ্যুদয় নাই। চিৰকাল

অসমীয়া ভাষা কোৱা কিছুমান মানুহেও আমাৰ প্ৰাচীন দেশখন খণ্ড-বিখণ্ড কৰিবলৈ আন্দোলন কৰিব লাগিছে। কোনে অসমীয়া ভাষাক বন্ধা কৰিব? কোনে অসমীয়া জাতিক বন্ধা কৰিব? কোনে অসমদেশখনক বন্ধা কৰিব? আজি কেউপিনিবেশৰ। মানুহে অসমক আক্ৰমণ কৰিছে। বাহিবৰণৰা কৰিছে। ভিতৰবৰণৰাও কৰিছে। মহাভাৰতত অভিমত্ৰ্যক সপ্তৰথীয়ে বেৰি আক্ৰমণ কৰাৰ দৰে আজি আমাক চাৰিউপিনিবৰণৰা আক্ৰমণ কৰিছে। আমাৰ নিজৰ অস্তিত্বৰ অৰ্থে দিনে নিশায় অবিৰাম যুঁজিব লাগিছোঁ। আমাৰ কেউপিনে সংগ্ৰাম। পূবে সংগ্ৰাম, পশ্চিমে সংগ্ৰাম, উত্তৰে সংগ্ৰাম, দক্ষিণে সংগ্ৰাম। এই সংগ্ৰামত কোনে যুদ্ধ কৰি আমাক উদ্ধাৰ কৰিব? এই সংগ্ৰাম নতুন নহয়। এশ বছৰ আগেয়ে ইংৰাজে অসম দখল অধিকাৰ কৰাত আমাৰ মানুহে এনেকুৱা এটা সংগ্ৰামত যুঁজি নিজৰ ভাষাক উদ্ধাৰ কৰিব লগাত পৰিছিল। সেই সংগ্ৰামত কোনে যুঁজিলে? কেৱল সাহিত্যিকে। অকণোদয় আৰু জোনাকীযুগৰ সাহিত্যিকসকলে সেই সংগ্ৰামত হুঁজু হৈছে, আমাৰ ভাষা কোনোবা দিনাই মৰি গলহেঁতেন। অসমীয়া জাতি জগতত নেথাকিলেহেঁতেন। অসমদেশ বঙ্গদেশৰ গৰ্ভত লীন গলহেঁতেন। আজিও এই সংগ্ৰামত সাহিত্যিকেই যুঁজ কৰিব লাগিব। আনক আমি আশা কৰিব নোৱাৰোঁ। অসম সাহিত্য সভাই এই সংগ্ৰামতো যুঁজিব লাগিব। যতে যতে সংগ্ৰাম হৈছে ততে ততে এই সভাই গৈ যুঁজিব লাগিব। এই সভাই অবিৰাম যুঁজিব লাগিব। অসমৰ বাহিৰত যুঁজিব লাগিব, অসমৰ ভিতৰত যুঁজিব লাগিব। আজি সাহিত্যিকৰ জিৰণি নাই। ভয় নাই, ভয় নাই। আহক। আমি দিগ্বিজয়ী মহাপৰাক্ৰমী পূৰ্ণাঙ্গ সাহিত্যিক সাৰথি কৰি জয়ধ্বনি কৰি এই মহা সংগ্ৰামলৈ আগবাঢ়োঁ।

বকুলবনৰ কবি শ্ৰীআনন্দচন্দ্ৰ বৰুৱা : ষট্‌প্ৰিংশ সন্মিলনৰ সভাপতি

মট্ৰিংশ অধিবেশন

বৰপেটা—৮ ফেব্ৰুৱাৰী, ১৯৬৯ চন

সভাপতি—জানক্ষচন্দ্ৰ বৰুৱা

অভ্যর্থনা সমিতিৰ সভাপতি মহোদয় প্ৰমুখ্যে সৰ্গী বৰপেটায়া বাইজ, প্ৰতিনিধিসকল
আৰু সভাত উপস্থিতসকল,

আমাৰ পূৰ্বাপৰ বীতিমতে ঘৰত কিবা সন্ধান-নিৰ্দ্ধাৰণ হলে গোটেইখনো সমূহ লোকৰ
আগত আঁঠু লৈ গৃহস্থজনে সন্ধান কৰে “প্ৰভুসকল” বুলি। ইয়াৰ তাৎপৰ্য্য
ভাৰতীয় সাহিত্যৰ
খাৰা
এয়ে যে নিজৰ গুৰুজন যেনেকুৱা প্ৰজ্ঞাৰ পাত্ৰ সমবেত সকলোবিলাক তেনেকুৱা
প্ৰজ্ঞাৰ গৰাকী। আপোনাগৰাকী তদন্তৰূপ প্ৰজ্ঞাৰে নম্ৰাৰ কৰিছোঁ।

আমাৰ সংস্কৃতিয়ে চাৰিটি কথাৰ প্ৰতি গুৰুত্ব দিছে—নাম, দেউ, গুৰু, ভকত। অৰ্থাৎ
আমাৰ যি জন দেৱ, যাক আমি পৰমেশ্বৰৰ সৈতে একে বুলি ভাবোঁ, তেওঁৰ নাম লোৱা আমাৰ
প্ৰথম কৰ্ত্তব্য। সেই দেৱজনক দেখুৱাই দিয়ে গুৰুৱে। এতেকে গুৰুজনো দেৱৰ সৈতে একে।
গুৰু হলেই ভকত লাগে। কাৰণ ভকত নাইকিয়া অকলশৰীয়া এজন লোক গুৰু হ’ব
নোৱাৰে। গতিকে সৰ্বশেষ বা সৰ্বপ্ৰথমতে সেই ভকতসকলহে প্ৰধান যাৰ লগত এক হৈ
আমি এক মহান লক্ষ্যৰ ফালে আমাৰ জ্ঞান-বুদ্ধি-প্ৰজ্ঞা-ভক্তিৰ শৰাই সঁজুৱা আগবঢ়াওঁ। বহু
হাজাৰ বছৰৰ আগৰেপৰাই আমাৰ আদি পুৰুষসকলে প্ৰেম কৰিছিল : কোন সেই দেৱ, আমি
কাক আমাৰ হাবি প্ৰদান কৰিম? উত্তৰ বিচাৰি পালে : যি আত্ম দান কৰে, বল দান কৰে,
যাক সমস্ত বিশ্বই উপাসনা কৰে, তেওঁকেই দিওঁ।

সেই ‘তেওঁৰ’ একো নাম নাই, অব্যক্ত কিন্তু মাহুহে তেওঁক আবিষ্কাৰ কৰিলে শব্দ-ধ্বনিৰ
ৰাজত। আদিম সূৰ্য্যৰ হিবণ্যবৰ্ণৰ জেউতিত স্নান কৰি এদিন ভাৰতবৰ্ষৰ ঋষিয়ে ঘোষণা
কৰিলে : ওপৰত চন্দ্ৰবিন্দু থকা ও আখৰটোকে যোগীসকলে ধ্যান কৰে। তাৰ ৰাজতে সৃষ্টিৰ
সকলো কামনা আছে আৰু তাতেই যোৰ বন্ধও আছে। সৃষ্টি আৰু সৃষ্টিৰ সম্পূৰ্ণ পৰিচয় লুকাই
থোৱা এই শব্দকেই ভাৰতবাসীয়ে শব্দব্ৰহ্ম বুলি স্বীকাৰ কৰিলে। বাইবেলেও একেই সূত্ৰত কলে :
সৃষ্টিৰ আদিতে আছিল শব্দ, সেই শব্দ আছিল ঈশ্বৰৰ পৰা আৰু সেই শব্দই আছিল ঈশ্বৰ।

শব্দব্ৰহ্ম স্বৰূপ সৃষ্টিৰ আদিক নম্ৰাৰ কৰিছোঁ।

অসম সাহিত্য সভাৰ আৰ্জি ত্ৰিশ্ৰষ্ঠ অধিবেশন আৰম্ভ হৈছে। ইং ১৯১৭ চনতে
আৰম্ভ হোৱা এই মহাসভাৰ ৩৫টি বাৰ্ষিক অধিবেশন হৈ গ’ল। অসমীয়া সাহিত্য জগতৰ

যি সকল মনীষীয়ে এই পৱিত্ৰ আসন অলঙ্কৃত কৰি গ'ল সেইসকলৰ প্ৰতি শ্ৰদ্ধা জনাইছো। যিখন আসনত এদিন গোহাজিবকৰা, সাহিত্যবথী বেজবকৰা, পণ্ডিত হেমচন্দ্ৰ গোস্বামী, চন্দ্ৰধৰ বৰুৱা সাহিত্যবথু, দাৰ্শনিক কল্পকান্ত ভট্টাচাৰ্য্য, কনকলাল বৰুৱা, যতীন্দ্ৰ ছুৱৰা, বঙ্গনীকান্ত বৰদলৈ, দেশভক্ত তৰুণৰাম স্কন, বেণুধৰ ৰাজখোৱা, বয়নাথ চৌধুৰী, অধিকাৰিণী আদি চিৰনম্ভ সাহিত্যিকবৃন্দ বহি গ'ল, সেইহেন এখন আসনত এই নিঃকিন অভাজনক বহুদাই সাহিত্যপ্ৰেমী অসমীয়া বাইজে যি চেনেহ দেখুৱালে তাৰ প্ৰতিদান দিবলৈ আমাৰ আন একো সমল নাই; আছে শুদ্ধাৰে পৰিপূৰ্ণ এখন হিয়া উবুৰিয়াই দিয়া এটি সেৱা।

নিঃকিনৰ সেৱাটি গ্ৰহণ কৰক।

যিখন বৰপেটা চহৰত এদিন মহাপুৰুষ শ্ৰীশঙ্কৰদেৱ, শ্ৰীধৰদেৱ আৰু শ্ৰীদামোদৰদেৱ সন্নিৱিষ্ট হৈছিল, য'ত অনন্ত কালক সাক্ষী দিবলৈ এটি পৰম পৱিত্ৰ কীৰ্ত্তন-ঘৰ আছে, হৰিনামৰ অমৃত ধনিয়ে যি ঠাইৰ আকাশ মুখৰিত কৰি আছে, এনেহেন এখন পুণ্যতীৰ্থত আজি অসমীয়া সাহিত্যৰ সেৱা কৰিবলৈ পোৱা আমাৰ পৰম সোভাগ্যৰ কথা। অসমীয়া সংস্কৃতিৰ হণিকট স্বৰূপ এই পৱিত্ৰ ধাৰৰ জন্ম দিওঁতা সেই মহাপুৰুষসকলৰ অমৰ-জ্যোতিয়ে আমাক বিকশিত কৰক।

মহামানৱৰ মিলন তীৰ্থ, পৃথিৱীৰ ভিতৰত আটাইতকৈ পুৰণি, ভাৰতবৰ্ষই আমাৰ দেশ। আমি ভাৰতবাসী। আজিৰ যুগত পৃথিৱীয়ে যিখন ভাৰতবৰ্ষ দেখিছে, এই নৱ ভাৰতৰ অছাদয়ত যিৰ দি আছে হাতত এদাল লাখুটি লৈ, অৰ্ছনয় সৰ্বভাগী মহামানৱৰ গান্ধী। যি জনৰ প্ৰেম, অহিংসা আৰু মৈত্ৰীৰ বাণীয়ে ঘৃণা, হিংসা আৰু কপটতা ধ্বংস কৰি মানৱধৰ্মৰ ভেঁটি চিকুণাই থৈ গ'ল, জাতিৰ জনক সেই মহাত্মাৰ উদ্দেশ্যে এটি প্ৰণিপাত। যি জনৰ মহান নেতৃত্বত ভাৰতবৰ্ষই বিচাৰি পালে গৌৰৱৰ এখন বিজয় ধ্বজা—ত্ৰিৰঙ্গ, সেই ত্ৰিৰঙ্গ ধ্বজা পৃথিৱীৰ সৰ্ব্বোচ্চ শিখৰ এভাৰেটত উৰি ঘোষণা কৰিছে মহাভাৰতৰ বিজয় বাৰ্তা।

আহক, আজি মহাত্মা গান্ধীৰ জন্ম শতবাৰ্ষিকীৰ বছৰ এই ১৯৬৯ চনৰ আৰম্ভণিৰ পৰাই আমি সকলো বিভেদ পাহৰি সমবেত হওঁ আমাৰ গৌৰৱ ধ্বজাৰ তলত। অহুসৰণ কৰোঁ সেই পথ, যি পথেদি গলে আমি বিশ্বৰ আদি, বিশ্বৰ বঙ্গনীয় আৰু নিখিলৰ ভয় হৰণ কৰা ভাৰতবৰ্ষখন পৰিষ্কাৰ ৰূপে আকৌ দেখা পাম। পূবে ব্ৰহ্মকুণ্ড বা পৰতকুণ্ডৰপৰা আৰম্ভ কৰি পশ্চিমত দ্বাৰকাটোলৈ আৰু উত্তৰে হিমালয়ৰপৰা আৰম্ভ কৰি দক্ষিণৰ কম্বাকুমাৰিকালৈকে এই বিৰাট দেশখনৰ মহান ঐতিহ্যপূৰ্ণ এটি মাজ নাম—ভাৰতবৰ্ষ। ভাৰতবৰ্ষৰ ঐতিহাসিক যুগ আৰম্ভ হোৱাৰ চলপুৰাত অনাৰ্য্যসকলৰ লগত আৰ্য্যসকলৰ মতভেদ, বিবাহ-খৰিয়াল আৰু বৃদ্ধ-বিগ্ৰহ হৈছিল। এই সংঘৰ্ষৰ ফলত আৰ্য্যসকলৰ মাজত এটা কটকটীয়া এক্যবোধ আছিল আৰু ভেঁৰবিলাকৰ বাহুনিতি, সংস্কৃতি আৰু জীৱনৰ লক্ষ্য সমূহীয়া ভাবে এটা শক্তিশালী গোটত পৰিণত হ'ল। ইয়াতেই জাতীয়তাবাদৰ জন্ম। এয়া নিচেই কয়েও ৩৫০০ বছৰৰ আগৰ কথা। তেনেকুৱা আৰ্য্যসকলৰে এটি গোষ্ঠীৰ একত্ৰ ৰীতি আছিল, তেওঁৰ নাম জ্ঞত। তেওঁৰ

নেতৃত্ব, বিধিবিধী আৰ্থসকলে বৰণ কৰিলে আৰু তেওঁকেই অভিযুক্ত বজা পাতিলে। প্ৰাচীন সাহিত্যত সেই অভিযুক্ত উৎসৱৰ বহল আৰু উৎসৱ বৰ্ণনা আছে। ইয়াতেই অৰ্থমেধ যজ্ঞৰ আৰম্ভ। অৰ (ঘোঁৰা) ৰাজশক্তিৰ প্ৰতীক। এই শক্তিমান ৰজাজনৰ নেতৃত্বত গঢ়ি উঠা বিশাল ভাৰতবৰ্ষৰ নৈয়ে নৈয়ে বৈ গ'ল মানৱ সভ্যতাৰ অমৃতলহৰী বৈদিক সাহিত্যৰ জ্বলিতবদ্ধ। সেয়েহে আজিও আমি গন্ধা, যমুনা, গোদাবৰী, সৰস্বতী, নৰ্মদা, সিন্ধু, কাবেৰী আদিক হুঁৱৰি থাকোঁ। এতিয়াও আমি মৃতদেহ সংকাৰ কৰিবলৈ একেবাৰ মাটি চাৰি চুকে চাৰিটা তামৰ পইচা দি ভবতৰ পৰা কিনি লওঁ। কাৰণ এইখন ভাৰতবৰ্ষ, ইয়াৰ জয়দাতা ভৰত।

ভাৰতীয় সংস্কৃতিৰ ঐক্যবোধ আৰু সনাতন ৰূপটো ইয়াতেই ওলাই পৰে। প্ৰাচীন ভাৰতীয় বাস্তৱীভিত্তি ৰাজ্যক নমস্কাৰ কৰা এটি ৰাক্য আছে। ৰাজ্যৰ লগত জনগণৰ মন আৰু লক্ষ্য অভিন্ন আছিল। সেই হেতুকে প্ৰত্যেকজনে ৰাজ্যক এই বুলি নমস্কাৰ কৰিছিল :

“অথ ধৰ্ম্মাৰ্থ ফলায় ৰাজ্যায় নমঃ।”

ধৰ্ম্ম মানে সকলো সংস্কৃতিৰ বিকশিত ৰূপটো আৰু অৰ্থ মানে জনগণ, এই অৰ্থত ধৰ্ম্ম আৰু অৰ্থ স্বৰূপ ফল লগা ৰাজ্যস্বৰূপ বৃক্ষজোপাক নমস্কাৰ কৰা হৈছিল। আমিও একে হুৱতে আমাৰ এই মহান ৰাষ্ট্ৰক নমস্কাৰ কৰিছোঁ।

এই ভাৰতবৰ্ষৰ সাহিত্য-সম্পদৰাজিৰ বিষয়ে শ্ৰীঅৰবিন্দই কৈছে :

“বেদ আৰু উপনিষদসমূহ, মহাভাৰত আৰু ৰামায়ণৰ বিৰাট কাণ্ড, কালিদাস, ভৰতভূতি, ভৰ্তৃহৰি, জয়দেৱ আৰু ভাৰতীয় নাট, কবিতা, ধৰ্ম্মপদ আৰু জ্ঞাতকবিলাক, পঞ্চতন্ত্ৰ, তুলসীদাস, বিছাপতি, চণ্ডীদাস, নানক, কবীৰ, মীৰাবাই ইত্যাদি—এই সকলোবিলাকৰ মাজত অতি উন্নত, অতি বিকশিত মহান প্ৰতিভাৰ পোহৰ জ্বলিছে আছে। এই সকলোবিলাকৰ আঁৰত এখন দেশৰ মানসিক উৎকৰ্ষ আৰু সূক্ষ্ম দৃষ্টিৰ এক মহান আৰু সদায় উল্লেখযোগ্য স্থান নিহিত হৈ আছে। মানৱ সভ্যতাৰ ইতিহাসে এই স্থান এতিয়াও অতিক্ৰম কৰি যাব পৰা নাই।”

বেদৰ মন্ত্ৰবিলাকেই বিশ্বৰূপাধিৰ কেঁচাসোণ বৰণীয়া শিখা আৰু এই শিখাৰ মাজতে শাস্ত্ৰত কালৰ বহুত্পূৰ্ণ শতদল পদ্মপাহি জ্বলিছে আছে। এয়েই পৃথিৱীৰ প্ৰথম সাহিত্য সৃষ্টিৰ প্ৰেৰণাৰ উৎস। বৈদিক মন্ত্ৰবিলাকৰ মাজত থকা একো একোটি শব্দৰপৰাই পৰবৰ্তী দাৰ্শনিক দৃষ্টিৰ জন্ম হ'ল। এটি শব্দ চাওক, ‘তটস্থ’। পানী-যুৱলিত থকা এজোপা গছৰ ছাঁটো পানীত পৰে। যেতিয়া বজাহৰ বা লাগি পানী চোঁৱে কোঁৱায়, তেতিয়া সেই গছৰ ছাঁটো ডাসি-ছগি টুকুৰাটুকুৰ হৈ যোৱা যেন দেখি, কিন্তু পানীৰ তটস্থ গছজোপাৰ পাত এখিলাও নলৰাটক আগৰ দৰেই থিয় দি থাকে। গতিকে ছাঁটোৰ কম্পনটো মিথ্যা—সত্য। হাজ। এনেকুৱা আলোচনা, সমালোচনা আদিৰপৰাই উপনিষদৰ হুগ আৰম্ভ হ'ল। অৱশ্যে অৱশ্যে জানায়েবী, ব্ৰহ্মচৰ্য্য ব্ৰতধাৰী, নিপোটল স্বাধ্যায়ান, প্ৰসন্নবদন শিৱসকলৰ সৈতে স্বৰ্ণসকলে আভ্যন্তৰীণ সৃষ্টি কৰিলে। এই আভ্যন্তৰীণ সৃষ্টিৰ দৰ্শন, কাব্য, পুৰাণ, গ্ৰন্থকল, স্বৰ্ণসকলে আভ্যন্তৰীণ সৃষ্টি কৰিলে। এই আভ্যন্তৰীণ সৃষ্টিৰ দৰ্শন, কাব্য, পুৰাণ, গ্ৰন্থকল,

আয়ুৰ্বেদ, ধনুৰ্বেদ আদি কালজয়ী সাহিত্য মানৱ সমাজক দান কৰি গ'ল আৰু ইয়াৰপৰাই আধুনিক ভাৰতবৰ্ষ বিশ্ব জননীৰূপে সংস্থাপিত হ'ল।

কৃষি, বাণিজ্য, গন্ধৰ্ব বিদ্যা, চিকিৎসা বিজ্ঞান, অৰ্থনীতি, কাব্য, ব্যাকৰণ, দৰ্শন-উপনিষদৰ বিস্তৃতিয়ে আৰ্য্য সভ্যতাৰ অতি উজ্জ্বল পোহৰ পৃথিবীক দান দিলে। এই বিস্তৃতিৰ ফলত বিভিন্ন পণ্ডিতৰ বিভিন্ন মতৰ মাজত তৰ্কশাল্লবো সৃষ্টি হ'ল। জ্ঞান মীমাংসাৰ বিচাৰ হ'ল। ভাষা পৰিমাৰ্জিত কৰিবলৈ অলংকাৰ শাস্ত্ৰ ওলাল ইত্যাদি, ইত্যাদি।

একবৰণৰ বহুৰ সৃষ্টি হ'ল। ওঠৰখন পুৰাণৰ হৃদয়গ্ৰাহী, মনোগ্ৰাহী সাহিত্যই এই বিৰাট ভাৰতবৰ্ষখনৰ কল্পনাৰাজ্যত বহুমুখী প্ৰতিভাৰ আলোক বিস্তাৰ কৰিলে। ইয়াৰ প্ৰভাৱ সংস্কৃত, পালি, প্ৰাকৃত, সকলোতে পৰিল। দৰাচলতে সেই পুৰাণবিলাকেই সাহিত্যৰ সৌৰভ বিলাই দিলে। বৈষ্ণৱকলৰ মূল গ্ৰন্থ ভাগৱতো এখন পুৰাণ। এই ভাগৱতত থকা শ্ৰীকৃষ্ণৰ অনন্ত গুণবাণিৰ কাব্যময়, বলময় বৰ্ণনাৰ মাজেদিয়েই সমগ্ৰ ভাৰতবৰ্ষত কৃষ্ণ-প্ৰেমৰ নীলঘমুনা-ধাৰা বৈ গ'ল। পশ্চিমীয়া পণ্ডিতসকলে এই ভাগৱতক 'স্বৰ্গীয় সঙ্গীত' আখ্যা দিছে। প্ৰাচীন কালত জ্ঞান আহৰণ কৰিবলৈ জ্ঞান-পিপাসু মনীষীসকল দেশে দেশে ঘূৰি ফুৰিছিল। কাৰণ, তেতিয়া আজিৰ যুগৰ দৰে পুথিপঞ্জি সহজলভ্য নাছিল। আমি সকলোৱেই জানো খৃষ্টীয় সপ্তম শতিকাত মহাচীনৰপৰা পৰিত্ৰাজক হিউৱেনচাং ভাৰতবৰ্ষলৈ আহি শ শ পুথি সংগ্ৰহ কৰি নিছিল, ৫৭ খন সংস্কৃত গ্ৰন্থ অম্বুবাৰ কৰি ভাৰতবৰ্ষৰ জ্ঞানৰ ভাণ্ডাৰ বেধ বেলাস্ত, দৰ্শন-উপনিষদৰ চিন্তাধাৰাৰে চীনা সাহিত্য সমৃদ্ধ কৰিছিল।

অসমীয়া ভাষাত ঋগ্বেদৰ দৰে প্ৰাচীনতম মহাগ্ৰন্থৰ অম্বুবাৰ নাই। বঙ্গদেশৰ মনীষী স্বৰ্গীয় বনেন্দ্ৰচন্দ্ৰ দত্তৰ বঙ্গাম্বুবাৰ ঋগ্বেদসংহিতা বঙলা সাহিত্যৰ এখনি অমূল্য গ্ৰন্থ। মহাপণ্ডিত ভাষাতত্ত্ববিদ, পৰম প্ৰৱন্ধ ৬: সুনীতিকুমাৰ চট্টোপাধ্যায়দেৱে এই গ্ৰন্থত এটি ভূমিকা লিখি বৈদিক সাহিত্য অধ্যয়নৰ অনেক সবল সহজ উপায় দেখুৱাইছে। ঋগ্বেদৰ দশম মণ্ডলৰ ৭১ সূক্তত জ্ঞানক দেৱতা আখ্যা দিয়া হৈছে। জ্ঞান আহৰণৰ প্ৰথম আৰু প্ৰধান উপায় ভাষা। পৃথিবীত মানৱ সভ্যতা যি সময়ত কেচুৱা অৱস্থাত আছিল, সেই সময়ত, আজিৰপৰা কেবাহাজাবো বহুৰ আগেয়ে ঋগ্বেদে ভাষা সম্পৰ্কে এইদৰে কৈছে :

"বালকে পোন প্ৰথমে বস্ত্ৰৰ নামটো মাত্ৰ ক'ব পাৰে। সেয়ে সিহঁতৰ ভাষালিঙ্গাৰ প্ৰথম সোপান, সিহঁতৰ যিখিনি উৎকৃষ্ট আৰু নিৰ্দোষ জ্ঞান হৃদয়ৰ নিগূঢ় স্থানত সঞ্চিত হৈ আছিল, সেইখিনি বাক্‌দেৱীৰ ৰূপত লাহে লাহে প্ৰকাশ পাবলৈ ধৰে। যেনেকৈ চালনীৰে চালি পিঠাওবি পৰিভাৰ কৰা হয়, তদুপ বুদ্ধিমানসকলে বুদ্ধিৰ বলত পৰিস্কৃত ভাষা প্ৰস্তুত কৰিছে। সেই ভাষাত বন্ধুগণে বন্ধুত্ব, অৰ্থাৎ বিস্তৰ উপকাৰ প্ৰাপ্ত হয়। তেওঁবিলাকৰ বচন বচনাত অতি চমৎকাৰ লক্ষী সংস্থাপিত হৈ থাকে। বুদ্ধিমানগণে যজ্ঞৰ দ্বাৰা ভাষাৰ পথ বিচাৰি পায়। ঋষিসকলৰ অন্তঃকৰণৰ ভিতৰত যি ভাষা সংস্থাপিত হৈ আছিল, সেইখিনি তেওঁবিলাকে পালে। সেই ভাষা আহৰণ কৰি তেওঁবিলাকে নানা ঠাইলৈ বিস্তাৰ কৰিলে। সপ্তছন্দই সেই ভাষাতেই

ভৱ কৰে। কোনো কোনোৱে দেখিও কথাৰ ভাৰ্থ গ্ৰহণ কৰিব নোৱাৰে আৰু কোনোৱে চিন্তাও কৰে। যেনেকৈ প্ৰেমপৰিপূৰ্ণা হৃদয় পৰিচ্ছন্নাবিনী ভাৰ্থাই আপোন দ্বাৰীৰ আগত নিজ দেহ প্ৰকাশ কৰে, সেইদৰে বাক্‌দেৱীয়েও কোনো কোনো ব্যক্তিৰ আগত আত্মপ্ৰকাশ কৰে। পণ্ডিত সমাজত কোনো লোকৰ এনে প্ৰতিষ্ঠা হয় যে, তেওঁ উত্তৰ ভাৰতীয়া, তেওঁক এৰি দিলে একো কাম নহয়। কোনোজন পুষ্প-ফলবিহীন অৰ্থাৎ অসাব বাক্য অভ্যাস কৰে, তেওঁৰ বাক্য কাল্পনিক সন্মানৰ গান্ধী মাত্ৰ, প্ৰকৃত গান্ধীৰতী গাই নহয়। বিদ্বান বহুতক বিজনে ভ্যাগ কৰে, তেওঁৰ কথাত একো ফল নথৰে। তেওঁ যি কিবা কৰে, কৰাই কৰে, তেওঁ সংকৰ্ণৰ পন্থা অৱগত হ'ব নোৱাৰে। যিসকলৰ চকু আছে, কাণ আছে, এনেকুৱা বহুগুণে মনৰ ভাব ব্যক্ত কৰা বিষয়ত অসাধাৰণ হৈ উঠে। যি হৃদয় পানীত মূখ বা ডিঙিলৈকেহে নিমগ্ন হ'ব পাৰি, সি যেনে অগভীৰ, কোনো কোনো ব্যক্তি তেনে অগভীৰ। কোনোজন আকৌ জান কৰিবৰ উপযুক্ত হৃদয়ীৰ হৃদয় নহয়। যেতিয়া অনেক স্তোত্ৰা একত্ৰ হৈ মনৰ ভাবসমূহ স্বৰ্গত আলোচনা কৰি অৱধাৰণ কৰিবলৈ প্ৰবৃত্ত হয়, তেতিয়া কোনো কোনো ব্যক্তিৰ একো জ্ঞান নজন্মে। কোনোজন আকৌ স্তোত্ৰজ্ঞ বুলি পৰিচিত হৈ সৰ্বত্ৰ বিচৰণ কৰে। এনেকুৱা যিবিলাক লোকে ইহকাল, পৰকাল একোৰে পৰ্যালোচনা নকৰে, তেওঁবিলাকে দোষাশ্ৰিত ভাষা শিক্ষা কৰি নিৰ্কোষ ব্যক্তিৰ দৰে জীৱন কটায়। যশে মিথৰ দৰে কাম কৰে, ই সভাত প্ৰাধিক্ত প্ৰদান কৰে। তেনে যশপ্ৰাপ্ত হলে সকলো আত্মান্বিত হয়, কাৰণ যশৰ দ্বাৰা দুৰ্গাম দূৰ হয়, অন্ন লাভ হয়, বলপ্ৰাপ্ত হোৱা যায়, নানা প্ৰকাৰে উপকৃত হোৱা যায়।”

যিখন ভাৰতবৰ্ষত মানসিক উৎকৰ্ষ সাধন এনেদৰে হৈছিল সেই সাধনাৰ জিলিঙনিতে সমস্ত ভাৰতীয় ভাষা-সাহিত্য সমৃদ্ধ হৈ আহিছে। আমাৰ চিৰচেনেহী অসমীয়া ভাষাও এটা অতি পুৰণি ভাষা। নিচেই কমেও আমাৰ ভাষাৰ বয়স ১৫০০ বছৰ হ'ব। অনেক পণ্ডিতে অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যৰ ইতিহাস লিখি থৈছে আৰু বিবিধ প্ৰবন্ধ লিখিছে। আমি সেই বিষয়ত সময় ব্যয় কৰিব খোজা নাই। আমি মাত্ৰ ইমানকে জানি সন্তুষ্ট হোৱা উচিত যে, আজি যিখন সাৰ্বভৌম স্বাধীন গণতান্ত্ৰিক ভাৰতবৰ্ষ গঠিত হৈছে এই ভাৰতবৰ্ষৰ সংবিধানে প্ৰাৰম্ভ কৰা ভাষা-সমূহৰ ভিতৰত আমাৰ অসমীয়া ভাষাও এটা ভাৰতীয় ভাষা।

ভাষা জীয়াই থাকে সাহিত্যসৃষ্টিৰ দ্বাৰা। সংস্কৃতভাষাই পৃথিৱী জয় কৰিলে অকল সেই ভাষাত থকা অমৰ সাহিত্যবাজিৰপৰা। এই একে কথাৰে দোহাবিবৰ প্ৰয়োজন নাথাকিলেও সাহিত্যপ্ৰেমী বাইজৰ বিহিতাৰ্থে পণ্ডিত-প্ৰবৰ উক্ত স্বনীতিসূতাৰ চট্টোপাধ্যায় মহোদয়ৰ কথাবোৰে জনাবলৈ মন গৈছে : “কলিকতাত এছিয়াটিক ছোচাইটিৰ প্ৰতিষ্ঠাতা চাৰ উইলিয়াম জেলে ১৭৮২ খৃষ্টাব্দত কালিদাসৰ ‘অভিজ্ঞান শকুন্তলম্’ৰ ইংৰাজী অনুবাদ কৰিলে আৰু অতি অলপকালৰ ভিতৰতে এই প্ৰেষ্ঠ বসবচনাই ইউৰোপৰ চিত্ত জয় কৰিলে। জাৰ্মান কবি-দৰ্শনিক গ্যেটেই ইয়াৰ প্ৰশস্তি বচনা কৰিলে।” ইংৰাজী বিশ্বকোষ এন্‌চাইক্ল'পেডিয়া

ব্ৰিটেনিকাত আছে, কালিগানৰ শত্ৰুত্বলা নাটকৰ আৰম্ভণি আৰু প্যেটৰ 'কাউণ্ট' নাটকৰ আৰম্ভণিত বহুত সাদৃশ্য আছে। উক্ত চৰ্ত্তাপাধ্যায়ে কৈছে: “বৈদিক সাহিত্যৰ প্ৰভাৱত আৰ্থেনীয় ১০০/১২৫ বছৰৰ পূৰ্বেতে সাহিত্যক্ষেত্ৰত এটা নতুন বোমাটিক আন্দোলন অৰ্থাৎ বয়জ্ঞাননিষ্ঠ ভাববিলাসে দেখা দিছিল। তাৰ স্থায়ী প্ৰভাৱ ডেভিডাৰ আৰু তাৰ পৰবৰ্তীকালৰ আৰ্থান সাহিত্যত বিস্তাৰিত হৈ আছে।” এইভাবে জগতত সংস্কৃত সাহিত্য আৰু তাৰতীয় সংস্কৃতিৰ আলোচনাত নৱযুগে আহি দেখা দিলে। ১৮৬৮ খৃঃত আৰ্থান পণ্ডিত বোজেনে লেটিন অম্ববাদৰ সৈতে এটি ঋত্থেদৰ শূক্ত-সংগ্ৰহ প্ৰকাশ কৰে। ১৮৪২-১৮৭৪ খৃঃৰ ভিতৰত আৰ্থান পণ্ডিত ক্ৰীদাৰিখ মেক্সমুলাৰে তেওঁৰ অৱিনশ্বৰ কীৰ্ত্তি অক্সফোৰ্ড বিশ্ববিদ্যালয়ৰপৰা প্ৰকাশ কৰে—ছটি বিৰাট খণ্ডত অতি সুন্দৰ নাগৰী হৰফত সায়নাচাৰ্য্যৰ ভাস্কৰসহ সম্পূৰ্ণ ঋত্থেদ। ১৮৬২-১৮৭৩ খৃঃৰ ভিতৰত আন এজন আৰ্থান পণ্ডিত থিৰ’দৰ আউক্বেথ্-এ বোমান লিপিত মূল ঋত্থেদ প্ৰকাশ কৰে। প্ৰায় তাৰ লগে লগে অম্ববাদ কাৰ্য্য বিভিন্ন ইউৰোপীয় ভাষাত আৰম্ভ হ’ল। ইংৰাজীত হোৰেচ্ হে’মেন উইলচেন আৰু গ্ৰিকিথে, আৰ্থেনীয় লুডভিক, প্ৰাচয়েন আৰু গেলডনাৰ আদিয়ে ঋত্থেদৰ আধুনিকতম পূৰ্ণ অম্ববাদ প্ৰকাশ কৰে। স্বৰাচী ভাষাত লামোয় নামে এজনে চাৰিখণ্ডত ঋত্থেদ প্ৰকাশ কৰে। জাপানী ভাষাত পণ্ডিত ডাকাকুচুয়ে ঋত্থেদৰ অম্ববাদ প্ৰকাশ কৰে।”

১৮১২ চনত জন্ম হোৱা ওয়াৰল্ট হাইটমেন আমেৰিকাৰ এজন বহুস্তবাদী, মানৱতাৰ সেৱক আৰু এজন সম্পূৰ্ণ সাধাৰণ জীৱনযাপন কৰা কবি আছিল। পশ্চিমীয়া জগতৰ কবিসাহিত্যিকসকলৰ ভিতৰত এইজনেই প্ৰথম ব্যক্তি যিজনে সমগ্ৰ পৃথিৱীক বুকুত সাৰি লবলৈ হেঁপাহ কৰিছিল। মানৱ-সমাজ মাত্ৰ এখন বুলি চাবলৈ এওঁৰ এটা মহান দৃষ্টি আছিল। তেওঁ আমেৰিকাৰ যুক্তৰাজ্যৰ চাৰি সীমা পাৰ নোহোৱাকৈয়ে অন্তৰ্ভূষ্টৰে ভৌগোলিক সীমা পাৰ হৈ বিশ্বময় ভাৱ লাভ কৰিব পাৰিছিল। সেই কালত পশ্চিম জগতৰপৰা পূব দিশলৈ অহা জলপথ বৰ দীঘলীয়া আছিল, কিন্তু যেতিয়া আমেৰিকাৰ পূবফালৰপৰা আৰম্ভ কৰি পশ্চিম অংশলৈকে যোৱা উত্তৰ/আমেৰিকাত বেলপথ স্থাপন হ’ল, আটলান্টিক মহাসাগৰৰ পানীৰ মাজেদি টেলিফোন যোৱা কেবলু ওৰা হ’ল আৰু চুয়েজ খালদে জাহাজ চলাচল কৰিবপৰা চমু বাট ওলাল—এই তিনিটা ইন্জিনিয়াৰিং আৰু বৈজ্ঞানিক সফলতাৰ বাবে দুৰ-দূৰণিৰ দেশবোৰৰ লগত আমেৰিকাৰ যোগাযোগৰ পথ ওচৰ চপা দেখি হাইটমেনৰ প্ৰাণ আনন্দত নাচি উঠিল। চুয়েজ খাল কটা হোৱাৰ এবছৰমানৰ পিছত পৃথিৱীৰ বাণিজ্যপ্ৰিয় জাতিবিলাকৰ মালা পিকোৱা জাহাজবোৰৰ লানি লাগিল আৰু পূবদিশৰ ভাৰতবৰ্ষলৈ মহাপয়োভবে সেই জাহাজবোৰ আহিবলৈ ধৰিলে। কলমচৰ লগোন দিঠকত পৰিণত হ’ল। মানৱজাতিয়ে ভাৰতলৈ অহা এটা সহজ আৰু চমু বাট পালে।

কবি হাইটমেনে কলে, “সৃষ্টিৰ পাতনিতে কঁপৰে ইচ্ছা কৰিছিল যে সমগ্ৰ পৃথিৱীৰ মানৱসমাজ এক হব আৰু সকলো দেশ, সকলো জাতি ওচৰ চুবুৰীয়াৰ ৰূপে থাকিব।” তেওঁৰ

অন্তবত লুকাই থকা এই ভাবত তেওঁ উদ্ভূত হৈয়েই ‘ভাবতলৈ যোৱা বাট’ বুলি এটা কবিতা লিখিলে। তেওঁৰ এই ভাবপ্ৰকাশৰ আৰম্ভণিৰ নিহিত হৈ আছে। তেওঁ প্ৰত্যেক মাহৰকে এই বুলি সঁকিয়নি দিছিল, “অনন্তকোটি জগতৰ অস্তিত্ব স্বীকাৰ কৰি তোমাৰ প্ৰাণ প্ৰশান্ত গভীৰ হওক।” তেওঁৰ কাৰণে ঈশ্বৰৰ অস্তিত্ব সংশয় বা সন্দেহ বিষয় নাছিল। ঈশ্বৰ আছিল তেওঁৰ ধ্যানৰ বিষয়। তেওঁ নিজেই কৈছে : “ঈশ্বৰৰ মাত জনো আৰু সকলোতে তেওঁক দেখো। তথাপি তেওঁক অকণমানো বুজি নাপাওঁ।” অতি সামান্য মাহুৰৰ দৰে জীৱনযাপন কৰা সেই কবিজনে পৃথিৱীৰ সকলো বাস্তৱতা ইহিমুখে গ্ৰহণ কৰিছিল। সকলো দেশৰ সকলো জাতিৰ মাহুৰৰ মাজত থকা ব্ৰহ্মাৰ্য সম্পদবাজিৰ প্ৰতি তেওঁ প্ৰাণাণীল আছিল। সেই কাৰণে মহাদাগবৰ নীল ললিত বাশিৰ ওপৰেদি এজন পৃথিৱী-পৰ্য্যটক নাৱিকৰ দৰে তেওঁৰ মন উটি গৈছিল। কাঠৰ ক্ৰমেৰে সজা এটি অকণমান কুটিবত সোমাই হুইটমেনে তেওঁৰ অন্তৰ্নিহিত প্ৰতিভা অকে কল্পনাপ্ৰিয় মনটো বিশ্ববাসীৰ মাজলৈ এৰি দিলে। তেওঁৰ মতে অতীতক আমি বৰ্তমানৰ লগত মিলাই ল’ব লাগে অৰ্থাৎ অতীত ইতিহাসৰ গোঁৱৰণবাজিৰ কথা স্মৰিব লাগে। পৃথিৱীৰ ভূগোলৰ ঐক্যসাধন কৰিব লাগে যাতে আঞ্চলিক ভৌগোলিক সীমাৰ একো অস্তিত্ব নাথাকে। তৃতীয়তে, তেওঁ কয় যে, মাহুৰ ভবিষ্যতৰ কুঁৱলীৰে ঢকা সাগৰৰ পাৰত থিয় দি আছে। ইয়াৰ মাজতে এই কবিজনে দৃষ্টকৰ্ণে আৰু স্পষ্ট দৃষ্টিৰে দেখুৱাই দিছে এটা বাট—যিটো বাটে মৰণশীল মাহুৰ গলে জীৱন-মঙ্গল লাভ হয়।

অতীত—গভীৰ অন্ধকাৰৰ মাজত উজ্জ্বলিত চোৱা এটি দৃষ্ট।

অতীত—অন্তহীন মহান ঐতিহ্যৰ ঠাই।

কাৰণ—বৰ্তমান বুলি যিটো আছে সি সেই অতীতৰ ভেঁটিত গজি উঠা আজিৰ দিন।

জগতৰ অতীতৰ ফালে উজ্জ্বলিত গৈ হুইটমেনে এচিয়াৰ অন্তঃস্থলখনত দেখা পালে মহামানৱৰ লীলাভূমি আমাৰ ভাবতবৰ্ষখন। হাজাৰ হাজাৰ মাইল দূৰত্বপৰাই হুইটমেনে এচিয়াৰ প্ৰাচীন ঐতিহ্যৰ, বিশেষকৈ ভাবতবৰ্ষৰ গোঁৱৰণোজ্ঞাল অতীতৰ প্ৰশস্তি গাই গৈছে। তেওঁ কৈছে “পত্নী ফুলতকৈও ধুনীয়া ভাবতবৰ্ষৰ মন্দিৰবিলাক আৰু সোণেৰে সজা ওখ জল-মলাই থকা চূড়াবিলাকৰ মাজেদি অতীত যুগৰ প্ৰাণহে বিকশিত হৈ আছে। এইখন ভাবতবৰ্ষ, হে মোৰ প্ৰাণ, আজি হেঁপাহ পলাই চোৱা।”...

১৮৩০ খৃষ্টাব্দৰপৰা ১৮৪০ খৃষ্টাব্দৰ এই দহ বছৰৰ ভিতৰত পূবদেশসমূহৰ লগত বেপাৰ-বাণিজ্যৰ সম্পৰ্ক স্থাপন কৰি থাকোঁতে আমেৰিকাই এচিয়া মহাদেশৰ প্ৰতিভা, জ্ঞান, আধ্যাত্মিক উৎকৰ্ষ আৰু প্ৰাচীন সংস্কৃতিৰ সাহিত্যিক মূল্যসমূহৰ সম্ভেদ পালে। এজন অধ্যাপক আৰু চিন্তাশীল লোক বাস্ক্‌, ওৱাল্ড্‌ ইয়াৰ্চনেই প্ৰথমে প্ৰাচ্যৰ মহান ঐতিহ্যত বিমুগ্ধ হয়। অতীত প্ৰাচ্যৰ গভীৰ জ্ঞানৰ সন্ধান পাই খেতিয়া বেদ অধ্যয়ন কৰি চালে, তাৰ পাছত ১৮৪০ খৃষ্টাব্দত এওঁ এইদৰে লিখি থৈ গৈছে,—

“বেদসমূহ অগ্নিৰ দৰে, বাতিৰ দৰে মহান আৰু এখন অতল মহাদাগব। ইয়াত ধৰ্ম-

জীবন সকলো অল্পভুক্তি আছে। ভক্ত আৰু কবি-মনক আকৃষ্ট কৰিবপৰা নীতিজ্ঞান আছে। বেদশাস্তিৰ অন্তত যোব এনে ধাৰণা হ'ল যেন মই এজন সেইযুগৰ ব্রাহ্মণহে। বেদৰ মাজতে যাদুৰ অনন্তকালৰ কাৰণে প্ৰয়োজনীয় ভাবসমূহ, অনন্ত শান্তি, জুখিব নোৱৰা শক্তি আৰু অব্যাহত মৌনতা সোমাই আছে।"

ভেৰেই কৈ গৈছে : "মই পৃথিৱীৰ গুপ্তধন বিচাৰি পালোঁ, দৃষ্টমান সমস্ত জগত জীয়াই আছে, ই কেতিয়াও নমবে, মাত্ৰ দৃষ্টিপৰা কেইদিনমানৰ কাৰণে আঁতৰি থাকি আকোঁ উভতি আহে।" এয়েই ভাৰতীয় দৰ্শনৰ আত্মাৰ অমৰত্ব। বিষ্ণুপুৰাণ, ভাগৱৎ গীতা আৰু কঠো-উপনিষদ আদি পঢ়ি মুখ হৈ ইমার্চনে 'ব্ৰহ্ম' বুলি এটা কবিতাত কৈছে :

"যদি বড় আন্ততায়ীয়ে তাৰে যে, সি কাৰোবাক বধ কৰিলে, নাইবা নিহত হোৱাজনে তেওঁক বধ কৰিলে, তেওঁবিলাকে এই কথা সমূলি নাজানে যে এটা অতি সুন্দৰ পথেদি মই যাওঁ আৰু আকোঁ উলটি আহোঁ।"

এয়া গীতাৰ 'ন হন্ততে হন্তমানে শৰীৰে' । এই কবিতাটিৰ শেষত তেওঁ স্বীকাৰ কৰিছে যে, ব্ৰহ্মনিৰ্ৰূপ লাভ হলে আৰু পুনৰ জন্ম নহয়।

বৰ্তমান যুগৰ চিন্তাসীল লোকসকলেও উপলব্ধি কৰিছে, আমি অতীতৰ ফালে উলটি গৈ আকোঁ ন-কৈ আমাৰ জীৱন-দৰ্শন গঢ়িব লাগে। কাৰণ, আজিৰ পৃথিৱীখনত মানৱ সভ্যতা এটা মহা সংঘৰ্ষৰ মাজত সোমাইছে। বিজ্ঞানৰ বিশ্বয়কৰ উদ্ভাৱনবোৰৰ গৰ্ৱত মতলীয়া হোৱা শক্তিসমূহৰ ধ্বংসকাৰী ক্ষমতাৰ জ্বাল, অৱ-বজ্ৰৰ হাহাকাৰ, পৰস্পৰৰ মাজত সংশয় আৰু শঙ্কাৰ ব্যৱধান, যান্ত্ৰিক সভ্যতাৰ তুমুল নিনাদ আৰু নানা ঋষিৰ নানা মতবাদৰ হেঁচা-ওপৰাত গাইঙটীয়া চিন্তাৰ অৱলান ঘটিছে। আজিৰ মানৱ সমাজ বেলেগ বেলেগ দলভুক্ত হৈ যুদ্ধৰ লাজেৰেহে আগবাঢ়িছে। এনে দিনত মন শৃঙ্খলাবদ্ধ হৈ থকা কঠিন হৈ পৰিছে। আজি সেই কাৰণে জগতক অমৰ চিন্তানায়কসকলৰ আশ্ৰয় দৰ্কাৰ হৈছে। আমেৰিকান এজন পণ্ডিত উইল্ ডুবাণ্ডে কৈছে :

"যিহেতু আমি আমাৰ মনবোৰ অশৃঙ্খল কৰিব খোজোঁ আৰু বিক্ষিপ্ত অধ্যয়নৰ বিশৃঙ্খলা পৰিহাৰ কৰি চলিব খোজোঁ, আমি আবস্ত কৰিব লাগিব একেবাৰে আবস্তগিৰে পৰাই। আনকি হৃদয়বৰ্তী নক্ষত্ৰমালা আৰু প্ৰাক্-ঐতিহাসিক পৃথিৱীৰপৰাই।"

আমি যদি বাহ্যৰণ আৰু মহাত্ম্যৰ পিনে উলটি যাওঁ তাতো আমি ভাৰতীয় সাহিত্যৰ সৌভ-নিছিগা ধাৰাটিকে বিচাৰি পাম। পৰবৰ্তী কালৰ মহাকাব্যৰপৰা আঁতৰাই প্ৰাচীন

মহাকাব্যসকলে এই দুখনক 'ইতিহাস' আখ্যাহে দি গৈছে। দৰাচলতে মহাকাব্য দুখন এই দুখন মহাকাব্য অতীত ভাৰতৰ সমাজ, ধৰ্ম, সংস্কৃতি আৰু জীৱন ধাৰণাৰ প্ৰণালী সম্পৰ্কে বৰ্তিত অমৰ ভাৰতৰ ইতিহাসেই। বাহ্যৰণত বায়, সীতা আৰু লক্ষ্মণ অনন্ত কালৰ কাৰণে জীয়াই আছে। সত্যনিষ্ঠ, সত্যোদ্ভৱী আৰু সং প্ৰযুক্তিৰ আদৰ্শ চৰিত্ৰ স্বৰূপে এই তিনি ভাৰতবাসীৰ প্ৰাণত আজিও জীৱন্ত হৈয়েই আছে।

এই বামাৱগণ্ডেই আৰ্ধ্য জীৱাম্ৰচন্দ্ৰ আৰু কিস্কিন্ধাৰ অনাৰ্ধ্যসকলৰ মহাবিলনৰ ইতিহাসো আছে। সীতাৰাহাৰ বাঘৰ প্ৰথম বন্ধু আছিল এটা চণ্ডাল, সেই চণ্ডালকো বাঘে বুকুত সাৰটি লৈ 'বন্ধু' সম্বোধন কৰিছিল আৰু পৰ্বতীয়া ভীল-কন্ডা শব্দবীয়ে একামোৰ খাই দলি মাৰি দিয়া বগবীটোও বামচন্দ্ৰই মহাপ্ৰলাহ বুলি খাবলৈ দ্বিধাবোধ নকৰিছিল। হহুয়ানে সৰুটকালত বামক গন্ধমাদন পৰ্বতবগবী বিশল্যকবগী আনি দিছিল, বন্দিনী সীতাক লাগৰ লজ্জি গৈ বাঘৰ বাৰ্তা দিছিল। মানৱতাৰ সেৱক বাঘৰ বাৰ্তা দিয়া এই মহাকাব্যৰ অমৃতবসেই ভাবভাৱৰ কবিতুলক অনন্ত প্ৰেৰণা দি আহিছে। গোঁস্বামী তুলসীদাসে 'বামচৰিত মানৱ'ৰ দৰে অমৰ কাব্য হিন্দীত দান দি গ'ল। হহুমানক এজন সৰুটমোচন কৰোঁতা গোঁসাঁইৰূপে প্ৰতিষ্ঠা কৰিলে। আজিও হিন্দুস্তানৰ গাৱঁ-ভূঞে সৰুটমোচন মন্দিৰবিলাকত হহুমানৰ পূজা চলি আছে। গোঁস্বামী তুলসীদাসে যিখন হৃদয়ত বাম-লক্ষণ আৰু সীতাক বহুৱাই থৈছে তাতো হহুমানকো এইদৰে স্থান দিছে:

“পৱন তনয় সৰুট হৰণ মঙ্গল যুৱতি ৰূপ।

বাম লক্ষণ সীতা সহিত হৃদয় বসহ স্থৰ ভূপ ॥”

বাগ্নিকী আৰু বাস দুয়োজনোই এই কথা কৈ গৈছে যে, মহান চৰিত্ৰবিলাক অকল শ্ৰেষ্ঠ কুলৰ কাৰণেই এদনীয়া হৈ থকা নাই। বিশ্বজনীন উদাৰ ভাবত বামাৱগ আৰু মহাভাৰতে সামান্ত কুলত জন্মা অনেক চৰিত্ৰৰ মহাহুভৱতা দেখুৱাই থৈছে। আদিকবি বাগ্নিকীৰ বামাৱগত একালে কাব্যিক সৌন্দৰ্যই যেনেকৈ মন মোহিত কৰে, আনহাতে সেই যুগৰ সমাজ, ৰাজনীতি, ভোগ-বিলাসবোৰ স্পষ্ট ছবি মানৱগটত আঁকি দিয়ে। দশৰথ যেতিয়া বুঢ়া হৈ আহিল, ৰাজকাৰ্য্য সম্পাদন কৰিবলৈ অক্ষয় হবৰ সময় হ'ল, তেতিয়া দশৰথে অমাত্যবৰ্গ সকলোকে মাতি ৰাজসভা আহ্বান কৰিলে। সম্পূৰ্ণ গণতান্ত্ৰিক নীতিৰে সভাক কৈছে:

“আপোনালোকে জানে যে মোৰ এই ৰাজ্য ইক্ষ্বাকুবংশীয় নৃপতিসকলৰ দ্বাৰা পুজুতুল্য যন্ত্ৰেৰে প্ৰতিপালিত হৈ আহিছে। এতিয়া মই ইয়াৰ স্থখবৃদ্ধি কৰিবলৈ ইচ্ছা কৰিছোঁ। ... মোৰ পুত্ৰ বাম মোৰ সমস্ত গুণ লৈ জন্মিছে। তেওঁ বীৰ্য্যত পুৰন্দৰৰ সমান। সেই পুৰুষ-শ্ৰেষ্ঠ বামক যুৱৰাজ পদত অভিষিক্ত কৰিব খুজিছোঁ। মোৰ এই সংকল্প যদি সাধু বুলি তাৰে তেখেত আপোনালোকে অস্বমতি দিয়ক। যদিহে মোৰ এই প্ৰস্তাৱ অগ্ৰিয়, ইয়াতকৈ বেছি হিতকৰ অন্ত প্ৰস্তাৱো আপোনালোকে চিন্তা কৰি ক'ব পাৰে, কাৰণ, পক্ষপাতহীন মধ্যস্থ ব্যক্তি-সকলৰ বিচাৰেই শ্ৰেষ্ঠ।”

দশৰথৰ এই কথা শুনি সভাৰ বাহিৰে-ভিতৰে থকা, পুৰবাসী আৰু জনপদবাসীসকল, সেনাধ্যক্ষ, অমাত্যবৰ্গ আদি সকলোৱেই একবাক্যে সোঁপা কৰিলে:

“মহাবল জীৱাম্ৰচন্দ্ৰ মহাগজত আবোহণ কৰি ৰাজহুৱাৰ আৱত যুথ আৱৃত কৰি গৈছে— ইয়াক চাবলৈ আমি উদগ্ৰীৱ হৈ আছোঁ।” মহাকবি বাগ্নিকীয়ে এই আনন্দ বাৰ্তাৰ হৰোজাস এনেদৰে বৰ্ণাইছে:

“বৰষুণ দিব খোজা ভৰণ যেম দেখিলে ময়ূৰবিলাকে যেনেকৈ কেকা ধনিয়ে চৌদিশ মুখবিত্ত কৰে, সভাত থকা সকলোৱেই সেই প্ৰস্তাৱ শুনি মহানন্দত উজ্জসিত হৈ উঠিল। তেতিয়া সভাৰ মাজত হৰ্ষহৃচক গুৰুধনধনিয়ে আনন্দ লহৰী বাগবি গ’ল আৰু বাহিৰত অপেকা কৰি থকা জনতাৰ কণ্ঠত শ্ৰীৰামচন্দ্ৰৰ অগ্ৰধনিত মেদিনী কঁপিবলৈ ধৰিলে।

ৰায়াগৰ দৰেই মহাভাৰতে। এখন অমৰ মহাকাব্য—ভাৰতবৰ্ষৰ সৰ্ব্বতোমুখী মহান প্ৰতিভাৰ ইতিহাস। এফালে কোটি কোটি যুজস্কা ক্ষত্ৰিয়-সন্তানসকল আৰু আনফালে মাজ পাঁচ পাণ্ডৱ। বহুস্তবাদী উপস্থাসৰ নায়ক-নায়িকাৰ দৰে ইয়াৰ আঁত লুকাই এজনে এই মহাভাৰতৰ এখন ধৰ্মক্ষেত্ৰ স্বৰূপ কুকক্ষেত্ৰ সৃষ্টি কৰিলে, ক্ষমতাৰ অপব্যৱহাৰ, অনীতি, অকুশল, দুৰ্নীতি মৰিযুৰ কৰি প্ৰেম, অহিংসা আৰু শান্তিৰ এখন স্বৰ্গ ন-কৈ বচনা কৰি থৈ গ’ল। তেওঁৰ সেই পাঞ্চজন্ম দিব্যশব্দৰ মহাধ্বনি অনন্ত কালৰ বুকু ভেদি আজিও ধ্বনিত হৈ আছে :

“পৰিত্ৰাণায় সাধুনাম্ বিনাশায় চ দুষ্কৃতাম্।

“ধৰ্ম সংস্থাপনাৰ্থায় সন্তৱামি যুগে যুগে ॥”

সেই বিশ্ববিমোহন, দীনদয়াল, অল্পপম সৌন্দৰ্য্যৰ প্ৰতীক, মানৱীয় সকলো গুণৰ একমাত্র প্ৰতিনিধি শ্ৰীকৃষ্ণ সধা অৰ্জুনৰ বথৰ সাৰথি। কুকক্ষেত্ৰ বণাঙ্গনত বক্তলোলূপ ক্ষত্ৰ-সন্তানবোৰৰ মৰমস্ত হকাৰ ধ্বনি। তাৰ মাজত এখন বথ এটি মন্দিৰৰ দৰে স্থাপিত হৈ আছে। সাৰথি শ্ৰীকৃষ্ণ আৰু তেওঁৰ চৰণত আত্মসমৰ্পণ কৰা অৰ্জুন—এজন বেদান্তবাদী ভগৱান আৰু আনজন কৰ্মযোগী মানুহ। এই দুজনৰ সংলাপ-সাহিত্য ‘গীতা’ কোনোকালে কেতিয়াও ম্লান নোহোৱা এপাহ দিব্যজ্যোতিৰ শতদল পদ্ম—ভাৰতবৰ্ষৰ গভীৰতম জ্ঞানৰ অমৰ নিদৰ্শন।

এই মহাভাৰতৰ মাজতে আছে কৰ্ণৰ দৰে এটি চৰিত্ৰ—যাৰ সত্যনিষ্ঠতা, মহামুভৱতা আৰু শৌৰ্য্যবীৰ্য্যৰ তুলনা নাই। দৈৱৰ দুৰ্ব্বিপাকত আত্মপৰিচয় লুপ্ত হোৱা এই বীৰে দৃষ্টকৰ্ণে ঘোষণা কৰিব পাৰিছিল :

“সুভো বা স্তুতপুত্ৰো বা যো বা কো বা ভৱাম্যহম্।

দৈৱায়ত্ন কূলে জন্ম কৰায়ত্ন মম পৌৰুষম্ ॥”

সুভেই হওঁ বা স্তুতৰ পুত্ৰই হওঁ, যেনে হওঁ সেয়ে হওঁ তাত কি কথা। দৈৱে দিয়া এটা কুলত মোৰ জন্ম, কিন্তু মোৰ শৌৰ্য্য বীৰ্য্য মোৰ হাতৰ সৃষ্টিত।

কুকক্ষেত্ৰৰ মহাসমৰ শাম কাটিলে, ১৮ অক্ৰোহিণী যুয়ুৎসৱ তেজোৰে বিশাল কুকক্ষেত্ৰৰ বণাঙ্গন বাঙলী হ’ল—তাবে সাকী দিবলৈ আজিও কাণ্ডন-চ’তমহীয়া সেই বিৰাট ভূমিখণ্ড বঙা বঙা পলাশ ফুলেৰে বাঙলী হৈ থাকে।

ভাৰতবৰ্ষত শান্তি স্থাপন হ’ল। এই মহাশান্তিৰ আনন্দ উৎসৱৰ সীত সমস্ত মহাভাৰতৰ বুকুৱেদি বৈ গ’ল নৃত্য, গীত, বাত, কবিতা, সাহিত্যৰ মাজেদি। পৰিত্ৰাভা শ্ৰীকৃষ্ণৰ অল্পপম ভগৱানৰ স্বৰ্গীয় আনন্দ ভাগৱত পুৰাণৰ ছন্দে ছন্দে বসৰ সাগৰ হৈ বৈ গ’ল। উৎসৱানন্দ

শ্ৰীহৰিয়েই চৌৰাষ্ট্ৰী কলাৰ মহাশক্তি হৈ হাতত বাঁহী এটি লৈ বুদ্ধাবনৰ কনকগছৰ তলত ত্ৰিৱৰ্ণ
ভক্তিমাৰে থিয় দিলে—দাৰ্শনিকসকলে ঘোষণা কৰিলে—

“আনন্দৰূপময়তঃ যন্তিবাতি শাস্ত্ৰম্ শিৱম্ অৰ্ঘ্যতমম্।”

আনন্দৰূপ অমৃতৰ প্ৰাতীক শ্ৰীকৃষ্ণই থাকিল এটা যুগৰ সৰ্বাধিনায়ক হৈ। সেই যুগৰ
কথা স্বৰূপি বেথাভৰা স্বৰত আমাৰ গাৱঁ-ভূঞা আজিও গাই আছে :

“বুদ্ধাবন, বুদ্ধাবন, ক’তে এৰি গলা

নাৰায়ণ

বুদ্ধাবন বিহাবী হৰি হে

নাৰায়ণ

ক’তে এৰি গলা বুদ্ধাবন।”

এই প্ৰেৰণাৰ সোঁতত ভাৰতীয় সাহিত্য-সংস্কৃতি আগবাঢ়ি ভাব-সমুদ্ৰৰ চৌৰ বুকুত ওপঙি
গৈ থাকোতে থাকোতে আহিল বুদ্ধৰ দুঃখবাদ—জগৎ দুখ, জৰা দুখ, ব্যাধি দুখ, মৰণ দুখ, অশ্ৰিয়
সংযোগ দুখ, প্ৰিয়বিরোগ দুখ, কাৰ্য্যবশ্ত নোপোৱা দুখ—

ভাববাদী ভাৰতবৰ্ষ কঠোৰ বাস্তৱৰ সন্মুখীন হব লগা হ’ল। বুদ্ধৰ অনাত্মবাদৰ দৰ্শনে
বৈদিক ভাৰতৰ চিন্তাধাৰাত বিপ্লৱ সৃষ্টি কৰিলে। বুদ্ধই অশোকৰ দৰে শক্তিমান সম্ৰাট এজনৰ
পৃষ্ঠপোষকতা লাভ কৰিলে। যুগ-যুগান্তৰৰপৰা একেবাৰে চলি বৈ থকা বৈদিক চিন্তাৰ
স্ৰোতধাৰা বোধ কৰিবলৈ বৌদ্ধ দৰ্শনে ভাৰতবৰ্ষৰ চিন্তা আৰু সংস্কৃতিৰ ইতিহাসত এটা অস্থিৰ
অৱস্থা সৃষ্টি কৰিলে। ইয়াৰ ফলত ভাৰতবৰ্ষত অসংখ্য নতুন নতুন ধৰ্ম সম্প্ৰদায় সৃষ্টি হ’ল
আৰু মানুহৰ মন শতধা বিভক্ত হ’ল। এই সময়ছোৱাত ৭২টি বেলেগ বেলেগ ধৰ্ম-গোষ্ঠী বা
সম্প্ৰদায় থকাৰ প্ৰমাণ পোৱা হৈছে বুলি পণ্ডিতসকলে কৈছে। এই বিপদ-সঙ্কল সময়তে প্ৰেৰিত
পুৰুষৰ দৰে আহিল শ্ৰীশঙ্কৰাচাৰ্য্য। উত্তৰে কাশ্মীৰ আৰু নেপালৰপৰা দক্ষিণে কম্বোজমাৰিকালৈকে
এজন মহাপুৰুষে ধুমুহা গতিৰে অভিযান আৰম্ভ কৰিলে। এই অভিযানত তেওঁ হাতত
তৰোৱাল লৈ দেশ ধ্বংসলগত পৰিণত কৰা নাছিল। ইয়াৰ প্ৰধান অস্ত্ৰ আছিল বুদ্ধ-বুদ্ধিৰ
সম্বল—সাহিত্য, দৰ্শন আৰু তত্ত্ব আলোচনা।

এই এক শঙ্কৰাচাৰ্য্যকে জগতে এজন সাধু, এজন সন্ন্যাসী, এজন মহাপণ্ডিত, এজন কবি,
এজন দাৰ্শনিক, এজন ধৰ্ম-সংস্কাৰক আৰু এজন কৰ্মযোগী হিছাবে পালে। তেওঁৰেই খণ্ড-বিখণ্ড
হোৱা ভাৰতবৰ্ষৰ চিন্তাবাদ্যখনত স্থললিত সংস্কৃত ছন্দেৰে প্ৰাচীন কীৰ্ত্তিসমূহৰ প্ৰশস্তি বন্দনা
বচি গল্পা-যমুনাৰ পৱিত্ৰ ধাৰাৰ দৰে বস-সাহিত্যৰ ধাৰা বোৱাই দিলে। সমস্ত বেদ-উপনিষদৰ
লাৰ বেদান্ত-দৰ্শন প্ৰতিষ্ঠা কৰি ভাৰতবৰ্ষৰ সাহিত্য-সংস্কৃতিক ন-কৈ সজাই-পৰাই দিলে। বৌদ্ধ-
ধৰ্মৰ প্ৰভাৱ ভাৰতবৰ্ষত লুপ্ত হৈ গ’ল। ৰাজশক্তিৰ পৃষ্ঠপোষকতা লাভ কৰিও বৌদ্ধ দৰ্শনে
বৈদিক ভাৰতবৰ্ষৰপৰা বিদায় ল’লে। সমগ্ৰ ভাৰতৰ ভীৰ্থহানিসমূহ আনকি আমাৰ পৰচকুওলৈকে
জমণ কৰি বুদ্ধৰ দুখবাদ আৰু অনাত্মবাদ মানুহৰ মনৰপৰা মোহাবি “ব্ৰহ্ম সত্যং জগৎ মিথ্যা”

বঙ্গীৰে কোটি কোটি ভাবভৱানীক জ্ঞানৰ শোহৰ বিলাই গ'ল। মাজ বত্ৰিশ বছৰ কাল পৃথিৱীত থাকি এইজন কণ্ঠজ্ঞা মহামানৱে ভাৰতীয় সাহিত্য-সংস্কৃতিলৈ যি নতুন আলোক আনিলে সেই পবিত্ৰাজ্ঞাকাৰ্য্য শ্ৰীমচ্ছব্দাচাৰ্য্যই শূন্তবাদী মনোভাবক এইদৰে গৰিহণা দি গৈছে :

“অদেহে শোভনং সম্ভং পুৰুষাখ্যং চ সমতম্।

কিং মূৰ্খ শূন্তমাত্মানং দেহাতীতং কৰোষি ভো।” . .

হে মূৰ্খ, আত্মাক তই তেনেই শূন্ত বুলি কিয় কল্পনা কৰিছ? এই আত্মা দেহপৰা পৃথক, কিন্তু তথাপিও ই দেহতে থাকি সকলো বা-বাতৰি দি আছে। আমাৰ শব্দবদেহেও কৈছে :

“পৰীৰক মই বোলোঁ বুদ্ধি ভৈল হত।

অস্তবত আছা হৰি খোজোঁ বাহিৰত।” . . .

এইখিনিতে ভাৰতবৰ্ষৰ ‘পুনৰ অড্ৰাখান’ বা ৰিণেটাচৰ যুগ আৰম্ভ। ইয়াৰ প্ৰভাৱতে পৰবৰ্তী কালত লাধু, সম্ভ, কবি, ভাস্কৰ, টীকাকাৰসকলৰ উদয় হ’ল।

শাস্ত্ৰ, শৈৱ আৰু বৈষ্ণৱ অৰ্থহীন বিৰোধৰ অৱসান ঘটাই ভাৰতবৰ্ষখনক এক মহান ঐক্যবোধেৰে লগ লগালে। শব্দাচাৰ্য্যই আৰু এইজনেই মানৱ সমাজক সত্য আৰু যুক্তিক ভাল পাবলৈ শিকালে, পৰম্পৰাৰ ধৰ্মক সন্মান কৰিবলৈ শিকালে আৰু শিকালে জীৱন-ধৰ্মন উপলব্ধি কৰি মিলেৰে থাকিবলৈ। সোঁ সিদিনা মহাত্মা গান্ধীয়েও ঘোষণা কৰি গৈছে :

“ম্যে উপনিষদ কি অশ্বৈতবাদ মানতা হ’।

ব্ৰহ্মলভ্য অগন্ মিথ্যা।”

আমাৰ শব্দবদেহেও আৰম্ভ কৰিলে :

“প্ৰথমে প্ৰণামো ব্ৰহ্মজ্ঞপী সনাতন।” .

আপোনাসকলৰ মনত এনে ভাবো উদয় হ’ব পাৰে, সাহিত্যৰ ফালে দেখোন পিঠি দি ধৰ্মৰ কথাহে বেছিকৈ কোৱা হৈছে। কথাটো সঁচা। শ্ৰীঅৰবিন্দই তেখেতৰ ‘কলাবিজ্ঞান জাতীয় মূল্য’ নামৰ সৰু কিতাপ এখনত আলোচনা কৰি কৈ থৈছে—প্ৰাচ্যৰ কলাবিজ্ঞানমূহ ধৰ্মক কেন্দ্ৰ কৰিহে বিকশিত হৈছিল। এই ধৰ্ম মানে আধুনিক ইংৰাজী শব্দ ‘কাল্চাৰ’।

“মহাযোগী শ্ৰীঅৰবিন্দৰ সিদ্ধবাক্য বৰ্ষে বৰ্ষে সত্য। কাৰণ ঋকবেদত থকা একো একোজন দেৱতাৰ গুণানুকাৰিত কবিতাৰ কাৰণেই পৰবৰ্তী কালত একো একোখন পুৰাণ সৃষ্টি হ’ল—অগ্নি পুৰাণ, বায়ু পুৰাণ, বিষ্ণু পুৰাণ, ব্ৰহ্মবৈবৰ্ত পুৰাণ ইত্যাদি, ইত্যাদি। শ্ৰীৰামচন্দ্ৰ, শ্ৰীকৃষ্ণ আদিৰ চৰিত বথানিবলৈ গীত, নাট, কাব্য, তত্ত্ববিচাৰ, ধৰ্মন আদি সৃষ্টি হ’ল। চহুৰে দেখি থকাকৈ চিত্ৰশিল্প, মূৰ্ত্তি আদি নিৰ্মিত হ’ল। কল্পনাৰ সৌন্দৰ্য্য, আৱেগৰ অতুল্যতাই কবি-শিল্পীৰ মনত প্ৰেৰণা জগাই দিয়ে—ভাবপৰাই কলা সৃষ্টি হ’ল। ঋষি টলটলেও ‘কলাবিজ্ঞান কাক বোলে’ (ছোৱাই ইজ আৰ্ট) নামে গ্ৰন্থত এই মৰ্মে কৈছে :

“ইতিহাসৰ প্ৰত্যেক যুগতে আৰু প্ৰত্যেক মানৱ সমাজতে জীৱনৰ উদ্দেশ্য সম্পৰ্কে সম্যক জ্ঞান আছে। জীৱনৰ অৰ্থ কি—এই প্ৰশ্নটোৰ উদ্বেগৰ মাজতে একোখন মানৱ সমাজৰ

উচ্চতৰ আদৰ্শৰ পৰিচয় লুকাই আছে। জীৱনৰ এই জানেই হ'ল সেই সত্যজ্ঞানৰ ধৰ্মৰ ভাব। পৃথিৱীৰ সকলো সমাজতে এটা ভাব বিস্তৰান হৈ আছে। আমাৰ মনত যদি এনে ধাৰণা হয় যে, আমাৰ সমাজত এনে একো ধৰ্মভাব নাই—প্ৰকৃততে নাইকিয়া নহয়, নাই যেন লগাৰ বাই কাৰণ হ'ল ধৰ্মৰ ফালে চকু দিবলৈ আমি ইচ্ছা নকৰোঁ। কেতিয়াবা আমি ধৰ্মৰ ফালে দৃষ্টিপাত নকৰাৰ আন এটা কাৰণ হ'ল যে সেইফালে চালেই আমাৰ আচল ৰূপটো ওলাই পৰে আৰু ধৰ্মভাবৰ লগত আমাৰ জীৱনৰ খাপ নোখোৱা অৱস্থাটো আমি দেখা পাওঁ।”

“ধৰ্মৰ ভাব-অৱতুড়িয়েই একোখন সমাজত বৈ থকা এখন নৈৰ গতিপথৰ দৰে বিস্তৰান হৈ থাকে। আৰু এই ধৰ্ম-ভাবৰ জোখতে আমাৰ মনৰ আবেগ-অৱতুড়িবোৰ কলমবিত্তাৰ মাধ্যমেৰে ইকাণ-সিকাণ হৈ বিয়পি পৰে।”

গৰখীয়া লবাই গৰু চৰাই থাকোঁতে আৰোণ-পুহমহীয়া ধান দাই নিয়া পথাৰত হলাং-মাৰিবে চৈচোৰ খানি খানি খায়। চৈচোৰৰ পৰা বিচাৰি বিচাৰি বেচেৰাহিঙে খানিয়েই থাকে। সেইদৰেই বৰ্তমানৰ কথাৰ লগত অতীতৰ সংযোগ নৃত্য বিচাৰিবলৈ হলে এৰি অহা অতীতক একেবাৰে পাহৰি পেলালে আমি ক'বৰ বাবে কোনোবানেহে হ'বগৈ। কবি দুৱৰাৰ এই কবিতা-বাৰেই সদায় সোঁৱৰাই আছে।

“চেনেহৰ লগা মোৰ শেষ অহুৰোধ

অতীতক নাযাবা পাহৰি,

সমাপি জীৱন-লীলা বহুধা বুকুত

যাৰগৈ যিদিনা আঁতৰি

অতীতক নাযাবা পাহৰি।”

সহস্ৰৰ সত্যস্বলকল, আমাৰ নিবেদন লাহে লাহে সামৰণিৰ ওচৰ চাপিছেহি। ইমানতে আমি ভাৰতীয় সাহিত্যৰ আন এটি গৌৰৱ-উজ্জল যুগৰ অকণমানি পোহৰ বিচাৰোঁ। সেই যুগটো কাব্যৰ যুগ—যুগনাৱক কালিদাস। কালিদাসৰ নাম শ্রবণ নকৰাকৈ চিৰায়ত সাহিত্য কোনো কালে, কোনো সাহিত্যসেৱীয়ে ভাৰতীয় সাহিত্যৰ একো কথা ভাবিবলৈ, কবলৈ বা লিখিবলৈ সম্পদ বিচাৰি পোৱা কঠিন। ইংৰাজী শব্দ ক্লাছিক মানে উচ্চতৰ আদৰ্শৰ সাহিত্যিক বা সাহিত্য বুলি চেম্বাৰ্চ অভিধানে কয়। ক্লাছিকেল শব্দটোৰ প্ৰতিশব্দ কোনোৱে ‘গ্ৰন্থী’ বুলিছে আৰু কোনো কোনোৱে ‘চিৰায়ত’ বুলিছে। আমিও ভাবে এটা গ্ৰন্থ কবাই বিধেয় বুলি চিৰায়ত শব্দটি ইয়াত ব্যৱহাৰ কৰিছোঁ।

এই যুগৰ অনেক কবিয়ে অমৰ সম্পদ দান দি গৈছে, তৱতুড়ি, তৰুঁহবি আদি বহুত। কিন্তু আমাৰ সিমান অধ্যয়ন নাই। সেইবাবে জুৱাদি নজনা কথা কোৱাবপৰা আশ্চৰ্যকৰ কবি মাজ এজনৰ কিঞ্চিৎ গুণকীৰ্ত্তন কৰিবলৈহে হেঁপাহ জন্মিছে।

ইজিপ্ত, গ্ৰীচ আৰু ৰোমৰ সংস্কৃতি হৰিল। কাৰণ এইবিলাকৰ অন্তৰত প্ৰাণবন্ত আধ্যাত্মিকভাৱ অস্তাৱ দটিছিল। কিন্তু অতি পুৰণি হলেও ভাৰতীয় সংস্কৃতি যুগে যুগে নতুন

নতুন ৰূপ লৈ আজিলৈকে জীয়াই আছে। এইদৰে ভাৰতবৰ্ষই কালৰ ধুমুহা জয় কৰি কৰি আহি আছে। তাৰেই সজীৱনী সৌতত আহিল আমাৰ চিৰায়ত সাহিত্যৰ যুগ। ১৯৬৮ চনৰ ২৮ চেপ্টেম্বৰ তাৰিখৰ কলিকতাৰ ইংৰাজী দৈনিক ‘টেটচ্‌মেন’ কাকতত শ্ৰীকৃষ্ণ কৃপালনিৰে ‘পুৰণি আৰু নতুনৰ সহ-অৱস্থান’ নামে এটি প্ৰবন্ধত কৈছে :

“আমি চিৰায়ত সাহিত্যৰ যুগ বুলি যিটো সময়ৰ কথা কওঁ, সেই সময়ত অঞ্চল সংস্কৃত যে এমনীয়াভাবে বিস্তৃতি লাভ কৰিছিল এনে নহয়। তামিল, পালি আৰু প্ৰাকৃত সাহিত্যয়ো প্ৰচুৰ সত্তাৰ দান দিছিল। এই প্ৰাকৃত সাহিত্যই ভাৰতবৰ্ষৰ অঞ্চল বিশেষত সোমাই স্ককীয়া স্ককীয়া ৰূপ ললে আৰু সেই সেই অঞ্চলৰ ভাষাৰ লগত মিহলি হৈ পৰিল। কালক্ৰমত আঞ্চলিক সাহিত্যবিলাকো ইয়াৰ প্ৰভাৱত সমৃদ্ধ হৈ উঠিল। লাহে লাহে সংস্কৃত সাহিত্যৰ প্ৰতি ধাউতি কমি আহিল।”

পণ্ডিত অৱহৰলাল নেহৰুৱে ১৯৪৬ চনত জয়পুৰত হোৱা ‘পি-ই-এন্‌ কনফাৰেন্স’ত (কবি, বচনালিখক আৰু ঔপন্যাসিক সন্মিলন) এইদৰে কৈছিল :

“ভাৰতবৰ্ষত সংস্কৃত আৰু প্ৰাকৃত দুটা ভাষা থকাৰ বাবেই সংস্কৃতো জীয়াই নাথাকিল আৰু প্ৰাকৃতো জীয়াই নাথাকিল। যদি যেই সেই এটা ভাষাত সকলো সাহিত্য লিখিত হ’লহেঁতেন কিজানি আজিও সেই ভাষা চলি থাকিলহেঁতেন।”

মহাকবি কালিদাসৰ ষাউতিস্থগীয়া সাহিত্যবাজিৰ সন্মাক আলোচনা কৰিবৰ জোখাৰে
কালিদাস আমাৰ পাণ্ডিত্য নাই। মাত্ৰ ফুলৰ বস চুহি খোৱা ভোমোৰাৰ দৰে
কিঞ্চিৎ গুপ্তন ধৰিবে মহাকবিৰ প্ৰতি থকা আমাৰ অসীম প্ৰত্যাশে নিবেদন
কৰিবলৈ আমি ইচ্ছা কৰিছোঁ।

কালিদাসৰ কাব্য বহুবংশৰ মাজত আমি আমাৰ পুৰণি ভাৰতবৰ্ষখনৰ যি এটা ভৌগোলিক বিষয়ৰ পাণ্ড সি আমাক কবি কালিদাসৰ অন্তৰত লুকাই থকা জন্মভূমি জননী ভাৰতবৰ্ষৰ মেঘখনলৈহে আজুলিয়াই দিছে। বহুবংশত প্ৰাগ্‌জ্যোতিষপুৰৰ নামো আছে। মেঘদূত কাব্যত দক্ষিণে বাহগিৰি পৰ্বতবৰ্ষা আৰম্ভ কৰি সাতপুৰা পৰ্বতমালা, মালৱ, বেরা (নৰ্থা) নদী, বিছা পৰ্বত, দশৰ্গ, ৰাজধানী বিদিশা, শিখ্ৰা নদীৰ পাৰত থকা উজ্জয়িনী, গন্ধাৰভী নদী, গম্ভীৰা নদী, দেৱগিৰি, চৰ্ঘৰভী, দশপুৰ, কুৰুক্ষেত্ৰ, মৰুভী নদী, কন্থল পৰ্বত আদি অতিক্ৰম কৰি কৈলাস শিখৰত থকা মানস সৰোবৰ আৰু অলকাপুৰীলৈকে এখন ভাৰতবৰ্ষ শাৰতকালৰ ভূগোল আৰু ইতিহাসত থৈ গ’ল। যান-বাহন নাইকিয়া, চলাচলৰ আধুনিক সুবিধা নথকা কালতো এই অমৰ ভাৰতসম্ভানজনে বিৰাট দেশখনৰ বিভিন্ন ঠাইবিলাক আৰু বিভিন্ন জাতি-উপজাতিৰ মহাসন্মিলন দেখুৱাই কেনেকৈ ভৌগোলিক, সাংস্কৃতিক আৰু ঐতিহাসিক এক্যবোধ দেখুৱাই গৈছে—আজিৰ যুগৰ লিখক-সাহিত্যিকসকলে সেই কথা স্মৰণ চোৱা প্ৰয়োজন হৈ পৰিছে। কালিদাসৰ কবিতা অঞ্চল বুদ্ধিজীৱিৰ নিকৰ্ণস্বীয়া পৰিকল্পনা কিবা কিছুমান অঞ্চল ভাষা সমাবেশ নহ’ল। ইয়াত আছে সম্ভৱতাপূৰ্ণ অল্পভূক্তি,

কল্পনাৰ সাধুৰ্থা, অন্তৰীণ প্ৰেৰণাৰ উৎস আৰু মনস্ত নশৰ। কালবেণৰা আহি থকা আৰ্য্য-
মন্ড্যভাৰ দিব্যদৰ্শন। কালিদাসৰ ‘শকুন্তলা’ বিশ্ববিজয়িনী অনন্ত লাবণ্যময়ী চিৰহৃদয়ৰ বাজ্যৰ
একমাত্ৰ মহিমামিতি নাবী-চৰিত্ৰ। বিশ্ব-সাহিত্যৰ দৰবাৰত সম্ৰাজ্ঞী হৈ এই শকুন্তলাই ভাৰতীয়
সাহিত্যৰ বিজয় ঘোষণা কৰি আছে।

কালিদাসৰ অমৰ প্ৰতিভাৰ আন এটি নিদৰ্শন ‘হুমাবনজ্জয়’ মহাকাব্য। সাতোটা সৰ্গৰ
এই মহাকাব্যখনতো সেই ভাৰতীয় ঐতিহ্যৰে এটি চিৰনতুন ৰূপ প্ৰস্তুতিত হৈ আছে।
ভাৰতাহঁতে স্বৰ্গৰ বাজ্য অধিকাৰ কৰি দেৱতাসকলক ভূতাৰ দৰে ব্যৱহাৰ কৰিবলৈ ধৰিলে।
দেৱতাই পিতামহ ব্ৰহ্মাৰ উপদেশ বিচাৰিলে। ব্ৰহ্মাই কলে, মহাবল অহংক ৰথ কৰি স্বৰ্গ বাজ্য
পুনৰুদ্ধাৰ কৰিবলৈ হলে ৰত্নৰ বীৰ্য্যত জয় হোৱা এজন সেনাপতি লাগিব। কিন্তু সতীৰ দেহভাগৰ
পাছত দেৱাদিদেৱ মহাদেৱ ভেটিয়া গভীৰ ধ্যানত নিমগ্ন, মহাধোপী বেশ। কেনেকৈ পূজ জয়
হ’ব? কস্তা পাৰ্ৱতীৰ সম্পৰ্কে দেৱাৰ্ষি নাৰদে হিমালয়ক কৈ থৈছিল, “সিবিবাজ। আপোনাৰ এই
কস্তাটি স্বয়ং শিৱৰ অৰ্দ্ধাঙ্গিনী হ’ব।” সেই হিমালয় পৰ্বততে শিৱ সমাধিহ। শত্ৰু-পাৰ্ৱতীৰ
মিলন ঘটাই দেৱতাৰ কাৰ্য্য সমাধা কৰিবলৈ যিখন মহাকাব্য ৰচিত হ’ল তাৰ ভিতৰত ভাৰতীয়
ঐতিহ্যৰেই সূক্ষ্মতম কাব্য-সম্ভাৰ, কালিদাসৰ কালৰ সমাজ, হিমালয় পৰ্বতৰ বুকুত থকা বনজ,
খনিজ আৰু জীৱ-জন্তু, ক্লিয়ৰ-ক্লিয়ৰীৰ বিচিত্ৰ ৰূপ আখৰেৰে সজা এটা মিত্ৰজিয়ম যেন হৈ আছে।
হৰ-পাৰ্ৱতীৰ যিখন বিয়াৰ বৰ্ণনা—সেই বিয়াৰ লগত অসমীয়া সমাজৰ যি মিল দেখা হয়
তাৰপৰাই স্পষ্ট প্ৰমাণ পোৱা হয় যে আমাৰ সংস্কৃতিত ভাৰতবৰ্ষৰ মূল সংস্কৃতিৰ সৈতে একেই।
শিৱৰ অহুৰোধ মতে সপ্তৰ্ষিৰঙলে হিমালয়ক ছোৱালী খুজিবলৈ গৈছে, জ্যোতিবীৰে দিন-ৰাৱ
চাইছে, কস্তাৰ দৰত সত্যমগুণ, নোৱনি দৰ, বেই সজা হৈছে, দৰা আদৰিবলৈ ভোড়ন সজা হৈছে,
কস্তাক নোৱাই-ধুৱাই মূৰত চাউল, দুববিবন দি আয়তীকলে আশীৰ্বাদ দিছে। দৰাক বাটতে
চাবলৈ দেৱতাৰপৰা আৰম্ভ কৰি গন্ধৰ্ব-ক্লিয়ৰ, নৰ-মনিচৰ হেলোলদোপ হৈছে—কস্তাৰ দৰত
উলহ-মালহ, আলহী-অতিথিৰ বিৰাট সন্মাগম, কস্তাক দিবলৈ উপচোকন নিয়া, হোমৰ ভবিত
বৰ-কস্তা বহি হোমত আহুতি দিয়া আৰু বিয়া ভগাব পাছত দৰা-কস্তাক ভিতৰলৈ নি
কোঁতুক কৰা, এই সকলোবিলাক সেই মহাকাব্যত মনোপ্ৰাণী ৰূপত বৰ্ণোৱা হৈছে। পঢ়িলে
মনত ধাৰণা হয় যেন আমাৰ এই অলমতহে কোনো সম্ৰাজ্ঞ বংশৰ দৰত বিয়া হৈছে।

মহাকবি কালিদাসে এইদৰে তেওঁৰ অমৃতমববা ছন্দৰ মাজতো সেই মহাভাৰতৰ সাহিত্য-
সংস্কৃতিৰ অখণ্ডতাকে দান দি গ’ল।

বৰীজনাথে সেইকালৰ স্তুতি হ’ব কি কৈছে :

“আমি ৰহি জন্ম নিজেম কালিদাসেৰ কালে

কৈয়ে হতেম দশম ৰত্ন নবম্বৰেৰ মালে,

একটি স্নোকে ভতি গেয়ে ৰাজ্যৰ কাছে নিজাম চেয়ে

উজয়িনীৰ বিজন প্ৰাণে কানন-বেলা ৰাতি।”.....

কোটিকালবৰণা বৈ অহা ভাৰতবৰ্ষৰ বৈদিক শ্ৰোতৃধাৰাত হুত্ব পাবন্তৰ চিন্তাধাৰা আহি লগ লাগিলহি। প্ৰায় দুশ বছৰ কাল মাজে মাজে আহি খুন্দিয়াই থকাৰ অন্তত

১১২২ খৃষ্টাব্দত দিল্লীৰণৰ ৮০ হাইল উত্তৰে থকা ডবাইন নামে ঠাইত মহম্মদ পাৰ্চি সাহিত্যৰ প্ৰৱেশ

ঘোৰীৰ হাতত পুৰণি ভাৰতৰ শেষ বজা পৃথীৰাজৰ মৃত্যু হ'ল। লগে লগে এটা কল্লান্তৰ ঘটিল। ১২০৬ খৃষ্টাব্দত ঘোৰীৰ সেনাপতি হুতুৰুদ্দিনে এই মহাভাৰতৰ অনন্ত শ্ৰুতি বিজড়িত প্ৰাচীন ইন্দ্ৰপ্ৰস্থ বা দিল্লীত মুছলমান শাসনৰ আৰম্ভ কৰিলে। হুতুৰুদ্দিন প্ৰথম চুলতান ৰূপে দিল্লীৰ সিংহাসনত বহিল। কালত পৃথীৰাজৰ ৰাজ-উজ্জ্বলত আকাশলজ্বী হুতুৰুদ্দিনাৰ ৰিয় দিলে। ভাৰতবৰ্ষৰ ইতিহাসত এটা নতুন যুগৰ পাতনি হ'ল।

পাৰ্চি:ভাৰা ৰাজতাবা হ'ল আৰু নকৈ অহা ইছলামীয় বীৰি নীতি, ভাৰ-চিন্তা কেউপিনে বিস্তাৰ হ'ল। ৰাজঅহুগ্ৰহ লাভ কৰা লোকসকল, বা-বিবয়া আহিয়ে পাৰ্চি ভাৰাৰে ভাৰৰ আদান প্ৰদান কৰিবলৈ আৰম্ভ কৰিলে। কালত পুৰণি সংস্কৃত ভাৰাৰ ঠাই পাৰ্চি ভাৰাই দখল কৰিলে। তেতিয়াবেপৰা আৰম্ভ কৰি প্ৰায় ৬শ বছৰ কাল মুছলমানসকলে ভাৰতবৰ্ষ শাসন কৰে। এই কালছোৱাতে পাবন্তৰ সাহিত্য-প্ৰতিভাই চিন্তাশীল ভাৰতীয়সকলৰ মনত প্ৰভাৱ বিস্তাৰ কৰিলে। চাৰ বছৰাখ চৰকাৰৰ 'ঐকজ্জবৰ ইতিহাস' গ্ৰন্থত এইদৰে পোৱা হয় :

“নবম ইছলামী জগতৰ ভিতৰত পাবন্ত দেশখনেই আছিল সাহিত্য, সংস্কৃতি, ভাৰ-চিন্তাৰ মূল উৎস। পাবন্তৰ কবিসকলৰ আৰ্হিতে সকলো ঠাইৰ মুছলমান কবিসকলে কবিতা লিখিছিল। সকলো ঠাইৰ মুছলমান ৰজাসকলেও নিজ নিজ ৰাজ্যত পাবন্ত দেশৰ আৰ্হিৰেই লাজপাৰ কৰা, কথা কোৱা, আদৰ-কায়া আদি প্ৰৱৰ্ত্তন কৰিছিল। কিবনোটি আৰু হাফিজৰ দেশৰ পণ্ডিতসকলৰ প্ৰশংসা লাভ কৰাটো অত্ৰ দেশত থকা মুছলমান কবি-সাহিত্যিকসকলৰ পৰম কাৰ্য্য বিবয় আছিল। সেই কালত পাৰ্চি সাহিত্যই এচিয়াৰ সকলো দেশতে স্থখ্যাতি লাভ কৰিছিল।”

আখাৰ সাহিত্যতো লয়লা-মজনু, চিৰি-কৰহাদ, হাতিমতাই, চোবাব-কন্ডম, কাৰবালা, কোৰাং নদী, হাচান-হুচেন, হাফিজ, ওমৰ খায়য়াম আদি নিজৰ যেন হৈ পৰিলহি। পাবন্ত দেশৰ এজন ইছমি ডেকাই প্ৰাচীন হিব্ৰু শাস্ত্ৰসমূহ পঢ়ি গভীৰ জ্ঞান লাভ কৰে। তেওঁ 'চৰ্খদ' নামে এটা গুপ্তনাৰ লৈ বহুস্তবাহী কবিতা লিখিছিল। তেওঁ ইছলাম ধৰ্ম গ্ৰহণ কৰিলে আৰু ইছলামীয় ধৰ্মন আয়ত্ত কৰিলে। তেওঁ এজন বেপাৰী হৈ ভাৰতলৈ আহিল আৰু অভয়টাদ নামে এজন হিন্দু ডেকাৰ সৈতে বন্ধুত্ব হ'ল। বেহা-বেপাৰ এৰি তেওঁ ফকীৰ হ'ল আৰু অভয়টাদক প্ৰথম শিষ্য কৰি ললে। সেই সময়ত চাহজাহান ভাৰতৰ সম্ৰাট। চাহজাহানৰ বৰ পুতেক দাৰ্শনিক দাবাব লগত চৰ্খদৰ লংযোগ ঘটিল। পাৰ্চি ভাৰাত লিখা চৰ্খদৰ জ্বলন্ত জ্বলন্ত পাবন্তৰ চুৰিবাৰৰ বহুস্তাই প্ৰকাশ লাভ কৰিলে। তাৰ উপৰি তেওঁৰ কবিতাত অতি উদাৰ আৰু মাননীয় প্ৰেমৰ লম্বাৰেণ ঘটিল। খণ্ড খণ্ড সাম্প্ৰদায়িক মনোভাৱৰ উৰ্দ্ধত থকা তেওঁৰ বচনাই সকলো ধৰ্মৰে লভা লমানে গ্ৰহণ কৰিছিল। তেওঁৰ প্ৰিয় শিষ্য অভয়টাদক তেওঁ এই সৰ্বে শিষ্য এটি বচি পাবলৈ দিছিল :

“মই কোবকানব অহুগামী—এজন শুক আৰু সংসাৰভাগী,
মই ইছলীবিলাকৰ এজন বৰি, এজন মূৰ্ত্তি উপাসক
আৰু এজন মুছলমান।”

(মুছলমানসকলৰ চাৰিশাৰু জৰুৰ, কোবকান, এফিল, কোবাথ। বৰি পণ্ডিত জোক।)

“কাৰা আৰু মন্দিৰবিলাকত মাহুহে তেওঁৰ শিল আৰু তেওঁৰ কাঠ সংৰক্ষণ কৰিছে।
কোনো এঠাইত তেওঁ এটা ক’লা শিলৰ ৰূপ লৈছে আৰু কোনো ঠাইত তেওঁ হিন্দু
উপাস্ত মূৰ্ত্তি হৈ আছে।”

জানিবলগীয়া কথা এয়ে যে, মুছলমানৰ পৱিত্ৰ তীৰ্থ মক্কাৰ কাৰা মন্দিৰত থকাৰ দৰেই
কাশীৰ বিশ্বনাথ মন্দিৰত ক’লা শিলৰ লিঙ্গমূৰ্ত্তি আছে আৰু জগন্নাথ মন্দিৰত কাঠৰ দাঁড়ব্ৰহ্ম আছে।

চৰ্মদৰ দৰ্শনত চমৎকাৰিত আছে। তেওঁৰ মতে এই বিশ্ব-ব্ৰহ্মাণ্ডত থকা সকলো উপাস্য
মাহুহৰ গাতেই আছে।

চাহাজাহানক বন্দী কৰি ঔৰঙ্গজেব পাটত উঠিল। হিন্দু-দৰ্শনত পণ্ডিত দ্বাৰা চেকোক
হত্যা কৰা হ’ল। দ্বাৰাৰ পক্ষপাতী চুক্তিমতবাদী চৰ্মদে কাজীৰ বিচাৰৰ আগত থিয় দিব
লগা হ’ল। নৈষ্ঠিক মুছলমানৰ বিচাৰত চৰ্মদ দোষী সাব্যস্ত হ’ল আৰু প্ৰাণদণ্ডৰ আদেশ হ’ল।
প্ৰাণদণ্ড দিয়া কাঠৰ শালত উঠি চৰ্মদে চুক্তিৰাৱৰ অতি গুৰু কবিতা গাবলৈ ধৰিলে। তেওঁ
কাঠৰ শালত যুৰটো জুয়াইদি হাঁহি হাঁহি এইদৰে গাইছিল:

“মোৰ এই দেহটোৱে ইমান দিন মোৰ প্ৰাণটো প্ৰিয়তমৰ লগত মিলি মোৰাত বাধা
হুটি কৰি আছিল। আঃ, অৱশেষত বন্ধুৰ বাহন এখন তবোৱালে ইয়াক আঁতৰাই দিব।”
শেষ নিশ্বাসৰ লগে লগে চৰ্মদে গালে:

“মোৰ বন্ধু, নাৰ্ভা তবোৱালখন আহিল।

যি বেপেৰেই আহা, হে মোৰ বন্ধু,

মই তোমাক চিনি পাওঁ।”

ধৃতীয় পোন্ধৰশ শতিকাৰ শেষ ভাগত মোগল সাম্ৰাজ্যত বাৰ্জনৈতিক, সামাজিক আৰু
নৈতিক অৱস্থাৰ অৱনতি ঘটিবলৈ আৰম্ভ হ’ল। তাৰতৰ পূৰ্ব প্ৰান্তত মহাপুৰুষ শ্ৰীশঙ্কৰদেৱ-
পৰা আৰম্ভ কৰি শিখগুৰু নানকলৈকে ধৰি সমগ্ৰ ভাৰতবৰ্ষত এটা মহা-
বৈকল্প কবিতাৰ যুগ শক্তিশালী চিন্তাধাৰাৰ মৌড বৈ গ’ল। ভাৰতবৰ্ষত বৈকল্প পদ্যলীৰ
জ্বলিত স্বৰ্ভাৰ উঠিল। বৰীপ্ৰনাথে কৈছে:

“বৈকল্প পদ্যলীৰ থকা যমুনাৰ বৰ্ণনা মনত পৰে—প্ৰকৃতিৰ অনেক দৃষ্টই মোৰ মনলৈ
বৈকল্প কৰিব ছন্দোবদ্ধাৰ আনি দিয়ে—তাৰ প্ৰধান কাৰণ, এই সমস্ত সৌন্দৰ্য্য মোৰ মনত
শূন্য সৌন্দৰ্য্য নহয়—ইয়াৰ জিভবত মানৱ-ইতিহাসৰ সমস্ত পুৰণি কালৰ শ্ৰীতি-সন্মিলন পাখা পূৰ্ণ
হৈ আছে। ইয়াৰ জিভবত যেন এটি চিৰন্তন স্বৰ্গৰ লীলা অভিনীত হৈ আছে। এই সৌন্দৰ্য্যৰ
মাজত বৈকল্প কবিসকলৰ সেই অনন্ত বৃন্দাবনখন লুকাই আছে। বৈকল্প কবিতাৰ স্বাৰ্থ স্বৰ্গ

ভিত্তবস্ত যিজন প্ৰৱেশ কৰিছে তেওঁ সমস্ত প্ৰকৃতিৰ ভিত্তবস্ত সেই বৈকল্প কবিতাবেই
ধ্বনি শুনিবলৈ পায়।”

এই দুগৰ সন্ত কবিসকলৰ ভিত্তবস্ত কবীৰৰ এটি স্বকীয়া বিশেষত্ব আছে। তেওঁৰ
কবীৰ ভজনাবলীত বেধান্ত দৰ্শন, ইছলামীয় দৰ্শন, আনকি খ্ৰীষ্টিয়ান মতবাদৰ
প্ৰতিও প্ৰভাৱ নিদৰ্শন আছে। কবিতা, দৰ্শন, হিত-উপদেশ, নীতিজ্ঞান
আদিৰে কবীৰৰ অমৰ সাহিত্যই ভাবভবানীক উৰু কৰি আহিছে। কবীৰে কৈছে :

(১) ফুলৰ স্নগদ্বৰ গৰাকীজন তোমাৰ ভিতৰতে আছে। হৰিণাৰ নাইটোতে ধকা
কন্তৰী পকি স্নগদ্ব গোটেই বনত বিয়পি পৰে, কিন্তু অজ্ঞানভাৱে হৰিণাটোৱে স্নগদ্ব ক’ব
পৰা আহিছে বুলি ঘাঁহ-বনবোৰ হুড়ি হুড়ি গোটেই অবণ্য চ’লাপাত কৰে। তেনে প্ৰমাদত
নশৰিবলৈ তুমি জ্ঞানচক্ৰে তেওঁক তোমাৰ মাজতে চোৱাঁ।

(২) তোমাৰ বাটত যদি কোনোবাই কাঁইট পুতিছে, তুমি তাত ফুল ছটিয়াই দিওঁ।
তোমাৰ বাট ফুলেই ফুল হ’ব আৰু সিটোৰ কাৰণে হ’ব ত্ৰিশূলৰ জোং।

কবীৰৰ দোঁহা এটিৰ অসমীয়া ৰূপান্তৰ কৰি চালে এনেকুৱা হয় :

“ঘটত জল আছে
জলত কমল,
কমলত জ্যোতি আছে
কৰে জলমল।
জ্যোতিত জিলিকি উঠে
মহা-জ্যোতিমান,
সমস্ত সৃষ্টিৰ কৰ্তা
সেই ভগৱান।”

(৩) “স্নলব তন পায় ন কক অভিমান।

ত্যাগিসকল অনবীতি প্ৰীতি হৃত,

ধক সংগুকো ধ্যান।”

(৪) “দুখ স্বথ সব জীৱন কো জগ মে, ব্যাপত এক সমান।

দয়া ধৰ্ম কুছ বাখি স্বদয় মে, দে ভুখে কো দান।

কৰ্ম ভাগ ভোগন কো আয়া, হো দিন কা মেহমান।

সদা ন বহে সাহিবী তেবী কণ-ভংগব কহি জান।

অনম পায় নব স্বকৃতি কবিলে, জো চাহে কল্যাণ।

গছ সৎ পছ এছ শুক স্নগদ্ব কহে জো সন্ত স্বজন।

বাবৰাৱ কবীৰ কহত হোয়, স্ন মে স্ন অজ্ঞান।

জো ৰাটন জো মান নহি স্ন পোয় স্ন মৈদান।”

কণ্ঠস্থ মানব জীবনত সং কৰ্ম কবিলে, ভোকাভুবক অন্নদান কবিলে, সং পব,
সং ধ্ৰুৱ, সং লোকৰ সঙ্গ লবলৈ মাছহক প্ৰেৰণা দিয়া কবীৰ ভাবভৰবৰ সাহিত্যত এখন
মাউভিমুখীয়া আশনত প্ৰতিষ্ঠিত হৈ আছে।

এইধৰে আহি থাকোঁতে ১২শ শতিকাৰ আৰম্ভণিত বিজয় উল্লাসেৰে আহি ইংৰাজী
সাহিত্যৰ ধাৰা ভাবভৰবৰত সোমালহি। সংস্কৃত আৰু পাৰ্চীৰ ঠাইত ইংৰাজী ভাষাই প্ৰাধান্য
লাভ কবিলে। পশ্চিমীয়া সাহিত্যৰ বিবিধ ধাৰাই ভাবভৰবৰ সকলো
ইংৰাজী সাহিত্যৰ
আগমন সাহিত্যতে ঠাই পালে। গল্প সাহিত্যত পশ্চিমীয়া প্ৰভাৱ পৰাৰ উপৰিও
উপজ্ঞান, চুটি গল্প, নাটক, কবিতা, সঙ্গীত আদিত ইংৰাজী সাহিত্যৰ ছাঁ পৰি
এটা নতুন যুগৰ সৃষ্টি কবিলে। ইংৰাজী ভাষাই বৃষ্টি চৰকাৰৰ ৰাজহুৱৰ ৰূবে সকলো ভাৰতীয়
ভাষাক ছাঁ দি চাকি ধৰিলে। তাৰ উপৰি মাছহ সঙ্গৰ নতুনৰ প্ৰয়াণী। এই নতুন সোঁতত
ভাৰতীয় চিন্তাধাৰাও মিলি গ'ল। ভাৰতীয় সাহিত্যিকসকলে ইংৰাজী সাহিত্যৰপৰা নতুন
নতুন প্ৰেৰণা লাভ কবিলে, ইংৰাজী ভাষাৰ যোগেদিয়েই বিশ্বসাহিত্যৰ লগত পৰিচিত হ'ল।

সেই আদিম সূৰ্য্যৰ প্ৰভাতত ৰশ্মিত নান কৰা কবিসকলৰ দিনৰেপৰা আৰম্ভ কৰি ১২শ
শতিকাৰ শেষলৈকে ভাবভৰবৰত যি চিন্তাধাৰা অব্যাহত গতিৰে বৈ আহিল,
বৰীজনাথ তাৰ পাৰতে এখন 'শান্তি নিকেতন'ত দেখা দিলে এজন এই যুগৰ ঋষিকবি
বৰীজনাথে। প্ৰশান্ত গম্ভীৰ, বিৰাট ব্যক্তিত্বৰ গৰাকী বৰীজনাথৰ চকুত বিশ্বপ্ৰকৃতিৰ অমলিন সৌন্দৰ্য,
বুকুত মানৱ-প্ৰেম আৰু চিন্তাত ৰূপ-মাগবৰ অৰূপ ৰতনে ধানিকা পাতিলে। বৰীজনাথে গালে :

“দেশশূন্য কালশূন্য জ্যোতিঃশূন্য মহাশূন্য-পৰি

চতুৰ্থ কবিছেন ধ্যান।

সহসা আনন্দলিঙ্গ হৃদয়ে উঠিল উথলিয়া

আদিলেৰ খুলিলা নয়ান।

চাবি মুখে বাহিৰিল বাণী,

চাবি দিকে কবিল প্ৰয়াণ।

সীমাহাৰা মহা অন্ধকাৰে,

সীমামুক্ত ব্যোম পাৰাবাবে,

প্ৰাণপূৰ্ণ ঋতিকাৰ সতো

আশাপূৰ্ণ অভূষিত প্ৰায়

সকলিতে লাগিল যে ভাষা।

আনন্দেৰ আন্দোলনে ঘন ঘন ৰহে শাস

অট নেত্ৰে বাহিৰিল জ্যোতি।

জ্যোতিৰ্ঘৰ অটাজাল কোটি সূৰ্য্যপ্ৰভা বহি

দ্বিবিদিকে পড়িল ছড়ায়ে।

জগতৰ গন্ধোজীৱিখৰ হতে

শত শত স্ৰোতে

উচ্ছ্বসিত অগ্নিময় বিধেৰ নিৰ্ঝৰ,

স্তম্ভতাৰ পাৰাংছন্দ

শত ভাগে গেল বিদীৰিয়া।”

ববীন্দ্রনাথে ১৯১৩ চনত ‘গীতাঞ্জলি’ৰ বাবে নোবেল পুৰস্কাৰ লাভ কৰিলে। মেঘচকা ভাৰতবৰ্ষখনৰ মহান গোঁৱৰ বন্ধি পৃথিৱীৰ চকুত পৰিল। উপনিষদৰ প্ৰাণবন্তৰে পৰিপূৰ্ণ ব্ৰহ্মবাদী ববীন্দ্রনাথ ঠাকুৰৰ জীৱনৰ সকলো গভীৰ সত্যৰ একমাত্ৰ আশ্ৰয় স্থান তেওঁৰ কবিতা। পৃথিৱীৰ সকলো দেশৰ, সকলো কবিৰ, সকলো সৌন্দৰ্য্যৰ এখন নন্দন বন ৰচনা কৰি, চুফি দার্শনিকৰ দৰে এটা হলছ আলখাঙ্গা শিদ্ধি মহাশূন্যৰ কালে তীব্ৰ দৃষ্টিৰ চকুযুৰি ধৈ, পাছলৈ হাত দুখন দি সোঁৱা অনন্ত কালৰ বুকুত থিয় দি আছে এই যুগৰ এজন বাস্তৱিক ববীন্দ্রনাথ। ধৈ গৈছে দিব্যজ্ঞানৰ যজ্ঞ-ধোঁৱাৰ স্তম্ভৰে পৰিপূৰ্ণ এখন আশ্ৰয়—দি গৈছে দুখ জন্ম কৰিবপৰা আত্মজাগৰ মহামন্ত্ৰ :

“বিপদে হোঁৱে বন্ধা কৰো, এ নহে মোৰ প্ৰাৰ্থনা

বিপদে আমি না যেন কৰি তয়।

দুখ-তাপে-ব্যথিত চিতে নাইবা দিলে সাহসনা

দুঃখে যেন কৰিতে পাৰি জয়।

সহায় মোৰ না যদি জুটে নিজেৰ বল না যেন টুটে—

সংসাৰেতে ঘটিলে ক্ষতি, লভিলে শুধু বঞ্চনা,

নিজেৰ মনে না যেন মানি ক্ষয়।

আমাৰে তুমি কৰিবে জাগ, এ নহে মোৰ প্ৰাৰ্থনা—

তৰিতে পাৰি শক্তি যেন ৰয়।

আমাৰ ভাব লাগব কৰি নাইবা দিলে সাহসনা

বহিতে পাৰি এমন যেন হয়।

নশ্বৰিবে স্থখেৰ দিনে তোমাৰি মূখ লইব চিনে—

দুঃখেৰ বাতে নিখিল ধৰা যেদিন কৰে বঞ্চনা

তোমাৰে যেন না কৰি সংশয়।”

সংশয়বিহীন হৈ আধ্যাত্মিক শক্তিৰে জীৱন গঢ়ি সংসাৰ পথত বীৰবদৰে আগবাঢ়ি যাবলৈ দিয়া এনেকুৱা প্ৰেৰণাকে হাতছক লাগে। এয়া আত্মবিশ্বাস, আত্মহাণ আৰু আত্ম-উপলব্ধিৰ জীৱন দৰ্শন—ববীন্দ্রনাথৰ দান।

অক্সফোৰ্ড বিশ্ববিদ্যালয়ত ববীন্দ্রনাথে ‘মানৱ ধৰ্ম’ আখ্যাবে দিয়া বক্তৃতাৰ ভৌগোলিক সীমা নথকা, বিশ্বমানৱক একে বুলি ক'ব আৰু বহুধাখনকো হুটুৱ বুলি গ্ৰহণ কৰা ভাৰতবৰ্ষৰ

ধর্মব ধাৰাৰ পৰিচাৰ বশ এটি দাঙি ধৰিছিল। সৰ্বপল্লী বাবাকল্পৰ পাভলিমে লৈছে সেই বক্তৃতা এখাৰাৰে একাশিত হৈছে। বিশ্বকাৰিৰ সেই বক্তৃতাতে এই বাপিয়েই লিখিত হৈছে :

“হেথা একদিন বিবাহবিহীন মহা-ওখাৰ লানি

জয়ন্ততয়ে একেৰ ময়ে উঠেছিল বণকনি।

তপতাবলে একেৰ অনলে বহবে আহতি দিহা

বিত্তেৰ ভুলিল, আগারে ভুলিল, একটি দিবাট দিহা।”

সেই বিবাট সাধনাৰ ভূমি ভাবতবৰ্ষ এখন মহামানসৰ লাগবৰ ভীৰ আৰু ইয়াৰ সাহিত্য-লংঘতি পৃথিবীৰ সকলো মাহুৰৰ লমান প্ৰকাৰ বিষয়।

এতিয়া আমি আহি অতি প্ৰাচীন কামৰূপ ৰাজ্যত সোৱাৰ খুজিছোঁ। আমি নকলোৱেই জানো নক্ষত্ৰলৈ গৈ সতীয়ে শিৱলিঙ্গা সহিব সোৱাৰি বজ্জৰূপত দেহভ্যাগ কৰিলে আৰু সেই

সংবাদ পাই শিৱ গৈ কহুৱুখি ধৰি নক্ষত্ৰ নাম কৰিলে। সতীৰ মৃতদেহ
কাকত লৈ শিৱই সতীক পুনৰ জীৱন দিবলৈ উন্নতৰূপে বৰে লগত ভাবতবৰ্ষ
ভ্ৰমণ কৰিলে। শিৱ-সতীৰ দিব্যাগ্ৰেমৰ ই এক চিৰন্তন কল্প কাহিনী।

অসমীয়া
ভাষা-সাহিত্য

পতীৰ বিয়োগ ৰাখাত ভয় দেৱাদিৱেৰ মহামেৰো আত্মহাৰা হোৱা এই শৌৰাণিক কাহিনী আজিও ভাবতবৰ্ষত জনপ্ৰিয় হৈ আছে। দেহবপৰা আত্মা ওলাই গলে উভতি নাহে—এই মহাসত্যৰ প্ৰতিও আত্মতোলা শব্দৰ চেতনা উদয় নহ’ল—“সতীৰ জীৱন লাগে” বুলি সৰ্বভূত বেদনাত শোকগ্ৰস্ত হ’ল। এইদৰে ঘূৰি ফুৰোতে ৫২ টুৰুবা হৈ সতীৰ মৃতদেহৰ অংশবিলাক ৫২ ঠাইত পৰিল। কালক্ৰমত সেই ৫২ খন পীঠস্থানত পৰিণত পৰিল। আত্মজাতিক খ্যাতিমান ভাৰতীয় ঐতিহাসিক ডঃ বাধাকৃষ্ণৰ মুখাৰ্জীয়ে তেখেতৰ ভাবতবৰ্ষৰ মূলগত ঐক্য সম্পৰ্কে লিখা গ্ৰন্থত এই ৫২ খন পীঠৰ বিশেষ পৰিচয় দি থৈছে। শাক্ত, শৈৱ, বৈষ্ণৱসকলৰ তীৰ্থস্থানসমূহেৰে পৰিপূৰ্ণ এই বিশাল দেশখনৰ মূলগত ঐক্য বিচাৰিলে আমি ভাৰতীয় লংঘতিৰ এখন বিশাল ৰাজ্য দেখিবলৈ পাওঁ। কামৰূপৰ প্ৰাচীনত্বৰ অল্পলঙ্ঘন কৰিলেই কামাখ্যা পীঠৰ কথা আপোনা-আপুনি ওলাই পৰে। কামাখ্যাত সতীৰ যোনিৰঙল পতিত হোৱা বাবে ই শাক্তসকলৰ এখন পবন তীৰ্থত পৰিণত হ’ল। জিণুবান্ধ দেৱীৰ দক্ষিণ পাদ পৰা বাবে তাত জিণুবন্দনী আৰু ক্ৰীশনত (ক্ৰীষ্ট) দেৱীৰ ভিত্তিটো পৰা বাবে তাত মহালক্ষ্মী নামে দেৱী পূজিতা হ’ল।

সেই মনত নপৰা কালবেপৰা ধকা এইখন কামৰূপ ৰাজ্যৰ লীলাও বিশাল আছিল। বৰ্তমান পূব পাকিস্তানত পৰা ভাটিৰ ৰংপুৰ নগৰ আৰু কোচবিহাৰ আৰিকপৰা আৰম্ভ কৰি পূবে দিকবাঈ লৈলৈকে এই লগত দেশখনৰ নাম আছিল কামৰূপ। প্ৰকৃততে আমাৰ ৰাজ্যখনৰ নাম কামৰূপ হোৱাহে উচিত আছিল। কাৰণ, ইয়াৰ ভিতৰত জিণুবা, ক্ৰীষ্ট, মণিপুৰ আদি নকলো ঠাই পৰিলহেতেন। যোগিনীতন্ত্ৰত কামৰূপ ৰাজ্য সম্পৰ্কে এটি তথ্যত-বাণীও আছে। সেয়া এইদৰে পোৱা হয় :

“ভেদৈৰ ধননঃ সৰ্কে কামৰূপনিবাসিনঃ।”

১। কামৰূপ-নিবাসী সকলো ধনশালী হ'ব বুলি কোৱা কথাৰাৰ আদিৰ দিনৰ অলমখনত হুজুৰ, চাহশাহ, কমলা আদিৰপৰা উপাৰ্জন হোৱা অল্প ধনৰ লগত মিলাই চাব পাৰি। অলম সাহিত্য লভাৰ ১২২০ চনত তেজপুৰত বহা চতুৰ্থ অধিবেশনৰ সভাপতি পণ্ডিতশ্ৰীৰ ৬হেমচন্দ্ৰ সোণাৱামীদেৱৰ অভিভাষণত পোৱা হয় :

“এই হুন্দৰ সংলাত যতবিলাক উপাদেয় ভোগৰ বস্তু আছে সেইবিলাকৰ যুগুৰ বসৰ সোৱাৰ লৈ, আত্মা-পৰমাত্মাৰ একমুখ অতুৰুতিৰ যি সাধনা, তত্ত্ব বা আগম শাস্ত্ৰৰ সেয়ে প্ৰতিপাদ বিধৰ।”

অসমীয়া কবি-সাহিত্যিক, সমালোচক আৰু ভাষা-সাহিত্যৰ ইতিহাস লিখক স্বৰ্গীয় ভিষ্মেশ্বৰ নেওগেও কৈ গৈছে :

“ভাৰত-প্ৰসিদ্ধ কামাখ্যা গীঠ বুকুত লৈ পুৰণি কামৰূপ ৰাজ্য অতীতৰপৰা শাক্ত ধৰ্মৰ এক অঙ্গৰ দুৰ্গ আছিল যে সন্দেহ নাই। সমগ্ৰ ভাৰত ব্যাপি পৰা শাক্ত ধৰ্মৰ কল্পন কেন্দ্ৰ এই কামৰূপেই বুলি বহুত পণ্ডিতে অনুমান কৰে, অৱশ্যে যদিও কান্দীৰেও কামৰূপৰ সৈতে এই দাবীত যোগ দিছে।”

অতি পুৰণি কামৰূপীয়া বা অসমীয়া সংস্কৃতিৰ উল্লেখ ৰামায়ণ, মহাভাৰত, মহাকাব্য আৰু পুৰাণবিলাকত আছে। ভ: বাণীকান্ত কাকতিৰ ‘পুৰণি কামৰূপৰ ধৰ্মৰ ধাৰা’ নামে কিতাপত কোৱা হৈছে যে, কামৰূপৰ অতি পুৰণি নাম প্ৰাগ্-জ্যোতিৰপুৰ। যুঠতে প্ৰাগ্-জ্যোতিৰপুৰ আৰু কামৰূপ দুয়োটা নামেই এই দেশক বুজাইছিল। প্ৰাগ্-জ্যোতিৰপুৰ জ্যোতিৰ চৰ্চ্চাৰ কেন্দ্ৰ আছিল। গ্ৰহ-নক্ষত্ৰৰ গণনাৰ কাৰণেই নৱগ্ৰহ মন্দিৰ প্ৰতিষ্ঠা কৰা হৈছিল। যোগিনীতন্ত্ৰত আছে, নীলাচল পৰ্ব্বতত ভাষা-সাধনা কৰিবৰ কাৰণেই বশিষ্ঠ আহিছিল। নীলাচল পৰ্ব্বতক এটি মান-মন্দিৰৰ দৰে ব্যৱহাৰ কৰা হৈছিল। ইয়াৰপৰা নিশা কালত আকাশৰ তৰাবোৰ স্পষ্টভাৱে নিৰীক্ষণ কৰিব পাৰি। কামৰূপৰ যিসকল জ্যোতিৰীয়ে বৈজ্ঞানিক পদ্ধতিৰে জ্যোতিৰ চৰ্চ্চা কৰিছিল সেইসকলৰ কালত ‘সূৰ্য্যবিগ্ৰ’ নামে এটা সূৰ্য্যীয়া শ্ৰেণীত পৰিণত হ’লগৈ। এতিয়াও উজনি-নাৰনি অলমত অলেখ জ্যোতিৰৰ পুখি আছে। জ্যোতিৰ শাস্ত্ৰ সংস্কৃতত লিখা। গতিকে অতি পুৰণি কালৰপৰা কামৰূপত যে সংস্কৃত ভাষাৰ প্ৰচলন আছিল সেই কথা স্পষ্টভাৱে ক’ব পাৰি। কালিকা পুৰাণ, যোগিনীতন্ত্ৰ আদিৰ বয়স এতিয়ালৈকে এহেজাৰ বছৰ হ’ল। গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ে সংগ্ৰহ কৰা পুৰণি পুথিবিলাকৰ ভিতৰত বাতৰি কাকডত পোৱা যতে, ১৭ কি ১৮ খন মান কালিহানৰ কুমাৰ-সম্ভৱ মহাকাব্যৰ পুখি পোৱা হৈছে। ইয়াৰপৰা বুজিব পাৰি যে টোলবিলাকত কাব্য পঢ়ুৱাবৰ হুন্দৰ ব্যৱহাৰ আছিল। অসমীয়া সাহিত্যৰ আদি যুগত যিসকল কবি আছিল তেখেতসকলৰ ৰচনাত সংস্কৃতৰ প্ৰভাৱ স্পষ্টভাৱে পৰিলক্ষিত হয়।

কামৰূপত সংস্কৃত চৰ্চ্চা খৃষ্টপূৰ্ব পঞ্চম কি ষষ্ঠ শতাব্দীৰপৰাই আছিল বুলি বক্তব্যত এটি নতুন তথ্য পোৱা হৈছে। বৰদৈশত সংস্কৃত সাহিত্য সম্পৰ্কে লিখা এখন গবেষণামূলক গ্ৰন্থত শ্ৰীহৰীলকুমাৰ দেৱী লিখিছে :

“দৌহিত্যৰ পাবত থকা চম্পা নামে কোনো ঠাইত সংস্কৃত ভাষাৰে সংলাপ থকাৰে

লিখা এখনি অতি পুৰণি পুৰি শোয়া হৈছে। এই পুৰিখ নাম 'হুজি আব্দুল হক' আৰু বহুতোজনৰ নাম পালকাশ্য বা পালকাশা। ইয়াৰ অভ্যন্তৰ নাম গজ-চিকিৎসা, গজ-বৈদ্য, গজ-বিজ্ঞা আৰু গজাব্দুল হক বুলিও বৰ্ণিত হৈছে। এই পুৰিখ বচনা কাল বৃষ্টপূৰ্ণ পৰ্য্যক কি বৰ্ষ খজাৰী বুলি অনুমান কৰা হৈছে।".....

কামৰূপৰ হাবিত যে দলে দলে বনবীয়া হাতী আছিল সেই কথা হিউয়েন টাঙেও উল্লেখ কৰি থৈ গৈছে। বুদ্ধক্ষেত্ৰৰ মুকলৈ যাওঁতে ভগদত্তই বহুত হাতী লৈ গৈছিল বুলিও মহাজ্ঞানকে কয়। অনুসন্ধিৎসু গবেষকসকলৰ কামত লাগিল বুলিহে এই কথা উল্লেখ কৰি কথা বোকাবোকা অতি পুৰণি কামৰূপৰ আভাস দিয়া হ'ল।

সংস্কৃত সাহিত্যৰ প্ৰভাৱাৱিত কামৰূপ ৰাজ্যত বৈষ্ণৱ-সাহিত্য প্ৰৱৰ্ত্তনৰ আগতো অসমীয়া সাহিত্যৰ বহুল চৰ্কা আছিল। হেম শৰ্ম্মা, হৰিহৰ বা হৰিবৰ বিপ্ৰ, কবিশৰ্ম্ম শৰ্ম্মা, কয়

কন্দলি আৰু মাধৱ কন্দলিৰ ৰচনামুহূৰণৰা বুজিব পাৰি যে, সেই কালতো শব্দী যুগৰ আগত

সাহিত্য-প্ৰীতি ব্যাপকভাবেই আছিল। ব্ৰহ্মবাহনৰ যুদ্ধ, লৱ-কুশৰ যুদ্ধ, তাম্ৰধনুজৰ যুদ্ধ, জয়প্ৰথ বধ, শান্ত্যকি প্ৰৱেশ আদি পুৰিত বীৰবনৰ প্ৰাধান্য বেছি। যুদ্ধ-বিগ্ৰহৰ কাহিনী পঢ়ি-শুনি স্ৰাস্থ্যবন্ধাৰ কাৰণে বীৰত্বমূলক সাহস অৰ্জন কৰিবলৈ যে জনগণৰ প্ৰৱণ হৈপাহ আছিল সেই কথা এই ৰচনাবিলাকেই কয়। মাধৱ কন্দলি প্ৰমুখ্যে এই কবিসকলক মহাপুৰুষ শ্ৰীশৰ্ম্মবদেৱেও স্বীকৃতি দি গৈছে। তাৰ ভিতৰত মাধৱ কন্দলিক 'অপ্ৰমাদী পূৰ্ব কবি' বুলি কৈছে। কন্দলিৰ কবিত্ব, প্ৰকাশ ভঙ্গিমা আৰু সৌন্দৰ্য্যবোধৰ প্ৰতি কবি শৰ্ম্মবদেৱৰ অকৃত্ৰিম প্ৰশংসা পাইছে। 'অপ্ৰমাদী' শব্দটো অতি অৰ্থপূৰ্ণ। কন্দলিক কবি বুলি কবলৈ মনত একো প্ৰমাদ জন্ম নহয়। মুক্তকণ্ঠে কবি বুলি স্বীকাৰ কৰিব পাৰি—এই অৰ্থত 'অপ্ৰমাদী' শব্দই মাধৱ কন্দলিক প্ৰাক্শব্দী যুগৰ সৰ্ব্বশ্ৰেষ্ঠ কবিশৰণে প্ৰতিষ্ঠিত কৰি থৈছে।

আদিকবি বাগ্মিকীৰ অনন্ত কবিতাময় ৰামায়ণ স্থলজিত অসমীয়া ছন্দলৈ অনুবাদ কৰি মাধৱ কন্দলিয়ে অসমীয়া সাহিত্যত এখন যাউতিমুগীয়া আগুন লাভ কৰিছে। মূলৰ ভাৱৰ লগত কবিৰ স্বকীয় ৰূপ-বৰ্ণনাবে এই মহাপ্ৰস্থানিক এটি নিৰ্ভাল অসমীয়া ৰূপ দি কন্দলিয়ে নিজ প্ৰতিভাৰ পৰিচয় দি গৈছে। কন্দলিয়ে কৈছে :

“ৰাম্মীকি ৰচিলা শাস্ত্ৰ গজ পত্ৰ ছন্দে।

তাঁহাক বিচাৰি আমি কবিতা প্ৰৱন্ধে।

আপোনাৰ বুদ্ধি অৰ্থ যি হত বুদ্ধিলো।

সজ্ঞপ কৰিয়া তাক পদ বিবচিলো।

সমস্ত বসক কোনে জানিবাক পাৰে।

পক্ষী সৰ উৰই ফেন পথা অহুনাৰে।

কবি সৰ নিবন্ধৰ লোক ব্যৱহাৰে।

কতো নিজ কতো লভা কথা অহুনাৰে।

দেহবাণী ছহি ইটো লৌকিক হে কথা।

এতেক ইহাব হোব মলৈবা সৰ্বথা।

বায়ব চৰিত্ত বুলি ভবিয়া সংসাৰ।

আলাস ত্যজিয়া বায় বোলা বাবে বাৰ।”

কবিয়ে নিজেই নিজৰ বচনা সমালোচকৰ দৃষ্টিৰেও চাই এটি দৃষ্টিৰ ইঙ্গিত দিছে। লোক-বিধানৰ ওপৰত তিষ্ঠি কবিহে কবিসকলে বিবিধ বচনা কৰে।— ভাব তিষ্ঠবত কিছু নিজৰ কল্পনা আৰু কিছু ‘লজ্জা কথা’ অৰ্থাৎ অন্ত বচনা পঢ়ি লাভ কৰা জ্ঞানৰ কথা। এই ছইব সমাবেশত কবির স্বকীয় বচনাৰ দৰে নতুন ৰূপ সাহিত্যত প্ৰকাশ পায়। মাধৱ কন্দলিৰ এই সাৰ্বকল্যাব বাবেই সৰ্বগুণাকৰ শব্দবদেৱে তেওঁক এখন ওখ আসন দি গৈছে।

অসমীয়া সাহিত্যৰ বহুল আলোচনা কৰি শ্ৰোতাৰ বিবাগভাজন হোৱা আৰু তীব্ৰ সমালোচনাৰ ভয়ত এই ছোৱা দেও দি দেও দি যাবলৈহে আমি ইচ্ছা কৰিছো। অসমীয়া সাহিত্যৰ স্বৰ্গীয় পথত মহাপুৰুষ শ্ৰীশঙ্কৰদেৱৰ আৰিভাৱ ভাবতঃপৰ্ব এই নৱমুগ প্ৰৱৰ্ত্তক পূৰ্বপ্ৰান্তত এটি ভবা শঙ্ক-বৰকাঁহ বজাই হৰিধ্বনিৰে আকাশ মুগ্ধিত কৰা অমৃত ঝাঁপ। এই অমৃত কণটিয়েই অজব-অমৰ হৈ অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যক পৃথিৱীৰ বৃহত গজগজীয়া কৰিলে। সাহিত্য-সংস্কৃতিত কাব্য, নাট, গীত, নৃত্য, চিত্ৰ-বিজ্ঞা, অভিনয় আদি সকলো পুস্ক-কলাৰ সমন্বয় ঘটাই মহাপুৰুষ শ্ৰীশঙ্কৰদেৱে খুৰি টলটলৰ এই মন্তব্যটি আখৰে আখৰে প্ৰতিপন্ন কৰি গৈছে। টলটলে কলাবিজ্ঞাৰ বিচাৰ কৰি তেখেতৰ ‘আট কাক বোলে’ গ্ৰন্থত কৈছে :

“বাক্যৰ দৰে কলাবিজ্ঞাও ভাব প্ৰকাশৰ উপায় আৰু সেইবাবে ই বিকাশৰো একমাত্ৰ উপায়, অৰ্থাৎ মানৱ সমাজৰ পূৰ্ণতাৰ কালে যোৱা ইয়েই গতি।”

শব্দবদেৱে অসমীয়া সমাজক পূৰ্ণতাৰ কালে আগবঢ়াই দিলে। মহাপুৰুষজনৰ অন্তৰ্নিহিত জ্ঞান-চিন্তাৰ, সৌন্দৰ্য্যবোধৰ আৰু কল্পনাৰ যি মহান প্ৰতিভা জ্বলন্ত লুকাই আছিল সেই লক্ষ্মীমহিলাকৰ সৌভ কৰনৈৰ সৌভৰ দৰে অসমীয়া সাহিত্যত বৈ গ’ল। মহাপুৰুষজনাক অকল ধৰ্ম্মগুৰু বুলি কলেই পূৰ্ণ পৰিচয় বিয়া নহব। তেখেত অসমৰ কলা-গুৰুও। শব্দবদেৱৰ ভাষাৰ উদালত থকা জটীয়া অসমীয়া শব্দবোৰ বুটলি ‘শব্দবী-শব্দকোষ’ এখন যুগুত কৰা নিভাত উচিত। তেখেতৰ ‘কল্পিত হৰণ’ কাব্যত শব্দবদেৱক এজন কবি আৰু অসমীয়া ভাষাবিদ ৰূপে চাবলৈ অপাৰ কলহ আছে। এই কাব্যখনত বহু বলৰ সমাবেশ হৈছে। ঠায়ে ঠায়ে জটীয়া খণ্ডকাব্য ব্যৱহাৰে বৰ্ণনাত স্থানীয় ৰহস্য দি, অতি থককা পৰিবেশৰ সৃষ্টি কৰিছে। ছই-এটি এনেকুৱা :

১। দাশে বোলে ভাল (হহে ভাল বোলা); ২। উকলিল কতাকাশ; ৩। উকক-
হুকক কবি, ৪। জোকৰ মুখত দিলে চুপ; ৫। মুঠিতে লুকাই ঘেন বতালকে হালে;
৬। মতেক কহুবে কামোৰ দাবৰ স্তম্বাণি আঁঠৰ নাৰ; ৭। ধান দিলে ঘৰে আঁঠে;

৮। বাঁত বাঁত অগনিব কণিকা তকবে; ৯। আতুল (আতুলি) লগায়া যেন ঝোঁকাবত
আব ইত্যাদি। জনগণৰ মনৰ মৈতে নিজৰ মন একে কবি হাতৰ কণৰ হাতত আত্মজীৱক
প্ৰতিষ্ঠা কৰিবলৈকে শব্দবহেৰে সাহিত্য সৃষ্টি কৰিছিল আৰু তাৰ দাৰ্ঘ্যতা সম্পূৰ্ণভাবে লাভ
কৰিছিল।

শব্দবহেৰে এজন মহান স্রষ্টা। এই বিৰাট ভাষাত্ববৰ্ধনত যে এটা সাংস্কৃতিক, ধৰ্ম্মীয়
আৰু সাৰাজিক মিলনৰ ঐক্যবোধ আছে সেই কথালৈ লক্ষ্য ৰাখি মহাপুৰুষে মৈথিলী, অসমী,
মাগধী আদি ভাষাৰ দৰে ব্ৰজবুলি (আমি লকতে জনাত ব্ৰজাঙ্গলী) ভাষা সৃষ্টি কৰিলে।
কাৰণ, এই ভাষা সমস্ত উত্তৰ ভাষাত্ববৰ্ধই বুলি পোৱা যায়। নাটনম্ৰ আৰু বড়গীতবিলাক
এই ব্ৰজবুলি ভাষাৰে লিখা। নাট বচনাত শব্দবহেৰৰ অতুল প্ৰতিষ্ঠা বিকশিত হৈছে।
বড়গীতবিলাকৰ ভিতৰতে শব্দবী-বৰ্ণন আছে, ভক্তিভাৱৰ বদ আছে আৰু উপাস্তজনৰ বৰ্ণন
ব্যাখ্যা আছে। এটি বড়গীত গোৱা হানে ঈশ্বৰ-কৃষ্ণৰ সান্নিধ্য লাভৰ পুণ্য পথ বিচাৰি আত্ম-
সমৰ্পণ কৰা। ঈশ্বৰ বাক্য আৰু মনৰ অতীত; কিন্তু ভক্তিবলত আপ্ত হৈ মনেৰে তেওঁক
বিচাৰিবলৈ যি ধৰ্ম্ম-ভবকৰ সৃষ্টি হ'ল সেয়া দিয়া আনন্দ। এনেকুৱা অৱস্থাত গীত গাই
ববীক্ষনাথে কয় :

“আমি মন দিয়ে যাঁৰ নাপাল নাপাই

গান দিয়ে তাঁৰ চৰণ ছুঁয়ে যাই”—

শব্দবহেৰৰ বড়গীতবিলাকৰ মাজতো এনেকুৱা প্ৰসাৰ-ভাৱ আছে, আৰু সেই বাবেই এইবিলাক
বড়গীত। বড়গীতৰ ধৰ্ম্ম, সাৱলীল গতি আৰু শব্দ-সম্ভাৱৰ গাভীৰ্য্য মনোহাৰী।

“জয় জয় বাধৰ, জলনিধি বাধৰ ধাত। স্রুত মাত্ৰ খিল জাত।

স্বৰণে কবয় সিদ্ধি, হীন হয়নিধি, তকতি হুক্তি পদধাত।

কবীৰৰ ভজনবিলাকৰ দৰেই এই বড়গীতবিলাকত কবিতা আৰু দৰ্শনৰ অপূৰ্ণ সমাবেশ হৈছে।

দশম, কীৰ্ত্তন আদি অন্তৰ্গত শাস্ত্ৰসমূহৰপৰাই অসমীয়া সমাজে ধৰ্ম্মজ্ঞান লাভ কৰিলে
আৰু সেই শাস্ত্ৰ প্ৰত্যেকৰ ঘৰে ঘৰে বিৰাজ কৰিছে। “মুকজনে যিতে হ'বে ভাৰা” বুলি কোৱা
ববীক্ষনাথৰ কথাৰা মহাপুৰুষ শব্দবহেৰে বহুত দিনৰ আগতে কাৰ্য্যত পৰিণত কৰি থৈ গ'ল।
একমাত্ৰ মহাপুৰুষে এই বেশৰ প্ৰাণপ্ৰতিষ্ঠা কৰিলে। লগে লগে যি গ'ল নৈতিক আদৰ্শ আৰু
এখন স্বচ্ছ হৃদয় সমাজ। সাহিত্য-কলা আৰু জীৱনক সংগঠন কৰি সেইজনেই পূৰ্বপ্ৰান্তত
এগছ অখণ্ড প্ৰাণীপ জলাই থৈ গ'ল।

শব্দবহেৰৰ লগত সাধৱণ্যেৰৰ মিলন—কোণত হুহুগা চৰোৱাৰ দৰে হৃদয়। সৰ্বজনীনক
অজ্ঞানৰ শব্দৰ প্ৰতিষ্ঠা-উজ্জল পোহৰত সাধৱণ্যেৰৰ পাকিতাই পালে বিকাশমুখী গতি। অসমীয়া

ভাষাৰ অসম উজ্জলত হীৰা কি মুকুতাৰ দৰে জিলিকি উঠিল ‘বাকসোৱা’।

ঐশ্বৰ্য্যবহেৰ

গীতা, ভাগৱত, দৰ্শন, উপনিষদৰ লগত আনি মহাপুৰুষ সাধৱণ্যেৰে বিশ্বাস
অৱশ্যে প্ৰায় অসমীয়া সাহিত্যত যি গ'ল—সেই প্ৰাথমিকেই অৱশ্যে উচ্চচিত্ত আৰু জীৱন-বৰ্ণন

পৰিচয় দি থাকিব। ভাৰতীয় ধৰ্ম্মনৰ তত্ত্ববিচাৰ সহজ-সৰল অসমীয়া বোম্বাৰে মাধৱদেৱে কেনে পৰিচাৰ ভাবে প্ৰকাশ কৰিছে মন কৰিবলগীয়া :

“যিহেতু চৈতন্তপূৰ্ণ   পৰমাত্মা ৰূপে হ'ব
দ্বন্দ্বত আছন্ত প্ৰকাশি।

তাতে সে ইন্দ্ৰিয়গণ   ভুত প্ৰাণ বুদ্ধি মন
প্ৰৱৰ্ত্তে যতোক জড় বাশি।”

মানৱ দেহাটোত জড় আৰু চৈতন্তৰ মিলন ঘটিছে। সৃষ্টিৰ বহুত ইয়াতেই আছে। মাধৱদেৱৰ অসম্ভাৱ বচনাৱলীৰ ভিতৰত ভক্তিৰস্ৱাহালী, জন্ম-বহুত, নান্ন-মাংসিকা, নাটসমূহ, বড়গীত আৰু ভটিয়া আদিয়ে অসমীয়া সাহিত্য বহুতৰূপে সমৃদ্ধিশালী কৰি থৈছে। শ্ৰীশঙ্কৰদেৱৰ প্ৰশস্তি গাবলৈ মাধৱদেৱে যিটি ভটিয়া দিলে তাত শ্ৰীশঙ্কৰদেৱৰ জীৱন্ত চিত্ৰ এখনহে অঙ্কিত হৈ আছে। এয়া চাওক :

“বিনে অক ভূষণ   পেথি স্মশোভন
গহন গভীৰ ধীৰ মতি।

আয়ত কমল   নয়ন বৰ সন্দৰ
বয়ন চাঁদকহো জ্যোতি।”

অসমীয়া সাহিত্য-সংস্কৃতিৰ নীল আকাশত শ্ৰীশঙ্কৰদেৱ চন্দ্ৰৰ জ্যোতি আৰু শ্ৰীমাধৱদেৱ চন্দ্ৰৰ কাষত থকা সেই উজল তৰাটি।

নামনি অসমৰ পুৰণি সংস্কৃতিত কবি জুৰ্গাবৰ, মনকৰ আৰু স্ককবি নাৰায়ণদেৱৰ সাহিত্যিক দানৰ কথা উল্লেখ নকৰাকৈ নোৱাৰি যদিও আমি এইসকলৰ ভিতৰত নাৰায়ণদেৱকহে অকণমান চাব খুজিছোঁ। কাৰণ, অলপতে পৰলোকপ্ৰাপ্ত হোৱা অসমীয়া সাহিত্যিক স্বৰ্গীয় দৈৱচন্দ্ৰ তালুকদাৰে সংগ্ৰহ কৰা ‘স্ককানী : পদ্মাবতী’ নামৰ স্ককবি নাৰায়ণদেৱে বচনা কৰা পাঁচালী আৰু মনসা গীতসমূহৰ ৭৪২ পৃষ্ঠাৰ সংকলনটিৰপৰা এই কবিজনৰ প্ৰতিভা সম্পৰ্কে অনেক নতুন কথা জানিবপৰা হৈছে। সৃষ্টি-পাতনৰ বিষয়ে স্থললিত পদ্ম-ছন্দত অতি সৰল ভাষাৰে বৰ্ণোৱা পদ্যসমূহত সঁচাকৈয়ে তেখেত এজন স্ককবি ৰূপে প্ৰকাশিত হৈছে। স্বৰ্গীয় তালুকদাৰে পাতনিত কৈছে : “অসমীয়া গ্ৰন্থৰ ভিতৰত এইখনৰ (স্ককানী-পদ্মাবতী) পদ, বোবা, হিহা অসমৰ সকলোপিনে, বিশেষকৈ কামৰূপ-ব্ৰহ্মপুৰ চুক-কোণে বিয়পি পৰিছে।” আনকি পূৰ্ববৰ্ত্তো এইজন কবিৰ মনসা-ব্ৰহ্ম জনপ্ৰিয় হৈছিল।

পদ্মপুৰাণ সৃষ্টিৰ বৰ্ণনা। মূল পুৰাণখনত সংস্কৃত ভাষাৰে লিখা ৫৫ হাজাৰ শ্লোক আছে। নাৰায়ণদেৱে এই শ্লোকসমূহৰপৰা বিভিন্ন ছন্দেৰে বাগ লবলিত ওজা-পালীৰ গীত বচনা কৰি অসমীয়া সাহিত্যত শ্লোবান সম্পদ দান দি গৈছে। সেই কালৰ অসমীয়া সমাজ এখনৰ বন্ধা-বঢ়া, খোৱা-বোৱা, লোষণোচ কৰা আদি সকলো নীতি-নিয়মৰ বৰ্ণনাও এই পদ্যবিলাকৰ ভিতৰত আছে। তাৰ উপৰিও ইয়াৰ মাজত থকা হাহান-হহেনৰ কথাই মুছলমানসকলেও যে এই গীতবিলাক পাইছিল সেই কথাৰ ইংকিত দিছে। স্ককবি নাৰায়ণদেৱৰ কবিতাত এটি

মনোহৃৎকৰ বৰ্ণনা ফুটি উঠিছে। কালীনাগে লম্বীকাবক খুটিবলৈ ধৰোতে প্ৰকাশ কৰা মানবীয় প্ৰেমৰ পৰিচয়টি। লম্বীকাবক মূৰলৈ চাই থাকোঁতে কালীনাগৰ মনতো দহাৰ ডাব জ্বলিছে :

(আবে) “কালো কালীনাগ লম্বাইৰ মুখ চাই।

কোন গতে দাঁকিয় বাপাক প্ৰাণ ফুটি যায়।” . .

অসমীয়া সাহিত্যত আজান ফকীৰৰ জিকিৰ আৰু জাবীবিলাকে এটা নতুন অধ্যায় যান্ত্ৰিকগণ্যকৈ দি থৈছে। গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ৰ লোক-সাহিত্য গবেষণা বিভাগৰ আৰু

প্ৰকাশিত আৰু অধ্যাপক চৈয়দ আব্দুল মালিকৰ দ্বাৰা সংগৃহীত আৰু
আজান ফকীৰ সম্পাদিত ‘অসমীয়া জিকিৰ আৰু জাবী’ এখন মূল্যবান গ্ৰন্থ। আমি এই
গ্ৰন্থৰপৰা আজান ফকীৰৰ সম্পৰ্কে পাওঁ :

আজান চাহেব বাগদাদৰ মাহুহ আছিল। জিহাৰীৰ বেশেৰে আহি অসম পালেহি। অসমীয়া ভাষা শিকি, অসমীয়া ছোৱালী বিয়া কৰাই আজান ফকীৰ ইমান অসমীয়া হৈ পৰিল যে, এইজন অসমৰ বাহিৰৰপৰা অহা লোক বুলিবই নোৱাৰি। মালিকে কৈছে : “তেওঁৰ জিকিৰত চুকী দৰ্শনৰ যি প্ৰভাৱৰ নিদৰ্শন পোৱা যায় সি তেওঁৰ কাৰ্টী চুকী সাহিত্যৰ লগত ঘনিষ্ঠ পৰিচয় থকাৰ আভাস দিয়ে। জালালুদ্দিন ৰুমী, হাফিজ, চামি আৰু হুম্মে তৱাৰকৰ কাব্য আৰু চুকী দৰ্শন আৰু ভাৱধাৰাৰ প্ৰভাৱ মাজে মাজে দেখা যায়।” .

আজান ফকীৰ আহি প্ৰথমে আহোমৰ ৰাজধানী গড়গাঁওত আছিল। কালত বজাৰ কুপাদুটি লাভ কৰিলে আৰু দিখৌ নৈৰ পাৰত থকা শৰাগুৰি বা হৈৰাগুৰি চাপৰিত এটা মঠ স্থাপন কৰি ধৰ্মচৰ্চাত মন দিলে। ইয়াতে ছকুৰি তকত আৰু বজাই দিয়া লগুৱা লিগিৰা আৰু চাউলপাতৰ সহায়ত একান্তমনেৰে জিকিৰ ৰচনাত মনোনিবেশ কৰিলে। অলপ দিনৰ ভিতৰতে ফকীৰৰ উক্তৰ সংখ্যা বাঢ়ি আহিল।

যেনেকৈ হাত-চাপৰি বজাই নাম-কীৰ্ত্তন কৰে, আজান ফকীৰৰ জিকিৰবিলাকে তেনেকৈয়ে গোৱা হয়। অধ্যাপক মালিকে কোৱা কথাকে সম্পূৰ্ণ সমৰ্থন কৰি আমিও কওঁ :

“গীতবোৰৰ ভাষা, ছন্দ, উপমা, প্ৰকাশভঙ্গী আৰু হুব অসমীয়া, আনকি আবৰী, কাৰ্টী আদি শব্দকো অসমীয়া কৰি লোৱাৰ সাহল ৰচকসকলৰ আছিল। বাক্যবিশ্ৰাসত এনে এটা স্বকৰা পৰিবেশ আছে যে পাণ্ডিত্যপূৰ্ণ কাব্য ৰচনাত তাক পাবলৈ টান।”

এয়া :

“জীৱনৰ সাধৰি নাম।

লত গুৰুৰ তেটিবা

আত্মক চিনিবা

মিলিব যিনবে কাষ।”.....

* * *

“খুটা চ’তি নোহোৱাকৈ আশ্বানক বাখিছে।

পানীৰ ওপৰৰ পুৰী জ্বলিৰক বাখিছে।”

“নেবিবা কলিয়া

ধৰিবা কলিয়া

কলিয়া ধৰম্বৰ ভৰি।

একেটি কলিয়াই

অৰ্দ্ধাণ্ড তেজিলে

চৰাই হৈ আহিলে ঘূৰি।”

* * *

খোদা খোদা বুলি

বাৰতি নেপালে

খোদা কোন দুৱাৰে নাহে।

গজ মাণিকবে

আজাই পোহাৰ দিলে

হৰণে পুৰণে জানে।”

আজান ফকীৰৰ দৰে উদাৰ মানৱশ্ৰেয়ী চুকী-নাথক এজনৰ দান অতীতৰ মধুসূতি আৰু ভবিষ্যতৰ কাৰণে নতুন নতুন প্ৰেৰণাৰ স্থল হৈ অসমীয়া সাহিত্য যিমান দিন পৃথিৱীত থাকে সিমান দিন থাকিব। সেই মহাপুৰুষজনে যে বৈষ্ণৱ-সাহিত্যও পঢ়িছিল তাৰ প্ৰমাণ এটি জিকিৰত থকা এই পৰম্পৰাকিত পোৱা হয় :

“এক নামে যত পাপ সংহৰিব পাবে।

পাপীলোকে তত পাপ কৰিব নোৱাৰে।

নাম-বোৰাত আছে :

“হৰিনামে যত পাপ সংহৰিতে পাবে।

ততক পাণ্ডকী পাপ কৰিতে নপাবে।”

আমাৰ ৰাজ্যত হিন্দু-মুছলমানৰ যি অকল্পিত মিলন ঘটিছিল তাৰ গুৰিত আজান ফকীৰৰ স্মৃতিবিলাকৰ প্ৰভাৱো কম নহয়। পৰম্পৰে পৰম্পৰৰ ধৰ্মক সন্মান কৰি সকলো ধৰ্মৰে প্ৰতি জ্ঞানীল হৈ থকা সোণৰ সপোন বচি গ’ল এইজন চিৰস্মৰণীয় বৰেণ্য ফকীৰে। তেওঁ বেহকে সন্মান কৰি গাইছিল :

“চাৰি বেহে গিয়ানকে কয় ঔ আজা।

চাৰি বেহে জ্ঞানকে কয়।”

আজান ফকীৰৰ এই সম্পদৰাজি তাৰতৰ্থৰ সকলো ভাৰ্যলৈ অজ্ঞান কৰি বহল প্ৰচাৰ কৰিলে ককাই-ভাইৰ দৰে থকা হিন্দু-মুছলমানৰ কাৰণে উন্নৈহতীয়া সম্পত্তি হৈ থাকিব। সাহিত্য, একাডেমীক ইয়াৰ সম্বোধন দিয়া প্ৰয়োজন। সাহসৰ মনৰ মলি ধুই দিবলৈ সাহিত্যৰ যি শক্তি আছে, বিশেষকৈ ধৰ্ম-সাহিত্যৰ, সেই শক্তি অহিন একোতে নাই।

সাহিত্য-সংস্কৃতি আৰু স্বাধীনতাৰ জয়োজ্ঞালৰ ৰাজত জীয়াই থকা অসমৰ ৰাজনীতিজ্ঞ সোণৰঙী সোমাল। স্বদেশপ্ৰাণ পূৰ্ণানন্দ বুঢ়াগোহাঁইৰ ওপৰত শোটক লবলৈ বৰন বৰজুকনৰ আবিৰ্ভাৱ হ’ল। তেওঁৰেই বক্তব্যত জানমেনা আহি স্বৰ্গদেৱ চুকাৰাৰ মহান পৰিকল্পনাৰ দোণৰ অসমৰেণ মৰিশালিত পৰিপক্ক কৰিলে। যিখন দেশৰ যৌসৰ্ঘ্য দেখি বিবিজী

আহোমসকলে এদিন—“আ, হুংদেং চুংখাম্”, (আ, এইখন সোণ বাগিচাৰ দেশ) বুলি আনন্দত
 জশিয়াই উঠিছিল আৰু য’ত প্ৰায় ছশ বছৰ কাল ৰাজত্ব কৰি আহোম স্বৰ্গদেউসকলে অসমীয়া
 গৃহ-কন্দল আৰু
 ধ্বংসলীলা
 ভাষা, সাহিত্য, ৰূপি, বাণিজ্য আদিৰ বহুল বিজ্ঞান কৰিলে, হ’ল-দেৱালয়
 সজাই ধৰ্মৰ ভেঁটি বঢ়াই দিলে, পৰিষ্কাৰ পানী থাবলৈ বহু-চলা পুখুৰী খনাই
 দিলে, আলিবাট, গড়, মথাউৰি আদি সজাই চলাচলৰ সুবিধা কৰি দিলে—
 কালত উজনিবপৰা নামনিলৈকে এখন অদম দেশ সৃষ্টি কৰিলে, মহামেনাপতি লাচিত বৰফুকনে
 যিখন দেশ ৰক্ষা কৰিবলৈ নিজ হাতেৰে মোমায়েকক কাটি ছটুহুৰা কৰিলে, যাৰ স্মৃতি আজিও
 শবাইঘাটে বুকুত লৈ কৈ আছে :

“লুইভো ৰাজনী   বেগিও ৰাজনী
 ৰাজনী শবাইঘাট,
 যোৱাগে’ মোগল   নাহিবা উলটি
 লাচিতে লগালে মাত ৷”

সেইহেঁতু এখন দেশ এটা জাতিস্ৰোহী, জাতিস্ৰোহী প্ৰতিশোধপাৰায়ণ মাহুহৰ বড়য়ত
 ধ্বংস হ’ল আৰু চিঠিখেলত পোৱা ধনৰ দৰে ইংৰাজ বেপাৰীৰোৰে মানৰ লগত সন্ধি কৰি এই
 দেশখন এনেয়ে পালে। সেয়া ইয়াণ্ডাবুৰ সন্ধিপত্ৰ ১৮২৬ খৃষ্টাব্দৰ ২৪ ফেব্ৰুৱাৰীত লিখা। এই
 সন্ধিপত্ৰ অসমীয়া ৰাজনীতিৰ ব্যৰ্থতা, গৃহকন্দলৰ পৰিণাম আৰু মাজুভূমিৰ দুৰ্দশাৰ সাক্ষ্যস্বৰূপে
 ইতিহাসৰ পাতত বৈ গ’ল।

ইংৰাজ শাসনৰ আৰম্ভণিতে অসমীয়া ভাষা অৱহেলিত হ’ল। অসমীয়া মাহুহে বঙলা
 পঢ়িবলগীয়া হ’ল। আমেৰিকাৰপৰা খৃষ্টধৰ্ম প্ৰচাৰ কৰিবলৈ আহিল মিশ্যনেৰী পাছৰীসকল।
 তেওঁবিলাকৰ ডাঙৰ উদ্দেশ্য পৰ্বত-ভৈয়ামে খৃষ্টধৰ্ম প্ৰচাৰ কৰি খ্ৰীষ্টিয়ান ৰাজ্য সৃষ্টি কৰা। অসমীয়া
 মাহুহক ভুলাবলৈ অসমীয়া ভাষা লাগিব—সেই কাৰণে সেই পাছৰীসকলৰ যত্নত ১৮৪৬ খৃষ্টাব্দৰ
 জাহুৰাৰী মাহত শিৱসাগৰৰ বৰপুখুৰীৰ পাৰত থকা আমেৰিকান বেপাৰী
 নতুন যুগৰ অৰণ
 কিৰণ
 মিশ্যন চোচাইটিবপৰা পুৰাব আকাশত অৰণ উদয় হোৱাদি ওলাই আহিল
 ‘অকনোদই’ কাকত। ব্ৰহ্মচন্দ্ৰ চাহাবে ১৪০০০ মান অসমীয়া শব্দৰ অসমীয়া-
 ইংৰাজীৰ প্ৰথম অভিধানখন যুগুত কৰিলে। এই যুগৰ সাহিত্য-সেৱা ইয়াতে আৰম্ভ হ’ল।
 আহোম স্বৰ্গদেউসকলৰ ৰাজধানীত থকা শিৱদলৰ শোণৰ কলটী আৰু সমুখৰ শিৱসাগৰ
 বৰপুখুৰীৰ পানীৰ মুখ কঁপনিত জিলমিলাই উঠিল অসমীয়া ভাষা-জননীৰ মুখৰ এটি বিনন্দীয়া
 হাঁহি। সাহিত্যৰ জয়-যাত্ৰা আৰম্ভ হ’ল।

এই কালজয়ী যাত্ৰাৰ যাত্ৰীসকলৰ ভিতৰত যাহুৰাম বৰুৱা, হলিৰাম ঢেকিয়াল ফুকন,
 মণিৰাম দেৱান বৰভাণ্ডাৰ বৰুৱা, কালীনাথ তামূলী ফুকন, হৰকান্ত শৰ্মা
 বৰুৱা, আনন্দৰাম ঢেকিয়াল ফুকন, গুণাভিৰাম বৰুৱা, মাধৱ বৰদলৈ, বলদেৱ
 মহন্ত ইত্যাদিয়েই বৰ্তমান অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যৰ আদিপুৰুষ। সেইসকলৰ চোঙে থৰ শ্বাকি

সেই শিৱসাগৰতে ওলাল এজন হেমচন্দ্ৰ বৰুৱা। অসমৰ ৰাজকীয় কামত ব্যৱহাৰ-নিবিদ্ধ হৈ থকা অসমীয়া ভাষা প্ৰৱৰ্ত্তিত হ'ল তেওঁৰেই প্ৰচেষ্টাত, ব্যাকৰণ লিখা হ'ল, পাঠ্যপুথি লিখা হ'ল। তেওঁৰেই কথা স্তম্ভৰি অসমীয়া সাহিত্যৰ অন্ততম মহাবতী নৈটিক সাহিত্যিক স্বৰ্গীয় পদ্মনাথ গোহাঞিবৰুৱা ডাঙৰীয়াই স্মৃতি-সম্ভৱত সোণৰ আখৰেৰে লিখি থলে :

“হেমৰ কোবেৰে

ওখ দৌল বান্ধি

ভাষাক সাৰথি ধৰি,

হুৱাব লগীয়া

অসমীয়া নাং

বাখিলা জিলিকা কৰি।”

১৮৪৬ চনৰ জাহ্নৱাৰী মাহৰপৰা আৰম্ভ কৰি ১৮৮২ চনলৈকে খৃষ্টধৰ্ম প্ৰচাৰৰ মুখপত্ৰ আৰু লগতে অসমীয়া সাহিত্য আলোচনাৰ কাকত ‘অকনোদই’ জীয়াই থাকিল। ইয়াৰ ফলত সাহিত্যসেৱীৰ সংখ্যা বাঢ়িল, পঢ়ুৱৈ সমাজৰ আৰম্ভ হ'ল। ফলত ১৮৮২ চনত কলিকতাৰপৰা চন্দ্ৰকুমাৰ আগৰৱালাৰ যত্নত ‘জোনাকী’ কাকত ওলাল। ইয়াৰ পোহৰত বিসকল অসমীয়া

সাহিত্যিকৰ জন্ম হ'ল, সেই বৰেণ্য সাহিত্যিকসকলৰ ভিতৰত সাহিত্যৰথী গোহাঞিবৰুৱা আৰু
বেজবৰুৱা লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাই তেওঁৰ সহজাত স্বদেশপ্ৰেমৰ ভৰা স্ততিত স্মৰণা-সুফলা

চহা অসমৰ সমস্ত সাহোৱনৰ বোজাই তুলি দি পানচৈ নাও মেলি দিলে।

১৯৬৮ চনৰ পাঁচ অক্টোবৰৰপৰা আৰম্ভ কৰি এমাহ যোৱা কাৰ্য্য-সূচীৰে অসমীয়া সমাজে সাহিত্যৰথী বেজবৰুৱাৰ ‘জন্ম শতবাৰ্ষিকী’ পালন কৰিলে। নগৰ-চহৰ, গাওঁ-ভূঁই, চাহ-বাগিচা আৰু বিবিধ উদ্যোগ কেন্দ্ৰত যি উলহ-মালহ হৈ গ'ল তাতেই বাইজৰ ভাষা-সাহিত্যৰ প্ৰতি প্ৰজ্ঞা আৰু গুণীৰ মৌল বুজা ভাব ফুটি উঠিল। এই সাফল্যৰ বাবে অসম সাহিত্য সভাৰ কৰ্মকৰ্তাসকল সদৌ অসমৰ শলাগৰ পাত্ৰ। ভাৰতবৰ্ষ মুঠিৰপৰা সৰি পৰাৰ বহু আগতে ইংৰাজ সাহিত্যিক কাৰ্লাইলে তেওঁৰ ‘বীৰ আৰু বীৰপুজা’ নামে কিতাপত লিখি থৈছে :

ভাৰতবৰ্ষ। “ভাৰতবৰ্ষ আমাৰ হাতত থাকক বা না থাকক, আজি হক, কালি হক, ভাৰতবৰ্ষ আমাৰ হাতৰপৰা যাব, কিন্তু আমি আমাৰ স্বৈৰাণীয়েৰক তাহানিও এৰি দিব নোৱাৰোঁ।”

অসমীয়া সাহিত্যিক সমাজে বেজবৰুৱাক কামিনিকালেও এৰি দিব নোৱাৰে।

সেই যুগৰ অন্ততম মহাবতী স্বৰ্গীয় পদ্মনাথ গোহাঞিবৰুৱা ডাঙৰীয়াও বেজবৰুৱাৰ দৰেই একে শাৰীৰ এজন অসম অসমীয়া সাহিত্যিক। বেজবৰুৱা আছিল অসমীয়া লোক-সাহিত্য

গোহাঞিবৰুৱা

আৰু যুগৰ সাহিত্যৰ মিলন ঘটোৱা এজন মহান অসমীয়া সাহিত্যিক আৰু

গোহাঞিবৰুৱা আছিল অসমীয়া ব্যাকৰণবিদ, বিদ্বৎ আৰু পৰিমাৰ্জিত

ভাষাৰে গম্ভ-পদ্ম-নাটক-উপন্যাস লিখা এজন নৈটিক সাহিত্যিক। গোহাঞিবৰুৱাৰ ‘জীৱক চৰিত’ বাছকবনীয়া অসমীয়া শব্দেৰে লিখা তিনি খণ্ডৰ এখন সুল্যবান গ্ৰন্থ। এখেতৰ গম্ভ বচনাৰ বীড়ি সংস্কৃতীয়া আৰু বৰ হৃদয়গ্ৰাহী।

সাহিত্যবৰ্গী বেজবৰুৱাৰ শতবাৰ্ষিকী শতাব্দীৰ দৰে গোহাঞিবৰুৱাৰ শতবাৰ্ষিকীও অহা ১২৭১ চনত অসমীয়া সমাজে পাতিব লাগিব। তাৰ বাবে এতিয়াৰপৰাই কাম আৰম্ভ কৰা উচিত।

নৃত্য, গীত, বাতৰ ধ্বনিত আকাশ যুথবিত হৈ থকা অসমৰ বৃদ্ধ-কালীনত দুইভগবীয়া জ্যোতিপ্ৰসাদ আগৰৱালা, নগাঁৱৰ কমলাকান্ত ভট্টাচাৰ্য্য, শিৱলাগৰৰ পাৰ্শ্বভীপ্ৰসাদ বৰুৱা আদিৰ সমাবেশ হ'ল। অসমীয়া ভাষাৰ যমৰ লগা হুৱলা শব্দৰ গাঁথনি, বিয়ানামৰ জ্ঞাতত অসমীয়া সঙ্গীত-নাট থকা স্বকোমল আৱেশৰ পৰশ, সবল সহজ নিমজ অসমীয়া ভাষাৰে লিখা বচন বুকুত লৈ অসমীয়া নাট্য-সাহিত্যলৈ আহিল জ্যোতিপ্ৰসাদৰ 'শোণিত কুঁৱৰী' নতুন, চিননতুন অসমীয়া নাটক। নাটক লেখিবলৈ, অভিনয় কৰিবলৈ 'শোণিত কুঁৱৰী'য়ে নাট্যমোদী অসমীয়া সমাজক প্ৰেৰণা দিলে। অসমীয়া সাহিত্য জগতত নতুন আলোড়ন উঠিল। ভাব, ভাষা, সৌন্দৰ্য্যবোধ, আৱেগ অল্পভুক্তিৰ সৈতে জ্যোতিপ্ৰসাদ নিজেও মিলি গ'ল। ৰূপহাৰিৰ সাৰ্থকশিল্পী জ্যোতিপ্ৰসাদ 'ৰূপকোঁৱৰ' হৈ অসমীয়া সাহিত্য সংস্কৃতিৰ ইতিহাসত এটি পদুম কলিৰ দৰে বতাহত হালিজালি থাকিব।

খৃষ্টপূৰ্ব ৪২৭ চনত ওপজা প্লেটো আছিল এজন বাস্তৱবাদী গ্ৰীক দাৰ্শনিক। অমৰ দাৰ্শনিক চক্ৰেটিচৰ প্ৰভাৱ পৰা প্লেটোৱেই সেইকালৰ তৰুণসকলক নীতিজ্ঞান দিওঁতা এজন সংস্কৰূপ আছিল। এইজনৰ চিন্তাত জন্ম হোৱা 'দি ৰিপাব্লিক' তেওঁৰ সৰ্বশ্ৰেষ্ঠ ৰচনা বুলি জগতে স্বীকাৰ কৰিছে। 'ৰিপাব্লিক' (গণৰাজ্য) এখন কেনেকুৱা হ'ব, শাসকসকল কেনেকুৱা জ্ঞানী হ'ব, সৈনিকবিলাকক কেনেকৈ সাহস লাগিব আৰু সৰ্বসাধাৰণ দেশবাসীসকল কেনেকুৱা সংহৰ লাগিব তাৰেই আলোচনাত এইজন মহাচেতা অমৰ জ্ঞানীলোকে এখন গণৰাজ্যত কবিতা, সঙ্গীত, ব্যায়াম আদিৰো প্ৰয়োজন সম্পৰ্কে বহলাই কৈছে। তেওঁৰ মতে শাসকসকলে দাৰ্শনিক হ'ব লাগে নাইবা পৃথিৱীৰ শাসকশ্ৰেণীৰ (ৰজা) অন্তৰত দাৰ্শনিক দৃষ্টিভঙ্গী থাকিব লাগে। দাৰ্শনিক মানে সত্যপ্ৰভা লোক। তেওঁ কৈ গৈছে, শৰীৰ গঠন কৰিবলৈ ডেকাবিলাকক যিদৰে ব্যায়াম দৰ্কাৰ সেইদৰে প্ৰাণৰ কাৰণে সঙ্গীতৰ প্ৰয়োজন। সকলো কামৰ আৰম্ভণিটোহে আটাইতকৈ বেচি মূল্যবান। ডেকাকালত মনৰ ভাব-চিন্তা কোমল হৈ থাকোঁতেই চৰিত্ৰ গঠন কৰা শিক্ষা দিব পাৰিলে তেওঁবিলাকৰ মনত সংজ্ঞাৰ বীজ বহি যাব। সেইকাৰণে ডেকাবিলাক ভৱচিন্তা আৰু সৌন্দৰ্য্যবোধৰ মাজত ডাঙৰ-দীঘল হব লাগে। কবি, শিল্পী, সাহিত্যিকসকল সেই কাৰণে সৌন্দৰ্য্যৰ সাধক আৰু ভৱচিন্তাৰ নায়ক হ'ব লাগে। তেতিয়া হ'লে আমাৰ ডেকাসকল এখন স্বাস্থ্যৱান ৰাজ্যত বাস কৰিব। স্বন্দৰ হাটী আৰু হুৱলা শব্দৰ ধ্বনিৰ মাজেদি সকলো কথাকে ভাল আৰু স্বন্দৰখিনি লাভ কৰিব পাৰিব। সঙ্গীতৰ অগাঁৱ ঐক্যভাবৰ মাজত এই সকলোবিলাক পাব পাৰি।

বেতিয়া এটি স্বন্দৰ প্ৰাণ আৰু এটি স্বন্দৰ দেহা এক হৈ এটা গাঁতত মিলি যায়, যাব চহু আছে, তেওঁৰ কাৰণে সেই বৃদ্ধ আটাইতকৈ স্বন্দৰ হৈ চহুত পৰিব আৰু আটাইতকৈ

সুন্দর হলেই আটাইতকৈ মৰম লগাও হ'ব। সেই কাৰণে যি মানুহৰ এনে ঐক্যবোধৰ স্পৃহা থাকে তেওঁ সদায় সুন্দৰৰ বাজ্যত বাস কৰিব। ইয়াত সাধনানী বাণীও এইদৰে দিয়া আছে যে, ইয়াৰ মাজলৈ শৃংখলাহীনতা আৰু উন্নততা কেতিয়াও সোমাবলৈ দিব নালাগে। প্ৰকৃত শ্ৰেয় কামুকতা আৰু নয়ভাবপৰা মুক্ত হৈ থাকিব লাগিব। এনেকুৱা প্ৰেৰণা সঙ্গীতে মানুহক দিব পাৰে। সেইবোৰ সাহিত্যৰ লগত সঙ্গীতৰ এবাৰ নোৱৰা সম্পৰ্ক আছে। টলষ্টয়ৰ মতে পঢ়াশালিৰ আদিপাঠৰ লগে লগেই চিত্ৰাঙ্কন আৰু সঙ্গীত শিক্ষাও আবশ্য হব লাগে।

প্ৰেটোৰ দৰেই এজন মহাশুৰ চীনদেশৰ নীতি-ধৰ্ম প্ৰবৰ্তক কনফুচিয়াচৰ শিক্ষাতো মাজ তিনিটি বিষয় আছিল—ইতিহাস, পন্থা আৰু আচাৰ-ব্যৱহাৰৰ নীতি। সেইজন অমৰ গুৰুৰ মতে পন্থাই মানুহৰ চৰিত্ৰ গঠন কৰে, সজ আচৰণে চৰিত্ৰৰ বল বৃদ্ধি কৰে আৰু চৰিত্ৰ সৰ্বদাসুন্দৰ হয় সঙ্গীতৰ বন্ধাৰ মুৰ্ছনাত। সেইকাৰণে তেওঁ তেওঁৰ শিষ্যসকলক কৈছিল—পন্থাৰ ছন্দত চৌপনি ভাঙিবা, নীতিজ্ঞানেৰে চৰিত্ৰৰ শিপা হঠকৈ পুতিবা আৰু শিক্ষা সাং কৰিবা সঙ্গীতৰ স্তবত।

বৰ্তমান সময়ত অসমীয়া গীত-কবিতা-নাটক আদি প্ৰচাৰত আকাশবাণীয়ে যথেষ্ট সুবিধা দিছে। ডঃ ভূপেন হাজৰিকা, খগেন মহন্ত আদি কৃতী সঙ্গীতজ্ঞসকলৰ গীত যিদৰে উপভোগ্য হৈছে, সেইদৰে সকলো গায়কৰ কণ্ঠত বচনাৰ মাধুৰ্য্য আৰু স্বৰৰ সমন্বয় বটো উচিত। খ্যাতনামা গীত-বচকসকলৰ বহু বহু গীতৰ সংগ্ৰহ এটি আকাশবাণীয়ে যুগুত কৰি গায়ক-সকলক গাবলৈ দিলে ভাল হয়। লক্ষ্মীৰাম বৰুৱাৰ 'সঙ্গীত-কোষ'ৰ দৰে যোৱা এশ বছৰৰ অসমীয়া সঙ্গীতৰ সকলো এটি প্ৰকাশন পৰিষদে উলিয়াব পাবিলে আগলৈ ক্ৰমবিকাশৰ ধাৰাটো অধ্যয়ন কৰিবলৈ গবেষকসকলে সফল পাব। অসম সাহিত্য সভাৰ প্ৰাক্তন সভাপতি, কবি-নাট্যকাৰ ত্ৰীঅতুলচন্দ্ৰ হাজৰিকাৰ 'স্বপ্ন-লেখা' এখন অতি লাগতিয়াল কিতাপ প্ৰকাশ হৈছে। হাজৰিকাই অশেষ পৰিশ্ৰম কৰি অসমৰ নাটক আৰু অভিনেতাসকলৰ চমু পৰিচয় সহ এই বিৰাট গ্ৰন্থখনি যুগুত কৰা বাবে তেখেত সাহিত্যিক সমাজৰ শলাগৰ পাত্ৰ। ডঃ হৰিচন্দ্ৰ ভট্টাচাৰ্য্যৰ 'অসমীয়া নাট্য সাহিত্যৰ জিগিঙনি' আন এখন মূল্যবান গ্ৰন্থ আমি লাভ কৰিলো। ডঃ ভট্টাচাৰ্য্যই নিৰপেক্ষভাবে অসমীয়া নাটকবিলাকৰ পৰিচয় দি অসমীয়া নাট্য-সাহিত্যৰ স্বৰূপ লিপিবদ্ধ কৰি এটি বৰ সময়োচিত আৰু অতি গ্ৰয়োজনীয় কাম সমাধা কৰিলে। এই দুয়োখন গ্ৰন্থই ভবিষ্যতৰ গবেষণাত প্ৰচুৰ সহায় কৰিব।

আমাৰ বাজ্যতো সঙ্গীত নাটক একাডেমীৰ শাখা এটা স্থাপন হৈছিল। বৰ্গীয়া সৰ্বিতাদেৱীৰ আশাত্মধীয়া যত্নত একাডেমীৰ কাম কিছু আগবাঢ়িছিল, কিন্তু তেখেতৰ মৃত্যুৰ পিছৰপৰা ইয়াৰ উন্নয়ন চেষ্টাৰ পৰি আছিল। একাডেমীৰ বড়গীত গবেষণাৰ কামত ডঃ মহেশ্বৰ নেওগৰ সম্পাদনাত "স্বৰবেখাত বড়গীত" নামে কিতাপ এখন প্ৰকাশিত হ'ল। মাজ কেইজনমান অসমীয়া শিল্পীক স্বীকৃতি দিয়েই একাডেমী নিষাদ হ'ল। আমাৰ মাজত এতিয়াও বহু গুণী শিল্পী, নাট্যকাৰ, অভিনেতা, সঙ্গীতজ্ঞ, গায়ক-বাদক আছে—তেখেতসকলক অস্ত্ৰ একো নিদিলেও লগানপুচক স্বীকৃতি দিয়া নিতান্ত উচিত।

নাট্যবিলাকত আজিকালি অকল সামাজিক আৰু বাস্তৱবাদী নাটকৰ অভিনয়হে বেছিকৈ কৰা হৈছে। সাহিত্যিক মূল্য থকা পৌৰাণিক আৰু ঐতিহাসিক নাটকৰ অভাৱ ঘটিছে। স্তম্ভাৰ্য্য অমিত্ৰাক্ষৰ চন্দ্ৰৰ পৌৰাণিক নাটবিলাকৰপৰা উঠি অহা লৰা-ছোৱালীবিলাকে আমাৰ ঐতিহ্যৰ পৰিচয় পাব আৰু ঐতিহাসিক নাটকৰপৰা একোটা যুগৰ লগত চিনাকি হ'ব পাবিব। বিবিধ চিন্তাৰ মেঘপাকত সোমাই মনৰ গতি অস্থিৰ হোৱা দিনত আদৰ্শবাদী নাটকৰো প্ৰয়োজন কম নহয়। গুৱাহাটীত এটি জাতীয় নাট্যশালা স্থাপনৰ যি উদ্যোগ হৈছে, সি বৰ সন্তোষৰ কথা। নাট্যকলাৰ দেশ অসমত আকৌ নাট্য আন্দোলনৰ তেঁ উঠিছে। অসম নাট্য সন্মিলনে এই দিশত কাৰ্য্যকৰী পদা হাতত ললে নিশ্চয় ফল ফলিব।

দেহৰ ৰূপ-লাৱণ্যৰ দৰে সাহিত্যতো সৌন্দৰ্য্যবোধ আছে। এই সৌন্দৰ্য্য ভাব আৰু প্ৰকাশ ভঙ্গিমাৰ ফুটি উঠে। ই মনত নিখুঁল আনন্দৰ সঞ্চাৰ কৰে। কলাবিজ্ঞান উচ্চতৰ স্তৰটোৱেই হ'ল আত্মপ্ৰকাশৰ আৰু আনন্দ লাভৰ ঠাই। আমাৰ লোক-সাহিত্যৰ লখিমী পথাৰখনতেই অসমীয়া সাহিত্য-কলাৰ সকলো সৌন্দৰ্য্য উপচি আছে। আলোলোৱা কপৌলতাৰ স্তম্ভল আধবেৰে লিখা এই সাহিত্যই অসমীয়া চহা জীৱনৰ সৌন্দৰ্য্যবোধৰ পৰিচয় দি আছে। আৱেগত আকুল হৈ থাকোতে কোনোৱা চহা ডেকাৰ অন্তৰত জাগি উঠা স্তম্ভল ভাব চিত্তে-গীতে একে হৈ আপোনা-আপুনি মনৰপৰা ওলাই আহে। আমাৰ বনগীতবিলাক এনেকুৱা আধা সপোন, আধা দিঠকৰ মোহনীয়া সাহিত্য।

সেই কাৰণে আমাৰ এইখন স্বপ্নৰাজ্য। ইয়াৰ সৌৱণশিৰিৰ বালিত পুৱাৰ কিৰণ পৰি জলমলাই উঠে সোণৰ বেণুবোৰ, যোৰে যোৰে পাখী কটালি পৰি থাকে সোণবৰণীয়া চাৰ্কে-চকোৱাবোৰ। ইকবাণিৰ মাজৰপৰা দীঘলীয়া উকি মাৰি সোণামুৱা ডেকাইতে গায় :

“সৌৱণশিৰি ভেটিলে   জেঙে জাবৰে
ধনশিৰি ভেটিলে কিহে।

ভগা খোলাকটি   কুমাবে গটিলে
যোৱন গটি দিলে যিহে।”

আকৌ শুনিবা মুকলি পথাৰৰ মাজেদি বতাহত উঠি আহি কাণত পৰিছে :

“দলনিৰ ওপৰে   কি চবাই উৰিলে
দেখো বড়া বড়া ঠোঁট।

চেনাই বগীভৰা   সোণৰ গিলিপ মৰা
কপালত সেন্দূৰৰ ফোঁট।”

দেহি এ! অজলা ডেকাটিয়ে ক'ববাত এদিন কেঁচাসোণ বৰণীয়া বগীভৰা এজনীৰ কপালত ভগমগাই থকা সেন্দূৰৰ ফোঁটটো দেখিছিল। পথাৰত ম'হ বখি থাকোতে ওপৰেদি উৰি যোৱা কামচবাইটোৰ বড়া ঠোঁটটি দেখি মনত পৰিল। ম'হৰ পিঠিত উঠি ফলনি পথাৰৰ মাজতো সি পালে কবিতা।

বিয়াৰ বভাৰ তলত জাউবি জাউবি নাম গাই বিয়া ভগাব পাছত দৰা-কজ্জাক ভিতৰ দেখুৱাবলৈ নিয়ে। আগে আগে শাহুৱেকে দৰা-কজ্জাৰ আঁচলত ধৰি বাট দেখুৱাই লৈ যায়। পাছে পাছে নামতীসকলে শিশুপাল খেদা দি কোঁতুক কৰি দৰা-কজ্জাক নামৰ ধনিৰে ঠেলি লৈ যায় :

শিশুপাল , শহুৰৰ বৰে ঘৰ
 শিশুপাল , দাঁতবি ওলোৱা
 বত্থেখৰ ঐ হেজুল , চাপৰি চাপৰি যাৰা।
 শিশুপাল, বজাই বটা দিয়া
 শিশুপাল, সোণোৱাল পাণ্ডবি,
 বত্থেখৰ ঐ হেজুল, এলাঙ্গু লাগিব চাবা।
 শিশুপাল, লাগে'যে লাগিব
 শিশুপাল, কলীয়া এলাঙ্গু,
 বত্থেখৰ ঐ হেজুল, শহুৰৰ জীয়েকে ধুব ॥ ইত্যাদি—

এনে সমাজচিত্ৰ, প্ৰাণৰ স্পন্দন, অসমীয়া বিয়ানামত আছে। কজ্জাক দোলাত ছুলি পাছে পাছে সৰীয়েকহঁতে নাম গাই যায়। আগত হাতীৰ পিঠিত হেজুলবৰীয়া ডেকা কোনোবা বত্থেখৰ দৰা হৈ গৈ থাকে। বাবে সীতাক হৰি নিয়াদি মৰমৰ সখীসকলক লৈ যোৱা দৰাক উদ্দেশি মনৰ বেজাৰত গায় :

মলি ঐ , বাম গইছিলে
 মলি ঐ , মৃগ মাৰিবলৈ
 মলি ঐ , লখন গইছিলে লবি
 হেৰ' ভোলানাথ।
 মলি ঐ , সেইনো সময়তে
 মলি ঐ , ছুট বাবে,
 মলি ঐ , সীতাক লই গলে হৰি
 হেৰ' ভোলানাথ। ..

মন কৰিবলগীয়া, বামাগণৰ কৰণ কাহিনীৰ প্ৰতিধ্বনি 'ক' বুলিৰ নজনা অসমীয়া গাভৰুহঁতৰ নামৰ মাজেদি কেনেকৈ আহি কাণৰ ভিতৰেদি মঞ্চত সোমায়হি। ইয়াতো কবিতা।

পৰাবত পৰি থকা অলেখ চবাইৰ সপোন-স্তবনি বিনন্দবিহাৰৰ মালিতা গাই চুলীয়াই অপিয়াই অপিয়াই ঢোলত টিকিৰ টিকিৰ টাং টাং ধনি তোলে। কবিতাৰ ছন্দধ্বনিত সত্যৰ মুখৰিত হয়। বুঢ়ী আয়ে নাতি লৰাক সাধু কয়। সাধুৰ লগত মিহি মিহি শব্দৰ সীতৰ স্তব। শুনি শুনি লৰাৰ চৌপনি ধৰে। আইসকলে নাম গায়। নামৰ ধ্বনিত 'এ' শব্দাধিৰ 'এ', 'অ' হৰি 'এ', 'আনতে বহি আয়ে মেজি দিছে তৰি'—শুনি শুনি তৰি ভাৱত প্ৰাণ উপচি পৰে।

অসমীয়া লোক-সাহিত্যৰ নিচিনা ইমান চহকী লোক-সাহিত্য ভাৰতবৰ্ষৰ কোনো ৰাজ্যতে নাই বুলি ঠাৱৰকৈ কব পাৰি। শুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ে হাতত লোৱা যতে লোক-সাহিত্যৰ সম্পূৰ্ণ সংগ্ৰহ হলে পাহৰণিব সোঁতৰণবা অনেক সম্পদ বন্ধা পৰিব।

কবিতাৰ সংজ্ঞা আজিও পৃথিৱীয়ে খাটাংতাৰে এটাও দিব পৰা নাই। দেশে দেশে কবিসকলে ইয়াৰ স্বৰূপ ব্যাখ্যা কৰিয়েই আছে। আমাৰ ভাৰতীয় যতে বল থকা বা ধনি থকা ৰাক্যই কবিতা। পশ্চিমীয়াসকলৰ যতে বহুত সংজ্ঞা। আজিকালি পুৰণি নীতি-নিয়ম, কথা-বস্তাৱ

কবিতা

প্ৰতি এটা অভ্যাসৰ ভাৱ সকলো ক্ষেত্ৰতে পৰিলক্ষিত হৈছে। সেই কাৰণে নতুন যুগৰ নতুন সংজ্ঞা বিচাৰিলো। পৃথিৱীৰ সাহিত্য অধ্যয়ন কবিৰ সহজ উপায় ওলাল। ইংৰাজী ভাষাৰ মাধ্যমেৰে পৃথিৱীৰ সকলো দেশৰ উন্নত সাহিত্যৰ সোৱাদ ল'ব পৰা হৈছে। বৰ্ত্তমান জগতৰ শীৰ্ষস্থানীয় আধুনিক কবিতাৰ কবি-সাহিত্যিকসকলে কি ধাৰা গ্ৰহণ কৰিছে, সেই কথা জানিবৰ মানসেৰে, ইংৰাজী 'ছোভিয়েত লিটাৰেচাৰ' নামৰ মাহেকীয়া আলোচনী পঢ়িবলৈ ললো। কচ সাহিত্য তথা পৃথিৱীৰ সাহিত্যৰ সবল সহজ আলোচনাৰে পূৰ্ণ এই আলোচনীৰপৰা আধুনিক কবিতাৰ চিন্তাধাৰাৰ সম্যক পৰিচয় পাব পাৰি। ছোভিয়েত ৰাষ্ট্ৰৰ অন্তৰ্গত থকা তাজিকিস্তানৰ লেনিন-বঁটাবিজয়ী কবি মিক্স' টাৰচান-জ'ভৰ 'এজন কবিলৈ' বোলা কবিতাটিত কবিতাৰ স্বৰূপ ব্যাখ্যা এনেদৰে কৰিছে। এইটো ১৯৬৩ চনত লিখা। তেওঁ কৈছে :

"কবিৰ কল্পনাত যি প্ৰেৰণাৰ জুই জলে, তাতেই কবিতাৰ জন্ম হয়। সূৰ্য্য আৰু কবি দুয়োৰে একে ব্যৱসায়। দুয়ো উমু দিয়ে আৰু দুয়োৰে সৃষ্টিত পোহৰৰ উৎস প্ৰকাশিত হয়। তাপ নথকা ঘৰখন বৰফৰ দৰে চোঁচা পৰি থাকে, উম নলগা মৰম-চেনেহ নথকা ঘৰ এখনত লেমৰ পোহৰে উমু দিব নোৱাৰে। উমু অৰ্থাৎ মৰম-চেনেহ নথকা হিয়া—লৰাই আনন্দত দলিওৱা শিলগুটিৰ নিচিনা। উমু নথকা গীত-কবিতাও সেইদৰে নিৰুপ, শুকান। ব'হৰ তাপ নাপালে ফুলবোৰ হুফুলে, তেতিয়া ফুলৰ কাৰণে মাছহৰ হেঁপাহো নজন্মে—প্ৰশংসাৰ শব্দও নোলায়, ফুল তেতিয়া এলাগী কুঁৱৰী হয়। শিশু নথকা দোলনাখন অকলে হেলি-ফুলি থকাহি উমু নথকা আনন্দ-উৎসৱ তেনেই চোঁচা যেন লাগে। সেইবাবে কবিয়ে হাতত প্ৰেৰণাৰ জুই-শিখা লৈহে নিজ কামনাৰ অস্বৰূপ অনাপত্ত ভৱিষ্যতৰ কথা লিখিব পাৰে। প্ৰেম, কবিতা আৰু তীখা—তিনিওৰে একে স্বভাৱ, গঢ় লৈ থিয় দিবলৈ তিনিওকে লাগে স্বাধীন আলোক। জুই জলি থকা ইটাৰ ভটাৰ দৰে কবিৰ হিয়াত প্ৰেৰণাৰ জুই জলি থাকিব লাগিব। তেতিয়া হলে কবিৰ সেই জুয়ে মানৱ-আত্মিক তত্ত্বস্বৰূপ জুই দিব পাবিব আৰু সেই জুয়ে আনক প্ৰেৰণা দিব পাবিব। কবিৰ শকাবলী অগ্নিশিখাৰ উজ্জল জ্বিভাৰ দৰে হ'ব লাগিব—উৰি যোৱা জেট্ বিমানৰ ফিৰঙতি যেন হ'ব লাগিব। কবিয়ে শিলবোৰক (দয়ামায়া নাইকিয়া হিয়াবোৰক) প্ৰাণ দিব লাগিব আৰু সিহঁতৰ কৰ্ত্তৃত্ব বেধনাৰ ছব দিব লাগিব। সেইবাবে এই খন্তেকীয়া মানৱ জীৱনৰ দিনবোৰ অপব্যয় নকৰি, সং ব্যৱহাৰ কৰা। অন্তৰ ৰহি থকা বেধনাৰ জুই নাখাকিলে একো প্ৰেমহেই জীয়াই থাকিব নোৱাৰে।"

এই ব্যাখ্যা আৰু আমাৰ পুৰণি ভাৰতীয় ব্যাখ্যাৰ মাজত আমি একো পাৰ্থক্যকে দেখা নাপাওঁ। এই দৃষ্টিভঙ্গিৰে আধুনিক কচিয়াৰ কবিসকলে জীৱনক হাতৰ মুঠিত লৈ যি কবিতা লিখিছে তাত সবল-সহজ, সৰুসাধাৰণৰ জীৱন, শস্ত্ৰৰ পথাৰ, কৰ্মৰ প্ৰেৰণা আৰু চিন্তাৰ খোৰাক উপচি আছে। আনহাতে এই কবিতাবিলাকৰ মাজত কাব্যগন্ধৰ লেশ শাস্ত্ৰ নাই, তাৰ পৰিবৰ্তে আছে বৈজ্ঞানিক যুগৰ অগ্ৰগতিৰ লগত মিলা বিশ্ববিজয়ী সপোনৰ প্ৰেৰণা, নৈতিক চৰিত্ৰ গঠনৰ সম্বলো অশেষ। দেওবৰীয়া হাটত বিক্ৰী কৰিবলৈ ঘোঁৰাগাড়ীত বোজাই কৰি অনা ঘোঁৰাৰ দ'মৰ ওপৰত বহি থকা এজনী ভুলগা নদীৰ তীৰৰ উপজাতীয় ছোৱালীক দেখি আধুনিক কচিয়াৰ কবি এজনক কৈছে :

“অ’ ৰাফেল, তুমি যদি ইয়ালৈ
আহিব পাবিলাহেঁতেন,
ঘোঁৰা দ’মৰ ওপৰত বহি থকা
সৌ মাহুহজনী—
ৰাফেল,
ভোমাৰ তুলিকাৰ পৰশত
হ’লহেঁতেন—‘গাড়ীৰ ওপৰত মেডোনা’ৰ ছবি।”

এজনী উপজাতীয় গাভৰুক যীচুজননী মেডোনাৰ লগত সন্মানে আসন দিয়া এই কবিতাই কচিয়াৰ নৈতিক চৰিত্ৰৰ মান নিৰ্ণয় নকৰেনে ?

পশ্চিমীয়া জগতত উৎকট্ কাব্য-প্ৰবল মনস্তত্ত্বৰ প্ৰভাৱ যে মান হৈ আকৌ আদৰ্শবাদৰ ফালে গতি লৈছে তাৰ প্ৰমাণ এয়েই। এটা নাটকীয় পটভূমিত মানৱ-চৰিত্ৰই কেনেকৈ আত্ম-প্ৰকাশ কৰে আৰু কবি-শিল্পীসকলে এই চৰিত্ৰসমূহৰ মনস্তাত্ত্বিক দিশলৈ কিমান গভীৰভাবে সোমাই এটা চিত্ৰস্তম্ভ ৰূপ দিছে সেইটো লক্ষ্য কৰিবলগীয়া।

ইয়াৰ লগতে আমি বিশ্বনাহিত্যৰ শেহতীয়া প্ৰতিভা ইলিয়টক অকণমান চালে আধুনিক কবিতাৰ ধাৰাৰ লগত ভাৰতীয় ঐতিহ্যৰ অপূৰ্ণ মিলন দেখা পাম। ১৯৬৫ চনত দিল্লী মহানগৰীত চেণ্ট্ টিফেল্ কলেজ আৰু ‘কংগ্ৰেছ কব কালচাবেল ফ্ৰিডম’ৰ যুটীয়া চেমিনাৰত আঠজন খ্যাতনামা স্বলাবে অংশ গ্ৰহণ কৰিছিল। বিচাৰ্ড এল, বাৰথ’ল’মিৱে ইলিয়টৰ কবিতা আলোচনা কৰি এইদৰে কৈছে :

“ইলিয়টৰ ছন্দ সাধাৰণ কথাৰ নিচিনা, সহজ, পোনপটীয়া আৰু দৈনিক কোৱা কথাৰ সংমিশ্ৰণ। তেওঁ মাহুহৰ এই তিনিটা গুণৰ ঘাইকৈ ঘনিষ্ঠ ভাবে সম্পৰ্ক ৰক্ষা কৰিছে : দান, দয়া আৰু দমন।” জীৱনৰ আবস্ত মানেই জীৱনৰ অন্তিম আৰু অন্তিম মানেই আকৌ আবস্ত। ইয়াৰ লগত বৈদিক আৰু বৌদ্ধ দৰ্শনৰ সম্পূৰ্ণ মিলন ঘটিছে। জন্ম আৰু মৃত্যু, আবস্ত আৰু অন্ত, এই থিয়বিৰ লগত বৌদ্ধসকলৰ ধৰ্মশাস্ত্ৰ ধৰ্মপন্থৰ প্ৰথম আৰু শেষ শ্লোকৰ ভাব সমান্তৰাল ভাবে গৈছে।”

অগ্নী বাধানাথ হুকন বেদান্ত বাচস্পতিব 'কথাবে উপনিষদ' কোরা হৈছে যুগ্মবাক্যক
এটি বিচার। দেহতা, মাহুহ আৰু অহুহ, সকলো প্রজাপতিব সন্তান। এই তিনিও
প্রজাপতিব সন্তান। এই তিনিও প্রজাপতিক উপদেশ বিচাৰিলে ফুটাই একো নকৈ দ—
আখৰটো বৰ দীঘলাই উচ্চাৰণ কৰিলে—দ—অ—অ। দেহতাই ঈশ্বৰ অৰ্থ কৰিলে—দ—
দাম্যত। অৰ্থাৎ সংযমী হোৱা আৰু কামনা পৰিত্যাগ কৰিবলৈ শিকি। মাহুহকো প্রজাপতিয়ে
সেই দ—অ—অ—শব্দেই উপদেশ দিলে। মাহুহে অৰ্থ কৰিলে—দ—দন্ত—দান কৰা। ঈশ্বৰ
তাৎপৰ্য্য লোভ পৰিত্যাগ কৰা। নিষ্ঠুৰ অহুহেও সেই দ—অ—অ শব্দকে পালে। তেওঁবিলাকে
ভাব অৰ্থ কৰিলে—দ—দ—দ—দ—দ অৰ্থাৎ 'দয়া কৰা', ক্ৰোধ পৰিত্যাগ কৰা। প্রজাপতিয়ে
দিয়া এই উপদেশৰ মূল কথা হ'ল কাম, ক্ৰোধ আৰু লোভ পৰিত্যাগ। বিজুলী-চেৰেকনি
মাবিলে 'দ'ৰ দৰে যি একাৰেকা বিজুলী চমকি উঠে সেয়েই প্রজাপতিয়ে উচ্চাৰণ কৰা দ—দ
বুলি মাহুহে বিশ্বাস কৰে। বজ্জলনিৰে মেঘিনী কঁপাই মাহুহক কয় :

দাম্যত-দন্ত-দয়ধম্!

দা ম্য-ত-দন্ত দয়ধম্!

ইলিয়টে ঈশ্বাবেপবাই তেওঁৰ কবিতাত দিয়া, দয়া কৰা, দমন কৰা—এই দৰ্শন প্ৰৱৰ্ত্তন কৰিছে,
গতিক সম্পূৰ্ণ ভাৰতীয় আদৰ্শৰ লগত মিলা নীতি। ধৰ্মপন্থৰ প্ৰথম শ্লোকটোৰ সাৰাংশ এনেদৰা :

মন ধৰ্মসমূহৰ পূৰ্ণগামী। মনেই শ্ৰেষ্ঠ আৰু ধৰ্মসমূহ মনোময় বা মনৰ দ্বাৰা গঠিত।
যদি কোনোৱে দোষযুক্ত মনেৰে কথা কয় কিবা কাম কৰে, তেন্তে গাড়ী টানি নিয়া বলধৰ
ঠেঙৰ পাছে পাছে ছুবি থকা চকাৰ দৰে দুখে তেওঁৰ পাছ নেৰে। শেষৰ শ্লোকটো এনে :

“যি মুনিয়ে পূৰ্ণজন্মৰ কথা উপলব্ধি কৰিব পাৰে, যি মানস চকুৰে স্বৰ্গ-নৰক দেখে,
যিজনে পুনৰ জন্মৰপৰা পৰিত্ৰাণ পালে, যাৰ জ্ঞানে পূৰ্ণতা লাভ কৰিলে আৰু যি জন সকলো
বিধৰ পূৰ্ণতা প্ৰাপ্ত হ'ল, তেওঁকেই মই ব্ৰহ্মজ্ঞানী বুলি কওঁ।”

দৰাচলতে সৰ্বসাধাৰণতে কোৱা সহজ সবল ভাষাৰ বাস্তৱ ৰূপৰ ক্ৰেমটোৰ ভিতৰত
ইলিয়টে যি জীৱন-দৰ্শন লুকাই থৈছে তাৰ লগত ভাৰতীয় দৰ্শনৰ ভাৰথাৰাৰ একো প্ৰভেদ
নাই। বাধাক্ৰমণে কয় : “বুদ্ধি আত্মবোধৰ, আৰু বাহিৰৰ প্ৰকাশ অন্তৰ্জন অহুভূতিৰ বশবৰ্ত্তী।
ধৰ্ম মানে বাহিৰৰ উৎসৱ পাৰ্ৱণ নহয়। ধৰ্ম মানে সত্য-দৰ্শন আৰু অহুভৱ। এই অভিজ্ঞতা
খণ্ডেকীয়া আবেগৰ উত্তেজনা বা বুধা কল্পনা নহয়। ই আত্ম-উপলব্ধিৰ গভীৰ তত্ত্ব।” ইলিয়টত
এইবিলাকেই আছে।

কাম-বাসনাৰপৰা ওপজা বিষয় স্বৰূপ শ্ৰীশঙ্কৰদেৱেও ‘হৃৎনিঃ বিষয় স্বৰূপ’ বুলি স্বণ্য
কৰিছে। সংযমী হবলৈ সকলো প্ৰকাৰৰ পৰিবেশ সৃষ্টি কৰি নৈতিকতাৰকালে আগবঢ়াই দিব
পাবিলে জন্ম-নিয়ন্ত্ৰণৰ নামত হোৱা শাস্ত্ৰ-বিগৰ্হিত জগৎহত্যা-মহাপাপৰপৰা এই মহান ঐতিহ্যপূৰ্ণ
প্ৰাচীন দেশখন বৰ্দ্ধা পৰিব; যেনে ব্যাধিত ভব বয়সতে মাহলিহুটা ডেকা-পাঙকবিলাক
নিপোটল আত্মবান হৈ গোলাপ ফুলৰ দৰে হাঁহি থাকিব পাবিব।

অসমীয়া কাব্য-কাননত প্ৰাণৰ পাপৰি নি'চি মাত্ৰ ৩১ বছৰ বয়লত যিজন তৰুণ
তৰুণীয়ে মেলানি মাগিলে, সেই গণেশ গগৈৰ প্ৰতি প্ৰীতি জনাই ডেউৰ কবিতাবেই এই
আলোচনাৰ সামৰণি ব'লা হ'ল।

“হুথী, হুথী, হীন, হীন,   ধনী, দানী, অভিমানী
সন্নাৰে নিবেদি বয় শোণিতৰ ধাৰ,
মৰণ পাবতে সখি,   নোৱাৰে হচিব কেৱে
যাউতিহুগীয়া স্মৃতি প্ৰেম-প্ৰতিভাৰ।”

পৃথিবীৰ সাহিত্যত গল্প আৰু উপন্যাসৰ মহাসাগৰ সৃষ্টি হৈছে। অসমীয়া সাহিত্যতো
এইবিধ কথা-সাহিত্য জনপ্ৰিয় হৈ উঠিছে আৰু এদল সক্ৰিয় প্ৰতিভাশালী তৰুণ লিখকে
অসমীয়া সাহিত্যৰ সেৱাত আত্মনিয়োগ কৰিছে। তেওঁবিলাকে সমসাময়িক
বৰ্ণহেৰা যুগৰ সাহিত্য
সাহিত্যত যৌৱন-স্থলত প্ৰেৰণাবে নতুন নতুন বিষয়-বস্তু আৰু সমস্তাৰ
উত্থাপন কৰি জীৱনৰ বিভিন্ন দিশৰ পৰ্যালোচনা কৰিছে। তেওঁবিলাকৰ বচনাত কিমান
গভীৰ ভাৱ আছে, কি প্ৰগতি সাধিত হৈছে আৰু আমাৰ সাহিত্য আগবাঢ়ি যোৱাত কেনেকৈ
সহায় কৰিছে সেইকথা সমালোচকসকলে সহৃদয়তাবে বিচাৰ কৰি চাবৰ সময় হৈছে। এনে
সমালোচনা হ'ব লাগে যাতে তেওঁবিলাকে অচিনাকী মতবাদৰ মোহত পৰি আমাৰ ঐতিহ্যক
একেবাৰেই অৱজ্ঞা নকৰে আৰু আমাৰ সংস্কৃতিৰ বৰ আলিবাটটো এৰি ফালৰি নাকাটে।
আমাৰ প্ৰধান উদ্দেশ্য হ'ব লাগে পাঠকৰ মনত দ-কৈ সাঁচ বহুৱাবপৰা, আজিৰ পৃথিবীৰ বিবিধ
চিন্তাৰ সংঘৰ্ষত জয় হোৱা নতুন নৈতিক আদৰ্শ আৰু আগেয়ে চিনি নোপোৱা পৃথিবীখনৰ
নৱৰণ প্ৰতিকলিত কৰি তোলা। এই কাৰণে আজিকালিৰ গল্প আৰু উপন্যাস অকল অৱসৰ
বিনোদনৰ আহিলা নহৈ—জীৱন-গঢ়া সাহিত্যত পৰিণত হ'ব লাগে। এজন কচ সমালোচকে
কয়—“আমাৰ এখন কিতাপত এটা বটালিৰ গুণ থাকিব লাগে, বলিষ্ঠ ভাৱ থাকিব লাগে,
নিৰীক্ষণৰ সূক্ষ্মবিচাৰ থাকিব লাগে।” জনগণৰ জীৱনৰ এখন দাপোণৰ দৰে চহা জীৱনৰ প্ৰকৃত
ৰূপ ফুটি উঠিলে তাত লিখকৰ প্ৰতিভাবে আধুনিক জীৱনৰ দৰ্শন যোগ দিলে সপোন-দৃষ্টিকে
মিলা নতুন ৰূপৰ নতুন সাহিত্যই নিশ্চয় আমাক সম্পদ দিব। ইয়াৰপৰা বাস্তৱবাদী সাহিত্য
সৃষ্টিৰ আনন্দ আৰু সমাজ কল্যাণ সাধিত হ'ব। টলষ্টয়ৰ দৰে খৰি এজনেও পৃথিবী-বিখ্যাত
কথা-সাহিত্যিকসকলৰ গল্প আৰু উপন্যাস পঢ়িছিল। তেখেতে নিজেই কৈছে—এজন অখ্যাত
লিখকে শিশু আলোচনী এখনত লিখা এটা গল্প পঢ়ি মুগ্ধ হ'ল। গল্পটোৰ সাৰাংশ এনেদৰে :
ঐতিহাসিকবিলাকৰ ইটোৱ পৰ্ব্বৰ উল্লেখৰ বিনা এগৰাকী ছত্ৰী বিধৱাই ইটোৱৰ কে'ক ভৈয়া
কৰিবলৈ অলপ যত্ন ধানৰ ময়লা ইষৰ-সিষৰত বিচাৰি আনি ময়লাখিনি মাৰিবলৈ পাত্ৰত বান্ধি
থৈছেহি। তাৰ মোহানত দিবলৈ অলপ খৰিৰ বিচাৰি প'জাটো এৰি মাল্লহ গৰাকী বাহিৰলৈ
গ'ল। ল'ৰা-ছোৱালীকেটাক দৰ এৰি কেনিও নাৰাবলৈ কৈ গ'ল আৰু সেই ময়লাখিনিটো
চুই দি থাকিবলৈ কলে। তাক যোৱাৰ পাচত ল'ৰা-ছোৱালী আটাইকেইটা পোটখাই ধোৱালি

কবিতায় ধৰিলে। সিহঁতে যাকে কৈ যোৱা কথাটো পাহৰি খেলিবলৈ বাটলৈ ওলাই গ'ল। হাঁহুত থৰি লৈ মাক উলটি আহি দেখে সেই ময়দাখিনি ধোৱা টেমুলৰ ওপৰত ফুৰা এজনী উঠি ময়দাখিনি ডেনেই শেষ কৰি তেঁওৰ নথোৰে এছাবি এছাবি মাটিৰ মজিয়াখনলৈ সিঁচি দিছে আৰু ফুৰাশোৱাখিনিবোৰে মাটিৰপৰা খুঁটি খুঁটি খাই আছে। হতাশ হৈ মাকে ল'ৰা-ছোৱালীকিটাক শাওপাত দি অন্তৰত বেজাৰ-লগাকৈ কান্দিবলৈ ধৰিলে। ইপিনে ল'ৰা-ছোৱালীকিটালৈ খুজি আগিল—খনী মাহুতবিলাকৰ ল'ৰা-ছোৱালীবিলাকে বিধে বিধে ধাব, মাওবা ল'ৰা-ছোৱালীকিটাকনো কাইলৈ কি দিব এই ভাবি বিধবা গৰাকী বিদোবত পৰিল; কিন্তু সময়টো সন্ধান কৰিবৰ উপায় বিচাৰি মাকে মোটা আটাৰেই কে'ক তৈয়াৰ কৰিবলৈ বিষ কবিলে। ডাঙে কণীৰ বগা অংশ আৰু ফুহৰ দি কে'ক তৈয়াৰ কৰিবলৈ ল'লে আৰু ল'ৰা-ছোৱালীকিটা আহি মাকক বেৰি ধৰিলেহি। মাকে কলে—“ইটোৰৰ আইন কে'কৰ ধৰেই সোৱাদ এয়া আমি আটাৰ কে'ক তৈয়াৰ কৰিলো। কাইলৈ ইটোৰ পৰুৱা থাম। আ: কেনে সুন্দৰ হৈছে!”—এই বুলি মাকে এনে ধৰণৰ এটি গীত গাবলৈ ধৰিলে:

“সন্তোষিয়া সবল প্রজাব
বিনন্দীয়া ঘেঁহৰ পথাৰ
ঘেঁহৰ আটাৰ কে'ক কেনে
থাবলৈ মজাব।”

তৎকণাৎ ল'ৰা-ছোৱালীবিলাকৰ মনৰ বেজাৰ কেনিবা গ'ল আৰু আনন্দত উদ্ভাস হৈ মাকৰ লগে লগে সেই ছন্দটো গাই নাচিবলৈ ধৰিলে। আগতকৈও বেছি আনন্দ মনেৰে ইটোৰৰ কে'ক থাবলৈ অপেক্ষা কৰিলে।

আমাৰ সমাজত কটাছটা কাণোৰ পিছি হাটে-বজাবে ঘূৰি ফুৰা কণ কণ ল'ৰা-ছোৱালীবোৰ, কেঁহেবাজবটা যেন, শেঁতা মুখৰ মাহুতবোৰ, বিহৱে-সংক্ৰান্তিয়ে লোকৰ মুখলৈ চাই হুনিয়া পেলোৱা বিধবা দুখীৰ চৰিত্ৰবিলাক, গল্প-উপজ্ঞাসৰ মাজলৈ অহা উচিত। তেঁহে গণ-সাহিত্য গঢ়ি উঠিব। অকল ডুইংকমৰ মজলিচ, বেটুৱীৰ কাঁটা-চামুচৰ খিটখিটনি আৰু উচ্চ শ্ৰেণীৰ জীৱনৰ মাজতে আৱদ্ধ হৈ থকা সমস্ত পাব হৈছে। এখন সমাজবাদী গণতান্ত্ৰিক দেশৰ নিয়ন্ত্ৰণ মাহুতজনকো সন্মানৰ স্থান দিয়া উচিত। চহা-জীৱনৰ কথা কবলৈ যাওঁতে গাৱলীয়া চৰিত্ৰবিলাকক ডই, সি, তাক বুলি হেয় জান কৰা অস্বাভাৱিক। আকাশবাণীয়ে খেতিয়কসকললৈ বিবিধ বাৰ্ভা দিওঁতে যিটো ভাষা ব্যৱহাৰ কৰিছে তাৰপৰা ব্যৱহাৰ হ'ব এটাহে কাণত পৰে। অসমীয়া গাৱঁৰ মাহুতবিলাকেও পদ-পাৰদৰ্শ ঘোষা-কীৰ্ত্তন পঢ়ি-শুনি মাজিড তাৰা' বঢ়িয়াকৈ ক'ব পাৰে। উচ্চ শ্ৰেণীৰ কাৰণে এটা আৰু চহা মাহুতৰ কাৰণে আন এটা ভাষা থকাটো গণতান্ত্ৰিক নীতিৰ সম্পূৰ্ণ বিৰোধী।

১৯৪৭ চনৰ ১০ আগষ্টৰ দিনৰপৰা ভাৰতবাসীয়ে মুক্তি-মৰদল গাই মুকলি ভাবে উৰাহ ল'বপৰা হ'ল আৰু লগে লগে বাৰ্জনৈতিক আৰু সামাজিক পটভূমিত বিবিধ সম্বাদ উপস্থিত

হলহি। তেতিয়াবপৰা ১৯৬৭ চনলৈকে এই দুই দশকত অসমীয়া কবিতা, গল্প আৰু উপন্যাসভেদে এটা নতুন ধাৰা সোমালহি। মিসকল কবি, কলা-সাহিত্যিক এই ছোৱাত অবিহণা দিলে আৰু এতিয়াও দি আছে সেইবিলাকৰ বহুল আলোচনা কৰিলে আমাৰ নিবেদন বৰ দীঘলীয়া হ'ব। বিশেষ ভাবে কাবো নাৱ উল্লেখ কৰিবলৈ আৰি ইচ্ছা কৰা নাই, অকল এই কাৰণে, যে, হয়তো কোনোবা গুণী শিল্পীৰ নাম আৰি ভালকৈ নপঢ়াব বাবে, বাদ পৰিও দাৰ পাৰে। আমি নতুন লিখকসকলক স্বাগত সন্ধ্যাৰ জনাইছোঁ। আহক, আমি সকলো মিলি মাতৃজাতি, মাতৃভূমি আৰু মাতৃভাষা এই তিনি মাতৃৰ সেৱাত নিঃস্বার্থভাবে আত্মনিয়োগ কৰি অসমৰ গৌৰৱ বৃদ্ধি কৰোঁক।

আমাৰ এই জয়ভূমিখনত ৰাজনৈতিক, সামাজিক আৰু অজ্ঞাত ক্ষেত্ৰত বিবোধ, বিসম্বাদ আদি উপচি পৰিছে। বড়ো ভাইসকলে বড়োভাষাৰ মাধ্যমেৰে শিক্ষা লবলৈ বিচাৰিছে।

হুঃশ্বপ্ন নাশন

অসমীয়া ভাষাত প্ৰায় শতকৰা ৫০ ভাগ বড়ো শব্দই আছে। বড়ো ভাইসকল সংখ্যাত নিচেই তাকৰ হলেও তেখেতসকলেই অতি পুৰণি অসমীয়া। বড়ো সাহিত্যিকসকলে অসম সাহিত্য সভাত সোমাই সমিল-মিলেৰে স্ত্ৰীমাংসা কৰিলেহে আমাৰ কল্যাণ সাধিত হ'ব। এই সম্পৰ্কে সাহিত্য সভাই কাৰ্য্যকৰী পদা অচিৰে হাতত লোৱা উচিত।

'আহোম-টাই মনোৱাদ পৰিষদ' নামে এটি অস্থানৰ জন্ম হৈছে। অসম (অচম) শব্দটোৱেই আহোমসকলৰ প্ৰভাৱ ধোষণা কৰি আছে আৰু আহোম ৰাজত্বত অসমীয়া সমাজ সন্মুখ হ'ল। এনেহেন এখন দেশত এটি সুকীয়া মনোভাৱ সৃষ্টি কৰা সমুহীয়া কল্যাণৰ বিবোধী কথা হৈছে। স্বামী আৰু গজগজীয়া ভাবে আমি প্ৰতিষ্ঠিত নহৈ, খণ্ড খণ্ড ভাৱত কালৰি কাটিলে অসমীয়া ভাষা-সাহিত্য-সংস্কৃতি বিপন্ন হ'ব। আমি যেন বিভেদ সৃষ্টি নকৰি জয়ভূমিৰ ঐক্য সাধনত ত্ৰুতী হওঁ ইয়াকে সৰ্বোচ্চ জনালোঁ।

সুকীয়া 'কমতা ৰাজ্য', গোৱালপাৰাৰ 'স্বায়ত্বশাসন প্ৰদ' ইত্যাদি হুঃশ্বপ্নৰে অনেক অসমীয়াৰ মন বিক্ষিপ্ত হৈছে। চিন্তাশীল কল্যাণকামী লিখক, কাকতৰ সম্পাদক আৰু দেশ-নায়েকসকলে এই হুঃশ্বপ্নবোৰ শুভ বুদ্ধিৰে নাশ কৰি, গোৱালপাৰাবপৰা মহিয়ালৈকে সন্মুখ অসমখন বিভেদবিহীন এটা গোটত পৰিণত কৰিবলৈ যথেষ্টকে লাগিব হ'ল। গৃহ-কন্দলৈ শ্বশ্বৰ মূল। আমাৰ মাজত যেন এনে একো কন্দল নাথাকে।

মহাবীৰ লাচিত বৰফুকনৰ নামত যি এটি আন্দোলনৰ সূত্ৰপাত হৈছে দি ভাল কথা। কাৰণ, বীৰপূজা কৰিবলৈ লাগে, কিন্তু এনেহেন এজন স্বদেশপ্ৰাণ অমৰ বীৰৰ নামত যেন একো ঢেকা নালাগে তালৈ সকলোৱে মন কৰা উচিত। আমাৰ নিজৰ বোধেৰে আমি এইজন চিৰস্মৰণীয় বীৰৰ নামত এটি 'শবীৰ সাধন মহাবিদ্যালয়' গুৱাহাটীত স্থাপন হোৱাটোহে অতি লাগতিয়াল কথা বুলি ভাবো। অসমীয়া ডেকাসকলৰ মাজত শবীৰ সাধনৰ জুৰি থকা দিবলৈ এনে এটি অস্থানৰ বৰ দৰ্কাৰ। এই ক্ষেত্ৰত অসমীয়া ডেকাসকল বহুত পিছ পৰি আছে। আমি হায়দৰাবাদত এনে এটি 'কলেজ অব্ ফিজিকেল কালচাৰ' দেখিছিলোঁ। এই কামত আমাক চৰকাৰেও নিশ্চয় সহায় কৰিব।

অন্য সংস্কৃত পুঁথিতে অল্পোন্নত জনোন্নত মতে সংস্কৃত ভাষা শিক্ষা উচ্চ বাধ্যতামূলক।
সংস্কৃত আৰু হিন্দী বাধ্যতামূলক হোৱা নিষিদ্ধ উচিত। মহাপুৰুষীয়া সংস্কৃতিকেই বোলক বা
অইন সংস্কৃতিকে বোলক, সকলোৰে মূলতঃ সংস্কৃত সাহিত্যই আছে। সংস্কৃত
জানিলে হিন্দী জনাতো সুবিধা হ'ব।

হিন্দী ভাষাৰ প্ৰতি বিৰূপ মনোভাৱ পোষণ কৰা মানে বাস্তৱ ঐক্য সাধনত ব্যৰ্থ
হ'ব। সাহিত্যৰ্থী বেজবৰুৱাই ৭৫ বছৰৰ আগতে পঞ্চম ভাগ 'জোনাকী' কাকতত
হিন্দী সম্পৰ্কে এইদৰে লিখি থৈ গৈছে :

"হিন্দী ভাষা অতি শ্ৰেষ্ঠ ভাষা। সি যেনে ডেকী, যেনে কোমল, যেনে তপসু যেনে
চোঁচা, যেনে কটু যেনে মধুৰ।... ভাৰতবৰ্ষৰ অধিক সংখ্যক মানুহে হিন্দী ভাষা বুজি
আৰু কয়।... ভাৰতবৰ্ষী মহাবাহী ভিক্টোৰীয়াই মৌলবী বাৰি অতি যত্নেৰে হিন্দী ভাষা
শিকিছে আৰু সেই ভাষাত কথা ক'ব পৰা হৈছে। যদি ইংৰাজী ভাষাৰ বাহিৰে ভাৰতবৰ্ষত
কোনোবা ভাষা গোটেই ভাৰতবাসীৰ পৰস্পৰৰ কথা ক'ব আৰু ভাৰ জনসাধাৰণ কবিব
উপযোগী তেন্তে সি হিন্দীভাষা।" ...

কচিয়াত ত্ৰিশটামান বেলেগ বেলেগ ভাষা আছে, কিন্তু ডেওবিলাকে আমাৰ দৰে
ভাষা-সমতাৰ কুফল ভোগ কৰিবলগীয়া হোৱা নাই। প্ৰত্যেক ভাষাৰ সম্পদসমূহ বাস্তৱকৰণ
কৰি আজিৰ কচ সাহিত্যৰ বিশাল ক্ষেত্ৰ এখন হৈছে আৰু বিভিন্ন ভাষা-ভাষীৰ মাজত
ঐক্য সাধিত হৈছে। আমাৰ বাস্তৱত যদি হিন্দীয়েই উমৈহতীয়া ভাষা হয় তেন্তে সকলো
আঞ্চলিক সাহিত্যৰ লগত সমগ্ৰ ভাৰতবৰ্ষৰ সংহতি সাধনৰ এটি সোণালী পথ ওলাব।
এইবাবে হিন্দীৰ বিৰোধিতা কৰা উচিত নহয়।

বৰ্গীয় বাধানানুসংগত দৰ্শন, উপনিষদ আদি অসমীয়া সাহিত্যলৈ মূল্যবান বৰঙনি।
কিছুদিনৰ আগতে ৰাজ্যিক প্ৰচাৰ সঞ্চালক অধ্যাপক দুলালচন্দ্ৰ ভূঞাৰ 'জীৱনৰ মান' চিন্তা-
চিন্তাশীল সাহিত্য
দৰ্শন, উপনিষদ
গদ্য এখন মূল্যবান গ্ৰন্থ আমি পাইছো, কিন্তু আমাক উপনিষদসমূহ,
বেদৰ ভাঙনি, জৈন দৰ্শন, ইছলামীয় দৰ্শন, শিখ ধৰ্মৰ তত্ত্ব আদিৰ অসমীয়া
ভাঙনি বৰ প্ৰয়োজন হৈছে। কাৰণ অসমত বাসকৰা সেই সেই ধৰ্মৰ
লোকসকলে অসমীয়া ভাষাত পঢ়িবলৈ কিতাপ পালে অসমীয়া সাহিত্যৰ ক্ষেত্ৰখন বহল হ'ব
আৰু আমাৰ মাজত আন্তৰ্গত ঐক্য সাধিত হ'ব। 'অসমীয়া সাহিত্যৰ সম্পদ বাহিৰত প্ৰচাৰ
কৰিবৰ উদ্দেশ্যে ইংৰাজী ভাষাৰে কিতাপ লিখিবলৈ সলাবলকল আগবাঢ়ি আহক। ৰাজনীতিৰ
মাজত থাকিও ক্ৰীয়ে বৰুৱাই 'অসমীয়া সাহিত্য' সম্পৰ্কে ইংৰাজী কিতাপ এখন লিখা বাবে
তেখেত শলাগৰ পাত্ৰ। ডঃ নেওগৰ ইংৰাজী 'শব্দবোধ'ৰ দৰে আৰু কিতাপ লাগে।

গ্ৰন্থকাৰ, প্ৰকাশন পৰিষদ আৰু কিতাপ প্ৰকাশ কৰা প্ৰতিষ্ঠানসমূহৰ মাজত এটা সংহতি
সাধনৰ প্ৰয়োজন অতীব কৰা হৈছে। শিশু-সাহিত্য, চিত্ৰায়িত সাহিত্য প্ৰচাৰণী, গ্ৰন্থ কাৰী,
জীৱনী সাহিত্য আদিত আমাৰ সাহিত্য পিছ পৰি আছে। সাহিত্য মতা, প্ৰকাশন পৰিষদ

আমক পুৰি প্ৰকাশকসকলৰ এটা সংহতি স্থাপন হোৱা অতি প্ৰয়োজন। সাহিত্য সভাই অকলে সকলো কাম কৰিবলৈ সভাৰ পুঁজি নাই, ছপাশাল নাই। সেইবাবে সহযোগী প্ৰতিষ্ঠানসমূহৰ

গ্ৰন্থকাৰ আৰু
প্ৰকাশক

ভিতৰত কোনে কোনবিধ কিতাপ প্ৰকাশৰ দায়িত্ব লব সেই কথা আলোচনা কৰি কামত হাত দিব লাগে। এনে কৰিলে অলপ দিনৰ ভিতৰতে আমাৰ ভাষাত বহুত কিতাপ ওলাব। স্থখৰ বিষয়, প্ৰকাশন পৰিষদে অগাধ পণ্ডিত আনন্দৰাম বৰুৱাৰ সংকলিত অভিধানখন পুনৰ মুদ্ৰণ কৰা কাম হাতত লৈছে। ভালেমান মূল্যবান গ্ৰন্থৰ অল্পবায় প্ৰকাশ কৰা বাবে পৰিষদক শলাগ জনোৱা হ'ল।

এতিয়ালৈকে অসম সাহিত্য সভাখনৰ যি গাঁথনি আছে, ইয়াৰপৰা সকলো কাম কৰিবপৰা সম্ভৱ নহয়। আনহাতে সাহিত্য সভাক যি পৰিমাণ পুঁজি লাগে সিমান পুঁজিও নাই। এবছৰকাল এজন সম্পাদক হৈ কিমান কাম কৰিব পাৰে সেইটোও ভাবিবলগীয়া কথা। সাহিত্য সভাৰ লগত বিশ্ববিদ্যালয়ৰ কেলোম্পিং থকাৰ দৰে কিছু 'সহযোগী সদস্য' লাগে আৰু এজন সম্পৰ্কৰক্ষী বিষয়া স্থায়ীভাৱে লাগে। অসমৰ বিভিন্ন ঠাইত আলোচনাচক্ৰৰ আয়োজন কৰি সকলো পন্থৰ সাহিত্যিকৰ লিখিত আলোচনাবিলাক সংগ্ৰহ কৰি সাহিত্য সভা পত্ৰিকাৰ যোগে প্ৰচাৰ কৰিলে অসমীয়া সাহিত্যৰ অশেষ কল্যাণ সাধন হব। এই সম্পৰ্কে আমাৰ বিস্তৃত আঁচনি মধ্যসময়ত সাহিত্যসেৱীসকলৰ জ্ঞাতাৰ্থে দাঙি ধৰাৰ ইচ্ছা আছে।

অসমীয়া ভাষাৰ উন্নতিৰ অৰ্থে আমাৰ চৰকাৰে যি কেবা অৰ্থ সাহায্য দিছে সি অতি সামান্য। এইখন আমাৰ বাজা, এয়া আমাৰ ভাষা-সাহিত্য আৰু এই চৰকাৰ আমাৰ চৰকাৰ। লম্বা সাহিত্যসেৱীয়ে চৰকাৰক একমুখে জনাওক যে, পিছ পৰি থকা অসমীয়া সাহিত্যৰ উন্নতিৰ হকে চৰকাৰে আমাক বহুবি নিচেই কমেও একলাখ টকাৰ এটি অঙ্কন দিব লাগে। টকা নহলে একো কাম কৰিব নোৱাৰি। অকল চৰকাৰেই নহয়, বাইজেও এইকালে মন কৰিব লাগে। সভাৰ এটি নিজা ছপাশাল হলে যুত সাহিত্যিকসকলৰ গ্ৰন্থৰাজি, গবেষণামূলক গ্ৰন্থ আদি প্ৰকাশ কৰি সাহিত্যৰ ভঁৰাল চহকী কৰিবপৰা হ'ব। স্বৰ্গীয় হিতেশ্বৰ বৰবৰুৱা আৰু অলপতে স্বৰ্গী হোৱা সৰ্ৱানন্দ ৰাজকুমাৰৰ গৱেষণালক দুখন বিৰাট আহোম বুৰঞ্জীৰ পাণ্ডুলিপি অগ্ৰকাশিত হৈ পৰি আছে। এইবিলাক সম্পৰ্কে উয়ে খাই নষ্ট হবলৈ দিয়া উচিত নহয়।

উত্তৰ লক্ষ্যপুৰ সাহিত্য সভাত আমাৰ মুখ্যমন্ত্ৰী চলিহা ভাঙৰীয়াই উদ্বোধনী ভাষণত কৈছিল : "সাহিত্যিকসকলক সহায় আৰু সন্মান কৰা উচিত।" কথাষাৰ কোৱা আজি কেবা

সাহিত্যিক পেন্সন

বহুৰো হ'ল, কিন্তু আজিলৈকে এজনো সামৰ্থ্যহীন সাহিত্যিকে একো সাহায্য পোৱা নাই। সাহিত্য চৰ্চাৰ দৰে ভয় উদ্বেগত আত্মনিয়োগ

কৰা সাহিত্যিকসকল এখন বাস্তৱ আৱৰণ পাছ হোৱা উচিত। দৰ্ভাট কবি সাহিত্যিক পেন্সন লোৱা আত্মসন্মানবোধ থকা সাহিত্যিকসকলক কাৰণে বেজাৰ কৰা। অসম সাহিত্য সভাৰ লগত যোগাযোগ কৰি উপযুক্ত লোকক আৰ্থিক সাহায্য, পেন্সন আদি দিয়া কাম চৰকাৰে

হাতত ললেহে এই বুদ্ধিজীৱিসকলক জীয়াই থাকিবলৈ আৰু সাহিত্য সৃষ্টি কৰিবলৈ সহায় কৰা হ'ব।

‘অসম বাণী’, ‘দৈনিক অসম’, ‘জিবিউন’, ‘অনমভূমি’, ‘নীলাচল’, ‘অসম বাতৰি’, ‘বাহেকীয়া অসমীয়া’, ‘গ্ৰন্থী’ প্রভৃতি কাকতে লিখকসকলক মাননি দিয়া নিয়ম প্রৱৰ্ত্তন কৰা সন্তোষৰ কথা হৈছে। অসমীয়া সংবাদ সাহিত্যও দিনকদিনে উন্নতিৰ পথত আগবাঢ়ি যোৱাত আশাৰ সঞ্চাৰ হৈছে। গুণগ্ৰাহী বাইছেও শিল্পী-সাহিত্যিকসকলক অৰ্থ সাহায্য দি সহায়ত্বভূতি দেখুৱাইছে। এখন জীয়া সমাজত এনেবিলাক সংকৰ্ষৰ মহামূল্য আছে। কিতাপ প্রকাশকসকলেও গ্ৰন্থকাৰক দিয়া বয়েলটিৰ পৰিমাণ বৃদ্ধি কৰিবলৈ আগবাঢ়ি অহা উচিত।

সাহিত্য একাডেমী, প্রকাশন পৰিষদ, পাঠ্য-পুথি নিৰ্দ্ধাৰন কমিটী, বিশ্ববিদ্যালয়ৰ পুথি বহু বিভাগ আদিত অসম সাহিত্য সভাই প্ৰতিনিধিত্ব কৰা দৰ্কাৰ।

বৰ্ত্তমান আখৰ কোটনি সম্পৰ্কে বেয়েজালিৰ সৃষ্টি হৈছে। হেমকোষ আৰু চম্ৰকান্ত অভিধানৰ মাজত বহুত অমিল আছে। চম্ৰকান্ত অভিধানখনত অনেক লাগতিয়াল শব্দ নাই।

এইবিলাক দুৰ কৰিবৰ কাৰণে এটি বিশেষজ্ঞ কমিটী পাতি সোনকালে কাম আখৰ কোটনি, অভিধান হাত, লবৰ হ'ল। সাহিত্য সভাই চম্ৰকান্ত অভিধানৰ নতুন তত্ত্বৰণ উলিয়াবলৈ ডঃ নেওগৰ সম্পাদনাত কাম আৰম্ভ কৰিছে।

সামৰণিত দেখিছো সোৱা বৈজ্ঞানিক যুগৰ চমকপ্ৰদ ভাৱনা—মহাকাশ ভ্ৰমণ, চম্ৰলোক প্ৰদক্ষিণ। দিব্যশৰ্মৰ দৰে তুৰাৰ বৰণীয়া চম্ৰই স্নিগ্ধ শীতল কিৰণ দিয়েই থাকিব। ক্ষীৰসাগৰৰ ত্ৰিকূট পৰ্ব্বত যুগপহ হৈয়েই থাকিব। ডেটফুলে ভেৰালাগি জোনলৈ চায়েই থাকিব, ত-তয়াই তবাবোৰে শবাই সজায়ে ধ'ব—আহক, এই শাখত সৌন্দৰ্য্যৰ মোহন মেলাত জীলোহিত্যৰ শুবাহুঁতিত অসমীয়া সাহিত্যৰ সোণৰ নাওখন মেলি দিও, দেশে-বিদেশে চেনেহী ভাষা-জননীৰ গোৰৱ বৈ বৈ যক।

স্বধীৰুন্দ, ভাবিছিলো চোৰাণী কলাৰ নৈবেদ্য-সন্তাবেৰে বেদী ওপচাই আপোনাসকলক প্ৰাণৰ নিবেদন যাচিম, কিন্তু বিচাৰি পালো এসত্তৰ পাত দেউজীয়া হুবৰি বনহে। ইয়াবেই অৰ্থা বচি নিকিনৰ অস্তবভবা সেৱাটি যাচিলো।

হুবৰি বনৰ গাঁঠিয়ে গাঁঠিয়ে পোখা ওলোৱাদি পুৰুবে পুৰুবে অসমীয়া সাহিত্যসেৱীৰ সংখ্যা বাঢ়ক। তত্ত্ব চিন্তাবে পৰম্পৰৰ শুভ-সংযোগ ঘটক আৰু সমগ্ৰ বিশ্বৰ মানৱ সমাজৰ মাজত মহামিলনৰ আনন্দধ্বনি উঠক।

“অনাদি অনন্ত অচিন্ত্য ঈশ্বৰ

তুমি সে নিত্য নিৰ্দ্ধল।

শুচায়ে কৃষতি ডজোহে কেৱল

তোমাৰ পদ কয়ল।”

সপ্তদ্বিংশ অধিবেশন

মিং—১৩ ফেব্রুৱাৰী, ১৯৭০ চন

সভাপতি—শ্রী উপেন্দ্ৰচন্দ্ৰ লেখাক

অভ্যর্থনা সমিতিৰ সভাপতি মহোদয় আৰু উপস্থিত ভগ্নমহিলা আৰু মহোদয়সকল, মহাৰে প্ৰতি আমাৰ প্ৰজ্ঞা নিবেদন কৰিলোঁ। সম্পাদক মহোদয়ৰ আহ্বান পাই আমি ইয়াত উপস্থিত হৈছোঁহি। কিন্তু আমি অতি অভাৱীন। পূৰ্বত যিসকল সাহিত্যৰথী জনতা জন্মদায়ক নম:

মহাবলীয়ে এই আসন অলঙ্কৃত কৰি গৈছে সিসকলৰ তুলনাত এই অভাৱনে সাহিত্য তৰ্ভাললৈ বিশেষ একো বৰঙনি আগবঢ়াব পৰা নাই। ইয়াৰ উপৰি আজি কেইবছৰমান একপ্ৰকাৰ বিচ্ছিন্ন জীৱন-যাপন কৰি থকাৰ কাৰণে আমাৰ সভা-সমিতিবোৰৰ সৈতেও সম্বন্ধ বাখি থাকিব পৰা নাই। গতিকে ক্ৰটি-বিচ্যুতি আৰু অসম্পূৰ্ণতাৰ বাবে যেন আমাক নিজগুণে ক্ষমা কৰে।

আজি আমাৰ জাতিৰ পক্ষে এটা মহৎ দিন। অসমীয়া ভাষা সাহিত্যৰ প্ৰগতিৰ মহান উদ্দেশ্যত আজি অসমৰ সকলো ঠাইৰে লোক ইয়াত উপস্থিত হৈছেহি। আমাৰ বৰ্তমান অৱস্থাৰ অল্পতৰ আৰু প্ৰগতিৰ কাৰ্য্যকৰী পন্থা উদ্ভাৱন এই তিনিদিনীয়া অধিবেশনতে নিৰ্ণয় কৰা হ'ব। এই মহৎ উদ্দেশ্যত ভগৱন্ত পুৰুষ আমাৰ সহায় হওক ইয়াকে প্ৰাৰ্থনা কৰিলোঁ।

এই জাতীয় মহাযজ্ঞ অৰুঠানৰ ভাৰ যিওৰ অধিবাসীসকলে গ্ৰহণ কৰাৰ বাবে তেখেত-সকল সৰ্বো অসমবাসীৰ প্ৰজ্ঞা আৰু শলাগৰ পাত্ৰ হৈছে। নগাৰ্ৱৰ অৰুৰ্ভী এই যিওত আজি এই পৱিত্ৰ সমাৰোহত নগাৰ্ৱৰ পৱিত্ৰ স্থিতি সকলোৰে মনত জাগ্ৰত হৈ উঠাটো স্বাভাৱিক। অতি পূৰ্বৰ কালৰেপৰা এই ঠাই শিক্ষা-চৰ্চ্চাৰ এক প্ৰধান কেন্দ্ৰ আছিল। জগতৰ আদি কাব্য বাঙ্গীকি বামাৱণৰ সৰ্জননবোধে প্ৰথম পদ ভাঙনি ইয়াতেই মহামানিক্য বজাৰ অৰুৰোধত মহাকবি মাধৱ কন্দলীৰ দ্বাৰা সম্পাদিত হৈছিল। বৰ গোঁৱৰৰ কথা যে সমগ্ৰ উত্তৰ ভাৰতত এইখনেই বামাৱণৰ প্ৰথম পদ ভাঙনি। ইয়াৰ আগতে দক্ষিণ ভাৰতত 'কছু বামাৱণ' নামে এখনি বামাৱণ তামিল ভাষাত ৰচিত হৈছিল। বাঙ্গীকি বামাৱণৰ পিছত প্ৰাদেশিক ভাষাত লিখিত এই কছু বামাৱণ, আৰু মাধৱ কন্দলীৰ পিছত অৱশি ভাষাত ৰচিত তুলসীদাসৰ বামাৱণ, এই দুখনেই মহাকাব্য জৈনীৰ বামাৱণ। আমাৰ মনেৰে মহাকবি মাধৱ কন্দলীৰ এটি স্বত্বভিত্তক ইয়াতে হাপন কৰি তেওঁৰ প্ৰতি কৃতজ্ঞতা আৰু প্ৰজ্ঞা জনাই তেওঁৰ স্থিতি জাগ্ৰত কৰি কথাৰ দিহা সাহিত্য সভাৰ জৱিৰতে হৈ উঠিলে এটি শোভনীয় কথা হ'ব।

শ্রীউপেন্দ্রচন্দ্র লেখাৰ
সম্ভৱিংশ সম্মিলনৰ সভাপতি

ইয়াতেই বৰদোৱা ধামত সৰুশাল্লব সাবন্ধৰূপ বিশিষ্ট শীতশাল্লব, নিগমকল্পতৰ গলিত ফল শ্ৰীমদ্ভাগৱতৰ ভেটিত একদেউ তত্ত্ব আৰু ভেটৰ বদৰী তত্ত্বৰ পথ সকলো জীৱৰ প্ৰতি উন্মুক্ত কৰি দিওঁতা কৃষ্ণাৱতাৰ শ্ৰীমন্ত শৰবদেৱৰ প্ৰকাশ হৈছিল। শ্ৰীমদাৰ্য্যভট্টৰো ইয়াতেই অবিৰ্ভাৱ হৈছিল। প্ৰাচীন অসমীয়া গদ্য সাহিত্যৰ উদ্ভৱ এখেতৰ লোকস্বল্পকাৰী সদস্যস্বৰূপৰাই হৈছিল—সেই কথা ক'বো অবিৰ্ভিত নাই। “স্বা, বৃত্ত আদি গদ্যে বৃদ্ধে ফেৰ যত” এনে যতে ভাগৱতৰো গদ্য ভাঙনি কৰিবলৈ শ্ৰীভট্টদেৱক এখেতেই উদগাইছিল। অসমীয়া প্ৰকৃষ্ট গদ্য ভট্টদেৱৰ হাতত উদ্ভৱ হ’ল। ইয়া এটা মহৎ গোৱৰণ কথা যে আন কোনো ভাৰতীয় ভাষাত তেতিয়া গদ্য ভাষাত গ্ৰন্থ বচনা হোৱা নাছিল। উচ্চৰূপ সদ্যসাহিত্য বা দ্বিত্য-সাহিত্যৰ যিধৰে উদয় হ’ল, সেইধৰে উচ্চৰূপ বৃত্ত-শীত-বাত্ত আৰু লৌকিক শীত বাত-বৃত্তাদি পূৰ্বৰপৰা অসমত প্ৰচলিত থাকিলেও মহাপুৰুষ শৰবদেৱে ইয়াক সম্পূৰ্ণ দ্বিত্য পৌত্তত বোৱাই দিলে ‘যাত্ৰাৰ দৌল’তে অভিনয় কৰি। প্ৰকৃততে এই যাত্ৰাৰ দৌল একপক্ষে মহাপুৰুষৰ জগতস্বল্পকাৰী পৰম ধৰ্ম প্ৰৱৰ্তনৰ যাত্ৰা বা অভিযান, ধৰ্মক্ষেত্ৰত সৰাৰে সমন্বয় প্ৰৱৰ্তনৰ অভিযান, জগতলৈ বৈকুণ্ঠ নমাই অনাৰ অভিযান। সংকাৰ-শোধনৰ ঘাৰা, নিয়ম-নীতি, জ্ঞান-প্ৰীতি, সংযম-ভক্তি, সুকুমাৰ কলা আৰু বিশুদ্ধ কৰ্মৰ ভিত্তিৰেহি আপোনাৰ জন্মৰ স্বৰূপ উপলব্ধি আৰু ভগৱন্তৰ সান্নিধ্য উপলব্ধিৰ ই এটা শ্ৰেষ্ঠ অভিযানৰ ঘোষণা। যেনে সত্য লব্ধ ভেনে পূৰ্ণকাম।

আজিৰ সাহিত্য সভাৰ পঞ্চাশ বছৰীয়া অধিবেশনত আমিও সত্য লব্ধ লৈ পূৰ্ণ উদ্দেশ্যেৰে কৰ্মপথত আগুৱাই যাবলৈ মঙ্গলময় ভগৱন্তৰপৰা যাতে প্ৰেৰণা আৰু শক্তিলভ কৰিব পাৰোঁ তাৰ বাবে ভেটৰ চৰণত প্ৰাৰ্থনা জনাওঁ।

জয়-জয়তে আমি পূৰ্বৰ কবি-সাহিত্যিক আদিৰ প্ৰতি আৰু বৰ্তমান যুগৰ ভাষা সাহিত্য আদিৰ গঢ় দিওঁতা আৰু সাধনব্ৰতী আদৰ্শ পুৰুষসকলৰ প্ৰতি আন্তৰিক শ্ৰদ্ধা নিবেদন কৰোঁ।

বিশেষ আনন্দৰ কথা যে সাহিত্য সভাই উদ্দেশ্য পথত অগ্ৰগতি লাভ কৰি আহিছে। পূৰ্বৰ সভাপতিসকলৰ সপোন কাৰ্য্যত পৰিপূৰ্ণ হৈ আহিব ধৰিছে। বৰ্তমান আমাৰ লেখক-পাঠকৰ সংখ্যা যথেষ্টৰূপে বাঢ়িছে। বাতৰি কাকত, মাহিলি কাকত আদিৰো সংখ্যা বাঢ়িছে, আৰু ঠায়ে ঠায়ে চৰ্চ্চাৰ কেন্দ্ৰও প্ৰতিষ্ঠিত হৈছে। এটা এটাকৈ তিনিটা বিশ্ববিদ্যালয় স্থাপিত হৈছে, কৃষি বিশ্ববিদ্যালয়ক ধৰি। গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ৰ গবেষকসকলৰ চেষ্টাত ভাষা, সাহিত্য, পুৰাতত্ত্বৰ মূল্যবান গ্ৰন্থাদি প্ৰকাশ হৈছে আৰু আলোচনা চলিব ধৰিছে। আজি আমাৰ ভাষাত সাহিত্যতত্ত্ব, ভাষাতত্ত্ব, সাহিত্য, বুৰঞ্জী, সংগ্ৰহ, সমালোচনা গ্ৰন্থাদি, সাহিত্যিক-সকলৰ জীৱনী আৰু অৱদান আদিৰ চৰ্চ্চামূলক গ্ৰন্থ প্ৰকাশ হব ধৰিছে। নতুন ভাৱ, বীতি আৰু আদৰ্শৰ কবিতা, গল্প, উপভাষা আদি সকলো ক্ষেত্ৰৰে গ্ৰন্থ প্ৰকাশ হব ধৰিছে। তিনেৰা ক্ষেত্ৰতো অসমীয়াৰ চেষ্টা আৰু খ্যাতি হব ধৰিছে। গতিকে এটা নৱ-জাগৰণৰ সূচনা হৈছে নি নিশ্চয়। এই নৱজাগৰণেই এটা নৱযুগ প্ৰতিষ্ঠাৰ আগজাননী বুলি ধৰিব আশিষ।

এই আগবণৰ লগে লগে আমাৰ পুৰিৰ্ভালৰ সংখ্যাও বাঢ়িব লাগে। শিক্ষালয়সমূহৰ বাহিৰেও জনসাধাৰণৰ বাবে বাজহৰা পুৰিৰ্ভাল আমাৰ নিত্য আৱশ্যক। আমাৰ গাওঁবোৰৰ যিবোৰ নায়কৰ আছে সেইবোৰৰ প্ৰাক্ণতে একোটা একোটা পুৰিৰ্ভাল আঞ্চলিক বাইজৰ উত্তোগত প্ৰতিষ্ঠিত হ'ব পাৰে। এই পুৰিৰ্ভালবোৰৰ সহায়ত সমূহ বাইজৰ মাজত শিক্ষা চৰ্চা বাঢ়িব আৰু দেশ-বিদেশৰ সকলো খা খবৰ পাই থকাৰ সুবিধা হ'ব।

আগতে, আমাৰ শিক্ষা চৰ্চা আৰু গ্ৰন্থাদি প্ৰকাশৰ অগ্ৰগতিৰ কথা উল্লেখিয়াই অহা হৈছে। পাইণ্টায়া লক্ষ্য, বতি, চেটা আৰু প্ৰতিভাৰ মহত্ব সদায় স্বীকাৰ কৰিবই লাগিব। কিন্তু উন্নতীয়া উত্তোগ অনেক ক্ষেত্ৰত অতি আৱশ্যকীয়। যেনে, আমাক এখন অসমীয়া বিশ্বকোষ লাগে। এই কাম এজনৰ দ্বাৰা হৈ উঠাটো সম্ভৱ নহয়। ইয়াত এখন পৰিষদৰ আৱশ্যক হ'ব। সঁচাকৈ আজি ইমান দিনে অসমীয়া বিশ্বকোষ এখন নোহোৱাটো বৰ দুখৰ কথা। শিক্ষা চৰ্চাৰ ক্ষেত্ৰত বিশ্বকোষৰ মূল্য কিমান সকলোৱে বুজে। এই মহৎ কামটো বিশ্ববিদ্যালয়ৰ পৰিচালনাত হোৱাটোৱেই অধিক বাঞ্ছনীয়। কেইবছৰমান আগতে গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ৰ ডেপুটি কৰ্মসচিব (চেফেটৰী) ড: বিৰিকিহুমাৰ বৰুৱাৰ এই বিষয়ে এটা উক্ত্য হৈছিল আৰু এই উপলক্ষে কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰৰপৰা এটা অলুদানো বিচৰা হৈছিল, কিন্তু কামটো হৈ নুঠিল। এতিয়াও এই বিষয়টো বিশেষ তৎপৰতাৰে অহুধান কৰা উচিত আৰু অলম চৰকাৰৰ আৰু কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰৰ সহায়ত এই কামটো যাতে হৈ উঠে তাৰ বাবে চেষ্টা কৰা উচিত।

দ্বিতীয়তে, অসমীয়া সাহিত্যৰ সকলো যুগৰ ওপৰতে সমানে মূল্য দি লেখা আলোচনাস্থক এখনি বহল সাহিত্য-বুৰঞ্জীও আমাক লাগে। বাপ আৰু পাবদৰ্শিতা অহুগৰি বিশিষ্ট বিনিষ্ট লোকৰ ওপৰত বিশেষ বিশেষ যুগৰ কাম গ্ৰন্থ কৰি এনে এখন বুৰঞ্জী প্ৰণয়ন কৰিব পৰা যায়। এই কামটোও বিশ্ববিদ্যালয়ৰ তহাৱধানত হোৱাটো বাঞ্ছনীয়।

তৃতীয়তে, আমাৰ এখন জাতীয় বুৰঞ্জীৰ আৱশ্যক। আমাৰ জাতিৰ আদি-গুৰি, পুষ্টি, কলা-ক্ৰুটি, সাধনা, শৌৰ্য্য-বীৰ্য্য, উত্থান-পতন আদি সম্বন্ধে সৰুসাধাৰণৰ উপযোগী কৰি লেখা এখন বুৰঞ্জীৰ আৱশ্যকতাৰ কথা পূৰ্বৰ একাধিক সভাপতিয়ে কৈ গৈছে। এনে এখন বুৰঞ্জীয়ে আমাৰ আত্ম-পৰিচয় দিয়াৰ উপৰি, সকলোৰে মনত আশা-উদ্ধীপনা, কৰ্মপ্ৰৱণতা আৰু উচ্চ আদৰ্শ জগাই তোলা ক্ষেত্ৰত নিশ্চয় বিশেষ সহায় কৰিব। ঐতিহ্যৰ প্ৰেৰণা আৰু উজ্জল ভৱিষ্যতৰ লক্ষ্য এই দুয়োটাই মানুহক কৰ্মপথে আগুৱাই নিয়ে।

আমাৰ পূৰ্বৰ মহত্ব-শৌৰ্য্য, বীৰ্য্য পৰাক্ৰম আদিৰ কথা, বিশেষকৈ মহাত্মাৰতনৰ যুদ্ধৰ বিনবোপৰা শৰাইঘাটৰ যুদ্ধলৈকে সকলো কথা—সাহিত্যবধী বেজবক্সাদেৱকে খৰি পূৰ্ব কেইগৰাকীও সভাপতিয়ে বিশদভাৱে আলোচনা কৰি গৈছে। গতিকে সেইবোৰ পুনৰ বোহাবিৰ লুখুজিলো। সেইসমূহ অহুগৰণ কৰিলেই আমাৰ যথেষ্ট। আমাৰ গৌৰৱময় ঐতিহ্য কোনেও লুই কৰিব নোৱাৰে। অজ্ঞাত ক্ষেত্ৰৰ দৰে গাফৰ্জ, ভাৰুৰ্য্য, সামৰিক আদি সকলো

বিভাতে আমাৰ দেশৰ বিশেষ খ্যাতি আছে। ইয়াত কেৱল নৃত্যৰ কথা এটাকে কওঁ। বাদ বা লাস্ত নৃত্য অসমৰণবাই ভাবতত প্ৰচাৰ হোৱা নুলি এটা বস্তু প্ৰচলিত আছে। শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰদেৱ হৰিকৃতক এম, এ, , এল, এল, বি, এডভোকেট ডেবেডৰ ‘গুৰুবাণী সাহিত্যক। ইতিহাস’ নামৰ গ্ৰন্থৰ ৩৪-৩৫ পৃষ্ঠাত যি লিখিছে তাৰ অৰ্থবোধ এই—“লাস্ত-নৃত্যৰ সৌন্দৰ্য্য ৰূপ এইদৰে কোৱা হয়।—পাৰ্বতীয়ে বাণাসুৰৰ কন্যা উৰাক লাস্ত নৃত্য শিকাইছিল। উৰা অনিৰুদ্ধৰ পত্নীৰূপে দ্বাৰকাৰ্লে আছে, আৰু তেওঁ তাৰ গোপীসকলক সেই নৃত্য শিকায়। এই গোপীসকলে সৌৰাষ্ট্ৰৰ মহিলাসকলক শিকায় আৰু তেওঁলোকৰণবাই ভাৰতৰ বিভিন্ন স্থানৰ নাৰীসকলৰ হাতত এই নৃত্য বিয়পি পৰে। লাস্ত নৃত্যৰ কোৱল ৰূপ, আৰু নাৰীসকলৰ অঙ্গুল পৰম্পৰামতে ই সৌৰাষ্ট্ৰৰণবা আৰম্ভ হয়।” “আন এটা পৰম্পৰা মতে তৃতীয় পাণ্ডৱ অৰ্জুন তিনিবছৰৰ কাৰণে মণিপুৰলৈ যাওঁতে তাতে তেওঁ মণিপুৰী নৃত্য শিকে। ইয়াৰ আমন্তৰণত অৰ্জুন যাওঁতে তাতে তেওঁ গন্ধৰ্বৰাজ চিত্ৰবৰ্ণৰণবা নৃত্য আৰু আন কলা শিকে। বিৰাট দেশত অৰ্জুন তিনোতাৰ বেশত ব্ৰহ্মলা হৈ আছিল আৰু তাতে ৰাজকুমাৰী উত্তৰাক নৃত্য আৰু সঙ্গীত শিকাইছিল। উত্তৰা প্ৰায়ে দ্বাৰকাৰ্লে গৈছিল। তাতে মহিলাসকলে তেওঁৰণবা লাস্ত নৃত্য শিকে। মূঠতে সৌৰাষ্ট্ৰলৈ লাস্ত নৃত্য উৰা বা উত্তৰাৰণবা আছে।” ইত্যাদি।

যিয়ে নহওক, অসমত যে স্মৰণাতীত কালৰণবা সঙ্গীতৰ চৰ্চ্চা আছিল ই নিশ্চিত। শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰদেৱে প্ৰচলিত সঙ্গীত চৰ্চ্চাবে বিশেষ পৰিচিত হৈ তাৰ সংকাৰ সাধন কৰি ভগৱন্ত পুৰুষৰ লীলাভিনয়ৰ ভিতৰত ইয়াক স্থান দিলে।

ইত্যাদি প্ৰকাৰে আমাৰ ঐতিহ্য সম্বন্ধে এতিয়ালৈকে পোৱা কথাবোৰ সম্বলন কৰি চমুৰ আগত ৰাখি এই পথত নিবন্তৰ সন্ধান চলাই থকাটো আমাৰ কৰ্ত্তব্য। আমাৰ দেশত হাল বাওঁতেও, পুখুৰী থানোতেও সোণ ৰূপৰ ভাঙাৰ ওলায়, তামৰ ফলি ওলায়। ‘কাষৰূপ শাসনাৱলী’ এইদৰেই প্ৰকাশ হবলৈ পালে। নজনাও কিমান বস্তু আৰি পায়ো হেৰুৱাইছোঁ তাৰ নিৰ্ণয় নাই। গতিকে জনা লোকসকল সজাগ হব লাগে আৰু আনকো সজাগ কৰি দিব লাগে। এনেও দেখা যায় যে জনাজাত বস্তুও কেতিয়াবা বাইজব চমুৰ দ্বাৰ হয়। এটি ৰাজ উদাহৰণ দিওঁ—উত্তৰ গুৱাহাটীৰ মনিকৰ্ণেৰৰ পাহাৰৰ পশ্চিম ভাগত ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ পাৰত আগৰ ডাক-বজলা থকা ঠাইত সকলোৰে দৰ্শনীয় হৈ এচটা শিলে

“শীতে তবঙ্গী তাপেন ঐয়ে লৌহিত্যবায়না।

স্থখদেহাখিল লোকানাং বঙপঃ চন্দ্ৰভাবতেঃ।”

এই শ্লোকৰে কবি চন্দ্ৰভাবভট্টৰ বঙপৰ ৰাস্তাৰি কাৰেৰে যোৱা মাহুহক দি আছিল। খাজি কেইবছৰমান হ’ল, সেই শিলচটা স্থানান্তৰিত হৈছে।

যোৱা বছৰ গুৱাহাটীৰ অঙ্গলস্থান সমিতিৰ ওচৰৰ ঘাট খনাতো তেনে অঙ্গলস্থানৰ বস্তু ওলাইছে। সেই অঞ্চলতে এটা শিলত লিপি এখন ওলাইছিল, পাঠ উদ্ধাৰ হোৱা নাই। উক্ত শিলচটো গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ৰ প্ৰৱক্তৱ বিভাগত কিছুদিন ৰখা হৈছিল। এইদৰে আমাৰ

উজ্জ্বল কবিরলসীয়া আৰু বৰ্ণা কবিরলসীয়া সম্পদ অনেক আছে। পুথি-পাঁজিৰ সম্পৰ্কেও একে কথা। কেতিয়াবা স্তব্ধজিত স্থানবৰণাও মূল্যবান পুথি অক্ষৰিত হয়। ইত্যাদি। এতিয়া দিনে দিনে শিক্ষাৰ বিস্তাৰ হৈ আহিছে যেতিয়া এনেবোৰ কথা ভৱিষ্যতে নথিটো বুলি আমাৰ বিশ্বাস। এতিয়া লুকাই থকা কথাবোৰ যোগ্যবান, কাৰ্য্যক্ষম আৰু হিঠৈবী যোকৰ হাতত গতাই দিয়াৰ দিন পৰিছে। কৰ'বাত দেখা গৈছে, আটালত থকা পুথিৰ মাজত নিগনিৰ কট্ট কট্ট শব্দ শুনি গৰাকীয়ে হয়তো নদীতে পেলাই দিছে। অৱশ্যে নদীয়েও কেতিয়াবা ভেনে পুথি বালিড শুকিও থৈ যায়। এই অভাৱনে এবাৰ এনেকৈ ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ বালিত আধা-পোতগৈ থকা পুথি তিনিখন পাই ধুই-পথাৰি চোৱাত তিনিখন পুথি পাইছিলোঁ। এখন ভীষ্মপৰ্ব মহাভাৰত, এখন কীৰ্ত্তন আৰু জামখন বীৰ লাচিতৰ শৰাইঘাটৰ যুদ্ধ-সজ্জাৰ বিৱৰণ। শেষৰখন প্ৰতিলিপি তেতিয়াৰ আৱাহনত প্ৰকাশ হৈছিল। ইত্যাদি কাৰণত আমি সদায় অহুসন্ধিৎসু হৈ থকা উচিত।

আমাৰ প্ৰত্নতত্ত্বৰ ক্ষেত্ৰত ইংৰাজ অহুসন্ধিৎসুকলৰ প্ৰেৰণা, আমাৰ দেশপ্ৰাণ মহাহুতৰ লোকসকলৰ মূহুৰ্ণ চেষ্টা আদিৰ ফলত অনেক প্ৰাচীন সম্পদ সকলোৰে জনাজাত হৈছে আৰু বিশেষকৈ কামৰূপ অহুসন্ধান সমিতি, অসম চৰকাৰৰ 'বুৰঞ্জী আৰু পুৰাতত্ত্ব-বিভাগ', গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ৰ পুৰাতত্ত্ব শাখা, এই কেইটি প্ৰতিষ্ঠান গতি উঠিছে। অসম সাহিত্য সভায়ো অগ্ৰান্ত কামৰ উপৰি এই ক্ষেত্ৰত বিশেষ মনোনিবেশ কৰাটো উচিত। অহুসন্ধানৰ ফলতে আমি মহামহোপাধ্যায় ৮পদ্মনাথ বিজ্ঞানবিনোদৰ সম্পাদিত কামৰূপ শাসনাৱলী, বায়বাহাৰুৰ কনকলাল বৰুৱাৰ Early History of Kamrup, ত্ৰিবেণুধৰ শৰ্মাৰ সম্পাদিত Wade's Accounts of Assam আদি গ্ৰন্থবোৰ পাব পাৰিছোঁ। সেইদৰে ডঃ ৮সূৰ্য্যকুমাৰ ভূঞাদেৱৰ অশেষ চেষ্টাত আহোম বজাসকলৰ দিনৰ মূল্যবান বুৰঞ্জীসমূহ, ৮ভোলানাথ বৰুৱাদেৱৰ অহুদানত আৰু কলিকতা বিশ্ববিদ্যালয়ৰ দ্বাৰা প্ৰকাশিত পণ্ডিত ৮হেমচন্দ্ৰ গোস্বামীৰ সম্পাদিত অসমীয়া চানেকি চিবিজ, আৰু কথাগীতা আদি গ্ৰন্থসমূহ পাব পাৰিছোঁ। বৰ্ত্তমান যুগৰ আদি ভাগত প্ৰত্নতত্ত্বাহুসন্ধানটো এটা আন্দোলনৰূপে হৈ উঠিছিল আৰু অনেকেই বিশেষ অহুবাগেৰে এই কামত লাগিছিল। বাহুল্য ভৱত সেইসকলৰ নাম ইয়াত উল্লিখিত নহল। যাবোন সকলোৰে প্ৰতি আমাৰ সন্মৰ প্ৰণাম জনালোঁ।

বৰ্ত্তমান কালত ডঃ বিৰিক্কিকুমাৰ বৰুৱাৰ A Cultural History of Assam, Early Geography of Assam, বুৰঞ্জী আৰু পুৰাতত্ত্ব বিভাগৰ ডাইৰেক্টৰ ডঃ প্ৰতাপচন্দ্ৰ চৌধাৰীৰ A History of the Civilisation of the People of Assam to the 12th Century A. D., ত্ৰিপ্ৰহুৱচন্দ্ৰ বৰুৱাৰ Assamese Proverbs আদি গ্ৰন্থবোৰ যে বিশেষ মূল্যবান অৱদান ভাতৃ সন্দেহ নাই।

কলিকতাত অ: ভা: উ: সা: সভা স্থাপনেই বৰ্ত্তমান যুগৰ অসমীয়া ভাষাৰ বিশেষ ৰূপৰ অধ্যয়ন আৰম্ভ হয় কলিকতা বিশ্ববিদ্যালয়ৰ এম, এ, মহলাত অসমীয়াৰ এটা প্ৰধান ভাষাৰূপে অন্তৰ্ভুক্ত কৰাবৰণ। ডঃ ৮বিৰিক্কিকুমাৰ বৰুৱাৰ ডেকা উত্তমভ, তেতিয়াৰ ৮অধিকাৰাধ বৰা

আৰু ৬৭তীক্ষ্ণনাথ হুৰবা আদিৰ সহযোগৰ ফলস্বৰূপে এই কাৰ্য্য হৈ উঠিছিল। আৰু গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয় স্থাপিত হোৱাত অধ্যয়ন কেন্দ্ৰৰ সলনি হয়, আৰু শিক্ষা-চৰ্চ্চাৰ বৃদ্ধি হব ধৰে। কলিকতা বিশ্ববিদ্যালয়ৰপৰা অসমীয়া সাহিত্যৰ চানেকি চিৰিজ ওলোৱাবৰণা বৰ্ত্তীয় পণ্ডিতসকলৰ মাজত অসমীয়া সাহিত্যৰ বিশেষ পৰিচয় ঘটে। এইখিনিতে কৈ থব পাৰি যে শ্ৰীকৃষ্ণাবন ধামত Institute of Oriental Philosophy (তেতিয়াৰ নাম Vaisnab Theological University) ৰপৰা ৬৮বমোহন দাস ডাঙৰীয়াই হিন্দী আৰু ইংৰাজী অল্পবাদেৰে সম্পাদন কৰি তেতিয়াৰ উপৰাট্টপতি ডঃ বাধাকৃষ্ণৰ আগকথা, অসমৰ প্ৰাক্তন গভৰ্ণৰ জয়ৰামদাস দৌলভাৰ্মৰ বাণী, এছ, ছি, বয় আই-ই-এছ, অসমৰ প্ৰাক্তন ডাইৰেক্টৰৰ পাতনি আৰু উক্ত প্ৰতিষ্ঠানৰ স্থাপক প্ৰেচিডেণ্ট জিদগুৰীয়াৰী ডক্টিছনৰ বন মহাবাজৰ আশীৰ্বাদেৰে সৈতে শ্ৰীমন্মায়মোৰা প্ৰকাশ কৰি বৃহত্তৰ সমাজত ইয়াৰ প্ৰচাৰ কৰিছে আৰু ইয়াৰ বহুল প্ৰচাৰ হৈছে।

উক্ত প্ৰতিষ্ঠানৰ শ্ৰীশঙ্কৰদেৱ চেয়াৰৰ অধীনত অসমীয়া সাহিত্য ধৰ্ম্মাদি সংক্ৰান্ত বিষয়ৰ তুলনামূলক গৱেষণা কাৰ্য্য চলি আছে। অসমীয়া মহাভাৰতৰ তুলনামূলক গৱেষণা কৰি যোৱা বছৰ শ্ৰীসদানন্দ বেজবৰুৱাই উচ্চ প্ৰশংসাবে সৈতে গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ৰ পৰা ডি, ফিল, ডিগ্ৰী লাভ কৰিছে। আৰু তিনিজন অসামান্য বিষয়ৰ গৱেষণা লিপিৰ পৰিশোধনৰ কাম চলাই আছে। ইয়াৰ বাহিৰে আন এজনে বৰ্ত্তমান আবন্ত কৰিছে। এই গৱেষণাবোৰৰপৰা কেইখনমান মূল্যবান গ্ৰন্থ প্ৰস্তুত হব আৰু গৱেষকসকলেও কৃতকাৰ্য্যতা লাভ কৰিব বুলি আশা কৰোঁ।

ঋষি আচাৰ্য্য বিনোবা ভাবেৰ দ্বাৰা অসমৰ বাহিৰত শ্ৰীমাধৱদেৱৰ অপূৰ্ণ ঘোষা গ্ৰন্থৰ স্মৰ্থ আৰু আদৰ্শ বিশেষ প্ৰচাৰ হৈছে। আমাৰ মহাপুৰুষসকলৰ অন্তৰত ভাবতৰ গৰিমাত্ৰ প্ৰতি শ্ৰদ্ধা কিদৰে বাঞ্ছি উঠিছিল তাকে তেখেতে আত্মলিগাই দেখুৱাইছে। প্ৰকৃততে ভাবতৰ আস্থান সদায় সৰ্গে জগতবাসীৰ প্ৰতিয়ে হৈ আহিছে। ঋষিসকলেও অমৃতৰ বাণী শুনাই জগতবাসীক আস্থান কৰিছে—“শৃংখল বিধে তে অমৃতন্ত পূজা।” হে অমৃতৰ বিশ্ববাসী পূজ-সহ শুনা—বুলি। আমাৰ ভাবতৰ আদৰ্শ ই হ’ল—“আত্মনো মোক্ষার্থ জগদ্ধিতায় চ।” নিজৰ কল্যাণ আৰু জগতৰ কল্যাণ। এই আদৰ্শত মহীয়ান হব পাৰিলেই শান্তি, পুষ্টি, তৃষ্ণা আপুনি উদয় হয়। মহাপুৰুষসকলে এই তৃষ্ণা প্ৰকাশ কৰিয়েই গাইছিল—“ধন্ত কলিমুগ, ভাবতবৰিষ, নবতম্ব, হৰিনাম।” জগতৰ স্বাৰ্থ, ভাবতৰ স্বাৰ্থ, আমাৰ নিজৰ স্বাৰ্থ একেটাই। যদিও বীৰত্বই, “Ye Men of Jerusalem” হে জেকজেলামৰ লোকসকল শুনা—বুলি জেকজেলামৰ লোকসকলকহে সোধোন কৰিছিল, যদিও মহাত্মা হে আবববাসীগকল শুনা বুলি আস্থান কৰিছিল, তেওঁলোকৰ অভিশ্ৰাৱ আছিল জগতৰ শান্তি। আমি জগতবাসী শান্তিকামী হলেই সৰ্ব্বজ্ঞ কল্যাণ। মহাপুৰুষসকলৰ পথ অনুসৰণ কৰাতোই আমাৰ কল্যাণ।

আমাৰ চৰ্চ্চাৰ পৰিবি বিজ্ঞাবৰ বাবে কোনো বৰ্দ্ধিত লোকৰ অহুৱানৰ সহায় লৈ কাৰো নামত ‘স্মৃতি বক্তৃতা’ (Memorial Lectures) আদিৰ ব্যৱহাৰ কৰিব পাৰি। কেইবা

বহুৰূপে আগতে আমাৰ প্ৰাক্তন ভাইবেক্টৰ উমাকান্ত গোস্বামীদেৱৰ স্বতঃপ্ৰণোদিত অধ্যয়নৰ দ্বাৰা তেখেতৰ প্ৰথম পত্নী প্ৰতিভা দেৱীৰ নামে 'প্ৰতিভা দেৱী স্মৃতি বক্তৃতা'ৰ ব্যৱস্থা হৈছিল আৰু তাৰে জৰিয়তে ডঃ হুনীতিকুমাৰ চেটাৰ্জিৰ বহুলীয়া গ্ৰন্থ—'The Place of Assam in the History and Civilisation of India' (ভাৰত সভ্যতাৰ বুৰঞ্জীত অসমৰ স্থান) আৰু ঢাকা বিশ্ববিদ্যালয়ৰ ফাৰ্চি ভাষাৰ অধ্যাপক ডঃ ময়িলুল ইছলাম বৰাৰ 'ফাৰ্চি সাহিত্যত অসম বুৰঞ্জীৰ সমল' সম্বন্ধীয় আলোচনী আমি পাব পাৰিছোঁ।

অতীতৰ সৈতে বৰ্তমানৰ সংযোগতেই ঐতিহ্যৰ পূৰ্ণবিকাশ। বৰ্তমানটো উপেক্ষা কৰিলে অতীতটো যেনে অৰ্থহীন হয়, অতীতৰ সৈতে সম্পৰ্ক এৰাটোও বৰ্তমানৰ পক্ষে ভেনে কড়িকৰ। যুগৰ পৰিবৰ্তন হলেও পৰম্পৰাগত সংস্কাৰ সমাজৰ পক্ষে অতি মূল্যবান। মধ্যযুগৰ সাহিত্যত পৰম্পৰাগত সংস্কাৰ অতি প্ৰবল আছিল। সামাজিক অৰ্থনৈতিক পটভূমি, কাব্য-গ্ৰন্থাদিৰ ঢাকা-টিপ্পনী, ব্যাখ্যা, অনুবাদ আদিৰ ভিতৰেদিও অতীতৰ সৈতে আমাৰ সম্পৰ্ক ঘটে আৰু বৰ্তমানৰ সাহিত্য ঐতিহ্যহীন হৈ নপৰে।

সংস্কৃত ভাষা আৰু সাহিত্যই আমাৰ মূল ভেটি। গতিকে ইয়াৰ সম্পৰ্ক-বহিত হ'ব আমি নোৱাৰোঁ। সংস্কৃতৰ চৰ্চা আমাক সদায় লাগিব। অতি প্ৰাচীন কালৰেপৰা আৰ্য্য সভ্যতা বিস্তাৰ হোৱাৰ দিনৰেপৰা অসমত সংস্কৃতৰ শিক্ষা চৰ্চা চলি আছে। এই সংস্কৃত শিক্ষা চৰ্চাৰ ফলতে আমাৰ মধ্যযুগৰ গৌৰৱময় সাহিত্যৰ উদ্ভৱ হৈছে। ইয়াত যিকেইখন ডাঙৰালান উদ্ধাৰ হৈছে সেইবিলাকৰপৰাই, মহাভূতিবৰ্মা, ভাস্কৰবৰ্মা আদি মহাবাজসকলৰ মিনত সংস্কৃত শিক্ষাৰ প্ৰাচুৰ্যৰ কথা জানিব পাৰি। কালিকাপুৰাণ, যোগিনীতন্ত্ৰ এই কামৰূপতে ৰচিত হৈছিল। ত্ৰয়োদশ চতুৰ্দশ শতিকাৰ নীলাম্বৰাচাৰ্য্য, বেদাচাৰ্য্য আদি স্মৃতিগ্ৰন্থ লেখক-সকলৰ উদ্ভৱ হৈছিল। দামোদৰ দ্বিভাৰ গজ্জাজলম্, পীতাম্বৰ সিদ্ধান্তবাগীশৰ একাদশী কোমুদী আদি কোমুদী সমুচ্চয়, পুৰুষোত্তম বিজ্ঞানবাগীশৰ বহুমালা ব্যাকৰণ, আনকি সৰু সৰু কাব্য, নাটক আৰু বিখ্যাত সংস্কৃত কাব্যৰ আৰু অলঙ্কাৰ গ্ৰন্থৰ অনেক টীকা প্ৰাচীন কামৰূপত ৰচিত হৈছিল। বৰ্তমান কালৰ মহামহোপাধ্যায় ধীৰেন্দ্ৰবাৰাচাৰ্য্যৰ ব্ৰহ্মমঞ্জৰীৰ কথাও ইয়াতে উল্লেখ কৰিব পাৰি। আধুনিক যুগত সংস্কৃত চৰ্চাৰ ভিতৰেদি কণকজয়া পুৰুষ আনন্দৰায় বৰুৱাই প্ৰাচ্য-প্ৰাচীনাৰ সম্পৰ্ক স্থাপনত বিশেষ সহায় কৰিছে। সেই একে আৰ্হিতে নিবৰ আৰু নেবানেপেৰা সংস্কৃত চৰ্চাৰ অসাধাৰণ প্ৰতিভাৰ দ্বাৰা বনামধন্ত শ্ৰীকৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈদেৱে জগত-জোৰা খাতি আৰু সন্মান লাভ কৰি আমাৰ জাতিৰ গৌৰৱস্বল আৰু জলন্ত আদৰ্শ হৈছে।

বৰ্তমান অসমত অনেক ঠাইতে লক্ষপ্ৰতিষ্ঠ অনেক পণ্ডিতে দেশৰ টোলবিলাকত পূৰ্বৰ পদ্ধতি মতে সংস্কৃতৰ চৰ্চা আৰু অধ্যাপনা চলাই আছে। কিন্তু বৰ্তমানৰ পৰিস্থিতিত ইয়াৰ মাল-মলিন হোৱা উচিত বুলি প্ৰায় সকলোৱে উপলব্ধি কৰিছে। এই টোলৰ পাঠ্যৰ ভিতৰত সংস্কৃতৰ বাহিৰেও অন্যান্য সাধাৰণ আৱশ্যকীয় বিষয়ৰ পাঠ্যও বাধ্যতামূলক ভাবে অন্তৰ্ভুক্ত কৰিব লাগে যাতে টোলত শিক্ষা পোৱা ছাত্ৰসমূহ কঠিন জীৱনত হতাশ হ'বলগীয়া নহয়।

বৰ্গীয় কামাখ্যাবাম শৰ্মাবকবাই অসম সংস্কৃত সমিতিৰ পঞ্চবিংশ সন্মেলনোৎসৱত সভাপতিৰ ভাষণত কৈছিল যে “সংস্কৃত পাঠশালাত পঢ়ি উত্তীৰ্ণ হোৱা ছাত্ৰক বি, এ, এম, এ, পৰীক্ষা দিবলৈ স্বযোগ বিধিবিজ্ঞালয়ে দিব লাগে আৰু তেওঁলোকক যথাযোগ্য চৰকাৰী চাকৰিত ভৰ্ত্তি হোৱাৰ স্বযোগ দিব লাগে।” সংস্কৃতজ্ঞ লোকসকলৰ বাবা মূল্যবান সংস্কৃত গ্ৰন্থসমূহো অসমীয়া ভাষালৈ অলুবাদ কৰাই আমাৰ ভাষা আৰু চহকী কৰিবপৰা যায়। এই অলুবাদ কেন্দ্ৰত বঙ্গভাষা ভাৰতব সকলো ভাষাতকৈ অগ্ৰণী।

অলুবাদ সাহিত্যও আমাক লাগে। ভিন ভিন ভাষাত থকা অতি মূল্যবান গ্ৰন্থসমূহ আমাৰ অসমীয়া ভাষালৈ অলুবাদ হোৱা উচিত আৰু আমাৰ নিজৰ পৰিচয় আৰু প্ৰচাৰৰ বাবে আমাৰো তেনে কিছুমান গ্ৰন্থ ভাষান্তৰিত কৰাৰ ব্যৱস্থা হব লাগে আৰু এইবোৰ প্ৰকাশন পৰিষদৰপৰা প্ৰকাশ হব লাগে। আমাৰ পূৰ্ববৰ্ত্তী সভাপতি কবিৰব আনন্দ বৰুৱাদেৱে কালিদাসৰ পদভাঙনি কৰি অসমীয়া কাব্যসাহিত্য উৰালৰ শ্ৰীবৰ্দ্ধন কৰিছে। আমাৰ অসমৰে উপজাতি, পাহাৰীজাতি আদিদলৰ ভাষাত প্ৰচলিত থকা গীত-মাত, উপকথা, সাধুকথা, প্ৰবাদবাক্য, ধৰ্ম্মীয় আৰু সামাজিক নিয়ম আচৰণ আদি সম্বন্ধৰে। সংগ্ৰহ, চৰ্চা, পত্ৰিকাৰ যোগে নাইবা গ্ৰন্থ যোগে প্ৰকাশ পালে জাতীয় সংহতি কেন্দ্ৰৰ অতি আবশ্যকীয় কাম হব।

অসমত স্থায়ীভাবে বাসকৰা আৰু বাস কৰিবলৈ অহা অনা-অসমীয়া লোকসকলে অসমীয়া ভাষা শিকাটো নিত্যন্ত বাঞ্ছনীয়, যাতে আমি সকলোৱে ঐক্য সূত্ৰত বান্ধ খাই থাকিব পাৰোঁ। অৱশ্যে অনেক দিনৰপৰা বাস কৰি থকা লোকৰ ভিতৰত অসমীয়া ভাষা জনা লোক আছেও। অসমীয়া ভাষাৰ শিক্ষা প্ৰচাৰৰ ক্ষেত্ৰত আমাৰো কৰ্ত্তব্য আছে। যাতে তেওঁলোকৰ সকলোৱে অসমীয়া ভাষা শিকিব পাৰে তাৰ বাবে ব্যৱস্থা কৰাটো আমাৰ সমাজ আৰু চৰকাৰৰ পক্ষে হুক্তিসংকত। যদি তেওঁলোকক আমি আমাৰ মাজত ঠায়েই দিছোঁ, নাইবা নানা পৰিস্থিতিৰ মাজত নানা ভাবে অনা-অসমীয়া লোক অসমত সোমাইছেহি, তেওঁলোক আমাৰ সৈতে ঐক্যসূত্ৰত বান্ধ খোৱা আৰু আমাৰ ভাষা শিকা উচিত। বহুৱা শ্ৰেণীকে ধৰি সকলো শ্ৰেণীৰ অনা-অসমীয়া লোকে অসমীয়া শিকাৰ হুবিধা যাতে পায় তাৰ ব্যৱস্থা শীঘ্ৰে কৰিব লাগে। ব্যৱস্থাটো হব পাৰে দুখীয়া। এটা হ’ল অসম সাহিত্য সভাৰ তৰফৰপৰা অসমীয়া ভাষাৰ ব্যাপক প্ৰচাৰৰ বাবে এখন শাখা সমিতি গঠন কৰি চৰকাৰৰ অলুদানৰ সহায় লৈ অসমৰ সকলো কেন্দ্ৰতে প্ৰচাৰক নিযুক্ত কৰিব লাগে—বিধৰে হিন্দী ভাষা প্ৰচাৰৰ বাবে কৰা হৈছে। আনটো হ’ল, অসম চৰকাৰে অনা-অসমীয়া স্কুলসমূহ আৰু অসমীয়া স্কুলত পঢ়া অনা-অসমীয়া ছাত্ৰৰ বাবে প্ৰাথমিক স্তৰৰপৰা প্ৰাক্-বিধিবিজ্ঞালৰ স্তৰলৈ অসমীয়া ভাষা শিকাটো বাধ্যতামূলক কৰিব লাগে।

আমাৰ গাওঁ-চহৰবোৰত আগবেপৰা পুতলা নাচ, ধূলীয়া-ধূলীয়া আদি বাজ-বাজনা, ভাও, চাৰ্কাচ, ওজাপালীৰ নৃত্য-গীত-বাজ যোগে ধৰ্ম্মীয় আখ্যান আদি কথন, আৰু মহাপুৰুষ শব্দবোৰৰ বিনবেপৰা সত্ৰ-সমাজ আদিত ভাওনা অলুঠান, এইবোৰেই লোকসমাজত আনন্দ

উপভোগ কবাইছিল আৰু শিক্ষাদান কৰি সংস্কৃতি আদৰ্শ বন্ধা কৰিছিল। ওজাপালিৰ মুখত পুৰাণ, বায়য়ণ, বেউলা-লখিলাৰ, হৰ-গোবী আদিৰ কাহিনীত মাছৰ মুখ হৈছিল। ভাঙনাৰ যোগে কৃষ্ণলীলা, বামলীলা চাই আপোন পাছৰা হৈছিল। কেৱল যে অসমীয়া লোকেই এইবোৰত অহুৰক আছিল এনে নহয়, অনা-অসমীয়া লোকে এইবোৰত সমানে অহুৰক হৈছিল আৰু হয়। যাত্ৰা-থিয়েটাৰবোৰো আজিকালি আগতকৈ কমি আহিব ধৰিছে। আমাৰ এই শিক্ষাকেন্দ্ৰবোৰ, সাংস্কৃতিক অহুৰঠানবোৰ আৰু মিলন কেন্দ্ৰবোৰ নিঃশ্রীক হোৱাটোও দুখৰ কথা। আমি এইদৰে নিজৰ স্থানবোৰৰপৰা পিছুৱাই আহিব ধৰিলে আনে এই ধানবোৰ অধিকাৰ কৰিবই। কিয়নো মানৱ মন সদায় আনন্দ-প্ৰয়াসী আৰু শিক্ষা-পিপাসু। আনৰ সৈতে যোগসুজ দৃঢ় কৰাৰ এইবোৰেই পথ। প্ৰসঙ্গক্ৰমে কওঁ যে সম্প্ৰতি বঙ্গদেশত নতুন উত্তমৰে যাত্ৰাৰ প্ৰচলন কৰা হৈছে আৰু ই চিনেমা হলৰপৰাও লোক আকৰ্ষণ কৰিব ধৰিছে। কাকতত প্ৰকাশ হোৱা মতে চিনেমাৰ কৰ্ত্তৃপক্ষসকলে যাত্ৰাৰ প্ৰস্তাৱ বিশেষ উপলব্ধি কৰিব পাৰিছে।

আমাৰ নিজৰ পক্ষৰপৰা প্ৰচাৰ হলেহে আনৰ সৈতে আমাৰ পৰিচয় হয় আৰু যোগসুজ দৃঢ় হয়। এই প্ৰসঙ্গতে জনাওঁ যে দিল্লীত শ্ৰীশঙ্কৰদেৱৰ তিথি উৎসৱৰ নাম-কীৰ্ত্তনত অনেক অনা-অসমীয়া লোকে যোগ দিয়া, আৰু আত্মজ্ঞানিক সভাত বৰগীত আদি গোৱা, অসমীয়া ভাঙনাৰ ৰূপায়ণত নিস্তক হৈ উপভোগ কৰা দেখা যায়। বাহিৰত, প্ৰধান কেন্দ্ৰবোৰত সাংস্কৃতিক প্ৰদৰ্শনীৰ ব্যৱস্থা কৰিব পাৰিলে এটা বিশেষ ভাল কথা হয়। সম্প্ৰতি বৃন্দাবনত শ্ৰীশঙ্কৰদেৱৰ নামত এটা কেন্দ্ৰ স্থাপিত হৈছে। এনেবোৰ ঠাইত, বিশেষকৈ এই বৃন্দাবনত আমাৰ ভাঙনা লোকসমাজত বিশেষ সমাদৃত হব।

আজি মহাত্মা গান্ধীৰ ভাৰতত গান্ধী নীতি, আদৰ্শ, গান্ধী-সাহিত্য সদায় আমাৰ নিয়ন্তা হব লাগে। গান্ধী-সাহিত্য কেন্দ্ৰত বিশেষকৈ স্বৰ্গীয় হেম বৰুৱা, শ্ৰীঅমিয়কুমাৰ দাস, অসম কংগ্ৰেছৰ সভাপতি শ্ৰীবিজয় ভাগৱতীৰ দান সকলোৱে উপলব্ধি কৰিছে। শ্ৰীশৰভচন্দ্ৰ গোস্বামীৰ সম্পাদিত ‘গান্ধী-দৰ্শন’ পত্ৰিকাখনৰ যোগেও এই কেন্দ্ৰৰ চৰ্চা চলি আছে।

আমাৰ নিজৰ বাহিৰেও আনৰ ভাৱধাৰাৰ সৈতেও আমাৰ পৰিচয় হোৱা উচিত। পছিমীয়া সাহিত্যৰ বৰ্ত্তমান ধাৰা সন্মুখে বিশেষকৈ আমাৰ এম্ পি শ্ৰীহেম বৰুৱাই চৰ্চা আলোচনা কৰি আৰু গ্ৰন্থ প্ৰকাশ কৰি এটা দিগ্‌দৰ্শন কবাইছে আৰু তেওঁৰ ইংৰাজী গ্ৰন্থ-সমূহেৰে অসমীয়া সাহিত্যৰ বহল প্ৰচাৰ হৈছে।

সকলোৱে সকলো প্ৰকাৰ চিন্তা চৰ্চাৰ দ্বাৰা আমাৰ এটা মঙ্গলময় সোঁঠৰপূৰ্ণ সাহিত্য গঢ়ি উঠক এয়ে আমাৰ কামনা।

সাহিত্যৰ পুৰিবেশৰ যুগে পৰিবৰ্ত্তন হয় এই কথা ঠিক, কিন্তু বাস্তৱতাৰ নামত বিশৃঙ্খলা যাতে নহয় সেই বিবৰণত স্বজনশীল সাহিত্যিকসকলে নিজেই সতৰ্ক হোৱাটো বাঞ্ছনীয়।

আমাৰ মৌলিক সম্ভা হৈছে আৰ্থিক কেন্দ্ৰব। আমাৰ আৰ্থিক অৱাটন, খাভ-বস্ত্ৰৰ অৱাটন হ'ব নহলে, আমাৰ স্বাস্থ্য বল নাথাকিলে কোনো প্ৰকাৰ উন্নতি সম্ভৱপৰ হ'ব

নোৱাৰে। আমি যিবুত থাকিয়ে বাহিৰৰ লোকৰ ওপৰতহে সকলো প্ৰকাৰে নিৰ্ভৰ কৰিবলগা হৈছে। কৃষি, শিল্প, বেপাৰ-বাণিজ্য, সকলো ক্ষেত্ৰতে আমি নিঃশ্ৰীক, উত্তম-বহিৰ, শিক্ষিত ডেকাসকলো সাধাৰণতে স্বাধীন ব্যৱসায়ভকৈ চাকৰি মনোবৃত্তিৰে। এই ছবৰুৱা দুব নহলে আমাৰ উন্নতি নহয়। আমাৰ খেতিয়কসকলৰ উৎপাদিত সম্ভাৰেৰে মহাজনসকলেহে পৰিপূৰ্ত্ত হৈছে। ব্যৱসায়তো আমাৰ লোক কম। আমাৰ কৃষকসকলক বন্ধা আৰু সহায় কৰিবলৈ আমাৰ সমবায় সমিতিবোৰ টনকিয়াল কৰিব লাগিব। বেহা-বেপাৰত আমি আত্মনিয়োগ কৰিব লাগিব। বৈজ্ঞানিক প্ৰণালীৰে কৃষি আৰু ভিন ভিন শিল্পৰ প্ৰসাৰ লাবন কৰিব লাগিব। সাহিত্য সভাৰ তৰফৰণা সবল ভাৱাত স্বাস্থ্য বিজ্ঞান, কৃষি বিজ্ঞান আমি গ্ৰহ প্ৰকাশৰ ব্যৱস্থা কৰিব লাগে, আৰু আৱশ্যকীয় ক্ষেত্ৰত ছাত্ৰাচিহ্ন আমিৰ যোগে সমুহ বাইজৰ মাজত শিক্ষা প্ৰচাৰ কৰি সকলোৰে মনত আশা উদ্দীপনা সৃষ্টি কৰিব লাগে। বিজ্ঞানৰ মৌলিক তত্ত্ব আৰু নতুন আৱিষ্কাৰসমূহৰ সম্বন্ধে গ্ৰহ প্ৰকাশ কৰাও এটা অতি আৱশ্যকীয় আৰু অপৰিহাৰ্য্য বিষয়।

আমাৰ দেশৰ সকলো প্ৰকাৰ আশা-ভৱবাৰ স্থল আমাৰ উঠি অহা-ডেকাসকল। তেওঁলোকে নিজৰ আৰু দেশৰ মঙ্গলৰ অৰ্থে আত্মনিয়োগ কৰিবলৈ নিজকে সকলো প্ৰকাৰে প্ৰস্তুত কৰি লব লাগে। আজিকালি সৰ্ব্বত্ৰ হাই-স্কুললৈ মিন পৰিছে। নানা কাৰণত মানুহৰ ধৈৰ্য্য-চ্যুতি ঘটিছে। অভাৱগ্ৰস্ত হৈ বা স্বভাৱৰোপত অনেকেই হিতাহিত বিবেচনা হেৰুৱাইছে আৰু নিজ কৰ্মৰ দ্বাৰা নিজৰ অনিষ্ট কৰিছে, ছাত্ৰসকলে শিক্ষাপ্ৰতিষ্ঠানৰ ক্ষতি কৰিছে, ইত্যাদি। এইবোৰ আমাৰ সকলোৰে দুৰ্ভাগ্য। কিন্তু তুলনামূলক ভাবে লক্ষ্য কৰিলে আমাৰ দেশৰ ছাত্ৰসমূহৰ আচৰণ শলাগিবলগীয়া। তেওঁলোকে নিয়মাবলম্বিতাৰ মূল্য বুজে, অগ্ৰান্ত ঠাইৰ দৰে আমাৰ ছাত্ৰসমূহে উদ্ভাৱন হৈ শিক্ষালয়ৰ সম্পত্তি ধ্বংস কৰা আদি কামত প্ৰবৃত্ত হোৱা নাই। তেওঁলোক সাধাৰণতে আদৰ্শত সুপ্ৰতিষ্ঠ, তেওঁলোকক আমাৰ দেশৰ শান্তিসেনা বুলিব পৰা যায়। শিক্ষকসকল আৰু ছাত্ৰসকল চুটী বিপক্ষ দল নহয়। উত্তমৰে উত্তমৰ প্ৰতি একপ্ৰাণতাৰ আধাৰতেই শিক্ষাৰ মহৎ ফল লাভ হয়। ছাত্ৰৰ মাজতো সাহিত্যিক আছে আৰু থাকিব পাৰে। এই ছাত্ৰসকলৰ মাজতেই আমাৰ ভৱিষ্যৎ দেশনেতা-সকল আছে আৰু হয়তো যুগান্তকাৰী সাহিত্যিক লুকাই আছে। আশাকৰী আমাৰ ছাত্ৰ-সকলে শান্তিৰ শুভ পতাকা লৈ জাতিৰ আৰু জগতৰ উন্নতি পথৰ বিজয় অভিযানৰ যাত্ৰী হৈ আগুৱাই যাব।

আমাৰ বক্তব্যৰ ওপৰ পৰিল। যি মনত উন্নয়ন হ'ল তাক আপোনালোকৰ আগত নিবেদন কৰিলোঁ। আপোনালোকে ইহান সময় ধৈৰ্য্য ধৰি শুনি আমাৰ প্ৰতি কৃপা প্ৰকাশ কৰি আমাক চিৰংগী কৰিছে। কেৱল প্ৰাৰ্থনা, আমাৰ সকলো অজ্ঞতা আৰু ত্ৰুটি-বিচ্ছৃতি যেন নিজগুণে ক্ষমা কৰে। অসহীয়া সাহিত্য নমন-বদন হৈ উঠক, জাতিৰ জেউতি চৰক!

অষ্টাদ্বিংশ অধিবেশন

মাকুম—২৪ এপ্রিল, ১৯৭১ চন

সভাপতি—শ্রীতীৰ্থনাথ শৰ্মা

আজিৰ এই ব্ৰহ্মখলকণী বাইজ পৰমেশ্বৰলৈ সেৱা জনাইছোঁ। অসমজোৰা শাখাসভা-
সমূহৰ সাহিত্য-সেৱীসকললৈ কৃতজ্ঞচিত্তে সশ্ৰদ্ধ অভিবাৰন জ্ঞাপন কৰিছোঁ। আজিৰ সকলো
অভ্যৰ্থনা সমিতিৰ আদৰ, অভ্যৰ্থনা আৰু সন্মাননাক দেহতাৰ আশীৰ্বাদৰূপে শিৱ পাতি গ্ৰহণ
সভাপতি মহোদয়, কৰিছোঁ। অসমীয়াৰ আশা, আকাঙ্ক্ষা, আদৰ্শ আৰু সংকল্পই উন্ন দি অসম
জাৰ্জৰ প্ৰতিনিধিবৰ্গ, সাহিত্য সভাক এক মহান জাতীয় সঙ্ঘৰ মহিমা দান কৰিছে। এই সঙ্ঘ
উপহিত গুণী আৰু অসমীয়া ভাষা, সাহিত্য আৰু সংস্কৃতিৰ মনোময়ী মূৰ্ত্তি। সেইদেখি এই
সমজুৱাসকল, সভাৰ সভাপতিজনৰ ব্যক্তিবৰ্গে একো কালিকা নাই, সমূহ বাইজৰ সংকল্পৰূপী
মহাশক্তিয়ে সভাপতিজনক অলকাললৈ হলেও মহিমায়িত কৰে। বাইজ—পৰমেশ্বৰৰ সেই ব্যাপিনী
মহাশক্তি বিন্ধুৰূপে জগদত স্থিত দি মোৰ মন শিৱসংকল্পযুক্ত কৰক, বুদ্ধিক প্ৰদীপ্তি দিয়ক আৰু
কৰ্মলৈ অক্ষয় প্ৰেৰণা যোগাওক—এই প্ৰাৰ্থনা।

অসম সাহিত্য সভাৰ অষ্টাদ্বিংশ বাহৰ পতাৰ ধলি আন ঠাইত হৈয়ো নহৈ, পূব-মূৰীয়া
এচমকা ঠাই মাকুমত হলগৈ, ইয়াক একপ্ৰকাৰ দৈৱ-সংযোগ বুলিয়ে ভাবিছোঁ। মাকুম সদৰ
ঠাই নহয়, প্ৰাচীন প্ৰসিদ্ধিৰ প্ৰেৰণাদায়ক কীৰ্ত্তিও ইয়াত নাই, দিগৰ্বে নামৰূপৰ নিচিনা
আধুনিক উজোগ-তীৰ্থ স্বৰূপেও মাকুম এতিয়ালৈকে প্ৰতিষ্ঠিত হবপৰা নাই, লক্ষলোকৰ
জয়ধ্বনিসিক্ত চাহ গছৰ সেউজীয়া বিস্তাৰেই ইয়াৰ চউপাশৰ বৈচিত্ৰ্যহীন প্ৰকৃতিশোভা। তথাপি
মাকুম অধিবেশনৰ বিশেষ গুৰুত্ব আছে। সেই গুৰুত্বৰ কথা হুৰঁবিৰে এই অধিবেশনৰ সভাপতি
হবলৈ পাই মনে মনে গোঁৱৰ অজ্ঞতা কৰিছোঁ।

তিনিটা বিচিত্ৰ শক্তিৰ সমাগতিয়ে মাকুম অধিবেশনৰ গুৰুত্ব আধান কৰিছে আৰু লগে
লগে সাহিত্য সভাৰ উদ্দেশ্যৰ লগত খাঙ্গে খাপে খোৱা ভবিষ্যৎ কাৰ্য্যক্ৰমৰ বিষয়েও একোটি
সন্দেশ নিৰ্দেশনা দিছে।

(১) মাকুমৰ চৌপাশে আছে একালত আন প্ৰদেশৰপৰা অহা বহুৱাসকলৰ বসতিৰ সমৃদ্ধ
চাহবাগিছাসমূহ। জয়ধ্বন এ এই বহুৱাসকল এতিয়া অদমৰ নিগাজী হুজন-সম্পদ। পূৰ্বৰ নিজ
নিজ ভাষা পাহৰিলেও বা নাশাহৰিলেও সেই সকলে অসমীয়াক আপোন-ভাষাৰ চেনেহেৰে আৰু
মৰ্যাদাৰে সম্বোধি গ্ৰহণ কৰিছে। তাৰ ভিতৰতে কোনো কোনো ক্ষেত্ৰত অসমীয়া ভাষা

শ্রীতীৰ্থনাথ শৰ্মা : অষ্টাৱিংশ সন্মিলনৰ সভাপতি

এতিয়াও সন্মানিত অতিথিৰ দৰে চ'ৰাঘৰতে আছে, আপোনাৰ জনৰ দৰে বৰষৰৰ জুহালগুৰি পাবগৈপৰা নাই। এইসকলৰ মাজত অসমীয়া ভাষাৰ শিক্ষাদান সম্পৰ্কেও বহুত সমস্যা আছে কিন্তু সেই সমস্যাবোৰে এতিয়ালৈকে আমাৰ অৱধানী নৃষ্টি আকৰ্ষণ কৰিবলৈ সক্ষম হোৱা নাই। আজি সেই বহুৱা বসতিৰে সমৃদ্ধ অঞ্চলৰ সোঁ-মাজত বহি সেই সমস্যাবোৰৰ সমাধান কল্পে উপায় চিন্তিবৰ সময় হৈছে আৰু সেই চিন্তা অহুসৰি কামৰ পাতনি মেলাৰ বাহেজ্ঞাপন উপস্থিত হৈছে। মাহুমৰ অষ্টাঙ্গিণ অধিবেশনে উজাৰি লুকাই হলেও অলম সাহিত্য সভাক এই কাৰ্য্যক্ৰমৰ অত্যাৱশ্যকতাৰ কথা শোৱাবাই-দিছে।

(২) দ্বিতীয় শক্তিৰ কথাও সকলোৱে জানে। তিনচুকীয়া, মাহুম, ডুমডুমা, চলা, চৈখোৱা হৈ নেফাৰ লোহিত জিলাৰ মিচিমিহানলৈ যোৱাৰ পথ। ডুমডুমা হৈ চৌখোৱেদি থামতি স্থানৰ সংযোগ পটী। মাহুমৰ ওচৰৰে নাহবকটীয়াইদি টিৰাপৰ নক্টে আৰু ৰোৱাৰীয়া-সকলৰ আহ-যাহৰ বাট। এই পাৰ্বত্য-গোপ্ৰীয় লোকসকলে কোটি কালৰেপৰা অলম আৰু অসমীয়াৰে বেহাবেপাৰ কৰি আহিছে, কাকশিল্প সংস্কৃতিৰ বিনিময় কৰিছে। নগাৰ বৰকাঁহ, থামতিৰ দৰাই আমাৰ নামঘৰ, গোঁসাইঘৰত নিতৌ সন্ধিয়া, পুৱা এই বিনিময়ৰ উল্লেখ্যণা দি আছে। কেতিয়াবা আকৌ যুঁজ-বাগৰ এখুন্দাও নমবাকৈ ধৰা নাই। তাৰ ফলত মাজে মাজে আমাৰ মাহুম যুদ্ধ-বলীস্বৰূপেই হওক বা আন প্ৰকাৰেই হওক সেই পৰ্বতীয়া গাঁৱত সোমাইছিলগৈ আৰু পৰ্বতৰ মাহুহো সেই প্ৰকাৰে আমাৰ গাঁৱৰ ভিতৰত থাকিব লগা হৈছিল। বুৰঞ্জীয়ে এইবোৰ কথা সবিস্তাৰে টুকি ধোৱাৰ প্ৰয়োজন অহুভৱ কৰা নাছিল। বুৰঞ্জীয়ে টুকি নথলেও সমাজতাত্ত্বিক অধ্যয়নে এই কথাৰ সাক্ষী দিবলৈ বৰ দ-ভূমিত প্ৰবেশ কৰিব নালাগিব। এই পাৰ্বত্য-গোপ্ৰীয়মূহৰ নিজ ভাষা আছে, থাকিলেও ওপৰত কৈ অহা সকলো প্ৰকাৰ আদান-প্ৰদান অসমীয়াতে হৈছিল আৰু আজিও হৈ আছে। সাহিত্য সভাই মাহুমত বাহৰ পাতি সেইসকলৰ লগত মিলি-জুলি কথা-বতৰা হবলৈ সুযোগ পাইছে। নেফা আৰু অসমীয়া ভাষাৰ সমৃদ্ধ নিৰ্ণয়, অসমীয়া ভাষা আৰু সাহিত্যই পাৰ্বত্য-গোপ্ৰীয় লোকৰ মাজত কি ভূমিকা গ্ৰহণ কৰিব, কি উপায়ে প্ৰচাৰৰ উগ্ৰতা নোহোৱাকৈ স্বাভাৱিক গতিৰে বুজা-বুজি আৰু আৱশ্যকতাৰ উপলব্ধিৰ মাজেদি অসমীয়া ভাষাই পাৰ্বত্য-ভূমিত আত্মীয়তাৰ প্ৰতিষ্ঠা কৰিব এইবোৰ আউল-লগা প্ৰশ্নৰ সমাধানৰ কাৰণে মাহুম অধিবেশনে যোগ্য পৰিবেশৰ সৃষ্টি কৰিব পাৰিব।

(৩) এই অধিবেশনৰ তৃতীয় বিশেষত্ব হ'ল—ভাৰতৰ আন প্ৰদেশৰপৰা আহি বসতি কৰা বিভিন্নভাষাভাষী লোকসকলৰ সহযোগ আৰু সহায়। মাহুমক কেন্দ্ৰ কৰি তিনচুকীয়া, ডিগবৈ, মাৰ্বেৰিটা, ডুমডুমা আদি পূৰ্বাঞ্চলৰ নগৰ কেইখনৰ অধিবাসীসকলৰ এক বুজন অংশৰ মাহুম-ভাষা অসমীয়া নহয় যদিও, বহুত কাল অসমত থাকি তেওঁলোক অসমৰ লুখ-লুখৰ ভাষী, গোঁৱৰ অধিকাৰী আৰু আনন্দ আহুলাদৰ লগৰীয়া। অসমীয়া ভাষা তেওঁলোকে বুজে, জানে আৰু কবও পাৰে। কোনো কোনো ঠাইৰ ল'ৰা-ছোৱালীয়েও একো আহকাল নোপোহাকৈ অসমীয়া মাধ্যমতে পঢ়া-শুনা কৰিছে। এওঁবিলাকৰ সহযোগ হিন্দী-ভাষী, বেপাৰ কৰিক্ৰ

প্ৰচাৰ আৰু সংগঠনেৰে শক্তিশালী। অসমীয়া ভাষাক তেওঁলোকে কেনেকৈ আপোন কবি লব পাবিব, অসমীয়া সাহিত্যৰ সম্বন্ধিকৰণত কি ভাবে অবিহণা যোগাব পাবিব, বাঙালী আৰু বৰ মাতৃভাষাৰ মৰ্যাদা আৰু স্থান অক্ষুৰ্ণ আৰু অবিচাৰী বাখিও অসমত অসমীয়া ভাষাৰ মূখ্য-স্থান কেনেকৈ অটুট আৰু দৃঢ় কৰিব পাবিব, এইবোৰ বিষয়ে গমি চাবলৈ আৰু গমি চাই এটি স্থায়ী নীতি নিৰ্দ্ধাৰণ কৰিবলৈ মাকুষ অধিবেশনে স্তম্ভোপাধিবেশৰ দিহা কৰিব পাবিব বুলি বিশ্বাস হৈছে। এই অধিবেশনৰ অভ্যৰ্থনা সমিতিৰ বহি-সভাপতিজন এটা প্ৰাচীন অসমীয়া পৰিয়ালৰ স্নানমথন্য লোক। উঠি-সভাপতিজন জয়না বিহাৰ মূলকৰ কিত্ত কৰ্মণা অসমৰ লক্ষীমপুৰ জিলাৰ। এই দুই স্বাগত সভাপতিৰ যুটীয়া সোঁতৰে সাহিত্য সভাৰ পক্ষে এটা শুভ-লক্ষ্যৰ সন্নিৱেশ দিছে।

এই তিনিটা বিশেষত্ব বহন কৰি অসম সাহিত্য সভাই মাকুষমত আসন পাতিছে। বিশেষত্ব লেখত তিনিটা বুলি কলেও অসমীয়া ভাষা-সাহিত্য সম্পৰ্কীয় অন্তৰ্নিহিত সমাধেয় বিষয় একেটাই। অসমৰ নিগাজী আৰু থলুৱা জনসমাজৰ এটা বৃদ্ধ অংশ প্ৰকৃততে দ্বিভাষী। তেওঁলোকৰ মাতৃভাষা কালত মাকৰ কোলাত শিকা মাতৃভাষা এটা আছে, থাকিলেও ধাত্ৰীভাষা ৰূপে অসমীয়াও তেওঁলোকৰ আপোন ভাষা। ডাঙৰ হৈ অহাৰ লগে লগে পৰিবেশৰ প্ৰভাব আৰু সামাজিক লেন-দেনৰ প্ৰয়োজনত সেইলকলে অসমীয়াকো মাতৃভাষাৰ নিচিনাকৈ আয়ত্ত কৰে। ভৈয়ামৰ মিছিং, কাৰ্বি, বড়ো, কছাৰী, ফাকিয়াল, দোৱনীয়া আদি গোষ্ঠীয় লোকসকল এই শ্ৰেণীত পৰে। বৰ্তমান কালৰ চাহবাগিছাৰ বহুসংখ্যকলৰ একাংশও এই শ্ৰেণীত পৰে। নিজৰ বোলা মাতৃভাষা এটা ঘৰত আছে কিন্তু শিক্ষাৰ ক্ষেত্ৰত অসমীয়াকে আপোন কবি সাৰাট লৈছে। আৰু এভাগ নিগাজী বাসিন্দা আছে অসমীয়া যাৰ ধাত্ৰীভাষা বা মাতৃভাষা এটাও নহয়, কিন্তু বেহা-বেপাৰ আৰু বিবিধ আদান-প্ৰদানৰ সূচল-সুবিধাৰ কাৰণে হেনাহটকৈ হলেও অসমীয়াক দ্বিতীয়ভাষাৰূপে তাহানি কালৰপৰা অকপটচিত্তে স্বীকাৰ কৰি আহিছে। উত্তৰ-পূব সীমান্তৰ আহি, মিচিমি, থামতি, নক্তে, চিংকো আৰু নগা পৰ্বতৰ নগাসকল এই দ্বিতীয় শ্ৰেণীৰ অন্তৰ্ভুক্ত। এই ফালৰপৰা চালে অসমৰ এভাগ লোক দ্বিভাষী বুলি কব পাৰি। এইটো অসমীয়া ভাষাৰ দূৰণ নহয় দূৰণহে, ইয়াৰ গুণতে অতীজবেপৰা অসমীয়া ভাষাই পুষ্টি আহৰণ কৰিবলৈ সূচল পাই আহিছে। আৰ্ধ্যভাৰতীয় গোষ্ঠীৰ বিশেষ এক ৰূপে কোনোবা অতীতত অসমীয়া ভাষাৰূপে অসমত গঢ় লৈছিল আৰু স্বকীয়া বৈশিষ্ট্যৰে সমৃদ্ধ হৈ আপোনাকে প্ৰতিষ্ঠিত কৰিছিল। এই ভাষা কোৱা মাকুষৰ সংখ্যা সেই দূৰ অতীতত নিশ্চয় সবহীয়া নাছিল। মাকৰ কোলাত শিকা বিভিন্ন মাতৃভাষাৰে কথা কোৱা মাকুষ অসমৰ পৰ্বতে ভৈয়ামে ভৰি আছিল। সেইবিলাকে নিজৰ মাতৃভাষাও কৈছিল, অসমীয়াত কথা কবলৈকো শিকিব লগা হৈছিল। কালক্ৰমত কিছুমানে নিজৰ চাবেকী ভাষা পাহৰি এবিকে পেলালে, অসমীয়াই প্ৰকৃত মাতৃভাষাৰূপে তেওঁলোকৰ জীৱন অধিকাৰ কৰিলে। এই জাহমোৰা গতিকৰে ভাষাৰ ক্ষেত্ৰত অসমত এতিয়াও চলি আছে। চাহবাগিছাৰ বহুত প্ৰাক্তন বহুৱা অসমীয়া গাঁৱৰ মাজত থাকি সম্পূৰ্ণৰূপে অসমীয়া-

ভাষী হৈ পৰিছে, নিজৰ পূৰ্বৰ ভাষা কি আছিল তাৰ খবৰো বখা নাই। বহুতলোকে নিজৰ মাতৃভাষা সমূলে এৰি দিয়া নাই কিন্তু অসমীয়াকো মোৰ বুলি লৈছে। এইদৰে বিভিন্ন গোষ্ঠীৰ সংস্পৰ্শ আৰু সংশ্ৰৱত অসমীয়া ভাষাই কালে কালে ন ন সম্পদ আহৰণ কৰি এটি প্ৰকাশকৰ আৰু সমৃদ্ধিময়ী ভাষাৰূপে পূৰ্ব ভাৰতত প্ৰতিষ্ঠিত হ'ল। সৰু-সুৰা বহু ভাষাৰ বিস্তৃত ক্ষেত্ৰত একাংশ জনতাৰ দ্বিতীয় স্বভাৱা ৰূপে আহৰণ পাই মহিমাময়ী হোৱাটো অসমীয়া ভাষাৰ এটা ডাঙৰ সৌভাগ্য। সেই সৌভাগ্যক আমি অৱহেলা কৰিব নালাগে, তাৰ সহপযোগ কৰাৰ উপায়হে চিন্তা কৰিব লাগে।

একালৰ এই সৌভাগ্য আজি সমস্তৰূপে ফুটুকি মাৰিছে। দ্বিতাবীগোষ্ঠীয় অধিক জন-সংখ্যা থকা কোনোৱে অসমীয়াৰ পৰিবৰ্ত্তে ঘৰত কোৱা মাতৃভাষাৰে প্ৰাথমিক আৰু মাধ্যমিক স্তৰত শিক্ষা প্ৰৱৰ্ত্তাবলৈ হাবিয়াল কৰিছে। বড়োসকলৰ ইচ্ছামূৰ্ত্তে প্ৰাথমিক আৰু মাধ্যমিক পৰ্যায়ৰ কেইখলপামানত বড়ো ভাষাৰে শিক্ষাদানৰ ব্যৱস্থা ইতিমধ্যে আৰম্ভ হৈছেই। চুই এক গোষ্ঠীয়ে ছেগ বুলি যুহুৰেবে তেনে ইচ্ছা জনাইছে কিন্তু স্বযোগ আৰু খেণ মিলিলে সেই স্বৰ দৃঢ় আৰু দৃষ্ট হৈ পৰিব। মাতৃমুখাং সৰুকালতে শিকা ভাষাৰ লগত মাতৃহৰ অন্তঃকৰণৰ যোগ আবেগপূৰ্ণ আৰু ঘনিষ্ঠ। তাক এৰি দিবলৈ বা পাহৰি পেলাবলৈ উপদেশ দিয়া বা আইন কৰি বলেৰে আন ভাষা এটাক মাতৃভাষাৰ পৰিবৰ্ত্তে মাধ্যমস্বৰূপে লবলৈ বাধ্য কৰাটো অকল অহুচিতেই নহয়, শিক্ষাতত্ত্বৰ বহু পৰীক্ষিত নীতি অহুসাৰেও অৱাহনীয়। আজি যিবিলাকে জনসংখ্যাৰ আপেক্ষিক আধিক্য হেতুকে পূৰ্বে অৱহেলিত মাতৃভাষাক আদৰ কৰিবলৈ ইচ্ছা কৰিছে তেওঁলোকৰ আশা-আকাংক্ষাৰ বিৰোধিতা কৰি আমি পাব নাপাম। তাকে কৰিবলৈ গলে অধিককৈ তিত্ততাৰহে সৃষ্টি হব। সেই তিত্ততা অন্ততোগত ভাষা-বৈৰিতাকৰণ সমাজব্যাপি হৈ দেখা দি অসমীয়া ভাষা আৰু সাহিত্যৰ প্ৰসাৰত হেঁড়ৰ স্বৰূপে থিয় দিব। মহামুৰ্ত্তি-পূৰ্ণ আগ্ৰহেৰে সমিলমিলতে যদি অসমীয়া আৰু সেই গোষ্ঠীয় ভাষাসমূহৰ স্বত্বং সঞ্চ এটা নিৰ্গম কৰি তাক পালন কৰিব পাৰি তেনেহলে বসতে নাম সামৰাও হব আৰু অসমীয়া ভাষাবো প্ৰাপ্য স্থান-গৌৰৱৰপৰা বিচ্যুতি নঘটে। সেই স্বত্বং-সঞ্চ স্থাপন কি নীতি অৱলম্বন কৰিলে সম্ভৱ হব তাক ভাবি শুনি চোৱা আৱশ্যক।

সৰু-ভাৰতীয় আঞ্চলিক স্বৰ্ঘাদা পোৱা ভাষা অসমত বিশেষকৈ ব্ৰহ্মপুত্ৰ উপত্যকাই সামৰা পৰ্বত-ভৈয়াম ভূভাগত একমাত্ৰ অসমীয়াই। ৰাজ্যভাষাও অসমীয়াই হব আৰু থাকিব, বিশ্ব-বিদ্যালয়ৰ শিক্ষা-মাধ্যম আঞ্চলিক ভাষা হিচাপে অসমীয়াই হব লাগিব আৰু হৈছেও। সৰু-সুৰা ভাষা গোষ্ঠীৰ কথাই নকওঁ, আপেক্ষিকভাবে সবহীয়া জনসংখ্যা থকা গোষ্ঠীয় ভাষায়ো জনসংখ্যা, ভাষাৰ প্ৰকাশশক্তি, সাহিত্য-বিস্তৃতি আৰু আৰ্থিক বিচাৰ—কোনো ফালৰপৰাই যদি পৰা ভৱিস্যত বিশ্ববিদ্যালয়ৰ স্তৰত কলা, বিজ্ঞান আৰু কাৰিকৰী বিজ্ঞান মাধ্যম হব যোগ্যতা আৰ্জন কৰিব পাৰিব বুলি আশা কৰিব নোৱাৰি। প্ৰাথমিক আৰু কোনো কোনো ক্ষেত্ৰত মাধ্যমিক শিক্ষাৰ বাহন স্বৰূপে গোষ্ঠীয় ভাষাই স্থান পোৱাত আপত্তি থাকিব নোৱাৰে কিন্তু

এনে গোষ্ঠীয়-ভাষাভুক্ত ছাত্রসকলে বিশ্ববিদ্যালয়ৰ উচ্চতম শিক্ষা অসমীয়া ভাষাৰ মাধ্যমতে লব লাগিব। নিজ অঞ্চলৰ বিশ্ববিদ্যালয় এৰি অন্ত দূৰাঞ্চলৰ বিশ্ববিদ্যালয়ত গৈ পঢ়াৰ আৰ্থিক যোজ্ঞা আৰু প্ৰতিযোগিতাৰ তিষ্ঠিবপৰা যোগ্যতা সবহতাগ ছাত্ৰৰে নাথাকিব। এনে স্থূলত এই গোষ্ঠীয়-ভাষাভুক্ত ছাত্রসকলেও উচ্চতম শিক্ষা অসমীয়া মাধ্যমতে লবই লাগিব আৰু তাৰ কাৰণে অসমীয়া ভাষাৰ হুহু আৰু সম্পূৰ্ণ জ্ঞান আৰ্জি নোলোৱাকৈ আন কোনো উপায় নাথাকিব। এনে স্থিতিত দ্বিতীয় ভাষাকৰণে হলেও অসমীয়াক সেইসকল লোকে আপোন কৰি লবই লাগিব।

যিবিলাক গোষ্ঠীয়-ভাষাৰ লোকসংখ্যা তাকৰ আৰু নিজ গোষ্ঠীয়-ভাষাৰ যোগে প্ৰাথমিক শিক্ষালাভৰ ব্যৱস্থা কৰা নানা কাৰণত সম্ভৱ হৈ উঠা নাই আৰু অদূৰ ভৱিষ্যতত হৈ উঠাৰ সম্ভাৱনাও নাই, সেইসকল লোকে অসমীয়া ভাষাৰ যোগেই শিক্ষালাভৰপৰা শিক্ষালাভ কৰিব লাগিব। ধাত্ৰীভাষাৰূপে অসমীয়া ভাষা আৰু তাৰ সাহিত্যই তেওঁবিলাকৰ উচ্চতৰ জীৱন আৰু সভ্যতাৰ সঁজুলি আহৰণত সহায়তা কৰিব লাগিব। সৰু সৰু ভাষাগোষ্ঠীৰ লোকে নিজ স্থবিধা আৰু প্ৰয়োজনতে অসমীয়া মাধ্যম নললে কালক্ৰমত নিজেই ঠগন খাব। ইংৰাজী বা হিন্দী তেওঁলোকৰ কাৰণে সমানে আচহুৱা আৰু আহুকলীয়া মাধ্যম হব তাত সন্দেহৰ লেশমানো থাকিব নোৱাৰে। সদা-সৰ্বদায় গাতে লাগি থাকি, বাহিৰলৈ ওলালেই কাণতপৰা, কোলাৰ ভাষাটো এৰি দূৰ দূৰণিৰ আচহুৱা বোকাৰ ভাষা এটা গ্ৰহণ কৰাৰ প্ৰকৃতিৰ নিয়ম-বহিৰ্ভূত কথা। নেফাৰ বহুত ঠাইত অসমীয়া মাধ্যমেৰে শিক্ষাদান সফলতাৰে চলি আছে। এতৎসত্তেও যে নেফা প্ৰাস্তত সেই ঠাইৰ চৰকাৰে বা চৰকাৰৰ শিক্ষা-বৰমূৰীয়াসকলে হিন্দীৰ মাধ্যমত শিক্ষা দিয়াটোহে উচিত বুলি ভাবি হিন্দী প্ৰয়োগৰ চেষ্টা চলাই আছে আৰু সেই চেষ্টা পৰিহাৰ কৰাৰ উচিত্য আজিকোপতি উপলব্ধি-কৰা নাই তাতোহে আমি তবধ মানিছোঁ।

যিবিলাক থলুৱা অসমীয়াৰ সহজাত মাতৃভাষা অসমীয়া নহয় অথবা যিবিলাকে অসমীয়াক দ্বিতীয় ভাষাকৰণে গ্ৰহণ কৰিছে তেওঁলোকৰ ল'ৰা-ছোৱালীৰ অসমীয়া শিক্ষা আৰু যাৰ মাতৃভাষা অসমীয়াই তেওঁলোকৰ ল'ৰা-ছোৱালীৰ অসমীয়া শিক্ষাৰ পদ্ধতি, পাঠ্যক্ৰম আৰু অহুমোদিত পাঠ্য-পুস্তক একে হব নোৱাৰে আৰু হোৱাৰপৰা আহুকাল আছে। মাতৃমুখৰপৰা অযত্নে শিক্ষা ভাষা আৰু বাহিৰৰ লোকৰপৰা যত্ন কৰি শিক্ষা কৰা ভাষাৰ শিক্ষণ পদ্ধতিত প্ৰভেদ থাকিবই। এই প্ৰভেদৰ কথা শিক্ষাদানৰ হৰ্ডা-কৰ্ডাসকলে পাঠ্যক্ৰম আৰু পুস্তক নিৰ্ণয় কৰোঁতে চহু দিয়া উচিত। এই প্ৰভেদ চহুৰ আগত বাধি আমি পৰ্বতে-ভৈয়ামে বিভিন্ন ভাষা-গোষ্ঠীৰ লোকৰ ল'ৰা-ছোৱালীক অসমীয়া শিকাবলৈ যত্ন কৰা নাই আৰু অহুকাল পদ্ধতি এটা উদ্ভাৱন কৰাৰ অৰ্থেও মন-কাণ দিয়া নাই। চাহবাগিছাৰ বহুৱা আৰু বিভিন্ন পৰ্বতীয়া জন-গোষ্ঠীৰ অসমীয়া পাঠ্যক্ৰম স্বকীয়া হবই লাগিব। তেওঁলোকৰ পৰিবেশ, সমাজ-ব্যৱস্থা, ঐতিহ্য আৰু সংস্কাৰৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰাখি আৰু সবাতোকৈ তেওঁলোকৰ নিজ মাতৃভাষাৰ উচ্চাৰণ, বাক্য-গঠন আদিৰ নিয়মৰপৰা হোৱা অস্থবিধাবোৰলৈ চহু ৰাখিহে পাঠ্য যুগুত কৰা উচিত। ইংৰাজীৰ নিচিনা এটা পদ্ধতিশালী ভাষাৰ শিক্ষাদান সম্পৰ্কে আজিও নানা গবেষণা চলি আছে। বেলেগ বেলেগ

দেশৰ হুকীয়া ভাষাভাষী ল'ৰা-ছোৱালীৰ কাৰণে ভেঙেৰা কৰ ভাষা, সমাজ, ঐতিহ্য আৰু ভাষাবাদৰ লগত থাপ খোৱাকৈ কেনে পাঠ্য-পুথি বচিত হ'ব লাগে তাৰ বিষয়ে এদল ইংৰাজী শিক্ষকে দিনে-বাতিয়ে চিন্তা কৰিছে আৰু নতুন ফলস্বায়ক প্ৰণালীৰ বিহা দি আছে। অসমীয়া ভাষাৰ শিক্ষাদানৰ বেলিকাও এই সমস্যা উলাই কৰিবপৰা বিষয় নহয়। অসমীয়া ভাষাৰ হুহু আৰু পূৰ্ণজ্ঞান দিবলৈ হলে, বিশ্ববিদ্যালয়ৰ মাধ্যমৰূপে ব্যৱহাৰ কৰিবপৰাকৈ অসমীয়া ভাষাজ্ঞানৰ ভেটি দৃঢ় হ'বলৈ হলে, শিক্ষাদানৰ ব্যৱস্থাত কেবোপ ধকাটো ভয়াবহ কথা। প্ৰাথমিক স্তৰৰ-পৰাই অসমীয়া ভাষাৰ জ্ঞান যাতে কাঠিঅ অহুতৰ নকৰাকৈ নিতুল অথচ প্ৰয়োজনীয় সকলোবিধি জ্ঞান দ্বিতীয় ভাৱাৰূপে অসমীয়া পঢ়া ছাত্ৰই পাব পাৰে তাৰ বিষয়ে চিন্তা আৰু গবেষণা কৰাৰ সময় আহিছে। এই বিষয়ে অচিৰাং চকু মিব লাগে।

পৰ্বতভূমিত অসমীয়া ভাষা প্ৰচাৰ সম্বন্ধে বহুত দিনৰপৰা আলোচনা বিলোচনা কৰি অহা হৈছে, মাজে মাজে সক্ৰিয় ব্যৱস্থা লোৱাৰ বিবৰণো কাকভে-পত্ৰে পঢ়িবলৈ পাইছোঁ। অসম সাহিত্য সভাই এই কাৰ্য্য আগবঢ়াই দিবলৈ দুই এখন পুস্তিকা বচনা কৰাই প্ৰকাশো কৰিছে। এই সকলোবোৰ প্ৰচেষ্টাই আমাৰ উদ্দেশ্যক আশাহুত্বে সফল কৰিবলৈ সমৰ্থ হৈছে নে নাই সেইটো গমি চাবৰ বিষয়।

পূৰ্বে যিবোৰ কাৰণত ভাষাৰ প্ৰসাৰ হৈছিল তাৰ সবহভাগেই আজিৰ দিনত অচল। বাজ্য-জয়, প্ৰব্ৰজন-প্ৰবাহ, সাংস্কৃতিক প্ৰভাৱ, এইবোৰে একালত একো একোটা ভাষাক স্বস্থানৰ বহুত দূৰলৈকে বিস্তাৰ কৰিছিল। বেহা-বেপাৰেও ভাষাৰ আদান-প্ৰদানত সহায়তা কৰিছিল। ধৰ্ম প্ৰচাৰৰ লগে লগে সেই ধৰ্মৰ গুৰিভাষাও মাহুহৰ প্ৰকাৰ বস্তু হৈ পৰিছিল আৰু তাক জনাটো পাণ্ডিত্য আৰু ধৰ্মপৰায়ণতাৰ পৰিচায়ক হৈছিল। আজিকালি এইবিলাকৰ প্ৰভাৱ লোপ নাপালেও কমি আহিছে আৰু কিছুকালৰ পিচত ভাষা প্ৰচাৰৰ ক্ষেত্ৰত এইবোৰ উপায় অকাৰিলা হৈ পৰিব। এসময়ত বেহা-বেপাৰ আৰু ধৰ্ম প্ৰচাৰে অসমীয়া ভাষাক পৰ্বত-শিখৰলৈকে লৈ গৈছিল। পৰ্বতৰ মাহুহেও বস্তু বেচা-কিনা কৰিবলৈ ভৈয়ামলৈ আহোঁতে অসমীয়া মাত-কথা শিকিব লগা হৈছিল। আমাৰ ধৰ্মপ্ৰৱৰ্ত্তকসকলে শৰণ ভজন দি কীৰ্ত্তন দশমৰ লগত লক্ষ্য পাতি দিয়াৰ ফলত বহুতে অসমীয়া ভাষাক প্ৰজ্ঞা আৰু আপোন তাবেৰে গ্ৰহণ কৰিবলৈ শিকিছে। প্ৰাক্তন বহুৱা গাঁৱত খোল বজাই বৰগীত গোৱা, হুৰ লগাই কীৰ্ত্তন পঢ়া বহুত ঠাইত শুনিবলৈ পাইছোঁ। আমাৰ ধৰ্ম প্ৰচাৰে অসমীয়া ভাষাৰ প্ৰচাৰতো কিমান সহায়তা কৰিব পাৰে সেই গাঁওবিলাক দেখি উপলব্ধি কৰিছোঁ। হুখৰ বিষয় আমাৰ সন্মাতিকাৰ প্ৰভু দুই চাৰিজনে এই কামত উজ্জমৰে হাত দিছে আৰু সফলতাৰে আগবাঢ়িছে।

অৰ্থনৈতিক হুহু অহুসাৰে কোনো দ্ৰব্য-সামগ্ৰীৰ প্ৰয়োজন যদি সমাজে অহুতৰ নকৰে তাক চিঞৰি থাকিলেও বজাৰত চলাই দিব নোৱাৰিব। ভাষাৰ ক্ষেত্ৰতো এই সূত্ৰৰ কথাই বজিতা থায়। প্ৰয়োজন নাথাকিলে ভাষা-বিনোদৰ বশবৰ্ত্তী হৈ কাটিতহে কোনোবাই ভাষা শিকাৰ কষ্ট স্বীকাৰ কৰে। পোন প্ৰথমে কোনো এটা ভাষা নিশিকিলে কাম নচলা অহুহাৰ

সৃষ্টি কবি নোহাবিলে কেবল উগ্র-প্রচাৰৰ দ্বাৰাই সেই ভাষা চলাবলৈ গলে বিৰোধ-বিৰোধৰেহে গুটি সিঁচা হয়। সেইদেখি ভাষা প্রচাৰৰ ক্ষেত্ৰত সাৱধান আৰু সতৰ্কপণে আগবঢ়াইহে বিবেচকৰ লক্ষণ। যিসকলৰ মাজত অসমীয়া ভাষাৰ শিক্ষাৰ প্ৰচলন হ'ব তেওঁবিলাকে পোন প্ৰথমে এই ভাষা শিক্ষাৰ প্ৰয়োজন উপলব্ধি কৰিব লাগিব। সেই প্ৰয়োজন উপলব্ধি কৰাৰ প্ৰাক্-স্থিতিৰ সৃষ্টি কৰিব লাগিব। তেনে প্ৰাক্ স্থিতি নিৰ্ভৰ কৰিব অসমীয়া সাহিত্যৰ স্বয়ং-সম্পূৰ্ণতা আৰু বিশ্ববিদ্যালয়ৰ কলা, বিজ্ঞান আৰু কাৰিকৰী সকলো প্ৰকাৰৰ বিদ্যাৰ শিক্ষা-মাধ্যমৰূপে অসমীয়া ভাষা প্ৰতিষ্ঠিত হোৱাৰ ওপৰত।

সবাতোৰৈ ফলদায়ক উপায় হৈছে যিবিলাকৰ মাজত অসমীয়া ভাষা শিক্ষাৰ প্ৰচলন হ'ব লাগে, তেওঁলোকৰ সৈতে ঘনিষ্ঠভাবে সামাজিক-সংলগ্ন স্থাপন কৰাটো। সাদিনীয়া সাংস্কৃতিক দল বা শুভেচ্ছাবাহী দলৰ ভ্ৰমণৰপৰা এই কাম সিদ্ধ নহয়। অসমীয়া ডেকাসকল নানা প্ৰকাৰ সামাজিক সেৱাৰ কামত এই পাৰ্ৱত্য-অঞ্চলবোৰত সোমাব লাগিব, বসবাস কৰিব লাগিব। শিক্ষক, চিকিৎসক, উন্নত প্ৰণালীৰ খেতিয়ক হিচাপে জনসেৱামূলক কামৰ যোগে অসমীয়া ডেকাই সেই লোকসকলৰ বিশ্বাস আৰু আস্থা আৰ্জন কৰিব লাগিব, তেওঁলোকৰ ভাষাক আদৰ কৰিব লাগিব, শিকিব লাগিব, ব্যৱহাৰ কৰিব লাগিব। তাকে কৰিব পাৰিলে অসমীয়া ভাষালৈকে তেওঁলোকৰ আগ্ৰহ জন্মিব।

মাকুম অধিবেশনৰ তৃতীয় বৈশিষ্ট্যৰ কথা কওঁতে মাকুমৰ চাৰিওপাশে বসতি কৰা হিন্দী, বঙলা আদি ভাষা কোৱা লোকসকলৰ কথা উল্লেখ কৰিছিলোঁ। এইসকল লোকে নিজ নিজ মাতৃ-ভাষাৰ অহুশীলন কৰাত আমাৰ আপত্তি মৰজে আৰু আমিও আপত্তি কৰাৰ কথা ভবা নাই। হিন্দী, বঙলা আদি সাহিত্যৰ সমিলমিল চৰ্চ্ছাত অসমীয়া সাহিত্যৰ উপকাৰহে হ'ব। সেইসকলৰ ল'ৰা-ছোৱালীয়ে মাতৃভাষাৰ যোগে প্ৰাথমিক আৰু স্থলবিশেষে মাধ্যমিক শিক্ষালভ কৰিছে কৰক, কিন্তু বিশ্ববিদ্যালয় স্তৰত এক আঞ্চলিক ভাষাৰ মাধ্যমত শিক্ষা গ্ৰহণ কৰাত যদি তেওঁলোকে আপত্তি কৰে, স্বকীয়া মহাবিদ্যালয় স্থাপন কৰি আপোনগোট হবলৈ যত্ন কৰে, তেনেহলে জনৈক্য আৰু অনাহক বিৰোধ মাতি আনি দেশৰ পৰিমণ্ডল ঘোলা কৰাৰ দোষ তেওঁলোকে বৰ্তিব। ভাষা অহুসাৰে মাধ্যমিক-স্কুলবোৰ স্থাপন হোৱাৰ পিছৰপৰা আমাৰ কিশোৰবিলাক একেলগ হোৱা আৰু তেওঁলোকৰ ভিতৰত বন্ধুত্বৰ কৰ্ণণ হোৱাৰ সুযোগ নোহোৱা হ'ল। ফলত অসমীয়া, বঙলা, হিন্দীভাষী ছাত্ৰসকলৰ মাজত মিলাত্ৰীতি আৰু স্থায়ী বন্ধুত্বৰ টান আজি দেখা নাপাওঁ। প্ৰাদেশিক মনোভাৱ কমক চাৰি দিনক দিনে বৃদ্ধি হৈছে আৰু ইয়াৰপৰা দেশৰ কিমান সুদূৰপ্ৰসাৰী অপকাৰ হৈছে তাক কোনেও হুবুজাকৈ থকা নাই। আমাৰ ছাত্ৰাৱস্থাত আমাৰ লগত পঢ়া আন প্ৰদেশৰ ছাত্ৰ বহুত আছিল। তেওঁবিলাকৰ লগত গান-বাজনা, খেল-ধেমালি সকলোতে বন্ধুত্বও গঢ়ি উঠিছিল। সেই বন্ধুত্ব আজিও আছে। বৰ্তমান তেনে বন্ধুত্ব জমাৰ সুযোগ ক'ত। এতিয়া কলেজীয়া শিক্ষাত যদি ঘৰ ঘৰ ঠাই ঠাই হবলগীয়া হয় শ্ৰেণৰ ঐক্য আৰু আবেগিক লংহতিৰ আশাৰ মূলতে কুঠাৰাঘাত পৰিব।

আঞ্চলিক ভাষাই বিশ্ববিদ্যালয় পৰ্যায়ৰ শিক্ষাৰ মাধ্যম হ'ব লাগে এই কথা ভাবত চৰকাৰে সৰ্বভাৰতীয় ভিত্তিত স্কুলট আৰু নিৰ্দ্ধাৰিত নীতি হিচাপে গ্ৰহণ কৰিছে। সূবিধা আৰু উত্তম শিক্ষাৰ প্ৰসাৰৰ ফালৰপৰা নিৰপেক্ষ বিচাৰ কৰিলে এইটো উপযুক্ত আৰু সময়োচিত নীতি হৈছে বুলি স্বীকাৰ কৰিব লাগিব। ইয়াৰ ইফাল সিফাল কৰিবলৈ অপচেষ্টা কৰিলে ক'ব পানী কটল যায় কোৱা টান হৈ পৰিব। বিশ্ববিদ্যালয়ৰ শিক্ষা-মাধ্যমৰ বেলিকাও অসংখ্য সৰু-বৰ ভাষাৰ হুক লৈ ক'ব। আজোৰ-পিজোৰৰ ফলত শিক্ষাদানতে কেবোণে ধৰিব। বিভিন্ন মাধ্যমৰ বাবে বিশ্ববিদ্যালয়ে স্কুলীয় ব্যৱস্থা কৰিবলৈ গলে যি অনাহক ব্যৱবাহল্য ঘটিব সেই সৰ্বজনীন আৰ্থিক পৰিস্থিতিকে বা কি উপায়ে কোনে চম্ভালিব? গতিকে ব্ৰহ্মপুত্ৰ উপত্যকাৰ বিশ্ববিদ্যালয়ত শিক্ষাৰ মাধ্যম একমাত্ৰ অসমীয়াই হ'ব লাগিব আৰু হ'বও। বেলেগ বেলেগ ভাষা-মাধ্যমৰ কলেজ স্থাপন কৰা বা বিশ্ববিদ্যালয়ৰ চাৰিবেৰৰ ভিতৰতে কেবাটাও শিক্ষা-মাধ্যমৰ ব্যৱস্থা কৰাৰ দুবাগ্ৰহক প্ৰশ্ন দিয়াটো বাইজ আৰু বাইজৰ চৰকাৰ কাৰো পক্ষেই শোভন আৰু উচিত নহ'ব।

অসমীয়া ভাষাৰ যোগে বিশ্ববিদ্যালয়ৰ শিক্ষা লবলগীয়া অৱস্থাত অন্ত ভাষাভাষী ছাত্ৰবিলাক যাতে কোনো আহুকলীয়া পৰিস্থিতিত নপৰে তাৰ কাৰণে সেই ছাত্ৰসকলৰ অসমীয়া ভাষা শিক্ষাৰ কাৰণে সুব্যৱস্থাৰ মিছা এতিয়াৰপৰাই সুপৰিকল্পিত ভাবে কৰিবৰ সময় হৈছে। বিশ্ব-বিদ্যালয়ৰ মাধ্যমৰূপে গ্ৰহণ কৰিবলগীয়া ভাষা এটাৰ যিখিনি জ্ঞানৰ আৱশ্যক তাক আয়ত্ত কৰাৰ সুবিধা মাধ্যমিক স্তৰতে দিব নোৱাৰিলে পিছত এই ছাত্ৰবিলাকক বিপদত পেলোৱাৰ দোষৰ ভাগী আমি হ'ব লাগিব। এই বিষয়ে মাধ্যমিক শিক্ষানিকাকে নিশ্চয় চিন্তা কৰিছে। অসম সাহিত্য সভাও এই বিষয়ে মৌন মুক হৈ থাকিব নোৱাৰে। বিশ্ববিদ্যালয়ৰ সকলো জ্ঞান-শাখাৰ উপযুক্ত বাহনৰূপে অসমীয়া ভাষা আৰু সাহিত্যক সজাই পৰাই তোলাত অসম সাহিত্য সভাই গোঁৰবময় ভূমিকা ল'ব লাগিব।

এই প্ৰসঙ্গতে বাটুভাষা হিন্দীৰ বিষয়ে দুআৰাৰ কোৱাৰ আৱশ্যকতা অস্বত্ব কৰিছো। যোৱা দুবছৰমান সাহিত্য সভাৰ কাৰ্যক্ৰমণিকাত হিন্দী ভাষাৰ বিচাৰে প্ৰয়োজনতকৈ অধিক স্থান লোৱা যেন হৈছিল। কাৰো কাৰো কথা-বতৰাত আৰু আলোচনা প্ৰসঙ্গত হিন্দীৰ প্ৰতি এটা সন্দেহ আৰু ভয়ৰ ভাব ধৰা যেনো অস্বত্ব হৈছিল। এনে সন্দেহ আৰু ভয় যদি কাৰোবাৰ আছেও সি অহেতুক আৰু অথলত অধিক গুৰুত্ব দিয়াৰ ফল। এইআৰাৰো আকৌ সঁচা, যে যোৱা ২০-২২ বছৰে মুখত সৰ্বভাৰতীয় ধ্বজা ধৰি কামত পদে পদে অসহিষ্ণু, থিতাতে সোপাকে লগা আক্ৰোহী ভট্টাচাৰ্য্যই হিন্দী প্ৰচাৰৰ ক্ষেত্ৰখন অথচাই ধূলিয়ৰি কৰি তুলিছে। তাৰপৰা হিন্দীভাষাৰ বিস্তাৰ হোৱা যি নাৱেই, অহিন্দীলোকৰ মনবিলাকো ঘোলা কৰি হিন্দীৰ প্ৰতি মৰম আগ্ৰহ নোহোৱা কৰিছে। পিছে দুই-এজন উগ্ৰচিন্তক ভাষাবীৰৰ কথাতে আমিও থিতাতে মুৰ্ছা যোৱাৰ পুৰণালিৰ কথা নহয়। সংস্কৃত একালত ভাৰতৰ বাটুভাষা আৰু ধৰ্মভাষাৰূপে মহিষোজ্জল হৈ জীৱনৰ সৰ্বক্ষেত্ৰতে বিৰাজ কৰিছিল, তথাপিও প্ৰাদেশিক ভাষাৰ বিকাশ আৰু বিজ্ঞাৰত কোনো প্ৰকাৰ বাধা উপস্থাপিত কৰা নাছিল, উপৰন্ত বল সঞ্চাৰ কৰি উন্নতিত সহায়তাহে

কৰিছিল। হিন্দীয়ে অসমীয়া ভাষাৰ বিকাশ আৰু অগ্ৰগতিত আগবকালে হেচোক দিব পাৰক বা নোৱাৰক, তাক যে বলহীন কবিব বা গ্ৰাস কবিব এনে কথা কল্পন কালেও হব নোৱাৰে। আৰু এটা কথা—অসমীয়াক যদি ৰাজ্যভাষাৰূপে দৃঢ় প্ৰতিষ্ঠিত কৰিব পাৰোঁ, বিশ্ববিদ্যালয়ৰ খলপাত শিক্ষা-মাধ্যম কৰি জ্ঞান-বিজ্ঞানৰ উপযুক্ত বাহন হোৱাৰ গোঁৱৰ দিব পাৰোঁ, তেনেহলে কেৱল কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰৰ নথি-পত্ৰ আৰু বিজ্ঞাপনৰ ৰাজকীয় ভাষাৰূপে হিন্দীয়ে আমাৰ অপকাৰ কৰাৰ অবকাশ ক'ত? আজি অসমীয়া ভাষা ৰাজ্যভাষাৰূপে দহহীয়াৰকৈ অধিষ্ঠিত হোৱাত ইংৰাজীয়ে বিধি-পথালি দিছে, হিন্দীয়ে দিয়া নাই। আপোন বলেই পৰম বল, লোকলৈ ভয় কৰাতকৈ নিজৰ বল বঢ়োৱাৰ উপায় কৰাহে বুদ্ধিমান লোকৰ কাম।

হিন্দীক ৰাষ্ট্ৰভাষা হিচাপে আৱশ্যক বিষয় কৰি জিভাষা নৃত্ৰ অহুসাৰে গজগজীয়া স্থান দিলে দ্বিতীয়ভাষাৰূপে অসমীয়া ভাষাৰ কাৰণে ঠাই নোহোৱাৰ আশঙ্কা আহি পৰে। এইটো চিন্তনীয় বিষয়, ইয়াৰ সমাধান অৱশ্যে হ'ব লাগিব। জিভাষা নৃত্ৰ ভূমিষ্ঠ হোৱাৰ দিন ধৰি শিক্ষাপদ্ধাত ভাষাৰ সংখ্যা আৰু স্থান লৈ বহুত কথন-মথন হৈ গৈছে। সাধাৰণ ভাবে ইয়াৰ উপযোগিতা আৰু যুক্তিপূৰ্ণতা সকলোৱে স্বীকাৰ কৰি লৈছে। কিন্তু সেই বুলি জিভাষা-নৃত্ৰ এটা অপৰিবৰ্তনীয় সনাতন নীতি আৰু যাবজ্জন্মদ্বিকাৰ তাৰ চুলি এডালমানো ইফাল নিকাল হ'ব নোৱাৰিব এনে এটা ধাৰণা লৈ সৰ্বজ, সৰ্বতিকাল ভাষাশিক্ষাৰ বিষয়টো নিৰ্ণয় কৰিব লাগিব এনে কথা হ'ব নোৱাৰে। জিভাষা বা চতুৰ্থা-নৃত্ৰ প্ৰয়োগৰ স্থল আৰু আৱশ্যকতা ওলাব পাৰে। শিক্ষা জগতত কেনো নীতিকেই 'এতাৱন্ত' বুলি গড় মাৰি থ'ব নোৱাৰি, নিকপ্ত-কপীয়া ভোলেৰে বান্ধিব নোৱাৰি। অসমৰ প্ৰয়োজন অহুসৰি, প্ৰয়োগ-লক্ষ অভিজ্ঞতা কামত খটুৱাই শিক্ষানীতি নিৰ্দ্ধাৰণ কৰিবলৈ যাওঁতে কৰবাত কিবা সাল-সলনি কৰিব লগা হলে মহাভাৰত অশুদ্ধ হ'ব বুলি ভয় খোৱাৰ কোনো হেতু নাই। অলপ চিন্তা কৰিলে, দহজন সুখীলোকে একেলগে উপায় চিন্তিলে, জিভাষা নৃত্ৰৰ ভিতৰতে থাকিও ৰাষ্ট্ৰভাষা হিন্দী আৰু দ্বিতীয়ভাষা অসমীয়াৰ স্থান উলিওৱা অলপ টান কাম হলেও অসাধ্য নহ'ব। দৰ্কাৰ যদি হয় জিভাষা-নৃত্ৰৰ মেৰজালপৰা এবাই হলেও এই বিষয়ৰ সমাধান কৰিব লাগিব। জিভাষা-নৃত্ৰৰ দণ্ড উত্তত কৰি অসমীয়া শিক্ষাক ছেচুকি একাধৰীয়া কৰিব খোজা অপচেষ্টা যদি কোনোবাই কৰেও তাক প্ৰতিৰোধ কৰিবলৈ আমাৰ হক আৰু বল দুয়োটাই আছে।

মাকুম অধিবেশনৰ যি তিনিটা বিশেষত্বৰ কথা পোনতে উল্লিখিয়াই এই ভাষণৰ ওৰা পাতি লৈছিলোঁ—তাৰ আত্মবৃত্তিক লমাহেৰে বিষয় কেইটালৈকো সত্যৰ দৃষ্টি আহ্বান কৰিলোঁ। অসমীয়াৰ ধাত্ৰীভাষাৰূপে শিক্ষাদানৰ সুব্যৱস্থা, দ্বিতীয়ভাষাৰূপে স্বীকৃতি আৰু সুকীয়া পাঠ্যৰ যথাযোগ্য দিহা কৰা, পাৰ্ৱত্য স্থলীত অসমীয়া ভাষাৰ প্ৰতি আগ্ৰহ সৃষ্টিৰ কাৰ্য্যক্ৰম হাতত লোৱা, হিন্দী, বঙলা আদি ভাষাভাষী ছাত্ৰৰ মাধ্যমিক স্তৰত, জিভাষা-নৃত্ৰৰ লগত সম্বন্ধ বন্ধা কৰিব পাবিলে কৰি আৰু নোৱাৰিলে ফালবি ফাটি হলেও, অসমীয়া শিক্ষাৰ প্ৰবৰ্ত্তন কৰা।

• মাকুম অধিবেশনত সন্মবেদ সাহিত্যলেনী আৰু ভাষা-কৰ্ম্মসকলে এই কেইটা অত্যৱশ্যকীয়

বিষয় সমাধানত শেন-চক্ৰা হৈ মনোনিবেশ কৰিব বুলি আশা কৰিছো, কাৰণ ইয়াৰ ওপৰত অসমীয়া ভাষা আৰু সাহিত্যৰ ভবিষ্যত দিগন্তবিস্তাৰৰ আশাময়ী সম্ভাৱনা নিৰ্ভৰ কৰিছে।

অষ্টাঙ্গিং অধিবেশনৰ এই শুভ অৱসৰটো আৰু এটা কাৰণত বিশেষ বুলি মানিব পাৰি। নিজ ঘৰতে কিছুকাল এলাগী হৈ থকাৰ পিছত ১৮৭১ চনত আকৌ বিধাতা পুৰুষৰ ৰূপাত অসমীয়া ভাষাই প্ৰাপ্য আসন গৌৰবেৰে অধিকাৰ কৰিছিল। তাৰ আগলৈকে অসমীয়া সাহিত্যৰ কপালত যি ঘটিছিল সি বেঞ্চল উঠোৱাৰ যুঁজ-বাগৰ। ১৮৭১ চনৰ পৰাহে সাংস্কৃতিক উৰুচুকনিৰ পৰা সকাহ পাই অসমীয়া শিক্ষিত লোকসকলে প্ৰকৃত সাহিত্য বচনাৰ ফালে মন দিয়ে। প্ৰকৃত পক্ষে পাতুৰি-যুগ অন্ত পৰাৰ লগে লগে অসমীয়া সাহিত্যৰ আধুনিক যুগৰ আধাৰবেদিৰ নিৰ্মাণ কাৰ্য্য আৰম্ভ হয় ১৮৭১ চনৰ পিছৰপৰাহে। সেইদিন ধৰি আজি ১২৭১ চনত সাহিত্য সম্ভাৰ মাকুম অধিবেশনৰ শুভলগ্নত শতবৰ্ষ পূৰ্ণ হ'ল। এনেবোৰ মুহূৰ্ত্তত এবাৰ উলটি চাবৰ মন যায়। কেতিয়াবা উভতি ঘূৰি চাই কিমান আহিলোঁ তাৰ গম ধৰিব পাৰিলে, কিমান যাব লগা আছে তাৰো উমান পাব পাৰি। অসমীয়া সাহিত্যৰ কাৰ্য্যায়লীৰ শতকাত্তীয় মূঠ-হিচাপ লওঁতে প্ৰাপ্ত অশ্লীল আৰু প্ৰাপ্তব্য সম্পৰ্কে এটা ধূল-মূল খতিয়ান লোৱাটো লাভদায়ক হব। ইতিহাসৰ ঝাঁহ ফালি বিস্তৃত বৰ্ণন আৰু যুগস্বৰূপ নিৰ্ণয় কৰিবলৈ এই ভাষণত স্থান, সময় আৰু প্ৰয়োজন এটাৰ এটাও নাই। উনবিংশ শতিকাৰ অসমীয়া সাহিত্যৰ হৰ্ষ-বিবাদৰ কাহিনী স্মৃতিপিতা আৰু ভগ্নস্তম্ভৰে অধ্যয়ন কৰা এখন বুৰঞ্জীৰ অভাব আৰু তাৰ পূৰণৰ আৱশ্যকতা আমি অজ্ঞত নকৰা নহয়। এই কাম সাহিত্য-বুৰঞ্জীকাৰসকলে অলপ-অচৰণ কৰিছে। বাকী যিবা আছে তাকো উদীয়মান সাহিত্য-সমীক্ষকসকলে কৰিব বুলি আশা পালি আছোঁ। এই ভাষণত আমি প্ৰয়োজনীয় দিশ কেইটামানহে উল্লেখ কৰা।

১৮৭১ চনলৈকে এক যুঁজ গ'ল সঁচা কিন্তু তাৰ পিছতো জৰে এৰিলেও পৰ্কিতিয়ে নেবাৰ দৰে চুবুৰীয়াকৈ হলেও বিহু-সংক্ৰান্তিয়ে বৰ একোখন লাগিয়ে থাকিল। ফলত লক্ষ্যনাথ বেজবৰুৱাৰ নিচিনা একোটা বিচিত্ৰ সাহিত্যপ্ৰতিভা ৰূপাবৰ বৰবৰুৱা মহাধৰ্ম্মৰূপে বাকসম্বত অবতীৰ্ণ হব লগা হৈছিল। সাহিত্যসৃষ্টিৰ বেলিকাও এই যুদ্ধবেই আত্মবিকায়ক স্বৰূপ এটাহে প্ৰকট হৈছিল। কবিতা, নাটক, উপন্যাস, ৰস-ৰচনা, সকলোতে অসমীয়াৰ বৈশিষ্ট্য, স্বকীয় অস্তিত্বৰ গোৰব, প্ৰাচীন জাতীয় গৰিমা, এইবিলাক দৃঢ় প্ৰতিপন্ন কৰাই সাহিত্য কৰ্মৰ ধ্যান-জ্ঞান হৈ পৰিছিল। “আমি অসমীয়া নহওঁ দুখীয়া” গীতটো নামে গানে সেই যুগৰ অসম সঙ্গীত আছিল। সেই যুগৰ সাহিত্যকৰ্মৰ এটা প্ৰধান প্ৰতিষ্ঠাপ্য বিষয় আছিল—“সকলো আছিল সকলো আছে।” আত্ম-প্ৰতিষ্ঠাই উনবিংশ শতিকাৰ আৰু বিংশ শতিকাৰো আদিছোৱাত অসমীয়া সাহিত্যসাধনাৰ এটা কোবাল ধাৰা আছিল। এনে আত্ম-প্ৰতিষ্ঠা আৰু আত্মবিকাৰ উত্তল-খুণ্ডল পৰিবেশত অসমীয়া সাহিত্য বৰাণসৰ আগবাঢ়িলেও সত্য-স্বপ্নৰ সৃষ্টিৰ কাৰণে যি নিবন্ধন, আত্ম-চিন্তাৰ প্ৰয়োজন অসমীয়া সাহিত্যকে তাক লাভ কৰাৰ সুযোগ পোৱা নাছিল আৰু আজিও পাইছে বুলি নিকষগতিতে কৰণকা হোৱা নাই। যোৱা এশ বছৰ ধৰি

অসমীয়া সাহিত্যসেবীসকলে “অগ্ৰস্ত: চতুৰো বেদাঃ, পৃষ্ঠত: সমবঃ ধনুঃ” লৈ সাহিত্যক্ষেত্ৰক সংগ্ৰামভূমিৰূপেও ব্যৱহাৰ কৰি আহিব লগা হৈছে। অসমীয়া এটা স্বকীয়া ভাষা, প্ৰাচীন ঐতিহ্য আৰু সম্পদেৰে ভৰা ইয়াৰ সাহিত্য, এইবোৰ কথা দঢ়াই থাকোঁতেই আকৌ ন ন আপদে পালে। ভাষাৰ ভিত্তিত ৰাজ্য-সংগঠনৰ বেলিকা নিজৰ এলেকা ৰক্ষা কৰা, অসমত অসমীয়াক একমাত্ৰ ৰাজ্যভাষা কৰাৰ কাৰণে আন্দোলন কৰা, উচ্চশিক্ষাত অসমীয়া ভাষাই একমাত্ৰ মাধ্যম হোৱাৰ অধিকাৰ সাব্যস্ত কৰা ইত্যাদি সমস্তাৰ ৰক্তবীজ এঠাইত মৰি সাত ঠাইত আবিৰ্ভাব হবলৈ ধৰিলে। অসমীয়া প্ৰজা, অসমীয়া ডেকা-গাভৰু, সাহিত্যিক-অসাহিত্যিক সকলোৱেই এইবোৰতে ব্যতিব্যস্ত থাকি বল-শক্তি আধাখিনীয়া কৰিব লগা হৈছে। আজিও সেই সমস্তাবোৰৰ জইন মৰা নাই, আপদ ঠাঁতৰি গৈ কৰ্মক্ষেত্ৰও মুকলি হোৱা নাই। অসমীয়া ভাষাই ৰাজ্য-ভাষাৰ মৰ্যাদা পূৰ্ণ আৰু দৃঢ়ৰূপে পাইছে বুলি নিশ্চিত হোৱাৰ দিন আজিও নাছিল। এতিয়া বিশ্ববিদ্যালয়ৰ মাধ্যম লৈয়ো টনা-আঁজোৰা চলাবলৈ তলে তলে এদল লোক সঠম হোৱা বুলি অহকাণে-পহকাণে শুনিবলৈ পাইছোঁ। এইবোৰ লৈয়ো আকৌ এখুন্দা লাগিব লগা হলে দুৰ্ভাগ্যৰ কথা হব। একোখুন্দা মাৰি থাকোঁতেই আমাৰ বহুমূলীয়া এশবছৰ উকলি গ’ল। এতিয়াও অসমীয়া ভাষাক গ্ৰায প্ৰাপ্য স্থানত দৃঢ়প্ৰতিষ্ঠিত কৰি বহুবাৰলৈ জাতীয় উন্নয়নৰ সৃষ্টি কৰিবলগীয়া একোটা পৰিস্থিতি আহি থাকিলে আমি কেতিয়া সৃষ্টিমূলক সাহিত্য কৰ্মত আত্মনিয়োগ কৰি অসমীয়া ভাষাক সমৃদ্ধিময়ী জ্ঞান-পয়খিনী ভাষাৰূপে জগতত স্থাপনা কৰাৰ সুযোগ পাম ?

যোৱা এশ বছৰে যি হ’ল হ’ল, এতিয়া হেস্ত-নেস্ত এটা হব লাগে। অসমীয়া ভাষা যে মহিৰি, যে ডুখণ্ডে পূৰ্ণ গৌৰৱত প্ৰতিষ্ঠিত হোৱাৰ যথাবিহিত কিবা এটা হৈ যাব লাগিব। সমস্তাক নল মৰি গজালি মেলিবলৈ এৰি দিব নোৱাৰি, পালমৰা সমাধানেৰেও ৰস্তিৰ নিখাস পেলোৱা কাপুৰখালিক প্ৰশ্ৰয় দিব নোৱাৰোঁ। আমি ভাৰতমাতাৰ বাটলু সন্ধান বা চপনীয়া জোঁৰাই নহওঁ যে নিজৰ স্ব, অধিকাৰ আৰু গুৰি-গোষ্ঠী প্ৰতিপন্ন কৰাই আবহমান কাললৈ আমাৰ জাতীয় ব্যাপ্তি হব। ক্ষুদ্ৰ হওক, বৃহৎ হওক, আমাৰ এলাকা আমি বুজি লব লাগিব। ভাৰতৰ ভাগ্যবিধাতাই গন্ধা যমুনাৰ ভটভূমি হিন্দীক দিছে, হুগলী-পদ্মাবে সিদ্ধ ভূমি বঙলাক দিছে, গোদাবৰীৰ জলেৰে ধোঁত প্ৰদেশ তেলেগু ভাষাক দিছে, সেইদৰে মহাবাহু ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ গিৰিমালাবেষ্টিত ভটভূমি দেখেৰে আমাক অসমীয়া ভাষাক দিছে, তাত আনক ভাগ বহুবাৰলৈ কদাপি এৰি দিব নোৱাৰোঁ। মহাবাহুৰ দুইপাৰৰ ভূভাগত অসমীয়া মাত-কথাই কাৰো অস্তাৱ নকৰাকৈ, কাৰো ভাগত থগিয়াথগি নকৰাকৈ আপোন-পৰিমাৰে প্ৰোজল আৰু অধিষ্ঠিত থকাৰ স্বাধিকাৰ বাহাল রাখিব লাগিব। এই স্বাধিকাৰ নতুনকৈ আৰ্জন কৰিবলগীয়া স্বাধিকাৰ নহয়—উপজিয়ে বঙা হৈ লগতে লাগি অহা জন্ম-স্ব আৰু স্বাধিকাৰ। যোৱা এশ বছৰে যি হ’ল হ’ল—গতস্ত শোচনা নাস্তি। এতিয়া ইবোৰ সিৰোৰ গাবৰ দিন টুটিল—সেই খেলা সামৰি অসমীয়া সাহিত্যই অগ্ৰগতিৰ দ্বিতীয় পৰ্যায়ত নাও ৰেলিব হ’ল। সৃষ্টিমূলক সাধনাবে পৃথিবীৰ

সৰ্বপ্ৰকাৰ জ্ঞান-বিজ্ঞানৰ সন্নিবিষ্ট ভাণ্ডাৰৰূপে অসমীয়া সাহিত্যিক সমৃদ্ধিময় কৰাৰ ক্ষেপ আহিছে। বিংশ শতকৰ বাকী থকা তিনিটা দশকতে এই পথ বহুত দূৰ অতিক্ৰম কৰি আমি আগবাঢ়িব লাগিব। সেইদেখি কৈছো, ৰাজ্যভাষা বোলা, বিশ্ববিদ্যালয়ৰ মাধ্যম বোলা, তাৰ লেঠাশিঠাৰ কণ-কঠীয়া এই বছৰতে মাৰিব লাগিব—এই বছৰতে হয় বঙামাটি, নাই গুৱাহাটী।

ৰাজ্যভাষাৰ নামত, অসমীয়া ভাষাৰ হক ৰক্ষাৰ উদ্দেশ্যত আমি কেতিয়াবা জ্বাৰৰিতে বস উলিওৱাৰ অপচেষ্টা কৰিছো আৰু সেইদৰে জাতীয় শক্তিৰ অপচয় কৰিছো। মটৰগাড়ীৰ সংখ্যাফলক, দোকান-পোহাৰৰ নামফলক অসমীয়া আখৰেৰে লিখিব লাগে, নিলিখিলে পোতক ভোলা বা ভোলাৰ ভাবুকি দিয়াৰ ধৰণৰ পাবত গজা অভিযান একোটাই অ'ত ত'ত মূৰ দাঙি উঠাৰ সংবাদ পঢ়িবলৈ পাওঁ। দুৰ্ভাগ্যৰ কথা চকুৰেও দেখিছো। এনে অভিযানৰ গুৰি-ধৰোঁতা-সকলৰ ভাষা-প্ৰেমৰ প্ৰাচুৰ্য্য সম্বন্ধে সন্দেহ কৰা নাই, কিন্তু তেওঁবিলাকৰ ভাষা-প্ৰেমৰ জোৱাৰ অঞ্চলত উৎখলি পৰি নিবীৰ্য্য হৈছে তাত সন্দেহ নাই। আখৰকেইটা ভাষা নহয় এই নিখুঁত সত্যটো কাকো বুজাব নালাগে। এ, এছ, এল, ১২০৩ এইটো অসমীয়া হ'ল নে কি? Eastern Cloth House বুলি ইংৰাজী আখৰত নিলিখি 'ইষ্টাৰ্ণ ক্লথ হাউছ' বুলি লিখিলেই অসমীয়া ভাষাৰ উন্নতি হ'ব বুলি ভাবাবিলাকে আপোনাকে প্ৰভাৱিত কৰিব খোজে, অথবা অল্পৰে ভূমাৰ কাম। মাথিবলৈ গৈ দেশক আভুৱা ভাবিব খোজে। এনে ধৰণৰ সকলো কথাক বৰ পাতি ধনঞ্জয় ঢোল কোবালে জাতীয় শক্তিৰ অপচয় হয়, প্ৰকৃত কামত বেলিকালৈ শক্তি টুকাই যায়। বেলৰ ইঞ্জিনে যদি উকি মাৰোঁতেই তাৰ ভাগ-শক্তিখিনি নিঃশেষ কৰে তেনেহলে সি চলিব আৰু ডবা টানিব কোন শক্তিয়ে? ৰাজ্যভাষাৰ দূচ আৰু অবশ্য প্ৰয়োগৰ কাৰণে চৰকাৰক অবহিত কৰাৰ কামৰ উপৰিও আমি নিজেও এই প্ৰয়োগ সৰ্বতোৰিসাৰি কৰিবলৈ স্ন-কল্পিত কামৰ আঁচনি গ্ৰহণ কৰিব লাগে আৰু সেইমতে লাগি যাব লাগে। তাকো এই বছৰতে, দিন-কাল ভালৰ পিনে গতি লোৱা নাই, পশ্চিম দিগন্ত কলা হৈ আহিছে।

পিছে কথা হ'ল—সেই কামৰ আঁচনিখন নো কি হ'ব? ৰাজ্যভাষা দূচ ভেটিত থাপিবলৈ আমাৰ ফালৰপৰা কৰণীয় কি কি আছে? এইবোৰ প্ৰশ্ন আপোনা-আপুনি মনলৈ উকৰি আহে। অসমত, বিশেষকৈ ব্ৰহ্মপুত্ৰ উপত্যকাত ৰাজ্যভাষাৰ ভেটি কটকটীয়া আৰু যুগমীয়া কৰিবলৈ হলে চাবিওপিনে যি দেখিছো তাৰপৰা অনুমান হয় যে এই বিষয়টো এটা জাতীয়-সঙ্কল্পৰূপে গ্ৰহণ নকৰিলে কাম নিসিদ্ধিৰ। বাইজে যদি স্বভাষা-ব্ৰত গ্ৰহণ কৰে আৰু তাক অকপট-চিন্তে পালন কৰে চৰকাৰৰ নিৰ্দ্ধিকাৰ হৈ বহি থকাৰ সম্ভৱ নহ'ব। চৰকাৰে এক-তৰকাৰীকৈ এশখন আদেশ-পত্ৰ জাৰি কৰিলেও কাম আধালিঙ্গ হৈ থাকিব। মহাত্মা গান্ধীয়ে বিলাতী বৰ্জ্জন সকল কৰাত চৰকাৰী আইনৰ সহায়তা বিচৰা নাছিল। স্বদেশী-ব্ৰত প্ৰচাৰ কৰি ৰাজহুৱা সহযোগৰ ওপৰতে নিৰ্ভৰ কৰিছিল, তাৰ ফলত মানচেষ্টাৰত কাপোৰৰ কল বন্ধ কৰিব লগা হৈছিল। গোটেই অসম জুৰি অসম সাহিত্য সভাৰ সদস্যৰ সংখ্যা নিচেই অলপীয়া নহয়, তাৰ ভিতৰত চৰকাৰী কাৰ্যালয়ৰ কৰ্মচাৰীৰ সংখ্যাও কম নহ'ব। এইসকলেই যদি স্বভাষা-

ব্রত গ্রহণ কবি বিভিন্ন কামত বাজ্যভাষাৰ বাহিৰে আন ভাষা ব্যৱহাৰ নকৰে। বুলি দৃঢ়প্ৰতিজ্ঞ হয় তেনেহলেও হলয়ুল নোহোৱাকৈয়ে এটা আলোড়ন আৰু বাতাবৰণৰ সৃষ্টি কৰা সম্ভৱ হ'ব। প্ৰাথমিক পৰ্যায়ত বিপুল সংখ্যক সাহিত্য সভাৰ সদস্য ভৰ্তিৰ অভিযান চলাব লাগে আৰু সদস্য শুদ্ধৰ লগতে স্বভাষা ব্ৰত গ্ৰহণ কৰাটো সেই সদস্যসকলৰ স্বয়ংবৃত্ত ন্যূনতম কৰ্তব্য হ'ব। এনে স্বভাষা-ব্ৰতীসকলে সমাজত বাজ্যভাষা প্ৰকাশৰ শুক্ল উপলব্ধি কৰাবলৈ সমৰ্থ হ'ব। আজি চাৰিওফালে গম-গতি লৈ যি বুজিছোঁ সাহিত্য সভাৰ লগত ঘনিষ্ঠভাবে জড়িত এচাম শিক্ষিত লোকৰ বাহিৰে বাজ্যভাষাৰ প্ৰয়োগ সম্বন্ধে মূৰ ঘমোৱা বা সেই বিষয়ে বাপ দেখুওৱা শিক্ষিত-লোকৰ সংখ্যা বেছি নহয়। চৰকাৰৰ বিভাগীয় মূৰীয়ালসকলৰ সবহভাগৰ মাতৃভাষা অসমীয়াই, তথাপি তেওঁবিলাকৰ অধীনৰ কাৰ্যালয়সমূহত অসমীয়া ব্যৱহাৰৰ নিষ্ঠাপূৰ্ণ আগ্ৰহ দেখা নাযায়। সেই মূৰীয়ালসকল যদি স্বভাষা-ব্ৰতী সদস্য হয় এইবিলাক বিষয়ে অস্বকূল স্থিতি আৰু আগ্ৰহৰ সৃষ্টি কৰাত বহুত সফলতা আশা কৰিব পাৰি।

চৰকাৰৰ কালৰপৰা ৰাজকীয় কামত ব্যৱহাৰ হোৱা ইংৰাজী শব্দাৱলীৰ অসমীয়া প্ৰতিশব্দ কি হ'ব এটা বিশেষজ্ঞ সমিতিৰ যোগে ঠাৱৰ কৰিছে। সেই শব্দাৱলীৰ সংগ্ৰহ গ্ৰন্থ এখনো চৰকাৰেই প্ৰকাশ কৰিছে। এতিয়া তাৰ সংশোধন আৰু পৰিবৰ্ত্তনৰ কাম চলি আছে বুলিও গম পাইছোঁ। এইটো লাগতিয়াল কাম হৈছে, পিছে অকল শব্দ কেইটা জানিলেই বা পৰিভাষাৰ অভিধানখন কাষত ৰাখিলেই কৰ্মচাৰীসকলে বিভিন্ন প্ৰকাৰ চৰকাৰী লেখ-পত্ৰ, টোকা, প্ৰতিবেদন আদিৰ কাম সূচক নিম্নগী অসমীয়া আধাৰে কৰিব পাৰিব এনে সিদ্ধান্ত কৰাৰ ভুল হ'ব। সকলো বিষয়ৰে ভাষাৰ নিজা ঠাঁচ বা গত এটা আছে, সেইখিনি পৰিভাষা গ্ৰন্থই শিকাব নোৱাৰে। পৰিভাষা নহৈও সদা-সৰ্বদায় ব্যৱহৃত হোৱা বহুত শব্দ আৰু প্ৰকাশ-প্ৰকাৰ আছে, যিবোৰ জনা নাথাকিলে কেৱল পাৰিভাষিক শব্দ কেইটাৰে সকলো কাম চলাব নোৱাৰি। এদিন এজনে মোক সাধাৰণ বাক্য এটাৰ অসমীয়া কি হ'ক সুধিছিল—“You are requested to forward all the relevant papers for onward transmission”. ইয়াৰ প্ৰতিৰূপ এটা মই ধৰণবাই দিব পৰা নাছিলোঁ, অলপ সময় ভবা-গুণা কৰিব লগা হৈছিল। ইয়াত পাৰিভাষিক শব্দ নাই বুলিলেই হয়, তথাপি সহজবোধ্য নিখুঁত অসমীয়া প্ৰতিৰূপ এটা দিবলৈ কৰ্মচাৰীজনৰ অসমীয়া জ্ঞান ভাল হ'ব লাগিব। চৰকাৰী কাৰ্যালয়ৰ এটাইবিলাক কৰ্মচাৰী অসমীয়া ভাষাত পণ্ডিত নহ'বও পাৰে। চৰকাৰী বিষয়া আৰু কৰ্মচাৰীসকলৰ অনাগ্ৰহ আৰু গাফিলতিৰ কাৰণেই যে বাজ্যভাষাৰূপে অসমীয়াৰ ব্যাপক প্ৰয়োগ হোৱা নাই এনে নহয়। অনভ্যাস আৰু প্ৰশিক্ষণৰ অভাৱতো এওঁবিলাকে অসমীয়াত চৰকাৰী টোকা, প্ৰতিবেদন আদি লিখিবলৈ টান পায়। অভিধান চাই লাই, মূৰ ঘমাই বাক্যগঠন কৰিবলৈ তেওঁবিলাকৰ সময় আৰু ধৈৰ্য্য এটাও নাথাকিব পাৰে। এনে অৱস্থাত বাজ্যভাষাৰূপে অসমীয়া ব্যৱহাৰৰ সৌকৰ্য্যৰ্থে কৰ্মচাৰীসকলক উপযুক্ত প্ৰশিক্ষণ দিয়াৰ নিয়মিত ব্যৱস্থা হ'ব লাগে। এই প্ৰশিক্ষণৰ পৰিপাটি ব্যৱস্থাৰ দিহা কৰিবলৈ সাহিত্য সভাই চৰকাৰক সন্মত কৰাব লাগে আৰু পৰাখিনি সহযোগ আগবঢ়াব লাগে।

ইয়াৰ উপৰিও বিভিন্ন প্ৰকাৰ চৰকাৰী আৰু ৰাজহুৱা বিষয়বোৰ অসমীয়া ভাষাত কেনেকৈ লিখিব লাগে তাক বৰ্ণাই গ্ৰন্থ, নিৰ্দেশ, নমুনা, অঙ্কশীলন আদিৰে এখন সহায়ক বা হাতুৱা গ্ৰন্থৰ দৰ্কাৰ। এই কাম চৰকাৰলৈ পেলাই নথৈ অসম সাহিত্য সভাই নিজেই হাতত লব পাৰে। অভিজ্ঞ আৰু কাৰুৱা অৱসৰপ্ৰাপ্ত চৰকাৰী বিষয়া হুজুৰমানৰ সহায়ত লৈ সাহিত্য সভাই এনে এখন গ্ৰন্থ প্ৰণয়ন কৰিলে ৰাজ্যভাষাৰ প্ৰয়োগ বহুতথিনি হ্ৰচল হব। এই কাম শীঘ্ৰে হাতত লব লাগে। ইয়াৰ কাৰণে লাগতিয়াল অৰ্থ-ব্যৱস্থা চৰকাৰৰ ফালৰপৰাই হ'ব বুলি আশা কৰাৰ থল আছে। বৰ্তমান মুখ্যমন্ত্ৰী তথা শিক্ষামন্ত্ৰী শ্ৰীমহেশ্বৰমোহন চৌধুৰী ডাঙৰীয়া ৰাজ্যভাষাৰ প্ৰয়োগৰ বিষয়ে আগ্ৰহশীল আৰু উদ্যোগশীল বুলি অজ্ঞাত কৰিব পাৰি আমি আশাবিহীন হৈছোঁ।

ভাষাৰ সৌষ্ঠৱ আৰু সামৰ্থ্য বৃদ্ধি কৰাৰ ফালৰপৰা চালে যোৱা শতাধিক বছৰে অসমীয়া কৃতী সাহিত্যিকসকলে যি কবি গ'ল তাক লৈ সন্তোষ আৰু গোঁৱৰ কথাৰ থল আছে। ভাষাৰ এটা স্বগত সামৰ্থ্য আছে। সেই সামৰ্থ্য অসমীয়া ভাষাই সংক্ৰান্তৰপৰাই উদ্ভাৱিকাৰপক্ষে পাইছে, সেইবিষয়ে আমাৰ চিন্তা কৰিবলগীয়া একো নাই। ভাষাৰ আন এটা শক্তি বা সামৰ্থ্য আছে সেইটো আছাৰ্য্য। ৰাজনৈতিক আৰু অৰ্থনৈতিক পৰিবেষ্টনীৰ পৰিবৰ্তন আৰু সামাজিক বিপ্লৱৰ লগে লগে যুগে যুগে ভাষাই নতুন শক্তি-সামৰ্থ্য আৰু সজুলি আহৰণ কৰি নিজকে সমৃদ্ধতৰ কৰি গৈ থাকে। প্ৰায় এহেজাৰ বছৰীয়া জীৱনৰ বাটত নিজ বলেৰে এই সমৃদ্ধি আহৰণ কৰি অসমীয়া ভাষা এটি প্ৰাণময়ী আৰু শক্তিময়ী ভাষাৰূপে প্ৰতিষ্ঠিত হৈছে। পূৰ্ব-অগ্ৰমায়ী কবিসকলে, শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰ আৰু তেওঁৰ শক্তিমান অহুবৰ্তী আৰু পৰবৰ্তীসকলৰ প্ৰচুৰবৰ্ষিণী লেখনীয়ে, বিভিন্ন কথা-গ্ৰন্থ আৰু বুৰঞ্জীৰ ৰচয়িতাসকলে অসমীয়া ভাষাক যেনেকৈ ইচ্ছা পোণাৰ পৰাকৈ লেখকাক অৰ্ধচ মৃত কৰি ধৈ গৈছে। সেইকালৰ জ্ঞান-বিজ্ঞানৰ কথা প্ৰকাশ কৰিবলৈ ভাষাক যিখিনি বিড়্ৰুতি লাগে সেই সকলোখিনিৰে আমাৰ প্ৰাচীন সাহিত্যকাৰসকলে অসমীয়া ভাষাক বিভূষিত কৰি গৈছে। কলথোকা বাহুলিয়ে খোৱাবপৰা ৰাজজগনলৈকে সকলো বিষয়ৰ কথাকে খোকোজা নলগাটক সহজ-বোধ্য কৰি লিখিব পৰা শব্দসম্ভাৰ আৰু প্ৰকাশ-প্ৰকাৰ নিজ উদ্ভাৱনীৰে আৰু প্ৰয়োজন অনুসাৰে খুজি বিচাৰি হলেও যতনাই লৈছিল। সেইকাৰণে ৰাজনীতি, সঙ্গীত, ৰসায়ন, আয়ুৰ্বেদ, পশুপালন, মৈদাম সজা, পুখুৰী খন্দা, দ'ল-দেৱালয় নিৰ্মাণ, এইবোৰ বিভিন্ন বিষয়ত ক'তো উজুটি নোখোৱা দৈন্তহীন অসমীয়া ভাষাৰে মূল্যবান গ্ৰন্থ বোড়শ সপ্তদশ আৰু অষ্টাদশ শতিকাত ৰচিত হ'ব পাৰিছিল। সমসাময়িক উত্তৰ-ভাৰতীয় ভাষাই ইমানবোৰ বিষয়ৰ বিভিন্ন প্ৰকাৰ গ্ৰন্থ ৰেখুৱাব নোৱাৰে। পিছে এই ভাষাটোৱেই উনবিংশ শতিকাত আহি চাৰিওপিনে চাই ক'ত সোমালোহি বুলি বোব হেৰুৱাইছিল। স্বৰ্গীয় হেম গোহাৰীৰ ভাষাত কবলৈ গলে পাছবিসকলে বা তেওঁলোকৰ অঙ্গগাৰী লিখকসকলৰ অসমীয়া ভাষা প্ৰথম মাতৃভূটা শিশুৰ খুহু-ধানাক কথাৰ নিচিনা নোৱাৰ-লগা আছিল যদিও প্ৰকাশ-কল্পতাৰ ফালৰপৰা নিশকতীয়া আছিল তাত সন্দেহ নাই।

পশ্চিমৰ চুৱাৰ মুকলি হোৱাৰ লগে লগে এটা আচহুৱা সভ্যভাৱে সনা-পোতক। হোৱাৰ ফলত অসমীয়া ভাষাক আগতে নলগা শব্দাবলী, প্ৰকাশ-প্ৰকাৰ আৰু সম্ভাৱ লগা হৈ পৰিল। ভাষাৰ ক্ষেত্ৰত এইটো এটা যুগৰ আহ্বান স্বৰূপে দেখা দিলে। আনন্দৰাম চেকিয়াল মুকলিকে আদি কৰি গুণাভিৰাম বৰুৱা, হেমচন্দ্ৰ বৰুৱা আৰু তৎপৰবৰ্তী জোনাকী যুগৰ বখী-মহাবখীসকলে অপৰিলীয় নিষ্ঠা আৰু অভূতপূৰ্ব দক্ষতাৰে এই আহ্বানৰ মুখামুখী হৈছিল। তেখেতসকলেই সমুহীয়া সাধনাৰ বলৰে ভেতিয়াৰ দিনৰ জোখাকৈ ভাষাটোক বঢ়া কৰি গ'ল। সেইকালৰ সংবাদপত্ৰ, সাহেবীয়া আলোচনী আৰু পাঠ্যপুথিবোৰ পঢ়িলেই বুজিব পাৰি কেনেকৈ দৰ্শন, বিজ্ঞান, ৰাজনীতি, অৰ্থনীতি আদি বিভিন্ন বিষয়ৰ প্ৰবন্ধপাতিৰে অসমীয়া সাহিত্যৰ ভঁৰাল টনকিয়াল কৰিবলৈ চেষ্টা কৰা হৈছিল। ইমানখিনি হোৱাৰ পিছতো আজি ১৯৭১ চনত আমি বুকু ভাটি কৰণৰ। অৱশ্যলৈ অহা নাই যে অসমীয়া ভাষা বৰ্তমান যুগৰ মানব-মস্তিষ্কৰ-পৰা ওলোৱা সকলো জ্ঞান-বিজ্ঞান আৰু কাৰিকৰী বিচাৰ স্বৰূপ আৰু উপযুক্ত বাহন হব-পৰা হৈছে। মাতৃভাষাৰ মাধ্যমত উচ্চমহলাত অধ্যয়ন অধ্যাপনা হোৱাৰ যি নীতি লোৱা হৈছে তাক কাৰ্য্যকৰী কৰিবলৈ বিবিধ বিষয়ৰ পৰিভাষা প্ৰণয়নৰ কাম চলি থকাটো আনন্দ আৰু আশাৰ কথা। পিছে এই কথাও লগে লগে মনত ৰাখি চলা উচিত হব যে কেৱল পৰিভাষাৰ দীঘলীয়া অভিধান যুগত কৰিলেই সেই সেই বিষয়ৰ সকলো কথা প্ৰকাশ কৰিবৰ কাৰণে এটা ভাষা সমৰ্থ হৈ নপৰে। জ্ঞান-বিজ্ঞানৰ প্ৰত্যেক শাখাৰে স্বীয় একোটা ভাষা-শৈলী আছে। ব্যাপক চৰ্চা আৰু লেখ-প্ৰাচুৰ্য্যৰ ফলত এই ভাষা-শৈলীয়ে গঢ় লয়। একো একোটা বিষয়ৰ প্ৰগাঢ় পণ্ডিতসকলে নিজৰ অধ্যয়ন অধ্যাপনা আৰু গবেষণাৰপৰা পোৱা জ্ঞান যেতিয়া নিজ মাতৃভাষাত প্ৰকাশ কৰে ভাষাই সেই বিষয়ত পৰিপক্বতা লাভ কৰে। এই দিশত আমাৰ অসমীয়া ভাষাত পাঠ্যপুথি লিখাৰ বাহিৰে উল্লেখযোগ্য প্ৰচেষ্টা এতিয়ালৈকে হোৱা নাই। বিজ্ঞান সমাজৰ মূখপত্ৰ 'বিজ্ঞান-ক্ষেত্ৰ' আৰু প্ৰকাশন পৰিষদৰ দ্বাৰা প্ৰকাশিত দুই চাৰিখন গ্ৰন্থতে এই প্ৰচেষ্টা এতিয়ালৈকে সীমাবদ্ধ। অসমীয়া ভাষাক যদি সকলো বিষয়তে পাৰ্গত কৰি তুলিব লাগে তেনেহলে আমাৰ বিজ্ঞানী আৰু পণ্ডিতসকলে ইংৰাজীৰ মোহ এৰি অসমীয়াতে লিখিবলৈ আৰম্ভ কৰিব লাগিব। কেৱল অসমীয়াৰে নহয়, ভাৰতীয় সাহিত্যৰে এইটো ডাঙৰ ভূৰ্ভাগ যে আমাৰ কৃতবুদ্ধ মনীষীসকলে যি লিখিলে ইংৰাজীতে লিখি গ'ল। ভা: বাধাক্ৰক্ষেণে তেলেগুত লিখা নাই, জৱহৰলাল নেহৰুৱে হিন্দী বা উৰ্দুত লিখাৰ প্ৰয়োজন অসম্ভৱ নকৰিলে। বমবে তামিল ভাষাত কিমান কি লিখিলে? একমাত্ৰ মহাত্মা গান্ধী এই বিষয়ত ব্যতিক্ৰম। গান্ধীজীয়ে তেখেতৰ প্ৰায় গ্ৰন্থ পোনতে নিজ মাতৃভাষা গুজৰাটীত লিখিছিল। গুজৰাটী গড়ত আছিল মহাত্মা গান্ধীক বিশিষ্ট স্থান দি পণ্ডিতসকলে গোঁৱন কৰিছে। আমাৰ বিদ্বদ্ পণ্ডিতসকলৰ মাতৃভাষালৈ অৱহেলা আৰু ক্ষেত্ৰবিশেষে অৱজাহি ভাৰতীয় ভাষাবিলাকক প্ৰচুৰ সম্ভাৱ্য সম্পত্তিৰপৰা বঞ্চিত কৰি আহিছে। অসমীয়া ভাষাভাষী এমুঠি কৃতবুদ্ধলোকৰ মনতো যদি সেই অৱহেলা আৰু অৱজাহি গা কৰি উঠে তেনেহলে আৰু বাৰম্বাৰ দশা হব।

এই পদ্যকবী ভিত্তবতে অৰ্থাৎ জিহ্বা বহুবল ভিত্তবতে অসমীয়া ভাষাৰ সকলো বৈজ্ঞানিক আভ্যাসই আধুনিক সৰ্বস্বত্বকাৰ জ্ঞান-প্ৰকাশৰ উপযুক্ত আলমৰূপে তাক জগতৰ আগত দাঙি ধৰিব পাৰিব লাগিব। এতিয়াৰপৰা আমাৰ বিশ্ব-সমাজে নিজৰ আত্ম-সত্তা জ্ঞানৰ সূচনাৰূপে কবক অসমীয়া ভাষাত মৌলিক গ্ৰন্থ বচনা কৰি। অল্পবাহে পাঠ্যপুথিৰ আবশ্যকতা পূৰ্ণ কৰিব পাৰে, ভাষাক সমৃদ্ধ আৰু মহিমাযুক্ত কৰিব নোৱাৰে। সেইকাৰণেহে মৌলিক গ্ৰন্থ লিখাৰ কথা কৈছোঁ।

সাহিত্যৰ কালবৰণা যোৱা এশ বছৰে আমি যিখিনি কৰিলোঁ, বিমানখিনি আগবঢ়িছিলোঁ, তাত হতাশ হবলগীয়া একো নাই, কিন্তু পৰিভ্ৰষ্টৰ আনন্দ পাবলগীয়া অৱস্থাতো আমি ভাবি দিয়া নাই। এটা সাহিত্য পূৰ্ণতাপ্ৰাপ্ত হৈছে নে নাই, আত্মনিৰ্ভৰশীল হব পাৰিছে নে নাই, তাক জুখিবলৈ হলে সেই সাহিত্যৰ নিজ ভাষাৰ বাহিৰে আন আন ভাষাৰ জ্ঞান নথকা এজন শিক্ষিতলোকে আন কোনো সাহিত্যৰ ওচৰ নচপাকৈ প্ৰাচীন আৰু আধুনিক সকলো প্ৰকাৰ জ্ঞানৰ পিণাসা পলুৱাবৰ কাৰণে নিজৰ সাহিত্যকে আঁকোৱালি লগেই যথেষ্ট হয় নে নহয় তাক চাব লাগিব। সাধাৰণ ভাবৰ জ্ঞান-চৰ্চ্চাৰ কাৰণে যদি আন এটা চহকী সাহিত্যৰ গুৰিত হাত নাপাতিলে নহয় তেনেহলে বুজিব লাগিব, নিজৰ সাহিত্য পূৰ্ব আৰু বয়ঃপূৰ্ণ হোৱা নাই। সাহিত্য-বিভাৰ সংস্কৃত আচাৰ্যলকলে যদিও বসাত্মক বাক্যকে কাব্য বুলি লক্ষণ দি গৈছে তথাপি কাব্যহেতুৰ নিৰ্দেশ কৰোঁতে ব্যুৎপত্তি অৰ্থাৎ বিবিধ জ্ঞানৰ অল্পশীলনক বিশিষ্ট স্থান নিদিয়াকৈ থাকিব পৰা নাই। সাহিত্যৰ বিশাল আৰু ব্যাপক ক্ষেত্ৰত সমস্ত জ্ঞানবানি অন্তৰ্ভুক্ত হৈ আছে, সেইদেখি সাহিত্যৰ আন এটা নাম বাহ্যিক অৰ্থাৎ বাগ্‌বন্ধ জ্ঞানবানি। এই বাহ্যিক বসাত্মক, তথ্যাত্মক আৰু তত্ত্বাত্মক—এই তিনি প্ৰকাৰ। কেৱল বসাত্মক কবিতা নাটক, উপন্যাস, ছটিগল্প আৰু বস বচনা লৈয়ে যি সাহিত্যৰ ঘাই পোহাৰ সি এনে এপাহ ফুল যাৰ কেইটামান পাহি পূৰ্ণ বিকশিত আৰু বাকী পাহি কেইটা মুজুৰা পৰা বা নাইকিয়া। বসাত্মক বচনা সাহিত্য-সৌধৰ মণ্ডপাংশৰ ভূল্য। বসাত্মক, তথ্যাত্মক, আৰু তত্ত্বাত্মক তিনিওবিধ সমান ভাবে বিকাশ-প্ৰাপ্ত হলেহে এটা সাহিত্যক পূৰ্ণবিকশিত উন্নত সাহিত্য বুলি আখ্যা দিব পাৰি। এজন বা দুজন ন'বেল বঁটা পালে বুলিয়েই বা দুই চাৰিখন গ্ৰন্থ ভাষাভৰিত হৈ প্ৰচাৰিত হলেই এটা সাহিত্যক পূৰ্ণতাপ্ৰাপ্ত উচ্চতম শ্ৰেণীৰ সাহিত্যৰ শাৰীত স্থান দিব নোৱাৰি।

এই তুলানীয়ে জুখি চালে কোনো এটি ভাৰতীয় সাহিত্যই সমোৰবে উত্তীৰ্ণ হব নোৱাৰিব। হিন্দী, তামিল আদি সাহিত্যই বহুত গ্ৰন্থ অল্পবাহ কৰি নিজ নিজ জ্ঞানভাণ্ডাৰৰ পৰিসৰ বৃদ্ধি কৰিছে সঁচা। কিন্তু অল্পবাহৰোৰ এটা খোপনিহে, তাত ভব দি একোটা সাহিত্যই নিজ বলেৰে উঠাব লাগিব। অল্পবাহ গ্ৰন্থই প্ৰস্তুত কৰি দিয়া ক্ষেত্ৰক নিজে চহাৱ লাগিব আৰু সময়ত পৈ মৌলিক গ্ৰন্থই সেই ঠাই পূৰাব লাগিব। জাপানে পোন পহিলাতে বিবিধ শাস্ত্ৰৰ অল্পবাহৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰিছিল সঁচা কিন্তু আজিৰ জাপানী সাহিত্য সেইবোৰ বিষয়ত পৰমুখ্যপেক্ষী হৈ থকা নাই। জাপানে অল্পবাহৰ বৃদ্ধি কোন কাহানিবাই অতিক্ৰম কৰিলে আৰু এতিয়া তেওঁলোকৰ সোপাৰ্শ্বিকত ভাষাৰ সকলো বিষয়তে পৰিপূৰ্ণ। তাহাজীৰ

সাহিত্যই অমূল্যৰ যুগল ভৰিহে দিছে। অসমীয়া সাহিত্যৰ বেলিকাও সেই একে কথাই, কিয়ানি অলপ পৰাহে, চৰা নহয়। পাঠ্যপুথিৰ প্ৰয়োজনক অভিক্ৰম কৰি অসমীয়া ভাষাত উচ্চাঙ্গক আৰু উচ্চাঙ্গক সাহিত্য অৰিক হুবলৈ আঙঠাবপৰা নাই।

বসন্তক সাহিত্যৰ কেন্দ্ৰত আমি যে কিছু আগবঢ়াব পথত এই কথা আজি কবপৰা হৈছে। তাকো সকলো স্তৰৰ বন-পিপাসৰ হেপাহ পলুৱাবপৰাকৈ ভাঙাব পূৰ্ণ হৈছে বুলি কবপৰা হোৱা নাই। নিয়-বৌদ্ধিক স্তৰৰ প্ৰয়োজন সাধিবপৰাকৈ আমাৰ সাহিত্যত যথেষ্ট নমল গোট খাইছে কিন্তু উচ্চ-বৌদ্ধিক স্তৰৰ আশা পূৰণ কৰিবপৰা বসন্তক সাহিত্যৰ পৰিসৰ এতিয়াও ঠেক হৈয়েই আছে। এই স্তৰৰ পাঠক তেওঁবিলাকৰ বন-পিপাসা আৰু জিজ্ঞাসাৰ পৰিতোষৰ কাৰণে অস্ত সাহিত্যৰ ওচৰ চাপে। এই স্থিতিয়ে প্ৰমাণ কৰে যে আমি সাহিত্য জুড়িব বেলিকা একান্তশৰণীয়া হবপৰা দিন এতিয়াও অহা নাই। সকলো ভাৰতীয় সাহিত্যতে নিৰ্বিচাৰ ইউৰোপীয় অলুকাৰণৰ যুগ এতিয়াও অস্তপৰা নাই। ইউৰোপীয় সাহিত্যত, বিশেষকৈ ইংৰাজী সাহিত্যত সময় একোটা তত্ত্ববাদক (ইজ্‌ম্) কেন্দ্ৰ কৰি একো একোটা সাহিত্যিক-গোষ্ঠীৰ উদ্ভৱ হয়। তাৰ নতুনত্ব আৰু বৈপ্লবিক মোহে আমাৰ লেখকসকলকো আক্ৰমণ কৰে। পশ্চিমত যি হৈছে আমাৰ সাহিত্যতো সেইটো হব লাগে, তাক অলুকাৰণ কৰিবলৈ নিজৰ তীক্ষ্ণ মেধা আৰু অলুপায় সৃষ্টিদক্ষতা নিয়োগ কৰে। তেওঁলোকে মনোবিজ্ঞানৰ বিশ্লেষণ কৰি উপস্থাপন লিখিছে এতেকে আমাৰো লিখা, তেওঁলোকে সমস্তাপূৰ্ণ নাটক লিখিছে হেন জানি ধৰা আমিও লিখো, তেওঁলোকে অলম্ব্য নাটক উলিয়াইছে আমি কিয় নোৱাৰিম, এনে মনোবৃত্তি লৈ আমি ভাষা আৰু ছন্দ পৰ্য্যন্ত অলুকাৰণ কৰি আমাৰ সাহিত্যক আগবঢ়াবলৈ চেষ্টা কৰিছো। ইয়াবপৰা আমাৰ সাহিত্যবোৰৰ সন্মুখি বঢ়া নাই বুলি কোৱাৰ মিসা কথা হব কিন্তু সাহিত্য-কৰ্ম পৰম্পৰাপেক্ষী হোৱাত সাহিত্যকাৰসকলৰ আত্ম-প্ৰত্যয় আৰু মুক্তচিন্তাৰ উল্লেষত বাধা খটিছে। গোটেই পৃথিৱীৰ সৃষ্টিজনৰ মনত ভোলপাব লগাবপৰা আধুনিক সাহিত্যকৃতি ভাৰতীয় সাহিত্যবোৰত কেইখন? আমাৰ ভাষাৰ ভ্ৰেষ্ঠ বোলা উপস্থাপন বহুতো ইউৰোপীয় ভাষালৈ অলুকাৰ কৰা হৈছে, কিন্তু সেইবোৰে ইউৰোপীয় বসন্তক চমৎকৃত কৰিবপৰা নাই। তেওঁবিলাকে তাত তেওঁলোকৰ উপস্থাপনে ছায়াসৃষ্টিৰ বাহিৰে একো বিশেষত্ব বিচাৰি নাপায়। এনে কাৰণতে কিছুদিন আগতে এজন বিদেশী সমালোচকে আধুনিক ভাৰতীয় সাহিত্যৰ বিষয়ে কওঁতে কৈছিল—
Indian literature today is an echo and not a voice. বৰ্তমান কালৰ ভাৰতীয় সাহিত্য শুভাৱতে ওলোৱা কণ্ঠধ্বনি নহয়, প্ৰতিধ্বনিহে। ইংলণ্ড আমেৰিকাই যে আমাক একোটা 'ইজ্‌ম্' দিব লাগে আৰু তাকে স্কলীয়া ছাত্ৰবৰৰে 'কপি' কৰিব লাগে, আমি কিয় এতিও 'ইজ্‌ম্' দিব নোৱাৰোঁ যাক ইংলণ্ড, আমেৰিকায়ো নিজৰ নিজৰ সাহিত্যত প্ৰয়োগ কৰিবলৈ আগ্ৰহেৰে হাত পাতিব। ভাৰতীয় মেধা কোনো কালেই পৰি হৰা নাছিল আৰু আজিও নহয়, কেৱল আত্মপ্ৰত্যয়হীনতাৰ চাৰনি এটাই আমাৰ প্ৰথম মেধাকো আক্ৰমণ কৰি বৈছে। এই কথা কেৱল সাহিত্য কিয় বিজ্ঞান, চিকিৎসা, নিৰ্মাণবিজ্ঞান, সকলোতে সত্য।

বাজনৈতিক স্বাধীনতা পোহাব শিছতো মনটো স্বাধীন আৰু স্বপ্ৰকাশ হবলৈ সময় লয়, আহাবো লৈয়ে হৈছে। অদূৰ ভৱিষ্যতত সকলো ক্ষেত্ৰতে ভাৰতীয় মন আৰু মেধা বে-মহিৰি প্ৰোজল হৈ উঠিব। ইয়াত নিৰাশ হবলগীয়া একো নাই।

এই কথা সলজ্জভাবে হলেও স্বীকাৰ কৰিব লাগিব যে প্ৰত্যেক ইংৰাজীশিক্ষিত ভাৰতীয়ৰে আৰু লগে লগে অসমীয়াৰো জননী ভাষাৰ উপৰিও ধাতীভাষাৰূপে ইংৰাজীয়ে আদৰৰ স্থান দখল কৰি আছে। তেওঁলোকৰ সাংস্কৃতিক জীৱনৰ নলে-গলে লগা লগৰীয়া ইংৰাজী ৰূপান্তৰত সাহিত্য। যিসকলে ইংৰাজী শিক্ষক কেওটি স্বভাৱা লংকতৰ অহুগলন কৰিছে তেওঁলোকৰ সাংস্কৃতিক পোষণৰ উৎস লংকত, বৈজ্ঞানিক বা পালি-প্ৰাকৃত। এনে অপৰিহাৰ্য্য দশাত পৰি আমি নিৰুপায় হৈ ইংৰাজী সাহিত্যক আদৰ কৰিছোঁ। আৰু অসমীয়া সাহিত্যক পূৰ্তো কৰিছোঁ। পূৰ্তোৰ সম্বন্ধ দ্বিবিধ লগত আৰু আদৰৰ সম্বন্ধ হয় শক্তিশালীৰে সৈতে। এই নীতিয়ে সাহিত্য ক্ষেত্ৰতো ক্ৰিয়া কৰে। পঢ়োঁ বুলি অসমীয়া কিতাপ যিমানে কিনে তাতকৈ ইংৰাজী কিতাপ কিনা মানুহৰ সংখ্যা বহুত বেছি। পূৰ্তোৰ ওপৰত বৰ্তি থকা এই অৱস্থাপৰা অসমীয়া সাহিত্যক উদ্ধাৰ কৰাৰ উপায় চিন্তিবৰ সময় হ'ল আৰু সেইমতে কাম কৰিবলৈ সামূহিক সংকল্প লৈ আগবাঢ়িবৰ হ'ল। ১৯ শতিকাৰ শেষ ভাগত জোনাকী যুগৰ সাহিত্যিকসকলে নিজৰ সাহিত্যৰ বচা কৰিবলৈ কোটামুঠীয়া সংকল্প লৈ আগ বাঢ়িছিল। সেই সংকল্প ব্যক্তিৰ মনৰ হলেও সি 'সামান্য় আকৃতি' হৈ জাতীয় সংকল্পৰ ৰূপ পৰিগ্ৰহ কৰিছিল। আজি বিংশ শতিকাৰ শেষ ভাগত আমিও একান্ত নিষ্ঠা আৰু অবিচলিত দৃঢ়তাবে অহা জিহ্ব বহুৰ ভিতৰত অসমীয়া সাহিত্যক মানব-সভ্যতাৰ সৰ্বভোবিলাৰি প্ৰয়োজনীয়তা সাধিবপৰা আৰু একান্ত-দেষ্টাৰূপে সেৱা পাবৰ যোগ্য সাহিত্য কবি গঢ়ি তোলাৰ জাতীয়-সংকল্প গ্ৰহণ কৰিব লাগে। ইয়াৰ কাৰণে অসম সাহিত্য সভাই অহুহুল বাতাবৰণ সৃষ্টি কৰিব লাগিব, সামূহিক আগুতিৰ প্ৰেৰণা বিকীৰণ কৰিব পাবিব লাগিব। সাহিত্যৰ উলসতিৰ পথত যিবোৰ অস্তৰায় আছে বা উদ্ভব হোৱাৰ আশঙ্কা আছে তাক দূৰ বিদূৰ কৰাৰ উপায় সম্পৰ্কেও আগতীয়া আলোচনা কৰি বাইজ আৰু চৰকাৰক সন্ধিয়াই দিব লাগিব অসম সাহিত্য সভাই। এই অস্তৰায়বোৰৰ দুই চাৰিটা উছকিয়াই দিয়াৰাৰ প্ৰাসঙ্গিক হব।

অসমীয়া ভাষাৰ এলাকা এচমকা, লোকসংখ্যাও তাকৰীয়া, অসমৰ বাহিৰত অসমীয়া ভাষাৰ প্ৰচাৰ নাই, এনে স্থলত এটা লেখত লবলগীয়া সাহিত্য হিচাপে বিখ্যাত স্থান পোৱাৰ সম্ভাৱনা অসমীয়া সাহিত্যৰ নাই এনে এটা নিৰাশাৰ ভাবে আমাৰ সাহিত্যিকসকলৰ মন কেতিয়াবা জঁয় পেলোৱাটো একো অস্বাভাৱিক নহয়। আজিকালি আন সকলো জাতীয়কৰ্মৰ দৰে সাহিত্যৰো এটা বাণিজ্যিক দিশ আছে। তাক উল্লাই কৰি কল্পনা-জল্পনা কৰিলে আলাসত চাং পতা হব। কিতাপ প্ৰকাশ কৰিলেও তাৰ প্ৰচাৰৰ পৰিসৰ বিস্তৃত নহলে সকলো প্ৰকাশন প্ৰচেষ্টাই শেহন্তত সৰ্বেশ্বৰ মাৰ্কেপ। অসমীয়া ভাষা কোৱা লোকৰ সংখ্যা, তাকৰীয়া, পাঠকৰ সংখ্যা সেই অহুপাক্ষ আৰু তাকৰীয়া, কিতাপ কিনি পঢ়া পাঠকৰ ক্ষেত্ৰ

ভাষণীকলী কৰ্ম। এনে অৱস্থাত শুক বিবৰণ ভাঙৰ গ্ৰহণে নালাগে, লক্ষ্য বিষয়ৰ সৰু কিডানেই বেচা নাযায়। বেচা নগলে কতিব আশঙ্কাত প্ৰকাশকে নহায়। ছপাবলৈ প্ৰকাশক নাপালে এলাই এথানি কবিবলৈ পণ্ডিতসকলেই বা লিখি যিবৰ কোন চুখত! আমাৰ সাহিত্যৰ ক্ষেত্ৰত এনেবোৰ দুৰ্ভাবনাৰ স্থল আছে। পিছে এই অসুবিধাবোৰ দুৰ্ভাৱ্য নহয়।

পৃথিবীত এনে বহুত ভাষা আছে যাৰ এলাকা অসমতকৈ আহল-বহল নহয়, লোক-সংখ্যাও বেছি নহয়, অথচ সেই ভাষাবোৰৰ সাহিত্য যথেষ্ট সমৃদ্ধিশালী আৰু উন্নত বুলি স্বীকৃত হৈছে। পোলেণ্ড, ফিনলেণ্ড, ডেনমাৰ্ক, চুইডেন আদি দেশৰ আয়তন অসমতকৈ কম, সেইবোৰ দেশৰ ভাষা কণ্ঠভাৰ সংখ্যাও ক্ষেত্ৰবিশেষে আমাৰতকৈ কম। আন ঠাইত উপনিবেশো নাছিল আৰু এতিয়াও নাই। তজ্জাত ডেণ্ডবিলাকৰ সাহিত্য আজি বহুত উন্নত। বিশ্ববিদ্যালয়ৰ উচ্চতম মহলা পৰ্য্যন্ত কোনো ভাষাৰ সহায়তা লব নালাগে। ডেণ্ডবিলাকে অহন ভাষা শিকে যদিও সহায়কস্বৰূপেহে। সাহিত্যৰ সকলো দিশতে নিজ ভাষাত মৌলিক গ্ৰন্থ যি আছেই, উচ্চতম গবেষণাও নিজ ভাষাবেই চলায়। বিশ্ব-সাহিত্যত স্থান পোৱা লেখকৰ সংখ্যাও কম নহয়। তাকৰীয়া জনসংখ্যাবে ডেণ্ডলোকৰ দেশবিলাকত যদি সাহিত্যৰ এনে উন্নতি সম্ভব হৈছে, অসমীয়া সাহিত্যৰ বেলিকা হতাশ হোৱাৰ কি হেতু থাকিব পাৰে? এই ভাষাবিলাকৰ সাহিত্য সমৃদ্ধ হোৱাৰ শুবিতে যিবোৰ কাৰণ আছে আমাৰ দেশতো সেই কাৰণসমূহ সৃষ্টি কৰি লব লাগিব। জনসংখ্যাৰ বন্ধতাই ডেণ্ডলোকৰ সাহিত্যৰ অগ্ৰগতিক আগচিৰণ নাই বাইকৈ চাৰিটা কাৰণত। সেই কাৰণ কেইটা হ'ল (১) গুণে-পৰিমাণে শিক্ষাৰ ব্যাপক প্ৰসাৰ, (২) মাতৃভাষাৰ মাধ্যমত শিক্ষা দান; (৩) জীৱনৰ অভিজ্ঞতাৰ প্ৰাচুৰ্য আৰু (৪) আৰ্থিক উন্নতি।

আমাৰ দেশত এতিয়াও শিক্ষিততকৈ অশিক্ষিত বা অৰ্দ্ধ-শিক্ষিতৰ সংখ্যা বহুত বেছি। স্কুল-কলেজ পাৰ্বে-পাৰ্বে নগৰে-নগৰে স্থাপিত হৈছে, হেজাৰ হেজাৰ ডেকা ল'ৰা সেইবোৰৰপৰা শিক্ষা লাভ কৰি ওলাই আহিছে, তথাপি আমাৰ জনসংখ্যাৰ এটা বৃহৎ অংশৰ পঠাভনাৰ লগত বিশেষ স্পৰ্শ নাই। আমাৰ শিক্ষা যিখিনি বাঢ়িছে সি কেৱল পৰিমাণতহে, গুণত নহয়। আমাৰ শিক্ষালয়বোৰত শিক্ষা দান (Teaching) কৰা হয় কিন্তু জ্ঞান আহৰণৰ (Learning) অভ্যাস আৰু কোশল ছাত্ৰই আয়ত্ত নকৰে। তাৰ ফলত শিক্ষালয়ৰপৰা বিদায় লোৱাৰ লগে লগে ডেকাবিলাকে সবৰখতীলৈকো পিঠি দিয়ে। ছাত্ৰোত্তৰ জীৱনত পঠা-ভনাৰ লগত বনিষ্ঠ লব্ধ বখা শিক্ষিত লোকৰ সংখ্যা আমাৰ সমাজত নিচেই অলপীয়া। বিজ্ঞা আৰ্জনৰ সময়ত শিক্ষকে যি শিকায় সেয়েই। নিজেই আৰ্জিবলগীয়াকৈ প্ৰয়োজন অৱস্থায় কবিবলৈ ছাত্ৰক বিমূৰ্ত্ত নহয়। আমাৰ শিক্ষালয়সমূহত অধ্যাপনা আৰু প্ৰহাৰলয় যোগ, কলেজ আদৰ্শকি সাতকোস্তৰ মহলাতো যিমান থাকিব লাগে সিমান নাই—প্ৰাথমিক মাধ্যমিকৰ বেলিকা কা কথা! পৰিণাম স্বৰূপে ছাত্ৰ-জীৱনত পাঠ্যপুথি বা তীব্ৰ চমু লব্ধবণক অভিজ্ঞ কৰি জ্ঞানৰ অধৰণ কৰাৰ অভ্যাস আৰু যোগ্যতা পিছৰ জীৱনত নথকা হয়। আৰু কৈ

অহা দেশবোৰত জনাঘৰণৰ অভ্যাশ প্ৰাথমিক পৰ্যায়ৰপৰাই ল'ৰাক কবিলৈ শিকায়। তাৰ ফলত স্বয়ং-শিক্ষা আৰু জ্ঞান আহৰণৰ কাৰণে অধ্যয়নৰ হেঁশাহ আৰু অভ্যাশ উত্তৰ-জীৱনলৈকে থাকি যায়। পাঠকশ্ৰেণীৰ সংখ্যাও সেইদেখি সেইবোৰ দেশত সবহীয়া। আমাৰ অনস্বতো শিক্ষাৰ প্ৰসাৰ লাগে। শতকৰা এখজন শিক্ষিত হ'ব লাগিব, কিন্তু প্ৰত্যেকজন শিক্ষিত ব্যক্তিয়েই অসমীয়া সাহিত্যৰ আগ্ৰহলীল পাঠক হ'ব লাগিব। এই উদ্দেশ্য আগত ৰাখি আমাৰ শিক্ষাক কটিয়াই দিয়া জ্ঞানতে আবদ্ধ নাৰাখি জ্ঞান আহৰণৰ কৌশল, অভ্যাশ আৰু প্ৰয়োজনীয়তাৰ উপলব্ধিৰে ফলপ্ৰসূ কবিলৈ প্ৰাথমিক বিদ্যালয়ৰপৰা ব্যৱস্থা কৰিব লাগিব। এই পদ্ধতি সফল কবিলৈ হলে শিক্ষা-সাহিত্য আৰু কিশোৰ-সাহিত্যৰ ওঁচাল টনকিয়াল কবিলৈ বিশেষ আঁচনিৰ প্ৰয়োজন হ'ব।

সদস্য-বিচাৰকৰ পাঠকসমাজৰ সংখ্যাবিপুলতাৰ ওপৰত আধুনিক সাহিত্যৰ বাঢ়নি আৰু গুণ নিৰ্ভৰ কৰে, কিন্তু লঘু-সাহিত্য পঢ়োঁতাৰো সাহিত্যত আগপকীয়া অবদান নিচেই কম নহয়। সংস্কৃত সাহিত্য বিস্তাৰ প্ৰাচীন আচাৰ্য্য বাৰণে পাঠক সমাজক চুট। শ্ৰেণীত গোষ্ঠীভুক্ত কৰিছে—সতৃণভোজী আৰু অবোচকী। প্ৰথমবিধ সতৃণভোজী অৰ্থাৎ যিহঁকে পায় জাবৰে-জোখৰে গাল মাৰি থয়। দ্বিতীয় বিধক একোৱেই সতকাই হুকচে, একোৱেই সোৱাদ লগাব নোৱাৰে। তৃতীয় শ্ৰেণীৰ বিষয়ে বাৰণে সূচনাহে হিছে, কোনো নাম দিয়া নাই। তেওঁলোক সদস্য-বিচাৰকৰ, ভাল-বেয়া বাচি ভালৰ ভালটোহে গ্ৰহণ কৰে। বাৰণৰ মতে অবোচকীজনৰ বাচ-বিচাৰ আছে গতিকে সময়ত গৈ তেওঁ বিচাৰকৰ পাঠক হ'বলৈ পাবে। অসমীয়াত এই তিনি শ্ৰেণীক সনাহী, সোণোনা আৰু সোন্দোৱা-খোৱা এই তিনিটা নামেৰে বৰ্ণাব পাৰি। সনাহীয়ে যি পাই একালৰপৰা দকচি নিয়ে, সোণোনাব ইটো নাখাওঁ, সিটো ভাল নাপাওঁ বোলোতে একোতে ৰতি নবহে। সোন্দোৱা-খোৱাই ভালৰ ভাল স্তম্ভটোহে গ্ৰহণ কৰে। সাহিত্য ক্ষেত্ৰত এই তিনিও শ্ৰেণী পাঠকৰে প্ৰয়োজন আছে। সতৃণ-ভোজী বা সনাহী পাঠকৰপৰাই সাহিত্য প্ৰচাৰৰ প্ৰাথমিক ক্ষেত্ৰ তৈয়াৰ হয়। কোনো হাবি হুক-হুবা গছনি নোহোৱাকৈ কেবল বনস্পতি বৃক্ষৰেই জোৰা হৈ নাথাকে। সৰু গছৰ জাবনিৰ মাজতে এগুৰা মাটি জোৰা ব'ব গছ বাঢ়ি উঠে। লঘু সাহিত্যৰ সতৃণভোজী পাঠককো সেইদেখি অৱজ্ঞা কৰিব নালাগে। বোমাৰুৰ গল্প, হত্যাকাহিনী, বোলছবিৰ নায়ক-নায়িকাৰ জীৱন-কথা, কল্পনাময় প্ৰেমৰ কাহিনী ইত্যাদি বিষয়ৰ সতীয়া কিতাপবোৰে এক শ্ৰেণীৰ পাঠকৰ সৃষ্টি কৰে, সমাজত কিছুমান মাহুৰৰ পঢ়াৰ অভ্যাশ এটা আনি দিয়ে। আধুনিক পুৰিভালবিলাকও এইবিধ পাঠকৰ পোষকতাত প্ৰধানকৈ ৰত্নি থাকে। পিছে এনে পাঠকেই ক্ৰমে গৈ অন্ত বিষয়ৰ গুৰু-সাহিত্যবোৰো জন্ম হয়। লঘু-সাহিত্যৰ উত্তৰী হোৱাটো সাহিত্যৰ উন্নতিপথৰ হানিকৰ যি নহয়ই ব'ব সেইবিধ সাহিত্যই উচ্চতৰ সাহিত্য বাঢ়ি উঠাত ল'ৰ-জাবৰহে দিয়ে। গছৰ পাত লবি সেই গছকে ল'ব দিয়াৰ দৰে এই লঘু-সাহিত্যবোৰ অধিকাৰত যোগ পায় কিন্তু নিজ কাৰ সাধি সাহিত্য-বুদ্ধিলৈ ক্ষেত্ৰখন লাকৰা কৰিছে নিশ্চয়।

অভিৰূপ বিলোপ কৰে। লঘুপাঠ সাহিত্যৰ নামত নাক কৌচোৱা উচিত নহয়, আৰু বাস্তৱলৈ যিব লাগে। হাবিৰ লক্ষ-স্বৰা গছৰ দৰে সি অল্প কালতে মৰি সাৰ-জাবৰ হয়গৈ, তাৰ কাৰণে চিন্তা কৰাৰ লক্ষ্য নাই।

স্বৰূপ বিবৰ, সাহিত্য-সমৃদ্ধিৰ দ্বিতীয় কাৰণ উচ্চতম মহলাতো মাতৃভাষাক শিক্ষা-মাধ্যমৰূপে বৰণ কৰাৰ প্ৰয়োজনীয়তা। আজি সবহতাগ শিক্ষা-শাৰীয়েই উপলব্ধি কৰিছে। বিশ্ববিদ্যালয়সমূহে নীতিগতভাবে তাক স্বীকাৰ কৰি লৈছে। অসমতো ১৯৭২ চনৰপৰা প্ৰাক্-বিশ্ববিদ্যালয় শ্ৰেণীত অসমীয়া ভাষাবেই শিক্ষা দিয়াৰ সিদ্ধান্ত গ্ৰহণ কৰা যৈছে আৰু তাৰবাবে প্ৰস্তুতি চলি আছে। প্ৰবেশিকা স্তৰত অসমীয়া ভাষাৰ মাধ্যম আৰম্ভ কৰাৰ প্ৰায় দেৰহুৰি বছৰৰ পিছত তাৰ পাছৰ খলপাত অসমীয়াৰ প্ৰবেশ ঘটিল। এইদৰে যদি বি-এ মহলাত, বিজ্ঞান আৰু কাৰিকৰী বিভাগত সোমাবলৈ অসমীয়া ভাষাই আৰু দ্ৰিছ বছৰকাল বোন্দাপৰ যিব লাগে তেনেহলেই আধা। প্ৰাক্-বিশ্ববিদ্যালয়ত অসমীয়া মাধ্যমত পঢ়ি যোৱা ছাত্ৰই বি-এ মহলাত গৈ যেন ইংৰাজীলৈ মুখ সলাব নহয় এনেভাবে বি-এ মহলাৰ পাঠ্য প্ৰস্তুতিও এতিয়াৰপৰা আৰম্ভ হব লাগে। মাজত স্কুলা পৰিলেই উৎসাহ মৌলান পৰে আৰু কামত শিথিলতাই দেখা দিয়ে।

জীৱন-ধাৰাৰ বৈচিত্ৰ্য আৰু অভিজ্ঞতাৰ প্ৰাচুৰ্য সাহিত্যৰ, বিশেষকৈ বস্তুধৰ্মী সাহিত্যৰ আধাৰভূমি। এই সমাজৰ আৰ্থিক উচ্চ আৰু প্ৰাকৃতিক পৰিবেশৰ ওপৰত এই বৈচিত্ৰ্য আৰু অভিজ্ঞতাপ্ৰাচুৰ্য নিৰ্ভৰ কৰে। সাহিত্যৰ সমল আৰু বিবিধতাই পোহ লয় এই বৈচিত্ৰ্য আৰু প্ৰাচুৰ্যৰপৰা। ব্যক্তি আৰু সমাজৰ অল্পভৰ বিবিধ প্ৰবাহেদি উপচি পৰিলে সি সাহিত্যৰ মাজেদি ভেটা ভাঙি সাধাৰণীভূত হয়, সাহিত্য উন্নতিৰ বাটত আগবাঢ়ে। অসমীয়া জীৱনত সেই বৈচিত্ৰ্য আৰু বিবিধতাৰ স্বেয়াং অলপীয়া। দেশত উদ্যোগ বিস্তাৰ আৰু জীৱনযুদ্ধ কঠোৰ হোৱাৰ লগে লগে আগতকৈ এই স্বেয়াংৰ পৰিসৰ বাঢ়িছে কিন্তু সাহিত্যত তাৰ উপযোগ এতিয়াও লেহেম গতিৰে হোৱা যেন লাগে। আমাৰ সমাজৰ পৰিবৰ্তন, নতুন আদৰ্শৰ সংঘাত, বহুসংখ্যক গোষ্ঠী জীৱনৰ বিবিধতা আৰু যুগ-সন্ধিৰ বিচেষ্টা সাহিত্যৰ আপুৰুগীয়া সমল হব পাৰে। এইবোৰলৈ সফল দৃষ্টিপাত কৰা সাহিত্যিকৰ সংখ্যা আঙুলি মূৰতে দেখিবপৰা হৈ আছে। এই কথা স্বীকাৰ কৰিব লাগিব যে কেতিয়াবা জাতি একোটাৰ মৌভাগ্যবলত একোজন কণজয়া পুৰুষৰ আবিৰ্ভাব হয় যাৰ ক্ৰান্তদৰ্শিতাই ৰাজ্যৰ অভিজ্ঞতালৈ অপেক্ষা নকৰে। সাগৰৰ পাৰত ৰহি, ঘৰৰ ভিতৰত সোমাই থাকি বা তপোবনত আসন পাতিও তেনেজন পুৰুষে বাটৰ ছুৱৰি ঘনৰপৰা স্বৰ্গৰ ৰতবালৈকে দি যায়। পৃথিৱীত তেনে ঘটনা সদায় সৰ্ব্বত্র নঘটে, তাৰ কাৰণে প্ৰাৰ্থনা কৰিব পাৰোঁ, আশা পালি ৰহি থাকিব নোৱাৰোঁ। সবহতাগ ৰাহুহৰে অলপৰ সহায়তাবে বহুত দেখাৰ ক্ষমতা ৰাখাকে, তেওঁলোকে বছৰ সহায়তা লৈ অলপ কৰ পৰাৰ যোগ্যতা আৰ্জন কৰিব পাৰে। এতেকে সাহিত্যৰ প্ৰাৰ্থনা আৰু সমৃদ্ধিৰ কাৰণে বহুপ্ৰকাৰ অভিজ্ঞতাৰ দৰ্কাৰ। এই অভিজ্ঞতা কোনোও দ্বিধা

বুলি বিধাই দিব নোৱাৰে। জাতীয় জাগৃতি আৰু উত্তৰণৰ বলত ব্যক্তিৰ জীৱনলৈ সি আপোনা-আপুনি আহে। প্ৰকৃত কথা হ'ল সেই অহুতুতি আৰু অভিজ্ঞতাক সাঁচনীয়া কৰি বখাব আগ্ৰহ আৰু তাক ব্যক্ত কৰাৰ কৌশল আয়ত্ত কৰাৰ ওপৰতে সেইবোৰৰ সহযোগ নিৰ্ভৰ কৰে। সাহিত্যিক নামৰ এটা স্বকীয়া শ্ৰেণী থকাটো বাহনীয় নহয়। জীৱনৰ সকলো ক্ষেত্ৰতে সাহিত্যিক পুৰুষ লুকাই থাকে। পৃথিবীৰ খ্যাতিমান সাহিত্যিকসকলৰ জীৱন-বৃত্তান্ত আলোচনা কৰিলে এই কথাৰ সত্যতা থকা পৰিব। অসমতো সাহিত্যচৰ্চাৰ আগ্ৰহে সকলো ক্ষেত্ৰতে সকলো জনকে আকৰ্ষিত কৰক, ফটা কঁথাতে সোণ ওলাব।

আমাৰ প্ৰকাশন উদ্যোগৰ চালুকীয়া অহুহা আৰু অসংগঠিত স্থিতিও অসমীয়া গ্ৰন্থ প্ৰচাৰ-সম্প্ৰদায়ৰ কাৰণে কিছু পৰিমাণে দায়ী। তথাপি এতিয়াটোকে যিখিনি হৈছে তাত অসমৰ ন-পুৰণি প্ৰকাশন প্ৰতিষ্ঠানসমূহৰ অমোল অৱধানৰ কথা আমি সজ্ঞচিত্তে হৃদয়ৰি লাগিব। বৰ্তমান অসংগঠিত আৰু পৰস্পৰ সহযোগহীন প্ৰকাশক আৰু গ্ৰন্থবিক্ৰেতা সকলে সংগঠিত হৈ পাৰস্পৰিক সহযোগিতাৰ ক্ষেত্ৰ বহলাই ললে বহুত ফল আশা কৰিব পাৰি। আজি গুৱাহাটীতে প্ৰকাশিত হোৱা গ্ৰন্থ এখন পাঠ্য নহলে প্ৰকাশকৰ দোকানৰ বাহিৰে আন দোকানত বিচাৰিলে কেতিয়াবা পোৱা নাযায়, ডিব্ৰুগড় বা তিনিচুকীয়াত সেই গ্ৰন্থ চলাপ কৰিলেহে যদি ক'দাচিত পোৱা যাব। তেজপুৰত যদি কিবা কিতাপ প্ৰকাশিত হৈছে যোৰহাটৰ পাঠকে সতকাই তাৰ খবৰ পাবলৈ কোনো সঁজুলি নাই। নিয়মিত তালিকাও কেইঘৰমান প্ৰকাশকেহে ছপাই বিতৰণ কৰে। গ্ৰন্থবিক্ৰেতাৰ তেনে তালিকা হাততপৰা মনতে নপৰে। ইয়াৰ উপৰিও ব্যক্তিগত প্ৰকাশনৰ সংখ্যাও আমাৰ নিচেই কম নহয়, সেইবোৰৰ প্ৰাপ্তিস্থান বিচাৰি উলিওৱা সহজ কথা নহয়। গ্ৰন্থ প্ৰচাৰৰ এই দুৰ্দ্ধশা গুৱাহাটীলৈ প্ৰকাশক, গ্ৰন্থ-বিক্ৰেতা আৰু গ্ৰন্থকাৰৰ মাজত সহযোগিতা আৰু সংগঠনৰ বাহিৰে আন উপায় নাই। অসম সাহিত্য সভাৰ বহুবেকীয়া অধিবেশনত প্ৰকাশন-প্ৰতিষ্ঠান আৰু গ্ৰন্থ বিক্ৰেতা-সকলে সক্ৰিয় ভাগ লব পৰা কিবা ব্যৱস্থা কৰিব পাৰি নেকি তাৰি চাব লাগে। প্ৰতিষ্ঠান সদস্য (Institutional member) বুলি এবিধ সঙ্গতৰ স্বীকৃতি সভাৰ নিয়মাবলীৰ ভিতৰত কৰিব পাৰি নেকি চিন্তা কৰি চোৱা উচিত। সেয়ে হলে প্ৰত্যেক স্বীকৃত প্ৰতিষ্ঠানে এটা নিৰ্দিষ্ট বাৰ্ষিক বৰঙনি দিব, নিৰ্দ্ধাৰিত সংখ্যাত প্ৰতিনিধি পঠাব পাৰিব। ইয়াৰ ফলত সাহিত্যিক, গ্ৰন্থকাৰ, প্ৰকাশক আৰু বিক্ৰেতাৰ বহুবেকীয়া বনিষ্ঠ যোগাযোগৰ সুযোগ মিলিব। তেওঁবিলাকে গোট খাই নিজৰ সমস্যাবোৰৰ সমাধান সম্পৰ্কেও আলোচনা কৰাৰ সুবিধা ওলাব। সাহিত্য সভাপৰা এই প্ৰতিষ্ঠানসমূহ আঁতৰি থকাৰ কোনো যুক্তি নাই। প্ৰতিষ্ঠান হিচাপেই স্বীকৃত অৱস্থাপে এওঁলোকৰ অহুতুতিয়ে সাহিত্য সভাক শক্তিশালী কৰিব। নিয়মাবলী লাল-সলনিৰ সময়ত প্ৰতিনিধিসকলে যথাসময়ত এই বিষয়টো চাৰিওদিশ দাবি দাবি চাবলৈ অহুৰোধ কৰিলোঁ।

জাতীয় গ্ৰন্থমুঠী এখনৰ নিয়মিত প্ৰকাশৰ কোনো ব্যৱস্থা নথকাত আমাৰ বহুত ক্ষতি

হৈছে আৰু অনেক সুবিধাবশৰা বৰ্দ্ধিত হৈছে। মাহেকটোৰ কথাই নকওঁ, বছৰটোৰ ভিত্তবত নো কি কি অসমীয়া কিতাপ ওলাইছে তাৰে লেখ নাপাওঁ, বিৱৰণৰ কথা দূৰতে। বাস্তৱি প্ৰাহৰুহে নেলাগে, টনকিয়াল গ্ৰন্থালয়বিলাকেও একেলগে বহুত সবহীয়াৰ্কে অসমীয়া কিতাপ আনিবলগা হলে তালিকা প্ৰস্তুত কৰিবলৈ গৈ বিমোৰত পৰে। কিছুমান কিতাপ ভুৰুকি মাৰিয়ে কাৰ চাঙত কেনেকৈ উৰিগৈছে তাৰ উৱাৰিহ পোৱাৰ উপায় নাই। কলত একোজন শক্তিমান লেখকো পাহৰণিত জাহ যায়। অসমীয়া সাহিত্যৰ কালাৱক্ৰমিক আৰু বৰ্ণীকৃত প্ৰকাশিত গ্ৰন্থৰ তালিকা আৰু চমু বিৱৰণ একে ঠাইতে পোৱাৰ আৰু তাক বিশ্বভিৰ গৰাহবৰণা লকুৱাই বখাৰ একমাত্ৰ উপায় হৈছে এখন জাতীয় গ্ৰন্থ-সূচীৰ বহুৰেকীয়া সংকলন নিয়মিতভাৱে যুগুত কৰা আৰু প্ৰকাশ কৰা। ডাঙৰ ডাঙৰ সাহিত্যত এনে সূচী মাহেকে মাহেকে ওলায়। আমাৰ লিয়ান নেলাগে, বহুৰেকত এখনকৈও চমু বিৱৰণ সহ গ্ৰন্থ-সূচী ওলালেও সত্ত্বহতে কাম চলিব। অস্ত্ৰ দেশত এই গুৰুত্বপূৰ্ণ সাহিত্য-কৰ্মটো জাতীয় গ্ৰন্থালয় অথবা গ্ৰন্থালয়-সম্ভাৰ দায়িত্বত থাকে। অসমত ৰাজ্যিক গ্ৰন্থালয় আছে আৰু গ্ৰন্থালয়-সম্ভাৰ এখনো চুচৰি বাগৰি চলি আছে, কিন্তু বৰ্ত্তমান অৱস্থাত জাতীয় গ্ৰন্থ সূচী প্ৰণয়নৰ তাৰ এৰ্ভলোকৰ ওপৰত জাপি দিয়া উচিত নহব। অসম সাহিত্য সভাই এই তাৰ সম্প্ৰতিকে বহন কৰিব লাগিব, সময়ত তাক আন সংস্থালৈ হস্তান্তৰ কৰাৰ চিন্তা কৰিবপৰা যাৰ। অসম সাহিত্য সভা পত্ৰিকাৰ প্ৰবন্ধকেইটা আন ঠাইতো প্ৰকাশ কৰিবপৰাৰ সুবিধা আছে। বৰ্ত্তমান চলি থকা মাহেকীয়া আলোচনী কেইখনে সেই কাম কৰিব পাৰিব। সভাৰ পত্ৰিকাখন তিনিমহীয়া নকৰি যদি কিছু বৃহদাকাৰে বাৰ্ষিক কৰে আৰু তাৰ এটা বিভাগ বহুৰেকটোৰ গ্ৰন্থ-সূচীৰ কাৰণে বখা হয় তাৰপৰা বেছি উপকাৰ হব বুলি আশা কৰিব পাৰি। বছৰৰ আবন্তগিৰেপৰা যদি প্ৰকাশকসকলৰ লগত যোগাযোগ কৰা হয় আৰু প্ৰকাশকসকল যদি প্ৰতিষ্ঠানৰ লক্ষ্যৰূপে সাহিত্য সভাৰ অন্তৰ্ভুক্ত থাকে তেনেহলে এইটো একো টান কাম নহব। লগতে প্ৰত্যেক নতুন প্ৰকাশনৰ একো কপি যদি সাহিত্য সভাৰ সংৰক্ষণ পুৰিভঁৰাললৈ আহে তেনেহলে আৰু ভাল কথা হয়। এতিয়াবপৰাও যদি আবন্ত কৰোঁ একবিংশ শতিকাৰ প্ৰাবন্তত আমি অসমীয়া সাহিত্যৰ অগ্ৰগতিৰ চমু কাহিনী এটা চকু বুৰাই চাব পৰাকৈ পায়। অলপতে মোৰ ব্যক্তিগত স্মৃচনি আৰু অৱবোধত অধ্যাপক ভগবান মড়লে ১৯৬২ আৰু ১৯৭০ চনত প্ৰকাশিত অসমীয়া গ্ৰন্থৰ বৰ্ণীকৃত সূচী এখন যুগুত কৰিছে। এই বছৰ সাহিত্য সভাই তাকো প্ৰকাশ কৰিব পাৰে।

অসমীয়া সাহিত্যৰ উল্গতিৰ আন এটা প্ৰধান অন্তৰায় হৈছে আপোন বুলিবপৰা ৰাজধানী এখন নোহোৱাকৈ বুৰঞ্জীৰ এটা গুৰুত্বপূৰ্ণ কাল কটোৱাৰ জাতীয় দুৰ্ভাগ্য অসমীয়াই বহুত কাল ভোগ কৰিবলগা হ'ল। কোচবিহাৰ আৰু গড়গাঁও নিজম পৰাৰ পিছত "কথা শুনি ডল ৰাওঁ" বুলি গোঁবৰ কৰিবপৰা গাতে লাগি থকা ৰাজধানী এখন অসমীয়াই নাপালে। তাকো নাপালে কেতিয়া? যেতিয়া গোটেই ভাৰতত ইংৰাজ আনোলৰ প্ৰথমছোৱাৰ নতুন সংস্কৃতি সন্নাগৰ বতাহ বলিছিল। সেই সময়ত একোখন ৰাজধানীৰ আশ্ৰয় আৰু পোষণে

কেইবাটাও প্ৰাদেশিক ভাষাৰ সাহিত্যিক অন্বেষণৰ উদ্দেশ্য আৰু সাফল্যৰ কালে আগবঢ়াই নিছিল। সেই কালছোৱাত অসমীয়া ভাষাই যুঁজ কবিলগীয়া হৈছিল নিজৰ অস্তিত্ব আৰু দখল লৈ। অস্তিত্ব প্ৰতিপন্ন কৰি নিজ স্বৰূপ ঘূৰাই পোৱাৰ পিছতো সৰ্বস্বযোগযুক্ত ৰাজধানীৰ অন্বেষণ নিজ শকতিৰে বতাহ বৰষুণ চম্ভালি দুৰ্জলবৃত্ত ফুলৰ দৰে ভিঙি থাকিল। ৰাজধানীৰ স্বেৰ্গ-সুৰিধা নোপোৱা সাহিত্য আৰু দুৰ্জলবৃত্ত ফুলৰ দশা একেটাই। পৃথিৱীৰ সমৃদ্ধ সাহিত্যৰ বুৰঞ্জীত একোখন ৰাজধানী-চহৰৰ দান অতুলনীয়। ইংৰাজী সাহিত্য আৰু লণ্ডন, ফৰাচী-সাহিত্য আৰু পেৰি, ৰুচ-সাহিত্য আৰু মস্কো, নিচেই চুবুৰীয়া বঙলা-সাহিত্য আৰু কলিকতাৰ পৃথক কবি সেইবিলাক সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী লিখাৰ উপায় নাই। এই সাহিত্যবিলাকৰ উল্লেখৰ পথত ৰাজধানী-চহৰবোৰৰ স্বেৰ্গ-সুৰিধাই অশেষ বৰঙনি যোগাই আহিছে। এই ৰাজধানী-নগৰবোৰেই সমগ্ৰ জাতীয় জীৱনৰ পোহৰ কেন্দ্ৰীভূত কৰি প্ৰতিকলিত কৰে। এইটো কেৱল আধুনিক কালৰ কথাই নহয়, প্ৰাচীন কালতো একোটা সাহিত্য আৰু সংস্কৃতিয়ে এনেকৈ একোখন মহানগৰীক আশ্ৰয় কৰি আপোন মহিমা বিস্তাৰ কৰিছিল। বৰ্তমান অসমীয়া সাহিত্যয়ো উল্লেখৰ কাৰণে পৰম্যাশ্ৰয় স্বৰূপ অলুপ্ত পৰিবেশৰ ৰাজধানী এখন পাব লাগে। এইটো আবেদন নহয়, প্ৰাৰ্থা স্বৰূপ উদঘোষণা।

ইমান কালৰ মূৰত মনোমত ৰাজধানী এখন পতাৰ স্বেৰ্গ কণা বিধাতাই আমাক দিছে। এই স্বেৰ্গ আমাৰ নিজৰ আৰ্জ্জন নহয়, কালৰ ফেৰত পৰিস্থিতিৰ টনা-আঁজোৰাত আপোনা-আপুনি আমাৰ সমুখত উপস্থিত হৈছেহি। তাৰ যদি সমুখযোগ নকৰি জোৰা-টাপলি ব্যৱহাৰে পাল মৰাৰ চেষ্টা কৰোঁ আজিৰ চান নেতৃত্বৰ কালিলৈ কুখ্যাতি থাকিব। মুঠতে আমাক বাবে-মিহলি বসতিৰে ভৰা অসমীয়াৰ সংখ্যা-প্ৰাধান্য নথকা ৰাজধানী নালাগে। পূৰ্বৰ নগৰৰ নেতৃত্বৰ দৰে উপকণ্ঠত পতা চৰকাৰী পায় এখনেও আমাৰ কোনো কাম নালাগে। আমাক লাগে জাতীয় সাধনাৰ সহকাৰ চক্ৰ স্বৰূপ, অসমীয়াস্বৰ পূৰ্ণ প্ৰতিকলন হবপৰা এখন ৰাজধানী। ৰাজধানীৰ বিষয়টো থলুৱা আবেগৰ আচ্ছন্নদৃষ্টিৰে বিচাৰ কৰি চোৱা কথা নহয়। অসম আৰু অসমীয়াৰ ৰাজধানীৰ উপৰিও সাহিত্য আৰু সংস্কৃতিৰ পৰম্যাশ্ৰয়নৰূপ নগৰখন ক'ত কিৰূপে হব লাগে, ভবিষ্যৎ অসমৰ নাভিকেদ্বৰ ক'ত হলে ৰাজশক্তি, প্ৰজাশক্তি আৰু তাৰো মূলাধাৰ সাহিত্য সংস্কৃতি আৰু জ্ঞানৰ সাধনবোৰে পৰম্যাশ্ৰয় পাব, তাক থলুৱা স্বাৰ্থৰ কাৰেদ্বিও নোযোৱাকৈ স্তম্ভ বৃত্তিৰে আৰু দূৰদৰ্শিতাবে হিব কবিল লাগে। এঠাইত কোনোবা চুকত টিপি মাৰিলেই টলকতে তাৰ শিৰা গৈ গড়গাওঁ পোৱা বিধৰ ৰাজধানী এখনে পক লওঁতে বিহু পছিন বহুৰ লাগে। আজি পতা ৰাজধানীৰ মহিমা ফুটি উঠিব একবিংশ শতিকাৰ আৰম্ভকালত। সেইদেখি অসমৰ ৰাজধানীৰ স্থাননিৰ্ধাৰণ আৰু নিৰ্ধাৰণত আজিৰ চান নেতৃত্বাধীন লোকৰ শ্ৰম দূৰদৰ্শিতা আৰু যুগোপযোগী পৰদৰ্শিতাৰ অভাৱ নহব বুলি আশা কৰিছোঁ। অসমত অসমীয়া ৰাজধানীৰ বিষয়টোক দিবলগীয়া গুৰুত্ব আমি এতিয়াও দিয়া নাই, পিছত মুহূৰ্ত্ত পাব হৈ গলে সু-কপাল পুৰুষাই হবিলেও ভুল সিদ্ধান্তৰ প্ৰতীকাৰ কৰা লভব হৈ উঠিব। অসমীয়া ভাষা-সাহিত্য

আৰু সংস্কৃতিৰ মূল্যধাৰকণ, অসমীয়াৰ আশা-আকাঙ্ক্ষাক ৰূপ দিবপৰা এয়ে এখন ৰাজধানীৰ স্থান নিৰ্ণয়ৰ বিষয়টোক কেইজনমান বিষয়াৰ প্ৰতিবেদন, কেইগৰাকীমান মন্ত্ৰীৰ অভিযন্ত বা অসমীয়া বাৰ্ষবিবোধী কেইখনমান চকুৰ যুক্তিৰ দ্বাৰক পত্ৰৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰা সিদ্ধান্তলৈ এৰি দিব নোৱাৰি। আমাৰ সাহিত্য সভালো এই বিষয়ে ভাবিবলগীয়া আৰু কবলগীয়া আছে, তাকে নকলে কালে আমাক শুধাই নেবিব। এইবেলিৰ অধিবেশনে এই বিষয়টো খৰচি মাৰি চিন্তা কৰক, প্ৰয়োজন হলে কেইজনমান অভিযন্তালোকৰ উপসমিতিয়ে বিষয়টো সকলো দিশৰপৰা পৰ্য্যায়ৰে বিচাৰ কৰি চাওক আৰু সিদ্ধান্তৰ কথা চৰকাৰক বেকড কৰক। তাৰলৈকে আলম-বিলম কৰিলে কোনোবা ফেচলুকাই মইহে বজা বুলি আসন অধিকাৰ কৰিলে সভাকাই হেচুকি আঁতৰোৱা টান হব। এই কথাও মনত ৰাখিব লাগিব, ৰাজনীতি সাহিত্য-সভাৰ উপজীৱ্য নহয়, সভাই ৰাজনীতি গাঁৱ বা কবিৰ নোথোজোও, কিন্তু আজি অসমৰ ৰাজধানীৰ প্ৰশ্ন কেৱল ৰাজনীতিৰে সমাধান কৰিবলৈ গলে আমাৰ ঠগণ খাবলৈ আছে। ভাষা-সাহিত্য-সংস্কৃতি আৰু শিক্ষা-সভ্যতাৰ ফালৰপৰাও ই পূৰ্ণ প্ৰাণধান পাবলগীয়া বিষয়।

অসমীয়া ভাষা-সংস্কৃতিৰ আকাশত আৰু এচটা কলা-ভাৱৰৰ যিটিঙনি মাজে মাজে কাণত পৰিছে। অসম নামৰ ৰাজনৈতিক ভূখণ্ড সঙ্কচিত হৈ হৈ ব্ৰহ্মপুত্ৰ উপত্যকাতহে আমাৰ খোপনি বৈছেগৈ। এই খোপনিকো লবাব কাৰণে প্ৰকাশ আৰু তলখচুৰীয়া চেটা চলি থকাৰ কথা আমাৰ ভিতৰত নজনা কেও নাই। চাৰিওফালৰপৰা পৃথক ৰাজ্যৰ কাৰণে নোহোৱা নোপজা হক উপস্থাপিত হৈছে। উজনি অসমৰ টাই-মন্ডোল আন্দোলন, গুৱালপাৰাৰ কমতাপুৰ ৰাজ্যৰ কল্পনা, ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ উত্তৰ অঞ্চলত পৃথক জনজাতীয় ভূমিৰ দাবী উত্থাপন, এইবোৰ পৃথক অস্তিত্ব বিলাসৰ পৰিকল্পনাৰ কথা সকলোৱেই জানে। গুৱালপাৰা জিলাৰ সীমান্ত থানা কেইখনমান গোট খুৱাই পৃথক জিলা এখনৰ পৰিকল্পনা এটাও উন্নীত পৰিছে। এই কথা সদৰী হৈ পৰা নাই যদিও ভূ-বাৰ্ণোতাই নজনাটক থকা নাই। এই পৃথক অস্তিত্ব-বিলাসে যদি ৰাজনৈতিক দ্বৈতত্বৰ মাজ হৈ নাথাকি ৰাস্তাৰ ৰূপলৈ মোট সলায় তেনেহলে এই খণ্ড খণ্ড ৰাজ্যবোৰত আৰু জিলাত অসমীয়া ভাষাৰ স্থান কি হবগৈ সন্দেহ কৰিবলৈ যথেষ্ট কাৰণ আছে। চোঁটোকে বোঁটো পাতি বিভীষিকা-পূৰ্ণ চিত্ৰ এটা দাঙি ধৰাৰ কোনো সু-অভিসন্ধি আমাৰ নাই। সাময়িক বা-বতাহ তলে-তলে কোনকালে বলিছে অলপ মন কৰিলেই ধৰিব পাৰি। পাকিস্থানৰ কল্পনা শোনতে চোঁ এটাহে আহিল, সেয়ে গৈ বোঁ হ'লগৈ। নগা-ভূমিৰ কল্পনাৰূপ ভিলটোৱেই পিছত ভাল হৈ ৰিত দিলে। গতিকে “কুত্ৰোহপি নাৱমন্তব্যঃ” চাণক্য মহামন্ত্ৰীৰ এই অমূল্য নীতি আজিও লাক্ষা আৰু কাক্ষুৰা হৈ আছে। বিশেষকৈ ভাৰত চৰকাৰে আৰু অসম চৰকাৰে এক চিকুট মাটিও পাখ নোৱাৰে বুলি প্ৰথমতে কোবোহনি মাৰে, পিছত বুদ্ধ ৰেহি বুলি বাজু পাতিলেই হুব-হুবকৈ এক যোজন ভূমি এৰি দি পিঠিত হাত বুলায়। সেইদেখি বিষাদাই বিয়া ব্ৰহ্মপুত্ৰ ভূ-ভাগ অসমীয়া ভাষাৰ অখণ্ড এলাকাৰূপে ৰাখিবলৈ হলে জাগি পোৱাৰ আৱশ্যকতা সময় থাকোতেই উপলব্ধি কৰাটো বাচি থকাৰ লক্ষণ হব। এই পৃথক অস্তিত্বকাৰী

শ্ৰেয়স্বৰূপে কাৰ উচৰ্চনিত ৰূপ লৈছে, কাৰ স্বাৰ্থসিদ্ধিৰ সন্ধাননাই অতিত মহলক দিশ-কণা কৰিছে, কোন বিদেশী বাস্তৱ ক্ষুদ্ৰ হস্তাৱলোপে এই আলোড়নবোৰৰ উৎসাহ বঢ়াইছে, সেইবোৰ উৰহী গছৰ ওৰ বিচাৰি আমি সাহিত্য-সেবীসকল হাবাখুৰি খাব নোখোজোঁ। সেইবোৰ জনাবপৰা আমাৰ বিপদ লঘু নহয়, উদ্বেগৰ গভীৰতাও নকমে। আমি ধাৰাংখাচ ইমানকৈ বুজোঁ—ব্ৰহ্মপুত্ৰ-ভূভাগক আমি খণ্ডিত হবলৈ এৰি দিব নোৱাৰোঁ আৰু নিদিষ্ট।

এই সংক্ৰান্তত আমাৰ কৰ্ত্তব্য ছটা হ'ব পাৰে—

(১) প্ৰচাৰ আৰু সৌহাৰ্দ্যপূৰ্ণ আলোচনা আৰু বুজাবুজিৰ মাজেদি এনে পৃথক-কামিতাৰ গুৰিকথা কি জানিবলৈ চেষ্টা কৰা। যিবোৰ কাৰণত পৃথককামীসকলৰ অসন্তোষ জন্মিছে আৰু অভিমান বা নিৰাশাত আঁতৰি যোৱাকৈ একমাত্ৰ উপায় বুলি ঠাৱৰ কৰিছে ভেনে যুক্তিপূৰ্ণ তথ্যৰ ওপৰত প্ৰতিষ্ঠিত অস্তাৰ অভিযোগবোৰ অলপ ত্যাগ স্বীকাৰ কৰি হলেও আঁতৰাবলৈ চেষ্টা কৰাটো বাস্তৱ কল্যাণ-কামীলোকৰ উচিত কৰ্ত্তব্য হ'ব।

(২) প্ৰথমোক্ত নীতি আৰু কাৰ্য্যপদ্ধতি বিফল হলে প্ৰতিবাদ আৰু অসহযোগৰ বাহিৰে গতাস্তৰ নাথাকিব। আমি সকলোৱে একযোগে বিপৰীত কৰ্ঠে ধ্বনি তুলি এই পৃথককামিতাৰ গতি বোধ কৰিব লাগিব। যিবোৰ অঞ্চলৰপৰা পৃথককৰণৰ দাবী উঠিছে সেই অঞ্চলত পৃথককামীসকলেই একচেতীয়া অধিবাসী নহয়। সেইবোৰ ঠাইত সকলো সম্প্ৰদায়ৰ মানুহে খিলঞ্জীয়াকৈ বহুকালৰপৰা বাস কৰিছে। সেইবোৰ অঞ্চলৰ ওপৰত দৈব-স্বৰূপে কাকো কোনেও দ্বিষা নাই। ঐতিহাসিক হকো কাবে ক'তো নাই, থাকিলেও সি আজিৰ যুগত অচল। এই ভূ-খণ্ডবোৰ কোন বেতনিতপৰা ও যো বাকী অধিবাসীবিলাকৈ তেওঁলোকৰ নামত বাহুদেৱায় নমঃ কৰিব ? গিৰিমালাবেষ্টিত ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ তটভূমি এক অখণ্ড, অবিভাজ্য আৰু স্বাভিমানযুক্ত ৰাজ্য হৈ ভাৰতমাতাৰ মুকুটমণি স্বৰূপে আগ্ৰলয় বৰ্ত্তি থাকিব লাগিব।

অন্য সাহিত্য সন্ধান সাংগঠনিক দিশৰ বিষয়ে দু-আধাৰ কৈ এই ভাষণৰ সাময়িকি মাৰিম। এই সন্ধান ছটা স্বৰূপ, একেটা মূদ্ৰাৰ ইপিঠি সিপিঠি। এটা স্বৰূপেই ই অসমৰ ভাষা-সংস্কৃতিৰ আৰু সেই সংক্ৰান্ত স্বাৰ্থৰ পৰীয়া অলুঠান। আনটো স্বৰূপেই ই এখন বিদ্যুৎ-পৰিবহন, ভাষা-সাহিত্যৰ সংবৰ্দ্ধন আৰু গবেষণাৰ সংস্থা। এই মোৰ-নাও একেপাট গুৰি-বঠাৰে মাৰিবলৈ যাওঁতে কেতিয়াবা হে বাহুবলৰ নাটনি পৰা নাই এনেও নহয়। সাহিত্য সন্ধান বহুবেকীয়া অধিবেশন হৈ যোৱাৰ পিছত কাগজে-পত্ৰে এটা অলুযোগ পোৱা যায় যে সাহিত্য সন্ধান একোটা অধিবেশনে একোখন বৃহৎ মেলাৰ ৰূপ ধাৰণ কৰিছে, সাহিত্য সন্ধান মেলামুখী হৈ পৰিছে। এইটো নিশ্চয় অসন্তোষৰ বেগত কোৱা অতিবক্তিত কথা। এই সমালোচনাৰ অতিবক্তনাবিনিৰ্ণয়ে আওকাণ কৰিলেও তাত ব্যক্ত হোৱা অসন্তোষখিনি উল্লাই কৰিব নোৱাৰি। সাহিত্য সন্ধান হৰ্ষক আৰু প্ৰতিনিধিসকলৰ আশা-আকাঙ্ক্ষা হোৱাহ পলোৱাকৈ পূৰাবপৰা নাই যদি অসন্তোষৰ ভাবে গা কৰিবই। পিছে গণভাষিক তেতিয়া নংগঠিত এটা বিৰাট অলুঠানে হঠাতে ভাঙব সাহিত্য সন্ধান কৰি দিয়া দৃষ্টান্তৰ কথা আমি নাজানো। উৎকৃষ্ট সাহিত্যৰ সন্ধান হয় ব্যক্তিগত প্ৰতিভাৰ

স্বৰূপত। সাহিত্য সভাৰ নিচিনা অহুঠানে উল্লগি দিব পাৰে, স্বেচ্ছা স্বেচ্ছাৰ পৰিবেশ এটা নিৰ্দ্ধাৰ কৰিব পাৰে। অলপ উদ্দীপনা, আশা আৰু কৰ্মপ্ৰেৰণা এই বহুবেকীয়া সমাজ আৰু সমাজবোৰে বিকীৰণ কৰি আহিছে। অসমীয়া ভাষা সংস্কৃতি আৰু তৎ-সংক্ৰান্ত স্বাৰ্থ হৈ নিঃসঙ্কোচে চুপুথৰে ‘শৃঙ্খল সৰ্বে’ বুলি বিড়িয়াবলৈ এই সভাৰ একোটা অধিবেশনে উচ্চ পৰ্যন্তৰূপে সমুদ্র কাম কৰিছে। বাৰ্জনৈতিক সংস্থাবোৰে যিবোৰ কথা কবলৈ দলৰ স্বাৰ্থত থেৰোগেৰো কৰে বা কলেও বল দি কব নোখোজে সেইবোৰ কথা সাহিত্য সভাই খোলাখুলি ভাবে দৃঢ়দৃষ্টিৰে কৈ আহিছে। এই চুটা কাম সাহিত্য সভাৰ অধিবেশনে সাধন কৰি আহিছে। গতিকে সাহিত্য সভাৰ আড়ম্বৰপূৰ্ণ বহুবেকীয়া সমাজবোৰক কোনোৱে যদি মেলা বুলি বৰ্ণনা কৰে আমি প্ৰতিবাদ নকৰোঁ। মেলা হলেও ই এখন লাগতিয়াল অথচ প্ৰাণদায়িনী মেলা, ইয়াৰ সাৰ্থকতা অস্বতৰনিক।

সঙ্গীত, বিজ্ঞান, বুৰঞ্জী আদি শাখা অধিবেশনৰ প্ৰয়োজন আজি নোহোৱাৰ নিচিনা হৈছে। এসময়ত এইবোৰৰ সাৰ্থকতা আছিল কাৰণ তেতিয়া এই বিষয়বিলাকৰ সূচীয়া সংগঠন আৰু সংস্থা অসমত নাছিল। এতিয়াৰ দিনত সঙ্গীত-নাটক একাডেমি, বিজ্ঞান-সমাজ, পুৰাতত্ত্ব-বিভাগ আদিয়ে নিজ নিজ আঁচনি অনুসাৰে কাম হাতত লৈছে। সাহিত্য সভাই বহুবেকৰ মূৰত শাখা অধিবেশন নাপাতিলেও একো হানি নহয়। তাৰ ঠাইত অসমীয়া সাহিত্যৰ বিভিন্ন দিশৰ আলোচনাৰ কাৰণে প্ৰতিবছৰে কেইটামান বিষয়ৰ শাখা সভা পাত্তিবপৰা যায়। এনে বিভাগীয় অধিবেশনৰ কাৰণে প্ৰতিবছৰে তিনি চাৰিটা বিষয় বাচি লব পাৰি। এইদৰে দৰ্শন, বিজ্ঞান, লোক-সাহিত্য, বৈষ্ণৱ সাহিত্যৰ একোটা ধাৰা, উপজ্ঞান, নাটক আদি একোটা বিষয় লৈ একোখন বিভাগীয় অধিবেশনৰ ব্যৱস্থা কৰি প্ৰতিবছৰে তিনি-চাৰিটাকৈ বিষয় ললে সাহিত্য সভাত প্ৰকৃত সাহিত্যৰ আলোচনা আৰু সমীক্ষা কৰাৰ স্বেচ্ছা ওলাব, ‘সাহিত্য সভাত সাহিত্যৰ বাহিৰে সকলো আলোচনা হয়’ এনে ধৰণৰ কটু সমালোচনাৰ হাত সাৰিবৰো উপায় হব।

আমাৰ শাখা-সভাবোৰৰ কিছুমানে বোলে বহুবেকৰ মূৰত এবাৰহে লাব পাই চকু মেজি চায়। এই অস্বচ্ছতাৰ মাজে মাজে শুনিবলৈ পাওঁ, কিমান সঁচা নাজানো। যদি সঁচাও হয় শাখা-সভাবোৰৰ গাত হোব দিব নোখোজোঁ। শাখাৰ অনিৰ্দিষ্ট বচনাত্মক কাৰ্য্যক্ৰম নাথাকিলে শাখা-সভাবোৰ কাৰ্য্যপৰ হব নোৱাৰে। চুটা এটা ‘দিন-পালন’, এখন বহুবেকীয়া অধিবেশনতে কৰণীয় শেষ হ’ল বুলি ভাবিবলৈ তেওঁবিলাক বাধ্য হয়। শাখা-সভাৰ হাতত কি কি আবৃত কাম গতাই দিব পাৰি, কি আঁচনি দিলে শাখাবিলাক গোটেই বছৰ ব্যাপ্ত আৰু কাৰ্য্যপৰ হৈ থাকিবলৈ বাধ্য হয় তাক চিন্তা কৰি কাৰ্য্য-নিৰ্দ্ধাৰকে এটা স্থপৰিকল্পিত নিৰ্দেশ দিয়া উচিত হব।

এই আসনত অধিষ্ঠিত হৈ যোৱা পূৰ্ব পূৰ্ব সন্মিলনকে বহুত প্ৰয়োজনীয় সূচনি আৰু কৰণীয় ইন্দ্ৰিয় ক্ৰি়া গৈছে। সেইবোৰ মোহাবিবৰ প্ৰয়োজন নাই। কি কাম কৰা উচিত তাক নজনাৰ কাৰণে কাম নোহোৱাকৈ পৰি থকা নাই—কৰ্তব্যৰ বিষয়ে অৱহিত থাকিও নানা অস্ববিধাত তাক পালন কৰিব নোৱাৰি। সেই অস্ববিধাবোৰ দূৰ কৰাৰ উপায়হে চিন্তা কৰিব লাগে। সেই অস্ববিধাবোৰৰ ভিতৰত অকল আৰ্থিক অনাটনেই বৰ্তমান সাহিত্য সভাক দৰ-

সবাইলৈ মন কৰা অথচ হাতত বিত নথকা চুৰ্ভগীয়া অৱস্থাত পেলাইছে। আমাৰ ধন-ভাণ্ডাৰ সন্মুখ কৰিব নোৱাৰিলে সম্প্ৰতিকৈ কোনো কামত হাত দিবলৈ সাহস কৰা বৃথা। এনেহে মনত লাগে যেন ছুবছৰমানলৈ অধিক ব্যয় কৰিব লগা কোনো আঁচনি হাতত নলৈ কেৱল ধনৰ পুঁজি শকত কৰাকে একমাত্র কৰণীয়ৰূপে গ্ৰহণ কৰি কামত লাগিব লাগে। তাৰ কাৰণে এই অধিবেশনতে এটা সুপৰিকল্পিত কাৰ্য্যক্ৰম স্থিৰ কৰি লোৱাৰ দিহা কৰি লোৱা উচিত হব। এই কামকে সকলো কামৰ বজা বুলি ভাবি লৈ অহা ছুবছৰ সাহিত্য সভাই ধেহে-কেহে লাগিলে আৰ্থিক স্থিতি টনকিয়াল কৰাৰাৰ একো জ্ঞানৰ কথা নহব। অসম চৰকাৰেও এই প্ৰচেষ্টাত আমাক নিশ্চয় নিৰাশ নকৰিব। এখন বিশ্ববিদ্যালয়ক চৰকাৰে বছৰি যিমান দিছে সাহিত্য সভাই তাৰ চতুৰ্থাংশ বাৰ্ষিক অহুদান প্ৰতিবছৰে পোৱা উচিত।

অসমীয়া ভাষা-সাহিত্য আৰু সাংস্কৃতিক মহিমোজ্জল পথেৰি আগবঢ়াই দিয়াই অসম সাহিত্য সভাৰ কৰ্ম কিন্তু এটা আপোনগোট মূৰ্ত্তি ধৰি সৰ্বভাৰতীয় সাংস্কৃতিক অধণাৰ জ্যোতিপথৰপৰা নিজকে আঁতৰাই ৰাখি এই সভাই পূৰ্ণগতিৰে উধাৰ নোৱাৰিব। অসমীয়া সংস্কৃতিত ভাৰতীয় সংস্কৃতিৰ পৰমসত্তা অহুহ্যত হৈ আছে, থাকিলেও অসমীয়াৰ বুলি এটা স্বকীয় অস্তিত্বও সকলো দিশতে পৰিস্ফুটভাৱে অহুভূত হয়। এক দেৱতাত্মা হিমালয়ৰপৰাই বিগলিত হৈ অহা গঙ্গা আৰু ব্ৰহ্মপুত্ৰই ভাৰতৰ সমতল ভূমিক স্বৰ্ণশালিনী কৰিছে, তথাপি গঙ্গা মাই আৰু বাৰা ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ স্বকীয় ব্যক্তি মহিমা আছে তাক দেখোঁতাই চিনে আৰু ভাবোঁতাই বুজে। সৰ্ব-ভাৰতীয় শাস্ত্ৰবদ্ৰ গীতা ভাগৱতৰপৰা আনি একে ভক্তিধৰ্ম্মক শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰদেৱে অসমত প্ৰচাৰ কৰি গ'ল, তথাপি সেই ধৰ্ম্মত স্বকীয় মহিমাবে অসমীয়া ৰূপটো সমুজ্জল হৈ আছে। মহাপুৰুষজনাই ভাৰতীয় আৰু অসমীয়াৰ দুয়োটাৰে সাৰাংসাৰ উপলব্ধি কৰিছিল আৰু সেই কাৰণেই স্বীয় উল্লেখশালিনী প্ৰতিভাৰে তাৰ যুগলৰূপ মূৰ্ত্তিমান কৰি তুলিব পাৰিছিল। আজিও আমি দুয়োটাকে চিনি লব লাগিব, দুয়োটাৰে লৱহুখিনিৰ পূৰ্ণ আস্থা আৰু স্বাভিমান ৰাখিব লাগিব। বিশ্বমানবতা আৰু এক পৃথিৱীৰ এক সংস্কৃতিৰ জয় গানো গায়, কিন্তু পৃথিৱী এক হলেও বিচিত্ৰ। এক বিশ্ব-সংস্কৃতিয়েও বিকাশ পাব ভাৰতীয় আৰু অসমীয়াৰ আধাৰ-ভূমিত। গতিকে এই দুই আপোন সংস্কৃতিৰ মহিমা আমি চিনিবই লাগিব। তাক এৰিলে আমাৰ সাহিত্য-সাধনাই ঠেক হেৰুৱাব, আমাৰ আদৰ্শ নিষ্ঠাও বায়ুভূত নিৰালয় হৈ পৰিব। মুখেৰে অসমীয়া বুলি বিজ্ঞ-গৌৰৱত ওফলি থাকিলেও একো নহয়, যদি অসমীয়া জীৱনৰ গুহা-নিহিত অসমীয়াৰক চিনি আৰু বুজি নাপাওঁ। সাহিত্য সভাই উঠি স্নহা সাহিত্য-সাধকক এই বিশেষি বাট পোনাই দিব পাৰিব। এই আদৰ্শৰে নিজৰ অগ্ৰগতিৰ পথ জ্যোতিৰ্দ্ৰ কৰি লব পাৰিলে অসমীয়া সাহিত্যই ভাৰতীয় সাহিত্য আৰু কালত গৈ বিশ্বসাহিত্যৰ ধৰাবাৰডো যোগ্য আসন লাভ কৰিবলৈ সন্মৰ্থ হব। অসমীয়া সাহিত্যৰ শৌৰৱে ভাৰতীয় সাহিত্যকে মহিমায়িত কৰিব। ভাৰতীয় সাহিত্যৰ শাস্ত্ৰবেদি বিশ্বৰ মহাপাণ্ডৱডো মহাবাহু ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ দৰে অসমীয়া সাহিত্যই সন্মৰ্থ নিবেদন কৰিব।

বাইজলৈ আকৌ এবাৰ লেহা জনাই এই ভাষণৰ শাস্ত্ৰবনি ৰাখিলো।

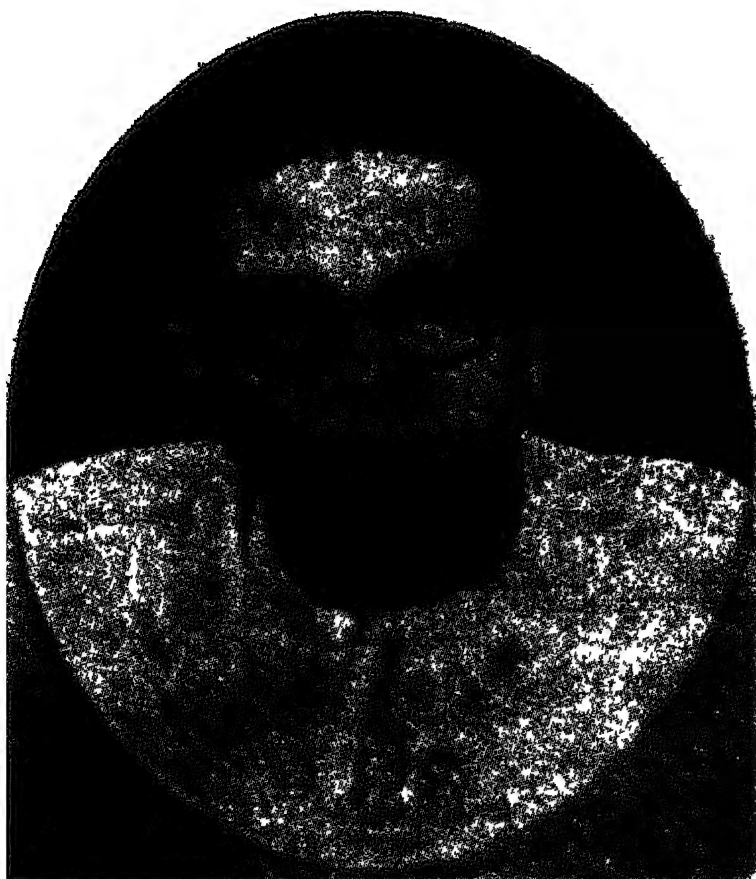
উনচত্বাৰিংশ অধিবেশন

ধুবুৰী—৮ এপ্ৰিল, ১৯৭২ চন

সভাপতি—শ্ৰীহেম বৰুৱা

এই সভাত আপোনাসকলক গোট খোৱা দেখি মোৰ মন “ভাৱবৰ আবে আবে ঢোলত চাপৰ পৰে, গছে পাতে বিহুগীত গায়” হৈছে। অৰ্থাৎ পুলকত অন্তৰ নাচি উঠিছে। লক্ষপ্ৰতিষ্ঠ সাহিত্যিকসকলে—এতিয়াও বহুতো আছে—এনে এখন গৌৰৱশালী আসন অলঙ্কৃত কৰি যোৱাৰ পিছত মোৰ নিচিনা অভাজন এজনক এই আসনলৈ নিৰ্বাচিত কৰাৰ বাবে অসম সাহিত্য সভাৰ শাখাসমূহৰ সদস্যসকলে অন্তৰৰ প্ৰাৰ্থনা আগবঢ়ালোঁ। সঁচা কথা কবলৈ গলে, মোৰ বৈষ্ণৱী আদৰ্শৰ সভাৰ প্ৰাক্কাৰ বিনয় নাই। আপোনাসকলৰ বিচাৰ বুজিব বিষয়ে মোৰ লেশমাত্ৰ সন্দেহ নাই যদিও এনে এক গৌৰৱশালী পদৰ বাবে এই অভাজনক কিয় বাহিৰে ডাক প্ৰদেয় সদস্যবৰ্গ, কবপৰা নাই। যোৱা মধ্যকালীন নিৰ্বাচনত পৰাজিত হৈ জীৱন-সংগ্ৰামত প্ৰদেয় বাইৰ আৰু অতিষ্ঠ হৈ উঠিছিলোঁ। কোনো কোনোৱে মোৰ ধৈৰ্য্য আছে বুলি কয়। মৰমৰ ভাইটি-ভগীটিহঁত ধৈৰ্য্যৰ আন এটা নাম জড়তা। ই যিয়েই নহওক লাগিলে, বয়ল বাঢ়ি অহাৰ লগে লগে মাহুহ জড়তাপ্ৰাপ্ত হয়। কেইজনমান বন্ধু-বান্ধৱৰ কথা এবাৰ নোৱাৰি এই আসনৰ নিৰ্বাচনৰ কাৰণে মন মেলিলোঁ আৰু আপোনাসকলৰ আলীৰ্বাৰত নিৰ্বাচিতে হলোঁ। মন মেলি ভালৈ কৰিলোঁ নে বেয়াই কৰিলোঁ, আজিকোপতি কবপৰা নাই। মনটোক মাথোন একেধাৰ কথাৰে প্ৰবোধ দিছোঁ—জীৱনত সকলো কাম বন্ধু-বান্ধৱৰ হেঁচাত কৰি আহিছোঁ। এইটো কামৰ ক্ষেত্ৰতো সেয়ে হ’ল। সেই কাৰণে আক্ষেপ কৰা নাই। আক্ষেপ কৰিছোঁ মাথোন এটা কথাৰ কাৰণে, সেইটো হৈছে : এই আসনৰ বাবে মই জানো উপযুক্ত ?

ধুবুৰী আৰু অসমৰ বুৰঞ্জীৰ কথা কব খোজা নাই। এই বিষয়ে সকলোৱে জানে। সেইবা ভাষা-সাহিত্যৰ বুৰঞ্জীৰ বিষয়েও একো কব খোজা নাই। এই বিষয়ে গৱেষণা কৰি পণ্ডিতসকলে বহুতো কিতাপ-পুথি ৰচনা কৰিছে। সেইবোৰ আপোনাসকলে নিশ্চয় অধ্যয়ন কৰিছে। আমাৰ সাহিত্যিক বিশ্ব-সাহিত্যই কেনেকৈ স্পৰ্শ কৰিছে, সেই বিষয়েও আপোনাসকলে জানে। পোনতে স্লোৱাকীয়াগুপ্ত বিশ্ব-সাহিত্য, হাইকৈ ইংৰাজী সাহিত্যৰ প্ৰভাৱ বঙ্গদেশীয় সাহিত্যৰ জৰিয়তে অসমীয়া সাহিত্যৰ ওপৰত পৰিছিল। বঙ্গদেশৰ ডাঙৰ এটা স্থবিধা আছিল ‘এক্সলোকৰ ভাষাটোৰ ওপৰত কোনো বহিঃশক্তিৰ আক্ৰমণ হোৱা নাছিল। সেইকাৰণে এইসকলে একান্তমানে সাহিত্য চৰ্চা কৰিব পাৰিছিল’ অসমৰ ক্ষেত্ৰত, এইধাৰ কথা প্ৰয়োগ কৰিব নোৱাৰি।

শ্রীহেম বৰুৱা : ঊনচত্বাৰিংশ সন্মিলনৰ সভাপতি

সাহিত্যবতী বৈষ্ণৱকবাই, গোহাঁজিকবাই আৰু বৰদলৈ আদিয়ে হস্তিমূলক সাহিত্য ৰচনা কৰি এই অস্তিত্বানৰ বিপক্ষে যুঁজিছিল।

উৰ্দু সাহিত্যৰ ওপৰত পাশ্চাত্য প্ৰভাৱৰ বিষয়ে ৰচিত নতিফৰ কিতাপ বা বক্তৃদেশীয় সাহিত্যৰ ওপৰত পাশ্চাত্য প্ৰভাৱৰ বিষয়ে ৰচিত প্ৰিয়বৰ্জনে সেন মহোদয়ৰ কিতাপ পঢ়োঁতাসকলে নিশ্চয় ভাৰতীয় প্ৰান্তীয় সাহিত্যৰ ওপৰত থকা পাশ্চাত্যধৰ্মী প্ৰভাৱৰ কথা জানে। ভাৰতীয় আন প্ৰান্তীয় সাহিত্যৰ দৰে অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী ক্ৰমবৰ্ধমান ইভলিউছনৰ বুৰঞ্জী নহয়, ই বৈপ্লৱিক পৰিৱৰ্তনৰ বুৰঞ্জী। আমাৰ সাহিত্যৰ পৰা খেদোঁজাসকলে এই বিষয়ে জানে, গতিকে ইয়াৰ পুনৰাবৃত্তি কৰিব খোজা নাই। বৈষ্ণৱগুণৰ সাহিত্যিকসকলৰ, ঘাইকৈ শঙ্কৰ-মাধৱৰ অৱদানেৰে আমাৰ সাহিত্য-উৰাল যেটমবা হৈ আছে। সেই সময়ত ভাৰতৰ ইন্দুৰণৰা সিম্বলৈকে বৈষ্ণৱধৰ্মৰ ঢল বাগৰিছিল। বৈষ্ণৱ-প্ৰাণ শঙ্কৰ-মাধৱ অৱস্থাত এই ধৰ্ম-আন্দোলনৰ গুৰি ধৰোঁতা আছিল। এই দুজনাই সাহিত্য-বস্তুক নিজৰ এক ৰূপ দিছিল। সেই ৰূপ হৈছে অসমীয়াৰ নিজস্ব ৰূপ।

দুখৰ কথা, সাধাৰণতে আমি সাহেটো পাহৰি খোলাটোৰ কথা ধৰোঁ। সকলো জাতি-উপজাতিৰ এই দুজনাই সম্প্ৰীতিৰ একেদাল ভোলেৰে বান্ধিব খুঁজিছিল। যি নামেৰেই নামাতো লাগিলে ভগবান একেজনাই। আজিৰ যুগত অৰ্থাৎ বিভেদকামী শক্তিসমূহৰ উত্থানৰ যুগত এইবাৰ বৰ অপবিহাৰ্য্য কথা। আচলতে ধৰ্ম আৰু ধৰ্মৰ মাজত নাইবা সম্প্ৰদায়ৰ মাজত কোনো খবিস্থাল থাকিব নোৱাৰে। এইবাৰ হৈছে সংস্কৃতিগত কথা। খবিস্থাল হয়, আৰ্হিৰ মাজত। সকলো ধৰ্মৰে মূল কথা হৈছে মাহুহ সৎ আৰু নিৰ্মল হোৱাটো। আচলতে যিহানেই প্ৰতিভাশালী নহওক লাগিলে, অন্তৰৰ সত্যতা বা নিৰ্মলতা বিৱৰ্জিত মাহুহ কেতিয়াও মাহুহ নহয়। আমি জানো এইবাৰ কথা মনত ৰাখোঁ? আমাৰ দৰ্শন-তত্ত্বো এইবাৰ কথাকে নিশিকায় জানো? ভাৰতীয় দৰ্শন-তত্ত্বৰপৰা বহা বহা ফুল বুটলি আনি আমাৰ সমাজ, ধৰ্ম আৰু সাহিত্য সজাওঁতা বৈষ্ণৱ গুৰুসকলেও এইবাৰ কথাকে শিকাইছিল।

একোজন মাহুহ প্ৰতিভাশালী শিল্পী বা সাহিত্যিক হোৱাটো একো আচৰিত কথা নহয়। কেৱল প্ৰতিভাই জানো মাহুহ গঢ়ে? প্ৰতিভা শাপত দিয়া কথা এবাৰ আছে যদিও মাহুহ, মাহুহ বাবেই মাহুহ। অন্তৰৰ সৎ গুণবান্ধি উৎকৰ্ষ সাধন কৰিব নোৱাৰিলে কোনো মাহুহ কেতিয়াও মাহুহ হব নোৱাৰে। এইকাৰণেই শাস্ত্ৰসমূহত থকাৰ দৰে আমাৰ শঙ্কৰ-মাধৱেও অন্তৰৰ গুণবান্ধি উৎকৰ্ষ সাধনৰ ওপৰত অধিক গুৰুত্ব দিছিল। যি ধৰ্মই অলপ গুণ ‘বিস্তাৰ’ কৰি লবলৈ শিকাইছে, সেই ধৰ্ম যে বিধৰবণা, সঙ্কেহ নাই। তাহানি ‘নামঘোষা’ পুৰি বিধৰবণা কৰোঁতে আজিৰ যুগৰ এজন্য লেখত লবলগীয়া মনীষী বিনোৱা ভালেই এইবাৰ কথাকে কৈছিল : ভগবানৰ বাহিৰে মাহুহ কেতিয়াও ‘সম্পূৰ্ণ’ হব নোৱাৰে। আগতে পঢ়া দ্বামী বিবেকানন্দৰ কথা এবাৰ এইখিনিতে মনত পৰিছে : ‘মাহুহ কেতিয়াও সম্পূৰ্ণ নহয়। ভগবানেহে সম্পূৰ্ণতাৰ আলয়। সম্পূৰ্ণতাৰ পিনে আগবাঢ়িব পাৰিছে বাবেই মাহুহ মাহুহ’। অন্তৰৰ সৎ গুণবান্ধি সজাই তুলিব নোৱাৰিলে মাহুহ

কেতিয়াও মহৎ ছব নোৱাৰে। এইবাৰ কথা উপলব্ধি কৰিছিল বাবেই শব্দ-মাধৱৰ সৌন্দৰ্য্য বৈকল্প কৰিওকসকলে আধ্যাত্মবাদী সাহিত্যৰ সৃষ্টি কৰিছিল।

কোনো কোনোৱে পুৰণি যুগটো নকৈ সংস্থাপন কৰিবলৈ ওলোৱাটো অসম্ভৱ কথা বুলি কয়। হুতুমাৰ কলাসৃষ্টিৰ ক্ষেত্ৰত যেনেকৈ এৰা-ধৰাৰ প্ৰয়োজন, তেনেকৈ এই ক্ষেত্ৰতো এৰা-ধৰাৰ প্ৰয়োজন। এইবাৰ কথা হুতুমাৰ কলাৰ বিষয়ে কওঁতে তাহানি ভ: বাণীকান্ত কাকতিদেৱে আমাক কৈছিল: পুৰণি যুগৰ সকলো সৎ আৰু হৃদয়ৰ আছিল বুলি কবলৈ যোৱাটো বৰ শুদ্ধ কথা নহয়। এইবাৰ কথা তাহানি ইলাষ্ট্ৰেটেড উইকলীৰ প্ৰবন্ধ এটাত আমি কৈছিলোঁ। নতুন যুগৰ সকলো সৎ আৰু হৃদয়ৰ বুলি কোৱাটোও বৰ শুদ্ধ কথা নহয়। যি সাহিত্যত জনসাধাৰণৰ জীৱন যুষ্টিমন্ত হৈ উঠে, সেইয়াহে প্ৰকৃত সাহিত্য। ভাব-বিলাসী ইংৰাজ কবি শ্বেলীৰ কাব্য-সাধনাত এইবাৰ কথা স্পষ্ট হোৱা নাছিল। এইখিনিতে অৱহৰাল নেহৰুৱে জীয়েক ইন্দিৰালৈ লেখা কথা এয়াৰ মনত পৰিছে। শ্বেলীৰ কবিতাসমূহৰ ভিতৰত নেহৰুৰ হেনো ‘দি মাক্স অৱ এনাৰ্কী’ বোলা কবিতাটো বৰ ভাল লাগিছিল। এইটো কবিতাত সমাজবাদৰ ইঙ্গিত আছে। শুদ্ধ পথেৰে পৰিচালিত গণতান্ত্ৰিক সমাজবাদহে দেশ আৰু সমাজ নিয়াবিকৈ সজাব পাৰিব। সেইবুলি ভাব বা আদৰ্শৰ কোনো প্ৰয়োজন ‘নাই বুলি কবলৈ যোৱাটো বৰ শুদ্ধ কথা নহয়। প্ৰত্যেক বস্তুৰ অন্তৰালত কিবা ভাব বা আদৰ্শ আছে—সমাজবাদৰো আছে। শ্বেলীয়ে সম্ভৱত: এই কাৰণেই উৰলীয়া গুটিবপৰা গছ গজাব দৰে সামাজিক আদৰ্শ গজি উঠে বুলি ভাবধাৰাক ওলগ জনাইছিল। কবিশিল্পীয়ে সমাজ সংগঠনৰ স্বপ্ন দেখে—এই স্বপ্নৰ কিবা এক মূল্য আছে। ভাবধাৰা বা আদৰ্শইহে জীৱন আৰু সমাজ সজাব কৰে।

প্ৰত্যেক প্ৰদেশৰে একোটা ৰাজ্যিক ভাষা থকাৰ দৰে অসমতো থকাৰ প্ৰয়োজন। এই দাবীক কেন্দ্ৰ কৰি আজি কেইবছৰমানৰ আগতে বিৰাট এক গণ-আন্দোলন গঢ়ি উঠিছিল। যেহেতু অসমৰ সবহভাগে অসমীয়া ভাষা জানে বা কয়, সেই হেতুকে অসমীয়া ৰাজ্যিক ভাষা হোৱা উচিত। এইহে আছিল দাবী। নানা প্ৰতিবাদ সত্ত্বেও, বৰ্তমান ইয়াক ৰাজ্যিক ভাষাৰ মৰ্যাদা দিয়াৰ কাৰণে আমি স্তুতি হৈছোঁ।

আনক, অৰ্থাৎ অনা-অসমীয়াক অসমীয়া ভাষা গ্ৰহণ কৰিবলৈ কোৱাৰ আগতে, যিকলৰ মাতৃভাষা অসমীয়া, সেইসকলে অসমীয়া ভাষা ভালকৈ ব্যৱহাৰ কৰিবলৈ শিকিব লাগে। নিজে মৰপী হৈ আনক মদ এৰিবলৈ কোৱাটো বৰ শুদ্ধ কথা নহয়, তেনেকৈ নিজে ঠেকচিগা ভাষা ব্যৱহাৰ কৰি আনক অসমীয়া ভাষা শিকিব লাগে বুলি কোৱাটোও বৰ শুদ্ধ কথা নহয়। বল প্ৰয়োগে শাৰীৰিক শক্তিৰ পৰিচয় দিব পাৰে, সেই বুলি সকলো কথাতে বলপ্ৰয়োগ নকৰাটোৱেই ভাল। নিজে ইংৰাজী বা অন্ত-প্ৰাক্তীৰ ভাষাৰ শব্দ প্ৰয়োগ কৰি আনক অসমীয়া ভাষাটো শুভকৈ প্ৰয়োগ কৰিবলৈ কোৱাটো ভুল কথা। আমাৰ শিকিত সমাজৰ কেইজন ইংৰাজী বা অন্ত-প্ৰাক্তীৰ শব্দ প্ৰয়োগ নকৰাকৈ নিজৰ ভাষাটো শুভকৈ ব্যৱহাৰ কৰিব পাৰে? এই কাৰণেই

সম্ভৱতঃ ইংৰাজ এজনে ইংলণ্ডত মোক কৈছিল : “আপোনাকলৰ ভাৰতীয় প্ৰান্তীয় ভাষাসমূহ ইংৰাজী শব্দ ধাৰ কৰি জীয়াই আছে।”

আন ভাষাৰ শব্দ প্ৰয়োগ কৰাত বিশেষ কোনো আপত্তি ধকাটো উচিত নহয়। অৱশ্যে সেই শব্দসমূহ হাড়ে-হিমজুৰে নিজৰ ভাষাত জীণ যাব লাগিব। ঋণ শব্দসমূহৰ বিষয়ে পৰ্যবেক্ষণৰ জৰিয়তে ডঃ বাণীকান্ত কাকতি ডাঙৰীয়াই ভাষাতত্ত্বৰ বুৰঞ্জীত বঢ়িয়াকৈ ব্যক্ত কৰিছে। ইতিমধ্যে আমাৰ ভাষাত বহুতো বিদেশী শব্দ সোমাইছে। আনকি বিহুনামতো সোমাইছে। ‘হাবামজাদা’ বোলা শব্দটো লোক-গীতত সোমাইছে। কান্ন ‘হাবামজাদা’ বুলি গীত গোৱা নিজে শুনিছোঁ। এনেদৰে বাহিৰবপৰা বহুতো শব্দ ধাৰ কৰি ইংৰাজী ভাষাটো সমৃদ্ধিশালী হৈছে। ‘ভিলা’, ‘বেটোৰা’, ‘বেৰো’, ‘চমেটো’, ‘কষ্টউম’, ‘পেভী’, ইত্যাদি আচলতে ইংৰাজী শব্দ নহয়। আনকি ‘এগ’ বোলা শব্দটোও ইংৰাজী শব্দ নহয়। ‘অট’ জেছপাৰচনে এই বিষয়ে ইংৰাজী ভাষাতত্ত্বৰ বুৰঞ্জীত বহুলাই আলোচনা কৰিছে। এয়া হৈছে ইংৰাজৰ সাম্ৰাজ্য বিস্তাৰ-যুগৰ কথা।

যেনেকৈ নিজৰ ভাষাত জীণ নোমোৱা শব্দ আন ভাষাৰপৰা ধাৰ কৰাটো শুদ্ধ কথা নহয় তেনেকৈ অগ্ৰচলিত শব্দ কিছুমান বদলে নিজৰ ভাষাৰ ওপৰত আপি দিয়াটোও শুদ্ধ কথা নহয়। পৰিৱেশৰ সৈতে প্ৰত্যেকটো শব্দৰে সম্বন্ধ আছে। সেইদৰে সামন্তযুগীয় শব্দ একোটা বৰ্ত্তমান উত্তোগ-বিস্তাৰৰ যুগত অগ্ৰচলিত হোৱাটো একো আচৰিত কথা নহয়। আজিৰ যুগটো হৈছে বিজ্ঞানৰ, কাৰিকৰী শিক্ষাৰ আৰু শিল্প উত্তোগৰ যুগ। এইবাৰ কথা বিশ্বসাহিত্যৰ ক্ষেত্ৰত যেনেদৰে সঁচা, তেনেদৰে আমাৰ সাহিত্যৰ ক্ষেত্ৰতো সঁচা।

যুগ অনুসৰি প্ৰত্যেক শব্দৰে অৰ্থৰ তাৰতম্য ঘটে। শব্দাৰ্থৰ উৰ্দ্ধগতি আৰু নিম্নগতি সৰ্বসন্মত কথা। উদাহৰণ স্বৰূপে কব পাৰি, শ্বেকছপীয়েৰৰ যুগৰ ইংৰাজী শব্দ Complexionৰ অৰ্থ আজি সন্মুখিত হৈছে। একেদৰেই অসমীয়া ভাষাত ভালমান শব্দৰ অৰ্থ আজি বাঢ়িছে বা টুটিছে। ইয়াৰ বিষয়ে ওজৰ-আপত্তি কৰাৰ কোনো কাৰণ থাকিব নোৱাৰে।

এইবাৰ কথা ভাষাৰ ক্ষেত্ৰত যেনেদৰে সঁচা, তেনেদৰে বচনা-কৌশলৰ ক্ষেত্ৰতো সঁচা। ডঃ জনচনৰ সৈতে হুব মিলাই কব খুজিছোঁ যে, এবাৰ যন্ত্ৰসহকাৰে কিবা এক বচনা-ৰীতি স্থিতি-কৰোঁতাজন সেই বচনা-কৌশলৰ মেৰপাকৰণৰ উদ্ভাৱ পোৱাটো টান। এইবিষয়ে সবহীয়াকৈ কব খোজা নাই।

বৰ্ত্তমান আমাৰ প্ৰদেশত নানা ভাষা-গোষ্ঠীৰ বাহিৰৰ সমাবেশ হৈছে। এই সকলক অসমীয়া ভাষা দিবলৈ হলে দ্বিৰ্ত্তাজনে নিজৰ ভাষা থৰচি মাৰি জানিব লাগিব। তেহে কথা সিজিব। মহলে নিসিজে। সকলো ধৰ্ম-মতবাদৰ আৰু ভাষা-গোষ্ঠীৰ মাহুহক সাৱটি লৈ একালত বিৰাট অসমীয়া জাতি গঢ়ি উঠিছিল। বৰ্ত্তমান যুগত এইবাৰ কথাৰ প্ৰয়োজনীয়তা বৰকৈ উপলব্ধি কৰিছিল, আমাৰ ৰণকোৰ্ণৰ জ্যোতিপ্ৰসাদ আগৰৱালাদেৱে। পন্থাসকলৰ মাজত অসমীয়া ভাষাত কৱিতা বচনা কৰা ডেকা ল’ৰা নিজে পাইছোঁ। নিজৰ মাতৃভাষাটো এবিধলৈ কাকো নই কোৱা নাই। সেই বুলি সংস্কৃতি বা ভাষাৰ মাজত সংঘাত হোৱাটো জানো উচিত ন

সকলোকে সার্বটি আছি আমি নতুন সমাজ সৃষ্টি কৰিবলৈ নোৱাৰো কেলে ? এইটোহে যুগৰ আহ্বান। যুগৰ আহ্বানক অৰীকাৰ কৰি জানো জীয়াই থাকিব পাৰি ?

বৰ্তমান আমাৰ সমাজ কেবাংশত। ই সমাজ ডোখৰ ডোখৰ কৰিছে। অস্তাৱ-অনাটন, দাবিত্যন্ত জনসাধাৰণৰ জীৱন বৰ্তমান জুৰুলা হৈছে। জনসাধাৰণৰ জীৱন উন্নত নকৰিলে সমাজ উন্নত কৰিব নোৱাৰি। অৰ্থনৈতিক, সামাজিক, ৰাজনৈতিক, সংস্কৃতিগত, সকলো ক্ষেত্ৰতে শোষণৰ অন্ত পৰিলেহে সমাজ উন্নয়ন কৰিবলৈ আশা কৰিব পাৰি। শোষণ অন্ত কৰিব নোৱাৰিলে সমাজবাদো সম্ভৱ নহয়। সমাজ সমাজবাদী নহলে উন্নতি হয় কেনেকৈ ? এচাম মাহুছে আন এচাম মাহুহক হাড়লৈকে চেপি শোষণ কৰাৰ অৰ্থ সমাজবাদ নহয়। শোষণহীনতা হৈছে সমাজবাদৰ এটা লেখত নবলগীয়া লক্ষণ।

এসময়ত ব্যৱসায়-বাণিজ্যৰ জৰিয়তে অসমীয়া ভাষাই বিস্তাৰ লাভ কৰিছিল। ভৈয়াম আৰু পৰ্বতীয়া অঞ্চলৰ মাজত ব্যৱসায়-বাণিজ্যৰ জৰিয়তে আদান-প্ৰদান চলিছিল। ব্যৱসায়-বাণিজ্যৰ আদান-প্ৰদান বৈবাহিক আদান-প্ৰদানতকৈ অধিক শক্তিশালী। খাচিয়া ভাষাৰ শব্দ ‘জহা’ (চাউলৰ নাম বিশেষ) অসমীয়া ভাষাত এনেদৰে জীপ যায় কেনেকৈ ? বৰ্তমান হুমধিৰা চৌধাৰ ব্যৱসায় অস্ত্ৰ প্ৰদৰ্শনীয় মাহুহৰ হাতত। সেই কাৰণেই ‘হুমধিৰা’ৰ পৰিৱৰ্তে ‘কমলা’ হৈছে। বৰ্তমান শিক্ষিত নিবহুৱাৰ সংখ্যা বঢ়াৰ লগে লগে ব্যৱসায়-বাণিজ্যৰ জৰিয়তে অসমীয়া ভাষাই জীপ পাব বুলি কল্পনা কৰাটো জানো দূৰণিৰ ৰিঙ ? নহলে আন প্ৰাদেশিক ভাষাৰ হেঁচাত অসমীয়া যে এদিন লোপ পাব, সেই বিষয়ে সন্দেহ নাই। পমুৱা সমাজত পোতাৰ দৰে বন্ধ ভাষা-ভাৰী হিন্দু সমাজতো অসমীয়া ভাষা ভালকৈ জনা মাহুহ লগ পাইছো। সেইদৰে অসমীয়া ভাষা জনা পঞ্জাবী, বিহাৰী আৰু অস্ত্ৰ মাহুহৰ মাজতো লগ পাইছো। মহামানব মহাত্মা গান্ধীৰ মতে মনপুতি লাগিলে যেই কোনো এটা ভাষা তিনিমাহৰ ভিতৰতে শিকিব পাৰি। নোৱাখালিত ভ্ৰমণ কৰোঁতে এইজনাই তিনি মাহৰ ভিতৰতেই বঙ্গদেশীয় ভাষাটো শিকিছিল। জাতীয় কবি ববীন্দ্ৰনাথৰ কাব্য জানো অসমীয়া মাহুহে নপঢ়ে বা হুবুজা ? ডেকাকালত এইজনাক ‘বঙালী শ্বেলী’ বোলাৰ দৰে যতীন চুৰবাকো ‘অসমীয়া শ্বেলী’ বোলা হৈছিল। শ্বেলীৰ গণ্ডী অতিক্ৰম কৰিব পাৰিছিল বাবেই কবিগুৰু ববীন্দ্ৰনাথ বিশ্বকবি স্বৰূপে বৰণীয় হৈছিল। মাহুহৰ অন্তৰাত্মক সাময়িক ভাৱে এইজনাই আলোড়িত কৰা নাছিল। এইখিনিতেই ৰাজনীতিজ্ঞ আৰু শিল্পী-সাহিত্যিকৰ মাজত পাৰ্থক্য। ই কেতিয়াও চিৰন্তন বা সার্বজনীন নহয়।

অসম বা অসমৰ জিলাসমূহক ডোখৰ কৰা কাৰ্য্যত ৰাজনীতিজ্ঞৰ স্বপ্ন লাৰ্থক হ'ব পাৰে। মন্ত্ৰীৰ পদবী পোতাটোৱেই ৰাজনীতিজ্ঞৰ একমাত্র স্বপ্ন। দেশৰ জনসাধাৰণৰ সমস্তা মন্ত্ৰী একোজনাই জানে সমাধান কৰিব পাৰে ? কেৱল অসমীয়া মাহুহ কেইবাজনো মন্ত্ৰী হৈছে। এই সকলে অসমৰ সমস্তা সমাধান কৰা কাৰ্য্যত কিবা জানো বৰঙনি যোগাব পাৰিছে ? অসমৰ সমস্তা বহুতো। সেইবোৰ সমস্তাৰ কথা আলোচনা কৰি ৰাজনীতিৰ মেৰঘৰত সোৱাব খোজা নাই। আশকৰো বাইজে আমাক কমা কৰিব।

অৰ্থনৈতিক ক্ষেত্ৰত অগম্যৰ ভিতৰত গোৱালপাৰাখন এখন অহুৱত জিলা। ভাষাৰ কাৰণে কাজিয়া কৰাতকৈ, নিজৰ দাবী সাব্যস্ত কৰিবলৈ উঠি-পৰি লগাটো ভাল। কেৱল অৰ্থনীতিৰে জাতি এটা জীয়াই নাথাকে। হু-সভ্য বুলি পৰিগণিত হ'বলৈ হলে সমাজৰ নিজস্ব সংস্কৃতি থাকিব লাগিব। এইপিনবপৰা গোৱালপাৰা যথোচিত সমৃদ্ধিশালী। অসমৰ দৰে গোৱালপাৰা জিলাও নানা ভাষা-গোষ্ঠীৰ মাহুহেৰে ঠাহ খোৱা। এই প্ৰত্যেক বিধ মাহুহৰে নিজস্ব একোটা মাতৃভাষা আছে। এনে ধৰণৰ মাতৃভাষাক ধ্বংস কৰিবলৈ আমি কোৱা নাই। এইবোৰৰ উপৰিও জানো অসমীয়া ভাষা শিকিব নোৱাৰি ?

ভাষা-জ্ঞান যিমানেই বাঢ়ে, সিমানেই জাতি একোটাৰ উন্নত বুলিব পাৰি। চুইজাৰলেণ্ডৰ জেনেভা চহৰত একেলগে তিনিটা আন্তৰ্জাতিক ভাষা জনা মাহুহ আমি নিজে লগ পাই আহিছোঁ। একেজন মাহুহে যিমানেই আন ভাষা জানে, সিমানেই সেইজন সংস্কৃতি-সম্পন্ন হয়। এনেদৰে কোৱাত কাৰো প্ৰতি আমাৰ দ্বণা বা বিদ্বেষৰ ভাব নাই। অসমীয়া ভাষা আৰ্য্য আৰু অনাৰ্য্য, উত্তৰৰ বৰঙণিৰে সমৃদ্ধ।

আমাৰ অৰ্থ-নীতিক ভৈয়ামৰ জনজাতীয় সমাজে ৰূপ দিয়াৰ দৰে সংস্কৃতিকো এইসকলে ৰূপ দিছে। সেইপিনবপৰা এইসকল মহৎ। বৈষ্ণৱ যুগত সম্ভৱ হোৱাৰ দৰে সকলোকে সাৱটি লৈ বিৰাট অসমীয়া সংস্কৃতি আৰু সমাজ গঢ়ি তুলিবলৈ যত্নবান হ'ব লাগিল। নিজকে উন্নত বুলি ভাবি, আনক অৱজ্ঞাৰ চকুৰে চোৱাটো হীন মনোভাৱৰ কথা। এইখিনিতে আগতে পঢ়া কৰিওক ববীজনাথৰ কথা এবাৰলৈ মনত পৰিছে। এইজনাই কৈছিল : “ব্ৰাহ্মণে যেতিয়া শূদ্ৰক নিয়গামী কৰিবলৈ যত্ন কৰে, তেতিয়া শূদ্ৰ নিয়গামী নহয়, ব্ৰাহ্মণহে হয়।” অৰ্থনৈতিক সমস্যাৰ সমাধান নহলে ভাষা-সংস্কৃতিয়ে মাথোন একোটা জাতিক সবহুদৰ আগবঢ়াই নিব নোৱাৰে। এইবাৰ বৰ সঁচা কথা। ধুগে ধুগে মনীষীসকলে এইবাৰ কথাকে শিকাই আহিছে।

দেখখন সৰু সৰু গোটত বিভক্ত কৰি কোনো এজন ব্যক্তিয়ে ৰাজনৈতিক ক্ষমতা পাব পাৰে। সম্প্ৰদায় বিশেষে “আমাৰ সম্প্ৰদায়ৰ এজন মন্ত্ৰী হৈছে” বুলি ‘মাননিক তৃপ্তি’ পোৱাৰ বাহিৰে সম্প্ৰদায়টোৰ অৱস্থা একেদৰেই “পানীত হাঁহ নচৰা” হৈ থাকে। বহুলভাৱে ভাবি চাবলৈ গলে, ইয়াৰপৰা কাৰো উপকাৰ নহয়। সেইকাৰণেই মন্ত্ৰীৰ পদবীৰ জৰিয়তে কোনো সমাজ বা সম্প্ৰদায়ৰ সমস্যা সমাধান হ'ব নোৱাৰে বুলি কৈছোঁ।

সঁচা কথা, আমি বুজোৱা সমাজত বাস কৰিছোঁ। এনে এখন সমাজৰ কিছুমান চিহ্নসমূহ আছে। সেইবোৰ ভাঙিচিঙি ভোখৰ ভোখৰ কৰাৰপৰা কাৰোবাৰ কিবা জানো লাভ হ'ব পাৰে ? সাহিত্যিক-দাৰ্শনিক অল্টউইছ হান্সলীয়ে কোৱাৰ দৰে “সকলো চিহ্নসমূহ বস্তুৰে নিজস্ব একোটা ৰূপ আছে। পৰিৱৰ্ত্তন নঘটে।” অৰ্থনৈতিক ক্ষেত্ৰৰ স্বাৱলম্বিতাই চিহ্নসমূহ গুণবাশিৰ ধ্বংস হুন্দুচায়। এইবাৰ কথা আমি মনত ৰখা উচিত।

অসমীয়া সাহিত্যই আন সাহিত্যৰ ৰূপৰেখাৰ ধৰণ ৰাখিছে। এইটো বৰ স্বত্বলব কথা। আত্মত্যাগকৈ কোনো বস্তু কেতিয়াও বুদ্ধিপ্ৰাপ্ত হ'ব নোৱাৰে। সাম্প্ৰতিক যুগৰ সাহিত্য

জনসাধাৰণমুখী হৈছে। এইটো মজলৰ কথা। এই ক্ষেত্ৰত ভাৰতীয় প্ৰান্তীয় সাহিত্য বিশেষভাৱে আকৰ্ষণ উঠিছে। আমাৰ দেশখন জৰ্জৰিত, লাহিত মানুহৰ দেশ। এইসকলৰ হৈ সাহিত্যই বাস্তৱ মানৱ জ্ঞানো ?

গেলছৰ্ভাৰ্টি, ইবছেন বা জৰ্জ বাৰ্ণাৰ্ড শ্বৰ লেখীয়াৰ্কে আমাৰ নাট্য-সাহিত্য আজি সমাজমুখী হৈছে। আচলতে সাহিত্যৰ প্ৰতিটো দিশেই সমাজমুখী হৈছে। নাট্য-সাহিত্যৰ কথা কওঁতে বন্ধনৰ কথা মনলৈ অহাটো তেনেই স্বাভাৱিক। মঞ্চৰ সাজ-সজ্জাৰ বিষয়ে জাপানত এবিধ 'নাও' নামেৰে সংযত পদ্ধতিৰ উদ্ভৱ হৈছে। ইয়াৰ প্ৰভাৱ বিশ্ব-সাহিত্যৰ ওপৰত, বাইকৈ বৰ্তমান যুগৰ ইংৰাজী সাহিত্যৰ ওপৰত নপৰাকৈ থকা নাই। এই প্ৰভাৱ অসমীয়া নাট্য-সাহিত্য আৰু বন্ধনৰ ওপৰতো পৰিছে। জাপানৰ কলা-কৌশল সংযত হোৱাৰ দৰে, অসমৰ কলা-কৌশলো সংযত। জাপানৰ কথা কওঁতে মোৰ জাপানী কবি ইয়ন নগুছিৰ ইংৰাজী বোমাটিক কাব্যৰ বিশ্লেষণৰ কথা মনত পৰে। সংযত কলা-কৌশলৰ প্ৰমাণ আমাৰ প্ৰাচীন সাহিত্যতো আছে, সাম্প্ৰতিক সাহিত্যতো আছে।

উত্তোগ-বিস্তাৰ নোহোৱা হেতুকে আমাৰ উপন্যাস সাহিত্য চালুকীয়া অৱস্থাৰ। জীৱন বিমান বিচিত্ৰ হয়, উপন্যাস সাহিত্য সিমানে সমৃদ্ধিশালী হয়। এই ক্ষেত্ৰত অসমীয়া সাহিত্যৰ ওপৰত বিদেশী প্ৰভাৱ স্পষ্ট। পোনতে বিদেশীৰ আৰ্হিত আমাৰ উপন্যাস সাহিত্য বৰ্ণনামূলক আছিল। এই ক্ষেত্ৰত মাৰ্ক্সৰ আদৰ্শ স্পষ্ট। অৱশেষত ফ্ৰয়ড, য়ুং, এডলাৰ আদিৰ অতুপ্ৰেৰণাত ই মনস্তাত্ত্বিক হবলৈ বাধ্য হয়। বিশ্বসাহিত্যৰ ক্ষেত্ৰত এইবাৰ কথা যেনেদৰে সঁচা, তেনেদৰে অসমীয়া সাহিত্যৰ ক্ষেত্ৰতো সঁচা। মাৰ্ক্সে মানুহৰ মন যেনেদৰে সমাজমুখী কৰিছে, তেনেদৰে ফ্ৰয়ডে অন্তৰমুখী কৰিছে। ফ্ৰয়ড বা মাৰ্ক্স অধ্যয়ন কৰাত কোনো আপত্তি থাকিব নোৱাৰে।

বয়সত পূৰ্ণ নহলে জীৱনৰ অভিজ্ঞতা নাৰাচৈ বুলি কথা এষাৰ আছে। অভিজ্ঞতা পূৰ্ণ নহলে সাহিত্য, বাইকৈ উপন্যাস সাহিত্য ঠন ধৰি উঠাটো টান। বিশ্বসাহিত্যত ইয়াৰ অৱশ্যে ব্যতিক্ৰম নোহোৱা নহয়।

ফৰাসী সাহিত্যত সোঁ সিদিনা কমবয়সীয়া ছোৱালী এজনীয়ে প্ৰথমশ্ৰেণীৰ উপন্যাস সৃষ্টি কৰি জগতক স্তম্ভিত কৰিছিল, তাৰ প্ৰমাণ আছে। সাম্প্ৰতিক যুগৰ অসমীয়া সাহিত্যৰ বিষয়েও এইবাৰ কথা কব পাৰি। ক্লৰাট আৰু মোপাঁছাৰ অতুপ্ৰেৰণাত 'বাস্তৱতা'ৰ নামত এসময়ত ফৰাসী উপন্যাস আৰু গল্পসাহিত্য সম্পূৰ্ণৰূপে যৌনতাত্ত্বিক হৈছিল। যৌন-তাত্ত্বিকতাই পুৰি একোখনৰ বজাৰত বিক্ৰি সহজ কৰিব পাৰে। সেইবুলি ই জানো ভাল সাহিত্য সৃষ্টি কৰিব পাৰে ? কোনো কোনো পণ্ডিতে 'মহৎ সাহিত্য'ৰ কথা কয়। মহৎ সাহিত্য কি আজিও মই বুজা নাই—আৰ্হিৰ পিনৰপৰা মহৎ নে বিষয়বস্তুৰ পিনৰপৰা মহৎ ? যি সাহিত্যই লব্ধ লংঘ্যক মানুহৰ অন্তৰ স্পৰ্শ কৰে, সেয়ে জানো ভাল সাহিত্য নহয় ? গভীৰভাৱে অন্তৰত সঁচা বহুৱাব পৰাটো ভাল সাহিত্যৰ লক্ষণ। অন্ধাৰ হাইন্ডে পুৰিৰ বিষয়ে কৰা দৃষ্টব্য একাকি এইখিনিতে প্ৰণিধানযোগ্য। এইজনাই কিভাণ ছত্ৰাগত ভগাইছিল—'ভালকৈ ৰচিত কিভাণ'

আৰু 'বেয়াটকৈ বচিও কিডাপ'। সংখ্যাৰ শিনৰপৰা ডাকৰীয়া হলেও ভালটকৈ বচিও কিডাপে যে সাহিত্যৰ ভঁৰাল চহকী কৰে, সেইবিষয়ে সন্দেহ নাই। আমাৰ উপজ্ঞান সাহিত্যৰ এইখিনিতে সাৰ্থকতা।

আমাৰ জীৱন বিচিত্ৰ নহয় যদিও, উপজ্ঞান সাহিত্যই ঠেকছিগা জীৱনৰ এই ৰূপটো প্ৰকাশ নকৰাকৈ ধৰা নাই। উপজ্ঞান সাহিত্যৰ মাদকতা মাৰ্কজনীন। বহিৰ্জাগতিক পৰিৱেশৰ বুদ্ধ যেনেদৰে লয়, তেনেদৰে মনৰ সংঘাতৰো ই বুদ্ধ লয়। জীৱন সমৃদ্ধ নহলে মনৰ সংঘাত সমৃদ্ধ হ'ব নোৱাৰে। ঔপজ্ঞানিক জেমছ জয়ছে অন্তঃপ্ৰেৰণাৰ কথা কৈছিল। জটিলতাৰ কাৰণে বিশ্বৰ জীৱন যথেষ্ট সমৃদ্ধিশালী আৰু বিচিত্ৰ। অহুন্নত দেশৰ জীৱন চেপাখোৱা বিধৰ হোৱাটো স্বাভাৱিক কথা।

আমাৰ সাহিত্যত বিশ্ব-সাহিত্যৰ বোৱতী সঁতিৰ নানা পৰীক্ষা-নিৰীক্ষা চলিছে। আমাৰ সাহিত্যৰ কিবা যদি পৰিবৰ্ত্তন হৈছেও, সেই পৰিবৰ্ত্তন আৰ্হিবহে পৰিবৰ্ত্তন। যাক চিৰন্তন বোলা হয়, সেই বস্তুৰ পৰিবৰ্ত্তন নহয়। চিৰন্তন বস্তু শাস্ত। আমাৰ জীৱন বিচিত্ৰ আৰু সমৃদ্ধিশালী নহলে উপজ্ঞান সাহিত্য বিচিত্ৰ আৰু সমৃদ্ধিশালী হোৱাটো বিচাৰিব নোৱাৰি। বিশ্বসাহিত্যৰ আদৰ্শাত্মক অহুপ্ৰেৰণাত বজনী বৰদলৈৰপৰা ৰাশী বৰুৱালৈকে উপজ্ঞান সাহিত্যৰ আৰ্হিৰ ভালেমান পৰিবৰ্ত্তন সংঘটিত হৈছে। বজনী বৰদলৈৰ উপজ্ঞানসমূহ সাধাৰণতে বুৰঞ্জীগত যদিও, সেইবোৰতো ডুখৰীয়া হলেও সমাজ-জীৱনৰ ছবি আছে। সকলো সৃষ্টিৰ গুৰিতে সমাজ-মন একোটাৰ প্ৰয়োজনীয়তা আছে। বিশ্বৰ উপজ্ঞান সাহিত্য অধ্যয়ন কৰিলে, এইধাৰ কথাৰ প্ৰমাণ ওলাই পৰে।

বঙ্গদেশীয় সাহিত্যৰ বাহিৰে ইংৰাজী ভাঙনিৰ জৰিয়তে আন প্ৰাচীন ভাষাৰ বস্তু অধ্যয়ন কৰিলে মোৰ মনত এটা কথাই প্ৰতিভাত হয়। সেইটো হৈছে—চুটি গল্প আৰু সাম্প্ৰতিক কবিতাৰ ক্ষেত্ৰত অসমীয়া সাহিত্য যথেষ্ট আগবঢ়। এইবোৰ বঢ়িয়াটকৈ আন ভাষালৈ ভাঙি উলিয়াব পাৰিলে ই দেশৰ আৰু দহৰ কল্যাণ সাধন কৰিব। "আমি অসমীয়া নহওঁ ছমীয়া" বুলি কৈ থাকিলে লাভ নাই। ছমীয়া যে নহওঁ, তাৰ প্ৰমাণ হাতে-কায়ে দিব পাৰিলে ভাল। শব্দৰ-মাধৱৰ যুগত অসমীয়া সাহিত্য সৰ্বভাৰতীয় আদৰ্শাত্মক সাহিত্য আছিল। বৰ্ত্তমান ই আন্তৰ্জাতিক অহুপ্ৰেৰণাৰ বস্তু হ'বলৈ বাধ্য হৈছে। আমাৰ সাম্প্ৰতিক যুগৰ সাহিত্য ফিহ্ৰাই চালে, এইধাৰ কথা স্পষ্ট হৈ পৰিব।

কোনো কোনো পণ্ডিতৰ মতে, সাম্প্ৰতিক সাহিত্য স্পন্দনহীন 'ছৰ্কোথা' সৃষ্টি। এইধাৰ কথা কিমানদূৰ সঁচা, তাৰি চাবলগীয়া। পোনতে আনৰ অহুপ্ৰেৰণাত বচিও প্ৰতিটো বস্তুৰেই 'ছৰ্কোথা' বুলি পৰিগণিত হয়। বোমাটিক যুগৰ নতুন সাহিত্য কোনো কোনোৰ মতে 'ছৰ্কোথা' আছিল। কেৱল বিহুগীত বা বনগীত স্থৰীয়া কাব্য ৰচনা কৰিয়েই যুগ এটা সবহদূৰ আগবাঢ়িব নোৱাৰে। 'জয়ন্তীযুগ'ত আৱিষ্কৃত প্ৰগতিশীল সাহিত্যৰ উত্থান যেনেদৰে হয়, তেনেদৰে পতনো হয়। এই পতনৰ অৱশ্যে কাৰণ নথকা নহয়। পুৰি এখনত অলুইছ হাজলীয়ে কোৱা কথা

এখান প্রয়োগ কবি কব পাৰি—সাহিত্যৰ সৌন্দৰ্য্য সৃষ্টি কৰিব নোৱাৰা হেজুকেই, নাইবা আমাৰ প্ৰদেশত শিল্প-উদ্যোগৰ বিস্তাৰ নোহোৱা হেজুকেই, এই সাহিত্য ইংৰাজী সাহিত্য-স্বৰূপৰ জৰ্জিৰান কাব্য যুগটোৰ দৰেই পতনমুখী হবলৈ বাধ্য হৈছিল।

সাংস্ৰতিক অসমীয়া কবিতা বিদেশী কবিতাৰ দৰে প্ৰতীক সমৃদ্ধ। এইবোৰ শব্দ-সৰ্ব্বস্ব নহয়, ভাব-সৰ্ব্বস্বহে। প্ৰতীকবাহী আন্দোলনৰ জন্ম হয় পোনতে কৰাচী দেশত। টি, এছ, ইলিয়টৰ জৰিয়তে ই বিশ্বসাহিত্যলৈ আহে। টি, এছ, ইলিয়ট আমাৰ আধুনিক কবিতাৰ অল্পপ্ৰেৰণা। সেইবুলি আনলৈ চোৱাতকৈ নিজৰ প্ৰাচীন সাহিত্যৰ পয় খেদাটো জানো ভাল নহব? অসমীয়া বামাংগত আছে:

“মুখ তোলা চন্দ্ৰবদনী

চাওঁ মই চম্ৰোদয়।”

অশোক বনত সীতাক বন্দিনী কবি খণ্ডতে বাৱণে এইবাৰ কথা কৈছিল। সীতাৰ মুখখন দেখিবলৈ জোনটোৰ দেখীয়া। ইয়াকে প্ৰাচীন কবিয়ে প্ৰতীকৰ জৰিয়তে কৈছে। নাৰীৰ মুখ জোনৰ সৈতে বিজোৱা উদাহৰণ বিহগীভতো আছে। যেনে:

“চেনাইবে মুখলৈ

চাই নো পঠিয়ালো

যেন পুৰ্ণমাৰে জোন।”

প্ৰতীকৰ ক্ষেত্ৰত বিশ্বৰ আন সাহিত্যৰণৰা ধাৰ কৰা হৈছে যদিও এই বিষয়ে আমাৰ প্ৰাচীন সাহিত্য বহুতো সমৃদ্ধিশালী। পণ্ডিতলকলৰ মতে, প্ৰতীক দুবিধ। এবিধ হৈছে ‘ৰাজহুৱা প্ৰতীক’ আৰু আনবিধ হৈছে ‘ব্যক্তিগত প্ৰতীক’। ৰাজহুৱা প্ৰতীক সমাজত জীণ যোৱা বস্তু। সেই কাৰণে ইয়াক সকলোৱে চিনি পায়। আধুনিক কবিতা-শিল্পীয়ে ব্যক্তিগত প্ৰতীক জনাজাত কৰিছে। এইখিনিতে দুয়োবিধ বস্তুৰ পাৰ্থক্য। নিজৰ ঘৰৰ বস্তু চিনি নোপোৱাটো স্বাভাৱিক কথা।

এই বিষয়ে সবহকৈ কৈ “খাল খান্দি ঘৰিয়াল চপাই” আনিব খোজা নাই। সাধাৰণতে এইখিনিতে প্ৰশ্ন হয়, প্ৰগতিৰ অৰ্থ কি? আজি যাক প্ৰগতিশীল বুলিহো, কাইলৈ সি জানো আগুৱনি নোহোৱাকৈ থাকিব? প্ৰগতিশীলতাৰ অৰ্থ হৈছে নিৰাধিকৈ সজা, শোষণহীন সমাজ। এনেকৈয়ে মই ভাবো। এনে এখন সমাজ অৰ্থনৈতিক, সামাজিক, সংস্কৃতিগত, ভাষাগত, সকলো ক্ষেত্ৰতে ভাৱপৰায়ণ সমাজ। শোষণ-মুক্ত সমাজ বিপদ-মুক্ত সমাজ।

ভাৰতীয় আনবোৰ প্ৰাক্তীয় ভাষাৰ বিজ্ঞানিত যিটো ভাষাত পোনতে গদ্য-সাহিত্যৰ উদ্ভৱ হৈছিল, সেইটো ভাষাৰ গদ্য-সাহিত্যৰ বিষয়ে নকৈ জানো কব লাগিব? ইংৰাজ লেখক এইচ, জি, ওয়েলছৰ মতে ভাল গদ্য সাহিত্যৰ কাৰণে কল্পনাৰ প্ৰয়োজন, সেই বুলি এই কল্পনা বোমাষ্টিক যুগৰ কবিতা-শিল্পীৰ উদজাগ্ৰ কল্পনা নহয়। যি কল্পনাই দ্বাৰুদৰ মনত চিন্তাধৰ্মী ভাৱাবেশৰ সৃষ্টি কৰে, তেনেধৰণৰ কল্পনাৰ কথাহে মনীষীজনাই কৈছে। মোৰ মনেৰে ভাল

গল্প সাহিত্য কবিতা ভাষাৰ আৰ্হিৰ, পোণপটীয়া ধৰণৰ হ'ব লাগে। এইবিষয়ে সবহকৈ আকৰ্ষণীয় নথী নাই। ইতিমধ্যে আমাৰ সাহিত্যত উপজ্ঞাস আৰু চুটি গল্প বচনা হোৱাৰ দৰে বচনা সাহিত্য বা সমালোচনা সাহিত্যৰ উদ্ভৱ হৈছে। সমালোচনা সাহিত্য দীৰ্ঘ-প্ৰাণোদিত বস্তুৰ শাৰীৰপৰা উৰ্দ্ধল উঠিব লাগিব। আনক অথবা আকৰ্ষণ কৰাৰ্হক নিজে সাহিত্য সৃষ্টিৰ ব্ৰতত ব্ৰতী হোৱাটো উচিত। আমাৰ সাহিত্যৰ বাবে কবিবলঙ্গীয়া এতিয়াও বহুত কাম আছে। যিবোৰ বিভাগত অসমীয়া সাহিত্য দুৰ্বল, সেইবোৰ বিভাগত প্ৰতিভাশালীসকল ব্ৰতী হোৱা উচিত।

গাৰ্বে-ভূঞা স্থাপিত পুৰিৰ্ভালৰ জৰিয়তে অসমীয়া সাহিত্যৰ যথেষ্ট জনপ্ৰিয়তা বাঢ়িছে। সেইবিষয়েও সন্দেহ নাই। পুথিৰ প্ৰকাশকসকলে এই বিষয়ে যথেষ্ট বৰঙনি যোগাইছে। অভাৱ-প্ৰসূ হোৱা হেতুকে মাহুৰ একোজনে নিজে কিতাপ কিনি পঢ়াটো অসম্ভৱ। এই কাৰণেই বাজুৰা পুৰিৰ্ভালৰ প্ৰয়োজন। অৰ্থনৈতিক ক্ষেত্ৰত আমাৰ নিচিনা অল্পবয়স্ক দেশ এখনত পুৰিৰ্ভালৰ বিশেষ প্ৰয়োজনীয়তা আছে। পুৰিৰ্ভালে যেতিয়াই আন্দোলন হৈ দেখা দিয়ে, তেতিয়াই দেশৰ কাৰণে মঙ্গল। পুৰিৰ্ভালৰ ওপৰত কেৱল নিৰ্ভৰশীল নহৈ অৰ্থশালীসকলে মাহেকীয়া ধৰুৱা তালিকাত কিতাপ কিনাটো অন্তৰ্ভুক্ত কৰি ল'ব পাবিলে অসমীয়া সাহিত্যৰ প্ৰচাৰ বহুগুণে বাঢ়িব। পক্ষীয়ৰত থাকিলেই নাইবা ধূলি উৰুৱাই মটৰগাড়ীত বিচৰণ কৰিলেই ব্যক্তি একোজন মহৎ নহয়। ব্যক্তিৰ সমষ্টিয়েই সমাজ উন্নত কৰিবলৈ হ'লে, আন বহু বহু গুণৰ লগতে ব্যক্তি একোজনে অধ্যয়নৰ অভ্যাস কৰাটো উচিত। “মই অসমীয়া কিতাপ নপঢ়ো” বুলি গৰু কৰাবপৰা লাভ জানো কিবা আছে? মাতৃভাষা অসমীয়া হোৱা সত্ত্বেও অসমীয়া কিতাপ নপঢ়াজনে কোনো কিতাপকে নপঢ়ে। আচলতে কিতাপ পঢ়োঁতাজনে মাতৃভাষাত বচিত কিতাপক কেতিয়াও এনেদৰে আওকাণ নকৰে।

ইংৰাজী ভাষাত বচনা কৰিব পাবিলেও নিজৰ মাতৃভাষাত কিতাপ বচনা কৰিব পৰাটোহে ভাল কথা। নিজৰ ভাষাক চহকী কৰোঁ বুলি নাইবা অৰ্থৰ আশাত কোনোবাই যদি কিতাপ বচনা কৰে, তেন্তে সেই কিতাপ বেয়া বস্তু হ'বলৈ বাধ্য। সেইদৰে ধন আহিলেও পাঠ্য-পুথি বটোঁতাজন কেতিয়াও ভাল সাহিত্যিক হ'ব নোৱাৰে। সকলোৰে কৰ্মবিভাগ ধকাৰ দৰে সাহিত্যৰো আছে। অৰ্থলাভৰ আশাত কিতাপ বচনা কৰাৰ কথা এই কাৰণেই কৈছো—কেতিয়াবা মোক কিবা প্ৰৱন্ধপাতি লেখা দেখিলেই এজন উচ্চশিক্ষিত ধনী বন্ধুৱে সদায় লোখে : “এইটোবপৰা কিমান টকা পাব?” নিজে ছুখীয়া যদিও জানো, কিতাপক একমাত্ৰ উপাৰ্জনৰ পথ বুলি গণিতা কৰাটো বৰ শুভ কথা নহয়।

সেইবুলি প্ৰৱন্ধকাৰৰ জীৱনত যে অৰ্থৰ বিশেষ প্ৰয়োজন নাই, এইবাৰ কথাও ব'ব সঁচা নহয়। শিল্পী-সাহিত্যিক মৌ-শিৱা চৰাই নহয়। মৌ চুহিবলৈকো ফুলত মৌ থাকিব লাগিব। এই ক্ষেত্ৰত প্ৰকাশকসকলৰ নিজৰ এক দায়িত্ব আছে। ছুখীয়া লেখকৰ মূৰৰ ষিউ কাটি প্ৰকাশকসকলে চহকী হ'বলৈ যোৱাটো ভাল কথা। এইসকলে ছুখীয়া লেখকৰ পৰিচয়ৰ কথা চিন্তা

কবিৰ লাগিৰ। কিতাপ একোখন বচনা কৰোঁতে শিল্পী-সাহিত্যিকজনৰ কিমান শ্ৰম আৰু কষ্ট হয়, নেদেখা জনেহে জানে।

ধৰ্ম আন্দোলনক শক্তিশালী কৰি গঢ়ি তোলাৰ মানসেৰে শব্দৰ-মাধৰে নাইবা আন বৈষ্ণৱ গুৰু-কবিসকলে পুথি বচনা কৰিছিল। প্ৰত্যেক আন্দোলনৰ গুৰিতে সাহিত্যবস্তু আছে। শব্দৰ-মাধৰে আৰু বৈষ্ণৱ গুৰু-কবিসকলে এইবাৰ কথা বঢ়িয়াকৈ বুজিছিল। অস্বীকাৰ কৰি লাভ নাই, সেইসকলে আধ্যাত্মবাদী সাহিত্য সৃষ্টি কৰিছিল।

যি সাহিত্যই মানুহৰ মন চিৰকলীয়াকৈ পোহৰ কৰে, তেনে সাহিত্যহে বিশ্বজনীন আৰু সৰ্বব্যাপী হোৱাটো সম্ভৱ। বচনা কৌশলৰ গ্ৰয়োজনীয়তা আছে। সেইবুলি বিষয়বস্তুৰ প্ৰয়োজনীয়তাৰ কথা অস্বীকাৰ কৰিব নোৱাৰি। সঁচা কথা, ফাপৰে ধৰা কুহুৰ এটা চিত্ৰশিল্পীৰ যাদুস্পৰ্শত মোহনীয় হৈ উঠাটো একো আচৰিত কথা নহয়। বচনা কৌশলৰ কথা অস্বীকাৰ কৰা নাছিল যদিও শব্দৰ-মাধৰে নাইবা আন বৈষ্ণৱ কবি-শিল্পী সমাজে বিষয়বস্তুৰ কথাও অস্বীকাৰ নকৰিছিল। শিক্ষিত সমাজৰ মানুহৰ মাজত থকাৰ দৰে, অনাথৰী সমাজৰ মানুহৰ মাজতো শব্দৰ-মাধৰৰ প্ৰভাৱ আছে। নহলে খৰিকটীয়া মানুহ এজনৰ মূখত বৰগীত ধ্বনিত হয় কেনেকৈ? বৰগীতৰ স্বৰ লৈ সুধীসমাজৰ মাজত মতানৈক্য আছে। ই যে ভাৰতীয় বাগ-প্ৰধান সঙ্গীত আঁচনিৰ অন্তৰ্ভুক্ত, সেই বিষয়ে মহাপণ্ডিত ডক্টৰ সুনীতিকুমাৰ চট্টোপাধ্যায় ডাঙৰীয়াই মন্তব্য কৰিছে।

লোকগীতৰ ক্ষেত্ৰত গোৱালপাৰা যথেষ্ট সন্মুখশালী। ভাষাৰ পিনৰপৰা চাবলৈ গলে, এইবোৰ বনগীত বা বিহগীতৰ দৰেই আওপুৰণি নহয়। এইবোৰ বৈষ্ণৱ যুগৰ শিছৰ সৃষ্ট বস্তু বুলি কোনোবাই কলে তাক জানো অস্বীকাৰ কৰিবপৰা হব?

লোক-সাহিত্য হৈছে জন-সমাজৰ বস্তু। এইবোৰ একোখন নিৰ্মল অজটিল সমাজৰ বস্তু। এনে এখন সমাজেহে, কোছত কেঁচুৱা নচুৱাই মাকে আকাশৰ জোনটোক “জোনবাই এ বেজী এটি দিয়া” বুলি নিচুকাব পাৰে। সেইকাৰণে ভাষাৰ পিনৰপৰা নহলেও সামাজিক দৃষ্টিকোণৰপৰা চাই, এইবোৰক আওপুৰণি বস্তু বোলা হৈছে। সেই কাৰণেই এইবোৰক লোক-সাহিত্য বোলা হয়। কেৱল বৰগীতৰেই নহয়, গোৱালপাৰীয়া লোকগীতবোৰ অধ্যয়ন আৰু গৱেষণা হোৱাটো উচিত। হাড়ে-হিমজুৰে গোৱালপাৰা অসমৰ অবিচ্ছেদ্য অঙ্গ। প্ৰাচীন কালত আজিৰ গোৱালপাৰা জিলা অতিক্ৰম কৰি অসমৰ সীমা প্ৰবাহিত হৈছিল। কেৱল লোকগীতেই নহয়, গোৱালপাৰীয়া সংস্কৃতিবোৰ বিশেষ অধ্যয়ন আৰু গৱেষণা হোৱা উচিত। এই কাম অসম সাহিত্য সভাই কৰিব পাৰে।

অসম সাহিত্য সভাই একো কৰা নাই বুলি সমালোচনা কৰিলেই কেৱল নহব। ই কি কি কৰিব লাগে বা কি কি কৰাটো উচিত হব, সেই বিষয়ে দিহা-পৰামৰ্শ দিয়াটো ভাল হব। মোৰ আগত বহী এজনে এবাৰ অসম সাহিত্য সভাই বাজনীতিৰ বাহিৰে আন একো কৰা নাই বুলি কৈছিল। অসমীয়া ভাষা অসমৰ ৰাজ্যিক ভাষা হব লাগে বুলি কোৱাটো

জানো বাঞ্ছনীয়তা? এই একেধাৰ কথাৰে জানো প্ৰধানমন্ত্ৰী নেহৰুৱে এসময়ত কোৱা নাছিল? অসম সাহিত্য সভাই যে ন ন কিতাপ প্ৰকাশ কৰিছে, সেইধাৰ কথা জানো হুই কবিতা পাৰি? জনা হলে মন্ত্ৰীজনাই এনেদৰে অজ্ঞতাৰ পৰিচয় নিদিলেহেঁতেন।

ব্যক্তি একোজনৰ দৰে কলেৱৰ কেৱল ডাঙৰ হলেই অহুঠান একোটা। সম্বন্ধিশালী হৈছে বুলিব নোৱাৰি। বৰ্তমান অসম সাহিত্য সভাৰ শাখা-প্ৰশাখা বাঢ়িছে। বহুবেকত এবাৰ সাৰ নাপাই এইবাবে সাহিত্য সভাৰ আঁচনি অহুসাৰে কাম কৰা উচিত। ইয়াৰ বাবে আঁচনি প্ৰস্তুত কৰাৰ উপৰিও আঁচনি অহুসাৰে কাম হৈছে নে নাই হোৱা চাবলৈ পৰিদৰ্শক নিযুক্ত হৈছে জানো? যিবোৰ অনা-অসমীয়া অঞ্চলত বা অহুঠানত অসমীয়া ভাষা শিক্ষাৰ ব্যৱস্থা হৈছে, সেইবোৰত কাম হৈছে নে নাই হোৱা চোৱাটো অসম সাহিত্য সভাৰ কৰ্তব্য। এনেবোৰ বিষয়ত নিজে একো কবিতা নোৱাৰিলেও চৰকাৰক অসম সাহিত্য সভাই সন্ধিয়াই দিয়াটো উচিত হব।

অসম সাহিত্য সভা যে অৰ্থকৰী অহুঠান নহয়, সেইধাৰ কথা জানো। পৰিশোধ কৰিবলগীয়া ঋণ ইয়াৰ বহুতো আছে। সেইপিনৰপৰা সভাপতিৰ সময় তেনেই তাকৰীয়া। এইধাৰ কথা ব্যক্তিগত ভাৱে কোৱা নাই, সমূহীয়া ভাৱেহে কৈছোঁ। কথাধাৰ স্তম্ভসমাজে এবাৰ ভাবি চালে স্তম্ভ পায়।

হে সাহিত্যপ্ৰেমী বাইজ, আপোনাসকলৰ এই মৰমৰ বাবে দুনাই প্ৰজ্ঞা জনাই আজিলৈ সামৰিব খুজিছোঁ। এই অভাজনক সৰ্বসাধাৰণ বাইজে পাহৰিলেও অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যৰ পূজাৰীসকলে পাহৰা নাই। কথাধাৰ ভাবি বৰ স্তম্ভ পাইছোঁ। সকলোৰে কল্যাণ হওক— ইয়াকে প্ৰাৰ্থনা জনাই আজিলৈ সামৰিলোঁ।

তপস্বি

সভাপতিসকল

(ক) মূল অধিবেশন

- ১। পদ্মনাথ গোহাঞি বৰুৱা, ৰায়বাহাদুৰ (শিৱসাগৰ, ১৯১৭, ডিচেম্বৰ)
- ২। চন্দ্ৰধৰ বৰুৱা, সাহিত্য-ৰত্ন (গোৱালপাৰা, ১৯১৮, ডিচেম্বৰ)
- ৩। কালিৰাম মেধি এম-এ (বৰপেটা, ১৯১৯, ডিচেম্বৰ)
- ৪। পণ্ডিত হেমচন্দ্ৰ গোস্বামী (তেজপুৰ, ১৯২০, ডিচেম্বৰ)
- ৫। অমৃতভূষণ দেৱ অধিকাৰী, দলগোমাৰ সত্ৰাধিকাৰ (যোৰহাট, ১৯২৩, মাৰ্চ)
- ৬। কনকলাল বৰুৱা বি-এল, চি-আই-ই, ৰায়বাহাদুৰ (ডিব্ৰুগড়, ১৯২৪, এপ্ৰিল)
- ৭। সাহিত্যৰথী লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা বি-এ (গুৱাহাটী, ১৯২৪, ডিচেম্বৰ)
- ৮। ৰজনীকান্ত বৰদলৈ বি-এ (নগাঁও, ১৯২৫, ডিচেম্বৰ)
- ৯। বেগুধৰ ৰাজখোৱা বি-এ (ধুবুৰী, ১৯২৬, অক্টোবৰ)
- ১০। দেশভক্ত তৰুণৰাম ফুকন, বাৰ-এট-ল (গোৱালপাৰা, ১৯২৭ অক্টোবৰ)
- ১১। কমলাকান্ত ভট্টাচাৰ্য্য, অগ্নিকবি (যোৰহাট, ১৯২৯, মাৰ্চ)
- ১২। মন্জিৰুদ্দিন আহমেদ হাজৰিকা (গোলাঘাট, ১৯৩০, মাৰ্চ)
- ১৩। জমিদাৰ নগেন্দ্ৰনাৰায়ণ চৌধুৰী (শিৱসাগৰ, ১৯৩১, ডিচেম্বৰ)
- ১৪। জ্ঞানদাভিৰাম বৰুৱা, বাৰ-এট-ল (উস্তৰ লখীমপুৰ, ১৯৩৩, ডিচেম্বৰ)
- ১৫। আনন্দচন্দ্ৰ আগৰৱালা, ভাঙনি কোৱৰ, ৰায়বাহাদুৰ (মৰুলৈ, ১৯৩৪, ডিচেম্বৰ)
- ১৬। ৰঘুনাথ চৌধাৰী, বিহগীকবি (তেজপুৰ, ১৯৩৬, এপ্ৰিল)
- ১৭। শ্ৰীকৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ এম-এ (কলিঃ, অক্সেন), (গুৱাহাটী, ১৯৩৭, ডিচেম্বৰ)
- ১৭। (ক) হেডৱত্সপ্ৰসাদ বৰুৱা এম-এ, বি-এল, ৰায়বাহাদুৰ
(বিশেষ অধিবেশন, যোৰহাট, ১৯৩৯, এপ্ৰিল)
- ১৮। ডঃ ময়িদ্দুল ইচলাম বৰা এম-এ, বি-এল, পি-এইচ-ডি
(যোৰহাট, ১৯৪০, ডিচেম্বৰ)
- ১৯। শ্ৰীনীলমণি ফুকন বি-এ, বাগ্মীবৰ (শিৱসাগৰ, ১৯৪৪, অক্টোবৰ)
- ২০। শ্ৰীনীলমণি ফুকন বি-এ (ডিব্ৰুগড়, ১৯৪৭, এপ্ৰিল)
- ২১। অধিকাৰিণী ৰায়চৌধুৰী, অসমকেশৰী (মাৰ্বেৰিটা, ১৯৫০, মাৰ্চ)

- ২২। ডঃ স্বর্ধ্যাকৃষ্ণ ভূঞা এম-এ, বি-এল, পি-এইচ-ডি, ডি-লিট
(খিলং, ১৯৫৩, নবেম্বৰ)
- ২৩। শ্ৰীমতী নলিনীবালা দেবী (যোৰহাট, ১৯৫৪, ডিচেম্বৰ)
- ২৪। যতীন্দ্রনাথ দুৱৰা, বনফুলৰ কবি (গুৱাহাটী, ১৯৫৫, ডিচেম্বৰ)
- ২৫। শ্ৰীবেণুধৰ শৰ্মা (ধুবুৰী, ১৯৫৬, ডিচেম্বৰ)
- ২৬। পদ্মধৰ চলিহা এম-এ, বি-এল (তিনিচুকীয়া, ১৯৫৮, এপ্ৰিল)
- ২৭। শ্ৰীঅতুলচন্দ্ৰ হাজৰিকা এম-এ, বি-এল, বি-টি (নগাঁও, ১৯৫৯, এপ্ৰিল)
- ২৮। শ্ৰীত্ৰৈলোক্যনাথ গোস্বামী এম-এ, বি-এল (পলাশবাৰী, ১৯৬০, অক্টোবৰ),
(গোৱালপাৰা, ১৯৬১, অক্টোবৰ)
- ২৯। বড়কান্ত বৰকাকতী, শেৱালি কবি (নাঙ্গিৰা, ১৯৬৩, এপ্ৰিল)
- ৩০। শ্ৰীশ্ৰীমিত্ৰদেৱ মহন্ত (ডিগবৈ, ১৯৬৪, এপ্ৰিল)
- ৩১। ডিয়েম্বৰ নেওগ এম-এ, বি-টি (নলবাৰী, ১৯৬৫, জাহ্নবাৰী)
- ৩২। শ্ৰীবিনন্দচন্দ্ৰ বৰুৱা বি-এ, ধনি-কবি (উত্তৰ লখীমপুৰ, ১৯৬৬, মাৰ্চ)
- ৩৩। নকুলচন্দ্ৰ ভূঞা (ডিব্ৰুগড়, ১৯৬৬/৬৭, ডিচেম্বৰ/জাহ্নবাৰী)
- ৩৪। জ্ঞাননাথ বৰা, বি-এল (তেজপুৰ, ১৯৬৮, জাহ্নবাৰী)
- ৩৫। শ্ৰীঅনন্দচন্দ্ৰ বৰুৱা, বকুলবনৰ কবি (বৰপেটা, ১৯৬৯)
- ৩৬। শ্ৰীউপেন্দ্ৰচন্দ্ৰ লেখাৰু এম-এ, বি-এল (খিং, ১৯৭০, ফেব্ৰুৱাৰী)
- ৩৭। শ্ৰীতীৰ্থনাথ শৰ্মা এম-এ (মাকুম, ১৯৭১, এপ্ৰিল)
- ৩৮। শ্ৰীহেম বৰুৱা এম-এ (তেজপুৰ, ১৯৭২, এপ্ৰিল)
- ৩৯। শ্ৰীগিৰিধৰ শৰ্মা, এম-এ (বড়িয়া, ১৯৭৩, ফেব্ৰুৱাৰী)

(খ) অভিযন্তা সমিতি

- ১। গুজ্ঞান বৰুৱা বি-এল, শিৱসাগৰ
- ২। জমিদাৰ যতীন্দ্রনাথায়ণ চৌধুৰী, গোৱালপাৰা
- ৩। ৰামপ্ৰসাদ দাস বি-এল, বৰপেটা
- ৪। দেশপ্ৰাণ চন্দ্ৰনাথ শৰ্মা বি-এল, তেজপুৰ
- ৫। দানবীৰ ৰাধাকান্ত সন্দিকৈ, যোৰহাট
- ৬। শিৱৰাম শৰ্মা বি-এল, ডিব্ৰুগড়
- ৭। সত্যনাথ বৰা বি-এল, গুৱাহাটী
- ৮। জ্ঞানদাভিৰাম বৰুৱা, নগাঁও
- ৯। জমিদাৰ ববীন্দ্রনাথায়ণ চৌধুৰী; ধুবুৰী
- ১০। জমিদাৰ ভোলানাথ চৌধুৰী, গোৱালপাৰা

- ১১। শিবপ্রসাদ বৰুৱা, বায়বাহাডুৰ, যোৰহাট
- ১২। ব্ৰহ্মানন্দ দত্ত বি-এল, গোলাঘাট
- ১৩। ভূৱনচন্দ্ৰ গগৈ, শিৱসাগৰ
- ১৪। শ্ৰীমৰ্বেশ্বৰ বৰুৱা বি-এল, উত্তৰ লখীমপুৰ
- ১৫। শ্ৰীতপেশ্বৰ শৰ্মা বি-এল, মঙলদৈ
- ১৬। আনন্দচন্দ্ৰ আগৰৱালা, বায়বাহাডুৰ, তেজপুৰ
- ১৭। লোকপ্ৰিয় গোপীনাথ বৰদলৈ এম-এ, বি-এল, গুৱাহাটী
- ১৮। হেডপ্ৰসাদ বৰুৱা, বায়বাহাডুৰ, যোৰহাট
- ১৯। মুহিবুল্লা বি-এ, শিৱসাগৰ
- ২০। বেণুধৰ ৰাজখোৱা বি-এ, ডিব্ৰুগড়
- ২১। শ্ৰীবিপিনকুমাৰ বৰগোহাঞি এম-এ বি-এল, মাৰ্ঘেৰিটা
- ২২। মতিৰাম বৰা এম-এ, বি-এল, শ্বিলং
- ২৩। বাধানাথ ফুকন এম-এ, বি-এল, যোৰহাট
- ২৪। জ্ঞান্যধীশ হলীৰাম ডেকা এম-এ, বি-এল, গুৱাহাটী
- ২৫। প্ৰমথনাথ চক্ৰৱৰ্তী বি-এল, ধুবুৰী
- ২৬। সোমেশ্বৰ বৰুৱা, তিনিচুকীয়া
- ২৭। মহীচন্দ্ৰ বৰা বি-এল, নগাঁও
- ২৮। শ্ৰীঅমলাকান্ত গোস্বামী এম-এ, বি-এল, পলাশবাৰী
- ২৯। খগেন্দ্ৰনাথ নাথ, গোৱালপাৰা
- ৩০। শ্ৰীবেদনাথ বৰঠাকুৰ, নাজিৰা
- ৩১। শ্ৰীপ্ৰফুল্লচন্দ্ৰ বৰুৱা, ডিগবৈ
- ৩২। শ্ৰীত্ৰৈলোক্যনাথ গোস্বামী এম-এ, বি-এল, নলবাৰী
- ৩৩। শ্ৰীযোগানন্দ বৰগোহাঞি এম-এ, উত্তৰ লখীমপুৰ
- ৩৪। শ্ৰীলক্ষ্মীপ্ৰসাদ দত্ত এম-এ, বি-এল, ডিব্ৰুগড়
- ৩৫। শ্ৰীকমলাপ্ৰসাদ আগৰৱালা, তেজপুৰ
- ৩৬। শ্ৰীমহেন্দ্ৰমোহন চৌধুৰী বি-এল, বৰপেটা
- ৩৭। শ্ৰীচন্দ্ৰকান্ত বৰকাকতী, শ্বিং
- ৩৮। শ্ৰীৰমেশচন্দ্ৰ বৰুৱা, মাকুম
- ৩৯। শ্ৰীদীনেশবৰ্মন সবকাৰ বি-এল, ধুবুৰী
- ৪০। শ্ৰীপ্ৰাণেশ্বৰ শৰ্মা বি-এ, বঙিয়া

(গ) বুৰঞ্জী শাখা

- ১। হিতেশ্বৰ বৰবৰুৱা, নগাওঁ, ১২২৫
- ২। ডঃ শূৰ্য্যকুমাৰ ভূঞা, ধুবুৰী, ১২২৬
- ৩। প্ৰমথনাথ চক্ৰৱৰ্তী বি-এল, যোৰহাট, ১২২৮
- ৪। ৰজনীকুমাৰ পদ্মপতি, গোলাঘাট, ১২২৯
- ৫। সোণাবাম চৌধুৰী, শিৱসাগৰ, ১২৩১
- ৬। সৰ্বেশ্বৰ শৰ্মা কটকী, উত্তৰ লখীমপুৰ, ১২৩৩
- ৭। কণকজাল বৰুৱা, ৰায়বাহাদুৰ, গুৱাহাটী, ১২৩৭
- ৮। সৰ্বানন্দ ৰাজকুমাৰ বি-এল, ডিব্ৰুগড়, ১২৪৭
- ৯। শ্ৰীবেণুধৰ শৰ্মা, শ্বিলং, ১২৫৩
- ১০। শ্ৰীহৰেশচন্দ্ৰ ৰাজখোৱা এম-এ, এম-এল, যোৰহাট, ১২৫৪
- ১১। ডঃ বিৰিঞ্চিকুমাৰ বৰুৱা, গুৱাহাটী, ১২৫৫
- ১২। ৰূপনাথ ব্ৰহ্ম বি-এল, ধুবুৰী, ১২৫৬
- ১৩। ৰাজমোহন নাথ বি-ই, তিনিচুকীয়া, ১২৫৮
- ১৪। পদ্মেশ্বৰ গগৈ, নগাওঁ, ১২৫৯
- ১৫। শ্ৰীপ্ৰেমধৰ চৌধুৰী এম-এ, গোৱালপাৰা, ১২৬১
- ১৬। ডঃ প্ৰভাতচন্দ্ৰ চৌধুৰী, নাজিৰা ১২৬২
- ১৭। সৰ্বেশ্বৰ বৰুৱা বি-এল, নলবাৰী, ১২৬৪
- ১৮। শ্ৰীককণানন্দ দত্ত এম-এ, উত্তৰ লখীমপুৰ, ১২৬৬
- ১৯। কেশৱনাৰায়ণ দত্ত এম-এ, বি-এল, ডিব্ৰুগড় ১২৬৭
- ২০। শ্ৰীগুণগোবিন্দ দত্ত এম-এ, বি-এল, তেজপুৰ, ১২৬৮
- ২১। শ্ৰীলক্ষ্মীপ্ৰসাদ দত্ত এম-এ, বি-এল, বৰপেটা, ১২৬৯
- ২২। শ্ৰীভূৱনচন্দ্ৰ সন্দিকৈ বি-এ, শ্বিং ১২৭০
- ২৩। ডঃ হেৰম্বকান্ত বৰপূজাৰী, ধুবুৰী, ১২৭২
- ২৪। শ্ৰীমুৰাৰিচৰণ দাস, বঙিয়া ১২৭৩

(ঘ) বিজ্ঞান-শাখা

- ১। জীৱনৰাম ফুকন এম-এচ-চি, বি-এল, ডিব্ৰুগড়, ১২৪৭
- ২। অধ্যক্ষ শ্ৰীবি. এম পিউ, শ্বিলং, ১২৫৩
- ৩। ডঃ হিৰণ্যচন্দ্ৰ ভূঞা, যোৰহাট, ১২৫৪
- ৪। ডঃ বোহিণীকান্ত বৰুৱা, গুৱাহাটী, ১২৫৫

৫। শ্ৰীহৰিপ্ৰসাদ বৰুৱা, বি-ই, তিনিচুকীয়া, ১৯৫৮

৬। ডঃ পৰনচন্দ্ৰ মহন্ত, নগাওঁ, ১৯৫৯

৭। ডঃ কালীনাথ শৰ্মা, ডিব্ৰুগড়, ১৯৬৭

(ঙ) দৰ্শন-শাখা

১। বড়ানন তৰ্কতীৰ্থ, ধুবুৰী, ১৯২৬

২। বাধিকানন্দ চৌধুৰী, (প্ৰশান্তমূৰ্তি), গুৱাহাটী, ১৯৩৭

(চ) অৰ্থশাস্ত্ৰ-শাখা

১। উমাকান্ত গোস্বামী, এম-এ, গুৱাহাটী, ১৯৩৭

(ছ) পুথি-ভঁড়াল-শাখা

১। বামেশ্বৰ বৰুৱা, বি-এ, বি-টি, গুৱাহাটী, ১৯৩৭

(জ) আলোচনা চক্ৰ

১। শ্ৰীনাথীশ হলীৰাম ডেকা, তিনিচুকীয়া, ১৯৫৮

২। ডঃ মহেশ্বৰ নেওগ, নগাওঁ, ১৯৫৯

৩। শ্ৰীযুত তীৰ্থনাথ শৰ্মা, মিৰ্জা, ১৯৬০

৪। শ্ৰীমতী ইন্দিৰা মিৰি বি-এড, নাজিৰা, ১৯৬৩

৫। শ্ৰীযুত দেৱকান্ত বৰুৱা, ডিগবৈ, ১৯৬৪

৬। শ্ৰীহেম বৰুৱা, নলবাৰী, ১৯৬৫

৭। শ্ৰীত্ৰৈলোক্যনাথ গোস্বামী এম-এ, বি-এল, উত্তৰ লখীমপুৰ, ১৯৬৬

৮। ডঃ মহেশ্বৰ নেওগ, ডিব্ৰুগড়, ১৯৬৭

৯। ডঃ যোগীৰাজ বসু, তেজপুৰ ১৯৬৮

১০। ডঃ মহেন্দ্ৰ বৰা, বৰপেটা, ১৯৬৯

১১। শ্ৰীবিপিনকুমাৰ বৰগোহাঁই, এম-এ, বি-এল, ধিং, ১৯৭০

১২। ডঃ প্ৰমোদচন্দ্ৰ ভট্টাচাৰ্য্য, মাকুম, ১৯৭১

১৩। শ্ৰীক্ষীৰ্ণচন্দ্ৰ বৰুৱা, ধুবুৰী ১৯৭২

১৪। শ্ৰীছগনলাল জৈন, এম-এ, বি-এল

(ঝ) সঙ্গীত-শাখা

১। ইন্দ্ৰেশ্বৰ বৰঠাকুৰ বি-এ, ডিব্ৰুগড়, ১৯২৪

২। বৰুণীকান্ত বৰদলৈ বি-এ গুৱাহাটী, ১৯২৪

৩। চন্দ্ৰধৰ বৰুৱা, সাহিত্যবস্তু, নগাওঁ, ১৯২৫

- ৪। পদ্মধৰ চলিহা এম-এ, বি-এল, মঙ্গলদৈ, ১৯৩৪
- ৫। জমিদাৰ নগেন্দ্ৰনাৰায়ণ চৌধুৰী, তেজপুৰ, ১৯৩৬
- ৬। কীৰ্ত্তিনাথ শৰ্মা বৰদলৈ, গুৱাহাটী, ১৯৩৭
- ৭। অম্বিকাগিৰী বায়চৌধুৰী, শিৱসাগৰ, ১৯৪৪
- ৮। শ্ৰীকান্তমজী, ডিব্ৰুগড়, ১৯৪৭
- ৯। ইন্দ্ৰেশ্বৰ বৰঠাকুৰ বি-এ, মাৰ্ঘেৰিটা, ১৯৫০
- ১০। কুলধৰ চলিহা, শ্বিলং, ১৯৫৩
- ১১। শ্ৰীশ্ৰীমিত্ৰদেৱ ৰহস্য, গুৱাহাটী, ১৯৫৫
- ১২। শ্ৰীপ্ৰফুল্লচন্দ্ৰ বৰুৱা, ধুবুৰী, ১৯৫৬
- ১৩। বিষ্ণুপ্ৰসাদ ৰাভা, তিনিচুকীয়া, ১৯৫৬
- ১৪। পদ্মধৰ চলিহা এম-এ, বি-এল, নগাঁও, ১৯৫৯
- ১৫। শ্ৰীমানগোবিন্দ চক্ৰৱৰ্তী, মিৰ্জা, ১৯৬০
- ১৬। পাৰ্ৱতিপ্ৰসাদ বৰুৱা, গোৱালপাৰা, ১৯৬১
- ১৭। ডঃ ভূপেন হাজৰিকা, নাজিৰা ১৯৬৩
- ১৮। শ্ৰীশান্তিদেৱ ঘোষ, ডিগবৈ, ১৯৬৪
- ১৯। শ্ৰীমুক্তিনাথ শৰ্মা বৰদলৈ বি-টি, নলবাৰী, ১৯৬৫
- ২০। শ্ৰীপৰাগ চলিহা এম-এ, উত্তৰ লখীমপুৰ, ১৯৬৬
- ২১। শ্ৰীজীৱেশ্বৰ গোস্বামী, ডিব্ৰুগড়, ১৯৬৭
- ২২। শ্ৰীপ্ৰফুল্লচন্দ্ৰ বৰুৱা, তেজপুৰ, ১৯৬৮
- ২৩। শ্ৰীগহনচন্দ্ৰ গোস্বামী, বৰপেটা, ১৯৬৯
- ২৪। ফণী শৰ্মা, ধিং ১৯৭০
- ২৫। শ্ৰীকমলনাৰায়ণ চৌধুৰী, মাকুম, ১৯৭১
- ২৬। ডাঃ অন্নদাচৰণ দাস, ধুবুৰী, ১৯৭২
- ২৭। শ্ৰীগজেন বৰুৱা, বঙিয়া, ১৯৭৩

(এ) সংবাদ সাহিত্য সম্বল

- ১। শ্ৰীবেণুধৰ শৰ্মা, ডিব্ৰুগড়, ১৯৬৭

(ট) প্ৰদৰ্শনী উদ্বোধন

- ১। ছাৰ চৈয়দ মদুলা, শিৱসাগৰ, ১৯৪৪
- ২। বহাৰুমাৰী ৰাজখোৱানী, ডিব্ৰুগড়, ১৯৪৭
- ৩। শ্ৰীজয়ৰাম দাস দৌলতৰাম, শ্বিলং, ১৯৫৩

- ৪। মহাশ্বেৰ শৰ্মা, যোৰহাট, ১৯৫৪
- ৫। শ্ৰীঅমিয়কুমাৰ দাস, বি-এ, গুৱাহাটী, ১৯৫৫
- ৬। শ্ৰীহৰিপ্ৰসাদ গোৰ্খাবায়, ধুবুৰী, ১৯৫৬
- ৭। দেবেশ্বৰ শৰ্মা বি-এল, তিনিচুকীয়া ১৯৫৮
- ৮। ডাঃ সূৰ্য্যকুমাৰ ভূঞা, নগাওঁ, ১৯৫৯
- ৯। বাগ্মীবৰ শ্ৰীনীলমণি ফুকন, মিৰ্জা, ১৯৬০
- ১০। ৰূপনাথ ব্ৰহ্ম বি-এল, গোৱালপাৰা, ১৯৬১
- ১১। বিমলাপ্ৰসাদ চলিহা, নাজিৰা, ১৯৬৩
- ১২। শ্ৰীগোবিন্দচন্দ্ৰ পৈৰা, ডিগবৈ, ১৯৬৪
- ১৩। প্ৰমথনাথ চক্ৰৱৰ্তী, বি-এল, নলবাৰী, ১৯৬৫
- ১৪। শ্ৰীঅমিয়কুমাৰ দাস, উত্তৰ লখীমপুৰ, ১৯৬৬
- ১৫। শ্ৰীবিষ্ণুৰাম মেধি, ডিব্ৰুগড়, ১৯৬৭
- ১৬। শ্ৰীহেম বৰুৱা, এম-এ, তেজপুৰ, ১৯৬৮
- ১৭। ডাঃ মথুৰানাথ গোস্বামী, বৰপেটা, ১৯৬৯
- ১৮। ডাঃ সত্যৰঞ্জন বৰুৱা, ধিং, ১৯৭০
- ১৯। বাগ্মীবৰ শ্ৰীনীলমণি ফুকন, মাকুম, ১৯৭১
- ২০। ডাঃ মহেশ্বৰ নেওগ, ধুবুৰী, ১৯৭২
- ২১। শ্ৰীযুগল দাস, বি-এছ-চি, বঙিয়া, ১৯৭২

সম্পাদকসকল

(ক) প্ৰধান সম্পাদক

- ১। শৰৎচন্দ্ৰ গোস্বামী বি-টি, আই-এচ-অ', শিৱসাগৰ, ১৯১৭-১৮ চন
- ২। পদ্মনাথ গোহাঞিবৰুৱা, গোৱালপাৰা, ১৯১৮-১৯ চন
- ৩। সত্যনাথ বৰা, বৰপেটা, ১৯১৯-২০ চন
- ৪। শৰৎচন্দ্ৰ গোস্বামী, তেজপুৰ, ১৯২০-২৩ চন
- ৫। " " " , যোৰহাট, ১৯২৩-২৪ চন
- ৬। " " " , ডিব্ৰুগড়, ১৯২৪ চন
- ৭। " " " , গুৱাহাটী, ১৯২৪-২৫ চন
- ৮। " " " , নগাওঁ, ১৯২৫-২৬ চন
- ৯। " " " , ধুবুৰী, ১৯২৬-২৭ চন

৯ (ক) পূর্ণানন্দ শর্মা পাঠক বি-এল,	১২২৭ চন
১০। " " "	গোদালপাৰা, ১২২৭-২৮ চন
১১। " " "	যোৰহাট, ১২২৯ চন
১২। কমলাকান্ত বৰুৱা, বায়চাহাব,	গোলাঘাট, ১২৩০-৩১ চন
১৩। দেবেন্দ্ৰ চলিহা "	শিৱসাগৰ, ১২৩২-৩৩ চন
১৪। " " "	লখীমপুৰ, ১২৩৩-৩৪ চন
১৫। চন্দ্ৰধৰ বৰুৱা, "	মঙ্গলদৈ, ১২৩৪-৩৬ চন
১৬। দেৱানন্দ শৰ্মা, "	তেজপুৰ, ১২৩৬-৩৭ চন
১৭। বামেশ্বৰ বৰুৱা, "	গুৱাহাটী, ১২৩৭-৩৯ চন
১৭ (ক) " " "	বিশেষ অধিবেশন, যোৰহাট, ১২৩৯-৪০ চন
১৮। পূর্ণানন্দ শৰ্মা পাঠক বি-এল,	যোৰহাট, ১২৪০-৪২ চন
১৮ (ক) বামেশ্বৰ বৰুৱা,	যোৰহাট, ১২৪১-৪৪ চন
১৯। ডিহেশ্বৰ নেওগ এম-এ, বি-টি	শিৱসাগৰ, ১২৪৪-৪৭ চন
২০। শ্ৰীমুক্তানাথ বৰুৱা, বি-এ,	ডিব্ৰুগড়, ১২৪৭-৫০ চন
২১। কেশৱনাৰায়ণ দত্ত এম-এ, বি-এল,	মাৰ্ঘেৰিটা, ১২৫০-৫৩ চন
২২। শ্ৰীঅতুলচন্দ্ৰ হাজৰিকা এম-এ, বি-এল, বি-টি, শ্বিলং,	১২৫৩-৫৪ চন
২৩। " " "	যোৰহাট, ১২৫৪-৫৫ চন
২৪। " " "	গুৱাহাটী, ১২৫৫-৫৬ চন
২৫। শ্ৰীপৰাগধৰ চলিহা এম-এ,	ধুবুৰী, ১২৫৬-৫৮ চন
২৬। শ্ৰীবিনন্দচন্দ্ৰ বৰুৱা বি এ,	তিনিচুকীয়া, ১২৫৮-৫৯ চন
২৭। শ্ৰীযতীন্দ্ৰনাথ গোস্বামী এম-এ, বি-টি,	নগাঁও, ১২৫৯-৬০ চন
২৮। ডঃ মহেশ্বৰ নেওগ "	পলাশবাৰী, ১২৬০-৬৩ চন
২৯। ডঃ মহেশ্বৰ নেওগ "	নাজিৰা, ১২৬৩-৬৫ চন
৩০। হৰিপ্ৰসাদ নেওগ এম-এ,	নলবাৰী, ১২৬৫-৬৬ চন
৩১। " " "	উত্তৰ লখীমপুৰ, ১২৬৬-৬৭ চন
৩২। " " "	ডিব্ৰুগড়, ১২৬৭-৬৮ চন
৩৩। " " "	তেজপুৰ ১২৬৮-৬৯ চন
৩৪। শ্ৰীআব্দুল মালিক এম-এ,	বৰপেটা ১২৬৯-৭০ চন
৩৫। শ্ৰীযতীন্দ্ৰনাথ গোস্বামী এম-এ, বি-টি,	খিং ১২৭০-৭১ চন
৩৬। " " "	মাকুম ১২৭১-৭২ চন
৩৭। " " "	ধুবুৰী ১২৭২-৭৩ চন
৩৮। শ্ৰীনগেন শইকীয়া এম-এ,	বড়িয়া, ১২৭৩-৭৪ চন

(খ) সহকাৰী সম্পাদক

- ১। দেৱেশ্বৰ শৰ্মা বি-এল (তৰাজান)
- ২। চন্দ্ৰনাথ শৰ্মা বি-এল আৰু দণ্ডিনাথ কলিতা
- ৩। চন্দ্ৰনাথ শৰ্মা আৰু জলতিৰাম লহকৰ
- ৪, ৫। হৰিনাথ পাঠক চৌধুৰী আৰু হৰিনাথায়ণ দত্তবৰুৱা
- ৬। দেবেশ্বৰনাথ বেজবৰুৱা আৰু হৰিনাথ পাঠক চৌধুৰী
- ৭। হৰিনাথ পাঠক চৌধুৰী আৰু নকুলচন্দ্ৰ ভূঞা
- ৮, ৯। বিষ্ণুচন্দ্ৰ বৰুৱা এম-এ, বি-এল আৰু হৰিনাথায়ণ দত্তবৰুৱা
- ১০। হৰিনাথায়ণ দত্তবৰুৱা আৰু বিষ্ণুচন্দ্ৰ বৰুৱা
- ১১। লক্ষেশ্বৰ শৰ্মা বৰুৱা বি-এ, বি-টি আৰু শ্ৰীবাধানাথ হাজৰিকা বি-এ
- ১২। লক্ষেশ্বৰ শৰ্মা বৰুৱা বি-এ, বি-টি আৰু হেৰশ্ৰীনাথ বৰুৱা এম-এ, বি-এল
- ১৩, ১৪। লক্ষেশ্বৰ শৰ্মা বৰুৱা বি-এ, বি-টি আৰু শ্ৰীমিত্ৰদেৱ মহন্ত
- ১৫। দেবেশ্বৰনাথ বৰুৱা আৰু তুলসীনাথায়ণ শৰ্মা ১৯৩৪-৩৫
- ১৬। শ্ৰীশ্ৰীমিত্ৰদেৱ মহন্ত ১৯৩৬-৩৭
- ১৭, ১৮। শ্ৰীমুক্তানাথ বৰুৱা বি-এ ১৯৩৭-৩৯, ১৯৩৯-৪০
- ১৯। শ্ৰীধীৰেশ্বৰ ভট্টাচাৰ্য্য বি-এ ১৯৪০-৪১
- ২০। শ্ৰীমুক্তানাথ বৰুৱা বি-এ আৰু শ্ৰীধীৰেশ্বৰ ভট্টাচাৰ্য্য বি-এ, ৪২-৪৪
- ২১। শ্ৰীবলীনাথায়ণ বৰুৱা, ১৯৪৪-৪৭
- ২২। শ্ৰীজিতেন্দ্ৰকুমাৰ বৰুৱা, ১৯৪৭-৫০
- ২৩। শ্ৰীহেমচন্দ্ৰ দত্ত বি-এ ১৯৫০-৫৩
- ২৪। শ্ৰীযতীন্দ্ৰনাথ গোস্বামী এম-এ, বি-টি আৰু শ্ৰীহৰিচন্দ্ৰ ভট্টাচাৰ্য্য এ-এ, ১৯৫৩-৫৪
- ২৫। শ্ৰীযতীন্দ্ৰনাথ গোস্বামী এম-এ, বি-টি আৰু শ্ৰীকৰুণাধৰ বৰুৱা, ১৯৫৪-৫৫
- ২৬। শ্ৰীযতীন্দ্ৰনাথ গোস্বামী এম-এ, বি-টি ১৯৫৫-৫৬, ১৯৫৬-৫৮, ১৯৫৮-৫৯
- ২৭। হৰিপ্ৰসাদ নেওগ এম-এ, ১৯৫৯-৬০, ১৯৬০-৬৩
- ২৮। হৰিপ্ৰসাদ নেওগ এম-এ আৰু শ্ৰীহেমন্তকুমাৰ শৰ্মা, ১৯৬৩-৬৫
- ২৯। শ্ৰীৰমা বৰঠাকুৰ বি-এ আৰু শ্ৰীদুৰ্গেশ্বৰ শৰ্মা এম-এ, ১৯৬৫-৬৬
- ৩০। শ্ৰীনগেন শইকীয়া এম-এ আৰু শ্ৰীনন্দ তালুকদাৰ এম-এ ১৯৬৬-৬৭
- ৩১। শ্ৰীনগেন শইকীয়া এম-এ আৰু শ্ৰীনন্দ তালুকদাৰ এম-এ, ১৯৬৭-৬৮
- ৩২। শ্ৰীনগেন শইকীয়া এম-এ আৰু শ্ৰীনন্দ তালুকদাৰ এম-এ, ১৯৬৮-৬৯
- ৩৩। শ্ৰীনগেন শইকীয়া এম-এ আৰু শ্ৰীনন্দ তালুকদাৰ এম-এ, ১৯৬৯-৭০
- ৩৪। শ্ৰীভিষেশ্বৰ শৰ্মা এম-এ আৰু শ্ৰীভগগিৰী বায়চৌধুৰী এম-এ, ১৯৭০-৭১

৩৫। শ্ৰীভিষেক্ষৰ শৰ্মা এম-এ আৰু শ্ৰীভগগিৰী বায়চৌধুৰী এম-এ, ১৯৭১-৭২

৩৬। শ্ৰীভিষেক্ষৰ শৰ্মা এম-এ আৰু শ্ৰীশ্ৰসম্ভৱ দাস এম-এ, ১৯৭২-৭৩

৩৭। শ্ৰীঅমল ৰাজখোৱা এম-এ আৰু শ্ৰীগোবিন্দ মহন্ত, ১৯৭৩-৭৪

(গ) পত্ৰিকাৰ সম্পাদক

১ম, ২য়, ৩য়, ৬ষ্ঠ বছৰ—চন্দ্ৰধৰ বৰুৱা সাহিত্য বন্ধু

৪ৰ্থ বছৰ—দেৱানন্দ ভঁৰালী বি-এ

৫ম বছৰ—পূৰ্ণানন্দ শৰ্মা পাঠক বি-এল আৰু ভিষেক্ষৰ নেওগ এম-এ, বি-টি

৭ম, ৮ম, ১১শ বছৰ—ভিষেক্ষৰ নেওগ এম-এ, বি-টি

৯ম, ১০ম বছৰ—ৰামেশ্বৰ বৰুৱা বি-এ

নতুন প্ৰকাশ, ১৮৭৪ শক—কেশৱনাৰায়ণ দত্ত এম-এ, বি-এল

১৩শ, ১৫শ বছৰ, ১৮৭৬, ১৮৭৮—শ্ৰীৰজনীকান্ত দেৱশৰ্মা এম-এ

১৪শ বছৰ, ১৮৭৭—প্ৰেমধৰ ৰাজখোৱা বি-এ

১৬শ, ১৭শ, ১৮শ, ১৯শ বছৰ, ১৮৭৯, ১৮৮০, ১৮৮১, ১৮৮২—ডঃ সত্যেন্দ্ৰনাথ শৰ্মা

২০শ, ২১ (১, ২) বছৰ, ১৮৮৩, ১৮৮৪—শ্ৰীযতীন্দ্ৰনাথ গোস্বামী এম-এ, বি-টি

২১শ (৩), ২২শ বছৰ, ১৮৮৪, ১৮৮৫—শ্ৰীবিপ্লৱনাৰায়ণ শাস্ত্ৰী এম-এ

২৩শ, ২৪শ, ১৮৮৭, ১৮৮৮—শ্ৰীযোগেশ দাস এম-এ

২৫শ বছৰ, ১৮৮৯—ডঃ সত্যেন্দ্ৰনাথ গোস্বামী

২৬শ বছৰ, ১৮৯০—শ্ৰীহৰ্গেশ্বৰ শৰ্মা এম-এ

২৭শ বছৰ (১), ১৮৯১—ডঃ হৰিচন্দ্ৰ ভট্টাচাৰ্য্য এম-এ

২৭শ (২, ৩), ২৯শ (১) বছৰ—শ্ৰীযতীন্দ্ৰনাথ গোস্বামী এম-এ, বি-টি

২৮শ (২, ৩), ২৯শ (১), বছৰ ১৮৯৩—শ্ৰীজ্ঞানুছ ছাত্তাৰ এম-এ, বি-টি

২৯শ (২, ৩), বছৰ ১৮৯৩-৯৪—শ্ৰীপৰেশমল্ল বৰুৱা এম-এ, বি-টি

৩০শ বছৰ, ১৮৯৪-৯৫—শ্ৰীহেমন্তকুমাৰ শৰ্মা এম-এ